Alla byarna
2011-02-23

Stavabygden - gränsbygden

Bidrag till min hembygds historia
Av Arne Ivarsson

Denna bok ingår i hembygdsbiblioteket i Ödeshögs kommun och finns utlagd på internet. Boken är inte tryckt eller utgiven på något bokförlag. Men den finns kopierad på papper på Ödeshögs bibliotek.
I innehållet får vi möta de olika byarn. Varje by bildare sin egen berättelse. Men vi börjar med en särskild berättelse om bygden, alla byrna tillsammans.

Innehåll

Bygden	sida	2
Börstabol		33
Glasfall med Daglösa		76
Gyllinge		111
Holkaberg		157
Hårstorp		227
Kopparp		274
Krokek Lilla		340
Krokek Stora		401
Lakarp		468
Munkeryd		501
Narbäck		573
Näteryd		638
Porsarp		669
Staffanstorp		717
Stava		742
Stavreberg		799
Stora Smedstorp		889
Sunneryd		932
Öjan		1025

Övriga byar

Angseryd	1056
Gåsabol	1072
Kulhult	1096
Kushult	1125
Rossholmen	1173
Svinåsen	1200
Södra Bråten	1218

Jönköping i oktober 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Stavabygden - gränsbygden

Bidrag till min hembygds historia.

Denna bygd är min hembygd. Här har många generationer av förfäder strävat och stretat. De har brutit sten, de har odlat och de har skött sina djur. Ibland har de rätat på ryggen och blickat ut över Vättern. De har sett månens silverstig över sjön. De har sett ljusen från Hjo, liksom vi. De har älskat, de har njutit av livet ibland, men ibland har de gråtit. De har varit samma slags människor som vi. De har jämnat vägen för oss. Det skall vi vara tacksamma för.

Det är en berättelse om en bygd, om människor och händelser under mer än fyra århundraden. Det handlar om bönder, torpare, skräddare, och skomakare, kvinnor, barn, drängar och pigor. Det handlar om tungt och hårt arbete, om fattigdom och nöd, om sjukdom och om död. Ändå kan detta bara bli litet skummande på ytan. Den verklighet som ligger bakom kan vi kanske ana något av, men aldrig helt fånga eller förstå. Jag ser det som nödvändigt att försöka minnas de som gått före oss och med sitt arbete gjort det lättare för oss, sena tiders barn.

Allmänt om Stavabygden

Stavabygden är en del av Holaveden, ett område som människorna i gamla tider i det längsta försökte undvika. Holaveden var ett osäkert och farligt område, där resande blev överfallna och rånade. Rakt genom detta område gick vägen mellan Jönköping och Stockholm, den kanske viktigaste vägen i vårt land. Oländiga berg, kärr och mossar och steniga åkerlappar präglar bygden. I norr ligger Östergötlands bördiga slättbygd, i väster stupar bergen brant ner i Vättern. I söder går gränsen till Småland. Stavabygden består av 19 byar i Östergötlands sydvästra hörn, invid Vättern, mellan Ödeshög och Gränna.

Holavedens bebyggelsehistoria är yngre än för bygderna runt omkring. Ändå bodde det människor här redan under medeltiden. Holavedsvägen har också under mycket lång tid varit en gångstig och en ridstig innan den blev vagnväg.

Vilka människor var det som först kom till Stavabygden och började odla denna steniga mark? Kanske bygden under åtskillig tid varit fäbodar och jaktmarker till de mera permanenta bosättningarna nere på slätten vid Tåkern och Omberg. Kanske förekom sommarbosättningar som en övergång till fasta boplatser, någon gång under medeltiden.

För Stavabygdens del började det sannolikt utmed Vätterstranden. Det var nära Vättern som de första byarna uppstod. Första delen av medeltiden var en intensiv nyodlingsperiod. Kanske frigivna trälar var ett inslag i Holavedens tidigaste historia?

Jag tänkte först skriva endast om de 19 byar, som jag räknar till stavabygden, nämligen Börstabol, Glasfall, Gyllinge, Holkaberg, Hårstorp,

Kopparp, Lilla och Stora Krokek, Lakarp, Munkeryd, Narbäck, Näteryd, Porsarp, Stora Smedstorp, Staffanstorp, Stava, Stavreberg, Sunneryd och Öjan.

Senare kom ändå sju byar ytterligare med i mitt skrivande, nämligen Angseryd, Kushult, Rossholmen, Kulhult, Södra Bråten, Gåsabol och Svinåsen. Dessa hör kanske inte till Stavabygden, men de kommer ändå med här. De får bilda en egen samling. De tre sistnämnda, Södra Bråten, Gåsabol och Svinåsen kanske hör närmare till Stavabygden än de andra fyra byarna.

Stavabygden, ett begrepp

Stavabygden har länge varit ett begrepp. Vi utgår från att ortnamnet Stava kommer från den ursprungliga betydelsen gräns. Kanske Stava då var konungariket Östergötlands sydliga gräns vid Vättern. Det var också en gräns mellan Lysings och Vista härader. Söder härom låg smålanden. Bäcken som rann ut här i Vättern hette Stavbäcken (gränsbäcken)och kom rinnande från Stavsjön (Gränssjön), som än idag utgör gräns mellan Östergötland och Småland. Sjön kallas numera för Gyllingesjön eller Kopparpasjön.

Stavabygdens 19 byar omfattar tillsammans 13 5/8 mantal, och uttryckt i hektar, cirka 2080 hektar. Börstabol är den till ytan största byn med 202 hektar, Näteryd den minsta med 35 hektar. Med de sju byar som senare tillkommit ökas dessa siffror med 3½ mantal och 800 hektar.

De byar som jag bedömer som de äldsta är i första hand de som består av ett helt mantal. I Stavabygden var det gårdar som i början av 1600-talet redovisade 4-6 tunnors utsäde, nämligen Stava, Kopparp, Gyllinge, Narbäck, Lilla och Stora Krokek, Munkeryd och Börstabol. Sunneryd, Hårstorp, Holkaberg och Porsarp kanske också kan tillhöra denna grupp. Övriga byar bedömer jag som yngre, således Stavreberg, Glasfall, Stora Smedstorp, Staffanstorp, Lakarp, Näteryd och Öjan. Invändningar kan säkert göras mot denna uppdelning.

Holavedsvägen, eriksgatan

Genom bygden ringlar sig den gamla landsvägen, kungsvägen. Denna väg har satt spår i bygdens historia. Här har kungar ridit eriksgata med stora följen, här reste herremän, här vandrade fattiga människor med knyte på ryggen. Under 16- och 1700-talen kom vagntrafiken igång på landsvägen. På bygdens övriga små vägar fick säkerligen vagntrafiken vänta till senare delen av 1700-talet. Under de senaste 400 åren har undan för undan förhållandena blivit bättre för de människor som färdats på landsvägen. Säkerheten både för bygdens människor och för de resande har blivit bättre.

Åtskilliga kungar har ridit sin eriksgata här på Holavedsvägen. Den siste som gjorde detta var troligen Karl IX i slutet av mars 1609. Mera härom längre fram.

Det var inte riskfritt att i gamla tider ta sig genom Holaveden. I Uppgränna och Sväm fanns kapell, där de resande kunde åkalla Guds beskydd innan de gav sig in i Holavedens mörka osäkerhet. Detta har också varit en bygd där flera uppgörelser mellan svenskar och danskar inträffat.

Holaveden har med sin svåra terräng gett stora möjligheter till försvar mot fientliga danskar.

Hur många gånger som danska krigshärar kommit denna väg vet vi inte. Men detta ligger långt tillbaka i tiden. Under de senaste 400 åren har vägen kanske varit någorlunda säker. Visserligen finns det gammal muntlig tradition om postrån i vår bygd men jag har inte funnit några belägg för sådant.

Det hade också sina risker, ganska långt fram i tiden, att bo utmed vägen. Våldgästning och andra övergrepp förekom. Det var Sunneryd, Hårstorp, Stava, Lilla Krokek, Holkaberg, Narbäck och Porsarp som låg utmed landsvägen. Dessa gårdar hade i äldre tider sina hus ett stycke från landsvägen, kanske inte ens synliga från vägen. Detta framgår av storskifteskartorna. Inte förrän fram emot sekelskiftet 1800 byggdes husen närmare vägen. Undantagna var soldattorpen som i regel låg nära utmed vägkanten. Vi kan anta att den stackars soldathustrun, när mannen låg ute i fält, kunde ha problem med denna närhet till landsvägen.

Boskapsskötsel och jordbruk

Från början fanns här egentligen inga byar, bara ensamgårdar. Husen var byggda i skyddande fyrkant, och med en bondefamilj i varje gård. Vid tio av dessa ensamgårdar fanns dessutom ett soldattorp. De fanns i Gyllinge, Hårstorp, Kopparp, Lilla Krokek, Stora Krokek, Munkeryd, Narbäck, Stava och Sunneryd samt för de övriga byarna även i Kushult och Rossholmen.

Först på 16- och 1700-talen delades gårdarna. De ursprungliga 19 gårdarna delades undan för undan och hade år 1860 blivit 70 gårdar. På 1600-talet började det dessutom i många av byarna uppstå torp ute på ägorna. Där bodde skräddare, skomakare eller dagsverkstorpare. Indelningsverket tillkom 1680 och då kom soldattorpen. Ett och annat soldattorp hade säkerligen funnits långt dessförinnan.

Ett helt mantal eller ett hemman var i gamla tider tänkt att ge utkomst åt en bondefamilj samt att därutöver betala en viss skatt. Undan för undan ökade kraven på jordens avkastning, allteftersom befolkningen ökade. Försörjningsbördan ökade. I Stavabygden liksom på andra håll ledde detta till delning av jorden på flera brukare eller ägare.

Vättern spelade en viss roll i bosättningarnas tillkomst. Ju närmare Vättern, desto större gårdar och tidigare bosättning. Detta tycks vara en regel, inte bara i Stavabygden.

Det hela började med boskapsskötsel och det var i praktiken boskapen som valde boplatserna. Det var lövskogsrika platser utmed en bäck och med saftigt gräs. De flesta av Stavabygdens byar är belägna utmed bäckar eller sjöar. Det var djurens behov av foder som var viktigast. Lövtäkten var ett led i detta. Lövtäkten gjorde skogen närmast gården till äng och i ängen röjdes senare en och annan åker. Undan för undan kom jordbruket in i bilden. Folkökningen krav på ökad spannmålsproduktion.

År 1571 fanns på Stavabygdens 19 gårdar följande boskap, allt enligt uppgifter ur Älvsborgs lösen: 14 hästar, 58 kor och 20 ungnöt, 20 oxar, 27 stutar, 94 får, 24 getter, 52 svin. Getter fanns bara i Stava och i Sunneryd.

Vi kan anta att dessa getter hade sin plats i de branta bergen mot sjön. För övrigt kan vi i denna taxeringslängd se att Sven Månsson i Narbäck var socknens rikaste bonde.

Ungefär femtio år senare, år 1620 hade antalet djur ökat. Då fanns i Stavabygdens 19 byar (ensamgårdar) följande boskap, allt enligt boskaps- och utsädeslängden: 31 hästar, 76 kor, 35 oxar, 97 får, 150 getter och 23 svin. Antalet svin är dock lägre. Vi kan anta att antalet djur ökade hela tiden fram till i mitten av 1800-talet och att därefter en minskning skedde motsvarande minskningen i åkerareal och folkmängd. Men vi kan inte jämföra en 1600-talsko med en nutida ko.

År 1620 hade Stavabygdens 19 gårdar tillsammans åker för 67 tunnors utsäde. Om hälften av arealen låg i träda kanske den odlade arealen åker uppgick till ca 130 - 140 tunnland. Åkerarealen ökade snabbt. Sannolikt uppgick den odlade arealen vid mitten av 1800-talet till 700 tunnland eller något mera. År 1940 uppgavs den vara ca 600 tunnland, fördelade på ett 70-tal gårdar.

År 2001 kunde vi uppskatta den öppna, odlade arealen till kanske mellan 100 och 200 tunnland. Spannmålsarealen är som vi nu ser i snabb minskning. Många gårdar är öde och jorden är utarrenderad eller brukas inte alls. Att vi idag får ut större skördar per tunnland är en annan sak.

Det var ett hårt arbete att bryta sten och göra åkrar i Holaveden. Många av dem som brutit mark och odlat här har dött av bråck och andra sjukdomar som har med hårt arbete att göra.

Stavabygdens historia berättar om starka och orädda män och kvinnor som inte gett upp för småsaker. De har oförtrutet kämpat vidare, odlat upp meter för meter. Sten har brutits upp och lagts i rösen och i stenmurar. De stora odlingsrösena, de flesta numera belägna i marker som skogen återerövrat, kan berätta om denna tunga odlargärning.

Jämför gärna de olika kartorna, 1600-talskartorna, skifteskartorna och den ekonomiska kartan från omkring 1940 och senare också 1980-talets kartor. Då kan vi tydligt se att 1800-talets små nyodlingar, små skogslyckor och liknande, nu har lämnats tillbaka till skogen. Kvar finns de åkrar som fanns redan på 1600-talet. De är nu uträtade och sammanslagna till större och mer sammanhängande arealer, lämpliga för traktorbruk.

De exakta gränserna mellan byarna blev inte klara förrän långt fram i tiden. Det var ängsmark och åker som var viktigast. Utmarken eller skogen var inte så viktig i äldre tider. Tvister om gränserna mellan byarna förekom ännu på 1700- talet. Så skedde mellan Stava och Holkaberg, se mera härom i avsnitten om dessa byar.

Produkter till avsalu fick bönderna köra till Mjölby, Gränna, Vadstena eller Jönköping. En resa till Mjölby med häst och vagn började klockan två på morgonen och sedan kom man hem igen sent på kvällen, den tog nästan ett dygn. När Stava brygga tillkommit 1892 kunde bönderna sända spannmål med en båt som hette Falken. Det gick utmärkt men senare förliste Falken och därefter började landsvägsresorna igen.

All mjölk togs i gamla tider om hand på gården. Det gjordes smör och ost, som sedan såldes på olika sätt. Vi kan anta att torget i Gränna varit en god avsättningsplats för jordbruksprodukter från vår bygd i äldre tider. Torget i Ödeshög tillkom senare. Kreatursmarknaderna spelade en stor roll ända in på 1930- och 40-talen. Kor kunde ledas till Gränna eller Ödeshög för att säljas, och köpas.

Mejerier fanns i Ödeshög och Gränna redan på 1890-talet men det fanns ingen ordnad transport till något mejeri från vår bygd förrän fram mot 1930-talet. Då fanns också ett mejeri i Duvebo.

1900-talet skulle komma att medföra stora förändringar i bygden. I Stavabygdens 19 byar bodde år 1900 ungefär 450 människor. De allra flesta livnärde sig på modernäringen, nämligen lantbruk. Ett 60-tal gårdar fanns i Stavabygden. På alla dessa fanns djur, hästar, kor, får, getter och höns. I Stavabygdens 19 byar fanns ännu 1940 cirka 100 hästar och 400 nötkreatur, allt enligt uppgifter ur boken ”Gods och gårdar”.

Einar Karlsson i Lilla Krokek tog körkort 1927 och köpte året därpå sin första bil. Han kopplade en släpvagn till denna och började köra mjölk till mejeriet i Ödeshög. I början av 1930-talet köpte han en lastbil, anställde chaufför och skötte under något 10-tal år mjölktransporterna från Lilla och Stora Krokek och Börstabol, kanske också Stava. Transporterna övertogs senare av Bertil i Äng. 1944 kom Gustav Andersson från Tällekullen till Lilla Krokek och han skötte sedan mjölktransporterna fram till 1963, då han flyttade till Jönköping.

Övriga byar hade inga transporter till mejeriet förrän något senare under 1930-talet. Då var det till mejeriet i Duvebo. Det var Henry Johansson i Munkeryd som höll med hästar och vagn. Körningen omfattade Munkeryd, Kopparp, Öjan, Gyllinge och Staffanstorp. I början av 1940-talet började lastbilstransporter med mjölk till mejeriet i Gränna. Men ännu var det åtskilliga gårdar som fortfarande tog hand om mjölken och gjorde smör och ost.

På 1960-talet infördes ett nytt system med mjölktankar på gårdarna och där hämtades mjölken av tankbil från Arla. Små mejerier lades ned. Detta innebar också att mindre gårdar upphörde med mjölkproduktion.

Något kan nämnas om traktorer och maskiner i lantbruket. Erik Axelsson i Skrädeberg köpte sin första traktor 1937. Det var en Höglundare. Två år senare köpte han en ny traktor, en Case med järnhjul. Erik innehade en gård i Sunneryd, vilken han drev i sambruk med sin gård i Skrädeberg. Därefter dröjde det möjligen ända till 1951.

Då köpte Einar Karlsson i Lilla Krokek en traktor. 1952 köpte Henry Johansson i Munkeryd en traktor, en Ferguson diesel. Erik Axelsson var möjligen också den förste som köpte självbindare. Farman Andersson i Stava, eller hans far Oskar Andersson, köpte tidigt slåttermaskin. Det var den första i bygden, enligt uppgift av Lars Petersson från Skansen. Han var dräng hos Farman i början av 1940-talet. Maskinen var gammal då men sköttes mycket noga.

Om Erik Axelsson i Skrädeberg kan ytterligare en sak nämnas. Han lär ha varit den förste i bygden som hade ett vindkraftverk, en vindgenerator. Det var nog omkring 1940 som han satte upp den.

År 2009 är det endast en gård i Stavabygden som levererar mjölk till mejeri, nämligen Staffanstorp. På några gårdar finns kor som åtföljs av sina kalvar. Nya tider har kommit. I åtskilliga byar finns inte längre någon öppen jord. Spannmålsodlingen har upphört i de flesta byarna. Kvar finns möjligen vallodling. Skogen har kommit närmare. Förr var även skogen betesmark men idag betas inte ens alla hagmarker eller ängsmarker.

Den gamla tidens öppna marker har ersatts av allt mer igenvuxna marker, där sikten mellan gårdar och byar har försvunnit. Granskogen tränger sig fram, närmare och närmare husen. Ändå kan vi konstatera att ett stort arbete fortfarande läggs ned på att hålla marker öppna.

Fortfarande står ladugårdarna och de flesta övriga uthus kvar i gott skick. De flesta används inte längre, de står bara kvar som ett monument över det förgångna.

Torp och torpare

När vi talar om odlingsarbete måste vi också nämna den odlargärning som skedde av torparna. Redan under 1600-talet tycks det ha funnits människor som lämnade byns skyddande *fyrkant* och byggde hus ute på ägorna. Begreppet hybbel tycks ha varit ett begrepp för de äldsta torpen.

Hybbel är ett gammalt ord som betydde kyffe eller ruckel och var sammansatt av orden hushåll och boning. Ordet betyder således en sämre bostad, jämfört med bostäderna i övrigt. Hittills har jag funnit belägg för sådana i sex av de 19 byarna, Glasfall, Gyllinge, Näteryd, Smedstorp, Stavreberg och Öjan. Kanske har det funnits en hybbel i de flesta av byarna. De sex här anträffade hybblarna tycks ha legat så långt bort från byn man kunde komma. De låg på utmarken, längst i öster, intill gränsen mot grannbyn. För Näteryds del är jag osäker på var hybbeln låg.

I tio av byarna fanns soldattorp, i Gyllinge, Hårstorp, Kopparp, Lilla Krokek, Stora Krokek, Munkeryd, Narbäck, Porsarp, Stava och Sunneryd. Dessa anlades när Indelningsverket tillkom omkring 1680, men det fanns säkerligen någon form av soldattorp även tidigare i bygden. Utöver dessa 10 soldattorp fanns det i de 19 byarna år 1700 åtminstone 15 torp.

Därefter ökade antalet torp och backstugor undan för undan för att omkring 1850 vara cirka 80. Därefter minskade antalet. År 1870 kan vi räkna till 61 torp och backstugor. Kanske kan vi säga att torparepoken tog definitivt slut omkring 1920. År 1919 dog smeden Samuel Pettersson på sitt torp på Holkabergs ägor. Han var den siste i Stavabygden som representerade gruppen av torpare och backstugusittare.

Bland dessa torp hittar vi alla typer. Många torp började som förpantningstorp men övergick senare till att bli en *stuga för inhyses*. Andra var en backstuga redan från början. Många fanns bara under en kort tid. Många torpstugor har av allt att döma varit mer eller mindre tillfälliga, monteringsbara. De har byggts upp och efter en tid har de monterats ned och satts upp på något annat ställe.

När jag studerat domböckerna har jag anträffat ett antal torpkontrakt. Dessa kontrakt har varierat. Ibland har det varit förpantningskontrakt med en ganska stor förpantningssumma. Det har ibland varit kontrakt som avsett en *husplan med en liten kålgård.* Det har ibland varit torpkontrakt som mest varit inriktade på dagsverken vid gården.

Den årliga ersättningen för torpet har ibland enbart uttryckts i pengar och ibland i dagsverken. Ofta har en trohets och lydnadsklausul funnits av ungefär följande lydelse: Ett *är att påminna, att om det befinnes mot mig göras något förfång är detta kontrakt då dödat,* eller i annat utförande: Åliggandes *att mot såväl jordägaren som grannar bevisa all möjlig välvilja och trohet vid äventyr att annars detta kontrakt upphör därpå följande fardag*.

Backstugusittare var ett begrepp som dök upp i början av 1800-talet. Begreppet backstugor har förmodligen ibland använts felaktigt. Många anser att en backstuga var till hälften inbyggd i en backe, där bakre väggen och kanske också en del av sidoväggarna var jord. En annan mening är att begreppet backstugor gällde alla de stugor, oavsett utförande, som stod på annans mark.

Backstugusittaren brukade ingen jord, i motsats till torparen. En backstugusittare hade på sin höjd en kålgård och kanske en katt, kanske höns också men inga andra husdjur.

På konceptkartan till häradskartan är backstugor och torp betecknade var för sig. I Stavabygden kunde då räknas 26 backstugor och 32 torp. Vi började närma oss slutet av torparnas och backstugusittarnas tid. De, eller åtminstone deras barn lämnade bygden och flyttade till stan.

Vid en torpinventering som gjordes 2000 antecknades 90 torp eller backstugor i de 19 byarna, varav 10 soldattorp. Därutöver antecknades tre f.d. gårdstomter samt sju f.d. kvarnställen, således 100 inventerade objekt. Av de 90 torpen var 22 fortfarande bebyggda, av dem tre bebodda året runt. Övriga 19 var fritidshus. Denna torpinventering finns att läsa på biblioteket i Ödeshög.

Sociala förhållanden

Torpare och backstugusittare var den grupp som först drabbades av dåliga tider, som när skördarna slog fel. Så länge skördarna blev goda var det gott om arbete. Maten räckte till även för de som bodde i torp och backstugor. När det blev dåliga skördeår fick även bönderna dra åt svångremmen för att kunna klara sig. Då blev det ont om arbete och då klappade nöden först på i de stugor som låg ute på ägorna. Det går inte att mäta den nöden eller den hungern som drabbade dessa människor och deras barn. Vi kan inte nu räkna ut hur många barn som fick gå hungriga till sängs, men vi kanske kan ana något av nöden.

I rödsotsepidemin hösten 1857 dog 49 människor i Stavabygden under ungefär lika många dagar. Av dessa 49 var 33 från denna egendomslösa grupp av människor. Av dessa 49 var 35 barn.

En speciell situation var också den som drabbade människorna vid stigande ålder, när krafterna började ta slut, när krämporna kom. En bonde och hans hustru kunde få ett undantag på gården med mat och annat som behövdes. En torpare och backstugusittare och deras familjer var även då

beroende av den egna arbetsförmågan. När de inte längre kunde arbeta, då återstod bara att lita till socknens fattighjälp. Eller att tigga, om de inte kunnat spara och lägga undan något för sin ålderdom. Det var inte lätt för dessa människor att göra det. Ändå kanske vi kan anta att skillnaden mellan ett bra torp och en liten, dålig gård inte var särskilt stor.

Många av torparna och backstugusittarna har i husförhörslängderna noterats som fattiga. Ibland uppges att de var utfattiga, vilket låter skrämmande. Ofta anges också ur *mantal*. Detta betydde att de inte behövde betala mantalspenningen. Det var den personliga skatt, som alla vuxna på den tiden hade att betala. Begreppet utfattig betydde således att vederbörande inte kunde betala mantalspenning.

Ordnandet av fattigvården var under 1700-talets sista skede stora ärenden på sockenstämmorna. De ständiga krigen och återkommande missväxt gjorde det bekymmersamt för de som inte kunde arbeta. De fattiga fick gå *på roten* eller blev tilldelade ett visst kvantum korn ur sockenmagasinet till sitt uppehälle. Men det fanns också sådana som inte själva kunde ta hand om sig utan måste inackorderas. Detta skedde antingen på auktion eller under hand, och den som gav lägsta anbudet fick sörja för fattighjonets uppehälle.

Det framkom önskemål om en fattigstuga. Men planerna fick uppskjutas. Först vid en stämma på hösten 1793 beslöt man att lägga grunden till fattighuset. Den skulle också innehålla sockenstuga, där sockenstämmorna skulle hållas. Fattighuset stod färdigt på hösten 1797.

Alla gårdar i socknen hade deltagit med material och arbete. Ledamöter av byggnadskommittén var nämndemannen och kyrkvärden Jonas Jönsson i Erstorp, nämndemannen och kyrkvärden Nils Nilsson i Gatugården, Peter Jönsson i Öninge Lagmansgård, Peter Andersson i Riddargården, Jonas Nilsson i Munkeryd och Nils Eriksson i Visjö. De första *fattighjonen* flyttade in 1 oktober 1797. Byggnaden kostade 269 riksdaler, 13 skilling, 2 runstycken.

Av ett speciellt intresse kan vara att titta närmare på de förhållanden som i äldre tider gällde för barn och för kvinnor. Det får bli en senare uppgift.

Väckelserörelsen

Sverige har kanske aldrig haft så många fattiga och egendomslösa, så många undernärda och nödlidande och så många alkoholiserade människor som under första hälften av 1800-talet. Krigen var slut. Folkökningen gick snabbare än produktionsökningen inom jordbruket. En stor del av jordbruksprodukterna gick till brännvin. Detta bidrog till ökad svält och undernäring. Potatisodlingen ökade mycket kraftigt under början av 1800-talet men man gjorde brännvin även av potatis. Husbehovsbränning var tillåten och det ansågs mera fördelaktigt att bränna brännvin i stället för att transportera potatis långa sträckor för försäljning.

Allt detta blev ett folkhälsoproblem. Även kroppslängden minskade och

var den lägsta på flera tusen år. Barnadödligheten var hög. Ca 45 % av dem som dog var barn, yngre än 10 år.

År 1819 fanns 173 000 taxerade brännvinspannor i Sverige. År 1820 var konsumtionen 40 liter brännvin per invånare och år. Därutöver dracks stora mängder öl. På 1980-talet låg spritkonsumtionen på ca 7 liter per invånare och år.

Med tiden blev fler och fler människor läskunniga och mer upplysta. Prästen var tidigare den intellektuella auktoriteten i socknen. Han fick nu konkurrens av skolläraren. Folkskolestadgan kom 1842 och läskunnigheten ökade. Bibeln blev mer och mer allmän. Tidigare hade i hemmen endast funnits psalmbok och postilla.

Till detta kan också nämnas storskifte och laga skifte som innebar att allt gemensamt brukande av jorden upphörde. Byarnas täta bebyggelse och nära samvaro mellan människorna ersattes av längre avstånd mellan gårdarna. Det blev en ökad självständighet i att bruka den egna jorden. Den urgamla bondegemenskapen upphörde. Byastämman gick i graven. Ungefär så kan man i korthet beskriva bakgrunden till väckelserörelsen.

Under den senare delen av 1700-talet fanns i Ödeshög komministern Claes Johansson Eek. Han startade en väckelserörelse. Om den hade några framgångar i vår bygd är inte känt. Hans beskrivningar av *ett suparefolk i Ödeshög* finns i boken Ödeshög *genom seklerna*. Han beskrev målande den stora fattigdomen i skogsbygden.

Väckelserörelsen kom vid mitten av 1800-talet till våra bygder. Den medförde att ett missionshus byggdes utmed Holavedsvägen i Stava 1866. Det fanns en hel rad av förgrundsgestalter som drev på utvecklingen. Kanske var Greta Andersdotter i Lilla Krokeks soldattorp en av dem? Hon antecknades i husförhörslängden som predikosjuk.

Hon kom hit från Öninge 1844. Hon hade där varit piga hos Lotta Persdotter. Där hölls religiösa sammankomster och det medförde att länsmannen ingrep och sammankomsterna blev tingssak. Lotta Persdotter dömdes till dryga böter. Greta Andersdotter var med, men vi vet inte vilken roll hon hade där. Hon gifte sig 1844 med livgrenadjären Karl Gustaf Berg i Lilla Krokeks soldattorp.

På den tiden var religiösa möten i hemmen förbjudna, om inte prästen var med. Många präster såg med misstro på det nya och försökte bromsa och lugna. Konventikelplakatet avskaffades 1858. Därefter var det fritt fram för att ha möten i hemmen. I husförhörslängderna antecknade prästerna vilka som var läsare och vilka som var mest drivande i väckelserörelsen.

Väckelserörelsen vällde fram som en stormvind. En mängd engagerade män och kvinnor drev verksamheten vidare i våra bygder.

Några protokoll om verksamheten i Stava missionshus finns inte bevarade förrän efter 1910. Men något lite vet vi ändå om verksamheten. Från 1880-talet och fram till 1952 fanns två olika föreningar i Stava. Dessutom fanns ungdomsföreningar. Söndagsskola hölls dels i missionshuset och dels i Kopparp. År 1921 byggdes ett nytt missionshus och det gamla revs.

Det nya missionshuset, som fortfarande är i bruk, ligger på Lilla Krokeks marker men kallas fortfarande Stava missionshus. Här har under årens lopp funnits en mångskiftande verksamhet, inte minst på ungdomssidan. Här fanns ett särskilt bibliotek med utlåning av böcker. Enligt en förteckning fanns där minst 150 böcker och utlåningen var omfattande.

Det är inte känt när bokverksamheten startades, men den äldsta bevarade bokförteckningen är från 1913. Där fanns teologisk litteratur och där fanns läroböcker i Sveriges historia och världshistoria. Där fanns Fänrik Ståls sägner, Onkel Toms stuga, Robinson Crouse och många andra liknande böcker.

Verksamheten medförde också att personer i vår bygd valde att arbeta som predikant eller pastor eller som missionär till främmande land. Vi har fyra sådana exempel. Bröderna Elvir och Gösta Stavman från Öjan gjorde detta val under 1930-talet. Elvir blev pastor i Svenska Alliansmissionen och Gösta blev missionär i Sydafrika för Svenska Alliansmissionen. Anton Karlsson från Kopparp blev pastor för Svenska Missionsförbundet och likaså Hugo Andersson från Stora Smedstorp. Han tog senare namnet Stavlid.

Detta var i korthet något om väckelserörelsen. Kanske kan jag längre fram komma med en särskild redovisning rörande väckelserörelsen och verksamheten i anslutning till Stava missionshus.

Jag bör också nämna nykterhetsrörelsen. Den gick hand i hand med väckelserörelsen. Det var till stor del samma personer som var med i ledningen för Stava blåbandsförening som bildades 1905. Ordförande från starten var Jernström i Stava och vice ordförande var Karl Jakobsson i Hagalund.

Det fanns också andra föreningar. År 1912 bildades Stava fruktodlareförening. I styrelsen ingick från början Karl Järnström, Teodor Nilsson i Holkaberg och Gunnar Hård i Stava. Föreningen antog Emil Ottosson från Börstabol som trädbeskärare. Fruktträdgårdar var sedan på modet under åtskilliga år i bygden.

Från år 1936 finns noterat att skolläraren Einar Gustafsson var ordförande i fruktodlareföreningen. Till trädskötare antogs då Karl Karlsson. Han sändes till Norrköping för att delta i den av hushållningssällskapet anordnade trädskötarekursen.

Fornminnen

I södra kanten av Sunneryds marker alldeles utmed vägkanten står resta stenar, en domarring. Ett par hundra meter ovanför Vätterstranden har den legat där i minst tusen år. Domarringar var dels begravningsplats och dels mötesplats för rådslag och överläggningar. Kanske var det de första stavaborna som reste stenarna. Detta var innan Sveriges enande, kanske även före östgötarikets tillkomst. Det var kanske i stället släkten eller ätten som då var den samlande grunden.

Utöver domarringen bör också nämnas Skansen, den befästning som fanns på Sunneryds ägor. Enligt gamla uppgifter var vägen där stängd med järnportar. Denna skans kan ha mycket gamla anor. Skansen är utmärkt på Sunneryds äldsta karta från omkring år 1700. Skansen var redan då, åtminstone delvis, raserad. Den var i gamla tider avsedd att hindra fientliga härar att kunna tåga vidare in i Östergötland. Fienden var danskarna, som flera gånger kommit denna väg.

Skansen tillkom under hertig Johan. Så uppges i gamla domböcker. Det är inte omöjligt att det på platsen funnits en befästning redan tidigare och att den blivit tillbyggd av hertig Johan under 1560-talet. Det är min lilla fundering till detta.

Enligt en gammal fornsägen, återgiven i Widegrens Beskrivning över Östergötland 1817 har en gång danskarna här blivit slagna av svenskarna. En dansk härförare skall här ha begravts under en sten. Det kanske kan avse platsen söder om Skansbacken, eller Englundsbacken som den senare har kallats.

Dessa stensättningar, domarringen och en ev. hällkista i Skrädeberg tyder på att de äldsta bosättningarna, de äldsta spåren efter våra förfäder kan vi finna nära Vättern. Det var också i närheten av Vättern som de första bosättningarna gjordes i bygden.

Ytterligare en skans eller befästning kan ha legat i Narbäck, på höjden mellan landsvägen och motorvägen, strax norr om vägen mot Lakarp.

Enligt uppgifter i Östergötlands beskrivning av Anton Ridderstad 1917 fanns det länge i Holkaberg ett träkors. Det vårdades med stor omsorg. Invid kungsvägen i Narbäck finns Prinsstenen där enligt folktron en dansk prins hade stupat. I själva verket är det en milsten som satts upp under Per Brahes styre.

Vi kan härutöver inte nu peka på direkta fornminnen i Stavabygden. I min tidiga barndom hörde jag talas om att stenyxor hittats i Holkaberg.

Om vi vidgar begreppet blir det något annorlunda. Då kan vi finna minnen från krigen med danskarna, vi kan finna rester av gamla boplatser, stengrunder efter gamla torp, gamla vägsträckningar, märken efter ridstigar osv. Det är bara för oss att med vår fantasi hitta dem. Ett kulturminne kan vi kalla den gamla landsvägen som går genom byarna Porsarp, Narbäck, Holkaberg, Stava, Hårstorp och Sunneryd. Den är idag lokalväg men var i gamla tider av riksbetydelse. Den borde fortfarande vara av riksintresse. Stenkyrkan i Stavreberg får inte heller glömmas bort.

Gårdarna i bygden var förr byggda i en skyddande fyrkant. Detta utgjorde skydd både mot vilda djur och mot andra ovälkomna gäster. På flera storskifteskartor kan vi se denna skyddade fyrkant, tydligast på Munkeryds storskifteskarta från 1788.

De flesta beskrivningarna till storskifteskartorna innehåller formuleringarna: *Byggningstomterna med gamla hus tätt bebyggda*. När laga skiftena skedde under 1800-talet var dessa skyddade fyrkanter borta. Tydligen hade säkerheten blivit bättre, både vad gäller våldgästning och påhälsning av rovdjur, som varg och björn. .

Kartläggningar och skiftesförrättningar

I de flesta byarna i bygden delades den ursprungliga ensamgården under 16- och 1700-talen på flera ägare. Till en början skedde sambruk eller sämjedelning. Allt eftersom jorden delades på allt flera ägare och alla skulle ha en lott i varje åker blev åkerskiftena mindre och mindre. Åren 1757 och 1764 utkom förordningar om storskifte. Detta medförde att varje åker fick delas i högst fyra lotter.

För våra 19 byar i Stavabygden medförde detta att storskiften genomfördes i 12 byar, nämligen i Porsarp 1785, i Munkeryd och Stavreberg 1788, i Sunneryd 1789, i Holkaberg och Stava 1791, i Stora Krokek 1794, i Gyllinge 1795, i Börstabol 1796, i Öjan 1806, i Kopparp 1818 och i Narbäck 1824. De protokoll och kartor som upprättats ger intressanta uppgifter om byarna.

Nästa steg i utvecklingen var det laga skiftet. Det var mera genomgripande. Alla gårdar fick sammanhängande ägor, men med vissa undantag. Nu kom *byasprängningarna*.

Den gamla bygatan med tätt liggande hus försvann också. Gårdarna flyttades ut på gärdena. Den gamla byastämman behövdes inte längre. Varje bonde kunde bestämma om sina angelägenheter, som när han skulle så eller skörda. Laga skifte genomfördes i Glasfall 1828, Hårstorp 1833, Stava 1834, Lilla Krokek 1834, Näteryd 1841, Porsarp 1841, Sunneryd 1848, Munkeryd 1851, Stora Krokek 1851, Kopparp 1860, i Stavreberg 1874 och Stora Smedstorp 1908.

Skiftesförrättningarna kunde ibland medföra stridigheter. Vad jag hitintills kunnat läsa ut av handlingarna har skiftesförrättningarna i Stavabygden kunnat genomföras utan större stridigheter. Någon överklagning har skett men det mesta har skett under fredliga former.

Två av byarna i Stavabygden har inte skiftats utan består fortfarande av ensamgårdar, nämligen Lakarp och Staffanstorp. Det betyder inte att de alltid varit ensamgårdar. Även i dessa har under någon period jorden varit delad och haft flera brukare. Det har då skett i någon form av sämjedelning.

Folkmängd

Att uttala sig om folkmängd i äldre tider är svårt. Att räkna i mantalslängderna är ett sätt. Till denna siffra måste sedan läggas och gissas det antal som inte upptogs i mantalslängden. I början av 1600-talet bodde sammanlagt cirka 100 människor i Stavabygdens 19 byar. Sedan ökade antalet undan för undan. Omkring 1870 bodde här cirka 700 personer. Därefter har antalet stadigt minskat. År 2000 bor här omkring 100 människor. Vi är tillbaka på samma nivå som för 400 år sedan. Särskilt Sunneryd, Stavreberg och Munkeryd har varit folkrika byar.

Kommunikationer

Den äldsta farleden i vår bygd är på Vättern. Säkerligen har människorna här i äldre tider använt vattenvägen. I äldre kyrkoböcker ser vi att det fanns åtskilliga västgötar i vår bygd. Rakt över Vättern var avståndet inte långt. Vi kan också anta att tyngre transporter i äldre tider nästan alltid gick på vattnet. Holavedsvägen var inte vagnväg förrän under 1600-talet.

Genom bygden har sedan urminnes tider gått den gamla landsvägen mellan Gränna och Ödeshög. Sett i ett större och vidare perspektiv, mellan Jönköping och Stockholm. Förr kallades den Kungsvägen eller Holavedsvägen. Denna väg har varit kungens eriksgata, här har härar tågat fram och resande av olika slag. Det har varit fattiga människor med knyte på ryggen och rika människor på hästryggen, senare i vagn. Denna väg har varit en riksnerv i Sverige. Den har också i hög grad påverkat människorna och livet i vår bygd.

Troligen var Karl IX den siste svenske kungen som på traditionellt sätt red eriksgata. I Fryxells historia uppges att det skedde med mycket ståt. Drottningen, prinsarna och prinsessorna följde tåget, liksom också *främmande herrar.* Det var hertig Göran av Bayern och greve Joakim av Mansfeld och andra. Dessutom medföljde en mängd ämbetsmän. De hörde till hovet och kansliet, livgardet, drabanterna. Det var också två kompanier knektar. Inom varje landskap följdes tåget av där boende adelsmän, ridande tre och tre i bredd. De var klädda i sammet och siden med guld och silversnören. Kring halsen bar de tunga guldkedjor och dyrbara pärlband. Hattarna pryddes av stora fjäderbuskar. I händerna fördes förgyllda gevär eller värjor.

Den 16 mars 1609 befann sig kungen med sitt sällskap i Vadstena. Där ägde stora festligheter rum. Därifrån begav han sig vidare med sitt stora sällskap. Den 20 mars kom han till Stora Åby och den 21 mars reste de vidare genom Ödeshög och in i Holaveden. Då de kommit till gränsen mot Småland var granna tält uppsatta. Där hade hertig Johan till avsked anställt ett gästabud. Vi kan anta att detta var i Narbäck eller Porsarp.

Därefter skildes de och konungen reste med sitt sällskap vidare. På andra sidan gränsen mötte riksmarsken Magnus Brahe och Hans Ulfsparre med Smålands adel. Den 23 mars kom de till Jönköping. Enligt uppgift red alla till häst. Dock ingick en vagn (eller släde), möjligen för drottningen. Landsvägen blev annars inte någon riktig vagnväg förrän kanske vid mitten av 1600-talet.

På Sunneryds äldsta karta, från slutet av 1600-talet, kan vi utmed Vätterstranden nedanför den gamla domarringen se ett antal fyrkanter, som möjligen kan betyda byggnader. Hade kanske dessa hus någonting med sjöfarten att göra? På storskifteskartan, ungefär 100 år yngre, finns inte dessa fyrkanter utritade. Men då hade landsvägen blivit vagnväg och kanske hade vattenvägen förlorat i betydelse.

Redan under medeltiden hade väghållningsskyldigheten utpekats. Det var bönderna som hade denna skyldighet. Denna föreskrift fanns redan i landskapslagarna. Den kom också till uttryck i Magnus Erikssons allmänna landslag omkring 1350. Årligen kontrollerades väghållningen genom väg- och brosyner. Kung Kristofers landslag från 1442 föreskrev att tavernor skulle inrättas utmed de allmänna vägarna på två till två och en halv mils avstånd från varandra.

Ändå var det nog inte förrän på 1600-talet som det ställdes krav på bättre vägar. Gustav II Adolf intresserade sig mycket för denna sak. Det var också då som en ökande förvaltning tillkom och även detta inverkade. Resandet ökade.

Kristinas förmyndarregering beslöt att alla var skyldiga att röja väg och bygga broar. Drottning Kristina utfärdade 1649 en ny gästgivareordning. Den ålade landshövdingarna att bevaka att vägarna underhölls. Där bestämdes att vägarna skulle mätas så att alla mil blev lika långa. Vidare skulle vid varje mil sättas upp stenar och kännemärken. Systemet med milstenar härrör alltså från denna tid. Under 1600-talet blev vägen bättre och kunde användas för små och enklare åkdon. Diken ansågs ännu inte behövliga. Under höst och vår var vägen mycket dålig.

Bygdens övriga vägar, kyrkvägarna, blev vagnvägar först mot slutet av 1700-talet. Men begreppet väg skall ändå inte jämföras med dagens bilvägar. Våra första vagnvägar gjorde inte skäl för detta begrepp mer än under den torra perioden på sommaren. Under övrig tid på året var det lervälling. Vintrar erbjöd däremot goda möjligheter för slädar och kälkar.

Bönderna i närheten var alltså skyldiga att underhålla vägen. Var och en hade sitt vägstycke. De måste också delta i skjutsväsendet.

Länsmannen höll vägsyn. De som slarvade blev instämda till tinget och fick böta. Snöskottningen vintertid var särskilt reglerad. Indelning skedde i ploglag med särskild ploglagsförman. Många människor behövdes för att hålla vägarna öppna. Åtskilliga har vid tinget fått plikta för bristande vägunderhåll eller för att de vägrat inställa sig till snöskottningen. 1718 blev Nils Jönsson i Börstabol instämd för detta. Då och då har sådana stämningar förekommit.

En gästgivargård låg i gamla tider i Stava. Ännu 1649 låg den kvar i Stava men flyttades därefter till Holkaberg. Under ett antal år delades gästgiveriet mellan Holkaberg och Narbäck. Gästgiverier och skjutsväsende fick en fastare ordning vid mitten av 1600-talet. Posttransporterna ökade också och detta ställde större krav på vägarna.

Varje gård eller by skulle ha en kyrkväg. Våra gamla vägar ledde till kyrkan. Detta avspeglar sig i de äldre kartorna, vars vägar inte alltid är desamma som dagens vägar. Från byarna Stora Smedstorp och Svinåsen ledde en väg genom skogen till Munkeryd och vidare mot Stava. Börstabol hade sin kyrkväg via Stavreberg. Länsvägen mot Stora Krokek tycks inte ha tillkommit förrän senare. Från Stavreberg gick vägen som idag ner till Näteryd och sedan vidare ut till landsvägen.

Från Stavreberg ut till Stora Krokek blev ingen väg förrän på 1800-talet. Kopparp hade sin kyrkväg genom skogen ut till Röjegatorna. Sedan följde den Munkeryds kyrkväg till landsvägen. Från Gåsabol gick vägen via Svinåsen till Glasfall och sedan via Stora Krokek ut till landsvägen.

Dessa vägar behövdes inte bara för att ta sig till kyrkan eller till tinget, utan också för att forsla produkterna från gården till torget eller till uppköpare.

Under 1800-talets första hälft ökade trafiken på landsvägen. Den var under stora delar av året i dåligt skick. Det var så illa att paketvagnen *och andra tyngre åkdon alltid om vår och höst måste vägas upp ur gyttjan. Det gick åt en fjärdedels timma mera för varje mil på sträckan genom Holaveden än vad som var föreskrivet för postföringen genom övriga delar av riket*.

Därför fick kapten Backlund uppdraget att planera för en ny väg, som skulle gå närmare sjön. Den skulle samtidigt undvika de backar som den gamla vägen hade. Ett förslag till en ny väg framlades 1846. Staten anslog 34 850 riksdaler till vägbygget och i juli 1849 startade arbetet. Det var omfattande arbeten utmed bergssidan. Det blev också arbetstillfällen för människorna i bygden. Det var ett arbete helt utan maskiner. Allt gjordes för hand, med enkla redskap.

Bron över Girabäcken, byggd av gråsten, rasade i november 1850 och fick byggas upp igen. Arbetena drog ut på tiden och ännu i slutet av 1851 gick trafiken på den gamla vägen. På julaftonen 1851 blev postiljonen Forsberg från Jönköping överfallen och illa slagen på vägen vid Mörstorp. Några bönder hörde hans nödrop och skyndade till hans hjälp. Den skyldige var en dräng från Ravelsmark, Johannes Adamsson Kullberg. Han blev av Vista Häradsrätt dömd till döden i februari 1852.

När den nya vägen, numera kallad Turistvägen togs i bruk blev den snabbt populär och berömd på grund av sina vackra utsikter. Tidningarna omtalade att utflykter gjordes på denna väg just för de vackra utsikterna. Gästgivargården i Holkaberg flyttades ned till den nya vägen, där nya hus byggdes. Troligen innebar vägen att det gick lättare att klara sträckan mellan Ödeshög och Gränna i en etapp. Ändå blev det troligen ganska många övernattningar i Sjöberga. Hästar till gästgivargården hölls fortfarande i stall uppe vid den gamla vägen.

Som nämnts tidigare var det bönderna som skulle underhålla vägen. Efter att den nya vägen byggts och togs i bruk, förmodligen sommaren 1852 företogs ny syn och uppmätning för underhållet. Resultatet av den delning som då skedde var att varje helt mantal skulle svara för 390 meters längd av den nya vägen. Alla byar och gårdar berördes, även de som låg i östra delen av socknen, som Kaxbol, Klämmestorp, Tällekullen etc. Bland Stavabygdens byar medförde delningen att Börstabol fick 390 meter, Glasfall 49 m, Gyllinge 390 m, Holkaberg 293 m, Hårstorp 293 m, Kopparp 390 m, Lilla Krokek 390 m, Stora Krokek 390 m, Lakarp 195 m, Munkeryd 390 m, Narbäck 390 m, Näteryd med Kushult 390 m, Porsarp 293 m, Stora Smedstorp 195 m, Staffanstorp 97 m, Stava 390 m, Stavreberg 195 m, Sunneryd 293 m och Öjan 195 meter.

Biltrafik

Bilismen började vid sekelskiftet år 1900 låta tala om sig. Tidningen Lantmannen skrev år 1900 att farhågor hade uttalats för att automobilerna skulle orsaka minskad efterfrågan på hästar.

Att döma av förhållandena i Paris just vid sekelskiftet syntes denna farhåga vara obefogad. Automobiltrafiken omfattades där av stort intresse men trots detta hade antalet hästar ökat från 93 652 hästar till 98 284. *Omnibusbolagen* där hade ökat sina stall med över 1000 hästar till 16 838

hästar.

Detta var lite kuriosa vid sidan om. Jag tror inte att människorna i våra bygder då brydde sig om hur det var med hästarna i Paris. Men i tidningarna kunde man läsa sådana små glimtar från den stora världen.

En och annan privatbil började dyka upp på Holavedsvägen. Kanske var det den 14 eller 15 maj 1903 som den första automobilen kom farande. Det var en svensk automobil, tillverkad vid aktiebolaget Scania i Malmö. Det var direktör Hassler, ingenjör Svensson och montören Malmkvist, som då åkte vägen Malmö - Stockholm. De gjorde denna resa på 32 timmar. Detta berättades i Jönköpings-Posten den 16 maj 1903.

Samma år, 1903, någon gång i juli månad kom mr Charles Jasper Glidden från Boston i Amerika med sin stora automobil på väg norrut. De övernattade på Hotell Brahe i Gränna. Den 7 augusti 1903 kom det två automobiler som passerade Stava norrut. Det var grosshandlare Nils Vinkler från Malmö samt ingenjörerna Georg Petersson och Johan Koch från Trelleborg med damer. De hade också övernattat på hotell Brahe i Gränna. Avresan från Gränna på morgonen iakttogs av en stor mängd intresserade.

Samma vecka passerade också en annan, mindre automobil på vägen. Sedan ökade denna biltrafik snabbt. Men det skulle dröja länge innan någon i vår bygd skaffade bil. Människorna i bygden såg nog mest bekymmer med dessa nymodiga påhitt. Hästarna hade också svårt att vänja sig vid dem.

När Karl Andersson i Lilla Krokek i början av september 1912 på sedvanligt sätt med häst och vagn skulle resa till Ödeshög mötte han på vägen en automobil. Hästen blev rädd och automobilen stannades i vanlig ordning. Hästen frånspändes och fördes vid sidan av vägen. När bilen, på tecken att köra förbi, sattes igång, blev hästen återigen så rädd att han segnade ned. Inom några minuter var den död. Hästen var 18 år gammal och hade inköpts några dagar tidigare för 210 kronor. Karl gjorde en kännbar förlust. Bilföraren iakttog vederbörlig försiktighet och hade ingen skuld till olyckan.

Böndernas ansvar för väghållningen fortsatte. Min far, Ivar Johansson, har berättat om detta arbete. I en liten grushåla strax norr om Altona norr om Hårstorp skrapade han fram grus för att köra ut på vägen.

På 1920-talet och 1930-talet ökade antalet bilar på vägen.

En och annan incident med skrämda hästar inträffade. Min farfar, Ernst Johansson i Öjan, var på väg till torget i Ödeshög. Det var en tisdag. En bil med ett fint *sällskap* kom i bil från andra hållet. Ungefär mitt för den plats där motellet Vida Vättern ligger idag möttes de. En av hästarna blev skrämd och kastade sig mot den andra hästen. Hästar med vagn och allt rullade nedför stupet. Ekipaget blev liggande på en liten avsats nedanför vägen. Ingen blev skadad. Det var den gamla familjevagnen som Ernst brukade ha till torget. Det var en stor vagn med två längsgående soffor på.

Ända fram till 1944 låg ansvaret för väghållningen kvar på bönderna. Detta år blev vägväsendet förstatligat. I praktiken hade böndernas väghållning upphört tidigare. År 1922 infördes automobilskatt. Naturaprestationerna övergick mer och mer i kontant vägskatt och vägunderhållet övertogs av vägkassorna, en för varje väghållningsdistrikt.

Vägkassorna kunde börja anställa vägarbetare. En kår av vägarbetare uppkom redan under 1920-talet. Gamla tiders väghållning upphörde därför i praktiken före 1937. Den första motordrivna väghyveln importerades från Amerika 1927. År 1925 visades den första svenska bilplogen för snöröjning. Grindar på allmänna vägar förbjöds 1927.

Nämnas bör också något om kommunikationerna på Vättern. Resor och transporter på Vättern har skett i alla tider, långt innan landsvägsresandet började. Vid Vätterns stränder har funnits 65-70 bryggor och lastplatser.

Anlagda hamnar och bryggor är trots detta av ganska sent datum. I gamla tider var båtarna små och man använde de naturliga möjligheterna till lastning och lossning. Båtarna blev med tiden större och mera djupgående och krävde bättre möjligheter för att lasta och lossa. I vår bygd tillkom då Stava brygga.

Före Stava bryggas tillkomst hade holavedsbönderna fraktat sina skogsprodukter till Blå port, mellan Sjöberga och Stava. Hur länge det skett är okänt. Blå port utgörs av ett cirka 30 meter brant klippstup utan några som helst förutsättningar till hamn. Men här fanns god ankarbotten och därför kunde skutorna ligga för ankar en bit ut i sjön, medan man lastade. Virket släpptes utefter en stor trätrumma ned till vattnet. Sedan roddes det ut eller släpades med roddbåtar till skutorna. Efter bergssidan fanns långa brandstegar där man kunde klättra från vägen ned till botten av stupet, där roddbåtarna kunde angöra. Detta måste ha varit en både arbetsam och riskabel metod att lasta båtar.

Spannmålsprodukter fick bönderna i äldre tider köra till Mjölby, Gränna, Vadstena eller Jönköping. En resa till Mjölby med häst och vagn började kl. 2 på morgonen och man kom inte hem förrän sent på kvällen. En sådan resa tog nästan ett dygn.

När sedan Stava brygga tillkommit kunde bönderna sända spannmål med en båt som hette Falken. Det gick utmärkt. Senare förliste Falken och därefter fick landsvägsresorna med spannmål börja igen.

Stava brygga

Stava brygga tillkom troligen 1892. Möjligen hade någon primitivare brygga funnits tidigare. Därefter hade Stava brygga eller Stava hamn en intensiv blomstringstid. Den kallades ibland också Lussebohamnen. Ända fram på 1930-talet fortsatte verksamheten och trafiken vid Stava hamn. Det var en brant nedfartsväg till bryggan och det var ibland besvärligt.

Verner Falk hade med ett vedlass åkt nedför backen. Om denna händelse har människor berättat. Jag har också funnit en artikel i Östgöta-Bladet den 17 juni 1920 om händelsen och där kan vi läsa följande:

Skenande hästar störtar i sjön och drunknar.

Förliden fredag skulle en dräng hos arrendatorn Oskar Karlson i Bankaby köra ned ett vedlass till Stava hamn. Så snart han kommit ned till vedupplaget och lossade kedjan över lasset föll några vedträn framåt på hästarna. De blev skrämda och rusade i vilt sken rakt ut på hamnkajen.

Där var planen för smal och den ena hästen trängde den andra i sjön. Den drogs själv med i djupet, med vagn och allt. Intrasslade i seltyg och draglinor kunde inte hästarna komma loss och simma i land utan drunknade. Drängen försökte skära av tömmar och draglinor men kunde inte komma tillräckligt långt ut. En ångare från Jönköping låg vid hamnkajen och lastade ved. Därifrån fick man en tross om den ena hästen och försökte så med ångvinschen lyfta upp honom på däck. Hästens huvud var så intrasslat i seldon att den inte kom loss.

Som genom ett under undgick en del människor som vid tillfället vistades på kajen att dras med i sjön.

Vägen ned till hamnen från stora Gränavägen lutar starkt ned mot sjön och det är mer än underligt att icke oftare olyckshändelser orsakas härav.

Arrendator K. som nyligen tillträtt gården och inköpt uppsättning gör genom det skedda en kännbar förlust.

Vid Stava brygga fanns en sågverksrörelse, som drevs av Konrad Hård. Nere vid bryggan låg ångbåtar redo att ta hand om det färdigsågade virket för transport till Göteborg. I Göteborg omlastades virket för vidare frakt till England, Holland och Danmark. De större ångbåtarna fick ankras upp på redden. Vattnet vid bryggan var endast nio fot djupt, trots att den förlängdes år 1920. Den ursprungliga bryggan från 1892 tillät endast mindre båtar att lägga till.

Vedskutorna brukade komma framåt kvällen och lasta på natten. Detta för att så fort det ljusnade segla iväg till Jönköping eller Vadstena för att avyttra sina laster. Före första världskriget fick man 12 kronor famnen för veden. En skuta lastade normalt 15-20 famnar, så förtjänsten kunde bli god. Men vid depressionstider kunde priset sjunka till fyra kr famnen.

Det var hård konkurrens om veden. Bryggan hade inte plats för mer än tre skutor. Det gällde för skepparna att hålla sams, när man låg på tur och väntade på att få lasta. Men skepparna Fältskog på slupen Thyra, Arvid Sabel på Neptun, Gottfrid Rydberg på Anna, Fägersten på Framåt och Gustafsson på Vicktoria kände varandra sedan gammalt, även om mycket skilde dem åt i sätt och sinne. Ibland, när vindförhållandena var ogynnsamma, kunde man få ligga stilla upp till en vecka.

Då var det bra med lite sällskap. Likaså var det tacksamt om någon kom ut med en julle och bogserade in skutan till bryggan när kvällsbrisen dött ut.

(Dessa sista stycken har hämtats ur boken ”De seglade på Vättern, av Yngve Malmquist. Uppgifterna bygger på intervjuer med bland andra Gunnar Hård).

Sågverksrörelsen lades ned på 1930-talet. Livet i hamnen upphörde. Många är dock berättelserna om livet vid Stava hamn. Gunnar Hård med flera hade många minnen av detta och kunde berätta.

Från Stava brygga kunde bönderna sända sina produkter, som ved och spannmål. Men det förekom också en del persontrafik. Ångfartyget Östern stannade till vid Stava på sin trad mellan Jönköping och Motala, tre gånger i veckan i vardera riktningen på fastställda tider. Från Motala kunde man sedan ta kanalbåten till Stockholm.

Torsdagen den 12 december 1895 i kvällningen grundstötte ångaren Östern vid norra udden av Visingsö. Den fördes av kapten G. Karlsson, Ångaren var på färd från Motala till Jönköping men höll egendomligt nog kurs rakt mot udden. Fiskare, som var sysselsatta i närheten med att dra not, skyndade till. Inom några minuter var ångaren vattenfylld och började sjunka. Det var inte särskilt djupt på platsen och däcket blev stående över vattnet.

Besättningen och den kvinnliga betjäningen, tre till antalet, begav sig i land i räddningsbåten. En enda passagerare fanns ombord och denne fick hjälp av en fiskare att komma iland på Visingsö. Då grundstötningen skedde satt kaptenen i matsalen och åt sin kvällsvard. Han hade överlåtit befälet till rorgängaren Jansson. Denne hade i många år tjänstgjort på ångaren Primus och hade full kännedom om navigering av ångare. Han höll emellertid för nära land och styrde fartyget rätt upp på ett stengrund 500 m norr om Visingsö norra udde.

Det blev sedan svårt väder och bärgningen drog ut på tiden. Så länge att båten slogs sönder mot stenarna och blev vrak. Trafiken mellan Jönköping – Motala – Askersund upptogs då i stället av den nybyggda Motala Express Den anlöpte samma hamnar. Hur länge den stannade till vid Stava hamn är osäkert. Ångaren Freja som också gick på traden Jönköping - Hästholmen stannade också till i Stava.

Detta framgår av annonser från 1896. Möjligen upphörde persontrafiken från Stava brygga ganska snart därefter. Tidningarna från den tiden torde kunna ge besked. Verksamheten vid Stava brygga upphörde på 1930-talet. Bilarna tog över.

Mera om Stava hamn kan läsas under Stava.

Järnväg

Järnvägen kom till Ödeshög 1887. Det planerades också för en järnväg mellan Gränna och Ödeshög och likaså mellan Gränna och Tranås. Den senare skulle ha en nordlig sträckning nära länsgränsen. Aktieteckning för denna skedde 1893 men järnvägen blev aldrig byggd. Ännu 1905 var frågan aktuell.

Planerna på en järnväg mellan Gränna och Ödeshög var under lång tid aktuella. I den arbetsgrupp som bildades ingick August Nilsson i Sjöberga. Han var en varm förespråkare för järnvägen. Flera sammanträden hölls under 1898 och 1899. Ett förslag att den skulle dras i närheten av den nya vägen ändrades. Ny utstakning skedde med en östligare sträckning. Detta ansågs vara till fördel för lokaltrafiken och ortens behov. En kostnadsberäkning visade att järnvägen skulle kosta 1 211 000: - kronor.

Enligt förslaget skulle större stationer anläggas vid Gränna och Munkeryd. Mindre stationer skulle byggas vid Röttle, Uppgränna, Isgårda och Kushult samt hållplatser på ett par andra ställen. Ett stickspår till Gränna hamn ingick också i beräkningarna. Det hela drog ut på tiden.

Den 17 februari 1905 hölls ett sammanträde i Ödeshög. Det gällde att bygga en järnväg från Ödeshög till Gränna samt därifrån vidare till Brötjemark. Detta för att binda ihop den med nästa järnväg till Jönköping. Intresset var stort och vid detta sammanträde var omkring 40 personer närvarande. I den styrelse som drev frågan ingick bland andra possessionaterna K. Gustafsson, Ekhaga och J A Andersson, Sjöstorp, f.d. gästgivaren J A Nilsson, Ödeshög, borgmästaren V Egnell Gränna, landstingsman S A Johansson, Ribbagården, patron A Larsson, Vretaholm och f.d. häradsdomaren C F Johansson, Barnarp. Suppleanter var bl. a. Ernst Damberg från Lilla Krokek.

Det blev ingen järnväg men frågan var aktuell under lång tid. Det fanns också motståndare till förslaget. Därför var Stava brygga bygdens närmaste plats för att ta sig vidare ut i världen. Det fanns också en möjlighet till, nämligen postdiligensen. Den kom dagligen alltsedan 1860 vägen mellan Gränna och Ödeshög. År 1921 startades en busslinje mellan Ödeshög och Gränna. Sedan drev Trafikaktiebolaget Jönköping – Gränna – Ödeshög (JGÖ) denna trafik under många år. Bolaget avvecklades 1955. Trafiken övertogs då av SJ Busstrafik.

Innan vi går längre bör jag här nämna något om cykeln. Först kallades den för bicykel eller velociped. Det var i storstäderna som cyklarna först blev vanliga. I Stockholm fanns i augusti 1896 nästan fem tusen velocipeder. Ett år senare hade antalet ökat till 10 280. I tidningarna fanns annonser om velocipeder.

Ebbes bruk i Huskvarna började tillverka velocipeder i början av 1890-talet. 1896 började också Huskvarna Vapenfabrik sådan tillverkning. En velociped av fabrikat Huskvarna kostade 1898 från 250 kronor och uppåt, allt efter utrustning och modell. Detta var mycket pengar då.

I Östgöta-Bladet kunde vi lördagen den 11 juni 1898 läsa att Albin *Pantzar i Rossholmen på onsdagen på bicykel skulle färdas till Ödeshög. När han kommit nära Orrnäs, föll han av bicykeln i landsvägen med den olyckliga påföljd, att han fick ena nyckelbenet bräckt, varför hr P nu ligger i Ödeshög under läkarvård.*

Vi vet inte vem som först skaffade velociped i bygden. Jag tror att Albin Pantzar var en av de första. Möjligen var det en så kallad höghjuling. De var höga och brutna nyckelben var en typisk skada vid olyckor med höghjulingar. 1901 ansågs det i Gränna behövas särskilda regler för velocipedtrafiken och då utfärdades en särskild velocipedstadga.

Apropå höghjulingar. En sådan fanns på Södergården i Holkaberg. Leif Ivarsson har berättat att denna cykel i gamla tider användes av hans farfar, Gideon Andersson.

Den 14 april 1927 startade serietillverkningen av Volvobilar i Göteborg. Fem nya bilar rullade varje dag ut från fabriken. I Stavabygden började bilintresset att vakna. Einar Karlsson i Lilla Krokek tog körkort 1927 och skaffade då eller året därpå sin första bil. ”Bil-Anton” i Stava och skolläraren Einar Gustafsson i Munkeryd gjorde likadant. Vem som var först vet jag inte. I början av 1930-talet köpte Einar Karlsson en lastbil som

han sedan körde mjölktransporter med. I Lilla Krokek bodde också Konrad Hård, virkeshandlande. Han köpte lastbil, troligen i slutet av 1920-talet. Han hade en chaufför anställd.

År 1937 kom telefonen till bygden. Telefonstationer anlades i Munkeryd, Bultsbol, Maltmossen och på andra platser. Stolpledningar drogs mellan byarna, genom ängar och hagar, främst utmed vägarna. Arbetare inhystes på olika håll medan arbetet pågick. År 1938 hade telefonstationen i Munkeryd 11 abonnenter, nämligen

1) Nils Elf, lantbrukare i Lilla Krokek,
2) Viktor Andersson, lantbrukare i Narbäck,
3) David Gustafsson, lantbrukare i Holkaberg,
4) Einar Karlsson, lantbrukare i Lilla Krokek,
5) Ernst Johansson, lantbrukare i Öjan,
6) Henry Johansson, lantbrukare i Munkeryd,
7) Bertil Andersson, lantbrukare i Munkeryd,
8) Einar Gustafsson, folkskollärare,
9) Henrik Tallberg, handlande i Lilla Krokek,
10) Konrad Hård, trävaruhandlare i Lilla Krokek och
11) Valfrid Sten, lantbrukare i Stava.

Telefonen var ett stort framsteg. Tidigare hade man fått sända bud efter barnmorskan eller doktorn. Snabba hästar användes när det var bråttom. I Stavabygden bodde vid denna tid omkring 400 personer. 11 av dem hade egen telefon. En stor och tung, svart apparat, uppsatt på väggen med vev på sidan. Tänk om dessa människor kunnat se in i framtiden och se att varje människa hade en liten smidig mobiltelefon i fickan.

Kanske bör det påpekas att det faktiskt fanns en telefonledning mellan Ödeshög och Gränna. Den tillkom troligen på 1890-talet. Dessförinnan hade samtal fått kopplas via Boxholm, Tranås, Nässjö och Jönköping. När en stolplinje då planerades mellan Ödeshög och Gränna beräknades den kosta mindre än 2000 kronor.

Från telefon är tanken inte sen att komma till elektriciteten.

Elektriciteten

År 1943 kom elektriciteten till vår bygd. Till Ödeshögs samhälle hade den kommit långt tidigare. Nya skaror av arbetare kom. Nya stolpledningar drogs. Transformatorstationersattes upp, en för varje by. Det var en stor känsla när glödlampan för första gången tändes. Karbidlampor och fotogenlampor ställdes undan.

Än idag kan vi, som var med då, påminna oss lukten av karbidlampan, när den varje dag skulle rengöras. Den gamla karbiden skulle tas bort, ny karbid fyllas på, lite vatten likaså. Brännaren skulle rensas. Nu kunde man köpa elektriska lampor. Nu kom även radion.

Hösten 1943 lämnade Feldt på Elektriska installationsbyrån anbud på elektrisk installation hos min farfar, Ernst Johansson i Öjan för 1000 kronor. Anbudet bestod av fyra ljuspunkter samt två väggkontakter i bostadshus, två ljuspunkter utomhus, tre ljuspunkter i uthus samt ytterligare sju ljuspunkter, belägna i lagård, loge, hönshus och stall.

Vi kan se att väggkontakt i köket inte var med i offerten, endast en väggkontakt i två rum i bostadshuset. Det var en enkel installation och ett lågt pris. Vi kan se att elektriciteten i början ansågs mest vara avsedd för ljus. Den sågs då mest som en ersättning för fotogenen och karbiden.

Efter elektricitetens ankomst kom det så småningom också elektriska maskiner. En sådan var mjölkmaskinen. Här och där började det höras maskinbuller från lagårdarna. Traktorer kom till användning även på mindre gårdar. Hästarna minskade i antal. Bilismens genombrott gjorde det möjligt för människor i bygden att ha arbete på annat håll, i Ödeshög eller Gränna eller Tranås och samtidigt bo kvar i bygden och kanske samtidigt driva ett något mindre intensivt jordbruk.

Radiotjänst hade startat sin verksamhet 1925 och det dröjde inte länge innan den första kristallradiomottagaren kom till vår bygd. Karl Lindberg i Näteryd började år 1926 sälja sådana apparater och monterade dem. På 1940-talet cyklade Sven i Tällekullen runt i bygden och sålde elektriska radioapparater.

Emigration mm

Hela bygden har fått lämna bidrag till emigrationen. Hur många människor som från bygden reste till Amerika är svårt att svara exakt på. Många reste inte direkt från hembyn utan efter att ha tjänat dräng eller piga någon annan stans och det gör det svårare att finna uppgifter om utflyttningarna. Totalt torde något mer än ett par hundra personer från bygden ha emigrerat till Amerika. Det var byarna Munkeryd, Stavreberg och Sunneryd som lämnade de största bidragen till emigrationen.

I flera fall har hela familjer emigrerat, i andra fall har familjer blivit delade. I något fall har det börjat med att några barn flyttat. Sedan reste föräldrarna och lämnade sina andra barn kvar i Sverige. Det finns exempel på att en hustru rymt till Amerika och lämnat maken kvar. I andra fall har mannen rymt och lämnat hustrun kvar.

Många tårar har fällts av föräldrar som kanske blivit ensamma kvar. Men det fälldes tårar också i Amerika. Den 18-åriga Anna Jonsdotter från Gyllinge grät sig till sömns varje kväll i Iowa. Hon ville återvända till Sverige så fort hon tjänat ihop pengar till biljetten. Det blev inte så. Hon gifte sig i Amerika, men i hela sitt liv längtade hon tillbaka till Sverige. Hon lärde sig aldrig engelskan. Hon blev på sin ålders höst ganska ensam. Hennes barn och barnbarn kunde inte tala med henne. Det har hennes barnbarn Waine Anderson i Des Moines i Iowa berättat.

Det finns också flyttningar som inte gick utomlands. Nu började flyttningarna till de större städerna inom Sverige. Landsbygden började avfolkas. Först var det backstugor och torp. Flykten från landsbygden började.

Men vi kan också konstatera flyttningar mellan församlingarna. Till och från grannförsamlingar har flyttningar alltid förekommit, men även från församlingar på längre avstånd har förekommit vågor av inflyttningar. Som exempel kan jag nämna inflyttningar till Ödeshögs socken från Vireda vid mitten av 1800-talet. I början av 1860-talet fanns ett 60-tal personer i

Ödeshögs socken som var födda i Vireda. Från Västergötland har också kommit människor hit. I gamla tider gick man på isen över Vättern eller åkte båt.

Sjukdomar och dödlighet

Många sjukdomar som idag passerar obemärkt medförde i gamla tider stor dödlighet. Det var sjukdomar som mässling, difteri och charlakansfeber. Därutöver fanns sjukdomar som då och då gick över världen. Bland sådana var pesten den mest fruktade. Som en röd tråd genom historien löper pesten. Digerdöden, svarta döden eller svarta pesten kallades den.

Det är den största plåga som drabbat mänskligheten i historisk tid har det sagts. Under 1300-talet svepte den fram över så gott som hela den då kända världen. Mer än en fjärdedel av Europas befolkning dog den gången.

Senast pesten drabbade våra bygder var åren 1710 och 1711. Det var den asiatiska svarta böldpesten. Stora Krokek var den hårdast drabbade byn i Stavabygden. Där dog sju personer.

De första pestfallen i Sverige i denna epidemi inträffade i Stockholm i juni 1710. Därefter spred sig sjukdomen ut över landet. I Ödeshögs socken inträffade det första dödsfallet den 23 oktober1710, då Erik Månsson, en ung dräng i Riddargården i Ödeshög dog. Därefter spred sig pesten, först i Ödeshögs by. I november slog den till i Hålan, Jusseryd och Gumby. I december inträffade tre dödsfall i Sunneryd och två i Hårstorp. I januari 1711 spred den sig vidare.

Den 25 januari dog Elin Rasmusdotter i Stora Krokek efter tre - fyra dagars sjukdom, ett vanligt sjukdomsförlopp. Den 7 februari dog bonden Tyres Nilsson i Stora Krokek, den 17 februari bonden Erik Bengtsson. Den 19 februari dog Anna och Måns barn till Tyres Nilsson, den 21 dog Anna Rasmusdotter. Den 2 mars dog Anna Tyresdotter, hustru till den avlidne Erik Bengtsson, alla dessa sju senast namngivna från Stora Krokek.

Pesten härjade i bygden ända till hösten 1711. I Ödeshögs socken dog 154 personer, därav 17 i Stavabygden. Dessa år var också år med dåliga skördar. Det var nödår med hunger och svält, vilket också bidrog till höga dödstal. Redan åren innan peståren, 1708 och 1709, var svåra år. 1708 kom stark kyla och mycken snö vid Mickelsmässan, den 29 september, och sedan fortsatte kylan utan tö ända till fastan. 1727 var också ett svårt missväxtår i hela landet.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i Ödeshögs kyrkoböcker inte angetts vilka sjukdomar som härjade. Möjligen var det "frossan", som är omtalad det året på andra håll. I Ödeshögs församling dog 109 personer, ca tre gånger så många som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer. Frossan var möjligen malaria som i gamla tider var vanligt i Sverige.

1749 inrättades tabellverket och därmed fick vi säkrare uppgifter. 1762 och 1771 var år då skörden så gott som helt uteblev. Åren 1756, 1761, 1764, 1772, 1775 samt åren 1780-73 var år med mycket svaga skördar, likaså åren 1785 och 1798.

År 1773 var också ett svårt år med höga dödstal. Enligt kyrkoboken. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår. Det var flera sjukdomar som härjade. Mest var det rödsot men även kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stavabygden dog 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt. Likaså var 1781 ett år med höga dödstal. I Ödeshögs socken avled 97 människor, därav 28 i Stavabygden.

Nästa stora epidemi inträffade 1857 då rödsoten, den *store mandråparen* slog till. Det året dog 234 människor i socknen. I Stavabygden dog 71 människor, därav 52 i rödsoten. Detta dödstal är det högsta som jag anträffat något år i mina undersökningar av bygdens historia.

1918 var också ett mörkt år i bygdens sjukdomshistoria. Det var då spanska sjukan som härjade. Dödstalen var dock låga, jämfört med rödsoten 1857.

År med höga dödstal hade troligen också i många fall koppling till missväxt, nödår och svält. För lite mat eller dålig mat satte ned motståndskraften.

Ur domböckerna

Domböckerna kan på ett särskilt sätt berätta om livet i bygden. Här finner man köpekontrakt, torpkontrakt, lagfarter, tvister om än det ena och än det andra. Där kan man också se vilka brott som förövats i bygden, och mycket annat.

Frånsett enstaka år där domböckerna saknas finns domböckerna i vårt härad bevarade från år 1616 och framåt. Jag har studerat domböckerna fram till 1848 samt enstaka notiser från 1864. De notiser som jag där anträffat har jag fört vidare ut i de berättelserna om byarna i bygden.

Brottmålen i vår bygd har inte varit särskilt anmärkningsvärda i jämförelse med andra bygder. Visst har ett och annat hänt under de fyra hundra år som vi kan överblicka. I Stava har både mord och dråp inträffat.

År 1622 hölls det julkalas hos Per i Stava och detta julkalas slutade med ett knivdråp. Lasse Toresson i Kopparp blev hårt trängd av Olof i Lilla Krokek och det slutade med att Lasse tog till kniven. Olof dog tre dagar därefter. Vid tinget i Heda den 11 mars 1623 bad Olofs änka för dråparen, att han skulle förskonas till livet och betala kristlig bot. Så blev också domen från den kungliga hovrätten i Stockholm.

Mordet i Stava 1864 rörde också om i människors lugna vardag. Mordoffret hette Samuel Svensson och var från Lilla Krokek. Mördaren, Johan Svensson, var inte från vår bygd. Han råkade endast ha vägen genom vår bygd, när han kände sig manad att begå detta brott. Häradsrätten dömde honom till tio års straffarbete. Hovrätten ändrade domen och konstaterade att Johan Svensson varit *av vansinne berövad förmågan att dess följder bedöma, och finner Kongliga Hovrätten ifrågavarande brott icke kunna Johan Svensson tillräknas*. Mordet i Stava är nämnt något under Lilla Krokek, eftersom mordoffret Samuel Svensson bodde där.

Vi har ett mord till att redovisa, mordet på Maja Stina Håkansdotter på Gyllinge gärde 1855. Det var häradsbosen, avdragaren Johan Kumling som den 21 mars 1855 på hemväg från Gyllinge med en sten slog ihjäl sin hustru, Maja Stina Håkansdotter. Han blev dömd till döden av häradsrätten och även av Göta Hovrätt. Domen ändrades av Kungl. Maj:t till straffarbete i 10 år.

I Börstabol inträffade den 23 mars 1684 en sorglig olyckshändelse. Drängen Sven Månsson, 16-17 år gammal, råkade av våda skjuta pigan Anna Stensdotter till döds med en bössa. Sven hade uppmanats att bära bössan till Glasfall . Just utanför husen i Börstabol råkade ett vådaskott avgå och detta träffade Anna Stensdotter i huvudet. Rätten fann att allt skett av våda och dömde Sven till böter.

Dessa brott och många andra brott samt mycket annat ur domböckerna är närmare beskrivna under respektive byar.

Spökplatser

Vem tror väl på spöken? Finns det plats för spökhistorier i denna berättelse? Visst gör det. Spökberättelser hade en stor plats i gamla tider - och det är ju gamla tider som jag nu berättar om. Men spökberättelser är lika aktuella för vår tid också. Spöken och andeväsen tycks i våra dagar uppleva en renässans.

Spöken och spökhistorier har i de flesta fall en koppling till händelser i gamla tider. Det var den döde som gick *igen*. Det finns många varianter av dessa berättelser om det övernaturliga. Många människor kan fortfarande berätta om lyktgubbar, irrbloss, älvor på ängen, om mylingar och mycket annat. Lyktgubbar och irrbloss visade sig på mossar och i kärr efter mörkrets inbrott. En annan plats som sådant förekom på var gravplatser. Det var små ljus som skymtade, dansade och ibland var större, ibland mindre. Det har av någon beskrivits som sumpgas som stigit upp ur jorden och självantänts. Det har av någon påstått att dessa ljussken var andar av människor som gått ner sig i kärr och sankmarker och som med ljussken försöker förmå flera att också göra detta.

Ordet myling kommer av *myrding = en mördad*. I svensk folktro är en myling spöket efter ett mördat barn, som grävts ned eller lagts *på lönn*. Sägnerna berättar om hur mylingen försöker få tag i sin moder. Uppgifter om mylingar har jag fått från flera håll. Det kan finnas skäl att påminna sig kvinnornas svåra situation i gamla tider. Samhällets reaktion på oäkta barn var enbart fördömande. Föräldrarna straffades. Moderns utkomstmöjligheter försämrades. Vi kan anta att många kvinnor i gamla tider ansåg sig tvingade att göra sig kvitt det barn de väntade.

I de 19 byarna i Stavabygden fanns säkerligen förr i tiden spöken på många platser. Här har jag berättelser om nio spökplatser. De nio spökplatserna är följande:

På Hårstorps marker ligger Gesällkärret. Det ligger utmed den gamla Holavedsvägen, en i dag stilla och nästan bortglömd väg. I gamla tider, före 1852 var det en mycket trafikerad väg, huvudvägen mellan Stockholm och Jönköping. Gesällkärret ligger några hundra meter norr om Hårstorps by, på

östra sidan om vägen. Enligt legenden drunknade (eller dränkte sig) här för länge sedan en gesäll, som kommit vandrande på vägen. Den som stannar till där på platsen kan nere i det svarta vattnet se gesällens ögon glimma långt där nere. Var det kanske olycklig kärlek som låg bakom?

I Lilla Krokek spökade det förr på vinden i södergårdens hus. Hur spöket uppenbarade sig är okänt. Troligen var det otäcka ljud på vinden? I början av 1900-talet hade Konrad Samuelsson (Konrad Smed) värvats till att försöka få bort spöket. Konrad satte sig en kväll på plats för att läsa högt ur bibeln för spöket. Spöket lär dock inte ha givit upp för Konrads bibelläsning. Eller tyckte kanske inte om det som lästes. Efter en stund blev oljuden så förfärliga att Konrad slängde bibeln och sprang från platsen. Vad bakgrunden till denna spökhistoria kan vara vet vi inget om. Kanske kan det vara från hösten 1857 då tre barn i detta hus dog i rödsoten på en dryg veckas tid? Det var barn till rusthållaren Johannes Damberg, och dessutom hans hustru Anna Brita Larsdotter som då dog. Av deras sex barn var det bara ett som uppnådde vuxen ålder. Tre dog i rödsoten 1857, de övriga två dog också i unga år.

På Stora Krokeks ägor, på gränsen mot Munkeryd finns ett berg som under lång tid kallats Gubbaberget. Namnet finns upptaget i handlingarna till laga skiftet 1851. Här har det spökats förr i tiden. Om detta spöke finns inga närmare beskrivningar, bara en uppgift om att där spökar det. Spöket kan förmodligen antas vara en gubbe, varför annars namnet Gubbaberget? Här kunde man bli bergtagen berättades det också i gamla tider. En ond *människa* bodde i närheten av berget förr. Efter dennes död blev berget inte så farligt längre. Om detta kunde Otto Johansson i Nyttorp i Munkeryd berätta.

I backen från Stora Krokek ner mot Lilla Krokek kunde man i gamla tider se ljussken. Det var älvorna på ängen kanske, eller var det något annat? Vem vet mera om detta?

Mellan Gyllinge och Gåsabol gick i gamla tider en väg som användes flitigt. Det var en väg som ledde vidare österut mot Haddåsen och andra byar österut. Här utmed denna väg spökade det också. Riktigt hur detta spöke gjorde sina framträdanden eller hur det såg ut är okänt. Ett vittne har berättat om att det inte gick att cykla här. Det var alltid någon som höll igen, det gick tungt. Man var tvungen att gå av cykeln och leda den. Hur spöket uppträdde innan cykelns ankomst finns det ingen uppgift om. Här inte *långt från sin hydda där han bodde ensam* frös Johan Ärlig ihjäl natten till julafton 1828. Kanske kunde detta vara upphovet till denna spökhistoria, tänkte jag? Kanske är det Johan Ärlig som vill ha hjälp att inte frysa ihjäl?

Så har mina funderingar gått, ända tills Yngve i Stavreberg ringde mig en kväll i februari 2002. Han hade då påmint sig att hans far för många år sedan berättat att häradsbosen Kumling där på Gyllinge gärde slagit ihjäl sin hustru. Kumling hade varit på förrättning i Gyllinge och var oense med sin hustru. Dådet hade skett den 21 mars 1855 på vägen över Gyllinge gärde, på väg mot Gåsabol.

Jag började läsa i domböckerna för detta år. Mycket riktigt kunde jag konstatera att här hade häradsbosen (hudavdragaren) Johannes Jansson Kumling slagit ihjäl sin hustru Maja Stina Håkansdotter. Han blev dömd till döden men benådades av Kungl. Maj:t. Detta mord finns kort beskrivet under berättelsen om Gyllinge.

I Bertils *äng* på Munkeryds ägor, vid gränsen mot Holkaberg vid Röjegatorna visar sig då och då en huvudlös *kärring*. Detta spöke är välkänt och det finns en bred muntlig tradition om henne. Om det finns nu levande människor som sett henne är jag inte säker på, men berättelserna från förr är många. Från 1940-talet finns en ganska detaljerad historia om spökets framfart. Det finns mycket att skriva om detta. Jag har hoppats på att i domböckerna finna någon anteckning som kunde kasta ljus över denna spökhistoria. Ännu har jag kanske inte funnit något.?

I Stava, mitt för Bil-Antons gård, mötte man i gamla tider ett liktåg. Om liktåget har det berättats. Däremot hade man glömt mordet i Stava, som inträffade på just den platsen den 27 april 1864. Där blev Samuel Svensson från Lilla Krokek med en hammare brutalt ihjälslagen. De som berättat för mig om liktåget har inte känt till mordet. Det är intressant att se hur en händelse i gamla tider blivit bortglömd och fått lämna plats för en liktågshistoria.

I Skansbacken på Sunneryds marker spökade det förr. Backen har också på senare tid kallats Englundsbacken eftersom Englund med sin familj bodde i sitt torp ovanför backen. Detta är den plats där den gamla skansen låg, befästningen. Sista låset skulle man kunna kalla denna skans. När fienden väl kunnat passera denna plats låg Östergötland oskyddat framför dem.

Befästningen finns inritad på Sunneryds äldsta karta från år 1700. Skansen var redan vid kartmätningen riven. På kartan står Rester *efter en gammal skans*. Denna skans var en viktig del av vårt lands försvar mot danska krigshärar som kom denna väg. Kanske spelade den någon roll i Gustav Vasas strider med Nils Dacke också, vem vet? Eftersom endast rester återstod i slutet av 1600-talet kan vi anta att skansens historia - och betydelse - ligger under 1400- och 1500-talen, eller kanske tidigt 1600-tal.

Domböckerna uppger visserligen att skansen uppförts under hertig Johans tid, men kanske kan vi anta att det funnits en skans där redan tidigare. Att det skulle spöka på denna plats får anses naturligt. Här har förmodligen många människor fått släppa livet till under krigen med danskarna.

Enligt gammal muntlig tradition har danskar och svenskar slagits här på denna plats. Detta har återgetts av *Per David Widegren i Beskrivning över Östergötland 1830 samt av Tuneld (1741?).* En dansk härförare skall då ha stupat och begravts under en stor sten på denna plats. Här på denna plats, den lilla smala passagen på bergshyllan vid toppen på Skansberget skall också järnportar ha funnits i äldre tider.

Strax söder om Englundsbacken låg i gamla tider ett torp som kallades Pellalyckan. Det låg utmed den gamla Holavedsvägen. . En långsträckt åker med mylla *på syrland* låg alldeles öster om husen. Den första som bodde här var troligen Maja Nilsdotter. Hon hade varit piga hos bonden Lars Larsson i Sunneryd. Hon hade fått detta torp av sin husbonde, *för gjorda tjänster*. Hon hade också varit hans älskarinna, vilket blev tingssak år 1804. Hon var med barn, men barnet kom *bort*. Maja Nilsdotter bodde på torpet, kanske från 1815. År 1822 flyttade hon med sin man Lars Persson till Skrädebergs ägor. Nya torpare kom till Pellalyckan, Peter Nilsson med sin familj.

Uppgiften om mylingar kommer från Lars Petersson som på 1930-talet hörde sin mormor, Mor *Lord* på Skansen berätta om detta. Här från sänkan bakom torpet kunde man höra mylingar ropa.

Så blev det så att av de nio spökplatserna har vi på åtminstone tre platser kunnat ge förklaringar till händelser i gamla tider. Två av platserna är gamla mordplatser och en plats har kunnat knytas till ett barns *försvinnande*. Kanske kommer vi längre fram att finna förklaringar till flera av spökplatserna.

Detta var spökenas lilla utrymme i min berättelse. De återkommer dessutom i berättelsen för respektive byar. Men det finns mycket mera att berätta om övernaturliga saker, om jättar och troll och annat skrömt.

Vid Gyllingesjön ligger ett berg som förr i tiden kallades Blåhallsberget, just på gränsen mellan Gyllinge och Staffanstorp. Det är omnämnt på åtskilliga ställen i handlingar från gamla tider. I detta berg bodde ett berömt troll som kallades Blåhallsgubben. Höll man sig väl med honom fick man god fiskelycka i sjön.

Från annat håll berättas att det bodde en jätte i berget. Men en gubbe som bodde i närheten tände på ett hjul med tjära och halm och rullade det utför berget. Sedan dess har jätten inte avhörts. Men riktigt säkra kan vi inte vara. Kanske bor de kvar än, långt inne i berget, jätten och Blåhallsgubben.

Det finns också en berättelse om att en konstnär från Gränna någon gång för många år sedan dränkt sig i sjön. Det var ingen konstnär vilken som helst utan en kyrkomålare som målat i Gränna kyrka. Han hade då målat djävulen så ful att djävulen efteråt förebrådde målaren detta. I förskräckelsen häröver hoppade målaren i sjön från Blåhallsberget och drunknade. En annan sägen berättar att målaren hoppade i sjön från en stor sten, som länge kallades målarstenen.

Det finns flera historier om oförklarliga händelser vid Gyllingesjön. Det kan därför här komma flera berättelser.

Tillägg till spökena

Ibland inträffar i livet tillfälligheter av olika slag. Jag kan inte kalla det annorlunda. Kanske kan det också kallas övernaturligt. Jag har ibland berättat i föreningar och sällskap om min hembygdsforskning och jag har också berättat om spökplatserna. Berättelserna om *mina spöken* har således blivit kända på flera håll. Några vänner till mig uttalade sitt intresse för dessa spökplatser och jag erbjöd mig att visa dem dessa platser. Till saken hör att dessa personer också är mediala och kan känna av spöken och

andeväsen. Vi gjorde en vacker försommardag 2008 en rundresa till en del av spökplatserna och jag vill här nedan beskriva vad som framkom.

Vid Gesällkärret beskrev en av dem hur han såg två yngre personer med knyte på ryggen komma vandrande Holavedsvägen söderifrån. När de kom fram till kärret gick de av vägen på östra sidan och där tog en av gesällerna av sig en del av kläderna och gick sedan ned i kärret och försvann i vattnet. Lite senare, kanske dagar senare kom ett par män i långa svarta rockar med långa störar och med dessa kunde de dra upp liket.

Vid Pellalyckan stannade vi till också. Jag beskrev att Mor Lord på Skansen för ett 70-tal år sedan berättat om att man i sänkan öster och norr om Pellalyckan kunde höra mylingar ropa. Då såg jag hur en av mina mediala personer såg tveksam ut och jag förmodade att han inte trodde på mylingar. Han uppgav då att han just då hörde något helt annat. Här nere i sluttningen har hänt något mycket mera sa han, inte bara en utan många människor handlar detta om. Här har hänt något förskräckligt. Observeras bör att detta då är den plats omedelbart söder och sydost om den gamla skansen. Där har enligt muntlig tradition slag mellan danskar och svenskar inträffat. Om detta hade jag inte berättat för dem.

Mordplatsen i Stava besökte vi också och här på denna plats kunde de känna energier från något som där inträffat, dock utan att kunna identifiera någon speciell händelse.

Vid Gyllinge sandgärde där häradsbosen Kumling med en sten slagit ihjäl sin hustru kunde också klart kännas av de energier som ännu fanns kvar på platsen. Dessutom fick en av dessa mediala personer stark huvudvärk så länge vi var kvar på denna plats.

Vid Röjegatorna stannade vi också till. Skulle möjligen den *huvudlösa käringen* kunna visa sig? Jo en av personerna i sällskapet kunde för sin inre syn se en kvinna i lång klänning fly bort över ängen i riktning mot Lordalyckan. Han kunde inte se något huvud på henne.

Detta var det mediala bidraget till berättelserna om mina spökplatser. Jag är själv inte medial. Jag har inte sett ens en skymt av något onaturligt på dessa spökplatser. Att jag under mitt långa liv har upplevt ett och annat som jag anser övernaturligt är en annan sak. Var och en av mina läsare får göra sin egen bedömning av detta.

Folktro

När jag läst gamla handlingar i våra arkiv har jag då och då också mött sådant som är gammal folktro. Sådant som människor *i den gamla goda tiden* trodde och tänkte på.

I gamla tider fanns troll, jättar, tomtar, vättar, lyktgubbar, näcken och många andra naturväsen. Våra förfäder måste i det dagliga livet ta hänsyn till allt detta. De måste inrätta sina liv därefter.

Ett nyfött barn måste vaktas noga så att inte trollen kom och bytte ut det mot ett trollbarn. Barnet måste döpas, kristnas, så fort som möjligt. Efter kristnandet kunde inte trollen byta bort barnet.

I domboken från år 1630 kan vi läsa om en *byting* i Gumby.

Hustrun Ingrid Nilsdotter från Gumby stod då inför rätta för att hon mördat sitt barn. Vid tinget intygade två kvinnor som varit med vid födseln

att barnet på kvällen efter födseln var ett *välskapt pigebarn.* Men nästa morgon var det ett *faseligt och vanskapt barn med stora leder och knölar. Det var en byting.* Trollen hade bytt ut barnet.

Ingrid gavs då rådet att efter vissa sopningsceremonier under tre torsdagskvällar lägga ut barnet för att trollen skulle ta tillbaka det. Då skulle de samtidigt lägga tillbaka hennes eget barn.

Hon lade barnet utanför portluckan den tredje torsdagskvällen och där försvann barnet. Fyra dagar senare återfanns resterna av barnet i ett stenrös ett stenkast från gården. Det var mest bara skelettdelar kvar.

Rätten friade henne, eftersom barnet *var en byting och att många har så sopat bytingar ut.*

Denna formulering i domboken från 1630 visar att detta som hände i Gumby inte var en enskild händelse. Det var många som gjort likadant.

Här kan vi direkt konstatera att *den gamla goda* tiden, den var inte god. I våra bygder kan vi fortfarande finna rester av gamla tiders folktro.

Vid Gyllingesjön bodde det troll och jättar i Blå Hallsberget. I ett annat berg, möjligen vid Munkeryd kunde man bli bergtagen. Mera om sådant har jag medtagit under respektive byar.

I boken *Ödeshög genom seklerna* finns flera sådana berättelser. Vissa av dem har jag tagit med under respektive by. Bland gamla berättare kan där nämnas grenadjär Stav i Stava samt *Mor Andersson i Stava.*

Huruvida det fortfarande denna dag finns vättar, troll och jättar, det överlåter jag till var och en av mina läsare att bedöma. Berätta gärna.

Människoöden

Det är framför allt människornas historia som jag vill skildra. Hur människorna i vår bygd levt sina liv, i helg och söken, om fattigdomen, sorgen och glädjen. Det är givetvis inte lätt att fånga detta efteråt. Genom bouppteckningar, domböcker, marginalanteckningar i husförhörslängder och ibland också muntlig tradition kan vi få en liten bild av den mänskliga tillvaron i gamla tider.

Alla människor är värda sin egen berättelse, men det är inte heller möjligt. Tänk om alla människor skrivit dagbok. Vi får nöja oss med ett urval. För varje by i denna berättelse har jag valt att plocka ut någon eller några personer som jag kortfattat velat berätta om, något mer än övriga människor i byn. Det innebär inte att de övriga skulle vara ointressanta. Med stor ödmjukhet vill jag nämna alla människorna. Se vidare under respektive byar.

Eländesbeskrivning?

När man studerar gamla arkivhandlingar om livet förr får man lätt uppfattningen att livet förr mest bestod av bekymmer, sorg och elände. Vi får då inte glömma att det trots alla bekymmer ändå förekom glädje. Vid högtider av olika slag, marknader och andra tillfällen fanns det säkerligen också plats för glädje. Inte minst familjehögtiderna firades ordentligt. Ett bröllop kunde firas i flera dagar.

De senaste 50 åren

De senaste 50 åren har jag beskrivit endast kortfattat. Det är den period då den svenska modernäringen nästintill avvecklades. Jag har inte försökt att beskriva denna avveckling. Jag har mycket kort intervjuat de människor som bor eller bott på gårdarna och i korthet återgett deras uppgifter.

Ur hembygdslitteraturen om bygden

I boken "Ödeshög genom seklerna", utgiven av Ödeshögs kulturnämnd och tryckt 1968 finns åtskilligt skrivet om bygden. Bl. a. har livet vid gästgivargården i Holkaberg blivit skildrat. Där finns också en hel del återgivet under avsnittet "Skrock och vidskepelse". Jag har tagit med ett och annat från denna bok i berättelsen om respektive by.

Källförteckning i övrigt

Kyrkoböcker, jordeböcker, mantalslängder, lantmäterihandlingar
Tidningar: Östgöta-Bladet, Gränna-tidningen, Smålands Allehanda, Jönköpings-Posten, Lantmannen
De seglade på Vättern, av Yngve Malmquist, Jönköpings länsmuseum 1986.

Jönköping i augusti 2009

Arne Ivarsson
Tfn 036/71 32 33
E-post (arnei-i@hotmail.com)

Arne Ivarsson

Börstabol

en gammal by i Holaveden.

I Börstabol finns två gårdar. De har inga särskilda namn men vi kan kalla dem för dem för den östra gården och den västra gården.

Allmänt om Börstabol

Börstabol är en by i Stavabygdens östliga utkant, belägen utmed vägen från Stava mot Tällekullen. I byn bor tre familjer. Därutöver finns ett par fritidshus på ägorna.

Börstabol är kanske inte bland de äldsta byarna i Stavabygden men har ändå funnits sedan medeltiden. Från början var det en ensam gård och bara en bonde. Redan under 1600-talet blev det två bönder som delade gårdsbruket. De hade var sina hus, som låg tätt samman på den gemensamma hustomten utmed vägen.

Börstabol består av ett mantal och har en areal på 201 hektar. Begreppet mantal var i gamla tider ett mått på skattekraften. Ett mantal avsåg då en gård av sådan storlek att den kunde ge uppehälle åt en familj samt därutöver betala en viss skatt. Av de 19 byarna i Stavabygden är nio av ett mantals storlek. De övriga byarna är mindre.

Börstabol gränsar i norr till byarna Bankaby och Stavreberg, i öster till Kulhult och Tällekullen, i söder till Glasfall och i väster till Stora Krokek. Börstabol är ytmässigt sett den största byn i Stavabygden och en av de större byarna i socknen.

Börstabol blev förmodligen en boplats någon gång under medeltiden. Hustomten låg troligen även då där den ligger idag, fastän nu delad på två och utökad. Varför valde de första bosättarna denna plats, kan vi undra. Var det kanske saftigt bete för djuren?

I Älvsborgs lösen från 1571 kan vi se att Börstabol då var en kronogård. Sedan ägdes Börstabol av adeln. Från 1647 hörde Börstabol till Per Brahes grevskap och därefter till Klas Fleming. Genom Karl XII:s reduktion kom Börstabol åter under Kronan. Under 1700-talet blev Börstabol skatteköpt, kanske redan i början av 1700-talet.

Vid den geometriska ägoavmätningen 1639 gjordes en enkel karta över kronohemmanet Börstabol med dess åkrar och ängar. Skog och utmark är inte medtagna. I Norrgärdet med sina fyra åkrar uppgavs utsädet till 1½ tunna, i Östergärdets åtta åkrar till 1 ¾ tunna och i Västergärdet med sina tio små åkrar till två tunnor. Ängen uppgavs lämna 20 lass hö. Vidare uppgavs att det fanns skog och utmark till nödtorft.

Storskiftet 1796

Vid storskiftet 1796 *åtskildes husen och byggningstomterna utvidgades och delades*. Så står det i storskiftesprotokollet. Det var lantmätaren E P Zetterstedt som förrättade storskiftesdelningen. Det skedde utan protester eller klagomål och skiftet godkändes vid sommartinget 1797. Något mera

markskifte har inte skett i Börstabol. Därför gäller i stort ännu kartan från storskiftet.

De båda gårdarna i Börstabol innehades vid storskiftet av Jonas Håkansson, som fick det västra läget, och Jonas Jonsson, som fick östra läget. År 1801 förekom ett byte ägarna emellan av bostadshus och någon markbit. Det kan ha varit någon efterdyning till storskiftet. Möjligen justerades då också hustomterna till det utseende som än idag gäller. De båda hustomterna ligger sedan dess på var sin sida om vägen, snett emot varandra.

Storskifteskartan och protokollet till denna upptar inga ägonamn av särskilt intresse, utom möjligen *Gropa och Hattagärdet. Gropa* var som namnet visar en grop och låg på västra sidan om vägen några hundra meter norr om hustomten. Hattagärdet var beläget utmed vägen från Börstabol till Stora Krokek

Byanamnet har stavats olika genom åren, Borstaboll 1571, Borstabohl 1620, sedan Bårstabohl, Borsterbohl och Börstabol. Namnets betydelse kan diskuteras men en god teori kanske kan vara att borst avser sådan borst som finns hos t ex svin.

Torp och torpare på Börstabols ägor

Torp och torpare har funnits länge på byns marker, eller som det uttrycktes förr, *på ägorna*. Uppgifter om detta kan vi hämta ut kyrkoböckerna men också i domböcker och andra källor. Den första anteckningen om människor på Börstabols ägor har vi från kyrkoböckerna och är från den 16 november 1694. Då dog *Ragnil Jonsdotter på Börstabols ägor, som skött sin gamla åldrande moder*.

Nästa anteckning är från 1699 och gäller Nils Salpetersjudare och hans hustru Elsa på Börstabols ägor. Sedan fortsätter den långa raden av människor på torp och i backstugor på Börstabols ägor, ända fram till 1902, då den siste torparen, Anders Magnus Johansson, dog i sin torpstuga på den östra gårdens ägor. Det är tänkbart att människor långt tidigare än 1694 bott på byns ägor. Se bara på mängden av odlingsarbete som ännu kan skönjas ute i markerna.

På storskifteskartan från 1797 finns tre torp inritade, ett längst i norr, som kallades för Harget, ett torp nere i sydost samt ett torp utmed vägen några hundra meter norr om husen i byn. Detta senare utmed vägen tillkom på 1770-talet av Hans Håkansson. De två förstnämnda torpen fanns troligen redan i slutet av 1600-talet. Vilka som då bodde på det södra resp. norra torpet är nu svårt att säga. Vi kan bara gissa, med utgångspunkt från dopvittnesuppgifter mm. Det är också möjligt att det skedde flyttningar mellan torpen, vilket gör det svårt att med säkerhet säga vem eller vilka som bodde i just det eller det torpet.

Under 1800-talet tillkom ytterligare två torp. Ett låg utmed vägen i nordost där Peter Nilsson 1860 fick motta pris av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit. I sydost tillkom ytterligare ett torp. Omkring år 1870 fanns bara Peter Nilssons torp samt de två södra torpen kvar.

År 1900 bodde endast Anders Magnus Johansson kvar i en backstuga nere i sydöstra delen av byns marker. Han dog där i sin backstuga den 20 november 1902, av ålderdom, 89 år gammal. Därefter finns ingen torpare

omnämnd på Börstabols ägor. Att det på 1970- och 1980-talet vuxit upp sommarstugor samt en permanentbostad är en senare historia.

I torpen var det ofta fattigt. Svälten låg nära till, särskilt när skördarna slog fel. Då drabbades dessa fattiga människor dubbelt så hårt. På åtskilliga ställen i kyrkoböcker och mantalslängder uppges att torparen var fattig, utfattig, allmosehjon etc. Detta var inget enbart för Börstabol. Torparfamiljerna hade det fattigt i vilka byar de än bodde.

Uppgifter om torp och torpare framgår också av en torpinventering, *Torp och torpare i Stavabygden*, som finns på Ödeshögs bibliotek.

Vägar och stigar

I gamla tider färdades människorna till fots eller på hästryggen. Vagnarna kom troligen inte förrän under senare hälften av 1700-talet. Den första vagnvägen i bygden var Holavedsvägen, landsvägen mellan Gränna och Ödeshög. Den blev förmodligen vagnväg redan under 1600-talet. Först var det bara under torra sommarmånader men undan för undan blev vägarna bättre. Vid tinget 1722 var Nils Jönsson i Börstabol instämd av kronolänsman Arvid Hasselberg för bristande vägunderhåll. Det står inte angivet vilken väg detta gällde. Troligen gällde det den gamla landsvägen, Holavedsvägen.

Vägen mellan Stava och Kulhult, eller Kulhulta tall som det sades förr i tiden, fanns redan vid storskiftet 1797 och hade redan då, åtminstone i stora drag, den sträckning som den har idag. Vagnväg blev den nog inte förrän någon gång under 1700-talet. Dessförinnan hade den troligen varit ridstig, och kanske vagnväg bara under torra sommarmånader.

Vid höstinget 1855 diskuterades underhållet av vägen mellan Kulhulta Tall och allmänna landsvägen vid Stava. Det var Peter Samuelsson i Glasfall som väckt ärendet. Han yrkade att bönderna i Tingstad, Klämmestorp och Harsbol och flera andra byar borde delta i underhållet. Han uppgav att vägen användes dels för allmänna skjutsningen vid gästgivargården i Holkaberg och vidare för resor till Gränna och till Röttle kvarnar. Som vittnen i målet hördes bland andra torparen Peter Nilsson i Börstabol och hans son Kristoffer Petersson.

Rätten konstaterade att de instämda bönderna hade användning och fördel av vägen och att de borde delta i underhållet. Men målet uppsköts och jag har ingen uppgift om vad beslutet sedan blev.

Vägen förbi Börstabol blev en allmän väg i början av 1900-talet, kanske redan 1902. Enligt uppgift användes vägen vid den tiden för transporter från sågen i Tällekullen till bränneriet i Orrnäs. Det var troligen ägaren av Orrnäs som låg bakom detta. Östra gården i Börstabol ägdes dessutom av honom under åren 1894 till 1912.

Börstabols kyrkväg

I gamla tider var gångstigarna viktiga. Från gården i Börstabol gick stigar ut till torpen på ägorna, till torpen i söder och till torpen i norr. Till det södra torpet gick enligt generalstabskartan på 1870-talet en stig från Glasfall och den ledde sedan vidare österut till Tällekullen. Vi vet också att stigar ledde från Börstabol till Stavreberg. Det var dels en stig från Peter Nilsa-torpet förbi Harget och sedan vidare till Fällan i Stavreberg och dels en stig från Börstabol till Klintagården i Stavreberg.

Båda dessa stigar kan fortfarande skönjas ute i markerna. Den sistnämnda var i gamla tider Börstabols kyrkväg, detta enligt en anteckning i domboken 1708.

Det är denna stig, via Stavreberg som människorna från Börstabol i helg och söcken i äldre tider, färdades till Ödeshög. Det var den vägen de bar sina döda till kyrka och kyrkogård och sina nyfödda barn till och från dopet. Möjligen upphörde användningen av denna gamla kyrkväg under 1700-talet. Storkifteskartan från 1796 upptar inte denna stig. I förlagan till häradskartan från 1870 finns dock stigen ännu inritad. Möjligen blev det bättre vagnväg via Stora Krokek och sedan landsvägen till Ödeshög.

Epidemier och farsoter

Stora epidemier och farsoter har då och då gått över bygden i gamla tider men de tycks ha skonat Börstabol någorlunda. Pesten 1710 och 1711 skördade inga offer i byn. I grannbyn Stora Krokek dog sju personer i pesten. 1737 var nästa år med höga dödstal. Även då skonades Börstabol. I Lilla Krokek dog det året tre personer. 1773 var nästa svåra år och då dog fyra människor i Börstabol, Håkan Nilsson av hetsiga sjukan, gossen Peter Petersson av lungsot samt torparen Bengt Tunberg och fattighjonet Kerstin Andersdotter av rödsot. De två sistnämnda bodde på ägorna. I den stora rödsotsepidemin 1857 skonades byn helt medan det i Stavreberg avled sju, i Stora Krokek tre, i Lilla Krokek fem och i Sunneryd hela nio personer.

Ur domböckerna

Av domboken från 1607 framgår att Lasse Svensson i Börstabol på något sätt hade skadat Måns i Bråten. Denne hade sedan *dött på berget* och efter målsägandenas böner för Lasse Svensson dömdes denne till böter. Vi vet inte något närmare om Lasse Svensson. Möjligen var han bonde i Börstabol.

Någon gång i början av 1662 hade Tore i Kulhult överfallit Per i Tällekullen med ord *och hugg*. Detta skedde i Börstabol och Tore dömdes till dryga böter för detta. Efter denna notis är det i domböckerna tyst om Börstabol ända till år 1684, men då gällde det dråp.

Den 10 april 1684 hölls extrating i anledning av ett dråp i Börstabol. Tinget hölls vid gästgivargården i Holkaberg. Som nämndemän från bygden ingick i häradsnämnden krögaren Nils Bryngelsson i Holkaberg och Anders Jonsson i Stava.

Det var ett mycket sorgligt mål som häradsrätten här hade att ta ställning till. För rätten framfördes från Vadstena slottstorn en fängslad pojke, Sven Månsson, endast 16-17 år gammal. Han anklagades för att med en bössa ha skjutit ihjäl pigan Anna Stensdotter Börstabol. Dråpet hade skett psalmsöndagen den 23 mars 1684.

Som vittnen hördes drängen Per Persson i Holkaberg, pigan Karin Nilsdotter i Börstabol och ryttaren Lars Persson på Bultsbols ägor. Enligt vittnesmålen tilldrog sig händelsen enligt följande:

Sven Månsson skulle på uppmaning av sin husbonde, Anders Jönsson i Börstabol, gå till Nils i Glasfall och återlämna en bössa som varit till låns i Börstabol för att skjuta räv. Bössan låg på ett bord inne i huset och var laddad. Sven hade av sin husbonde tillsagts att vara försiktig med bössan. Sven kom så ut ur huset med bössan på armen. Husen i Börstabol låg ganska

tätt. Det var endast nio steg mellan husen, där de låg på en linje på västra sidan om gårdsplanen. När Sven kom ut ur huset stod pigorna Anna Stensdotter och Karin Nilsdotter i dörren till Jöns Nilssons stuga. Det var nu som olyckan skedde. Ett skott gick plötsligt av och det träffade Anna Stensdotter i huvudet. Hon föll omkull och var död. Sven märkte ingenting av detta förrän Karin Nilsdotter ropade till honom. När han då upptäckte vad som skett blev han förtvivlad, kastade ifrån sig bössan och ropade: *Gud nåde mig, och grät bittert.*

Vid rannsakningen framkom att Sven var en stilla och pålitlig pojke. Han hade varit i tjänst hos Anders Jönsson i snart fyra år. Dessförinnan var han hos Gösta i Skrädeberg ett år, hos befallningsmannen Anders Skog i Skärstad 1½ år och hos Per i Mark ett år. Alla dessa var belåtna med honom. Vad han tjänat har han gett till sina fattiga föräldrar som bodde i en backstuga. Hans föräldrar var med på rannsakningen och bad inför rätten med *gråtande tårar om nåd* för sin son.

Svens husbonde, Anders Jönsson, tillfrågades varför han icke gått till kyrkan denna söndag, då hade denna skada aldrig blivit gjord. Anders Jönsson svarade att vi *kunde inte komma åstad för allt vatten i kärr och ängar som nu är i islossningen och för den långa vägen*. Han tog sina socknemän till vittnen härpå.

Målet blev uppskjutet för att länsmannen skulle göra vissa undersökningar på platsen. Därefter kom målet åter upp den 9 maj samma år. Då tillfrågades Sven om han kunde gå ed på att gärningen inte skedde med hans vilja. Han svarade att det ville han gärna göra. Grannarna runt omkring ville också gå ed med honom att det inte skett med hans vilja.

Av rättens beslut framgår att Sven Månsson låtit sig godvilligt fängslas och att han gråtit mycket över vad som skett. Rätten dömde Sven Månsson till böter för begånget dråp med våda. Anders Jönsson som med sitt husfolk denna palmsöndag utan förfall varit hemma från kyrkan fick böta för det. I hösttingets protokoll för 1684 har antecknats att drängen Sven Månsson inte kunde betala sina böter. Det är då möjligt att han fick kroppsstraff i stället. Om detta har jag inga uppgifter.

Vid tinget den 1 oktober 1688 anklagades drängen Knut Jönsson och pigan Maria Nilsdotter, båda från Börstabol, för *begånget lägersmål* sins emellan. Båda erkände och berättade att det skett i Börstabol. Maria var havande. Rätten dömde honom till 40 daler silvermynt i böter och att skaffa Maria i kyrkan och till barnets underhåll två tunnor spannmål och en ko. Maria dömdes till 20 daler silvermynt och bägge skulle undergå behörig kyrkoplikt. Vilka Knut och Maria var är vi inte helt säkra på. Detta var innan kyrkoböcker började föras. Knut var dräng hos bonden Jöns.

Detta mål har också upptagits i Anbytarforum på Internet och där har Christian Juliusson forskat vidare om Knut Jönsson och funnit att han blev bonde i Tuna i Stora Åby och gift med en dotter till Tyres Nilsson i Stora Krokek. Där fanns en son till Knut som hette Bengt och denne kan ha varit hans son med Maria Nilsdotter.

I Börstabol har därefter inte inträffat några särskilt stora brott, inga mord eller dråp, vad jag känner till från de källor som finns och som hittills studerats. En och annan oenighet, ett och annat slagsmål som slutat inför

tinget men i övrigt har det i byn varit god grannsämja. De tingssaker som jag hittills funnit i domböckerna har jag i korthet intagit i anslutning till respektive person längre fram i denna berättelse.

Människoöden

Under denna rubrik vill jag nämna torparen Peter Nilsson. Platsen för hans torp kallas fortfarande för Peter *Nilsas* utmed vägen mellan Börstabol och Kulhult. Det är inget dramatiskt levnadsöde men ändå har han något ovanligt att berätta. Han fick medalj för odlingsflit 1860. Peter Nilsson fick slita hårt, och var ändå utfattig.

Vi kan också nämna en annan person från Börstabol, nämligen Jonas Peter Håkansson, nämndeman, häradsdomare och betrodd kommunalman och skrivkarl i bygden. Han var en storman i socknen, förmögen och hade stor utlåning av pengar till människor i bygden, en sorts privatbank. Han var syssling till Peter Nilsson. Deras fäder var kusiner och de hade en gemensam bondebakgrund i Börstabol. Se vidare om dessa människor längre fram i denna berättelse.

Folkmängd

Börstabol har inte varit bland de mest folkrika byarna i bygden. Under 1600-talet bodde här en eller två familjer.

Vid mitten av 1760-talet fanns två bondefamiljer, vidare sockenskräddaren och dennes familj och lärlingar. Här fanns också en änka med tre döttrar, en avskedad soldat med familj, en torpare och fattighjon med hustru samt en inhyst och ofärdig man, ytterligare två änkor, den ena fattighjon, d.v.s. med bidrag från socknen. Hon var änka efter en ryttare. Vidare bodde här *ett inhyst quinfolk*, (en kvinna med något tvivelaktigt anseende, enligt den tidens sätt att se).

Under 1800-talet var folkmängden i byn oförändrad. Sockenskräddaren ingick äktenskap med en bonddotter och blev jordägare omkring 1825 och därefter har inte nämnts någon sockenskräddare i byn. I slutet av 1800-talet började invånarantalet minska. År 1910 bodde här 14 människor fördelade på två bondefamiljer.

Emigrationen

Emigrationen till Amerika skonade Börstabol. Endast fem personer har jag antecknat. Lägg därtill kanske ett antal personer från byn som utflyttat via någon annan ort.

Släktgård

Den västra gården i Börstabol är en släktgård som gått i samma släkt i flera århundraden. Den nuvarande ägaren till den västra gården i byn, Gösta Gustavsson, kan på sin gård räkna sig som 7:e generationen. Kanske kan han räkna ännu flera generationer bakåt i tiden men det är svårt att med säkerhet fastställa. I Börstabol har dock även tidigare funnits långa släktkedjor, vars medlemmar nu lämnat byn och bor på andra håll. Två släkter har dominerat byn genom åren, dels den släkt som Gösta Gustavsson tillhör och dels Jöns Perssons släkt.

Jöns Perssons släkt fanns i Börstabol under tiden 1805 -1898. Under denna tid var tre generationer efter varandra ägare och brukare av den östra gården i byn (Jöns Persson, Johannes Jönsson och Oskar Johansson). Mer om detta längre fram i texten.

Människorna i Börstabol

Redovisningen börjar med 1571 och fortsätter sedan undan för undan fram till nutid. För nyare tid blir dock min redovisning översiktlig. Det som ligger nära inpå oss får berättas senare.

Våra äldsta uppgifter om Börstabol är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker, domböcker och liknande. De upptar ofta endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har därför valt att redovisa dessa uppgifter i tabellform.

År	**Namn**	**Källa**
1571	Per Joensson (0,5 lispund koppar, 2 stutar, 2 kor, 2 får, 3 svin, en häst)	Älvsb
1607	Lasse Svensson	Domboken
1613	Bengt och Thyr	Älvsb
1620	Bengt (3 hästar, 4 oxar, 11 kor, 2 stutar, 8 getter, 12 får, 3 svin, 4 tunnors utsäde)	BU
1621	Bengt (5 hästar, 8 oxar, 18 kor, 19 getter, 5 svin, 33 får, 4 tunnors utsäde),	BU
1627	Bengt (8 mantalsskrivna personer i byn)	M
1637	Bengt, räntan 11-22-16 (daler, öre och penningar)	BU
1637	Bengt samt Töres, en man över 60 år	Mil.
1638	Bengt samt Töres	-"-
1640	Bengt	J
1641	Töris och Bengt	M
1643	Tyres, hustru, son och piga	M
1645	Tyres med hustru och piga, Bengt med hustru och piga	M
1645	Bengt, räntan 11-22-16	J
1646	Bengt	M
1647	Tyres med hustru och son, Bengt med hustru och dotter	M
1648	Bengt	Mil.
1648	Tyres Linnarsson, hustru Karin P dotter, Bengt Torstensson, d Torsten Bs	M
1651	Joen samt ?, fyra mantalsskrivna personer	M
1652	Joen	M
1655	Joen	M
1658	Joen med hustru Elin samt Per med hustru Anna	M
1659	Joen med hustru Elin samt Per med hustru Anna	M
1661	Tore i Kolhult överfallit Per i Börstabol, se domboken	
1661	*20 nov föddes Peter (Svensson) i (Borstabohl*	K
1661	29 *dec föddes Maria (Jönsdotter)i Borstabohl*	K
1661	*dog en piga, Jöns svägerska i Borstabohl*	K
1663	*dog Jönses son i Borstabohl*	K

1663	dog *Jönses moder i Borstabohl*	K
1675	Bengt, räntan 11-22-16,	J
1681	Anders med hustru, Per (?) med hustru	M
1682	Sventtjönaren Anders hustru, Jöns med hustru	M
1684	Anders och Jöns, (se nedan)	Mil
1684	Dråp i Börstabol. Se domboken	
1685	Anders Jönsson och Jöns N, räntan 13-00-16	J
1687	Jöns med hustru, dr Knut, Anders m hustru och dr Bengt	M
1688	Jöns m hustru, dräng Knut, Anders m hustru och dr Bengt	M
1688	Drängen Knut Jönsson åtalad för lönskaläge, se domboken	
1689	Jöns m hustru och dr Rasmus, Anders m hustru o dr Knut	M
1690	Jöns m hustru, dr Rasmus, Anders m hustru, dr Per, p Karin	M
1691	Jöns m hustru, dr Måns, Anders m hustru, p Ingeborg	M
1693	Jöns m hustru, d Ingeborg, dr Nils, p Karin, Bengt m hustru, dr Rasmus, p Ingeborg	M
1696	Jöns Nilsson förlorat en kviga p.g.a. lösa hundar, se domboken	

Förklaringar

Älvsb = Älvsborgs lösen	BU = boskaps- och utsädeslängd
M = mantalslängd	J = jordebok
Mil. = militära källor	K = kyrkobok (endast 1661-63)

Tabellen ovan visar 1600-talets noteringar om Börstabol. En del förklaringar har redan lämnats. Längre fram kommer ytterligare förklaringar till ett och annat.

Under de sista årtiondena av 1600-talet fanns två bönder i Börstabol. Anders Jönsson och Jöns Nilsson.

Anders Jönsson är omnämnd i domboken från 1685 rörande dråpet i Börstabol. Hans hustru var från Häggestad men vi känner inte hennes namn. En syster till henne var gift med Anders Jonsson i Munkeryd. Anders var möjligen kvar i Börstabol till 1691 eller 1692, men vart de sedan tog vägen har jag ingen uppgift om. Möjligen var Anders son till den Joen eller Jöns och hans hustru Elin som fanns i Börstabol vid mitten av 1600-talet. Efter Anders kom en bonde som hette Bengt Persson, se längre fram om honom och hans familj.

Jöns Nilsson och hans familj redovisas nedan.

Från 1693 börjar kyrkoböcker föras i Ödeshögs församling, med anteckningar över vigda, födda och döda. Husförhörslängder kom senare. Jag börjar redovisningen av människorna i Börstabol med Jöns Nilsson och hans hustru Sara Persdotter och deras två barn.

Jöns Nilsson	(1639), bonde i Börstabol åren 1669-1699, död 1699,
H Sara Persdotter	(1668), död 1699,
Barn: Karin	(1685), gift med Nils Jönsson, se nedan
Nils	1694-05-26, död 1695

Jöns Nilsson var född i Skälaby 1639 och kom till Börstabol 1669. Han uppgavs ha varit brukande bonde i 30 år. Saras bakgrund är jag osäker på, Hon var möjligen från Börstabol. De dog båda två 1699, hon 30 mars och han 28 maj. Dottern Karin och hennes man övertog gårdsbruket.

I domboken kan vi läsa om en tvist mellan Jöns Nilsson i Börstabol och Hans Davidsson i Bodebol. Tvisten rörde en kviga som dött i Börstabol. Kvigan skulle ha dött efter att en hund från Bodebol bitit kvigan. Rätten dömde den 17 februari 1696 Hans Davidsson i Bodebol, såsom ägare till hunden, att betala kvigan.

Från domboken 1704 finns en notering som är lite svår att förstå. Hans Nilsson i Gyllinge med sin son Nils Hanson hade vid sommartinget 1704 inlämnat en ansökan om att få skatteköpa Gyllinge. Närvarande var hustrun Kerstin Jönsdotter samt den andra sonen Jöns i Börstabol och mågen Per Hanson i Mörstorp. Så fick *modren och sonen halva äganderätten vardera i Gyllinge gård.* Jag har svårt att tolka detta. Klart är att Hans Nilsons släkt fanns i Börstabol redan 1704. Var Jöns i Börstabol kanske en broder till Hans Nilsson i Gyllinge?

Nils Jönsson ----, bonde, född i Sväm, gifta 1707
H Karin Jönsdotter (1685),
Barn: Sara 1708-12-26, död 1709
Jöns 1710-07-17, gift med Marg. Karlsdotter Glasfall, se nedan
Nils 1713-11-05,
(Anders 1715-)
Karin 1717-04-22,
(Nils 1719)
Måns 1720-06-02,
Sara 1723-01-28,
(Karin 1730,)

Nils och Karin övertog den ena halvgården i Börstabol efter hennes föräldrar. Karin var sannolikt dotter till Jöns Nilsson och Sara Persdotter i Börstabol. Nils uppges i vigselnotisen vara från Sväm. Hans bakgrund där är okänd. I död- och begravningsboken finns anteckningar som tyder på att Nils och Karin haft fler barn än som uppgivits ovan (inom parentes).

Nils Jönsson förekommer på många ställen i domböckerna. Det var trätor med myndigheter och med grannar. Det fanns kanske flera orsaker. Han tvingades till slut att lämna gården i Börstabol och blev torpare på ägorna. Det var den bräckliga ekonomi som var den största orsaken till detta. Här följer så utdrag ur domböckerna.

År 1708 hade Nils i Stavreberg instämt bönderna Nils och Per i Börstabol för att Börstabols kreatur gjort skada på ett sädesgärde i Stavreberg. Nils och Per i Börstabol blev ålagda att ersätta skadan. På den tiden var det troligen ängsmark ända fram mot Stavrebergs gräns. Dessutom gick Börstabols kyrkväg åt detta håll och vi kan anta att det var utmed denna led som kreaturen kommit in på Stavrebergs marker.

Nils Jönsson blev 1718 instämd till tinget av kronolänsman Hasselberg för att han med *hugg och slag* överfallit profossen Anders Arvidsson när

denne skulle hämta Nils tjänstegosse till tjänst hos komministern i Ödeshög. Nils blev därför år 1720 dömd till böter för *tre skuffanden på kronobetjänten.* Varför Nils i Börstabol skulle ha sin *tjänstegosse eller lilldräng* hos komministern framgår inte.

År 1722 hade kronolänsmannen på nytt instämt Nils Jönsson till tinget, denna gång för att Nils inte underhållit sitt vägstycke på landsvägen (Holavedsvägen). Nils Jönsson lovade inför rätten att rätta till bristerna på sitt vägstycke och troligen lät häradsrätten saken bero med detta.

Kronobefallningsmannen Isaac Torstensson hade till sommartinget 1726 instämt Per Bengtsson och Nils Jönsson i Börstabol för rest på räntorna och åboendesumma ifrån år 1714 till och med 1725. Bönderna sade sig vilja betala vad de var skyldiga, när de fick uträknat huru mycket det var. Befallningsmannen berättade att han några gånger kallat dem tillsammans men att detta inte gått att ordna. Rätten ålade dem att betala sina skulder.

Nils hade lite svårt med myndigheterna. Det var också svårt att dra jämt med sin granne om det sambruk som rådde i byn. Att det ibland kunde vara si och så med grannsämjan framgår av att Nils Jönsson och Per Bengtsson instämt varandra till vintertinget 1727. Det gällde *åtskilliga oförrätter och beskyllningar och trätor som förekommit emellan dem*. Båda begärde nu att tingsrätten *måtte vid 20 dalers vite förbinda dem, att ingendera av dem skulle den andre med oanständiga ord eller gärningar angripa, utan i stället giva tillfälle till varaktig sämjas behållande, vilket rätten prövade skäligt bevilja".*

Detta hjälpte tydligen inte. Vid höstetinget 1731 hade det återigen förekommit skällsord och trätor. Häradsrätten tog dock inte upp detta eftersom de kommit med detta endast tolv dagar före tinget. Troligen förliktes de båda därefter. Jag har inte sett något om fortsättningen av detta mål.

Kronobefallningsmannen Sjösten hade till 1731 års vinterting instämt Nils för att denne skrivit till landshövdingen och där kommit med *åtskilliga sanningslösa och ärevördiga tillvitelser*. Nils hade i sitt brev till landshövdingen också hävdat att kronobefallningsmannen ville ha bort honom från gården, genom för höga skatter.

Gården ägdes då av kronan och Nils var således en *kronobonde* som det då hette och han fick inte göra hur han ville. Nils hade från gården bortkört och sålt hö, vilket han också åtalades för. Slutet blev att Nils av tinget dömdes att böta, dels för ärevördiga beskyllningar och dels för att han olovligen bortfört hö från gården. Han dömdes också att göra avbön för sina beskyllningar.

Nils Jönsson hade kommit på obestånd och det var sannolikt detta som gjorde att Nils och Karin tvingades bort från gårdsbruket. I mantalslängden för 1730 anges de som *inhyses*.

Kronolänsmannen Sundkvist hade till vintertinget 1732 instämt Johan Gudmundsson i Näteryd, Nils i Börstabol, Jöns i Visjö och Bengt i Vantekullen för att de försummat snöskottningen vid Ombergs djurgård. Johan Gudmundsson uppgav att han varit i Småland och därför inte nåtts av budet om snöskottningen, vilket nämndemannen Nils i Gyllinge intygade. Nils i Börstabol uppgav att han inte fått bud om snöskottningen förrän

samma dag, så att det var för sent att inställa sig. Bengt i Vantekullen uppgav att han var sjuk och sängliggande. Jag känner inte utgången av detta mål.

Borgmästaren Sundvall i Vadstena hade till hösttinget 1732 instämt Nils Jönsson och Per Bengtsson i Börstabol. Sundvall hade tidigare varit lantmätare. Han hade varit i Börstabol och utfört mätningar och gjort en beskrivning av hemmanet. Han yrkade ersättning för sitt arbete.

Det gällde ersättning för resa fram och åter med två hästar. För detta krävde han i ett för allt 12 daler silvermynt. Dessutom vill han ha sex daler silvermynt för rättegångskostnaderna. Nils och Per hade inte inställt sig, trots att de fått stämningen tre veckor före tinget. De blev senare ålagda av rätten att betala kostnaderna för mätningarna. Dessa mätningar avsåg troligen ett underlag för värderingen inför ett skatteköp av Börstabol.

Vid vintertinget 1733 hade länsman Sundkvist instämt bonden Nils Jönsson i Börstabol för att han försummat gudstjänsten söndagen efter nyårsdagen. Nils Jönsson påstod att han varit vid Ödeshögs kyrka men kommit vid slutet av gudstjänsten och därför stått utanför kyrkodörren, åberopade sig däröver på kyrkoväktaren vid Ödeshög. Denne var inte närvarande vid tinget och målet uppsköts. Hur målet sedan slutade har jag inte funnit någon uppgift om.

Vid sommartinget 1733 hade Lars Arvidsson instämt Nils Jönsson i Börstabol rörande ett sto som Nils köpt. Möjligen ville Nils återlämna stoet. Det hade gått för lång tid sedan köpet och Nils ålades att betala resterande summa.

Sedan Nils Jönsson kommit på obestånd och fråntagits bruket av gården överlämnades detta till Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Porsarp. Nils Jönsson försökte på alla sätt att få vara kvar och behålla bruket, men han fick slutligen ge upp, troligen år 1735.

Vid höstetinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabol instämt Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Porsarp för något kontraktsbrott rörande gårdsbruket. Han anmälde dem också för *hemgång.* Nils och Elias förklarade att de efter landshövdingens resolution hade övertagit vårbruket 1735 från Nils Jönsson.

Domboken berättar vidare att enligt landshövdingens resolution skulle *Elias Östensson behålla hemmanet Börstabol och Nils Jönsson som en utfattig och oduglig åbo därifrån utkastas*. Vad *hemgången* beträffade bestod detta i att länsmannen fått order att ta Nils Jönssons kreatur från honom. Häradsrätten konstaterade att *det tillhör herrar landshövdingarna att av och tillsätta åboar på kronohemman. Därför kan tingsrätten inte befatta sig med detta mål.* De befriade dock Nils och Elias från Nils Jönssons tillmäle om *hemgång*. Därmed var en ny bonde etablerad i byn.

I mina anteckningar från detta mål skymtar att det också hade upprättats ett kontrakt mellan Elias Östensson samt Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol rörande övertagandet av bruket av Börstabols gård. Det var detta kontrakt som Nils Jönsson menade att Nils Hansson och Elias Östensson hade brutit emot.

Vid höstetinget 1735 hade Elias Östensson i Börstabol instämt Nils Jönsson i Börstabol för att denne ur hans kölna stulit en halv tunna rått malt. Nils Jönsson förklarade att han tagit detta malt, därför att det varit av hans eget utsådda korn och hade icke tillhört Elias. Nils svarade därför med en motstämning för *ohemul beskyllning*. Rätten funderade över detta och kom fram till att Nils inte begått någon stöld. Rätten kunde inte heller komma med något utlåtande heller i övrigt i detta mål. Kölna var ett torkhus för kött, fisk, malt, spannmål och lin.

Vid höstetinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabol instämt Elias Östensson och drängen Johan Jönsson i Gyllinge för att de överfallit honom med hugg och slag i hans egen gård, där han *tröskat lite säd i sitt trångmål*. Dagen efter hade Elias Östensson med drängen kommit till samma loge och börjat tröska. Nils hade då gått dit men då hade Elias huggit honom i högra handen med en yxa och Johan slagit honom två hål i huvudet med en slaga. Elias Östensson förklarade att han av landshövdingen anförtrotts hemmanet och i år besått det med utsäde. Därför har han också med drängen gått till Börstabol för att tröska. Då hade Nils Jönsson kommit dit och kommit i slagsmål med Johan. Elias nekade till att ha huggit Nils med yxan. Johan Jönsson berättade att när Nils Jönsson kom in på logen *strax sprungit Johan på håret, varför han måste ta emot och därvid slagit Nils mot logabalken, varvid han möjligen fått hålen i huvudet.*

Rätten kom fram till att Johan Jönsson skulle böta men att Nils Jönsson var till hälften skyldig för det inträffade. Vad gäller hugget i handen skulle Elias vid nästa ting med ed förklara sin oskuld.

Johan Jönsson kunde inte betala sina böter men dessutom dog han under processens gång. Elias Östensson i Börstabol och Håkan Nilson i Gyllinge betalade böterna men krävde sedan Johan Jönsons fader, torparen Jon Larson på Askaremålens ägor i Adelöv. Denne ville inte betala och därför hade de instämt honom till sommartinget 1736.

Jon Larsson hävdade att han borde slippa betala böterna eftersom Elias och Håkan *skänkt dessa böter* till sonen. Vittnet Erik Larsson i Öjan uppgav att han hört drängen säga att Elias *lovat honom en plåt och Håkan en plåt samt Nils i Gyllinge en plåt till böterna*. Tydligen ville de ändå inte vidkännas detta. Slutligen lovade Jon Larsson från Askaremålens ägor att betala till Elias Östensson och Håkan Nilsson de 12 daler 16 shilling riksmynt till midsommaren och därpå gick Erik Larsson i Öjan uti borgen.

Nils Jönsson i Börstabol hade till sommartinget 1736 instämt Per Svensson i Lakarp och yrkade ersättning för att han fött dennes oxar över vintern. Något lite hade Nils fått använda oxarna, dels vid höstbruket och något också på våren. Efter värdering bedömde rätten att Per Svenson skulle betala två daler till Nils.

Nils Jönsson flyttade från gården i Börstabol ut på ägorna. Vilket torp han bodde på vet jag inte. Möjligen bodde han på det torp som senare kom att tillhöra Hans Håkansson, strax norr om byn utmed vägen mot Kulhult. Jag har inte kunnat anträffa några notiser i kyrkoboken om att han eller hans hustru dött, varför det kan vara troligt att de flyttat från byn någon gång vid mitten av 1700-talet. Ytterligare två anteckningar har jag ur domboken rörande Nils Jönsson.

Vid sommartinget 1738 var Nils Jönsson inför häradsrätten med anledning av att han då sålt några kreatur som tydligen varit utmätta och tillhörde någon annan. Han dömdes till böter.

Vid höstetinget 1746 hade Nils Jönsson på Börstabols ägor instämt avskedade soldaten Per Åström, också på Börstabols ägor, och krävde skadestånd för att dennes kreatur orsakat skada på en fälla eller svedjeland som var besådd med korn. Nämndemannen Per Bengtsson i Börstabol intygade att gärdesgården, *vilken Nils Jönsson själv bort underhålla, inte varit mer än fem á sex kvarter hög just där på platsen.* Rätten kunde därför inte ålägga Åström något skadestånd till Nils Jönsson eftersom denne själv skulle underhållit hägnaden.

1)Bengt Persson	1659,bonde, död 1699,
2)Per Månsson	----, bonde, från Kumla socken år 1702
3) Per Bengtsson	(1682), bonde
H Ingiäl Nilsdotter	(1677), omgift, död 1747.
Barn: Kerstin	----, g m Olof Jönsson, Björstorp, Adelöv
Maria	(1703), g 1733 m Johan Larsson i Staffanstorp
Karin	(1707), g 1738 m Sven Månsson i Siggeryd
(Lars	1717, g 1746 m Anna Hansdotter, Kushults ägor)
H Kerstin Erlandsdotter	1723,
Barn: Petter	1756
Jonas	1767

Bengt Persson var bonde i Börstabol från början av 1690-talet. Han var gift med Ingiäl (?). Han dog den 27 april 1699 och i kyrkoboken uppges att han var *en ung beskedlig bonde, gift i sju år, brukat sin faders gård i fyra år, dog 40 år gammal*. Han tillträdde således sin faders gård i Börstabol 1695.

Mera vet vi inte om honom. Hans föräldrar har jag ingen uppgift om.

Uppgifterna här ovan visar en tämligen rörig familjebildning, men kanske kan följande förklaringar ge ljus över det hela. Bengt Persson dog barnlös 1699 och hustrun Ingiäl gifte sig 1702 med Per Månsson. Denne uppgavs i vigselanteckningarna vara från Kumla socken.

Per Månsson är inte omnämnd efter 1713. Ingiäl Nilsdotter gifte sig för tredje gången 1718. Hennes nye man hette Per Bengtsson. Båda uppgavs vara från Börstabol. Per Bengtsson hade troligen också varit gift tidigare, på annat håll. Per fick böta 1718 för att han uteblivit från vargskall.

Barnens födelseuppgifter har jag inte kunnat anträffa i Ödeshögs kyrkobok. I bouppteckningen efter Ingiäl Nilsdotter 1748 upptas de tre döttrarna ovan men Lars är inte omnämnd. Det kan därför råda tvivel om huruvida uppgiften om Lars är rätt.

Per Bengtsson var nämndeman och hade dessutom uppdrag som bouppteckнare, auktionsförrättare och förmyndare. Ingiäl Nilsdotter avled i december 1747. Per ingick nytt äktenskap 1748, med Kerstin Erlandsdotter från Munkeryd.

Vid sommartinget 1720 fick Per i Börstabol, Johan och Per i Hårstorp och Östen i Porsarp böta för att de inte inställt sig till vargskall i häradet.

Till höstetinget 1733 hade prosten, höglärde Bagge genom kronolänsmannen instämt Jonas i Skorperyd, Peter i Bankaby, Per i

Börstabol, Hans i Sunneryd, Per och Jonas Petersson i Narbäck och ryttaren Högendahl för Bankaby med flera för att de *ställt till buller och missbrukat Guds heliga namn under ottesången på första böndagen* år 1832. Jonas i Skorperyd berättade att Johan Johansson i Törsabol kommit i deras gemensamma bänk. Men bänken var fullsatt och Johan uppmanades därför att gå upp på läktaren. Det var det enda som förekommit. Rätten friade alla från åtalet.

Det finns flera noteringar från domböckerna. Vid höstetinget 1739 förekom ett mål där Per Bengtsson haft en tvist med Per Johansson i Stora Krokek som gällde tre nedhuggna redskapsbjörkar. Dessutom hade de också presterat lite skällsord mot varandra. De förliktes dock innan rättegången.

Enligt domboken 1751 hade Per Bengtsson en tvist med sin måg Olof Jönsson i Björstorp angående den utfästa hemföljden. Det gällde barn i Per Bengtssons äktenskap, med Ingiäl Nilsdotter. Efter diverse turer slutade målet med att parterna förliktes.

Per Bengtsson blev nämndeman vid vintertinget 1746. Han ersatte då Per Andersson från Järnstad. Per Bengtsson omnämns sedan som nämndeman ett tiotal år, men 1756 uppges han vara *förre nämndemannen*.

Vid höstetinget 1756 hade bonden Per Johansson i Stora Krokek instämt förre nämndemannen Per Bengtsson i Börstabol för att denne hade utspritt ett rykte, att Per Johansson blivit dömd ärelös och för detta yrkade han upprättelse. Per Bengtsson nekade och uppgav att han ämnade återstämma Per Johansson men att han huggit sig i benet och just då inte kunde göra detta. Han önskade därför uppskov till nästa ting. Per Johansson begärde då att hans vittnen ändå skulle höras, nämligen nämndemännen i Fagerhult, Mark och Sväm, torparen Johan Andersson på Grimshults ägor samt fjärdingsmannen Samuel Jakobsson i Björstorp. Dessa vittnen hördes.

Hela detta mål är märkligt. Per Bengtsson har i detta ärende möjligen haft en felaktig uppfattning om begreppet ärelös, vilket också är förvånande eftersom han varit nämndeman i ett antal år. Per Bengtsson hade kanske *målat in sig i ett hörn* och kunde kanske inte heller stå ut med att erkänna detta. Han försökte slippa undan men så småningom föll domen. Vid vintertinget 1757 dömdes han till dryga böter för att han sökt vanrykta sin granne Per Johansson i Stora Krokek. Han varnades dessutom *allvarligen.* Jag får känslan av att Per Bengtsson också kände sig lite nedvärderad av övriga i nämnden.

Vid samma ting dömdes han dessutom till böter för att han olovligen hade fällt en ek. Ekarna tillhörde kungen och därför fick man inte hugga ner några ekar.

Nämndemannen, bonden Per Bengtsson dog av ålderdom 1764. I bouppteckningen upptogs egendom till ett värde av 750 riksdaler, därav ½ mantal Börstabol till 200 riksdaler. Efter Pers död 1764 gifte Kerstin Erlandsdotter 1766 om sig med Jonas Persson, son till bonden Per Johansson i Stora Krokek. De bodde något år i Börstabol men flyttade 1767 till Stora Krokek. Hon dog där 1769.

På Börstabols ägor fanns redan i slutet av 1600-talet människor boende. Där bodde en salpetersjudare och en torpare. Båda hette Nils. Det var troligen som vi förut sagt, ett torp i norr och ett i söder.

Nils Salpetersjudare	- - - -,
H Elin	- - - -,
Barn: Lars	1699-09-21, död 1699-11-04
Maria	1702-01-12,

Dopvittnesanteckningar kan tyda på att Nils och Elin (Elsa) bodde på det södra torpet, nära gränsen mot Glasfall. Deras bakgrund är okänd, så också deras vidare öden. De har troligen flyttat från sitt torp någon gång i början av 1700-talet. Vart de tog vägen vet jag inte.

Salpetersjudare var en statlig befattning. Salpeter behövdes i krut-tillverkningen. Redan på Gustav Vasas tid beslutades att all jord under ladugårdsgolven, salpeterjorden, var kronans egendom. Då och då kom salpetersjudaren och tog hand om jorden. Bönderna var dessutom skyldiga att biträda med dagsverken. 1801 upphörde denna gamla bestämmelse. I stället infördes skyldighet för bönderna att leverera in salpeter till kronan. 1865 upphörde även denna skyldighet.

Nils Olofsson	(1661), bonde i Börstabol, sedan torpare på ägorna
H Ingeborg Jönsdotter	(1670),
Barn: Per och Jöns	1700-12-14, tvillingar, döda 1701
Jöns	1702-05-17,
Anders	1705-08-28, död 1706,
Sara	1707-07-18,
Kerstin	1711-05-02, död 1717
Anders	1715-02-18,

Någon vigseluppgift för Nils och Ingeborg har inte kunnat påträffas. Kanske de vigdes före 1693. Det var då kyrkoböcker började föras. De var först bönder i Börstabol och från omkring 1710 torpare på ägorna. Av domboken för 1708 framgår att Nils låg efter med kronoräntorna och att han i betalning lämnade en ko, två kvigor och ett svart sto.

Av domboken 1709 framgår att Nils 1695 köpt en ko av Lars Svensson i Kushult. Kon hade dött och det blev en tvist mellan Nils och Lars, som 1709 slutade med att Nils fick betala 12 daler kopparmynt till Lars. Nils hade det redan förut tungt ekonomiskt. Detta gjorde det inte bättre. Han fick lämna sin brukningsrätt och ta ett torp på ägorna.

I mantalslängden 1720 uppges Nils vara *gammal och fattig*. Troligen bodde Nils Olofsson med sin familj på det norra torpet, Harget, intill gränsen mot Stavreberg, av dopvittnesuppgifter att döma. Nils och Ingeborg dog båda 1736, hon 66 år gammal och han 74 år. Båda begrovs samtidigt den 7 april 1736. De hade en son som hette Anders. Vid boupptecknig på Häggestads ägor 1747 efter avlidna Margareta Andersdotter anges Anders Nilsson på Börstabols ägor som förmyndare. Han kanske kan vara deras son.

Lars Knutsson i Staffanstorp berättade vid tinget 1708 att han *för något år sedan hävdat qvinspersonen Karin Olofsdotter i Börstabol och gjort*

henne med barn. De hade nu förlikts och överenskommit rörande ersättning till barnets underhåll. Han anhöll att denna förlikning skulle införas i protokollet. Bönderna Jon Nilsson i Öjan, Måns Persson i Svenstorp och Per Olofsson i Häggestad intygade förlikningen. Därmed tycks denna *lilla affär* vara avklarad. Om straff i övrigt för detta *lägersmålsbrott* nämns inget.

Åren 1708 och 1709 var det missväxt, nödår och svält. Vintern 1708 var mycket sträng och svåra snöstormar rasade.

I Börstabol hade man beslutat sig för att inlösa gården och göra den till skattegård. På höstetinget 1708 hade bestämts vilken lösenskilling som skulle gälla. På grund av de svåra tiderna var det svårt att få fram pengarna. De hade det också svårt med att betala kronoräntorna.
Kronobefallningsmannen Anders Folling föredrog vid tinget 1709 detta ärende och meddelade att bönderna i Börstabol ännu inte betalat sin fastställda skattelösen. Han tyckte att även om det var hårda tider borde åboarna där kunnat skaffa fram pengarna.

Det fanns vid denna tid andra spekulanter, köpare av Börstabol, nämligen mönsterskrivaren Betulin. Denne hade enligt domboken för 1709 erbjudit sig att köpa Börstabol till skattegård. Förtur gavs dock till åboarna på gården.

Från sommartinget 1723 finns en notering om änkan Annika Persdotter på Börstabols ägor. Hon berättade själv för rätten att hon *legat ihjäl sitt barn*, 16 veckor gammalt. Efter bedömande av detta mål beslutade rätten att inte utdöma något straff för Annika Persdotter.

Efter att Nils Jönsson och Karin Jönsdotter tvingats bort från sin gård kom i deras ställe i mitten av 1730-talet en ny ägarsläkt till byn. Eller fanns det kanske släkttrådar?

Jöns Nilsson	1710-07-17, bonde i Börstabol (?) 1732-1735,
Margareta Karlsdotter	1704-12-16,
Barn: Per	1732-05-28,
(Kerstin)	1734-02-17, g m torp. Sven Håkansson, Glasfalls ägor
Lars	1734-12-24, soldat i Narbäck med namnet Vesterlind
Son	1735-11-02,

Jöns var son till Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol. Margareta var dotter till Karl Håkansson och Ingeborg Persdotter i Glasfall. Sannolikt var det så. Jöns och Margareta är omnämnda i födelseboken för Ödeshögs socken åren 1732-34 och bodde då i Börstabol. De fick tre barn. Per, Kerstin och Lars i Börstabol. Nästa barn, Lars föddes i november 1735 och då bodde familjen på Fagerhults ägor.

Nästa notering är från 1739 och då bor de i Sunneryds soldattorp. Jöns har fått soldatnamnet Sundkvist. Hans vidare öden har jag inga uppgifter om. Kanske dog han i krigen. Margareta bodde på sin ålders höst hos sonen i Narbäck. Hon dog där 1772. Hon var fattig och gick omkring och tiggde. Se mera under Sunneryd och Narbäck.

Elias Östensson	1710-03-13, bonde,
Kerstin Nilsdotter	(1713),
Barn: Östen	1736-11-06,
Jonas	1739-02-03

Elias var son till Östen Jonsson och Kerstin Månsdotter i Porsarp. Kerstin var dotter till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Elias och Kerstin gifte sig 1736 och bodde därefter fyra - fem år i Börstabol. Det var de som fick överta bruket av den ena gården i Börstabol efter Nils Jönson. År 1740 flyttade de tillbaka till Porsarp. I deras ställe flyttade hans svåger, Håkan Nilsson, till Börstabol.

Håkan Nilsson		(1710), bonde,
H1 Maria Östensdotter		1708-07-17, Död 1737.
H2 Maria Jonsdotter		- - - -,
Barn: Lars		1737-12-07, gift 1767 och bosatt i Gräsberg
Hans		1742-04-10, g 1775 m Stina Jönsdotter fr. Glasfall
Jonas		(1743-), död 1750,
Karin	(Maria ?)	1744-09-12, g m Håkan Persson i Fogeryd, se nedan.
Jöns		1747-01-04, fjärdingsman i Stora Åby, hette Öqvist
Kerstin		1749-04-20,
Katharina		1751-07-13, g 1776 m Erik Jönsson i Fogeryd
Jonas		(1748-06-12),, bonde i Börstabol

Håkan Nilsson var från Gyllinge. Hans föräldrar var Nils Hansson och Maria Larsdotter. Någon födelseuppgift för Håkan har inte kunnat anträffas men hans bakgrund är säkerställd genom uppgifter från domböcker och bouppteckning. Håkan var under åren 1735-1739 gift med Maria Östensdotter i Porsarp och de bodde då i Porsarp. Efter hennes död gifte sig Håkan med Maria Jonsdotter från Erstorp och flyttade 1740 till Börstabol, samtidigt som svågern Elias flyttade från Börstabol till Porsarp. Maria Jonsdotters bakgrund är inte känd.

Av bouppteckningen efter Maria Östensdotter i Porsarp framgår bl. a. att de hade en rödbläsig häst, ett par rödbrokiga oxar, tre kor, en kalv, fyra baggar, nio får och en svartfläckig sugga. Tillgångarna uppgick sammanlagt till 178 daler.

Uppgifterna är något motstridiga vad gäller barnens födelseår och namn. Alla barnen tycks inte ha inskrivits i födelseboken i Ödeshögs församling. Yngste sonen Jonas kan inte anträffas där, men han är upptagen i en husförhörslängd från 1772.

Efter Håkan Nilssons död i hetsiga sjukan 1773 övertogs gården 1776 av sonen Jonas, då ungefär 20 år gammal. Maria Jonsdotter dog 1772 den 8 juni av håll och styng.

Här följer så ett antal notiser ur domböckerna som rör Håkan Nilsson och hans hustru och familj.

Håkan och Maria är omnämnda i domboken 1754 där Håkan anmält Per Johansson i Stora Krokek för bl. a. skällsord och okväden vid ett möte med roteböndernа i Börstabol sommaren 1753. Mötet gällde frågor om ersättning och underhåll till deras gemensamma soldat. Per Johansson hade varit spritpåverkad vid mötet och *fört oljud* i Håkan Nilssons hus.

Händelsen slutade med att Håkans hustru, Maria Jonsdotter, knuffade Per Johansson ut ur stugan. Per Johansson hade också vid andra tillfällen uppträtt aggressivt och med tillmälen mot Håkan Nilsson. Per Johansson fick böta. Håkan Nilsson ansågs av rätten icke ha felat något. Däremot fick Maria Jonsdotter böta *för tillmälen och knuffanden på sabbaten*.

Vid sommartinget 1757 hade Håkan Nilsson tillsammans med sin broder Jöns Nilsson i Kopparp och svågern Elias Östensson i Porsarp instämt sin syster Karin Nilsdotter samt brodern Lars Nilsson i Gyllinge och krävde redovisning samt diverse ersättningar efter att föräldrarna dött.

En söndag under våren 1760 just när predikan hölls i Ödeshögs kyrka hade drängen Jonas Jonsson i Sjöstorp varit berusad och haft kräkningar i kyrkan och därefter hade han somnat. Han var omöjlig att väcka. Håkan Nilsson i Börstabol satt med sitt folk i bänken bakom Jonas Jonsson. Det luktade så starkt att människorna i bänkarna runt omkring inte kunde sitta kvar i kyrkan. Så kunde det gå till i kyrkan på den tiden. Håkan kallades av länsmannen att vittna i målet. Vi kan utgå från att drängen Jonas Jonsson fick böter för detta.

Till vintertinget 1761 hade Håkan Nilsson i Börstabol instämt sin broder Jöns Nilsson i Kopparp och *dennes tjänstekvinna Sara Persdotter för sig emellan begånget enfalt hor*. När målet påropades hade båda de instämda skriftligen erkänt sitt brott och underkastade sig de böter i penningar som lagen om detta stadgade. Brottet hade tilldragit sig i Kopparp. Sara Persdotter hade vid jultiden 1760 framfött ett flickebarn. Underhållet av detta överlämnades till rättens prövning.

Av Jöns Nilssons skrivelse framgår att hans hustru hade förlåtit honom. Håkan Nilsson förbehöll sig målsäganderätten i detta mål. Rätten dömde med stöd av Missgärningabalken Jöns Nilsson i Kopparp att böta 160 daler silvermynt och Sara Persdotter att böta 40 daler silvermynt. Till Ödeshögs kyrka skulle de betala, han fyra daler och hon två daler, samma mynt samt där undergå enskild skrift och avlösning. Till det oäkta barnets underhåll skulle Jöns Nilsson årligen betala fyra daler silvermynt *så länge barnet inte sig självt försörja kan.* Så uttryckte sig domboken.

Dessutom förbehöll sig kronolänsmannen Fellbom den målsäganderätt som Håkan Nilsson tidigare begärt. Målsäganden skulle förmodligen ha en tredjedel av böterna och kanske hade Jöns Nilsson här sett en chans att genom sin broder minska denna utgiftspost.

Vid samma ting, vintertinget 1761, förekom också ett annat mål dessa bägge bröder emellan. Jöns Nilsson hade vid rusthållet i Kopparp en kvarn och en såg. En liten kort notis i domboken meddelar att Jöns Nilssons broder, Håkan Nilsson i Börstabol, begärt att sågarelönen måtte bliva nu som förr, 6 mark (?) för varje tum.

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1765 inlämnades ett äktenskapsförord, i korthet så lydande: *Som jag Håkan Persson i Fogeryd*

tänker träda i giftermål med sedesamma pigan Maria Håkansdotter i Börstabol, alltså har jag överenskommit och gjort förordnande med min svärfader, som är hennes giftoman, att om jag Håkan Persson som redan räknat mina sextioen skulle med döden avgå före Maria så skall hon ta i giftorätt allt vad vi i vår hand och vård hava, som är fjärdedels skattehemmanet Fogeryd, såväl som all den lösa egendomen som vi då om handen har, men skulle Maria Håkansdotter före mig med döden avgå, så skall Maria Håkansdotters arvingar icke någon giftorätt uti detta hus eller jord fordra, utan vilkendera den andre överlever behåller allt okvalt som det står och befinnes, som skedde av Fogeryd den 7 februari 1764.
Håkan Persson i Fogeryd, Håkan Nilsson i Börstabol.

Detta uppgjordes före vigseln och bevittnades av Anders Jönsson i Ruskilsby, Arvid Andersson i Tällekullen, Olof Bengtsson i Fagerhult och Nils Svensson i Gräsberg.

I vigselboken för Ödeshögs församling har jag inte funnit någon vigsel noterat mellan dem, men ändå blev det nog bröllop av. Maria var 20 år gammal och Håkan 61. Den 22 oktober 1766 föddes Peter, son till Håkan Persson och Maria Håkansdotter i Fogeryd. Håkan Persson dog den 4 januari 1767 och Maria gifte sedan om sig med Peter Håkansson från Munkeryd. Maria Håkansdotter avled i Fogeryd av lungsot den 8 februari 1801.

Håkan Nilsson i Börstabol var en skrivkarl i bygden. Detta var ett arv från fadern, Nils Hansson i Gyllinge. Han var nämndeman och väl kunnig i skrivkonsten och vad som hörde samman med detta. Håkan Nilsson lät kunskaperna gå vidare till sina söner. Sonen Jöns började tidigt hålla auktioner. Redan från domboken vid hösttinget 1766 finns en anteckning. Då hade drängen Jöns Håkansson i Börstabol instämt korpralen Jonas Hedén rörande 38 daler silvermynt som utgjorde en skuld från en auktion i Börstabol den 26 november 1765. Korpral Hedén erkände skulden. Den avsåg en inköpt ko och han ålades av rätten att inom en månad betala skulden, med ränta och rättegångskostnad.

Vid sommartinget 1767 krävde Jöns Håkansson att Peter Andersson i Häggestad skulle betala en skuld på 18 daler silvermynt från en auktion i Öjan den 3 oktober 1766. Peter Andersson ålades av rätten att betala. Vid samma auktion var Lars Eriksson i Lilla Krokek och Jonas Jonsson i Lyckan också med. De hade inte heller betalt sina skulder inom föreskriven tid och fick nu också stå inför tinget.

Jöns Håkansson fortsatte med auktionsverksamhet. Vid höstetinget 1769 omtalas auktioner i Tällekullen, Gyllinge, Höghult och Fagerhult. Vid vintertinget 1770 omtalas auktioner i Sunneryd, Lilla Krokek samt Råby ägor. Det blev vid varje ting åtskilliga instämda personer som inte betalat inom utsatt tid. De fick finna sig i att betala såväl skuldbeloppet samt ränta och rättegångskostnader.

Jöns Håkansson blev senare fjärdingsman i Stora Åby och bosatte sig i Ersbola. Han tog då namnet Öqvist.

I domboken för 1768 finns en notering om att skattebonden Håkan Nilsson i Börstabol hade ingått förlikning med Sven Larsson i Harsbol, Per i Klämmestorp, Peter i Bultsbol, Peter Nilsson i Egbola och Peter Persson i

Gumby rörande reparationskostnader vid Åby Prästgård, som de tidigare tvistat om.

Vid höstetinget 1758 förekom ett mål som rörde gästgivargården i Holkaberg och skjutsarna där. Det bestämdes att varje gård som omfattade ett helt mantal skulle hålla fyra *hjälpskjutshästar* till gästgivargården förfogande. Börstabol skulle således hålla fyra hästar för detta.

Den 6 juni 1769 hölls den sedvanliga *sandstufvumarknaden*, strax norr om Ödeshög. Marknader var för bönderna en möjlighet att sälja lite av sina produkter och det var dessutom för de flesta människor ett trevligt avbrott i vardagen. På hemvägen från marknaden var det åtskilliga som tittade in på krogen i Ödeshög. Stämningen var hög och det kom att bli stämningar till tinget och anteckningar i domboken.

Bonden Per Månsson i Åeryd var spritpåverkad och hade på krogen kommit i ordväxling med skogvaktaren Sundvall. Det hade också gått till handgripligheter. Håkan Nilsson i Börstabol och hans son Jöns Håkansson samt Jonas Eriksson och Nils Persson i Fogeryd med flera hade varit med och avstyrt vidare slagsmål. Per Månsson blev liggande i förstugan, ganska blodig. Han hade fått åtskilliga sår men kvicknade till så småningom och tog sig hem till Åeryd. Hästen hittade vägen.

Per Månsson hade därefter instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg, bonden Håkan Nilsson i Börstabol och hans son, Jöns Håkansson, vidare Olof Jonsson i Stava och Per Andersson i Mark för att de med hugg och slag överfallit honom på krogen i Ödeshög.

Det var många besökare på krogen i Ödeshög kvällen den 6 juni 1769 och det blev många vittnen att höra. Det var Anders Danielsson i Uppsala, Per Persson i Tuna, Bengt Persson från Näteryds ägor, Lars Gudmundsson i Forsby, Anders Eliasson från Stora Moliden, Nils Persson i Fogeryd, Jöns Eriksson i Fogeryd, Jöns Månsson i Stava, Abraham Jonsson från Väsjötorp, Sven Persson och Elin Persdotter i Narbäck förutom de instämda själva. Målet blev uppskjutet för ytterligare vittnes förhör, men vid vintertinget den 10 mars 1770 kom häradsrättens utslag.

Rätten ansåg det klart utrett och bevisat att Per Månsson var berusad då han på hemväg från marknaden kom in på krogen i Ödeshög. Efter en ordväxling med skogvaktare Sundvall hade Per överfallit drängen Jöns Håkansson, fattat honom i håret och slagit honom under sig. Sedan *blev han oense* med Jonas Eriksson i Fogeryd. Dennes granne Nils Persson kom emellan och gav Per åtskilliga slag av en läderpiska i huvudet.

En stund senare hade Per överfallit Nils Persson med en käpp, dock utan skador. När Sven Persson och Elin Persdotter från Narbäck frågat Per om hans skador hade Per svarat med lättsinniga ord: *Herren gav och Herren tog, förbannat vare hans verk*. Detta kunde vara hädelse och Per fick förklara sig. Han försökte då hävda att han med Herren menat skogvaktaren Sundvall.

Vidare hade Per utfarit i skamliga okvädinsord mot gästgivaren Johan Jönssons hustru. Därför dömde rätten Per Månsson för gäckeri med Guds ord till 50 daler silvermynt i böter, för svordom och lättsinnighet en daler, för slag och hårdrag tre daler, för okvädinsord och för fylleri sex daler. Tillhopa blev bötesbeloppet 60 daler silvermynt.

Per Månsson hade fått åtskilliga skador och rätten ansåg kanske att det var för mycket för att enbart vara resultatet av självförsvar. Därför dömdes Jöns Håkansson i Börstabol och Olof Jönsson i Stava mot sitt nekande, vidare Nils Persson i Fogeryd till böter för sin del i detta, Jöns till fyra daler och de övriga till åtta daler vardera. Däremot friades Johan Jönsson i Holkaberg. Därmed var detta slagsmål på krogen i Ödeshög avslutat.

Per Månsson hade troligen någon liten anknytning till Börstabol. Han uppges i ett senare mål vid tinget vara syskonbarn med Peter Persson. Denne var son till Per Bengtsson och Kerstin Erlandsdotter. Efter hans död uppstod en arvstvist 1774 och där återkom Per Månsson.

Jöns Håkansson blev mer och mer anlitad. Brita Eriksdotter anlitade honom som ombud vid vintertinget 1770 i samband med att hon blivit instämd av korpralen Jonas Aurell rörande en skuldfordran.

Vid hösttinget 1771 klagade Håkan Nilsson vid häradsrätten över de skador och olägenheter som årligen tillfogades honom genom skogshyggen, genom borttagande av näver och bark och skador på gärdesgårdar och kreaturs insläppande. Det intygades vid rätten att Håkan Nilsson hade fog för sina klagomål. Därför utsatte rätten tingsförbud samt ett vite av 10 daler silvermynt för den som gjorde sig skyldig till sådana skador. Förbudet skulle kungöras vid predikstolen i kyrkan *innan dömas kan*.

Vid sommartinget 1773 hade Jöns Håkansson, då fjärdingsman och bosatt i Ersbola i Stora Åby, tillsammans med sin broder Hans Håkansson och på sina omyndiga syskons vägnar instämt Nils Herrbrander såsom brukare av halva skattehemmanet Börstabol för åverkan på hemmanets samfälta betesmark genom olovligt huggande och svedjande. Herrbrander hävdade att han icke huggit mera i hagen än som hör till honom och att den var tvåskiftad, medan Jöns Håkansson påstod att den var samfäld. Målet blev därefter uppskjutet till nästa ting. Jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Vid vintertinget 1774 inlämnades en handling daterad den 22 mars 1773. Håkan Nilsson hade däri förordnat att hans söner och döttrar skulle ha lika arvslott. Detta gällde såväl i hans efterlämnade halva kronoskattehemman Börstabol, vilket han av Kongl Majt och Kronan inlöst som i den lösa egendomen. Vidare hade han förordnat att hans yngsta son Jonas och dottern Katharina skall ha rätt att inlösa de delar som deras syster ärvt uti hemmanet, för 100 daler silvermynt till dem vardera.

Dessutom förordnades att sedan gamle torparen Hans Andersson i torpet Harget *inte kan göra rätt för detta lilla torp,* skall äldsta sonen Lars Håkansson ha detta i livstid mot en billig skatt eller dagsverken vid hemmanet. Med detta förklarade sig arvingarna nöjda. När denna handling inlämnades var Håkan Nilsson död.

Per Erlandsson Åström	1694-03-??, torpare på Börstabols ägor, död 1747
H Anna Nilsdotter	1695-05-17, d t bonden Nils Larsson i Glasfall
Barn: Maria	1730-12-21, död ?
Maria	1734-12-18, död ?

(Anders	1739, död 1746)
Sara	1740-05-25,
Nils	1743-08-03,

Karin (1686), änka, död 1745, Per Åströms svärmoder

Per var son till Erland och Anna i Sjötorpet. Var detta låg är okänt men dopvittnena var från Tällekullen, Erstorp, Sonaby och Visjö. Per och Anna gifte sig 1717. Per var då soldat för någon av gårdarna i Åby, Ödeshögs socken. Till Börstabols ägor kom de före 1730. Där föddes sedan deras fem barn. Troligen dog Anna Nilsdotter i samband med att sonen Nils föddes, eller nära därefter. Per gifte sig då med Maria Persdotter (Månsdotter). Kyrkoboken säger inget om Anna Nilsdotters död.

I domboken för 1731 års vinterting hade Per instämt Ingeborg Jönsdotter på Börstabols ägor för att hon beskyllt honom för att ha stulit en kut för Peter i Bankaby. Per förnekade bestämt detta och Ingeborg nekade till att hon sagt något sådant. Rätten valde då att fria henne. På grund av denna notis ur domboken kan det finnas skäl att anta att de brukade torpet Harget, nära Bankabys gräns.

1746 hade Jöns Nilsson instämt sin granne Per Åström för att dennes kreatur kommit in på Jöns Nilssons svedjefälla där han sått korn. Rätten ansåg dock att Jöns Nilsson själv skulle underhållit hägnaden och därför kunde inte Åström beläggas med något skadestånd.

Per Erlandsson Åström dog 1747. Dödsorsaken sägs inget om i kyrkoboken. Av domboken från sommartinget 1747 framgår att komministern Sven Håhl och Per Bengtsson samt Håkan Nilsson i Börstabol berättat att *torparen Per Erlandsson på Börstabols ägor under sin hemska sjukdom, dock med sunt förstånd förklarat sin yttersta vilja vara, att hans hustru, nuvarande änkan Maria Persdotter med deras oförsörjda och svaga dotter skola åtnjuta all hans lilla kvarlåtenskap sig emellan, vilket vittnesbörd på begäran i domboken antecknades.*

Karin ----, allmosehjon, död 1738

Anders Larsson Mogren	----, soldat
Elin Månsdotter	(1700),
Barn: Ingrid	1725-01-18, föddes i Tyrsabola,
Anders	1727-01-23, föddes på Tyrsabola ägor

Anders och Elin gifte sig 1717 och i vigseluppgiften står att de skall bo på Tyrsabola ägor. Anders uppgavs vara soldat. På Tyrsabola ägor föddes också de två första barnen. Familjen bodde sedan någon tid på Börstabols ägor. De kom till Stava 1729. Soldatänkan Månsdotter Mogren dog 1778 på Sandstugubacken. Så uppger kyrkoboken. Om Anders Larsson Mogren har vi ingen uppgift. Han har troligen dött på någon annan ort, okänt när. Kanske dog han på slagfältet.

Under några år omkring år 1725 bodde på Börstabols ägor en polack, Johan Vasilison och hans hustru Anna Persdotter samt två barn, Maria född 1724 och Sven född 1726. De flyttade sedan till Rykets kvarn i Rök.

Per Lindqvist 1704-02-28, soldat,
H1 Margareta Månsdotter - - - -, från Gåsabol
H2 Ingrid Andersdotter (1719-)
Barn: Måns 1733-02-18, g m Maja Stina Andersdotter, torpare
Elin 1736-04-07
Peter 1749-08-01,
Sara 1752-10-09,
Karin 1755-05-19

Per var son till bonden Karl Håkansson och hans hustru Ingeborg Persdotter i Glasfall. Han gifte sig 1724 med Margareta Månsdotter, som uppgavs vara från Gåsabol, troligen tjänstepiga där. Hennes bakgrund är okänd. De bodde i Börstabol några år men flyttade sedan till Stora Krokeks ägor där Per var soldat. De flyttade sedan till Ödeshög där han blev befordrad till korpral. Hustrun dog och 1744 gifte han sig med Ingrid Andersdotter. Omkring. 1751 flyttade de åter till Börstabols ägor. Det var kanske på Harget, på Jonas Håkanssons ägor. Per Lindkvist dog den 27 april 1757. Ingrid gifte sig 1758 med torparen Johan Stålnäbb. De bodde först i Glasfall, sedan Holkaberg och därefter Sunneryd där de båda dog 1769.

Den stuga på Börstabols ägor som Per Lindkvist med sin familj bott i stod kvar. Den kom att bli omnämnd i domboken vid höstetinget 1760. Per Lindkvist hade en skuld till Jonas Petersson i Narbäck på 10 daler silvermynt. Pengarna var *barnamedel*. Jonas Petersson var förmyndare och det var vanligt att arvemedel som ägdes av omyndiga barn förräntades genom utlåning. Skuldebrevet var från den 12 september 1759.

Jonas Petersson hade nu instämt Johan Andersson, även om skulden mera angick Ingrid Andersdotter. Av kvarlåtenskapen återstod just inte mer än denna stuga. Ingrid Andersdotter förklarade att hon inte hade något att invända, såvida icke Håkan Nilsson i Börstabol kunde visa sig ha bättre rätt till stugan. Målet var tydligen inte så enkelt. Stugan kom upp även ett år senare, på höstetinget 1761. Håkan Nilsson ville också ha stugan och därför möttes Jonas Pettersson och Håkan Nilsson med sina ombud vid tinget.

Rättens utslag blev att *alldenstund korpralen Lindkvist utav lånta barnamedel är skyldig käranden 10 daler silvermynt och att hustrun Ingrid Andersdotter och hennes nuvarande man Johan Andersson i Glasfall givit Jonas Petersson förmånsrätt i denna stuva, alltså bör rusthållaren Jonas Petersson för denna fordran ha sin ersättning i den pantsatta stugan. Men att Håkan Nilsson som har stugan på sina ägor skall ha rätt att med 13 daler silvermynt lösa till sig stugan*. Jag vet inte hur det gick med stugan, men det är troligt att Håkan Nilsson köpte den av Jonas Petersson, och att barnamedlen kom till sin rätta plats.

Håkan Nilsson hade hösten 1763 instämt torparen Johan Andersson, då på Sunneryds ägor, med krav om ersättning för en tunna råg som Johan köpt. Johan erkände att han till låns fått en tunna slöråg, och att han skulle

ha betalt den hösten därpå, om han hade kunnat. Rätten dömde Johan att ersätta Håkan Nilsson med 12 daler silvermynt samt betala rättegångskostnaden med två daler samma mynt. Vi skymtar här fattigdomen ute i de små torparstuvorna.

Från 1747 finns i kyrkoböckerna omnämnd klensmeden Jonas Persson, som med hustru och barn bodde på Börstabols ägor, troligen endast tillfälligt.

Om vi ser på sjukdomar och epidemier var särskilt 1773 ett svårt år med höga dödstal. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår. Det var flera sjukdomar som härjade, mest rödsot men sedan kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stavabygden dog 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt, därav fyra i Börstabol.

Nils Herrbrand	(1719), bonde på östra gården i Börstabol, f d soldat
H Brita Jonsdotter	(1716),
Barn: Jonas(Sara)	1745-05-06, bonde i Munkeryd
Katarina	1748-08-15, g m Jonas Persson i Börstabol
Nils	1751-02-16, bonde i Kulltorp
Måns	1756-03-12, bonde i Stora Krokek
Johannes	1762-03-26, bonde i Kushult
Petter Ekegren	(1749), ryttare för Krokek, bonde i Rossholmen,

Herrbrand hade tidigare varit soldat i Hårstorp men flyttade 1768 till Börstabol och blev bonde. Det var troligen på östra gården, den gård som Per Bengtsson haft förut. Något skifte hade ännu inte skett och allt gick i sambruk och samråd. Nils och Brita gifte sig 1744. Hon uppgavs då vara från Holkaberg, troligen tjänstepiga på gästgivargården där. Bakgrunden för Nils och Brita har inte med säkerhet kunnat klarläggas.

Vid vintertinget 1769 hade Andreas Persson i Gammalsby låtit instämma Jonas Nilsson i Börstabol. Det gällde betalning av en skuld om fem daler silvermynt, härrörande från en auktion på Sestorps ägor.

Jonas Nilsson erkände sin skuld men hänvisade till att han hade fordringar mot änkan Maria Persdotter. Hon var närvarande vid tinget och vidgick detta. Det uppgjordes att denna fordran skulle kvittas mot auktionsskulden. Vi kan anta att Jonas Nilsson var son till Nils Herrbrand och Brita Jonsdotter, se ovan.

Efter att Nils dött 1789 bodde Brita Jonsdotter kvar som änka i Börstabol men flyttade från byn före sekelskiftet. Av en testamentshandling från år 1789 framgår att Nils hette Nilsson Herrbrand i efternamn, och att hans fader således hette Nils. Därmed skulle han kunna vara son till Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol. Ibland har i stället för Herrbrand också skrivits Hillebrand.

I ett testamente gav Nils och Brita sonen Måns vissa förmåner. De förmåner som sonen Måns fick gav dock upphov till en arvstvist inför tinget 1790. Syskonen till Måns instämde Måns och modern Brita Jonsdotter till tingen med klander mot boupptecknigen.

Vid vintertinget 1788 förekom en tvist där drängen Måns Nilsson (son till Nils och Brita ovan) i Börstabol instämt hovsmeden Johan Schilling i Haningetorp angående skuldfordran, 125 riksdaler specie. Skulden avsåg en hemmansdel, 1/12 i Ödeshögs Skrapegård, som Nilsson på auktion sålt till Schilling. Måns Nilsson förekom även vid vintertinget 1789 där han drev en fordran rörande infordrade varor vid en auktion i Kopparp den 2 maj 1788. Måns Nilsson agerade nämligen som auktionsförrättare.

Efter giftermålet med Katharina Nilsdotter flyttade han till Stora Krokek. Måns Nilsson förekom härutöver vid flera andra skuldfordringsmål inför tingsrätten och tycks ha *varit hård i affärer*.

Måns Persson 1733-02-18, torpare,
Stina Maria Andersdotter (1731)
Barn: Maria (1755)
Anders 1764-05-18,
Stina 1767-03-03,
Katarina 1770-08-25,

Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Margareta Månsdotter. När sonen Måns föddes bodde de i Stora Krokeks soldat torp. Måns gifte sig med Stina Maria Andersdotter men när och var vigseln skedde, det är oklart. De bodde på Holkabergs ägor under 1760-talet. Familjen flyttade omkring 1770 till Näteryd, sedan till Börstabol 1773. Där bodde de troligen bara en kort tid.

Senare samma år bodde de på torpet Äskefällan på Sunneryds marker. Måns och Stina bodde inte särskilt länge heller på Äskefällan. Vart Måns och Stina och deras barn tog vägen sedan är okänt. Kyrkoböckerna i grannsocknarna tycks inte heller ha någon uppgift om dem.

Lars Nilsson (1737), sockenskräddare, död 1793
H Ingrid Larsdotter (1739)

modern, Elin Nilsdotter (1696), rotegumma, fattighjon, död 1781.

Det är troligt att Lars och Ingrid vigdes 1756 och i så fall var Ingrid från Lilla Smedstorp. Efter vigseln bosatte de sig på Fogeryds ägor. Bakgrunden för Lars och Ingrid samt hans moder Elin Nilsdotter är i övrigt okänd. Lars var sockenskräddare och vi kan anta att han och Ingrid flyttade till Börstabol i början av 1760-talet. Här bodde också skräddarlärlingar, hela åtta stycken är nämnda i slutet av 1760-talet. Lars avsade sig 1776 att vara sockenskräddare. Han tituleras dock ännu 1792 som sådan. Han avled av vattusjuka 1792. Makarna hade inga egna barn. Vid vintertinget 1794 uppvisades ett inbördes testamente, som upprättats redan 1766 på Börstabols ägor mellan makarna. Av detta framgick att Ingrids brorsdotter, *Annika Jonsdotter, efter bägges vår död all vår egendom som befinnes, oklandrat disponera och nyttja för det hon har hos oss vistats och slitit ont ifrån späd barndom*.

År 1778 dog Lars Jonsson, *f.d. bonde, nu fattighjon,* död av ålderdom. Vem denne Lars Jonsson var har inte gått att klarlägga, om han möjligen hade någon släktskap med familjerna på Börstabols ägor. Det fanns i Näteryd på 1730-talet en Lars Jonsson, gift med Ingeborg Karlsdotter, dotter till Karl Håkansson i Glasfall. Kan det möjligen vara han? Han försvann från Näteryd på 1730-talet, okänt vart.

Bengt Tunberg (1726), torpare, f.d. ryttare,
H Margareta Jonsdotter (1730)
Barn: Stina (1753)
Sara (1755), gift med Jonas Jönsson, se nedan
Johannes 1763-07-19 i Stora Åby,
Samuel 1768-07-25,
Katharina 1770, död av rödsot 1773
Maria 1766-06-26 i Stora Åby,
Peter 1773-08-20,
Katharina 1775-04-20,

Familjen Tunberg kom till Börstabol omkring 1768. Deras bakgrund är okänd. Bengt hade tidigare varit soldat för Tuna i Stora Åby socken. De gifte sig 1750, *vigdes soldaten Bengt Andersson Tunberg med sin fästequinna Margareta Jonsdotter på Storeryd.* Margareta (Greta) dog på Börstabols ägor 18 maj 1783. Bengt flyttade någon gång därefter till Sandstugubacken vid Åby och dog där den 12 januari 1797.

Jag har inte kunnat anträffa födelsenotiser för de äldsta döttrarna Stina och Sara, varesig i Stora Åby eller i Ödeshögs kyrkoböcker.

Bouppteckningen 1784 efter Margareta Jonsdotter på Börstabols ägor som avled 18 maj och efterlämnade mannen, torparen Bengt Tunberg samt sju barn, sonen Johannes 21, Stina 30, Sara 28, dessa myndiga, Samuel 12, Peter 9, Maria 15, Katharina 6 år. De omyndigas rätt bevakades av Jonas Håkansson i Börstabol och Nils Jönsson i Glasfall. Tillgångarna uppgick till 11 daler, skulderna till 6 daler.

Hans Andersson (1699), torpare, fattighjon, död 1774
Elin Jonsdotter (1704), ofärdig

Hans och Elin gifte sig 1733 och då uppgavs båda vara från Sväm. De bodde kvar där också, åtminstone under 1730-talet. Det är okänt när de flyttade till Börstabol, kanske omkring 1750.

Hans Andersson dog den 9 juli 1774 av slag under arbete med höskörd på *sin lycka*. De uppgavs vara fattighjon och Elin var ofärdig men de hade tydligen ändå sitt torp att sköta. Det var torpet Harget på Håkan Nilssons ägor. Elin Jonsdotter har troligen en tid efter makens död flyttat från Börstabol. Hon kan vara identisk med den torparänka Elin Jonsdotter som dog på Sväms Bosgårds ägor 1776. Hos dem bodde möjligen också Sven Olofsson, född 1740, och ofärdig.

Arvid Nilsson (1708), torpare på Börstabols ägor

Kerstin Andersdotter (1710),

Arvid och Kerstin är ganska anonyma. Kyrkoböckerna säger inte mycket om dessa två människor. Men de gifte sig 1750 och tjänade då i Holkaberg. De bosatte sig sedan på Börstabols ägor, i ett av de södra torpen, på den östra gården. Arvid dog den 13 december 1764. Kerstin bodde kvar på Börstabols ägor ännu 1766 men flyttade då till Tuna i Stora Åby socken med döttrarna Maria, Stina och Katharina.

I domboken för 1767 uppgavs hon vara fästekvinna till änkemannen Jonas Nilson i Tuna. Det blev inget äktenskap dem emellan och Kerstin Andersdotter flyttade då till Gåsabols ägor.

Bonden Jöns Andersson i Glasfall utsågs till förmyndare för Arvids omyndiga barn. Detta framgår av domboken för år 1768. I egenskap av förmyndare hade han 1768 instämt bonden Jonas Nilsson i Tuna om en skuld av 20 daler silvermynt, som var barnens pengar. Från denna dombok har vi också en notering om Kerstin Andersdotter. Hon hade också instämt Jonas Nilsson i Tuna rörande någon egendom som hon hade haft med sig dit.

Till hösttinget 1769 hade hon instämt Jonas Nilson för att återfå de kläder, järn- och träsaker som hon haft med sig till Tuna vid sin flyttning dit. Efter att flera vittnen hörts beslutade rätten att Jonas Nilson skulle utan hinder låta Kerstin Andersdotter hämta sina ägodelar eller betala till henne 1l daler silvermynt samt därutöver tre daler silvermynt i rättegångskostnader. Kerstin Andersdotter flyttade senare tillbaka till Börstabols ägor.

Den 11 oktober 1773 avled fattighjonet Kerstin Andersdotter på Börstabols ägor av rödsot, 62 år gammal.

Tre kvinnor bodde inhysta någonstans på ägorna. Närmare uppgifter om dem saknas, men Elin Nilsdotter var sannolikt moder till sockenskräddaren Lars Nilson.

Ingeborg Jonsdotter 1706, bondeänka
Elin Nilsdotter 1695, inhyses *quinfolk*, rotegumma, död 1781, 85 år
Kerstin Andersdotter 1710, ryttaränka, fattighjon, död 1773 i rödsoten

Jonas Jönsson 1740-12-25, torpare på Börstabols ägor,
Stina Bengtsdotter (1753),
Anna 1773-03-09

Jonas och Stina vigdes 10 jan. 1773. Jonas Jönsson var son till Jöns Persson och Elin Karlsdotter i Glasfall. Stina var sannolikt dotter till torparen Bengt Tunberg och Margareta Jonsdotter, bosatta på Börstabols ägor. Även Jonas och Stina bosatte sig på Börstabols ägor. Jonas dog den 27 september 1773 av rödsot. Det anges där Stavrebergs ägor. 1775 gifte Stina om sig med torparen Peter Nilsson från Skälaby ägor. De bosatte sig på Orrnäs ägor men tycks därefter ha flyttat, okänt vart.

Abraham Jonsson (1730), torpare på Börstabols ägor

Kerstin Persdotter (1729)
Maria 1755-09-10, gift med artilleristen Peter Berglund

Abraham och Kerstin (Stina) gifte sig 1755. Båda tjänade då i Börstabol. De tog sedan ett torp på byns ägor. Troligen 1757 flyttade de till ett torp på Hårstorps ägor och senare till Sväm, där de är antecknade från 1765. Abraham var instämd till sommartinget 1755, mål nr 50, efter att han varit i slagsmål efter ett bröllop i Klämmestorp.

1) Hans Håkansson 1742-04-10, torpare,
2) Bengt Persson (1726), torpare, död 1786
H Stina Jönsdotter 1756-06-05,
Barn: Maria Hansdotter 1777-09-01, g m Jonas Hansson, Börstabols ägor
Katharina Bengtsdotter 1783, g m torparen Jonas Eriksson,

Hans Håkansson var son till bonden Håkan Nilsson och Maria Jonsdotter i Börstabol. Hans erhöll i arv ett torp på byns marker vilket framgår av storskifteshandlingarna.

Torpet omfattade 2/11 mantal av Börstabol och han mottog detta i stället för att bli utlöst av sin broder Jonas, troligen 1775 då han gifte sig med Stina Jönsdotter. Hon var dotter till Jöns Andersson och Stina Hansdotter i Glasfall. Hans dog i rödsoten 1781. De hade fått en dotter, Maria Hansdotter.

Stina gifte sig 1782 med torparen Bengt Persson från Näteryd och de drev torpet i Börstabol vidare. Bengt Persson dog 1786 och Stina blev änka för andra gången. Hon gifte sig en tredje gång 1787, med sockenskräddaren Anders Andersson (f 1765). De fortsatte att bruka samma torp, se nedan.

Dottern Katharina blev gift med torparen Jonas Eriksson på Börstabols ägor. Dottern Maria gifte sig med Jonas Hansson, se nedan.

Anders Andersson 1765-01-09, sockenskräddare,
H Stina Jönsdotter 1756-06-05,
Barn: Maria Hansdotter 1777-09-01, g m torparen Jonas Hansson,
Katharina Bengtsdotter 1783, g m torparen Jonas Eriksson,
Anders 1791-05-08,

1787 vigdes sockenskräddaren Anders Andersson från Riddargårdens ägor med änkan Stina Jönsdotter i Börstabol. Han var son till Anders Håkansson och Lisken Svensdotter på Riddargårdens ägor.

Stina Jönsdotters föräldrar var Jöns Andersson och Stina Hansdotter i Glasfall. Hon hade förut varit gift med Hans Håkansson och efter hans död med Bengt Persson. De två första barnen är från dessa äktenskap.

De bosatte sig sedan på Börstabols ägor, på det torp som hennes första man fått i arv och som de brukat tillsammans.

Maria Hansdotter, dotter till Hans och Stina, krävde vid sommartinget 1796 ersättning av sin styvfader Anders Andersson för den årliga skatteavgiften för detta torpställe, vilket hon ärvt efter sin fader, Hans

Håkansson. Maria Hansdotter hade 1792 flyttat hemifrån för att försörja sig med egen tjänst.

Rätten ålade Anders Andersson att ersätta henne i detta avseende för de fyra åren efter att hon lämnat hemmet. Det omnämnda torpet låg utmed vägen 4-500 meter norr om gårdstomten i Börstabol. Stina dog av värk 1814. Anders gifte om sig 1815 och flyttade till Stora Krokek och blev torpare där.

Nils Larsson	1767-05-22, torpare på torpet Harget
H Greta Jonsdotter	1771-02-03,
Jonas	1799-03-02, till Munkeryd 1817, till Åby 1820
Peter	1802-07-28, torpare på Börstabols ägor, se nedan
Johannes	1805-12-23, till Hålan 1821, sedan okända öden
Maja Stina	1808-09-13, gift 1836 med Jonas Karlson, se nedan

Nils Larsson var son till torparen Lars Håkansson och hans hustru Maria i Gräsberg, och sonson till bonden Håkan Nilsson i Börstabol. Greta var dotter till torparen Jöns Olofsson och hans hustru Maria Nilsdotter på Sväm Erlandsgårds ägor. De gifte sig 1798 och kom troligen till Börstabol då, eller hade kanske Lars brukat torpet dessförinnan?

De brukade ett torp på Jonas Håkanssons ägor, sannolikt Harget, längst i norr utmed gränsen mot Stavreberg. I auktionsanteckningar från Stora Krokek 1831 har varor inropats av Nils i Harget och av Maja Stina i Harget (dotter till Nils och Greta).

Nils och Greta dog båda två 1847. De bodde på detta torp i nästan 50 år. Hos dem bodde också hennes moder, änkan Maja Nilsdotter. Hon dog där år 1815 av ålderdom.

Vi kan anta att det var torpet Harget som de innehade därför att Håkan Nilsson 1773 förordnat att Lars Håkansson skulle få detta i sin livstid. Lars Håkansson dog på Gräsbergs ägor redan 1775, 43 år gammal, endast två år efter att hans fader, Håkan Nilsson, dött. Det var så som torpet Harget ärvdes av Nils Larsson.

Dottern Maja Stina var piga på olika håll. Hon gifte sig 1836 med Jonas Karlsson och de arrenderade åren 1846-49 en gård i Stora Krokek. 1849 flyttade de till Södra Bråten. Där var de skrivna som *inhyses.* De var sedan inhyses i Lilla Smedstorp. Där dog Jonas 1880. Maja Stina dog i Vantekullen den 8 december 1889 av ålderdom, 81 år gammal.

Olof Karlström	**1775- i Stockholm, torpare**
H Maja Karlsdotter	1764-11-24,
Barn: Katharina	1795-05-28, död av bröstsjuka samma år
Katharina	1797-12-13, död 1800
Maja Stina	1801-01-24,

Olof och Maja gifte sig 1795. Hon var troligen tjänstepiga i Börstabol då. Olof Karlström uppgavs vara född i Stockholm. Maja var dotter till torparen

Karl Larsson och Anna Nilsdotter på Klämmestorps ägor. Olof och Maja bodde några år på Börstabols ägor och flyttade omkring 1798 till ett torp på Narbäcks ägor och senare till Klämmestorps ägor. Han dog på Klämmestorps ägor 1806 av rödsot. Maja gifte 1815 om sig med Anders Vesterlind i Sunneby och dog där 1818 av håll och styng.

Samuel Lindström	1738-02-19, torpare, avskedad ryttare från Kopparp
H Kaisa Persdotter	1746-04-11 i Adelöv (från Ulfsbo)

Samuel uppges i husförhörslängden 1805 och 1816 vara född 1738-02-19. Födelseboken på detta datum är skadad, men detta datum föddes en son till Peter Persson och Ingeborg Andersdotter på Kråkeryds ägor. Vi kan därför anta att denna notis gäller Samuel Lindström. Namnet Lindström fick han som ryttare. Han gifte sig 1774 med Katharina Persdotter och han var redan då ryttare för Kopparp. Kaisa var dotter till Per och hans hustru i Ulfsbo i Adelöv.

Samuel och Kaisa fick tre barn, Katharina 1777, Nils 1780 men död 1781, och Maria 1786 men död samma år. Det kan ha funnits flera barn som inte kyrkoboken vetat om.

Samuel och Kaisa flyttade till Börstabol 1798. Då upprättades ett torpkontrakt mellan honom och Sven Persson i Kopparp som då ägde östra gården i Börstabol. Kontraktet avser *ett litet torpställe beläget i östra gärdet en lycka och en dito, kallad Lyckebergslyckan, samt tillika bete på utmarken till så många kreatur som kan födas på torpet.*

Lövskogen får fritt begagnas vid torpet och får årligen hugga på utmarken 300 kärvar löv. Förenämnde torpställe är givet i städja en riksdaler, skall Samuel Lindström och dess hustru Karin Persdotter i bägges sin livstid bo och begagna tillika orubbade uti vars hand det komma må, för en årlig skatt av fyra riksdaler, men i de tre första åren tre riksdaler. Till hus vid torpet skall timmer huggas på gårdens ägor så mycket som behövs, tillika gärdslen och vedbrand till husbehov.

Samuels torp bör således ha varit ett av de två södra torpen på Börstabols ägor. Samuel och Kaisa dog båda av ålderdom 1828. Samuel och Kajsa dog där 1828, av ålderdom.

Måns Persson	(1735) i Visingsö, fiskare, fattighjon
H Maja Persdotter	(1737), död 1802

Måns Persson var sannolikt son till profossen Per Larsson och hans hustru i Ed på Visingsö. Måns och Maja gifte sig 1759 och hade troligen ett torp på Alminge ägor innan de kom till Börstabol. De har troligen fått ett par barn, men de dog i unga år. Maja Persdotter dog av bröstsjuka på Börstabols ägor den 30 september 1802. Måns Persson flyttades troligen därefter till Fattighuset i Ödeshög och dog där 20 juni 1814 av ålderdom. I husförhörslängden för 1805 uppgavs han vara fiskare. Kanske var detta en titel från hans tid på Alminge ägor?

Änkan Maja Matsdotter, 1710, fattighjon, död 1799

Om Maja Matsdotter vet vi inte särskilt mycket. Möjligen hade hon varit gift med Daniel Danielsson och bott på Gammalsby ägor.

Peter Krok	1767-02-01 i Vireda, avskedad soldat
Maria Johansdotter	(1768),

Peter Krok och Maria gifte sig 1792. Hon uppgavs vara soldatänka från Stora Krokek s ägor och därmed kan vi anta att hon var änka efter den förra soldaten Jonas Kempe. Peter uppgavs vid mönstringen vara smålänning och ca 168 cm lång. Jag har försökt utforska bakgrunden för Peter och Maria, men jag har inte lyckats. Familjen flyttade omkring år 1810 till en backstuga på Börstabols ägor, sannolikt belägen på Jonas Håkanssons ägor, den västra gården i byn. Maja Johansdotter var sjuklig från omkring 1820. Hon blev blind vid mitten av 1830-talet. Hon dog 1842. Peter Krok dog 1843.

Jonas Hansson	1770-12-20, torpare,
H Maria Hansdotter	1777-09-01,
Barn: Johannes	1801-10-03, torpare på Kopparps ägor,
Peter	1803-07-02, död 1807 av bröstsjuka
Olof (Anders)	1805-08-23,
Maja Stina	1808-06-19, död av tvinsot 1810
Peter	1811-07-20,
Håkan	1815-01-05,

Jonas och Maja gifte sig år 1800. Han var då skräddardräng i Börstabol och hon uppgavs vara piga från Börstabols ägor. Hans föräldrar var ryttaren Hans Ringman och Kerstin Jansdotter på Sjögetorps ägor. Maja var dotter till Hans Håkansson och Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Bonden Jonas Håkansson i Börstabol, se nedan, var en farbroder till Maja.

Deras torp var samma torp som hennes far 1775 fått i arv efter sina föräldrar, beläget utmed vägen mellan Börstabol och Kulhult, 3 – 4 00 meter norr om gårdshusen i Börstabol. Familjen flyttade 1815 till Gumby. Där dog Maja Hansdotter 1819. Jonas flyttade därefter till en backstuga på Jusseryds ägor.

Torpet såldes den 9 september 1816, med hus, jord, skog och mark, till hennes kusinson, Håkan Jonsson i Börstabol och priset för torpet var då 666 riksdaler.

Änkan Maja Hansdotter 1729, fattighjon, död av ålderdom 1811.

Maja var dotter till Hans Flinta och Ingrid Nilsdotter på Ösiö ägor. Hur hon hamnat på Börstabols ägor vet jag inte. Möjligen var hon änka efter torparen Sven Persson på Stavrebergs ägor, som dog 1773.

Många storskiften genomfördes under 1700-talets två sista årtionden, i Porsarp 1785, Munkeryd och Stavreberg 1788, Sunneryd 1799, Holkaberg och Stava 1791, Stora Krokek 1794, Gyllinge 1795 och Börstabol 1796, således nio av byarna. Ytterligare sex storskiften genomfördes i början av 1800-talet. Skiftena var ett led i folkökningen, med nyodlingar och delning av gårdarna.

I Börstabol skedde skiftet utan några oenigheter och skiftet fastställdes av häradsrätten vid sommartinget 1797. De båda gårdarna i Börstabol ägdes och brukades vid skiftet av Jonas Håkansson, som fick behålla norra läget, och Jonas Jonsson, som fick södra läget. Hustomterna låg då tillsammans, en i norr och en söder. En ny väg förbi husen anlades väster om husen. Här följer formuleringarna direkt ur dokumentet.

Byggningstomten var ganska tätt med hus bebyggd. Den utökades till rymd och fyrkant och där yrkade Jonas Håkansson att få delningslinjen att gå norr och söder, men Jonas Jonsson ville ha gränsen öster och väster. Efter vidare skärskådande och överläggning i detta ämne fann ämbetsman bättre grundat att dela hustomten öster och väster i anseende till att båda halvgårdslotterna då icke allenast gränsade den allmänna farvägen som i väster på norra gärdet rättades utan ock erhöll vardera sin andel av den i öster varande djupare och bättre mulljord.

Husen åtskildes senare och så småningom hamnade en hustomt i öster och en i väster med vägen emellan.

Jonas Håkansson	(1748-06-12), bonde,
H Maria Jönsdotter	1747-01-17,
Barn: Håkan	1777-02-24, bonde i Börstabol, se nedan
Maria	1778-11-12, sjuklig, död i lungsot 1842
Katharina	1780-05-21, g 1805 m Jonas Larsson i Tällekullen
Anna Stina	1781-12-07, död 1786 av bröstsjuka,
Katharina	1782-12-07,
Nils	1784-10-17, bonde i Munkeryd,
Maja Stina	1786-07-29, g m Jöns Persson i Börstabol, se nedan
Johanna	1789-07-20, g 1820 m Anders Andersson i Börstabol

Jonas och Maria gifte sig 1776. Hans föräldrar var Håkan Nilsson och Maria Jonsdotter i Börstabol. I födelseboken är han inte inskriven och i senare husförhörslängder har han tillskrivits ett felaktigt födelsedatum. Vi är därför inte säkra på Jonas Håkanssons födelsedatum. Enligt en kortfattad husförhörslängd från 1766-73 var Jonas Håkansson 10 år gammal 1766 och borde då vara född omkring 1756. Vi kan ändå vara helt säkra på Jonas Håkanssons födelsetid. Maria kom från Fogeryd. Hennes föräldrar var Jonas Eriksson och Maria Andersdotter. Jonas övertog föräldragården i Börstabol.

Jonas Håkansson anlitades som bouppteckningsman, auktionsförrättare och kontraktsskrivare. Han var en skrivkarl i bygden. Detta var ett arv från fadern Håkan Nilsson och från farfadern Nils Hansson i Gyllinge som var nämndeman. Jonas hade också en äldre broder, Jöns Håkansson, som under ett antal år hade auktioner och åtog sig andra skrivgöromål. Jöns Håkansson

blev sedan fjärdingsman i Stora Åby och bosatt i Ersbola. Han tog sig då namnet Öqvist.

Den 17 april 1802 dog hustrun, Maria Jönsdotter av bröstfeber, 55 år gammal. Hon efterlämnade maken samt åtta barn. Bouppteckningen den 27 april 1802 upptar 11 sidor och visar tillgångar för 654 riksdaler. Där ingick fastigheten ½ mtl Börstabol för 444 riksdaler. Djuruppsättningen omfattade tre hästar, ett par oxar, sju kor, en tjur, tre kvigor och två kalvar, sju får, en galt och två suggor. Undertecknare var Jonas Håkansson, Nils Nilsson och J Lantz.

Från 1801 finns i domboken ett kontrakt rörande mark- och husbyte, upprättat mellan Sven Persson och Jonas Håkansson. Persson tillbytte sig av Jonas Håkansson hans båda stugor med förstuga, kök och sidokamrar. Håkansson fick av Sven Persson den nyuppsatta byggningen samt en mellanavgift av 17 Riksdaler. Detta var möjligen en efterdyning av storskiftet. I kontraktet nämnes också markbyte och där anges *stenmarken, stenhagen och suttlagårdslandet*.

Jonas Håkansson dog den 26 april 1833 i Börstabol. Av dödsnotisen i kyrkoboken framgår att Jonas Håkansson *varit mån om socknens angelägenheter. Han hade varit sexman i flera år. Död av ålderdom, 84 år gammal.*

När Jonas Håkansson kände krafterna avta bestämde han hur arvet efter honom skulle fördelas så rättvist som möjligt, så i fast som lös egendom. Protokollet omfattar 4-5 tätskrivna sidor i domboken. Han tänkte på sina åtta barn, två söner, Håkan och Nils. Men Nils som var bonde i Munkeryd var död sedan mer än tio år och därför nämnde han dennes barn. Sonen Håkan skulle överta gården i Börstabol. Jonas Håkansson skriver om barnens möderne- och fädernearv. *Döttrarna Maja Stina och Maria får sina 1/48-delar av Börstabol, dottern Johanna, som med sin man Anders Andersson med ospard möda och barnslig tillgivenhet under flera år gått mig tillhanda erhåller 1/8-del, inberäknat hennes 1/48-del i mödernet, dock skall hon betala lösen till avlidna dottern, hennes syster, Katharinas barn för dess mödernearv 1/48-del efter det pris som överenskommas kan. Vidare förordnar Jonas Håkansson att dottern Johanna och hennes man från nu och till Jonas Håkanssons död skall bruka och begagna hans 1/8 mantal Börstabol utan någon avgift till sina syskon, mot det att hon med sin man och brodern Håkan svarar för Jonas Håkanssons vård och skötsel.*

Detta förordnande upprättades den 18 november 1828 men inlämnades till häradsrätten först efter Jonas Håkanssons död.

Av bouppteckningen efter Jonas Håkansson framgår att dottern Katharina och sonen Nils då redan var döda, men hade egna barn. I bouppteckningen upptogs bl. a. *två gamla ärjekrokar, en linbråta, en kärra med säte, en enbetsvagn, hälften i en hökärra, en gammal bultvagn, två rysslädar, två kälkar, ett par gamla selar, tre sadlar, fyra gamla grepar, en tvärsadel, en gammal töm, hälften uti en skärkniv, fem ekebräder. Under kreatur upptogs hälftenvärden i en häst, vidare ett par röda oxar, en ko Ringela, en kättkalv, två får, en galtpanke. Under böcker upptogs en bibel, en postilla, en gammal större psalmbok samt diverse böcker.* Detta var bara lite av det hela.

När storskiftet genomfördes i Börstabol 1796 fanns på östra gården en bonde som hette Jonas Jonsson. Han bodde med sin familj tillfälligt i Börstabol. Deras bakgrund är okänd. Jonas var troligen ganska rik. Han hade åtskilligt med pengar utlånade. Detta framgår av flera skuldfordringsmål vid tinget, där han var målsägande.

Håkan Jonsson	1777-02-24, bonde,
H 1) Maja Larsdotter	1783-12-13, död 1827
H 2) Anna K Persdotter	1799-08-01,
Barn: Maja Stina	1807-10-29, g m Isak Andersson i Häggestad 1827,
Anna Brita	1811-08-19, död av hjärtsprång s å
Johanna Charlotta	1815-09-03, g 1833 m Jonas Samuelsson i Gyllinge
Jonas Peter	1831-04-13, övertog föräldragården

Håkan var son till Jonas Håkansson och Maria Jonsdotter, se ovan. Han gifte sig 1806 med Maja Larsdotter från Tällekullen. Hon var dotter till Lars Persson och Maria Jonsdotter i Tällekullen. Håkan övertog 1806 föräldragården, den ena halvgården i Börstabol. En tid delade Jonas och Håkan, far och son, på gårdsbruket och det var då någon tid tre bönder i byn.

Vid vintertinget 1815 hade Jonas Håkansson och Håkan Jonsson anmält hos häradsrätten att de *årligen tillfogas skada på sin egendom, ½ mantal Börstabol, dels genom skogsåverkan, samt dels genom kreaturs utsläppande, gärdesgårdars och grindars nedrivande samt olovliga vägars anläggande, och därför anhöll de att häradsrätten skulle stadga något vite mot sådana överträdelser. Denna ansökan tog häradsrätten i övervägande, och eftersom sökandenas klagomål intygades fann häradsrätten skäligt att stadga ett vite av tre riksdaler 16 sk. banko vartill kan komma böter och skadeersättning efter lag*. Vad som mera konkret låg bakom denna anmälan till häradsrätten vet vi inte.

Maja Larsdotter dog i bröstfeber 1827. Hon efterlämnade enligt bouppteckningen maken samt två döttrar, Maja Stina gift med skattemannen Isak Andersson i Ö Häggestad och Johanna Lotta, 12 år. Ur bo-uppteckningen fanns följande rubriker: Den avlidnas gångkläder, Diverse varor, Böcker (1 postilla, en örtagårdssällskap, en bok om Kristi lidande, en dito, tre psalmböcker, två mindre böcker) Summa tillgångar 1427 riksdaler. Håkan Jonsson gifte sig 1827 med Anna Katharina Persdotter.

Anna Katharina Persdotter var från Staffanstorp, dotter till Peter Olofsson och Anna Greta Andersdotter. Hon dog 1853 och Håkan Jonsson dog 1859. Ur bouppteckningen efter Anna Katharina Persdotter hämtas bl.a. följande: Hon efterlämnade maken, skattemannen Håkan Jonsson samt en son Jonas Peter, myndig.

Bouppteckningen upptog bl. a. *en färdevagn, en kärra med fjädersäte, en gammal färdevagn, en skogsvagn, en bulthjulsvagn, fem gamla hjul, en hökärra, en gödselbotten, nio björkbräder, sex dito av tall, en slump segbjörk, en dito varjehanda trävaror, två järnharvar, fem krokar, två järnskodda kälkar, sju dito oskodda, en skärkista med kniv, två rysslädar, sju selar, två korstömmar, en enbetstöm, två par mihl, tre betsel, sex hårrep,*

sju plank, en åkervält, tre stickekorgar. Under rubriken kreatur upptogs två hästar, ett par otama oxar, sju kor, två kvigor mm.

Bouppteckningen visade också att de hade över 1600 riksdaler utlånade till olika personer i bygden. Det var mycket pengar.

Anders Andersson	1791-05-08, bonde,
H Johanna Jonsdotter	1789-07-20,
Barn: Anna Lotta	1820-07-14, död i engelska sjukan 1832
Maja Stina	1830-08-03, g m Jonas Peter Håkansson i Börstabol,

Anders var son till sockenskräddaren Anders Andersson och Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Johannas föräldrar var Jonas Håkansson och Maria Jönsdotter, se ovan. Anders och Johanna gifte sig 1820 och övertog senare 1/8 i Börstabol. Anders och hans svåger Håkan Jonsson ägde sålunda tillsammans den ena halvgården i Börstabol. Håkan hade lite mera, men de var ändå delägare. Anders Andersson dog av förkylning den 25 mars 1861. Johanna avled den 16 maj 1868 av håll.

Jöns Persson	1773-02-06, bonde på den östra halvgården,
H 1) Maja Jonsdotter	1790-05-24, död 1812
H 2) Maja Stina Jonsdotter	1786-07-29.
Barn: Maja Lisa	1806-08-24, till mormodern i Stava 1817, död där 1829
Anna Brita	1809-02-14, till Öninge, g m Lars Johan Petersson
Jonas	1811-02-18, svårt att tala, död 1835
Andreas	1812-10-24, död s å
Christina Charlotta	1814-09-20, död s å
Nils Peter	1816-05-20, g 1846 med Johanna Persdotter, Åby Sg
Anders Magnus	1818-12-05, bonde i L Krokek
Gustaf Johan	1821-01-10, död 1849 ogift,
Johannes	1823-05-23, övertog gården efter fadern, se nedan

Jöns Persson var son till Peter Jönsson och Maria Jonsdotter i Glasfall. Han gifte sig 1805 med Maja, dotter till Jonas Håkansson och Anna Persdotter från Stava och flyttade samtidigt därmed till Börstabol. Där hade han förvärvat den östra gården.

Maja Jonsdotter dog i barnsäng 1812 och Jöns gifte sig året därpå med Maja Stina Jonsdotter från östra gården i Börstabol, dotter till Jonas Håkansson och Maria Jonsdotter. Något som man kan undra över är varför så många kvinnor på den tiden hette Maria Jonsdotter.

Jöns uppges i 1840-43 års husförhörslängd vara blind. Han dog 1846. Han ägde och brukade den östra gården. Av bouppteckningens rubriker kan vi bl. a. läsa *i sätesstugan, i förstugukammaren, i köket, på nattstugan, i boden, i brygghuset*.

Bouppteckningen upptog bl. a. *en parvagn med fjädersäte, en skjutskärra, två hökärror, järnskodda kälkar, oskodda kälkar, åkervält, slädryssar, en oskodd drög, tre par selar, tömmar, sadel med betsel, två oxok med tömmar och åtta hårrep. Under kreatur upptogs bl. a. två hästar,*

två par oxar, sju kor, fyra kvigor, en tjur, får, getter, ungbockar, en sugga och en galtgris, en sogris.

Under fastigheter upptog bouppteckningen ½ mtl Börstabol för 1120 riksdaler, 1/4 mtl Stava till 600 riksdaler, 1/16 mtl Glasfall, där upptaget endast åbo- och besittningsrätt till 100 riksdaler. Bouppteckningen upptog också en del utestående fordringar. Totalt upptogs en behållning av 3248 riksdaler.

Jöns Perssons änka, Maja Stina Jonsdotter bodde kvar på undantag i Börstabol. Hon avled 1863 och av bouppteckningen framgår bl. a. att sonen Nils Peter då var död men hade två barn. Sonen Anders Magnus bodde då i Lilla Krokek. Sonen Johannes hade övertagit gården i Börstabol.

Lars Samuelsson	1813-02-19 i Heda, torpare,
Johanna C. Johansdotter	1816-12-18,
Barn: Karl Johan	1842-02-17,
Andreas	1845-01-23,
Christina Maria	1847-08-19,
Frans Albin	1851-01-06,
Lovisa Josefina	1853-10-31, död 531102
Mathilda Josefina	1855-10-12

Lars och Johanna gifte sig i Heda (?)1840 och hade bott i Stavreberg och Rossholmen innan de kom till Börstabol 1847 och blev torpare på Jonas Håkanssons ägor. Det är troligt att de övertog Nils Larssons torp, Harget. Bakgrunden för Lars är okänd. Johanna var dotter till Johannes Nilsson och Stina Persdotter i Stavreberg. Lars och Johanna flyttade från Börstabol 1857, okänt vart.

Peter Nilsson	1802-07-28, torpare,
H 1)Stina Greta Andersdotter	(1801)- i Adelöv, sjuklig, död 1835
H 2) Stina Persdotter	1803-06-19 i Adelöv, död 1853
H 3)Johanna S Larsdotter	1820-04-08, g 1854
Barn: Johanna Charlotta	1825-05-31, död samma år
Johan Christopher	1826-11-09, gift, se nedan
Andreas	1829-07-31, t Stora Krokek
Stina Maria	1830-03-03, utfl. t V Tollstad 1847
Gustaf Alfred	1834-12-26, död 1835
Eva Charlotta	1835-12-24, g m Johan August Göte i Bodebol
Gustaf Alfred	1839-02-03, död 1853
Hedda Sofia	1841-12-22, t Fogeryd 1867
Frans August	1844-12-17, död 1845
Gustaf Alfred	1854-11-11, utfl. till Rök 1871
Matilda Josefina	1858-10-22, g m Karl Johansson, Stavreberg
Oskar Emil	1862-10-26, utfl. till Amerika 1898

Peter Nilsson var torparson från Börstabols ägor, son till Nils Larsson och Greta Jönsdotter på torpet Harget. Peters farfar var, Lars Håkansson, bondson från Börstabol. Peter gifte sig 1825 med Stina Greta Andersdotter.

Peter var först dräng på olika ställen, Kulhult, Harsbol, Holkaberg, Stava. Omkring 1833 kom de till Börstabol, där de bröt ny mark och byggde ett nytt torp utmed vägen mot Kulhult 5-600 nordost om gårdshusen i Börstabol.

Hustrun Stina Greta dog den **7** mars 1835 i följder av barnsäng och *efterlämnade maken, torparen Peter Nilsson samt tre barn, sönerna Johan Kristofer 8 år, Karl Andreas 5, Gustaf Ulrik tre mån. gammal.* Av bouppteckningen framgår att hennes kläder bestod av *en gammal randig klädning, en dito sämre, gamla linnen, en kjortel, två gamla tröjor, en gammal pälströja, ett vitt förkläde, ett dito randigt, en gammal sidentygsmössa, ett gammal kläde av florduk, en gammal vit snip, en gammal rutig dito, två par gamla strumpor, ett par gamla skor, en särk, två gamla särkar och tre gamla mössestycken.*

När vi sena tiders barn begrundar detta måste vi känna beundran för dessa människor som ändå klarade sig. Ekonomin tillät henne inte att vara någon klädsnobb. Deras stuga upptogs i bouppteckningen till 22 riksdaler. Summa tillgångar 48 riksdaler, skulder 44, behållning fyra riksdaler.

Peter Nilsson gifte 1835 om sig med Stina Persdotter, född i Adelöv, men då piga i Börstabol. Hon dog den 9 januari 1853 i gastrisk feber. Hon lämnade då efter sig änkomannen och tre barn, Alfred 14 år, Eva Lotta 17 år och Hedda Sofia 11 år. Före detta äktenskap hade hon en dotter Kristina Maria, 23 år gammal. Tillgångarna i boet uppgavs till 115 riksdaler, skulderna till 207 riksdaler.

Hennes kläder uppgavs i bouppteckningen till *två klänningar, en gammal kjortel, två tröjor, en pälströja, ett par gamla kängor, ett par strumpor, två lintyg, tre mössor med pannelin, tre par handskar, ett par vantar, ett gammalt kläde, ett sockerdukskläde, två förkläden,* summa sex riksdaler. Husen bestod av en stuga med förstuga, kök med liten överstuga, en liten bod, en liten lada med logkista och ett litet svinhus.

Peter Nilsson ingick nytt äktenskap 1854 med Johanna Larsdotter, dotter till Lars Olofsson och Maja Larsdotter i Ösiö.

Peter Nilsson belönades 12 augusti 1860 av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit vid sitt lilla torp, *det han själv anlagt, uppodlat och bebyggt*. I nästa husförhörslängd har dock skrivits följande: *Klent torp, ur mantal*. Peter Nilssons krafter började tryta och han dog den 12 januari 1873 av ålderdoms bräcklighet. Johanna Larsdotter dog 5 augusti 1893 av bröstsjukdom. Ännu i våra dagar, år 2000, finns det äldre personer som kallar platsen för hans torp för *Peter Nilsas*.

Syrenerna blommar fortfarande varje vår utmed vägen, påminnande om att här har en torparfamilj arbetat och slitit hårt, så hårt att de belönades för odlingsflit. Två av deras barn, Oskar och Matilda, bodde kvar i torpet en tid efter Johannas bortgång. Matilda gifte sig 1896 och flyttade till Fällan i Stavreberg. Oskar emigrerade till Amerika 1898.

Av Peter Nilssons odlarmöda syns idag inte så mycket. Skogen tar tillbaka vad den förlorat. Om Du åker vägen via Börstabol mot Tällekullen, stanna då till vid *Peter Nilsas* och sänd en tanke till den man och hans familj som här på platsen slitit och fått medalj för odlarflit.

Peter hade vuxit upp på torpet Harget. Det var beläget bara några hundra meter nordost från Peter Nilssons torp. Torpet Harget övergavs 1857. Den siste torparen där var Lars Samuelson. De små åkrarna vid

Harget odlades troligen ännu på 1870-talet, även om husen var borta. Det var troligen Peter Nilson som höll dessa åkrar öppna.

Jonas Eriksson 1785-04-30, torpare,
h Katharina Bengtsdotter 1783-11-15,
Barn: Andreas 1812-01-24, död samma år,
Maja Lisa 1813-09-30, g m Sven Petersson, V. Haddåsen
Johannes 1816-10-02, svagsint, död i fallandesot 1842
Anders 1819-11-11, g 1850 och flyttade till Glasfalls ägor.
Stina Lotta 1823-03-29, g m C J Mård i Munkeryd
oä son Karl Johan 1838-09-10, död 1844, oä son till Maja Lisa Jonsdotter
oä son Gustaf 1843-04-06, ofärdig, oä son till Maja Lisa Jonsdotter,

Jonas Eriksson var son till torparen Erik Karlsson och hans hustru Maria Nilsdotter vid Kanikenäs. Katharina var dotter till torparen Bengt Persson och hans hustru Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Hennes morfar och mormor var bönder i Glasfall. Jonas Erikson hade tidigare varit lantvärnsman. Jonas och Katharina gifte sig 1811 och fick ett torp på Jöns Perssons ägor, troligen längst i söder, mot gränsen till Glasfall.

Med åren blev Jonas ofärdig och uppgavs vara inhyses och utfattig. Enligt husförhörslängden hade han också varit intagen på kurhuset i Vadstena Han dog 1860 av slag. Katharina Bengtsdotter dog 1865 och uppgavs då vara fattighjon.

Jonas Eriksson var också snickare. Det vet vi eftersom han omnämnes i bouppteckningar som tillverkare av likkistor, och detta var troligen inte det enda som han tillverkade.

Bouppteckningen upptog endast inre lösören, däribland snickareredskap för åtta riksdaler. Tillgångarna uppgick till 55 riksdaler och skulderna till 39 riksdaler. Värderingsmän var Anders Andersson i Fogeryd och Jonas Peter Håkansson i Börstabol.

Brita Kato 1792-05-23, gammal piga, kom från Fogeryd 1834.
oä d Stina Lotta 1821-06-11, t Angseryd 1836

Brita Kato var dotter till ryttaren Peter Kato och Stina Jönsdotter på Bankaby ägor. Brita hade en besvärlig levnad. Föräldrarna var sjuka och fattiga. Fadern dog 17 maj 1806, endast 37 år gammal. De bodde då på Klämmestorps ägor. Brita var då bara 13 år gammal.

Hon hade två yngre systrar, Katharina och Maja-Lena. Den sistnämnda dog i unga år. Brita var tidigt ute och tjänade piga hos bönder. Först var hon i Gränasocknen, sedan hos Jöns Persson i Börstabol, sedan i Lyckan, sedan Munkeryd. Hon fick en oäkta dotter 1821 när hon var piga i Munkeryd. Hon hade därmed en besvärlig situation, som alla kvinnor i den situationen förr.

Hon kom till Börstabol 1834 och avled där den 26 juni 1842. Hon var sjuklig och uppges i dödsnotisen i kyrkoboken som *tidvis kurhushjon*. Hennes dotter, Stina Lotta, var tidigt ute som tjänstepiga. Hon flyttade 1838 till Rogslösa.

Jonas Peter Håkansson 1831-04-13, bonde på västra gården,
H Maja Stina Andersdotter 1830-08-03,
Barn: Anna Sofia Axelina 1856-12-26, g m Karl Alfred Jonsson i Gyllinge
Mathilda Josefina 1859-09-29, död ogift 1936
Johan August 1862-12-03, g m Amanda Johansson, Gyllinge,
Karl Oskar Edvard 1865-04-25, död 1898 i nervfeber
Hilma Serena 1868-09-27, g m Gustaf V Gustafsson, Adelöv
Jenny Charlotta 1872-05-12, g m Ernst Johansson i Öjan.
Anders Teodor 1875-12-07, död 13 juni 1877 av brännskada

Jonas Peter och Maja Stina var kusiner. De gifte sig 1854 och övertog efter sina föräldrar den ena halvgården i Börstabol, den västra gården. Jonas Peter var nämndeman, häradsdomare och skrivkarl i bygden. Han var också kommunalman och skötte åtskilligt av det kommunala. Han var en storman i socknen.

Han var också boupptecknare och auktionsförrättare. Han åtnjöt stort förtroende i bygden. Han var förmögen och lånade ut pengar. Han avled den 22 januari 1898 av lunginflammation. Maja Stina Andersdotter dog 9 juli 1911 av gallsten. Bouppteckningen efter Jonas Peter visade en behållning av över 28 000 kronor, en stor summa på den tiden. Mer än 23 000 kronor var utestående fordringar hos låntagare i bygden. Han var således en sorts privat bank i bygden och en välbärgad man. Gården övertogs av sonen Johan.

Johannes Jönsson 1823-05-23, bonde på den östra gården,
H Lotta Petersdotter 1830-12-06 i Gränna,
Oskar Emil 1860-01-25, övertog föräldragården, se nedan
Hulda Axelina 1862-03-30, g m August Nilsson i Rinna och utfl. dit
Jenny Euphemia 1865-09-16, död 1868

Johannes var yngste son till Jöns Persson och Maja Stina Jonsdotter på den östra gården i Börstabol. Lotta Petersdotter kom från Mellby Skeppargård i Gränna socken och hennes föräldrar hette Peter Jansson och Maria Andersdotter. Johannes och Lotta gifte sig 1855.

Lotta kom 1855 flyttande direkt från Gränna och till Börstabol. Johannes Jönsson dog 1885 och sonen Oskar Emil övertog som ägare hälften av gården, och Lotta Petersdotter ägde den andra delen. Se vidare nedan. 1895 flyttade Lotta till Sväms bosgård.

Oskar Emil Johansson 1860-01-25, bonde på östra gården i Börstabol,
Hulda Johanna Svensdotter 1861-10-29 i Adelöv,
Barn: David Efraim 1888-04-27,
Olivia 1890-03-19,
Simon Edvard 1893-01-03,
Alvida 1895-09-15,

Oskar var son till Johannes Jönsson och Lotta Petersdotter, se ovan. Hulda kom från Folkarp i Adelöv och hennes föräldrar var Sven August

Johannesson och Maja Stina Svensdotter. Oskar övertog gården i Börstabol efter sina föräldrar.

År 1894 sålde han sin gård, den östra gården i Börstabol, till godsägaren Johan Andersson i Orrnäs. Oskar flyttade 1895 med sin familj till Sväms Bosgård där familjen förvärvade en gård. Hans mor, Lotta Petersdotter, följde med och bodde i ett undantag på gården.

Familjen flyttade sedan från Sväm till Lyckan, som han köpt. Den 29 mars 1902 dog Oskar genom drunkning i Vättern. Han var en förmögen man. Hustrun och barnen bodde kvar i Lyckan. Gården där övertogs senare av sonen David Efraim.

Lotta Petersdotter dog 30 augusti 1918 av ålderdom och bodde då i Vallby i Heda.

Anledningen till att godsägare Andersson från Orrnäs köpte gården i Börstabol var förmodligen att han på Orrnäs saknade avverkningsbar skog och att det planerades stora byggnadsarbeten på Orrnäs. Han anlade en såg i Börstabol och drev sedan sågverksrörelse där. Han exporterade också virke till Hamburg, vilket utskeppades via Stava hamn.

När stationshus skulle byggas utmed linjen Ödeshög - Vadstena blev Andersson antagen som entreprenör. Han lät såga timmer vid sågen i Börstabol och hans söner och anställda fick med hästar transportera virket till de olika stationerna.

Anders Persson Olander	1848-02-28, *gift dräng*
H Karolina Persdotter	1849-09-12,
Selma Matilda	1876-05-02,

Anders var son till Per Gustaf Olander och hans hustru Maja Stina Jonsdotter i Stora Krokek. Han gifte sig 1875 med Karolina Persdotter från Glasfalls ägor. Hon var dotter till torparen Peter Eriksson och hans hustru Eva Jonsdotter. Anders och Karolina gifte sig 1875. Familjen flyttade 1876 till Stora Åby.

När den östra gården ägdes av Andersson i Orrnäs brukades den på arrende av

C Otto Johansson	1848-12-13 i Visingsö
Josefina Karlsdotter	1849-10-14 i Åby
Barn: Oskar Vilhelm	1877-06-05, bonde i Stora Krokek
Gustaf Robert	1882-05-20, avflyttad ?
Emil Richard	1884-10-15, bonde i Bodebol, Ödeshögs socken
Farman Birger	1887-05-01, bonde i Harsbol
Konrad Valfrid	1889-05-01, polisman i Vadstena
Henning Harald	1891-10-20, polisman i Vadstena
Ester Maria	1895-08-25, sömmerska i Munkeryd

Otto och Fina gifte sig 1870. Otto var sedan statdräng i Skälaby och Sjögetorp i Ödeshögs socken. Deras bakgrund är okänd. Otto hade en tid varit statdräng i Skälaby och Sjögetorp. De kom från Skälaby till Börstabol 1895 som arrendator av den östra gården. Till en början arrenderade han nog

bara en del av gården. De var kvar i Börstabol fram till 1913 då familjen flyttade till Nyttorp i Munkeryd. Då förvärvades gården av Oskar Gustavsson, se nedan.

Johan August Håkansson	1862-12-03, bonde på västra gården.
h Amanda Johansdotter	1873-08-22, d t Johan Andersson i Gyllinge
Barn: Edeborg	1902-02-19, g 1926 med Verner Gustavsson
Lisa	1914-05-02, gift och utfl. till Jönköping

Johan var son till Jonas Peter Håkansson och Maja Stina Andersdotter i Börstabol. Amanda kom från Gyllinge och hennes föräldrar var Johan Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Västra Haddåsen, senare bosatta i Gyllinge. Johan och Amanda gifte sig 1899. De flyttade då till Gyllinge och brukade hennes föräldragård där,. De återkom till Börstabol 1900. Under den tid som de bodde i Gyllinge brukades föräldragården i Börstabol av Johans syster Hilma och hennes man. Johan Håkansson avled den 6 augusti 1952.

Johan Kristoffer Petersson	1826-11-09, inhyses
H Johanna S Karlsdotter	1841-09-23 i Adelöv, död 1875
Barn: Jenny Mathilda	1867-08-27, död 1867 av slag
Oskar Emil	1868-11-26, död 1869
Frans Vilhelm	1871-02-27
Hedda Serena	1873-10-08, död 1875

Johan och Johanna gifte sig 1866 och båda anges då vara från Börstabol. Johan var son till torparen Peter Nilsson och Stina Greta Andersdotter på Börstabols ägor, se ovan. Johanna var torpardotter från Äskeryd i Adelöv. Hennes föräldrar hette Karl Gustaf Vestin och Maja Persdotter och de brukade torpet Kastenborg på Äskeryds ägor. Johan uppges i husförhörslängderna vara inhyses i Börstabol. Vi kan anta att han gjorde dagsverken åt bönderna i närheten.

De bodde av allt att döma på ett av de södra torpen. Johanna dog 7 februari 1875 av bröstlidande. Av bouppteckningen den 15 februari samma år framgår bl.a. att hon efterlämnade mannen samt sonen Frans Vilhelm. De övriga tre barnen hade dött unga. Tillgångarna uppgick till 97 riksdaler, därav gångkläderna för 30 riksdaler.

Johan Petersson avled den 13 maj 1880 och lämnade efter sig en 9-årig son, Frans Vilhelm. Sonens rätt bevakades vid bouppteckningen av Johannes Jönsson i Börstabol. Tillgångarna uppgick till 58 kronor, därav gångkläderna till 29 kronor och skulderna till 40 kronor, behållning 18 kr. 50 öre. Sonen Frans Vilhelm omhändertogs av släktingar från Äskeryds ägor i Adelöv. Stugan på Börstabols ägor blev tom och revs senare. En titt i Adelövs kyrkoböcker visar att sonen Frans Vilhelm förde torpartraditionerna vidare. 1893 var han torpare på Nannarps ägor i Adelöv..

I en backstuga på ägorna i sydost

Anders Magnus Johansson	1812-06-25 i Gränna, torpare, f.d. bonde
Maja Stina Nilsdotter	1813-05-15,
Mathilda Sofia	1850-10-13, g m sold. Gustaf Marcellus Hård

Alida Mathilda	1856-11-20, g m snick. Frans Palm i Porsarp
Anna Maja Appel	1844, fosterdotter, utfl t Petter i Svinåsen 1854

Anders och Maja Stina kom hit från Stora Smedstorp 1850. Anders var son till bonden Johannes Jonsson och hans hustru Anna Maja Danielsdotter i Stora Smedstorp. Maja Stina hade också sina rötter i Smedstorp, dotter till bonden Nils Jönsson och hans hustru. Maja Stina dog 2 juli 1887 av lungsot. Anders dog av ålderdom 26 juni 1902.

Han var den siste som bodde på Börstabols ägor. Hans stuga var belägen på den östra gårdens ägor i söder. Han var farmors far till Gunnar Hård och hans syskon.

Gunnar Hård har berättat att Anders Magnus på sitt lilla torp fick ha ett får, mera djur fick han inte ha. På somrarna arbetade han på gårdarna i bygden. På vintrarna fick han iblanda tigga sig fram. När bonden i Börstabols östra gård såg Anders komma gående sade han: *Där borta kommer tiggarn*. Detta säger något om den tidens hårda tillvaro.

En tid arbetade Anders med att bygga stenmuren vid kyrkogården i Ödeshög, den delen ut mot gatan. Han gick hemifrån klockan fyra varje morgon. Sedan var det tungt arbete hela dagen och på kvällen gick han hem till Börstabol. Hur trött var han då kan vi undra.

Anders var den siste torparen på Börstabols ägor. En ättling till honom, Dick Palm, äger idag den gård där torpet stod. Fortfarande kan man på platsen se lämningarna efter detta torp. Det var det norra av de två torpen som låg i söder, nära gränsen mot Glasfall och Tällekullen.

Verner M Gustafsson	1900-01-05, bonde på västra gården i Börstabol,
h Edeborg Håkansson	1902-02-19, d t Johan Håkansson, se ovan
Barn: Jean Arne	1928-01-10, utfl. till Sthlm, senare till Jönköping.
Elsy Ulla Maj	1930-05-26, gift med Heimer i Getingaryd, Gränna
Hans Leif	1938-01-24, utflyttade till Jönköping
Gösta	1939-04-05, övertog föräldragården

Verner och Edeborg gifte sig 1926. Verner var från Klämmestorp, son till Gustaf Adolf Johansson och Amanda Matilda Gustafsdotter. Edeborg hade sina rötter i många generationer i Börstabol, dotter till Johan Håkansson och Amanda Johansdotter.

Verner och Edeborg bodde under åren 1931-42 i Stava men återkom därefter till Börstabol och övertog hennes föräldragård. Enligt uppgift i boken ”Gods och gårdar” 1948 omfattade gården en areal av 88 hektar, därav 7 hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara byggd omkring. 1910 och ekonomibyggnaderna 1876. På gården fanns då två hästar och 12 nötkreatur. Verner dog 1955 och Edeborg dog 1979. Gården övertogs av sonen Gösta.

Oskar Gustafsson	1884-01-17, bonde på östra gården
Ester Karlsson	1883-08-10,
Barn: Margit	1912-09-20, g m Henning Grip i Stora Åby
Alex	1914-08-11, brukade föräldragården
Olof	1916-07-11,

Lars	1919-02-03,
Ingrid	1911-05-10, flyttade till Jönköping omkring. 1950.
Brita	1924-03-01, flyttade till Jönköping.

Oskar var från Kopparp, son till Karl Edvard Gustafsson och Johanna Charlotta Andersdotter. Ester var från Stava. Hennes föräldrar var Karl Johannesson och Matilda Larsdotter. Oskar och Ester gifte sig 1911 och bodde de första åren i Kopparp. De kom därefter till Börstabol, där de av Andersson i Orrnäs köpte den östra gården. De fick sex barn. Oskar dog 1938. Ester drev med barnens hjälp gården vidare. Döttrarna Ingrid och Brita och deras söner flyttade omkring år 1950 till Jönköping.

Gården övertogs senare av sonen Alex. Han förblev ogift. År 1948 uppgavs i boken ”Gods och gårdar” att gårdens areal uppgick till 88 hektar, därav 6 hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara från omkring år 1800 och ekonomibyggnaderna från 1878. På gården fanns då bl.a. tre hästar och 12 nötkreatur.

Efter Alex övertogs gården i slutet av 1960-talet av Arne Palm i Kushult. Idag ägs gården av hans son, Dick Palm i Kushult. Det kan antecknas att Dick är en ättling till Anders Magnus Johansson, som fram till 1902 bodde på ett av de södra torpen. Bostadshuset på gården är uthyrt.

På den västra gården bor Gösta och Kerstin Gustavsson. Gösta är den sjunde generationen i samma släkt på denna gård. Gösta övertog bruket av gården efter faderns död 1955 och köpte den på 1960-talet. År 1970 sålde han sina djur och upphörde med lantbruket. Han började då i stället att sälja färg. Det är många ladugårdar i bygden som han lämnat färg till.

Börstabol har således genomgått samma utveckling som de flesta andra byar i bygden. Den gamla modernäringen har nästintill upphört. Några mjölkkor betar inte längre ute i markerna. Det som förr kunde kallas *mulens marker* har försvunnit och förändrats. De större åkrarna på den östra gården brukas fortfarande.

År 2000 bor åtta personer i Börstabol. Här ingår då också Sten Gustavsson, som med sin hustru bor i en nybyggd villa strax väster om husen i byn.

Jag har här skrivit om människorna i Börstabol under gångna tider. Om de senaste årtiondena och om nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta och beskriva.

Det som jag redovisat här är endast som en liten krusning på ytan. Den som vill forska vidare om Börstabol och andra byar i bygden har stora möjligheter. Många arkiv ytterligare kan lämna bidrag till vidare forskning.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt i en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i februari 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Glasfall

en gammal by i Holaveden

Glasfall är en by med två gårdar, den östra och den västra. Några andra namn har de inte. Förr fanns också några torp men inte nu längre.

Allmänt om Glasfall

Glasfall består av 1/8 mantal och har en areal av 102 hektar. Detta uppges i jordeböcker och mantalslängder. Mantal var förr ett mått på skattekraften på jordegendom. Ett helt mantal avsåg på 1600-talet ett hemman av sådan storlek att det kunde föda en familj och samtidigt betala skatt. Av de 19 byarna i Stavabygden är åtta av storleken ett mantal. De övriga är mindre. Byanamnet Glasfall har varit oförändrat under de senaste 400 åren.

Glasfall gränsar i norr till Börstabol, i öster till Tällekullen, i söder till Svinåsen och Stora Smedstorp, i väster till Munkeryd och Stora Krokek.

Den ursprungliga ensamgården i Glasfall fick i början av 1700-talet två brukare. Vid storskiftet 1838 delades jorden i två halvgårdar. Så har det sedan förblivit. År 2006 bor det två familjer i Glasfall, en på varje gård.

Glasfall var 1640 förlänat till Lars Kagg, därefter hörde det till Per Brahes jordinnehav och därefter till Visingsborgs skola. Efter att skolan lagts ner 1811 hörde Glasfall till Växjö Elementarläroverk. Först på 1880-talet blev byn skatteköpt. De människor som i äldre tider brukat jorden i Glasfall har således inte haft äganderätt till jorden utan endast besittningsrätt. I praktiken har inte skillnaden mellan äganderätt och besittningsrätt varit så stor.

Glasfall tillhör inte de äldsta byarna i Stavabygden. Ändå blev Glasfall en fast boplats redan under medeltiden. Till en början bodde här bara en familj.

År 1620 hade Nils i Glasfall åker till två tunnors utsäde, inräknat då även utjorden Daglösa. Som jämförelse kan nämnas att Stora Smedstorp hade två, Öjan 2½ och Börstabol fyra tunnor utsäde. Tunnetalet kan ungefär antas motsvara antalet tunnland odlad, öppen åker. I gamla tider låg också viss areal i träda.

Från den geometriska ägoavmätningen från 1639 finns en intressant kartskiss över kronohemmanet Glasfall med ängar och gärden. Där låg hustomten i mitten med små åkrar runt omkring. En av åkrarna är större än de övriga och den ligger närmast hustomten norr om denna. Utsädet i Västergärdet uppgavs till 1 ¾ tunnor, i Östergärdet till en tunna och i Södergärdet också till en tunna. Äng fanns till 14 lass hö, medräknat gärdesängarna, vidare någon skog och utmark. På denna karta är också Daglösa ängatorp medtaget. Den *är synt till Glasfall och giver när medelmåttig gräsväxt är 14 lass hö*. Vidare uppges om Daglösa att *detta torp haver till förne varit särdeles skattlagt och i jordeboken infört*.

Glasfalls ägare (eller besittare) hette under 1600-talet omväxlande Nils och Lars. Det var kanske far och son som avlöste varandra. Då fanns bara en bondefamilj i byn. Under 1700-talet kom nya namn.

Laga skiftet 1838

Den ursprungliga ensamgården i Glasfall fick under 1700-talet två brukare. De hade kanske någon form av sambruk. Något markskifte genomfördes inte förrän 1838 och det var laga skiftet. Något storskifte har inte genomförts i byn.

Den ursprungliga hustomten i Glasfall låg fram till 1838 mitt emellan de båda gårdarna som idag finns i byn, kanske något närmare den östra gården. Den gamla hustomten övergavs och de två gårdarna fick var sin hustomt med något avstånd från varandra. Vi kan anta att detta är den ursprungliga hustomten i Glasfall. Här har människor bott i 7-800 år, och bor fortfarande.

I handlingarna till laga skiftet kan vi se ett par intressanta ägonamn. Det är Hybblalyckan och Wiskällakullen. Hybblalyckan var platsen för ett gammalt torp. Där fanns också enligt handlingarna ett lertag som skulle vara samfält. Wiskällakullen var platsen för ett grustag, vilket också var gemensamt. Dessutom var vattenställen och vägar gemensamma. Var Wiskällakullen var belägen omtalas inte i handlingarna.

Från början sades inget speciellt om Daglösa, varför detta tycks ha ingått i förrättningen. Senare undantogs Daglösa och förklarades vara en utjord under Åby. Detta gjorde att skiftet drog ut på tiden. Det blev inte klart förrän 1842. Då hade Daglösa övergått från att brukas under Glasfall till att vara en utjord tillhörig Åby Skattegård.

Torp och torpare på Glasfalls ägor

Förutom bönder har det ända sedan 1600-talet också funnits människor boende på ägorna. År 1698 dog Börje Smeds änka på Glasfalls ägor anges det i kyrkoboken.

Under 16- och 1700-talen var det troligen endast en torparfamilj i taget. De bodde kanske på Hybbeln, ett begrepp som hör 1600-talet till. Här har olika familjer bytt av varandra. Omkring år 1800 ökade antalet människor som bodde på byns ägor. Denna tid medförde på alla håll ett ökande proletariat av backstugusittare och torpare med små försörjningsmöjligheter. Detta gällde också Glasfall där det utökades från en familj till 3-4 familjer på ägorna. Nya torp byggdes dels i norr och dels i söder utmed vägen mot Stora Smedstorp. Ända fram till i början av 1900-talet har det sedan bott torpare på Glasfalls ägor.

Skifteskartan från 1838 års laga skifte uppvisar två torp i söder utmed vägen mot Stora Smedstorp och två torp i norr, nära gränsen mot Börstabol, även om kartan där är svår att tyda. Där fanns dock två ägonamn, Hybblalyckan och torplyckan som båda var för sig talar om torp. Från 1870 visar häradskartan två torp i söder men inga torp i norr.

Av husförhörslängderna kan vi från tiden från 1830-talet och framåt få en uppgift om på vems ägor torparfamiljerna bodde. Vi kan anta att torparna Johannes Svensson och Peter Jonsson med sina familjer bodde på något av de norra torpen, kanske Hybbeln, medan torparen Peter Eriksson med sin familj bodde i något av de två södra torpen, utmed vägen mot Stora Smedstorp.

Den siste torparen på Glasfalls ägor var Peter Eriksson. Hans föräldrar var torpare på Kanikenäs ägor. Peter var gift med Eva Jonsdotter Frey. 1864 flyttade de båda till Ödeshög och intogs på Fattighuset. Peter var då blind. Hon dog där 1874 och han 1875. Efter dem flyttade troligen Johan Fredriksson med sin familj in i torpet, men han anges som *arbetare*, inte torpare. Under senare delen av 1800-talet innehåller husförhörslängderna för Glasfall inga torpare, däremot finns flera arbetarfamiljer upptagna. Det kan tyda på att dessa inte hade något torpkontrakt utan levde antingen på eget hantverk eller på arbete hos bönderna i närheten men bott i de gamla torpstugorna.

I Daglösa finns däremot torparfamiljer angivna ända till 1800-talet slut. Därefter är de antecknade som arbetare. Torpkaraktären upphörde. Där bodde två arbetarfamiljer ända in på 1930-talet.

Av häradskartan från 1870 framgår att då fanns två *jordtorp* på Glasfalls ägor i söder utmed vägen mot Stora Smedstorp. Samma förhållande framgår av generalstabskartan. De som bodde där var Anders Jonsson och Johan Fredriksson med sina familjer.

Mera uppgifter om torp och torpare finns längre fram i denna berättelse, men också i en särskild torpinventering, som gjordes år 2000 och som finns på biblioteket i Ödeshög.

Vägar och stigar

Vägen från Glasfall ut till Börstabolsvägen tycks ha haft sin nuvarande sträckning även i gamla tider, att döma av kartan från laga skiftet och från häradskartan från 1870. Denna väg var också kyrkvägen för Glasfall och Svinåsen. Vägen till Stora Smedstorp tillkom senare.

På skifteskartan är också inritad en stig som från gårdstomten i Glasfall ledde mot nordost till Hybblalyckan. Den gick sedan över bäcken och in på Börstabols ägor, förbi Börstabols södra torp och sedan österut till Tällekullen. Det var förmodligen en i gamla tider väl använd gångstig mellan byarna i öster och Stavabygdens byar.

Släkter

En intressant fråga är givetvis huruvida Glasfall brukats av en och samma släkt genom århundradena. Det är svårt att svara säkert på denna fråga. En och samma släkt fanns i byn från 1700-talets början och fram till 1879. Det är Jöns Perssons släkt som avses. Två medlemmar av släkten har burit detta namn och därför kan kanske släkten kallas så. Den äldste kände medlemmen av släkten var Håkan Karlsson i Sunneby, född 1651. Hans son, Karl Håkansson, gifte sig 1701 med Ingeborg Persdotter från Fogeryd och flyttade samtidigt till Glasfall. Det bör tilläggas att medlemmar av släkten återkommit till byn på 1980-talet. Gunilla Palm på den östra gården kan räkna anor tillbaka till Karl Håkansson, nästan 300 år tillbaka i tiden.

Domböckerna berättar

I domböckerna kan man läsa något om vad som hänt i Glasfall. Jag har hittills inte funnit särskilt mycket från Glasfall i domböckerna. Människorna i Glasfall har varit laglydiga och skötsamma och har inte så ofta varit vid tinget. Bönderna i Glasfall har ibland varit med vid kontraktsskrivande och

vid boupptecknings mm, ibland tillsammans med bönderna i Börstabol. Ibland har de haft förmynderskapsuppdrag.

De noteringar som jag hämtat ur domböckerna har jag lagt in i anslutning till berättelserna om respektive personer längre fram i denna berättelse. På samma sätt har jag gjort med noteringar ur bouppteckningarna. Ibland har jag velat ha med dombokens noteringar oförändrade. Då har jag använt kursiv stil.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika har från Glasfall omfattat cirka 15 personer. Det är möjligen en hög siffra sett till det låga befolkningstal som Glasfall haft genom åren. En av dessa emigranter var Stina Greta Nilsdotter, se nedan under Människoöden.

Människoöden

Ur den mängd av människoöden som finns i Glasfalls historia har jag valt att här nämna två personer. Båda tillhör 1800-talets personer på Glasfalls ägor.

Den första är Stina Greta Nilsdotter. Hon var dotter till bonden Nils Svensson och Maria Olofsdotter i Ersbola i Stora Åby socken. Föräldrarna flyttade 1816 till en gård i Östra Haddåsen i Ödeshögs socken. Stina Greta gifte sig 1829 med bonden Johan Peter Petersson i Öninge. Efter hans död flyttade hon med sina barn hem till Östra Haddåsen. En tid var hon hushållerska hos en bonde i Lilla Smedstorp. 1837 flyttade hon tillbaka till Östra Haddåsen och bodde hos sin mor som då var änka. 1841 gifte hon sig med torparen Peter Jonsson på Glasfalls ägor, förmodligen det torp som låg strax norr om Laggaretorpet utmed vägen mellan Glasfall och Stora Smedstorp. Peter Jonsson dog 1848.

Stina Greta bodde kvar på torpet i ett 20-tal år och flyttade sedan till Amerika, till dottern Anna Maja i Iowa i Amerika. Under våren 2001 fick jag kontakt med en man från Iowa i USA. Han berättade att Anna Maja Jonsdotter, se ovan, var hans farmor. Jag har till honom sänt över uppgifter om hennes bakgrund i Sverige samt några foton från platsen för torpet på Glasfalls ägor.

Ett annat människoöde som jag vill nämna gäller Anders Olofsson. Han föddes 1802 i en backstuga på Angseryds ägor. Efter att ha tjänat dräng ett antal år gifte han sig med Anna Maja Andersdotter. De hade först ett torp på Grimshults ägor. Sedan bodde de i en backstuga på Lilla Smedstorps ägor, därefter i Västra Haddåsen, där han var dräng. De fick tre barn, som alla dog i unga år. Hustrun dog 1843. Kanske undrade Anders därefter vad han hade att leva för. Han flyttade till Glasfall, men söp ihjäl sig och anträffades på julaftonen 1843 liggande död ute på marken på Glasfalls ägor, se längre fram i denna berättelse om människorna i Glasfall.

Övriga uppgifter om Glasfall

De epidemier och farsoter som under gångna tider gått över bygden tycks någorlunda ha skonat Glasfall. Pesten 1710-1711 skördade inga offer i Glasfall.

Under 1600- och 1700-talen var antalet boende i byn under tio personer. Under 1800-talet steg antalet och var som mest uppe i ett 25-tal personer.

Människorna i Glasfall

1600-talets uppgifter är magra och kommer främst från jordeböcker, mantalslängder och domböcker. De anger i regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar nämns inte.

År	Namn och övriga uppgifter	Källa
1571	Enligt Älvsborgs lösen från 1571 var Glasfall då öde.	
1613	Nils "inkl Daglösa"	Älvsb.
1620	Nils (1 häst, 1 stod, 1 föl, 4 kor, 3 stutar,2 kvigor, 13 getter, 11 får, 2 svin, 2 tunnor utsäde)	BU
1627	Änkan samt Nils	M
1631	Nils, utsäde 1 ½ tunna	M
1637	Nils	Mil
1640	Nils	J
1641	Lasse med hustru, inhyst man och inhyst hustru	M
1643	Lasse med hustru, piga samt en inhyst man	M
1643	*Glasfallagärdet* omnämnt i domboken, se nedan	
1644	Lasse med hustru	M
1645	Nils, räntan 2-8-8	J
1645	Lars m h och en inhyst man, tre mantalsskrivna i byn,	M
1646	Lasse med hustru och piga	M
1647	Lasse med hustru	M
1648	Lasse, Daglösa öde	M
1648	Lars Nilsson	Mil
1651	Lasse, två mantalsskrivna i Glasfall, Daglösa öde	M
1653	Nils i Glassås (?) och Lars i Glasfall omnämnda i domboken, se nedan	
1653	Håkan i Skälaby, Per i Krokek och Lars i Glasfall, se domboken	
1655	Hustru Kerstin i Sölvestorp klagade till Lars i Glasfall, se domboken	
1655	Nils, räntan 2-8-8	J
1656	Lars i Glasfall är vittne i en gränstvist, se domboken	
1657	Lars i Glasfall bötar 20 daler för *utsläppt skogseld,* se domboken	
1662	Lars i Glasfall, vittne avåt Måns i Havrekulen, se domboken	
1662	Lars i Glasfall, en man över 60 år, vittnar vid tinget, se domboken	
1664	Börje i Glasfall, gift man, *löst tal för en kona,* se domboken	
1664	Hustru Marit i Glasfall, vittne vid tinget, se domboken	
1665	Kerstin Linnarsdotter i Glasfall åtalad för lönskaläge, se domboken	
1668	Drängen Nils Larson i Glasfall anklagad för lönskaläge, se domboken	
1669	*Lasses son i Glasfall bötar för lönskaläge* enl. sockenstämman	
1671	Lars i Glasfall åberopad som vittne vid tinget, se domboken,	
1671	Lars Nilsson i Glasfall, specifikation över arv, se domboken	
1675	räntan 2-8-8	J
1679	Nils i Glasfall sålt en ko, sjuk ko , till Hans i Gyllinge, se domboken	
1680	Lönskaläge i Glasfall, se domboken	
1681	Nils med hustru,	M
1682	Nils med hustru	M

1684 Nils Mil
1684 Nils Larson i Glasfall lånat ut en bössa, se domboken
1685 Nils Larsson, räntan 2-20-8, J
1687 Nils med hustru, på samma gård Nils med hustru M
1688 Stora Nils med hustru, Nils med hustru, M
1689 Stora Nils med hustru, Nils med hustru M
1690 Stora Nils med hustru, Nils med hustru M
1691 Stora Nils med hustru, Nils med hustru M
1692 Nils Larson i Glasfall är edgärdsman vid tinget, se domboken
1692 Ingeborg Nilsdotter gått till Glasfall med vadmal, se domboken
1693 Stora Nils med hustru, Lilla Nils med hustru
På samma ägor, sågaren Abraham med hustru, fattiga M
1693 Nils Larsson i Glasfall varit i Öjan och timrat hus, se domboken
1693 Nils i Glasfall åberopad som vittne av Hans i Gyllinge, se domboken
1694 Lars Nilson i Glasfall åtalad för lönskaläge, se domboken
1699 Nils Larson i Glasfall åberopad som vittne vid tinget, se domboken

Älvsb. = Älvsborgs lösen BU = boskaps- och utsädeslängd
J = jordebok M = mantalslängd
Mil = militär källa
Räntan (grundskatt) är uttryckt i daler, öre och penningar.

Det är namnen Lars och Nils som dominerar helt bland männen i Glasfall under 1600-talet. Kanske var det söner som avlöste sina fäder. Kanske att *inhyst man och inhyst hustru* kan vara föräldrar som *satts på undantag.*

Den äldsta domboksnoteringen som rör Glasfall är från 1643. Där omnämns bara Glasfallagärdet. Där hade Nils Brun velat stjäla en plogbill men blivit avrådd av Per i Öjan. Se vidare under Öjan och Lakarp.

År 1653 har domboken den näst äldsta noteringen om Glasfall. Då hade Lars i Glasfall, Nils i Glassås (?) och Per i Gåsabol på landsvägen funnit ett parti vadmal. Detta hade de lämnat vidare till kronolänsmannen. Senare bestämde Tingsrätten att de skulle få tillbaka det. Någon ägare hade tydligen inte anmält sig. Domboken är lite svårtolkad i detta ärende.

Samma år, 1653, blev Per i Krokek och Lars i Glasfall beskyllda för att vid marknaden i Vadsten år 1648 ha varit med Håkan i Skälaby och stulit smide. Detta smide fanns nu i Skälaby. Men både Per och Lars nekade till anklagelserna och hävdade att de inte varit på den marknaden. Denna marknad hölls vid Kyndelsmässotiden. Lars fick också stöd av sina åberopade vittnen, nämligen Per i Gåsabol och Måns i Svinåsen.

Av domboken 1655 framgår att hustru Kerstin i Sölvestorp vid tinget krävde Lars i Glasfall på 10 daler som han lånat av hennes fader. Lars medgav detta men sade sig ha betalt skulden till Jon i Bodebol, enligt Kerstins moders begäran. Jon i Bodebol var inte närvarande vid tinget. Kerstin sade vidare att *han lånade två plåtar. En har han betalat till Jon, men den andra står obetald. Lars sade sig ha betalat den på krogen i Ödeshög till hennes fader, Anders i Törsabol.* Några bevis på detta hade inte Lars och han ålades därför av rätten att antingen betala eller till nästa ting skaffa bevis på betalningen. Hur denna tvist slutade veta jag inte.

År 1656 tvistade Jöns i Rossholmen och Mattias i Stavreberg om en äng, *vilken var intagen av bådas oskifta mark,* vilket Lars i Glasfall också intygade. Rättens beslut blev att ängen skulle delas på mitten.

År 1657 dömdes Lars i Glasfall att efter skogsordningens artikel 24 böta 20 daler för att han utsläppt skogseld.

År 1662 anklagades Måns i Havrekullen för att han inte varit i kyrkan sista böndagen förlidet år. Han åberopade Lars i Glasfall som intygade att *Måns varit sjuk och legat till sängs från måndagen före böndagen och en hel vecka efter böndagen och är dessutom en vanför och utlevad man, ty sades han för böter fri.*

År 1662 tvistade Tore i Kulhult med Per i Tällekullen vid tinget om en svedja som Tore påstod att Per gjort inom Kulhults hägnad. Per svarade att denna fälla tillhört Tällekullen innan Kulhult blev skattelagt.

Därför framkallades Lars i Glasfall, en man över 60 år. Han *avlade ed på bok* och vittnade att för 50 år sedan hade Anders som då bodde i Tällekullen en svedja på samma plats. Kulhult (Kolhult) var då endast ett oskattlagt nybygge eller backstuga och hade sitt mulebete med Tällekullen. Han berättade vidare att Kulhult varit skattlagt för 26 år sedan. Nämndemännen Nils i Bråten och Sven i Narbäck berättade att Kulhult blev skattelagt för 28 år sedan.

År 1664 blev Börje i Glasfall anklagad för att ha haft lönskaläge med en kona, Kerstin Linnarsdotter i Harsbol. Hon hade också fött barn. Men Kerstin Linnarsdotter själv hävdade att *drängen Anders i Munkeryd var den skyldige samt att det skett på ett fähusränne i Munkeryd mellan Kyndelsmäss och vårfrudagen 1663. Både drängen Anders och Börje i Glasfall förnekade allt. Hustru Marit i Glasfall, en ärlig hustru som var hos konan när hon födde barnet, vittnar att konan uti själva födslovåndorna bekände på Anders i Munkeryd. Nämndens mening var att emedan saken är mörk uppsattes detta ärende till vidare rannsakning*.

Men inte heller vid nästa rannsakning kunde detta lösas. Börje nekade fortfarande till att ha haft med Kerstin att göra. Men mera skulle komma i dagen, senare. Vem Börje var vet vi inte. Han var förmodligen dräng i Glasfall vid detta tillfälle. Senare skulle det i Glasfall finnas en smed, Börje Smed. Kan det kanske vara han?

Kerstin Linnarsdotter kom året därefter, 1665 till Glasfall som piga. I grannbyn Svinåsen hade hon sin mor, sin syster och hennes man, bonden Peder Olsson. Den 28 april 1665 ställdes Peder Olsson från Svinåsen inför rätten och anklagades för att ha bedrivit hor med sin hustrus syster, Kerstin Linnarsdotter i Glasfall. Peder Olsson erkände otvunget och frivilligt att han vid Olofsmässotid hävdat Kerstin Linnarsdotter i Svinåsen, varvid hon blivit havande. Kerstin Linnarsdotter erkände också på samma sätt. Fogden Anders Skog berättade nu att Peder Olsson försökt locka sin broder, Knut Olsson, 17 år, att bekänna sig ha haft lägerskap med Kerstin.

Domboken har mycket att berätta om detta. Knut Olsson har utförligt berättat hur brodern försökt locka honom att ta Kerstin till hustru. Han skulle då få ett stycke mark i Svinåsen att bruka och han skulle också få ett sto och en ko om han genast ville gifta sig med Kerstin. Peder hade också

ordnat det så att Knut övernattat hos Kerstin i Glasfall och legat i samma säng. Men allt detta hjälpte inte. Knut hade somnat från henne. Det tycks ändå som om han ville göra brodern till viljes. Han hade därför också bekänt lägerskap med Kerstin, men sedan tog han tillbaka detta och berättade inför rätten hela sanningen.

Detta var en djupt tragisk familjehistoria. Peder Olsson och Kerstin Linnarsdotter dömdes av häradsrätten att mista livet. Domen överlämnades därefter till hans höggrevliga nåde på Visingsborgs grevskap. Där upptogs målet den 31 oktober 1665. Det sägs i denna dom att *konan med detta brott förtjänat döden men att hon ändå förskonas till livet*. Vad Peder Olsson beträffar hade han lyckats rymma och han kunde således icke dömas. Jag känner icke hans vidare öden. Detta mål är mera utförligt beskrivet under Svinåsen. Jag är osäker på om namnet Linnarsdotter möjligen kan vara Larsdotter.

Bonden i Glasfall under senare delen av 1600-talet hette Lars Nilsson. Han var troligen gift med Marit. Möjligen hade han varit gift flera gånger och att Marit var den sista hustrun. Lars var född före år 1602, se domboken från 1662 nedan. Lars och Marit hade en son som hette Nils som blev bonde efter fadern. Vi kanske också kan anta att Lars Nilsson var son till den Nils i Glasfall som var bonde där under första hälften av 1600-talet.

Lars hade en syster, Kerstin Nilsdotter, som var gift med Mårten Jonsson i Kråketorp. Jöns Jonsson i Angseryd var en bror till Mårten Jonsson. Lars Nilsson och hans hustru är inte omnämnda efter 1671, vilket inte hindrar att han kan ha levat ytterligare ett antal år.

År 1671 var Lars i Glasfall av soldaten Lars Månsson i Fagerhult åberopad som vittne i ett mål där Peder i Tällekullen avhänt Lars Månssons svärmoder en ko.

År 1671 inlämnade Lars Nilsson i Glasfall till häradsrätten en specifikation på det arv som han på sin systerdotter, Anna Mårtensdotters vägnar efter hennes salig föräldrar, Mårten Jonsson i Kråketorp och hustrun Kerstin Nilsdotter tagit till sig, nämligen en ko, en kviga, ett gammalt får, ett ungt får, en gammal järngryta, gamla kistor, gammal bänkdyna, ett gammalt skåp. Annas faderbroder, Jöns Jonsson i Angseryd, har av hennes arv i värjo, en ko, en järngryta.

De förpliktades att *vid pupillens skäliga anfordran dessa sorterna eller i reda penningar leverera*.

Efter år 1671 förekommer inte Lars Nilsson omnämnd. Vi kan anta att gården i Glasfall övertagits av hans son, Nils Larsson.

På 1680-talet fanns det två bönder i Glasfall och båda hette Nils. För att skilja dem åt blev det Stora Nils och Lilla Nils.

Under 1690-talet börjar kyrkoböckerna komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805, frånsett åren 1755-1773 varifrån vi har vissa anteckningar.

Nils Larsson (1641), bonde, död 1701
h Ingrid - - - -,
Barn: Lars - - - -, (?)
Elisabet - - - -, g 1717 m ryttare Erik I Valler i Kopparp
Ingrid - - - -, g 1717 m sold Hans Hurtig i Skattegården
Anna 1695-05-17, g 1717 m sold Pär Åström.
Maria - - - -, g 1726 m sergeant Jacob Stocknäs i Sväm
Margareta (Marit)(1684), g m Abraham Tyrsson

Nils Larsson var bonde i Glasfall efter sina föräldrar, Lars Nilsson och Marit Nilsdotter (?) i Glasfall. Nils var gift med Ingrid. Hennes bakgrund är okänd. Deras döttrar gifte sig med soldater, dock med undantag för dottern Margareta (eller Marit), som troligen är identisk med den Marit, eller Margareta, som gifte sig med Abraham Tyrsson omkring 1725. De flesta av barnen föddes före 1693 och är inte omnämnda i födelseboken.

År 1701 den 7 april dog Nils Larsson i Glasfall, *brukande bonde efter föräldrarna i 19 år, 60 år gammal.* Så är formuleringen i död- och begravningsboken.

Nils är omnämnd i domböckerna ett antal gånger, första gången år 1668. Han var då instämd till tinget och anklagad för att ha *mökränkt* Elin Svensdotter i Bråten. Nils erkände sitt brott. Han ville inte gifta sig med henne och han dömdes för *mökränkning* till att böta 40 daler silvermynt. Nils var vid denna tid omkring 26-27 år gammal och ogift.

År 1679 hade Nils sålt en ko till Hans i Gyllinge. Denna ko var sjuk och det blev tingssak. Rätten dömde Nils att återbetala till Hans 13 daler och 16 öre kopparmynt.

År 1680 hade ogifta Karin Svensdotter i Bankaby anmält att hon blivit mökränkt av Johan Jonsson i Glasfall, först i augusti när rågen skördades och hon var hans tjänstehjon. Hon sade sig ännu icke kunna märka om hon var havande eller ej. Johan hävdade att han icke haft med denna konan att göra. Nämnden uppsköt ärendet till nästa ting. Jag känner inte målets fortsättning. Vem denne Johan Jonsson var vet jag inte heller. Kanske var det Jöns Jonsson, broder till Mårten Jonson som vi läst om förut, se ovan, således en släkting. Han var möjligen bonde någon kortare tid i Glasfall.

År 1684 var Nils Larsson i Glasfall omnämnd i målet rörande dråpet i Börstabol. Nils hade lånat ut den bössa som råkade bli dråpvapnet.

År 1692 var Nils Larsson i Glasfall åberopad som edgångsman av gästgivaren Nils Persson i Holkaberg. Denne var anklagad för att ha huggit en ek.

År 1693 blev soldaterna Måns Larsson Pors och Jöns Gudmundsson Kyhl lagförda av länsmannen Harald Arvidsson för att de en söndag försummat gudstjänsten och i stället suttit hos Jon Nilsson i Öjan och druckit. Måns försvarade sig med att han var sjuk samt att han inte druckit något. Det hade även uppgivits att de var i Öjan på timmerarbete. Länsmannen undrade därför hur han kunde timra om han var sjuk. Jon i Öjan intygade att Måns var sjuk men att han timrat lite. Jöns Kyhl påstod att hans hustru var i kyrkan och att han själv måste vara hemma och se till sina barn, men han tillstod dock att han legat över natt i Öjan, men att han var

hemma hos barnen under tiden som hans hustru var borta. Nils Larsson i Glasfall var också med i Öjan och intygade att Måns hade ont i ryggen. Rätten ansåg att länsmannen inte kunnat helt bevisa något brott och lät soldaterna slippa påföljd.

År 1693 var Nils i Glasfall åberopad som vittne i ett misshandelsmål. Hustrun Kerstin Jonsdotter i Gyllinge hade blivit misshandlad av sin måg, Jon Nilson i Öjan. Nils i Glasfall tillsammans med länsmannen Per Andersson i Bankaby var där och besiktigade hennes skador och vittnade vid tinget.

År 1699 anklagade bonden Sven Månsson i Porsarp bonden Jon Nilsson i Öjan för att denne förra året haft boskapssjuka bland sina får och framhöll att åtskilliga personer kan vittna om detta. Jon Nilsson i Öjan ville inte godkänna de vittnen som Sven Månsson omnämnt utan nämnde sina egna vittnen, bland dem Nils Larsson i Glasfall. Detta mål är i sin helhet upptaget i berättelsen om Öjan.

Jöns Månson i Lakarp hade den 1 december 1698 blivit misshandlad av Sven Larson i Bodebol. Det hade skett i Lakarp. Nils Larson i Glasfall åberopades som vittne rörande de skador som Jöns fått.

Vi ser här att Nils i Glasfall vid många tillfällen åberopats som vittne för att vid tinget redogöra för sina iakttagelser. Nils var av allt att döma en pålitlig person som åtnjöt förtroende.

Länsmannen Harald Arvidsson anklagade år 1694 Lars Nilsson i Glasfall och konan Brita Bengtsdotter på Kulhults ägor för begånget lägersmål. Konan hade redan fött barn och båda erkände.

Rätten beslutade att *såsom Lars Nilsson i Glasfall och konan Brita Bengtsdotter på Kulhults ägor bägge tillstått sitt lägersmål med varandra, barnet är redan fött, bötar han för lägersmål sina 40 daler silvermynt till treskiftes, samt efter vanlig sed giva till barnets education två tunnor spannmål och en ko. Brita bötar sina 20 daler silvermynt och bägge skall undergå kyrkoplikt.* Så säger alltså domboken. Vi kan anta att Lars Nilsson var son till Nils Larsson.

Nils och Ingrid hade en son, Lars, men vart denne tog vägen eller vad som hände honom vet vi inte. Han är omnämnd i samband med lägersmålet ovan, år 1694. Glasfall var vid denna tid inte skatteköpt. Det hörde till kronan men var donerat till Visingsö skola. Det var således inte med äganderätt som Nils var bonde i Glasfall, utan med åborätt, Brukarskiften skedde vanligtvis så att något av barnen i familjen fick denna åborätt, men inte alltid. Nils och Ingrid hade en dotter som hette Marit. Hon gifte sig med Abraham Tyrsson och de övertog bruket av den ena halvgården i Glasfall.

På 1690-talet fanns två bönder i Glasfall. Båda hette Nils, den ene Nils Larsson, som vi sett ovan. För att skilja dem åt kallades den ene för Store-Nils och den andre för Lille-Nils.

Karl Håkansson	----, bonde, son till Håkan Karlsson i Sunneby,
h Ingeborg Persdotter	----, d t Per i Fogeryd, g 1701
Barn: Pär	(1701), död i kopporna samma år

Lars	1702-03-23,
Maria	1703-03-29, död samma år
Pär	1704-02-28,
Margareta	1705-12-16, gift med Jöns Nilsson från Börstabol (?)
Hans och Ingrid	1707-05-23, tvillingar, döda samma år
Ingiäl	- - - -, gift med Lars Jonsson, på Glasfalls ägor,
Elin	1710-05-19, gift med Jöns Persson, bonde i Glasfall,
Håkan	1712-03-11,
Johan	1713-11-14,
Anna	1715-02-15, död samma år.
Anders / Nils	1716-08-20, döda samma år
(Nils	1716,)
Karl	1717, död samma år,
(Håkan)	1721-01-27,
(Maria)	1723-07-25,

Karl och Ingeborg vigdes den 20 januari 1701 och flyttade till Glasfall samma år. Han var från Sunneby och hon var från Fogeryd uppger vigselboken. Han var då sannolikt son till Håkan Karlsson och Margareta Bengtsdotter i Sunneby. Ingeborg Persdotter var förmodligen dotter till socknemannen Per Håkansson och hans hustru Elin i Fogeryd. Det är okänt om någon av dem hade någon anknytning till Glasfall.

Karl och Ingeborg brukade sedan Glasfall fram till 1735. Ingeborg födde 18 barn där under 22 års tid. Är inte detta en beundransvärd prestation? De bodde kvar i Glasfall ännu 1735 men har troligen flyttat strax därefter, okänt vart. Några dödsfallsuppgifter finns inte varesig i Ödeshögs kyrkoböcker eller i grannförsamlingarna. Dottern Elin stannade kvar i Glasfall och gifte sig med Jöns Persson, se nedan.

Dottern Ingiäl gifte sig den 6 april 1732 med Lars Jonsson. Han var en tid salpetersjudare och de bodde någon tid på Glasfalls ägor, se nedan. Där finns också en koppling till namnet Dahlbom.

Vid sommartinget 1707 förekom ett mål där Karl Håkanson och Jöns Månson instämt varandra rörande *äreröriga beskyllningar.* Per Månsson i Börstabol vittnade i målet. Karl uppgav att *han ingen skada gjort gubben.* Rätten delade tydligen inte hans uppfattning. Karl Håkanson dömdes till böter.

Hos dem bodde möjligen denna gamla kvinna, nämligen
Elin Karlsdotter 1625, död 1695, ”gammal bräcklig piga”

Jöns Månsson	1648, bonde i Glasfall
H Marit	1659,

Jöns Månsson gifte sig 1702 med änkan Marit i Glasfall. Jöns uppgavs då vara torpare och änkling från Stora Åby socken. Jöns var sedan bonde i Glasfall några år, tillsammans med Karl Håkanson. Jöns avled den 25 mars 1708 efter några dagars sjukdom, 60 år gammal. Hustrun Marit dog den 9 maj 1718, 60 år gammal. Vem var Marit? När hon gifte sig med Jöns Månsson var hon änka från Glasfall.

På Glasfalls ägor bodde människor redan under 1600-talet. När det första torpet kom till vet vi inte. Troligen var det torpet Hybbeln.

Börje Smed	----, död före 1698,
H Elin (Apelsdotter)	(1623), död 1698, allmosehjon, änka

Börje var av allt att döma smed. Om honom har vi inga uppgifter mer än kyrkobokens notering om att ”den 19 september 1698 dog Elin (Apelsdotter), Börje Smeds änka på Glasfalls ägor, allmosehjon, 75 år gammal”. Kyrkoboken har under åren 1693-1698 ingen Börje Smed i övrigt antecknad. Däremot finns, som vi tidigare sett, i domboken från 1664 en Börje antecknad. Det kan möjligen vara Börje Smed.

Abraham Tyrsson	(1685), bonde i Glasfall, död 1747
h Marit Nilsdotter	(1684), trol. d t Nils Larsson

Marit kan ha varit dotter till Nils Larsson som dog 1701. Hon gifte sig med Abraham Tyrsson omkring år 1725, men någon notering härom i vigselboken har jag inte sett. De var sedan bönder i Glasfall. Abraham var möjligen son till bonden Tyres Nilsson i Stora Krokek. Abraham dog 1747. De var troligen barnlösa.

Johan Andersson	1712-08-26, torpare på Glasfalls ägor,
Ingrid Andersdotter	(1719),
Barn: Anders	1759-08-23,
Abraham	1762-01-13,

Johans föräldrar var Anders Nilsson och Elisabet Tyresdotter i Hålan. Ingrids bakgrund är okänd. Hon hade tidigare varit gift med korpral Peter Lindkvist, död 1755 och son till Karl Håkansson i Glasfall. Johan och Ingrid gifte sig 1758 och bosatte sig då på Glasfalls ägor. Ingrid hade fyra barn från sitt tidigare äktenskap. Johan hade också varit gift tidigare. 1762 flyttade familjen till Sunneryd. Där dog båda makarna i hetsig sjuka i december 1769. Johan bar också namnet Stålnäbb. Vi kan kanske anta att de bodde i torpet Laggarelyckan på Glasfalls ägor, utmed vägen mot Stora Smedstorp och på Sunneryds ägor på det torp som på 1700-talskartan bar namnet Näbbelyckan. Efter att Johan och Ingrid flyttat från Glasfall 1762 kom till detta torp en ny familj, Sven Håkansson och Kerstin Jönsdotter.

Johan Andersson blev instämd till höstetinget 1760 av Jonas Petersson i Narbäck angående en skuld som egentligen härrörde från Ingrid Andersdotters tidigare man, Peter Lindkvist. Det var också Ingrid som inställde sig vid tinget. Hon erkände skulden. Det enda som var kvar av Lindkvists tillgångar var den stuga på Börstabols ägor som de tidigare bott i, vilken hon avstod för betalning av lånet. Håkan Nilsson i Börstabol gjorde också anspråk på denna stuga och målet uppsköts. När målet senare återupptogs tilldömdes Jonas Petersson rätten till stugan.

Vid höstetinget 1761 hade postbonden Peter Persson i Skrädeberg instämt Johan Andersson rörande en skuld, men de förliktes innan målet kom upp vid tinget.

Det var inget överflöd i detta hem. Vid hösttinget 1763 hade Håkan Nilsson i Börstabol instämt torparen Johan Andersson för betalning av en tunna råg som Johan köpt av honom. Håkan krävde också ersättning för rättegångskostnaden. Johan erkände att han förra vintern till låns fått en tunna slö-råg som han skulle betalat igen denna höst om han hade kunnat. Rätten ålade därför Johan att betala för en tunna slösäd till Håkan Nilsson med 12 daler silvermynt och dessutom ersätta honom för rättegångskostnaden med två daler silvermynt. Vi kan undra hur det lyckades för honom att betala detta. Kanske fick han arbeta av skulden?

Jöns Persson	(1697) i Adelöv, bonde
h Elin Karlsdotter	1710-05-19, d t Karl Håkansson i Glasfall, se ovan
Barn: Jonas	1738-06-23, g m Stina Bengtsdotter, utfl t Börstabol
Maria	1740-12-05, g 1772 m Nils Jönsson nedan
Ingrid	1743-08-12, g m sold Peter Dahlbom i Gyllinge
Peter	1746-10-16, g 1772 m Maria Jönsdotter, se nedan,
Elin	1746-10-16, g 1774 m t Anders Larsson, Bankaby ägor

Jöns Persson från Adelöv och *qvinfolket* Elin Karlsdotter från Glasfall vigdes 1736. Jöns uppgavs vara från Adelöv. Mera vet vi inte om honom. Hans bakgrund är okänd. Elin var dotter till Karl Håkansson och Ingeborg Persdotter i Glasfall. Jöns och Elin övertog Elins föräldragård i Glasfall. I vigselnotisen uppgavs Elin som *qvinfolket*. Så nämndes kvinnor som fött oäkta barn. Se mera om detta nedan. Elin Karlsdotter dog 1771 av modersjuka. Jöns Persson dog 1782 av ålderdoms bräcklighet.

Sexualitet hörde i gamla tider enbart äktenskapet till. Åtminstone ville samhället ha det så. Men verkligheten ville annorlunda. Pigor blev med barn utan att varken prästen, häradshövdingen eller länsmannen kunde göra något åt saken. Men efteråt blev det räfst och rättarting. En stor del av domstolarnas tid gick åt till att döma i sådana mål.

I 1735 års dombok kan vi läsa att länsman Sundqvist hade instämt Elin Karlsdotter i Glasfall för att fråga henne vem som var fader till hennes barn. Elin var dock inte närvarande vid tinget eftersom hon låg i barnsäng. Länsmannen hade inkallat Anders i Hålan och hans son Abraham i Glasfall samt gardeskarlen Anders Nyberg för att vittna i målet. Av dessa bekände Nyberg för rätten att han hade *hävdat Elin* och att han ville äkta henne, samt att det i detta syfte redan lysts två gånger. Anders i Hålan tillfrågades om han hade någon upplysning att lämna. Han hänvisade till sin son, Abraham, vilken berättade att han hört av sin syster och svåger att korpralen Måns Renman hade hävdat Elin Karlsdotter. Rätten kunde denna gången inte göra mera utan uppsköt saken till nästa ting.

Målet uppkom igen vid vintertinget 1736. Då inställde sig också korpralen Renman. Elin uppgav då att Renman som var hennes torpare var fader till hennes oäkta barn. Renman hördes under ed och berättade att han *haft med henne att göra* åtta dagar efter Kyndelsmässan förlidet år i stugan i Glasfall. *Qvinfolket berättade sig ha fått barn först i oktober, erkännandes fördenskull efter tiden och fant den från corporalens hävdande till barnafödseln 35 veckor.*

Fjärdingsmannen Måns Håkansson yrkade att ytterligare vittnen måtte avhöras. Därvid framkallades Anders Nilsson, hans hustru Elisabeth Tyrsdotter samt sonen Johan Andersson, nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge samt Marit Nilsdotter. De avlade den vanliga eden, och därefter hördes särskilt, först Anders Nilsson. Han berättade att Abraham i Glasfall kom till honom och begärde att hans son skulle taga *qvinfolket Elin Carlsdotter till äkta, så skulle han få 10 daler. Han frågade då vem som skulle betala det. Abraham svarade att det skall väl Renman göra. Då vittnet åter frågade honom om Renman budit honom sådant svarade Abraham nej.*

Hustrun Lisbeta Tyrsdotter inkallades och berättade att hennes bror varit hos dem och *utbjudit sin gårdsbos dotter till vittnets son, så skulle han få 40 p--. På fråga vem som skulle betala detta uppgavs att Renman skulle betala.*

Johan Andersson berättade att både hans morbroder Abraham i Glasfall och *qvinfolkets bror och mor hade åtskilliga gånger bett honom att äkta qvinfolket. Dehade lovat honom några tjog daler för att hon icke må bliva utskämd. Dessa pengar skulle Renman betala. Men Johan ville inte.*

Hustrun Marit Nilsdotter vittnade att hon var närvarande vid barnafödseln. Hon hörde qvinfolket innan hon fick barnet yttra sig sålunda, *förbanne mig om någon har haft med mig att beställa mer än Renman, ej heller någon rört hennes bara kropp, förutom honom och hennes egna händer.*

Korpralen Renman begärde att nämndemannen Pär i Sestorp skulle höras. Denne berättade därvid att han hört Anders i Tällekullen säga det Abraham i Glasfall skall vara barnafader, eftersom han varit mäklare i saken.

Gardeskarlen lovar att betala de 7 plåtar till Renman, vilka Renman tillstår sig ha gett honom för att han skulle taga henne till äkta.

Qvinfolket yrkade att hon måtte få något underhåll till barnet. Härefter inkom qvinfolket och Renman och förenade sig om barnfödan att hon behåller de 7 plåtar som hennes far är skyldig honom.

Lars Jonsson Dahlbom - - - -,
H Ingiäl Karlsdotter - - - - ,
Barn: Peter 1732-05-01,
Nils 1733-11-05, född i Näteryd
Karl 1736-12-??, född på Råby ägor,
Son 1740-11-06, död samma år

Den 6 mars 1732 vigdes unga drängen Lars Jonsson i Sväm med ärliga Ingiäl Karlsdotter i Glasfall. Så står det i vigsellängden. De bodde sedan kanske någon tid i Glasfall. År 1733 bodde de i Näteryd och 1736 bodde på Råby ägor. Därefter tappade jag spåret en tid, men så kunde jag konstatera att han blivit soldat och hade soldatnamnet Dahlbom. Under detta namn återfinns de i födelseboken för år 1740. Därefter har jag inga spår efter Lars. Har han kanske dött ute i krigen. Inte heller Ingiäl kunde jag finna till en början. Hon kallades ibland också Ingrid och Ingeborg i arkiven.

Slutligen fann jag under Östra Haddåsen i kyrkoböckerna anteckningar med rubriken ”Molidens ägor” Där fanns omnämnd ryttaränkan Ingrid

Karlsdotter. Hon bodde där 1773-74 och var då 62-64 år. Hos henne bodde också en dotter med efternamnet Larsdotter, förnamnet utelämnat, ålder 32-34 år. Den 12 september 1776 dog ryttaränkan Ingrid Dahlbom på Tällekullens ägor. Se vidare längre fram, Peter Dahlbom.

I domboken för 1745 finns något som möjligen avser samma Lars Jonsson, men säker är jag inte.

Vid höstetinget 1745 hade Nils Hansson i Gyllinge låtit instämma salpetersjudaren Lars Jonsson i Glasfall och qvinfolket Elisabet Nilsdotter i Stora Smedstorp för begånget lägersmål, men bägge nekade till detta och sade att de endast diskuterat om äktenskap, men att denna diskussion upphört när det blev känt att hon haft lägersmål med Nils Larsson i Smedstorp. Rätten kunde därför inte annat än att fria dem.

Denna lilla notis ur domboken är vår enda uppgift om denna Lars Jonsson, som kanske inte bodde så lång tid i Glasfall. Salpetersdjudare var ett yrke som i gångna tider tillhörde försvaret. Salpeter behövdes för kruttillverkningen och utvanns ur urinbemängd jord i lagårdarna.

Jöns Andersson (1722), bonde
h Anna Hansdotter (1716)
Barn: Maria 1750-11-01, g 1772 m Peter Jönsson ovan
Nils (1752)-, g 1772 m Maria Jönsdotter, se nedan
Stina 1756-06-05, g 1775 m Hans Håkansson i Börstabol

Vigselboken för 1749 uppger att då vigdes Jöns Andersson från Holkaberg med pigan Anna Hansdotter i Glasfall. Detta säger nog bara att de tjänade dräng och piga där. Kanske hade de någon bakgrund i bondeledet. Jöns blev sedan bonde i Glasfall. Han dog 1768 av hastig sjuka. Han uppgavs då vara sockneman. Anna Hansdotter dog 1787 av hastig feber. De hade tre barn, Maria, Nils och Stina, men Nils finns inte intagen i födelseboken. Hos dem bodde troligen torparänkan Maria Persdotter, se nedan. Hon kan ha varit mor åt Jöns eller Anna.

Vid vintertinget 1752 förekom Jöns Andersson i ett skuldfordringsmål, vilket slutade i förlikning.

Vid vintertinget 1754 var han instämd av bonden Per Johansson i Stora Krokek och beskylldes för bristande hägnad. Svin hade kommit in på Per Johanssons åkerlycka. Parterna blev dock inför tinget i vänlighet förlikta.

Maria Persdotter (1704), inhyst torparänka, död av sot 1767.

Maja Hansdotter 1722, undantagsänka
s Peter Persson ----,

Maja Hansdotter uppges på 1760-talet ha ett undantag i Glasfall men bakgrunden för detta undantag känner jag inte. Hon och hennes son Peter Petersson tycks ha bott kvar i Glasfall ännu i mitten av 1760-talet. Vart de sedan tog vägen är okänt. Ryttaren Jakob Ahlgren från Ukleby gifte sig

1760 med pigan Maja Hansdotter från Glasfall. Om det var samma Maja Hansdotter är osäkert.

Maja Hansdotter kan vara identisk med den änka Maria Hansdotter som 1766 gifte sig med torparen och änkomannen Sven Persson på Stavrebergs ägor. Hon bodde sedan på Stavrebergs ägor med honom fram till 1773 då Sven Persson dog den 27 april 1773 av bröstfeber. Hon flyttade då tillbaka till Glasfall.

Från hösttinget 1773 finns ett mål där änkan Maria Hansdotter i Glasfall instämt Sven Nilsson med krav på att denne skulle återbetala ett lån på 102 daler kopparmynt. Hon hade bett kornetten Skyttén i Stavreberg att föra hennes talan vid tinget. Sven Nilsson erkände skuldsedeln, utgiven 12 november 1763, men hävdade att han betalt sin skuld. Han kunde dock inte visa något bevis på detta och rätten ålade honom att lösa in skuldsedeln, med ränta och dessutom rättegångskostnad.

Sven Håkansson	1724, torpare på Glasfalls ägor,
Kerstin Jönsdotter	1734-02-17,
Barn: Maria	1762-09-17, g 1789 m Peter Svensson, N Bråtens ägor
Karin (Stina)	1764-04-13, död 24 juni 1779 i kopporna
Peter	1767-01-16, se nedan
Katrina	1769-02-18, död 11 september 1781 i rödsoten (?)
Nils	1772-05-30, död 1790 av lungsot
Lena	1776-03-09, död i rödsoten den 14 september 1781

Sven var son till salpetersjudaren Håkan Svensson i Grimshult och hans hustru Sara Nilsdotter. Han gifte sig 1756 med Maria Svensdotter och de bodde i Grimshult. Efter hustruns död 1759 gifte Sven om sig med Kerstin Jönsdotter från Glasfall. Hon var nog tjänstepiga där. Sannolikt var hon dotter till bonden, senare torparen Jöns Nilsson och hans hustru Karin Jönsdotter i Börstabol.

Efter att de bott några år på Åeryds ägor bosatte de sig på Glasfalls ägor 1762. Vi kan anta att de övertog Johan Anderssons torp. Sven Håkansson dog den 30 oktober 1790 av ålderdom. Kerstin Jönsdotters vidare öden är okända. Möjligen dog hon kort tid efter maken.

Sonen Peter Svensson bodde troligen kvar i Glasfall. Han gifte sig inte och stod skriven som *svagsinta gamla drängen.* Han beskrevs också som venerisk. Han intogs i Fattighuset 1836 och gick under namnet *Glasfalla-Petter.* Han dog av ålderdom 1836, samma år som han kom till Fattighuset.

Peter Jönsson	1746-10-16, bonde, s t Jöns Persson i Glasfall
Maria Jönsdotter	1750-11-01, d t Jöns Andersson i Glasfall
Jöns	1773-02-06 , bonde i Börstabol,

Både Peter och Maria hade sina rötter i Glasfall. Peter var son till Jöns Persson och Elin Karlsdotter. Maria var dotter till Jöns Andersson och Anna Hansdotter. Peter och Maria gifte sig 1772. De var sedan bönder i Glasfall ända fram till sin död. Peter Jönsson förekommer omnämnd flera gånger i domboken i egenskap av förmyndare.

Peter Jönsson dog 1821 av ålderdom. Bouppteckningen den 5 februari 1821 upptar rubrikerna kontanter, silver, koppar, tenn, malm och järnsaker. Varjehanda husgeråd; i sätesstugan, i köket, på nattstugan, uti gårdskammaren, i underboden, vidare Kör- och åkerredskap med bl. a. *en parvagn med säte, en kärra med fjädersäte, skogsvagn, slädryss, järnskodd kälke, oskodda kälkar, gödselbotten, ärjekrok, träharv, vagnhjul, selar mm för 38.38, vidare säng- och linkläder, den avlidnas gångkläder, diverse saker med bl. a. en psalmbok, en Sions sånger och några små böcker, spannmål och varor, hästar tre st. 126.32, under rubriken Boskapskreatur upptogs korna Grannela, Rygga, Röllöka, Bruna, Stjärna, Vällkomma, Majrosa och Kullerosa samt en kviga som kallades Grålla och en tjurkalv för totalt 131.8, tre får med lamm och tre utan lamm och två baggar 23.-, två sogrisar, foder, bruk och utsäde, infordringar i 14 angivna poster, alltsammans en behållning av 892 riksdaler.*

Sonen Jöns Persson flyttade efter giftermålet till Börstabol och blev bonde där.

Nils Jönsson	(1752)-, bonde, s t Jöns Andersson i Glasfall
Maria Jönsdotter	1740-12-05, d t Jöns Persson ovan
Barn: Jöns	1775-05-05, g 1807 se nedan
Peter	1777-05-08, död 1781
Jonas	1779-04-14, g 1806 m Anna Stina Jaensdotter från Öjan
Peter	(1782-04-10), död i rödsoten 4 september 1781

Liksom Peter och Maria ovan var också Nils och Maria båda från Glasfall. Nils var son till Jöns Andersson och Anna Hansdotter och Maria var dotter till Jöns Persson och Elin Karlsdotter. Det var alltså två giftermål mellan de båda bondefamiljerna i byn. Nils och Maria gifte sig också 1772 men lite senare på hösten. Det var alltså inget dubbelbröllop. Nils och Maria stannade också i Glasfall och övertog den andra halvgården. Nils Jönsson dog 1806 av värk. Maria Jönsdotter dog 1811 av ålderdom.

Peter Dahlbom	(1745), artillerist,
Ingrid Jönsdotter	1743-08-12, d t Jöns Persson i Glasfall
Barn: Maria	1768-10-01, död av bröstsjuka 1770,
Katharina	1770-10-17,
Anders	1775-02-11,
Stina	1772-11-16, g m Hans Anderson, Åeryds ägor,
Peter	1777-07-12, torpare, gift med Stina Jonsdotter
Johannes	1779-04-25, död 1782 av vattusot,

Peter Dahlboms bakgrund är okänd, - men kanske ändå inte. Vid mitt sökande i arkiven efter hans föräldrar har jag konstaterat att det på Råby ägor i början av 1740-talet fanns en soldatfamilj som hette Dahlbom. Det var Lars Dahlbom och hans hustru Ingrid Karlsdotter som den 6 november 1740 fick en son.

Vad de döpte sin son till har jag inte kunnat tolka. Dopvittnena på Råby ägor den 9 november 1740 var Anders i Kråketorp, Jöns i Glasfall, Karl i Fogeryd, Anders i Fogeryd, hustru Margareta på Sunneryds ägor, Maria i

Fogeryd och pigan Maria i Åby, således idel bekanta till oss. Lars Dahlbom var således gift med en dotter till Karl och Ingeborg i Glasfall. Allt sammantaget talar för att denna familj på Råby ägor är Peter Dahlboms föräldrar.

Ingrid Jönsdotter var dotter till Jöns Persson i Glasfall och hans hustru Elin Karlsdotter. Men hur blev det då? Var Peter och Ingrid kusiner?

Peter och Ingrid gifte sig 1766. Peter var då nybliven soldat för Gyllinge. De bodde sedan kvar i Gyllinges soldattorp till 1782. Då sadlade Peter om och blev artillerist och då flyttade familjen till Glasfall. Peter Dahlboms vidare öden känner jag inte. Han har möjligen dött ute i kriget. Ingrid intogs som fattighjon i fattigstugan omkring år 1810 och dog där 1822. I död- och begravningsboken har jag också funnit att en son till dem, Peter, dog 1772, fyra år gammal. Någon uppgift i födelseboken om honom har jag inte anträffat.

Torparen Johannes Jansson, född 1774 i Stora Åby, och Katharina Danielsdotter, född 1760 i Linderås, innehade under några år ett torp på Glasfalls ägor. De kom från Smedstorp omkring 1805-1806 och flyttade några år senare till Stora Krokeks soldattorp, där Johannes blev soldat med namnet Krok. De hade en dotter, Maja Stina, som föddes på Stora Smedstorps ägor 1 november 1804.

Torparen Jan Abrahamsson, född i Gränna 1779, och hans hustru Lena Persdotter, född 1786, innehade ett torp i norr, kanske Hybblalyckan, under åren 1809-1811. De gifte sig 1809 men flyttade sedan enligt uppgift till Munkeryd, men där finns de inte upptagna. De försvann ur denna historia.

Jöns Nilsson	1775-05-05, bonde på västra gården i Glasfall,
Anna Stina Persdotter	1781-05-15,
Barn: Maja Lisa	1808-11-06, död 1808
Nils	1809-11-15, död 1812 av trånsjuka
Anna Maria	1813-06-17, g 1834 m Peter Samuelsson nedan

Jöns var son till Jöns Nilsson och Maria Jönsdotter i Glasfall. Anna Stina var dotter till Peter Håkansson och Katharina Jönsdotter i Hålan, senare bosatta i Gumby. De gifte sig 1807 och övertog hans föräldragård i Glasfall. De tycks under åren 1815-20 ha bott i Svinåsen och under denna tid har hans gård i Glasfall varit utarrenderad. Kanske var den utarrenderad till Johannes Jonsson, se nedan.

I domboken finns under sommartinget 1812, mål 84, ett torpkontrakt, i vilket Jöns Nilsson upplät till Peter Persson och Stina Jonsdotter från Hårstorps ägor en obebyggd husplan på betesmarken för att av Peter Persson bebygga och uppodla. Denne skall också få bete till en ko och två får att följa gårdens kreatur. Kontraktet löpte på 18 år, räknat från 1812.

I domboken från sommartinget 1821 finns antecknat att hustrun Anna Persdotter från Glasfall en söndag tillgripit sex lispund garn i Ödeshög till ett värde av sju riksdaler. Hon erkände tillgreppen men uppgav att det endast var fem lispund och 28 lod.

Hon dömdes att plikta tredubbla värdet, 23 riksdaler, eller avstraffas med tolv dagars fängelse vid vatten och bröd på Linköpings slott samt ersätta målsäganden med två riksdaler och därutöver genomgå uppenbar kyrkoplikt i Ödeshögs kyrka.

Vid vintertinget 1828 hade handlanden Röhman i Ödeshög instämt Jöns Nilsson och krävde honom på betalning för två kannor brännvin som Jöns Nilsson inropat vid en auktion i Ödeshögs Klockaregård den 16 juli 1827 men sedan inte betalat inom föreskriven tid. Jöns Nilsson var tydligen oskyldig eftersom han betalat beloppet till nämndemannen Jonas Persson i Fogeryd.

Vid vintertinget 1836 hade Karl Lantz i Stavreberg instämt bonden Jöns Nilsson i Glasfall med anledning av skuldfordran, 8 riksdaler 12 skillingar enligt ett skuldebrev från den 11 februari 1826.

Jöns Nilsson inställde sig inte vid tinget och målet blev därför uppskjutet. Jöns Nilsson fick böta för sitt uteblivande. När målet vid sommartinget 1836 påropade kunde parterna meddela att de blivit förlikta.

Från 1857 bodde Jöns och Anna Stina på undantag. De dog dock båda två 1858 av ålderdom, med en dags mellanrum, den 6 och 7 november 1858.

Johannes Jonsson	1778-10-12 i Adelöv, arrendator på 1/16 mtl,
1) Maja Danielsdotter	1784-02-17 i Linderås, död 1839
H2) Johanna Jonsdotter	1814-10-23, gift med Johannes 1841
Barn: Maja Stina	1810-06-09 i Gränna**,** död 1840 i nervfeber
Anders Magnus	1812-06-25 i Gränna, gift, se nedan
Anna Brita	1815-08-22, svagsint, t Åby 1842
Johan Peter	1818-04-22, svagsint. död av svullnad 1844
Johannes	1820-11-06, svagsint, ej konfirmerad, se nedan
Maja Stina	1823-01-28, kan inte tala, död 1825 av kikhosta.
Lovisa Fredrika	1823-12-22, död
Lovisa Fredrika	1826-09-13, svagsint, se nedan
Karl August	1833-01-31, se nedan
Frans Johan	1842-10-11, död av slag 1851
Lotta Maria	1845-06-27, död 7 oktober 1857 i rödsotsepidemin

Johannes var sannolikt son till Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Maria var sannolikt dotter till Daniel Nilsson och Annika Nilsdotter i Torahem, Linderås socken. Johannes och Maja gifte sig 1806. Han var då torpare under Södraholm och hon var piga i Björstorp i Adelövs socken. De bodde sedan i Falla i Adelövs socken, i Kleven i Gränna socken åren 1809-1814, i Glasfall i Ödeshögs socken 1814 - 1819. De arrenderade här Jöns Nilssons gård. Därefter flyttade de till Stora Smedstorp där de innehade 5/24 mtl. Johannes uppgavs vara sockneman.

Den 9 juli 1819 var det skogseld i Glasfallsskogen. Folk budades från närliggande byar att hjälpa till vid släckningsarbetet. Vid hösttinget 1819 hade kronolänsman Söderström instämt bonden Johannes Jonsson i Glasfall med yrkande om ansvar för att denne inte hjälpt till i släckningsarbetet.

Johannes själv hävdade att han hade hjälpt till. Kronolänsmannen lät då höra två vittnen, Jonas Persson i Fogeryd och Gustaf Hjelm i Tällekullen.

Dessa hade blivit kallade och inställde sig. De berättade att Johannes hade varit på platsen *men att han gått hem till sig för att bränna en fälla. Detta resulterade i att folk som kom för att hjälpa till i släckningsarbetet blev osäkra på vart de skulle gå.*. Målet blev uppskjutet. Rättens utslag i detta mål har jag inte sett.

Vid detta ting, höstetinget 1819 hade dessutom jägmästaren Sjösten instämt bonden Johannes Jonsson för en fälld, ostämplad ek på hans ägor i Stora Smedstorp. Johannes Jonsson medgav att en ek hade fällts, och även en oxel, men hävdade att han själv var oskyldig till detta och visste inte vem *som förgått sig*. Jägmästaren Sjösten hävdade att svaranden var skyldig att ansvara för vad som skedde på hans marker.

Johannes fortsatte att neka och gavs därför möjlighet att fria sig med värjomålsed på nästa ting. När målet då på nytt kom upp vid vintertinget 1820 kunde Samuel Andersson och Johannes Persson i Bankaby meddela att Johannes Jonsson till alla delar erkände sina förbrytelser. Rätten dömde honom att böta 10 riksdaler och i stället för den fällda eken plantera två nya ekar och skydda dem. Vidare dömdes han att ersätta jägmästaren Sjösten för dennes besvär i målet med tre riksdaler.

Maja Danielsdotter hade flera syskon i bygden, en broder, Nils Danielsson och en syster Anna Sofia Danielsdotter. Brodern var en tid dräng i Glasfall men blev sedan bonde i Svinåsen och dog där 1824. Deras moder, Anna Nilsdotter bodde senare hos dottern Maja i Stora Smedstorp.

Maja Danielsdotter dog 1839 av bröstfeber och Johannes gifte om sig 1841 med Johanna Jonsdotter, som var 36 år yngre, dotter till bonden Jonas Jonsson och Anna Lotta Nilsdotter i Sunneryd. Hon hade under ett antal år varit piga på olika håll i bygden. Johannes dog 9 augusti 1848 av vattusot. Han uppgavs då vara "till hus" i Sunneryd men skriven i Stora Smedstorp. I Sunneryd bodde de av allt att döma i hennes föräldrahem Hon gifte sig senare med orgeltramparen Anders Johan Berglund, se vidare under Sunneryd.

Det fanns sjukdom i familjen. Flera av barnen beskrevs som svagsinta. Om den äldsta sonen, Anders Magnus och dottern Anna Brita finns dock inga sådana noteringar. Om Anders Magnus, se längre fram i texten samt också under Börstabol. Dottern Anna Brita var piga på olika håll men gifte sig med Johannes Jonsson, innehavare av 1/16 mantal i Gumby, men i kyrkoboken antecknad som *supig lönnkrögare*. De fick flera barn. Hon dog där 1896.

Sonen Johannes kom efter faderns död till Gumby men fördes 1852 till Fattighuset och där uppgavs han vara vansinnig, senare åter svagsint. Han dog på Fattighuset 31 maj 1891 av influensa. Dottern Lovisa Fredrika uppgavs likaså vara svagsint och överförd till Fattighuset. Där har jag dock inte funnit några uppgifter om henne och hon har förmodligen flyttat vidare, utanför socknen.

Sonen Karl August var efter faderns död dräng i bygden men beskrevs av prästen vid husförhöret som *klen, tillsagd att förkovra sig till nästa år*. Klenheten avsåg troligen förmågan att läsa katekesen eller andra liknande texter. Han var därefter någon tid antecknat på *löslistan* som lösdrivare, sedan dräng i Gumby.

Där gifte han sig 1855 med Hedda Sofia Persdotter, likaså från löslistan. Hon hade en son, Frans Gustaf, född 1847, som dog i rödsotsepidemin 1857. De bodde sedan "Till hus" i Gumby och fick flera barn tillsammans. Hustrun och något eller flera barn flyttade under 1890-talet till Amerika men Karl August bodde kvar i Gumby. Den 25 juni 1917 dog *varjehandaarbetaren Karl August Johansson i Gumby genom självmord. Hans hustru, Hedda Sofia Persdotter har sedan 1892 vistats i Amerika. Hon säges vara död.* Så uppgav kyrkoboken.

Det är en dyster bild man får av denna familj, en bild av sjukdom och fattigdom och mycket svåra förhållanden.

Peter Persson	1777-07-12, torpare
h Stina Jonsdotter	1789-04-03 i Adelöv
son Andreas	1812-04-24

Peter och Stina gifte sig 1809. Peter var sannolikt son till Peter Dahlbom och Ingrid Jönsdotter i Glasfall. Stina var sannolikt dotter till Jonas Börjesson och Maja Bengtsdotter i Ryd i Adelöv. Efter att de gift sig hade de ett torp på Hårstorps ägor, troligen Skansatorpet.

De förekommer också i ett torpkontrakt i Glasfall och bodde också där någon tid. Sonen Andreas föddes på Glasfalls ägor den 24 april 1812. De flyttade sedan tillbaka till Hårstorps ägor. Det 18-årskontrakt som han uppgjort om ett torp på Glasfalls ägor överlät han troligen på någon annan.

Peter avled på Hårstorps ägor den 28 augusti 1813 av rödsot. I bouppteckningen efter Peter upptogs tillgångarna till 49 riksdaler, skulderna till 40. Det var inte mycket att leva på. Stina Jonsdotter försvann, utan spår, men så upptäckte jag henne i Östra Haddåsen.

Där bodde hon fram till 1819 med sin son Andreas. Då flyttade hon till Örberga. Sonen Andreas flyttade 1818 till Bodebol. Han följde sedan troligen med till Örberga.

Johannes Svensson	1786-05-27, torpare,
1)Maja Jonsdotter	(1776-04-21), död 1820,
2) Maria Jonsdotter	(1776 i Adelöv), död 1827
2)Sara Håkansdotter	1798-01-19 i Gränna,
Barn: Maja Lena	1811-07-05,
Sven Peter	1828-12-28,
Lotta Maria	1830-09-15, till Sjögetorp 1855

Johannes var son till soldaten Sven Porslin i Porsarp i hans första äktenskap, med Lena Persdotter. Johannes gifte sig 1811 med Maja Jonsdotter och flyttade till Glasfall. Maja var möjligen piga i Glasfall vid giftermålet 1811. Kanske var hon dotter till Jonas Gräsbom och Maria Andersdotter på Gräsbergs ägor. Maria dog 10 juli 1820 av bröstfeber, 44 år gammal. Så upplyser kyrkoboken.

Husförhörslängden för åren 1821-1831 visar att Johannes fortfarande har en hustru som heter Maria Jonsdotter samt att hon är född i Adelöv 1776 och att hon kom hit från Gränna socken 1823 samt att hon dog i Glasfall

1827. Död och begravningsboken meddelar att den 22 maj 1827 dog Maja Jonsdotter, torparen Johannes Svenssons hustru på Glasfalls ägor, 51 år gammal. Dödsorsaken nämns inte. Det tycks vara så att Johannes varit gift tre gånger och att hans båda första hustrur hette Maja Jonsdotter. Någon vigseluppgift om det andra äktenskapet har jag inte kunnat finna.

Johannes gifte sig på nytt 1827, nu med Sara Håkansdotter. Hon var från Dottemålen i Gränna socken, dotter till Håkan Månsson och Märta Jaensdotter. Sara var piga i Glasfall just då och hade under flera år varit piga på olika håll i bygden.

Johannes uppgavs i husförhörslängderna vara ofärdig. Han dog 1846 av bröstfeber. Troligen låg deras torp på Peter Samuelssons ägor, på Hybblalyckan längst i norr mot Börstabols gräns. Enligt någon senare uppgift bodde de i en backstuga.

Efter att Johannes dött gifte sig Sara med Daniel Olofsson, född 1797 i Högemålen i Gränna landsförsamling. Han kom till Glasfall 1854 från Adelövs socken, där han tidigare varit gift och bott i en backstuga på Lövkullen på Gravens ägor. Hans första hustru dog 1845. Sara Håkansdotter dog 25 juli 1861 och Daniel Olofsson dog 12 november samma år. Han var enligt en anteckning i husförhörslängden lomhörd.

Vi bör här också säga något om änkan Maja Lundstedt. Hon var en tid inhyst hos familjen.

Maja Lundstedt	(1780-05-13,)
Johanna	1817-12-08, oä

Maja Lundstedt var änka, möjligen efter grenadjären Emanuel Lundstedt i V Tollstad. Han hade tydligen rymt sin väg. Maja Lundstedt hade i flera år varit lösdriverska. Hon hade två barn, Johanna och Anna Brita. Maja blev så småningom inhyst hos Johannes Svensson på Glasfalls ägor. Här avled Maja Lundstedt av barnsbörd den 23 mars 1822, 36 år gammal. I kyrkoboken skrev prästen om henne: *i flera år saknat laga försvar, efterlämnat två små barn för vilka församlingen måste draga försorg. Mannen bortrymd för flera år sedan samt efter rykte död,* begrovs 29 mars.

Hon dog i barnsäng. Samtidigt med att hon dog födde hon också en dotter som döptes till Kristina. Hon fick dock leva i bara fyra månader. Hon dog på Glasfalls ägor den 18 juli 1822. Hur gick det då för hennes två andra döttrar? Dottern Johanna Lundstedt avflyttade 1836 till Stockholm. Hon fanns då här i socknen på ”löslistan” och hade möjligen även hon varit lösdriverska. Dottern Anna Brita har jag inga uppgifter om.

Vid denna tid ökade antalet människor som bodde på Glasfalls ägor. Ökat försörjningstryck låg säkerligen bakom denna ökning.

Anders Olofsson	1804-10-05, arbetskarl
Anna Maja Andersdotter	1802-10-08,

Anders var son till Olof Andersson och Sara Karlsdotter, som bodde i en backstuga på Angseryds ägor. Om fadern uppger husförhörslängden att han var *döv och dumb,* vilket bör förstås med den tidens språkbruk. De uppgavs

vara fattiga. Anders morfar var bonde i Klämmestorp. Anders var från 1925 dräng i Porsarp, därefter var han i Mjölby en tid, 1835-36 var han dräng i Visjö. Där gifte han sig med Anna Maja Andersdotter som då var piga där. Hon var från Skrädeberg.

De tog 1837 ett torp på Grimshults ägor. År 1839 flyttade de till en backstuga vid Lilla Smedstorp, kom sedan till Västra Haddåsen 1841 som dräng. De fick åtminstone tre barn i äktenskapet. Alla barnen dog i späd ålder. Hustrun dog den 16 mars 1843. Möjligen bodde de då på Glasfalls ägor.

Anders Olofsson dog själv den 24-25 december 1843. Detta var en tid då spriten flödade. Ur domboken hämtas följande lilla notering om dödsfallet, och begravningen.

Vid vintertinget 1844 hade kronolänsmannen kommissarie Nelson till domhavanden anmält att arbetskarlen Anders Olsson från Glasfall sistlidne juldagsmorgon funnits liggande död ute på marken. Då skäl talade för att han dött på grund av omåttligt supande hade domhavanden genast anmodat herr provinsialläkaren doktor Lindegren att besiktiga och öppna den döda kroppen samt därefter yttra sig om dödsorsaken.

Läkareattesten innehöll att Anders Olsson ljutit döden genom blodslag framkallat av omåttligt supande varför häradsrätten förordnar enl. 4 § av Kongl Förordningen den 16 nov 1842 att hans döda kropp bör på kyrkogård i tysthet begravas samt av hans egendom eller om sådan icke finnes av allmänna medel gäldas kostnaderna för liköppnandet och läkarebesiktningen. Anders Olofsson bodde troligen på västra gårdens ägor, i norr, nära gränsen mot Börstabol.

Under åren 1838-42 genomfördes laga skiftet i Glasfall. Av kartan framgår att den ursprungliga husplanen låg mellan de båda nuvarande hustomterna, dock något närmare Östergården. De två ägarna då var Peter Samuelsson och Jöns Persson, den senare blind och företrädd av sonen Nils Peter Jönsson. På kartan ser vi också platserna för torpställena, både i norr och i söder utmed vägen mot Stora Smedstorp. Vi kan kanske också ana att det fanns två torp både i norr och söder, fyra sammanlagt. Om alla var bebodda samtidigt under någon period är svårt att säga. Det bör också nämnas att Glasfall tillhörde Visingsöskolan. Bönderna i Glasfall hade därför ingen äganderätt till jorden utan enbart besittningsrätt. Skifteskostnaderna fick de dock betala själva. Från början antogs att Daglösa ingick i skiftet och hörde till Glasfall, men under skiftets gång ändrades detta. Daglösa ingick inte i denna besittningsrätt. Det var då en utjord under Åby Rusthåll.

Östra gården innehades och brukades av Jöns Persson i Börstabol, son till Peter Jönsson i Glasfall, se ovan. På 1830-talet fanns det dock flera arrendatorer, och dessutom på ganska korta tider, varför de inte medtas i denna redovisning.

’

Peter Jonsson 1788-08-07 i Hov, torpare
H1)Katharina Nilsdotter 1785-04-29,
H2)Stina Greta Nilsdotter 1809-08-11,

Barn: Johanna	1817-09-23, till Visjö 1841,
Maja Stina	1819-12-04, till Börstabol 1840,
Johan Peter	1822-01-31, död samma år
Johan	1823-06-05, död av slag 1824
Johannes	1827-09-08, till Tyrsabol 44,
Anna Maja Jonsdotter	1831-02-05, till Amerika 1868
Karolina Sofia	1832-05-28, utflyttad
Kristina Sofia	1841-12-11, död 1852
Hedda Rosina	1844-07-11, till Smedstorp 1860
Nils Peter	1846-09-25, död i rödsotsepidemin i sept.1857

Peter var torpare på Bodebols ägor när han 1816 gifte sig med Katharina. Peters bakgrund vet jag inget om. Katharina var dotter till soldaten Nils Lilja och hans hustru Maria Håkansdotter. De kom därifrån till Glasfalls ägor 1822. Katharina Nilsdotter dog 1838.

Peter planerade därefter ett äktenskap med Johanna Persdotter, född 1809 i Säby socken. Hon flyttade till honom år 1840. Det lyste till äktenskap tre gånger och allt var klart. Då flyttade Johanna tillbaka till Säby. Peter fick se sig om efter någon annan. Det var då som blickarna föll på änkan Stina Greta Nilsdotter från Östra Haddåsens ägor. De gifte sig 1841.

Det var som synes många barn i torpstugan utmed vägen mot Stora Smedstorp. Peter Jonsson dog 1848. Stina Greta Nilsdotter uppges i kyrkoboken vara otidig och gensvarig ”till ytterlighet”. Det avsåg troligen hennes uppträdande under husförhören. Hon flyttade till N Amerika 1869.

Stina Greta var dotter till bonden Nils Svensson och Maria Olofsdotter i Ersbola i Stora Åby socken. Föräldrarna flyttade 1816 till en gård i Östra Haddåsen i Ödeshögs socken. Stina Greta gifte sig 1829 med bonden Johan Peter Petersson i Öninge.

Efter hans död flyttade hon med sina barn hem till Östra Haddåsen. En tid var hon hushållerska hos en bonde i Lilla Smedstorp. 1837 flyttade hon tillbaka till Ö Haddåsen och bodde hos sin mor som då var änka. 1841 gifte hon sig med torparen Peter Jonsson på Glasfalls ägor, förmodligen det torp som låg strax norr om Laggaretorpet utmed vägen Glasfall - Stora Smedstorp.

Det var sannolikt till dottern Anna Maja i Amerika som Stina Greta flyttade. Vi kan se att hennes levnad bjöd på många växlingar. Det skulle vara intressant att höra henne berätta om sitt liv.

Under våren 2001 fick jag kontakt med John Karlo, en man från Iowa i USA. Han berättade att Anna Maja Jonsdotter var hans farmor. Jag har sänt uppgifter om henne och hennes bakgrund i Sverige samt några foton, bl. a. foton från platsen för torpet på Glasfalls ägor.

Peter Eriksson Blixt	1795-09-01, torpare,
H1)Anna Gr Persdotter	1799-03-06, död 1843
H2)Eva Jonsdotter Frey	1821-08-24 i Linderås,
Barn: Johan Peter	1826-02-23, kvävd av modern i sängen
Johanna Christina	1827-05-01, till Havrekullen 1845, sedan utflyttad
Johannes	1829-09-02, död av bröstfeber 1830
Lena Maria	1831-06-13, g m arb. Johan Johansson i Bankaby

Maja Lisa	1834-09-04, till Heda 1864
Eva Karolina	1849-09-12, g m Anders Persson Olander 1875
Johan Peter	1852-05-12, till Amerika 1878
Ida Mathilda	1855-09-16, död i rödsotsepidemin 1857
Adolf Herman	1858-12-10, till Rök 1877

Peter var son till torparen Erik Karlsson och Maja Nilsdotter på Kanikenäs ägor. Fadern dog av fallandesot 1799 när Peter var tre år. Peter blev troligen utackorderad, möjligen i Sjögetorp. Sedan tjänade han dräng på olika håll, bl.a. i Öninge, Börstabol och Stora Krokek. Peter var dräng i Stora Krokek när han 1825 gifte sig med Anna Greta Persdotter, som då var piga, egentligen fosterdotter hos bonden Peter Jönsson och Maja Jonsdotter i Glasfall. Anna Greta var dotter till torparen Peter Svensson på Norra Bråtens ägor men blev faderlös 1801, då fadern dog i fallandesot.

Det är en märklig företeelse, där båda dessa makar tidigt blev föräldralösa på grund av att deras fäder dött av fallandesot. Möjligen skulle vi kunna ställa oss tveksamma till den angivna dödsorsaken. Denna dödsorsak var sällan förekommande, även i kyrkoboken. Anna Greta dog 14 mars 1843.

Peter ingick nytt äktenskap 1849 med Eva Jonsdotter, född 1821 i Linderås. Hon var sannolikt dotter till soldaten Johan Frey och hans hustru Maja Johansdotter i Kvarnarp Hon använde också efternamnet Frey. I torpet fanns åtminstone 9 barn. Tre av dessa dog i unga år. Enligt bouppteckning från 1843 hade de *en gammal stuva och en gammal ladugård*, vidare en ko, en kalv, en fåra med lamm och en bagge. I stugan fanns ett väggur, fyra gamla stolar, ett bord, ett gammalt skåp, en gammal säng med skåp, två gamla kistor och ett skåp. I köket fanns snickareredskap samt säng och linkläder, allt enligt bouppteckningen.

Peter Erikssons torp låg på östra gårdens ägor, utmed vägen mot Stora Smedstorp. Vi kan anta att de bodde i det södra av de två torp som låg där nära varandra, det som i folkmun har kallats Laggaretorpet, och att det var hans brorson, Anders Jonsson som fick överta torpet efter honom. På äldre dagar var Peter Eriksson blind. Familjen bodde enligt husförhörslängden i egen stuga. De uppgavs vara utfattiga. 1864 flyttade de till Ödeshög, till Fattighuset. Där dog Eva Jonsdotter 1874 och Peter Eriksson 1875.

Den 23 och 24 februari 1831 var det auktion i Stora Krokek efter avlidne hemmansägaren Jonas Persson. I auktionsprotokollet återfinns *sållamakaren på Glasfalls ägor*, som köpte ett par skor och ett par handskar. Var det möjligen Peter Eriksson som var sållamakaren och kanske också den som gav Laggaretorpet dess namn.

Peter hade en bror, Jonas Eriksson, som var torpare på Börstabols ägor. Varför båda bröderna som var från Kanikenäs kom till Börstabol och Glasfall är okänt men någon släktanknytning kanske fanns.

Vid tinget 1855 hade Karl Johan Pantzar i Rossholmen instämt Eva Frey för att hon spridit ut ett rykte om att han skulle haft olovligt umgänge med pigan Lena Persdotter under den tid hon varit piga där. Lena Persdotter var dotter till Peter Eriksson i hans första gifte. Målet blev uppskjutet och jag känner inte till hur detta mål slutade.

Peter Samuelsson (1814-12-03), bonde,
Anna Maria Jonsdotter 1813-06-17,
Barn: Karl Johan 1835-07-04, till Bodebol 1862, bonde där
Kristina Sofia 1837-12-28, till Visingsö 1857
Andreas 1840-12-11, gift och övertog föräldragården i Glasfall,
Johanna Sofia 1843-11-23, g m bonden Johan August Andersson
Klara Vilhelmina 1847-12-11, död 1848
Frans Vilhelm 1849-03-19, t Amerika 1869

Peter och Anna Maria gifte sig 1834. Han var son till Samuel Jönsson och Maja Lena Jaensdotter i Bodebol. Peter hade redan i början av 1830-talet förvärvat 1/16 mtl i Glasfall, men de bodde först några år i Bodebol efter giftermålet och flyttade 1837 till Glasfalls västra gård. Anna Maria var dotter till Jöns Nilsson och Anna Stina Persdotter i Glasfall. I samband därmed fick Anna Marias föräldrar ett undantag.

Vid höstetinget 1843 var Peter Samuelsson instämd av prosten Kinmansson, som krävde 25 riksdaler i likstol för begravningen av Peters fader.

Vid mitten av 1870-talet överlät de gården på sonen Andreas och Peter och Anna Maria bodde på ett undantag på gården. Där dog Peter av ålderdoms bräcklighet den 2 november 1903. Anna Maja dog den 24 mars 1907, även hon av ålderdom.

Peter blev 1855 instämd till tinget med krav på ersättning för skogsåverkan på utjorden Daglösa. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om. Möjligen var det då något oklart var gränsen mellan Glasfall och Daglösa gick.

Andreas Petersson 1840-12-11, bonde på 1/16 mtl i Glasfall ,
Emilia Augusta Jonsdotter 1849-02-24,
Barn: Karl Johan 1869-12-18,
Hilma Serena 1872-12-10,
Gustaf Herbert 1874-03-16
Anton Robert 1875-06-09,

Andreas var son till Peter Samuelsson och Anna Maria Jonsdotter i Glasfall, se ovan. Emilia kom från Gyllinge och hennes föräldrar där var Jonas Samuelsson och Johanna Charlotta Håkansdotter. Andreas och Emilia gifte sig 1868 och övertog förmodligen då hans föräldragård, den västra gården i Glasfall. De flyttade 1879 till Hårstorp. Andreas brukade dock gården därifrån ett par år till dess att det 1882 kom en ny innehavare, Karl O Gustafsson. År 1883 flyttade familjen vidare till Heda socken.

Östergården innehades, som vi tidigare sett, av Jöns Persson i Börstabol, och efter hans död av hans änka. 1864 blev Johan Viktor Nilsson i Pikatorp ägare till gården. Under flera år brukades den troligen av Anders Magnus Jönsson i L Krokek. Därutöver förekom tillfälliga arrenden och dessa arrendatorsfamiljer har inte medtagits i denna redovisning.

Anders Jonsson	1819-11-11, arrendator, arbetare, torpare
H1)Anna Brita Jonsdotter	1824-12-12, död 1855
H2)Hedvig Persdotter	1828-11-09 i Adelöv
Barn: Johan August	1851-07-22, gift 1882, torpare på Daglösa
Matilda Josefina	1853-09-04, gift och flyttat till Orrnäs
Karolina	1857-02-28, död 1857-09-12, (ej i födelseboken)
Axelina Josefina	1859-01-27, t Sthlm 1876
Karl Viktor	1862-01-07, till Linderås 1875
Jenny	1864-03-18, t Åby 1879
Hulda	1864-03-18, till Åby
Axel Reinhold	1866-10-15, t N Amerika 17 apr 1882
Hilma Kristina	1871-02-11, piga på olika håll, till St. Åby 1902

Anders hade sina rötter på Börstabols ägor. Hans föräldrar där var Jonas Eriksson och Katharina Bengtsdotter. Där växte Anders upp på det torp som låg på Börstabols ägor längst i söder, nära gränsen mot Glasfall. Första gången vi ser hans namn i Glasfalls historia är när han arrenderade östra gården från 1847 och några år framåt. Anders gifte sig 1850 m Anna Brita Jonsdotter. Hon var dotter till bonden Jonas Larsson och Stina Nilsdotter i Stora Krokek. Möjligen hade de fortfarande arrendet kvar till någon gång i början av 1850-talet. Sedan var de skrivna ”Till hus” och 1852 flyttade de till Gyllinge. Där antecknad Anders som ”gifta drängen” hos Johannes Andersson på mellangården. Efter något år i Gyllinge flyttade de till Klämmestorps ägor, där de står skrivna ”till hus” på soldattorpet. Anna Brita dog där den 26 juni 1855 av bröstfeber.

År 1856 gifte Anders sig med Hedvig Persdotter. Hon var från Adelövs socken, dotter till torparen Peter Eliasson och hans hustru Kerstin Jonsdotter i torpet Malmslagarehem.

Nästa boplats efter Klämmestorps soldattorp blev Kulhult. Där skrevs han ”till hus”. Från Kulhult flyttade de till Glasfall igen. De bodde här troligen i Laggaretorpet, belägen utmed vägen från Glasfall mot Stora Smedstorp. De uppgavs då vara utfattiga. Ytterligare några flyttningar gjorde familjen, till Tällekullen 1866.

Där skrevs han som statdräng. De flyttade därifrån till Gåsabol 1869 och där skrevs de ”till hus”, vidare till Sväm 1870, till Stava 1872 och åter till Glasfalls ägor 1874, förmodligen även nu till Laggaretorpet.

Vi kan anta att Anders och Hedvig kunde lämna utförliga berättelser om dragiga torp i bygden, om kalla vintrar, kanske om vägglöss och annat sådant, om fattigdom och annat elände.

Men de kanske också kunde berätta om glada tilldragelser, kanske många historier om fest och glädje, om torparlivets alla sidor. Anders var brorson till Peter Eriksson, se ovan. Det var nog efter honom som han fick överta Laggaretorpet.

Både Anders och Hedvig levde in på 1900-talet och bodde troligen kvar på Laggaretorpet. Han dog den 30 december 1907 och Hedvig dog den 14 september 1909 av ålderdoms bräcklighet och slaganfall.

Johan Fredriksson	1814-12-29, inhyses,
Maria K Johansdotter	1823-12-27 i Flisby
Barn: Johanna Maria	1844-03-25, g m Gustaf Henrik Petersson,
Emilia Gustava	1855-09-24,
Charlotta Jos.	1857-11-23, till Adelöv 1874
Augusta Rosina	1859-11-27, död av slag 1869
Hilma Axelina	1862-07-07, död 1869
Hulda Axelina	1864-07-31, till Sockendal i Väderstad 1880
Hedda Karolina	1867-03-15, död samma år

Denna familj kom till Glasfalls ägor 1865. De hade bott i Stora Smedstorp i två år och dessförinnan på flera olika håll i bygden. Johan var son torparen Fredrik Persson och Maja Jonsdotter på Fogeryds ägor. Marias bakgrund var i Flisby socken. De uppgavs vara fattighjon. Johan hade varit gift tidigare och i första äktenskapet haft flera barn som dött.

De bodde sannolikt på Laggaretorpet, i något av de två torp som låg där, utmed vägen mellan Glasfall och Stora Smedstorp. Johan dog 1876. Barnen lämnade hemmet och Maria överfördes 1890 till fattighuset i Ödeshög. Hon dog där 1901. Dottern Johanna Maria gifte sig 1888 med arbetaren Gustaf Henrik Petersson, som då kom från Kopparp. De bodde några år i Glasfall men flyttade sedan till Haddåsen.

Husen på Laggaretorpet stod kvar någon tid. De köptes sedan av bonden på den östra gården i Glasfall, Johan Berg, för 75 kronor och revs någon gång i början av 190-talet. De var således rivna när Charles Borrbäcks föräldrar flyttade till Glasfall 1918. Så har Charles berättat.

Karl O Gustafsson	1859-12-07 i Visingsö, bonde på västra gården
Ada Vilhelmina Pantzar	1862-06-14, från Rossholmen
Barn: Karl Arvid	1883-09-08, död 1883-10-23
Ester Cecilia	1885-01-17, till Amerika 1894

Karl och Ada kom till Glasfall 1882. Han var från Visingsö och son till Gustaf Johannesson och Stina Petersdotter i Grönstad, Visingsö. Ada var dotter till bonden Karl Johan Pantzar och hans hustru Anna Brita Larsdotter i Rossholmen. De gifte sig 1882. Han kom detta år från Visingsö och de övertog då den västra gården i Glasfall. De drabbades sedan av *amerikafebern* och flyttade till Amerika 1886. De lämnade sin ettåriga dotter Ester Cecilia kvar i Sverige, hos Adas föräldrar i Rossholmen. Nio år gammal reste sedan Ester Cecilia 1894 till Amerika. Vi kan undra om hon då kände igen sina föräldrar. Jag undrar och undrar hur detta blev. Kanske hade mamma varit hemma och hälsat på?

Gården i Glasfall övertogs av Johan August Andersson från Gyllinge som var gift med en dotter till Peter Samuelsson i Glasfall.

Östergården ägdes (och brukades) under en del av perioden av Jonas Peter Håkansson i Börstabol. Den var också under någon tid utarrenderad. En arrendator var Sven Jonsson. Denne rymde från sin familj till Amerika 1880. Hans hustru, Anna Jonsdotter, och deras åtta barn bodde kvar i

Glasfall någon tid. Hon bodde sedan hos Kyléns på Munkeryds ägor fram till 1887 då hon med sina barn flyttade till Amerika.

År 1895 kom Johan Andersson Berg med familj från Munkeryd som ny ägare och brukare av östra gården.

Johan Andersson Berg	1846-12-29, bonde på Östergården,
Aqvilina V Kylén	1856-06-27, d t Karl P Kylén i Holkaberg
Barn: Ernst Mattias	1878-02-24,
Frans Oskar	1880-06-22,
Karl Johan	1882-05-13, bonde i Stora Smedstorp
Selma	1884-06-11, g m Teodor Gustafsson i Kopparp
Alma	1887-01-28,
Simon	1889-07-23, volontär
David	1892-04-08, sjuklig
Emil V	1894-09-13, sjuklig, död av förgift
Henrik	1897-03-02, sjuklig,

Johan var son till Anders Berg och hans hustru Johanna Hansdotter i Munkeryd. Johan uppges i husförhörslängden för Munkeryd vara sjuklig. Han gifte sig 1876 med Aqvilina, dotter till Karl Peter Kylén och hans hustru Anna Greta Persdotter. De brukade först 1/8 i Munkeryd men flyttade 1895 till Glasfall, där de förvärvat Östergården. Johan och Aqvilina hade nio barn. Av dessa var flera sjukliga.

Johan Andersson Berg dog 1924. Hans hustru, Aqvilina Kylén bodde kvar i Glasfall med två av sina söner, David och Emil. Aqvilina dog någon gång under 1940-talet. Omkring 1950 ägdes gården av sterbhuset efter familjen Berg. Gården uppgavs då bestå av 49 hektar mark, därav 3,5 hektar åker. Byggnaderna uppgavs vara uppförda 1860. Vidare uppgavs två hästar och fem nötkreatur finnas på gården.

Johan August Andersson	1843-08-14, bonde på västra gården
Johanna Sofia Persdotter	1843-11-23,
Barn: Augusta Josefina	1870-02-06, g m Johan A Gustafsson i Sutarp
Amanda Serena	1873-08-22, g m Johan Jonsson i Börstabol
Alma Teresia	1875-11-20, död av difteri 1878-07-04,
Karl Robert	1878-04-04, övertog föräldragården i Gyllinge
Alma Florentina	1880-09-29, till Rudu i Adelöv
Oskar Rikard	1882-11-19, bonde i Munkeryd

Johan var son till bonden Andreas Andersson och Anna Maja Andersdotter i Västra Haddåsen. Johanna var dotter till Peter Samuelsson och Anna Maria Jonsdotter i Glasfall. Johan och Johanna gifte sig 1868 och övertog då en gård i Västra Haddåsen om 8/40 mtl.

Johan var brorson till Johannes Andersson i Gyllinge och övertog dennes gård, Mellangården i Gyllinge vid mitten av 1880-talet, då Johannes och Sara övergick till sitt undantag. De bodde sedan i Gyllinge fram till 1901 då de flyttade från Gyllinge till Västergården i Glasfall. Johan dog här den10

april 1920 av lungkatarr. Hustrun Johanna Persdotter dog 6 januari 1915 av ålderdom. Gården var därefter en tid utarrenderad. Sonen Oskar och hans hustru Eda brukade gården någon tid åren 1910-1915. Den köptes sedan av Karl Andersson, se nedan.

Emil Karlsson	1884-10-15, arrendator av västra gården i Glasfall
Anna Johansdotter	1892-01-31, från Fogeryd
Barn: Lilly	1912-08-09,
Holger	1915-02-24,
Margit	1917-03-16,
Nils	1918-04-12, död s å

Under åren 1915-1918 brukades Johans gård av Emil Karlsson. Emil var son till Otto Johansson och hans hustru Josefina Karlsdotter i Skälaby, senare bosatta i Nyttorp i Munkeryd. Anna var från Fogeryd, dotter till Johan Arvidsson och Johanna Andersdotter.

De hade förut arrenderat gårdar i Sunnesjö och i Stora Krokek. Emil flyttade 1918 med sin familj till Bodebol, där han sedan stod skriven som hemmansägare.

Karl T Andersson	1870-11-12, bonde,
Anna S Borrbäck	1875-06-18 i Öster-Aker, Norge
Barn: Charles	1911-09-21,
Arne K Roosevelt	1914-01-03,

Karl var son till Oskar Andersson och Johanna Petersdotter i Stava. Han hade nio syskon. Karl utreste till Amerika 1892 och gifte sig där 1897 med Anna. De återkom till Sverige omkring år 1905 och bodde i Stava till dess att de 1918 flyttade till Glasfall, där han förvärvat Västergården.

Charles Borrbäck	1911-09-21, bonde på västra gården
Elin Maria Björn	1915-07-31 i Stora Åby,
Barn: Hjördis	1938,

Charles var son till Karl Andersson och Anna Borrbäck, se ovan. Han övertog föräldragården och brukade och bodde med sin familj på Västergården. Charles var en mångkunnig man och anlitades i bygden bl. a. när djur var sjuka. 1950 hade han på sin gård två hästar och åtta nötkreatur. Gårdens areal uppgavs till 51 hektar, därav fyra hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppges vara från 1840, således från åren efter skiftet i Glasfall.

Elin dog 1975 och Charles dog i Ödeshög 2005. På 1970-talet övertogs gården av dottern Hjördis Borrbäck.

Oskar Johansson	1890-09-28 i Åsbo, från Adelöv 32, änkling 28
Elsa Maria Malm	1902-12-03, hushållerska, från Adelöv 32
Barn: Elin Anna Lissie	1920-05-19 i Adelöv

Rut Hedvig Margareta 1921-07-12 "
Ingrid Lydia Marianne1924-06-11 "
Nils Sture 1917-09-11 i Adelöv,handelsbitr.fr Adelöv 33,utfl
Sonja Maria 1930-10-05 i Adelöv
Sven Gunnar 1934-07-15,
Birgit Viola 1940-03-13,
Eivor Linnea 1943-04-06,

Oskar Johansson kom till Daglösa 1932 från Adelöv. Jag har ingen uppgift om hans bakgrund. Han hade blivit änkling 1928. När han med sin familj flyttade hit ingick också en hushållerska, Elsa Maria Malm.

Hon var född i Råby, dotter till statdrängen Oskar Malm och hans hustru Klara Jenny Petersson på Råby Södergård. Under åren 1932-42 bodde familjen i Daglösa men arrenderade från 1942 den östra gården i Glasfall där de sedan bodde.

Omkring 1960 köptes östra gården i Glasfall av Arne Palm i Kushult. Gården innehas idag av Arne Palms dotter, Gunilla Palm och hennes man Thomas och de bor på gården sedan 1989. Gunilla är en sentida ättling till den släkt med bl. a. Jöns Persson, som tidigare fanns i Glasfall.

Denna berättelse om Glasfall och de människor som bott här har avsiktligt hoppat över det som skett på senare tid. En beskrivning av Glasfall under 1900-talet och framför allt den senare hälften får göras senare. Dessutom tycker jag att det bör göras av de som bor där. Innan vi lämnar Glasfall bör vi säga något om utjorden Daglösa.

Daglösa

Daglösa var i gamla tider en egen fastighet, värderat till ¼ mantal. I Älvsborgs lösen 1571 uppges Daglösa vara ett kronotorp. Torparen hette Anders och han ägde två lispund koppar, han hade två oxar och två stutar, två kor, fyra får och två svin, åtminstone var det detta innehav som utgjorde hans skatteunderlag för Älvsborgs lösen detta år. År 1703 den 9/10 blev Daglösa skatteköpt. Därefter ”avhystes det” och blev en utjord, och lagt under Glasfall.

I gamla tider var således Daglösa en egen gård, eller ängatorp som det då kallades. Senare kom Daglösa att kopplas till Glasfall, eller hade i vart fall samma ägare. När Elfsborgs lösen skulle betalas andra gången, år 1613, står Nils i Glasfall upptagen även för Daglösa. Därefter står det i följande jordböcker och mantalslängder inget särskilt om Daglösa. Inte heller i kyrkoböckerna finns något antecknat om Daglösa förrän mot slutet av 1800-talet. Daglösa var en utjord som taxerades under andra gårdar.

Vid laga skiftet i Glasfall 1838 ingick till en början Daglösa i skiftet. Skiftet blev därefter överklagat till ägodelningsrätten. Därvid blev det klart att Daglösa skulle skiljas från Glasfall och vara för sig självt. Det framkom också att Daglösa hade kartlagts tidigare, nämligen redan år 1639, då det kallades Daglösa Ängetorp och tillhörde Rusthållet Åby Skattegård såsom

en därunder skattlagd utjord, bestående av 45 tunnland, inbegripande den stora ängen som hittills kallats Torpet, Kärrängarna Rödjorna och betesmarksbacken mellan nämnda ängar och Svinåsens ägor, tillsammans 31 tunnland samt skogsmark öster om Rödjakärret. Någon åker fanns inte i Daglösa i äldre tider. Inte förrän i slutet av 1800-talet uppodlades en mindre åker längst upp i nordväst, intill gränsen mot Glasfall.

Daglösa förvärvades på 1890-talet av David Augustsson i Öninge Bjuggård. Ättlingar till honom äger fortfarande Daglösa. Fram till början av 1940-talet var husen i Daglösa uthyrda för permanentboende, allt enligt följande:

En intressant omständighet är att år 1571 när Sverige skulle betala Älvsborgs lösen och det därför gjordes en särskild taxering av människors egendom. Då var Glasfall öde, men i Daglösa bodde bonden Anders och han innehade två lispund koppar, två oxar, två stutar, två kor, fyra får och två svin.

Karl Johan Svensson	1838-09-10, ”daglönare”,
Kristina Paulsdotter	1844-03-26 i Gränna
Barn: Oskar Fritiof	1866-06-27,
Hulda Josefina	1868-08-13,
Johan Patrik	1871-03-11,
Hilma Julia	1873-11-01,
Beda Elisabet	1875-10-13, död 1878
Anton Gerhard	1877-09-24, död 1878
Anton Fabian	1879-08-07
Alma Florentina	1882-01-01,

Karl Johan och Kristina gifte sig 1864. De ”tjänte” då i Porsarp och flyttade sedan till Daglösa. Karl Johan var son till pigan Maja Lisa Jonsdotter i Visjö. Hans morföräldrar var torparen Jonas Eriksson och Katharina Bengtsdotter på Börstabols ägor.

Anders Jonsson på Laggaretorpet, se ovan, var således en morbroder till Karl Johan. Kristina var dotter till bonden Paul Karlsson och hans hustru Stina Jansdotter i Hultsjö i Gränna socken.

År 1882 flyttade Karl Johan och Kristina till V Haddåsen. De bodde således i Daglösa i nästan 20 år. I husförhörslängden står att Daglösa hör till Åby Skattegård. Där står också att ”ägaren betjänar sig av hans arbete”. Karl Johan och Kristina brukade således Daglösa för ägarens räkning.

På Daglösa ersattes de av en kusin till Karl Johan, se nedan.

I Västra Haddåsen står Karl Johan skriven som arbetare. Kristina Paulsdotter dog där 1901. Jag har inte funnit någon uppgift om när Karl Johan dog.

Johan August Andersson	1851-07-22, arbetare
Hulda Maria Hansdotter	1852-03-05,

Johan var son till Anders Jonsson och Anna Brita Jonsdotter på Laggaretorpet på Glasfalls ägor. Han hade inte många hundra meter därifrån till Daglösa. Han flyttade inte långt hemifrån. Han gick inte heller särskilt långt när han friade. Hulda var från Munkeryd, dotter till Hans Peter Svensson och Anna Karin Nilsdotter.

Johan och Hulda gifte sig 1882. Möjligen hade Johan flyttat till Daglösa redan året innan. De bodde på Daglösa fram till 1890 då de flyttade till Angseryd. Där innehade de ¼ mtl. År 1896 flyttade de till Stora Åby socken och jag vet inte mera om hur det gick för dem. De tycks ha varit barnlösa ännu 1896.

Karl F Fredriksson	1861-10-16 i V Ny, arbetare
Hulda Axelina Säf	1865-03-03,
Barn: Karl V Andersson	1884-11-14, oä
Frans Robert	1888-10-04,
Ester Bernhardina	1890-09-20,
Henning Martin	1899-01-22,
Klara Vilhelmina	1900-08-12, oä

Karl och Hulda gifte sig 1887 och flyttade till Daglösa. Hulda hade sina rötter i Bodebol, dotter till Petrus Säf och Eva Kristina Persdotter. Bakgrunden för Karl känner jag inte. Karl och Hulda bodde i Daglösa i åtminstone sju år. Hulda hade en oäkta son med sig in i äktenskapet.

I Daglösa föddes dottern Ester Bernhardina. Familjen flyttade från Daglösa till Tällekullen 1894. Året därpå flyttade de vidare till Fagerhult. De skilde sig senare. Möjligen blev skilsmässan klar 1899. Skilsmässor var ovanliga på den tiden. Det måste finnas någon särskild och rejäl anledning. Vilka skäl som fanns här vet jag inte, men sociala problem fanns det.

Hulda förde sedan ett oregerligt liv, tidvis som lösdrivare. I Östgöta-Bladet kunde man lördagen den 24 augusti 1901 läsa att *För lösdriveri har Hulda Axelina Säf från Ödeshögs socken anhållits i Stockholm. Vid företagen läkarebesiktning befanns hon lida av allmän svaghet och sakna förmåga att försörja sig med arbete. Med anledning därav förpassades Säf till hemorten.*

Den 8 december 1902 kunde man läsa att *fattighjonet Hulda Säf på Fattighuset varit mycket elak mot de andra där intagna, misshandlat dem och hotat dem. För att avstyra vidare misshandel hade hon satts i häradshäktet, den enda säkra platsen. Eftersom hennes sinnessjukdom varit av omtvistad karaktär har hon inte kunnat intagas på Vadstena Hospital.*

Hon har nu hotat att slå ihjäl sköterskan på Fattighuset och att bränna ner detta. Hon har ibland givit sig ut på rymningsfärder. Senast var hon i Linköping och måste där tas om hand och hemsändas på socknens bekostnad. Man håller nu på med att förhandla med en asyl i Lund om hennes internerande.

I avvaktan härpå intogs hon nu på Vadstena Hospital. Senare överfördes hon till Lunds Hospital.

Efter denna information i Östgöta-Bladet har jag ingen mera information om Hulda Säf.

Johan August Johansson 1858-03-01 i V Tollstad, arbetare,
Anna R Johansdotter 1858-09-07
Barn: Maria Rosina 1881-08-20 i Åby
Hanna Amanda 1883-12-30 i Åby, utfl t Amerika 15 mars 1899
Karl Bernhard 1893-04-23,

Johans bakgrund har jag inga uppgifter om. Anna var dotter till Johan Petersson och Hedvig Turnér i Sväm. Johan och Anna gifte sig 1880. Johan och Anna kom från Öninge Lagmansgård till Daglösa 1894. I Öninge skrevs han som statdräng. De bodde kvar i Daglösa ännu år 1900 men har flyttat någon gång därefter. Uppgifterna rörande Daglösa inrymmer ett visst mått av osäkerhet.

De återfinns 1910 på Sväms Östergård. Hos dem bor då också fiskaren Johan Alfred Petersson, hennes fader. De bodde kvar där ännu 1920.

Gustaf V Karlsson 1872-09-28, jordbruksarbetare
h Selma S Johansson 1879-02-06,
Elsa 1898-02-22 i V Tollstad

Gustaf och Selma kom till Daglösa omkring år 1900. Gustaf står skriven som jordbruksarbetare. Han var son till Karl Israelsson och Anna Charlotta Johansdotter Ärlig i Stora Smedstorp.

Selma var dotter till livgrenadjären Johan Ross och Anna Karin Häggberg i Kråkeryd, och därmed syster till Gustaf Marcellus Hård, soldat för Hårstorp och far till bl. a. Gunnar Hård i Stava.

Gustaf och Selma bodde troligen kvar i Daglösa till fram emot 1920. Vart tog de vägen sedan?

Filip Kall 1885-12-30 i Väderstad, sågarbetare
Elsa M Gustavsson 1898-02-22 i V Tollstad
Barn: Nils 1919-03-31,
Gösta 1920-07-27,

Filips bakgrund är att söka i Väderstad. Elsa var dotter till Selma och Gustaf, se ovan. Filip och Elsa kom till Daglösa från Rogslösa 1919 och flyttade till Hårstorp 1920.

Farman Birger Karlsson 1887-05-01, sågmästare,
Gerda F Karlsson 1889-01-12,
Barn: Ingeborg Maj-Lisa 1919-05-27 i Vadstena
Karl Erik Harry 1922-07-18,
Gunborg Maria 1924-05-06,
Gösta Allan Martin 1927-03-07,

Familjen kom till Daglösa 1920. Farman var son till Otto Johansson och Josefina Karlsdotter i Munkeryd. Gerda var dotter till Karl Andersson och

Gustava Maria Svensdotter i Lilla Krokek. Familjen flyttade 1928 till Harsbol. Farman var sågmästare i Tällekullen.

Karl Robert Johansson 1884-07-23 i Adelöv, infl 28
Ester Josefina Ström 1891-11-04 i Gränna
Barn: Sigrid Emilia Josefina 1917-02-13
Nils Birger Fogelander 1921-11-19 i Gränna,

Denna familj bodde i Daglösa under åren 1928 – 1932. Han var från Björstorp i Adelöv och hon var från Röttle i Gränna.

Under åren 1932-42 bodde Oskar Johansson med sin familj i Daglösa men arrenderade från 1942 den östra gården i Glasfall där de sedan bodde. Husen i Daglösa står ännu kvar.

Detta är min berättelse om Glasfall och Daglösa. Det har mest handlat om äldre tider. Om de senare tider och om nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta och beskriva.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson i november 2008

Arne Ivarsson

Gyllinge

en gammal by i Holaveden.

I Gyllinge finns tre gårdar, Norrgården, Mellangården och Sörgården. Mellangården är bebodd permanent men de andra gårdarna har fritidskaraktär. Vid sjön finns några fritidshus. Några torp finns inte längre kvar.

Allmänt om Gyllinge

Gyllinge omfattar 1 mantal uppges det i jordeböcker och mantalslängder. Arealen är 111 hektar. Mantal är ett gammalt begrepp på skattekraft på jordegendom. På 1600-talet avsåg ett helt mantal så mycket mark som skulle kunna föda en familj och samtidigt bära en fastställd skatteenhet. Byn gränsar i norr till Öjan och Stora Smedstorp, i öster till Gåsabol och Södra Bråten, i söder till Staffanstorp, i sydväst i Gyllingesjön till Ingefrearp i Jönköpings län och i väster till Kopparp.

Gyllinge är en gammal by, troligen bland de äldre av Stavabygdens byar. Namnet tyder på detta. Namnformer på -inge bedöms allmänt vara av hög ålder. Det har hävdats att denna namntyp tillhör äldre järnålder och folkvandringstid. Men denna namntyp användes under lång tid. Det är kanske inte säkert att Gyllinge tillhör det gamla skiktet av inge-*byarna*. Jag tror att här blev en boplats under tidig medeltid, före 1200-talet.

Byns läge vad hustomterna beträffar är det ursprungliga. På denna låga höjdsträckning där de tre gårdarna i Gyllinge idag ligger har kanske människor bott i tusen år.

Gränsby mot Småland

Gyllinge är en gränsby. Gränsen mot Småland går mitt i Gyllingesjön. Sjön kallades i gamla tider för Stavsjön. Ordet stav betydde då gräns. Där går också gränsen mellan Lysings och Vista härader. Bäcken som rinner från sjön ner till Vättern vid Stava hette förr Stavbäcken. Var det möjligen det gamla östgötarikets gränslinje? Sjön är sägenomspunnen. I söder ligger Blå Halls-berget. Jag återkommer till detta längre fram.

I den geometriska ägoavmätningen1639 gjordes en kartskiss över Gyllinge med ängar och gärden. Där uppgavs utsädet i Norrgärdet till 2½ tunnor och i Södergärdet till 4 ¼ tunnor. Vidare uppgavs att det fanns äng i båda gärdena till 20 lass hö samt att det fanns nödtorftig skog och utmark. Dessutom fanns det fiskevatten i Staffanssjön (Stavsjön). Kartan visar ett tiotal åkrar, de största närmast gården och sedan mindre ju längre från gården de låg. Här hade således ett tungt odlingsarbete gjorts i Gyllinge för nästan fyra hundra år sedan.

En annan intressant omständighet är att den gamla hustomten säkerligen är densamma som förr. Här har inga laga skiften varit, här har inga utflyttningar skett. Den gamla hustomten från den gamla ensamgården har endast utökats och delats. I övrigt är det samma gamla hustomt som för många hundra år sedan.

År 2006, är det endast Mellangården som är bebodd permanent. De övriga två gårdarna har fritidskaraktär.

Gyllinge blev skatteköpt 1703 uppges det av Almqvist. I domboken uppges det att Hans Nilsson och hans son Nils Hansson 1704 ansökte om att få skatteköpa Gyllinge.

Storskiftet 1795

Något formellt skifte gjordes inte förrän vid storskiftet 1795. Dessförinnan hade någon form av sämjedelning tillämpats. Skiftet gick utan större problem. Vid sommartinget 1796 fastställdes storskiftet utan att någon överklagat. Storskifteskartan är mycket fin och visar de olika vägarna, dels vägen från Munkeryd och vidare till Staffanstorp, dels vägen mot Kopparp och dels vägen mot Gåsabol. Förutom gårdstomten visar kartan också soldattorpets läge och åkrarna runt detta.

Vid storskiftet delades Gyllinge i tre gårdar om vardera 1/3 mantal. Ägarna då var Peter Håkanson på Mellangården i Gyllinge , änkan Maja Persdotter i Lilla Krokek som ägde Södergården samt Hans Hansson med sin moder Karin Nilsdotter som ägde Norrgården. Redan tidigare hade det bildats tre gårdar med var sin hustomt. Vid skiftet utökades dessa hustomter. Vi kan anta att den ursprungliga hustomten kanske legat i mitten där Mellangårdens hustomt idag ligger.

I skifteshandlingarna kan vi se att längst nere i sydost låg en hage som kallades Hyla. Förmodligen avspeglar detta det gamla ordet Hybbeln eller Hybbla.

När många av grannbyarna skiftades eller delades i många flera gårdar förblev Gyllinge i tre gårdar. Det hårda odlingstryck som t. ex. Stavreberg och Sunneryd utsattes för uppstod inte i Gyllinge. Gyllinge har inte heller varit bland de mest folkrika byarna i bygden.

Släkter

Under lång tid fanns den ursprungliga släkten kvar i byn. Hans Nilssons släkt kan vi kalla den eftersom Hans Nilsson är den äldste kände företrädaren för släkten, född 1610 i Norra Kärr. Kanske hade han någon släktkoppling till Gyllinge, eller om han kom hit genom giftermål. Han kom till Gyllinge omkring 1655. Hans efterlevande fanns kvar i Gyllinge fram till 1920, även om ägarbilden ibland ser rörig ut med många flyttningar. Kanske finns rötter till honom även bland dagens Gyllingebor.

Denna släkt var under lång tid av stor betydelse och hade stort inflytande i bygden. Medlemmar av släkten var nämndemän, skrivkarlar, förmyndare och auktionsförrättare. En gren av släkten fanns länge i Kopparp. En linje gick till Börstabol, där den ännu finns kvar. En medlem av släkten var nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek som 1864 blev mördad i Stava. Vi kan anta att åtskilliga personer har anor tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge. En mera namnkunnig sådan person är Birgit Friggebo, f.d. politiker och landshövding.

De epidemier och farsoter som i gångna tider gått fram över bygden har drabbat även Gyllinge men mera skonsamt än många av de andra byarna i Stavabygden. Se mera härom längre fram.

Vägmöte

Gyllinge har under lång tid varit ett vägmöte. I Gyllinge möts än idag fyra vägar. De leder mot Stava, Narbäck, Kvatarp och Gåsabol eller Stora Smedstorp. Tre av vägarna är ännu bilvägar. Vägen mot Gåsabol blev aldrig bilväg men den har haft stor betydelse i gamla tider. Den gick förbi Vassatorpet, på litet avstånd förbi Gyllinges soldattorp och sedan in på Stora Smedstorps marker, förbi Ärliatorpet och Flinkatorpet. Efter dessa torp delade sig vägen, till vänster mot Stora Smedstorp och till höger mot Gåsabol. Vägen mot Gåsabol är gammal, men idag har den betydelse endast som gärdesväg.

Spöken mm

Någonstans utmed vägen mot Gåsabol, över Gyllinge *sandgärde*, spökade det i gamla tider. Kanske fortfarande? Några personliga detaljer om spöket har vi inte. Det har berättats att det var omöjligt att cykla här. Det var någon osynlig kraft som bromsade och höll igen. Man var tvungen att gå av och leda cykeln. Länge trodde jag att det möjligen var Johan Ärlig, som *dagen före julafton 1828 frös ihjäl, inte långt från sin hydda, där han bodde ensam*. Kanske ville han på detta sätt söka kontakt? Bakom människors spökberättelser brukar det finnas någon händelse i det förgångna. Något våldsbrott som skulle ha skett här hade jag då ingen uppgift om.

Så nådde mig uppgiften om ett dråp som skett på Gyllinge gärde den 21 mars 1855. Avdragaren Johan Kumling slog här ihjäl sin hustru Maja Stina Håkansdotter. De hade tillsammans varit i Gyllinge Mellangård i något arbete som gällde hudavdragning. Makarna var inte riktigt överens när de på eftermiddagen begav sig gående på hemväg. De gick vägen mot Gåsabol. De hade troligen kommit bara några hundra meter när Johan tog upp en sten och slog sin hustru i huvudet. Han gick sedan vidare mot Gåsabol. Maja Stina låg kvar på vägen, till synes död.

Kumling dömdes senare till döden men denna dom blev av Kungl. Maj:t ändrad till 10 års straffarbete. I kyrkoböckerna i Ödeshög finns inget att läsa om detta mord. Kumling och hans hustru var skrivna i Stora Åby församling. Dödsfallet skrevs in där och i Ödeshögs kyrkoböcker skrevs inget. Mer härom längre fram.

Vid södra delen av Gyllingesjön ligger Blåhallsberget, just på gränsen mellan Gyllinge och Staffanstorp. Det är omnämnt på åtskilliga ställen i handlingar från gamla tider. I detta berg bodde ett berömt troll som kallades Blåhallsgubben. Höll man sig väl med honom fick man god fiskelycka i sjön. Från annat håll har det berättats att det bor en jätte i berget. Men en man tände på ett hjul med tjära och halm och rullade det utför berget. Sedan dess har inte jätten avhörts. Men riktigt säkra kan vi inte vara. Kanske bor jätten och trollet kvar än, långt inne i berget.

Enligt en annan gammal sägen skall en kyrkmålare ha dränkt sig i Gyllingesjön. Han hade målat i Gränna kyrka. Därvid hade han målat *den onde* så ful att denne efteråt förebrådde målaren för detta. Målaren blev förskräckt och hoppade i Gyllingesjön och dränkte sig. Enligt en uppgift

skall hoppet ha skett från en stor sten som sedan dess kallats för *Målarstenen.* Ännu på 1950-talet kände folk i bygden till detta.

En titt i kyrkböckerna från Gränna ger oss lite uppgifter om detta. I Gränna stad bodde vid mitten av 1700-talet en målare som hette Olof Berggren. Den 10 september 1754 lämnade han sin bostad i Gränna. Ingen visste var han fanns eller vart han tagit vägen. Han hade under någon tid lidit av *kropps- och sinnessvaghet.* Han efterlystes i Gränna och i sockenkyrkorna runt omkring. Slutligen anträffades han drunknad i sjön vid Ingefrearp den 29 september samma år.

Einar Vissman har berättat att han inte vågade vara kvar vid sjön när det mörknat. Han har också berättat om en händelse. Någon som rodde på sjön upptäckte helt plötsligt att han inte kunde komma någonstans. Båten satt liksom fast. Samtidigt såg han hur en båt roddes ut ur vassen i närheten och förbi honom på sjön. I båten satt 3-4 tjocka gubbar. Alla hade svarta, höga hattar. De försvann sedan ur sikte.

I Ingefrearp på andra sidan sjön spökade det förr. En skomakare hade dött. Han hade sin skomakarverkstad på andra våningen i ett hus i byn. Efter skomakarens död var det tyst i hans verkstad några dagar. Men därefter började åter skomakarhammaren dunka i verkstaden. Någon tog då resolut hammaren och gick ned till sjön och kastade ut den i sjön. Därefter var det tyst några dagar. Därefter började åter dunkandet. Så berättar denna historia. Det bör tilläggas att nuvarande ägare av gården inte har sett eller hört något. Kanske skomakaren har fått lugn och ro.

Detta var om spöken, jättar och troll i Gyllinge och vid Gyllingesjön.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits på Gyllinges ägor allt sedan 1600-talet. Redan 1666 dog en *gammal knektehustru* i Gyllinge Hybbeln, står det i en tidig kyrkobok. Hybbel är en gammal beteckning för en dålig byggnad, ruckel eller kyffe. Troligen låg denna hybbel längst ner i sydöstra hörnet av Gyllinges marker, just där Södra Bråtens och Staffanstorps marker möts.

Detta torp kan då vara det äldsta på Gyllinges ägor. Det fanns redan på 1660-talet och stod troligen kvar ända fram till 1870-talet. Soldattorpet kom troligen till på 1680-talet efter indelningsverkets tillkomst. Den sista familjen i soldattorpet var troligen skomakarfamiljen Tallberg, som flyttade från torpet 1900. Ett tredje torp var Vassatorpet, som tillkom 1863 och fanns kvar fram till 1902. Torparepoken i Gyllinge omspänner således ca 250 år, kanske mera.

Storskifteskartan från 1795 visar två torp, soldattorpet samt det torp längst ner i sydost, som vi tror var Hybbeln. Nästa karta i tidsordning är häradskartan från 1870. Den visar alla tre torpen, soldattorpet, Vassatorpet samt Hybbeln.

Soldattorpet

Soldattorpet på Gyllinges ägor ligger mot nordost, nära gränsen mot Smedstorp och Gåsabol. Jag har följande noteringar om soldater i Gyllinge soldattorp.

Jöns Gudmundsson Kyhl	1681-	
Anders,	**omnämnd 1709**	
Lars Olofsson Törngren	* 1697, 1714-42	död på galären Horn 17/9 1742
Staffan Jansson Törngren	*** 1718**	**1743-63**
Peter Dahlbom	* 1746	1765-81 blev senare artillerist
Johan Ärlig	* 1760	1781-1808, tapperhetsmedalj
Johan Ärlig	* 1784	1808-25
Johan Flink	* 1805	1826-54 död 1854
Karl Johan Vass	* 1822	1854-63 Jkpg reg 1835-52,
Johannes Gren	* 1831	1864-84
Anders Herman Alm	* 1864	1885-92 till N Amerika 1892

Soldaterna och torparna och deras familjer beskrivs närmare längre fram i denna berättelse.

Vilka har då bott i det södra torpet, Hybbeln, som frånsett soldattorpet är det äldsta torpet på Gyllinges ägor? Kanske byggdes det av någon pensionerad soldat. Från 1661 uppges *Olof i Gyllinges Hybblen*. Torpet hette Hybbeln, ett vanligt namn i äldre tider på en boplats på ägorna. Den 7 juni 1662 dog *en knektehustru i Gyllinge Hybbeln*. Den Per med hustru som omnämns i mantalslängden 1719 är troligen identisk med Per Jonsson med hustru Maria Månsdotter. På 1740-talet bodde troligen torparen Lars Nilsson med hustru och två döttrar i torpet och därefter Lars Johansson med hustru Maria Arvidsdotter.

Under 1800-talets första decennier var Jonas Stark torpare i Gyllinge och troligen bodde familjen i södra torpet. Samtidigt nämns också två backstugor vilket gör bilden något osäker. Familjen Stark avflyttade 1820 och då kom Peter Arvidsson och hans hustru till torpet. En dotter till dem gifte sig med Karl Johan Forsander. Möjligen bodde båda dessa familjer på torpet några år omkring 1855. Peter Arvidsson dog 1866. Möjligen var han och hans hustru de sista som bodde i detta torp. Det är nämligen tveksamt om torpet fanns kvar 1875.

Vid mitten av 1800-talet växte nya torp upp norr om Gyllinge soldattorp. Det var soldater från Gyllinge som bröt ny mark och byggde nya torp. De hette Flink, Ärlig och Vass. Visserligen fanns en son och en dotter till Peter Arvidsson kvar i Gyllinge till mitten av 1880-talet men var de bodde är osäkert. Flink och Ärlig byggde sina torp på andra sidan gränsen mot Stora Smedstorp men änkan efter Vass bodde kvar på Gyllinges marker på en plats strax söder om Flinks och Ärligs torp.

I slutet av 1800-talet bodde troligen endast två familjer kvar på ägorna i Gyllinge. Det var familjen Vass i Vassatorpet samt skomakarfamiljen Tallberg på soldattorpet. Tallbergs flyttade år 1900 till Stava. Sedan bodde Hedvig Magnidotter Vass ensam kvar i sin backstuga.

Hon dog där den 24 december 1902, av ålderdom, på själva julaftonen. I och med detta var torpepoken slut för Gyllinges del. Alla gamla torp är nu för länge sedan rivna. En ny epok börjar visserligen omkring år 1960 då sommarstugor byggs vid Gyllingesjön, men det är en annan historia.

Ur domböckerna

Ur domböckerna kan vi få uppgifter om tillvaron i byn gamla tider**.** Vid tinget förekom tvister, brottmål, lagfarter, förmynderskap och liknande. De uppgifter som jag tagit fram ur domböckerna har jag så långt möjligt lagt in i anslutning till de personer som redovisas längre fram.

En sak ur domböckerna bör vi minnas särskilt, nämligen Kumlings dråp på sin hustru.

Emigration till Amerika

Emigrationen till Amerika har satt sina spår även i Gyllinges historia. Kanske ett 20-tal personer totalt har på detta sätt lämnat byn. Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter i Mellangården hade åtta barn. Sju av dem utvandrade till Amerika. Endast en son, August, stannade kvar i Sverige. De flesta kom sannolikt till staten Iowa och blev lantbrukare.

I detta sammanhang vill jag nämnda soldaten Törngren i Gyllinges soldattorp på 1700-talet. Han emigrerade själv inte till Amerika. Men, när jag en kväll *surfade på nätet* fick jag se en efterlysning av uppgifter som rörde *Torngren from Gyllinge*. Jag förstod att efterlysningen kom från Amerika. Jag svarade och fick kontakt med Dave Anderson i Portland i Oregon vid kusten mot Stilla Havet. Jag redovisade mina uppgifter om Törngren och hans bakgrund, likaså rörande Törngrens hustru. Sedan dess har Dave Anderson och jag lite kontakter via E-post då och då. Som pensionär sitter han vid sin läsapparat och rekvirerar kyrkoböcker på mikrofilm från Riksarkivet i Sverige. Detta var för ett 10-tal år sedan. Numera kan man få in kyrkoböckerna direkt i datorn.

Människoöden

Vilka intressanta människoöden från Gyllinge skall jag här nämna? Vilka förtjänar att nämnas före andra? Kanske två kvinnors levnadsöden?

Maria Johansdotter föddes 1739. Hon gifte sig 1766 med Lars Leonardsson och de hade sedan ett torp på ägorna, troligen Hybbeln vid gränsen mot Södra Bråten och Staffanstorp. Lars Leonhardsson rymde till Stockholm, förmodligen kort tid efter att de gift sig.

Det är osäkert om han ens någon gång såg sin dotter Katharina som föddes 15 januari 1766. Maria och dottern Katharina bodde kvar på Gyllinges ägor och Maria dog där den 2 januari 1803 av tärande sjuka. Om henne och dottern Katharina, se längre fram i texten.

Kristina Vass, född 1845, dotter till soldaten Karl Johan Vass och hans hustru Hedvig Magnidotter i Gyllinge soldattorp. I husförhörslängden har antecknats att hon 1858 kunde hela katekesen. Hon tjänade piga i bygden, i Staffanstorp, Öjan, Gyllinge och Kopparp.

I Kopparp gifte hon sig 1873 med änkomannen och bonden Anders Magnus Petersson, som var 30 år äldre och hade barn som var äldre än hon själv. Hon fick med honom åtminstone sju barn. Tre av barnen dog i unga år. Mannen dog 1884. Gården övertogs av barn från mannens tidigare äktenskap och Kristina flyttade med sina fyra barn tillbaka till Vassatorpet på Gyllinge ägor och är där antecknad som fattighjon. Hon dog av lunginflammation den 5 november 1891.

Hennes fyra barn skingrades sedan ut i bygden. En av sönerna blev sedermera Viktor *i Tällekullen*, betrodd kommunalman. Ett växlingsrikt liv.

Vi kan tänka oss att det var såväl med- som motgångar. Se vidare längre fram i texten.

Soldaten Jöns Gudmundsson Kyhl var också en person som lät tala om sig under sin levnad.

Ortnamn och ägonamn

Blåhallsberget är enligt anteckningar i ortnamnsregistret ett berg vid Gyllingesjön, beläget på gränsen mellan Ödeshögs och Adelövs socknar. Den ursprungliga betydelsen kan i gamla tider ha varit det svarta berget eller det mörka berget.

På följande sidor har jag försökt att göra sammanställningar över de människor som bott i Gyllinge.

Människorna i Gyllinge

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker och domböcker. De upptar ofta bara förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. I de fall domböckerna kunnat bidra med något har det ibland kunnat bli lite mera kött på benen. Vi börjar med en översikt över 1600-talets människor.

År	**Namn m.m .**	**Källa**
1571	Nils i Gyllinge, (1 lispund koppar, 2 stutar, 2 kor, 2 får, 3 svin, 1 häst)	Älvsb
1613	Börje, Jöns och Bengt	Älvsb
1620	Anders,(1 föl, 3 kor, 2 stutar, 5 får, 2 svin, 3 tunnor utsäde, Oluf, inhyst man, 1 stod, 2 kor, 2 får, 1 svin),	BU
1621	Anders,3 hästar,7 oxar,6 kor,3 svin, 8 får, 5 t utsäde	BU
1623	var Anders i Gyllinge edgångsman åt Lasse i Bråten, se domboken	
1627	Anders, 3 personer mantalsskrivna i byn,	M
1630	Håkan *i Smedstorp och Olof i Gyllinge inför tinget,* se domboken.	
1637	Anders, räntan 11-10-16,	BU
1637	Anders, över 60 år och *förlammat" samt* Oluf, inhyst,	Mil
1637	begärde Anders i Gyllinge begärde fem års skattefrihet, se domboken.	
1638	Anders samt pojken Peder Håkansson, under 15 år	M
1640	Anders, räntan 11-10-16,	J
1640	Anders	M
1641	Anders med hustru, son och sonhustru	M
1643	Anders, hustru samt son och sonhustru,	M
1644	Anders, hustru samt son och sonhustru,	M
1645	Måns med hustru, piga samt inhyst man	M
1645	Anders, räntan 11-10-16,	J
1645	Måns m hustru, en inhyst man, en inhyst hustru,totalt 4	M
1646	Måns med hustru, inhyst man och inhyst hustru	M
1647	Måns med hustru samt Olof med en dotter	M
1648	Måns Larsson	Mil
1648	Gyllinge öde	M
	Olof i Gyllinge sålde stulet gods, se domboken	
	Olof i Gyllinge anklagad för stöld, se domboken	

1654 Bengt i Gyllinge gått i borgen för Håkan i Skälaby, se domboken.
1655 Måns, räntan 11-10-16 J
1655 Hans med hustru Kierstin JW
1653 Bengt i Gyllinge omnämnd i domboken,
1657 Kerstin i Kopparp fick böta för smädeord, domboken
1658 Hans med hustru Kierstin och son B JW
1658 Bengt i Gyllinge betalt skatt vid mötet i Starberg, domboken
1659 Hans med hustru Kierstin M
1660 Hustrun Ingrid i Svinåsen anklagad för horsbrott, Domboken.
1661 *4 juni föddes Oluf, Olufs son i Gyllinge*
1661 Per Jonsson i Gyllinge omnämnd i domboken,
1662 *6 jan föddes Per, Peders son i Gyllinge*
1662 *4 maj dog Peder, Peders son i Gyllinge*
1662 *dog en knektehustru i Gyllinge Hybbeln*
1662 Hans Nilsson i Gyllinge anklagade Ragnil för stöld, se domboken
Bengt i Gyllinge saknas ännu, se domboken
1662 Hans och Per i Gyllinge omnämnda i domboken.
1664 Per Jonsson i Gyllinge omnämnd i domboken
1674 Ingierd i Gyllinge omnämnd i domboken.
1675 Måns (Hans), räntan 11-10-16, J
1678 Elin Andersdotter i Gyllinge Hybblen omnämnd i domboken
1679 Hans i Gyllinge köpt en sjuk ko av Nils i Glasfall, domboken
1681 Hans med hustru, son Jöns M
1682 Hustru Kerstin i Gyllinge omnämnd i domboken
1682 Hans med hustru, son Jöns, dotter Kerstin, M
1684 Hans,livgr Jöns Gudmundsson Gyhl, värvad 1681 Mil.
1685 Hans Nilsson, räntan 11-10-16, J
1687 Hans och hustrun, (eländig ?), son Jöns,
dotter Judith (?), inh p Karin M
1688 Hans och hustrun, eländig (?), s Jöns, d Ingrid, inh piga Kerstin, M
1689 Hans, s Jöns, p Anna M
1690 Hans, s Jöns, p Anna M
1691 Hans med hustru, sonen Nils och pigan Anna M
1692 Jöns i Gyllinge köpt en stulen stut av Erik Björnson, se domboken
1692 Nils Hansson i Gyllinge anklagar en granne för olaga fiske,domboken
1692 Ingeborg Svensdotter från Långliden kastat trollknutar, se domboken
1693 Hans Nilsson i Gyllinge klagar över sin måg, se domboken
1693 Nils Svenson på Gyllinge ägor anklagad för överfall, se domboken
1693 Hans med hustru, s Nils, dr Bengt och pigan Anna M
1694 Hans Nilson i Gyllinge har förlikts med sin måg, se domboken
1697 Soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor, skällsord, se domboken
1697 Soldaten Jöns Kyhl hotan länsmannen med yxa, se domboken
1697 *Tjuv-karin i Klöverdala* stulit en bagge i Gyllinge, se domboken
1699 Jöns Kyhl om boskapssjuka i Öjan, se domboken

Förklaringar
Älvsb. = Älvsborgs lösen BU = boskaps- och utsädeslängder
M = mantalslängd J = jordebok K = kyrkoböckerna
JW = jordebok Wisingsborg Mil. = militära uppgifter

Detta var de äldsta anteckningarna om Gyllinge i tabellform. Jag skall här nedan försöka förklara några av dessa uppgifter.

År 1623 fäste Lasse i Bråten en tvåmansed att Lasse Knekt, Gunnars broder i Kvarneryd icke hade betalt hustrun Ingiäl i Sunnesjö den sked om fyra lod som hon hade lånat honom till knektlega. Hans lagmän var Jöns Pärsson i Nafsta och Anders i Gyllinge och de fullbordade lagen.

År 1630 fördes tjuven Håkan i Smedstorp och hans broder Olof i Gyllinge inför rätten för att de stulit från Qurasta änka Ingeborg i Grälebo i Gränna socken. Bland det stulna var en ny kåpa, en klädeströja, ett täcke, två huvudkläden, ett kåpaspänne, två ostar och smör, fläsk och skinka, allt för summa 23½ daler. Samtidigt fördes Johan Johansson Glasmästare, en ung dräng född i Gränna socken inför rätten för att ha stulit fem fönster från Alvastra Konungshus, värderade till 10 daler. Han hade också stulit fönster från Åby kyrka. Häradsnämnden kom fram till följande beslut.

För dessa deras missgärningar som är uppenbara och bekända, efter 6 Kap. i Tiufvabalken, kan denna ringa rätten icke värja deras liv, utan de vare fallna till det straff som nämnda kapitel innehåller. Målet överlämnades till den Höglovliga Konungsliga Hovrätten. Ingen av dem är tidigare kända för tjuvnad, ingen av dem har något att böta med och ingen beder för tjuvarna.

Jag har ingen uppgift om fortsättningen, men tjuvarna slapp troligen dödsstraff, eftersom Olof i Gyllinge återkommer längre fram, om nu det är samma Olof ?

År 1637 begärde Anders i Gyllinge att få uppta en halv kronogård i Gyllinge, som *en tid farit illa* och han begärde fem års skattefrihet. Han fick nog nej. År 1639 återkom Anders i Gyllinge, och begärde att få uppta en halvgård i Gyllinge. Nämnden vittnade om att den har varit öde i över 16 år. Ärendet remitterades till Landshövdingen på tre års frihet.

Förmodligen var det inte hela Gyllinge gård som legat öde, bara en del av den. Vid denna tid, första hälften av 1600-talet låg åtskilliga gårdar öde. Vad detta berodde på är inte helt klart.

Olof i Gyllinge anklagades 1653 för att han på åtskilliga ställen i bygden sålt *köpmansgods*. Det var tröjor, förkläden, snörlivstyg, kjortelkläde, m.m. Olof nekade till att ha stulit dessa saker, men uppgav att han skaffat dem på den danska tiden. Efter att han sålunda hade handlat i strid mot Tiuvabalken skulle de levereras till Tinget nästa höst, vid 40 dalers straff,

Målet uppkom hösten 1653 och Olof avkrävdes förklaring för det gods som han på flera ställen hade sålt i bygden. Till hustru Ingrid i Adelöv som köpt något av honom hade han sagt att hans broder var köpman. Inför rätten sade Olof att han inte hade någon broder. Till Samuels hustru i Tollstad hade Olof uppgivit att han skaffat varorna genom en systerson, men inför rätten svarade han att han inte kunde uppge hur han fått varorna. Men han påstod att ingen kunde bevisa någon tjuvnad. Han hänvisade vidare till Måns i Holkaberg och hustru Gertrud i Ingefrearp rörande hans besök och köp i Vadstena.

Rätten konstaterade att eftersom han inte ville bekänna var han fått tag i sitt gods skulle detta beslagtas och finnas till påseende i Uppgränna. Då skulle de vägfarande kunna se det och sprida upplysning om det till städerna runt omkring. Hela *grannelaget i Ödeshögs socken begärde att få bliva av med Olof.*

År 1654 kom målet upp igen. Anders *den Långe* och Anders Månsson i Linköping hävdade att Olof hade stulit sina köpmansvaror i Linköping för flera år sedan. Olof nekade till detta. Då visade de en attest från borgmästaren Jöran Dyk i Linköping, daterad Linköping den 16 februari 1654. Enligt den hade Olof bekänt att han för fyra år sedan stulit ur deras köpmansbod åtskilligt köpmansgods. Jon i Bodebol vittnade att Olof för fyra år sedan började handla med sådant köpmansgods. Jonas Nils berättade att Olof haft en tobaksrulle i Ingefrearp. Olof svarade att han köpt den i Jönköping av *Larses måg i Öninge*. Jonas Nils uppgav vidare att Olof sålt till Johan Persson Fällberedare i Gränna men denne nekade härtill och sade att han köpt av hans son Bengt i Gyllinge. Det är mycket skrivet i detta mål och det såg ganska mörkt ut för Olof i Gyllinge och hans son Bengt.

De hamnade i Visingsborgs slottshäkte. Därifrån rymde Bengt och därefter vet vi inte mera om honom. Olofs vidare öden vet vi inte heller något om.

År 1654, samma år, var Bengt i Gyllinge på nytt omnämnd i domboken. Det kanske kan ha varit en son till Bengt, som hette Bengt Bengtsson. Han och Tore i Hårstorp hade då gått i borgen för Håkan i Skälaby för 80 daler kopparmynt med anledning av att Håkan blivit frånstulen ett smycke. Året därpå, år 1655 har hustrun Ingrid i Svinåsen inför rätta anklagat Jon i Borbolet (Bodebol). Det rörde en fåle om två år som han av hennes man, tjuven Bengt i Gyllinge, kommit åt i någon affär. I den affären var också Måns i Svinåsen samt Tore i Lakarp inblandade. Jon ålades av rätten att till Ingrid betala den skuld som uppkommit.

Vad som hände Bengt efter rymningen från Visingsborg är okänt. Hustrun Ingrid flyttade till Svinåsen och där hände åtskilligt mera som domböckerna kunnat berätta om. Möjligen var det en son, Bengt Bengtsson, som blev bonde i Svinåsen. Mera om dem finns att läsa under Svinåsen.

Hans Nilsson	(1610), bonde i Gyllinge, död 1713, 103 år gammal
H Kerstin (Jonsdotter)	(1630), död 1717
Barn: Nils	(1666) , övertog föräldragården, se nedan
Jöns	(1673), bonde i Gåsabol
dotter	----, gift i Öjan enl. domboken för 1753,
Dotter	----, gift med Per Hansson i Mörstorp

Hans Nilsson föddes i Norra Kärr i Gränna församling 1610. Han hade *tjänat hos folk i 23 år, varit bonde i 64 år, varit vid god hälsa in i åldern och hade varit sjuk i 9 veckor när han dog den 11 aug 1713, 103 år gammal.* Han hade haft sex barn uppges det vidare i kyrkoboken. Hans hustru Kerstin Jonsdotter dog 1717.

Det är troligt att Kerstin Jonsdotter varit gift flera gånger. Vi kan anta att Hans Nilsson kom till Gyllinge någon gång omkring 1654-55. Han är

omnämnd i Visingsborgs jordebok 1655. Han blev anfader för en mäktig och ansedd släkt i bygden. Kanske hade hustru Kerstin sina rötter i Gyllinge.

I början brukade han Gyllinge tillsammans med Per Jonsson.

I domboken för år 1657 är antecknat att hustru Kerstin i Kopparp fick böta tre daler för att hon sagt några smädeord till Kerstin i Gyllinge och för att hon okvädat Hans i Gyllinge.

Vid tinget 1658 vittnade nämndemannen Nils i Bråten att Bengt i Gyllinge vid mötet i Stavreberg levererat 14 daler och 8 öre. Detta torde varit skatt, eller jordeboksräntan.

År 1661 blev Per i Tällekullen anklagad av Tore i Kulhult för att han tagit 3-4 kannor spannmål i Gyllinge hos Per Jonsson. Detta hade Per själv berättat enligt flera vittnen, bl.a. Olof i Sväm, Per i Smedstorp och Björn i Kopparp. Per hördes inför rätten och då förklarade han att han råkat säga så i dryckenskap. Han dömdes att böta tre daler.

Vid tinget år 1662 klagade Hans Nilsson i Gyllinge på Ragnil i Starrbärg (Stavreberg) för att hon förra sommaren stulit åtskilliga saker från honom, bl.a. 41 ¾ lod silver, värderat till 83 daler 16 öre. Därutöver uppräknades kläde, duk, fläsk, lärft, kött, bröd som hon stulit ur en bod i Gyllinge. Jag har ingen uppgift om hur detta mål slutade. Ragnil, eller kanske Ragnhild, är omnämnd på flera ställen i domböckerna.

År 1662 satte tingsrätten vite mellan Mårten i Kopparp och Hans i Gyllinge, att vilken av dem med som först med ord eller gärningar avbryter skall hava förverkat 40 daler. Hans i Gyllinge hade ännu mera vid tinget att göra. Hans hustru hade råkat kalla Olof i Brodderyd, Mattias i Stavreberg och Per i Smedstorp för bödlar och en del andra okvädinsord. Det var Ragnil i Stavreberg som framfört detta. Hon var en lagvunnen tjuv, men Hans i Gyllinge tillstod sin hustrus otidiga tal och skällsord och han dömdes då att böta nio daler i treskiftes efter Tingsmålabalken.

Hans och Per i Gyllinge framträdde inför tinget år 1662 och påstod sig med hjälp av Anders i Sölvarp kunna bevisa att *en rödja om två starka vallar* som nu brukas av Per i Smedstorp hade av ålder lytt till Gyllinge. De begärde att till nästa ting vittna härom. Troligen kom de överens i detta ärende utan tingets hjälp.

Vid tinget i Heda den 9 mars 1664 avhandlades ett dråp. Den dräpte var Per Skomakare i Alvastra och han var en morbroder till Per Jonsson i Gyllinge. Dråpet hade skett i Jussberg på gatan utanför Nils Larssons hus. Per Skomakare hade på kvällen suttit hos Nils Larsson och där hade också Per Arvidsson i Tollstad suttit. De hade druckit en del och därefter hade de gått över till Hans i Jussberg. Där var också ryttaren Hans Påvelsson med.

Efter någon timme hade träta uppstått. Per Skomakare hade givit Per Arvidsson att par rejäla örfilar och hade sedan gått till Nils Larsson och lagt sig i högsätet hos honom. Alla hade gått till sängs men bandhunden hade börjat skälla och legopigan Ingiäl hade gått ut för att se vad som stod på. Hon hade då sett Per Arvidsson och Hans Påvelsson med stavar i händerna och frågat dem om orsaken. Då hade Nils Larsson gått ut i bara nattskjortan

och efter honom kom också Per Skomakare. Där hade Per Arvidsson med en staver slagit Per Skomakare så att denne blev liggande. Därefter försvann de. Per Skomakare blev inburen men dog nio dagar därefter.

Ryttaren Hans Påvelsson var från början något misstänkt men blev friad. Per Arvidsson hade rymt sin kos och var borta. Tydligen kom han aldrig tillrätta. Jag har inte sett till detta mål mera. Den döde skomakaren var således en morbroder till Per Jonsson i Gyllinge.

Vid tinget 1674 besvärade sig Ingegerd i Gyllinge över en soldat, Simon i Sväm, för att denne olovandes hämtat och tagit hennes ko. Detta eftersom han inte fått betalning för att han födde kon under vintern och till skärtorsdagen. Då var kon så uthungrad att hon troligen dött om hon inte hämtat den. Detta intygades nu dessutom inför nämnden av hennes grannar.

Simon hade därefter hämtat tillbaka hennes ko. Ingegerd begärde att få sin ko tillbaka och att Simon måtte plikta för att han tagit hennes ko. Simon försvarade sig med att han hade rätt att återta kon eftersom han icke fått betalt. Rätten kom fram till att Simon handlat i oförstånd. Han ålades att återlämna kon mot ersättning för fodret.

Hustrun Elin Andersdotter på torpet Hybbeln på Gyllinge ägor krävde vid tinget 1678 Arvid i Narbäck på *två par oxar, en gryta, ett sölfstop, två sölfskedar och en vadmalsklänning samt 10 daler i ryttarlön. Dessa saker hade* hennes son, ryttaren Bengt Nilsson lämnat till Arvid i förvaring när han för två år sedan reste till Skåne, Arvid var dessutom skyldig honom ryttarlönen. Arvid i Narbäck lyckades med hjälp av Tyres i Haninge bevisa att han inte var skyldig Bengt något och han friades därför i denna sak, *till bättre bevis kunde komma*. Vad som hänt ryttaren Bengt är okänt.

Nils i Glasfall sålde en ko till Hans i Gyllinge. Kon var sjuk redan vid köpet och därför möttes de båda vid tinget 1679. Rättens beslut blev att eftersom Nils i Glasfall inte skäligen kunde bevisa att kon var frisk skulle Nils återbetala köpeskillingen, 13 daler och 16 öre kopparmynt.

Hans i Gyllinge skulle enligt ett annat beslut vid samma ting betala Anders i Orrnäs tre daler för han vinterfött två nöt.

År 1682 vid vintertinget konstaterades att ett inbrott skett hos hustru Brita på Sväms ägor. Ett fönster hade brutits upp och åtskilligt av hemslöjd hade stulits. En del av detta tillhörde hustru Kerstin i Gyllinge, som krävde att Brita skulle betala detta. Rätten befriade dock Brita härifrån. Kerstin i Gyllinge fick själv bära denna förlust.

Vid vintertinget den 27 januari 1692 åtalades tjuven Erik Björnsson för boskapsstölder såväl här i häradet som i Småland. Erik Björnsson hade en tid suttit i slottsfängelset i Vadstena. Stölderna hade skett på minst 27 olika platser både i Lysings härad och i Småland. Det stulna bestod av kreatur, hästar, kvigor, stutar och kor. Dessa hade han sedan sålt vidare och kunde i många fall uppge var djuren fanns. En del djur hade han slaktat.

Eriks styvfader var Per Jonsson på Gräsbergs ägor. Denne hade tagit hand om en del av djuren. Vid något tillfälle hade Per Jonsson också aktivt deltagit i stölderna.

Jöns i Gyllinge hade köpt en stut av Nils i Östra Haddåsen. Denne hade i sin tur köpt den av tjuven. Jöns hade möjligen också direkt av tjuven köpt en stut vid ett annat tillfälle.

Under Narbäck finns mer att läsa om Erik Björnssons bravader. Jöns var troligen en son till Hans Nilsson i Gyllinge. Jöns blev sedan bonde i Gåsabol. Per Jonsson på Gräsbergs ägor kan möjligen vara identisk med den Per Jonsson som tidigare bott i Gyllinge.

Vid samma ting 1692 klagade Nils Hansson i Gyllinge på sin granne Lars Knutsson i Staffanstorp för det att denne olovligen *fiskat och dragit not uti hans sjö och fiskevatten*. Lars sade sig icke dragit not mera än tre drätter på sitt eget fiskevatten. Nils kunde icke bevisa att Lars fiskat på det vatten som tillhörde Nils. Det framkom också att Nils givit löfte till kaptenen Lejondahls folk att fiska där. Rätten frikände Lars.

Vid tinget i Heda 1692 *föreställdes qvinfolket* Ingeborg Svensdotter från Långlidens ägor i Gränna socken i Småland. Hon hade vid både Vista härads ting och på Gränna Rådstuvurätt varit anklagad och beryktad för trolldom. Först lästes dessa rannsakningar. Sedan berättade Jöns Jonsson i Staffanstorp att denna Ingeborg i våras, *en tisdag åtta dagar före vårfrudagen, burit till Staffanstorp två knyten, stora som hönsägg. Dessa hade hon lagt ifrån sig i fävättnet i hans kalvhage.* Detta hade hans pojke Lars upptäckt.

Det hade fallit snö under natten och pojken följde spåren efter henne. När Jöns Jonsson fick höra detta hade han också följt efter henne. De hade omsider funnit Ingeborg och frågade henne varför hon kastat dessa knyten i fävättnet. Då gick hon strax och tog upp knytena och gick så ett stycke på hemvägen mot Långliden. Sedan vände hon om och gick åt Gyllinge över åkergärdet till deras kalvhage.

Där hade hon kastat knytena ifrån sig i en granbuske, och gick så därifrån till Brita Nippertippa i Haddåsen. Senare samma dag gick hon åter därifrån samma väg förbi Staffanstorp. Dagen därefter fick Hans i Gyllinge av sin måg Jon i Öjan veta att denna Ingeborg kastat trollknutar i en granbuske i deras kalvhage.

De gick dit och fann dessa knutar men tordes icke röra dem. På torsdagen reste Jöns i Staffanstorp och Hans i Gyllinge till Långliden till fältväbeln Trana, som var Ingeborgs husbonde eftersom hon bodde på hans utägor. De bad honom att tala med Ingeborg för att få henne att avstå från sådana onda stycken. Då hade han skickat sin dotter efter Ingeborg, men hon var inte hemma.

När Ingeborg Svensdotter sedan kommit hem och fått veta detta gick hon strax till Gyllinge. Då hon gick förbi Staffanstorp bad hon Jöns Jonsson följa med sig till Gyllinge. När hon kom dit började hon bedja, och gick strax dit där knutarna låg. Först vände hon ryggen till busken, och ville inte borttaga knutarna. Men efter mycket tilltal och förmaning tog hon upp dem. En knut hade hon i barmen, och den var stor som ett ägg. Inuti knutarna var *nötaträck*, stubbar av halmstrån, björklöv och en gulgrön tråd. Knutarna hon sedan burit med sig hem.

Måns Persson i Stora Smedstorp berättade att andra veckan efter att detta skett, skulle hans brors hustru Ingiäl gå till fähuset. Det var en söndag sedan folket kommit från kyrkan. Då fick hon se att halmstoppen som satt i fähusgluggen var rörd och där fann hon då en knut eller knyte, stort som ett ägg. Sedan kom flickan Elin och Ingiäl visade henne knutarna. Då sade flickan *här lärer fuller finnas flera, efter vår boskap är så sjuker.*

De gick så in i det andra fähuset och fann där två knutar som var hopbundna och stora som ägg. Han visade sedan knutarna för grannen Jon Nilsson i Öjan, som synade knutarna och fann inuti dem *nötaträck, hår av allehanda slags kreatur, små träpinnar, gjorda som skopinnar, vässade i ena änden, samt salt och malet malt, en trästicka, stor som ett halvt knivblad och därpå var skurit små rännor och kors*. Samma vecka som dessa trollknutar anträffades var denna Ingeborg två gånger där i Smedstorp. Den ena gången sa hon att hon skulle gå till Brita Nippertippa i Haddåsen och den andra gången var hon på väg till Glasfall med vadmal. Hon synes alltså lagt dit knutarna, helst som hon har burit sådana knutar till Gyllinge och Staffanstorp.

Måns Persson berättade att han tre veckor efter att knutarna anträffades miste en ko i rödsjukan. Åtta dagar därefter dränkte sig en ko i ett vattenhål. Fram på sommaren miste han en ko igen, vid Olsmässan en oxe, förutom en mängd andra småkreatur.

Rätten förmanade henne allvarligt att bekänna vad hon ville göra med knutarna. Hon sade då att *hon tagit bort dem och att hon inte vet därmed. Men att hennes ko var sjuk. Då var det en piga, Ingrid Andersdotter i Stängestorp som sa mig att jag skulle bära bort samma knutar så skulle kon bli bättre*. Rätten förehöll då Ingeborg att nämnda piga på Vista häradsting den 8 juni 1691 hårt nekat till detta. Hur kunde Ingeborg beskylla henne för detta? Hon tillfrågades om det inte kunde vara Brita Nippertippa i Haddåsen som lärt henne sådant, eftersom de umgåtts och hon varit hos henne. Ingeborg svarade att det hade hon inte gjort.

Länsman Harald Arvidsson tillfrågades om han inte på häradshövdingens order hämtat hit Brita Nippertippa. Fjärdingsmannen Måns i Kulltorp som varit i Haddåsen efter henne, berättade då att Brita Nippertippa ligger illa sjuk till sängs och kunde inte komma till tinget.

Rätten frågade Ingeborg var hon lärt sig göra sådana knutar och lägga sådana saker däruti. Ingeborg svarade först inte, men efter förmaning att bekänna sanningen, sade hon att pigan Ingrid lärt henne det. På fråga om inte hon burit de knutarna till Smedstorp svarade hon att *Nej det gjorde jag aldrig, och de må nu säga mig vad de vilja mig, jag har icke det gjort, men det andra bekänner jag*.

Allmogen utvisades för att Ingeborg lättare skulle kunna bekänna och förmanades allvarligen. Ingeborg vidhöll dock att hon aldrig sysslat med trolldom utan bara gjort vad pigan Ingrid sagt henne för att bota sin sjuka ko.

Rätten bedömde denna sak *ännu synas vara mörk* och behövde prövas vidare. Därför beslutade rätten att Brita Nippertippa till nästa ting skall konfronteras med Ingeborg. Till dess skall Ingeborg vara i säkert förvar i Vadstena slottshäkte.

Jag kan inte finna någon fortsättning på detta mål. Hur gick det för Ingeborg och Brita Nippertippa?

År 1693 klagade Hans Nilsson i Gyllinge, med sin hustru Kerstin Jonsdotter, vid rätten över sin före detta måg, Jon Nilsson i Öjan. Av klagoskriften har jag hämtat följande:

Vid förliden Olsmässa kom Jon Nilsson löpande från Öjan över vårt gärde. Han hälsade icke på dem som arbetade där utan med en grym och farlig uppsyn frågade han tjänstefolket och sprang vidare mot gården. Det syntes att han hade ont uppsåt och han ombads därför att inte gå fram till gården i Gyllinge. Men han sprang ändå vidare.

Kerstin Jonsdotter satt och vaggade sitt dotterbarn när hon blev varse Jon Nilsson. Hon tilltalade honom och försökte lugna honom. Jon tog barnet och det såg ut som om han skulle slå det. Sedan släppte han barnet och tog snabbt en tjock loaruska från marken och gav henne åtskilliga hårda slag. Både i ansiktet och mot det högra ögat men också på armarna, höfterna och ryggen. Han tog andedräkten från mig. Hon ropade på hjälp av skördefolket. De hörde henne och blev förfärade. Under lång tid var sedan ögat igensvullet, hon hade många sår och svullnader på armarna, ryggen och höfterna. Hon har sedan inte kunnat sitta och inte heller ligga och har inte kunnat sköta sina sysslor.

Till vittnen åberopades gamle länsman Per Andersson i Bankaby och Nils i Glasfall. De intygade hennes skador. Som vittne hördes också torparhustrun Anna Rasmusdotter på Staffanstorps ägor. Hon var med på gärdet när Jon kom. När de såg honom komma följde Kerstin Jonsdotter gossen hem till gården. Litet därefter kom Jon fram och frågade efter sin gosse. Pigan svarade att han inte var där. Då gick Jon fram till byn och lite därefter hördes larm från byn och strax därefter kom Kerstin tillbaka och då var hon blåslagen.

Jon Nilsson hade svarat skriftligen med följande, även detta med här något förkortat innehåll:

Han förnekade helt att han slagit sin svärmoder och beklagade sig över deras kärlekslöshet och att hon i stället givit honom bannor och skällsord. . Han hade vid tillfället kommit till Gyllinge i sin ämbetsförrättning att räkna säden. Därvid hade Kerstin Jonsdotter med hugg och slag överfallit honom. Jon skrev också att hans svärföräldrar tagit ifrån honom hans skällko. Jon hade åberopat Sven Persson i Smedstorp som vittne.

Kerstin Jonsdotter förnekade skällsord och vidhöll sina övriga uppgifter. Om Sven Persson i Smedstorp sade Kerstin att denne var hennes största avundsman för att *hennes syster Anna slagit Svens fästmö för två år sedan. Men sedan dess har de bägge varit till Herrens Heliga Nattvard och således är den ovänskapen förlåten.* Som vittne nr två åberopade Jon soldaten Måns Pors. Mot honom sade Kerstin att Jon *vittnade med honom på Stunden (?), alltså vill han vittna med honom igen.*

Sven sade efter avlagd ed att han dagen efter Jakobsmässodagen i somras skulle räkna säden i Gyllinge. Sedan han räknat bad Hans Nilsson honom att komma med upp till gården och fick där ett stop dricka. Medan de satt på gården, var Jon i Öjan ditkommen. Jäntan kom upp i gården och

sade att Jon kommer. De gick då ut och då kom hustru Kerstin och var blodig på armen och blå i ögonen och *rödskollit* på halsarna, sägandes *Detta har jag idag fått för mina ägodelar*. Sven uppger vidare att Kerstin vid samma tillfälle uppgivit att Jöns i Gåsabol blivit sjuk om natten och fått ont och skickat bud till Gyllinge efter brännvin. Hans började då gråta och sade *Gud nåde mig om jag mister honom*.

Här framkom också uppgifter om att Jon i Öjan varit elak mot sin hustru och slagit henne, således dottern till Hans och Kerstin i Gyllinge. Allmogen vid tinget tillfrågades om detta men svaret blev att *Jon i Öjan var en ärlig, beskedlig och trovärdig sockneman, och att han med sin numera avlidna hustru väl och berömmeligen hade sammanlevat.* Bland dem som på detta sätt berömde Jon Nilsson antecknades i domboken Jon Nilsson i Sjögetorp, Nils Larsson i Sväm och Håkan Svensson i Stava, således inte de närmaste grannarna,

Rätten dömde Jon till böter för att han givit hustru Kerstin Jonsdotter i Gyllinge tre blånader. Vad gäller skällkon fick Jon återkomma till tinget med bevisning i detta ärende.

Den 17 februari 1694 togs detta mål åter upp vid tinget. Hans Nilsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter blev då förlikta med sin före detta måg Jon Nilsson i Öjan. Det gällde då den tvist som varit dem emellan om något av hustru Kerstin utsagda ord mot Jon Nilsson i Öjan, som *skulle honom till dess heder och ära gravera.* Hon gav till Jon Nilsson i Öjan i förlikning och expenser åtta daler kopparmynt och därmed skulle all träta och oenighet dem emellan vara borta.

Jon Persson i Näfsta anklagade år 1693 vid tinget salpetersjudaren Nils Svensson på Gyllinge ägor och Johan Påvelsson på Jättingstads ägor. De hade söndagen den 30 juli förliden sommar överfallit honom med hugg och slag på väg hem från kyrkan. De dömdes av rätten att böta för två blånader

Den 10 februari år 1697 anklagade bonden Hans Nilsson i Gyllinge på sin hustru Kerstin Jönsdotters vägnar soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor för äreröriga skällsord. Han hade kallat henne en *tannarika taska*. Soldaten Kyhl medgav detta. Hans Nilsson åberopade som vittnen hejderidaren Staffan Kristofersson, skogvaktaren Lars Nilsson i Stubben, bonden Nils Johansson i Toretorp och torparen Hindrik Nilsson på Hallerby ägor, vilka alla hördes edligen, var för sig.

Staffan sade att det var vid senaste tinget. Han satt hos gästgivaren Jonas i Åby och fick mat. Hans i Gyllinge var också med där inne, så också korpralen Jonas Domkraft, och deras tal rörde sig om soldaten Kyhl. I detsamma kom Kyhlen in, sägande V*ad står du och förtalar mig? Det är en stor sak om Gyllinge-hustrun, den tannarika taskan.* Dessa ord sade han två gånger och då korpralen förmanade honom att hålla inne med sådant, sade han vidare. *Hon var inte bättre värd, jag törs ta min sko och slå henne på munnen med*. Skogvaktaren Lars i Stubben som också varit med i stuvan sade samma ord som hejderidaren Staffan.

Nils Johansson i Toretorp lämnade samma berättelse samt tillade att Jöns Kyhl dessutom fällt de orden *Hustru Kerstin kallar jag ock en bövels kona, efter henne förr skällt tvenne ärliga karlar för bödlar.*

Torparen Hindrik som samtidigt var där inne i stuvan vittnade lika med Nils Johansson och tillade att det vid förra tinget i Gränna var en tjuv som dömdes för att han stulit silver från Hans i Gyllinge. Tjuven fick därför sitta vid tingstugudörren och alla som gick ut skulle slå honom ett slag, och det hade då varit två från Ödeshögs socken som slagit honom för hårt. Tjuven hade sedan sagt för hustru Kerstin i Gyllinge, att det varit *tvenne böflar i Ödesiö socken som slagit honom för hårt*. Samma ord hade hustru Kerstin i Gyllinge sedan sagt efter honom i Ödesiö kyrka, och hon hade därför sedan bötat tre gånger tre mark vid Gränna ting.

Hans i Gyllinge klagade för sina söners del att soldaten Kyhl hotat dem med att han skulle traktera dem illa. Alltså förbjöds soldaten Kyhl av rätten vid högsta straff att *icke skada dessa Gyllinge folk*. Hans uppgav vidare att Kyhl igår kom utom tingstugudörren och kallat hans hustru *tannarika taska* .

Rättens beslut blev: *Så alldenstund soldaten Jöns Kyhl utan skäl och orsak så grovt och äregripligen blamerat bonden Hans Nilssons hustru Kerstin Jönsdotter i Gyllinge, kallat henne en tannarika taska och böfvels kona, den han med sin sko ville slå och handhava, som icke allenast åtskilliga edeliga vittnen honom nu inför rätta övertygat, utan han ock själv allt sådant tillstod, förmanandes att bemälta hustru längst för detta skola bötat 3 vid Gränna ting, vilket likväl varken han eller någon annan, än hustru Kerstin med skäl bevisa eller övertyga kunnat, utan henne gott lovord gives.*

*Således har rätten sakfällt Jöns Kyhl för samma det utkastade äregripliga ord på hustru Kerstin att böta 40 daler silvermynt till treskiftes enl. 20 Cap. Tingsmålabalken, och vare hustru Kerstin vid dess vanliga heder och ära alldeles ogravera*t.

Och som Hans i Gyllinge med sin hustru beklagar sig över att Kyhl hotat dem med hugg och slag. Således har rätten skäligt prövat att taga såväl Hans i Gyllinge som hans hustru, barn och anhöriga uti Kongl. Maj:ts höga skydd, hägn och försvar så att bemälte Jöns Kyhl icke må dem däremot något ont göra eller tillfoga, vid laga plikt.

Jöns Kyhl kunde inte betala sina böter och det väntade honom inget annat än fängelse med vatten och bröd. När länsmannen på sommaren 1697 skulle hämta honom i soldattorpet i Gyllinge fick han höra svordom och smädelser av Jöns Kyhl. Han blev också hotad med yxa.

Det var tredje gången Jöns Kyhl blev kallad, men även denna gången fick länsman med oförrättat ärende resa därifrån. Ärendet uppkom på höstetinget 1697 och rättens beslut blev att Jöns Kyhl dömdes att böta 40 daler i silvermynt för olydnad, missfirmande och hotelser mot länsmannen Harald Arvidsson. Eftersom han inga medel hade blev det häkte under vatten och bröd vid Vadstena slott.

Vid vintertinget 1698 förekom ett mål där Hans i Gyllinge blivit frånstulen en bagge. Kronolänsmannen anklagade Karin Abrahamsdotter i Klöverdala för stölden. Hon ansågs också skyldig till flera stölder och rätten dömde både henne och hennes dotter som skyldiga.

Vid sommartinget 1699 blev bonden Jon Nilsson i Öjan beskylld för att under förra året haft sjuka på sina får. Som vittne åberopades bl. a. soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor. Det framkom uppgifter som tydde på att det funnits boskapssjuka på både kor och får i Öjan. Målet medförde dock inget beslut av rätten. Detta var det sista tillfället som Jöns Kyhl omnämndes i handlingarna.

Under 1690-talet rådde svår missväxt, särskilt åren 1695-97. Det har uppgivits att enbart under 1697 dog minst 80.000 människor i Sverige av svält. Åren 1699 och 1704 var år med hög dödlighet. Åren 1708-10 och 1716-17 förekom svår missväxt. År 1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden. I Gyllinge dog ingen i pesten men i Stora Krokek dog sju personer i denna sjukdom.

I soldattorpet på Gyllinge ägor bodde i slutet av1600-talet och möjligen något år in på 1700-talet en soldat som vi kunnat läsa om åtskilligt i domböckerna. Det var Jöns Gudmundsson Kyhl.

Jöns Gudmundsson Kyhl ----
H Sigrid Jönsdotter 1637,

Vem var då Jöns Gudmundsson Kyhl? Han kom till Gyllinge som soldat 1681. Varifrån han då kom är okänt. Det är troligt att han tidigare bodde på torpet Muggebo på Kärrs ägor i Adelövs socken. Han var då gift med Karin Pedersdotter. Hon blev troligen ihjälslagen år 1667 på isvägen mellan Gränna och Visingsö. Som misstänkt för dådet hördes då Henning Nilsson, som därefter förmodligen tillträdde torpet Muggebo. Bonde på gården Kärr var då en systerson till Henning.

Vi har läst om Jöns Kyhls alla bravader i domboken. Efter 1699 har jag inga noteringar om Jöns Kyhl. Det är troligt att han lämnade sin anställning som soldat runt sekelskiftet 1700. Hustrun Sigrid Jönsdotter dog den 9 september 1697 och hon var då 60 år gammal. Jag har inte funnit några mera uppgifter i kyrkoböckerna om Jöns Gudmundsson Kyhl, varesig i Ödeshögs eller Adelövs kyrkoböcker, eller domböckerna. Jöns hade nog kunnat berätta om ett dramatiskt liv.

Den 17 oktober 1709 är soldaten Anders från Gyllinge antecknad som dopvittne, 1716 är soldaten Sven Gyllman, likaså antecknad som dopvittne. Det finns också anteckningar om soldaten Lars Olofsson Törngren, född 1697, död på galären Horn den 17 september 1742. Denne tillträdde soldattjänsten möjligen redan 1714.

En intressant fråga är om någon soldat från Gyllinge var med i slaget vid Poltava år 1709. Där stupade mer än sju tusen svenska soldater och de övriga blev tillfångatagna och sändes till fångläger i Sibirien. Det fåtal som överlevde kom åter till Sverige 1722. Hur det gick för soldaten från Gyllinge vet vi inte. Som vi vet kom den svenska kungen Karl XII undan till

Turkiet. Därifrån skrev han efter några dagar hem till Sverige och begärde en ny krigshär, nya soldater.

Nils Hansson (1666), bonde i Gyllinge,
h Maria Larsdotter (1680), från Graven i Adelöv
Barn: Maria 1699-06-? g 1733 m Nils Larsson från Stora Smedstorp
Jöns 1704-09-12, g 1724 m änkan Brita Larsdotter i Kopparp
Kerstin 1707-01-07,
Håkan 1709-10-17, bonde i Porsarp, senare i Börstabol
Anna 1712-06-06,
Kerstin 1713-, g 1737 m Elias Östensson i Porsarp
Abraham 1714-12-27,
Ingrid (1717-05-01), död s å
Nils 1718-09-12,
Hans 1723-05-24, död 1748, 24 år gammal
Karin 1726-12-09, g 1745 m Hans Persson från Adelöv
Lars 1730-06-28, g 1851 med Maria Eriksdotter i Öjan

Nils var son till bonden Hans Nilsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter i Gyllinge, se ovan. Maria Larsdotter var från Graven i Adelöv, sannolikt dotter till bonden Lars Håkansson och hans hustru Karin Svensdotter. Nils och Maria gifte sig 1703. Så uppger vigselboken i Ödeshög. Vi kan då undra hur det kom sig att de fick barn redan 1699?.

Nils var nämndeman, bouppteckningsman och skrivkarl i bygden. Man kan undra var han hade lärt sig konsten att läsa och skriva och att klara auktioner, bouppteckningar och skriva kontrakt. Kanske hans fader också hade dessa kunskaper? Av 1718 års dombok framgår att han hade en fordran hos gästgivaren Sven Persson i Holkaberg vilken gjorde konkurs det året på grund av missväxt. 1745 överlät Nils en del av gårdsbruket till sin måg Hans Persson, se nedan. Nils Hansson dog i Gyllinge 1756, 90 år gammal.

I bouppteckningen efter Nils Hansson, upprättad 26 oktober 1756, upptogs tillgångarna till 208 riksdaler. Häri ingick fordringar hos mågen Hans Persson samt skulder till sonen Jöns i Kopparp och till mågen Elias i Porsarp. Bouppteckningen upprättades av Anders Jönsson i Fagerhult och Jonas Persson i Narbäck. Maria Larsdotter dog 1758. Här följer några anteckningar ur domboken.

Från domboken 1704 finns en notering som är lite svår att förstå. Hans Nilsson i Gyllinge med sin son Nils Hansson hade vid sommartinget 1704 inlämnat en ansökan om att få skatteköpa Gyllinge. Närvarande var hustrun Kerstin Jönsdotter samt den andra sonen Jöns i Börstabol och mågen Per Hanson i Mörstorp. Så blev modern och sonen ägare av hälften vardera i Gyllinge gård. Jag har svårt att säkert tolka detta. Klart är att Hans Nilsons släkt fanns i Börstabol redan 1704. Var Jöns i Börstabol en broder till Hans Nilsson i Gyllinge?

Vid sommartinget 1706 hade hejderidaren på sitt ämbetes vägnar instämt Nils i Gyllinge, Per Andersson och Måns Jönsson i Haddestad för olovligt stånghygge. Det blev böter.

Vid sommartinget 1707 hade Nils i Gyllinge instämt gästgivaren Sven i Holkaberg rörande en skuld. Gästgivaren tillstod skulden och lovade betala före Olsmässan. Vid höstetinget 1707 antecknades att Hans i Gyllinge och Jöns i Havrekullen var förlikta om någon skuldfordran.

Vid vintertinget 1710 hade någon liten tvist uppstått om var en dräng skulle vara. Bonden Nils Hansson i Gyllinge bevisade sig ha *merendels uppfött gossen Johan Larsson, som var hans syskonbarn och varit i hans bröd och tjänst*. På något sätt hade gossen genom sin broder råkat bli städjad hos Lars Svensson i Råby. Gossen själv önskade få vara kvar hos Nils i Gyllinge. Så tyckte också rätten.

Änkan Marit Persdotter i Kopparp tillstod vid sommartinget 1711 att hennes avlidne man Jöns Månsson för fyra år sedan av änkan hustru Kerstin i Gyllinge lånat att silverbälte om 11½ lod som han sedan pantsatt hos Gustaf Jonsson i Öninge. Rätten tillsade nu hustrun Marit att snarast återställa silverbältet till änkan hustrun Kerstin i Gyllinge, såvida hon inte nöjer sig med att återfå värdet av bältet jämte annan kostnad. Detta lovade Marit göra till nästa Mickelsmässa och därmed var bägge parter nöjda.

Vid vintertinget 1718 uppgav Nils Hansson i Gyllinge för rätten att han haft en fordran på 40 daler kopparmynt hos för detta gästgivaren Sven Persson i Holkaberg. De var nu förlikta och han önskade återkalla stämningen.

Vid sommartinget 1718 hade åboarna Östen Jonsson och Olof Håkansson i Porsarp ansökt om tillstånd att få hugga ned åtta ekar, som de beskrev som alldeles odugliga. Skogvaktaren Per och nämndeman Nils Hansson i Öninge hade på rättens befallning besiktigat ekarna. De konstaterade att ekarna inte dög till något, utom en av dem som kunde tänkas duga till brobyggnad. De andra sju stod allt för nära åkern och säden däromkring blev alldeles fördärvad. Östen Jonsson och Olof Håkansson begärde därför ett tingsbesked häröver. Den vid tinget närvarande allmogen svarade tillika, att ekarna var till stor skada, vartill grannarna Jöns Larsson i Gräsbola och Nils Hansson i Gyllinge intygade detta. Den begärda attesten beviljades. Innan ekarna fick nedhuggas måste ärendet först prövas hos hauptman. Så noga var det med ekar på den tiden.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge klagade vid höstetinget 1721 över att Per Andersson i Öjan hade utfarit mot honom med åtskilliga skällsord. Åtskilliga vittnen intygade detta. I målet framkom också att Per Andersson legat sjuk sista året och *skall hans förstånd hos honom mycket fattas*. Där talas också om Per Anderssons dryckenskap. Per Andersson dömdes till böter.

Per Andersson i Öjan hade till vintertinget 1725 instämt Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge för att de disponerat kvarlåtenskapen efter deras avlidna moder, Kerstin Jönsdotter och att han inte fått ut sin arvslott. Jöns och Nils hävdade att Per Andersson redan fått sin andel, genom att han vid ett flertal tillfällen avhämtat persedlar i Gyllinge. Rätten ålade dem att upprätta ett fullständigt inventarium över kvarlåtenskapen. Målet slutade med förlikning. Den innebar att Per Andersson skulle få avhämta en kopparkittel i Gyllinge, varefter det hela var avslutat.

Till nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge lämnades vid höstetinget 1725 Tingsrättens bevis om den missväxt som han haft det året på sina åkrar, vilket nämndemannen Nils Håkansson i Jusseryd och Per Jönsson i Ershult den 15 september 1725 besiktigat, och vilken enligt vad rätten tillstod varit så stor att *intet särdeles efter utsädet bliva kan*.

Kronolänsman Arvid Hasselberg hade till vintertinget 1726 instämt Jonas Persson i Åby och *qvinspersonen* Sara Nilsdotter i Brickan. Det rörde någon händelse som inträffat när de var på hemväg från Gränna marknad 1724. De hade därvid kommit till Gyllinge. Där hade Nils Hanssons hustru givit Per Knutsson och Håkan brännvin. Vad som sedan hände var svårt att klarlägga. Målet tycks handla om ett lägersmål, som möjligen skett i Gyllinge hage. Målet uppsköts.

Vid vintertinget 1731 intogs Nils Hansson i Gyllinge i nämnden som nämndeman.

Kronolänsman Peter Sundkvist hade till vintertinget 1732 instämt Johan Gudmundsson i Näteryd, Nils i Börstabol, Jöns i Visjö och Bengt i Vantekullen för att de försummat att delta i snöskottningen vid Ombergs djurgård. Johan Gudmundsson uppgav att han varit i Småland och därför inte nåtts av budet om snöskottningen, vilket nämndemannen Nils i Gyllinge intygade. Nils i Börstabol uppgav att han ingen kunskap fått om snöskottningen förrän samma dag, så att det var för sent att inställa sig. Bengt i Vantekullen uppgav att han var sjuk och sängliggande.

Vid sommartinget 1733 uppvisade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge en borgensförbindelse. Den var underskriven av honom, Pär Larsson i Frösäng och Hemming i Smedstorp. Den avsåg bönderna Jöns Nilsson och hans styvson Johan Svensson i Kopparp och gällde rusthållet för Kopparp. Tingsrätten fann skäligt, att verifiera borgensskriften.

Vid höstetinget 1733 hade Pär Öberg i Norra Bråten instämt nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge, rörande skällsord. Nils Hansson friades från Öbergs påstående.

Vid höstetinget 1733 uppkom ett mål som rörde en utmätning i Börstabol. Där hade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge deltagit. Den gällde Nils Jönsson i Börstabol. Denne hade till tinget instämt fjärdingsmannen Måns Larsson i Öninge rörande en hästhud och ett lass trinne och 100 stavrar som enligt Nils Jönssons mening oriktigt hade blivit utmätta. Vi ser här ett exempel på uppdrag för en nämndeman.

På anmodan av nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge hade åtskilliga av häradets invånare inställt sig till vintertinget 1734. Avsikten var att höra om de ville åta sig att göra en landsväg från Adelövs socken till stora vägen vid Holkabergs Lid. De svarade enhälligt att de ansåg en sådan landsväg onödig. De ville därför inte bygga denna nya väg, som de sedan kunde ha svårt att underhålla, utöver de övriga vägar som de nu för tiden har.

Den 11 februari 1734 var Nils Hansson i Gyllinge och hans son Jöns Nilsson i Kopparp vittnen i Ödeshög vid undertecknande av ett köpekontrakt som gällde Kulhult.

Vid hösttinget 1735 hade bonden Nils Jönsson i Börstabol uttagit stämning på Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Börstabol för att de hade brutit kontraktet om tillträdandet av Börstabol. Nils Hansson och Elias Östensson förklarade att de antagit vårbruket vid gården efter landshövdingens resolution. De uppvisade också denna resolution, av vilken framgick att Elias Östensson skulle behålla hemmanet Börstabol, och *Nils Jönsson som en utfattig och oduglig åbo därifrån utkastas.* Rätten friade dem därefter från Nils Jönssons klagomål. Elias Östensson var gift med en syster till Nils Hansson.

Vid hösttinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabol instämt drängen Elias Östensson i Börstabol och Johan Jönsson i Gyllinge för att de överfallit honom med hugg och slag på hans egen gård. Han hade en dag varit på logen och avtröskat lite säd *i sitt trångmål*. Dagen därpå hade Elias Östensson med drängen kommit dit och börjat tröska på samma loge. Nils gick då dit och då hade Elias Östensson huggit honom i högra handen med en yxa, och Johan slagit honom två hål i huvudet med en slaga. För detta yrkade han laga plikt samt expenser efter räkning, 13 daler silvermynt.

Elias Östensson förklarade att han av landshövdingen anförtrotts hemmanet och besått det i år med utsäde. Så gick han dit med drängen för att tröska. Då hade Nils Jönsson om morgonen kommit dit och strax börjat slagsmål med Johan men Elias nekade i övrigt för sin del att ha huggit honom med yxan. Johan Jönsson berättade att när Nils Jönsson kom in på logen *hade han strax sprungit svaranden på håret, varför han blev förorsakad att taga emot och därvid slagit Nils mot logabalken. Därigenom hade han kanske fått skadorna i huvudet, men också Johan nekade till att ha huggit honom i handen.* Nämnden berättade härvid att Elias Östensson är satt till åbo efter resolution av landshövdingen.

Resolution: Nils Jönsson har i slagsmål med Johan Jonsson i Gyllinge fått tre hål i huvudet och fördenskull prövar rätten skäligt att Johan Jönsson därför skall plikta fyra daler silvermynt. Vad gäller hugget i handen skall Elias vid nästa ting med ed sin oskuld erhålla.

I domboken för hösttinget 1735 talas det om hjälp av sockenborna för bygge av sockenstuga. Nils i Gyllinge skänkte timmer till denna.

Vid sommartinget 1736 kom en liten fortsättning av bråket på logen i Börstabol. Drängen Johan Jönsson hade dött. Elias Östensson samt Håkan Nilsson i Gyllinge hade för drängens räkning betalat hans böter. De hade nu instämt drängens fader, Jon Larsson på Askaremålens ägor i Adelöv, för att denne skulle betala sonens böter. Jon Larsson hävdade att Elias Östensson, Håkan Nilsson och Nils Hansson åtagit sig att betala böterna, Elias en plåt, Håkan en plåt och Nils i Gyllinge en plåt, och han ville därför slippa undan. Det gick inte Håkan eller Elias med på och Jon Larsson fick därför lova att till dem före midsommar betala 12 daler 16 skillingar. Erik Larsson i Öjan gick i borgen för beloppet.

Vid hösttinget 1737 förekom ett mål rörande slagsmål och sabbatsbrott i Lilla Krokek. Det var drängen Lars Andersson i Lilla Krokek som instämt

rusthållaren Per Månsson i Lilla Krokek. Som vittnen åberopade han bl. a. nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge. Om detta, se Lilla Krokek.

Vid vintertinget 1739 ansökte Nils Hansson om avsked från sin nämndemansbefattning. Han framhöll att han var inemot 70 år gammal och hade fel på sin hörsel. Nämnden beviljade hans ansökan. Han hade då suttit som nämndeman i närmare 20 år.

Vid vintertinget 1742 uppvisades en skrift av den 13 november 1741, där förra nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge samt Östen Jonsson i Porsarp gått i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp. Det gällde att denne skulle få överta *halva kronorusthållet nr 122 i Lilla Krokek. Detta hade Jöns Nilsson tillhandlat sig av rusthållaren Per Månsson och där skall han prestera vad lag och förordningar bjuder, bygga, hävda och bruka, och i brist av Jöns Nilssons plikts fullgörande stå de med sina skatterätter som borgen.*

Vid sommartinget 1744 tilltalade Nils Hansson i Gyllinge sin son, drängen Nils Nilsson och *qvinfolket* Ingeborg Johansdotter för att *de med varandra haft lägersmål.* De tillstod lägersmålet, som skett i Gyllinge något före Mickelsmässan förra året. Hon hade blivit havande, men ännu ej framfött något barn. Hon påstod att det skett under äktenskapslöfte, men detta syntes mindre troligt eftersom *hon också hört att han skall ha talat med en annan kvinna om äktenskap. Ingen av dessa har förut med lägersmål sig försett*. Han åtog sig godvilligt att betala hennes böter. Rätten dömde dem båda enligt Missgärningabalken till böter, han tio daler silvermynt och hon fem daler. Dessutom skulle de till Ödeshögs kyrka betala, han fyra daler och hon två daler, samt undergå enskild skrift och avlösning i sakristian.

Vid höstinget den 7 november 1744 uppkom detta mål igen och då gällde det underhållet. Ingeborg Johansdotter hade hos rätten anhållit att hon måtte få något till sitt barns underhåll av barnafadern, Nils Nilsson i Gyllinge. Rätten beslutade att bör *Nils Nilsson till detta oäkta barns föda och uppfostran årligen betala fyra daler silvermynt, vilka barnets moder har att uppbära, så länge hon det hos sig behåller och försörjer.*

Vid sommartinget 1745 hade Nils Hansson i Gyllinge instämt soldaten Staffan Jönsson Törngren på Gyllinge ägor rörande några förklenliga ord och åthävor. De angav sig nu vara förlikta med varandra. Nils Hansson skulle av soldatens lön få behålla och avräkna åtta daler silvermynt. Därmed var denna tvist dem emellan avslutad. *Men om soldaten åter skulle på något sätt med ord eller gärning förolämpa Nils Hansson, då skall detta stå öppet till laga åtal.*

Till höstinget 1745 hade Nils Hansson i Gyllinge låtit instämma salpetersjudaren Lars Jonsson i Glasfall och *qvinfolket* Elisabet Nilsdotter i Stora Smedstorp för begånget lägersmål. Båda nekade till detta och sade att de endast talats vid om äktenskap. Detta tal hade slutat då det framkommit att hon haft lägersmål med Nils Larsson i Stora Smedstorp. Därmed kunde rätten inte döma dem.

Vid sommartinget 1751 hade Nils Hansson i Gyllinge blivit instämd till tinget av sina brorsbarn rörande äganderätten till Gyllinge. De hävdade att

Nils Hansson inte hade löst ut sin broder Jöns i Gåsabol. Därför hade de del i Gyllinge. Denna tvist ledde till flera rättegångar. Vittnen inkallades och hördes. Hustru Lisken Nilsdotter i Stora Smedstorp berättade att hon för mer än 20 år sedan var piga hos numera avlidne Jöns Hansson i Gåsabol. Då hade en dag Nils Hanssons son Håkan i sällskap med Lars Hemmingsson i Smedstorp kommit dit och medfört en väska med *kopparplåtar* som sedan lämnades kvar i Gåsabol. Hon hade också dessförinnan hört att Jöns uppmanat sin broder Nils betala den delen av gården.

Efter genomgång av äldre handlingar i häradskistan kom rätten så småningom fram till sitt utslag den 28 oktober 1751 vid hösttinget. Där konstaterades att *Nils Hanssons fader, Hans Nilsson, var gift med Kerstin Jönsdotter, vilken dog den 18 oktober 1717. Rätten anser att föräldrarna gjort en sådan kristlig författning att yngste sonen Nils Hansson skulle vara berättigad att utlösa äldre brodern Jöns Hansson i Gåsabol och bägge deras systerbarn i Öjan. Hela den senare förflutna tiden och intill senaste sommartinget har Nils Hansson suttit uti en alldeles rolig och otilltald besittning av skattehemmanet Gylling. Men sedan han den 30 december 1750 sålt en tredjedel till sin måg Hans Persson har kärandena genom åtal och lagsökning påstått laga åtkomst till tre femtedelar av hemmanet. Häradsrätten prövade rättvist befria Nils Hansson i Gyllinge från allt vidare åtal angående åtkomsten av hemmanet.*

Ytterligare en notis från domboken. Till sommartinget 1753 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Johan Svensson i Krokek och qvinspersonen Maria Månsdotter på Gårdshults ägor för sig emellan begånget lönskaläge. Det hade skett under tjänsten tillsammans i Gyllinge sistlidna vår, varav hon nu blivit havande. Båda erkände frivilligt inför rätten och berättade att det tilldragit sig mellan midsommaren och mickelsmässan. De sakfälldes jämlikt 53 kapitlet Missgärningabalken att böta, han tio och hon fem daler silvermynt. Hon fick *i brist på medel* avtjäna sitt straff med sju dagars fängelse på Linköpings slott. Därutöver skulle de erlägga till Ödeshögs kyrka, han fyra och hon två daler silvermynt. De skulle också i samma kyrka undergå enskild skrift och avlösning. Johan Svensson förklarades också skyldig att betala underhåll för barnet *intill det sig själv försörja gitter, årligen med fyra daler silvermynt.*

Vid höstetinget 1754 uppvisade bonden Elias Östensson från Porsarp en köpeskrift från den 18 oktober 1752. Av detta framgick att han av bonden Nils Hansson i Gyllinge tillhandlat sig 1/3 av skattehemmanet Gyllinge. Detta köp hade han vid tre tillfällen uppbjudit vid tinget, vid vintertinget, sommartinget och höstetinget 1753. Rätten förklarade därför detta köp vara *fast ståndande*. Så var reglerna på den tiden. Personer med bördsrätt hade företräde och därför krävdes dessa tre uppbud vid tinget.

År 1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det *frossan* som är omtalad det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer, dock ingen i Gyllinge. I Lilla Krokek dog fem personer.

På ägorna fanns vid denna tid också en torpare som hette Per Jonsson med hustru Maria Månsdotter.

Hans Persson	---- i Adelöv, bonde, död 1766
Peter Johansson	(1736),
Karin Nilsdotter	1726-12-09,
Barn: Peter	1749-04-16, g m Annika Olofsdotter, till S Bråten
Maria	1752-09-02, död 1756
Hans	1757-03-27, g m Brita Svensdotter i L Krokek, se nedan
Stina	1760-06-16, g m Nils Johansson i Broby, se nedan
Nils	1771-08-27, se nedan

Karin Nilsdotter var dotter till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Hon gifte sig 1745 med Hans Persson från Adelövs socken. Hans bakgrund är inte känd. Han dog 5 mars 1766 och Karin Nilsdotter gifte om sig 1768 med Peter Johansson. Denne var enligt uppgift från Staffanstorp men hans bakgrund har inte heller kunnat klarläggas. Peter dog 1800 av svullnad. Bouppteckningen efter honom upptog tillgångar till ett värde av 199 riksdaler. Karin Nilsdotter dog av ålderdom 1812, 86 år gammal.

Vid sommartinget 1757 förekom en arvstvist. Jöns Nilsson i Kopparp, Elias Östensson i Porsarp och Håkan Nilsson i Börstabol hade instämt deras syster och svåger Hans Persson i Gyllinge med hustrun Karin Nilsdotter samt Lars Nilsson med sin hustru Maria Eriksdotter i Gyllinge, samt även pigan Maria Nilsdotter i Hårstorp. Tvisten rörde arvet efter Nils Hansson i Gyllinge. Med rättens hjälp löstes tvisten.

Vid hösttinget 1758 uppgjordes ett system med hjälpskjutsar vid gästgivargården i Holkaberg. Varje gård om ett mantal skulle hålla fyra hästar. Gyllinge skulle således hålla fyra hästar för gästgivargårdens räkning efter en viss turlista.

Den 17 november 1761 inträffade en eldsvåda i Gyllinge. Ladugårdshusen med säd och foder blev lågornas rov. Ägarna till Gyllinge var då Jonas Nilsson, Per Håkansson och Hans Persson. Enligt syn som hölls den 11 januari 1762 uppgick värdet av det brunna till 217 daler silvermynt. Brandorsaken misstänktes vara gnistor från skorstenen.

Vid vintertinget 1763 hade kronans länsman, Jonas Fellbom, instämt bönderna Hans Persson och Per Håkansson i Gyllinge samt Per Persson i Narbäck. Målet gällde försummelse med skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård. Gästgivaren Johan Jönsson *hade beklagat sig över denna efterlåtenhet och tredsko. Detta genom att de flera resor på sina hålldagar, antingen sände bort sina hästar eller sitt folk, så att han vid de resandes ankomst, icke kunde göra den säkra uträkning om skjutsar som han måste göra.*

De åtalade nekade helt till detta och uppgav att *gästgivaren om sommaren och när det var gott väglag, sällan eller aldrig anlitade dem. Då behöll han all skjutsen själv. På sommartid hade han också mera gäster. Men så snart väglaget blir tungt och svårt, då ville han ha hjälp. Deras*

hästar blev då svaga och utmattade. De åtog sig att med vittnen bevisa detta.

Rättens beslut i detta mål blev att *häradsrätten inte kunde sakfälla svarandena till mer än sex daler silvermynt vardera. Men de uppmanades för övrigt att framdeles noga iakttaga sina åliggande i denna sak.*

I domboken för vintertinget 1786 finns ett arvsförordnande, skrivet av Karin Nilsdotter. Hon uppgav där att hon hade fyra barn men att äldste sonen Peter dött och efterlämnat en dotter, Maria Kristina. Alla barnen skulle ärva lika. Sondottern Maria Kristina skulle ha sin del. Men så uppgavs vidare, att sonen Peter redan under sin livstid fått så mycken hjälp att Maria Kristina därigenom redan fått sitt arv. Detta hade tillgått så att Karin och hennes man hjälpte sonen, dels när han bodde hemma och dels när han därefter bodde i Södra Bråten. De hade då hjälpt sonen med att bruka och bärga hans hemmansdel där. Denna hjälp värderades till 31 riksdaler specie. Peter Hansson dog av bröstfeber 1784. Detta tyder på att han kanske av sjukdom inte kunnat klara bruket själv. Sondottern blev därigenom arvlös. Vi kan undra över om något annat också låg bakom.

Bouppteckningen efter Karin Nilsdotter visar att hon efterlämnade tre barn, sonen och rusthållaren Hans Hansson i Munkeryd, dottern Stina gift med Nils Johansson i Gyllinge samt sonen Nils Persson. Tillgångarna uppgick till 420riksdaler, därav 1/9 mantal Gyllinge för 333 riksdaler.

Deras yngste son, Nils Persson upplät vid höstetinget 1815 till sin bror Hans Hansson sin arvslott i Gyllinge. Det överenskoms att Hans Hansson i stället för arrende skulle till Nils Persson *hålla föda till en ko och en fåra vinter som sommar bland sina kreatur, vidare i spannmål ½ tunna råg, ½ tunn korn och åtta kappar blandkorn, en kålgårdssäng samt vidare åtnjuta rum för sig själv tillika för sina saker*.

Nils tycks ha varit ogift. Han var dräng i Munkeryd hos sin brorson Sven Hansson. År 1818 flyttade han till Stora Åby socken.

Anna Jönsdotter ----, g 1729 m Lars Arvidsson från Ö Haddåsen
Marit Jönsdotter ----, g 1727 m Sven Arvidsson (från Ö Haddåsen)

Anna och Marit var troligen systrar. Deras bakgrund är okänd. Möjligen fanns släktband till Gyllinge.

Om vi ser på sjukdomar och epidemier var särskilt 1773 ett svårt år med höga dödstal. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår.

Det var flera sjukdomar som härjade i bygden, mest rödsot men sedan kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stavabygden avled detta år 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt. I Gyllinge är ett dödsfall noterat detta år.

Per Håkansson 1730-08-07, bonde i Gyllinge,
h Karin Eliadotter (1740)-,
Barn: Johan 1761-02-14,
Maria (1763), g m bonden Johannes Larsson i Maltmossen
Nikolaus (Nils) 1765-02-10,

Per Håkansson och Karin Eliadotter gifte sig 1756. Per var sannolikt son till Håkan Olofsson och Sara Hansdotter i Lyckan, Ödeshög. Karin var dotter till Elias Östensson och Kerstin Nilsdotter i Porsarp. Karins morfar var då Nils Hansson i Gyllinge. Karin har inte kunnat anträffas i födelseboken.

Vid höstetinget 1754 uppvisade Elias Östensson i Porsarp, far till Karin Eliadotter, ett köpeavtal av vilket framgick att han av Nils Hansson köpt en tredjedel av hemmanet Gyllinge och som han därför fick lagfart på. Per Håkansson anlitades som boupptecknings man. Han dog 1797 av lungsot. Karin Eliadotter dog 14 mars 1800 av bröstfeber, 60 år gammal.

Dottern Maria har inte kunnat återfinnas i födelseboken. Hon är inte inskriven där men är väl dokumenterad i övrigt.

Vid vintertinget 1772 kom *för mig och sittande rätten beskedlig man Per Håkansson i Gyllinge, uppvisande köpeskrift av den 25 februari 1770, varav intogs att han och hans hustru, sedesamma Karin Eliadotter för överenskommen köpeskilling två hundrade femtio daler silvermynt utav deras fader och svärfader, Elias Östensson i Porsarp och dess hustru Kerstin Nilsdotter sig tillhandlat en tredjedel uti hela skattehemmanet Gyllinge, varvid nu om fastebrev anhålles*.

Så pampiga och högtidliga är formuleringarna i domboken. De fick sitt fastebrev.

Stefan Jansson Törngren 1717-02-28, soldat för Gyllinge,
Anna Danielsdotter 1713-02-12,
Barn: Daniel 1744-02-17,
Lars 1746-10-20,
Sara 1748-11-03,
Maria 1751-04-15,
Katharina 1757-06-25, g m Gabriel Nilsson fr Stora Åby.
Karin 1758-06-13,

Stefan och Anna kom till Gyllinge omkring 1743 från Åby Sörgård. Namnet skrivs ibland Staffan. Han var son till Jöns Kullberg och Anna Staffansdotter i Bunnström. Anna var dotter till Daniel Svensson och Ingrid Jönsdotter på Staffanstorps ägor.

I början av 1760-talet flyttade de till Holkabergs ägor. Där dog Anna den 21 oktober 1776. 1777 gifte Stefan sig med Maria Andersdotter från Klämmestorps ägor. Flera barn föddes i det nya äktenskapet. Omkring 1780 flyttade de till Stora Krokeks ägor och efter ytterligare några år flyttade de till Klämmestorps ägor. År 1790 *dog den blinda rotegubben, avskedade*

soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal.

Dottern Katharina blev gift med Gabriel Nilsson från Stora Åby. De bodde sedan i Biskopstorp i Rök. Hon dog i Väderstad 1817. En ättling till dem är Dave Anderson i Portland i Oregon i USA.

Lars Nilsson	----. torpare
Maria Persdotter	----,
Elin	1744-03-20,
Elin	1746-11-20,
Elin	1749-02-27,

Lars och Maria är omnämnda på Gyllinge ägor under åren 1744-49, men bodde här kanske något längre. Deras bakgrund är okänd. Det är märkligt med döttrarna, tre st. Elin. Några anteckningar om att någon av dem dött finns inte. Detta är dock den troliga orsaken till tre barn med samma namn.

Av domboken 1754 framgår att pigan Justina Persdotter från Alminge inte fått ut sin piglön efter det att hon tjänat ett år hos Lars Nilsson. De förliktes dock och rätten behövde inte ta upp målet. Det fanns i Gyllinge en person till som hette Lars Nilsson, nämligen Nils Hanssons yngste son. Han hade dock flyttat till Öjan 1751 och därför får vi tro att det är denne torpare Lars Nilsson som haft en piga, Justina Persdotter. Lars och Maria är inte nämnda efter 1749.

Peter Dahlbom	(1745), artillerist,
Ingrid Jönsdotter	1743-08-12,
Barn: Peter	1767-07-16, död 6 januari 1772 av bröstsjuka
Maria	1768-10-01, död av bröstsjuka 1770,
Katharina	1770-10-17, död 6 januari 1772 av bröstsjuka,
Anders	1775-02-11,
Stina	1772-11-16,
Peter	1777-07-12, torpare, gift med Stina Jonsdotter
Johannes	1779-04-25, död 1782 av vattusot,

Peter Dahlboms bakgrund är okänd, - men kanske ändå inte. Vid mitt sökande i arkiven efter hans föräldrar har jag konstaterat att det på Råby ägor i början av 1740-talet fanns en soldatfamilj som hette Dahlbom. Det var Lars Jonsson Dahlbom och hans hustru Ingrid Karlsdotter som den 6 november 1740 fick en son. Vad de döpte sin son till har jag inte kunnat tolka. Dopvittnena på Råby ägor den 9 november 1740 var Anders i Kråketorp, Jöns i Glasfall, Karl i Fogeryd, Anders i Fogeryd, hustru Margareta på Sunneryds ägor, Maria i Fogeryd och pigan Maria i Åby.

Lars Dahlbom var således gift med en dotter till Karl och Ingeborg i Glasfall. Allt sammantaget gör att det känns ganska lätt att påstå att denna familj på Råby ägor är Peter Dahlboms föräldrar. Jag kunde så få en knytning tillbaka till Lars Jonsson och Ingrid Karlsdotter. Jag har dock inte funnit någon födelsenotis som jag med säkerhet kan knyta till Peter. Ingrid Jönsdotter var dotter till Jöns Persson i Glasfall och hans hustru Elin Karlsdotter.

Peter och Ingrid gifte sig 1766. Peter var då nybliven soldat för Gyllinge. De bodde sedan kvar i Gyllinges soldattorp till 1782. Då sadlade Peter om och blev artillerist och flyttade med familjen till Glasfall. Peter Dahlbom har därefter möjligen dött ute i krigen. Ingrid intogs som fattighjon i fattigstugan omkring år 1810 och dog där 1822. I död- och begravningsboken har jag också funnit att en son till dem, Peter, dog 1772, fyra år gammal. Någon uppgift i födelseboken om honom har jag inte anträffat.

Vid vintertinget 1772 hade ryttaren Sven Lundgren på Munkeryds ägor instämt Peter Dahlbom rörande en skuld på åtta daler silvermynt. Lundgren inställde sig men Dahlbom avhördes icke. Det framkom att han med sitt kompani marscherat till en arbetskommendering i Karlskrona. Målet uppsköts. Förmodligen kom de sedan överens om skulden.

Vi hösttinget 1773 dömdes soldaten Dahlboms hustru i Gyllinge till böter för att hon försummat att delta i ett uppbördsmöte. Hon var inte ensam om detta. Flera andra från bygden råkade ut för samma sak.

Vid vintertinget 1774 hade Dahlbom instämt torparen Lars Nilsson på Ödeshögs Klockargårds ägor rörande en skuld av två daler och 20 öre silvermynt. Lars Nilsson önskade en månads anstånd, och fick det.

Soldaten Dahlbom hade till vintertinget 1776 instämt bonden Jöns Eriksson i Staffanstorp och hans hustru Maria Håkansdotter med påstående om plikt för ett okvädinsord samt för att de år 1770 i Dahlboms hus eftersökt ett förkommet sågbräde. När målet uppropades fanns ingen av parterna på plats, men av nämnden intygades att parterna var förlikta. Med detta lät rätten det hela bero.

Vid sommartinget 1777 hade fjärdingsmannen Jöns Öqvist instämt Peter Dahlbom med anledning av en auktionsskuld på tre riksdaler. Dahlbom hade inte kunnat nås med stämningen. Målet uppsköts. Jag har inte funnit någon fortsättning av målet.

Lars Leonhardsson	----, torpare
Maria Johansdotter	(1739),
Dottern Katharina	1767-01-15, g m livgr. Joel Huggert i Munkeryd,

Lars och Maria gifte sig 1766. Maria uppgavs vara från Kopparp och jag antog att hon var dotter till bonden Johan Svensson i Kopparp. Han och hans hustru Maria Jonsdotter hade en dotter som hette Maria, men hon gifte sig 1767 med Olof Jonsson från Kushult. Jag konstaterade att det år 1766 fanns en tjänstepiga i Kopparp med detta namn men hon var bara 18 år. Den Maria som Lars Leonhardsson gifte sig med 1766 var då troligen ca 27 år. Vi vet inget om bakgrunden för Lars och Maria.

Lars Leonhardsson rymde från sin familj till Stockholm 1766, tydligen kort tid efter vigseln. Han dog där, senast 1772. Maria Johansdotter bodde kvar på Gyllinge ägor. Det är okänt om hon själv drev torpet vidare. Senare uppgavs att hon bodde i en backstuga på Gyllinges ägor. Hon dog där den 2 januari 1803 av tärande sjuka. Dottern Katharina Larsdotter gifte sig 1792 med livgrenadjären Joel Huggert i Munkeryd.

Katharina Larsdotter blev änka 1807. Joel Huggert hade kanske stupat i krigen i Tyskland. Hon flyttade då tillbaka till Gyllinge och bodde i en backstuga på ägorna, troligen nära soldattorpet. Hon ingick nytt äktenskap

1809 med Lars Jönsson från Stora Smedstorp. Denne dog två år senare och då återkom hon till backstugan på Gyllinge ägor.

Hon hade från sitt första äktenskap en son , Lars Joelsson, som uppgavs vara sjuk av skärvan. Han drunknade i Vättern 1819. Hon hade också en dotter, Maja Joelsdotter. Maja gifte sig 1722 med Peter Arvidsson från Svinåsen och de hade sedan ett torp på Gyllinges ägor , se nedan. Katharina Larsdotter dog där 1 maj 1847. Detta var en dyster familjeberättelse.

Storskiftet i Gyllinge genomfördes 1795. Ägare till de tre gårdarna då var Per Håkansson, Maria Persdotter i Lilla Krokek, änka efter Sven Jönsson i Kopparp som var en sonson till Nils Hansson i Gyllinge samt Hans Hansson i Munkeryd som med sin mor Karin Nilsdotter ägde den tredje gården. Genom att Hans Hansson gifte sig med en kusindotter, dotter till Maria Persdotter, blev han senare ägare till två av gårdarna. Vid sommartinget 1796 föredrogs storskiftet i Gyllinge inför tingsrätten. Inget klander hade inkommit varför tingsrätten fastställde skiftet.

Hans Hansson	1757-03-27, bonde,
Brita Svensdotter	1768-05-09,
Barn: Maria	1791-05-02, g m Jonas Jonsson i Gåsabol
Sven	1793-07-21, g m Brita Jaensdotter, bonde, lösdrivare
Anna Brita	1795-12-22, g 1819 med Johan Mattsson i Ösiö,
Lena Kristina	1800-03-23, g m Peter Jonsson i Gåsabol,
Peter	1803-08-13, död av inflammation och feber 1822.
Katharina	1805-11-10, g 1827 m sockenskom. Peter Hansson i Ösiö

Hans och Brita gifte sig 1790. Hans var son till Hans Persson och Karin Nilsdotter i Gyllinge och dotterson till Nils Hansson i Gyllinge och Brita var dotter till Sven Jönsson och Maria Persdotter i Kopparp. Hon var då son-son-dotter till Nils Hansson. Hans var således kusin till Britas far. Hans och Brita ägde två av de tre gårdarna i Gyllinge. De flyttade 1793 till Munkeryd. Hans ägde dock under lång tid sina två gårdar i Gyllinge. Av domboken för 1790 framgår att han också ägde någon gårdsdel i Råby.

Dottern Maria gifte sig med Jonas Jonsson i Gåsabol och de blev sedan bönder i Gyllinge. Dottern Lena Kristina gifte sig med Peter Jonsson i Gåsabol och de blev också bönder i Gyllinge, se längre fram.

Vid höstetinget 1790 förekom ett mål mellan bönderna Anders Larsson i Råby, Hans Hansson i Gyllinge, Sven Persson i Sonaby, Sven Jansson i Stava, alla såsom delägare i Råby å ena sidan och å andra sidan bönderna Peter Jonsson och Lars Larsson i Lyckan. Målet rörde hägnaderna, möjligen vid soldattorpet i Råby.

Hans Hansson dog i Munkeryd 1815 under mystiska omständigheter. Dödsorsaken var arsenikförgiftning. Något brott gick inte att styrka. Se närmare härom under Munkeryd.

Under något år vid mitten av 1770-talet fanns i Gyllinge bonden Abraham Nilsson, hans hustru Katharina Andersdotter samt deras två döttrar Sara och Katharina, födda 1773 resp. 1776. De är okända i övrigt.

Vid vintertinget 1778 hade bonden Anders Persson i Öninge instämt brukaren Jonas Larsson i Gyllinge med krav om betalning av sju riksdaler med stöd av en förlikning dem emellan. Jonas Larsson erkände riktigheten därav och han ålades därför av rätten att betala skulden.

Johan Ärlig	1761-11-04 i Öggestorp, soldat, sedan torpare
H1 Ingrid Andersdotter	(1747-07-29)
H Brita Jonsdotter	1780-10-27 i Lommaryd
Barn: Johannes	1811-12-14, död 1818 av slag
Nils Peter	1815-03-27, död av slag 1816

Johan Ärlig var soldat i Gyllinge från 1779 till omkring år 1810. Han gifte sig 1781 med Ingrid Andersdotter från Adelöv. Ingrid var då tjänstepiga i Kopparp och Johan var soldat. Han var 175 cm lång uppgavs det vid en mönstring. Ingrid var halvsyster till rusthållaren Johan Andersson i Uckleby i Åby enl. boupptecknin g 1802. Jag känner i övrigt inte till bakgrunden för Johan eller Ingrid. Johan fick en tapperhetsmedalj för sina insatser i finska kriget. Han överlevde krigen och kunde dra sig tillbaka efter slutad tjänstgöring som soldat.

Ingrid dog 1807 och han gifte sig 1812 med Brita Jonsdotter från Ö Haddåsens ägor och de flyttade dit. De bodde där några år och flyttade sedan till Stora Krokeks ägor omkring år 1814. Efter några år flyttade de tillbaka till Ö Haddåsen. Efter att Brita Jonsdotter dött bosatte sig Johan Ärlig på Stora Smedstorps ägor. Dagen före julafton 1828 *dog avskedade soldaten Johan Ärlig, fattighjon på Stora Smedstorps ägor, född i Öggestorp 1761, ihjälfrusen på natten, inte långt från sin hydda, 64 år gammal*.

Den hydda som om nämnes kan troligen vara det som senare blev kallat *Ärliatorpet*, på Stora Smedstorps ägor men nära intill gränsen mot Gyllinge och bara några hundra meter från soldattorpet i Gyllinge.

Johan Ärlig hördes som vittne vid vintertinget 1787 rörande en inbrottsstöld i Havrekullen samma år. Hos dem i soldattorpet i Gyllinge bodde sannolikt Ingeborg Jönsdotter, född omkring 1703 och beskriven som inhyst torparänka, död 1788.

Till Gyllinge kom omkring 1810 en ny soldat som också han hette Johan Ärlig.

Olof Jonsson	(1757), torpare, backstugusittare, fattighjon, död 1827
Maja Nilsdotter	1756-06-17,
Dottern Maja	1794-10-02,
- s Joel, oä	1820-06-15, troligen död omkr. 1830
- s Anders, oä	1823-92-22, död samma år

Bakgrunden för Olof är okänd. De gifte sig 1793. Olof uppgavs då vara från Gyllinge och Maja var piga från Munkeryd. Maja dog 1824 av ålderdom. Olof dog 1827 av ålderdom. Han uppgavs då vara fattighjon.

Deras dotter, Maja Olofsdotter, var piga på olika håll i bygden. Hon födde två oäkta barn, Joel och Anders. Maja Olofsdotter uppgavs vara fattighjon från Gyllinge ägor och dog 2 december 1828. Sonen Anders dog 1823, samma år som han föddes. Jag saknar uppgift om sonen Joels vidare öden.

Folkökningen i landet fortsatte. Antalet självägande bönder ökade samtidigt genom att skatteköpen fortsatte. Bönderna kunde då bli ägare av sina gårdar. Jordbruksarealen ökade, potatisodlingen slog igenom, storskiftena fortsatte. Samtidigt växte ändå försörjningsproblemen. Vi fick ett växande proletariat av backstugusittare, torpare och inhyseshjon. Produktiviteten var låg, man höll gärna fast vid gamla, fäderneärvda redskap och brukningsmetoder. Plogen hade ännu inte kommit i allmänt bruk. Boskapsskötseln följde likaså de gamla formerna. Ladugårdarna var små, trånga och mörka och kreaturen svältföddes under vintrarna.

Den 29 augusti 1802 var det auktion i Gyllinge. Det framgår av domboken från höstetinget 1802. Auktionen hölls av Jonas Håkansson i Börstabol, sonson till Nils Hansson i Gyllinge. Jonas hade till detta ting instämt livgrenadjären Johan Friberg i Bankaby eftersom denna inte inom föreskriven tid betalat sitt auktionsinrop.

Under 1800-talets första år ägdes 2/3 av Gyllinge av Hans Hansson i Munkeryd.

Nils Johansson	1753-06-10 i V Tollstad, bonde
Stina Hansdotter	1760-06-16,
Sonen Jonas	1794-12-26 i V Tollstad, gift se nedan

Nils hade sin bakgrund i Hästholmen, son till Johan Nilsson och Maria Jonsdotter i Broby, V Tollstad. Stina var dotter till Hans Persson och Karin Nilsdotter i Gyllinge. Nils och Stina gifte sig 1788 och bodde troligen i Broby innan de 1808 kom till Gyllinge. Efter att sonen Jonas ingått äktenskap 1815 satt de på undantag. Nils Johansson var förmyndare för avlidne Jöns Nilssons barn i Åsa, vilket framgår av domboken 1808. Nils Johansson dog 6 mars 1827 av bröstfeber. Stina Hansdotter dog i Gyllinge den 20 december 1833 av bröstfeber, 73 år gammal.

Till vintertinget 1813 hade bonden Nils Johansson i Gyllinge instämt bonden Emanuel Blavier i Tuna. Det gällde betalning för ett bockskinn som han tre år sedan tidigare lämnat till Blavier som skulle lämna det vidare för beredning. Blavier förnekade all kännedom om bockskinnet. Som vittne åberopades Peter Persson i Narbäck. Rätten kom dock fram till att bevisning saknades och Johansson dömdes att betala rättegången. Nils Johansson och Emanuel Blavier var släkt. Kanske kan man påminna sig det gamla ordstävet: *Släkten är värst.*

Jonas Jonsson	1782-11-08, bonde,
Maja Hansdotter	1791-05-02,
Barn: Lena Stina	1812-10-22, g m Johan Petersson i Överby i Svanshals
Margareta	1814-03-20, död s å av förstoppning
Johannes	1815-07-22, t Rök 1842, död i mars 1876
Maja Kaisa	1818-02-21, död 1876, tre barn i Amerika
Kristina	1821-02-27, g m skrädd. Gustaf Alfred Larsson
Margareta	1823-03-08, g m Anders Jonsson i Väderstad
Karl Johan	1825-08-13, död
Anna Sofia	1827-03-26, död
Eva Lotta	1828-11-10, ”hör illa”, död 1857
Anna Brita	1832-02-18, död 1832
Tilda Lovisa	1833-06-26, bodde kvar hos föräldrarna,

Jonas var från Gåsabol, son till Jonas Månsson och Stina Jonsdotter. Maja var dotter till Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd. På långt håll var de släkt. Båda hade rötter i Gyllingesläkten. Jonas och Maja gifte sig 1812 och övertog en av de två gårdar som hennes far ägde i Gyllinge.

Maja Hansdotters far, Hans Hanson, dog i Munkeryd under oklara omständigheter 1815. Se närmare om detta under Munkeryd.

Från omkring 1850 var Jonas och Maja på undantag. De dog båda 1876, hon den 22 mars av slag och han den 27 oktober av ålderdom. Bouppteckningen efter dem visade på tillgångar för 679 riksdaler, skulder för 129 riksdaler.

Jonas Nilsson	1794-12-26 i V Tollstad, bonde
Maja Lena Persdotter	1795-09-23,
Barn: Anders Magnus	1817-02-03,
Hans Peter	1818-10-13,
Johanna Sofia	1821-02-25

Jonas var son till Nils Johansson och Stina Hansdotter i Gyllinge. Maja Lena var dotter till Peter Olofsson och Greta Andersdotter i grannbyn Staffanstorp. Jonas och Maja Lena gifte sig 1815 och övertog hans föräldragård i Gyllinge, 1/3 mtl.

I husförhörslängden för 1821 anges att han innehade 2/3 mantal, således två av de tre gårdarna. De flyttade 1831 till Staffanstorp, hennes föräldragård. De köpte då gården i Staffanstorp av Peter Olofsson, hennes fader. Maja Lena dog 1851 och Jonas dog 1861. Se vidare under Staffanstorp.

Nils Persson	1765-02-10, bonde, m
Maja Lena Persdotter	1781-04-18, från Rossholmen
Barn: Peter	1801-04-03, soldat i Rossholmen med namnet Skarp
Jonas	1802-11-09,
Andreas	1804-07-16
Jan Peter	1807-08-10,

Nils och Maja Lena gifte sig 1800. Nils var son till Per Håkansson och Karin Eliadotter i Gyllinge. Maja Lena var sannolikt dotter till soldaten, senare bonden Peter Ekegren och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. De bodde i Gyllinge till 1809 då de flyttade till Maltmossen.

Maltmossen var en kronogård, omfattande 1 mantal. Nils Persson var högstbjudande vid en auktion av arrendet av Maltmossen. Detta framgår av domboken 1808. Enligt ett kontrakt som intagits i domboken för år 1815 överlät Nils Persson sin mödernelott i Gyllinge på Hans Hansson, vilken var kusin till Nils Perssons mor, Karin Eliadotter. Nils Persson avled i Maltmossen 1820. Maja Lena gifte sig 1823 med Magnus Månsson och de övertog sedan en gård i Rossholmen, kanske hennes föräldragård.

Av domboken framgår att Nils hade förmynderskapsuppdrag, bl. a. ett som gällde Jonas Johanssons efterlämnade omyndiga barn i Stora Smedstorp. Ett annat gällde Hans Anderssons omyndiga barn i Sunneryd.

Vi har nu kommit en bit in på 1800-talet. Det var en period av nyodling. Gamla åkrar utökades och nya tillkom. En stor del av stengärdesgårdarna tillkom nu.

Anders Nilsson	1790-10-11 i Adelöv, arrendator
Maja Stina Olofsdotter	1812-06-22 i Adelöv,

Anders var sannolikt son till Nils Andersson och Katharina Jonsdotter i Boeryd i Adelöv. Någon uppgift i födelseboken finns inte men i husförhörslängden finns han upptagen. Han hade varit gift två gånger tidigare när han 1841 gifte sig med Maja Stina Olofsdotter. Hon var dotter till Olof Håkansson och Anna Ingesdotter i Sutarp i Adelöv.

Anders och Maja Stina kom till Gyllinge 1842. De brukade här troligen Jonas Jonssons gård. De flyttade 1847 till Stora Smedstorp. Där skrevs de som *inhyses*. De flyttade 1852 till Gåsabol. Där skrevs de *till hus.* År 1863 flyttade de tillbaka till Smedstorp. Maja Stina var då sjuklig.

Anders dömdes 1843 vid Göstrings häradsrätt för stöld. Han dog 1866. Hon gifte sig två år senare med Karl Peter Jonsson. De bodde sedan *inhyses* i Södra Bråten och uppgavs vara fattighjon. Hon dog där 1883.

Peter Jonsson	1794-12-19, bonde,
Lena Kristina Hansdotter	1800-03-23,
Barn: Sven Peter	1825-04-07,
Johanna Kristina	1827-05-24,
Karl August	1829-11-28

Peter och Lena gifte sig 1821. Peter var son till bonden Jonas Månsson och hans hustru Stina Jonsdotter i Gåsabol. Han var således bror till Jonas Jonsson, se ovan. Lena Kristina var dotter till Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd tidigare bosatta i Gyllinge. De bodde möjligen första tiden i Gåsabol. Från omkring 1825 bodde de i Gyllinge.

Vi ser här två bröder från Gåsabol, Peter och Jonas, som gifte sig med var sin syster från Gyllinge. Peter flyttade med sin familj till Sväm 1832. Gården i Gyllinge, 1/3 mantal, sålde de till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter. Salubrevet skrevs den 15 mars 1832 och köpesumman var 2000 riksdaler riksgäld.

Familjens vidare öden är okända. Jag har inte funnit dem under Sväm. De flyttade troligen ur socknen.

Jonas Samuelsson	1808-03-20, torpare, sedan bonde
Johanna Håkansdotter	1815-09-03,
Barn: Frans Vilhelm	1834-10-02, död 1857 i rödsoten
Johan August	1836-09-09, t Lommaryd 1860
Kristina Charlotta	1839-05-26, gift till Lommaryd, se nedan
Gustaf Adolf	1841-12-28, t Öjan 1863
Karl Alfred	1844-12-30, övertog föräldragården, se nedan
Anders Magnus	1846-12-22, död 1849
Emilia Augusta	1849-02-24, t Frebol 1868,
Anders Peter	1852-01-23, död samma år
Oskar Fredrik	1853-07-26, död i rödsoten 1857
Klara Mathilda Josefina	1856-08-05, t L Smedstorp 1878.
Klara Mathilda	1857-12-04, gift 1878 och utfl. till Adelöv 1879
Josefina Florentina	1861-11-10, gift och flyttat till Mark 1888

Jonas var sannolikt son till Samuel Larsson och Katharina Persdotter i Norra Bråten. Han kom från Bankaby till Gyllinge 1832. Året därefter gifte han sig med Johanna från Börstabol. Hennes föräldrar var Håkan Jonsson och Maja Larsdotter. Jonas var en tid nämndeman.

Sonen Karl Alfred övertog gården omkring 1880, då han gifte sig. Jonas och Johanna erhöll då ett undantag på gården. Jonas var också ofta omnämnd som förmyndare. Jonas dog den 11 nov. 1882 av lunginflammation. Johanna dog 2 januari 1891av bröstlidande. Dottern Klara gifte sig med Gustaf Johansson i Lilla Smedstorp. En sonson till dem blev handlanden Karl Gustaf Pettersson i Ödeshög.

Bouppteckningen efter Jonas Samuelsson visar att han efterlämnade hustrun, Johanna Charlotta Håkansdotter samt sju barn Johan August i Tubbarp i Lommaryds socken, Gustaf Adolf i Narbäck, Karl Alfred i Gyllinge, Kristina Charlotta gift med hemmansägaren Karl Larsson i Gunnestorp, Lommaryds socken, dottern Emilia Augusta gift med hemmansägaren Andreas Petersson i Hårstorp, dottern Klara Mathilda gift med hemmansbrukaren Gustaf Johansson i Lilla Smedstorp, dottern Josefina Florentina född 1861.

Tillgångarna bestod av lösöre för 248 kronor, spannmål för 46 kronor, kapital 160 kronor, hos sonen Karl Jonsson i Gyllinge för undantaget 2000 kronor. Summa tillgångar 2454 kronor. Skulderna uppgick till 136 kronor.

Johan Fr. Samuelsson	1804-01-24, bonde på 1/3 mtl i Gyllinge,
Maja Lena Jonsdotter	1794-09-13,
Barn: Frans Vilhelm	1830-07-22,
Karolina	1833-06-07,

Tilda Lovisa	1834-07-30, död s å
Hedda Maria	1834-07-30, död s å
Karl August	1835-12-07, död s å av bröstsjuka

Johan och Maja Lena gifte sig 1829. Han var då tjänstedräng i Häggestad och hon uppgavs vara från Kulltorp. Han var son till bonden Samuel Bengtsson och hans hustru Maja Jönsdotter i Bultsbol. Hennes föräldrar var Jöns Andersson och Brita Gabrielsdotter på Kulltorps utjord. Till Gyllinge kom de 1831 från Kulltorp.

Familjen flyttade från Gyllinge till Bultsbol 1852. De innehade sedan ¼ mtl i Bultsbol. Maja dog där 1858 och Johan gifte om sig 1859 men det tycks inte ha blivit särskilt bra. I husförhörslängden för åren 1866-1870 står det *leva illa*. Vad det innebar kan vi bara gissa. Johan dog 1869 av bröstlidande.

Johan Ärlig d y	1784-02-21 i Gränna, soldat och torpare,
H1) Maja Persdotter	1768-02-25 i V Tollstad, död 1828 av vattusot,
H2) Sara Lena Persdotter	1793-03-02 i Stora Åby,
Barn: Kristina Dorotea	1829-08-16, g m Karl Israelsson, död 1860
Anna Charlotta	1830-09-05, gift med Karl Israelsson
Karolina	1832-10-20, död 1833.12.17
Karolina Emilia	1836-12-05, till Gränna

Johan Ärlig den yngre var född 1784 i Gränna församling, son till soldaten Bengt Trygg och hans hustru Annika Andersdotter vid Östra Tuggarp. Maja Persdotters bakgrund har jag ingen uppgift om. Johan var soldat i Gyllinge under åren 1808 – ca 1825 men flyttade omkring 1828 med sin familj till ett förpantningstorp på Stora Smedstorps ägor.

Möjligen arrenderade de först någon av gårdarna i byn innan de flyttade till *Ärlia-torpet*. Efter hustruns död 1828 gifte sig Johan 1829 med Sara Lena Persdotter. Första äktenskapet var barnlöst. Johan Ärlig dog 1839 av vattusot. Av boupptecknigen framgår att hans förpantningstorp hade ett värde av 111riksdaler. Där upptogs också en ko, vidare husens värde till 34 riksdaler, en stuga med förstuga, en gammal ladugård och ett vedskjul. Tillgångarna uppgick till 236 riksdaler och skulderna till 42, en behållning av 196 riksdaler.

Sara Lena Persdotter bodde kvar och skrivs som förpantningsägare. Hon dog av förkylning 3 mars 1865. Hon hade då inte kvar sin förpantning, men hon bodde i en *egen stuga*. I boupptecknigen uppges tillgångarna till 76 riksdaler, däribland en gammal stuga för 25 riksdaler, en gammal ladugård för 15, gångkläderna till 9.

Något år omkring 1819-1820 bodde på Gyllinges ägor torparen Jonas Stark, hans hustru Maja Samuelsdotter och 5-6 barn. Han hade varit soldat för Kopparp. De flyttade 1820 till Ödeshög, där Jonas sedan var tingsstuguvakt.

Peter Arvidsson	1798-11-03, torpare,

h Maja Joelsdotter	1797-08-19,
Barn: Anna Karin	1823-09-07, död s å av slag
Kristina Sofia	1825-05-04, g m Karl Johan Forsander, se nedan
Johannes	1829-05-27, skräddare, bosatt på Flinkatorpet
Maja	1833-05-14, död av svaghet, en dag gammal
Karl	1834-07-20, död 2 dagar gammal
Karolina Emilia	1836-12-09, gift med Karl Johan Forsander

Peter hade sina rötter i Svinåsen, son till torparen Arvid Svensson och Ingrid Månsdotter på Svinåsens ägor. Maja var dotter till livgrenadjären Joel Huggert och Katharina Larsdotter, se ovan. Johan och Maja var dräng resp. piga hos bonden Jonas Nilsson i Gyllinge när de gifte sig 1822. De fick då ta ett torp på ägorna, sannolikt det s.k. Hybbeln i sydöstra hörnet på Gyllinges ägor. Peter dog 1866 och Maja dog 1878.

Av bouppteckningen efter Peter Arvidsson 1866 framgår att de på sitt lilla torp hade tre får och en gris. I övrigt uppges husen på torpet bestå av en gammal stuga, en gammal ladugård och en liten, gammal bod. Totalt uppgick tillgångarna till 204 riksdaler, skulderna till 40 riksdaler.

Av bouppteckningen efter Maja Joelsdotter upptas ett förpantningsbrev rörande Gåsabol 1/9 mantal till 140 kronor och växande gröda på en torplägenhet på Gåsabols ägor till 20 kronor. Den avlidnas gångkläder värderades till åtta kronor, i övrigt som bouppteckningen efter Peter Arvidsson ovan. Det är troligt att Maja efter makens död bodde "inhyses" vid gården hos Jonas Samuelsson.

Johan Flink	(1805-02-12) i Gränna, livgrenadjär
Maja Karlsdotter	1794-01-14 i Gränna
Barn: Johanna Sofia	1830-06-13, död 3 mån. gammal
Klara Sofia Karlström	1826-01-31 i Åby, systerdotter

Johan Flink kom till Gyllinge 1826. Han gifte sig 1829 med Maja Karlsdotter som då var piga i Fogeryd. Johans föräldrar var sannolikt soldaten Johan Vetter och Maja Stina Petersdotter på Bjällebäcks soldattorp i Gränna. Se uppgifterna om hans syskon, se nedan. Hans födelseuppgift är dock inte helt klar. Maja var dotter till soldaten Karl Trygg och hans hustru Brita Andersdotter i Västra Tuggarp i Gränna. Johan och Maja fick Johan dog den 12 januari 1854 av rödsot, 48 år gammal. De hade då inga barn. De hade fått ett dödfött barn och en dotter hade dött. Maja ingick 1856 nytt äktenskap med torparen Jonas Björk på Stora Smedstorps ägor och flyttade dit.

Av bouppteckningen efter Johan Flink framgår att det i äktenskapet fötts två barn men att dessa dött, varför bröstarvingar saknades. De närmaste arvingarna efter Johan Flink var hans bröder, Magnus Vetter på Mellbyhult i Gränna socken, Peter Vetter som vistas på okänd ort, samt systern Margareta Vetter, gift med smeden Gustaf Renhorn i Hövik samt systern Maria Vetter, gift med grenadjären Samuel Palm för Porsarp.

Tillgångarna efter Johan Flink uppgick till 986 riksdaler, skulderna till 26 riksdaler. Bland tillgångarna kan nämnas under Kreatur: två kor, två får,

två lamm, vidare en förpantad torplägenhet vid Stora Smedstorp för 266 riksdaler, Infordringar för drygt 300 riksdaler. Vid boupptecknin gen uppvisades ett inbördes testamente. Boupptecknin gen var upprättad av Johannes Andersson i Gyllinge och Anders Andersson i Fogeryd.

Karl Johan Forsander med hustru Stina Sofia Persdotter samt två barn bodde under åren 1853-56 på Gyllinge ägor. Möjligen bodde de till hus hos hennes föräldrar, Peter Arvidsson och Maja Joelsdotter. De flyttade 1856 till Staffanstorps ägor. Karl Johan Forsander var son till Johan Forsander i Gåsabol. Se närmare under Staffanstorp.

Rödsoten härjade hårt i våra bygder 1857. I Stavabygden avled ett 50-tal människor, därav i Gyllinge fyra personer i rödsoten. Nödåren 1867-68 innebar stor svält på många håll. 1867 var ett blött år och 1868 ett torrt år och vintrarna var mycket kalla. Människorna eldade hela nätterna i sina öppna spisar och låg i sängarna med kläderna på. Så har det berättats. Laga skiften förrättades i Kopparp, Stora Krokek, Munkeryd och Sunneryd. Emigrationen till Amerika hade ännu ingen stor omfattning, men den hade ändå börjat.

Karl Johan Larsson	1829-09-03 i Lommaryd, bonde
Kristina Jonsdotter	1839-05-26,
Barn: Klara Amanda	1862-04-10,
Simon	1864-07-23
Johan Aug Reinhold	1866-10-07,
(Oskar Teodor	1867-11-21)
Helena Augusta	1870-07-02
Frans Emil	1872-10-24,
Maria Josefina	1875-02-28,

Karl Johan var son till bonden Lars Peter Larsson och hans hustru Ulla Jansdotter i Uljestorp i Lommaryd. Karl Johan inflyttade från Lommaryd 1860 och gifte sig samma år med Kristina Charlotta. Hon hade sina rötter här i byn, dotter till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter i Gyllinge. De brukade sedan hennes föräldragård i Gyllinge fram till 1875, då familjen flyttade till Lommaryd. Om deras vidare öden och äventyr har jag inga uppgifter.

Johannes Andersson	1822-09-08, bonde,
Sara Alexandersdotter	1822-09-05,
Barn: Johanna S F	1846-03-28, död 550507
Karl Oskar	1848-01-25, utfl t Amerika 28/4 1868
Johan August	1850-02-24, bonde i Öjan
Anders Herman	1852-09-23, död 1853-03-03
Anders Herman	1855-10-26, t Amerika 21/3 1879
Frans	1857-11-01, t Amerika 23/3 1880
Gustaf	1860-04-23, t Amerika 4/3 1882

Johannes Aron	1863-02-11, t Amerika 30/10 1882
Anna Kristina	1865-10-11, t Amerika 30/10 1882
Viktor Ferdinand	1868-09-22, t Amerika 1887

Johannes och Sara flyttade från Kopparp 1851 till Mellangården i Gyllinge. Han var son till Anders Andersson och Maja Larsdotter i Västra Haddåsen. Hon var dotter till Alexander Alexandersson och Lisa Jakobsdotter. Deras son Karl Oskar var troligen den förste från byn som emigrerade till Amerika. Av deras åtta barn flyttade sju till Amerika. Johannes dog 1887 och Sara dog 1900. De var föräldrar till min farfars far, August i Öjan.

Inget av barnen övertog föräldragården. Därför överlät Johannes och Sara 1883 sin gård, Mellangården i Gyllinge på en brorson, Johan August Andersson i V Haddåsen och erhöll då ett undantag på gården. Avsikten var att de skulle bygga hus på detta undantag. De ändrade dock sina planer och de bodde i stället på ett torp på Öjans ägor, utmed vägen mellan Gyllinge och Öjan.

Boupptecknigen efter Johannes visar att han efterlämnade hustrun Sara Alexandersdotter samt åtta barn, Johan August i Öjan, Karl Oskar, Anders Herman, Frans Teodor, Gustaf Adolf, Johannes Aron, dottern Anna Kristina samt Viktor Ferdinand, alla utom Johan August boende i Amerika.

Boupptecknigen upptar i övrigt två höns, två får, en gris, vidare en del undantagsförmåner, en stugubyggning, en liten ladugård m.fl. småhus. Tillgångarna uppgick till 1300 kronor, skulderna till 700, behållning 600 kronor.

Johannes Andersson hördes som vittne i mordrättegången 1855. Det var avdragaren Johan Kumling som på hemväg efter ett besök i Gyllinge den 21 mars 1855, troligen på Johannes Anderssons gård, misshandlat sin hustru Maja Stina Håkansdotter. Hon blev efter misshandeln inburen i Johannes Anderssons hus och nedbäddad, men dog dagen därpå.

Om deras barn, de som emigrerade till Amerika kan sägas att de kom till Iowa och blev bönder, åtminstone de flesta av dem. Någon kom till Oklahoma och avhördes aldrig. Dottern Anna Kristina längtade tillbaka till Sverige och grät sig till sömns på kvällarna, enligt vad en dotterson, Waine Anderson, berättat. Hon gifte sig sedan med Gustaf Edvard Carlsson, emigrant från Sunds socken i Småland. De blev bönder i Red Oak i Iowa och fick åtta barn. Hon dog 1951. Enligt Waine lärde hon sig inte engelska och blev därför med tiden lite isolerad från sin omgivning och hon ville inte lämna sitt hus. Detta är kanske en likhet med vad som händer många invandrarkvinnor i Sverige idag.

Karl Johan Vass	1822-07-05 i Solberga, livgrenadjär,
Hedvig Magnidotter	1820-08-01 i Barkeryd
Barn: Kristina Sofia	1845-01-01 i Solberga, g m And Petersson, Kopparp
Anna Sara	1846-09-03 i -"- , död i rödsoten 1857
Johanna Gustava	1848-10-13 i -"- , t Gränna 1878
Fredrika Cecilia	1850-09-16 i -"- , t Stavreberg 1867
Karl Oskar	1853-11-06i -"- , död i rödsoten 1857
Johan Fredrik Albin	1855-12-26, ”sjuklig, oduglig”, till Åby

Klara Josefina 1858-07-08,

Familjen Vass kom till Gyllinge 1854. Karl Johan och Hedvig hade bildat familj redan 1844 och de hade fem barn med sig när de kom till Gyllinge. Två till föddes i soldattorpet på Gyllinge ägor. Två barn dog i rödsoten 1857. Karl Johans bakgrund har jag ingen uppgift om. Hedvig var dotter till smeden, senare backstugusittaren Magnus Larsson och hans hustru Katarina Svensdotter i Äsperyd i Barkeryds socken.

Karl Johan dog 1863 av lungsot, 41 år gammal, när den yngsta dottern endast var fem år gammal. . Hustrun Hedvig anges därefter vara fattighjon och bodde i en stuga alldeles invid gränsen mot Stora Smedstorp, ett 50-tal meter söder om Flinkatorpet.

I bouppteckningen efter Karl Johan Vass uppges att han efterlämnade hustru samt fem barn. Bland tillgångarna upptogs två kor och två får. Tillgångarna uppgick till 243 riksdaler, skulderna till 109 riksdaler.

Kristina Sofia Vass	1845-01-01 i Solberga, änka,
Barn: Hilma Josefina	1874-04-06, t Bankaby 1907
Viktor Ferdinand	1877-02-16, t Rossholmen 92,
Johan Aug. Robert	1878-08-24, t Holkaberg 92,
Teodor Isidor	1880-03-08, t Holkaberg 94

Kristina Sofia Vass var dotter till livgrenadjären Karl Johan Vass och hans hustru Hedvig Magnidotter Vass. Hon gifte sig 1873 med bonden Anders Petersson i Kopparp. Denne dog 1884 varefter hon flyttade tillbaka till Gyllinge med sina barn och bodde hemma hos sin moder. Kristina Vass dog 1891. Hennes moder, Hedvig Magnidotter Vass, överlevde sin dotter och dog på Vassatorpet den 24 december 1902, på själva julaftonen, av ålderdom, 82 år gammal. Hon var den sista som bodde "på ägorna" i Gyllinge. Hon var den som avslutade torpepoken.

Bouppteckningen 1891 efter Kristina Vass visar att hon efterlämnade fyra barn, nämligen Viktor Ferdinand Andersson, född 1877, Johan August Robert Andersson, född 1878, Teodor Isidor Andersson, född 1880, Hilma Josefina Andersdotter, född 1874, boende i Kaxtorp. Bouppteckningen upptog enbart lösöre, bl.a. en fåra och fem höns, en stugubyggning och några småhus. I infordringar fanns 236 kronor, summa tillgångar 421 kronor, skulder 71 kronor.

Johan Petersson Gren	1831-08-23 i Gränna, livgrenadjär
Anna Sofia Svensdotter	1838-03-31 i Visingsö
Barn: Josefina Vilhelmina	1858-11-04 i V Tollstad
Karl Adolf	1861-10-03 i -"-
Frans Oskar	1864-12-24, stum men ej döv
Johan August	1867-05-31, stum
Amanda Charlotta	1870-09-03, död i Gränna 1897
Alfred Teodor	1873-07-17, död 1875

Familjen Gren kom från V Tollstad till Gyllinge 1864. De gifte sig också detta år. Johan var son till Peter Andersson och Kristina Jonsdotter i Boeryd

i Gränna socken. Anna Sofias bakgrund har jag inte funnit någon uppgift om.

Det har antecknats i husförhörslängden att familjen inte någon gång betalade avlöning till prästerskapet. Detta hände sig i väckelserörelsens blomstringstid. Jag vet inte om denna familj hade intagit någon särskild ståndpunkt i just den frågan. Familjen Gren flyttade till Gränna 1885. Johan dog där 1898 och hustrun 1910.

Under 1870-talet bodde skräddaren Sven Peter Svensson, född på Visingsö 1847 i Gyllinge eller på Gyllinges ägor. Han var möjligen en bror till Grens hustru. Han flyttade 1879 till Lommaryd.

Karl Alfred Jonsson	1844-12-30, bonde på Norrgården,
Anna S A Jonsdotter	1856-12-26,
Johan Teodor	1884-11-26

Karl och Anna gifte sig 1880. De var kusiner. Båda hade rötterna i Börstabol och även i Gyllinge. Båda var medlemmar av Hans Nilssons släkt i Gyllinge, Karl Alfred i sjätte generationen. Han var son till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter i Gyllinge. Anna var en lite mer sentida ättling till Hans Nilsson i Gyllinge. Han var hennes farfars farfars farfar, alltså var hon sjunde generationen i Gyllinge. Hon var dotter till Jonas Peter Håkansson och Maja Stina Andersdotter i Börstabol.

Karl och Anna övertog hans föräldragård, den norra gården i Gyllinge, kanske redan 1875. Han kallades *Kalle Lener*. De fick en son, Johan Teodor, men denne dog tre år gammal den 15 januari 1888 av *maginflammation*. Karl och Anna flyttade till Stava 1913.

I Östgöta-Bladet finns en annons 1899 som rörde denna familj. De hade redan då tänkt flytta från Gyllinge. Den 20 april 1899 skulle hållas auktion på inre och yttre lösöre. Där uppräknades *möbler, koppar, kökssaker, 2 fjädervagnar, 2 giggar, 1 släde, 1 dragtröskverk, redskapsbjörke, kör- och åkerbruksredskap, 10 tunnor blandsäd, 4 tunnor korn. Kreatur: 1 arbetssto, 1 par oxar 12 kv. 4 goda kor och 5 får med lamm mm. 3 månaders anstånd med betalningen lämnas godkända inropare.*

Kanske blev inte auktionen av eftersom de bodde kvar i Gyllinge ytterligare en tid.

Karl P Samuelsson	1823-12-12 i Lommaryd, bonde,	
Maja Stina Johannesdotter	1828-10-31 i	-"-
Barn: Johan Albin	1856-09-04 i	-”- , t Amerika 23.3.1880
Hilda Sofia	1859-01-24 i	-”- , gift med skollär. i Munkeryd
Frans Alfred	1863-01-31 i	-”- , t Amerika 23.3.1880
Anna Charlotta	1866-03-11 i	-”- , till Amerika

Familjen kom till Gyllinge 1875. De hade dessförinnan bott i Lommaryd och där innehaft och brukat Gunnarstorps Mellangård. Karl Peter var son till torparen Samuel Larsson och hans hustru Maja Nilsdotter på torpet Snällebo under Bohult i Lommaryd. Maja Stina var dotter till bonden

Johannes Karlsson och hans hustru Sara Lena Nilsdotter i Hult, Lommaryd. De står som innehavare av 1/3 mtl i Gyllinge. Det var den södra gården.

Dottern Hilda gifte sig 1877 med skolläraren Johan Karlsson i Munkeryd, den förste skolläraren i det då nya skolhuset. De flyttade till Julita 1880. Karl och Maja och dottern Charlotta emigrerade till Amerika 1882. Efter dem kom till Gyllinge Södergård Kalle och Klara, se längre fram.

Johan August Andersson	1843-08-14, bonde,
Johanna Sofia Persdotter	1843-11-23,
Barn: Augusta Josefina	1870-02-06, g m Johan A Gustafsson i Sutarp
Amanda Serena	1873-08-22, g m Johan Jonsson i Börstabol
Alma Teresia	1875-11-20, död av difteri 1878-07-04,
Karl Robert	1878-04-04, g m Emma, övertog föräldragården
Alma Florentina	1880-09-29, gift och utflyttad till Rudu i Adelöv
Oskar Rikard	1882-11-19, g m Eda Karlsdotter i Munkeryd

Johan var son till bonden Andreas Andersson och Anna Maja Andersdotter i Västra Haddåsen. Johanna var dotter till Peter Samuelsson och Anna Maria Jonsdotter i Glasfall. Johan och Johanna gifte sig 1868 och övertog då en gård i Västra Haddåsen om 8/40 mtl.

Johan var brorson till Johannes Andersson i Gyllinge och övertog dennes gård, Mellangården i Gyllinge vid mitten av 1880-talet, då Johannes och Sara övergick till sitt undantag. De bodde sedan i Gyllinge fram till 1901 då de flyttade från Gyllinge till Västergården i Glasfall. Johan dog här den10 april 1920 av lungkatarr. Hustrun Johanna Persdotter dog 6 januari 1915 av ålderdom.

Mellangården i Gyllinge övertogs av sonen Robert.

Johan Svensson Tallberg	1840-08-24 i Gränna, skomakare
Edla Kristina Mell	1843-09-14 i Gränna
Barn: Gustaf Alfred	1865-06-12 i Gränna
Karl Viktor	1867-03-10 i Gränna
Theodor	1870-01-27 i Gränna
Aron	1871-12-09 i Gränna,
Hugo Ferdinand	1876-06-06 i Gränna,
Fritz Gottfrid R	1878-11-08,

Familjen Tallberg kom från Gränna till Stava 1877 och två år senare, 1879, kom de till Gyllinge. Johan var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Edla Kristina Mell var dotter till soldaten Johannes Mell och Kristina Jönsdotter i Gränna landsförsamling. År 1880 flyttade familjen igen, då tillbaka till Gränna socken.

Tre år senare, 1883, kom familjen tillbaka till våra bygder och då bosatte de sig på Munkeryds ägor, på soldattorpet Nyttorp. Där dog Johan Tallberg 1884. Därefter flyttade änkan, Edla Kristina Mell, och hennes sju barn till Amerika. Johan hade en yngre broder, Karl Svensson Tallberg, född 1852. Han och hans familj skulle också komma till våra bygder.

Anders Herman Alm	1864-05-28 i Adelöv, livgrenadjär
Augusta Josefina Karlsdotter	1868-01-14 i Linderås

Anders kom som soldat till Gyllinge 1885. Anders var från Adelöv, son till skräddaren Johan Fredrik Topp och Anna Stina Magnusdotter i Folkarps soldattorp. Anders gifte sig med Augusta 1892 och då kom också hon till Gyllinge. Augusta kom från Vippersjö i Linderås och var dotter till Karl August Johansson och Anna Kristina Johansdotter i Vippersjö Södergård. De emigrerade till Amerika 1892. De hade inga barn.

Karl Svensson Tallberg,	1852-10-07 i Gränna, skomakare
Mathilda Josefina Palm	1858-11-22,
Barn: Helga Serena	1879-06-05, g m Frans Jakobsson, St Krokek
David Reinhold	1881-04-25, död 1891-02-15
Karl August Valfrid	1883-01-06, polisöverkonstapel i Linköping
Olga Olivia Jos.	1885-08-02, gift med Gustaf Flink
Hulda Albertina	1890-12-26, dövstum
Algot Florentin	1893-04-27, död s å
Henrik Valentin	1894-12-26, handlande i Lilla Krokek
Birger Sigfrid Edvin	1896-07-10,
Oskar	1898-03-30,
Arvid Georg	1898-03-30, nöddop, död 99
Gulli Ingeborg	1902-03-19, gift med *Bil-Anton*

Karl Svensson Tallberg var skomakare. Han var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Han gifte sig med Mathilda Palm 1779. Hon var dotter till livgrenadjären Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter. De bodde först i Porsarp, sedan kom de till Holkaberg 1881, Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898 och några år senare till Stavreberg. De har bott i många gamla dragiga torpstugor i bygden, kan vi anta. Läs mera om denna familj under Stavreberg.

Karl hade en äldre broder som hette Johan och som också var skomakare. Båda bröderna tog namnet Tallberg. Namnet Tallberg hade troligen kommit genom deras moder, vilken för övrigt var född i Tuna i Stora Åby.

Karl Viktor Pettersson	1860-03-03 i Adelöv, bonde på Södergården,
Klara Emilia Petersdotter	1855-02-18,
Selma Teresia	1887-08-23, gift och utfl. till Åby
Eda Serena	1883-06-24, gift 1903 med Frans i Åby Prostgård

Karl Viktor var från Adelöv, troligen son till Peter Johannesson och Kristina Månsdotter i Glassås. Klara var dotter till Peter Samuelsson och Johanna Sofia Hansdotter i Lilla Krokek. Hennes farfar var Samuel Svensson, som mördades i Stava 1864. På fädernet hade hon släkttrådar tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge, som levde mellan åren 1610 - 1713.

Karl och Klara kom till Gyllinge Södergård 1882 efter att den tidigare ägaren, Karl Samuelsson med sin familj emigrerat till Amerika.

Enligt uppgift från Evert i Skorperyd blev en dotter gift med Frans i Åby Prästgård. En dotterdotter till henne är Birgit Friggebo. Släktingar på denna linje är också Manne och Elis i Ödeshög, uppgav Evert. Klara var en ”tjock tant som satt på vagnen med många filtar omkring sig när de åkte till torget”. Så har någon berättat. Karl och Klara flyttade 1920 till Stora Åby. Efter dem kom Karl Jonsson och Elin Brax som ägare av den södra gården i Gyllinge.

Vid samtal med Birgit Friggebo har hon bekräftat uppgifterna ovan. Vi kan då konstatera att hon har rötter tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge, som föddes i Norra Kärr i Gränna socken 1611.

Robert Johansson	1878-04-04, bonde på Mellangården,
H Emma K Pettersson	1882-07-01 i Adelöv
Barn: Karl David	1911-12-27, död s å
Greta	1913-01-22, g m Einar Vissman
Ella	1915-06-19, g m Ernst Åberg.

Robert var son till Johan August Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Gyllinge. och Emma gifte sig 1906 och övertog föräldragården. Föräldrarna flyttade då till Glasfall. Emma dog 1945. Robert dog 1969. Gården övertogs av dottern Ella och hennes man Ernst Åberg, se nedan.

Gustaf Hjalmar Jakobsson	1874-02-15 i Adelöv. Bonde i Norrgården
H Alma Rebecka Ax	1893-05-17 i Åby

Gustav var son till bonden Jakob Andersson och Kristina Jonsdotter i Södra Bråten. Gustav köpte den norra gården av Karl Alfred Jonsson "Kalle Lener" och Anna Jonsdotter, när de omkring 1915 flyttade till Stava. Gustaf gifte sig med Alma 1918. Gustaf och Alma hade sedan gården fram till 1930, då de flyttade till Sväm. De sålde då gården till Ivar och Astrid Johansson.

Gustaf och Alma hade inga barn tillsammans. När de gifte sig 1918 hade Alma en tid varit piga där. Alma hade då berättat för Gustav att hon väntade barn och att det var hans barn. Hon hade också klätt sig så med kudde innanför kläderna, att hon såg ut att vara i *sådant tillstånd*. Gustaf gick då med på att gifta sig med henne. Denna historia var allmänt känd bland de äldre i bygden.

Karl S Jonsson	1876-02-24, bonde på Södergården,
H Elin M Brax	1887-07-22 i Rök
Barn: K Gunnar O	1915-12-20, gift med Eva Ax
Nanna M V	1918-04-08, gift och utfl. till Gränna

Karl och Elin gifte sig 1914. Karl kom från Brodderyd, son till Ernst Jonsson och Johanna Andersdotter. Till Gyllinge kom de från Rödebol 1920 och efterträdde då Karl och Klara på Södergården. Elins bakgrund har jag

ingen uppgift om. Sonen Gunnar övertog föräldragården, se nedan.

Ernst Åberg	1915-12-20 i Byarum, bonde på Mellangården
h Ella f Johansson	1915-06-09, d t Robert Johansson i Gyllinge

Ernst Åberg och Ella övertog mellangården i Gyllinge efter hennes föräldrar, Robert och Emma, se ovan. Enligt boken Gods och gårdar fanns på 1940-talet två hästar och 10 nötkreatur på gården, som omfattade 36 hektar, därav 5,5 hektar skog. Ernst Åberg uppförde i början av 1950-talet en ny ladugård på östra sidan av vägen. Den äldre var från 1870 och låg på västra sidan av vägen.

Vid sidan av lantbruket sysslade också Ernst en del med trävaruhandel. Han omkom tragiskt genom en olycka med en el-ledning den 22 juni 1954. Gården utarrenderades ett antal år fram till dess att sonen Lennart övertog den.

Ella flyttade senare till Ödeshög. Hon avled där år 2008.

Ivar Johansson	1905-03-16, bonde på Norrgården,
Astrid Johansson	1905-12-08 i Adelöv,
Inger	1931
Arne	1935

Ivar och Astrid förvärvade Norrgården 1930. Ivar var son till Ernst Johanson och hans hustru Selma Andersdotter i Öjan. Astrid var dotter till Viktor Andersson och Josefina Sjöberg i Narbäck. Ivar och Astrid bodde kvar i Gyllinge till 1937, då familjen flyttade till Munkeryd. Sonen Arne, det är jag som skrivit denna berättelse om Stavabygden. Jag föddes 1935 i ett gavelrum i nordöstra hörnet av Norrgårdens rödmålade bostadshus i Gyllinge.

Efter att Ivar och Astrid flyttat till Munkeryd 1937 arrenderades Norrgården fram till 1945 av Eskil och Ebba Vadsten. De hade tre barn, Bernt, Brita och Per. Enligt boken Gods och gårdar fanns på gården i mitten av 1940-talet 1 häst och 8 nötkreatur. Gården omfattade 30 hektar, därav 4,5 hektar åker.

Mangårdsbyggnaden uppgavs vara från 1855 och ekonomibyggnaderna från 1895. I mitten av 1940-talet flyttade familjen Vadsten till Kleven i Gränna socken. Då kom till Norrgården en annan familj, Allan och Ester Grip. De förvärvade senare gården.

Allan Grip	1918-10-04 i Stora Åby, s t Henning Grip i Storeryd
Ester Grip	1915-07-11,

Allan och Ester gifte sig 1938. Till Gyllinge kom de 1945 från Stora Åby. Allan avled 1978. Ester avled 1993. Sonen Gösta Grip övertog föräldragården och startade där en snickerifabrik för tillverkning av träpallar. Han bor med sin familj i Huskvarna och bor på gården under veckorna när han har arbete med palltillverkningen.

Gunnar Jonsson	1915-12-20, s t Karl S Jonsson i Gyllinge
Eva Ax	1912-12-13,

Gunnar och Eva gifte sig 1939 och övertog hans föräldragård. Enligt boken Gods och gårdar hade Gunnar på 1940-talet en häst och nio nötkreatur. Gården omfattar 39 hektar, därav fem hektar åker. De har sedan bott där ända fram till att Gunnar dog 1999. Gården övertogs tidigare av sonen Rolf.

Mellangården, som tidigare innehades av Ernst och Ella Åberg, övertogs 1975 av sonen Lennart Åberg. Han och hans hustru Anne-Marie bor år 2000 kvar på gården. Lennart utbildade sig till frisör och driver två frisersalonger, en i Ödeshög och en i Gränna. Han bor med sin familj permanent på gården. Jorden är utarrenderad och hålles fortfarande öppen, även om en del mindre åkrar lagts igen. Djurhållningen upphörde på 1970-talet.

Fortfarande är de mera centralt liggande markerna i byn öppna och ljusa. De flesta uthus står kvar på sina platser, ladugårdarna är i gott skick.

Vid 1900-talets början bodde i Gyllinge 12 människor. Av dessa bodde en, Hedvig Magnidotter Vass, på ägorna. Hon dog där i sin backstuga på julaftonen 1902. 1900-talet har också medfört att fritidshus byggts vid sjön, men det är en annan historia.

Detta är min berättelse om Gyllinge. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tider och nutid överlämnar jag till människorna i byn själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i juli 2009

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

HOLKABERG

en gammal gästgivargård i Holaveden.

I Holkaberg finns två gårdar, Norrgården och Södergården. Båda ligger utmed den gamla Holavedsvägen. Dessutom finns Sjöberga, en gammal gästgivargård, belägen utmed *Turistvägen.* Sjöberga är idag fritidsbostad.

Allmänt om Holkaberg

Holkaberg består av 3/4 mantal och har en areal av 146 hektar. Byn hörde på 1600-talet till Per Brahes grevskap. Holkaberg var länge en ensamgård men den delades under 1700-talet i två gårdar.

Ingen gård eller by i Ödeshögs socken är så omskriven som Holkaberg. Detta uppges i boken *Ödeshög genom seklerna*, utgiven av Ödeshögs kulturnämnd. I boken berättas om människor och händelser vid gästgivargården i Holkaberg.

I gamla tider låg gästgivargården i grannbyn Stava men flyttades till Holkaberg 1654. Med sitt läge utmed den gamla landsvägen och belägen mitt emellan Gränna och Ödeshög har Holkaberg genom gästgivargården haft en särställning bland byarna i Stavabygden.

Narbäck hade också i äldre tider en del av gästgiveriet. Redan när det låg i Stava och sedan fortsättningsvis under senare delen av 1600-talet. Det gällde för de resande som kom söderifrån.

Varför var inte Holkaberg redan från början gästgivargård? Varför låg den från början i Stava? Då får vi gå tillbaka några århundraden i vår historia. Tavernor utmed våra stråkvägar föreskrevs redan år 1442. Kanske var Stava på den tiden den enda gården utmed vägen som hade möjlighet att ordna detta? Därför blev det Stava, trots att husen i Stava låg på lite avstånd från vägen.

Byanamnet är Hålkabärg eller Holkaberg. Några större variationer i stavning har inte förekommit. Namnet betyder nog ungefär hålet i berget eller urholkningen i berget. Vilken urholkning som avses vet vi inte. Vi kanske kan gissa på de branta bergsstupen ned mot Vättern. Byn kan vara ganska gammal, kanske tidig medeltid. Gissa kan vi men det är svårt att hävda något med säkerhet.

Holkaberg gränsar i norr till Stava, i öster till Munkeryd och Kopparp, i söder till Lakarp och Narbäck.

År 1731 lät gästgivaren Knut Svensson inlösa Holkaberg som därmed blev skattegård 1/8 1734.

Kartor över Holkaberg

Holkaberg var liksom övriga byar en ensamgård i äldre tider. Den hörde till kronan. På 1640-talet kom den till Visingsborgs Grevskap och vid reduktionen på 1680-talet kom den åter till kronan.

Den första kartan över Holkaberg är från 1639, den geometriska ägoavmätningen. Den hade samtidigt funktion som skatteläggning. Kartan är inte särskilt detaljrik men vi ser hur landsvägen har samma sträckning som idag, att husen låg där uppe i backen, hundra eller hundrafemtio meter upp från landsvägen. Om bäcken framgår ingenting. Åker och äng var uppdelat i tre gärden, Norrgärdet med 3½ tunnor i utsäde, Södergärdet med 5 ¾ tunnor och Västergärdet med 5½ tunnor.

Dessa uppgifter om utsäde stämmer inte med vad som uppges i 1620 års boskaps och utsädeslängd där hela utsädet för Holkaberg uppgavs vara sex tunnor. Kan det kanske ha att göra med trädesbruk? Vidare uppgavs det vara äng till 30 lass hö.

En ny karta upprättades 1694 i samband med den tvist som då rådde mellan Lakarp och Narbäck. Karta upprättades då även över Holkaberg. Det blev en mycket fin karta, upprättad av lantmätaren Johan Ekeboum. Denna karta är rik på detaljer. Här ser man vägarna, bäcken med kvarnen och landsvägsbron över bäcken. Av kartan framgår att den reviderades 1734 och då medtogs de ändringar som rörde den så kallade Rödjelyckan i norr.

Den ursprungliga ensamgården i Holkaberg bestod till i början av 1700-talet. Då delades den på två bönder, som också var gästgivare. Till en början var det sambruk och sämjedelning.

Storskiftet genomfördes 1791 av lantmätaren Zetterstedt som genomfört åtskilliga sådana i bygden. Då skedde uppdelningen på två gårdar, Norrgården och Södergården. I praktiken hade en sådan delning av jorden skett redan tidigare. Storskiftet blev bara det formella fastställandet av detta.

I äldre tider låg husen i byn inte utmed vägen utan längre uppe i backsluttningen. Först i slutet av 1700-talet flyttades husen till sin nuvarande plats. Det var vanligt för några hundra år sedan att husen låg på lite avstånd från landsvägen. Kanske var det förenat med faror av olika slag att bo alldeles vid vägkanten, kanske större risk för våldgästningar mm.

Släktgård?

Arvingar till Sven i Narbäck, en av bygdens stormän på 1600-talet, drev gästgiveriet i Holkaberg långt fram i tiden. Sven i Narbäck ägde på sin tid även Hårstorp. Dagens människor i Holkaberg har troligen inga släkttrådar tillbaka till Sven i Narbäck. Här har kommit nya släkter från andra håll. Mera härom i avsnittet, Människorna i Holkaberg.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits länge på Holkabergs ägor. Redan på kartan från 1694 uppges ett torp finnas på ägorna i nordost. År 1698 bodde soldaten Jöns Jonsson och hans hustru Ingrid på Holkabergs ägor enligt kyrkoböckerna. Sedan dyker andra namn upp. 1708 dog torparen Anders Håkansson på Holkabergs ägor. Så fortsätter raden av torpare ända fram till slutet av 1800-talet. Jag har funnit belägg för åtminstone fyra torp på Holkabergs ägor, nämligen torpet Berga, Smedtorpet, Kyléns torp och Grekkebo.

Berga och Smedtorpet är kanske de äldsta av dessa torp. Smedtorpet kallades i äldre tider möjligen Broalyckan eller *Broalia* efter den branta

backe som låg intill torpet. Det låg också nära intill *Smeakorset*, där vägen mot Munkeryd vek av.

I senare tider flyttades torpstugan något längre åt öster. Den siste som bodde här var smeden Samuel Petersson, född i Vireda 1840. Han var gift med Maria Lovisa Lord, född 1845 och från Lordalyckan på Munkeryds ägor. De gifte sig 1866. Maria Lovisa dog 1909 och Samuel dog 1919. Han hade då under flera år legat till sängs. Många äldre personer i bygden har berättat om den gamle smeden. När de gick förbi stugan hörde honom ropa. Han ville ha hjälp, oftast med att hämta vatten.

Torpet Berga låg möjligen där Sjöberga idag ligger. Uppgiften om detta torp fick jag när jag läste domböckerna. I domboken från höstinget 1782 hade jägmästaren von Olthoff inspekterat några ekar på Holkabergs ägor. Ekar var statens egendom och det förekom ofta räfst och rättarting om ekar, särskilt när någon ek blivit skadad. I det syneprotokoll som jägmästaren skrivit omtalas flera skadade ekar i Kohagen väster om gården, vid torpet Berga. Något namn på torpare finns inte upptaget.

Kyléns torp låg ett par hundra meter norr om smedtorpet, utmed Holavedsvägen. Fortfarande kallas höjden vid den gamla landsvägen för Kyléns. Där låg ett torp förr i tiden och där bodde en familj som hette Kylén. Den förste kände torparen här var Anders Persson och Klara Jonsdotter. De köpte torpet som förpantning och brukade detta under åren 1846 - 1852. Därefter kom Karl Peter Kylén med sin familj, sedan kom Gustaf Kaxe med sin familj och slutligen bodde Oskar Hjertstedt ett par år på 1930-talet. Därefter revs bostadshuset. Ladugården revs något senare. Mera om detta längre fram i denna berättelse.

Torpet Grekkebo låg alldeles intill Holkabergs södra gräns mot Kopparp. På platsen finns idag fullt synliga grundstenar efter husen. En syrenbuske blommar där varje år. Det är en vacker plats. Över torpets mark gick den gamla vägen från Kopparp norrut till Röjegatorna, där vägen från Munkeryd mot Stava mötte. Det var Kopparps kyrkväg. I terrängen i närheten, norr om Grekkebo finns också tecken på gammal odling, odlingsrösen och stora ytor slät mark, stora gamla körsbärsträd mm. Hur gammalt torpet Grekkebo är, ja det är svårt att säga. Söder om Grekkebo, på Kopparps sida låg tidigare torpet Starklyckan.

Torpet Grekkebo har fått sitt namn av Anders Reinhold Grek, född 1841. Han var gift med Maria Karolina Johansdotter, född 1842. De kom till detta torp, eller byggde detta torp, 1870. De bodde sedan kvar här till 1898, då de med sina tre barn flyttade till Mark.

Under kortare perioder har troligen ännu flera torp funnits på byns marker än vad som här redovisats. En promenad i markerna mellan kvarnen och Grekkebo kan ge idéer om flera tänkbara torpplatser under gångna tider, terrängen öster om kvarnen likaså. Där finns också flera andra företeelser, spår efter mänsklig verksamhet i gångna tider av olika slag.

Sven Persson var gästgivare i Holkaberg från sekelskiftet år 1700 och fram till 1717. Han kom på obestånd grund av missväxt. Han tvingades lämna gården och gästgiveriet och var sedan under någon tid torpare på Holkabergs ägor. Familjen flyttade sedan vidare, okänt vart.

På 1760-talet bodde tre familjer på ägorna, avskedade soldaten Måns Blomkvist, likaså avskedade soldaten Stefan Törngren med sin familj samt Måns Persson med sin familj. Sedan avlöste torparfamiljerna varandra, Jan Gabrielsson, Johannes Jonsson med flera.

Den 27 oktober 1794 dog torparen på Holkabergs Södergårds ägor, Peter Abrahamsson, av vattusot, 45 år gammal. Denna anteckning i kyrkoboken visar på att det funnits flera torp på Holkabergs ägor. Det är, som tidigare framförts, troligt att torp funnits i äldre tider i terrängavsnittet mellan kvarnen och Grekkebo. Under Joachimssons tid som gästgivare i Holkabergs södergård fanns också flera torparfamiljer på hans ägor.

Mera om dessa människor finns längre fram i denna berättelse.

Holkabergs kvarn

Holkabergs kvarn och såg är av gammalt datum. Redan kartan från 1694 visar en anläggning utmed bäcken. Där syns också en dammbyggnad för att dämma upp vattnet. Holkabergsdammen har således funnits i mer än 300 år.

Av Landskansliets i Linköping diarium nr 1566 för år 1766 framgår att Sven Jönsson i Kopparp den 25 november 1766 till länsstyrelsen i Östergötland protesterade mot att Lysings Härads Tingsrätt 1764 hade beviljat Johan Jönsson i Holkaberg att uppföra en kvarnbyggnad. Eftersom kvarnen ändå fanns upptagen på en tidigare karta är det troligt att det nu rörde sig om ersättning av en äldre kvarnbyggnad kanske medförande större vattenuppdämningar än tidigare.

I Landskansliets gästgiverihandlingar för Östergötlands län finns en hel del uppgifter som rör gästgiveriet i Holkaberg.

Uppgifter ur domböcker och boupptecknin gar har jag arbetat in under de personbeskrivningar som redovisas här längre fram i denna berättelse.

Emigration till Amerika

Emigrationen till Amerika omfattade för Holkabergs del 15-20 personer.

Ur hembygdslitteraturen

Ur boken "Ödeshög genom seklerna" finns mycket att hämta om Holkaberg.

Under rubriken *Skrock och vidskepelse* har grenadjär Stav i Stava berättat följande:

Ja har hört en gång, å dä skulle la va sanning. Dä va här nere i Holkaberg i gamle gästgivargårn. Dä hade kommit en resande dit, å han va sjuker. Han skulle ner te Tyskland, te varmbadet där. Å då skulle köksan koka en ål te middan. Men när ho va ute ett tag, så tog katten ålen. Då visste ho sej ingen rå först, men så gick hon ut i trägårn, å dä hade allti uppehållet sej en stor svarter orm där. Å ho to å slo ihjäl´en å flådde´n å la´n i gryta. Å de åt å´n både gästgivarn å den där herrn.

Men om morron därpå, så va han precis frisker å brydde sej inte om å fara te Tyskland utan vände om. Men köksa måste tala om, hur dä hade tegått förstås. Å han ga´na pänga, men så måste ho lova honom å inte göra om´et. Ja vet e gumma, som bodde där nere, ho hade tjänt där, när dä där hände, så ho påstog dä skulle va sanning.

Människoöden i Holkaberg

Vid en gästgivargård har många människor funnits, gästgivaren med hustru, drängar och pigor i större antal än vid bondgårdarna runtomkring. Skjutsdrängar från andra byar och så alla resande som ständigt strömmat förbi. Det har funnits många människor i Holkaberg. Ändå är de flesta ganska anonyma. Jag vill även för Holkaberg nämna ett par namn.

Sven Persson var gästgivare i Holkaberg i början av 1700-talet. Gästgivarna var ofta förmögna personer som levde gott på gästgiveriet. För Sven Persson blev det tvärtom. Han förlorade pengar på rörelsen och tvingades lämna den för att bli torpare på ägorna. En son till honom dog under mystiska omständigheter. Läs mera om Sven Persson längre fram i denna berättelse.

Maja Greta Månsdotter var född 1799 i Rök. Hon kom i början av 1820-talet hit och var piga på olika håll i bygden. Hon kom 1835 till Holkaberg som piga hos gästgivarhustrun Albertina Svensdotter. Maja Greta dränkte sig i Vättern 1838. Se närmare om henne längre fram.

Under 1690-talet börjar kyrkoböckerna komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805 och även detta med vissa luckor.

Människorna i Holkaberg

1600-talet

1600-talets uppgifter är magra. De upptar som regel endast förnamn på den skattskyldige (mannen). Kvinnor och barn nämns oftast inte. Jag har från domböckerna fått fram en del uppgifter som kan ge lite mera kött på benen om 1600-talets människor. Vi börjar med en översiktstabell med de äldsta uppgifterna om Holkaberg.

År	Namn mm	Källa
1571	Håkan (5 lod silver,1,5 lispund koppar, 4 oxar, 2 stutar, 2 kor, 20 får, 5 svin, 1 häst)	Älvsb.
1613	Anders (Lasse)	Älvsb
1620	Anders,2 hästar, 3 stod, 1 föl, 4 oxar, 2 stutar, 10 kor, 6 gamla getter, 13 gamla får, 1 ungt får, 3 gamla svin, 6 tunnor utsäde)BU Jöns, inhyst man, (1 ko, 2 g får och 1 u får)	
1621	Måns Larsson och Ingiäl Månsdotter i lönskaläge, se domboken	
1627	Anders och Peder	M
1631	Anders och Lasse	M
1637	Lasse samt inhyst man Jöns	Mil
1637	Lasse	BU
1638	Lasse (över 60 år) samt inhyst man Jöns	Mil

1640 Lasse M
1641 Lasse med hustru och piga M
1642 Götar i Holkaberg och Brita i Stava i lönskaläge, se domboken
1643 Konan Elin i Holkaberg instämd för lönskaläge, se domboken
1643 Lasse med hustru, dotter och måg M
1644 Lägersmål mellan Anders Jonson o Elin Håkansdotter, se domboken
1644 Lasse med hustru, dotter och måg, två pigor M
1645 Lasse J
1645 Änkan, en inhyst hustru och en inhyst piga M
1646 Änkan med inhyst piga, M
1647 Jon med hustru och piga M
1648 Jon med hustru Elin M
1648 Per Mil
1649 Måns Jonsson och Elin i Holkaberg i lönskaläge, se domboken
1651 Jon (med hustru) M
1652 Joen JW
1653 Måns i Holkaberg i domboken efter marknad i Vadstena, se nedan
1658 Nils i Haddåsen lämnat en riksdaler till David i Holkaberg,domboken
1655 Joen med hustru Elin JW
1658 Joen med hustru Elin JW
1659 Joen med h Elin, d S M
1661 Per och Bengt i Krokek ville öppna vägkrog, se domboken
1664 Jon i Holkaberg var bestulen på två oxar, se domboken
1664 *Konan Ingrid i Näteryd* ,piga i Holkaberg, med barn, se domboken
1666 Holkaberg och Narbäck delade på gästgiveriet, se domboken
1667 den 30 april hölls ting i Holkaberg, se domboken
1667 Förbjöds Nils i Holkaberg att skjutsa resande söderifrån, se domboken
1674 Anders Jonsson delade gästgiveriet med sin styvfar, se domboken
1674 En stickvärja upphittades på landsvägen, se domboken
1675 Måns i Rödjarp hade en bro på landsvägen, se domboken
1675 Jöns J
1676 Holkaberg delar gästgiveriet med Narbäck, se domboken
1677 Lars Pederson i Holkaberg, *mökränkt* Brita Svensdotter, se domboken
1677 Tvist mellan Holkaberg och Narbäck om gästgiveriet, se domboken
1678 Nils i Holkaberg och Bengt i Stavreberg, *obeskedligt tal*, domboken.
1681 Nils med hustru, dräng Nils, piga Elin M
1682 Nils med hustru, drängar Nils och Per M
1684 den 10 april hölls ting i Holkaberg om dråp i Börstabol, se domboken
1685 Nils J
1687 Gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg klagade, se domboken
1688 Nils med hustru, s Erik, d Kerstin och Ingrid, dräng Anders, M
1690 Nils i Holkaberg beklagar sig över vådelden på hans gård, domboken
1690 Nils i Holkaberg anklagad för *äregripliga beskyllningar*, domboken
1691 Nils i Holkaberg anklagad för skadade ekar, se domboken
1691 Nils i Holkaberg i tvist med sin styvson om Holkaberg, domboken
1691 Jöns Jönson på Holkabergs ägor frånstulits en kviga, se domboken.
1691 Nils med hustru, drängar Joen och Nils, pigan Maria M
1692 Nils i Holkaberg i tvist med Anders Matsson i Gumby, se domboken
1692 Nils i Holkaberg i tvist med Jöns i Skorperyd, se domboken
1692 Nils i Holkaberg skall visa sina pigor, se domboken

1693 Nils med hustru, drängar Per och Per, gamla pigan Elin M
1696 Stölder hos torparen Lars Jönson på Holkabergs ägor, se domboken
1697 Bönderna i Porsarp hade en bro vid Holkaberg, se domboken
1699 Gästgivareänkan Anna Andersdotter i Holkaberg, se domboken

M= mantalslängd, BU = boskaps och utsädeslängd,
Mil = militär källa, J = jordebok.

Detta var våra äldsta uppgifter om människorna i Holkaberg, i tabellform. Jag skall här nedan förtydliga en del av dessa noteringar. För att vi lite skall känna de historiska vingslagen har jag ibland velat ha kvar den tidens ordval, då i kursiv stil.

År 1621 ställdes Måns Larsson i Holkaberg inför tinget för att han *lockat och belägrat Anderses legopiga Ingiäl Månsdotter i Holkaberg. Han ville inte gifta sig med henne. Han* fälldes därför till böter, 40 daler i treskiftes, fadern, konungen och häradet efter det 3 Cap. i Giftermålabalken.

År 1642 dömdes Götar i Holkaberg till 40 daler i böter för det han hade mökränkt Brita i Stava. Enligt nämnden hade det inte varit tal om äktenskap. Inte heller ville han gifta sig med henne. Götar bodde tillfälligt i Holkaberg. Om honom kan vi läsa mera under Stora Krokek.

År 1643 tingsfördes en *kona*, Elin i Holkaberg, som sade sig vara lägrad av Sven Larsson i Gisslery i Åkersberga i Åsbo härad. Det var osäkert huruvida han var gift eller ogift, därför beslutades att han skulle hämtas hit och tingföras. Jag har inte sett till detta mål mera.

År 1644 tingsfördes Anders Jonsson i Stava, en ogift dräng som hade lägrat pigan Elin Håkansdotter. Båda erkände brottet. Lägersmålet hade skett i Holkaberg. Han fick böta 40 daler för mökränkning.

År 1649 var Måns Jonsson i Holkaberg instämd för lönskaläge *med ogifta och redan förut kränkta Elin i Holkaberg, och han sakfältes efter landsens sed till 3 daler i treskiftes.*

1600-talets domboksanteckningar handlade ofta om olovlig kärlek. Sådant skrevs ofta som lönskaläge eller lägersmål.

Vid tinget 1658 hävdade Nils i Haddåsen att han givit David i Holkaberg en riksdaler, vilket David nekade till och sade sig ha fått bara fyra daler kopparmynt. Riksdaler vet jag inget om, sa David. Nils svarade att han avkortade 16 öre i riksdaler, de andra kvittade han för bräder, sånär som på en daler. Därför betalar Nils två daler kopparmynt. Dessa rader i domboken rörde sig nog om någon skatteuppbörd som kanske skedde i Holkaberg.

Vid tinget 1660 klagade Brodde i Rikstorp i Flisby socken till Sven i Holkaberg för att denne skulle ha tagit en häst från hans pojke på vägen vid Hårstorp. Detta hade hänt när pojken *låg och betade*, sedan han varit med och skjutsat Hans Kongl.Maj:ts suplik ifrån Gränna.

Sven nekade och sa att en ryttare som han skjutsade hade tagit hästen. Brodde berättade att hans grannar, Lars i Olarp, Bengt i Olarp, och Jöns i Tofta, såg Sven rida på stoet.

Sven erkände då att han ridit på stoet och sa att ryttaren tvingat honom, sedan han tagit stoet från pojken, och hade sedan ridit hästen en mil. Rätten uppmanade klaganden att till nästa ting ha med sina grannar som sett hur hästen blev tillgripen. Vidare skulle Per i Porsarp höras, som förut hört Svens bekännelse. Jag har ingen fortsättning på detta mål. Kanske kom parterna överens. Sven i Holkaberg kanske skall vara Jon.

År 1661 besvärade sig Jöns i Stava över att Per och Bengt i Krokek planerat att på sina ägor sätta upp ett torp som skulle bli krog för vägfarande. Han begärde att detta måtte nekas och sade att han inte vill bli störd av resande. Dessutom skulle det störa gästgivaren i Holkaberg, om denna lilla krog skulle byggas.

Rätten beslutade att efter Gästgiveriordningens 25 stycke *vare det krokekaboar alldeles förbjudet att uppsätta sådant torp.* Detta var bara några år efter att gästgiveriet flyttats från Stava till Holkaberg.

Vid vintertinget år 1664 ställdes en *kona,* Ingrid i Näteryd inför rätta. Hon *hade låtit råda sig med barn*. Hon bekände att drängen Bengt i Holkaberg hade hävdat henne tre veckor före midsommar och sedan åtskilliga gånger vid midsommartid, dock utan att hon blivit havande. Bengt nekade härtill *med grova eder.* Han trodde att det var Jeppe i Kärr som var den skyldige. Denne hade 14 dagar före midsommaren beskyllt Bengt för detta och sökte få honom att erkänna att han hade belägrat Ingrid. Bengt uppgav att Bengt och Håkan i Stava hade hört detta. Jeppe var en gift man. Han var inte närvarande vid tinget och målet uppsköts.

Målet uppkom vid sommartinget 1664. Då var också Jeppe i Kärr med. Ingrid påstod även då Bengt i Holkaberg hade lägrat henne. Nämnden konstaterade att *eftersom saken är mörk får målet uppsättas till ny rannsakning.*

Målet upptogs en tredje gång, på hösttinget 1664. Ingrid bekände även då på Bengt i Holkaberg och angav tider och platser där detta hänt, men Bengt nekade även denna gång. Efter nämndens betänkande fick Bengt möjlighet till *edgång och värjomål*, vilket han inte antog.

Han bedömde förmodligen situationen så att han kanske skulle ha svårt att få tag i sex vittnen till sin skötsamhet. Han dömdes då att böta tre daler.

Den 7 juni 1664 förekom vid tinget i Heda ett mål som rörde omfattande stölder av kreatur. Tjuven var en man från Bobergs härad, Måns Haraldsson. Bland dem som blivit av med kreatur fanns också gästgivaren Joen i Holkaberg. Han hade blivit av med två oxar som var släppta på bete i Holkaberg. Måns skyllde ifrån sig på sina söner, Harald och Palle. De var nu på flykt och kunde finnas i lag med andra *skogstjuvar i Stoerydsskogen vid Motala.* Hur målet slutade vet jag inte.

Sven i Narbäck presenterade vid hösttinget 1666 en attest från den 14 januari i år av hauptmannen Lars Jonsson på Visingsborg. Av denna attest framgick att Joens änka i Holkaberg, hustru Elin, kommit överens med Sven i Narbäck om att dela på gästgiveriet.

Gästgiveriet hade sedan 1654 varit i Holkaberg. Bonden där skulle ha alla de friheter som gästgiverihemmans åboar åtnjuter. Men i attesten hade änkan sagt sig inte ensam kunna klara gästgiveriet. Hon hade då med

hauptmans medgivande överenskommit med sin granne, Sven i Narbäck, att han så som förr i tiden skulle skjutsa och hjälpa resande söderifrån. Änkan i Holkaberg skulle på samma sätt hjälpa alla som kom norrifrån.

Därefter hade änkan skaffat sig en ny fästman och hade på dennes inrådan begärt att ensam få behålla gästgiveriet. Hon ville då bryta den förra överenskommelsen.

Sven i Narbäck svarade att han i över 20 års tid, på dåliga vägar och i dåligt väder fått hjälpa de resande. Han hade lagt ned mycket möda och stora kostnader på detta. Han åberopade vittnen på detta, Per i Krokek, Håkan i Kleven och Jon i Porsarp.

Dessa intygade att Sven i Narbäck i över 20 års tid hade haft halva gästgiveriet, både när det hölls i Stava och sedan det kommit till Holkaberg. De intygade också att det varit omöjligt för Holkaberg att ensam klara detta när mycket folk reser. Sven i Narbäck begärde tingsbevis häröver, vilket rätten gav honom.

Joen i Holkaberg var kanske den förste gästgivaren i Holkaberg efter att gästgiveriet flyttats dit från Stava.

Vi kan försöka göra en liten levnadsteckning av denne Joen i Holkaberg med ledning av de domboksnotiser och övriga uppgifter som vi har.

Joen - - - -, gästgivare i Holkaberg
H Elin - - - -,
Barn: Anders
Kerstin,
Dotter,

Jon i Holkaberg är omnämnd i jordeböcker och mantalslängder under 1650-talet och dessutom i domböckerna. Han dog senast 1665. Han och hustru Elin hade minst tre barn, sonen Anders och två döttrar. Joen var svåger med Sven i Narbäck och de delade på gästgiveriet.

En av döttrarna hette Kerstin. En av döttrarna var gift med Per Hansson. Efter Joens död gifte sig Elin med *sin unga fästman* Nils Bryngelsson och de drev gästgiveriet vidare. Det är okänt när Elin dog. I övrigt hänvisas till vad som här ovan nämnts om Joen.

Den 30 april 1667 hölls ting i Holkaberg. Det var ett extraordinarie ting i Vista härad i Wisingsborgs Grevskap. Närvarande var hauptmannen på Wisingsborg, Lars Jönsson och befallningsmannen Anders Skog i Kushult med edsvuren nämnd, nämligen Nils i Bråten, Per i Tällekullen, Joen i Öland, Nils i Björnaryd, Jöns i Uppgränna, Lars i Vreta, Håkan i Vättersmålen, Måns i Hultarp, Nils i Gisseboda. Sven i Narbäck är inte nämnd. Han var då troligen död. Hans son, Anders i Hårstorp skulle senare bli hans efterträdare.

Det var bland annat ett barnamord på Jusseryds ägor som avhandlades på detta ting. *Horkonan Ingrid Jönsdotter i Sunnebys Hybbel* blev av häradsrätten på detta ting i Holkaberg dömd att mista livet. Domen underställdes sedan Kgl. Majt och jag har ännu ingen uppgift om målets fortsättning. Men också andra mål avhandlades i Holkaberg vid detta ting.

Vid tinget i Holkaberg år 1667 förbjöds Nils i Holkaberg att skjutsa vägfarande som kom söderifrån. De skulle i stället anlita gästgiveriet i Narbäck. Riksdrotsen hade i brev den 30 januari och 10 mars 1667 hörsammat den framställning som Sven i Narbäck förut inlämnat.

Vid vintertinget 1674 beklagade sig Anders Jonsson i Holkaberg över att han fråntagits bruket av halva hemmanet Holkaberg, som han enligt högvälborna Nådes Riksdrotsens brev från 1667 fått. Anders var styvson till gästgivaren Nils Brynielsson i Holkaberg och sannolikt son till förra gästgivaren Joen.

Nils hade gift sig med förra gästgivarens änka. Jag tolkar nämndens beslut som att Anders Jonsson skulle återfå bruket av halva hemmanet Holkaberg. Men eftersom jag inte möter hans namn mer än denna enda gång är det troligt att han flyttat från Holkaberg.

I januari 1674 upphittade Peder Björnsson i Kopparp en stickvärja på stora allmänna vägen mellan Holkaberg och Narbäck. Den värderades till 6 daler silvermynt. Fyndet meddelades på tre ting under året och ett år efter upphittandet fick Peder Björnsson sin hittelön, två daler silvermynt. Värjan tillföll hans höggrevliga nåde, riksdrotsen.

Efter att Sven Månsson i Narbäck hade dött fortsatte hans änka, Kerstin Pedersdotter, med hjälp av sina söner att driva den delen av gästgiveriet som redan förut legat i Narbäck. Detta tillstånd flyttades 1674 över på sonen Arvid Svensson i Narbäck, enligt beslut av greve Per Brahe på Wisingsborg den 29 april 1674.

Detta brev uppvisades på tinget 1675. Gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg gillade givetvis inte detta. Han ville vara ensam om gästgiveriet. Han kanske också försökte bortse från grevens beslut. Därför förbjöd grevens hauptman på sommartinget 1675 både skriftligen och muntligen Nils Bryngelsson, vid 40 daler silvermynt i vite, att tillfoga Arvid Svensson något förfång och intrång i sitt gästgiveri.

Vid sommartinget 1675 dömdes Måns i Rödjarp att betala en fjärdedel av värdet på en häst som tillhörde Nils i Holkaberg. Bakgrunden var att Måns i Rödjarp hade en bro på sitt vägstycke på landsvägen och denna bro hade han tydligen inte underhållit bättre än att gästgivarens häst bröt benet där, så illa att hästen strax därefter dog.

Drängen Lars Pedersson i Holkaberg var instämd till sommartinget 1677 för att han hade *mökränkt* Brita Svensdotter i Ödeshög. Drängen ville inte gifta sig med henne och han dömdes därför att för mökränkning böta 40 daler till treskiftes enligt Giftermålabalken. Han skulle också giva till *konan* för barnets uppehälle och skötsel i ett för allt nio daler, samt efter riksdrotsens givna befallning betala konans kyrkogång. Vi kan anta att Lars Pederson var legodräng hos gästgivaren i Holkaberg.

Vid vintertinget 1677 besvärade sig Arvid Svensson i Narbäck över att Nils Bryngelsson i Holkaberg trotsat riksdrotsens beslut från den 29 april 1674 och mot det förbud vid 40 daler i straff från tinget 1676 genom att han många gånger tillfogat honom förfång och intrång i gästgiveriet och skjutsat vägfarande från Gränna.

Nils Bryngelsson uppgav att han omöjligen kunde råda över detta, eftersom många redan kommit till Holkaberg och då inte ville vända tillbaka till Narbäck.

Det framkom att han icke blott med egna hästar utan också med hästar från Stava och Munkeryd skjutsat på detta sätt. Rättens beslut blev att eftersom Bryngelsson frivilligt tillstått sig ha överträtt förbudet skulle han därför böta 40 daler, med varning att inte framdeles överträda förbudet.

Osämjan om gästgiveriet fortsatte. Anmälningar av olika slag framfördes från båda sidor men vid vintertinget 1678 kunde Nils Bryngelsson och Arvid Svensson presentera en förlikning. I denna förlikning lovade de båda att den som först överträder denna förening skulle betala 100 daler silvermynt. Vid tinget 1681 påmindes om den fastställda uppdelningen mellan Holkaberg och Narbäck.

Vid vintertinget den 1 mars 1678 i Gränna anklagades gifta *knektakonan* Ingrid Larsdotter i Näteryds Hybbel för att *hava låtit råda sig med barn*. Hon berättade att skomakaren på Sjöstorp, Peder Jonsson, haft lägerskap med henne i Holkabergs gästgivargård den 28 maj 1677. Hon hade sedan fött tvillingar den 20 januari 1678.

Peder Jonsson nekade till att han någonsin hävdat denna kona. Ingen av de närvarande vid tinget kunde berätta huruvida konans äkta man levde eller var död när hon lät sig belägras. Nämndens mening var att sätta upp detta mål till vidare rannsakning. Dock, vid nogare rannsakning, erinrade sig nämndemännen Anders i Hårstorp och Måns i Erstorp, såväl som fogden Anders Skog och länsmannen Peder i Bankaby ett rykte. Detta rykte innehöll uppgiften att gifta mannen Börje i Renemo *haft umgänge med denna lättfärdiga kona*.

Ryktet innehöll också att konan för 14-15 år sedan fött oäkta barn och då givit skulden på en dräng, Bengt Nilsson, men denne erkände aldrig detta. Det hölls skäligt att konan föres till ytterligare *cognition* till Visingsborgs slott. Målet upptogs på sommartinget samma år den 27 maj, då hon på nytt framfördes inför rätten. Hon berättade även då att det var skomakaren Peder Jonsson på Sjöstorp och förelade honom de omständigheter som tidigare framförts. Men ryktet hade gått att Börje i Renemo och Nils i Åby, två bröder och gifta karlar haft umgänge med henne.

Fogden Anders Skog sade att några från Tyskland hemkomna soldater berättat att konans man, Anders Simonsson, dog sotdöden i Stettin vid sistlidna Thomasmässotid. Nämnden *fann denna sak mycket mörk* och att den krävde mera rannsakning. Därför uppsattes saken till nästa ting.

Målet uppkom en tredje gång. Inte heller då kunde rätten komma fram till ett beslut och målet uppsköts ytterligare. Slutligen uppkom målet vid ett fjärde ting, vintertinget 1679 i Gränna den 24 mars. Det blev nu klart att hennes man, soldaten Anders Simonsson, dog i Stettin den 23 januari 1678. Lägersmålet hade således begåtts medan hennes man levde.

Men med vem hade hon begått detta lägersmål? Vem var fader till hennes tvillingar? Var det Börje i Renemo, var det hans broder Nils i Åby, var det Jeppe i Kärr eller var det skomakaren Peder Jonsson på Sjöstorp. Ingrid själv påstod att det var Peder Jonsson. Alla nekade. Dessutom stämde

inte tiden riktigt. Ingrid påstod om detta själv att födseln skedde för tidigt. Rättens beslut i detta mål blev följande:

Rätten bedömde att hennes man levde när hon begått lägersmålet och att hon därigenom gjort sig skyldig till enfalt hor. Hon hade inga pengar att böta med. Rätten dömde därför *horkonan Ingiärd Carlsdotter att för begånget enfalt hor, hudstrykas vid tingsstuvudörren*.

Denna Tingsrättens dom över horkonan blev inte verkställd på tinget. Tingsallmogen kunde inte förmås att piska henne. Därför skrevs i domboken att hudstrykningen skulle *anställes på vederbörandes eget ansvar*. Detta kan vi tolka som så att kronolänsmannen fick svara för att hudstrykningen blev gjord.

Hudstrykning var ett spöstraff och bestod av att den dömde skulle piskas, på bar rygg, av allmogen vid tingshusdörren. Troligen kände allmogen sympati för Ingiärd Carlsdotter och kunde inte förmås att piska henne.

Vid vintertinget 1678 hade Nils i Holkaberg och Bengt i Stavreberg under dryckenskap framfört *obeskedligt tal* i Gränna, dock utan att lagliga skäl finns för rätten att döma dem till böter. För att avböja framdeles missförstånd och osämja mellan dem föreställdes de ett vite, att om någon av dem skulle kränka den andre i ord eller gärningar skulle betala 10 daler silvermynt.

Den 10 april 1684 hölls ett extra ting. Det hölls i Holkaberg och målet gällde dråp i Börstabol. Närvarande kronans länsman Harald Arvidsson och häradsnämnden, Måns i Giölery, Bengt i Runnersta, Lars i Åshby, Jöns i Norrö, Per i Tällekullen, Nils i Särtzöga, Jon i Egbohla, Jöns i Haningetorp, Lars i Bunkabohla. Drängen Sven Månsson, 16-17 år gammal, hade av våda skjutit pigan Anna Stensdotter. Hon dog genast. Eftersom det skett av våda blev straffet böter. Mera om detta dråp finns att läsa under Börstabol

Vid hösttinget 1687 beklagade sig gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg över att åtskilliga av grannarna sålde öl och förplägning till resande på vägen. Detta gällde enligt Bryngelsson särdeles åboarna i Narbäck. Härigenom orsakades gästgiveriet skada. Han begärde att han som av tinget förordnats till gästgivare måtte få detta *till godo åtnjuta*.

Vid rätten upplästes kungliga gästgivareordningen av vilken framgick att ingen får inkräkta på gästgivarens verksamhet. Brott mot detta straffas med 40 daler silvermynt i böter. Gästgivaren skall själv hålla åtta goda hästar för de resande, varmed han såväl till Ödeshög som till Gränna skall skjutsa, på såväl onda som goda vägar.

Dessutom förordnade rätten att han till hjälp skall ha Stava slottskronohemman och Porsarp. Åboarna på dessa hemman bör när de blir tillsagda av gästgivaren befordra de resande för betalning som vederbör. Som gästgivaren Nils icke har flera än dessa 2 hemman under gästgiveriet till hjälp, begärde han att bli förskonad från kronoskjutsningar, vilket herr hauptman lovade.

Här talas inte längre om uppdelning av gästgiveriet på Holkaberg och Narbäck. Troligen har delningen av gästgiveriet upphört. Således kan vi se att gästgiveriet fanns i Narbäck under mellan åren 1646 – 1686.

Vid tinget år 1688 dömdes Nils i Holkaberg att böta tre daler silvermynt. Det var möjligen någon uppropsförseelse eller kanske någon kallelse som han inte hörsammat.

År 1690 beklagade sig Nils i Holkaberg skriftligen över den svåra vådeld som gått över hela hans gård, varvid alla hans victualier och spannmål brunnit upp. Han begärde därför syn och rannsakning därpå. Alltså förordnades kronans länsman Harald Arvidsson, slottslänsman Jöns Bärling, nämndemannen Anders i Erstorp och Hans i Syllerstorp att mäta skadorna samt se vad orsaken till elden är.

Från tingen 1690 ser vi att det fanns osämja mellan bonden Måns Larsson i Kopparp och Nils Bryngelsson i Holkaberg. Måns ansåg sig vara utsatt för *äregripliga beskyllningar*. Han åberopade vittnen, sventjänaren Anders Bruk och soldaten Jakob Stålnäbb i Sväm. Måns Larsson berättade att han vid *bärgslatiden* förra året hjälpte Munkerydsbonden, numera avlidne, Anders att slå gräs.

Där inne var Nils Bryngelsson, helt drucken, och uttalade då beskyllningar om att Måns stulit kvigor för Jöns i Röjan. Rätten konstaterade att *Nils i sin dryckenskap yttrat obetänkta ord* och dömde honom att till Ödeshögs kyrka böta en kanna vin samt lägga till de fattiga i *armbyssan* en daler silvermynt och därutöver betala rättegångskostnaderna.

Nils Bryngelsson blev 1691 instämd till tinget av sin måg, Per Hansson i Holkaberg. Per Hansson Denne var gift med en styvdotter till Nils Bryngelsson (dotter till förra gästgivaren Joen) och han hävdade att svärfadern hade lovat honom besittningsrätten till en tredjedel av såväl gårdsbruket som av skjutsningen vid gästgivargården i Holkaberg. Han hänvisade till vittnen, Håkan Svensson i Stava, Bengt Persson i Lilla Krokek och Håkan Carlsson i Sunneby.

Nils Bryngelsson berättade för tinget att han erbjudit sin styvdotter och hennes man Per Hansson att bo hos dem under ett år till dess de kunde skaffa sig eget gårdsbruk. Då levde också Nils Bryngelssons hustru. Nils har sedan låtit Per Hansson förstå att Holkaberg med det usla åkerbruket icke kan tåla mer än en åbo. Nils berättade vidare att han tagit hand om sin styvdotter sedan hon låg på sin moders bröst, men att de nu mest *undsäga mig med trug och skällsord, som din gamle hund och din gamle stolle.*

Därutöver berättade också Nils om den häftiga vådeld som förlidet år rasade i Holkaberg och nedbrände såväl mangård som ladugård. Av uppgifterna i målet i övrigt framgår att Nils har översett med Per Hanssons övriga brott, vilket kan intygas av nämndemannen Anders i Hårstorp, Måns och Bengt i Krokek samt Håkan i Stava. Dessutom hade också Per Hanssons föräldrar och syskon och en svåger till honom bett Nils förlåta honom.

Rätten gick på Nils Bryngelssons linje och uppmanade Per Hansson att nästa fardag flytta från Holkaberg, såvida inte någon förlikning kom till stånd.

I detta mål fick vi se en dotter till gamle gästgivaren Joen skymta fram. Hon hade nog hoppats att hon och hennes man Per Hansson skulle kunna överta gästgiveriet i Holkaberg, men så blev det inte. Hennes moder, Elin, hade dessutom dött och hon hade inget stöd från henne. Här skymtar något som vi inte känner till. Det ligger utanför protokollet. Nils påstod vid rätten att Per Hansson gjort något brottsligt.

Ekträ var hårt och stod bra mot röta. Det var bra till slädmedar, hjulaxlar och hjulekrar m.m. Det var också bra till nedersta syllen i hus, till kvarnar, bryggor och båtar. Sådant behövde varje bonde. Men alla ekar tillhörde konungen, som ville ha ekarna till att bygga krigsskepp med. Det var viktigt, att ekbeståndet inte skövlades.

Bönderna hade svårt att förstå detta, att de inte fick hugga de ekar de behövde, på sin egen mark. Inga ekar fick huggas. Även om de stod på åkerkanten och skuggade åkern fick man inte hugga ned dem utan landshövdingens tillstånd. Ville bönderna hugga en ek, skulle de kalla på skogvaktaren, som utsynade och stämplade eken. Sedan skulle häradsrätten ta upp ärendet och sedan avgjorde landshövdingen slutligen om eken fick fällas.

Nils Bryngelsson blev år 1691 anklagad av hejderidaren(skogvaktaren) Staffan Christofersson för att han huggit ned tio ekar. Till detta svarade Nils att ekarna avbrändes i den vådeld som uppstod då gnistor flög från elden då de brände plåtar. Han nekade helt till att ha huggit några ekar. Hejderidaren vidhöll sina uppgifter och krävde att Nils skulle fullgöra edgång eller plikta. Nämndemännen som synat ekarna sade att tre färska ekar huggits, de andra var huggna tidigare. Rätten konstaterade också att Nils Bryngelsson var något drucken, varför man icke då kunde avkräva honom någon ed. Målet uppsköts.

När målet åter upptogs hade Nils dessa edgångsmän med sig: länsmannen Per Andersson i Bankaby, Sven Jönsson i Ershult, Nils Larsson i Glasfall, Jöns Jonsson i Staffanstorp, Jonas Olsson i Åby och sedan var han själv den sjätte edgångsmannen. Hejderidaren sade att alla dessa ekar var avsedda för hjulaxlar och hjulekrar, men han *säger att jag kan själv icke tro Nils i Holkaberg om detta ekhygge*. Efter edgången blev Nils friad, allt enligt det 24 cap. i Tingsmålabalken.

År 1692 hade Nils Bryngelsson i Holkaberg besvärat sig över Anders Mattsson i Gumby rörande 13 daler kopparmynt som Nils för 30 år sedan lånat ut till Anders. Denne erkände skulden och bad om dröjsmål med betalningen eftersom han saknade medel. Rätten tillhöll Anders att till nästkommande Olsmässa betala halva skulden och återstoden till nästa Brittmässa. Nils hade också instämt Jöns Persson i Skorpery för skuldfordran, 17 daler kopparmynt, som Jöns Persson lånat för två år sedan. Jöns Persson tillstod skulden. Rätten ålade honom att skulden betala.

Vid tinget 1692 togs upp lite synpunkter från mantalsskrivningen. Det konstaterades att Nils i Holkaberg hade två pigor, dels dottern Ingiäl som var gift och dels styvdottern Kerstin som i lika måtto varit hos honom i gården och var sedan bortgift. Det beslutades att de skall visa sig för kommissarien nästa skrivning.

Vid vintertinget 1694 uppkom ett mål som rörde stöld från Hans Majestät Konungen. Det var en stor transport med tre kistor och annat, som på flera vagnar transporterades söderut på landsvägen förbi Ödeshög och Holkaberg. Transporten skedde redan 1680. Henrik Stensson i Häggesta var en av dem som deltog. Övriga som deltog var Måns Jonsson i Jättingstad och Måns Jonsson i Sväm.

Bonden Nils Mårtensson i Knäpperyd i Åby socken berättade att för ungefär 14 år sedan *då Hans Kongl. Maj:t, vår allernådigste konungs kläder fördes neder åt landet i en stor kista och var låst med tre järn över kistan, men det var en gång förut avgånget vid vredet och Henrik Stensson hade sedan samma kista på sitt lass och vid Holkaberg bände han första gången upp kistlocket med piskskaftet och ur kistan tog han så upp något rött kläde och lät oss se det, men då tog han inget. När vi så kommit förbi Porsarp till Kleven, där i Getakroken (?)stod han upp i sin vagn och hade stora byxor. Han drog så ut klädet ur kistan och stoppade in i byxorna och sprang så därmed till skogen och kom så till lasset igen och så körde vi till Gränna. Sedan körde både Henrik och Månsarna ifrån mig och körde så hårt, så att de kan ha bytt klädet i Sväm sig emellan.*

Härvid avlästes också de här över detta hållna rannsakningarna, såväl vid Gränna ting som sedermera vid Heda 1681.

Rätten dömde Henrik Stensson, Måns Jonsson i Sväm och Måns Jonsson i Jättingstad för att de ur en kista, som tillhörde *vår allernådigste konung,* stulit nio alnar rött kläde, att först betala det stulna klädet med 36 daler silvermynt och böta tvådubbelt, som bliver 108 daler silvermynt. De dömdes dessutom betala rättegångskostnaderna med 3 daler silvermynt vardera. Och som dessa personer vid Gränna ting långt före detta under ed nekat till denna stöld dömdes de att böta nio mark silvermynt vardera och *envar aldrig mera ting eller vittnen bära. De dömdes också att* undergå skrift enligt Tingsmålabalken. Och som Henrik och Måns i Sväm inga medel hade till böterna så *pliktar de corporaliter* (pliktar med kroppen) med gatlopp.

Gatulopp innebar att den dömde skulle med bar rygg springa ett antal gånger mellan två rader av män som med spön eller käppar skulle slå honom över ryggen. Det kunde leda till att ryggen blev ett enda stort sår.

Bonden Per Gustafsson i Stora Lund klagade 1697 på bönderna i Porsarps rote för deras dåliga bro på stora landsvägen mellan backarna vid Holkaberg. Per hade där ridit från kvarnen över bron och hans häst hade där brutit högra benet. Det skedde åtta dagar efter Olsmässan och hästen hade allt sedan dess stått ofärdig hos Nils i Holkaberg. Rätten värderade skadan till 10 daler kopparmynt. Detta plus stämningspengarna skulle roten betala till Per Gustafsson. Denne får sedan ta sin häst igen, sedan den blivit någorlunda läkt. Detta ur domboken.

Vid sommartinget den 29 maj 1699 klagade gästgivareänkan, hustrun Anna Andersdotter i Holkaberg över att Per Svensson i Narbäck och andra grannar däromkring, sedan hennes man dött, bryter mot gästgivarordningen. De gör det genom att ta emot främmande resande personer och *dessa icke endast giva förtäring, dricka och härbärge utan också accomodera med skjutsningar.* I anledning av Kongl. Gästgivareordningens 39:e artikel förbjöds allt sådant vid 40 daler silvermynt i vite.

Nils Brynielsson	1634, gästgivare, död 1698
Anna Andersdotter	1636 i Heda, omgift 1701 med
Jon Håkansson	1666, s t Håkan Svensson i Stava, död 1704.

Nils Brynielsson, eller Bryngelsson, var gästgivare i Holkaberg i 30 år, detta anger kyrkoboken. Hans bakgrund är okänd, men kanske var han från Harsbol. Där förekom namnet Bryniel. Han var gift åtminstone två gånger. Hans första hustru var Elin, änka efter förra gästgivaren Joen. Med sig i detta äktenskap hade hon troligen tre barn, sonen Anders, dottern Kerstin samt ytterligare en dotter. I mantalsskrivningen 1692 uppges att Nils hade en dotter. Ingiäl, som var gift men bodde i Holkaberg.

Äktenskapet med Anna Andersdotter ingicks möjligen 1688. Anna Andersdotter var född i Jussberg i Heda. Hon var gift tre gånger, första gången med Jon (Jöns) i Holkaberg i 14 år (1673-87 ?), andra gången med Nils ovan (1688-1698 och därefter med Jon Håkansson (1701-1704).

Anna Andersdotter dog 16 nov 1704. Hennes tredje man, Jon Håkansson dog en månad tidigare. Detta är uppgifter ur kyrkoboken. Det förutsätter att det funnits någon Jöns i Holkaberg under 1670-talet och fram till 1687.

Vid sommartinget 1699 hade bonden Sven Månsson i Porsarp anklagat bonden Jon Nilsson i Öjan för att denne förra året haft boskapssjuka på sina får. Följande personer åberopades som vittnen på detta, nämligen
1) Soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor, 2) pigan Brita Jönsdotter i Pylahult, 3) tjänstepigan Ingiäl Andersdotter i Vantekullen, 4) konan Karin Carlsdotter i Vallstorp i Åby socken.

Jon Nilsson ville inte godkänna vittnena men åberopade andra vittnen till sin egen fördel, nämligen 1) bonden Sven Persson i Holkaberg, 2) dennes broder bonden Nils Persson i Stora Smedstorp, 3) bonden Lars Knutsson i Staffanstorp, 4) Nils Larsson i Glasfall, 5) bonden Joseph Jönsson i Haddåsen.

Dessa samtliga påstods vara *ärliga bönder*, och när de tillfrågades sade samtliga att de aldrig hört talas om någon smittosam boskapssjukdom hos Jon i Öjan. Samtliga erbjöd sig avlägga eden. Inte heller Ösiö socknemän hade hört något om boskapssjuka hos Jon i Öjan.

Detta mål delade till viss del upp bygden i två läger. Rätten fattade inget beslut. Möjligen återupptogs målet senare, men jag har inte funnit några anteckningar härom.

En sak att observera ur detta mål är att en ny bonde kommit till Holkaberg, nämligen Sven Persson. Hans bakgrund var i Stora Smedstorp. Han blev bonde i Holkaberg efter att Nils Bryngelsson dött.

Under 1690-talet rådde svår missväxt, särskilt åren 1695-97. Det har uppgivits att enbart under 1697 dog minst 80.000 människor i Sverige av svält. Även åren 1708-10 och 1716-17 förekom svår missväxt. Åren 1699 och 1704 var även i övrigt år med hög dödlighet.

1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Skänninge dog 500 människor av de 700 som då bodde i staden. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden, dock ingen i Holkaberg.

Sven Persson	----, bonde i Holkaberg, senare också gästgivare
Ingrid Nilsdotter	----
Barn: Per	1691, död 1717
Per	1694-05-22,
Anders	1698, död 1708,
Ingrid	1700-03-25,
Nils	1703-04-06, död 1704,
Nils	1705-08-03,
Karin	1708-10-22,

Bakgrunden för Sven och Ingrid har inte med säkerhet kunnat klarläggas. Sven och Ingrid var gifta redan 1691, då sonen Per föddes. Sven var troligen son till bonden Per som fanns i Stora Smedstorp på 1680-talet och Sven var sedan bonde där fram till 1698. Han är omnämnd i domboken åtskilliga gånger.

Han hade ett ämbete, troligen tillsatt av sockenstämman, att räkna säden, förmodligen för tiondeskatten. Han hade också uppdraget att rapportera till länsman och till kyrkoherden vilka som försummade gudstjänsten i kyrkan. Sven hade en broder, Måns Persson i Stora Smedstorp.

År 1698 flyttade Sven Persson med sin familj till Holkaberg. Där var han först bonde, senare också gästgivare. Gästgiveriet sköttes av Nils Bryngelssons änka och hennes nya man, Jon Håkansson. Efter att Jon Håkansson och Anna Andersdotter dött hösten 1704 tog Sven Persson även över gästgiveriet.

Han skrev i ett brev till sommartinget 1717 att han på grund av svår missväxt år 1714 och 1716 gjort stora förluster på gästgiveriet i Holkaberg. Han begärde därför skattelättnader. Hauptman och komminister Selleroth intygade hans uppgifter.

Han beräknade sin förlust till cirka 500 riksdaler, en mycket stor summa. Dessa förluster gjorde att han år 1717 hade fått lämna gården och nu på grund av fattigdom var torpare på ägorna.

En annan sak som drabbade Sven och hans hustru var att deras son Per ’’’’’’’’’’dog den 3 juni 1717 under mystiska omständigheter i en vagn i Öninge. Sven Persson och Erland Hansson i Munkeryd möttes vid tinget om detta. Sven menade att Erland hade bidragit till sonens död. Häradsrätten friade dock Erland från anklagelserna.

Ny gästgivare efter Sven Persson blev Knut Svensson nedan. Sven Persson eller hans familj är inte omnämnd efter 1719. Sven Persson uppgavs då också vara sjuklig. Det är troligt att de har flyttat från Holkaberg – men vart? Jag har inte funnit några spår efter familjen.

1) Knut Svensson	1676, gästgivare, död 1732,
2) Johan Volm	----, befallningsman, gästgivare, död 1734,
3) Johan Berg	1668, kvartermästare, gästgivare, död 1747
Kerstin Persdotter	1675, d t Per Svensson i Narbäck

Knut och Kerstin gifte sig 1697. Knut var son till Sven Esbjörnsson i Munkeryd och hans hustru Karin Jönsdotter. Kerstin var dotter till Per Svensson i Narbäck och hans hustru Kerstin Jonsdotter. Efter giftermålet bodde de i Munkeryd fram till 1717. Då övertog han gästgiveriet och Holkabergs gård efter att Sven Persson fått lämna detta.

Knut och Kerstin var troligen barnlösa. Gästgivaren Knut Svensson dog 1732. Hans hustru, Kerstin Persdotter gifte om sig 1733 med befallningsmannen Johan Volm från Alvastra. Denne dog 1734 och hon gifte sig en tredje gång, då med kvartermästaren Johan Berg från Häggestad. Denne dog 1747.

Kerstin Persdotter hade således överlevt tre män. Hon tycks ha varit barnlös. Hennes tredje man, Johan Berg, hade en dotter från ett tidigare äktenskap, Anna Katharina Berg, gift med Jakob Castensson. Efter Johan Bergs död blev det således Jakob Castensson som blev gästgivare i Holkaberg.

Rusthållaren Hans Andersson i Åby Södergård hade till sommartinget 1717 instämt Erland i Munkeryd och Knut i Holkaberg för att de tagit hans tjänstedräng Jonas Persson till ryttare för Munkeryds rusthåll. De hade därvid lovat att de i stället skulle skaffa honom *ett annat tjänstehjon*. Erland Hansson ingav en skrift till rätten av vilken framkom att korpralen Daniel Blavier hade något med saken att göra. Målet avslutades utan utslag. Målet uppkom på nytt under hösten 1717. Erland Hansson nekade då till att han lovat att ordna en annan dräng åt Hans Andersson. Därefter återkom inte detta mål.

Gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg klagade vid vintertinget 1726 över sex ekar som gjorde skada i åkern. Kronolänsman Hasselberg intygade detta. Knut Svensson önskade rättens attest. Därefter kunde han gå vidare till landshövdingen och ansöka om tillstånd att få hugga ekarna. Ekar var kronans egendom.

Till höstetinget 1727 hade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg och hans hustru inlämnat ett inbördes testamente och anhöll att denna skrift skulle förvaras i häradskistan, vilket beviljades.

Vid höstetinget 1727 uppvisade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg för rätten en överenskommelse mellan sin svärmoder, Kerstin Jonsdotter i Narbäck och hennes mågar, Knut Svensson och Peter Persson i Bankaby, rörande fördelning av arvet efter henne.

Det framgick att hon tidigare skrivit ett testamente, där hon fördelat arvet till sina två döttrar, Kerstin som var gift med Knut Svensson, och den yngre dottern Maria, gift med Peter Persson i Bankaby. Denna förening hade troligen inte riktigt gillats av Maria Persdotters man, varför Kerstin Jonsdotter nu gjorde en ny fördelning. Den innehöll i stort följande:

Kerstin Persdotter och hennes man Knut Svensson erhöll rusthållet Hårstorp och Maria Persdotter och hennes man Peter Persson erhöll Narbäck, dock med det villkoret att de skall till Kerstin Persdotter och Knut Svensson vid tillträdet betala en mellanskillnad, eftersom Narbäck var bättre än Hårstorp.

Det framgick att foder tidigare tagits från Hårstorp till Narbäck för att försörja ryttarhästen med. Dessutom hade en del timmer tagits från Hårstorp sedan förra skrivelsen uppsattes. Hon angav i slutet av brevet att denna handling skall åtlydas och den som inte finner sig i vad hon låtit skriva, den skulle bli arvlös. Handlingen innehöll också ett avsnitt om hur det skulle göras om hon själv bleve sjuk och arbetsoförmögen.

Brevet undertecknades den 3 mars 1727 på Stora Lund. Hennes namn är skrivet ”Kerstin Jonsdotter i Narbäck”. Brevet är vidare undertecknat av Peter Persson och Maria Persdotter i Bankaby samt av Knut Svensson och Kerstin Persdotter i Holkaberg.

Vid sommartinget 1728 mål hade kronobefallningsmannen Magnus Sjösten instämt bönderna på kronohemmanet Börstabol, Nils Jönsson och Per Bengtsson. Orsaken var att de från gården sålt en del timmer trots att hemmanet var ganska bristfälligt, och yrkade att svarandena skulle böta och ersätta den gjorda skadan. Nils Jönson och Per Bengtson medgav att de till gästgivaren Knut i Holkaberg låtit hugga i Börstabols skog fyra tolfter timmer. Rätten dömde därför dem till böter.

Vid sommartinget 1728 antecknades att gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg fått i arv efter sin svärmoder rusthållet nr 20 under Vadstena Kompani Hårstorp och munderingens underhållande samt rekryteringarnas presterande, såvida han av höga vederbörande skulle bliva antagen till rusthållare. Det blev han också.

Vid höstetinget 1731 hade Knut Svensson i Holkaberg ansökt om att inlösa gästgivargården Holkaberg ¾ mantal, varemot ingen hade något att erinra. Holkaberg blev därmed en skattegård.

Efter Knut Svenssons död 1732 öppnades vid vintertinget 1733 de testamenten som 1727 nedlagts i häradskistan Det framgår att Knut hade tre halvsystrar, därav Karin Knutsdotter i Öninge, som protesterade mot testamentena. Hon upplystes därför av rätten att hon, om hon finner sig ha anledning därtill, väcka åtal mot Knuts änka. Därefter överlämnades handlingarna till änkan Kerstin Persdotter i Holkaberg. Kerstin Persdotter gifte om sig med Johan Wolm och gästgiveriet fortsatte som vanligt.

Vid vintertinget 1734 hade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge anmodat åtskilliga av häradets invånare att inställa sig för att höras om de ville åtaga sig att göra en landsväg från Adelövs socken till stora vägen vid Holkabergs Lid. Därvid svarade menigheten enhälligt att de ansåg en sådan väg onödig. De ville inte bygga någon sådan väg, som de sedan skulle ha svårt att vidmakthålla.

Vid vintertinget 1735 anhöll gästgivaren Johan Wolm om tingsförbud rörande de skador och besvär som drabbade honom i form av nedrivna gärdesgårdar vid gästgivargården i Holkaberg och vid rusthållet i Hårstorp. Det var okänt folk som orsakade dessa skador och dessutom sålde de mat och öl till vägfarande, enligt Johan Wolm. Därför förbjöd rätten allt sådant som mot lag och Kongliga Förordningar strider vid vite av 40 mark silvermynt. Förbudet skulle publiceras vid närmaste sockenkyrka. Johan Wolm hade ingen särskild nytta av förbudet. Han var nämligen redan död när rätten tog upp hans ansökan. Hans änka kanske hade nytta av det. Hon

gifte om sig med Johan Berg och de drev gästgivargården vidare. Ibland kallades hon Kristina Berg.

Vid hösttinget 1736 åtalades Lars Jonsson i Sväm för att han vid Holkabergs krog överfallit soldaten Johan Åman med hugg och slag. Det hade skett på allmänna landsvägen under resa hem från Gränna marknad. Lars Jonsson hade med sina kamrater suttit på Holkabergs krog när Johan Åman med sitt sällskap kom dit och även de tog sig ett stop öl. Lars Jonsson hade då börjat slagsmålet och givit Johan Åman två blodviten. Johan Åman hade sedan svarat med att ge Lars Jonsson två örfilar.

De dömdes båda till böter, Johan Åman dock något lägre belopp. Han kunde dessvärre inte betala sina böter och dömdes därför till tre par spö med tre slag av vardera.

Vid hösttinget 1737 hade kvartermästaren Johan Berg i Holkaberg instämt *kyrkoherden Samuel Ekmans käresta* för att hon okvädat honom med förklenliga tillmälen. Kyrkoherden Ekman hade då på sin hustrus vägnar instämt Johan Berg för ohemul beskyllning. Johan Berg åberopade som vittne fältväbeln Sven Broberg och begärde att denne skulle höras under ed. Mot detta protesterade kyrkoherde Ekman och menade att denne inte kunde höras. Några flera vittnen hade inte Johan Berg.

Herr kyrkoherden Ekman yrkade då att eftersom Johan Berg *inte gitter bevisa sitt påstående*, skulle hans hustru frikännas. Han anhöll också att kvartermästaren Berg för en så *onödig lagsökning* skulle ersätta hans kostnader och besvär. Rätten konstaterade då att kvartermästaren Johan Berg icke kunnat övertyga *Herr Kyrkoherden Samuel Ekmans käresta* för några anstötliga tillmälen, sedan hans instämda vittne fältväbeln H Broberg inte tillåtits vittna. Därför friades *Herr Kyrkoherden Ekmans käresta*. Kvartermästaren Berg dömdes att betala kyrkoherdens kostnader och besvär. Vi ser här att en kyrkoherde hade stor makt på den tiden.

Vid höstetinget 1737 var Johan Berg instämd till tinget av Nils Lundberg i Östad. Johan Bergs styvdotter hade av tingsrätten blivit tilldömd en summa pengar från Johan Berg. När hon skulle hämta dessa pengar var Nils Lundberg med i hennes sällskap. Detta förtröt Johan Berg som skuffade omkull honom och utföll i svordomar. Rätten dömde honom till böter.

Bouppteckningen efter Johan Berg, Kerstin Persdotters tredje man som dog 1748, upptar många sidor. Tillgångarna uppgick till över 5000 Riksdaler. Det var mycket pengar på den tiden. Häri ingick skatterusthållet Häggestad för 2000 riksdaler, gästgivargården Holkaberg för 400 riksdaler, kronorusthållet Hårstorp för 1000 riksdaler samt lösöre för 2151 riksdaler.

Den 17 september 1738 färdades kaptenen Casten Collrin på landsvägen norrut. Någon fjärdedels mil norr om Holkaberg hade han råkat ut för någon våldsamhet. Möjligen var skjutsbonden Isac Månsson från Riddargården i Ödeshög och fjärdingsmannen Måns Larsson inblandade i detta. Kaptenen kände sig våldsamt behandlad, men ville icke bli längre uppehållen här. Allt hans bagage fanns dessutom i gott förvar på gästgivargården och därför reste han vidare. Detta var bara en liten kort notis ur domboken. Vi kan anta att resandet vid denna tid ökade.

Vid Röjegatorna, vid gränsen mellan Munkeryd och Holkaberg finns en gammal spökplats. Jag har i min barndom och ungdom ofta hört berättas om en huvudlös *kärring.* Berättelserna om henne är många och mer eller mindre detaljerade. Jag har i många år undrat om jag någon gång skulle få fram bakgrunden till denna spökhistoria, kanske någon liten notis ur domböckerna. Här kommer en tänkbar händelse.

Vid sommartinget den 15 maj 1739 omtalade kronans länsman, Johan Svarts, att ett dött foster hade anträffats i en äng vid Holkaberg av några kvinnor som röjt och rensat i ängen. Länsmannen hade därför låtit inkalla dessa kvinnor för närmare rannsakning. Kvinnorna var gamla pigan Kerstin Arvidsdotter, inhyses på Stora Krokeks ägor och inemot 60 år gammal, pigan Johanna Hansdotter på Börstabols ägor, 50 år gammal, hustrun Sara Nilsdotter i Näteryd, 63 år gammal, pigan Elin på Svinåsens ägor, 64 år gammal, qvinfolket Elin Nilsdotter på Börstabols ägor, 40 år gammal, samt pigorna Ingrid och Maria Larsdöttrar från Holkaberg, den förra 20 och den senare 24 år gammal.

Först berättade gamla pigan Kerstin att när de den 2 maj röjde i Holkabergs äng hade hon och pigan Johanna något före middagen funnit en gammal blaggarnsskjorta eller särk i en bäckrännil i ängen. De trodde att det var ett plagg som någon mist när de tröskat, men när de tittade närmare fann de något vara inlagt däri. Den ena änden var igenknuten med en tvinnad grå ulltråd och i den andra änden var en klut instoppad och när de tog ut denna fann de ett foster, utan huvud och utan ben.

De visste inte först vad de skulle göra. Sedan grävde de ned det under en sten. Det blev sedan upptaget och medtaget till tinget men var då förruttnat och i upplösning. Kvinnorna berättade det inte för någon utan menade att någon från Kopparp angivit det för capellanen Sörling i Ödeshög eftersom denne i söndags efter gudstjänsten talat om detta i sacristian.

De övriga kvinnorna hördes och berättade helt lika. De betygade att de inte visste om något *qvinfolk* som varit med barn och som kunde misstänkas för detta.

Nämnden tillfrågades om de hört glunkas om *någon qvinsperson* som varit med barn. Det hade de inte, men nämndeman Per Persson i Norra Bråten hade hört ett rykte om att en piga i Kopparp varit med barn men att hon inget barn fött. Nämndeman Per Jönsson i Sestorp hade också hört ett rykte om att ryssen Jonas Ladugas dotter varit havande, och att hennes fader också påstått detta. Hon hade förra året tjänat i Gyllinge hos Nils Hansson, men tjänade nu hos Lars Jonsson i Hårstorp. På avlidne länsman Stråbergs förfrågan i höstas hade hon dock helt nekat därtill.

Rätten tillsade länsman Svarts att han vidare *måste undersöka denna grova missgärning genast efter att tinget avslutats., till en början i de närmast omkring Holkaberg liggande byarna. Länsmannen beordrades att hos matmodern i huset först efterfråga om någon misstanke kan finnas mot de ogifta kvinnorna eller pigorna i huset. Om ingen upplysning kan erhållas eller den skyldiga anträffas, då bör i två nämndemäns närvaro, av två ärliga och om de sakerna väl underrättade hustrur undersökning genom mjölkning hos de ogifta qvinfolken och pigorna anställas. Om den skyldiga kan anträffas skall hon angivas och införas till Linköpings slott. Kronobetjänten tillsades att låta gräva ned detta bylte på kyrkogården, eftersom det är så förfallet att ingen vidare upplysning kan erhållas därav.*

Jag har inte funnit några flera anteckningar härom i domboken. Därför vet vi inte hur det gick för länsmannen och hustrurna med mjölkningen av pigorna.

Om denna händelse kan vara upphovet till spökhistorierna vet jag inte.

Johan Berg hade beskyllt drängen Jöns Persson i Narbäck för att ha stulit pengar från Bergs dräng och detta blev tingssak år 1739. Johan Berg hävdade också att Jöns Persson synat ett hänglås som hängt för dörren till krogstugan som låg invid landsvägen i Holkaberg. I detta mål hördes många vittnen. Den påstådda stölden hade skett vid ett barnsöl i Narbäck. Någon dom i målet har jag inte funnit. Möjligen slutade målet i förlikning.

På hemväg från Gränna marknad var det vanligt för alla som reste denna väg norrut att stanna till vid krogen i Holkaberg och ta ett stop öl. Ibland inträffade lite annat också i samband med detta. Den 18 oktober 1744 var rusthållaren Carl Björkegren från Kushult där. Han träffade då nämndemannen Per Persson som passade på att kräva in en gammal skuld. Björkegren hade då tagit sin piska och slagit Per Persson två slag i ansiktet så att denne blödde. Samtidigt yttrade Björkegren *En skälm är du, en skälm blir du, som skälm läggs du i graven och en skälm som dricker ur kanna, alla dricker med dig*. Björkegren kunde inte förneka sina gärningar och vad han yttrat och han dömdes till böter, både för piskslagen och för okvädinsorden, och sedan fick han också betala rättegångskostnaderna.

Vid gästgivargården i Holkaberg fanns åtskilliga pigor och drängar. Det resulterade i ett och annat kärleksmöte. Sådant var strängeligen förbjudet i gamla tider, om det inte skedde inom äktenskapets ram. Under 1745 fanns i Holkaberg en dräng som hette Anders Nilsson och en piga som hette Anna Nilsdotter. De hade vid Olsmässotiden haft kärleksmöte(n) och hon blev med barn. I maj månad 1745 födde hon en pojke. Det blev tingssak och rätten dömde dem vid sommartinget 1745 till böter, men som hon inga pengar hade att böta med fick hon sona sitt brott med sju dagars fängelse på Linköpings slott.

Bonden Jöns Jonsson i Lilla Krokek hade 1749 instämt Johan Berg i Holkaberg för att ha tillägnat sig drås till en tunna korn, för vilket Jöns Jonsson yrkade ersättning. Johan Berg svarade med en motanmälan som gällde hur Jöns återlämnat en vagn som han lånat av Johan Berg. Jöns kunde med flera vittnen bevisa att han återlämnat vagnen. Målet slutade troligen i någon överenskommelse. Ingen blev dömd.

Vid höstetinget 1750 anhöll änkan hustrun Kristina Berg i Holkaberg, genom sin måg, rusthållaren Jacob Castenson om hjälp med skjutshållandet. Detta ledde fram till ett system med hjälpskjutsar, där byarna runt omkring fick hjälpa till med skjutsar från gästgivargården i Holkaberg. Vi kan förstå att antalet resande hade ökat så att även kringliggande gårdar och byar måste hjälpa till med skjutshållningen.

Kerstin Persdotter dog den 10 maj 1752 av värk. Hon efterlämnade inga egna barn. Hennes tredje man, Johan Berg hade i sitt första äktenskap en dotter, madam Anna Katharina Berg, vid denna tid gift med herr Jakob Castensson. Hela egendomen tillföll dem enligt ett testamente från den 24

maj 1744, bevittnat av Sven Håhl och Elias Östensson. Bouppteckningen efter Kerstin Persdotter omfattade mer än 30 sidor och hade upprättats av nämndemännen Jonas Andersson i Boet och Per Bengtsson i Börstabol.

Jag är osäker på när den ursprungliga ensamgården i Holkaberg delades i två. Kanske skedde det i början av 1700-talet. Kanske skedde det på det sättet att lantbruket på gården, eller en del av detta, blev utarrenderat av gästgivaren i Holkaberg.

På Holkabergs äldsta karta från 1600-talet kan vi se att sågkvarnen redan då fanns på den plats som den funnits på fram till våra dagar. Möjligen var det på den tiden endast kvarn.

Redan i slutet av 1600-talet bodde människor på Holkabergs ägor. Eftersom 1600-talskartan över Holkaberg inte visar några torp på ägorna kan vi kanske anta att de bodde i anslutning till kvarnen. Det fanns av uppgifterna att döma också soldater i Holkaberg. Möjligen kan det ha varit avskedade (pensionerade) soldater, som kanske hade någon anknytning till gästgiveriet eftersom någon indelt soldat inte funnits i Holkaberg.

Följande personer fanns på Holkabergs ägor i slutet av 1600-talet och första hälften av 1700-talet.

Jöns Jonsson,	(1660), torpare på Holkabergs ägor
hustrun Ingrid	----
dottern Kerstin	1698-11-17, död 1700

Jöns var torpare på torpet Röjan på Holkabergs ägor år 1690 när Erik Björnsson från Tuna i Stora Åby stal boskap i bygden. Erik stal en röd kviga från Jöns. Erik Björnsson hade stulit från många i bygden och under Narbäck finns mer att läsa om dessa stölder. Den kviga som han stulit från Jöns hade han slaktat.

Jöns Jonsson nämnes soldat 1698 när hans dotter Kerstin föddes. Möjligen var han en avskedad, pensionerad soldat, som blivit torpare på Holkabergs ägor. Han dog den 28 oktober 1698, 38 år gammal. Han hade varit gift två gånger, i 17 år, och var son till Jon Persson och Elin Jönsdotter i Narbäck. Så uppger död- och begravningsboken. Hur det sedan gick för Ingrid vet vi inte.

Torpet Röjan torde vara identiskt med Rödjorna, de åkrar som låg längst i norr på Holkabergs marker utmed den gamla landsvägen. Kanske var det detta torp som senare fick heta Broalyckan.

Från domboken för Vista härad 1696 den 24 januari finns en uppgift om att torparen Lars Jönsson på Holkabergs ägor hade av tjuven Lars Nilsson blivit frånstulen åtskilliga saker, såsom två gröna klädesskjortor av halvengelskt kläde, två lärftssärkar, ull, ost, fläsk samt vadmal.

Det stulna värderades till 38 daler kopparmynt, vilket tjuven skall ersätta målsägaren. Denne hade inga pengar och pliktar *han corporaliter* (med kroppen) med gatulopp som strax efter tinget skulle verkställas.

Av denna uppgift ser vi att det i slutet av 1600-talet fanns två torpare på Holkabergs ägor. En promenad i terrängen mot söder och sydost från Holkabergs kvarn i riktning mot Grekkebo ger intryck av gamla odlingar. Kanske har där legat ett torp, ungefär mitt emellan kvarnen och Grekkebo. Men det fanns också ett torp som kallades Berga, i bergen väster om gästgivargården.

Anders	----
Ingiäl Persdotter	----
Karin	1706-04-25,

År 1706 föddes Karin, dotter till Anders och Ingiäl Persdotter på Holkabergs ägor. Anders fick 1703 böta till kyrkan för sammanflöttning *innan äktenskapet.* 1706 fick han dessutom böta till kyrkan för otidigt *sängalag*, för att ha gått till sängs med sin kvinna innan kyrkan legaliserat förbundet. Någon vigseluppgift har inte kunnat anträffas. De har troligen bott endast tillfälligt i Holkaberg. Om alla skulle få böta för sådant idag skulle det ge statskassan många miljoner. Detta sista var min egen fundering.

Från 1708 har vi en liten notering i kyrkoboken. Då dog torparen Anders Håkansson på Holkabergs ägor. Där står också att Anders Håkansson gift sig 1698. Om hustrun står inget. Vigselboken för 1698 säger heller inget.

Lars Knutsson	---- i Gränna,
Anna Nilsdotter	----
Barn: ?	(1696), ”ett oäkta barn”, dog 1697-07-02,
(Lars	1711)
Sara	1713-01-26,
Ingiäl	1716-02-30,

Lars och Anna gifte sig 1700. Anna uppges då vara tjänstepiga i Stavreberg och Lars tjänstedräng i Stava. De bodde på Stava ägor fram till 1712 då de kom till Holkaberg. De har troligen flyttat från byn någon gång under 1720-talet, möjligen till Fogeryds ägor. År 1755 dog en Lars Knutsson på Fogeryds ägor, 93 år gammal. Det kan kanske vara denne.

Nils Persson	----, soldat
Elin Svensdotter	----,
Nils	1716-08-25,

Nils och Elin är endast omnämnda 1716 då deras son Nils föddes. Deras bakgrund är okänd. Elin hade under flera år varit piga på gästgivargården. Var hon möjligen dotter till förre gästgivaren Sven Persson där?

Den 21 maj 1716 dog den 10-årige gossen Götar Haraldsson på Holkabergs ägor. Han var son till torparen Harald Månsson. Vad modern hette vet vi inte. Vi vet inte mera om denna familj.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det *frossan* som är omtalat det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer, dock ingen i Holkaberg. Följande människor bodde i byn vid denna tid.

Drängarna Jöns och Abraham i Holkaberg och drängarna Jonas och Jöns från Munkeryd hade varit *otidiga* mot gästgiverskan, hustrun Elisabet Lindgren i Ödeshög. Det hade skett under en skjutsning till gästgivargården i Ödeshög. Vid vintertinget 1751 hade de blivit förlikta om dessa otidigheter. Så uppger domboken. Vad otidigheterna skulle bestått i uppges inte.

Vid vintertinget 1751 hade kronobefallningsmannen Jonas Ljunggren inlämnat en skrivelse där han redogjorde för att gästgivarna på Ödeshögs och Holkabergs gästgiverier under sista krigstiden vid krigsmarscherna utlämnat svagdricka för 3 silvermynt kannan, fastställt pris, trots att de därigenom lidit förluster till följd av de höga spannmålspriserna. Kronobefallningsmannen berättade samtidigt att den halm som blivit brukad av manskapet vid nattlägren inte hade erhållit fastställd kvalitet.

Till höstetinget 1753 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängarna Nils Nilsson och Per Johansson i Holkaberg samt Jonas Håkansson och Jöns Larsson i Munkeryd samt vidare Per Håkansson och Anders Johansson i Narbäck. Skälet var att de vid någon skjuts från Holkaberg till Ödeshög tagit för mycket betalt. Parterna inställde sig personligen, alla utom Per Johansson i Holkaberg. Denne var hindrad av inkommen skjuts till samma krog. Det hävdades att de angivna den 7 och 9 maj tagit skjutspenningar för 1 3/8 mil i stället för 1 1/4 mil. De angivna förnekade det hela därför att vederbörande själv villigt betalat med anledning av den väntetid som uppstått. Vidare hävdade de åtalade att sträckan är längre än 1 1/4 mil. Målet tycks ha slutat så att de åtalade slapp böter och att skjutstavlan skulle avskyltas, kanske i avvaktan på ny mätning.

Till sommartinget 1753 hade fänriken och hejderidaren Jakob Magnus Retzell instämt ett 40-tal personer för att de inte inställt sig till häradsskall. Från Stavabygden var det Eric Larsson i Öjan, dels för att ha uteblivit från häradsskallet och dels för *uteblivet jaktnät* den 20-23 mars 1753. Erik Larsson uppgav sig ha varit sjuk och därför inte kunnat deltaga, samt att hans son, Lars Eriksson, ungefär 16 år, hade glömt att ta nät med sig. Sven Persson i Lakarp som också uteblivit uppgav att han varit hindrad på grund av hjälpskjuts hos gästgivaren i Holkaberg som gällde *Kongl Majt.* Rusthållaren och gästgivaren Castensson i Holkaberg skyllde på samma förhinder. Alla de tre ovannämnda slapp böter.

Jakob Castensson (1703-10-11) i Asby, gästgivare
Anna Katharina Berg ----, d t kvartermästare Johan Berg.
Greta Katharina 1753-08-01, död s å

Jakob Castensson gifte sig 1739 med Anna Katharina Berg från Holkaberg. Båda hade troligen varit gifta tidigare. Jakob var son till Casten Jacobsson och Karin Eriksdotter från Torpa socken. Castensson dog i Holkaberg den 17 oktober 1756, 55 år gammal. Hans hustru, Anna Katharina Berg var dotter till kvartermästaren, gästgivaren Johan Berg i hans första äktenskap. Han var senare gift med Kerstin Persdotter från Narbäck i hennes tredje äktenskap.

Anna Katharina Berg flyttade en tid efter makens död till Hårstorp, som hon också ägde. Jakob Castensson förekom vid tinget några gånger, dels i ’’’öskuldfordringsmål men också i mål som gällde försummade hjälpskjutsar.

Gästgivare i Holkaberg efter Castenssons död och några år framåt blev inspektoren Johan Blavier. Han var gift med en dotter till Anna Katharina Berg.

Systemet med hjälpskjutsar fungerade tydligen inte helt bra. Vid vintertinget 1756 hade gästgivaren Jakob Castensson instämt Johan Svensson i Stava och Jonas Petersson i Stava för tredska vid utförande av hjälpskjuts. Mot detta hade de tillsammans med flera andra i bygden inlämnat en motstämning mot Castensson rörande ohemul stämning samt anklagade honom för att ha brutit kontraktet om skjutshållningen.

I denna stämning deltog Håkan Jonsson i Stava, Per Månsson i Lilla Krokek och Per och Abraham i Stora Krokek, Jonas och Håkan i Munkeryd, Elias och Jonas i Porsarp, Per Persson i Narbäck, Jöns Svensson i Lakarp och Per Johansson i Kopparp. Målet blev uppskjutet till sommartinget 1756 och i rättens utslag finns inte så mycket att utläsa. Det var tydligen en svår balansgång. Alla bönder i bygden behövdes för att hjälpa till med skjutsarna och då fick man gå varligt fram. Castensson hade instämt även Anders Persson i Bankaby och Per i Lakarp för att även de eftersatt hållskjutsen, men i sommartingets dombok uppges de vara förlikta med Castensson.

Vid hösttinget 1756 hade länsmannen Jonas Fellbom instämt åtskilliga av bönderna för försummad hållskjuts vid Holkabergs krog. Det var Jöns Larsson i Kulhult, Anders Arvidsson i Tällekullen, Lars Jönsson i Lilla Smedstorp, Jonas Nilsson och Håkan Håkansson i Tuna, Jonas Jonsson i Gåsabol, Per i Rödebol, Anders Månsson i Tuna Södergård och Sven och Bengt i Tuna, Olof och Anders i Ukleby. Häradsrätten konstaterade i utslaget att de flesta *försökt undskylla sig med allehanda, att de inte förstått meningen i de hållsedlar som de fått, en del att de ansökt hos Konungens Befallningshavande om befrielse osv.*

Häradsrätten dömde med stöd av 1734 års gästgiveriordning att för *försummad hållskjuts till sex daler silvermynt vardera sakfälla Jöns i Kulhult, Arvid i Tällekullen, Anders i Tuna Södergård, Olof och Anders i Ukleby, Lars Nilsson i Ukleby, samtliga åboar i Näfstad med Tollstad. Hemmingstorp, Tegneby Rusthåll och Forsby Södergård. De som ansökt om ändring hos Konungens Befallningshavande, åligger det ändå att utföra*

hållskjutsarna intill dess befrielse erhållits. Men Lars i Lilla Smedstorp, Jonas och Håkan i Tuna i Åby socken, med Jonas i Gåsabol, såväl som Sven och Bengt i Tuna i Heda socken, bliva denna gång i betraktande av vad som för dem angivits befriade från påföljd.

Efter Castenssons död inlämnade Castenssons änka, Anna Catharina Berg, vid vintertinget 1757 en skriftlig redovisning över tillgångarna i boet. Därav framgår att hennes äldsta söner, från första giftet, Johan och Peter Borén, fick på sin lott kronorusthållet Åby Ödegård, hennes dotter av andra giftet, hustrun Anna Bornelia, gift med Johan Blavier, fick Holkabergs gästgivargård, äldsta sonen med inspektoren Castensson, Arvid Casten Castensson och dottern Christina Charlotta Castensson, fick s rusthållet Häggestad samt deras bröder, Anders Jacob Castensson och Daniel Magnus Castensson fick rusthållet Hårstorp, dock med lite tillökningar och mellangifter. Hon undertecknade denna handling i Hårstorp den 10 december 1756.

Vid vintertinget 1757 klagade innehavarna av Holkaberg och Hårstorp över att deras ägor skadades och ofredades genom sandtäkt till allmänna landsvägen av dem som hade sina brolotter och väglotter därintill. De anhöll att vanliga sandtag skulle förbjudas. Det gavs dock löfte till sandtäkt i den så kallade Broliden samt på Narbäcks utmark i Grökliden.

Häradsrätten gick på denna linje och förbjöd sådana sandtag. Detta förbud mottogs dock inte välvilligt av människorna i bygden. Vid sommartinget 1757 klagade nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult tillsammans med många av bygdens människor över detta förbud rörande sandtag på Holkabergs och Hårstorps ägor. Därför fick länsman Fellbom och två oväldiga nämndemän i uppdrag att närmare undersöka detta. Därefter avhördes inte detta mål.

Vid sommartinget 1758 hade länsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Peter Johansson i Holkaberg och qvinfolket Maria Johansdotter från Hårstorps ägor för begånget lägersmål. Båda erkände och berättade att lägersmålet skett i Holkaberg. På drängens vägnar anmälde hans husbonde, inspektoren och gästgivaren i Holkaberg, Johan Blavier, drängens sjukliga tillstånd men att han ändå vidgått lägersmålet och hade även medsänt böterna.

Målet uppkom igen på hösttinget. Då hade hon fött ett flickebarn. Peter Johansson betalade sina böter men Maria Johansdotter hade inga pengar att böta med och fick sitta 14 dagar i fängelse på Linköpings slott. Till barnets underhåll dömdes Peter att årligen betala fyra daler silvermynt.

Vid sommartinget 1758 klagade gästgivaren Johan Blavier över den dåliga ordning som råder med skjutshållningen. Resande kunde tas upp lite var som helst, inte enbart vid gästgivargården. Hästar fanns inte till hands när de behövdes osv.

Häradsrätten fann klagomålen befogade och beslutade därför om ett vite på tio daler silvermynt för samtliga åboar under Holkabergs gästgivargård som inte vill visa sig vid gästgivargården och söka hästar där för sin resa samt även för att åta sig hållskjuts.

Detta gällde också för andra *häradsboar för att de kan fullgöra sin egen skyldighet och enligt den fastställda hållskjutsinrättningen alltid ha sina hästar i beredskap när deras tur kommer*. Gästgivaren Blavier skulle informera vederbörande åboar om rättens förordnande. Av detta kan vi förstå att resandet hade ökat åtskilligt på Holavedsvägen.

Vid hösttinget 1758 kom återigen frågan upp om skjutsar vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Gästgivarna hade begärt utökning av antalet understödshemman men Konungens Befallningshavande i Linköping hade inte funnit anledning att lämna gästgivaren de begärda och föreslagna understödshemmanen Frebol och Sväm.

Det borde i stället undersökas och prövas hur många egna hästar dessa gästgivare var för sig kunde hålla, samt vilka och hur många av de närmast belägna hemmanen som behövs till understöd och hjälpskjuts. Häröver skulle listor upprättas. Dessa listor upptog följande:

Ödeshögs Gästgivargård

Ödeshög, 7½ hemman, fyra hästar på helgårdar, ……..30 hästar,
Öninge, 4 hemman, ……16
Sväm, 31/8 hemman, i anseende till hemmanens lika förmåner, 16
Erstorp, 1 hemman, …… 4
Mark, 1 hemman …… 4
Allmänninge, 1 hemman, …… 4
Orrnäs, ½ hemman, …… 2
Lyckan, 1 hemman …… 4
Kulltorp, 1 hemman …… 4
Summa 20 5/8 hemman, …… 84 st.

Varandes de mesta av dessa hemman i närmaste grannhåll och intet därav över en fjärdingsväg från gästgivargården beläget.

För Holkabergs gästgivargård

Stafva, 1 hemman …… 4 hästar
Munkeryd, 1 hemman, …… 4
Stora Krokek, 1 hemman, …… 4
Lilla Krokek, 1 hemman, …… 4
Rossholmen, 1 hemman …… 4
Kushult med Näteryd, 1 hemman …… 4
Börstabol, 1 hemman, ……. 4
Gyllinge, 1 hemman, …… 4
Kopparp, 1 hemman ……4
Porsarp, ¾ hemman, …… 3
Hårstorp, ¾ hemman, …… 3
Sunneryd, ¾ hemman, …… 3
Stavreberg, ½ hemman, …… 2
Stora Smedstorp, ½ hemman, ……2
Öjan, ½ hemman, …… 2
Lakarp, ½ hemman ……2
Staffanstorp, ¼ hemman, …… 1

Gåsabol, ¼ hemman, ……1
Svinåsen, ¼ hemman, ……1
Summa 14 hemman, …… 56 hästar

Och fastän gästgivargården Holkaberg väl ibland torde tarva starkare hjälpskjuts, så är dock intet hemman så nära beläget att det med nytta kan anslås, utav dessa en del ungefär ¾ men de mesta ½, ¼ och 1/8 mil nära gästgivargården belägna, om inte hr Landshövdingen skulle så förordna att hemmanet Narbäck, liggande bara 1/8 mil från gästgivargården utmed landsvägen, och som i alla tider med mesta säkerhet och bekvämlighet understött gästgivargården med hjälpskjuts, blev åter där under lagt.

Per Johansson	1713-09-27, bonde i Holkaberg 1738 – 1742 ca
Kerstin Håkansdotter	1707-03-22
Barn: Kerstin	1738-10-02,
Anna	1740-10-25,

Per och Kerstin vigdes 1738. Båda var från Uppgränna. Per var son till bonden Johan Persson och hans hustru Brita Svensdotter i Uppgränna Bultagård. Kerstin var dotter till bonden Håkan Persson och hans hustru Elin Nilsdotter i Uppgränna. De lämnade Holkaberg efter någon tid och blev sedan bönder på Uppgränna Bultagård. Det är osäkert hur stor del av Holkaberg som Per var bonde på.

Johan Jönsson	1725-09-28, gästgivare i Holkaberg
Anna Jönsdotter	(1731), från Erstorp, gifta 1751
Barn: Nils	1751-02-08, född i Visjö, g m Kath. Persdotter, se nedan
Johan	1755-02-24, mönsterskrivare, tog namnet Hedelius
Maria	1757-01-31, g 1776 m Peter Persson från Hårstorp
Peter	1759-10-10, död ?
Lisa	1760-11-25, g 1783 m Peter Persson från Narbäck
Magnus	1763-05-27, död ?
Sara Lena	1764-12-27, g m rusth. Anders Hansson i Åby
Katharina	1768-01-24,
Jöns	1770-08-22, död i rödsot 1772.

Johan och Anna gifte sig 1751. Han var son till Jöns Månsson och Elisabet Nilsdotter i Visjö. Hon var från Erstorps ägor, uppger vigselboken. Möjligen var hon dotter till Jon Ernström och Ingeborg Håkansdotter.

Johan och Anna bosatte sig i Visjö och var bönder där fram till 1759. Då skedde ett gårdsbyte. Detta gick till så att Johan Blavier och Johan Jönsson bytte gårdar. Kontraktet gjordes upp i maj 1759 och sedan skedde bytet samma år. Johan Blavier skulle ha en rejäl summa emellan. Möjligen hade Johan Jönsson lite svårt att i tid betala denna summa. Hösten 1759 hade Blavier instämt Johan Jönsson till tinget om denna summa. Allt ordnade sig dock, men under flera år förekom åtskilliga stämningar till tinget mellan Blavier och Johan Jönsson. Det rörde sig om lagfartskostnader och fastebrev m.m. Möjligen var båda lika benägna att anmäla varandra. Det blev

åtskilliga stämningar inför tinget under några år. De flesta slutade i förlikningar.

Johan Jönsson fick häradsrättens tillstånd att uppföra en kvarnbyggnad vid bäcken i Holkaberg, förmodligen en utökning av tidigare anläggning. Sven Jönsson i Kopparp besvärade sig över detta till länsstyrelsen år 1766. Någon ändring av beslutet blev det dock inte.

Johan Jönsson anlitades då och då för boupptеckningar och andra skrivgöromål i bygden. De flyttade troligen från Holkaberg till Vallby i Heda socken i mitten av 1780-talet. Det hölls auktion i Holkaberg den 1 maj 1784 och det var, kan vi anta, en stor och välbesökt auktion när gästgivaren Johan Jönsson upphörde med sin verksamhet. Johan Jönsson dog i Vallby 1790.

Gästgivaren Johan Jönsson hade vid vintertinget 1762 instämt bonden Erik Larsson i Öjan för att denne flera gånger försummat hjälpskjutsen. Erik Larsson klagade från sin sida över att gästgivaren själv inte höll ordning på sitt. Hjälpskjutsarna utnyttjades bara när vägarna var sämst. Målet tycks ha slutat utan att någon dömdes.

Vid sommartinget 1762 hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg instämt bonden Anders Svensson i Ödeshögs Brännegård för att han den 25 april med två hästar skjutsat förbi Holkabergs krog och yrkade straff och rättegångsersättning. Vi ser här att det var obligatoriskt att byta skjuts vid gästgivargårdarna. Anders Svensson var svårt sjuk och kunde inte inställa sig vid tinget. Målet uppsköts, men slutade troligen i förlikning.

Från början av 1760-talet har vi namn på ytterligare en bonde i Holkaberg. Det var Johan Svensson. Han var från Lakarp och det är i domböckerna som han är omnämnd som hälftenbrukare i Holkaberg. Det är troligt att det var ganska tillfälligt.

Vid vintertinget 1763 hade länsmannen Jonas Fellbom på ämbetets vägnar instämt bönderna Hans Persson och Per Håkansson i Gyllinge samt Per Larsson i Narbäck för försummelser med skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård. Gästgivaren Johan Jönsson klagade *högeligen över den efterlåtenhet och tredsko som de instämda visat, att de flera gånger på sina hålldagar antingen sänt bort sina hästar eller sitt folk, så att han vid de resandes ankomst inte kan lämna den hjälp som han är skyldig att göra.* De instämda bestred detta och klagade över att *gästgivaren om sommaren och eljest när gott väglag råder, sällan eller aldrig anlitar dem, utan behåller all skjutsen själv, men så snart väglaget blivet tungt och svårt, ville han anlita dem.*

I sitt utslag den 19 mars 1763 konstaterade Häradsrätten att varken åklagaren eller gästgivaren gittat uppgiva vilka och huru många dagar, de lagsökta eftersatt sin skyldighet. Alltså hade inte häradsrätten tillräcklig anledning att sakfälla svarandena till mer än sina sex daler silvermynt vardera, men rätten erinrade om att de framdeles måste noga och behörigen iaktta sina åligganden.

Som vi sett förut hade Johan Jönsson en del tvister med sin föregångare, Johan Blavier. Vid sommartinget 1763 hade Johan Jönsson instämt Blavier för att denne i egenskap av ägare av rusthållet Hårstorp fem gånger försummat hållskjutsen vid Holkabergs krog. Enligt den överenskommelse

som träffades i Holkaberg den 27 mars 1763 skulle Hårstorp var sextonde dag infinna sig med tre hästar i Holkaberg, men hade inte inställt sig. De hade fem gånger försummat detta. Blavier hävdade att inget bud kommit till Hårstorp. Han menade också att åtskilliga felaktigheter förekom med skjutsen i Holkaberg. Blaviers bonde i Hårstorp, Abraham Persson, förnekade all kunskap om hållskjutsen.

Häradsrätten dömde Blavier att för försummad hjälpskjuts böta sex daler silvermynt samt ersätta gästgivaren Johan Jönsson för rättegångskostnaderna. Dessutom anmodades Hårstorps rusthåll att rätta sig efter den ordning med hållskjutsen *som länsman Fellboms skriftliga inrättning av den 27 mars 1763 utsätter.*

Vid sommartinget 1763 hade Johan Jönsson även instämt rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd för att denne inte efterlevat en överenskommelse från den 27 mars i år rörande enbetsskjuts vid gästgivargården. Håkan Jonsson återstämde Johan Jönsson och hävade att påståendet var fel. Häradsrätten uppmanade dem båda att hädanefter sina skyldigheter vid skjutsningen å ömse sidor noga i akt taga.

Gästgivaren Johan Jönsson hade troligen 1762 gjort sig *kärleksärenden* till ryttartorpet på Narbäcks ägor hos ryttarhustrun Maria Hansdotter. Hennes man, ryttaren Sven Lundgren var i Tyskland och krigade. Johan Jönsson var en tid intagen på häktet i Linköping. Eftersom båda var gifta kallades brottet för dubbelt hor och det var i äldre tider belagt med dödsstraff.

Johan Jönsson och Maria Hansdotter klarade sig emellertid undan dödsstraffet. Maria Hansdotter fick dryga böter. Johan Jönsson erkände inte något brott alls och hovrätten valde då att för hans del *ställa det på framtiden*. Johan Jönsson var en stor man i bygden och hade förmodligen inflytelserika vänner. Om nu detta bidrog till att han klarade sig undan straff?

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1764 hade Daniel Lundgren instämt ryttaren Nils Herrbrander på Hårstorps ägor för skällsord och tillvitelser. Lundgren yrkade plikt och rättgångskostnadsersättning. Nils Herrbrand nekade och då inkallades de instämda vittnena. Gästgivaren i Holkaberg kom in liksom i marginalen här i detta mål. Det var efterdyningar till kärleksaffären.

Jonas Petersson i Narbäck berättade att han vid ett tillfälle hört Lundgren och Herrbrander i någon ordväxling om Johan Jönsson i Holkaberg som då varit häktad i Linköping. Herrbrander hade sagt att *Lundgren vore så väl värd att ligga där som gästgivaren, och att om Lundgrens hus vore ännu större så skulle det nedrivas*. Något vidare hade Jonas Petersson icke hört, icke heller av vad orsak Herrbrander på sådant sätt utbrutit sig mot Lundgren.

Jonas Peterssons son, drängen Peter Jonsson, berättade att han hört Herrbrander säga att *Lundgrens hus skulle nedrivas om det vore aldrig så stort, och att Lundgren vore beryktad såväl som gästgivaren för olovligt umgänge med ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor och att Lundgren vore så väl värd att ligga på häktet i Linköping som gästgivaren i Holkaberg*. Något därutöver hade han icke hört.

Herrbrander förklarade att något löst rykte kommit om Lundgren, men som Herrbrander nu ansåg ogrundat och önskade återkalla. Rätten dömde ryttaren Herrbrander för tre ohöviska utlåtelser till tre daler silvermynt i böter. Han skulle också ersätta Lundgren för rättegångskostnaden med fyra daler silvermynt.

Vid vintertinget den 15 mars 1764 hade gästgivaren i Holkaberg, Johan Jönssons hustru, Anna Jonsdotter, instämt ryttaränkan Kaisa Svensdotter på Munkeryds ägor för att ha tagit bränsle på hennes åkergärde. Vid uppropet var Kaisa Svensdotter tillstädes och för Anna Jonsdotter hennes man, gästgivaren Johan Jönsson. Kaisa Svensdotter hade någon tid bott hos ryttarhustrun Maria Hansdotter Narbäcks ryttartorp. De hade därvid tillsammans något före julen 1762 hämtat tre lass bränsle från Anna Jonsdotters åkergärde. Maria Hansdotter hade sagt att hon av gästgivaren Johan Jönsson fått tillstånd till detta, varför Kaisa Svensdotter häri trodde sig vara oskyldig.

På tillfrågan medgav gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg att Maria Hansdotter och änkan Kaisa med hans löfte tagit bränslet. Rätten överlämnade därefter till gästgivaren Johan Jönsson att till nästa sommarting instämma ryttarhustrun Maria Hansdotter såvida han ville fullfölja detta mål. Förmodligen blev det ingen fortsättning på detta mål. Även detta mål tycks ha samband med kärleksaffären.

Gästgivaren Johan Jönsson hade år 1764 begärt att bonden Jonas Johansson i Sunneryd skulle få ge gästgivaren handräckning vid kronobönders uppbådande för kronoskjutsningar. Som anledning härtill angavs att det var långt till kronobetjäningen. Detta avsåg förmodligen de tillfällen då mera omfattande skjutsning behövdes för kronans räkning, kanske kungens resor eller kanske militära uppmarscher. Landshövdingen bollade frågan vidare till häradsrätten och vid vintertinget 1764 uppkom detta mål. Härvid upptogs också frågor rörande skjutsningen i allmänhet vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar.

Det framgår att skjutsningen varit mycket betungande. *Reservbönderna hade ibland fått skjutsa 5-6 dagar varje vecka. Hästarna blev utmattade och kunde inte användas till andra körslor och reservbönderna blev hindrade från att sköta sina hemman*. Den tidigare hållskjutsen indrogs efter förra årets vinterting. Varje helt hemman skulle därefter lämna två daler silvermynt som ersättning till gästgivaren och till reserven för att de ensamma skulle uppehålla skjutsen.

Men genom en stark och nästan ovanligt stor omfattning på skjutsbehovet intygades att *dessa som reserver tillslagna hemmansbrukare och åboar var mycket avsigkomna och nära total undergång, att en stor del av dem är ur stånd att vidare fortsätta med så ständig skjutsning och inte heller kan klara det nu stundande vårbruket och räntan. Deras belägenhet och tillstånd förvärras dagligen och de ansågs snart vara utan all vidare räddning och upphjälpande*.

Häradsrätten framhöll att denna inrättning kan inte längre klara sin uppgift *på detta ställe där den största stråkvägen i hela riket drager fram*. Häradsrätten ansåg sig därför tvingad att tillstyrka den förra, vanliga

hållskjutsens återinrättande. Vad gällde Johan Jönssons framställning om förordnande för Jonas Johansson blev denna framställning tillstyrkt av häradsrätten.

Vi har här ovan fått en bra beskrivning av de svårigheter som bönderna i bygden haft med skjutsarna vid gästgivargården i Holkaberg, så att de haft svårt att klara skötseln av sina gårdar.

I samband med riksdagsmännens uppresa till Stockholm hösten 1764 blev det återigen problem med skjutsningen. Gästgivaren Johan Jönsson hade instämt åtskilliga häradsboar för försummad hållskjuts. Vid vintertinget 1765 lät han meddela häradsrätten att han ingått förlikning med samtliga, dock utom inspektoren Johan Blavier och rusthållaren Zachris Jonsson i Syllerstorp. Båda dessa hävdade att de varit hindrade av sjukdom. I Blaviers fall uppsköts avgörandet till sommartinget 1765. Zachris Jonsson ansågs av rätten kunna ha lejt någon annan att utföra denna skjuts, varför han dömdes att böta tio daler silvermynt. Vid sommartinget då målet mot Blavier skulle återupptagits meddelades att Johan Jönsson och Blavier blivit förlikta.

Vid vintertinget 1765 uppkom återigen skjutshållningen vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Återigen var det svårt att klara efterfrågan från alla resenärer, som ökade i antal. På morgonen den 22 februari 1765, andra tingsdagen på vintertinget, ankom ett brev från landshövdingen där han tog upp frågan om skjutshållningen. Efter uppläsandet av landshövdingens brev vidtog samråd om vad som kunde göras. Därvid kom man fram till att häradet måste återigen indelas till hållskjutsar vid dessa gästgivargårdar. Domstolen prövade därvid hur många par hästar om dygnet som behövdes vid vardera stället. Det konstaterades att antalet resande under de senare åren ökats avsevärt. Det ansågs att två par hästar på vardera stället som förut, innan hållskjutsen indrogs, nu längre inte räckte till.

Det beslutades att hållskjutsinrättningen åter borde införas, som den var 1756, eller innan hållskjutsen indrogs, så att två par hästar om dygnet skall hållas vid båda gästgivargårdarna. Till Holkaberg anslogs Narbäck, Stava, Munkeryd, Stora och Lilla Krokek, Hårstorp, Börstabol, Ön, Stora Smedstorp, Gyllinge, Kopparp, Lakarp, Porsarp och Staffanstorp. Dessutom skall gästgivaren själv tillhandahålla det antal hästar som förut, nämligen vid Holkaberg 8 hästar.

Sedan häradsrätten *sålunda utrett och reglerat vad som rör skjutsväsendet i detta härad, så att oreda och klagomål framdeles måtte undvikas, så blev kronolänsmannen Fellbom anmodad att upprätta hållskjutslängd. Denna blev därefter vid rätten uppläst.* Således blev hållskjutsinrättningen åter som 1756.

Fördenskull skall denna hållskjutslista tillika med rättens yttrande efter tingets slut tillsändas herr landshövdingen och riddaren *som gunstigast lärer denna skjutsinrättning gilla och stadfästa samt anbefalla kronolänsmannen Fellbom skyndsamt föranstalta att häradsboarna får behöriga hållsedlar som utsätta på vilka dagar de med sina hästar skall inställa sig vid gästgivargårdarna.*

Så blev det också. Landshövdingen meddelade i en skrivelse den 5 maj 1767 att det *ingen annan råd vore* än att återinföra det system med hållskjuts som borttogs 1756. Det betonades att *Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar låg utmed den största stråkvägen i hela riket. Det föreskrevs nu åter att varje helt hemman, varje by om ett helt mantal skulle delta med fyra hästar, byar om ¾ mantal med tre hästar, ½ mantal med två och ¼ mantal med en häst. I denna hållskjuts vid Holkaberg skulle byarna Stava, Munkeryd, Stora Krokek och Lilla Krokek, Narbäck, Rossholmen, Kushult, Bankaby, Börstabol, Gyllinge och Kopparp, alla dessa med vardera fyra hästar, vidare Porsarp och Hårstorp med tre hästar vardera, vidare Sunneryd, Stavreberg, Stora Smedstorp, Lakarp och Öjan med två hästar vardera samt Staffanstorp och Gåsabol med en häst vardera.*

Härutöver skulle gästgivaren själv hålla åtta hästar. Jag har här bara redovisat ett kort utdrag ur det långa protokollet.

Vid vintertinget 1766 hade bonden Johan Svensson i Stava samt änkan Annika Persdotter i Stava instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg och begärt att denne skulle visa med vilken rätt han hade tillägnat sig den s.k. Rödjelyckan, vilken i alla tider hört till Stava.

Johan Jönsson ville ha uppskov med ärendet men Johan Svensson önskade ändå få sina vittnen hörda. Det var bonden Per Jönsson i Uppgränna, torparen Sven Eriksson i Råby och änkan Maja Nilsdotter på Sunneby ägor. Gästgivaren Johan Jönsson invände att Per Jönsson var hans ovän och vederdeloman sedan gästgivaren i början av februari månad angivit Per Jönsson hos landsfiskalen Schölin i Småland för utsädes lämnande till tjänstehjon och olovligt skjutsande. Han visade också landsfiskalens skrivelse om detta.

Vidare uppgav Johan Jönsson att Sven Eriksson var syskonbarn till Johan Svenssons hustru Maja Jonsdotter, såväl som till andra käranden Annika Persdotters i Stava avlidne man Håkan Jonsson.

Detta godtogs av rätten, så att endast ett av Johan Svenssons vittnen, nämligen Maja Nilsdotter fanns kvar som vittne. Hon var inemot 80 år gammal. Hon avlade eden och berättade att när hon var mellan 20 och 30 år gammal hade hon varit i tjänst hos nuvarande innehavares av Stava föräldrar, Jon Andersson och Elin Håkansdotter. Dessa hade ofta sig emellan talat om att Elin Håkansdotters fader, Håkan Jonsson givit bort Rödjelyckan till dåvarande gästgivaren Nils i Holkaberg.

Nils hade där fått bygga upp ett torp, vilket likväl nu i senare tider blivit förstört. Från Stava kom hon i tjänst i Holkaberg hos Sven, men där aldrig hört omtalas att åkerlyckan hört till Stava. Av Jon och Elin i Stava hade hon också hört att något stycke i Munkeryds äng förr lytt till Stava, men ho visste inte på vilket sätt det skulle ha skingrats från Stava, inte heller hur stort detta ängsstycke var. Efter detta vittnesmål blev detta tvistemål uppskjutet till nästa ting.

Vid sommartinget 1767 anmäldes att Johan Svensson och Johan Jönsson träffat en överenskommelse om att Johan Jönsson kunde erhålla Rödjelyckan under Holkaberg, åtminstone i Johan Svenssons livstid. Änkan Annika Persdotter var sjuk och hade inte kunnat inställa sig vid tinget och det var därför osäkert om hon var med på denna överenskommelse.

Johan Jönsson hade år 1766 hos landshövdingen ansökt om tillstånd att vid bäcken få uppsätta en sågkvarn. Han avsåg att den skulle enbart vara för eget behov. Sven Jönsson i Kopparp hade där en redan skattlagd sågkvarn och protesterade. Landshövdingen hade remitterat ansökningen till häradsrätten som tillstyrkte Johan Jönssons ansökan. Vi kanske kan tro att Johan Jönsson var väl sedd på högre nivå.

Vid vintertinget 1769 hade insepktoren Peter Thornberg vid Sättra instämt gästgivaren Johan Jönsson med anledning av en försvunnen säck med ärter som Thornberg sänt med skjuts från Ödeshög. Den skulle avhämtas med bud i Holkaberg men säcken försvann. Drängen Per Jonsson från Porsarp hade lämnat in den i köket på gästgivargården i Holkaberg och meddelat att bud från Gränna skulle hämta den. Pigorna Annika och Ingrid påminde sig detta men därefter har ingen sett eller hört talas om säcken. Gästgivaren Johan Jönsson erbjöd sig att gå ed på att han inget kände till säcken. Rätten friade Johan Jönsson från vidare åtal om den försvunna säcken.

Vid vintertinget 1770 hade Johan Jönsson instämt bonden Per Månsson i Åeryd rörande hot, förargliga utlåtelser, eder och svordomar. Bakgrunden var att Johan Jönsson på hemväg från Vadstena marknad den 3 februari 1770 legat över natt hos bonden Jonas Jonsson i Broby i Heda socken. Så hade också Per Månsson gjort. På söndagsmorgonen när de båda skulle fortsätta sin resa hade det uppstått en ordväxling mellan Johan och Per. Därvid hade Per blivit uppretad och sagt: *Din för----e kreatur, jag skall tysta dig din skatoxe*. Därefter hade uppstått ett handgemäng dem emellan, men om detta finns inga detaljer återgivna och resulterade tydligen inte i några skador. Per Månsson vidgick det skedda inför rätten men han ursäktade sig med att han sedan han blivit slagen på krogen i somras har han blivit så huvudsvag. Rätten dömde honom till böter för svordomar och för smädeliga utlåtelser.

Om Per Månsson finns åtskilligt att läsa under Lilla Krokek. Per Månsson var ofta i slagsmål och stridigheter. Hans stora svårigheter med livet var hans spritvanor.

Kronolänsmannen Olof Sundeman rapporterade vid vintertinget 1770 att han inspekterat gästgivargårdarna i Ödeshög och Holkaberg vad gällde hästar och resetyg och därvid inte funnit något att anmärka på. Vidare hade dagböckerna vid dessa gästgivargårdar avseende december, januari och februari månader studerats och inte heller där fanns något att anmärka på mera än att Jöns Månsson i Stava försummat en reservskjuts med två hästar den 20 februari 1770.

Jöns Månsson stämdes därför till tinget och berättade då att han själv icke varit hemma och dessutom att den förr brukliga tavlan hade kommit ur bruk. Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg intygade också detta. Jöns Månsson slapp därför denna gång att plikta för försummelse. Kronolänsmannen Sundeborg skulle genast svara för att tavlan för reservskjuts åter kommer i ordning, så att fullkomlig underrättelse kan ske om skyldigheten att utföra reservskjuts.

Vid hösttinget 1770 hade Johan Jönsson instämt bonden Jöns Jonsson i Haningetorp rörande bruket av Haningetorp. Det framgår av målet att Johan Jönsson ägde någon del i Haningetorp.

Vid hösttinget 1770 upptogs också frågan om skjutshållet vid gästgivargårdarna i Holkaberg och i Ödeshög. Det gällde en eventuell förlängning av den överenskommelse mellan gästgivare och alla de som deltog i skjutshållningen, dels i det så kallade hållaget och dels de reservbönder som också fanns med.

Vid vintertinget 1771 inlämnades och upplästes en borgensskrift där Johan Jönsson i Holkaberg och Jonas Olofsson i Porsarp gick i borgen för Sven Jönsson i Kopparp rörande dennes inskrivning för halva kronorusthållet Råby.

Slagsmål vid gästgivargården

Den 19 november 1771 var det åter slagsmål vid Holkabergs krog. Kornetten Johan Steuk från Grävsten i Östergötland hade med sitt sällskap i två täckta vagnar kommit från Gränna till Holkaberg och skulle där byta hästar. Det blev något diskuterande och därefter blev det handgripligheter. I domboken står att *Steuk med flera andra herrskaper, såväl själv som genom medhavda betjänter på Holkabergs krog med slagsmål och okväden överfallit gästgivaren, hans hustru och barn samt skjutsdrängen Jonas Nilsson från Munkeryd*. Så beskrevs händelsen i domboken. Drängen Jonas Nilsson från Munkeryd blev så illa slagen att han därav blev *ofärdig och vanför*.

Gästgivaren Johan Jönsson stämde Johan Steuk inför sommartinget 1772 men Johan Steuk inställde sig inte. Han skrev till häradsrätten och gjorde en motstämning mot gästgivaren och framhöll att denne måtte plikta för rättegångsmissbruk. Själv ville han ha ersättning för sina besvär med trettio daler silvermynt. Drängen från Munkeryd hade han givit några slag för att denne kommit med *fräcka och oanständiga utlåtelser*. Johan Steuk var av adlig släkt och han var född 1753, allt enligt adelskalendern, och var bara 18 år gammal vid detta slagsmål.

Rätten hörde ett antal vittnen som varit med och sett händelsen, bl.a. bönderna Johan Larsson och Johan Persson från Uppgränna som haft skjutsar till Holkaberg, bonden Jonas Abrahamsson och drängen Nils Nilsson från Stora Krokek, vidare pigorna Greta Jakobsdotter och Maria Jönsdotter i Holkaberg m.fl. Pistolsmeden Strängberg från Jönköping hade på sin resa kommit till Holkaberg samtidigt och blev vittne till det hela. Han skrev ned sin berättelse och insände den till rätten.

Gästgivargården med alla sina hus låg då ett stycke från landsvägen. Möjligen låg själva krogstugan intill landsvägen. När Steuks sällskap med sina två vagnar kom från Gränna till Holkaberg hade de beställda hästarna med sina kuskar i flera timmar väntat på dem. Från Steuks sällskap framfördes vid framkomsten något ifrågasättande om hästarna, huruvida de kunde klara körningen.

Gästgivarens son, Nils Johansson, hade då försäkrat att ingen fara var därmed. Nils var hållkarl vid gästgivargården och han hade som uppgift att ge service till de resande och se till att allt fungerade, att hästar och vagnar fanns som kunde forsla de resande vidare. Steuk blev tydligen missnöjd med

beskedet från Nils och krävde att Nils själv skulle köra hästarna till Ödeshög. De överföll Nils med hugg och slag, drog honom i håret i landsvägsdiket och slog honom med piskorna.

För att undkomma dem sprang han upp mot gästgivargården men där hann sällskapet upp honom. Där blev *ett hiskeligt oväsen*. Gästgiverskan Anna Jonsdotter, modern till Nils, försökte rädda honom in i stugan men de slet tag i hans hår och under stoj och skrik förde de Nils emellan sig ned till vägen och vagnarna.

Hästarna hade blivit skrämda av allt oväsen och Jonas Larsson från Uppgränna hade fått ta hand om dem och försökte att lugna dem.

När sällskapet kommit ned till vägen hade skjutsdrängen Jonas Nilsson från Munkeryd sökt medla fred och då fick han med en stake ett slag över ena ögat och föll omkull. Därefter fick han flera slag så att blodet rann över ansiktet och högra axeln.

Han kunde därefter inte tjänstgöra som kusk. Bägge herrarna i sällskapet hade av *ondsko och iver* satt sig på kusksätet och *börjat vådligen slå hästarna* så att de icke lät sig styras. Sedan kom nya skjutsgossar fram och sällskapet åkte iväg, *därefter de resande på hårdaste sätt fortfarit så långt vittnena kunde se*.

En av dessa skjutsgossar var förmodligen brodern till Jonas Nilsson, men eftersom han var broder till målsäganden fick han inte höras vid rätten. Utöver redan nämnda skador hade gästgiverskan Anna Jonsdotter fått fyra blånader på ena armen när de ryckte sonen från henne ut ur stugan och sonen Nils hade enligt vad vittnena berättade fått blodviten i ansiktet.

Drängen Jonas Nilsson från Munkeryd var ännu ett halvt år efter händelsen oförmögen till arbete. Han kunde bl. a. inte lyfta högra armen. Någon läkare hade dock ännu inte besiktigat skadorna.

Steuk inställde sig inte vid sommartinget 1772. Domboken för hösttinget 1772 saknas och vad som då hände i detta mål är okänt. Kanske hände ingenting.

När målet kom upp igen vid vintertinget 1773 den 4 mars kom ett brev från Steuk där han sades vara sjuk och inte kunde inställa sig. Detta intyg uppfyllde dock inte de rättsliga kraven och rätten skrev därför tillbaka och krävde hans personliga inställelse eller ett giltigt intyg. Därför uppsköts målet till sommartinget 1773.

Vid sommartinget 1773 inställde sig Steuk. Vi vet inte i detalj vad som skedde, men där kom parterna helt plötsligt överens. En förlikning gjordes upp och skrevs ned. Steuk insåg kanske att han var illa ute. I förlikningen lovade Steuk att till gästgivaren Johan Jönsson lämna tre hundra daler och till drängen Jonas Nilsson 48 daler, allt kopparmynt.

Rätten godkände och fastställde denna överenskommelse och därmed försvann detta mål från häradsrätten. En fråga som vi inte fick svar på var hur det gick för Jonas Nilsson i Munkeryd. Något senare fanns en bonde i Munkeryd som hette Jonas Nilsson, kanske var det denne. Han dog omkring 1805 av bröstsjuka.

Vid hösttinget 1782 hade överjägmästaren, *äreborne herr von Olthoff* inspekterat ett antal skadade ekar på Holkabergs ägor. Det blev ett stort protokoll, trots att de flesta av ekarna var utan eller av endast ringa värde.

Ekar tillhörde staten och det blev ibland *stort rabalder* om någon ek hade skadats eller ännu värre om den nedhuggits.

Nu stod Johan Jönsson anklagad. Han berättade att Visingsö-borna möjligen huggit en del, eftersom de fått löfte att hugga bränsle i bergen ned mot sjön. En del av ekarna hade hamlats, eller kvistats av. Det var också brottsligt och överjägmästaren, äreborne herr von Olthoff *utkrävde allt vad lagen kunde åstadkomma*. I protokollet finns redovisat att de skadade ekarna stod i Kohagen väster om husen i Holkaberg, vid torpet Berga. Detta torp har jag inte förut sett i handlingarna och inte på några kartor. Hur gick det då för Johan Jönsson och ekarna ? Målet uppsköts till vintertinget 1783 och denna dombok saknas och vi får därför leva i ovisshet om hur det gick.

Johan Jönsson åtog sig också skrivgöromål i bygden och han höll auktioner. Vid sommartinget 1773 hade han instämt ett antal personer som inte betalt sina auktionsinrop. De ålades av rätten att betala.

Den 1 maj 1784 höll han förmodligen sin sista auktion. Den hölls i Holkaberg och det var han själv som *sålde av* när han upphörde med sin gästgivarrörelse och flyttade till Vallby. I domboken för sommartinget 1785 hade han instämt drängen Sven Larsson i Syllerstorp för att driva in en kvarbliven auktionsskuld.

Bouppteckningen 1790 efter Johan Jönsson i Vallby visar att han efterlämnade hustrun Anna Jonsdotter samt sex barn, mönsterskrivaren Johan Hedelius, dottern Maria gift med rusthållaren Peter Persson i Hårstorp, Elisabet gift med rusthållaren Peter Persson i Holkaberg, Sara Lena, gift med rusthållaren Anders Hansson i Åby samt ännu omyndiga Katharina och Anna Brita, varförutom avlidne sonen Nils Johanssons dotter, Brita Lisa Nilsdotter också var Johan Jönssons arvtagare.

Tillgångarna uppgavs till 430 riksdaler. Bland osäkra fordringar uppgavs sådana hos bonden Jonas Jansson i Sväm, adjutanten Silvius, Lars Eriksson i Amundeby, Jonas Hansson i Kroxery, änkan Brita Eriksdotters barn i Stora Krokek, rusthållaren Peter Hedén och Karl Persson i Hattorp för resterande hållskjutsmedel, organisten Tollqvist, Målaren Rosenblads änka i Gränna. Skulder fanns till bl. a. *auktionspenningar i Börstabol,*

Det gick säkerligen ganska bra för deras ättlingar, åtminstone för flera av dem. I domboken för höstinget 1822 förekommer namnet Hedelius. En benämndes herr vice auditören Olof Hedelius och en annan hovrättsrådet J Hedelius, boende i Ingvaldstorp.

Nils Johansson	1751-02-08, gästgivare, Död 1778.
Katharina Persdotter	1750-01-26, d t Per Persson i Narbäck
Barn: Jöns	1777-11-30,
Brita L	1779-03-11

Nils och Katharina gifte sig 1777. Han uppgavs vara från Holkaberg och hon från Narbäck. Nils var son till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg. Katharina var dotter till Per Persson och Kerstin Svensdotter i Narbäck. Nils övertog gästgiveriet efter sina föräldrar. Detta blev dock en

kort episod. Nils dog den 22 september 1778. Han *fants död på landsvägen vid Skansen i Hårstorp*.

Dottern Brita föddes efter att fadern dött. Katharina och dottern Brita flyttade förmodligen från Holkaberg. Katharina var av *den gamla narbäcksslägten, med anor från Sven Månsson*. Därmed fanns i Holkaberg återigen ättlingar till Sven i Narbäck. Som vi ser var det bara en kort tid. Efter att Nils Johansson dött 1788 kom Olof Friberg som gästgivare i Holkaberg.

På ägorna vid denna tid fanns följande personer:

Måns Blomqvist	1711, f d soldat i Stava, död i vattusot 1769
Maria Larsdotter	1712,
Barn: Lars	1745-07-03, skräddardräng, död 1773
Anna	1748-04-01, död av hetsig sjuka 1767

Familjen Blomqvist flyttade från Stava till Holkaberg i slutet av 1750-talet. Måns dog 1769 av vattusot, 58 år gammal, och Maria Larsdotter dog 1 maj 1776 av bröstsjuka, 60 år gammal. Jag har ingen uppgift om deras bakgrund.

1) Nils Nilsson	(1740-04-20), torpare
2) Per Månsson	
Karin Larsdotter	----
Barn: Arvid	1769-12-20,
Katharina	1776-01-08,
Peter	1777-02-01,
Johannes	1779-09-18,

Nils och Karin gifte sig 1768. Nils var redan då torpare på Holkabergs ägor. Han hade möjligen sin bakgrund i Gräsberg, son till Nils Svensson och Ingeborg Nilsdotter. Säkra kan vi inte vara. Karin benämnes *qvinsperson* och uppgavs vara från Haddåsens ägor. Hennes bakgrund vet jag inget om. 1769 fick de en son, Arvid. Då bodde de på Fogeryds ägor. Därefter återkom de troligen till Holkaberg.

År *1772 dog fattiga torparen Nils Nilsson på Holkabergs ägor av hetsig sjuka, 32 år gammal*. Troligen gifte sig Karin därefter med bonden Peter Månsson i Lilla Krokek. De flyttade troligen år 1776 till ett torp på Holkabergs ägor. 1777 fick de sonen Peter. De flyttade sedan tillbaka till Lilla Krokek för någon tid, sedan till Erikstorp och sedan till ett torp på Ödeshögs Skattegårds ägor.

Vid vintertinget 1777 hade bonden Johan Persson i Stora Krokek instämt sin fader, torparen Per Månsson på Holkabergs ägor, tidigare bonde i Lilla Krokek. Johan ville att fadern skulle utbetala hans mödernearv, en riksdaler och 32 skillingar, eller visa boupptecknigen och betala efter vad den upptar. Per Månsson ansåg sig inte vara skyldig sin son något. Han menade att han genom betalning av halm, en piska och spannmål fullgjort sina skyldigheter. Målet uppsköts till sommartinget 1777 för att sonen då skulle

vara försedd med vittnen. När målet då uppropades kunde de båda meddela att de hade blivit förlikta och rätten lät därmed det hela bero.

Vid hösttinget 1777 hade Per Månsson instämt nämndemannen Gudmund Larsson i Åby. Denne hade varit auktionsförrättare vid auktionen i Lilla Krokek den 10 maj 1776 då Per Månsson tydligen upphörde med gårdsbruket där. Per menade att han av Gudmund Larsson inte fått ut alla pengarna. Han begärde därför att få se en redogörelse för auktionsresultat och vart pengarna tagit vägen. Gudmund Larsson visade då försäljningslängden. Av försäljningssumman 786 daler hade han vid olika tillfällen, allt efter att pengarna flutit in, redovisat och gett Per Månsson vid nio olika tillfällen. Ännu återstod en summa av 84 daler.

Per Månsson var inte nöjd med redovisningen och därför fick Gudmund Larsson ingående redovisa alla de tillfällen då Per fått pengar och kunde också styrka detta med vittnen. Per Månsson var ändå inte nöjd och ville ha protokollsutdrag över skeendet. Häradsrätten beviljade detta och därför uppsköts målet till nästa vinterting 1778.

Vid hösttinget 1777 hade Per Månsson också ett annat mål som gällde honom. Per hade då instämt förre fjärdingsmannen Samuel Björling i Björstorp i Västra Tollstad. Per Månsson hade åkt dit den 14 oktober 1777, en marknadsafton, för att hos Samuel Björling *hämta någon sak* men då blivit överfallen av Samuel med hugg och slag. Samuel förnekade detta och berättade att Per Månsson kommit till honom och ville köpa lite korn. Samuel hade då mätt upp korn i en säck men Per förklarade då att han inte hade några pengar. Då tömde Samuel tillbaka kornet ur säcken.

Mera hände inte menade Samuel och han nekade till att ha överfallit Per. Då ville Per få sina vittnen hörda, Peter Andersson och dennes hustru Maria Svensdotter. Samuel Björling upplyste då att Peter var Samuels ”vederdeloman” eftersom han förut instämt Peter inför tinget. Rätten kunde då inte godkänna dessa vittnen och Per Månsson förklarade sig missnöjd med detta, dock utan framgång. Per anhöll då om uppskov för att skaffa andra vittnen Rätten uppsköt då målet till nästa ting. När målet uppropades på vintertinget 1778 meddelades att parterna var förlikta, varmed rätten lät bero.

Vid sommartinget 1777 blev Per Månsson instämd till tinget av nämndemannen Jakob Nilsson i Ödeshög. Denne var förmyndare för drängen Bengt Persson och kravet var att Per Månsson skulle återbetala sex riksdaler som han enligt en förskrivning lånat av honom den 8 april 1775. En närmare titt på detta mål visar att Bengt Persson var en son till Per Månsson. Jakob Nilsson blev förmyndare för honom i samband med att modern, Ingrid Johansdotter, dog 1773. Per Månsson erkände sin skuld och lovade betala, vilket också rätten ålade honom.

Måns Persson	1733-02-18, torpare,
Stina Maria Andersdotter	(1731)
Barn: Maria	(1755)
Anders	1764-05-18,
Stina	1767-03-03,
Katharina	1770-08-25,

Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Margareta Månsdotter. När sonen Måns föddes bodde de i Stora Krokeks soldat torp. Måns gifte sig med Stina Maria Andersdotter men när och var vigseln skedde, det är oklart. De bodde på Holkabergs ägor under 1760-talet. Måns Persson uppgavs vara ofärdig. Familjen flyttade omkring 1770 till Näteryd, sedan till Börstabol 1773. Där bodde de troligen mycket kort tid. Senare samma år återfanns de på torpet Äskefällan på Sunneryds marker. Måns och Stina bodde inte särskilt länge heller på Äskefällan. Några år senare finns en annan familj där. Vart Måns och Stina och deras barn tog vägen sedan har jag inte kunnat utröna. .

Stefan Jansson Törngren	1717-02-28, soldat för Gyllinge,
1) Anna Danielsdotter	1713-02-12,
2) Maria Andersdotter	1739,
Barn: Daniel	1744-02-17,
Lars	1746-10-20,
Sara	1748-11-03,
Maria	1751-04-15,
Katharina	1757-06-25, g m Gabriel Nilsson från Stora Åby.
Karin	1758-06-13,
Jonas	1779-01-16,

Stefan och Anna kom till Gyllinge omkring 1743 från Åby Sörgård. Namnet skrivs ibland Staffan. Han var son till Jöns Kullberg och Anna Staffansdotter i Bunnström Gränna socken. Anna var dotter till Daniel Svensson och Ingrid Jönsdotter på Staffanstorps ägor.

I början av 1760-talet flyttade de till Holkabergs ägor. Där dog Anna den 21 oktober 1776. År 1777 gifte Stefan sig med Maria Andersdotter från Klämmestorps ägor. Flera barn föddes i det nya äktenskapet. Omkring 1780 flyttade de till Stora Krokeks ägor och efter ytterligare några år flyttade de till Klämmestorps ägor. År 1790 *dog den blinda rotegubben, avskedade soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal.*

Dottern Katharina blev gift med Gabriel Nilsson från Stora Åby. De bodde sedan i Biskopstorp i Rök. Hon dog i Väderstad 1817. En ättling till dem är Dave Anderson i Portland i Oregon i USA.

Bouppteckning företogs 1777 efter avlidna hustrun Anna Håkansdotter på Holkabergs ägor som efter sig lämnat en son och fyra döttrar, barnen ej namngivna. Kvarlåtenskapen värderades till 1:40. Protokollet undertecknades av Stefan Törngren och Johan Jönsson i Holkaberg samt Jöns Månsson i Stava. Vem denna Anna Håkansdotter var, det vet jag inte. Troligen bodde hon här med sina barn tillfälligt.

Eftersom det tycks ha funnits minst två torparfamiljer samtidigt kan vi anta att de delat torpet eller att en av dem bott vid kvarnen. Där kan även idag skönjas stengrunder som kan ha varit till bostadshus.

Vid hösttinget 1764 skrevs tingsbevis på att åboarna i Holkaberg, Porsarp och Staffanstorp hade lidit av missväxt. Två nämndemän hade synat detta och intygade missväxten. Det ankommer därefter på höga vederbörande om någon lindring i avraden kan bli för dessa lidande åboar, noterades i domboken.

Olof Friberg 1726, gästgivare
H Maria Jonsdotter Fogelberg 1750-08-29,
Barn: Kristina 1777-10-10
Ulrika 1777-10-10,
Johannes 1779-06-25, grenadjär i Bankaby
Brita 1781-02-18,
Andreas 1784-03-01, soldat i Sunneryd med namnet Sundström
Fredrik 1786-04-09,
Annmaria 1790-01-10,

Bakgrunden för Olof Friberg är okänd. Vid mitten av 1760-talet fanns han på Orrnäs, sedan på Sjöstorp, först som trädgårdsmästare, sedan som fogde på Sjöstorp omkring 1774 och var då tydligen ogift. Maja Jonsdotter var dotter till Jonas Fogelberg och Anna Persdotter på Råby ägor. Hon gifte sig 1776 med Olof Friberg, som då troligen var inspektor på Sjöstorp. De bodde där till mitten av 1780-talet, då de flyttade till Holkaberg, där Friberg var gästgivare på Norrgården.

Några år senare flyttade de till Sväms Bosgård där Friberg stod skriven som arrendator. Därifrån flyttade de till Sjöstorps ägor där Olof Friberg dog 1802, 76 år gammal. Han var 25 år äldre än Maja Jonsdotter. Hon flyttade efter mannens död omkring i socknen med sin dotter Anna Maja, senare med fosterdottern Johanna. Hon kom till Sunneryds ägor, troligen någon gång omkring 1815. Hon flyttade från Sunneryd 1828, okänt vart. Den 11 december 1833 avled änkan Maja Friberg i Fattighuset av ålderdom, 83 år gammal. Det är i *Död- och begravningsboken* som detta står. I husförhörslängden finns hon inte inskriven i Fattighuset. Var hon bott de sista åren vet vi inte. Ett intressant människoöde.

Den 12-13 april 1786 var det kronoskjutsning från Holkaberg. Alla bönder var kallade att delta, alla hästar behövdes. Från Västra Haddåsen var Peter Eriksson kallad. Hans enda häst var ett dräktigt sto. Han inställde sig i Holkaberg. Stoet var högdräktigt och kunde egentligen inte användas för denna skjutsning. Turligt nog behövdes inte heller denna häst och Peter Eriksson kunde återvända hem till Haddåsen. Kronolänsmannen hade sedan instämt honom till sommartinget detta år med anledning av att han inte inväntat kronolänsmannens besked. Rätten friade dock Peter Eriksson och hans häst.

Vid sommartinget 1786 fastställdes en ny taxa för gästgivargårdarna i Ödeshög, Holkaberg, Boet, Åby och Hästholmen. Att få en måltid med tre rätter kostade 6 skillingar, en kanna öl 2 skilling och 8 runstycken, en kanna svagdricka 1 skilling och 5 runstycken, en kammare med säng, ljus och värme 5 skilling, gott hårdvallshö till hästen kostade 6 skilling, hackelse 1

skilling och en kappe havre 3 skilling. Dessutom skulle gästgivarna till de resandes bekvämlighet hålla i beredskap vid Ödeshög och Holkaberg fyra lass hö, fyra tunnor havre jämte nödig halm, samt vid Boet, Åby och Hästholmen 16 ü hö, ½ tunna havre och erforderlig halm, till undvikande av 3 riksdaler 16 skilling vite.

Till Holkaberg kom efter Friberg två nya familjer, två nya gästgivare. Båda gästgivarna hette Peter Persson och var relativt jämngamla. Bara något år skilde i ålder, men för att skilja på dem användes d.y. och d.ä. De var också svågrar, de var gifta med döttrar till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg.

Peter Persson d. ä.	(1748) i Adelöv, (1750), gästgivare,
1) Maria Johansdotter	1757-01-03,
2) Stina Jakobsdotter	1756-09-19 i Adelöv,
Barn: Anna Brita	1777-07-18, g m Sven Persson i Häggestad
Peter	1779-07-19, utfl t Hårstorp, senare till Väversunda
Hans	1782-04-12, g 1808 m Maja Nilsdotter i Hårstorp
Håkan	1785-02-12, död ?
Maria Elisabet	1791-01-12, död 1809-09-19,

Peter var son till rusthållaren Peter Håkansson och hans hustru Cecilia Olofsdotter i Hårstorp. Maria var dotter till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg. Peter och Maria gifte sig den 24 juni 1776. De brukade först hans föräldragård i Hårstorp men kom 1791 till Holkabergs Norrgård och blev där också gästgivare. Maria Johansdotter dog i bröstfeber 1808 och Peter gifte sig 1809 med Stina Jakobsdotter.

Bouppteckningen efter Maria Johansdotter 1808 upptog tillgångar för 5346 riksdaler. Bland tillgångarna märks fastigheterna Hårstorp samt Holkabergs Norrgård. Under böcker redovisas bibel, Zions sånger, Örtagårdssällskap samt psalmbok och katekes. Under körredskap uppges bl. a. : fyra vagnar, en kärra, skogsvagn, drög, släde, tre bultvagnar, några andra vagnar mm. Under kreatur uppges bl. a. : sex hästar, ett par oxar och sex kor. Dottern Anna Brita uppgavs vara gift med rusthållaren Sven Persson i Häggestad.

Peter Persson dog den 30 oktober 1830. I bouppteckningen efter honom upptogs under "köre och åkerredskap" bl. a. en liten åkvagn, en enbetsvagn med fjädersäte, en schäskärra med fjädersäte, en skjutsvagn, två färdevagnar, vidare selar och tömmar samt sadlar, två järnharvar, ärjekrokar, rysslädar, gödselbottnar, hökärror mm, vidare fem hästar, ett par oxar, åtta kor samt kalvar, får, två suggor och fem unga svin, två galtar. Tillgångarna uppgick till 4778 riksdaler. samt skulderna till 296 riksdaler.

Den 9 maj 1826 skrev Peter Persson ett förordnande, eller testamente, där han förklarar att dottern Anna Brita skall ärva lika med sonen Peter. I testamentet nämns endast två barn, Peter och Anna Brita. Sonen Hans nämns inte och var förmodligen död.

Stina Jakobsdotter, Peter Perssons andra hustru, fick efter makens död ett undantag. Hon dog på Norrö Norrgård 1848, där hon under de senare åren bott. Hon efterlämnade en dotter, Anna Lisa Svensdotter, gift med bonden Samuel Jönsson i Åby fyrbondegård. Enligt ett testamente hade

Stina den 4 september 1845 förordnat sina barnbarn till arvtagare, Johanna Sofia Vesterberg, gift med Salomon Larsson i Norrö, Kristina gift med Magnus Persson i Berghem i Skärstads socken, Vilhelmina gift med Karl Svensson i Åby fyrbondegård samt dottersönerna Karl och Karl Anders och Gustaf Vesterberg.

Dottern Anna Brita flyttade som änka tillbaka till Holkaberg. Hon och hennes broder Peter Persson i Väversunda ägde vardera hälften av Norrgården. Hon hade troligen även andra tillgångar och kunde anses som rejält förmögen. Hon instämdes av sina blivande arvingar till sommartinget 1843 för att hon varit för slösaktig med sina tillgångar.

Vid höstetinget 1788 meddelade kronobefallningsmannen Knattingius att sågkvarnen vid Holkabergs gästgivargård blivit skattlagd.

Bonden Sven Johansson i Sväm hade till höstetinget 1788 instämt gästgivaren Peter Persson i Holkaberg med anledning av att Peter Persson på landsvägen vid Holkaberg natten mellan den 6-7 september 1788 med hotelser och okvädinsord smädat Johanssons två minderåriga gossar, Johan Svensson och Peter Karlsson, som var på hemväg, och tvingat dem att avlämna 1 riksdaler specie för en gris som de, enligt Peter Perssons vid bortresan skulle ha kört ihjäl, vilket gossarna helt förnekade.

Som vittnen hördes drängarna Peter Andersson i Sväm och Peter Danielsson i Maltmossen.

Rättens utslag blev att Peter Persson dömdes, dels att återbetala pengarna samt dels för att han å allmän väg förolämpat drängen Peter Karlsson att böta en riksdaler 32 skillingar, hälften till Sven Johansson i Sväm och hälften till allmänna arbetshuset i Linköping samt att till Sven Johansson betala 32 skillingar i rättegångskostnader.

År 1791 företogs storskiftet i Holkaberg och ägorna skiftades i två gårdar, Norrgården och Södergården. I praktiken hade en sådan delning av jorden skett redan tidigare. Storskiftet blev bara det formella fastställandet av det som redan skett. Båda gårdarna var gästgiverier och båda gästgivarna hette Peter Persson. Kartan och protokollet visar också att hustomterna flyttades ned till landsvägen. Samtidigt byggdes nya hus visar protokollet. De äldre husen hade legat längre uppe i sluttningen. Kartan visar att på ägorna fanns ett torp i norr, vid korsningen med vägen mot Munkeryd. Vidare fanns en såg och en mjölkvarn.

Storskiftena avseende Holkaberg och Stava fastställdes vid vintertinget 1792.

Peter Persson d. y.	(1751), gästgivare i Holkabergs Södergård,
Lisa Johansdotter	1760-11-25,
Barn: Maria Lisa	1785-03-31, g m rusth. Söderström från Tuna, Heda
Anna Brita	1788-05-11, g m Anders M Andersson från Bjälbo,
Katharina	1790-06-05, g m riksdagsman Sven Larsson i Runna
Christina	1792-08-10, g m Karl Joachimsson från Snyttringe

Peter uppges vara född i socknen men han kan ej anträffas i födelseboken. Vi kan vara säkra på att han var son till Per Persson och Kerstin Svensdotter i Narbäck. De hade tidigare bott i Dockarp i Adelöv och kom omkring 1747 till Narbäck. År 1739 föddes en Peter Persson i Dockarp i Adelöv. Det är osäkert om det kan vara rätt uppgift. Han vigdes 1783 med Lisa Johansdotter från Holkaberg och i vigselboken antecknas Per vara från Narbäck. Under några år brukade de också hans föräldragård Narbäck, som de förresten fortsatte att äga även när de 1787-88 flyttat till Holkaberg.

Det kan inte uteslutas att dessa båda gästgivare i Holkaberg, som båda hette Peter Persson på något sätt var släkt, kanske kusiner, eller pysslingar.

Den 17 december 1817 undertecknade Per Persson och Lisa Johansdotter ett testamente, i vilket de föreskriver hur deras tillgångar skall delas upp mellan deras fyra döttrar. Halva Narbäck skulle tillfalla dottern Anna Brita och hennes man. Andra hälften av Narbäck skulle säljas och pengarna delas mellan de övriga döttrarna, likaså Södergården i Holkaberg samt all lös egendom, såväl lösörepersedlar som utestående fordringar. Testemantet utformades så att efter enderas död skulle den efterlevande få ett undantag i Holkaberg. Där utsades hur detta skulle vara utformat, med hus, uthus, kålgård osv.

Gästgivaren Peter Persson dog av vattusot 17 januari 1818. Senare samma år stod bröllopet i Holkaberg mellan dottern Kristina och Karl Joachimsson. Därefter står Lisa Johansdotter antecknad på undantag. Om bröllopet finns att läsa i boken *Ödeshög genom seklerna*, utgiven av Ödeshögs kulturnämnd.

I bouppteckningen 1818 efter Peter Persson uppgick tillgångarna till 7563 riksdaler, därav 3/8 mantal Holkaberg Sörgård till 1500 riksdaler och 1 mtl Narbäck 2500 riksdaler. Peter Persson och hans hustru Lisa Johansdotter hade fyra döttrar, ingen son. Döttrarna blev i stället uppfostrade i manliga idrotter. Detta och mycket annat berättas i boken *Ödeshög genom seklerna*.

Lisa Johansdotter bodde kvar på ett undantag på Södergården och dog där 1836. En dotterdotter, Kristina Elisabet Andersdotter från Narbäck bodde hos henne. Peter Persson och Lisa Johansdotter hade alltså fyra döttrar. Dottern Maria Elisabet blev gift med auditören P L Söderström, Anna Brita blev gift med Anders Magnus Andersson i Narbäck, Katharina gifte sig med revisorn och riksdagsmannen Sven Larsson från Runna. Dottern Kristina gifte sig med jägmästaren P C Joachimsson i Holkaberg.

Lisa Johansdotter dog 1836. Bouppteckningen efter henne upptog endast inre inventarier, värderade till ett värde av 2816 riksdaler.

Här följer så ett antal notiser ur domböckerna, som berättar lite om livet i bygden, med anknytning till gästgivargården och resandet på landsvägen.

Det förekom då och då transporter för kronans räkning, så kallade kronoskjutsningar. Hösten 1790 hade sådana skett. Till dessa krävdes stora insatser, mycket folk, många hästar. Bonden Fredrik Andersson i Mark hade deltagit med sina hästar.

Vid gästgivargården i Holkaberg svängde vägen. Där hade Fredrik Andersson *kommit körande så fort som hästarna kunnat sträcka* och längst

ut mot vägkanten stod Peter Olofsson från Jättingstad samt flera andra personer. Fredrik Andersson körde då inte den vanliga spåret utan kom ut mot de personer som stod vid vägkanten. De kunde inte komma undan och Peter Olofsson blev överkörd och skadad. Hans far, Olof Samuelsson i Jättingstad hade till vintertinget 1791 instämt Fredrik Andersson och fordrade ersättning för all den skada och värk som sonen fått lida.

Fredrik Andersson erkände att han kört över Peter Olofsson men menade att Peter själv orsakat sina skador eftersom han inte åtlytt Fredrik Anderssons rop. Häradsrätten dömde Fredrik Andersson till böter samt till ersättning åt Peter Olofsson med fyra riksdaler.

Vid vintertinget 1795 hade gästgivarna Peter Persson i Norrgården samt Peter Persson i Södergården i Holkaberg instämt rusthållaren Hans Håkansson i Kopparp för att denne genom uppdämning vid Kopparps skattlagda såg- och mjölkvarn hindrat dem från att begagna sin skattlagda sågkvarn och därigenom orsakat betydlig skada för sina grannar.

Vid målets behandling framkom att vattenverket i Kopparp lydde under hela rusthållet, samt att Hans Håkansson från Kopparp endast ägde hälften av detta. Resterande var ännu icke skiftat mellan arvingarna. Målet blev därför uppskjutet. Rättens slutliga utlåtande blev att stämningen ogillades. De bägge gästgivarna fick därmed också betala svarandenas rättegångskostnader.

Gästgivaren Peter Persson i Holkaberg Södergård hade till vintertinget 1793 instämt bonden Johannes Persson i Stora Krokek angående en skuldfordran om sex riksdaler samt ränta.

På juldagens eftermiddag 1795 var det snöskottning på stora landsvägen vid Holkaberg och där uppstod något som gav anledning till tingssak. Kronolänsmannen Sundelius hade till vintertinget den 27 februari instämt drängen Erik Nilsson i Munkeryd.

Orsaken var att denne under snöskottningen skuffat omkull och ofredat drängen Jan Jansson i Stava som vid samma tillfälle förestod plogmanstjänsten. Erik Nilsson ville dock inte vidkännas någon brottslighet. Han hävdade att han hade kommit i ordväxling med Jan Jansson, eftersom denne inte i rätt tid infunnit sig vid snöskottningen. Han hade därvid stött till Jan Jansson varpå denne stött omkull Erik.

Fyra vittnen hördes, Anders Larsson och Håkan Israelsson i Lakarp, Sven Nilsson i Munkeryd och Karl Zachrisson i Stava. Målet uppsköts och domen föll först den 11 mars. Rätten ansåg båda vara delaktiga i uppträdet och dömde därför båda till böter.

Till vintertinget 1799 hade hustrun Anna Brita Johansdotter i Kullen med biträde av sina svågrar, gästgivarna Peter Perssöner i Holkaberg, instämt sin man, rusthållaren Erik Nilsson i Kullen. Det påstods att denne måtte för sin slösaktighet och benägenhet för starka drycker bli satt under förmyndare. Allrahelst som han mot henne stadigt visat ovilja och "hård medfart". Hon önskade därför erhålla skillnad till säng och säte eller utbryta sin lott i boet.

Vid upprop av målet inlämnades en skrivelse från henne där hon återkallade sin stämning. Mannen hade kanske bättrat sig. Målet nedlades.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till höstetinget 1801 instämt bonden Hans Andersson i Kushult med yrkande om hållskjutspenningar. Med samma skäl och yrkanden hade han samtidigt instämt bonden Jonas Danielsson i Böke, änkan Maria Samuelsdotter i Kushult, bönderna Lars Jönsson i Åsa, Per Olofsson och Nils Olofsson i Ugglehult, Jonas Nilsson i Åby Norrgård, Karl Gabrielsson i Åsa, Johannes Jonsson i Åeryd, Jonas Svensson i Böke, Peter Persson i Sandkulla, Lars Andersson i Kushult, Lars Persson och Anders Jonsson i Sandkulla, Peter Jonsson i Äng samt Håkan Andersson i Lilla Moliden.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till höstetinget 1801 instämt förre grenadjären Lilja i Stora Krokek för att utfå fyra riksdaler för inköpta varor vid auktion i Stava den 24 okt 1800.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till vintertinget 1802 instämt bonden Anders Persson i Stenkilsby angående hållskjutsmedel.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Norrgård hade till höstetinget 1805 instämt bönderna Håkan Månsson och Anders Jonsson i Kopparp. Han yrkade laga ansvar och böter för att de den 28 juli genom vattenpåsläppning orsakat honom förlust på avbärgat foder.

Håkan och Anders uppgav att genom myckna regnandet hade vattnet ökat så mycket att det inte kunde hållas kvar utan gick över dammen. De undandrog sig allt åtal om ersättning. Peter Persson åberopade då vittnen, pigorna Maja Persdotter och Katharina Bengtsdotter i Börstabol samt drängen Nils Johansson i Holkabergs Sörgård och torparen Abraham Persson på Hultsjö ägor.

Maja Persdotter berättade att så mycket vatten blivit påsläppt att en stor del av Peter Perssons foder flöt bort och blev fördärvat. Flera dagsverken gick åt för att bärga fodret, vilket ändå blev förstört. Katharina Bengtsdotter berättade lika med Maja Persdotter.

Nils Johansson berättade att han på söndagskvällen innan var i Kopparp för att kontrollera uppdämningen. Då var det helt uppdämt. Påföljande dag var han där igen med Peter Olofsson och även då var vattnet helt uppdämt. Men vattnet var då så högt att man från Kopparp kunde ro till den ovanför liggande sjön.

Håkan Månsson och Anders Jonsson berättade också att Peter Persson genom sin son bett dem att uppdämma vattnet. Detta kunde de bevisa med vittnen och begärde uppskov. Rätten medgav detta uppskov. Jag har sedan inte sett detta mål mera. Det blev troligen förlikning.

Drängen Abraham Danielsson i Stava hade till vintertinget 1806 instämt drängen Anders Karlsson i Holkaberg angående en skuld på fyra riksdaler jämte ränta och rättegångskostnader. Som säkerhet för lånet hade Anders Karlsson i skuldsedeln lovat två getter som han hade i Svinåsen. Anders Karlsson ålades återbetala lånet jämte 6 % ränta samt ersättning för rättegångskostnaderna.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Södergård hade till höstetinget 1807 instämt drängen Nils Persson i Fogeryd för att denne vid körning på

allmänna landsvägen nedrivit och fördärvat en gärdesgård och härför krävde han ersättning. Nils Persson erkände och dömdes att betala ersättningen.

Kronolänsman Sundelius hade till sommartinget 1810 instämt gästgivarna Peter Persson den äldre och yngre i Holkaberg för felande taxa i deras gästgiveriverksamhet. Vid upprop saknades någon av dem. Målet uppsköts. Det tycks inte ha återupptagits.

Kronolänsmannen Samuel Sundelius har på sysslans vägnar till vintertinget 1807 13 mars, inkallat bonden Jonas Jonsson i Haninge med yrkande om laga böter för det han inte inställt sig till kronoskjuts vid Holkabergs gästgivargård. Jonas Jonson erkände att han inte inställt sig till kronoskjuts trots att han fått bud om dejta. Rätten dömde honom att böta en riksdaler 32 skilling specie, som tillfaller V Tollstads kyrkorum och samma sockens fattiga.

Hovrättsnotarien hr Karl A Svanbeck hade till höstetinget 1811 instämt drängen Jan Jansson i Kopparp för lägersmål med pigan Stina Jonsdotter. Hon bodde då i Hestra soldattorp i Haurida socken och hade inte nåtts med stämningen. Han nekade helt till påståendet, men erkände att han under deras gemensamma tjänstetid i Holkabergs gästgivargård sistlidna annandag jul haft köttsligt umgänge med Stina. Han hävdade att hon haft sådant med flera. Åklagaren anhöll om uppskov med målet till nästa ting. Målet uppkom vid vintertinget 1812, varvid parterna inställde sig personligen.

Pigan Stina Jonsdotter från Hestra soldatetorp i Haurida uppgav sig rätteligen heta Stina Svensdotter och vidhöll att Jan Jansson var fader till hennes ½ år gamla gossebarn, Karl Johan. Jan Jansson nekade till en början härtill, men vidgick slutligen att han haft köttsligt umgänge med Stina och kunde vara fader till barnet. Han lovade att årligen bidra med 6 riksdaler i uppfostran.

Jan Jansson dömdes att för denna sin första lägersmålsförseelse böta tre riksdaler 16 skillingar i treskriftes, kronan, häradet och åklagaren. De skulle till Ödeshögs kyrka betala han en riksdaler 16 skillingar och hon 32 skillingar. Båda skulle i sakristian där genomgå enskild skrift och avlösning. Jan Jansson förpliktades att till barnets föda och uppfostran årligen giva till henne sex riksdaler riksgäld.

Vid urtima ting 13 juli 1812 hade kronolänsman Karl Svanbäck instämt drängarna Johannes Olofsson och Johan Andersson, bägge från Munkeryd. De hade natten mellan 8-9 maj på gästgivargården i Ödeshög från en tysk resande greve vid namn Habenicks, snattat ett skjutgevär som de senare lämnat tillbaka. Flera vittnen hördes och drängarna erkände förseelsen. De fick tillsammans böta ett belopp som motsvarade gevärets värde.

Landsfiskalen Per Örters hade till höstetinget 1813 instämt gästgivaren Peter Persson d ä i Holkaberg med anledning av olaga brännvinstillverkning. Landsfiskalen hade själv vid besök i Holkaberg och i svarandens brygghus konstaterat detta. Peter Persson nekade till alla brottslighet. Målet uppsköts. Vid en senare handläggning erkände Persson förseelsen och dömdes till 33 riksdaler i böter. Dessutom skulle förbrytelsen och hans namn kungöras i Inrikes Tidningar och även kungöras från Ödeshögs kyrkas predikstol.

Kronolänsman Svanbeck åtalade vid höstetinget 1814 drängen Anders Larsson i Holkaberg och pigan Stina Gabrielsdotter på Åby Mogårds ägor för lägersmål. Stina uppgav att hon en halv vecka före midsommar framfött ett flickebarn, vilket hon uppgav Anders Larsson vara fader till. Denna nekade helt. Som vittnen åberopades drängarna Peter Svensson och Jonas Svensson i Holkaberg samt pigan Maja Gustafsdotter i Ödeshög och hustrun Katharina Jonsdotter i Åby Mogård. Domstolen fann efter vittnenas hörande att pigans uppgifter var styrkta. Anders Larsson medgav uppgifterna, varefter de båda dömdes för lägersmål,

Tydligen hade Anders Larsson inte betalat något underhåll till sitt barn. Stina Gabrielsdotter på Sandstugubacken hade till vintertinget 1815 instämt honom med begäran om uppfostingshjälp. Anders Larsson begärde att häradsrätten ville se till hans fattigdom och att han ingen annan tillgång hade än sin tjänstelön. Rätten beslutade att han skulle årligen betala 10 riksdaler till dess att barnet uppnått tio års ålder. Om inte så skedde skulle det bli laga utmätning. Dessutom ålades han att betala rättegångskostnaderna med 32 skillingar banko.

Bonden Johannes Karlsson i Sunneryd hade till vintertinget 1840 instämt drängen Johan Johansson i Sväm. Orsaken var att denne i Holkabergs gästgivargård den 30 oktober 1839 i gästgivargården i Holkaberg beskyllt honom för stöld. Dessutom hade han senare på landsvägen gett Karlsson två örfilar samt med pisksnärt ett slag i ansiktet. Utgången av detta mål har jag inte antecknat.

På Holkabergs ägor var det vid denna tid stor omsättning av personer. Täta flyttningar skedde. Där bodde vid denna tid bl. a. följande personer:

Jonas Gabrielsson	(1746), torpare
Svenborg Persdotter	(1740)
Stina	1778-07-01,

Bakgrunden för Jonas och Svenborg är okänd. Jonas var möjligen son till torparen Gabriel Benjaminsson på Hårstorps ägor. Jonas var redan från mitten av 1760-talet dräng i Holkaberg och fick sedan ett torpkontrakt där. De gifte sig 1775 och då var han torpare på Holkabergs ägor. Hon noterades vara från Amundeby. Från Holkaberg flyttade de efter några år till Stora Åby socken. Där dog Svenborg 1811 på Kvarneryds ägor och *inhysingen Jonas Gabrielsson* dog av ålderdom där 1830.

Jöns Månsson	----, torpare
Kerstin Hansdotter	1751, död 1788

Jöns och Kerstin är omnämnda endast i samband med hennes död 1788. Jag har inga flera uppgifter om dem.

År 1790 dog bondeänkan, fattighjonet Brita Månsdotter, 70 år gammal, (född ca 1720) i Holkaberg. Jag har inte mera uppgifter om henne.

Peter Abrahamsson	1748-05-24, torpare,
h Stina Johansdotter	1856-01-07,
Barn: Maria	1780-11-12, g m Anders Andersson i Stora Krokek
Katharina	1786-01-08,
Jonas	1791-07-02,

Peter var son till bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek. Stina var troligen dotter till Johan Palmgren och Greta Andersdotter på Porsarps ägor. De gifte sig 1780 och bodde några år i L Krokek. De flyttade till Stavreberg omkring 1784 och senare till Holkaberg. Där dog Peter av vattusot 1794. Stina flyttade därefter till Stora Krokeks ägor. Dottern Maria gifte sig 1815 med Anders Andersson från Börstabol. De blev sedan torpare på "Gärdet" på Stora Krokeks ägor. Där bodde Stina till sin död 1838. Bouppteckningen efter Peter Abrahamsson upptog tillgångar för 13 riksdaler.

I domboken från 1782 års sommarting kan vi se att Anders Persson i Kråketorp hade låtit instämma änkan Brita Jönsdotter, hennes måg Peter Abrahamsson och hustrun Stina Johansdotter i Lilla Krokek. Målet gällde en skuldfordran samt någon bouppteckning.

Denna uppgift kan tyda på att Stinas bakgrund inte var den som jag har uppgivit ovan. Parterna förliktes och målet behövde inte tas upp vid rätten.

Peter Jonsson	1746-03-03, torpare, f.d. bonde
Ingrid Svensdotter	(1749), g 1774,
Barn: Jonas	1781-08-02, avfl. till Heda 1807
Elin	1774-08-01,
Kristina	1777-01-20,
Maria	1779-03-12,
Peter	1784-06-04, till Heda 1807, soldat med namnet Skylt
Katharina	1788-08-08,
Annika	1791-12-18,
Sara Lena	1794-11-23,

Peter var son till Jonas Persson och Elin Larsdotter i Narbäck. Peter och Ingrid gifte sig 1774 och båda anges då vara från Narbäck. Ingrid var möjligen dotter till Sven Persson och Kerstin Persdotter i Lakarp. Första tiden bodde de i Narbäck och brukade möjligen hans föräldragård. Från 1778-79 står han skriven som rusthållare i Narbäck. Omkring 1793-94 flyttade de till Gammalsby. Någon gång därefter flyttade de till ett torp på Holkabergs ägor. Ingrid dog där den 7 januari 1810 av venerisk sjukdom. Peter dog den 4 mars 1810 av rödsot. Peter Jonsson förekommer omnämnd i domboken enligt följande:

Vid vintertinget 1788 förekom ett skuldfordringsmål mellan rusthållaren Johan Jönsson i Vallby och rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck. Peter Jonsson ålades betala sin skuld för att undvika utmätning.

Vid samma ting hade Peter Jonsson instämt drängen Sven Larsson i Syllerstorp angående skuldfordran, bestående av auktionsinrop i Narbäck 10 februari 1786. Sven Larsson ålades av rätten att ofördröjligen betala.

Nämndemannen Gudmund Larsson i Stora Åby hade till höstetinget 1788 instämt rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck angående skuldfordran, 137 riksdaler. Skuldsedeln hade ursprungligen tillhört Johannes Persson på Lilla Molidens ägor men den 27 oktober 1788 överlåtits på Gudmund Larsson. Målet uppsköts. Vid målets fortsatta handläggning framkom det att Peter Jonsson hade betalat skulden.

Sonen Peter Persson blev möjligen reservkarl eller medlem av lantvärnet och antog namnet Skylt. Han var gift Maria Persdotter, född 1789 i Gränna. År 1816 bodde de på Lilla Krokeks ägor.

Han var noterad som torpare, inhysesman och backstugusittare och bodde i en stuga på Stora Aleryds ägor. Dit kom han 1819 från Ödeshög. Han var på 1830-talet antecknad som *döv och utfattig.* Han dog i rödsot 1842.

Sven Persson	(1738) i Adelöv, torpare
Brita Håkansdotter	(1753-03-30) i Gränna,--
Jonas	1791 i Adelöv,

Sven och Brita bodde på Holkabergs ägor under ett antal år, kanske från 1808. De gifte sig 1775 och då uppgavs Sven vara från Narbäck och Brita kom då från Uppgränna Matsagård. Sven var sannolikt son till Per Persson och Kerstin Svensdotter i Narbäck och född i Dockarp i Adelöv. Brita var sannolikt dotter till Håkan Persson och Maria Abrahamsdotter i Örserum.

De brukade sedan en gård i Uppgränna och på 1790-talet en gård i Hultsjö. De hade då tre barn, Peter född 1779, Jan 1783 och Jonas 1791. Vart de sedan tog vägen är svårt att utreda. Möjligen dog Sven Persson som *fattig brukare på Holkabergs ägor 1813*. Brita kan möjligen vara identisk med fattighjonet och änkan Brita Håkansdotter på Sestorps ägor som dog 1833.

Karl P Joachimsson	1791-11-16 i Allhelgona, gästgivare, f. jägmästare
Kristina Persdotter	1792-08-10,
Barn: Anders Alfred	1819-03-25, död av bröstfeber s å
Frans Leonard	1820-01-26, t Lerbäck 1843
Per Emil August	1721-08-21,
Anders Otto Isidor	1824-04-21, t Sthlm 1841,
Fredrik Viktor	1826-01-22,
Tekla Josefina	1829-04-27, g 1849 m Fredrik Wallman från V Harg
Emilia Hildegard	1827-09-29,
Kristina Vilhelmina	1832-02-19,

Karl Joachimsson var född 1791 på Snyttringe vid Skänninge. Han var son till kronofogden Anders Joachimson och Anna Stina Lorin. Han vigdes

den 24 juni 1818 i Holkaberg med Kristina Persdotter, dotter till den tidigare under året avlidne gästgivaren Peter Persson och hans hustru Lisa Johansdotter i Holkabergs Södergård. Joachimsson var sedan under 35 år gästgivare i Holkaberg. När den nya vägen byggdes 1852 och gästgiveriet flyttades till Sjöberga flyttade familjen Joachimsson till Gränna.

Joachimsson förekommer åtskilliga gånger omnämnd i domböckerna, bl. a. enligt följande:

Jägmästaren Joachimsson och gästgivaren Eric Nilsson i Holkaberg hade till höstetinget 1843 instämt mjölnaren Nils Persson från Sunneby för att denne den 10 april samma år uppdragit dämbordet vid Holkabergs såg, varigenom vattnet för sågning rann bort. Joachimsson krävde ersättning. Vittnen åberopades. I rättens utslag konstaterades dock att "*eftersom inga ersättningsanspråk längre fanns har rätten inget utlåtande att meddela*.

Peter Jansson i Tyrsabol hade till vintertinget 1846 instämt Joachimsson i Holkaberg i ett ärende som gällde hästhandel. Joachimsson hade sålt en häst till Jansson som senare ville att köpet skulle gå tillbaka. Rättens utslag blev att eftersom mer än tre dagar gått innan han krävde köpets återgång skall köpet bestå.

Vid sommartinget 1846 förekom en stämning mot Joachimsson och Eric Nilsson i Holkaberg om arrendepengar. Båda uteblev och fick böta tre riksdaler för detta.

Jägmästaren Joachimsson och gästgivaren Eric Nilsson i Holkaberg hade till sommartinget 1846 instämt Karl Jonsson i Stava för att denne natten till den 24 mars i år sönderbrutit dammbordet vid Holkabergs sågverk så att vattnet runnit ut. Målet uppsköts och återupptogs vid vintertinget 1847. Det uppsköts även då, för hörande av vittnen. Det förekom vid sommartinget 1847 men då hade vittnena inte inställt sig och målet uppsköts på nytt. Utgången är okänd.

Anders Magnus Petersson, Anders och Karl Jonssöner i Stava samt Johan Damberg (förmyndare) i Krokek hade vid sommartinget 1846 instämt jägmästare Joachimsson och Eric Nilsson i Holkaberg för att de genom dämning hindrar vattnet att komma till kärandenas nedanför liggande mjölkvarn. Målet uppsköts till höstetinget.

Anders Petersson och Karl Jonsson inställde sig personligen men Joachimsson genom ombudet kommissarien Nelson. Som vittnen framträdde Johan Petersson i Porsarp, Jonas Nilsson i Staffanstorp, Petrus Larsson i Hårstorp, Peter Emanuelsson i Öjan, Nils Persson i Sunneby.

Av vittnesuppgifterna framkom att sågkvarnen i Holkaberg var i så dåligt skick att den krävde onödigt mycket vatten och att det därför långa tider var helt uppdämt så att inget vatten rann vidare till kvarnen i Stava. För att anskaffa bevis i målet anhölls om uppskov i målet. Parterna kallades därför till nästa ting och skulle då medföra skattläggningshandlingar rörande deras vattenverk.

Jag har inga uppgifter om hur detta mål slutade.

Johan Jönsson	1799-10-02 i Ekeby, torpare
Maja Stina Andersdotter	1794-12-18 i Svanshals
Maria Kristina Larsdotter	1736-11-16,

Johan och Maja Stina gifte sig 1822. Till Holkaberg kom de 1839 från Vadstena. I Holkaberg hade de ett torp på Södergårdens (jägmästare Joakimssons) ägor men till torpet hörde också åkerjord på Norrgårdens ägor på Stavagärdet och i Broalyckan. Totalt omfattade jorden 16 kappland. Det blev oenighet om torpkontraktet. De flyttade 1845 från sitt torp till Lilla Krokek.

Hos dem bodde också flickan Maria Kristina Larsdotter, dotter till Lars Håkansson och Sara Persdotter i Narbäck. Hennes historia är också värd att beskriva. Hennes mor dog tidigt. Fadern, Lars Håkansson fick alkoholproblem och kom på obestånd. Han rymde sedan från sina problem och begav sig till Stockholm. Där dog han 1849 på Adolf Fredriks fattigförsörjning. Detta var i korthet om Maria Lotta och hennes familj. Det kan nämnas att Maria Kristina och en bror till henne också flyttade till Stockholm, Maria Kristina år 1849.

Torparen Johan Jönsson, på Lilla Krokeks ägor hade till höstetinget 1845 instämt gästgivaren Joachimsson i Holkaberg med krav om ersättning för brutet torpkontrakt samt ersättning för utförda dagsverken. År 1839 hade Johan Jönsson fått ett torpkontrakt med båda gästgivarna i Holkaberg, Erik Nilsson och Joachimsson. Enligt detta skulle torpbyggnader uppföras på Södergårdens ägor och till detta skulle höra åkerjord på Norrgårdens ägor i Stavagärdet och Broalyckan.

Målet var uppe vid tinget vid flera tillfällen och slutligen återstod endast en oenighet rörande antalet dagsverken som Joachimsson skulle ersätta. Rätten beslöt den 7 oktober 1846 att Joachimsson skulle ersätta Jönsson för 419 karla- och 79 kvinnodagsverken.

Gustaf Henrik Nilsson	1815-10-26, arrendator,
Johanna Persdotter	1816-03-27 i Vadstena
Barn: Fredrik Ulrik	(1842-03-21),
Johan August	1844-01-01,
Karl Otto	1845-10-02,

Gustaf var son till arrendatorn Nils Olofsson och Anna Stina Jonsdotter i Ödeshögs Prästgård. Johanna var från Vadstena och hennes bakgrund vet jag inget om. Gustaf och Johanna kom från Stora Åby och arrenderade en av gårdarna i Holkaberg, troligen Norrgården, under åren 1843-47. Han uppgavs då också vara gästgivare. De flyttade sedan tillbaka till Stora Åby.

Erik Nilsson	1808-06-16 i Harstad, gästgivare,
Albertina Svensdotter	1810-04-29 i Heda
Edla	1830-03-16,

Erik Nilsson med sin familj kom från Kumla socken till Holkaberg 1835. Albertina var dotter till Anna Brita Persdotter och Sven Persson i Häggestad och hennes morfar var således gästgivaren Peter Persson i Holkabergs

Norrgård. Erik började som arrendator 1835 men förvärvade i etapper 3/16 mtl med såg och mjölkvarn i Holkaberg.

Det första arrendekontrakte där Anna Brita Persdotter till sin måg Erik Nilsson utarrenderar 3/16 mantal Holkaberg, är intaget i domboken för 1836 och är utförligt och detaljrikt.

Vid vintertinget 1836 hade bonden Hans Vesterlund i Hessleby av Dahls härad instämt Erik Nilsson med anledning av skuldfordran. Erik Nilsson uteblev från tinget, trots att han blivit kallad. Skulden härrörde från en hästhandel. Målet uppsköts. Förmodligen skedde en uppgörelse i godo.

Han är också omnämnd i domboken flera gånger under 1840-talet. Han dömdes bl. a. för olovlig utminutering av brännvin. Familjen flyttade 1860 till Gränna.

Maja Greta Månsdotter 1799 i Rök, piga

Albertina hade en piga, Maja Greta Månsdotter, född i Rök 1799. Hon hade tjänat som piga på olika håll i bygden, Lilla Krokek, Holkaberg, Åby Gästgivargård, Hon kom till Holkaberg från Lilla Krokek 1835. Hon drunknade i Vättern den 23 augusti 1838.

I kyrkoboken står att hon *själv kastat sig i Vättern och var en självmördare*. I bouppteckningen efter henne står att hon *blev funnen i Vättern och har ärligen begravts*.

Hennes närmaste arvingar var systern Anna Karin Månsdotter, gift med rättaren Anders Månsson i Skogsby och brodern Nils Månsson, som förmodligen vistas i Stockholm. Hennes personliga tillhörigheter värderades till 74 riksdaler, därav hennes innestående lön hos Albertina, sex riksdaler.

Kronolänsmannen kommissarien Nelson hade till vintertinget 1842 instämt gästgivaren Erik Nilsson i Holkaberg för det han dels själv och dels genom sitt folk vid en auktion hos Petersson i Munkeryd den 13 och 14 oktober 1841 utövat olovlig brännvinsutminutering.

Utslaget den 22 mars 1842 löd: På grund av skriftligt erkännande samt 47 § Kongl förordningen 1841 dömes Nilsson att böta 20 riksdaler, därav 2/3 till åklagaren, resten till Ödeshögs sockens fattiga, eller undergå fängelse 14 dagar.

Erik Nilsson och hans hustru Albertina Svensdotter anhöll vid sommartinget 1853 om fastebrev på 1/16 mtl krono skatte Holkaberg med tillhörande såg och mjölkvarn som de enligt bevittnad avhandling den 30 mars 1842 inköpt av Anna Brita Persdotter för 2666 riksdaler 32 skillingar banco.

Vid vintertinget 1845 hade inlämnats ett kontrakt rörande en lösöreförsäljning. Det var Erik Nilsson i Holkaberg som till kronolänsmannen Nelson i Ösjö sålt en mängd lösöre för totalt 480 riksdaler banco. Han skulle dock fritt få disponera detsamma tills vidare. Bevittnat 9 maj 1845 av Anders Joachimsson och Peter Andersson i Holkaberg.

Ett annat människoöde kan här också intas. Det var Karl Peter Andersson. Han föddes 1 september 1807, son till bonden Anders Samuelsson och Stina Danielsdotter i Stora Krokek. När han var 12 år flyttade familjen till Visjö, där de innehade en gård på 1/3 mantal. Fadern drunknade i Visjön hösten 1820. Karl Peter tjänade dräng på olika håll, bl. a. i Stockseryd och Hårstorp, varefter han flyttade till Rök.

Där gifte han sig 1836 med Maja Stina Nilsdotter, en bonddotter från Munkeryd. De flyttade 1838 till Visjö där de ägde och brukade 4/46 mantal, förmodligen hans arv efter föräldrarna.

År 1840 flyttade de till ett torp på Sväms ägor. 1842 flyttade de till Kråkeryd, där han var dräng hos bonden Jonas Nilsson. 1843 flyttade de till ett torp på Stockseryds ägor.

Där fick de en son, Frans Vilhelm, som dock dog samma år. 1848 står de skrivna ”Till hus” i Kråkeryd men året därpå uppges de vara lösdrivare. Makarna hade då inga barn.

Maja Stina Nilsdotter återvände då till Munkeryd, där hon bodde ”till hus” hos sin syster. Karl Peters mor, Stina Danielsdotter i Visjö dog i februari 1849. Karl Peter hade vid årsskiftet 1850-51 tjänst i Holkaberg. Där dog han på nyårsnatten av os. Ett olyckligt människoöde. Vilket nyårsfirande!

Gästgiveriet vid Holkaberg, eller Sjöberga, började troligen minska i omfattning efter att den nya vägen tillkommit 1852. Ändå kan vi anta att Sjöberga var en fungerande gästgivargård ända fram mot slutet av 1800-talet.

Det kan då också finnas skäl att från allmänna tinget med Lysings härad i Ödeshög den 27 september 1853 hämta följande taxa, gällande för gästgivargårdarna inom Lysings härad.

En måltid mat av tre goda rätter	24
En dito av två goda rätter	skilling
En kanna gott öl	16
En kanna svagdricka	12
Ett rum med säng och eldning över natten	4
Ett rum med säng och eldning för dygnet	20
Ett rum med säng men utan eldning över natten	28
Ett rum med säng utan eldning för hela dygnet	12
För varje säng om flera än en person har ett rum	16
Ett ljus	18
En eldbrasa	3
	4
Ett lispund hårdvallshö	20
En kappe havre, ren och strid säd	12
En kappe finskuren hackelse	1- 6
Rum i låst skjul för större åkdon över natten	2
Dito för kärra eller mindre åkdon över natten	1
Hästspilta över natten	2
Dito för ett dygn	4
Vagnsmörja av talg för fyra hjul	4

Detta var de priser som gällde vid gästgivargårdarna.

Anna Brita Nilsdotter	1814-08-29 i Harstad,
Gustaf Petersson	1838-03-12 i -"- , till Amerika 2/6 1872,
Johan Erik -"-	1840-02-13 -"-
Frans Vilh. -"-	1842-01-10 -"-
Johanna M -"-	(1848) i S:t Per
Karl August -"-	1850-12-11 i Rogslösa, till Järstorp 1866

Anna Brita var möjligen syster till Erik Nilsson se ovan. Hon kom hit från Rogslösa 1851 med sina fem söner och bodde "inhyses i egen stuga". Hennes barn flyttade hemifrån undan för undan och i slutet av 1860-talet bodde Anna Brita ensam kvar, utfattig.

År 1872 emigrerade hon till Amerika, kanske till sina barn. Jag har funnit belägg endast för att sonen Gustaf emigrerade till Amerika. De övriga tycks inte finnas kvar i Ödeshögs socken 1890.

Anders Persson	1817-11-07, torpare,
Klara Jaensdotter	1827-08-06,
Barn: Johanna Charlotta	1846-10-25, g m Karl Edv Gustafsson i Kopparp
Karl Alfred	1849-02-01, t Amerika 6/4 1869, se nedan.
Johannes	1850-04-27,
Klara Josefina	1851-19-12, gift och övertog föräldragården

Anders och Klara gifte sig 1846 och kom samma år till Holkaberg. Deras förpantning var sannolikt den som senare ägdes av Karl Peter Kylén, d v s utmed landsvägen längst i norr. Anders var son till Peter Andersson och Greta Larsdotter på Södra Bråtens ägor.

Klara var dotter till Jaen Andersson och Katharina Jönsdotter i Munkeryd. Anders och Klara flyttade 1851 till Munkeryd och övertog hennes föräldragård. De fick tretton barn. Av dem dog åtta i unga år. Några reste till Amerika. Läs mera om denna familj under Munkeryd.

Peter Nilsson	1802-07-28, dräng, torpare,
H 1)Stina Greta Andersdotter	(1801)- i Adelöv, sjuklig, död 1835
Barn: Johan Christopher	1826-11-09, gift, se nedan
Andreas	1829-07-31, t Stora Krokek

Peter Nilsson var torparson från Börstabols ägor, son till Nils Larsson och Greta Jönsdotter. Peters farfar var bondson från Börstabol. Peter gifte sig 1825 med Stina Greta Andersdotter. Peter var först dräng på olika ställen, Kulhult, Harsbol, Holkaberg och Stava. I Holkaberg skrevs han som ”gifta drängen” och bodde troligen med familjen på Sörgården eller Sörgårdens ägor ett par år i slutet av 1820-talet. Omkring 1833 flyttade de till Börstabol, där de bröt ny mark och byggde ett nytt torp utmed vägen mot Kulhult 5-600 nordost om gårdshusen i Börstabol.

Det finns mycket att säga om Peter Nilsson, bl. a. att han belönades 12 augusti 1860 av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit vid sitt lilla torp, *det han själv anlagt, uppodlat och bebyggt*. I nästa husförhörslängd har dock skrivits följande: *Klent torp, ur mantal*. På den tiden kunde man få medalj för odlingsflit. Numera kan man få medalj av EU om man slutar odla.

Peter Nilsson dog den 12 januari 1873 av ålderdoms bräcklighet. Ännu i våra dagar, år 2000, finns det äldre personer som kallar platsen för hans torp för ”Peter Nilsas”. Syrenerna blommar fortfarande varje vår utmed vägen, påminnande om att här har en torparfamilj arbetat och slitit hårt, så hårt att de belönades för odlingsflit. De fick många barn. Läs mera om denna familj under Börstabol.

Johannes Nilsson	1791-06-17, torpare
Karin Andersdotter	1784- i Stora Åby
Barn: Lena Maja	1815-08-20, född i Klämmestorp, t Holkaberg 1832
Johan	1818-03-29, t Klämmestorp 1832
Stina Sofia	1820-01-13, född i Tällekullen, t Ösiö 1832
Anders Magnus	1822-01-15, född i Tällekullen,
Johanna Karin	1823-12-25, född i Tällekullen,
Peter	1827-03-25, född i Bultsbol

Johannes var son till soldaten Nils Hasselgren och hans hustru Lena Jonsdotter på Kushults ägor. Katharina var soldatdotter från Stora Åby församling. Johannes och Karin gifte sig 1811. De bodde en tid i Heda socken, sedan i Klämmestorp, Tällekullen m. fl. platser. Johannes gjorde sig skyldig till fylleri 1825, enligt uppgift i husförhörslängden.

De kom till Stavreberg 1829 och flyttade 1834 till Holkabergs ägor, troligen till torpet Grekkebo. Därifrån flyttade de snart vidare åt andra håll och hamnade slutligen i Ödeshög.

En ny väg mellan Gränna och Ödeshög byggdes. Redan 1846 hade kapten Backlund gjort en plan över den nya vägen, som skulle bli kortare, jämnare med mindre höjdskillnader osv. Där angavs att *den gamla vägen besväras av jäslera, varför även paketvagnen och andra tyngre åkdon alltid om vår och höst måste vägas upp ur gyttjan. Postvagnarna har på denna väg rättighet att begagna en fjärdedels timma längre tid på varje mil, än vad som är föreskrivet för postföringen genom övriga delar av riket.*

År 1852-53 blev den nya vägen mellan Uppgränna och Sunneryd klar. Den gick nedanför bergen och hade inte så mycket backar som den gamla vägen och medförde som vi förstår många fördelar. För Holkabergs del innebar det att gästgivargården flyttades från Holkaberg ner till Sjöberga. Vi kan anta att det kändes mycket tyst och konstigt utmed den gamla Holavedsvägen när den nya vägen öppnats.

Stava missionshus byggdes 1866. Bland andra lokala samtalsämnen då kan nämnas flera mord i bygden eller i närheten, bl.a. mordet i Stava 1864. Nu åter till människorna i Holkaberg.

Gustav Rehn i Väversunda anhöll i egenskap av förmyndare för omyndige Kristofer Petersson vid sommartinget 1844 om fastebrev för 3/40 mtl krono skatte Holkabergs Norrgård som den omyndige enligt bevittnad avhandling fått i förtida arv efter sin fader Peter Petersson. Likaså anhölls om fastebrev enligt ovanstående för 3/40 åt vardera Sara Petersdotter och Maria Petersdotter.

Kristofer Petersson	1823-12-31 i Väversunda,
Johanna Jonsdotter	1831-04-25 i V Tollstad
Barn: Maria Sofia	1850-02-09,
Emilia Alida Mathilda	1851-07-05, död 1852,

Kristofer var sonson till Peter Persson d. ä. i Holkabergs Norrgård. Han kom till Holkaberg 1846 från Väversunda. Han och Johanna gifte sig 1848. Kristofer ägde 9/80 mtl och stod skriven som brukare av 3/8 mtl. 1852 flyttade denna familj till V Tollstad.

Anna Brita Persdotter 1777-07-18,

Anna Brita Persdotter var dotter till Peter Persson och Maria Johansdotter i Holkabergs Norrgård. Hon var änka efter Sven Persson i Häggestad när hon 1836 kom från Heda till Holkaberg. Hon ägde hälften av Norrgården och hade under 1840- och 50-talen ett undantag där. Hon dog 1858.

Vid hösttinget 1836 hade inlämnats ett arrendekontrakt enligt vilket Anna Brita Persdotter utarrenderade sin del av Holkabergs Norrgård, 3/16 mantal, till sin måg, Erik Nilsson. Kontraktet gällde i åtta år från den 14 mars 1835 till samma tid 1843 men kontraktet förlängdes därefter. Anna Brita Persdotter förekom även i domboken under 1837 och då var det hennes arvingar som krävde återgång av en fastighetshandel, troligen i Häggestad. Detaljerna i detta mål känner jag inte. Arvingarna var tydligen inte belåtna. De återkom.

Anna Brita Persdotter i Holkaberg hade av sina arvingar instämts till sommartinget 1843 med påståendet att hon var i färd med att förslösa den egendom som skulle tillfalla dem i arv. De krävde att hon skulle styrka boupptecknings innehåll och intyga att hon inte givit bort något eller orättmätigt sålt något, *för att undandraga vår lagliga rätt som borde tillfälla oss efter hennes död*. Arvingarna krävde dessutom ersättning för rättegångskostnaderna.

Anna Brita Persdotter inställde sig inte vid tinget och målet uppsköts. Hur utgången blev känner jag inte till. Jag tycker ändå att stämningen som sådan är intressant. Hur var kvinnornas ställning på den tiden? Hon fick tydligen inte råda över sina egna tillhörigheter.

Karl Petersson	1826-10-13 i Väversunda, bonde på Norrgården
Stina Karin Johansdotter	1828-10-21 i Svanshals
Barn: Klara Vilhelmina	1850-01-08 i -”-,

Mathilda Josefina	1851-03-13 i	-”-,
Gustaf	1854-02-19 i	-”-
Johan Albert	1856-07-28,	
Jenny Alida	1857-12-23,	
Anna Maria Viktoria	1859-02-19, död s å	
Johan August	1860-04-26	
Anna Maria	1861-09-13	

Karl Petersson var sannolikt sonson till Peter Persson i Holkabergs Norrgård, och broder till Kristofer Petersson ovan. Familjen inflyttade 1858 till Holkaberg från Svanshals. Karl ägde och brukade 3/8 mtl, Norrgården i Holkaberg. De flyttade 1864 till Öninge Hallegård. De ägde dock under flera år därefter Norrgården i Holkaberg. Hela familjen emigrerade 1870 till Amerika.

Karl Magnus Kalm	1822-04-03 i Åby, arbetare
Johanna Sund	1819-01-10
Barn: Axel Herman	1848-07-20, död 1849-03-24

Kalm och hans hustru kom från Östra Haddåsen till Holkaberg 1851 och han var en tid dräng hos Joachimsson. Efter något år flyttade de till Kopparp men återkom sedan till Holkaberg, då som dräng hos Karl Petersson. Det uppges i husförhörslängden att han åtalats för slagsmål samt också att han rymde från tjänsten i Holkaberg. 1863 flyttade han och hans hustru till Lilla Krokek. Det kan också antecknas att han 1869 rymde till Amerika, men återkom senare hem till sin hustru.

Bakgrunden för Kalm är okänd. Johanna Sund var dotter till soldaten Johannes Sund och Anna Andersdotter i Sunneby soldattorp. Enligt husförhörslängden var Kalm en avskedad livgrenadjär som kommit från V Tollstad till Haddåsen 1846. Där står han också först skriven som livgrenadjär, men därefter som avskedad livgrenadjär. Han och Johanna flyttade 1863 till Lilla Krokek. Han rymde 1869 till Amerika men kom tillbaka därifrån 1876. De bodde sedan kvar i Lilla Krokek. Han dog på julaftonen 1894 av bröstlidande. Johanna överfördes till Fattighuset och dog där den 29 mars år 1900 av ålderdoms bräcklighet.

Johan Peter Johansson	1821-01-22, arrendator på Norrgården
Stina Lotta Johansdotter	1824-09-22,
Barn: Johanna Maria	1851-01-25,
(Karl Johan	1852-09-21,)
August Albin	1855-01-07,
Per Gustaf	1857-03-07,
Alfred (tvilling)	1859-06-24,
Emil	1859-05-24,
Klara	1861-11-21,
Per Otto Edvard	1864-03-27,

Johan var född i V Tollstad. Hans bakgrund är okänd. Johanna var dotter till Hans Olofsson och Maja Larsdotter i Kushult. De tillträdde hennes föräldragård i Kushult, eller en del av den, 1843. Någon gång före 1850

flyttade de från Kushult till Ödeshög. De kom tillbaka till Kushult 1853 och arrenderade 3/16 mtl. År 1863 flyttade de till Holkaberg. Här arrenderade de troligen Norrgården. 1867 flyttade familjen till Rossholmen och något senare till Ödeshög, sedan Sjöstorp, sedan Ödeshög igen. Johan dog 1896. Stinas hädanfärd har jag ingen uppgift om.

Johannes Alexandersson	1820-05-13 i Vireda, bonde
Kristina Danielsdotter	1821-04-16 -"-
Barn: Johanna Sofia	1842-11-07, g m Ernst Andersson i Skorperyd,
Josefina Karolina	1844-09-30, utfl. till Svineryd i Hakarp
Anna Charlotta	1848-04-30 i Vireda, bosatt i Vireda
Karl Johan	1849-10-23 i -"-, g m Matilda Larsdotter i Stava
Gustaf Alfred	1861-02-17 i -"- , g m Eda Augustsdotter,Stava

Johannes och Kristina var från Vireda socken. Han var son till Alexander Alexandersson och Lisa Jakobsdotter i Grankärr. Kristina var från Målahult i Vireda, dotter till Daniel Jönsson och Anna Johannesdotter. Johannes och Kristina bodde i Grankärr i Vireda under åren 1839 - 1842, sedan i Munkeryd i Ödeshögs socken åren 1842 - 1846 och sedan Grankärr igen under åren 1846 - 1868.

Därefter flyttade de till Holkaberg och hade där förvärvat Norrgården, troligen av Karl Petersson. Under någon tid hade också en broder till Johannes, Jakob Johan Alexandersson, stått som ägare av Norrgården i Holkaberg.

Johannes och Kristina hade ytterligare två barn men de dog i rödsotsepidemin 1857. Under åren 1897 - 1905 bodde Johannes och Kristina åter i Grankärr. De flyttade en hel del. Både Johannes och Kristina dog i Holkaberg 1911, av ålderdom. Deras son Gustaf övertog Norrgården i Holkaberg efter föräldrarna.

Johannes hade flera syskon i bygden, Sara Alexandersdotter, gift med Johannes Andersson i Gyllinge, Anna Alexandersdotter, gift med Anders Andersson i Fogeryd, vidare Jakob Johan Alexandersson, bonde i Munkeryd. Därutöver bodde en broder i Toretorp i Stora Åby socken. Många av syskonen flyttade således från Vireda till våra bygder. Johannes hade rötter tillbaka till släkterna Roth, Hagström, Asping med flera släkter.

Karl Peter Kylén	1818-03-15 i Svanshals, förpantningsägare
Anna Greta Persdotter	1816-06-05 i V Tollstad
Barn: Kristina Charlotta	1846-01-06 i Säby, g m Karl A Kylén, Munkeryd.
Augusta Eleonora	1848-10-17 i Säby, död i rödsoten 1857-09-22
Aqvilina Vilhelmina	1856-06-27, g m Johan Berg i Munkeryd

Familjen Kylén flyttade till Holkaberg 1855 från Åby. Han var född i Svanshals och hon i V Tollstad. Mera vet jag inte om deras bakgrund. De övertog troligen förpantningen efter Anders Persson och Klara Jansdotter. De bodde sedan här livet ut, på denna vackra plats med underbar utsikt. Anna Greta dog 1900 och han dog 1917. Platsen där deras torp låg kallas

fortfarande för Kyléns. Efter dem kom Gustaf Kaxe med hustru och en dotter till torpet.

Anders Johansson Dahlgren,	1826-08-07 i Utvängstorp, smed,
Maja Stina Persdotter	1826-04-23 i Lommaryd
Barn: Charlotta Albertina	1858-08-02 i Gränna
Emma Lovisa	(1854-11-23) i Adelöv

Familjen Dahlgren flyttade till Holkaberg från Mörstorp i Gränna socken 1859. I Mörstorp var han arrendator. När de kom till Holkaberg bodde de möjligen på Norrgården, eller Norrgårdens ägor, i så fall troligen på Smedtorpet öster om "Smeakorset", där Holavedsvägen möter vägen mellan Stava och Munkeryd. Familjen Dahlgren flyttade 1864 till Stora Smedstorp, senare till Adelöv.

Johannes Vahlström	1833-05-19 i Fogelås, smed, död 1863
Maria Elisabet Holm	(1826) i Jönköping, fattighjon
Barn: Karl Rudolf	1856-08-16 i Hjo
Amanda Josefina	1858-11-04 i Gränna, t Sthlm
Augusta Ottilia	1861-02-14 i -"-
Jenny Matilda	1862-12-23

Efter familjen Dahlgren km smeden Johannes Vahlström med sin familj till Smedtorpet på Holkabergs ägor. Men han fick inte bo länge här med sin familj. Han drunknade den 31 augusti 1863 i Vättern, *ehuru skicklig simmare, 30 år gammal*.

I boupptecknингen upptogs bl. a. smedjeredskap, t ex stampar, skaftverktyg, nageljärn, skruvskivor, kläppar med bårar, axelskivor med bårar, skrålåda, tänger, dragkärra, fyrkantsjärn mm. Tillgångarna upptogs till 92 riksdaler och skulderna till 322 riksdaler. Maria Elisabet Holm flyttade efter makens död med barnen till Stava 1876 och där gifte hon sig med mjölnaren Lars Adolf Johannisson.

Samuel August Petersson	1840-05-24 i Vireda, smed
Maria Lovisa Lord	1843-03-23, d t livgr Peter Lord i Munkeryd
Barn: Johan Patrik	1866-07-26, gift i Mellby och bosatt där.
Karl August	1868-05-18, till Amerika 1886
Frans Anton	1869-12-07, bosatt i Kleven, Gränna
Klara Josefina	1871-10-21, död 1878
Oskar Teodor	1873-11-08, död 1878
Ernst Robert	1876-01-19, död 1892
Elin Ossigne	1876-01-19, ?
Otto Knut	1877-10-18,
(Selma Teresia	1880-04-15), ?
Oskar Teodor	1682-04-15, ?
Konrad Fabian	1884-09-22, ogift, bodde i L Krokeks soldattorp

Samuel var född i Olstorp i Vireda. Han kom från Stora Åby till Holkaberg 1864. Han gifte sig år 1866 med Maria Lovisa Lord från

Munkeryd. Hon var dotter till Peter Lord och Maja Kaisa Nilsdotter. De bodde i Lordalyckan bara några hundra meter över ängarna från Smedtorpet. Hans friareväg var inte lång, men vad vacker den var, fina blomsterängar.

På 1890-talet uppges i husförhörslängden att Samuel var ofärdig. Maria Lovisa Lord dog 1909.

Ett par av sönerna bodde kvar hemma hos fadern men flyttade sedan hemifrån även de, varför fadern från 1912 bodde ensam kvar i stugan. Han dog där 1919. Han hade legat många år till sängs i sin stuga. Den låg nära vägen och när han hörde någon komma ropade han och ville ha hjälp, bl. a. med att hämta vatten. Ett vattenhål låg i sluttningen väster om stugan, invid vägen ner mot Holkabergs såg och kvarn. Någon ordentlig brunn fanns inte, endast en grop nedanför berget.

Smeden och hans hustru hade 10 barn. Tre av dem dog i unga år. Flera av barnen bodde kvar i bygden. Efter att Samuel dött revs stugan. Det finns idag inga synliga grundstenar kvar. En av deras söner var ”Konrad Sme”, som bodde kvar längst hemma hos fadern. Hans favoritsysselsättning var jakt. På senare tider bodde han i Lilla Krokeks soldattorp.

Gustaf Lidholm	1828-06-30 i Lidköping,
Maria Stina Petersdotter	1827-03-05, d t bonden Peter Jaensson ovan
Barn: Hulda Josefina	1858-03-06, till Gränna lfs 1896

Gustaf Lidholm, född i Lidköping 1828, kom till Porsarp 1852 och gifte sig med Maria Petersdotter samma år. Hon var dotter till bonden Peter Jaensson i hans äktenskap med Ingrid Persdotter. Några år bodde de i Holkaberg. Han skrevs där som ”fjärdedelsbrukare”. De övertog 1857 ett torp på Porsarps ägor, det som sedan kallades Lidholms och bodde sedan där livet ut. Se närmare under Porsarp.

Hans Fredrik Petersson	1824-04-05, gästgivare
Helena K Petersdotter	1816-03-25 i Åsheda
Barn: Frans Robert	1869-06-07 i Sthlm, död 1874
Fredrika Charlotta	1868-02-23 -"- , utfl. till Lyckan 1886
August Teodor	1871-12-17 -"- , död 1874

Hans Fredrik Petersson var son till Peter Jansson och Ingrid Persdotter i Porsarp. Han lämnade föräldrahemmet i Porsarp 1841 och reste till Stockholm. Han kom från Stockholm 1855 till Sjöberga. Han gifte sig då med Helena, som var änka och 8 år äldre än honom. Han skrev sig som gästgivare och innehavare av 3/8 mtl Holkaberg, förmodligen Södergården som vi kan anta att han köpt av Joachimsson.

Sjöberga var gästgivargård och där var många pigor och drängar. En av pigorna hette Maria Josefina Sköld, född 1842 i Narbäck, och hon hade flera tjänsteperioder i Sjöberga, från 1855 och framåt genom åren. Hon har då och då också enligt husförhörslängderna rest till Stockholm, men därefter återkommit till Sjöberga.

Hans Fredrik Petersson och Helena Petersdotter skildes 1869 och Helena flyttade samma år till Gränna. Han drev gästgiveriet vidare i Sjöberga.

År 1872 kom tre barn från Stockholm till Sjöberga. De tre barnen var födda i Stockholm och de var barn till Maria Josefina Sköld. På sin dödsbädd 1873 erkände Hans Fredrik barnen som sina egna barn. Maria Sköld hade under flera år varit piga, senare hushållerska hos honom.

Vid boupptecknin gen i Sjöberga den 28 april 1873 efter honom inställde sig hans syskon, bröderna Johan Petersson, Anders Petersson och Karl Gustaf Petersson i Porsarp samt åkaren Sven Otto Petersson i Stockholm , ävensom Gustaf Lidholm i Porsarp gift med den avlidnes syster Maja Stina och anmälde sig vara de enda arvingarna. Kanske kände de ännu inte till sanningen om de tre barnen.

Då framlade de tre barnens förmyndare, Johan Andersson i Lakarp, handlingarna som utvisade att Hans Fredrik Petersson förordnat att Maria Skölds barn utan klanderrätt skall vara ägare till Peterssons all efterlämnade lösa och fasta egendom.

Även Maria Sköld hade i förordnande av den avlidne blivit ihågkommen. Tillgångarna uppgick till 21182 riksdaler, skulderna till 6824 riksdaler. I tillgångarna ingick 3/8 mtl Holkaberg till 12100 riksdaler, ½ av fasta egendomen nr 8 vid Löjtnantsgatan i Stockholm till 3500 riksdaler. Denna boupptecknin g torde ha blivit åtskilligt omtalad i bygden.

Två av de tre barnen dog i unga år. Dottern Fredrika Charlotta gifte sig, 18 år gammal, med bonden Karl Johan Gustafsson i Lyckan. Modern, Maria Josefina Sköld, gifte sig 1875 med Johan August Nilsson och de övertog Holkabergs Södergård med gästgiveriet i Sjöberga, se nedan.

Johan August Nilsson 1853-11-15 i Adelöv, gästgivare
Maria Josefina Sköld 1842-04-15, d t livgr. Johan Sköld i Narbäck
Barn: August Teodor Henning 1875-10-01, brukade Södergården en tid,
Albertina Josefina 1877-04-23, till Stockholm 1896
Selma Teresia 1878-05-07,
(Gerda Selma 1880-)
Alma Viktoria 1883-10-18,
Algot Hegnander 1885-03-05,

Johan föddes som oäkta son till *bondedottern Anna Greta Jonsdotter i Fotsjö* i Adelöv. Hans moder, Anna Greta Jonsdotter, gifte sig 1856 med bonden Nils Petersson i Stora Krokek, där således Johan August växte upp. Han gifte sig 1875 med Maria Josefina Sköld, dotter till livgrenadjären Johan Sköld i Narbäck och hans hustru Anna Lisa Jonsdotter. Maria Josefina hade varit piga hos Hans Fredrik Petersson, se ovan, och hade tre barn med honom.

De bodde först i Stora Krokek men flyttade 1877 till Sjöberga, där de drev gästgiveriet. Johan var den sista gästgivaren här. Han ägde 9/64 men brukade 15/64.

Johan Nilsson var en av de pådrivande i ett förslag till järnväg mellan Ödeshög och Gränna. Familjen flyttade år 1900 till Ödeshögs Riddargård. Det finns en uppgift om att de där öppnade café. Maria Sköld avled av leverkräfta 1911. Johans bortgång har jag ingen uppgift om, men den har troligen timat även den.

Lördagen den 27 januari år 1900 sålde nämndemannen J A Nilsson på auktion sina utmed vägen mellan Ödeshög och Gränna belägna hus, kallade Sjöberga, till skomakaren Hedin i Stava för en köpesumma av 4000 kronor. I köpet ingick cirka fyra tunnland jord. Tillträde den 1 april. Detta var hämtat ur Östgöta-Bladet.

Gustaf Adolf Jonasson	1841-12-28, arrendator,
Augusta M Andersdotter	1854-11-10, d t Andreas Petersson i Porsarp
Barn: Ernst Robert Emil	1874-10-15,
Elin Naima Augusta	1877-03-15,

Gustaf var son till Jonas Samuelsson och Lotta Håkansdotter i Gyllinge. Augusta var dotter till Andreas Peterson och Kristina Andersdotter i Porsarp. Gustaf var således svåger till Hans Fredrik Petersson och arrenderade hans gård i Holkaberg, Södergården under åren 1872-77. Familjen flyttade sedan till Gränna.

Gustaf Jonsson	1821-05-15 i Gränna, arbetare
Brita Andersdotter	1816-09-02 i -"-
Barn: Axel	1859-02-28, t Harstad 1874, till Vadstena
Johanna Lovisa	1858-09-26, t Rogslösa 1877, till Kleven

Gustaf och Brita kom från Lakarp till Holkaberg 1872. Han skrevs som arbetare. Han var troligen från Kleven i Gränna, son till torparen Jonas Andersson och hans hustru Johanna Jonsdotter. Brita var sannolikt från Mellby i Gränna, dotter till Anders Petersson och Kerstin Eriksdotter. Gustaf och Brita var väl kända i våra bygder. De hade bott på flera håll innan de slutligen hamnade i Holkaberg.

Det började med att de kom från Gränna till Narbäck 1846. Där arrenderade de en gård på ¼ mtl. År 1850 kom de till Munkeryd som arrendator av ¼ mtl. Därefter kom de i slutet av 1860-talet till Bankaby och där bodde de först i en backstuga enligt husförhörslängden. År 1861 står han skriven som innehavare av ¼ mtl i Bankaby, men redan 1863 flyttade han med sin familj till Stora Åby socken.

Efter något år, 1864 står de skrivna i Klämmestorp som inhysta. 1866 flyttade de till Lakarp och där står han skriven som ladugårdsarrendator och hade piga. Efter sex år i Lakarp kom de så 1772 till Holkaberg och skrivs där som arbetare. De hade haft ganska många barn i familjen men de flesta hade lämnat hemmet när Gustaf och Brita kom till Holkaberg.

Brita dog 1881 och Gustaf bodde kvar i Holkaberg ensam en tid, men flyttade 1887 från Holkaberg till Gränna. Han kan vara identisk med den Gustav Jonsson som 1895 dog av ålderdom på Fattighuset i Gränna.

Bouppteckningen efter Brita Andersdotter visade att hon efterlämnade maken samt fem barn, sonen August i Vadstena, sonen Karl Edvard vid Munkeryd, sonen Frans Emil, boende i Stockholm, sonen Axel i Vadstena, dottern Johanna Lovisa i Kleven, Gränna. Bouppteckningen upptog endast inre lösöre, allt till ett värde av 520 kronor, skulder 86 kronor.

Lotta Jonsdotter 1834-03-30 i Gränna, fattighjon, död 1885.
Dottern Johanna Maria 1864-03-06,

Lotta var torpardotter från Granmark i Gränna lansförsamling, dotter till torparen Jan Jonasson och Maja Andersdotter på torpet Ängen i Granmark. Hon kom 1860 som piga till Andreas Petersson i Holkaberg, sedan till Anders Magnus Jönsson i Lilla Krokek. 1863 flyttade hon till Stava som piga hos August Jonsson i Stava.

Där födde hon en dotter, Johanna Maria den 6 mars 1864. Lotta var sedan piga i Bultsbol, Stora Krokek och Börstabol innan hon 1867 kom till Holkaberg, där hon uppgavs vara sjuklig och stod skriven "Till hus". Senare uppgavs hon vara fattighjon och hon dog av lungsot den 28 december 1885. Hon blev 51 år. Hon bodde vid dödstillfället hos torparen Kalm vid Lilla Krokek. Det blev en familj som själva hade det fattigt och svårt som hyste Lotta under hennes sista stund på jorden.

Hennes tillgångar uppgick vid boupptecknigen till 46 kronor, därav hennes gångkläder till 25 kronor. Hennes dotter Johanna var piga på olika håll i bygden. Åren 1885 - 1887 var hon piga i Gyllinge och flyttade sistnämnda år till Varv.

Karl Svensson Tallberg 1852-10-07 i Gränna, skomakare
Matilda Josefina Palm 1858-11-22, d t Sam. Palm ovan
Barn: Helga Serena 1879-06-05, g m Frans Jakobsson i Stora Krokek,
David Reinhold 1881-04-25,
Karl August Valfrid 1883-01-06,

Karl var son till Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet på Jordstorps ägor i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till soldaten Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter i Porsarps soldattorp. Familjen Tallberg bildade sitt första bo i Porsarp efter giftermålet 1879.

De flyttade till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och några år senare till Stavreberg. Denna familj har bott i många torpstugor i bygden och hade säkerligen god kunskap om väggdrag och mycket annat som kunde finnas i gamla timmerstugor.

Anders Reinhold Grek 1841-11-16, arbetare
Maria Karolina Johansdotter 1842-07-10
Barn: Hilma Teresia 1871-07-17,
Maria Josefina 1873-12-16, död 1874
Karl Teodor Harald 1875-05-10,

Anders var son till livgrenadjären Anders Grek och hans hustru Maja Lotta Skön på Erstorps ägor. Marie var dotter till torparen Johannes Jonsson och hans hustru Sara Lena Svensdotter på Kopparps ägor.

Anders var dräng i Holkaberg hos Hans Fredrik Petersson från år 1864 och framåt. Han gifte sig 1870 med Maria. Vi kan anta att denna familj bodde på torpet Grekkebo och gav namn åt detta torp.

Anders och Maria flyttade dock från sitt torp vid sekelskiftet år 1900 och torpet revs senare. Idag finns en stenhög kvar efter spismuren samt åtskilliga stenrader av grundstenar. Familjen Grek bosatte sig i Mark.

Maria blev gammal. Inför sin 95-årsdag blev hon intervjuad i Östgöta-Bladet onsdagen den 7 juli 1937. Dagen innan hade hon som vanligt gått från Mark över ängar och gärden och gärdesgårdar fram till torget i Ödeshög för att göra sin vanliga torgronda. Hon berättade att hon var född i Lakarp. Redan som 10-åring började hon arbeta som barnflicka i Stava. I hennes föräldrahem var det fattigt, Hennes far tjänade åtta skilling om dagen och hennes mor sex skilling.

Vid 28 års ålder gifte hon sig med Anders Grek och de drev sedan detta torp Grekkebo på Holkabergs ägor. Där hade de en ko och ett får och de gjorde 100 dagsverken om året för detta torp. Här bodde de i 38 år. Då hade de sparat ihop 3000 kronor och köpte då en gård i Mark för 4000 kronor. De flyttade då från Grekkebo. Hennes make dog i Mark 1917.

Som vi kan se har det under senare hälften av 1800-talet förekommit många flyttningar. Många bodde bara en kort tid i byn. Det kanske kan förklaras av den nya vägens tillkomst. En ny gästgivargård byggdes i Sjöberga, och åtskilliga hus blev tomma utmed den gamla landsvägen.

Under ett antal år bodde i Sjöberga skräddaren Anders Hammarstedt med sin familj. Han var född 1873 i Gränna, hustrun Hulda Maria Johansdotter, född 1877 i Gränna samt dottern Alma Viktoria. De flyttade 1904 till Svanshals. År 1899 skedde ett inbrott i deras bostad i Sjöberga och därvid stals kläder och en del matvaror.

August Teodor H Nilsson	1875-10-01, arrendator på Södergården
Selma Serena Johansdotter	1880-02-23,
Barn: Karin Margareta	1908-06-21, död i tbc i 25-årsåldern
Sven Olof Teodor	1909-12-07,
Inga Serena	1911-09-30,
Otto Alexander Lind	1899 i Grödinge, fosterson

August var son till gästgivaren Johan August Nilsson och Josefina Maria Sköld i Sjöberga. Selma var dotter till bonden Johan August Andersson och Anna Brita Magnidotter i Stavreberg. De arrenderade Södergården i Holkaberg. År 1917 flyttade de till Hagebyhöga. De flyttade senare till Svanshals och därefter till Varv. En sonson till August och Selma är Lars Nilsson i Linköping.

Gustaf A Johansson	1861-02-17 i Vireda, bonde på Norrgården,
Eda Dorotea Augustsdotter	1868-02-06,
Sonen David S	1892-05-06, bonde i Holkaberg

Gustaf och Eda gifte sig 1889. Han var son till Johannes Alexandersson och Kristina Danielsson i Holkaberg, men med rötter i Vireda. Eda kom från Stava och var dotter till August Jonsson och Johanna Johansdotter. De

brukade till en början Gustafs föräldragård tillsammans med Gustafs far, Johannes Alexandersson. Troligen övertog de gården 1897. Eda dog 1922.

Till gården hörde också den såg som låg vid bäcken och hade gamla anor. I flera hundra år hade den funnits. Gustav drev denna vidare.

Gustaf flyttade därefter till den gård i Stava som tidigare innehafts av hans svärföräldrar och som Gustaf och Eda stått skrivna för sedan svärföräldrarnas död 1909. Gustaf brukade själv denna gård, med hjälp av pigor och drängar. Han dog 16 mars 1940.

Oskar A Andersson Hedin	1871-, skomakare, g 95,
Clara M Andersson	1876-02-11 i Varv
Barn: Olga O	1893-12-20 i Varv, gift med Karl Nord
Verner Gunnar	1896-08-11, skohandlare i Ödeshög
Greta I	1900-10-17, ogift, bodde kvar i Sjöberga
Stina M	1902-01-02, gift 1933 och utfl. till Stockholm
O Manne	1898-09-02, skomakare i Ödeshög,
Bengt Eskil	1903-03-12, ?
Olof Arne	1916-07-09, skollärare i Stockholm

Gästgiveriverksamheten i Sjöberga upphörde år 1900. Kanske upphörde verksamheten lite undan för undan. Den nya vägen från 1852 gjorde det möjligt att allt snabbare avverka sträckan mellan Ödeshög och Gränna. Gästgivargården tappade sin betydelse. Oskar Hedin, köpte Sjöberga 1900 och flyttade dit och öppnade skomakeri. Oskar Hedin var son till bonden Anders Johan Jonsson och hans hustru Sofia Gustafsdotter i Stava. Han gifte sig med Klara Andersson från Varv 1895. Hennes bakgrund har jag ingen uppgift om.

Familjen bodde först i Stava men flyttade omkring år 1900-1901 till Sjöberga, där han sedan drev skomakerirörelse med flera personer anställda. Oskar Hedin dog i september 1937 genom en olyckshändelse. Han blev påkörd av en buss på vägen utanför bostaden.

Bland skomakeriarbetare som nämns i handlingarna är bl. a. följande:

Axel H Fransson	1875 i Gränna, skomakeriarbetare
Adolf Gustafsson	1890,
Oskar Gustafsson	1897,
David Leonard Lundqvist	1881,
Ossian Efraim Karlsson	1880, se nedan
Anton Fabian Karlsson	1879,

Enligt uppgifter från boken Gods och gårdar från omkr. 1945 bestod fastigheten Sjöberga av två hektar mark. Den kom till släkten Hedin år 1900, mangårdsbyggnaden är från 1850 och på gården fanns fyra nötkreatur.

I Sjöberga bodde Greta Hedin kvar ensam till dess att hon dog 1987. Nuvarande innehavare av Sjöberga är ättlingar till Oskar Hedin. De använder Sjöberga endast för fritidsändamål.

Ossian E Karlsson	1880-10-15, skomakare,
Ida Lovisa Svensdotter	1876-09-21, gifta 1902
Barn: Eskil Ossian Funke	1903-10-28,
Karin Lydia	1906-10-15,

Ossian var från Kopparp, son till skomakaren August Karlsson och Matilda Blom i Kopparp. Han var skomakare hos Hedin i Sjöberga när han 1902 gifte sig med Ida, som var från Adelöv. Hon hade en tid tjänat piga i Börstabol. Hennes föräldrar var torparen Sven Karlsson och Johanna Andersdotter på torpet Moen på Askaremålens ägor.

De bodde först en tid på Holkabergs ägor, troligen i Sjöberga, innan de 1907 kom till Munkeryd. Där bodde de troligen en tid i soldattorpet, eller i huset mitt emot Norra Kärr, innan de 1908 köpte torpet Norra Kärr av Anders Johansson. Ossian stod då skriven som skomakare men han blev sedan brevbärare.

Johan Nilsson	1874-11-10 i Skärstad, bonde på Södergården
Olga Maria Lejon	1880-10-15 i Malmbäck
Barn: Hilding Rudolf	1911-06-06 i Ödestugu
Gunnar Yngve	1914-05-04 i Skärstad, död i spanska sjukan 1918,
G E Ingeborg	1916-11-15 i -”-

Johan och Olga gifte sig 1913 i Skärstad. Han var son till Nils Jansson och Brita Nilsdotter i Hillinge i Skärstad. Olgas bakgrund känner jag inte. De bodde efter giftermålet troligen en tid i Skärstad innan de 1918 kom till Holkaberg. Johan Nilsson dog i spanska sjukan 8 november 1918 och sonen Gunnar fyra dagar senare. Hustrun och barnen flyttade därefter till Gränna. Gården köptes 1919 av Gideon Andersson, se nedan.

David Gustafsson	1892-05-06, bonde g.
Mimmi Gustavsdotter	1898-12-12, d t G A Gustafsson i Hårstorp,
Barn: Bertil	1923-12-06, död 1999
Ingegerd	1926, g m Einar Jakobsson, bodde i Stava
Gunvor	1935, bor kvar i föräldrahemmet.

David var son till Gustaf Johansson och Eda Augustsdotter i Holkaberg. Mimmi var dotter till Gustaf Gustafsson och Amanda Johansdotter i Hårstorp. David och Mimmi övertog Norrgården i Holkaberg efter hans föräldrar. David dog 1961. Mimmi dog 1974.

David drev också sågen. Det var en vattendriven ramsåg. Mimmi fick gå till sågen med mat till sågarlaget. Sågandet pågick ännu på 1930-talet. Där fanns också en spånhyvel. Kvarnen däremot hade nedlagts tidigare.

Det bör också nämnas att David och Mimmi i många år var i ledningen för missionsverksamheten i Stava.

Enligt uppgifter från mitten av 1940-talet i boken *Gods och gårdar* omfattade Holkabergs Norrgård 62 hektar, därav 12 hektar åker. Gården kom till släkten omkring 1870. Mangårdsbyggnaden är från 1911 och

ekonomibyggnaderna från omkring 1870. På gården fanns på 1940-talet tre hästar och 14 nötkreatur.

Gustaf Kaxe	1832 i Åby, f.d. hemmansägare
Anna Maria Larsdotter	1833, död 1917
Emilia Kaxe	1865

Gustaf Kaxe var född i Jönsabola Stora Åby och hustrun Anna Maria Larsdotter var född i Laxhemmet i Stora Åby. De gifte sig 1859. År 1876 kom de till Tingstad, där de förvärvat en gård. Till Kyléns torp på Holkabergs ägor kom de 1919. Hos dem bodde då också en dotter, Emilia Gustafsson, född 1865. Anna Maria Larsdotter dog 21 juli 1917 och Gustaf dog 11 september 1922 i Holkaberg. Dottern Emilia bodde troligen kvar på torpet en tid. 1926 flyttade hon till Åkersberg på Stava ägor, ett hus som hon låtit bygga åt sig. Gustaf Kaxe var farfar till Mimmi i Holkaberg.

Till Kyléns torp kom därefter Oskar Hjertstedt med sin familj, hustru och tre barn. De kom dit 1933 från Stavreberg. Året därpå, 1934, flyttade de tillbaka till Stavreberg. En av sönerna, Per Olof Hjertstedt, bor idag i Kleven.

Hjertstedts var troligen de sista som bodde på Kyléns torp. Bostadshuset revs troligen på 1930-talet. Ladugården stod länge kvar, kanske ända fram till omkring år 1960, resterna av en matkällare syntes också utmed vägen. Bostadshuset låg också invid vägen. Nu är allt borta.

Gideon Andersson	1865- i Åby, bonde på Södergården i Holkaberg
Signe Andersdotter	1878-12-31 i Åby
Barn: Maria (Mia)	1903-05-22, g m Ernst från Kaxtorp
Ivar	1905-07-15, g m Karin Kvist, bonde på föräldragården
Eskil	1912-04-10, g m Anna Strand från Boeryd
Brita	1920-04-15, g m Nils Andersson från Tällekullen

Gideon Andersson dog av förkylning 17 december 1920. Signe drev ensam gården vidare med hjälp av sina barn. Hon dog 1972. Gården brukades en tid av dottern Brita och hennes man men övertogs på 1940-talet av sonen Ivar och hans familj.

Sonen Ivar Andersson gifte sig med Karin Kvist. De bodde efter giftermålet en tid i Gränna landsförsamling. År 1941 kom de till Holkaberg och övertog föräldragården. Ivar hade god berättartalang och kunde förmedla minnen från flydda tider, om människor och om förhållanden förr. Ivar avled 1997. Han hade redan tidigare överlåtit gården till sonen Leif.

Enligt uppgifter från mitten av 1940-talet omfattade Södergården 73 hektar, därav 12,5 hektar åker. På gården fanns då fyra hästar och 20 nötkreatur. Mangårdsbyggnaden var från omkring 1895 och ekonomibyggnaderna från 1934. Ett uthus på gården kan vara av hög ålder, troligen från tiden före 1852 då gästgivargården var belägen utmed den gamla Holavedsvägen.

År 2000 bor i Holkaberg endast tre personer permanent, året runt. Jorden i Holkaberg är utarrenderad. Den egna djurhållningen har upphört. Mjölkleveranser till mejeri från Holkaberg har inte skett på ca 20 år. Inte heller i Sjöberga finns några permanentboende.

Över byns marker går motorvägen med sitt ständiga brus. Den gamla Holavedsvägen ligger stilla. Den gamla bron över bäcken är borta. Den revs när motorvägen byggdes. Denna gamla väg och den gamla bron är omnämnd åtskilliga gånger i gamla handlingar, vid vägsyner, vid häradstinget osv.

Detta var min berättelse om Holkaberg. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tider och om nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson i mars 2009

Arne Ivarsson

Hårstorp

en gammal by i Holaveden

I Hårstorp finns två gårdar, den östra och den västra. Här finns också motellet Vida Vättern, med restaurang och med uthyrning av rum för resande. Här finns bensinstation och här finns nybyggda villor för ägarfamiljen.

Allmänt om Hårstorp

Hårstorp består av 3/4 mantal. Så uppger gamla handlingar. Arealen uppgår till 114 hektar. Hårstorp gränsar i norr till Sunneryd, i öster till Näteryd och i söder till Lilla Krokek och Stava.

Hårstorp är en gammal by. Den låg där redan i början av 1500-talet och hade funnits där långt tidigare. Ett allmänt påstående är att byarna här var bildade redan på 1300-talet. Vi kan anta att byar som bestod av ett helt mantal är de äldsta.

År 1620 hade Lasse i Hårstorp åker till 2½ tunnors utsäde. Han hade också två hästar, tre kor, två stutar, sju getter, fem får och två svin. Hans grannar, Bengt i Stava, Måns i Sunneryd och Per i Lilla Krokek hade mera åker och flera djur men Sven i Näteryd och Bengt i Stavreberg hade något mindre antal djur och mindre åkerareal.

Åren 1638-39 skedde den geometriska ägoavmätningen. Det blev en enkel karta för varje by över ängar och åkrar. Skog och utmark medtogs inte. För Hårstorp har jag inte kunnat finna någon sådan karta. Antingen har ingen sådan blivit gjord, annars har den förkommit. Den äldsta kartan över Hårstorp är därför kartan från laga skiftet från 1833.

Hårstorp skatteköptes 1790.

Laga skiftet 1833

Hårstorp var en ensamgård fram till någon gång under 1700-talet. Då börjar två bondefamiljer uppträda tillsammans i längderna. Delningen på två skilda gårdar kom formellt sett inte förrän 1833 genom laga skiftet.

Då ägdes Hårstorp av Gustaf Nilsson och Sven Samuelsson och byn delades i två gårdar eller två lotter, den norra och den södra. I lottningen erhöll Sven Samuelsson den södra och Gustaf Nilsson den norra. Husen i byn hade ditintills legat på samma hustomt ett par hundra meter väster om vägen. I laga skiftet bestämdes att norra lottens hus skulle flyttas. De placerades på östra sidan av landsvägen. Man kan tala om den västra och östra gården.

Byn har präglats av sitt läge utmed landsvägen. Husen i byn låg förr ett stycke från vägen, troligen av säkerhetsskäl. Inga gårdar hade i gamla tider husen nära vägen, kanske inte ens synliga från vägen. Först på 1700-talet byggdes husen närmare vägen. Byns gamla hustomt var belägen ungefär där Västergårdens hus ligger idag.

Under tidigare århundraden har gränsen mellan Sunneryd och Hårstorp varit omtvistad. Detta återkommer jag till.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits länge på Hårstorps marker. Förutom soldattorp har här även funnits andra torp. Redan 1695 fanns ett torp som hette *Sanbäcken*. Samtidigt fanns också *Skansatorpet* som låg på byns marker, söder om det Skansen som finns i dag och hör till Sunneryd. Det var ett förpantningstorp och omfattade fem tunnland och 14 kappland. Mitt emot Skansatorpet låg ett torp och vid Altona låg ett torp. Vidare låg Tränks torp utmed Holavedsvägen, strax söder om den östra gården i byn. Det var sannolikt det som beboddes av den f.d. *skolemästaren* Österlund på 1830-talet.

Var torpet Sanbäcken låg är osäkert. År 1718 bodde ryttaren Jöns Bergman med sin familj på Sanbäcken. Detta tyder på att det då kanske var Hårstorps soldattorp. I norr låg också Stolpfällan, på Hårstorps marker, gränsande mot Sunneryds Näbbelycka. Om det var något torp där vet vi inte.

Hårstorp har varit ett rusthåll. Här har funnits en indelt soldat på ett soldattorp. En lång rad soldatfamiljer har funnits i Hårstorp genom århundradena. Namn som Bergman, Hörnberg, Herrbrander, Ode, Lantz och Hård förekommer i längderna. Följande soldater har jag funnit:

Ryttaren Per	omnämnd 1693
Sven Andersson	omnämnd fr 1695, son till Anders Svensson i Hårstorp
Soldaten Lars	omnämnd 1700
Anders Karlsson	* 1629, bodde på Sanbäcken, död 1704
Jöns Bergman	bodde på Sanbäcken, omnämnd 1718 och 1723.
Sven Hörnberg	ryttare, omnämnd 1726
Nils Hildebrand	* 1719 ryttare för Hårstorp 1744-1767,
Peter Ode	* 1743, ryttare 1776-1785,
Jöns Lantz	* 1761, 1785-1806, fånge i Frankrike, återkom 1809,
Johan Lantz	* 1787, 1807-1824, sedan torpare på Skansatorpet
Jonas Persson Hård,	* 1803, 1825-1860, död 1881
Gustaf August Frejd,	* 1836, 1860-1878, soldat efter fadern,
Gustaf Marcellus Hård,	* 1860, 1878-1910

Mera om torp och torparefamiljer finns längre fram i denna berättelse.

I Hårstorp fanns möjligen en ambulerande skola under 1830- och 1840-talen. Där fanns skolemästaren Per Henrik Österlund från 1838 och från 1845 skolläraren Frans Johan Ekström. Han flyttade 1849 till Adelöv. Var skolan bedrevs sedan är osäkert. År 1866 omtalas en skollärare i Lilla Krokek. På 1870-talet byggdes ett skolhus i Munkeryd. Dessförinnan hade det funnits ambulerande skolor. Det kan ha varit sådana ambulerande, tillfälliga skolor som Österlund och Ekström verkade i.

Epidemier och farsoter

Epidemier och farsoter som gått över bygden i gångna tider har hemsökt även Hårstorp men kanske inte särskilt hårt. Pesten 1710-1711 skördade två

offer i Hårstorp mot t ex sju i Stora Krokek. År 1737 som var ett år med höga dödstal dog två personer i Hårstorp mot fem i Lilla Krokek och tre i Näteryd. 1773 var nästa år med höga dödstal. Då avled en person i byn. År 1813 dog tre personer i rödsoten. Hösten 1857 gick en svår rödsotsepidemi över bygden då drygt 50 personer avled i Stavabygden, däribland nio i Sunneryd, 7 i Stavreberg, fem i Lilla Krokek och tre i Stava. I Hårstorp skördades då inga offer.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika påverkade också Hårstorp, liksom övriga byar i bygden. Ett 10-tal personer emigrerade, däribland en hel familj. Det var Jonas Fredrik Jonsson som med hustru och fem barn emigrerade till Amerika 1867. Men i Hårstorp finns också exempel på återvändare. Det kommer vi till.

Lansalyckan

Lansalyckan var i gamla tider en samlingsplats för bygdens ungdom. På lördagskvällar samlades man här, nära den gamla Holavedsvägen och med utsikt över Vättern. . En jämn och fin gräsplan med hasselbuskar på sidorna. Någon hade med munspel och ljuv musik uppstod. Dans var inte vanligt, det blev folklekar. Det var *Lasse går i ringen* och liknande. Det kom ungdom ända från *Österböjda,* från Tällekullen och Fogeryd och Gräsberg. Det uppges att markägaren ville ha tio öre för varje person. Någon ansvarade för tillställningen och tog upp denna betalning. Markägare då var enligt uppgift Bror i Hårstorp, *Jordgubba-Bror,* som med sina syskon ägde den östra gården i Hårstorp i början av 1900-talet.

Vid tinget

Domböckerna upptar allt vad som avhandlades vid tinget, t ex tvistemål, brottmål, lagfarter, förmynderskap mm. Det som jag hittills fått fram ur domböckerna har jag medtagit vid de personberättelser som följer här längre fram. På samma sätt har jag gjort med boupptecknin gar.

Gesällkärret

Gesällkärret på östra sidan av Holavedsvägen några hundra meter norr om byn måste tas med i denna berättelse. Enligt en gammal berättelse hade en gesäll för länge sedan kommit vandrande på vägen. Det påstås att han drunknade i kärret här utmed vägen, eller dränkte sig. Enligt folktraditionen kan man sent på kvällen och natten se hans ögon blänka långt där nere i det svarta vattnet. Jag har vid datasökning i kyrkoböckerna inte funnit någon uppgift som kan relateras till denna berättelse. Det som har hänt här har i så fall hänt före 1693. Men vi skall också veta att allt blev inte inskrivet i kyrkboken.

Intressanta människoöden

Bland de människor som funnits i Hårstorp har jag valt att här nämna soldaten Jöns Lantz och bonden Gustaf Andersson. Jag borde också nämna den *näslöse drängen Samuel Svensson*.

Jöns Lantz var soldat för Hårstorp under åren 1785 -1806. Jöns var från bygden. Fadern var soldat i Narbäck. Jöns blev tillsammans med Nils Stark

i Kopparp och Olof Brodd från Brodderyd den 7 november 1806 tillfångatagna utanför Lübeck under kriget mot Frankrike och fick sitta några år i fångenskap i Frankrike. När Jöns återkommit till bygden blev han bonde i Stavreberg.

Gustaf Andersson var bonde på Hårstorps västra gård. Vad som gör honom intressant är att han förde kassabok under åren 1892 - 1925.

Den näslöse drängen Samuel Svensson var son till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Karin Johansdotter i Hårstorp. Samuels levnadsöde kan vi fundera över åtskilligt.

Se närmare om dessa personer, och många andra intressanta människoöden längre fram.

Släktgård

Hårstorp är inte någon gammal släktgård. I äldre tider ägdes Hårstorp av ättlingar till Sven Månsson i Narbäck. Så var förhållandet ända fram första hälften av 1800-talet. Därefter har ägarbilden varierat. Nya ägare har kommit och gått.

Ett tillägg kan göras. Maja Stina Pantzar kom till Hårstorp 1859. Hon dog 1916. Idag finns namnet Pantzar åter i Hårstorp.

Människorna i Hårstorp

Vill man läsa om 1600-talets människor är man hänvisad till domböcker, mantalslängder och jordeböcker. Kyrkoböcker fanns inte förrän från 1693, frånsett några spridda anteckningar från 1660-talets första år. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805.

Vi börjar med en översiktstabell för äldre tider.

År	Namn mm	Källa
1571	Sven (1 ko)	Älvsb.
1613	Lasse	Älvsb.
1620	Lasse (2 stod, 2 stutar, 5 g får, 3 kor, 7 getter, 2 g svin och 2½ tunnor utsäde)	BU
1621	Lasse (4 hästar, 2 oxar, 7 kor, 12 getter, 3 svin, 15 får och 3½ tunnor utsäde)	BU
1631	Torbjörn (?)	M
1637	Joen (frälsegård)	Mil
1637	Lasse	BU
1638	inhyses: Peder Simonsson, Lasse, Torbjörn o Jöns (ofärdig)	Mil
1643	Måns med hustru, dräng och piga,	M
1645	Lasse	J
1645	Olof med hustru samt en inhyst man	M
1646	Lasse med hustru	M
1647	Olof med hustru och en inhyst man	M
1648	Tore med hustru Gunnel S-dotter	M
1652	Jon och Jöns	M
1652	Jöns och ?	JW
1654	Tore i Hårstorp gått i borgen för Håkan i Skälaby, se domboken	
1654	Anders i Hårstorp bötar 12 öre enligt Tingsmålabalken, se domboken	

1654 Anders i Hårstorp bötar för *hårdrag* på Håkan i Sunneryd, domboken
1654 Sattes vite mellan Anders i Hårstorp och Anna i Sunneryd,domboken
1655 Anders J
1656 Anders i Öninge klagar till Jöns i Hårstorp om stöld, se domboken
1658 Änkan och Nils JW
1659 Änkan samt Anders m h Ingeborg M
1660 Häststöld på landsvägen vid Hårstorp, se domboken
1662 "den 25 maj föddes Anders son i Hårstorp" Kyrkobok
1662 Tvist mellan Hårstorp och Sunneryd om gränsen, se domboken
1665 Gränstvist mellan Kushult, Sunneryd och Hårstorp, se domboken
1667-1700 Anders i Hårstorp är nämndeman, se domboken
1667 I sockenstämmoprotokoll omnämnes Pers son Anders i Hårstorp
1669 Gott vittnesbörd om Anders i Hårstorp, se domboken
1670 "togs i förhör Anders piga i Hårstorp" se sockenstämmoprotokoll
1675 Arvid i Narbäck klagade på sina bröder, se domboken
1675 Olof J
1681 Anders med hustru M
1682 Anders med hustru, dräng Olof, dotter Elin M
1684 Anders Carlsson i Hårstorp fader till tjuven Lars Anderson,domboken
1685 Anders J
1687 Anders med hustru, dr Sven, d Kerstin M
1688 Anders m hustru, dotter Kerstin (Lena-Stina), s Sven, d Jöns M
1689 Anders med hustru, dotter Kerstin, son Sven, d Jöns M
1690 Änkl. Anders, son Sven, dotter Kerstin, d Jöns M
1692 *Anderses piga Maria bör visas på nästa mantalskrivning*, domboken
1693 Anders och hustrun, son Sven, dotter Elin, dr Börje, M
Sventjänare Per och hustrun

Förklaringar:
Älvsb = Älvsborgs lösen, BU = boskaps/utsädeslängd, M = mantalslängd,
Mil = militär källa, J = jordebok

Detta var våra äldsta noteringar om människorna i Hårstorp i tabellform. Jag skall här lite mera utförligt ta med en del av dessa tabelluppgifter.

Vid sommartinget 1653 inlämnades ett köpebrev som visade att Olof Larsson i Hårstorp den 23 maj 1647 sålt sin skattejord i Tuggarp till sin broder Jöns i Tuggarp och hustrun Cecilia Knutsdotter

Från 1654 finns en notering om Tore i Hårstorp som tillsammans med Bengt i Gyllinge gått i borgen för Håkan i Skälaby. Bakom denna borgen skymtar en stöld av ett smycke från Knut Svensson som möjligen var från Linköping. Borgensumman var 80 daler kopparmynt.

De namnuppgifter som finns från första hälften av 1600-talet är svåra att sätta in i något sammanhang. Det är när Anders Svensson kommer till Hårstorp i början av 1650-talet som ett och annat börjar klarna.

År 1654 sakfältes Anders i Hårstorp att böta 12 öre med stöd av Tingsmålabalkens 43 kap.

År 1654 klagade Håkan i Sunneryd inför tinget till Anders i Hårstorp som slagit honom i huvudet, vilket Jöns i Rossholmen också vittnade på. Anders i Hårstorp nekade, men fälldes att böta tre daler för hårdrag.

År 1654 sattes vite mellan Anders i Hårstorp och Anna i Sunneryd till 40 daler för den som först *med ord eller gärningar bryter ordningen*.

1656 klagade Anders i Öninge vid tinget till Jöns i Hårstorp för att denne hade stulit en kappa och en skinnkjol från honom. Jöns nekade till detta. Jöns säger *att han fick igen ett hyende*, vilket han lät förkomma när han var drucken och låg och sov i Narbäcks gatugård under uttågen. Jöns säger att han lämnade ifrån sig hyendet när det efterfrågades, men kappan och piskan vet han intet om. Nämndens mening var att Jöns inte kunde dömas till detta om inte Anders skaffade mera bevis i saken.

På landsvägen vid Hårstorp blev en pojke våren 1660 frånstulen sin häst. Pojkens fader var Brodde i Rikstorp i Flisby socken. Han anklagade Sven i Holkaberg vid sommartinget 1660 för att han stulit hästen. Sven nekade till detta och menade att det var en ryttare som han skjutsade som tog hästen när den betade vid vägen.

Brodde uppgav att hans grannar berättat att de sett Sven rida på stoet. Denne erkände då och sade att ryttaren tvingade honom till detta. Han red sedan hästen en mil. Detta mål uppsköts till nästa ting då Brodde skulle ha med sina grannar för att vittna. Jag har inte sett fortsättningen av målet. Kanske skedde förlikning.

Vid sommartinget 1662 blev Anders i Hårstorp anklagad av Bengt i Sunneryd rörande 159 gärdesstaver som han sade att Anders tagit från honom i vintras innanför rågången mellan Hårstorp och Sunneryd. Han uppger gränsen mellan Hårstorp och Sunneryd på utmarken vara *i öster vid landsvägen vid Skäggeholan och i väster i Havrelöckestomten. Anders säger skillnaden vara i Skäggeholan och åt en stor sten stående rätt i väster ner mot sjön. Omsider bekände bägge parterna denna skillnad alltid varit tvistig.* Rätten avsade att de till nästa ting på den stridiga platsen hålla ägandesyn. Jag har inte funnit någon fortsättning på detta mål.

Mulbete och klövegång i Skansmarken

Gränserna mellan Sunneryd och Kushult var också tvistiga. Eftersom detta något berörde Hårstorp tar jag med även något lite ur detta mål.

Vid sommartinget 1665 hade befallningsmannen Anders Skog i Kushult instämt Bengt i Sunneryd och påstod att Kushult i forna tider haft *mulbete och klövegång i Skansmarken, men nu förnekades och betogs honom detta av hans granne Bengt i Sunneryd som uppgav att Kushults boskap aldrig, utom vid särskilt löfte, haft något bete i Skansmarken.*

Anders Skog framkallade därpå vittnen, oberyktade, opartiske och bolfaste män, Måns i Klämmestorp och Gudmund i Tykavik. De hördes sedan var för sig.

Måns i Klämmestorp, en man om sina 77 år gammal, berättade att för 56 år sedan tjänte han i två års tid hos Anders Larsson som då hade Kushult. Då hade Kushult sin boskap i Skansmarken vid Sandvadet. Kushults boskap gick utan någons hinder fritt intill Starrbergs och Näteryds gärdesgårdar,

och Skansmarken har varit en oskiftad jordedel till Sunneryd, Kushult, Hårstorp, Näteryd och Råssholmen.

Sedan inkallades Gudmund i Tykavik, 82 år gammal. Han berättade att han för 62 år sedan tjänade hos salig Anders i Sunneryd. Den tvistiga jordadelen, innan hertig Johan lät där uppbygga en skans emot de danskes infall i Östergötland, kallades hallaraflan. Den var en samfälld jord, väl till Kushult, Sunneryd, Näteryd, Hårstorp och Råssholmen. Dessa byars boskap gick utan hinder klöv om klöv och inga inskränkningar (?) var gjorda av skogen eller fämarken, inte heller några grindar och farlid uppsatta.

Bengt i Sunneryd framkallade till vittne en trovärdig och bofast man, Anders Hansson i Vallby, som berättade att han för 32 år sedan bodde i Kushult i fem års tid. Eftersom han var främmande och obekant frågade han Carl och Per som då bodde i Sunneryd om lov att ha sin boskap i Skansmarken. Men Anders nekad till att ha givit dem någon lega.

Jöns i Råssholmen bekänner sig sin portion av Skantsmarken hava med gårda grypet (?), dock utan något föregånget laga skifte. Dessförinnan högvälborna Agneta Ribbings landbonde, Anders i Hårstorp uppgav sig ha avstängt fämarken näst intill sina ägor.

Tvisterna mellan Sunneryd och Kushult om Skansmarken fortsatte långt in på 1700-talet. När vi läser dessa vittnesuppgifter som rör tiden omkring år 1700, då blir åtminstone jag ödmjuk och fylld av respekt.

Anders Svensson i Hårstorp blev nämndeman år 1667. Hans far, Sven Månsson i Narbäck hade varit nämndeman, men Anders efterträdde i detta uppdrag Per i Tällekullen. Anders avlade sin nämndemansed i Vista härads tingsrätt som då höll ting i Gränna. Bygden hörde då till Visingsborgs grevskap. År 1684 avlade han ny nämndemansed för Lysings härads tingsrätt.

Nämndemannen Anders Svensson i Hårstorp besvärade sig 1669 över det ogrundade tal som hade uppkommit om honom. Av detta framgick att han i mars vid en timmeråka i Åby Prästgård avhänt prosten och kyrkoherden Johan några nekar korn. Anders uppgav sig vara alldeles oskyldig. Han visste icke vem som först burit fram detta tal och begärde att denne skulle lagligen rannsakas.

Det närvarande tillfrågades om någon hade kunskap härom, vartill nämnden och nu närvarande meniga tingsallmogen helt nekade. Anders i Hårstorp gavs därför om sitt ärliga förhållande gott vittnesbörd.

År 1675 förekom en brödratvist vid tinget. Det var Arvid Svensson i Narbäck som anklagade sina äldre bröder Anders i Hårstorp och Bengt i Stavreberg för att de av *idel ondska, hat och ovilja* hade uppeggat sin mor emot honom. Orsaken påstod han vara att riksdrotsen, greve Brahe i brev den 29 april 1674 hade förlänat Arvid att han efter sin moders död skall få tillträda bruket av Narbäck, slippa skatter samt åtnjuta halva gästgiveriet i Holkaberg. Arvid påstod nu vid tinget att Anders och Bengt sökt vidtala modern att på något sätt bringa Arvid i olycka.

Detta var grova beskyllningar och Anders och Bengt nekade till detta. Rätten beslutade om vite mellan Arvid och Peter Svenssöner i Narbäck samt Bengt i Stavreberg, Anders i Hårstorp och Håkan i Stava, att *vilken den andre i ord eller gärningar kväljer skall hava förbrutit 40 daler.* Av detta

rättens beslut tycks vi kunna dra den slutsatsen att också Håkan Svensson i Stava ingick i denna brödrakrets och var därmed son till Sven Månsson i Stava.

År 1675 anklagade Anders i Klämmestorp inhysesmannen på Amundeby ägor i Åby socken, Peder Pedersson, att ha lockat hans son Jöns, 16 år, , att taga från sin fader och ge till Peder nio kannor korn. Denne son Jöns hade av nämndemännen Peder i Tällekullen och Anders i Hårstorp påståtts vara *alldeles döv, dum och vettvillig*. Peder Pedersson tillstod detta och hade givit målsäganden i förlikning nio daler kopparmynt. Nämnden beslutade att svaranden bötar för bodrätt 3 daler efter treskifte.

Bengt Persson i Sunneryd anklagade år 1681 fogden Anders Skog i Kushult för att ha huggit ved på Sunneryds marker. De hade olika syn på var gränsen gick. Länsmannen Harald Arvidsson, domaren Måns i Göleryd, Per i Tällekullen, Måns i Erstorp och Anders i Hårstorp fick i uppdrag att utföra laga syn.

Vid mantalsskrivningen 1692 blev det tal om att Anders i Hårstorp haft en piga som skulle varit upptagen i mantalsskrivningen. Anders hävdade att hon var sjuk, men då krävdes i stället att detta skulle bevisas på nästa mantalsskrivning.

Vid tinget år 1697 klagade *änkan, gudfruktiga matronan* Dorotea Larsdotter i Kushult över att bonden Hans Håkansson i Sunneryd inkräktade på Kushults ägor. Hon åberopade Anders Svensson i Hårstorp som vittne på detta.

Dorotea Larsdotter var änka efter fogden Anders Skog i Kushult. Hon var för övrig dotter till borgmästaren i Gränna, Lars Svensson. Rätten ansåg sig dock inte kunna hjälpa henne. Hennes klagomål lämnades utan åtgärd. Gränsen mellan Kushult och Sunneryd var under lång tid oklar.

Vi har nu läst åtskilligt om Anders Svensson i Hårstorp. Vem var denne Anders Svensson? Det skall vi här nedan redovisa.

Anders Svensson	1635, bonde och nämndeman,
Elin Jönsdotter	1670,
Elin	1665, g 1683 m Pär Jonsson i Orrnäs
Sven	1668, gift se nedan
Elin	- - - -, g 1697 med Jon Nilsson i Frebol,
Elin (Elsa)	- - - -, g 1697 m Jon Nilsson i Frebol
Kerstin	(1675), g m Joen i Porsarp (?)
Ingrid	(1686), gift med Göran Johansson, se nedan
Sigrid	1696-05-07, död 1699

De angivna födelseårtalen är uppskattade.

Anders var son till Sven Månsson och hans hustru i Narbäck. Sven Månsson var en stor man i bygden, nämndeman och sexman, med många söner. I Stavreberg fanns Bengt Svensson, i Narbäck fanns bröderna Per och Arvid. Håkan Svensson i Stava var troligen också en son till Sven Månsson.

Anders Svensson kom till Hårstorp kanske redan 1655, således under grevskapstiden. Han var först gift med Ingeborg. Efter hennes död gifte han sig med Elin Jönsdotter. Vi känner inte bakgrunden för dessa. Anders och Elin dog båda vid årsskiftet 1698-99 med två dagars mellanrum. Dödsorsaken är okänd. De hade några dagar innan, på juldagen, varit på gudstjänst med nattvardsgång i kyrkan i Ödeshög.

Efter deras död togs dottern Sigrid om hand i Narbäck av Per Svensson och hans hustru Kerstin Jonsdotter. Per var hennes farbroder och Kerstin var hennes moster. Sigrid dog dock senare samma år, 1699. I sitt första gifte hade Anders Svensson flera döttrar och dessa krävde nu ut sitt arv.

Det var vid tinget 1699 som ryttaren Sven Andersson i Hårstorp samt hans svåger, bonden Per Jonsson i Orrnäs, bonden Sven Månsson i Porsarp, Joen Nilsson i Frebol och bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek på sina hustrurs vägnar hade instämt Per Svensson i Narbäck rörande arvet efter deras hustrurs halvsyster, Sigrid Andersdotter - ett barn om 3 1/4 år gammal,- och modern hustru Elin Jonsdotter i Hårstorp. Anders Svensson i Hårstorp överlevde sin hustru Elin Jonsdotter med 1½ dygn och lämnade efter sig en dotter, Sigrid Andersdotter, även hon nu avliden, och samtliga hennes halvsyskon ansåg sig ha rätt till någon del i deras avlidna halvsysters arv. Så var formalia i denna tvist.

Det blev en omfattande rättegång om detta arv. Målet har dock inget mera av väsentligt intresse och vi lämnar därför detta mål och går vidare.

Sven Andersson	1668, rusthållare,
Kerstin Jönsdotter	1682(?),från Sväm enl. vigselanteckningarna.
Barn: Sigrid	1703-01-04,
Anders	1706-01-18,

Sven var son till Anders Svensson och troligen hans första hustru Ingeborg i Hårstorp. Sven och Kerstin vigdes 1701 och brukade därefter hans föräldragård i Hårstorp till omkring 1707 då de flyttade till Öninge. Av en domboksnotering från 1707 framgår att han råkat uti stor fattigdom och inte längre kunde prestera rusthållet för Hårstorp. Sven anges i dödsnotisen 1729 vara sockneman.

Göran Johansson	- - - -, från Gränna
H 1)Ingrid Andersdotter	(1685), d t Anders Svensson i Hårstorp
H 2)Anna Pärsdotter	- - - -,
Barn: Anders	1707-04-15,
Pär	1708-12-19,
Maria	1711-10-04,
Anders	1714-02-22,
Jon	1717-04-03,
Johan	1719-04-15,
(son)	1720-08-28,
Hans	1723-09-30,
(dotter)	1724-12-26,

Anders	1727-02-08,
dotter	1734-02-03,

Göran Johansson kom hit från Gränna socken 1707 och gifte sig samma år med Ingrid Andersdotter, som var dotter till Anders Svensson, se ovan. De övertog hennes föräldragård i Hårstorp. Ingrid Andersdotter dog troligen 1719 och Göran gifte om sig med Anna Persdotter. Göran Johansson och hans familj avflyttade från Hårstorp omkring 1735, okänt vart.

Vi kan konstatera att det var ättlingar till Sven i Narbäck som ägde Hårstorp. Även Holkaberg ägdes av denna släkt. Jag tror att Ingrid var dotter till Anders Svensson i Hårstorp, men någon födelsenotis finns inte. Kyrkoböcker hade inte börjat föras.

I domboken år 1720 finns antecknat att Johan och Pär i Hårstorp ådömts böter för att de uteblivit från häradets vargskall. Här har således bott ytterligare någon familj som inte finns omnämnda i övrigt.

Vid höstetinget 1727 uppvisade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg för rätten, en förening emellan sin svärmoder, Kerstin Jonsdotter i Narbäck och hennes mågar, Knut Svensson och Peter Persson i Bankaby, rörande fördelning av arvet efter henne. Det framgår att hon tidigare skrivit ett testamente, där hon fördelat arvet till sina två döttrar, Kerstin som var gift med Knut Svensson, och den yngre dottern Maria, gift med Peter Persson i Bankaby. Denna förening hade troligen inte riktigt gillats av Maria Persdotters man, varför Kerstin Jonsdotter nu gjorde en ny fördelning. Den innehöll i stort följande:

Kerstin Persdotter och hennes man Knut Svensson erhöll rusthållet Hårstorp. Maria Persdotter och hennes man Peter Persson erhöll Narbäck. De skulle då till Kerstin Persdotter och Knut Svensson vid tillträdet betala en mellanskillnad, eftersom Narbäck var bättre än Hårstorp.

Det framgår att foder tidigare tagits från Hårstorp till Narbäck för att försörja ryttarhästen där med. Dessutom hade en del timmer tagits från Hårstorp, detta sedan förra skrivelsen uppsattes. Hon anger i slutet av brevet att *denna handling skall åtlydas och den som inte finner sig i detta, den blir arvlös.* Handlingen innehåller också ett avsnitt om hur det skall göras om hon själv skulle bli sjuk och arbetsoförmögen.

Brevet undertecknades den 3 mars 1727 på Stora Lund. Hennes namn är dock skrivet *Kerstin Jonsdotter i Narbäck.* Brevet är vidare undertecknat av Peter Persson och Maria Persdotter i Bankaby samt av Knut Svensson och Kerstin Persdotter i Holkaberg.

Hårstorp hade under många år samma ägare som Holkaberg. Hårstorp lydde på detta sätt under Holkaberg och gästgivaren där. Efter Knut Svenssons död 1734 gifte sig Kerstin Persdotter med befallningsmannen Johan Wolm. Han dog 1736 och Kerstin ingick sitt tredje äktenskap, då med kvartermästaren Johan Berg. Johan Berg dog 1747.

Kerstin Persdotter dog 1752. Det var då Johan Bergs dotter, Anna Katharina Berg och hennes man Jakob Castensson som övertog gästgiveriet, och Holkaberg och Hårstorp. Jakob Castensson dog 1756. Därefter flyttade Anna Katharina Berg till Hårstorp och bodde här ett antal år. Hon flyttade sedan till Häggestad i Heda och dog där 1792, 80 år gammal.

Hon hade barn i flera äktenskap och när hon 1757 delade ut sina egendomar hamnade äganderätten till Hårstorp hos Anders Jacob Castensson och Daniel Magnus Castensson, dock med lite tillökningar och mellangifter. Hon undertecknade denna handling i Hårstorp den 10 december 1756. Hur länge de behöll Hårstorp är jag inte riktigt säker på.

Vid vintertinget 1748 hade hustrun Margareta Persdotter i Lakarp instämt Anna Catharina Berg i Hårstorp för tjuvabeskyllning. Bakgrunden till detta var att Anna Catharina Berg saknat några hårgarnspersedlar. Hennes måg, Castensson hade hört ryktas att dessa fanns i Lakarp. Detta tilldrog sig på den tiden då Margareta Persdotters man, Jöns Svensson, levde. Efter tillstånd av kronolänsmannen hade man rest till Lakarp och funnit att ryktet talade sant. För grannsämjans skull kom man överens om att sakerna kunde få vara kvar i Lakarp men att hustru Berg skulle få sex plåtar i ersättning. Dessa plåtar har inte betalats och hustru Berg hade nu rest till Lakarp för att skipa rätt.

Innan häradsrätten hade funderat färdigt i detta mål anmäldes till rätten att dessa parter i sämja och vänlighet blivit förlikta. Margareta Persdotter återlämnar till hustrun Berg en del av de saker som frånhänts henne.

Vid vintertinget 1735 anhöll gästgivaren Johan Wolm om tingsförbud rörande de olägenheter som drabbade honom i form av nedrivna gärdesgårdar vid gästgivargården i Holkaberg och vid rusthållet i Hårstorp av okänt folk, som dessutom utbjöd mat och öl. Därför förbjöd rätten vid vite av 40 mark silvermynt allt sådant som mot lag och Kongl. Förordningar strider. Förbudet skulle publiceras vid närmaste sockenkyrka.

Johan Wolm hade ingen särskild nytta av förbudet. Han var nämligen död vid kungörandet. Hans änka kanske hade nytta av det. Hon gifte om sig med Johan Berg och drev gästgivargården och rusthållet Hårstorp vidare.

På Hårstorps ägor bodde vid denna tid både torpare och soldater. Det var hög omsättning, tillfälliga boenden och många flyttningar.

Ryttaren Per	----
Anna	----
Israel	1693-05-26,

Ryttaren Per och hans hustru Anna känner vi bara från födelsenotisen då deras son Israel föddes. Faddrar vid dopet var Helge Klockare, sonen Sven i Hårstorp, drängen Per i Hårstorp, hustru Ingiäl i ? pigan Elin i Hårstorp, dottern Kerstin i (Hårstorp), pigan Karin i Holkaberg. Två år senare fanns en ny ryttare i Hårstorp. Vart Per och Anna och deras son Israel tog vägen vet vi inte.

Sven Ryttare	- - - -,
H Ingeborg	- - - - ,

År 1695 var Sven och Ingeborg dopvittnen i Lilla Krokek. 1695 var ryttaren Sven i Hårstorp dopvittne i Porsarp. Därefter har jag inga

noteringar om dem. Kombinationen Sven och Ingeborg fanns något senare i Amundeby.

Soldaten Lars Hurtig - - - -,
Ingeborg - - - -,
Ambjörn 1700-02-12,

Lars och Ingeborg har av mig tidigare noterats i Hårstorp. Lars och Ingeborg bodde annars på Rossholmens ägor. Kanske hade Lars någon tid varit soldat för Hårstorp. De fick en son som hette Ambjörn år 1700. Om honom kan vi läsa under Sunneryd.

Anders Karlsson (1629), torpare i Sanbäcken, död 1704
H Ingeborg Bengtsdotter (1635), död 1695
Lars ----, soldat i Kärra i Adelövs socken

Anders bodde på torpet Sandbäcken redan 1683 enligt domboken. Sonen Lars anklagades 1683 för stöld. Det var Tore Larsson i Kulhult som på vintertinget 1683 anklagade honom för att ha stulit en kviga i Kulhult. Det skulle ha skett åtta dagar efter midsommaren. Dagen efter hade han från en piga Elin i Amundeby stulit en engelsk kjortel, ett förkläde samt något mera. Dessa saker har tjuvens fader, Anders Karlsson i Hårstorp, hos sig uppgav Tore.

Jag har inte sett någon fortsättning på denna anklagelse. Klart är att Anders och Ingeborg fanns på torpet Sanbäcken redan 1683. Var det detta torp som senare blev Hårstorps soldattorp?

Vem var soldat för Hårstorp under Karl XII:s krig i Polen och Ryssland? Vem var soldat för Hårstorp och deltog i slaget vid Poltava? Jag kan inte svara på detta. Vem han än var kan vi anta, att antingen stupade han vid Poltava, annars blev han rysk krigsfånge och då kanske han dog i fångenskap långt borta i Ryssland. Överlevde han kom han möjligen åter till våra bygder 1722. Vi vet inte.

Jöns Bergman ----, ryttare
H Elin Hansdotter ----,
Lars (Sven) 1718-09-24 på Hårstorps ägor,
.dotter 1721-04-09 -”-
Nils 1723-11-08 -”- , sockneskräddare

Jöns Bergman var ryttare och bodde på torpet Sanbäcken på Hårstorps ägor från omkring 1713 till mitten av 1720-talet då familjen flyttade till Näteryd. De flyttade senare troligen till Öjans ägor. Dopvittnena tyder på att det fanns släktskap med Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge. Kanske var Elin Hansdotter en syster till dessa.

I domboken för sommartinget 1723 finns några anteckningar om Jöns Bergman. Han hade då till tinget instämt Sven Broberg angående rätten att bruka halva Näteryd. Rätten konstaterade att det fanns ett giltigt kontrakt och gav Bergman rätt i sin stämning.

Sonen Nils blev sockenskräddare och bodde i Jusseryd.

Arvid	(1634), torpare på Skansen, Hårstorps ägor
H Elin Nilsdotter	(1635),

Arvid var torpare på torpet Skansen på Hårstorps ägor. Han var född i Skrädeberg och dog på torpet Skansen den 8 juni 1698, 64 år gammal. Han var vid dödstillfället inhyst. Brukat gård uppges det också i denna kortfattade lilla notis i kyrkoboken. Torpet Skansen låg utmed den gamla landsvägen, just där vägen från Näteryd och Stavreberg idag ansluter. Arvids änka, Elin, dog den 25 februari 1699, 64 år gammal.

Olof Larsson	- - - -, torpare på Skansen, Hårstorps ägor
H1)Margareta Hindriksdotter	(1683), död 1711.
H2) Sara Johansdotter	- - - -,
Barn: Karin	1721-01-11,

Olof och Margareta gifte sig 1708. Han uppgavs vara ofärdig och var från Näteryds ägor. De brukade sedan torpet Skansen på Hårstorps ägor. De hade inga barn. Margareta dog den 20 mars 1711. Hon hade varit sjuk i fyra månader när hon dog 28 år gammal. År 1719 vigdes drängen Olof Larsson från Skansen med Sara Johansdotter. Därefter flyttade de troligen till Näteryds ägor. Där föddes dottern Karin.

Kronolänsman Peter Sundkvist hade till höstetinget 1731 instämt drängen Per Jönsson i Hårstorp för begånget lönskaläge med ogifta qvinspersonen Karin Månsdotter. Svarandena erkände lägersmålet som hade skett vid kyndelsmässotiden. De dömdes till böter.

Per Månsson	----, bonde
Ingeborg Persdotter	----
Barn: Anders	1736-01-08 född i Hårstorp, död i Sunneryd 1742

Per och Ingeborg gifte sig troligen 1724 och då uppgavs Per vara från Sväm. I övrigt känner jag inte deras bakgrund. De kom till Hårstorp kanske i början av 1730-talet. De flyttade efter 1736 till Sunneryd. Möjligen hade Per brukat Sunneryd även tidigare, se nedan.

Vid höstinget 1735 hade Per Månsson i Hårstorp instämt Sven Broberg och Lars Jönsson i Näteryd för eftersatt underhåll av gärdesgårdar, vilket orsakat skador på Pers åkrar. Han begärde ersättning för skadorna och för rättegångskostnaderna. Broberg var inte närvarande vid tinget utan hans talan sköttes av hans hustru. Hon och Lars Jönsson menade att skadan på Pär Månssons åkrar berodde på hans egna dåliga gärdesgårdar, vilket nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp påstods kunna intyga. Pär Månsson åberopade då sina vittnen, nämndemannen Pär Gudmundsson i Kråkeryd samt bönderna Anders Månsson och Pär Månsson i krokek.

Nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp uppgav att såväl kärandens som svarandenas gärdesgårdar var dåliga, när de besiktigades.

Vid hösttinget 1735 hade Per Månsson i Hårstorp också instämt Hans Håkansson i Sunneryd för det undantag han haft uti åtskilliga gärdets ägor den tiden som Per haft hemmanet Sunneryd och blivit avsatt av ryttmästare Hååf. Han yrkade däröver att Hans Håkansson skulle betala för de undantagen 30 daler silvermynt. Det var vad som återstod på räntan för de två åren han brukat samma hemman och skulle betalas till ryttmästare Hååfs arvingar. Hans Håkansson hade återstämt Per Månsson och ville ha ersättning för tre lass hö, ett lass biugghalm m.m. Omsider förlikte sig parterna, så att Hans Håkansson i Sunneryd skulle betala Per Månsson 3 daler silvermynt.

I domboken från hösttinget 1736 omtalas en landsvägsbro Sandbäcken i Ödeshögs socken. På Hårstorps ägor låg ett torp som hette Sanbäcken och som möjligen var identiskt med Hårstorps soldattorp. Det kan vara denna bro – och torp - som omtalas i denna dombok.

I domboken för sommartinget 1739 omtalades ett rykte om att ryssen Jonas Ladugas dotter varit havande. Hon hade förra året tjänat i Gyllinge hos Nils Hansson men var sedan i tjänst hos Lars Jonsson i Hårstorp. Detta rykte hade kommit från hennes egen fader, se vidare under Holkaberg

Lars Jonsson	(1698), bonde
H Karin Nilsdotter	1700 (?), död 1737
H2 Sigrid Hansdotter	----
Barn: Anna	1725-11-04,
Nils	1728-07-22,
(son ?)	1738-03-17, död 1739
?	1740, död 1740
Cecilia	1742-02-01,

Lars Jonsson och Karin Nilsdotter gifte sig 1723. Han uppgavs då vara från Frebol och Karin från Sväm. Han var sannolikt son till Jon Nilsson och Elin Andersdotter i Frebol. Lars och Karin bodde först i Kushult och där föddes två barn, Anna 1725 och Nils 1728. Karin dog 1737.

I boupptecknigen uppgavs makarna inneha 3/4 mtl Hårstorp, således hela Hårstorp. Lars hade en arvstråd i Hårstorp genom sin mor Elin Andersdotter som var dotter till Anders Svensson i Hårstorp, som var son till Sven Månsson i Narbäck. Efter första hustruns död gifte sig Lars med Sigrid Hansdotter (Håkansdotter). De har sedan flyttat från Hårstorp 1743-44, okänt vart.

Sven Arvidsson	1688, bonde i Hårstorp
H Margareta Jönsdotter	1686, d t Jöns Hansson i Gåsabol,
Barn: Kerstin	1728,
Hilma	- - - -,

Sven och Margareta bodde i Ruskilsby i Stora Åby socken innan de kom till Hårstorp 1744. Margareta var sannolikt dotter till Jöns Hansson i Gåsabol och kom därmed från den s.k. Gyllinge-släkten. Svens bakgrund är mera osäker.

Kanske var son till Arvid Svensson i Narbäck och i så fall sonson till Sven Månsson i Narbäck och hade i så fall den vägen någon liten tråd till Hårstorp. Födelseboken tiger helt. Deras barn tycks inte ha blivit antecknade där. Eller föddes de någon annan stans?

Möjligen kan en vigselnotis från 1729 avse Sven och Margareta. Enligt denna notis vigdes Sven Arvidsson med Marit Jonsdotter från Gyllinge.

Sven och Margareta flyttade från Hårstorp vid mitten av 1750-talet till Gåsabol, där de övertog Margaretas föräldragård. Gården i Gåsabol övertogs senare av en dotter, Kerstin Svensdotter, gift med Jonas Håkansson från Stava. Sven Arvidsson dog troligen i Skorperyd 1785.

Vid vintertinget 1744 hade nämndemannen Niclas Nilsson i Åby och rusthållaren Anders Jönsson i Ruskilstorp instämt Sven Arvidsson i Hårstorp rörande 63 daler silvermynt för husröta för den tid han brukat kronorusthållet Ruskilsby. Sven Arvidsson påstod sig ha fullgjort sina skyldigheter och begärde få ny syn, eftersom synen den 4 juli 1743 intet upptagit de byggnader och reparationer han gjort. Rätten beviljade ny syn

Sven Arvidsson förekommer omnämnd i domboken från år 1755. Han var då bonde i Gåsabol och hade med häst utfört någon resa uppåt Östergötland. I sällskapet ingick flera skjutsar. Vid Stockseryd hade det tillgripits ett antal sädeskärvar som sedan använts som hästfoder. I Skansbacken (Englundsbacken) på Sunneryds ägor, anträffades en del av spåren efter de försvunna sädeskärvarna. Jag har inga uppgifter om rättens beslut i målet.

Efter Sven Arvidsson kom troligen Olof Johansson som bonde till Hårstorp. Han var gift med Anna. Detta kan vi se i en mantalslängd från 1755. Han förekom också vid tinget ett par gånger.

Vid sommartinget 1756 hade bonden Jonas Bengtsson i Ödeshögs Riddargård instämt bönderna Anders Larsson i Åeryd, Anders Johansson i Skälaby, Jöns Davidsson i Sunneby, Olof Nilsson i Äng, Olof Johansson i Hårstorp och Nils Jonsson i Stavreberg samt drängarna Peter Persson och Abraham Svensson i Ödeshögs klockargård, Peter Jonsson i Sunneby, Lars Davidsson i Gumby och Nils Andersson i Frebol, för att de mot tingsförbud hade brutit en gärdesgård och färdats fram över hans slåtteräng.

De anklagade hade anlitat ett ombud, vice häradshövding Gabriel Torpadius. Denne androg vad som blivit bestämt inför salpetersjudningen innevarande år, dels i Skrapegården och dels i Riddargårdens ängahagar. Det var således transporter för salpetersjudningen som gjorts. Detta var en del av kruttillverkningen. Detta blev ett omfattande mål. De anklagade tycks ha klarat sig från påföljder.

Olof Johansson omnämndes som bonde i Hårstorp 1756. Troligen brukade han den ena halvgården i Hårstorp. Han är omnämnd även vid sommartinget 1758, då det var tal om husesyn rörande bl. a. husröta. Synen hade skett den 15 juli 1757. Det konstaterades då att bonden Olof Johansson brukat halvgården i tre år men att han nu avträtt.

Vid vintertinget 1757 klagade innehavarna av Holkaberg och Hårstorp över att deras ägor skadades och ofredades genom sandtäkt till allmänna landsvägen av dem som hade sina brolotter därintill. De anhöll att vanliga sandtag skulle förbjudas. Det gavs dock löfte till sandtäkt i den så kallade

Broliden samt på Narbäcks utmark i Grökliden. Häradsrätten gick på denna linje och förbjöd sådana sandtag.

Detta förbud mottogs dock inte välvilligt av människorna i bygden. Vid sommartinget 1757 klagade nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult tillsammans med många av bygdens människor över detta förbud rörande sandtag på Holkabergs och Hårstorps ägor. Därför fick länsman Fellbom och två oväldiga nämndemän i uppdrag att närmare undersöka detta. Därefter avhördes inte detta mål.

Vid sommartinget 1758 hade länsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Peter Johansson i Holkaberg och qvinfolket Maria Johansdotter från Hårstorps ägor för begånget lägersmål. Båda erkände och berättade att lägersmålet skett i Holkaberg. Målet uppkom igen på hösttinget. Då hade hon fött ett flickebarn. Peter Johansson betalade sina böter men Maria Johansdotter hade inga pengar att böta med och fick sitta 14 dagar i fängelse på Linköpings slott. Till barnets underhåll dömdes Peter att årligen betala fyra daler silvermynt.

Vid hösttinget 1758 hade *äreborna matronan* Anna Catharina Berg instämt bonden Anders Hansson i Sunneryd för att han vägrat uppge rågången mellan Sunneryd och Hårstorp. Hon yrkar att han lagligen måtte plikta, samt att uppvisa kartan över Sunneryds hemmans ägor och betala rättegångskostnaderna.

Vid uppropet hade parterna förlikts, enligt en skrift som upplästes, av följande innehåll:

Efter instämning har någon stridighet sig yppat mellan undertecknade om rågångarna mellan Hårstorp och Sunneryd. Vi hava detta mål övervägt, och därom stannat i det slut att visa all sämja och enighet. I de ägor som uti söder börjar vid råmärket så kallade Skiägahålla och Skansmarken igenom neder till sjön Vättern, så ock emellan åtskiljas, att var och en efter lag däruti får sin proportion, då ock nödiga skiljestenar oss emellan ingår. Så är hela den instämda rättegången oss emellan är slutad samt alla rättegångskostnader upphävda, anhållandes dock i ödmjukhet att denna förening måtte med dom gunstigast fastställd bliva, som med behörig underskrift bestyrkes, av Ödeshög den 21 oktober 1758
Catharine Berg Anders Hansson i Sunneryd
Fördenskull blev denna parternas träffade förlikning av häradsrätten med dom gillad, och stadfästad, enl. XX Cap. Rätteg.B.

Vid hösttinget 1758 hade kronolänsman Fellbom instämt drängen Sven Jönsson i Kopparp och qvinspersonen Anna Månsdotter på Hårstorps ägor för sig emellan begånget lönskaläge. Detta hade tilldragit sig på våren förra året i Kopparp. Hon var där i tjänst hos Svens fader, rusthållaren Jöns Nilsson. Båda erkände.

Båda dömdes för lönskaläge till böter, han 10 och hon 5 daler silvermynt samt betala till Ödeshögs kyrka han fyra och hon två daler silvermynt. Dessutom skulle båda undergå enskild skrift och avlösning. Sven Jönsson dömdes också skyldig att årligen utbetala fyra daler silvermynt till barnets underhåll.

Vid hösttinget 1758 förekom ett mål rörande hållskjutsar vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Enligt utslag av konungens befallningshavande i Linköping skulle Hårstorp hålla tre hållskjutshästar

Vid hösttinget 1760 inlämnades en skrivelse där skattebönderna Håkan Persson och Jonas Eriksson i Fogeryd gått i full borgen för Nils Svensson och Sven Persson i Gräsberg som tillhandlat sig kronorusthållet Hårstorp. Förbindelsen och köpet avsåg enbart mondering och övriga prestationer för rusthållet.

Vi skall nu ta en titt på ägorna, vilka som då bodde i torpen.

Sven Hörnberg	1695, ryttare
Lisbeta Andersdotter	----
Sonen Samuel	1726-03-26,

Familjen Hörnberg bodde bara en kort tid i byn. Frånsett födelsenotisen när sonen Samuel föddes har jag ingen information om denna familj. Familjen Hörnbergs vidare öden är okända. Kanske dog han i krig?

Jag fick senare se att han blivit soldat i Stora Åby socken. Det framkom att Sven Hörnberg med sin familj flyttat från Hårstorp till Åsa i Stora Åby socken. Där var han också ryttare, möjligen någon tid bonde.

Nils Herrbrander	(1719), ryttare för Hårstorp 1744 – 1767,
H Brita Jonsdotter	(1716),
Barn: Jonas(Sara)	1745-05-06, bonde i Munkeryd
Katharina	1748-08-15, g m Jonas Persson i Börstabol
Nils	1751-02-16, bonde i Kulltorp
Måns	1756-03-12, bonde i Stora Krokek
Johannes	1762-03-26, g m Maria Samuelsdr, bonde i Kushult
Petter Ekegren	(1749), ryttare för Krokek, bonde i Rossholmen,

Nils och Brita gifte sig 1744. Hon uppgavs då vara från Holkaberg. Han var soldat för Hårstorp. De bodde i Hårstorps ryttartorp till dess att de 1767 flyttade till Börstabol och blev bönder, sannolikt på östra gården. Möjligen hade han eller Brita någon arvstråd till Börstabol. Namnet Herrbrander skrivs ibland också Hillebrand.

Efter att Nils dött 1789 bodde Brita Jonsdotter kvar som änka i Börstabol men flyttade möjligen från byn före sekelskiftet. Av en testamentshandling från år 1789 framgår att Nils hette Nilsson Herrbrander i efternamn, och att hans fader således hette Nils. Därmed skulle han möjligen kunna vara son till Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol och att han därmed också hade någon arvstråd till Börstabol. Men det är mycket osäkert.

I ett testamente gav Nils och Brita sonen Måns vissa förmåner. Detta gav upphov till en arvstvist inför tinget 1790. Syskonen till Måns instämde Måns och modern Brita Jonsdotter till tinget med klander mot boupptecknin gen.

Under sin tid som ryttare för Hårstorp förekom han vid tinget enligt följande:

Vid höstetinget 1753 förekom en tvist mellan ryttaren Nils Herrbrander i Hårstorp och torparehustrun Sara Andersdotter på Jusseryds ägor angående ett snörliv. De förliktes inför rätta, sålunda att den senare betalade 16 silvermynt. Under avsnittet om Börstabol finns flera uppgifter om familjen.

Vid hösttinget 1757 hade ryttaren i Hårstorp, Nils Herrbrander och nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult till domstolen inlämnat några skinn efter rovdjur som fångats utom skall, Anders Jönsson efter en gammal räv och Nils Herrbrander efter fyra unga rävar, för vilka de av häradets sakören skall utfå, Anders Jönsson 16 skilling och ryttaren Herrbrander 1 daler silvermynt.

Vid hösttinget 1757 hade ryttaren Nils Herrbrander instämt ryttaren Nils Ek för Lilla Krokek för att denne skjutit ett svin för honom, men eftersom Nils Ek blivit uppbådad i kronans tjänst måste saken anstå till hans återkomst.

Målet uppkom vid hösttinget 1758. Då hade Nils Ek lagsökt både Herrbrander och Anna Catharina Berg för att hennes dåliga hägnad orsakat att Herrbranders svin vid bärgningstiden kommit in i Eks åkerlycka och orsakat skada till en halv tunna korn, efter besiktning. Hustrun Berg hade överlämnat sitt försvar åt likvidationskommissarie Reutermark. Denne lyckades med konststycket att Nils Ek fick betala både skadestånd och rättegångsersättning. För hans förstörda åkerlycka fick han inte någon ersättning. Detta tycks påminna om påstående att *de som har råd med en god advokat klarar sig från det mesta.*

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1764 hade ryttaren Daniel Lundgren på Stava ägor instämt ryttaren Nils Herrbrander på Hårstorps ägor för skällsord och tillvitelser. Nils Herrbrander nekade och då inkallades de instämda vittnena.

Jonas Petersson i Narbäck berättade att han vid ett tillfälle hört Lundgren och Herrbrander i någon ordväxling om Johan Jönsson i Holkaberg som suttit häktad i Linköping. Herrbrander hade sagt *att Lundgren vore så väl värd att sitta där som gästgivaren, och att om Lundgrens hus vore ännu större så skulle det nedrivas.* Något mera hade vittnet icke hört, icke heller av vad orsak Herrbrander sagt sådant mot Lundgren.

Förra vittnets son , drängen Peter Jonsson, berättade att han hört Herrbrander säga *att Lundgrens hus skulle nedrivas om det vore aldrig så stort, och att Lundgren var lika beryktad som gästgivaren för olovligt umgänge med ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor och att Lundgren vore så väl värd att sitta på häktet i Linköping som gästgivaren i Holkaberg,* men något mera hade han icke hört.

På tillfrågan förklarade Herrbrander att hans yttranden kommit av något löst rykte om Lundgren, men som Herrbrander nu ansåg vara ogrundat och önskade återkalla. Rätten dömde ryttaren Herrbrander för tre ohöviska utlåtelser till tre daler silvermynt i böter, samt att ersätta Lundgren med 4 daler silvermynt för rättegångskostnaden.

Vid hösttinget 1766 uppvisade ryttaren Nils Herrbrander för häradsrätten skinnen efter två gamla och tre unga rävar som han fångat utan skall. Från dessa avskars öronen och bevis häröver skulle av rätten meddelas. Vi kan

anta att han sedan från inkomna sakören fick ersättning för dessa fångade rovdjur.

Erik Isaksson Valler	(1683), död 1743
Elisabet Larsdotter	1693, död 1743
Barn: Peter	1745-09-30

Erik Isaksson Valler var född ca 1683 och kom till Kopparps ryttaretorp omkring 1710-1715. Han gifte sig 1717 med Elisabet Nilsdotter, född ca 1693, dotter till bonden Nils Larsson i Glasfall och hans hustru Ingrid. De fick tre barn i Kopparp, Isak 1714, Anders 1717 och Elin 1725. Erik Valler fick avsked, pension, år 1734 och flyttade med sin familj till Frebols ägor, lite senare till Hårstorps ägor. Både Erik och hans hustru Elisabet avled 1743. De bodde då på Lilla Krokeks ägor. Först dog Erik Valler, 60 år gammal och därefter hans hustru, 50 år gammal. Båda dog således 1743. Det finns dock en osäkerhet i detta.

Att de skulle fått barn 1745, detta tycks inte stämma, ändå säger kyrkoboken så. Det tycks ha funnits flera personer med dessa namn, eller är kyrkobokens uppgifter om dödsfallen helt fel?

På Sestorps ägor fanns en soldat som hette Isak Valler och som tycks ha varit i ungefär samma ålder som Erik Isaksson Valler. Han kanske var en broder.

Det förekom många flyttningar, flera bondefamiljer bodde tillfälligt i Hårstorp. Det bodde också en inspektör som hette Cramer Strand med hustru och barn en tid i Hårstorp omkring år1762. Vem han var har jag ingen information om. Byn var då en tid nästan rena genomgångslägret. Samma sak gällde torparfamiljerna.

Under någon kort tid vid mitten av 1760-talet fanns här en bonde som hette Bengt Nilsson född ca 1710, gift med Ingrid Jonsdotter född ca 1730, med tre barn, Jonas, Nils och Elin. De flyttade 1766 till Stora Åby socken. Efter dem kom Per Håkansson.

Per Håkansson	1714, bonde och rusthållare i Hårstorp
Cecilia Olofsdotter	1718,
Barn: Håkan	(1747-07-30) i Adelöv, bonde i Sväms Bosgård
Peter	(1748), gift 1776 med Maria Johansdotter, Holkaberg

Per var möjligen son till Håkan Siggesson och Maria Håkansdotter i Visjö och därmed var han också dotterson till bonden Håkan Jonsson i Stava. Cecilias bakgrund var möjligen i Adelöv. Den 24 januari 1720 föddes ett barn i Mölarp i Adelöv som hette Cecilia Olofsdotter. Det kan möjligen vara hon. Om föräldrarna sägs inget.

Det är också troligt att Per och Cecilia bodde i Adelöv, kanske i Humlefall, innan de på 1760-talet, före 1766, kom till Hårstorp. Hon dog

1796 i Sväms Bosgård. Per Håkansson dog år 1800. Det finns osäkerhet angående födelsetider m.m.

Vid hösttinget 1768 hade Per Håkansson till häradsrätten klagat över skador som lösgående getter från grannbyarna orsakade på hans marker. Han fick därför rättens beslut på förbud mot getter som *utan vallhjon och fängsel strövade fritt omkring* och orsakade skador. Ett vite på tio daler silvermynt uppsattes. Innan förbudet kunde få laga kraft skulle det kungöras från predikstolen i Ödeshögs kyrka.

Vid hösttinget 1769 hade skogvaktaren Otto Harpke låtit inkalla rusthållaren Per Håkansson för olovligt ekhygge. Skogvaktaren yrkade böter med stöd av 1746 års Kongl. Förordning om ekskogarnas befordrande. Det framkom att skadorna inte var tillräckligt väl synade och Per Håkansson slapp böter.

Sonen Håkan gifte sig 1774 med Annika Eriksdotter och blev bonde i Sväms Bosgård. Sonen Peter blev gästgivare i Holkaberg.

Änkan Maja Månsdotter	1696, soldat Rydbergs änka,
s Måns Johansson	1748, död 1772
d Maria Johansdotter	1733, g 1768 m Sven Abrahamsson, se nedan
d Katharina	1761

Maja Månsdotter och hennes tre barn har kommit till Hårstorp kanske i början av 1760-talet och hon var kvar här vid mitten av 1770-talet. Sonen Måns var sjuklig och dog 1772.

Sven Abrahamsson	1744-04-10, torpare
Maria Johansdotter	1733, d t soldat Johan Ryberg, se ovan
Son: Jonas	1768-11-24, död s å

Sven och Maria tjänade som dräng och piga i Hårstorp när de gifte sig 1768. De fick då också ta ett torp på Hårstorps ägor. Sven anges vara torpare. Han var sannolikt son till bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek. I vigselboken benämndes Maria Johansdotter *qvinsperson* och kan då antas vara en kvinna som fött oäkta barn. Efter en kort tid i byn flyttade Sven och Maria från Hårstorp, först till Norra Bråten, sedan till Åby Västergårds ägor, kanske också Häggestad. Därefter försvann alla spår efter denna familj.

Johan Jonsson	(1724-04-12) i Stora Åby, torpare
H 1) Kerstin	- - - -, död ?
H 2) Brita Larsdotter	- - - -,
Barn: Sven	1751-03-18,
Stina	1753-04-01,
Anna Maria	1755-08-06,

Johan var enligt uppgift son till en ryss som hette Jonas Ladoga, omnämnd i domböckerna. Johan gifte sig 1748 med Brita Larsdotter från Sestorps ägor. Johan uppgavs då vara änkling från Gränna. De bodde en tid

på Näteryds ägor. Sedan var han torpare på Skansen, ett torp på Hårstorps marker i norr. Efter 1755 har jag inga uppgifter om denna familj. Möjligen flyttade de till Kråketorps ägor.

Till höstetinget 1751 hade bonden Johan Svensson i Kushult instämt Johan Jonsson. Påståendet var att Johan Jonsson stulit en svart häst från Johan Svenssons och sedan sålt hästen vid pingstmarknaden i Vadstena. Johan Jonsson svarade med en motstämning.

Johan Jonsson uppgav sig vara 25 år gammal, född på Ershults ägor i Åby socken, son till ryssen Jonas Ladoga, en mångsysslare. Johan berättade att han sålt en häst på Vadstena marknad till en obekant ryttare och fått en annan häst i stället. Den hade han också sålt, till en obekant.

Flera vittnen hördes i målet, ryttarna Nils Ek och Nils Herrbrander samt Karl Johan Broberg och Sven Arvidsson. Det framkom att Johan Jonsson sålt Johan Svenssons häst på marknaden i Vadstena. Därefter hade han försökt nå fram till en förlikning med Johan Svensson som denne godtagit. Därigenom hade stöldfrågan ersatts av en skadeståndsfråga. Rätten lät parternas tidigare överenskommelse om 14 daler silvermynt ligga fast.

Abraham Persson	- - - -, bonde, arrendator
Brita Jonsdotter	- - - -,
Jonas	1762, död
?	1766
?	1764-03-12,
Jonas	1765-11-21, död av kikhosta 14 dagar gammal

Abraham och Brita förekommer omnämnda i Hårstorp under åren 1763-1766. Hårstorp ägdes då av Johan Blavier och arrenderades av Abraham. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund. Det finns uppgifter från domböckerna som tyder på någon bördsrätt i Kolstad i Heda. Kyrkböckerna i Heda har dock inte kunnat lämna några uppgifter om Abraham och Brita.

Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg hade vid sommartinget 1763 instämt frälseinspektoren Johan Blavier, såsom innehavare av Hårstorp, samt hans brukare där, Abraham Persson, rörande försummad hållskjuts. De hade inte kommit till gästgivargården med hästar på sina hålldagar.

Blavier åtog sig svaromålet och förnekade all kännedom om sin skyldighet till hållskjuts. Dessutom menade Blavier att gästgivaren något misskött sin syssla. Häradsrätten dömde Blavier till böter för försummad hjälpskjuts, sex daler silvermynt.

Vid vintertinget 1765 hade Abraham lämnat in en stämning mot fjärdingsmannen Samuel Björling med yrkande att denne skulle återbetala till Abraham elva hundra daler kopparmynt som Abraham givit till honom för åborätten till 1/8 mantal av Sväms Mellangård. Dessutom hade Björling efter överenskommelsen med Abraham sålt åborätten till herr kaptenen och riddaren Boije på Sjöstorp.

Björling menade att han inte var skyldig Abraham någonting eftersom Abraham på olika sätt, bl.a. genom foder, hade fått tillbaka sina pengar. Rätten beslutade att Abraham Persson skulle hållas skadeslös. Fjärdingsmannen Björling ålades att till Abraham Persson inom sex veckor betala 850 daler kopparmynt.

Abraham Persson hade gjort någon hästhandel med bonden Sven Hörnberg i Åsa i Stora Åby. Hörnberg var skyldig Abraham 36 daler silvermynt efter denna affär och hade haft lite svårt att få fram pengarna. Därför var han stämd inför tinget, vintertinget 1765. Då meddelades att de båda var förlikta.

Sven Hörnberg var tidigare namnet på en ryttare i Hårstorp, 40 år tidigare. Kunde det vara denne? Jo, det kan faktiskt vara det.

Vid sommartinget 1765 var Abraham Persson åter vid tinget. Det rörde sig då om en tvist rörande köp av ¼ mantal Kolstad Södergård i Heda. Abraham hade köpt denna gård för 3300 daler kopparmynt men motparten krävde att köpet skulle återgå.

Målet fick sitt slut vid hösttinget samma år och då godkände Abraham Persson att motparten, bonden Jöns Persson i Kolstad hade bördsrätt i hemmanet och därför lät Abraham köpet återgå.

Vid detta sommarting år 1765 hade Abraham Persson också en tvist med bönderna Sven Persson och Nils Svensson i Gräsberg. Gräsberg var ett s.k. augmentshemman som skulle hjälpa Hårstorp med rusthållet där. Nu tvistade de om underhållet av ryttarhästen. Enligt ett avtal från 1761 skulle bönderna i Gräsberg bidra med 16 daler silvermynt årligen. Tvisten gällde nu mest formerna. Målet uppsköts till nästa ting men då var parterna förlikta och överens.

Vid hösttinget 1765 hade Abraham Persson i Hårstorp tillsammans med Jöns Persson och Karl Nilsson i Kolstad instämt bonden Peter Andersson i Tjugby rörande bruket av en utjord på Tjugby ägor som tillhörde Kålstad. Under målets gång förliktes parterna. Det är troligt att Abraham eller hans hustru hade sitt ursprung i Kolstad och förmodligen någon bördsrätt där.

Vid hösttinget 1765 hade inspektoren Johan Blavier instämt bonden Abraham Persson i Hårstorp med krav på betalning av 1765 års resterande skatt för Hårstorp. Kravet var två tunnor råg efter förra sommarens pris, 24 daler silvermynt samt efter förskrivning den 11 februari 1765 ett hundra daler silvermynt, med ränta och rättegångskostnad. Abraham Persson erkände sin skuld och ålades av rätten att inom tio veckors tid betala skulden.

Vid hösttinget 1765 åtalades drängen Tyres Johansson i Hårstorp för att han en söndag under gudstjänsten kört ett lass sten förbi Ödeshögs kyrka. För Tyres Johansson inställde sig hans husbonde Abraham Persson som vidgick tjänstedrängens begångna brott. Han anhöll om förskoning, eftersom drängen bevistat gudstjänsten i Heda kyrka, som hölls tidigare än i Ödeshög.

Besöket i Heda kyrka kunde inte bevisas. Och som Tyres Johansson erkänt sin brottslighet dömde häradsrätten honom för sabbatsbrott till 10 daler silvermynt i böter.

Skulle detta kunna vara något för dagens finansminister? En tusenlapp i böter om vi inte var i kyrkan?

Bonden Jonas Nilsson i Öninge hade vid vintertinget 1766 instämt Abraham Persson i Hårstorp med krav på att denne skulle återbetala 166 daler silvermynt som Abraham lånat enligt tre olika förskrivningar.

Abraham önskade behålla pengarna i ytterligare två månader. Rätten ålade Abraham att vid den tiden återbetala beloppet till Jonas Nilsson jämte ränta samt rättegångskostnad.

Gabriel Benjaminsson	(1719), torpare
Maria Andersdotter	(1711)
Barn: Henrik	1753-11-21,
(Stina	1755-)

Gabriel och Maria är omnämnda i en kortfattad husförhörslängd för Hårstorp 1766. De vigdes 1748 i Adelöv. I övrigt är de inte mycket omnämnda. De är 1753 omnämnda i Näteryd. De brukade sedan torpet Skansen på Hårstorps ägor. Gabriel dog där 19 februari 1792, 76 år gammal.

Bouppteckningen visade på en behållning av fem riksdaler. Några barn är inte nämnda i bouppteckningen. Dottern Stina har förmodligen dött. Maria dog som fattighjon på Näteryds ägor 1797.

Abraham Jonsson	(1730), torpare
Kerstin Persdotter	(1729)
Barn: Maria	1755-09-10, gift med artilleristen Peter Berglund
Peter	1759-04-10,
Jonas	1762-10-12

Abraham och Kerstin (Stina) gifte sig 1755. Båda tjänade då i Börstabol. De tog sedan ett torp på byns ägor. Troligen 1757 flyttade de till ett torp på Hårstorps ägor. De flyttade 1765 till Maltmossens ägor. och senare till Sväm, där de är antecknade från 1765. Jag har ingen uppgift om bakgrunden för någon av dem.

Kerstin Persdotter dog av bröstsjuka år 1786, 57 år gammal. *Fattighjonet* Abraham Jonsson dog den 1 augusti 1806 i Fattigstugan av ålderdom.

Från domboken inhämtas att Abraham var instämd till sommartinget 1755 efter att han varit i slagsmål efter ett bröllop i Klämmestorp.

Vid vintertinget 1754 hade bonden Jonas Arvidsson i Stavreberg instämt tjänstgörande soldaten vid Jönköpings infanteriregemente, Nils Boman på Hårstorps ägor. Boman hade låtit städja sig till årstjänst hos honom men hade tydligen inte börjat sin tjänst. Arvidsson begärde att Boman skulle hålla honom skadeslös, eller tillträda tjänsten. Jag har inga uppgifter om Boman i övrigt. Han har tydligen bott i Hårstorp mycket tillfälligt.

Även under denna period, 1700-talets sista decennier präglas i Hårstorp av flyttningar. Det är svårt att se något säkert mönster. Tidigare tycks ättlingar till Sven i Narbäck ha ägt Hårstorp. Möjligen kan detta vara fallet även denna period. Stavasläkten (Håkan Svenssons släkt i Stava) är också med.

Peter Persson d. ä.	(1755 ?) i Adelöv, bonde, gästgivare
1) Maria Johansdotter	1757-01-03,
2) Stina Jakobsdotter	1756-09-19 i Adelöv,
Barn: Anna Brita	1777-07-18, g m Sven Persson i Häggestad
Peter	1779-07-19, utfl t Hårstorp, senare Väversunda
Hans	1782-04-12, g m Maja Nilsdotter i Hårstorp
Håkan	1785-02-12, död 1789
Maria Elisabet	1791-01-12, död 1809-09-19,

Peter var son till rusthållaren Peter Håkansson och hans hustru Cecilia Olofsdotter i Hårstorp. Maria var dotter till Johan Jönsson och Anna Jönsdotter i Holkaberg. Peter och Maria gifte sig den 24 juni 1776. De brukade först hans föräldragård i Hårstorp men flyttade 1791 till Holkabergs Norrgård och blev där också gästgivare. Maria Johansdotter dog i bröstfeber 1808 och Peter gifte sig 1809 med Stina Jakobsdotter. Se vidare under Holkaberg.

I deras ställe kom Jöns och Katharina till Hårstorp, se nedan.

Peter Persson i Hårstorp var förmyndare för sin avlidne svåger Nils Johanssons omyndiga dotter, Brita Lisa Nilsdotter. Till höstetinget 1789 hade han instämt hennes farfar, rusthållaren Johan Jönsson i Vallby och hans hustru Anna Jönsdotter. Instämda var också Lisa Nilsdotters farbror, mönsterskrivaren Johan Hedelius, rusthållaren Peter Persson i Holkaberg på hustru Lisken Johansdotters vägnar, och rusthållaren Anders Hansson i Stora Åby för hans hustru Sara Helena Johansdotter. Yrkandet var att Brita Lisa Nilsdotter måtte behandlas lika med de övriga vad gällde arvet efter farföräldrarna.

Vid sommartinget 1797 hade gästgivaren Peter Persson i Holkaberg instämt rusthållaren Johan Nilsson i Kushult i hans egenskap av förmyndare för bonden Hans Andersson i Sunneryd. Han yrkade att Sunneryd måtte underhålla hägnaden mellan Hårstorps och Sunneryds ägor mellan Stolpfällan på Hårstorps ägor och Näbbelyckan på Sunneryds ägor. Marken på denna plats bestod dels av äng och dels av mer otjänlig mark, tjänlig till bete. Rätten kom fram till att hägnadsskyldigheten åvilade Sunneryds och Hårstorps gemensamt.

Vid höstetinget 1794 förekom ett mål om *samrustning mellan Hårstorp och Gräsberg*. Peter Persson i Hårstorp åtog sig att ensam svara för rustningen. Den årliga augmentsräntan efter jordebok och markegång skulle dock Gräsberg även i fortsättningen betala.

Jöns Håkansson	1755-11-28, bonde,
Katharina Persdotter	1766, från Bankaby
Peter	1784-05-17,
Anna Maja	1786-12-01,
Jonas	1789-09-09,
Johan	1791-11-30,
Emanuel	1794-03-09,

Anna Maria	1797-01-29, död i mässlingen 1794,
Anna Katharina	1798-12-11,
Maja Stina	1804-12-09,

Jöns och Katharina gifte sig 1782. Jöns var son till Håkan Jonsson och Anna Persdotter i Stava. Han hade släktrötter till Stava och Gyllinge. Katharina var dotter till bonden Peter Jonsson och Maria Johansdotter i Bankaby och hade släktrötter till Bankaby och Narbäck.

De bodde till en början i Erstorp, sedan någon tid i Sväm, sedan från 1790 i Hårstorp. Redan 1794 flyttade familjen tillbaka till Sväms Erlandsgård. Jöns Håkansson dog där 1807 och Katharina dog där 1809.

Ryttaren Peter Ode	1743, soldat, död 1785
H Stina Svensdotter	----
Barn: Olof	1777-08-25,
Stina	1783-02-18,

Peter och Stina gifte sig 1776. Han var då soldat för Skrapegården i Ödeshög. Stina angavs också vara därifrån. I övrigt saknar jag uppgifter om deras bakgrund. Vi kan anta att de efter vigseln bosatte sig på Hårstorps soldattorp.

Året därpå föddes deras första barn där. Peter Ode dog i Hårstorp den 30 juli 1785 av bensjuka och kallbrand, 42 år gammal. I bouppteckningen uppgavs han och Stina ha två barn, en son och en dotter. Hans efterlämnade egendom värderades till 43 riksdaler. Stina flyttade sedan till Narbäck. Peter Odes efterträdare hette Jöns Lantz.

Jöns Lantz	1761-09-20, bonde, ryttare i Hårstorp,
Brita Stina Månsdotter	1761- i Väderstad, död av lungsot 1825
Barn: Anna Brita	1794-08-22,
Maja Stina	1796-08-07, g m Karl Peter Andersson i Boet
Magnus	1799-05-18, död 1801 av kikhosta,
Karl	1805-04-12, senare bonde på 1/32 mantal i byn

Jöns Lantz var son till ryttaren Lars Vesterlind och hans hustru Elin Månsdotter i Narbäck. Jöns tillträdde sin tjänst som soldat för Hårstorp troligen 1785. Omkring år 1800 var han vice korpral. Soldater var tydligen inte alltid ute i krig, vid denna tid. När han var på hemmaplan anlitades han åtskilligt som skrivkarl för upprättande av skuldebrev, köpekontrakt, testamenten mm. Han hade en del pengar utlånade. Det finns anteckningar i domboken där han försökte få tillbaka sina pengar.

Vid höstetinget 1802 hade vice korpralen Jöns Lantz i Hårstorp instämt undantagsmannen Lars Eriksson i Stavreberg angående en skuld på 20 riksdaler enligt en revers, upprättad i Stavreberg 3 maj 1802.
Vid samma ting hade Lantz även fordran mot mjölnaren Peter Andersson, också enligt en skuldsedel, utfärdad på 21 riksdaler i Hårstorp den 29 november 1800.

Så kom krigen mot Napoleon och Jöns Lantz kommenderades till Tyskland. Jöns blev tillsammans med många andra tillfångatagna under kriget mot Frankrike. Tillfångatagandet skedde den 7 november 1806 utanför Lübeck. Från våra bygder ingick också soldaterna Olof Brodd från Brodderyd och Nils Stark från Kopparp och många flera. Tillsammans var det 1200 soldater ur Vadstena och Skänninge kompanier.

Soldaterna från Lysings härad tillhörde Vadstena kompani. I drygt tre år hölls de fångna i Frankrike.

Den 24 november 1809 frigavs de. Den långa marschen hemåt gick över Wismar, dit de anlände den 14 januari 1810. De överskeppades till Ystad och gick i land där den 15 april 1810. Vi kan därför anta att dessa tre soldater, Olof Brodd, Nils Stark och Jöns Lantz kom hem till våra bygder under våren eller försommaren 1810. Vi kan anta att de hade åtskilligt att berätta om på kafferepen efter hemkomsten.

I Hårstorp hade Jöns ersatts av en ny ryttare som hette Johan Lantz. Jöns och Brita flyttade då till Stavreberg 1810. Där hade de då förvärvat en gård på 3/32 mantal, belägen i södra delen av byn, gränsande mot Börstabol och Stora Krokek. Stina Månsdotter dog av lungsot 1825.

Gården i Stavreberg delades då på deras tre barn så att de vardera erhöll 1/32 mantal. Sonen Karl erhöll då den södra delen, den som idag motsvaras av den s.k. Klintagården. Jöns Lantz dog av förstoppning 1844.

Om denna familj finns mera att läsa under Stavreberg.

Sven Isaksson	1766 i Byarum, ryttare, torpare och skomakare
Kaisa Olofsdotter	1755-03-14 i Stora Åby
Barn: Anna Maja	1789, död 1790-07-16
Stina	1790-11-30, död 1791-10-03 av slag,
Johanna	1792-04-05, död 1812 på Stockseryds ägor av lungsot,
Anders	1794-05-17, död 1795-12-19 i tvinsot
Katharina	1796-07-05, gift, se nedan

Sven Isacsson uppgavs 1790 vara ryttare i Hårstorp, 1792 torpare och 1796 skomakare. Bakgrunden för Sven är okänd. Han uppges vara född 1766 i Byarum, men födelseboken i Byarum har ingen sådan uppgift. Kaisa var dotter till sågaren Olof Jonsson och hans hustru Johanna Eriksdotter på Ingemarsbacken i Stora Åby.

Sven och Kaisa bodde troligen i Hårstorps soldattorp under åren 1790 - 1796 och därefter i Stava, kanske på det torp som låg utmed Holavedsvägen, snett emot L Krokeks soldattorp. Han hade således ingen lång flyttväg från Hårstorps soldattorp. Sven dog 1 juni 1822 av inflammation och feber. Kaisa Olofsdotter dog 8 maj 1829 av ålderdom och var då antecknad som fattighjon.

Dottern Katharina gifte sig 1822 med torparen Peter Nilsson, född 1796 i Stora Åby. Han och Katharina bodde i Stava något år men flyttade 1823 till Ö Haddåsen.

Johan Larsson 1752, torpare,

Lisa Jonsdotter	1762, *blind, fattig,*
Barn: Jonas	1781-11-21,
Peter	1786-10-07,
Maria	1789-07-11,
Katharina	1792-08-29,

Johan och Lisa gifte sig 1779. Båda uppgavs då vara från Fogeryd. Deras bakgrund är i övrigt inte känd. De hade först ett torp på Kulhults ägor. Någon gång efter 1792 kom de till ett torp Hårstorps ägor. Kanske efterträdde de Sven Isaksson 1797.

Johan dog av håll och styng 1805. Möjligen hade barnen då flyttat hemifrån. Lisa uppges i husförhörslängden vara blind, och fattig. Hon är troligen identisk med den Lisken Jonsdotter som dog på Sunneryds ägor 1806. Bouppteckningen efter Johan Larsson visade att de hade en gris på sitt torp. I övrigt fanns där inte särskilt mycket att anteckna. Tillgångarna värderades till sex riksdaler, därav grisen en riksdaler.

Peter Persson	1779-07-19, bonde,
Katharina Nilsdotter	1788- i Väversunda, från Väversunda 1805,
Barn: Maria Charlotta	1806-05-30,
Peter	1808-09-11,

Peter var son till Peter Persson och Maria Johansdotter i Hårstorp (och Holkaberg). Katharinas bakgrund är okänd, men kanske var hon syster till Maria Nilsdotter, se nedan. De gifte sig 1805 och innehade en av gårdarna i Hårstorp. Familjen flyttade från Hårstorp 1808. Möjligen flyttade de till hennes föräldrahem i Väversunda.

Hans Petersson	1782-04-12, bonde,
Maria Nilsdotter	1791- i Väversunda,
Barn: Nils Peter	1809, död i rödsoten 1813
Hans Gustav	1811, död i rödsoten 1813

År 1808 vigdes gästgivarsonen Hans Petersson från Holkaberg med pigan Maria Nilsdotter i Hårstorp. Så uppger vigselboken. Hans var son till Peter Persson och Maria Johansdotter i Hårstorp (och Holkaberg). De två bröderna, Peter Persson och Hans Petersson innehade var sin av de två gårdarna i Hårstorp under några år. Efter att brodern Peter flyttat från Hårstorp ägde Hans Petersson hela Hårstorp.

Denna familj drabbades hårt av rödsoten 1813. Den 13 september dog fadern, Hans Petersson, 31 år gammal. Den 15 och 16 september dog de båda sönerna. Maria Nilsdotter blev härigenom på kort tid helt ensam kvar. Hon gifte sig 1814 med änkemannen Jonas Petersson från Vilseberga i Rogslösa och flyttade dit.

I bouppteckningen efter Hans Petersson upptogs tillgångarna till 5277 riksdaler, därav fastigheten Hårstorp 3/4 till 3000 riksdaler. Bland kreatur upptogs fem hästar, ett par oxar, nio kor, fyra kvigor, två galtar, 10 grisar, tre baggar, får och getter.

Jonas Petersson stod under flera år som ägare till Hårstorp och hade gårdarna utarrenderade. Ännu 1820 stod Jonas Petersson som ägare men därefter händer något. I domboken från 1823 finner vi anteckningar om försäljning av Hårstorp.

Det var Johannes Andersson som sålde 3/8 mantal Hårstorp till Peter Johansson och hans hustru Katharina Andersdotter från Uppgränna för 2600 riksdaler. Detta kontrakt skrevs den 19 oktober 1821 och samma dag skrevs ett annat kontrakt och däri sålde samme Johannes Andersson den andra gården, 3/8 mantal Hårstorp, till Lars Larsson, även han från Uppgränna.

Johannes Andersson vet jag inget om. Han förekommer inte i övrigt i mina anteckningar om Hårstorp men han har förmodligen köpt Hårstorp bara för att sälja det vidare. Förmodligen har han inte bott eller brukat här.

Peter Persson	1777-07-12, torpare
h Stina Jonsdotter	1789-04-03 i Adelöv
son Andreas	1812-04-24

Peter och Stina gifte sig 1809. Peter var sannolikt son till Peter Dahlbom och Ingrid Jönsdotter i Glasfall. Stina var lika sannolikt dotter till Jonas Börjesson och Maja Bengtsdotter i Ryd i Adelöv. Efter att de gift sig hade de ett torp på Hårstorps ägor, troligen Skansatorpet.

De förekommer också i ett torpkontrakt i Glasfall och bodde också där någon tid. Sonen Andreas föddes på Glasfalls ägor den 24 april 1812. De flyttade sedan tillbaka till Hårstorps ägor. Det 18-årskontrakt som han uppgjort om ett torp på Glasfalls ägor överlät han troligen på någon annan.

Peter avled på Hårstorps ägor den 28 augusti 1813 av rödsot. I bouppteckningen efter Peter upptogs tillgångarna till 49 riksdaler, skulderna till 40. Det var inte mycket att leva på.

Stina Jonsdotter försvann, utan spår. Slutligen upptäckte jag henne i Östra Haddåsen. Där bodde hon fram till 1819 med sin son Andreas. Då flyttade hon till Örberga. Sonen Andreas hade flyttat till Bodebol 1818. Han följde troligen med till Örberga.

Johan Lantz	1787-02-01 i Adelöv, livgrenadjär och bonde
Johanna Lotta Jonsdotter	1818-06-20,
Mathilda Vilhelmina	1849-11-18,

Johan var son till Anders Larsson och Annika Bengtsdotter i Adelövs by. Han kom till Hårstorps soldattorp 1807 för att ersätta den förra soldaten Jöns Lantz som befann sig i fransk fångenskap. Johan gifte sig 1811med Katharina Jonsdotter. Hon var dotter till torparen Johan Berggren och Maja Persdotter på Krisseby ägor men hon var piga här i bygden vid denna tid. Hon var betydligt äldre än Johan och hon dog av ålderdom 1846. Efter hennes död gifte han sig med Johanna Lotta Jonsdotter, dotter till bonden Jonas Larsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Stora Krokek.

År 1823 skrevs ett kontrakt mellan å ena sidan jordägarna Lars Larsson och Peter Jonsson i Hårstorp och å andra sidan Johan Lantz där denne mot

222 riksdaler får ett förpantningstorp, Skansatorpet på Hårstorps ägor. Torpet tillträddes 1824.

Jorden till torpet låg i nordost utmed landsvägen. 1836 tillkom ytterligare ett förpantningskontrakt mellan Sven Samuelsson och Johan Lantz. Detta kontrakt var på 500 riksdaler och avsåg ett markområde i söder på Hårstorps ägor, utmed vägen väster om soldattorpet (Lantzalyckan). Johan Lantz hade också inköpt en gård i Stavreberg på 1/16 mantal. Det visar att Johan Lantz hade en mycket god ekonomisk ställning.

Johan och Johanna flyttade från Stavreberg till Hårstorp 1853. Det är dock troligt att Johan Lantz redan 1836 förvärvat en gård om 1/32 mantal i Stavreberg. Läs mera om Johan Lantz under Stavreberg.

Johan Abrahamsson Krok,	1787-08-25 i Åby, torpare, f d soldat,
Maja Jonsdotter	1784-05-10 i Adelöv,
Barn: Anders	1811-01-01 i Åby, t Maltmossen 1834
Maja Stinas	1814, död i skärvan 1816
Jonas	1815-07-03,
Maja Lisa	1818-01-10, död
Karl Johan	1821-01-28, t Hårstorp 1843, gift se ovan
Kristina	1824-02-19, g m Karl F Englund

Johan var son till soldaten Abraham Bättring och Katharina Svensdotter på Boets ägor i Stora Åby socken. Maja var dotter till Jonas Johansson o Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Hon kom till Narbäck som piga 1807 och han kom dit som dräng något senare.

Han hade redan då fått namnet Krok. De gifte sig 1810 och flyttade till Stora Åby. Där hade de ett torp på Tingstads ägor. 1814 kom de tillbaka till våra bygder, till Skansatorpet på Hårstorps ägor. Johan uppgavs då vara torpare och f. d. soldat. 1816 uppgavs han vara vargeringskarl som var en sorts reservsoldat.

Från höstetingets dombok 1821 hämtar vi ett torpkontrakt för Johannes Krok. Det är troligen Johan Abrahamsson Krok som avses. Det var Johan Andersson som då var jordägare i Hårstorp som gav honom kontraktet. Johannes får där ett torp på sex års tid, räknat från den 14 mars 1822. Där ingick hus och ägor, en torplycka om två kappland samt äng, för en ko och fyra får att hållas bland gårdens kreatur. Johannes Krok skulle för detta årligen göra 50 mansdagsverken vid gården och då erhålla mat och kaka. Johan Andersson var möjligen identisk med Johan Lantz. Möjligen höll inte kontraktet mer än två år.

Familjen Krok flyttade till en backstuga på Kushults ägor 1824, sedan till Sunneryds ägor 1824. De antecknades då som utfattiga. De bodde där på Skanslyckan, senare kallad Englunds, beläget utmed Holavedsvägen. Det var där som den gamla befästningen legat tidigare, den s.k. Skansen. Både Johan och Maja dog 1848. Dottern Kristina gifte sig 1848 med Karl Fredrik Englund.

I domboken för vintertinget 1825 intogs ett torpkontrakt i vilket Håkan Jonsson i Sunneryd ger löfte till *förra beväringskarlen Johan Krok på Hårstorps ägor och hans hustru Maja Jonsdotter att på deras livstid få*

bygga och bebo på mina ägor i den så kallade Skansmarken. Det var av allt att döma det torp som senare kallades Englunds.

Bouppteckningen efter Maja Jonsdotter är inte särskilt omfattande, tre korta sidor. Den upptar yxor, *två grytor, slipsten, handkvarn, hörnskåp utan lås, två gamla kistor, två gamla stolar, spinnrock, en gammal soffa, ett gammalt skåp, ett gammalt bord, två baljor, en bykeså, en gammal vävstol, två gamla stånnor, ett gammalt täcke, två gamla vepor, två gamla lakan, tre gamla dynor, en liten duk, ett par gamla gardiner, en butelj, två gamla böcker, tre gamla såll, en harvel, två klänningar, fem gamla lintyg, ett par gamla strumpor, gamla näsdukar, två gamla mössor, ett par gamla skor.* Det var det inre lösöret. Därtill kom en liten stuga för 13 riksdaler. Tillgångarna totalt uppgick till 21 riksdaler. Skulder fanns inga, utöver bouppteckningsarvodet på 16 skilling och fattigprocenten, 1 skilling.

Laga skiftet i Hårstorp genomfördes 1833 av lantmätaren J W Bergman. Bönder i byn var då Sven Samuelsson och Gustaf Nilsson. Jorden och även husen som dittills varit samfält nyttjade delades i två lotter. Gustaf Nilsson erhöll den östra eller södra lotten med skyldighet att utflytta från den gamla hustomten. Sven Samuelsson fick med sin familj bo kvar på den gamla hustomten.

Peter Jonsson	1794-05-10 i Gränna, bonde
h Katharina Andersdotter	1798-09-08 i Gränna,
Barn: Anna Brita	1821-06-21, (ej antr. i föd.boken)
Johan	1823-10-02,
Maja Stina	1826-03-24, död 1827
Peter Alfred	1828-04-07,
Karl Gustaf	1830-09-23,

Peter Jonsson var son till bonden Jonas Larsson och hans hustru Kerstin Jönsdotter i Uppgränna Gästgivargård. Katharina var dotter till bonden Anders Jönsson och Elin Petersdotter i Bjällebäck i Gränna landsförsamling. De gifte sig 1821. Peter tjänade då dräng i Holkaberg och Katharina var piga i Mellby. De förvärvade 3/8 i Hårstorp och flyttade dit. Peter Jonsson var också nämndeman. De flyttade 1833 till Gränna. De sålde sin gård till Sven Samuelsson och hans hustru för 3000 riksdaler riksgäld. Köpekontraktet skrevs den 30 mars 1833.

3/8, Lars Larsson	1752-02-04 i Gränna, bonde,
Kerstin Jönsdotter	1768-07-07 i Gränna,
Dottern Stina	1811-08-29 i Gränna, utfl t Gränna 1835

Lars var bondson från Högamålen i Gränna landsförsamling, son till Lars Larsson och Elin Johansdotter. Kerstin var bonddotter från Tuggarp, dotter till Jonas Jonsson och Maria Nilsdotter. Lars var först gift med Stina

Jansdotter och bodde i Bunnström. Kerstin var på sitt håll gift med bonden Jonas Larsson från Uppgränna Gästgivargård och bodde där.

Efter att Lars hustru dött och Kerstins man dött gifte sig Lars och Kerstin 1803. De bodde en tid i Uppgränna men kom till Hårstorp 1821. Från omkring 1830 var Lars och Kerstin på undantag. Hon dog 1833 och han dog 1835. Under en period var det således Kerstin Jönsdotter och en son till henne som ägde var sin av de två gårdarna i Hårstorp. Det ligger givetvis nära till hands att undra om Kerstin Jönsdotter hade någon släktanknytning till Hårstorp.

Av bouppteckningen efter Kerstin framgår att hon efterlämnade maken, deras dotter Stina samt från sitt tidigare äktenskap två efterlevande barn, nämndemannen och rusthållaren Peter Jonsson i Hårstorp samt dottern Maria Jonsdotter, gift med Johannes Svensson i Uppgränna Gästgivargård.

Under kör och åkerredskap upptogs *en gammal färdevagn, två obeslagna underreden till rysslädar, två obeslagna kärrhjul, två par obeslagna kälkar samt en slump segbjörke.* Tillgångarna, inkl. fastigheten 3/8 Hårstorp om 1000 riksdaler, uppgick till 1201 riksdaler. I skuld avgick 990 riksdaler, kvar i behållning 210 riksdaler.

Efter hustruns död drog sig Lars Larsson tillbaka på ett undantag. Han dog två år efter hustrun och av bouppteckningen framgår att han efterlämnade fyra barn, tre söner, Johannes, Jonas och Daniel samt en dotter Stina. På sitt undantag hade han bl. a. en ko. Tillgångar 674 riksdaler och skulder 23 riksdaler. I ett testamente hade han förordnat att dottern skulle ärva lika med sina bröder.

3/8, Sven Samuelsson	1782-06-07, bonde
Karin Johansdotter	1789-10-28 i Väversunda
Barn: Samuel Johan	1813-03-10 (i Väversunda ?) , "näslös"
Hans Peter	1817, ofärdig, till V Tollstad 1836,
Peter	1820-02-21,
Johanna Sophia	1822-04-15, till Rogslösa 1841,
Jonas Fredrik	1825-03-29,
Karl Alfred	1828-05-24, död i mässlingen ½ år gammal,

Sven hade sina rötter i Sunnesjö, son till Samuel Persson och Sara Lena Svensdotter. Sven och Karin har troligen gift sig i Väversunda omkring 1810. De flyttade från Väversunda till Klämmestorp 1819. Där innehade de 1/8. 1823 flyttade de till Åeryd, där de innehade 1/8. 1832 flyttade de till Hårstorp. Kan det möjligen tänkas att Karin hade någon tråd till Hårstorp? Till Väversunda hade nämligen tidigare innehavare av Hårstorp flyttat. Karin var dotter till Johan Larsson och Lena Bengtsdotter på Väversunda Hansegård.

Det var Peter Jonsson och hans hustru Katharina Andersdotter som sålde sin gård i Hårstorp för 3000 riksdaler riksgäld till Sven Samuelsson och hans hustru. Då var Hårstorp ännu inte skiftat. Troligen hade en sämjedelning skett, men vid laga skiftet 1833 erhöll Sven Samuelsson den västra gården och fick bo kvar på den gamla hustomten.

Vid hösttinget 1834 förekom en tvist som var lite av en arvstvist. Från Väversunda Hansegård hade Karin Johansdotters föräldrar bortförpantat den så kallade Nylyckan. Förpantningssumman var 166 riksdaler riksgäld och denna summa skulle återbetalas när kontraktet upphörde. Detta kontrakt upphörde efter att Karin Johansdotters föräldrar dött och det blev dödsbodelägarna som fick betala denna summa.

Sven Samuelsson hävdade att Lena Bengtsdotter gett sina två mågar, vilka föresten båda hette Sven Samuelsson, rätt att innan resten av boet fördelades, få ut denna summa. Vid arvsskiftet hade dock inte detta förordnande utnyttjats.

Häradsrätten ålade Sven Samuelsson i Hårstorp att genast och vid utmätnings påföljd utbetala sin andel, 83 riksdaler. Han fick även betala rättegångskostnaderna med drygt fem riksdaler.

Av domboken för 1837 framgår att kronolänsman Nelson instämt Sven Samuelsson för att denne i Ödeshög gjort sig skyldig till fylleri samt svurit och okvädat Jonas Persson i Tuna. Rätten ansåg att fylleriet inte gick att bevisa men i övrigt fick Sven böta för svordom och för okvädinsord.

Vid vintertinget 1837 hade kronolänsman Nelson instämt Sven Samuelsson för att denne på julaftonen 1836 varit överlastad av starka drycker, svurit och med okvädinsord överfallit Jonas Persson i Tuna. Det blev böter.

Domböckerna har mera att berätta om Sven Samuelsson och hans familj. Den 30 mars 1839 hände något i Porsarp. Sven Samuelsson och hans son Samuel var där. Från Peter Janssons ladugård tog de ut en häst och for sin väg. Men innan de lämnade Porsarp hade de utfarit i svordomar på allmänna landsvägen och tilldelat Peter Jansson åtskilliga slag.

Det blev tingssak på detta. Sonen Samuel hade också deltagit. Han anklagades för att ha slagit Peter Jansson minst 16 slag. Samuel ansåg att det var kanske bara fem eller sex slag och därför fick han möjlighet att avlägga värjomålsed, men avstod från detta.

Hela denna konstiga historia slutade med böter, Sven Samuelsson för okvädinsord och för att han svurit. Sonen Samuel fick böta för sexton slag mot Peter Jansson och för självpantning, för svordom och för okvädinsord. Det blev dryga böter. Vad begreppet självpantning eller självhämtning står för kan vi förstå när vi vid samma ting, hösttinget 1839 ser att Sven Samuelsson instämt Peter Jansson för att denne narrat honom vid ett hästbyte. Det var således ett hästbyte som resulterat i detta.

Familjen flyttade till Skorperyd 1847. De flyttade sedan vidare och på 1850-talet bodde de ”inhyses” i Kushult. Där dog Karin 1854 och Sven Samuelsson dog där 1858.

Sonen Samuel Johan är intressant, inte minst eftersom det om honom står att han var ”näslös”. Han flyttade runt i bygden. Om honom kan vi läsa mera under Näteryd.

Vid höstetinget 1841 uppkom vid tinget ett mål om skuldfordran mellan Sven Samuelsson i Hårstorp och Lars Håkansson i Narbäck. Den sistnämnde hade under några år, 1838-1841, haft sambruk av ena gården i Hårstorp tillsammans med Sven Samuelsson, ägaren av gården. De hade även delat bostad. De hade då blivit rejält oense och vid tinget rullades

tvisten upp. Den bestod av olika påståenden, om beten, kyrko- och kvarnskjutsar, vedbrand och vedbrands hemkörande, om lövtäkt, om mansdagsverken, om lån av hästskor med söm, m.m.

Målet återkom vid flera ting men vid höstetinget 1842 kunde parterna meddela att förlikning skett. Målet nedlades därmed. Vid vintertinget 1843 var de dock inför tinget igen med nya påståenden från båda sidor. Även då förliktes de. Detta mål visar det svåra i att sambruka jord och att bo i samma hus och dela allt.

Vid vintertinget 1840 hade kronolänsmannen instämt bönderna Jaen Svensson i Porsarp och Lars Håkansson i Narbäck för att de den 12 oktober 1839 varit berusade och slagit rusthållaren Sven Samuelsson i Hårstorp. Lars Håkansson inställde sig inte och målet uppsköts. Vid sommartinget kom målet upp.

Rätten friade Håkansson från fylleri och från att ha slagit Samuel Svensson men dömdes för att han med svordomar och okväden ha utfarit mot Svensson. Jaen Svensson friades också från fylleri men dömdes för att han utfarit mot Samuel Svensson med svordomar och okväden samt för att han gett honom tre skuffningar, flera slag och fyra *sparkar*.

Jaen Svensson dömdes dessutom för oskickligt uppförande inför rätta. Slutligen ålades Jaen Svensson och Lars Håkansson att betala ersättningar till vittnena, Gustaf Nilsson i Hårstorp, Jonas Hård i Sunneryd och Håkan Styv i Sunneryd, 24 skilling vardera.

Vid sommartinget 1841 avhandlades ett skuldfordringsmål mellan Sven Samuelsson i Hårstorp och Lars Håkansson i Narbäck.

Vid sommartinget 1842 förekom en tvist mellan Hårstorps båda ägare, Gustaf Nilsson och Sven Samuelsson. Tvisten gällde skuldfordringar med anledning av husflyttningar efter laga skiftet 1833. Troligen förliktes de båda.

Vid höstetinget 1844 inlämnades till tingsrätten ett kontrakt i vilket Sven Samuelsson och hans hustru Karin Jonsdotter till drängen Anders Nilsson i Stavreberg bortarrenderar den plan som skolemästaren Österlund förut arrenderat. Anders Nilsson hade köpt husen av Österlund och nu ordnades också arrendeavtalet för marken, ett litet område utmed landsvägen, gränsande i norr till Gustaf Nilssons rågång.

Peter Henric Österlund	1810-12-30, f d skolemästare
H Anna Karin Måhlstedt	1802-10-22 i Åtvid,

Österlund kom till Hårstorp från Fogeryd 1838. I Fogeryd stod han skriven som skollärare, i Hårstorp som f.d. skollärare. Det är därför osäkert om han fungerat som skollärare i Hårstorp. Han låg redan vid flyttningen i skilsmässoförhandlingar med sin hustru. Hon flyttade till Linköping 1839 och därefter bodde Österlund kvar i Hårstorp troligen till 1844.

Vid hösttinget 1838 dömdes Österlund för olovlig brännvinsförsäljning till böter.

Vid sommartinget 1841 registrerades vid rätten att Peter Österlund i Hårstorp till Jonas Svensson i Lilla Krokek sålt diverse lösegendom. Det var

skåp, sängar, kistor, dukar, kläder, lakan och sängtäcken till ett värde av 961 riksdaler.

Österlund var möjligen Stavabygdens förste skollärare. Han flyttade från Hårstorp till Linköping omkring 1844.

Vid höstetinget 1845 inlämnades en skrift från skoleläraren P H Österlund, då boende i Linköping. Österlund begärde nu tingsrättens formella beslut om skilsmässa från sin hustru. Av handlingarna framgår att makarna bodde i Fogeryd 1737 och att de redan då överenskommit om och ansökt om skilsmässa. Hustrun, Anna Karin Målstedt, hade flyttat från maken.

För att få det formella beslutet om skilsmässa hade Österlund annonserat i tidningar efter sin *förlupna hustru*, bl.a. tre gånger i Statstidningen, och uppmanat henne att flytta hem igen. Vidare hade hon efterlysts från predikstolarna i Väversunda, Rök, Heda, Rogslösa, Kumla, Svanshals och Trehörna.

Tingsrätten konstaterade att hans åtgärder att få äktenskapet upplöst ändå icke var till fyllest enligt lag. Hans ansökan lämnades utan avseende. Det var svårt på den tiden att upplösa ett äktenskap.

3/8, Anders Nilsson	1811-06-29, bonde på västra gården i Hårstorp,
H1 Greta Jonsdotter Falk	1797-03-04 i Adelöv, död 1858-08-16 i lungsot
H2 Maja Stina Pantzar	1828-09-16, död 1916
Barn: Karl Fredrik	1829-01-26, oä son till Greta. Utflyttad.
Gustaf Adolf	1860-03-15, ogift, drev föräldragården
Oskar Fredrik	1862-04-06, ”mekanisk arbetare”, död 1911,
Emilia Serena	1865-01-18, g m Frans Andersson från L Krokek
Josefina Elin	1866-07-28, till Stora Åby 1916,

Anders var från Stavreberg, son till Nils Jansson och Anna Maja Jonsdotter och kom till Hårstorp 1844. Han var först dräng hos Sven Samuelsson. Enligt ett kontrakt med Sven Samuelsson från 1844 övertog Anders de hus som skolläraren Österlund tidigare innehaft. Anders köpte sedan gården av Sven Samuelson 1847 men överlät den på arrende till Johan Grip.

Anders gifte sig 1849 med Greta Jonsdotter Falk. Hon var då en *fattig änka på Stava ägor* och hade tidigare varit gift med soldaten Fält. Hon var dotter till soldaten Jonas Falk och Greta Nilsdotter i Folkarps soldattorp i Adelöv.

Greta Falk dog 1858. De hade inga barn tillsammans. Anders gifte sig 1859 med Maja Stina Pantzar. De fick fyra barn. Anders Nilsson dog 1882. Maja Stina Pantzar dog 1916. Det är av allt att döma den västra gården som avses. Sönerna Gustaf och Oskar samt dottern Josefina bodde kvar i föräldrahemmet. Mer om dessa längre fram.

Vid höstetinget 1844 inlämnades följande kontrakt, ordagrant återgivet:

Vi undertecknade upplåter och bortarrenderar på 49 år, räknat från 14 mars 1845 den plan som skolemästaren P H Österlund arrenderat och som nu drängen Anders Nilsson i Stavreberg inköpt de uppsatte husen så förlänges tiden efter ovannämnde och med tillägg att bemälte plan tillökas i

södra änden från allmänna landsvägen åt väster förbi smedjan 42 alnar och i norr 105 alnar till Gustav Nilssons rågång och sedan åt öster till allmänna vägen 19 alnar till bemälte Anders Nilsson för oss emellan avslutad och överenskommen arrendesumma stor 5 riksdaler 32 skilling banko som årligen betalas den 29 september och tager således sin början 1845 med arrendet i vars hand gården komma och bliva må, och får torplägenhetens innehavare åtnjuta risbränsle årligen efter jordägarens utsyning samt den uppsatta källaren i söder om lägenheten får begagnas och infredas nämnde plan av innehavaren och betas; stängsel får vid årens förlopp avföras samt husen utom den vid allmänna vägens stängsel, även sommarbete för ett svinkreatur årligen får följa jordägarens svin emot två slåtterdagar av innehavaren till jordägaren utgöres.
Sålunda avslutat som skedde i Hårstorp den 12 oktober 1844.
Sven Samuelsson, Karin Jonsdotter, CJD
Med föregående kontrakt förklarar jag mig nöjd efterleva och fullgöra:
Anders Nilsson, ANS
Att föregående kontrakt förklaras å ömse sidor nöjde, intygas av på en gång närvarande vittnen: C Lantz, Stavreberg.

Av boupptecknigen efter Greta Falk framgår att hon efterlämnade maken Anders Nilsson men inga bröstarvingar. Närmaste arvingar var hennes avlidna sons barn, Oskar Karlsson vid Kaltorp. Det kan vara intressant att nämna den dödas gångkläder, vilka värderades till 88 riksdaler. De bestod av två rockar, 13 klänningar, fyra kjortlar, en tröja, en pälströja, 10 näsdukar, tre silkesdukar, 10 bättre och sämre kläden, fem bomullskläden, 13 förkläden, två sjalar, sex mössor, fyra pannelin, 10 lintyg, vantar och handskar, summa 88 riksdaler. Denna garderob kan vi jämföra med den som Lena Andersdotter hade, se längre fram.

Boupptecknigen efter Anders Nilsson visar att han efterlämnade änkan Maja Stina Pantzar samt fyra barn, Gustaf Adolf, Oskar Fredrik, dottern Syrena Emilia och dottern Elin Josefina. Inre lösöre uppgick till 265 kronor, under kreatur upptogs *ett sto, ett par stutar, sex kor, kalvar, sex får, en sugga och 12 höns och en tupp, summa inventarier 2222 kronor. Utlånade pengar till 26 olika låntagare i bygden uppgick till 20 167 kronor. Fastigheten 3/8 mantal Hårstorp upptogs till 6000 kronor.* Tillgångarna totalt uppgick till 26 167 kronor. Skulderna bestod enbart av boupptecknigsarvodet, 20 kronor.

Johan Grip	1805-09-25 i Gränna, arr. på Anders Nilssons gård
Stina Greta Andersdotter	(1799-01-13)
Barn: Kristina	1832-12-08, nöddöpt, död samma dag.
Maria	1835-03-26, g m Johan Fredrik Johansson, Stava
Johan	1837-12-11, arbetare vid Skärblacka pappersbruk

Johan och Stina gifte sig 1831 när de båda "tjänade" i Lilla Krokek hos Samuel Svensson. Johan var son till soldaten Johannes Grip och hans hustru Kerstin Nilsdotter på Uppgränna Knutagårds ägor. Stina var sannolikt dotter till bonden Anders Jonsson och Stina Hansdotter i Kopparp(Stora Smedstorp). Hon kan ej anträffas i födelseboken, men hon finns omnämnd i

boupptecknigen efter föräldrarna, varför denna bakgrund kan anses vara fastslagen).

Från Lilla Krokek flyttade de 1734 till Kopparp där de var hälftenbrukare på Katharina Hansdotters gård. De kom 1836 till Stavreberg och här arrenderade de förmodligen 1/16 mtl, från 1841 arrenderade de 3/32 mtl.

År 1845 flyttade de till Lilla Krokek och var där hälftenbrukare på Samuel Svenssons gård. De arrenderade 1847 eller 1848 den ena gården i Hårstorp. 1849 flyttade de till Stava där de arrenderade en gård. De flyttade 1852 till Hårstorp. Där arrenderade de 3/8 mtl. Från slutet av 1850-talet uppgavs de vara *inhyses i egen stuga* i Hårstorp. Stina uppgavs då i husförhörslängden vara *sjuklig och oduglig*. Båda dog 1878, Maria av lungsot den 5 maj och Johan den 4 december av samma sjukdom.

Johanna Persdotter Ullberg, 1821-10-21, sjuklig, utfattig.

Johanna var dotter till inhyste Peter Svensson i Sunneryd, som dog 1846. Hon flyttade från Sunneryd till Hårstorp omkring 1856 och bodde hos Grips. Hon dog utfattig 1869.

Gustaf Nilsson	1802-03-20 i Åby, bonde på 3/8 mtl i Hårstorp
Stina Karlsdotter	1792-11-24 i Ölmstad
Barn: Johan	1822-, död samma år
Per Adolf	1823-, död
Sofia	1826-12-15 i Åby, g m skollär. Ekström, se nedan
Karl Gustaf	1829-12-01, död 1852
Clara Gustava	1834-07-31, gift med Johan Peterson, se nedan

Gustaf var troligen son till Nils Larsson och Katharina Persdotter i Amundeby. Till Ödeshögs socken och då till Stavreberg flyttade han från V Tollstad 1822. Han innehade och brukade 1/16 mtl i Stavreberg men stod också som ägare av 1/8 mtl i Skrädeberg.

Han gifte sig med Stina Karlsdotter redan 1821. Han var då ännu inte 20 år. Kristina var dotter till soldaten Karl Snygg och hans hustru Kerstin Persdotter i Långeberg i Ölmstad. Hon var också systerdotter till Maja Persdotter, Abraham Jonssons hustru i Stavreberg. De flyttade från Stavreberg till den östra gården i Hårstorp 1833. De hade här köpt den ena gården av Lars Larsson för 2800 riksdaler riksgäldsmynt.

Vid sommartinget 1836 hade skattemannen Håkan Jonsson i Fogeryd instämt Gustaf Nilsson rörande skuldfordran. Gustaf Nilsson uteblev och dömdes till böter för detta. Målet uppsköts.
Gustaf Nilsson dog i Hårstorp den 29 november 1863 av *gastrisk feber*. Stina dog 10 augusti 1875 av vattusot.

Vid vintertinget 1864 inlämnades ett inbördes testamente av Gustaf Nilsson och hans hustru Kristina Karlsdotter i Hårstorp.

Boupptecknigen efter Gustaf Nilsson visade tillgångar för 7512 riksdaler och skulder för 2403 riksdaler. Under rubriken Köre- och åkerredskap upptogs bl.a. *en liggfjädervagn, två slädar, två enbetsvagnar, två gamla kärror, en skogsvagn med kärra, en slump gamla kälkar, två*

harvar, två krokar. Under kreatur upptogs tre kor, en kviga, två får, en bagge och en sugga.

Boupptecknigen 1875 efter änkan Kristina Karlsdotter visade att hon efterlämnade dottern Sofia Gustafsdotter, gift med skolläraren Ekström, samt dottern Klara Gustafsdotter, gift med Johan Petersson i Hårstorp. I boet ingick 3/8 mtl Hårstorp för 6000 riksdaler och tillgångarna uppgick till 6448 riksdaler, skulderna till 1031 riksdaler.

Vid sommartinget 1864 hade bonden Johan Petersson och organisten Frans J Ekström i Adelöv instämt sin svärmoder, nyblivna änkan Kristina Karlsdotter i Hårstorp. De klandrade det inbördes testamente som makarna tidigare under året upprättat, av vilket framgick att endera överlevande maken skulle få sitta i orubbat bo. De hävdade att Gustaf Nilsson vid undertecknandet låg i feberyra och var helt ur stånd att hålla tankarna rediga och samlade. De menade också att om testamentet ändå vore lagligt borde det endast omfatta hälften av egendomen. Flera vittnen hördes. Dessa intygade att Gustaf Nilsson vid undertecknandet var klar och redig och hade fulla själskrafter.

Johan Petersson	1831-11-04 i Rudu i Adelöv, arrendator,
Clara Gustava Gustafsdotter	1834-07-31,
Barn: Hulda Amanda	1854-10-24,
Emma Mathilda	1856-08-28, utfl t Nord Amerika 1877
Hedda Lovisa	1860-03-30 i Adelöv,
Hulda Josefina	1864-03-09,
Johan Hjalmar	1866-06-02,
Therese Valentine	1869-02-14,
Jenny Helena	1872-09-14,

Johan var från Rudu i Adelöv. Hans föräldrar var Peter Svensson och Maja Stina Persdotter. Clara var dotter till Gustaf Nilsson och Stina Karlsdotter i Hårstorp. Johan och Clara gifte sig 1853 och brukade sedan hennes föräldragård i Hårstorp. Under några år efter 1855 bodde de i Adelöv men återkom därefter till Hårstorp. Familjen flyttade till Stora Åby 1879.

Frans Johan Ekström	1823-03-03 i Svinstad, organist, skollärare, bonde
Sofia Gustafsdotter	1826-12-15 i Åby,
Barn: Amanda Augusta	1847-08-21,
Selma Serafia	1849-05-14 i Adelöv,
Tekla	1852-04-28 i -”-, utfl till Gränna 1874
Albin	1855-02-11 i Adelöv
Fabian Julius	1857-07-26 "
Dorotea Vilhelmina	1859-11-23 " t Amerika 1878
Albertina Josefina	1862-06-18, (kan ej återfinnas i födelseboken)
Ellen Olivia	1867-03-11,

Sofia var dotter till Gustaf Nilsson och Stina Karlsdotter i Hårstorp. Bakgrunden för Frans Ekström känner jag inte. Han kom till Hårstorp 1845 från Svinstad och stod skriven som skollärare. Han gifte sig då med Sofia

och de bodde i Hårstorp fram till 1849. Familjen bodde sedan i Adelövs socken åren 1849-66 men återkom därefter till Hårstorp. Dottern Dorotea reste till Amerika omkring 1878 men återkom 1886, se nedan. År 1878 flyttade familjen till Skrädeberg.

Jonas Persson Hård	1803-11-02 i Åby, livgrenadjär, infl 1825.
Maja Lena Johansdotter	1802-10-02,,
Barn: Johan Peter	1829-04-13, oä
Johan	1833-09-15,, t Sthlm 1861
Karl Alfred	1836-05-16, t Sthlm 1863
Gustaf August	1839-07-22, soldat i Hårstorp med namnet Frejd
Andreas	1842-11-02, död 1843

Jonas och Maja Lena gifte sig 1832. Maja Lena var då piga i Hårstorp. Jag har inga uppgifter om bakgrunden för Jonas eller Maja Lena. Angivna födelsedatum stämmer inte överens med födelseböckerna. Jonas fick avsked 1860 och ersattes av sonen Gustaf August. Maja Lena dog av gastrisk feber 1865 och Jonas dog 1881. Han var sista tiden inhyst hos sin son.

Om sonen Johan Peter kan nämnas att hans mor, Katharina Persdotter, gifte sig med torparen Johannes Persson på Sväms Erlandsgårds ägor. Johan Peter tjänade sedan dräng i Sväm men efter 1855 saknas uppgifter.

I domboken för 1829 kan vi läsa att Jonas Hård dömdes för lägersmål med pigan Karin Persdotter i Bodebol och var far till hennes barn. Jonas nekade men dömdes mot sitt nekande. Vi kan också se ovan att detta barn, sonen Johan Peter, togs om hand av Jonas och hans hustru i Hårstorps soldattorp.

Pigan Johanna Porslin	1811-03-26,
hennes oä d Kristina	1835-05-16,

Johanna Porslin var dotter till soldaten Sven Porslin och hans hustru Maja Hansdotter i Porsarp. Hon flyttade 1835 från Stora Krokek till en backstuga på Hårstorps ägor. Hon flyttade 1848 vidare till Sunneryds ägor. Hon var *utfattig* och dog där 1888. Dottern Kristina var piga på Lyckans ägor när hon 1858 födde en oä dotter, Hulda Matilda. Hon var liksom modern piga runt om i bygden men flyttade till Amerika 1879. Vart tog Kristina vägen? Det vet jag inte. Släkten Porslin borde få en egen bok.

3/8, Andreas Petersson	1840-12-11, bonde
Emilia Augusta Jonsdotter	1849-02-24,
Barn: Karl Johan	1869-12-18,
Hilma Serena	1872-12-10, död 730306 av slag,
Gustaf Herbert	1874-03-16, död 740527 av slag,
Anton Rikard	1875-06-09, död 750811
Clara Emilia	1878-08-15,

Här kom en ny släkt till Hårstorp. Det var inte första gången. Det har i Hårstorp förekommit många tillfälliga boenden. Andreas var son till Peter

Samuelsson och Anna Maja Jonsdotter i Glasfall. Emilia kom från Gyllinge och hennes föräldrar var Jonas Samuelsson och Johanna Charlotta Håkansdotter. Andreas och Emilia gifte sig 1868, kom 1879 från Glasfall till Hårstorp men flyttade till Heda 1883. De stannade således inte heller särskilt länge, bara fem år.

3/8,Frans A Andersson	1857-10-06, bonde på den västra gården,
Emilia Serena Andersdotter	1865-01-18,
Barn: Ossian Melker	1885-05-22, till Amerika
Gertrud Henrietta	1888-03-03,

Frans var son till Anders Jönsson och Anna Larsdotter i Lilla Krokek. Emilia var dotter till Anders Nilsson och Maja Stina Pantzar i Hårstorp. Frans och Emilia gifte sig 1883 och kom till Hårstorp samma år. De flyttade 1886 till Sunneryd. Där övertog de 3/16 mantal, den gård som Johannes Karlsson ursprungligen innehaft men som därefter bytt ägare flera gånger. Frans dog i slutet av 1920-talet. Gården i Sunneryd såldes då till Erik Axelsson i Skrädeberg. Emilia och dottern Gertrud flyttade därefter från Sunneryd.

Inga Stina Håkansdotter	1813-11-30 i Adelöv, änka, död 1871
Barn: Edla Christina Jonsdr	1846-10-01, utfl t Sthlm 1862
Augusta Amanda	1849-04-14, utfl t Sthlm 1864
Frans Oskar	1852-02-20, utfl t Sthlm 1863
Emilia Mathilda	1842-01-13, g m sold. Skog i Porsarp 1873

Inga Stina Håkansdotter var dotter till Håkan Månsson och Stina Hansdotter i Graven, Adelövs socken. Hon var änka efter hemmansägaren Jonas Jonsson i Sunneryd som dog 1852. En kort tid bodde hon i Stavreberg men flyttade sedan till Hårstorp omkring 1855.

Hon uppges i husförhörslängden vara fattig. Förmodligen bodde hon i en stuga utmed nya landsvägen, vid Altona. Hon dog 1871.

Vid en bouppteckning i Porsarp efter soldaten Skogs avlidna hustru 1876 framkom att bland familjen Skogs tillgångar fanns en stugbyggnad på Hårstorps ägor, värderad till 50 kronor. Det var den stuga som Inga Stina Håkansdotter bott i.

Under några år i början av 1860-talet arrenderades en av gårdarna av Johannes Johansson och hans hustru Kristina Johansdotter. Han var från Säby och hon från Stora Åby.

Under åren 1869-1872 var Sven Viktor Jonsson från Stava med sin familj bosatta i Hårstorp som s.k. hälftenbrukare. När de flyttat från byn kom en annan familj, också som hälftenbrukare. Det var Jonas Fredrik Jonsson från Svinåsen. Hela denna familj, Jonas Fredrik med hustru och fem barn emigrerade 1876 till Amerika.

Karl Lantz	1805-04-12, till hus, f.d. bonde,
h Lena Andersdotter	1802-01-03 i Ekeby, "genomsjuklig, oduglig",
Barn: Frans Johan	1842-12-28,t Sthlm 1862,corp vid gardet, Rossander
Maja Stina	1834-09-10, t Sthlm 1886
Frans Axel Reinhold	1864-03-23, son till Maja Stina, t Sthlm 1886

Karl Lantz var son till Jöns Lantz och Brita Stina Månsdotter. Fadern hade varit soldat i Hårstorp och suttit i fransk fångenskap några år omkring år 1808.

Karl Lantz hade under en tid varit bonde i Stavreberg men därefter flyttat till Sunneryd. De kom till Hårstorp 1857. Karl Lantz anlitades i bygden för bouppteckningar och andra skrivgöromål. I husförhörslängden beskrives hustrun Lena vara *genomsjuklig och oduglig*. Hon dog 23 september 1857 i rödsotsepidemin. Karl Lantz dog av slag 1872. Dottern Maja Stina bodde kvar i Hårstorp under ett antal år men flyttade 1886 till Stockholm, dit hennes son tidigare flyttat.

Av bouppteckningen efter Lena Andersdotter framgår att skulderna översteg tillgångarna. Den dödas gångkläder beräknades till 7 riksdaler och bestod av *2 klänningar, 3 gamla lintyger, några gamla kläden, 1 par gamla mössor med stycken, gamla skodon, 1 par gamla strumpor, 2 par gamla handskar.* Detta var hela hennes garderob.

I husförhörslängden från år 1865 finns följande notering som är lite svår att riktigt förstå.
Livgr. Frans Johan Ekström 1842-12-28, fr. Sthlm 65, vistas i Sthlm, varit gardist och lösdrivare.

I Ödeshögs födelsebok finns ingen Frans Johan Ekström född 1842-12-28. Däremot föddes då Karl (Frans) Johan Lantz, som enligt tidigare uppgift i husförhörslängden flyttade till Stockholm 1862 och blev korpral vid gardet, se ovan. Det ligger nära till hands att tro att det är denne.

Gustaf August Frejd	1839-07-22, livgrenadjär i Hårstorp
Lovisa Karolina Ax	1839 i Stora Åby,
Barn: Albert Teodor Ax	1868-05-19, hennes son
Selma Rosina	1872-12-27,
Karl Vilhelm	1874-11-25,
Jenny Erika	1877-04-07

Gustaf var son till Jonas Persson Hård och Maja Lena Johansdotter i Hårstorps soldattorp och han efterträdde sin fader Jonas Hård som livgrenadjär i Hårstorp i början av 1860-talet. Han gifte sig 1862 med änkan Lovisa Karolina Ax. De flyttade till Skrädeberg 1878. I Hårstorps soldattorp kom en ny soldat, Gustaf Marcellus Hård.

Anders Engdahl	1844-11-07 i Gränna, torpare
Klara Matilda Andersdotter	1844-10-24 i Stora Åby
Barn: Hilma Josefina	1870-02-07 i Stora Åby,
Karl August G	1873-10-10,

Frans Hjalmar 1877-01-04,

Anders var sannolikt son till Elias Engdal och Kristina Andersdotter i Uppgränna Länsmansgård. Klaras bakgrund har jag inte någon uppgift om, ännu. Anders och Klara gifte sig 1869 och kom till Stavreberg från Stora Åby 1972. Till Hårstorp kom de 1874. I Hårstorp stod de skrivna som arrendatorer av soldattorpet. I Hårstorp föddes en son som hette Frans Hjalmar. Denne kommer vi att möta längre fram i denna berättelse. Från Hårstorp flyttade familjen till Siggeryd 1879 och där förvärvade de en gård om 1/5 mtl. Där dog Anders Engdahl 1919. Hans hustrus bortgång har jag inga uppgifter om.

Nils Jonsson	1809-11-12 i Flisby,
sonen Johan	1842-02-05,
pigan Karin Jonsdotter	1806-12-??

Nils och hustrun Maja kom från Adelöv till Stavreberg 1842. De stod till en början skrivna för 1/16 mantal i Stavreberg. Senare uppgavs de vara "Till hus". Troligen hade de då sålt gården till Karl Lantz. Denna affär återgick dock. Hustrun Maja dog 1848.

Av boupptecknin framgår att Johan Grip, nämnd som arrendator i flera byar i bygden, var släkting till henne. I boupptecknin stod Nils och Maja fortfarande som ägare av 1/16 mantal. Där var också noterat att ett arv väntades efter hennes avlidna broder i Stockholm, men att detta arv var under *process*. Nils Jonsson flyttade 1849 till Hårstorp. I domboken 1843 uppgavs Nils vara smed.

Nils Jonsson uppgavs i husförhörslängden vara utfattig. Pigan Karin Jonsdotter uppgavs vara straffad två gånger för stöld och för sitt fosters död men var *ledig till äktenskap*. Hon kom från Linderås 1849. Möjligen var hon syster till Nils och hörde till familjen. De flyttade till Frinnaryd 1858.

Inhyst, Peter Samuelsson 1796-04-22, svagsint, död av bröstfeber 1857.

Peter var son till bonden Samuel Andersson och hans hustru i Skrädeberg. Peter uppgavs tidigt som *sinnessvag och utfattig*. Han tjänade dräng på många platser, även i Stavabygden. Han var "inhyses" i Lilla Krokek under ett antal år, men dog 1857 i Hårstorp. Till Hårstorp kom han troligen i början av 1850-talet.

Johannes Jonsson	1790-06-13 i Gränna, utfattig, förpantningsägare,
H Maja Johansdotter	1787-10-26 i Adelöv, död 1864
Barn: Johan	1817-08-05 i ” t Gränna 38
Johanna	1820-08-28 i Adelöv, piga på olika håll i bygden,
Anna Brita	1823-06-23 i "
Jonas	1825-12-09 i "
Gustaf	1829-02-23 i "
- Hilda Matilda	1851, oä dotter till Johanna, t Sväm 1868
- Jenny Olivia	1871-12-11, oä dotter till Hilda Matilda

Johannes och Maja gifte sig omkring 1813. Hans föräldrar var sannolikt Jonas Andersson och Stina Andersdotter i Örserums Västergård. Maja var från Adelövs socken, dotter till Jan Persson och Maja Hansdotter i Bollkälle. Hon var därmed syster till Peter Jaensson i Porsarp, som ju också kom från Bollkälle. Johannes och Maja brukade först hennes föräldragård i Bollkälle. De fick sex barn i Bollkälle innan de 1833 flyttade till Porsarp. Där arrenderade de Jaen Svenssons gård.

År 1839 flyttade familjen från Porsarp till Kushult, eller om det var Näteryd, som ibland står under Kushult. Där innehade de en gård om 1/16 mtl, senare 1/24 mtl. I mitten på 1850-talet uppges de vara *till hus*. Kanske hade krafterna börjat avta och arbetsförmågan minskat. Familjen flyttade till Hårstorps ägor i slutet av 1850-talet och uppges där ha en liten förpantning, men var *utfattiga*. Maja dog 1864. Barnen flyttade hemifrån. Johannes dog 1874 av ålderdom, på sitt förpantningstorp.

Gustaf Adolf Andersson	1860, bonde på västra gården i Hårstorp
Maja Stina Pantzar	1828, hans mor, änka 1882 efter Anders Nilsson.
Josefina	1866, syster till Gustaf Adolf ovan.

Gustaf var son till bonden Anders Nilsson och Maja Stina Pantzar på västra gården i Hårstorp. Gustaf gifte sig aldrig. Han övertog föräldragården och brukade denna till sin död 1926. Han lät också föra en kassabok under åren 1892-1925. Denna ger bra besked om den tillvaro som då rådde. Den ger besked om priser på bondens varor. Det smör som han år 1900 levererade betalades med 1,50 - 1,80 per kg, fårkött 85 öre per kg, ett kalvskinn 2,60, en tunna bark 2,25, en skjuts till Gränna 2,50, vetemjöl 25 öre per kg, en ko som sålts i Adelöv 90 kronor, 2 grisar 90 kronor.

Självhushållningens tid var nästan förbi. Bland utgifterna kan vi se att *socker kostade 60 öre per kg, Östgötakuriren 3 kronor, 5 liter gasolja 1,50, Ernst Hård för 2 dagsverken 1,50, Englund för arbete i trädgården 1 krona, vagnsmörja 30 öre, 3 kg såpa och blåkakor 1,44, Gustaf i Holkaberg för sågning 13 kronor, 1 hektoliter hösalt för 3 kronor och 50 öre.*

Gustaf dog 1926. Bland de sista utgifterna återfinner vi också kostnader för doktor och medicin. Hans syster Josefina bodde hemma i Hårstorp till 1916, då hon gifte sig och flyttade till Järnstad. Hon blev änka 1926 och återkom till Hårstorp 1931. Hon står sedan som ägare till Hårstorps västra gård fram till sin död 1945. Hon ansågs vara rik och kallades "Rika-Fina".

Karl Sven Johansson	1837-01-30, bonde på östra gården, 3/8 mtl,
Dorotea Vilh. Ekström	1859-11-23 i Adelöv, d t skolläraren F Ekström.
Ida Sofia Ottosson	1880-11-18 i Amerika, d t Dorotea Ekström

Karl Sven Johansson hade varit i Amerika men återkom till Sverige och Hårstorp 1886. Han var son till Johannes Karlsson och Stina Nilsdotter i Stavreberg. Han flyttade troligen tidigt från sitt föräldrahem och var troligen *lilldräng* i Hårstorp redan från 1849.

Det var den 24 augusti 1859 som han i kyrkoboken utskrevs till Amerika. Han återkom 1886 och hade således varit i Amerika i 27 år. Det är möjligt att han och Dorotea till en början bodde i den stuga vid Altona som Inga Stina Håkansdotter bodde i. Kanske var det de som gav namnet Altona på denna plats.

Han *lär vara gift i Amerika* står det i husförhörslängden 1885-90.

Han förvärvade sedan Östergården i Hårstorp och bosatte sig där. Hos honom bodde också Dorotea Vilhelmina Ekström med sin dotter.

Dorotea Ekström hade också varit i Amerika och återkom samtidigt och var piga hos honom, således inte hans hustru. Karl dog 1917 av leversjukdom. Dorotea Ekström flyttade med sin dotter till Skrädeberg strax efter år 1900 och gifte sig med hemmansägaren, *rentieren* Albert Teodor Engström. I hennes ställe kom till Hårstorp pigan Josefina Johansdotter.

I Östgöta-Bladet 1899 har gården utannonserats och Karl Sven Johanson avsåg då att flytta från Hårstorp. Kanske berodde detta på att Dorotea Ekström lämnat honom? Men han bodde kvar på gården och den planerade auktionen blev tydligen inställd.

Enligt annonsen var *hemmanet väl beläget nära Stava hamn och allmänna landsvägen. Där fanns åbyggnader i gott skick, goda betesmarker och skog till avsalu. På gården kunde vinter och sommar födas 12 nötkreatur och en häst. Där kunde årligen skördas ca 75 tunnor spannmål, utom rotfrukter.* Så långt annonsen i Östgöta-Bladet.

Efter Karl Sven Johanssons död 1917 bodde Josefina Johansdotter och hennes fyra barn på Östergården. Flera arrendatorer förekom, se nedan.

Josefina Johansdotter	1878-12-01, piga, ägde östra gården i Hårstorp,
Barn: Gertrud M E	1902-03-15 i Vadstena
Bror E T	1905-06-15, jordbruksarb. bodde hos modern,
Sven Melker V	1908-09-26, till Väversunda 1929
Svea Cecilia	1911-03-28, gift och flyttade till Tingstad

Josefina var dotter till skomakaren Johan Peter Petersson Holmberg och Klara Albertina Ross på Sunneryds ägor. Hon kom till Hårstorp från Väderstad år 1902 och var sedan piga hos Karl Sven Johansson, se ovan. Efter att han dött 1917 stod Josefina som ägare till östra gården i Hårstorp.

Äganderätten övergick senare på Josefinas barn. Sonen Bror kallades för *Jordgubba-Bror*. Han odlade jordgubbar. Tillsammans med *Konrad Smed* fiskade han också i Vättern. De cyklade sedan runt i bygden i var sitt distrikt och sålde fisken. Konrad hade de södra byarna och Bror de norra byarna i Stavabygden.

Östra gården ägdes troligen av Josefina Johansdotters barn fram till omkring 1946. Då köptes gården av Bror Lord, se nedan.

Gustaf Marcellus Hård	1860-02-23, livgrenadjär för Hårstorp
Matilda Andersdotter	1850-10-13,
Barn: Ernst Julius	1881-07-20, bosatt i Stava
Eda Josefina	1882-12-23, död 1883

Karl Teodor	1886-09-06, gift, se längre fram under Stavlösa,
Oskar Konrad	1889-01-02, trävaruhandl. bodde i L Krokek
Eda Albertina	1891-07-08, gift, avfl. till Visingsö
Gunnar Efraim	1899-02-04, övertog föräldragården i Stava.

Gustaf Marcellus Hård var son till soldaten Jonas Ross och hans hustru Anna Karin Häggberg på Kråkeryds ägor. Gustaf kom till Hårstorp från Väderstad 1878 och efterträdde troligen då Frejd som livgrenadjär i Hårstorp. Gustaf och Matilda gifte sig 1880. Hon kom då från Klämmestorp. Hon var dotter till Anders Magnus Johansson och hans hustru Maja Lisa Nilsdotter på Börstabols ägor.

Gustaf var sedan soldat för Hårstorp under åren 1878-1910 och flyttade därefter till Stava. Där hade han redan på 1890-talet förvärvat en gård om 1/16 mantal. Gustaf dog där den 5 november 1926. Matilda dog 1938.

Fredrik August Tränk	1836-03-30, arbetare, f.d. livgrenadjär,
Kristina Natanaelsdotter	1828-12-13,
Barn: Johan Albin	1868-07-02, till Heda 1895
Anders Peter	1869-09-09 i Heda, till Amerika 1897,
Frans Vilhelm	1872-01-22,
Emili Olivia	1877-05-14,
Maria Elisabet	1879-06-09,
(Karl Teodor	1886)
Klara Gustava	1860-08-11, gift och bosatt på Orrnäs
- oä son Karl Vilhelm	1885 i Åby
- oä d Ester Viktoria	1991-07-12, d t Klara Gustava Tränk

Fredrik Tränk föddes på Munkeryds ägor, son till livgrenadjären Mård och hans hustru Inga Stina Johansdotter. Han gifte sig 1859 med Kristina, som då var piga i Munkeryd. Hon föddes på Kushults ägor, dotter till torparen Natanael Samuelsson och Katharina Eriksdotter. När de gifte sig uppgavs han vara från Öninge. Möjligen var han tjänstedräng där då. Fredrik var sedan soldat för Sunneby med soldatnamnet Tränk under åren 1859 - 1876. Han blev då sjuk och lämnade tjänsten. De flyttade 1876 till Heda men kom 1878 från Heda till Hårstorp.

Familjen Tränk bodde centralt i Hårstorp, mitt mellan Östergården och Västergården i Hårstorp, just där idag vägen från den gamla landsvägen svänger ner mot motellet. Där ser man ännu resterna av Tränk*alagårn*. Några rester av de nedrasade timmerväggarna syns fortfarande.

Deras barn lämnade hemmet undan för undan men makarna Tränk bodde kvar i Hårstorp ännu vid sekelskiftet. Kristina dog 28 april 1904 i Hårstorp av magsjukdom. Fredrik flyttade i november 1906 till Fattighuset i Ödeshög och dog där den 17 oktober 1914 av ålderdom.

Vid sekelskiftet år 1900 bodde 17 personer i Hårstorp. På den östra gården bodde Karl Sven Johansson, hans piga Dorotea Ekström samt hennes dotter Ida Josefina samt en dräng. På den västra gården bodde Maja Stina Pantzar kvar, änka efter Anders Nilsson som dog 1882.

Dottern Emilia Serena, gift med Frans Andersson från L Krokek, brukade gården några år men flyttade sedan till Sunneryd. Sonen Oskar Fredrik blev *mekanisk arbetare* och flyttade från Hårstorp någon gång efter 1910. Maja Stina Pantzar dog 1916 av ålderdom. Dottern Josefina flyttade 1916 till Järnstad och gifte sig med Johan Danielsson. Det var endast sonen Gustaf kvar i hemmet och han stod som brukare av Hårstorps västergård. Se ovan.

På ägorna bodde Tränk och hans hustru Kristina Natanaelsdotter samt i soldattorpet Gustaf Marcellus Hård med sin hustru Matilda och fem barn.

Anton Johansson	1872-03-25 i Gränna, arrendator av östra gården
h Eda Matilda Gustafsson	1887-05-25
Barn: Evert Mauritz	1908-06-02
Anton Efraim	1910-05-04

Under åren 1909 – 1914 arrenderade Anton och Eda en av gårdarna i Hårstorp. Anton var från Boeryd i Gränna socken, son till Johan Andersson och Anna Brita Persdotter. Eda var från Porsarp, dotter till torparen Gustaf Alfred Svensson och hans hustru Hilda Maria Johansdotter. De flyttade 1914 till Kråkeryd. Hos dem bodde hans mor, Anna Brita Persdotter.

Gustaf Albin Gustavsson	1869-06-21 i Åby, arrendator av östra gården
Amanda Josefina Johansdotter	1865-02-07,
Barn: Signe Hildur M	1892-08-04,
Anna	1894-12-09,
Alice	1896-12-22,
Mimmi Teresia	1898-12-12 i Åby, g m David Gustavsson, Holkaberg
Elin Rut Ingeborg	1901-06-21, g m Oskar Hjertstedt i Kleven, Gränna
Eskil Edvin	1903-03-08,
Hemming Karl	1906-05-15 i Gränna
Bror Lennart	1910 i Åby

Gustaf och Amanda gifte sig 1891. Gustaf var son till Gustav Kaxe och Anna Maria Larsdotter i Tingstad, Stora Åby. Amanda var dotter till De bodde först i Stora Åby socken. 1900 kom de till Harsbol, där de arrenderade en gård, 1/8 mtl. De bodde sedan någon tid i Knukebo i Gränna socken och i Stora Åby socken igen innan de kom till Hårstorp år 1915. De arrenderade där den östra gården. De flyttade från byn 1920 till V Tollstad.

Den östra gården arrenderades därefter en tid av Ernst och Gerda Hård, se nedan. En brorson till Josefina Johansdotter, Holger Johansson (Holmberg) samt hans syster Signe arrenderade gården en tid. De arrenderade dessutom västra gården en tid.

Josef och Gertrud Haglund arrenderade östra gården fem år i slutet av 1930-talet. I slutet av 1940-talet köptes gården av Bror och Thyra Lord, se nedan.

Det har som vi ser varit omfattande flyttningar i Hårstorp.

Oskar Filip Kall	1885-12-30 i Väderstad, vägarbetare, g 19
Elsa Maria Gustafsson	1898-02-22,
Gösta	1920,
Kurt	1925,

Oskar och Elsa gifte sig 1919. De bodde först i Daglösa innan de 1920 kom till Hårstorp. Här bodde de möjligen på Lövhagen, det gamla soldattorpet. Efter några år flyttade familjen Kall till Stava.

Där bodde de på den gård som ligger längst söderut utmed Holavedsvägen, i det gamla huset, beläget söder om det hus som kallades *villan*. År 1932 flyttade de med sina söner till Fridhem i Näteryd.

Filip Kall var född i Väderstad. Elsa hade sina rötter i Ärliatorpet i Stora Smedstorp. Filip Kall dog 1966. Elsa bodde kvar i Näteryd en tid men flyttade sedan till Ödeshög. Huset hade hon kvar någon tid till och bodde där möjligen också någon sommar ytterligare. Sedan såldes det och Fridhem har sedan dess använts som fritidsbostad.

Ernst Julius Hård	1881-07-20, arrendator,
H1 Hulda Charlotta Andersson	1878-03-27 i Allhelgona, död 1915,
H2 Gerda V Persdotter	1890- i Grevbäck, g 1917
Barn: Elis	1911,
Ivar	1912,
Sven Olof	1817,
Helge	1921, bosatt i Linköping, död 2006
Gunborg S V	1925,
Evert	1927, bosatt i Linköping
Arne I	1930, bosatt i Linköping

Ernst var son till livgrenadjären Gustaf Hård och hans hustru Mathilda Andersdotter i Hårstorp. Ernst gifte sig med Hulda Andersson och bodde en tid i Ödeshög och hade då anställning som snickeriarbetare. De flyttade till Hårstorp omkr. 1914. Hulda dog av hjärtfel 1915. Ernst gifte sig 1917 med Gerda Persdotter. Jag har ingen uppgift om bakgrunden för någon av dessa hans hustrur.

Ernst arrenderade en tid den östra gården i Hårstorp. Möjligen bodde de där också under den tiden. Ernst och Gerda förvärvade sedan, kanske 1913, torpet Lövhagen, som tidigare varit soldattorp. Enligt uppgift från boken Gods och gårdar hade Ernst där 1 häst och 5 nötkreatur. Säkerligen gällde detta för arrendet av den östra gården. Ernst fick senare anställning som vägarbetare. Så småningom kom planer på motorväg och i avvaktan därpå belades fastigheten med förbud mot ombyggnader. Ernst och Gerda började bli gamla och flyttade omkring 1963 till Ödeshög. Bostadshuset användes sedan en tid som arbetsplatskontor. Motorvägen går numera rakt över platsen där soldattorpets hus en gång stod. Samtliga husen revs i slutet av 1960-talet. Idag står en minneskylt invid motorvägen.

Soldattorpet i Hårstorp omfattade 19 tunnland mark. Det såldes 1912 till Karl Jernström i Stava för 3000 kronor. Säljare var innehavarna av Hårstorp, Gustaf Andersson och Josefina Andersson och Maja Stina Pantzar och Karl Sven Johansson. Vittnen var C A Larsson i Ruskilsby och G Hård i Stava. Tillträdet skulle ske den 14 mars 1913. Förmodligen sålde Jernström torpet vidare till Ernst Hård.

Bror Lord	1893, bonde på den östra gården i Hårstorp
Thyra Lord	---- från Skåne

Bror Lord var son till livgrenadjären Uno Lord och Hulda Lindbom i Brodderyd. Han var då också bror till Alma Lord, Gunnar Hårds hustru och till Ellen Pettersson på Skansen. Bror Lord stod som ägare till fastigheten Skansen innan den övertogs av Ellen och Axel.

Bror och Tyra innehade och brukade sedan Karlsro i Rossholmen, belägen mellan Rossholmen och Näteryd. Det var Rossholmens soldattorp.

Bror Lord köpte i slutet av 1940-talet den östra gården i Hårstorp och brukade den. Bror sålde på 1950-talet gården till arkitekt Royer, som redan tidigare inköpt den västra gården. Den sista mjölkkon i Hårstorp gick förmodligen och betade på Östergårdens ägor någon gång i början av 1950-talet.

Nya tider i Hårstorp

Från mitten av 1900-talet var Hårstorp inte längre någon bondby. Då hade den gamla byn med sina gamla hus anpassats för att bli ett motell för den alltmer tilltagande biltrafiken.

Den 24 juni 1949 öppnade arkitekten Rolf Hollander från Stockholm en kiosk och en liten servering av läskedrycker. Detta var bara början.

Snart kom en ny ägare. Han hette Royer. En ny restaurangbyggnad byggdes 1954 och med nyhetens behag åkte människor på bilutflykt från omkringliggande städer till Vida Vättern för att äta eller dricka kaffe.

Jordbruket i Hårstorp är sedan länge nedlagt. Några hästar går på bete på de gamla åkrarna. De är inga arbetshästar. Som bondby är Hårstorp nu bara ett minne, med alla dess människor, bönder, bondhustrur, drängar och pigor, torpare, soldater och deras familjer.

Hårstorp inklusive motellrörelsen ägs och drivs år 2000 av familjen Pantzar. Detsamma gäller bensinmacken. Fyra familjer bor nu permanent i Hårstorp. Det bör också tilläggas att släkten Pantzar har gamla traditioner i Hårstorp.

Detta är min berättelse om Hårstorp. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson i december 2008

Arne Ivarsson

Kopparp

en gammal by i Holaveden.

I Kopparp finns idag tre gårdar. De har inga speciella namn. En av dem är bebodd permanent, de övriga två har fritidskaraktär. Det finns dessutom två fritidsfastigheter.

Allmänt om Kopparp

Kopparp omfattar ett mantal och har en areal av 118 hektar. Kopparp är en gränsby till Småland och belägen mitt i Holaveden. I söder går gränsen i sjön, förr kallad Stavsjön, senare kallad Gyllingesjön och Kopparpasjön. Kopparp gränsar till Lakarp i väster, Holkaberg i norr, Munkeryd i nordost och Gyllinge i öster samt Gyllingesjön och Norra Kärr i söder. Norra Kärr ligger i Gränna landsförsamling.

Byanamnet med dess arp-form har under de senaste fyra hundra åren haft nuvarande stavning. Namntypen är densamma som de namn som slutar på torp och är den mest talrika ortnamnstypen i Sverige. Ca 7500 sådana -arp eller -torpnamn finns i landet. Enligt de flesta bedömare har namntypen kommit till våra bygder åtminstone på 1100-talet.

Inom denna namntyp finns en äldre typ och en yngre typ. Jag tror att Kopparp tillhör huvudskiktet i denna namntyp och vi kanske kan anta att namnet Kopparp tillkommit någon gång i början av vår svenska medeltid. Förleden i denna namntyp är ofta ett mansnamn. Kanske kan vi anta att det en gång har betytt Koppes torp, som sedan blivit Kopparp.

Den geometriska ägoavmätningen från 1639 har en enkel kartskiss över Kopparps kronohemman med dess ängar och gärden. Det är den äldsta kartan över Kopparp. Utmarkerna är inte medtagna. För Östergärdets 15 små åkrar uppgavs fem tunnor i utsäde och för Västergärdets åtta åkrar 5½ tunnor. Ängarna uppgavs ge 30 lass hö. Vidare har antecknats att det fanns skog och utmark så mycket som behövdes, och fiske i Staffanssjön. Den största åkern låg norr om gården Några vägar fanns inte utritade på denna enkla karta.

Storskifte och laga skifte

Kopparp var ursprungligen en ensamgård och var så ända fram till omkring 1700. Då uppträder två bondefamiljer i längderna. Dessutom var sannolikt Jöns Nilsson ensam brukare av gården i Kopparp under 1720- och 1730-talen. När storskiftet genomfördes 1818 fanns tre ägare, Peter Hansson som ägde halva hemmanet samt Peter Andersson som ägde en fjärdedel liksom pigan Karin Hansdotter också en fjärdedel.

År 1860 genomfördes laga skiftet och då blev Kopparp uppdelat i fyra gårdar, fyra ägare som ägde var sin fjärdedel. Två av dem hade husen kvar på den gamla hustomten men de andra två hade redan tidigare flyttat sina hus.

Den ursprungliga gårdstomten var belägen ungefär där hustomten till Artos gård är belägen idag, där alltså Albert och Astrid bodde. En av de fyra ägarna ålades att flytta. Katharina Hansdotters hustomt förlades utmed vägen mot Gyllinge och hennes marker var samlade åt sydost, mot sjön. Denna utflyttning blev inte av. Hennes gård blev uppköpt av hennes brorson och hopslagen med hans gård.

Där Arto bor idag kan vi således räkna med att människor har bott i närmare tusen år. Här fanns fina betesmarker och här fanns fiske. Detta var säkert avgörande när boplatsen valdes.

Släktgård

Kopparp är ingen gammal släktgård. Visserligen bodde under större delen av både 1700-talet och 1800-talet en och samma släkt i byn men denna släkt finns inte kvar idag. I den släkten ingick medlemmar av Hans Nilssons släkt från Gyllinge. En intressant person i denna släktkedja var Sven Jönsson i Kopparp. Han avled 1785 och efterlämnade en förmögenhet på över 5000 riksdaler, kanske mer än tio gånger så mycket som ett normalt bondehem i bygden på den tiden.

Bland tillgångarna fanns åtskilliga gårdsinnehav, Kopparp, Lilla Krokek, Råby, Gyllinge, Sjögetorp, Jussberg, Fagerhult mm. I protokollet ingår en förteckning över 28 brev och handlingar. Där nämns bl. a. en handling rörande skattläggningen av sågen och kvarnen som fanns i byn. Där fanns också en handling om utökning av kvarnen i Kopparp med ett par kvarnstenar och en handling rörande en vadmalsstamp i Kopparp.

Epidemier och farsoter

De epidemier och farsoter som gått över bygden under gångna tider har hemsökt även Kopparp men inte så våldsamt som många andra byar. I pesten 1710-11 dog en person i Kopparp. I Stora Krokek dog sju personer i pesten. År 1773 som var ett år med höga dödstal dog tre personer i byn, två av rödsot och en av bröstsjuka.

I den svåra rödsotsepidemin 1857 dog fyra personer i Kopparp. Som jämförelse här kan nämnas Sunneryd med nio döda, Stavreberg sju döda, Porsarp fem döda och Gyllinge fyra döda. I Stavabygden dog totalt ett 50-tal personer i denna epidemi hösten 1857.

Vägar och stigar

Kopparps kyrkväg gick rakt norrut genom skogen och ut till vägen mellan Munkeryd och Stava vid Rödjegatorna. Den gick således förbi Starklyckan och därefter över Holkabergs ägor. Stigarna var många. Det gick stigar till Munkeryd, till Gyllinge och till Lakarp.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits på Kopparps ägor ända sedan 1600-talet. Förutom soldattorpet har funnits åtminstone 3-4 torp ytterligare men under skilda tidsperioder. År 1818 fanns enligt storskifteskartan två torp, soldattorpet samt Starklyckan längst i norr.

På kartan från laga skiftet 1856 fanns också två torp, soldattorpet samt ett torp, Lena-lyckan, i nordväst intill gränsen mot Lakarp. På Starklyckan fanns då inte längre några hus, enligt kartan.

På häradskartan från 1870 finns tre torp, soldattorpet samt torpet Lena-lyckan i nordväst invid Lakarps gräns samt ett torp i öster, egentligen en liten gårdsdel, Karlssons torp, som tillkommit på 1860-talet, där senast Nils Karlsson bodde ännu år 2000. Omkring sekelskiftet år 1900 tillkom ytterligare ett torp, Rosenlund, utmed vägen mot Gyllinge i öster.

Starklyckan var sannolikt tillsammans med soldattorpet det äldsta torpet på Kopparps ägor. Det finns skäl att anta att det bott människor på Starklyckan redan under 1600-talet och fram till omkring år 1850. Åkertegarna på starklyckan sträckte sig utmed Holkabergs gräns, från vägen i öster ned till bäcken. Husen låg ungefär mitt i backen, ett gott stycke från vägen.

Torpet Lena-Lyckan låg i nordväst invid gränsen mot Lakarp. Det tillkom någon gång under första hälften av 1800-talet. Namnet Lena-lyckan har torpet fått efter Lena Alm, som troligen var den sista som bodde där. Torpet revs någon gång före sekelskiftet år 1900.

Karlssons torp är egentligen inget torp utan en gårdsdel, omfattande 1/48 mantal. Det uppkom på 1850-talet. Där bodde senast Nils Karlsson, son till Albert och Julia Karlsson.

Torpet Rosenlund tillkom 1897. Det byggdes sannolikt av Karl Adolf Andersson, bondson från Kopparp. Sedan bodde där August Forsander med sin familj. Den siste som bodde där permanent var sonen Elis Forsander. Det ägs nu av en dotterdotter till August Forsander och används som fritidsbostad.

Soldattorpet tillkom troligen i slutet av 1600-talet, då indelningsverket tillkom. Men soldater har säkerligen bott i Kopparp även innan dess. De soldater som jag har antecknade i Kopparp är följande:

Sven	antecknad 1691
Anders Brask	antecknad 1690
Nils Olofsson	antecknad som ryttare år 1691 - 95
Erik Isaksson Valler	fick avsked (pension) år 1734
Lars Ljungkrans (Ljunggren)	1735-1758
Samuel Lindström	* 1740, 1770-1799
Nils Stark	* 1760 i Vireda,1790-1808,fånge i Frankrike
Jonas Stark	* 1784 i Trehörna, 1808-1815
Jöns Krok	* 1793 i Vireda, 1815-1827
Olof Svensson Frost	* 1801 i Stora Åby, 1825-1853
Gustaf Alfred Klein,	* 1833, 1853- 1889, död 1915
Johan Albin Lindberg,	* 1864 i V Tollstad,1889-1906, död 1943

Johan Albin Lindberg var den sista soldaten i Kopparps soldattorp. Han flyttade efter slutad soldattjänst med sin familj 1906 till torpet Fridhem på Narbäcks ägor.

De sista som bodde i soldattorpet var familjen Ferb. Klas Ferb hade varit soldat för Stora Krokek men bodde på äldre dar i Kopparps soldattorp. Han köpte soldattorpet 1907.

Utöver dessa torp har det sannolikt funnits ytterligare ett torp i nordost, nära gränsen mot Munkeryd. Vilka som bott där är inte klarlagt.

Utöver torpen bör också nämnas kvarn och såg som funnits i byn. De är nämnda vid storskiftet 1818 som gemensamt ägda. Kvarnen låg invid den gamla tomtplatsen men sågplanen låg längre norrut.

Den 29 oktober 1763 omkom Jöns Nilsson genom att han föll ut ur kvarnkammaren ner på vattenhjulet och krossades till döds.

Bönderna i Kopparp var ibland oense med ägarna till Holkaberg rörande vattnet i bäcken för att driva såg och kvarn. Om detta har nämnts något också under Holkaberg

Ur domböcker och bouppteckningar

Ur domböckerna kan vi få uppgifter om tillvaron i byn gamla tider**.** Vid tinget förekom tvister, brottmål, lagfarter, förmynderskap mm. De anteckningar ur domboken som jag gjort har jag infogat här och där i denna berättelse. Ur bouppteckningar kan vi få kännedom om de levnadsomständigheter som människorna hade, om möbler och husgeråd, om kläder, om kreatur, om åkerredskap och vagnar samt om gårdar. De bouppteckningar som jag på landsarkivet anträffat har jag försökt att på samma sätt ta uppgifter ur och infoga i denna berättelse.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika kan märkas även i Kopparps historia och omfattade omkring 15 personer.

Intressanta människoöden

Bland alla de intressanta människor som jag mött vid detta arbete rörande Kopparps historia vill jag nämna Sven Jönsson, en storman i bygden, vidare *inhysta drängen Anders Johansson* som i åtskilliga år bodde i Kopparp men som dog i Fattighuset i Ödeshög 1867.

Vidare vill jag nämna soldaten Nils Stark som liksom sin kollega Jöns Lantz från Hårstorp satt i fransk fångenskap. Stark överlevde fångenskapen och kom åter till fäderneslandet och blev då torpare på Kopparps ägor på den s.k. Stark-lyckan.

Utöver dessa vill jag nämna två kvinnor, Sara Jonsdotter och Lena Greta Alm. Läs vidare om dessa och andra människor längre fram, i avsnittet *Människorna i Kopparp*.

Människorna i Kopparp

Mina äldsta uppgifter om Kopparp kommer från Älvsborgs lösen 1571. För att lättare se den äldsta tiden i Kopparp börjar jag med en översiktstabell.

År	Namn mm	Källa
1571	Nils (15 lod silver, 1,5 lod koppar, 12 oxar, 2 stutar, 3 kor, 3 ungnöt, 10 får, 6 svin, 1 häst)	Älvsb

1613 Knut (Nils) Älvsb
1622 Julkalaset i Stava slutade med dråp, se nedan
1626 Hovrätten *skonade Lasse Toresson till livet,* se nedan
1627 Lasse M
1631 Lasse M
1632 *Brita i Kopparp var med barn, vem var fadern, se domboken, nedan*
1633 Lasse M
1637 Lasse BU
1640 Bengt M
1640 Lasse J
1641 Lasse med hustru, son och dotter M
1643 Lasse med hustru, son och dotter M
1644 Lasse med hustru och dotter M
1645 Lasse med hustru M
1646 Lasse med hustru och son M
1646 hade Lasse i Kopparp och hans son varit i slagsmål, se nedan
1647 Lasse med hustru och en son M
1647 Lasse, gammal Mil
1648 Lasse med hustru Kerstin Knutsdotter M
1651 Lasse (med hustru), M
1652 Lasse J
1653 Per i Kopparp tvistar med Olof i Lakarp, se nedan
1655 Lasse med hustru Kerstin J
1657 Hustru Kerstin i Kopparp dömd att böta för smädeord, se nedan
1658 Lasse med hustru Kerstin J
1658 Bengt i Sunnesjö gav Mårten i Kopparp ett blodvite, se nedan
1659 Lasse med hustru Kerstin M
1660 i dec föddes Per, Mårtens son i Kopparp K
-"- är Björn i Kopparp omnämnd i sockenstämmoprotokoll K
1661 Björn i Kopparp är vittne vid tinget, se nedan
1661 27 feb föddes Anna, Björns dotter i Kopparp K
-"- 31 feb dog Lars i Kopparp, gammal ryttare K
1662 Mårten i Kopparp dömd till böter vid tinget, se nedan
1662 Vite mellan Mårten i Kopparp och Hans i Gyllinge, se nedan
1664 Ragnil i Kopparp i tjuveri, systern Ingrid föga bättre. S
1665 Björn i Kopparp ligger för döden, Nils i Öjan rotemästare S
1670 Peder i Kopparp i borgen för svågern Mårten Larson, se nedan
1672 Måns Larsson och Per Janson i Kopparp i tvist, se nedan
1673 Peder i Kopparp tvistar med snörmakaren Elias Månsson, se nedan
1674 Peder i Kopparp är skyldig Sven i Narbäck, se nedan
1674 Peder i Kopparp är skyldig Anders i Haddåsen, se nedan
1674 Måns i Kopparp är skyldig Jon i Tuna två daler, se nedan
1674 Peder i Kopparp är skyldig Jon i Porsarp 88 daler, se nedan
1675 Peder Björnson i Kopparp upphittat en stickvärja, se nedan
1675 Lars J
1678 Brita i Kulhult hade sålt en ko till Måns i Kopparp, se nedan
1679 Måns i Kopparp hade rest till Stockholm, se nedan,
1681 Måns med hustru och piga Elin M
1682 Måns med hustru, sonen Jöns, piga Elin M

1685 Måns L J
1687 Måns med hustru, sonen Jöns och piga Karin M
1688 Måns med hustru, son Joen och dotter Brita M
1689 Måns med hustru, son Sven och pigan Brita M
på ägorna sventjänare Anders Brasks hustru Anna
1690 Måns med hustru, sonen Sven och dottern Brita, M
på ägorna sventjänare Anders Brasks hustru Anna
1690 Måns i Kopparp köpt en ko av Erik Björnson i Tuna, se nedan
1690 Måns Larson i Kopparp hade instämt Nils i Holkaberg, se nedan
1691 Måns med hustru, sonen Sven och piga Maria M
på ägorna sventjänare Sven Olssons hustru
1692 Erik Björnsson i Tuna stulit en tjur för Måns i Kopparp, se nedan
1692 Måns Larssons hustru anklagad för äreröriga beskyllningar, se nedan
1693 Måns med hustru, sonen Sven och dräng Lars M
på ägorna sventjänare Nils och piga Ingrid
1696 Måns Larson i Kopparp försummat gudstjänsten, se nedan.

Förklaringar
Älvsb = Älvsborgs lösen, M = mantalslängd, J = jordebok,
BU = boskaps och utsädeslängd, K = kyrkobok, S = sockenstämma

Detta var våra äldsta uppgifter om Kopparp i tabellform. Jag skall här nedan kommentera vissa av dessa uppgifter. Jag börjar med Lasse Toresson.

Lasse Toresson	- - - -,
H Kerstin Knutsdotter	- - - -,
Barn: Thore	(1618), bonde i Kulhult, död där 1698
Ingrid	- - - -, gift med Bengt i Gyllinge,
Sigrid	- - - -, gift med bonden Knut Jönsson i Hägna,
(?) dotter	- - - -, gift med Björn i Kopparp, se nedan,
Kerstin	- - - - , se domboken under Svinåsen och Glasfall

Under åtskilliga år och fram till sin död 1661 bodde i Kopparp en ryttare som hette Lasse Thoresson. Han tjänade i Jöns Hanssons kompani och hade skött sig bra. Så bra att han den 26/3 1629 fick Kopparps gård som en personlig förläning på livstid. Han hade då tjänat som ryttare i 31 år.

Lasse beskrevs som *mycket ålderstigen 1647,* då Kopparp och andra byar kom att tillhöra Brahes grevskap. Detta torde innebära att Lasse Thoresson kanske var född omkring 1580. Lasse avled i Kopparp den 27 februari 1661.

Hans hustru hette Kerstin Knutsdotter och hon fick löfte om att behålla Kopparp i ytterligare 12 år, men hon och hennes son Thore föredrog att 1663 flytta till Kulhult. Detta hemman skulle hennes son Thore efter hennes död få behålla utan utlagor. Kerstin Knutsdotter var möjligen dotter till den Knut som fanns i Kopparp i början av 1600-talet.

Utöver sonen Thore fanns troligen en dotter Sigrid Larsdotter, som gifte sig med Knut Jönsson i Hägna och en dotter som var gift med Björn, den Björn som övertog Kopparp efter Lasse Thoressons död. Vidare fanns en dotter som hette Ingrid och var gift med Bengt i Gyllinge. Om henne kan vi

läsa under Svinåsen. Om Kerstin Knutsdotter och Thore Larsson finns mer att läsa under Kulhult.

Om vi skall fundera något över Lasse Toressons bedrifter som ryttare kan vi vara säkra på att han deltagit i krigen i Tyskland. Han kanske också var med den dimmiga morgonen vid Lützen där kung Gustav II Adolf stupade. Om vi skall fundera vidare kan vi också tänka oss att Lasse var kanske inte särskilt stor till kroppsväxten. Hans häst var inte heller särskilt stor, ungefär som en russ.

Julkalaset i Stava år 1622

Jag skall börja med att berätta vad som hände vid julkalaset hos Per i Stava, julen 1622. Det var bygdens befolkning som hade samlats i Stava. Det var jul och det vankades helt säkert en hel del av både mat och dryck. Det började bli sent på kvällen och många hade gått hem, men åtskilliga var ändå kvar.

Värden, Per i Stava, hade *gått avsides för att sova i en kammare*. Kvar i gästabudssalen fanns Lasse i Kopparp, Olof i Krokek och Per Olsson i Krokek och kanske flera. Olof och Lasse hade börjat en *ordkastning* om en legopojke och Olof fällde några okvädinsord och kallade Lasse en padda och gick sedan *sina ärenden ut på gården*.

När han kom in igen satte han sig inte på försätet, där han förut suttit utan stod upp i bänken framför Lasse och sa till honom: *Jag vill nu sitta hos dej, min bror*. *Ja väl*, svarade Lasse. I detsamma slog Olof Lasse på munnen och i ansiktet många hårda slag och förde honom under sig i bänken och höll honom med den ena handen och slog honom med den andra. Lasse kunde icke komma upp, ty Olof var starkare.

Vi kan anta att nu blev Lasse panikslagen och drog sin kniv och stack Olof i buken. Olof sprang upp och sade: *Du stack mig din skälm*. Sedan levde Olof i tre dygn och därefter dog han. Att slagsmålet gått till så som beskrivits, det kunde Olofs granne, Per Olsson i Lilla Krokek berätta, *ty han var med och såg allt.* Han vittnade härom under ed. Hustrun i gården vittnade också, som en syster till den dödas hustru Karin, att slagsmålet hade gått till på detta sätt. Flera personer fanns då inte i stugan.

Den 11 mars 1623 hölls ting i Heda om dråpet. Sedan det noga hade rannsakats och skärskådats tog de tolv i nämnden saken under betänkande. Hur skulle de döma, antingen till livet eller efter kapitel 12 i Dråpabalken till penningböter?

Nämnden bedömde sedan att själva trångmålet, som dråparen befann sig i, när han låg under Olof i bänken, det var ändå *inte riktigt rätt livs nöd* som lagen säger i berörda kapitel, eftersom Olof inte brukade något vapen. Därför kunde inte nämnden värja hans liv.

Då steg den dödes hustru, Brita Bengtsdotter fram. Det var hon som med sina barn var målsägande. *Hon bad för dråparen, att han måtte av höga överheten bli förskonad till livet och att han måtte utlägga en kristlig bot.*

Lasse Thoresson var således av häradsrätten dömd att mista livet, men fallet skulle underställas den kungliga hovrätten. Denna var då belägen i Stockholm. Göta Hovrätt hade ännu inte inrättats. Ärendet drog ut på tiden.

Den 5 september 1625 dömde häradsrätten Jöns Bengtsson i Stava som rätt målsman för Olof Svenssons barn i Krokek och att uppta mansboten av

Lasse Thorsson i Kopparp på deras vägnar, som är reda penningar 200 daler och till hustrun vänskaps gåva koppar 2 lispund.

Den 13 mars 1626 togs på tinget i Heda det sista steget i denna rättsprocess. Då meddelades domen från den kungliga hovrätten i Stockholm. Den hade *skonat Lasse Thoresson till livet, att han skall ge målsäganden full mansbot, konung och häradsbot oförsummat. Så konstaterar rätten, haver Lasse full mansbot erlagt. Därför fälldes nu Lasse uti Konungssaken till 13 daler och 8 örtugar, sammaledes ock häradet efter det 13 Cap. uti Dråpabalken och fick han så av målsäganden fridsbrev.*

År 1646 hade Lasse i Kopparp och hans son varit i slagsmål med skattebönderna Jon och Per i Husaby vid Gränna. Troligen var det ingen tillfällig osämja. För att stilla osämjan beslöt Tingsrätten att utsätta vite mellan dem. Det sattes till ett par oxar för dem som först bryter sämjan.

Lasse i Kopparp avled 1661. Han var troligen oförmögen att själv driva gårdsbruket de sista åren och hans son Tore hade kanske annat för sig. I slutet av 1650-talet fanns en man som hette Björn i Kopparp och drev gårdsbruket. Björn var gift med en dotter till Lasse.

Den 9 februari 1667 var Lasse Thoressons hustru, Kerstin Knutsdotter, på tinget i Heda, anklagad för smädeord mot Kerstin i Gyllinge och för okvädinsord mot Hans i Gyllinge. Hon dömdes för detta att böta sex daler.

Deras söner, Thore i Kulhult samt dottersönerna Erik och Peder förekommer i domböckerna och vi återkommer till dem.

Från 1653 har vi en något osäker notering ur domboken. Per i Kopparp hade en tvist med Olof i Lakarp om en brännvinspanna.

Björn	- - - -, bonde i Kopparp,
? Larsdotter	- - - -,
Barn: Peder	- - - -,
Erik	- - - -, gift med Karin Svensdotter från Stava,
Anna	1661-02-27, ev. gift med Mårten Larsson

Björn var gift med en dotter till Lasse Thoresson i Kopparp. Vi vet inte särskilt mycket om Björn, men något lite vet vi. Han var rotemästare, enligt ett sockenstämmoprotokoll. När Björn låg för döden 1665 utsågs efter honom Nils i Öjan som rotemästare.

Björn i Kopparp hade en son som hette Peder och en son som hette Erik och en dotter som hette Anna. Hon föddes den 27 februari 1661. Till Kopparp kom då också Mårten Larsson, troligen måg till Björn och gift med Anna. Björn och Mårten drev tillsammans gårdsbruket i Kopparp. Björn dog vid mitten av 1660-talet och Mårten Larsson flyttade med sin familj till Björstorp. Mårten och hans svåger Per, eller Peder, är omnämnda i domböckerna några gånger.

Bengt i Sunnesjö hade 1658 gett Mårten i Kopparp ett blodvite och fick böta tre daler för denna bedrift. Mårten Larsson förekom vid flera tillfällen vid tinget. 1662 hade han gjort sig till målsman i en annans sak och dömdes att böta tre daler.

Han hade också kommit i delo med Hans i Gyllinge och vid tinget 1662 sattes ett vite mellan dem på 40 daler, att *vilken av dem som först med ord eller gärningar avbryter skall ha förverkat denna summa*. Mårten Larsson flyttade från Kopparp till Björstorp i Adelöv, troligen vid mitten av 1660-talet, men han skulle även framdeles omnämnas i domböckerna.

Vid tinget år 1670 hade Peder Björnsson i Kopparp gått i borgen för de böter som skulle tillfalla målsäganden för en stut som hans svåger Mårten Larsson stulit från Arvid i Narbäck. Han lovade ge målsäganden dessa 20 daler kopparmynt.

I Kopparp fanns i början av 1630-talet en kvinna som hette Brita. Hon *hade låtit sig lägras* . Målet kom upp vid sommartinget den 11 juni 1632. Brita angav landsgevaldigerns tjänare för att han hade lägrat henne. Denne var inte med vid tinget och målet sköts upp till nästa ting. Han förnekade då allt samröre med Brita. Hon bekände då att det i stället var en gift karl, Gustaf i Hultsjö i Gränna socken som lägrat henne. Denne erkände lägersmålet och eftersom det skett i Hultsjö blev ärendet översänt till Vista härad.

Måns Larsson	1632, bonde, död 1699
H Anna Jönsdotter	1635 i Gränna, död -
Barn: Jöns	1660, bonde i Lakarp, sedan i Kopparp
Sven	1660, g 1696 m änkan Kristin Andersdr i Porsarp
Sigrid	- - - -, g 1703 m Karl Andersson fr V Tollstad
Anna	1687, död 1696 (?)
Elin	(1664), g m Lars Andersson, sedan med Tyres Nilsson
Brita	- - - -, gift med Jöns Larsson i Lilla Smedstorp
Ingrid	----

Måns Larsson var bonde i Kopparp från omkring år 1670 och fram till sin död 1699. Han var född i Äpplehult i Adelöv 1632 och han hade varit en stark och frisk man. Så uppgavs i kyrkoboken när han dött. Det uppges också att Måns varit soldat och att hustrun flyttat med honom och bott nio år i Björstorp i Adelöv och därefter i Kopparp. Hans hustru, Anna Jönsdotter var född i Gränna 1636. Hon dog i Kopparp 1704.

De hade åtminstone sju barn, Jöns född 1660 blev bonde i Lakarp och senare i Kopparp, Sven blev bonde i Porsarp, Sigrid gifte sig med Karl Andersson från Tegneby i Västra Tollstad. Dottern Brita gifte sig med Jöns Larsson i Lilla Smedstorp, Elin var gift med Lars Andersson och efter hans död med Tyres Nilsson i Stora Krokek. Dottern Ingrid slutligen har jag inga uppgifter om. Hon dog kanske ung.

Vi kan undra om Måns Larsson hade någon släktskap med Peder Björnsson och Mårten Larsson. Var han möjligen en broder till Mårten Larsson? Jag har inget svar på denna fråga.

Vid hösttinget 1672 hade Måns Larsson och Per Jansson (Peder Björnsson ?) i Kopparp besvärat sig över Lars Andersson från Sik i Heda. Denne hade 1669 låtit städja sig som soldat för Kopparp och tagit emot 170 daler kopparmynt i knektalega samt persedlar och ersättning av annat slag.

Han hade därefter inte tillträtt sitt uppdrag och hade inte återlämnat något av ersättningen, *utan allt förslösat*.

Peder i Kopparp fordrade år 1672 betalning för en oxe som snörmakaren Elias Månsson i Gränna köpt av honom. Det blev en diskussion vid rätten om huruvida det var snörmakaren eller hans kompanjon som skulle betala. Hur det slutade har jag ingen uppgift om.

Häradsrätten konstaterade 1674 att Måns och Peder i Kopparp hade en del skulder att betala. Peder i Kopparp hade ännu inte betalat Arvid i Narbäck de 15 daler kopparmynt som hans svåger Mårten Larsson genom en stöld blivit skyldig Arvid och som rätten vid tinget den 11 mars 1670 beslutat om. Rätten pålade nu Peder i Kopparp att till nästa midsommar betala skulden. Peder skulle också före nästa midsommar betala ett silverbälte som han för ett och ett halvt år sedan lånat av Anders i Haddåsen. Vidare var Peder i Kopparp skyldig Jon i Porsarp 88 daler kopparmynt. Som en delbetalning hade han givit Jon två kor, värda 28 daler. På skulden återstod således 60 daler och rätten ålade honom att betala skulden före jul. Måns i Kopparp blev också ålagd av rätten att reglera en skuld till Jon i Tuna. Denna skuld gällde foder.

Peder Björnsson i Kopparp hittade i januari 1674 en liten stickvärja på stora allmänna vägen mellan Holkaberg och Narbäck. På tre ting hade detta blivit upplyst och kungjort. Värjan har värderats till sex daler silvermynt. Tredjedelen därav får Peder Björnsson i hittelön. Värjan har tilldömts hans höggrevliga nåd, riksdrotsen.

Vid sommartinget 1675 blev Peder i Gräsbergs Hybbeln ålagd att på nästa ting bevisa att han betalt sin skuld till Måns i Kopparp, nämligen en halv tunna malt.

Vid vintertinget 1678 beklagade sig gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck över den svåra missväxt som han i år haft på säd. Han berättade att han inte ens förmår att försörja sitt husfolk, än mindre nödtorftigt förpläga vägfarande. Han ville därför ha möjlighet att upphandla sig spannmål för gästgiveriets räkning. Nämndemännen Peder i Tällekullen och Måns i Erstorp samt hans grannar, Måns i Kopparp och Jon i Porsarp intygade Arvids uppgifter.

Pigan Sara i Hultsjö hade av Måns i Kopparp fått en daler silvermynt för att komma i hans tjänst för två år, men hon hade inte kommit. Hon ålades på tinget 1678 att betala tillbaka pengarna.

Måns i Kopparp hade under hösten 1679 rest till Stockholm för att försöka träffa riksdrotsen, Per Brahe. Syftet var att försöka få förlängning på friheter från de utställda rustningarna år 1676. Det var dels för egen del men det var också på uppdrag av Arvid i Narbäck och Håkan i Stava.

Måns hade i respengar av Arvid och Håkan fått sex daler silvermynt. Måns hade återkommit från sin resa men kunde inte redovisa något positivt resultat. Arvid och Håkan ville då ha sina pengar tillbaka, men Måns hävdade att han gjort så gott han kunnat. Att hans ansökan blev avslagen kunde han inte hjälpa. Han hade också haft stor möda och kostnad under den långa resan. Han menade också att hans Grevliga Nåde icke hade

lämnat honom ohörd. Arvid och Håkan hade stämt Måns inför häradsrätten i denna fråga men häradsrätten beslutade att Måns kunde behålla pengarna.

Vid häradsrätten förekom ofta tvister som kanske för oss låter märkliga. Jon Andersson i Sik hade till Måns Larsson i Kopparp lämnat två kor och en kviga för någon tidigare skuld. Måns överlämnade då till Jon ett silverbälte som pant för korna och kvigan. Jon överlämnade sedan silverbältet till länsmannen Per Andersson i Bankaby för en summa av 27 daler silvermynt. Måns i Kopparp löste sedan ut bältet av Per i Bankaby för samma belopp och häradsrätten ålade 1683 Jon Andersson att till Måns betala 27 daler silvermynt och Måns lovade att därefter lämna tillbaka korna och kvigan. Detta tycks vara någon sorts onödig rundgång.

Vid vintertinget i Åby den 13 februari 1690 anklagades Måns Larsson i Kopparp av Håkan Persson i Tuna för att han köpt ett sto av Erik Björnsson i Tuna. Detta sto tillhörde egentligen Håkan Persson efter någon värdering rörande husröta. Måns i Kopparp svarade att detta sto hade pantsatts till Måns Larssons söner, Jöns och Måns, långt innan Håkan kom till Tuna. Erik Björnsson hävdade att han inte visste att stoet hade blivit värderat med husrötan. Hur det sedan gick med denna häst, det vet jag inte. Rättens beslut har jag inte hittat.

Vid samma ting hade Måns Larsson instämt gästgivaren Nils Bryngelsson i Kopparp för ärekränkande beskyllningar. Gästgivarens son, Måns i Skrädeberg, berättade att Nils var sjuklig och hade dessutom råkat i olycka genom eldsvåda. Detta styrkte han med vittnen, sventjänaren Anders Svensson i Brak och soldaten Jakob Stålnäbb i Sväm. Målet uppsköts till nästa ting.

Då berättade Måns Larsson att han förra sommaren hjälpte till med höbärgningen i Munkeryd, när bonden Anders i Munkeryd hade dött. Då kom också Nils Bryngelsson dit. Han var drucken och i förtäckta ordalag anklagade han Måns för att ha stulit kvigor för Jöns i Röjan, ett torp under Holkaberg.

Rätten konstaterade att Nils i sin dryckenskap yttrat obetänkta ord och dömde honom att till Ödeshögs kyrka böta en kanna vin samt lägga till de fattiga i armbyssan en daler silvermynt samt betala rättegångskostnaderna.

Vid vintertinget den 27 januari 1692 ställdes tjuven Erik Björnsson inför rätten. Han hade en tid suttit i Vadstena slottsfängelse, misstänkt för stölder, både i Lysings härad och i Småland. Inte mindre än 27 målsägare anmälde sig och Erik Björnsson erkände i de flesta fallen. Stölderna rörde sig mest om kreatur som tagits direkt ute i markerna och sedan sålts vidare, eller i några fall slaktats. Stölderna hade ägt rum i Gränna stad och socken samt i Adelövs, Ödeshögs och Stora Åby socknar.

För Måns Larsson i Kopparp rörde det sig om en tjur och en kviga som Erik Björnsson sålt vidare till Per i Narbäck. Erik erkände bara tjuren, men Per i Narbäck hade köpt även en kviga. Detta blev ett omfattande mål. Vi kan anta att det var många människor som besökte tingsförhandlingarna. De hölls på den tiden i Åby. Hur det gick för tjuven Erik Björnsson vet jag inte. Han tycks inte vara omnämnd någonstans därefter. Jag har inte sett någon

dom. Det är troligt att han av Göta Hovrätt dömdes från livet och blev avrättad.

Vid hösttinget 1692 anklagade gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby Måns Larssons hustru i Kopparp, Anna Jönsdotter, för ärekränkande beskyllningar. Det var i Ödeshögs klockarestuva vid Kyndelsmässotiden som detta skett. Anna Jönsdotter hade kallat Per Anderssons dotter, Maria Persdotter, gift med ryttaren Måns Nilsson i Krokek, för *markatjuga*. Anna Jönsdotters dotter Brita kallade henne för *slafsa*.

Måns Larsson framträdde inför tinget och tillstod dessa sin hustrus och dotters skällsord. Han sa att det skett i hastig iver. Han själv och hans hustru och dotter visste inte om Per Anderssons dotter annat än det som var ärligt och gott.

Bakgrunden till vad som hände i klockarestuvan var att en rannsakning skett rörande misstankar om lönskaläge. I Ödeshögs sockenstuga hade *mjölkningar av pigor hållits*. Måns Larssons dotter var då beryktad för lönskaläge. Det var med denna bakgrund som de ärekränkande beskyllningarna skett. Måns Larsson tvingades inför rätten att göra avbön för det som hans hustru och dotter sagt. Därmed förklarade sig Per Andersson vara tillfreds. Men han ansåg att de skulle plikta för sitt brott och han ville ha betalt för omkostnaderna i målet. Det blev också rättens beslut.

Vid sommartinget den 12 maj 1696 anklagades Måns Larsson i Kopparp av kronolänsmannen för att han förra året den 2 juli, på Maria Besökelsedag, med sitt folk försummat gudstjänsten och för att han låtit dem räfsa hö samma dag vid middagstiden.

Måns tillstod att de flesta av hans folk varit hemma från kyrkan, men att han själv varit i Gränna kyrka och sonen Sven samma dag kommit från Dahls härad och varit i Tollstads kyrka. Han hävdade också att hans folk inte förrän fram emot aftonen räfsat hö. Bonden Sven Persson i Stora Smedstorp som både hos kyrkoherden och hos länsmannen angivit detta brott, sade att han *denna Marie Besökelsedag gick till Kopparp lite före middagen innan folket kom ut ur kyrkan. Då gick Månses hustru tillika med fem andra folk och räfsade i gärdet öster om gården och jag hälsade på dem och gick så vidare*.

Rätten beslutade med stöd av Kongl. Stadgan om sabbatsbrott, att Måns Larsson i Kopparp skulle böta 40 daler silvermynt för att han tillåtit sitt folk att arbeta en sådan högtidsdag. Han förmanades att akta sig för sådant. Det var ett hårt straff.

Vid vintertinget den 10 februari 1702 uppgav rusthållaränkan Anna Jönsdotter i Kopparp att hon var förlikt med samtliga sina vederparter, Per Svensson i Narbäck, Måns Nilsson i Krokek, Jon och Knut i Munkeryd samt änkan hustru Ingrid i Bankaby.

Jöns Månsson	1660, bonde,
Maria Persdotter	- - - -,
Barn: Sven	1694-05-22,
Jöns	1695-05-27, död s å

Maria	1697-05-09,
Elin	1699-03-18,
Kerstin	1703-10-15,
Kerstin	1705-07-29,
Måns	1708-, död s å

Jöns var son till Måns Larsson och Anna Jönsdotter i Kopparp. Han var först bonde i Lakarp men kom till Kopparp 1704. Jöns hade tidigare varit gift med Elin Svensdotter, född 1670 i Lommaryd. Hon dog 1700 i Lakarp. Innan han gifte sig med Maria Persdotter hade han givit sina barn i första äktenskapet 100 riksdaler samt en del kläder från deras avlidna moder.

Jöns Månsson dog den 27 februari 1710, 60 år gammal. Han hade åtta barn. Så uppger kyrkoboken. Vid vintertinget 1713 förekom ett mål som gällde upphörande av förmynderskap. Sven Svensson i Björstorp i Adelöv var förmyndare för Jöns Månssons barn från första äktenskapet.

Sven Jönsson, son från det första äktenskapet, hade nu begärt redovisning av förmynderskapet. Målet uppsköts i avvaktan på redovisningen men vid nästa ting befriades Sven Svensson från sitt uppdrag.

Jöns Månsson förekommer åtskilliga gånger i domboken. Det var flera tvister mellan Jöns Månsson och hans svåger Carl Andersson, som under åren 1703-1710 delade bruket av Kopparp med Jöns. Det förekom också tvister mellan Jöns och hans systrar. Här återges en del av dessa tvister.

Vid vintertinget den 10 februari 1702 hade bonden Per Persson i Stora Krokek instämt bonden Jöns Månsson i Lakarp för skuldfordran. Det rörde sig om 12 daler silvermynt som Jöns lovat betala för sin syster Elin Månsdotter i Stora Krokek. Som vittne åberopades Nils Hansson i Gyllinge, vilken berättade att han hört Jöns Månsson vid hemfärd från Vadstena marknad tillstå skulden. Samma berättade rusthållaren Per Nilsson i Bårstad i Dahls härad. Det uppgavs också att Jöns Månssons moder, Anna Jönsdotter i Kopparp, lovat detta.

Rätten beslutade därför pålägga Jöns Månsson att betala beloppet till sin syster.

Karl Andersson från Tegneby i Västra Tollstad gifte sig 1703 med Jöns Månssons syster, Sigrid Månsdotter i Kopparp. Han hade dock flyttat dit redan något år tidigare. Vid vintertinget den 10 februari 1702 åtalades han av länsmannen Harald Arvidsson för att han flyttat till sin fästmö redan innan vigseln. Han dömdes att böta en kanna vin till kyrkan.

Jöns Månsson hade svårt att dra jämt med sin svåger Karl Andersson. I december 1703 råkade de i slagsmål på allmänna landsvägen vid Stockseryd. De var då båda på hemväg från Skänningemötet.

Bonden Per Jonsson i Orrnäs kom gående och bevittnade slagsmålet. Torparen Erland Björnsson på Sväms ägor berättade att hans hustru också sett uppgörelsen. Rätten dömde dem båda till böter, Karl Andersson för två sparkar och två slag mot Jöns och Jöns för ett slag med en trinna på Karl.

År 1704 var ett mycket *stämningsfyllt* år. Jöns Månsson och hans syskon tvistade ofta och mycket detta år och stämde varandra inför tinget. Det började vid vintertinget 1704. Då hade Anna Jönsdotter och hennes måg

Karl Andersson av länsmannen instämts till tinget för att de arbetat en söndag. De dömdes till böter.

Vid samma ting hade bonden Jöns Nilsson från Kärra i Adelöv instämt bonden Jöns Månsson och hans syskon rörande skuldfordran. Det var deras broder Sven Månsson i Kopparp som hade denna skuld. Jöns Nilsson hävdade också att deras moder, Anna Jönsdotter lovat att betala skulden. Så blev också rättens beslut, att Jöns Nilsson skulle få sina pengar.

Till sommartinget 1704 hade Jöns Månsson låtit instämma sin svåger Karl Andersson i Kopparp och hans hustru Sigrid Månsdotter, syster till Jöns, för en och en halv tolft sågbräder som han där i gården hade efter sin mor, Anna Jönsdotter. Hustru Sigrid sade sig ha köpt bräderna modern för fyra daler kopparmynt. På detta avlade både Karl och hans hustru sina eder och blev därigenom friade.

Till sommartinget 1704 hade Jöns Månsson också låtit instämma bonden Tyres Nilsson i Krokek, gift med hans syster Elin. Det rörde sig då om två silverknivar efter deras moder Anna Jönsdotter i Kopparp. Elin uppgav att hon för 4-5 år sedan utlöst två silverknivar som deras moder pantsatt, den ene hos Lars Knutsson i Staffanstorp för 16 daler kopparmynt och den andre hos hr Hummerhielm på Nääs för 10 daler kopparmynt. Elin sade att hennes fader Måns i Kopparp fått av henne en yxa för 36 daler. Här stod uppgift mot uppgift.

Vid samma ting anklagade Jöns Månsson också sin syster Elin i Stora Krokek samt sin andra syster, Brita i Lilla Smedstorp. De hade *sått några fallplåtar detta år i Kopparps åkergärde och sedan uppskurit samma sådd. Så var hans anklagelse. Elin svarade att Jöns Månsson för ungefär fyra år sedan sått två skäppor korn hos henne i Stora Krokek och att han sedan samma säd en natt bortfört därifrån. Hon sade sig från Kopparp fått bara fyra tunnor korn. Hustrun Brita tillstår sig ha fått i Kopparp fyra tunnor korn och den säden låg ännu kvar hos Karl där i gården.* Rätten hade svårt att finna någon lösning på detta och försökte finna någon medelväg. Vad slutligen rörde Elins klagomål över Jöns Månsson fick hon lagsöka honom särskilt.

För oss sena tiders barn tycks sådana syskonfejder vara både småaktiga och dumma. Men vi ser detta med våra ögon, tre hundra år senare.

Det var inte bara ekonomiska tvister mellan syskonen. Det gick till våldsamheter också. Vid tinget 1704 anklagades Jöns Månsson av sin svåger Jöns Larsson i Lilla Smedstorp och hans hustru Brita Månsdotter, syster till Jöns Månsson, *för att han illa trakterat dem med hugg och slag.*

Jöns Månsson nekade först men måste omsider tillstå att han slagit hennes man, Jöns Larsson, efter att denne kastat sten mot honom och kallat honom för tjuv. Jöns Larsson berättade att första slaget från Jöns Månsson träffade på höger smalben, nästa på kinden och det tredje på vänstra armen. Jöns Larsson åberopade som vittnen bonden Bengt Jönsson i Vantekullen och bonden Anders i Södra Bråten.

De hördes inför rätten och Anders berättade att första gången var 14 dagar före Olsmässan och då hade Jöns blånader på höger knä och ben, vidare på vänstra armen. Andra gången var efter Olsmässan och då hade Jöns fått ett stort slag över vänstra sidan. *Han var mycket eländig, blod hade*

runnit av honom genom näsan och munnen och han var så svag att han intet orkade. Bengt berättade lika med Anders Persson.

Jöns Larsson uppvisade även en attest av capellanen Magni Ambergi. Av den framgick att han den 17 augusti var *nödsakad att resa till Lilla Smedstorp och ge Jöns nattvarden. Jöns var så illa slagen av sin svåger Jöns Månsson i Kopparp, att all blod var honom avlupen, och han var så eländig att fara var för livet*.

Vidare föreställde Jöns i Smedstorp till vittnen bönderna Olof Håkansson och Håkan Nilsson i Porsarp. Jöns i Kopparp protesterade mot dessa vittnen. Men de berättade att då Jöns i Kopparp slagit Jöns i Smedstorp, då låg Jöns i Smedstorp på gärdet och var så illa slagen att när de hjälpte upp honom förmådde han inte stå.

Rätten konstaterade att *Jöns Månsson med hugg och slag överfallit och illa trakterat sin svåger, bonden Jöns Larsson i Smedstorp. Första gången i Kopparp något före senaste Olsmässa då han slagit Jöns Larsson tre blånader och hans hustru Brita tre blånader. För detta bötar Jöns Månsson tre daler för varje, som är 18 daler silvermynt Andra gången efter Olsmässan vid Lakarp hade han slagit Jöns Larsson så illa i hans vänstra sida att han fallit till jorden och blodet runnit av honom. Han hade icke själv förmått uppstiga, utan blev av andra upptagen och inburen. Han har några veckor av sveda och värk så eländig och svag legat till sängs, att man intet annat kunnat tro än att han skulle dö. För detta dömde rätten Jöns Månsson att böta 20 daler till treskiftes. Därutöver skulle han betala sin svåger Jöns Larsson för sveda och värk, tidspillan och omkostnader den tiden han legat till sängs.*

Det var ännu inte färdigt. Vid samma ting förekom ytterligare saker dem emellan. Jöns Månsson hade instämt Jöns Larsson i Smedstorp och hans hustru för att de hade med hugg och slag överfallit honom och hans hustru där hemma i Kopparp. Där hade hustru Brita slagit Jöns Månssons hustru Marit Persdotter tio slag med en stake och sedan två slag med en sten. Till detta nekade Jöns Larssons hustru.

Bönderna Måns Persson i Stora Smedstorp och Jon Nilsson i Öjan vittnade under ed och hördes var för sig. Måns Persson berättade att *det var vid pass åtta dagar efter Olsmässan, Då kom Jöns Månssons dräng och hämtade mig och när jag kom till Kopparp kom Jöns Månsson mot mig på gården. Han var mycket blodig och hade ett stort sår i huvudet av slagen, 14 små sår och Jönses hustru hade ett stort avlångt sår i huvudet och ett litet sår. Hon sade sig också ha blånader som jag icke kunde syna.*

Jon i Öjan berättade att *Jöns kom ut till oss på backen och var alldeles blodig i ansiktet och hans hustru hade ett långt sår oppe i huvudet och ett mindre.* Samtidigt kom hans syster Sigrid ut och sade till Jöns, *du stal bort min dörrhylla häromdagen. Samma ord bevittnade Måns Persson. Hustrun Sigrid beviljades uppskov om skällsorden till nästa ting.*

Rätten konstaterade att *efter rannsakning och edeliga vittnens intygande befinnes hur bonden Jöns Larsson i Smedstorp och hans hustru Brita Månsdotter med hugg och slag överfallit Jöns Månsson i Kopparp och hans hustru Marit Persdotter, varav Jöns Månsson fått ett köttsår i huvudet och 4 mindre sår samt hans hustru två blodsår.*

Rätten dömde Jöns Larsson med sin hustru att böta, först för köttsåret 6 daler silvermynt och för de 6 mindre blodsåren 18 daler silvermynt till

treskiftes. Dessutom skulle han betala Jöns Månssons rättegångskostnader. Och vad beträffar de av hustrun Sigrid på sin broder Jöns Månsson utkastade skällsord får den saken till nästa ting lagligen instämma.

Så slutade således denna släktfejd för denna gång: Jöns Månsson fick böta för slagsmål, tre slag och blånader på Jöns Larsson och likaså tre slag och blånader mot hans hustru, Jöns Månssons egen syster. Men Jöns Larsson och Brita Månsdotter slapp inte heller undan. De fick böta för att de slagit Jöns Månsson i huvudet.

En sak återstod vid detta ting, nämligen att Jöns Månsson i Kopparp fick böta för att han inte förrän nu betalat sin syster hennes arvsdel. Vilken av systrarna det gällde har jag inte riktigt klart för mig.

Vid höstetinget 1705 uppkom den instämda saken mellan bonden Karl Andersson i Kopparp med sin hustru Sigrid Månsdotter, och svågern Jöns Månsson. Nu behövde inte rätten fundera utan parterna blev förlikta. Jöns Månsson utlovade godvilligt att betala denne sin svåger och hustrun 20 daler kopparmynt i förlikning.

Bonden Gustaf Jonsson från Öninge, bördig från Porsarp, var förmyndare för sin avlidne broder Nils Jönssons omyndiga son Arvid Nilsson i Porsarp. Vid vintertinget 1707 hade han instämt sin brorsons styvfar, Sven Månsson i Porsarp med hans broder Jöns Månsson och samtliga hans övriga syskon och arvingar *efter deras salig moder Anna Jönsdotter i Kopparp, som för några veckor avlidit, om ännu resterande arvspenningar*. I anteckningarna skymtar också deras fader, Måns Larsson i Kopparp, som möjligen varit någon garant för pengarna. En fråga som här inställer sig är om möjligen Anna Jönsdotter hade några rötter i Porsarp.

Karl Andersson från Tegneby i Västra Tollstad kom till Kopparp 1702 och gifte sig med Sigrid Månsdotter 1703. De bodde sedan i Kopparp och drev gårdsbruket där tillsammans med hennes broder, Jöns Månsson. År 1707 finns en notis i domboken om att en förlikning skett den 9 februari 1707 mellan Karl och Jöns i Kopparp angående Karls avträdande från gården. Kanske flyttade de sedan till Västra Tollstad.

Den 27 februari 1710 avled Jöns Månsson i Kopparp i en ålder av 50 år. Efter Jöns Månssons död flyttade Maria Persdotter från Kopparp. Möjligen ingick hon nytt äktenskap med Gustaf Jonsson i Öninge. Vid vintertinget 1717 hade drängen Sven Jönsson i Kopparp instämt änkan Maria Persdotter i Öninge med krav att återfå en brännvinspanna och en kittel. Dessa saker hade råkat hamna där i samband med ett förmynderskap som Maria Persdotters man haft. Parterna kom överens utan att rätten behövde besluta i ärendet.

Sven Månsson (1660), bonde,
Kerstin Andersdotter (1670)
Barn: (Per - - - -)
(Jöns - - - -)
(Marit - - - -)
Arvid 1694-05-24,
Lars 1697-05-14,
Segri 1700-01-17,

Måns 1703-06-01,

Sven Månsson var son till Måns Larsson och Anna Jönsdotter och föddes 1660, möjligen i Björstorp i Adelövs socken och växte upp i Kopparp. Han gifte sig 1696 med änkan Kerstin Andersdotter i Porsarp. De var sedan bönder i Porsarp fram till 1707 då de kom till Kopparp efter att hans svåger, Karl Andersson flyttat från Kopparp. Kerstin Andersdotter var dotter till Anders Svensson i Hårstorp och var gift med bonden Nils Jonsson i Porsarp, innan hon gifte sig med Sven Månsson. Hennes farfar var Sven Månsson i Narbäck.

1720 dog Sven i Kopparp. Uppgiften är dock osäker. 1720 bodde det möjligen två Sven i Kopparp, dels Sven Månsson och dels Sven Persson. Att Sven Persson dog är tämligen klart, eftersom hans hustru, Brita Larsdotter, blev änka och senare gifte om sig med Jöns Nilsson från Gyllinge.

Förmodligen flyttade Sven Månsson med sin hustru Kerstin Andersdotter och sin familj från Kopparp. Måns Larssons släkt har sålunda flyttat från Kopparp och nya släkter har kommit hit. Måns Larsson hade sina rötter i Adelövs socken. Den nya bonden, Sven Persson, kom också från Adelöv. Men vart tog Sven Månsson och Kerstin Andersdotter vägen?

Sven Persson 1662, bonde
Brita Larsdotter 1686,
Barn: Annika 1707-04-15,
Kerstin 1712-09-07,
Johan 1718-07-13,

Sven Persson föddes ca 1662. Hans bakgrund är bara delvis känd. Han var gift med Brita Larsdotter. De kom till Kopparp omkring 1719 från Dockarp i Adelöv. Deras tre barn är födda i Dockarp. Kanske kom de tillsammans med hennes föräldrar, Lars Gustafsson och hans hustru, som i mantalslängden för 1719 står som innehavare av Kopparps gård. Att de skulle vara hennes föräldrar är dock bara ett antagande.

Denna mantalslängd upptar också en Anders Håkansson med hustru samt Ömans dräng Sven och ryttaren Erik Vallers hustru Elisabet.

Mantalslängden för 1720 upptar Sven Persson med hustru, Lars Håkansson med hustru samt ryttare Vallers hustru Elisabet. Där uppges att förra åbon Lars Gustafsson flyttat till Gottorp i Svanshals. Anders Håkansson är omnämnd 1719 och 1720 och har tydligen därefter flyttat vidare, liksom Lars Gustafsson. Sven Persson blev inte heller långvarig som bonde i Kopparp. Han dog nämligen 1720, begrovs den 9 juni, i en ålder av 58 år. Brita Larsdotter var änka. Vem var hon. Var hon dotter till Lars Gustafsson?

Brita Larsdotter ingick nytt äktenskap 1724 med Jöns Nilsson från Gyllinge. Hennes barn, Johan och Kerstin växte upp i Kopparp. Johan gifte sig med Maria Jonsdotter från Stava och Kerstin gifte sig med Per Persson från Narbäck, Anna (Annika) med Jonas Persson från Erstorp.

Jöns Nilsson 1704-09-12

Brita Larsdotter	1686,
Barn: Hans	1725-02-24,
Sven	1726-09-25,
Maria	1730-07-09,

Jöns Nilsson varav den släkt som vi kallar Gyllingesläkten. Hans föräldrar var Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Hans farfar, Hans Nilsson var född 1610, kom till Gyllinge på 1650-talet och dog där 1713. I många generationer fanns denna släkt i Gyllinge, men också Kopparp, Börstabol och Lilla Krokek och i andra byar. Jöns Nilsson var född 1703 och gifte sig 1724 med änkan Brita Larsdotter i Kopparp. Hon var född 1686 och var vid giftermålet nästan dubbelt så gammal som Jöns, nämligen 38 år gammal. De fick tre barn tillsammans, Hans 1725, Sven 1726 och Maria 1730. Brita Larsdotter hade, som vi sett ovan, tre barn från sitt första äktenskap.

På begäran av nämndemannen Nils Hanssons i Gyllinge vid sommartinget 1724 förordnades länsman Hasselberg samt nämndemännen Per Svensson i Isberga och Nils Håkansson i Jusseryd att innan nästa höst hålla vederbörlig husesyn på rusthållet Kopparp innan hans son, Jöns Nilsson, skulle tillträda detta.

Brita Larsdotter dog den 13 december1762 i en ålder av 76 år. I bouppteckningen upptas i fastigheter, ½ mtl Kopparp, ½ mtl Lilla Krokek samt flera andra fastigheter. Boets tillgångar uppgick till drygt 3500 riksdaler. ½ mtl Kopparp värderades till 200 riksdaler och ½ mtl L Krokek också 200 riksdaler.

Jöns Nilsson omkom den 29 oktober 1763 vid Kopparps kvarn. Han hade på något sätt fallit ut ur kvarnkammaren och ned på vattenhjulet där han krossades till döds. I bouppteckningen efter honom uppgavs tillgångarna till 5178 riksdaler. Det var således en rik familj.

Jöns Nilssons fader, Nils Hansson i Gyllinge, var nämndeman. Han och Jöns Nilsson utförde ofta bouppteckningar och andra skrivgöromål i bygden. Här följer några utdrag härom ur domboken.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge uppvisade vid höstetinget 1724 två köpekontrakt, daterade den 19 juli 1720 och 20 mars 1722, av vilka framgick att borgaren i Gränna Sven Öman sålt kronorusthållet Kopparp nr 124 i Vadstena kompani till framlidne Sven Persson i Kopparp för 380 riksdaler och efter att sedan Sven Persson dött och nämndemannen Nils Hanssons son Nils Jönsson gift sig med Sven Perssons änka, så begärdes att denna avhandling måtte intas i tingsprotokollet.

Rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp anmälde vid vintertinget 1726 för tingsrätten att en ny byggnad bestående av stuga, två kamrar, kök och förstuga, genom vådeld brunnit upp. Byggnaden var av kronolänsmannen Arvid Hasselberg, nämndemannen Nils Håkansson i Jusseryd och fjärdingsmannen Anders Andersson Norman värderad till 120 riksdaler, förutom lösören, värderade till 249 riksdaler.

Jöns Nilsson ville ha ersättning ur häradets brandstod. Hur hade elden uppkommit? Om detta upplystes att Jöns Nilssons hustru dagen förut eldat i

bakugnen, och att kallväggen varit för tunn. Rätten fann skäligt att Jöns Nilsson enligt lag 37 Kap. Byggningabalken bör erhålla brandstod.

Jöns Nilsson i Kopparp instämde till höstetinget 1730 drängen Jonas Östensson i Porsarp för oanständiga rykten som Jonas Östensson gjort mot Jöns Nilssons hustru, bland annat för trolleri. Tingsrätten tillfrågade svaranden om han tillstår sig ha sagt detta, vilket han erkände att *det har han väl, men bad ödmjukt om förlåtelse.*

Habor Larsson var en dräng i Kopparp och han omnämndes 1733 och 1734 i domboken några gånger. Hans syster, Sara Larsdotter, 14 år gammal, tjänade som piga i Narbäck. Där hade skett en inbrottsstöld och Sara Larsdotter hade på något sätt skrämts att erkänna detta och då uppgavs att hennes broder Habor var delaktig i inbrottet. Denna uppgift var felaktig. Inbrottet hade gjorts av andra personer. Bonden Petter Persson i Narbäck blev instämd till tinget av Habor Larsson för dessa beskyllningar, men innan detta mål kom upp vid tinget hade parterna blivit förlikta. Sara och Habor var barn till bonden Lars Haborsson i Getingaryd. Om detta kan vi läsa mera under Narbäck.

Till bygge av sockenstuga i Ödeshög lovade Jöns i Kopparp att bidra med *stugutelda*, vilket kanske kan översättas med golvplank och Nils i Gyllinge med stugutimmer.

Brita Larsdotters son, Johan Svensson, blev med tiden delägare i Kopparp efter sin fader, Sven Persson och drev därmed gårdsbruket och rusthållet i Kopparp i sambruk med Jöns Nilsson.

Vid bäcken i Kopparp hade tidigt uppförts en kvarn. Det var en skattlagd kvarn och Jöns malde också åt bönderna i bygden. Samtidigt fanns kvarnar även i andra byar men de malde endast till eget behov under vår och höst. Vid sommartinget 1736 hade Jöns Nilsson instämt bönderna Jon Andersson i Stava och Lars Larsson i Amundeby med beskyllningar om att de låtit mala för tull. Dessa mål uppsköts till hösttinget.

Jöns Nilsson uppvisade då ett förbud som givits vid tinget den 8 maj 1735 om att ingen i Ödeshögs socken eller nära intill Kopparp, *som oskattlagda sqvaltor äga, må för tullkappa mala, vid 40 daler silvermynts vite*. Målet mot Jon Andersson i Stava slutade i förlikning. Hur det gick för Lars Larsson i Amundeby och hans kvarn har jag ingen anteckning om.

Jöns Nilsson i Kopparp förordnades vid höstinget 1738 som förmyndare för två barnkullar i Staffanstorp efter att bonden Lars Knutsson där avlidit.

Någonstans på Holkabergs ägor, i en äng där en liten bäckrännil rann fram, hade ett antal kvinnor den 2 maj 1739 röjt och räfsat. I denna lilla bäckrännil hade de anträffat ett *litet knyte av en blaggarnsskjorta eller särk*. När de närmare undersökte knytet fann de inuti det delar av ett foster, utan ansikte och utan ben och bröst. De stoppade tillbaka knytet under en sten och visste inte vad de skulle tro eller göra.

De trodde att någon från Kopparp hade angivit det för capellanen Sörling i Ödeshög. Av texten framgår inte vilken äng det kan röra sig om. Att Kopparp omnämnes kan tyda på att det kanske var i ängen vid gränsen mot Munkeryd utmed Kopparpsvägen. Där har också sedan urminnes tider funnits en spökplats, där en *huvudlös kärring* visat sig.

Kunde det finnas något samband mellan spökhistorierna och den gamla notisen ur domboken från 1739? De kvinnor som röjde i ängen var gamla pigan Kerstin Arvidsdotter, inhyses på Stora Krokeks ägor, inemot 60 år gammal, pigan Johanna Hansdotter på Börstabols ägor, 50 år gammal, hustrun Sara Nilsdotter i Näteryd, 63 år gammal, pigan Elin på Svinåsens ägor, 64 år gammal, qvinfolket Elin Nilsdotter på Börstabols ägor, 40 år gammal, samt pigorna Ingrid och Maria Larsdöttrar från Holkaberg, den förra 20 år gammal och den senare 24 år gammal.

Allt kom till länsmannens kännedom och det blev en tingssak. Att ett barn blivit *lagt å lönn* var klart fastställt. Det fanns ingen kännedom om att någon piga varit havande utan att sedan föda något barn. Länsmannen fick därför i uppdrag att efter tingets slut fråga folk i bygden för att söka efter barnets mor. Om han inte kunde anträffa henne skulle han under ledning av två nämndemän samt med hjälp av två om sådana saker väl underrättade hustrur, genom mjölkning av *de ogifta qvinfolken eller pigorna* undersöka om det kom mjölk ur deras bröst.

Jag har i domböckerna därefter inte sett någon uppföljning av detta mål.

Under år 1739 tjänade hos Jöns Nilsson i Kopparp en dräng som hette Lars Svensson och var från Botilstorp i Adelövs socken samt en piga, Maria Jönsdotter. Under sin tjänstetid i Kopparp blev hon med barn. Lars Svensson erkände sin delaktighet i detta. Hon påstod att det skett under äktenskapslöfte från hans sida men han nekade till det. Hon åberopade då som vittne på detta äktenskapslöfte ryttaren Lars Ljunggren på Kopparps ägor. För honom hade Sven Jönsson medgivit äktenskapslöfte, om bara hans föräldrar ville gå med på detta.

Målet uppsköts till sommartinget 1740. Då hade hon fött en flicka. Hon yrkade nu som förut att han skulle gifta sig med henne. Drängen Sven Jönsson kunde inte förmås därtill utan begärde att få plikta efter lag. Rätten beslutade då att han skulle efter 53 Cap. 1 § Missgärningabalken böta tio daler och hon fem daler silvermynt till treskiftes. De skulle också en söndag stå uppenbar kyrkoplikt i Ödeshögs kyrka enligt 1686 års kyrkolag. Han skulle bidra till barnets försörjning med fem daler silvermynt årligen.

Vid vintertinget 1742 lämnade förra nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge och Östen Jonsson i Porsarp in en löftesskrift av den 13 november 1741, där de gick i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp rörande halva kronorusthållet nr 122 Lilla Krokek. Detta hemman hade Jöns Nilsson köpt av rusthållaren Per Månsson. Borgensåtagandet avsåg rusthållet. Detta var första steget i en flyttning från Kopparp till Lilla Krokek.

Vid vintertinget 1743 hade Jöns Nilsson i Kopparp och Anders Månsson i Lilla Krokek besvärat sig inför häradsrätten över skadegörelse utmed landsvägen vid Lilla Krokek. Resande på landsvägen orsakade skador genom nedbrutna gärdesgårdar, nedtrampad gröda och genom att deras kreatur olovligen insläpptes och betade. De anhöll om att sådant skulle förbjudas, vilket rätten fann skäligt och beslutade om fem dalers vite, utöver det straff som lagen innehåller.

Vid vintertinget 1742 inlämnade Jöns Nilsson fem rävskinn från rävar som hade fångats i grop i Kopparp. Av häradets sakören skulle de för detta få ersättning.

Vid vintertinget 1746 anklagades Jöns Nilsson i Kopparp och *qvinfolket* Ingrid Larsdotter i Lilla Aleryd av länsmannen Anders Reutermark för att de haft lägersmål med varandra. Det var Ingrid som angivit brottet. Hon berättade att Jöns Nilsson *hävdat henne* i sin kvarn i Kopparp dagen före valborgsmässoaftonen. Hon blev då med barn och 14 dagar före Kyndelsmässan födde hon en pojke. Jöns Nilsson nekade helt till lägersmålet.

Rätten gav honom *åtskilliga föreställningar att tillstå och bekänna men han fortsatte att neka.* Ingrid uppgav att hon inte haft någon annan *lägersman* än denne Jöns Nilsson. Hustrurna Elin Nilsdotter på Ugglehults ägor och Ingiäl Bengtsdotter på Skogs ägor, som varit hos henne under födseln berättade att Ingrid inte angivit någon annan än Jöns Nilsson.

Eftersom Jöns Nilsson betygade sig vara oskyldig förehöll rätten för Ingrid att sannfärdigt uppgiva sin rätta lägersman, men hon vidhöll sina uppgifter. Jöns Nilsson föreställdes ytterligare men han påstod sin oskuld. Rätten blev då föranlåten att pålägga Jöns Nilsson att nästa tingsdag, den 18 i denna månad avlägga sin värjomålsed. Så skedde också. Med hand på bok avlade han en sådan ed, att han aldrig haft *någon köttslig beblandelse med qvinfolket* Ingrid Larsdotter. Han blev därmed alldeles friad.

Men qvinfolket Ingrid Larsdotter, hon *dömdes för första resan begånget lönskaläge* att böta fem daler silvermynt till treskiftes, enligt Missgärningabalken. Dessutom skulle hon betala till Åby kyrka två daler silvermynt och undergå enskild skrift och avlösning.

Vid höstetinget 1752 hade rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp inlämnat en skrift till tingsrätten, av vilken framgår att han lånat ut pengar till bonden Måns Jönsson i Lilla Smedstorp. Jöns Nilsson hade då fått någon säkerhet för sina lån. Han befarade dock att Måns Jönsson pantsatt all sin egendom och begärde att Måns Jönsson skulle få *med kroppen umgälla* och Jöns Nilssons panträttighet bibehållas. Rättens utslag blev att *om Jöns Nilsson äger någon beslutad panträttighet har han till företrädet av densamma att trygga sig vid vad lag därom stadgar*.

Jöns Nilsson var en driftig och energisk man. Vid sommartinget 1760 hade färgaren August Vässman i Vadstena instämt rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp på grund av att denne i Kopparp hade anlagt en vadmals- och färgstamp och drivit den i flera år. Vässman begärde att Jöns Nilsson skulle uppvisa laga tillstånd för att ha denna. Kanske hade Jöns Nilsson inte haft tillstånd. Detta tillstånd sökte han förmodligen nu. Vässman i Vadstena tycks ha avstått från att driva målet vidare.

Jöns Nilsson hade också en kronosåg i Kopparp. Hans broder Håkan Nilsson i Börstabol hade vid sommartinget 1761 klagat över att sågarelönen höjts. Han begärde att sågarelönen vid sågen *måtte bliva som förr*. I anteckningarna till detta mål har flera andra sågar uppräknats och närvarande häradsboar anhöll om att häradsrätten skulle *projectera en någorlunda dräglig sågarelön efter det sågades längd och alnatal*.

Vid vintertinget 1761 hade Håkan Nilsson i Börstabol instämt sin broder, gifta rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp och hans tjänstekvinna Sara

Persdotter för sig emellan begånget enfalt hor. Vid upprop inställde sig Håkan Nilsson men svarandena var icke där. Genom särskilt inkomna skrifter erkändes brottet av båda och de underkastade sig de böter i penningar som lagen häruti stadgar. Det berättas att Sara Persdotter, 22 år gammal, i julas framfött ett oäkta flickebarn, om vars underhåll både hon och Jöns Nilsson lämnar till rättens beprövande.

Brottet skulle ha skett i Kopparp. Veterligen har ingen av de anklagade förut begått sådant brott. Håkan Nilsson yrkade *vad lag förmår*. Jöns Nilsson hade inlämnat en skrivelse som visade att hans hustru hade förlåtit honom hans brott. Kronolänsmannen Fellbom företrädde och förbehöll sig målsäganderätten, men därtill sade Håkan Nilsson att han tänkte sig vara berättigad därtill. Domen i målet föll vid tinget påföljande dag, den 20 februari 1761.

Ingen av dem hade förut veterligen anklagats för lägersmål. Med stöd av Missgärningabalken dömdes rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp *att böta 160 daler och Sara Persdotter 40 daler. Till Ödeshögs kyrka böra de betala, han 4 daler och hon 2 daler samma mynt och där undergå enskild skrift och avlösning, jämlikt Kongl.Majts Nådiga förordning av den 18 november 1741.*

Till oäkta barnets underhåll bör Jöns Nilsson årligen bidraga med fyra daler silvermynt. Kronolänsmannen Fellboms ovannämnda erinran under rannsakningen i detta brottmål består däri att han förbehållit sig den målsäganderätten. Hustrun hade förlåtit sin man detta brott. Häradsrätten beslutade dock att kronolänsmannen Fellbom bör ha målsägandeandelen.

Vi såg här att det var Jöns Nilssons broder, Håkan Nilsson, som hade instämt sin broder för brottet ifråga. Avsikten med detta var att en del av det stora bötesbeloppet, målsägandeandelen, då skulle komma tillbaka till dem. Detta brukade fungera men i detta fall blev det ändå länsmannen Fellström som fick den.

Av en anmälan vid tingsrätten vintertinget 1755 framgår att Jöns Nilsson i Kopparp och Anders Månsson i Krokek, via sitt ägande i Lilla Krokek hade ägarintresse i augmentshemmanet Jussberg i Heda. Målet gällde någon skattevärdering. Jöns Nilsson ägde, som vi sett, halva Lilla Krokek. Detta ökades sedan att omfatta hela Lilla Krokek.

Gästgivaren i Holkaberg, Jakob Castensson, hade till vintertinget 1756 instämt Jöns Nilsson i Kopparp med flera för försummad hjälpskjuts vid gästgivargården i Holkaberg. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om.

Vid sommartinget 1757 förekom en tvist vid tvinget rörande Gyllinge. Jöns Nilsson i Kopparp samt Elias Östensson i Porsarp och Håkan Nilsson i Börstabol hade instämt sins syskon, alla delägare av Gyllinge. De instämda var Karin Nilsdotter i Gyllinge och hennes man, Hans Person i Gyllinge, Lars Nilsson med sin hustru Maria Eriksdotter i Gyllinge och systern, pigan Maria Nilsdotter i Hårstorp.

Yrkandet var att de måtte med ed styrka boupptecknigen efter Nils Hanson i Gyllinge. Vidare yrkades att Hans Persson skulle betala sin andel för bruket i Gyllinge samt också plikta för att han håller getter vid hemmanet i Gyllinge. Detta hade han tidigare lovat avstå ifrån.

Denna syskonprocess slutade med att Hans Person lovade betala 215 daler silvermynt för bruket av Gyllinge samt att avskaffa sina getter.

Vid hösttinget 1758 diskuterades behovet av skjutsar vid gästgivargårdarna i Ödeshög och Holkaberg. Det meddelades att Konungens Befallningshavande i utslag den 28 juni 1758 beslutat att Kopparp skulle hålla fyra hästar för hållskjuts i Holkaberg.

Vid vintertinget 1762 föredrogs vid häradsrätten de sedan förra tinget timade brandskadorna. Vid syn på platsen den 11 januari framkom att ladugårdshusen i Gyllinge den 17 november 1761 brunnit ned, med inneliggande säd och foder. Skadorna för skatteägarna Jonas Nilsson, Per Håkansson och Hans Persson uppgick till ett tusen två hundrasjutton daler silvermynt. I Gyllinge hade också Jöns Nilsson flera lador, tillslutna och fyllda med säd. Det var i hans lador som elden först visade sig. Av anteckningarna i målet tycks man misstänka att gnistor från skorstenarna strukit alldeles invid ladugården. Från brandstoden tycks Jöns Nilsson i Kopparp ha erhållit 55 daler, Per Håkansson i Gyllinge 424 daler och Hans Persson 294 daler.

Efter Brita Larsdotters död 1761 inlämnade Jöns Nilsson till vintertinget 1763 det skriftliga testamente som han och hustrun upprättat den 6 maj 1740. Där framgick att hustru Brita förklarat sin yttersta vilja vara att deras gemensamma son Sven Jönsson efter bägge deras död skall bli innehavare av halva kronorusthållet Kopparp. Dessa dokument antecknades. Det åligger, enligt rätten, vederbörande att tillställa den avlidnes övriga arvingar behöriga avskrifter. Samtidigt inlämnades den bouppteckning som upprättats efter hans hustru. Han visade också en överenskommelse med hustruns samtliga barn och arvingar.

Jöns Nilsson var en skrivkarl och har i olika sammanhang varit med som upprättare och undertecknare av olika dokument. Vi kan anta att hans fader, nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge, också besatt denna förmåga. Det var dels att skriva och läsa och dels förmåga att rent praktiskt kunna sköta frågor om köp och avtal, om bouppteckningar, auktioner och annan vardagsjuridik.

Johan Svensson	1717-07-13 i Adelöv, bonde i Kopparp och Stava,
Maria Jonsdotter	1711-02-14,
Barn: Sven	1744-07-09,
Johan	1745-08-23, utfl. ?
Maria	1748-01-25, g m Olof Jonsson från Kushult 1767,
Kerstin	1751-06-13 (1749 ?)
Hans	1753-12-29, död 1763
Anders	1757-06-22, g.m. Kath. Persdotter och bonde i Stava
Anna	1760-
Sven	1764-06-14, ?

Johan Svensson var son till Sven Persson och Brita Larsdotter och föddes i Dockarp i Adelövs socken där de då bodde. I Adelövs kyrkobok står att

denna dag föddes Johan Svensson i Dockarp. Han hade en äldre syster, Kerstin, gift med Per Persson från Bankaby. Johans föräldrar flyttade, troligen 1719, till Kopparp. Fadern Sven dog 1720 och modern, Brita Larsdotter ingick nytt gifte, med Jöns Nilsson från Gyllinge. De innehade och brukade sedan Kopparp. Johan och hans syster växte sålunda upp som styvbarn till Jöns Nilsson i Kopparp.

Johan gifte sig 1742 med Maria Jonsdotter från Stava. Hon var dotter till Jon Andersson och Elin Håkansdotter i Stava. De brukade sedan den ena halvgården i Kopparp men ibland bodde de i Stava där de brukade den ena halvgården där, den som Maria ärvt. De fick barnen Sven 1744, Johan 1745, Maria 1748, Kerstin 1751, Hans 1753, Sven 1764, Hans 1769, död 1774.

Johan Svensson dog den 7 april 1794 av bröstsjuka och bräcklighet, 75 år gammal. Maria Jonsdotter dog den 10 maj 1798, 80 år gammal. Det sägs i domböckerna att Stava var arvegods och det var sannolikt på Maria Jonsdotters sida, genom hennes mor.

Vid vintertinget 1747 förordnades Johan Svensson i Kopparp och Håkan Jonsson i Gåsabol att vara förmyndare för avlidne Lars Anderssons omyndiga barn i Ödeshög. Johan och Håkan var svågrar och Lars Andersson var säkerligen någon släkting till dem båda.

Vid hösttinget 1771 hade Sven Jönsson i Kopparp instämt sin halvbroder Johan Svensson i Kopparp och krävde att Johan skulle betala tillbaka ett lån på 644 daler silvermynt, enligt förskrivningar från den 23 mars 1767 samt 28 januari och 20 november 1769, jämte 69 daler som Johan därutöver skulle vara skyldig honom. Parterna inställde sig personligen. Johan Svensson vidgick skulden och han ålades att betala skulden.

Om vi något ögonblick ser på skuldbeloppet, 644 daler silvermynt, då förstår vi att detta var mycket pengar. En grovarbetare hade år 1770 två daler kopparmynt för ett dagsverke. Tre kopparmynt blev ett silvermynt. En tunna råg betalades med 15 daler silvermynt. De var halvbröder Sven och Johan och hade kanske en del affärer tillsammans. De var båda förmögna. Vi kan givetvis undra över varför det blev tingssak av denna skuld. De borde ha kommit överens innan tingsdagen. Men det kanske var något som gjorde att de inte drog jämnt, just då.

Vid vintertinget 1773 hade inlämnats en borgensförbindelse där Håkan Nilsson i Börstabol och Jonas Persson i Stora Krokek gick i borgen för Johan Svensson, för *rustningens vidmakthållande vid rusthållet Råby*, som han tillbytt sig av sin broder Sven Jönsson i Kopparp. Samtidigt överlät han sin del, hälften av Kopparps rusthåll till Sven Jönsson. Därmed skildes deras vägar.

Redan på 1600-talet bodde människor ute på Kopparps ägor. Det var inte enbart soldater, det fanns också andra torp. Det var troligen det torp som låg längst i norr mot Holkabergs gräns, det som senare kallades Stark-lyckan som förmodligen var det äldsta torpet, utöver soldattorpet. Där bodde Lars och Maria.

Lars Jönsson - - - -, torpare
Maria Josefsdotter - - - -,

Barn: Maria och Jöns 1699-12-27, döda 30 dec. 1699
Maria 1701-02-18,

Torparen Lars Jönsson och hans hustru Maria fanns på Kopparps ägor troligen redan i början av 1690-talet och de brukade troligen det torp som senare kallades Starklyckan. År 1699 föddes tvillingarna Jöns och Maria i torpstugan. De dog 9 dagar senare men år 1701 föddes åter en dotter som döptes till Maria. Jöns och Maria flyttade troligen till Tällekullens ägor och där föddes en Abraham 1705. Maria var möjligen dotter till Josef i Västra Haddåsen.

Domböckerna har för 1600-talet inga uppgifter om människor på Kopparps ägor. Uppgifterna om Lars Jönsson och hans familj kommer från kyrkoböckerna.

Den förste ryttaren i Kopparp var Lasse Thoresson, som vi tidigare stiftat bekantskap med. Han hade tjänat i 29 år under Jöns Hanssons kompani. På något sätt hade Lasse visat stor tapperhet i krigen, men vi vet inte hur eller på vilket sätt. Slutresultatet blev att Lasse under sitt återstående liv fick Kopparps gård i förläning. Kanske var det i Tyskland under 30-åriga kriget som han *visat framfötterna*. Under första delen av de 29 åren har han möjligen bott i ryttartorpet, men från 1629 då han erhöll förläningen, då har han troligen bott på Kopparps gård.

Vilka ryttare som avlöst Lasse Thoresson vet vi inte. I mantalslängden år 1690 har uppgivits att på Kopparps ägor då bodde sventjänaren Anders Brasks hustru Anna. Sventjänare var ett nytt namn på en ryttare eller soldat. Anders Brask är omnämnd bara detta år. Året därpå finns ett nytt namn, nämligen Nils Olofsson. Jag har inga närmare uppgifter om honom. Näste ryttare var Erik Isaksson Valler.

Erik Isaksson Valler (1683), soldat, död 1743
Elisabet Larsdotter 1693, död 1743
Barn: Peter 1745-09-30

Erik Isaksson Valler var född ca 1683 och kom till Kopparps ryttaretorp omkring 1710-1715. Han gifte sig 1717 med Elisabet Nilsdotter, född ca 1693, dotter till bonden Nils Larsson i Glasfall och hans hustru Ingrid. De fick tre barn i Kopparp, Isak 1714, Anders 1717 och Elin 1725. Erik Valler fick avsked, pension, år 1734 och flyttade då med sin familj till Frebols ägor, lite senare till Hårstorps ägor. Både Erik och hans hustru Elisabet avled 1743. De bodde då på Lilla Krokeks ägor. Men, det är ett stort frågetecken i detta. Först dog Erik Valler, 60 år gammal och därefter hans hustru, 50 år gammal. Båda dog således 1743.

Att de skulle fått barn 1745, detta tycks inte stämma, ändå säger kyrkoboken så. Det tycks ha funnits flera personer med dessa namn, eller är kyrkobokens uppgifter om dödsfallen helt fel?

På Sestorps ägor fanns en soldat som hette Isak Valler och som tycks ha varit i ungefär samma ålder som Erik Isaksson Valler. Han kanske var en broder, men soldatnamnen är osäkra att gissa på.

Jag har inga uppgifter om den ryttare som var i Kopparp före Erik Isaksson Valler. Vi kan anta att denne ryttare var med i de tyska krigen under Karl XII och möjligen stupade vid Poltava eller blev kom i rysk fångenskap. Karl XII skrev hem från Turkiet och meddelade att han förlorat sin krigshär och därför ville ha en ny sådan. Nya soldater i stället för de förlorade. Erik Isakson Valler blev därför Kopparps svar till Karl XII.

Lars Ljunggren	----, ryttare (ibland skrivs Lars Ljungcrans)
Karin Svensdotter	----, gifta 1735, från Bosgård i Sväm
Barn: Karin	1736-12-17,
Jonas	1739-04-12,
Ingrid	1741-04-21,
Lisken	1745-06-26,
Anna	1746-08-26,
Peter	1748-12-14,
Elin	-"-
Sven	1751-06-??

Lars Ljunggren och hans hustru Karin Svensdotter kom till Kopparp 1735. De var nygifta. Hon uppgavs vara från Sväms Bosgård men bakgrunden för Lars och Karin är i övrigt okänd. De fick sju barn i Kopparp, Karin 1736, död 1745, Jonas 1739, Ingrid 1741, Lisken 1745, Anna 1746 samt Peter och Elin 1747. Lars förekommer omnämnd i domboken för 1758. Han hade då utfört arbeten åt Lars Eliasson i Äskeryd i Adelöv och de blev oense om kostnaderna.

De är inte omnämnda i Kopparp efter 1758. För Karins del är hon säkert identisk med den ryttaränka Karin Svensdotter Ljunggren på Fogeryds ägor som avled av bröstfeber den 13 maj 1779, 64 år gammal. Var eller när Lars dog är okänt. Kanske han dog ute i krigen.

Jonas Koppman var nästa ryttare. Omkring 1760 kom han med hustru Maria till Kopparp. De fick en son, Johannes, 1761, men denne dog samma år. Därefter saknas uppgifter om dem. Kanske flyttade de, kanske dog Jonas ute i krigen. Nästa ryttare hette Lindström.

Samuel Lindström	1738-02-19, torpare, avskedad ryttare från Kopparp
H Kaisa Persdotter	1746-04-11 i Adelöv (från Ulfsbo)

Samuel uppges i husförhörslängden 1805 och 1816 vara född 1738-02-19. Födelseboken på detta datum är inte helt läsbar, förnamnet kan inte utläsas, men detta datum föddes en son till Peter Persson och Ingeborg Andersdotter på Kråkeryds ägor. Vi kan därför anta att denna anteckning gäller Samuel. Efternamnet Lindström fick han som soldat. Han gifte sig 1774 med Katharina Persdotter och han var redan då ryttare för Kopparp. Kaisa var dotter till Per och hans hustru i Ulfsbo i Adelöv.

Samuel och Kaisa fick tre barn, Katharina 1777, Nils 1780 men död 1781, och Maria 1786 men död samma år. Det kan ha funnits flera barn som inte kyrkoboken vetat om.

Samuel och Kaisa flyttade till Börstabol 1798. Då upprättades ett torpkontrakt mellan honom och Sven Persson i Kopparp som då ägde östra gården i Börstabol. Kontraktet avser ” ett litet torpställe beläget i östra gärdet en lycka och en dito, kallad Lyckebergslyckan, samt tillika bete på utmarken till så många kreatur som kan födas på torpet.

Lövskogen får fritt begagnas vid torpet och får årligen hugga på utmarken 300 kärvar löv. Förenämnde torpställe är givet i städja 1 riksdaler, skall Samuel Lindström och dess hustru Karin Persdotter i bägges sin livstid bo och begagna tillika orubbade uti vars hand det komma må, för en årlig skatt av 4 riksdaler, men i de tre första åren 3 riksdaler. Till hus vid torpet skall timmer huggas på gårdens ägor så mycket som behövs, *tillika gärdslen och vedbrand* till husbehov.

Samuels torp bör således ha varit ett av de två södra torpen på Börstabols ägor. Samuel och Kaisa dog båda av ålderdom 1828.

Vi har nu sett vilka personer som bodde på Kopparps ägor under 1700-talet. Vi kan här göra ett tillägg för två inhysta kvinnor. Vi vet inte om de bodde i något torp eller om de bodde vid gården. Det var Sara samt Ingeborg Svensdotter, den senare med en oäkta dotter Maria, född 1773. Fader till Maria uppgavs vara drängen Peter Svensson som vid denna tid tjänade i Kopparp. Ingeborg och Peter gifte sig senare och tog ett torp på Lilla Krokeks ägor och presenteras under Lilla Krokek.

Sven Jönsson	1726-09-25, bonde,
Maria Persdotter	(1734)-,från Sjögetorp
Barn: Maria	1760-08-04, g m Hans Håkansson från Munkeryd
Stina	1761-12-18, g 1783 m Sven Persson i Sonaby
Hans	1764-01-23, död s å
Jöns	1765-03-28, död 1789
Peter	(1766)-, död i rödsoten 1773-09-20, 7 år gammal
Brita	1768-05-09, g m Hans Hansson i Munkeryd
Nils	1770-05-12, död 1773 av magplågor
Katharina (Stina)	1772-04-21, död s å
Annika	1773-04-05, död 1789
Johan	1775-03-24, död 1691
Katharina	1777-01-01, död 1781 av rödsot
Peter	1779-06-23,

Sven och Maria gifte sig 1759. Sven var son till Jöns Nilsson och Brita Larsdotter i Kopparp. Maria Persdotter var sannolikt dotter till Per Jönsson och Maria Olofsdotter i Sjögetorp.

Sven och Maria brukade till en början Marias föräldragård i Sjögetorp och kom till Kopparp omkring 1763. De två första barnen föddes i

Sjögetorp. De fick tillsammans tolv barn, men bara fyra uppnådde vuxen ålder.

Barnadödligheten var stor på den tiden och denna familj drabbades mycket hårt. Sven dog den 10 januari 1785 av bröstsjuka, 59 år gammal.

Maria Persdotter och hennes hemmavarande barn flyttade omkring 1788 till Lilla Krokek. Sonen Jöns Svensson övertog gården i Kopparp. Han dog den 26 oktober 1789 av lungsot. Han donerade före sin död 100 riksdaler till Ödeshögs kyrka till en ny predikstol. Han var då 24 år, och ogift. Gården övertogs av Hans Håkansson och Maria Svensdotter. Förvärvet av Lilla Krokek hade skett redan tidigare.

Här följer anteckningar från domböcker samt från bouppteckningar.

Vid hösttinget 1758 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Sven Jönsson i Kopparp och qvinspersonen Anna Månsdotter på Hårstorps ägor för sig emellan begånget lönskaläge. Det hade skett vid vårfrudagstiden 1757 i Kopparp och Anna blev med barn. Hon var då piga i Kopparp. De dömdes för detta till böter, han 10 daler silvermynt och hon fem daler samt att till Ödeshögs kyrka betala, han fyra daler och hon två. Därefter skulle båda undergå enskild skrift och avlösning. Han dömdes också att till barnets underhåll årligen utbetala fyra daler silvermynt, fram till dess att det själv sin föda kan förtjäna.

Vid hösttinget 1759 ingavs en löftesskrift av Jöns Nilsson och Jonas Persson i Erstorp till stöd för Sven Jönsson i Kopparp. Den avsåg hans ansökan rörande halva kronorusthållet Sjögetorp och eftersom dessa löftesmän var tillräckligt vederhäftiga blev tingsbevis beviljat.

Bouppteckningen efter Sven Jönsson visar att han efterlämnade änkan Maria Persdotter samt åtta barn, tre söner och fem döttrar, Jöns, Johan och Peter samt döttrarna Maria, Stina, Brita och Annika. Tillgångarna uppgick till över 5100 riksdaler, en stor summa på den tiden när ett normalt bondehem i bygden oftast stannade på ca 500 riksdaler.

I bouppteckningen uppräknas saker av guld, silver, tenn, koppar, malm och mässing, bleck och järnsaker. I bouppteckningen uppräknas också hus och annat, t.ex. husgeråd i *Sätesstufvan*, i köket, i skafferikammaren, i västra kammaren, i gäststugan, på vinden, i drängstufvan, på nattstufvan, i humleboden, i brygghuset, i källaren, i visthusboden, i lilla boden, i rågboden, i kornboden, i gamla boden, i mangelboden, i smedjan, vid kvarnen och i gamla brygghuset. Vidare omnämns husgerådssaker vid Krokek, sängkläder, åker och köreredskap. Den upptar den avlidnes gångkläder på två hela sidor, vidare sängkläder i Krokek, böcker (Bråckmans bibel 2 st., Johan Arnts postilla, Sveriges Rikes lag, en annan postilla, tre psalmböcker). Att där förekom bl. a. en lagbok tyder på att Sven Jönsson var en anlitad och betrodd man med goda kunskaper. Bouppteckningen omfattar 40 tätskrivna sidor. En lång rad av fastigheter ingick. Det var gårdar i Kopparp, Lilla Krokek, Gyllinge, Ugglehult, Bodebol, Jussberg, Lakarp, Hästholmen, Råby, Sjögetorp.

Sven Jönsson dog av bröstsjuka. Vi kan anta att han under hösten 1784 kände att livet nalkades slutet. Han funderade över hur han skulle göra med fördelningen av sina gårdar, hur han på bästa sätt skulle trygga

försörjningen för sin efterlevande hustru och för sina barn. Han kallade till sig Jonas Nilsson i Munkeryd och Jan Nilsson i Öjan och de fick bevittna hans testamente den 8 januari 1785. Två dagar därefter var Sven Jönsson död. När vintertinget öppnades i Ödeshög den 4 mars 1785 upplästes Sven Jönssons testamente för tingsbesökarna. Där stod följande:

Som Herren har behagat pålägga mig en svår och tärande sjukdom som bebådar att mina dagar här på jorden snart är till ända, och om Herren behagar kalla mig hädan, vilket allt står i Herrens hand, vill jag nu medan Herren förlänar mig sunt förnuft, för min hustru och mina barn förordna följande:

Jag med min kära hustru har under vår ljuva sammanlevnad och äktenskap samfält köpt och inlöst hälften i Kopparp och även hälften i Lilla Krokek samt halva Sjögetorp och halva Råby, vilka egendomar är ärvd jord å min sida. Fördenskull vill jag härigenom förordna att min kära hustru efter min död skall i sin livstid, eller så länge hon vill, äga rusthållet Lilla Krokek samt 1/3 uti skattehemmanet Gyllinge. Detta är min yttersta vilja, och jag förmodar att det sker utan någons klander. Som barnen mest ligger modern om hjärtat så lär hon även i fortsättningen draga all moderlig omsorg för de tre mindre barnen, vilket hon av sin tillfallande lott ej kan göra. Hon skall därtill ha 11 tunnor spannmål, hälften råg och hälften korn, och det av följande hemman, nämligen av Kopparp fem tunnor, av Sjögetorp två tunnor, av Råby och av Jussberg två tunnor, tillsammans elva tunnor. Dessutom skall hon årligen ha foder till två kor för de tre barnens räkning, nämligen från Kopparp två lass gott hårdvallshö, av Sjögetorp ett lass dito, men från Råby och Jussberg fyra tjog försvarlig råghalm. Detta gäller tills det yngsta barnet fyllt 16 år och skall levereras i Lilla Krokek

Det unga stoet, fallet efter ryttarstoet vid Lilla Krokek skall av lösa egendomen, utan lott och byte, tillhöra min kära hustru.

Beträffande den andra fastigheten, så skall de två äldsta sönerna, Jöns och Johannes, bli ägare av Kopparp och den yngsta, Peter, skall ha ½ Sjögetorp samt dessutom i anseende till gårdarnas olika beskaffenhet av sina andra bröder få 55 riksdaler 26 skillingar 8 runstycken specie. Vad de övriga fyra delarna angår skall de vara ägare av halva skattehemmanet Råby Norrgård och halvt dito Jussberg, och om dessa bägge hemmansdelars olika beskaffenhet, få de framdeles sig emellan jämföra och överenskomma.

Att detta är med sunt förnuft och fri vilja och ett uti mitt sinne välbetänkt mod författat och beslutat i trovärdiga mäns närvaro, och varder med mitt namn och bomärkes undersättande bestyrkt som min yttersta vilja.
Kopparp den 8 januari 1785.
Sven SIS Jönsson
Till vittnen: Jonas Nilsson i Munkeryd, Jan INS Nilsson i Öjan.

Av domboken för vintertinget 1766 framgår att häradsdomaren och riksdagsmannen Lars Karlsson hos Kongl. Majt ansökt om att få inrätta en vadmalsstamp vid Kopparp, till allmogens betjäning. Kanske var det Sven Jönsson som låg bakom denna ansökan. Kongl. Majt beviljade detta och denna resolution upplästes vid höstingets öppning. Där meddelades också att en utökning hade skett av hägnadsbesväret kring Ombergs djurgård.

Vid tinget 1767 hade Sven Jönsson instämt komministern i Heda, ”*vällärde herr Kinnman”* med anledning av att denne inte ville vara med och betala den gemensamt utlösta kartan för Jussberg, i vilket ingick komministerbostället. Komministern hade hävdat att man vid behov i stället kunde låna kartan från lantmätaren. Komministern hade trots detta förmodligen tidigare bett att få se kartan. Komministern ville själv inte vara med på tinget utan hade överlåtit sin talan på länsmannen Fellbom. Sven Jönsson tröttnade på komministerns *svårigheter” och återkallade stämningen och ville till protokollet ha antecknat att eftersom komministerbostället inte deltagit i kartans utlösande skulle de då inte heller kunna kräva att få använda den*.

Från tinget 1767 har också inhämtats att Sven Jönsson i Kopparp ingått förlikning med änkan Margareta Jönsdotter i Tyrsabol rörande en skuld.

Vid hösttinget 1769 hade bonden Sven Eriksson i Råby instämt Hans Sjöstrand i Åby och Sven Jönsson i Kopparp med yrkande att de måtte uppvisa köpeavtal rörande halva kronorusthållet Råby.

Vid sommartinget 1772 hade Sven Jönsson i Kopparp ansökt om att tillsammans med sin halvbroder Johan Svensson få utöka kvarnen i Kopparp med ytterligare ett par stenar, till två par stenar. Det angavs att det till större delen var närboende inom Småland som behövde detta. Rätten beslutade att laga syn skulle företas innan rätten kunde ta ställning till ansökan.

Ägarna till Stora Renemo hade till sommartinget 1796 instämt åboarna på ½ mantal Sjögetorp samt gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård, den sistnämnde såsom förmyndare för avlidne Sven Jönssons omyndiga barn i Kopparp. De yrkade att de skulle till hälften delta i underhållet av den grind och urminnes gärdesgård som skiljer Stora Renemo och Sjögetorps ägor. Målet gällde således hägnadsskyldigheten.

I rättens utslag konstateras att Sjögetorps hemmans innehavare för 30 år tillbaka begagnat sina norra hagar till äng endast på det sätt att de efter skogens bortsvedjande någon tid avslagit och inbärgat gräset, dock utan att hagarna någonsin varit ordentlig äng. Deras norra hagar hade vid Sjögetorps storskiftesdelning beskrivits såsom bergig och stenbunden hårdvall med björkskog och svagt bete och hagarna användes endast till betesmark. Rätten beslutade därför att hägnadsskyldigheten skulle ligga på Stora Renemo. Anledningen till att detta mål nedtecknats är att Sven Jönsson i Kopparp ägde en gård i Sjögetorp.

Drängen Måns Nilsson i Börstabol hade till vintertinget 1789 instämt bonden Daniel Håkansson i Lilla Moliden för att utkräva en riksdaler 44 skilling för inropade varor på auktionen i Kopparp den 2 maj 1788. Kan vi kanske anta att det var Maria Persdotter som hade auktion i Kopparp före avflyttningen till Lilla Krokek?

På Staffanstorps ägor fanns år 1785 en piga som hette Katharina Johansdotter. Vid sommartinget 1785 hade hon instämt smeden Anders Berggren på Kopparps ägor för att denne haft lägersmål med henne. Hon var med barn. Anders Berggren erkände att han i oktober 1784 gjort henne med barn och att det skett utan äktenskapslöfte. Eftersom de båda frivilligt

erkände brottet dömdes de till böter, han tre riksdaler och 16 skillingar, hon en daler och 32 skillingar.

Dessutom skulle de båda böta till Ödeshögs kyrka, han en riksdaler 16 skilling och hon 32 skillingar. Vidare skulle de där undergå enskild skrift och avlösning. Till det väntade barnet och dess uppehälle dömdes han att årligen betala två riksdaler 32 skilling fram till dess att barnet själv kan försörja sig. Om det blev tvillingar skall han betala dubbla summan.

Jag har inte funnit Katharina Johansdotter i kyrkoböckerna, mer än vad domboken i detta mål berättat. Jag vet därför inget om fortsättningen av denna ”kärlekssaga”. Anders Berggren är troligen identisk med den smeden Anders Jonsson Berggren som med sin hustru Kerstin Jonsdotter från 1788 bodde på Stava ägor. Kanske kan Kerstin Jonsdotter vara identisk med Katharina Johansdotter. I så fall fick väl kärlekssagan också ett lyckligt slut. Däremot omtalar domboken för 1786 att Anders Berggren inte kunde betala sina böter. Han hade inga pengar och därför förvandlades böterna till fjorton dagars arbete vid Ödeshögs kyrka.

Hans Håkansson	1746-12-10, bonde,
Maria Svensdotter	1760-08-04,
Barn: Maria	1780-06-22, död av lungsot 1796-03-18,
Brita	1781-10-13, g 1807 m Bengt Knutsson i Häggestad
Jonas	1783-04-22, död i L Krokek 1808 av venerisk sjuka
Stina	1785-06-06, , g 1808 m Anders Jonsson
Peter	1787-03-26, g 1813 m Kath. Andersdotter
Kerstin	1788-12-28, kvävd hos modern i sängen 1789
Sara	1790-01-12, död i L Krokek 1811 av giktvärk
Katharina	1792-06-12, svagsint, bodde ogift kvar i Kopparp
Lena Kaisa	1794-05-22, död 1795-04-13,
Kerstin	1796-02-24, g m Peter Andersson, se längre fram

Hans var son till Håkan Jonsson och Maria Hansdotter i Munkeryd. Han gifte sig 1779 med Maria Svensdotter, dotter till Sven Jönsson och hans hustru Maria Persdotter, då boende i Sjögetorp men senare i Kopparp. Hans och Maria brukade sedan hans föräldragård i Munkeryd fram till 1792. Då övertog de hennes föräldragård i Kopparp. Maria Svensdotter blev sjuk och intogs på Vadstena Hospital. Hon beskrevs som svagsint. Hon avled där 1806.

Hans Håkansson avled 12 augusti 1800 av *svullnad och värk*. Han efterlämnade hustrun *svagsinta änkan* Maria Svensdotter med sju omyndiga barn, sönerna Jonas och Peter, den förra 17 den senare 12 år, Brita 19 år, Stina 15, Sara 12, Katharina 8 och Kristina 4 år.

Bouppteckningen år 1800 efter Hans Håkansson i Kopparp förklarades av Lysings häradsrätt olaglig och fick göras om. De omyndigas rätt bevakades av skattebonden Jonas Månsson i Gåsabol och Hans Hansson i Munkeryd samt änkans tillförordnade förmyndare, Jonas Nilsson i Munkeryd. Tillgångarna uppgavs till 748 riksdaler, däri ingen fastighet.

Flera av barnen flyttade till Lilla Krokek där mormodern och en moster bodde. Efter Maria Svensdotters död på hospitalet i Vadstena 1806 krävde hospitalet att alla tillgångar i boet skulle tillfalla Hospitalet. Så blev det dock

inte. Häradsrätten avvisade kraven men hospitalet drev sina krav mycket hårt.

Pigan Sara Karlsdotter på Klämmestorps ägor hade till höstetinget 1793 instämt rusthållaren Hans Håkansson och hans hustru Maria Svensdotter i Kopparp. Hon krävde att de skulle utbetala Sara Karlsdotters piglön, 10 alnar svart vadmal. Parterna förliktes.

Till vintertinget 1795 hade gästgivarna Peter Persson i Norrgården samt Peter Persson i Södergården i Holkaberg instämt rusthållaren Hans Håkansson i Kopparp för att denne genom uppdämning av vattnet vid Kopparps skattlagda såg och mjölkvarn hade hindrat Holkabergs åboar att begagna deras i samma vattendrag nedanför belägna skattlagda sågkvarn och därmed orsakat betydlig skada för sina grannar. Målet uppsköts. Rätten förordnade också ett par nämndemän att på plats syna vad som förekommit. Målet återupptogs under sommartinget samma år. Rätten ansåg dock inte att Kopparps åboar gjort något fel.

Vid höstetinget 1797 hade kronolänsman Sundelius instämt drängen Erik Jonsson, i tjänst hos Hans i Kopparp, med yrkande om böter för att han en söndag slagits med hållkarlen Peter Andersson i Ödeshög och huggit honom med en kniv så att Peter Andersson erhållit ett sår. Målet uppsköts till höstetinget. Rättens utslag blev böter för Erik Jonsson.

Kronolänsmannen Sundelius hade till vintertinget 1799 instämt drängarna Jonas Larsson och Sven Persson i Kopparp för att de använt tobak utan att betala avgift. Häradsrätten fällde dem med stöd Kongl Maj:ts nådiga bevillningsförordning rättvist till att betala tre riksdaler 16 skillingar eller sammanräknat 6 riksdaler 32 skilling, kronolänsmannen Sundelius ensak. Vid höstetinget samma år uppkom detta mål igen. Jonas Larsson saknade medel till att betala sina böter och han dömdes därför till 4 dagars fängelse på vatten och bröd på Linköpings slott.

Rusthållarna Hans Hansson och Jonas Nilsson i Munkeryd samt Jonas Månsson i Gåsabol hade vid vintertinget 1801 såsom förmyndare för avlidne Hans Håkanssons barn i Kopparp instämt rusthållaren Karl Gefvér från Stora Krokek om ersättning avseende kontrakt rörande Kopparps kvarn. Målet slutade i förlikning.

År 1815 den 19 oktober infann sig i Kopparp hovrättskommissarien Sundelius, biträdd av nämndemannen Samuel Andersson från Bankaby. Deras uppdrag var att med anledning av tingsrättens förordnande den 7 juni förrätta arvskifte mellan avlidne rusthållaren Hans Håkanssons efterlämnade barn. Barnen var dels myndiga och dels omyndiga, nämligen myndiga sonen Petter Hansson , dottern Kristina gift med rusthållaren Peter Andersson i Kopparp, Anna Brita gift med arrendatorn Bengt Knutsson i Häggestad, samt svagsinta omyndiga pigan Karin Hansdotter.

Hennes rätt bevakades av hennes förmyndare, skattemannen Petter Olofsson i Staffanstorp. Han meddelade att medförmyndaren Hans Hansson i Munkeryd hade avlidit. Skiftet omfattade inte enbart fastigheten ½ mtl Kopparp utan också 1/4 skatte augmentshemmanet Jussberg, det senare i Heda socken,

Det företogs lottning och den utföll så att 1/4 Kopparp tillföll den myndiga Petter Hansson och 1/4 Kopparp tillföll Petter Andersson samt 1/4 Jussberg tillföll Bengt Knutsson i Häggestad.

Katharina Hansdotter 1792-06-12, innehavare av ¼ mtl i Kopparp.

Katharina var dotter till Hans Håkansson och Maria Svensdotter i Kopparp. Hon levde ogift på sin 1/4 som tillföll henne i arv efter föräldrarna. Hon uppgavs vara svagsint. Hon avled 14 februari 1860.

Hennes gård var utarrendera till olika arrendatorer och vi kan därför anta att åtskilliga arrendatorsfamiljer brukat hennes gård och bott tillsammans med henne under årens lopp. Under en period var gästgivaren Joakimsson i Holkaberg hennes förmyndare. Vid hösttinget 1828 hade han instämt bonden Peter Persson i Klämmestorp som under åren 1818 till 1824 varit arrendator. Det blev en tvist om ersättning för husröta till ett belopp av 110 riksdaler banko. Hur tvisten slutade har jag inga anteckningar om.

Katharina Hansdotter hade inga barn. Hon ärvdes av brorsbarnen Anders Magnus Petersson i Kopparp, Karl Persson i Klämmestorp, Margareta gift med Jonas Blom vid Björnseryd och Kristina gift med Johan Blom i Kopparp. Vidare var det systerbarnen Hans Peter Bengtsson samt Maja Kristina Bengtsdotter gift med Magnus Nilsson, båda boende i Jussberg, Heda socken, vidare systerbarn i Kleven i Gränna socken.

Tillgångarna efter Katharina Hansdotter bestod av 1/4 mantal Kopparp, värderat till 2500 riksdaler, samt hennes gångkläder, tre klänningar, tre lintyg, strumpor och skor samt fyra näsdukar till ett värde av fem riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Johan Andersson i Lakarp och Johan Alexandersson i Munkeryd.

Sven Persson	1756-09-26 i Stora Åby, bonde,
Stina Svensdotter	1761-12-18,
Barn: Samuel	1784-06-13 i St Åby, bonde i L Krokek, se längre fram
Sven	1787-02-23 i Stora Åby, död samma år,
Peter	1788-09-21 i Stora Åby, död i kopporna 1789,
Maja Stina	1790-01-18 i Stora Åby, död samma år
Peter	1791-07-31 i Stora Åby, död 1811,
Sven	1793-05-07 i Stora Åby, död samma år,
Jonas	1794-09-19 i Stora Åby, bonde i L Krokek,
Anna Brita	1797-12-09, död av svaghet den 30 augusti 1798,
Stina	1800-02-14, g m Peter Andersson i Haningetorp

Sven var son till bonden Per Eriksson och hans hustru Ingrid Nilsdotter i Sonaby i Stora Åby socken. Sven och Stina gifte sig 1783. Stina var dotter till Sven Jönsson och Maria Persdotter i Kopparp. Sven och Stina bodde först i Sonaby i Stora Åby och därefter kom de till Kopparp år 1794 eller 1795.

De flyttade till Lilla Krokek, omkring år 1799. Dottern Anna Brita föddes i Kopparp 1797, och dog i Kopparp den 30 augusti 1798. Sven Persson och Stina Svensdotter överlät omkring 1815 de två gårdarna i Lilla Krokek, på sina två söner och satt sedan på sitt undantag.

Både Sven och Stina dog 1829. Om Sven står det att han *kom till L Krokek 1796, fader till tio barn, alltid stark hälsa, fick slag och blev mållös, dog 20 januari 1829 av slag, 78 år gammal*. Stina Svensdotter dog den 24 mars av bröstfeber. Jag har antecknat att Sven hade en broder, Jonas Persson i Hässlesund, Stora Åby socken.

Ur domboken hämtas följande:

Vid vintertinget 1799 åtalade kronolänsman Sundelius bonden Johannes Larsson i Maltmossen samt bonden Sven Persson i Kopparp för dryckenskap. Sven Persson *framleddes överlastad framför rätten*. De dömdes att böta en riksdaler samt 32 skilling, hälften till åklagaren och andra hälften till länets allmänna arbetshus.

Till sommartinget 1797 hade rusthållarna Jonas Larsson och Magnus Andersson i Råby instämt rusthållarna Hans Hansson i Munkeryd, Sven Persson i Kopparp, Anders Larsson och Sven Johansson i Råby samt bonden Peter Nilsson i Mark. Yrkandet var att dessa skulle åläggas att svara för att deras livgrenadjär Nils Råbergs svin och kor inte skulle kunna komma in på deras kobete. Uppgifterna tyder på att Hans Hansson och Sven Persson hade något ägarskap i Råby och därför kunde ha ansvar för stängslet kring soldattorpet där.

Kronolänsmannen Sundelius hade till sommartinget 1799 instämt drängen Jonas Larsson i Lilla Krokek samt pigan Katharina Andersdotter på Näteryds ägor för *första resan lägersmål*. Vid upprop inställde sig Katharina som berättade att hon i Kopparp förra året blivit hävdad av Jonas Larsson och rådd med barn som i dopet kallades Anders men sedan avlidit.

Jonas Larsson erkände vad som påståtts och häradsrätten dömde med stöd av Missgärningabalken Jonas Larsson att böta tre riksdaler 16 skilling samt Katharina en riksdaler 32 skilling till treskiftes. Vidare skulle de betala till Ödeshögs kyrka, han en riksdaler 16 skilling hon 32 skilling. De skulle också i sakristian undergå enskild skrift och avlösning, *såvida de icke efter förbrytelsen blivit delaktiga av den Heliga Nattvarden*.

Hans Davidsson	(1734), arrendator i Kopparp
Sara Nilsdotter	(1736-08-24)
Barn: Jöns	1762-09-25, död 1764 av håll och styng
Katharina	1769-01-02,
Maria	1772-05-06, gift med Anders Jonsson, se längre fram
Jonas	1780-06-14,

Hans var son till David Jonsson och Maria Olofsdotter i Gumby. Sara var enligt vigselanteckningarna från Stockseryd, dotter till Nils Persson och Kerstin Persdotter.

Efter att de gift sig 1762 bodde de först i Stockseryd, sedan i Åeryd och därefter i Stora Krokek. Omkring 1789 kom de till Kopparp, där de arrenderade en gård. Sara dog 1790 och Hans 1792.

Bouppteckningen den 4 januari 1791 efter Sara Nilsdotter visade att hon efterlämnade maken, rusthållsbrukaren Hans Davidsson samt en myndig son

och omyndiga döttrarna Katharina 22 och Maja Stina 18 år gamla. Tillgångarna uppgick till 108 riksdaler och skulderna till 66.

Bland fordringsägarna antecknas bonden Peter Andersson i Riddargården, nämndemannen Jonas Jonsson i Erikstorp, avlidne drängen Peter Håkanssons arvingar från Boarp i Vireda socken, dito till ryttaren Tunström, drängen Johannes Johansson i Ödeshögs Brännegård, torparen Håkan Jonsson i Kroxeryd, rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd och Olof Råstedt i Ersbola.

Boupptecknigen 1793 efter Hans Davidsson visade att han som bröstarvingar efterlämnade sonen Peder, nu myndig, samt döttrarna Katharina och Maria. Husgerådssaker uppgavs i stugan och i kammaren, på vinden och i matboden. Tillgångarna, inventarier, uppgick till 89 riksdaler. Gäld och skuld uppgick till 167.

Till sommartinget 1791 hade bönderna Peter Svensson i Harsbol och Nils Samuelsson i Ödeshögs Gatugård instämt Hans Davidsson i Kopparp angående skuldfordran. Av handlingarna framgår att Hans Davidsson lånat pengar av deras svärfader, Jöns Davidsson i Runneby. Hans och Jöns var troligen bröder. Rätten ålade Hans Davidsson att betala sin skuld.

Skulden låg tydligen kvar. Skattebönderna Peter Svensson och Nils Samuelsson i Sunneby hade till vintertinget 1793 instämt Hans Davidsson i Kopparp angående en skuld om 4 riksdaler plus ränta.

Vid vintertinget 1794 hade Johannes Persson instämt drängen Peter Hansson i Holkaberg samt hans omyndiga systrars, Katharina och Maria, med förmyndare, gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Norrgård. Johannes Persson påstod att det i boupptecknigen efter Hans Davidsson i Kopparp funnits ytterligare tillgångar.

Peter Hansson medgav i sitt vittnesmål att så också var fallet. I boupptecknigen hade inte upptagits bl. a. ett hästtäcke, lite kornmjöl, en stickekorg och en täljkniv. Johannes Persson ålades av rätten att *som fordringsägare visa sin rätt till den nu upptäckta lilla tillgången.*

Till höstetinget 1794 hade kronolänsmannen Samuel Sundelius instämt drängen Peter Hansson i Kopparp samt änkan Stina Svensdotter i Narbäck för sins emellan övat lönskaläge. De erkände brottet och Stina Svensdotter berättade att hon efter detta olovliga umgänge med Peter Hansson blivit med barn. Hon hade åtta dagar före midsommar framfött ett gossebarn som efter tre månader och 11 dagar avlidit.

Häradsrätten dömde Peter Hansson och änkan Stina Svensdotter för lönskaläge att böta, han tre riksdaler16 skilling hon en riksdaler 32 skilling. De skulle också till sockenkyrkan i Ödeshög betala, han en riksdaler16 skilling och Stina 32 skilling samt i sakristian där var för sig undergå enskild skrift och avlösning.

Kronolänsmannen Sam Sundelius hade till vintertinget 1803 instämt bonden Fredrik Samuelssons hustru i Stavreberg. Hon hade vid auktionen i Kopparp den 28 nov 1800 gjort inköp för fyra riksdaler. Han ville ha betalt. Det blev förlikning.

Jonas Nilssons hustru i Amundeby var instämd till vintertinget 1803. Hon hade vid auktion i Kopparp 28 nov 1800 också inropat varor för fyra riksdaler men ej betalat. Hon ålades av rätten att betala.

Drängen Jonas Nilsson i Kopparp hade instämts till höstetinget 1804 av gästgivaren Jonas Månsson i Boet för obetalda varor efter inrop på en auktion i

Halleby den 23 oktober 1802. Jonas Nilsson inställde sig inte. Det blev böter för det också. Målet återupptogs vid vintertinget 1805 och då blev det förlikning.

Nils Stark	1760-06-02 i Vireda, livgrenadjär för Kopparp,
1) Maja Månsdotter	1755-06-08 i Visingsö
2) Sara Jonsdotter	(1780-11-03) i Åby
Barn: Stina	1789 i Svanshals, g m Jonas Samuelsson i Smedstorp
Katharina	1795-04-24, gift med sergeanten Lars Kjällén,
Johan	1800-11-06, torpare

Nils och Maja vigdes 1788 och Nils var redan då ryttare för Kopparp. Maja uppgavs då vara från Börstabol och var troligen tjänstepiga där. Jag har inte kunnat utforska bakgrunden för någon av dem. De angivna födelsedatumen finns inte i kyrkoböckerna i Vireda eller Visingsö.

Nils Stark deltog i krigen mot Napoleon. Han blev tillsammans med soldaterna Olof Brodd från Brodderyd och Jöns Lantz från Hårstorp och många flera den 7 november 1806 utanför Lübeck tillfångatagna under kriget mot Frankrike. Tillsammans var det 1200 soldater ur Vadstena och Skänninge kompanier. Soldaterna från Lysings härad tillhörde Vadstena kompani. I drygt tre år hölls de fångna i Frankrike.

Något som de fick arbeta med var att gräva kanaler. Den 24 november 1809 frigavs de. Den långa marschen hemåt gick över Wismar, dit de anlände den 14 januari 1810. De överskeppades till Ystad och gick i land där den 15 april 1810.

Vi kan därför anta att dessa tre soldater, Olof Brodd, Nils Stark och Jöns Lantz kom hem till våra bygder under våren eller försommaren 1810. Sedan hade de mycket att berätta om vid kafferepen i bygden.

Nils Stark blev sedan torpare på Kopparps ägor på Starklyckan i norra delen av byn, utmed vägen mot Holkaberg. Vid vintertinget 1823 inlämnades till häradsrätten ett torpkontrakt. Det var Peter Andersson och hans hustru Kristina Hansdotter som gav Nils Stark och hans hustru detta torp i deras livstid.

Maria Månsdotter dog 1823 av inflammation och feber. Mellan makarna hade tidigare upprättats ett inbördes testamente som gav efterlevande maken rätt att behålla kvarlåtenskapen. Detta framgår av domboken från sommartinget 1823.

Boupptecknингen 1823 efter Maria Månsdotter visade att hon efterlämnade maken, Nils Stark samt tre myndiga barn. Sonen Johannes och dottern Stina med sin man Jonas Samuelsson i norra Stavreberg var närvarande, men dottern Maria Katharina var frånvarande. Brodern Johannes fick föra hennes talan. Tillgångarna bestod enbart av lösöre och uppgick till 83 riksdaler. Skulderna uppgick till 12 riksdaler.

Nils gifte sig året därpå med Sara Jonsdotter. Hon var sannolikt dotter till Jonas Abrahamsson och Katharina Andersdotter från Skog. När hon gifte sig med Stark var hon piga i Smedstorp och 44 år gammal. Hon hade tjänat som piga i många år, i Ödeshög, Glasfall och senast i Smedstorp hos Johannes Jonsson.

Nils Stark var då 64 år gammal och *kanske inte så stark längre.* Hans krafter började av allt att döma avta. Nils dog 1836 av ålderdom. De sista fem åren hade han behövt mycket vård av sin hustru, se nedan.

Boupptecknigen efter Nils Stark 1836 visade att han efterlämnat i första giftet tre barn, Johannes myndig, dottern Stina gift med Jonas Samuelsson på Fogeryds ägor, dottern Maja K gift med sergeanten Kjällén i Jönköpings län, med senare giftet efterlevande änkan Sara Jonsdotter men inga barn. Tillgångarna uppgick till 76 riksdaler och skulderna till 19, behållning 57 riksdaler. Några husdjur finns inte upptagna, inte heller några köre- eller åkerredskap, endast den växande grödan på kålgården samt gångkläder, säng och linkläder.

Mellan Nils Stark och hans andra hustru, Sara Jonsdotter, hade också upprättats ett inbördes testamente. Detta testamente klandrades av Nils Starks arvingar men häradsrätten dömde till Sara Jonsdotters förmån. I samma mål hade också arvingarna begärt att Sara Jonsdotter skulle med ed fästa riktigheten av den upprättade boupptecknigen efter Nils Stark.

Inför häradsrätten den 23 februari 1838 förklarade då Sara Jonsdotter att hon inte gärna ville avlägga eden. Hon förklarade vidare att hon förstod att Nils Starks arvingar *alltför gärna ville utfå sitt arv efter fadern, Nils Stark. Själv ville hon dock att de skulle ge henne ersättning för att hon under fem års tid skött och vårdat deras vansinnige fader och svärfader.* Till detta rättegångstillfälle hade inte arvingarna infunnit sig.

Inför rätten försökte man förklara för henne att det nu gällde att avlägga ed rörande boupptecknigen. Häradsdomaren Peter Andersson i Boet förklarade att arvingarna möjligen kanske skulle anta hennes erbjudande, men att hon först skulle avlägga eden. Hon framhärdade dock i sin ståndpunkt och rätten utsatte därför målet till ny handläggning.

Den 1 juni 1838, på sommartingets första dag, togs målet upp på nytt. Sara Jonsdotter var då beredd att med ed styrka riktigheten av boupptecknigen.

Hon inlämnade också en förteckning över sådant som glömts vid boupptecknigen och sådant som tillkommit efteråt. Bl.a. hade från Vadstena Krigsmanshus fyra månader efter begravningen kommit 15 riksdaler som ersättning för begravningen av denne gamle soldat i rikets tjänst. Sara Jonsdotter hade en tid efter Nils Starks död bott i Boarp.

Hon avlade den begärda boupptecknigseden. Därefter yrkade arvingarna genom sitt ombud, häradsdomaren Peter Andersson, att hon skulle ställa borgen för att hon genom testamentet fått nyttjanderätt över egendomen. Rättens beslut i denna del blev att eftersom ingen stämning inlämnats på denna begäran lämnades den utan åtgärd.

Huruvida det senare blev någon uppgörelse med arvingarna nämns inte i domboken.

Sara Jonsdotter dog i Kopparp den 5 augusti 1856 av ålderdom. Hon bodde troligen kvar i torpet Starklyckan en tid. Förmodligen hade en ny torpare, Johan Jonsson, kommit dit med sin familj.

1840 kom Johan Stark med sin familj till Starklyckan. Därvid flyttade möjligen Sara fram till Kopparp. Hon är värd vår tanke och uppskattning. Hon uträttade säkerligen ett gott arbete.

Storskifte genomfördes i Kopparp 1818. Det fanns då tre gårdar. Peter Hansson ägde ½ mantal, Katharina Hansdotter ägde ¼ mantal och Peter Andersson innehade också ¼.

Byn delades vid detta skifte i två halvgårdar. De båda fjärdedelarna fick därvid bilda en egen halvgård, men att denna samtidigt skulle delas i två delar. Katarina Hansdotters del skulle brukas av hennes förmyndare, Peter Hansson.

Fortfarande var husen samlade. Någon utflyttning hade ännu inte skett, även om kartan visar att något större hus, förmodligen en lada, byggts något norrut, ungefär på den plats där Kjells gård idag ligger. Hustomten delades i två, en västergård och en östergård. Den östra kunde sedan delas i två för de bägge fjärdingarna. Ute på ägorna fanns soldattorpet utmed Lakarpsvägen och längst i norr fanns Starklyckan utmed den väg som då var Kopparps kyrkväg.

Utmed bäcken öster om hustomten låg kvarnen. Sågen låg utmed bäcken längre norrut. Kvarnen och sågen samt fisket i Gyllingesjön förklarades vara gemensamt.

Den karta som upprättades visar att husen låg väl samlade i en skyddad fyrkant ungefär där Artos gårdsplan idag är belägen.

Anders Jonsson	1768-10-12 i Adelöv, bonde
1)Maja Hansdotter	1772-05-06, Död 1806
2)Stina Hansdotter	1785-06-06, Död 1813
3)Johanna Persdotter	1786-11-08,
Barn: Maja	1793-09-22 i Adelöv, död samma år
Katharina	1794-11-28 i Adelöv,
Stina Greta	1799-06-13,
Hans Johan	1801-05-22, död i lungsot s å
Johan	1804-04-25, död 1805 av bröstsjuka,
Anna Brita	1806-11-06, död av hjärtsprång,
Maja Lotta	1809-11-11,
Sven Peter	1811-02-10,
Anders Magnus	1813-02-11, död s å
Anna Lotta	1815-01-25, död s å av bröstvärk

Anders var född i Rossås i Adelövs socken, son till bonden Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter. Anders och Maja gifte sig 1792. Då uppgavs han vara dräng i Rossås och hon piga i Svalhult. Hon var dotter till Hans Davidsson och Sara Nilsdotter i Kopparp. De hade sedan en gård i Boeryd i Adelövs socken och där föddes två barn, Maja och Katharina. Den första dottern, Maja dog i späd ålder. Vi kan också se att av deras nio barn dog sex i späd ålder. Barnadödligheten var stor i gamla tider, men denna familj drabbades särskilt hårt.

De kom till Kopparp omkring 1797. Maja Hansdotter dog 1806 i barnsbörd. Anders gifte om sig med Stina Hansdotter 1808, dotter till Hans Håkansson och Maria Svensdotter i Kopparp. I detta äktenskap föddes tre barn. Stina dog i barnsbörd 1813 och samma år gifte Anders om sig med Johanna Persdotter. Hon var dotter till Peter Jonsson och Kerstin Jönsdotter i Stavreberg. Omkring 1815 flyttade familjen till Stora Smedstorp. År 1827

flyttade Anders med sin familj till Hulustorp i Adelöv. Han dog där av lungsot 1871.

Boupptecknigen 1806 efter Maria Hansdotter visade att hon efterlämnade maken och tre omyndiga barn, Katharina 12, Stina Greta på 8:e året, Anna Brita 12 dagar gammal. Som god man var närvarande mannens moderbroder Lars Hansson i Lafsta, Adelövs socken. Tillgångarna uppgavs till 164 riksdaler. Som skulder uppgavs 10 riksdaler till Måns Persson i Ingefrearp, 16 riksdaler till Annika Jonsdotter i Boeryd, 16 riksdaler till änkan Elin Larsdotter i Kopparp.

Till höstetinget 1805 hade gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Norrgård instämt bönderna Håkan Månsson och Anders Jonsson i Kopparp med för obehörigt vattenpåsläpp den 28 juli och därigenom orsakat honom förlust på avbärgat foder. Svarandena uppgav att genom allt regn som fallit hade vattnet gått över dammen och inte kunde hållas kvar.

Flera vittnen hördes. Av uppgifterna framgår att Peter Persson tidigare begärt att uppdämning skulle ske. Vi ser här en balansgång mellan att å ena sidan dämma upp vattnet så mycket som möjligt för att ha när det behövdes för såg och kvarn, samtidigt som mycket regn i samband med ett redan stort vattenmagasin kunde medföra översvämningar. Målet uppsköts och jag har ingen uppgift om utgången.

Vid höstetinget 1814 hade rusthållaren Anders Jonsson i Kopparp, såsom god man för sin broder, beväringskarlen Johan Nätt, som var ute i kriget instämt bonden Josef Månsson i Mark. Han yrkade att Nätt som i Månssons ställe varit beväringskarl, måtte av honom utfå två års innestående obetald lön. Denna skulle vara nämligen för 1813 30 riksdaler riksgäld samt två tunnor korn, efter samma markegångstaxa samt för innevarande år 40 riksdaler och in natura två tunnor korn. Dessutom yrkades ersättning för rättegångskostnaden.

Det framkom av kontraktet att Nätt som i kontraktet hette Johan Jonsson åtagit sig att för Månssons räkning gå i kronans tjänst som beväringskarl, och därför betingat sig 40 riksdaler riksmynt årligen såsom lön, jämte två tunnor stritt korn och även om det på kontraktet finnes tecknat kvitto av Johan Johansson den 5 juni förlidet år kvitto för samma års lön, har han dock icke utfått mer än 10 riksdaler.

Häradsrätten ålade Josef Månsson att för förlidet år såsom innestående lön till beväringskarlen Nätt genast betala 30 riksdaler samt efter samma års markegångstaxa betala två tunnors korn samt på detta erlägga 6 % ränta från innevarande års början. Månsson ålades också att vid detta års slut utgiva i lika avseende 40 riksdaler samt två tunnor stritt korn i natura. Därutöver skulle han ersätta kärandens rättegångskostnader med två riksdaler banko.

Till detta kan också sägas att Anders Jonsson hade en syster, Anna Jonsdotter, som var gift med Isak Jonsson på Fällan i Stora Åby socken. Hon kom som änka till Kopparp 1842, se längre fram.

Håkan Månsson	1773 i Linderås, arrendator
h Stina Hansdotter	1775 i Adelöv
Barn: Peter	1797-11-08 i Svalhult, Adelöv,
Magnus	1803-01-11

Hans	1804-04-11, död av torsken 2 veckor gammal,
Lars	1806-06-21, död 1809
Inga Katharina	1808-09-03,
Anders Magnus	1811-

Håkan och Stina kom till Kopparp omkring 1802. Håkan var möjligen från Frucknöte i Linderås. Stina var troligen dotter till bonden Hans Persson och Elin Larsdotter i Svalhult i Adelöv. De brukade till en början också en gård i Svalhult, innan de kom till Kopparp. De har troligen flyttat från Kopparp omkring år 1810. Det kan noteras att Lars Hansson i Lafta (Lövstad i Adelöv), troligen var en broder till Stina. De var dopvittnen hos varandra flera gånger. Två söner till Lars Hansson (Johannes och Hans Larssöner) var senare bönder i Narbäck. Vi kan också se att det fanns en släktskap till Anders Jonsson, se ovan.

Vid höstetinget 1811 hade notarien hr Karl A Svanbeck instämt drängen Jan Jansson i Kopparp som skyldig till lägersmål med pigan Stina Svensdotter. Hon bodde numera i Hestra soldattorp i Haurida socken och hade inte nåtts med stämningen. Han erkände att han under deras gemensamma tjänstetid i Holkabergs gästgivargård sistlidna annandag jul med Stina haft köttsligt umgänge. Men det hade hon dessutom haft med flera. Åklagaren anhöll om uppskov med målet till nästa ting. Målet uppkom på vintertinget 1812 och då erkände han att han kunde vara barnafadern.

De dömdes till böter, han tre riksdaler, 16 skillingar i treskiftes mellan kronan, häradet och åklagaren. Dessutom skulle de till Ödeshögs sockenkyrka betala han en riksdaler 16 skillingar och hon 32 skillingar. Båda skulle i Sakristian undergå enskild skrift och avlösning. Dessutom skulle han till barnets underhåll betala sex riksdaler riksgäld *till dess barnet själv kunde försörja sig*.

Peter Hansson	1787-03-26, bonde på ½ mantal i Kopparp
Katharina Andersdotter	1794-11-28, d t Anders Jonsson ovan
Barn: Hans Peter	1812-12-16, lomhörd, död 1834-05-23 av nervfeber
Anders Magnus	1815-06-13, g m Maja Lena Isaksdotter Säv,
Maria Greta	1817-09-23, gift med soldaten Jonas Blom
Johan	1820-02-06, död 1821 av kopporna
Karl Johan	1822-01-31, död 1823 av slag
Kristina Sofia	1823-10-09, gift med Johan Jonsson Blom, se nedan
Karl Johan	1826-05-28, död 1827 av bröstfeber
Gustaf	1828-04-19, död av torsken s å
Karl Johan	1829-08-29, död av bröstfeber s å
Johannes	1831-01-10,
Karl	1833-10-25,

Peter och Katharina gifte sig 1812. Peter var son till Hans Håkansson och Maria Svensdotter, se ovan. Om Peters barndom kan vi se att han var tolv år när fadern dog. Modern var då sedan flera år tidigare intagen på sjukhus i Vadstena såsom *svagsint*. Kanske var hon hemma i Kopparp då

och då. Vi kan anta att Peter tidigt fick ta på sig en roll som bonde och brukare av föräldragården.

Katharina var dotter till Anders Jonsson och Maja Hansdotter i Kopparp, se ovan. De innehade och brukade den västra halvgården i Kopparp vid storskiftet 1818. Senare innehade de ¼ mtl. Senare minskade hans gårdsinnehav ytterligare och från omkring 1830 uppgavs Peter vara brukare, troligen av sin systers, Katharina Hansdotters gård i Kopparp.

Sonen Anders Magnus gifte sig med Maja Lena Isaksdotter Säv och de blev bönder i Kopparp, se längre fram.

Jag vill också peka på barnadödligheten. Se hur gärna de ville ha en son med namnet Karl Johan. De fick tre pojkar som gavs detta namn men alla tre dog.

I domboken från sommartinget 1822 finns antecknat att Peter Hansson och Katharina Danielsdotter bytt en gård i Kopparp om ¼ mantal till Peter Danielsson mot dennes 1/3 mantal i Glassås i Adelöv. Vad som låg bakom denna affär vet jag inte. Någon flyttning till eller från Glassås tycks ingen av dem ha gjort.

I samma dombok finns också anteckningar om en tvist rörande ¼ mantal i Jussberg som Peter Hansson ägt. Det var Bengt Knutsson, gift med Peters syster Brita, som hade instämt sin svåger. De bodde på ett undantag på gården i Jussberg och det var detta undantag som tvisten gällde. Peter Hansson hade ägt gården men sålt den och därvid hade den nya ägaren inte känt någon skyldighet för undantaget. Hur tvisten slutade har jag inte följt upp. Den förekom vid flera ting och förmodligen kostade denna process åtskilligt. Vi kan gissa att den slutade i förlikning.

Av domboken 1823 framgår att Peter Hansson sålde sin gård om ¼ mantal Kopparp till rusthållaren Sven Hansson i Munkeryd och skattemannen Jonas Abrahamsson i Kvatarp. Därigenom hade Peter Hansson sålt den jord som han ärvt av sina föräldrar i Kopparp.

Det var ekonomiska problem bakom. Det hade *gått ut sig för honom*. Köparna förklarade att de inte köpt gården för egen del utan enbart gjort affären för att hjälpa Peter Hanssons barn.

Gården såldes den 17 januari 1835 vidare till Jonas Andersson i Stava och Israel Håkansson i Lakarp. Även om vi inte känner alla detaljer i dessa affärer kan vi konstatera att äldste sonen Anders Magnus senare blev bonde på gården.

Vid sommartinget 1836 hade Anders Magnus Petersson, son till Peter Hansson och Katharina Andersdotter, inkallat Johannes Larsson i Narbäck och Anders Jonsson från Gränna socken för att dessa skulle höras om sina iakttagelser om detta köp. Vittnena omtalade då att Jonas Andersson och Israel Håkansson köpt gården enbart för att bevaka Peter Hanssons barns intressen.

Peter Hansson dog den 16 juni 1834 av nervfeber. I husförhörslängden noterades att han gjort sig skyldig till fylleri detta år

Bouppteckningen efter Peter Hansson 1834 visar att han efterlämnade hustrun Katharina Andersdotter samt fem barn Anders Magnus 19 år,

Johannes 3, Karl 3 mån. Maja Greta 16 och Kristina 10 år. Tillgångarna upptogs till 651 riksdaler och skulderna till 1332 riksdaler. . Vi kan se hur Peter Hansson började sin bana som en välbärgad, förmögen man men hur han slutade sina dagar helt utblottad. Skulderna översteg tillgångarna.

Kanske fanns där ändå någon koppling till gårdsinnehav i Kopparp kvar. Peter Hanssons barn innehade enligt anteckningar ur domboken 1839 en gård i Kopparp. Hustrun Katharina Andersdotter stod skriven som arrendator. Hon anlitade som hälftenbrukare sin svåger Johan Johansson. I detta läge kom Jonas Blom till Kopparp och han uppges i domboken 1839 vara rusthållare, ägare av någon del av den jord som möjligen Johan Johansson var hälftenbrukare av. Det blev en tvist om husröta på det gårdsinnehav som en gång i tiden tillhört Peter Hansson. Protokollet berättar om fönsterrutor som behövde bytas, om tiljor som behövde bytas och om tak som behövde lagas. Troligen slutade denna tvist i någon slags förlikning.

Katharina gifte sig 1841 med Johan Månsson i Vendelstorp och flyttade dit. De båda yngsta barnen följde med henne dit.

Peter Andersson	1791-05-06 i Gränna, bonde
Kristina Hansdotter	1796-02-24,
Anna Brita	1816-09-12,

Peter och Kristina gifte sig 1814. Peter var son till bonden Anders Svensson och Ingrid Jonsdotter i Sonaby, Gränna landsförsamling. Kristina var då endast 18 år, dotter till Hans Håkansson och Maria Svensdotter i Kopparp, se ovan. De innehade under några år ½ mtl i Kopparp. De flyttade år 1818 till Kleven i Gränna socken och övertog där en gård om 1/4 mtl som Peters far ägde.

Gården i Kopparp ägde de dock ännu vid mittet av 1840-talet och hade den utarrenderad. Den hade sina marker mot norr och på dessa marker låg torpet Starklyckan. Det var Peter Andersson och Kristina Hansdotter som 1823 gav detta torp till Nils Stark och hans hustru i deras livstid. Årsavgiften var tre riksdaler eller tjugo dagsverken.

Vid sommartinget 1828 hade Peter Andersson anhållit att häradsrätten skulle förrätta husdelning i Kopparp på den gård som Peter Andersson och pigan Katharina Hansdotter ägde tillsammans med var sina ¼ mantal. Det blev nämndemännen Samuel Andersson i Bankaby och Jonas Persson i Fogeryd som förordnades att göra denna husdelning. Detta var en konsekvens av storskiftet som hade genomförts år 1818.

Under tre år, 1818-1821, bodde två familjer tillfälligt i byn. Det var Peter Petersson och Nils Petersson, som tillfälligt arrenderade var sin gård i Kopparp. De är inte kända i övrigt.

Peter Danielsson	1769-08-29, bonde
Maria Svensdotter	1780-02-11 i Gränna
Barn: Maja Stina	1802-12-30, gift med Peter Håkansson i Hultsjö
Johannes	1805-01-13, bonde i Stora Krokek

Peter	1806-12-31,
Sven	1809-06-21, bonde i Kopparp, se längre fram
Daniel	1811-12-19, bonde i Isberga, Heda
Gustaf (Peter)	1814-09-16, död ?
Johanna	1817-07-30, död 1834
Gustaf	1821-04-17, till Hillingstad
Karl Johan	1825-04-25, till Källstad

Peter och Maria gifte sig 1802. Peter var son till bonden Daniel Johansson och Maria Persdotter i Mark, senare bosatta i Sunneryd. Maria var dotter till bonden Sven Gabrielsson och Kerstin Svensdotter i Barkarp, senare bosatt i Isgårda i Gränna landsförsamling. Peter och Maria brukade först en gård i Barkarp i Gränna socken.

De kom till Kopparp år 1821. Peter dog 1834. Gården utarrenderades och Maria Svensdotter fick ett undantag på gården. Endast yngste sonen var då kvar i hemmet. Gården såldes 1844 till Sven Persson, se längre fram. Maria Svensdotter dog 1861 på sitt undantag.

I domboken från sommartinget 1822 finns antecknat att Peter Hansson och Katharina Danielsdotter bortbytt en gård i Kopparp om ¼ mantal till Peter Danielsson mot dennes 1/3 mantal i Glassås i Adelöv. Vad som ligger bakom denna affär vet jag inte. Någon flyttning till eller från Glassås tycks ingen av dem ha gjort.

Boupptecknigen efter Peter Danielsson 1834 visar att han efterlämnade hustru och sju barn, sonen Johannes och Sven myndiga, och även Daniel och Maja Stina, g m brukaren Peter Håkansson i Hultsjö, Peter 20 år och Gustaf 13, Karl 9. De omyndigas rätt bevakades av deras farbroder Jonas Danielsson i Källstad by och socken.

Under kreatur upptogs två hästar, ett föl, tre kor, två kvigor, två tjurar, tre baggar, sju får och en gris. Under köreredskap upptogs *en färdevagn, två skogsvagnar, en kärra med säte en slädryss, en slump bättre och sämre kälkar, fyra ärjekrokar, två harvar med en bult, två hästok, ett par selar med töm och tyglar, flera gamla selar med tömmar, en manssadel med betsel, två sämre dito, tre hammare och två hovtänger, hästtäcken, två ressel, en hämtekorg, tre jolingar, flera smörjebulkar, en hemkvarn.* Fastigheten 1/4 mantal Kopparp upptas till 560 riksdaler, summa tillgångar 1189 riksdaler, skulder 170 riksdaler.

Maja Stina Petersdotter blev efter mannens död gift med Peder Håkansson. Efter dennes död återkom Maja Stina med sina tre barn till Kopparp. Hon dog av värk 1838, 35 år gammal. Boupptecknigen efter henne visar bl. a. följande: Hon efterlämnade tre barn, sonen Johan August 6 år, Kristina nära 4 år, och Inga Stina 1 3/4 år gammal. Bland tillgångarna ingick 1/28 mantal Kopparp för 100 riksdaler. Lösöret uppgavs till 67 riksdaler, summa tillgångar 167 riksdaler. Skulderna uppgick till 193 riksdaler.

Drängen Jonas Nilsson i Kopparp hade till höstetinget 1804 instämts av gästgivaren Jonas Månsson i Boet med anledning av att Jonas Nilsson inte betalat de varor som han inropat vid auktion i Halvarby den 23 oktober

1802. Jonas Nilsson inställde sig inte och ådömdes böter för detta. Beträffande auktionsskulden skedde sedan förlikning.

Jonas Stark	1785-11-27 i Trehörna, livgrenadjär
Maja Samuelsdotter	1785-02-13 i Vireda
Barn: Samuel	1809-02-03,
Johannes	1810-11-07,
Maja Stina (Marg.)	1812-08-31 i Gränna, (?)

Jonas Stark och Maja kom båda till Kopparp 1808. De gifte sig 1809. Bakgrunden för Jonas är okänd. Maja var troligen dotter till soldaten Samuel Sand och hans hustru Sara på Släthults ägor i Vireda. Jonas och Maja stannade inte länge i Kopparps soldattorp.

De flyttade 1815 till Staffanstorp och där var de torpare. Från 1818 hade de ett torp på Gyllinge ägor ett par år. De flyttade 1820 till Ödeshög där Jonas sedan var tingsstuguvakt.

Från domböckerna 1816 och 1817 finns en torpare Jonas Persson nämnd på Kopparps ägor. Han förekommer inte i husförhörslängden och har möjligen bott här bara någon kort tid.

Vid hösttinget 1828 hade kronolänsmannen Nelson gjort en räfst rörande vägunderhållet. Att underhålla vägarna var böndernas ansvar och det blev därför många bönder som nu stämdes inför tinget.
Det utdömdes böter, dels för bristande vägunderhåll och i en del fall för *försenad väglagning*. I vår bygd var det bönderna i Kopparp, Stora Smedstorp, Öjan, Munkeryd och Gyllinge.

Jöns Krok	1793-06-24 i Vireda, livgrenadjär
Katharina Persdotter	1780-,
Dottern Anna Sofia	1822-05-11

Bakgrunden för Jöns och Katharina är okänd. Jöns kom till Kopparp 1815. De gifte sig 1817 och då uppgavs hon vara från Narbäck. Familjen Krok avflyttade till Skrädeberg 1827.

Vid vintertinget 1817 finns noterat att livgrenadjären Krok på Kopparps ägor och drängen Jonas Glad i Munkeryd hade varit i slagsmål. De hade kommit överens och behövde inte rättens hjälp med att lösa denna oenighet.

Vid vintertinget 1825 hade kronolänsmannen Nelson instämt Jöns Krok från Kopparp. Det yrkades böter för att han den 27 december överfallit Johannes Israelsson och tillfogat honom någon skada på vänstra kindbenet. Bakgrunden var att Israelsson förebrått Krok för att denne använt Israelssons vagn vid något arbete vid ett vagnshus i Porsarp.

Vid vintertinget 1832 åtalades livgrenadjären Jöns Krok och drängen Samuel Jonsson för slagsmål. Båda dömdes till böter. Jöns Krok bodde då i Skrädeberg.

Under någon tid 1836 arrenderades en gård i Kopparp av Sven Svensson och Maja Nilsdotter. Det var dock en mycket kort tid eftersom Sven Svensson dog 1836. Det finns mera att läsa om denna familj under Stora Krokek. Här följer dock lite av huvuddragen.

Sven Svensson 1794-09-16 i Stora Åby, bonde i Kopparp,
Maja Lena Andersdotter 1798-03-01 i Stora Åby,
Barn: Johanna Maria 1825-05-19
Johan Erik 1826-01-24
Maja Lotta 1826-09-
Anders Johan 1829-01-29
Sven Peter 1832-03-26
Kristina 1836-05-07

Sven och Maja Lena kom till Kopparp kanske i slutet av 1835. Sven dog den 13 februari 1836, troligen i Stora Krokek. Möjligen brukade han under någon tid två gårdar, en i Stora Krokek och en i Kopparp. Efter makens död bodde Maja Lena med sina barn i Kopparp under något år. Hon flyttade 1837 till Ödeshög. Där gifte hon sig med torparen Karl Håkansson och de brukade ett torp på Riddargårdens ägor.

I domboken för 1844 finns antecknat att Maja Lena hade en skuld på 400 riksdaler riksgäld till Samuel Svensson i Lilla Krokek. Hon fick därför överlåta torpets förpantningssumma samt äganderätten till husen på torpet till Samuel Svensson.

Jonas Blom 1786-12-12 i Stora Åby, bonde, f.d. soldat
Maja Greta Persdotter 1817-09-23, d t Peter Hansson ovan, gifta 1827
Barn: Johan 1821-12-17,
Karl Alfred 1845-06-23, livgr. med namn Strid, bodde i Bankaby
Alida Matilda 1854-05-24, gift Grek, till Amerika 1881

Jonas var son till soldaten Jonas Fogelkvist och hans hustru Stina Olofsdotter på Skogs ägor i Stora Åby socken. Jonas Blom kom till Stava 1808, troligen för att där ersätta den förra soldaten, Karl Blom, som var fången i Frankrike. Jonas gifte sig 1811 med Maja Abrahamsdotter. Hon dog 1836 av gikt.

Efter hennes död gifte han sig 1837 med Maja Greta Persdotter. Hon bodde då i Lilla Krokek men var dotter till Peter Hansson och Katharina Andersdotter i Kopparp. De kom 1838 till Kopparp där de av Magnus Persson 1841 köpte 1/16.

De har därefter troligen ägt ¼ mtl men flyttade från Kopparp till Holkaberg 1851, sedan till Munkeryd 1853 där de bodde *till hus* hos Jakob Johan Alexandersson, vidare till Björnseryds ägor i Stora Åby socken 1855. Därefter har jag inga mera uppgifter om denna familj. De ägde någon tid efter sin avflyttning en gård i Kopparp.

Vid höstetinget 1840 hade Jonas Blom i Kopparp instämt Johannes Johansson i Stavreberg angående husröta. Parterna förliktes. Detta mål började redan vid hösttinget 1839 och anteckningarna i målet rymmer en hel del intressanta detaljer.

Vid höstetinget 1842 anhöll Jonas Blom och hans hustru Maja Greta Persdotter om fastebrev för 1/16 mantal rusthåll nr 124 Kopparp som de 15 maj 1841 köpt av Magnus Petersson för kvitterade 326 riksdaler jämte särskilda villkor.

Vid hösttinget 1842 hade Sven Persson i Kopparp instämt Jonas Blom i Kopparp för att denne sistlidna sommar slagit och skördat en svaranden tillhörig vallgata som enligt geometriska kartan är uttagen genom svarandens stenhage från hustomten till det s.k. Lakarps gärde, utgörande från kvarnstället till gärdet 80 alnars längd och 8 alnars bredd som sedan storskiftet 1821 varit inhägnad samt från den tid varit årligen bärgad av käranden och hans förman utom detta år då svaranden utan löfte densamma avbärgat, varföre han måtte åläggas betala värdet av minst 4 (lass) höfoder.

Parterna visade kartan, av vilken framgår att den som vid delningen får Stenhagen skall lämna en gata om tio alnars bredd från hustomten till Lakarps gärde, som skall gå till jutan. Svaranden erkände men menade att han icke fått så mycket hö som stämningen utvisade. Utslaget blev att stämningen ogillades.

Johan Jonsson Blom	1821-12-17, bonde
Gustaf Henrik Petersson	1827-06-13 i Åby,
Stina Sofia Persdotter	1823-10-09, d t Peter Hansson ovan
Barn: Emilia Josefina	1846-12-18,
Karl Johan	1848-03-08,
Mathilda Josefina	1850-08-20, g m Karl Aug.Karlsson,Kopparp
Karl Johan Blom	1854-09-25 i Gränna, till Amerika
Frans Otto -"-	1857-03-08 i -"-, till Amerika
Maria Sofia	1859-03-26

Nu kommer här en märklig, och lite rörig familjebeskrivning. Johan Jonsson Blom var son till soldaten Jonas Blom i Stava soldattorp i hans äktenskap med Maja Abrahamsdotter. Johan gifte sig 1846 med Stina Sofia Persdotter från Kopparp, dotter till Peter Hansson och Katharina Andersdotter. Efter att Johans mor dött gifte fadern sig med Maja Greta Petersdotter från Kopparp.

Sålunda var Johan och hans far då gifta med var sin dotter till bonden Peter Hansson i Kopparp, efter att Jonas Bloms första hustru dött. Detta måste ha varit en ganska märklig situation. Johan blev svåger med sin far.

Johan och Stina gifte sig 1846. De bodde i Kopparp fram till 1850 och Johan skrives som *gifta drängen.* De flyttade omkring 1851 till Målskog i Gränna socken, där de arrenderade en gård, men återkom till Kopparp 1858. De förvärvade då 1/48 mantal i Kopparp. Johan dog 1865 och Stina gifte sig 1868 med Gustaf Henrik Petersson, som då flyttade hit från Kulhult.

Stina dog i lungsot den 3 januari 1887. Gustaf gifte sig 1888 med Johanna Maria Johansson och bodde en tid i Holkaberg, sedan i Glasfall och från 1897 i Östra Haddåsen. Där dog han 1912 av slaganfall. Visst var detta en rörig historia.

Bouppteckningen efter Johan Blom 1865 visade att han efterlämnade hustrun och fyra omyndiga barn. Tillgångarna uppgick till 570 riksdaler och skulderna till 274. Bland skulderna kan nämnas 3 riksdaler till snickaren Kylén för kistan. Bland tillgångarna upptogs bl. a. en ko och en fåra med lamm.

Bouppteckningen efter Kristina Sofia Petersdotter 1887 visade att hon efterlämnade maken, Gustaf Henrik Petersson, men inga barn dem emellan. Men hon hade fyra barn i föregående gifte, nämligen Frans Otto Johansson i Amerika, sonen Karl Johan Johansson i Amerika, dottern Matilda Josefina Johansdotter, gift med skomakaremästaren Karl August Karlsson i Kopparp samt dottern Maria Sofia Johansdotter, myndig och hemmavarande.

Bouppteckningen upptog 1/96 mantal, vilken fastighet hon ägde före äktenskapets ingående och som tillkommer hennes bröstarvingar och upptages efter dess taxeringsvärde, 100 kronor, vidare lösöre för 205 kronor, däribland en ko och två får med lamm, tre höns och en tupp. Skulderna uppgick till 180 kronor, behållningen till 125. Bouppteckningen upprättades av Jonas Peter Håkansson i Börstabol.

Johan Grip	1805-09-25 i Gränna, arrendator
Stina Greta Andersdotter	1809-01-13
Barn: Kristina	1832-12-08, nöddöpt, död samma dag.
Maria	1835-03-26, g m Johan Fredrik Johansson i Stava
Johan	1837-12-11, arbetare vid Skärblacka pappersbruk

Johan och Stina gifte sig 1831 när de båda var dräng och piga i Lilla Krokek hos Samuel Svensson. Johan var son till soldaten Johannes Grip och hans hustru Kerstin Nilsdotter på Uppgränna Knutagårds ägor. Stina var sannolikt dotter till bonden Anders Jonsson och Stina Hansdotter i Kopparp.

Från Lilla Krokek flyttade de 1734 till Kopparp där de var hälftenbrukare på Katharina Hansdotters gård. De kom 1836 till Stavreberg och här arrenderade de förmodligen 1/16 mtl. Från 1841 arrenderade de 3/32 mtl. År 1845 flyttade de till Lilla Krokek och där var de hälftenbrukare på Samuel Svenssons gård.

De arrenderade 1847 eller 1848 den ena gården i Hårstorp. 1849 flyttade de till Stava där de arrenderade en gård. De flyttade 1852 till Hårstorp igen och där arrenderade de 3/8 mtl.

Från slutet av 1850-talet uppgavs de vara *inhyses i egen stuga* i Hårstorp. Stina uppgavs då i husförhörslängden vara *sjuklig och oduglig*. Båda dog 1878, Maria av lungsot den 5 maj och Johan den 4 december av samma sjukdom. De hade flyttat många gånger mellan gårdarna i bygden. Deras ägodelar var många gånger upplastade på en hökärra enligt gamla tiders sed. Se mera om denna familj under Hårstorp.

Sven Persson	1809-06-21 i Gränna, bonde
Kristina Andersdotter	1816-04-15,

Sven var son till Peter Danielsson och Maria Svensdotter i Kopparp, se ovan. Han föddes när familjen bodde i Barkarp, Gränna landsförsamling. Kristina var dotter till bonden Anders Andersson och Maria Larsdotter i Västra Haddåsen.

Sven och Kristina gifte sig 1838. De arrenderade först 1/4 i Kopparp, hans föräldragård, och köpte den 1844 av hans syskon. 1847 dog Sven. Kristina flyttade till Sväm 1848. Sven och Kristina hade inga barn.

Bouppteckningen efter Sven Persson 1847 visade att han efterlämnade hustrun, Kristina Andersdotter, men inga barn.

Hans mor var änkan Maja Svensdotter i Kopparp. Hans syskon var Daniel Persson i Isberga, Johannes Persson i Stora Krokek, Peter Persson i Stockholm, Gustaf Persson i Hillingstad, Karl Persson i Källstad samt en syster Maja Stina Persdotter i Kopparp. Hon hade avlidit och efterlämnat tre omyndiga barn, Johan August, Kristina samt Inga Stina.

Tillgångarna i boet upptogs till 1593 riksdaler, därav fastigheten 1/4 Kopparp till 1000 riksdaler. Skulderna uppgick till 848 riksdaler, därav begravningskostnad 40 riksdaler, *till Karl Petersson i Källstad som köpeskilling för 1/28 i Kopparp 246 riksdaler, till Gustaf Persson i Gåsabol enl. revers 51 riksdaler, till Johan Andersson i Kopparp enl. revers 13 riksdaler, till Johannes Persson i Stora Krokek enl. revers 100 riksdaler, till Jonas Samuelsson i Gyllinge enl. revers 50 riksdaler, till Peter Petersson i Sthlm 50 riksdaler, till Gustaf Persson i Källstad 50 riksdaler, till Israel Håkansson i Lakarp 27 riksdaler, till Peter Andersson i Åby 26 riksdaler, till Kristofer Petersson i Holkaberg 33 riksdaler, till Johannes Olofsson i Kaxtorp för en häst 103 riksdaler, till Erik Nilsson i Holkaberg för halm 1 riksdaler, till fru Lindahl i Gränna för sill 3 riksdaler, mm. Summa behållning 745 riksdaler.*

Vid sommartinget 1840 inlämnades till häradsrätten en så lydande handling:
Vi undertecknade har överenskommit att Sven Persson i Kopparp skall gå lika i arv med sin svåger Andreas Andersson, boende i Klämmestorp, både i löst som fast. Jag har hört min fader yrka detta och finner att det är rättvist. /Andreas Andersson.

Vid vintertinget 1844 anhöll Sven Persson och hans hustru Kristina Andersdotter om häradsrättens fastebrev för 1/4 mtl krono skatte rusthåll nr 124 Kopparp som de enligt bevittnad avhandling köpt den 19 september 1842 på offentlig auktion för 1033 riksdaler banco.

Vid vintertinget 1846 ansökte Sven Persson och hans hustru Christina Andersdotter i Kopparp om fastebrev för 1/28 mtl Kopparp som de köpt 14 aug 1844 av Peter Persson för 240 riksdaler banco.

Johannes Andersson	1822-09-08, bonde,
Sara Alexandersdotter	1822-09-04 i Vireda,
Barn: Johanna S F	1846-03-28, död 550507

Karl Oskar	1848-01-25, utfl t Amerika 28/4 1868
Johan August	1850-02-24, bonde i Öjan

Johannes hade sina rötter i Västra Haddåsen, son till bonden Anders Andersson och hans hustru Maja Larsdotter. Sara kom från Grankärr i Vireda, dotter till Alexander Alexandersson och Lisa Jakobsdotter. Johannes hade under åren 1839-45 tjänat dräng hos sin svåger Sven Persson i Kopparp.

Vid höstetinget 1846 ansökte Johannes Andersson och hans hustru Sara Alexandersdotter om fastebrev å 1/4 mtl krono skatte rusthåll nr 124 Kopparp som de enligt bevittnad avhandling den 22 mars 1845 köpt av Petter Andersson och Kristina Hansdotter för kvitterade 2100 riksdaler banco.

1851 flyttade Johannes och Sara med familj till Gyllinge.

Mera om Johannes och Sara finns att läsa under Gyllinge. De hade åtta barn. Sju av dem emigrerade till Amerika. Den ende som blev kvar i Sverige var sonen August. Han gifte sig med Ida från Stava och de blev sedan bönder i Öjan. Johannes och Sara var min farfars farföräldrar.

Johannes Jonsson	1794-10-02 i Adelöv, arrendator
Maja Stina Johansdotter	1800-01-20 i Haurida
Barn: Johanna Lisa	1826-05-05 i Vireda
Sven Peter	1828-03-16, utfl t Allhelgona 1846.
Karl Johan	1831-07-04,
Kristina	1833-12-09,
August	1837-12-01,
Maria Florentina	1839-08-17,

Johannes kom från Svalhult i Adelöv och var sannolikt son till bonden Jonas Hansson och hans hustru Ingrid Zachrisdotter i Svalhult. Maja Stinas bakgrund är i Haurida och hennes föräldrar var sannolikt Johannes Nilsson och Kristina Månsdotter i Dunarp i Haurida. Johannes och Maja Stina kom till Kopparp omkring 1827.

De arrenderade den gård om 1/4 mtl som Peter Andersson ägde. Johannes dog av bröstfeber 1845. Maja Stina flyttade med barnen år 1846 till Bultsbol. Hon bodde där inhyst och dog där 1849.

Vid höstetinget 1844 förekom ett mål mellan Johan Andersson i Munkeryd och Johannes Jonsson i Kopparp om husröteersättning. Yrkanden ställdes även mot Israel Håkansson i Lakarp och Gustaf Johansson i Narbäck.

Vid upprop av målet uppträdde alla parterna utom Israel Håkansson i Lakarp trots att han satt i tingssalen. Då domhavanden frågade honom varför han höll sig undan då han hörde målet uppropas yttrade Israel Håkansson pockande till ordföranden: *Jag kan väl komma fram då jag blir påkallad*. Målet blev uppskjutet.

Bouppteckningen efter Johannes Jonsson 1845 visar att han efterlämnade hustru samt sex omyndiga barn. Tillgångarna uppgick till 214 riksdaler och skulderna till 316 riksdaler.

Kvarnen i Stava var tydligen i gott skick och användes av närliggande byar, även Kopparp. Vid sommartinget 1847 hade följande skrivelse inlämnats till häradsrätten:

Undertecknade som ämnar förmäla vår mäld vid Stava kvarn är ofta förhindrade genom Holkabergsbornas uppdämning vid deras sågkvarn, så att vi i svårt väglag nödgas att med vår mäld färdas omkring två mil till kvarn. Detta kunde vi slippa om inte uppdämningen skedde vid Holkaberg utan vattnet fritt finge komma till kvarnen i Stava. Vi anser kvarnen mera nyttig än sågen.
Jan Andersson, Johan Alexandersson, Hans P Svensson, Hans Jonsson, åboar i Munkeryd.
Skrivelsen var vidare undertecknad av åboar i Öjan, Gyllinge, Staffanstorp, Kopparp, Lakarp, Börstabol, Stora Krokek, Hårstorp samt Gåsabol.

Anders Johansson 1798, inhyst dräng, från Munkeryd 1831, *"tosig"*.

Anders Johanssons bakgrund är okänd. Han kan inte återfinnas i födelseboken på angivet födelsedatum. Sannolikt är han ändå från bygden. I sin ungdom tjänade han dräng på olika platser, Klämmestorp, Åby, Munkeryd och andra byar. Han kom till Kopparp 1831 från Munkeryd. Han beskrives i husförhörslängden som *tosig*. Enligt andra anteckningar kunde han endast Lilla Katekesen. Han kunde således inte läsa och uppges senare som *svagsint och mindre vetande.*

Till Kopparp kom han som dräng hos bonden Johannes Jonsson och han stannade kvar där under åtskilliga år. Senare skrevs han som inhyses, först hos Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter och därefter möjligen hos Frost. Någon gång på 1860-talet överfördes han till Fattighuset i Ödeshög. Där dog han av ålderdoms svaghet den 30 september 1867, 74 år gammal.

Anders hade *lite svårt för sig* och fick förmodligen slita hårt. Så som sådana vanligen fick göra om de bara var något så när arbetsdugliga. Det var tydligen Anders.

Maja Stina Persdotter	1802-12-30, änka
Barn: Johan August Petersson	1838-11-16 i Adelöv
Kristina Sofia Persdotter	1834-06-16 i Gränna, till Örberga 1858
Inga Stina	1836-05-01, till Strå 1854

Maja Stina Persdotter var dotter till bonden Peter Danielsson och hans hustru Maria Svensdotter i Kopparp. Hon hade varit gift med bonden Peter Håkansson i Hultsjö. Denne dog 5 mars 1837 och samma år flyttade Maja Stina med sina barn till Kopparp. Maja Stina dog av värk 30 januari 1838, endast 35 år gammal. Hennes två barn, Kristina Sofia och Inga Stina togs om hand av mormodern, änkan Maria Svensdotter i Kopparp.

Olof Svensson Frost 1801-02-13 i Åby, livgrenadjär

Johanna K Nilsdotter	1801-03-26 i Gränna,
Barn: Sven Johannes	1829-01-03, död 1830
Kristina	1826-07-04, t Heda 1846
Alexander	1831-03-26, t Lakarp 1849
Lovisa Karolina	1834-03-29, utfl ?
Gustava	1837-12-09, t Fogeryd 1856
Karl Otto	1846-06-10,

Olof var son till Sven Olsson och Märta Gustafsdotter på Åby Västergårds ägor. Johanna kom troligen från Fågelvik i Gränna landsförsamling. Olof och Johanna kom till Kopparp 1825 och Olof ersatte då Jöns Krok som soldat. Olof och Johanna gifte sig samma år.

På 1850-talet uppges Johanna som *genomsjuklig och vanför*. Familjen Frost utflyttade till Ödeshög i början av 1860-talet och Olof Frost tjänade där som orgeltrampare. Hon dog 1866 av bröstsjukdom. Olof överfördes till Fattighuset och dog där av reumatism 1879.

Johan Jansson	1801-10-03, torpare,
Sara Lena Svensdotter	1811-01-22,
Barn: Frans	1839-10-19,
Maria	1842-07-10, gift med Anders Grek på Grekkebo

Johannes Jonsson var son till torparen Jonas Hansson och Maja Hansdotter på Börstabols ägor. Sara Lena var dotter till torparen Sven Larsson vid Sväms bro och hans hustru Maja Stina Andersdotter. Johannes och Sara Lena tjänade som dräng och piga i Lilla Krokek 1836, där de gifte sig. De var först torpare på Börstabols ägor, sedan i Råby, sedan i Kopparp åren 1838 – 1844. De flyttade 1844 till Lakarp, till ett torp på Maden vid gränsen mot Kopparp och nära gränsen mot Kärr. Se vidare under Lakarp.

Johan Stark	1800-11-06, torpare, s t Nils Stark i Kopparp
Stina Persdotter	1787-12-16,
Jonas Gustaf Jonsson	1816-06-17, hennes son med Jonas Mur,

Johan var son till soldaten Nils Stark och Maja Månsdotter i Kopparps soldattorp. Johan tjänade som dräng på olika ställen i bygden, bl. a. Börstabol, Krokek och Porsarp. År 1826 kom han som dräng till Maltmossen. Där på Maltmossens ägor bodde då änkan Stina Persdotter. Hon var dotter till artilleristen Peter Berglund och Maria Abrahamsdotter i Näteryd.

Maria var först gift med torparen Jonas Mur. Denne dog genom självmord 1817 i samband med att han gripits misstänkt för stöld. Stina bodde sedan med sin mor och en son på Maltmossens ägor.

Innan hon sedan gifte sig med Johan Stark hade hon 1821 fött ett oäkta barn, som varit dött vid födseln och som hon *lagt på lönn*. Hon hade i hemlighet lagt in barnet under dörren till Ödeshögs kyrkobod. Hon dömdes för detta till fängelse 8 dagar på vatten och bröd samt att plikta till kyrkan och att undergå hemligt skriftermål.

I största välmening

I domboken från 1824 finns noterat att Johan Stark vid en allmän sammankomst vid Holkabergs gästgivargård den 23 augusti 1823 varit överlastad av starka drycker. Han hade då överfallit drängen Sven Jonsson i Tyrsabol och givit honom blodviten samt utfarit i svordomar.

Detta var i största välmening menade han, eftersom han ville att Sven Jonsson skulle följa med honom hem till Porsarp, där han då tjänade. Sven Jonsson ville inte och *sedan gick det som det gick*. Johan Stark fick böta en riksdaler 32 skillingar för svordomar vid allmän sammankomst och sex riksdaler 32 skillingar för fylleri vid sådant tillfälle.

Efter att Johan och Maria gift sig hade de ett torp på Maltmossens ägor, sedan på Rossholmens ägor och därefter kom de till torpet Starklyckan på Kopparps ägor 1840. Här på detta torp bodde och brukade de i tio år. De flyttade omkring år 1850 till Sunneryds ägor. Där dog Stina Persdotter 1859 och Johan Stark dog på fattighuset 19 januari 1878 av kräfta. Se även under Sunneryd.

Jonas Gustaf Jonsson Mur	1816-06-17,
Maja Lotta Karlsdotter	1828-04-15 i Adelöv,
Barn: Johan Albert	1854-12-24, ”vanartig”, till Örberga 1872,
Hulda Mathilda	1858-05-07, till Erstorp 1874,
Tekla Albertina	1861-12-21, ofärdig, se nedan
Kristina Josefina	1865- 03-03, till Appuna 1881

Jonas var son till torparen Jonas Mur och Stina Persdotter på Skrädebergs ägor. Maja var dotter till torparen Karl Johansson och Maja Arvidsdotter på Kärrs ägor i Adelövs socken. Jonas far dog genom självmord 1817. Modern, Stina Persdotter var senare gift med torparen Johan Stark på Kopparps ägor.

Jonas gifte sig med Maja 1849. Han beskrives som *klen och stygg* och han var inlagd på Vadstena Hospital 1857. Familjen kom till Kopparp i mitten av 1850-talet och flyttade 1863 till Sunneryd.

År 1867 dömdes han för 3:e resan stöld och förklarades förlustig medborgerligt förtroende för alltid. Familjen Mur tycks i Sunneryd ha haft hälften av Johanna Jonsdotters stuga, den västra delen. Jonas dog 1877. Maja Lotta överfördes samma år till Fattighuset. Dit medföljde också de två yngsta döttrarna. Maja Lotta dog där 1881. Dottern Tekla Albertina bodde kvar på Fattighuset. Hon uppgavs vara ofärdig. Hon dog där år 1900.

Anna Jonsdotter 1773-06-25 i Adelöv

Anna Jonsdotter var född i Rossås i Adelöv, dotter till Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter. Hon hade varit gift med bonden Isak Jonsson på Fällan i Stora Åby och var syster till Anders Jonsson, se ovan. Hon kom som änka 1839 från Stora Åby till Stora Smedstorp och sedan till Kopparp från Stora Smedstorp 1842.

Hon dog av ålderdom den 1 augusti 1856. Av bouppteckningen efter henne framkommer att hon *sedermera vistades hos sin broder Johan Nätt på Bankaby ägor*. Hon avled utan att ha några bröstarvingar. Hon hade då två bröder, Håkan Jonsson vid Tyrsabol och Johan Nätt vid Bankaby.

Tillgångarna uppgick till 11 riksdaler, därav hennes gångkläder till fem riksdaler. En del av gångkläderna var dessutom tyger och sängkläder. Enbart gångkläderna värderades till fyra riksdaler. Boupptecknингen var gjord av Lantz i Hårstorp och Gustaf Peter Johansson i Stavreberg.

Sven Månsson	1782-06-21 i Adelöv, torpare på Kopparps ägor
Sven Jonsson	(1782-11-03), torpare
Ingeborg Jaensdotter	1781-06-26 i Adelöv
Karl Johan	1828-04-29, t Klämmestorp 1845
Stina Sofia	1830-02-04, till V Tollstad 1955

Sven Månsson var sannolikt son till Måns Svensson och Sigrid Persdotter på Skogs ägor i Adelövs socken. Ingeborg var sannolikt dotter till torparen Johan Persson och Brita Månsdotter på Österlida ägor i Adelöv. Sven Månsson och Ingeborg gifte sig 1825. Sven hade då i åtskilliga år tjänat som dräng i bygden. Ingeborg tjänade som piga i Kopparp. De hade sedan ett torp på Kopparps ägor, sannolikt Starklyckan invid gränsen mot Holkaberg.

Den 20 mars 1834 upprättades ett inbördes testamente mellan Sven och Ingeborg. Kanske hade hans krafter börjat avta. Tillkallade vittnen var nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek och bonden Israel Håkansson i Lakarp.

Sven Månsson dog 12 november 1835. I kyrkoboken uppges att han då var inhyses i Visjö. Denna uppgift kan vara felaktig. Husförhören säger inget om att han flyttat från Kopparp.

Sven Månsson och Ingeborg hade inga barn. Av boupptecknингen efter Sven Månsson 1835 framgår att de på torpet hade en ko. Den avlidnes gångkläder uppgavs bestå av *två blå rockar, tre par byxor, en gammal päls, tre västar, tre par gamla skor, fyra blaggarnsskjortor, två par strumpor, två snösockar, två halskläden, fyra kravatter, två hattar, en mössa, vantar och handskar.*

Tillgångarna uppgavs till 51 riksdaler, skulderna till 35. Under ”Köre- och åkerredskap” finns inget uppgivet, inte heller några hus.

Ingeborg bodde kvar i Kopparp fram till 1838 då hon gifte sig med Sven Jonsson. De hade en tid ett torp på Kulhults ägor. 1845 kom de till Kopparp. Sven Jonsson hade varit gift tidigare, med Maja Larsdotter och hade barn från det äktenskapet. Ingeborg dog 1855. Barnen hade flyttat hemifrån och Sven Jonsson var ensam kvar på torpet och står från omkring år 1850 som *inhyses*. Han dog 1761 hos en dotter i Forsby i Västra Tollstad. Sven Jonssons bakgrund är okänd.

Boupptecknингen 1855 efter Ingeborg Jaensdotter visade att hon efterlämnade maken Sven Jonsson samt en syster, Katharina Jaensdotter vid Glassås och en broder, Johannes Kaxe, samt avlidne Peter Sparvs efterlämnade fyra barn, Johan Peter, Karl Gustaf, Johannes och ? Tillgångarna uppgick till 532 riksdaler, därav utestående fordringar 501 riksdaler, av Johannes Andersson i Gyllinge 201 riksdaler, Jonas Blom i Munkeryd 67, Anders Petersson i Kopparp 103 riksdaler, Anders M Petersson i Stava 45 riksdaler, Johan Jonsson i Ruskilsby m fl.

Boupptecknigen var upprättad av Johan Andersson i Lakarp och Anders M Petersson i Kopparp samt Johan Gustafsson i Kopparp.

Gustaf Johansson	1799-05-18 i Säby, bonde på ¼ mtl i Kopparp
Anna Lisa Eklund	1800-02-02 i Ekeby
Barn: Johan August	1826-12-10 i Säby, gift och bonde i Kopparp,
Anna Sofia	1829-10-21 i -"-, g m Anders Johan Jonsson, Stava
Fredrika Karolina	1831-10-03, g m Jonas Hansson, bonde i Öjan
Karl Andreas	1842, död s å
Karl Edvard	1845-05-01, gift och bonde i Kopparp, se nedan

Gustaf var son till bonden Jan Johan Larsson och Katharina Jönsdotter i Hycke i Säby församling. Anna Lisa var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och Maria Danielsdotter vid Boxholms bruk. Först var de bönder i Säby socken 1825-1831, därefter kom de till Ödeshögs socken och hade gård i Sunneryd 1831-33, i Stavreberg 1833-41, i Narbäck där de innehade 1/4 mtl åren 1841-1851.

Familjen flyttade sedan till Kopparp där Gustaf köpte en gård om ¼ mtl av Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter, som då flyttade till Gyllinge.

Gustaf Johansson förekom som förmyndare, boupptecknare mm. Anna Lisa Eklund dog i rödsotsepidemin 1857 och Gustaf dog samma år av bröstsjuka. Ättlingar till Gustaf Johansson finns fortfarande kvar i Kopparp.

Johan August Gustafsson	1826-12-10 i Säby, bonde,
Anna Sofia Jonsdotter	1830-02-04,
Barn: Alida Josefina	1851-06-06, g m Frans Oskar Andersson i Kopparp,
Karl August	1854-02-13, t Amerika 790321
Emilia Mathilda	1857-05-18, g m Karl Järnström, senare Stava
Hulda Viktoria	1859-11-13, t Amerika 1883
Oskar Adolf	1862-05-19, till Amerika 1888
Helena Karolina	1865-04-18, till Amerika 1894,
Gustaf Alfred J	1868-01-07, till Amerika 1888

Johan var son till Gustaf Johansson och Anna Lisa Eklund ovan. Anna Sofia var dotter till Jonas Andersson och Anna Karin Larsdotter i Stava. Johan och Anna Sofia gifte sig 1851 och de bosatte sig sedan i Kopparp, där de innehade och brukade ¼ mantal. De hade tre söner och fyra döttrar.

Alla tre sönerna samt två av döttrarna flyttade till Amerika. Två döttrar blev kvar i Sverige. Johan dog 3 nov. 1898. Anna Sofia dog av magsjukdom den 17 februari 1907.

Karl Edvard Gustafsson	1845-05-01, bonde,
Johanna Ch. Andersdotter	1846-10-25,
Barn: Jenny Mathilda	1870-02-23,
Elin Josefina	1873-12-06, död 1878
Anton Theodor	1880-09-11, död samma år
Anton Bernhard S	1881-10-22, död 1886 av difteri
Oskar Efraim	1884-01-17, bonde i Börstabol

Teodor Metodius	1885-09-23, bonde i Kopparp,
Agda Josefina	1895-01-06,

Karl Edvard var son till Gustaf Johansson och Anna Lisa Eklund, se ovan. Johanna var från Munkeryd, dotter till Anders Persson och Klara Jaensdotter. Karl Edvard och Johanna gifte sig 1869 och var sedan bönder i Kopparp på ¼ mantal. Karl Edvard dog av lungkatarr den 21 december 1916. Johanna dog 1925.

Sven Viktor Jonsson	1832-12-27, bonde,
Johanna M Johansdotter	1832-02-03,
Barn: Gustaf Adolf	1855-01-06, hennes son
Emilia Mathilda	1859-02-01 i Vadstena
Albin Antonius	1862-01-13,
Hilding Felix	1863-10-20,

Sven Viktor var son till Jonas Andersson och Anna Karin Larsdotter i Stava. Han gifte sig 1857 med Johanna Maria Johansdotter från Öninge, dotter till Johannes Johansson och Anna Brita Jönsdotter. Sven och Johanna kom till Kopparp1859 från Vadstena och innehade och brukade 1/8 i Kopparp. Familjen flyttade 1864 till Stava.

De uppgavs inneha 3/24 men 2/24 nämns också. Sven Viktor uppges i husförhörslängden 1866-1870 vara "fanatisk", vilket kan antas ha bestått i att han var engagerad i Stava missionsförening. Husförhörslängderna vid den tiden innehöll sådana noteringar. Från statskyrkans sida var frikyrkligheten inte alltid väl sedd. Sven Viktor skänkte också en tomt till det första missionshuset i Stava. Han dog 1898. Hustrun Johanna dog 1917. De innehade i Stava den gård som Helge och Ethel Björn senare hade i Stava. Se vidare under Stava.

Anders Magnus Petersson	1815-06-13, bonde på 23/45 mtl,
H1) Maja Lena Säv	1815-09-05 i Åby, död 1870
H2) Kristina S Vass	1845-01-01 i Solberga,
Barn: Justina Sofia	1842-08-23, död 1845
Karl Adolf	1845-01-02, g se nedan
Johan August	1848-04-20, död 1849,
Frans Oskar	1850-12-06, gift, se nedan
Johan August	1855-10-05, död 1856,
Hilma Josefina	1874-04-06,
Johan Teodor	1875-11-02, död s å
Viktor Ferdinand	1877-02-16, (Viktor i Tällekullen)
Johan August R	1878-08-24,
Teodor Isidor	1880-03-08,
Konrad David	1881-10-01,
Selma Amanda	1883-01-08, död av bröstlidande samma år

Anders var son till Peter Hansson och Katharina Andersdotter i Kopparp. Han gifte sig omkring 1842 med Maja Lena Säv, dotter till grenadjären Isak Säv och hans hustru Stina Israelsdotter från Bäck i Stora Åby, se nedan.

Han övertog år 1850 en gård på 1/4 mtl som förut ägts av Jonas Blom. Det är troligt att Anders sedan utökade sitt ägande genom att han övertog systern, Karin Hansdotters gård, 1/4 mantal.

Maja Lena Säv dog 1870 och han gifte 1873 om sig med Kristina Vass från Gyllinge, dotter till livgrenadjären Karl Johan Vass och hans hustru Hedvig Magnidotter i Gyllinge. Anders dog av kräfta 1884. Kristina Vass flyttade därefter med sina barn tillbaka till Vassatorpet på Gyllinge ägor.

I husförhörslängden 1866-1870 är noterat ett och annat som kan tyda på frikyrkligt intresse. Detta var i väckelserörelsens tid. För Anders Magnus och hans första hustru har noterats ”läs”, vilket skulle kunna vara förkortning för läsare. Även för sonen Karl Adolf har gjorts sådan notering.

Bouppteckningen efter Maja Lena Säv visade tillgångar för 12003 riksdaler, därav Kopparp 9600 riksdaler.

Isak Säf	(1786-05-25 i Stora Åby),från Åby 53, gratialist
h Stina Israelsdotter	1780-01-07 i Heda, död 1855

Isak Säf hade varit soldat för Bäck i Stora Åby. Isak och Stina var föräldrar till Maja Lena Säv, se ovan. De kom till Kopparp i början av 1850-talet och hade där ett undantag hos sin dotter och måg. Isak hade sannolikt sina rötter i Bökö i Stora Åby. Stina var från Jussberg i Heda.

Stina Israelsdotter dog 1855. Av bouppteckningen framgår att hon efterlämnade maken, Isak Säv, samt två barn, en son boende i Boet, och en dotter, Maja Lena, gift med Anders Petersson ovan.

Bouppteckningen upptog tillgångar för 228 riksdaler och skulderna till fyra riksdaler. Bland tillgångarna fanns en ko, en fåra med lamm samt en gris. Isak Säv avled 14 oktober 1861. Han efterlämnade två barn, sonen Jonas i Boet och dottern Maja Lena, gift med Anders Magnus Petersson i Kopparp.

Tillgångarna uppgick till 111 riksdaler och skulderna till 27 riksdaler. Tillgångarna bestod av inre lösöre och personliga tillhörigheter. Den avlidnes gångkläder uppgick till 75 riksdaler och bestod av ett stort antal rockar, pälsar, västar, byxor, mössor, hängslen, skjortor, pjäxor, skor, strumpor, handskar, vantar, halsdukar, kravatter osv.

Frans O Andersson	1850-12-06, bonde på 23/192 mtl,
Alida S Johansdotter	1851-06-06,
Barn: Ernst Robert	1874-12-11, bonde i Stavreberg,
Karl Oskar	1879-06-12, död 1880
Karl Josef	1884-03-02, på volontärskola i Norrköping 1908,
Helena Josefina	1887-09-21,
Fredrik Eudocius	1890-09-05,

Frans och Alida gifte sig 1874. Frans var son till Anders M Petersson och Maja Lena Säv. Alida var dotter till Johan August Gustafsson och Anna Sofia Jonsdotter och de hade således båda växt upp i Kopparp.

De innehade och brukade därefter 23/192 mtl. Att döma av anteckningar i husförhörslängden var Frans engagerad i missionsföreningen i Stava. De

flyttade till Stora Åby 1908. Där dog Alida. Sonen Ernst Robert blev bonde i Stavreberg och omkring år 1915 flyttade också Frans dit.

Karl Adolf Andersson	1845-01-02, bonde på 23/192 mtl,
Hedda Sofia Bårström	1755-12-09 i Gränna
Barn: Albertina Teresia	1875-04-30,
Oskar Emil	1877-08-20,
Frans Erik	1880-03-02,
Anna Elisabet	1883-01-14, till Amerika 1900,
David Rickard	1884-12-27, lokeldare 1901, Amerika 1902,
Selma Vilhelmina	1887-09-22,
Teodor Verner	1891-04-04,
Hildur Josefina	1895-04-29,

Karl var son till Anders Magnus Petersson och Maja Lena Säf i Kopparp. Han gifte sig 1874 med Hedda Sofia Bårström. Hon var från Långliden i Gränna socken, dotter till Axel Bårström och Eva Kristina Svensdotter. I husförhörslängden 1881 står att Karl Adolf *bör plikta*.

Anledningen härtill står inget om. I nästa husför hörslängd står att Karl Adolf är *sekt*. Jag antar att Karl Adolf har varit aktiv i väckelserörelsen på något sätt.

Karl Adolf innehade och brukade 23/192 mtl. Adolf har dock omkring 1880 troligen sålt sin del och står senare skriven som arbetare. 1902 flyttade familjen till Stora Smedstorp där de arrenderade ¼ mtl. 1905 flyttade de till Bodebol. Därifrån flyttade de till Sunneby där de arrenderade en gård. Därefter köpte de en gård i Sestorp och fortsättningen vet jag inget om.

Gustaf Arvid Klein	1833-11-28, livgrenadjär, arbetare, gratialist
Sofia Maria Krus	1834-05-26,
Barn: Edla Hilma Ottilia	1880-04-23,
Hulda Mathilda	1860-11-09, i Bodebol, till Gränna 1877,
Klara Charlotta	1863-01-01, död 1880
Karl Johan	1865-02-18, död 1875,
Hilda Maria	1867-10-27, t Amerika 5/11 1884
Gustaf Herman	1870-11-23, t Amerika 27/4 1887
Anna Sofia	1875-08-13, t Amerika 27/4 1887
Karl Hjalmar	1878-07-30, död 1870,
Edla Hilma Ottilia	1880-04-23, (ej antr. i föd.boken),

Gustaf kom från Sväm till Kopparp 1858 och gifte sig samma år med Sofia som då kom från Kushult. Gustaf efterträdde Olof Frost som livgrenadjär för Kopparp. Gustaf var son till drängen Sven Svensson och hans hustru Märta Eriksdotter, Klämmestorp.

Sofia var dotter till livgrenadjären Peter Krus och hans hustru Katharina Helena Nilsdotter, Kushult. Möjligen bodde familjen i slutet av 1880-talet i Kopparps kvarn, innan de 1889 flyttade till Sunneryd.

Mera om denna familj finns att läsa under Sunneryd.

Sven Johansson	1827-07-09, skomakare, i egen stuga,
Mathilda K Andersdotter	1832-11-14 i Norrköping
Anna Amanda	1862-11-04,
Karl Alfred	1865-10-25, död 1868

Under åren 1863-67 bodde skomakaren Sven Johansson med sin familj i egen stuga på Kopparps ägor. Detta kan ha varit på Lena-Lyckan. Sven och Mathilda gifte sig 1859 enligt uppgift i husförhörslängden. De bodde sedan inhysta i Sunneryd och där står Sven skriven som *gifta drängen.* Till Kopparp kom de 1863, möjligen från Holkaberg. De hade också bott i Sunneryd från 1859.

Sven Johansson var son till torparen Johan Jonsson och hans hustru Maja Gustafsdotter på Åby Fyrbondegårds ägor. Familjen flyttade senare till Stenbrostaden på Åby Gästgivargårds ägor. Sven bodde kvar i föräldrahemmet. Han hade en äldre broder, Karl Gustaf, född 1819, som även han bodde kvar i föräldrahemmet ännu 1856-57. Dessa år dog föräldrarna.

Mathilda var från Norrköping och hennes bakgrund känner jag inte. Hon kom från Väversunda 1859. Möjligen hade de gift sig där.

Efter fyra år i Kopparp flyttade de till Västmanland. Mathilda hade möjligen tidigare flyttat till Västmanland, kanske Dingtuna, enligt en notering i husförhörslängden Där dömdes Sven i september 1867 till 2 månaders fängelse för våld mot hustrun, enligt noteringar i husförhörslängden. Mathilda dog 1879.

Sven Johanson stannade inte länge i Västmanland. Han kom tillbaka till Kopparp omkring 1876 och bodde återigen någon period på Lenalyckan. Hustrun Mathilda bodde då kvar i Västmanland enligt husförhörslängden. Han hade då med sig Karl Valfrid Anderson född 14 maj 1870 och som uppgavs vara en oäkta son till Mathilda.

På Lenalyckan bodde då också Lena Greta Alm som inhyst. År 1885 flyttade Sven till Holkaberg uppger husförhörslängden. Han kom troligen snart tillbaka till Kopparp, möjligen åter till Lenalyckan. Han bor sedan ensam där fram till 1896 då han flyttades till Fattighuset i Ödeshög. Där gick han under namnet *Svente Sus.* Han dog där den 25 januari 1915.

Det finns lite minnen i Östgötabygdens tidning om Sven. Det var kyrkovaktmästaren Karl Blom som berättade gamla minnen och då berättade han följande, den 20 september 1946.

Vi har vid några tillfällen talat om ålderdomshemmet eller, som det oftast kallades, fattighuset. Här låg både män och kvinnor i samma rum och jag kommer ihåg en gubbe som de kallade Svente i Susa. Han hade varit skomakare nere mot Munkerydstrakten och kom till fattighuset då hans gumma gett sig iväg ifrån honom och rest hem till Västeråstrakten.

På fattighuset hade han sin skodisk bredvid sin säng och tjänade litet extra på att laga skor. Jag var där en gång med ett par skor som skulle lappas och hade med mig en halva öl och bjöd honom på. Han var nämligen kär i starksaker och köpte sig ett stop ibland när han kunde komma åt.

Kassören Emil Björkman, som var styresman för ålderdomshemmet på den tiden, försökte hålla uppsikt och var noga i detta stycke. Svente var en

knivig gubbe och Björkman hade fullt schå att hålla honom i styr. Svente påstod t.o.m. att han fått ett rapp av Björkmans krycka.

I sängen intill Svente låg en gammal, förvärkt gumma Lann och när hon såg Svente dricka av ölet och mysa ville hon ha en klunk att lindra värken med, men fick inte smaka. Han var elak och brukade ha en brännvinsbutelj, med vatten i, och tog sig en slurk ibland och harkade och "hade sig", för att reta gumman. Vid ett tillfälle då Björkman var och läste lagen för Svente och var synnerligen sträng och bister så sade Svente flegmatiskt: "Goe kassörn, jag får säjan de att ju mer han hatar mej, te bättre trivs ja".

Om hans broder Karl Gustaf Johansson kan nämnas att han också var skomakare. Han bodde efter föräldrarnas död på Sandstugubacken och hade tillnamnet Susa. Han dog 1865.

Dottern Anna Amanda flyttade till Enköping 1878. Hennes vidare öden är okända.

Var det möjligen Isak Säf som på 1850-talet började röja till åker på Lenalyckan?

Lena Greta Alm 1825-12-06, änka, fattighjon,
sonen Anders J Johansson 1857-03-06,

Lena Greta Alm var dotter till pigan Ingrid Jönsdotter i Häggestad. Hennes fader är inte nämnd. Hon växte upp som fosterdotter på Fogeryds ägor, möjligen hos en moster till henne. Hon var sedan piga på olika håll i bygden under åtskilliga år.

Hon gifte sig 1855 med änklingen Johannes Andersson i Gåsabol, som var 40 år äldre än henne, född 1784. De fick en son tillsammans, Anders Johan. Lena Greta blev änka 1865.

Hon bodde med sin son kvar en tid på ett undantag i Gåsabol. Maken hade ägt 1/36 mantal i Gåsabol men hade haft 4-5 barn i sitt första äktenskap. Undantaget var troligen omöjligt att leva på och Lena Greta flyttade 1866 med sin son till Lilla Krokek.

Där bodde de inhysta i två år och därefter kom de 1868 till Kopparps ägor. Här bodde de i en torpstuga i nordväst, några hundra meter väster om bäcken, intill gränsen mot Lakarp. Där var ett par små åkrar och en liten betesvall till detta som förr kallades Lena-Lyckan. Den låg på Karl Edvard Gustafssons mark.

Josef Gustafsson från Kopparp har berättat att Lena rökte pipa, men att hon inte gärna ville visa detta. När Josefs farfar mötte henne en gång var hon snabb med att stoppa undan pipan i en korg med kläder. Hon var möjligen på väg ner till bäcken för att tvätta. Strax därefter började det ryka ur tvättkorgen. Vi kan fundera över varför hon rökte. Det var förmodligen inte tobak. Det var troligen någon ört eller växt som hon själv producerat och som kanske gav mättnadskänsla. Detta är bara min spekulation.

Hon var enligt husförhörslängden ett *fattighjon*. Hennes son, Anders Johan, var från sitt 15:e år dräng i Kopparp, sedan i Sunneryd, sedan avreste han den 5 oktober 1879 till Amerika. Lena är ett av många exempel i vår historia på människor som kanske inte fick ut särskilt mycket av livet,

åtminstone inte av materiell välfärd. Hon dog av förkylning 24 december 1881.

Hon uppgavs vara fattighjon men efterlämnade trots detta tillgångar för 203 kronor, bestående av dels en gammal stuga på Kopparps ägor, dels inventarier och dels infordringar, utlånade pengar. Möjligen kan pengarna vara ett arv från någon avliden släkting.

I grannbyn Gyllinge skedde 1855 ett dråp. Det var *häradsbosen* Johan Kumling som på Gyllinge sandgärde slog ihjäl sin hustru. Läs mera om detta i berättelsen om Gyllinge.

1860 genomfördes laga skiftet i Kopparp. Denna förrättning tog sin början den 8 september 1856. Det fanns då fyra gårdar i Kopparp. De var lika stora och omfattade vardera ¼ mantal. De ägdes av Gustaf Johansson, hans son Johan August Gustafsson, Anders Magnus Petersson och Katharina Hansdotter.

Vi kan anta att det successivt från det storskiftet 1818 hade skett en *utglesning* av husen i byn och därför behövdes nu bara en gård flyttas. Under skiftets gång avled Gustaf Johansson. Den norra gården hade då blivit delad på två ägare. Karl Edvard Gustafsson och Sven Viktor Jonsson. Den hade tidigare ägts av Gustaf Johansson. Katharina Hansdotter blev den enda som ålades flytta sina hus, från den ursprungliga hustomten i byn till en plats närmare Gyllinge. Jag har här hämtat något ur anteckningarna rörande denna utflyttning:

Utflyttar gör Katharina Hansdotter med följande byggnader m.m.

1 Mansbyggningen under torvtak, inredd till stuga, kök och förstuga på nedre botten samt nattstuga
och förstuga på övre, tre eldstäder, 14½ alnar lång, 6½ hög och bred.
2 Bodbyggnad med två bottnar samt stall och vagnshus, 22 alnar lång, 5½ hög och 7½ bred.
3 Loge med två lador, fähus och foderskulle, halmtak, 26 alnar lång, 5 hög och 11½ bred.
4 Svinhus, 5 alnar lång, 3 alnar bred och 3 hög.
5 Trädgården flyttas, liksom
6 Källan,
7 Anläggning av väg.

Katharina Hansdotter avled 1860 och hennes gård övertogs därefter av hennes brorson Anders Magnus Petersson i Kopparp. Därvid hopslogs dessa två ”fjärdingar” och en gård om ½ mantal uppstod. Någon husflyttning blev inte av. Däremot uppstod senare ett annat problem.

Det fanns egentligen ytterligare en gård i Kopparp, en mindre gård eller torp omfattande från början 1/96 mantal men som senare ändrades till 1/48 mantal. Denna hade dock inte varit någon egen fastighet.

Det var från början Johan Jonsson Blom som ägde denna, redan vid tiden för laga skiftet. Möjligen innehade Gustaf Henrik Petersson sedan hälften härav. På 1870-talet kom skomakaren Karl August Karlsson till Kopparp och han gifte sig med Mathilda Blom och sedan dess har denna lilla gård omfattat 1/48 mantal, och gör så fortfarande.

Den ägs av ättlingar till skomakaren. Åren 1930-32 gjordes ett särskilt laga skifte för att bryta ut denna fastighet.

Johan August Engblom	1856-12-14 i Gränna,
Mathilda Fredriksdotter	1856-11-07 i -"-
Barn: Karl Oskar David	1880-06-18 i -"- , bosatt i Gränna
Ernst Axel Emil	1883-10-23 i -"- , bosatt i Jarlbolund, Hov
Hanna Maria	1886-04-25 i -"- , bodde kvar i Kopparp
Johan Fredrik Vilh	1889-09-01 i -"- , bosatt i Linköping
Gustav Teodor V	1891-12-05 i -"- fl till Amerika
John Erik	1894-12-11 i -"-, poliskommissarie i Göteborg
Ture Reinhold	1897-03-01, bosatt i Linköping
Anton Sigfrid V	1898-02-02, bonde, övertog föräldragården
Sven Gunnar Daniel	1900-08-17,

Johan Gustafsson i Kopparp, se ovan, sålde omkring 1895 sin gård till Johan August Engblom, son till soldaten Anders Johan Engblom och Stina Gadd i Klevens soldattorp i Gränna socken. Mathilda var dotter till Fredrik Svensson och Johanna Sofia Andersdotter i Kaxtorp, den senare kommen från Svinåsen. Det var således en lokal bakgrund för familjen Engblom. Mathilda dog 1938 och Johan dog 1940. Från omkring 1930 bodde endast Johan och Mathilda samt deras son Anton och dottern Hanna kvar på gården. De övriga barnen hade lämnat boet.

Sonen Anton övertog föräldragården och systern Hanna bodde kvar som hushållerska åt brodern. Efter deras död (på 1960-talet) köptes gården av Bo Eriksson i Lakarp. Bostadshuset avskildes och blev fritidshus.

Karl August Karlsson	1850-12-02 i Rinna, skomakare
Mathilda Blom	1850-08-20,
Barn: Karl Jakob	1878-07-25, fallandesot, frikallad från militärtjänsten,
Ossian Efraim	1880-10-15, skomakare, postbärare, bodde i Munkeryd
Ernst Vilhelm Julius	1883-03-03, g m Emilia Vilhelmina Palm, utfl. t Ödeshög
Anton Augustinus	1885-08-28, predikant för Svenska Missionsförbundet
Hulda Olivia	1887-12-16, gift 1914 och flyttade till Stora Åby
Axel Richard	1890-03-12, bonde i Stora Krokek, gift med Ethel
Julia Maria	1893-07-07, g m Albert Karlsson, kvar i föräldrahemmet
Gerda Florentina	1897-06-20, död s å

Karl August Karlsson kom från Rinna år 1877 och var då dräng i Stavreberg. Han gifte sig 1877 med Mathilda Blom, dotter till Johan Jonsson Blom och Stina Sofia Persdotter. Efter giftermålet 1877 bodde de i Kopparp till 1880 då de flyttade till Munkeryd. De återkom 1883 till Kopparp.

Deras torp, eller gård, bestod av 1/48, det som Johan Jonsson Blom tidigare innehaft. Mathilda Blom dog 1914 och Karl August dog 18 juli 1935. Torpet övertogs av dottern Julia och hennes man Albert Karlsson.

Karl August Karlsson var under ett 40-tal år söndagsskollärare. Den hölls

på stora gården i Kopparp, där Arto bor år 2009. Dessutom hölls söndagsskola i Stava missionshus.

Johan A Lindberg	1864-12-12 i Tollstad, livgrenadjär
Josefina O Karlsdotter	1865-01-21 i Adelöv, i Nannarp
Barn: Anna Teodora T	1890-09-15,
Artur Valfrid	1892-08-14,
Oskar Hilbert	1894-02-21,
Henrik Efraim	1896-04-30,
Karl Teodor	1898-06-14,
Rut Astrid Linnea	1900-02-09,
Georg Helmer	1902-08-29,
Josef Algot	1905-08-08,

Johan kom från V Tollstad till Holkaberg som dräng 1888. Hans bakgrund i V Tollstad känner jag inte. Josefina var dotter till pigan Anna Stina Johannesdotter i torpet Sandstugan under Nannarp i Adelöv.

Hon kom till Narbäck 1884 som piga hos Karl August Sjöberg som då hade den ena gården i Narbäck. Hon var sedan piga i Munkeryd 1885 och i Holkaberg 1887.

Det var här i Holkaberg som de träffades, Johan och Fina. De gifte sig 1888 och bodde sedan en tid i Holkaberg. 1889 flyttade de till Kopparps soldattorp, där Johan blev livgrenadjär.

De flyttade omkring 1908 till torpet Fridhem vid Vättern, på Narbäcks ägor. Johan var den siste soldaten i Kopparps soldattorp. Mera om familjen Lindberg finns att läsa under Narbäck.

Vid sekelskiftet år 1900 bodde i Kopparp sju familjer, nämligen Karl Edvard Gustafsson med hustru Johanna och barnen Oskar, Teodor och Agda, vidare Johan Engblom med hustru och åtta barn, vidare Anna Jonsdotter, änka efter Johan Gustafsson, med en dotter, vidare Frans och Alida med fem barn, Karl och Hedda med fyra barn, skomakaren August Karlsson med hustru och fem barn, och slutligen soldaten Johan Lindberg med hustru Josefina och fem barn, tillsammans 37 personer, plus pigor och drängar.

Teodor M Gustafsson	1885-09-23, bonde på 1/4 mtl,
Selma Johansdotter	1884-06-11,
Barn: Astrid	1914-03-07, g m Albert Johansson
Tage	1915-12-02, levde ogift hos systern Astrid
Josef	1918-01-30, g m Inez. Övertog föräldragården.

Teodor var son till Karl Edvard Gustafsson och Johanna Andersdotter, som vi läst om tidigare. Han var också sonson till bonden Gustaf Johansson i Kopparp och hans hustru Anna Lisa Eklund. Teodor gifte sig med Selma, dotter till Johan Andersson Berg och Aqvilina Kylén i Glasfall. Teodor övertog föräldragården i Kopparp.

Enligt boken Gods och gårdar som utkom i mitten av 1940-talet hade gården en areal av 31 hektar, därav 6 hektar åker. Enligt samma källa var bostadshuset från 1884 och ekonomibyggnaderna från 1893, och vidare framgick att Teodor där hade två hästar och åtta nötkreatur.

Sven August Johansson	1860-10-14 i Gränna, arrendator på ½
Hedda Lovisa Johansdotter	1860-04-20 i Adelöv
Barn: Karl Georg	1891-05-30 i Gränna, g m Rut Linnea Vågman
Josef A G	1898-03-05
Sigurd	1903-01-23, g m Rut Forsander, utfl. till Adelöv

August var son till torparen Johan Fredrik Karlsson Falk och hans hustru Johanna Svensdotter från torpet Jordsnäs under Östanå i Gränna landsförsamling. Hedda kom från Södraholm i Adelöv och var dotter till Johan Johannesson och Maja Karin Svensdotter på Jakobstorp under Södraholm. August och Hedda med familj kom till Narbäck som arrendator 1899. De flyttade till Kopparp 1907.

August stod i Kopparp först skriven som arrendator, sedan som ägare av 1/4, senare 23/48. August dog 21 maj 1941. Hedda dog 1935.

Gården arrenderades några år av sonen Georg, gift med Rut Vågman. De flyttade 1936 till Sväms Skräddaregård. Arrendet övertogs då av brodern Sigurd. År 1938 flyttade han till Adelöv. Då övertogs gården av Albert och Astrid, se nedan. Sven bodde kvar på gården på ett undantag fram till sin död år 1941.

När Georg Svensson 1936 flyttade från Kopparp hölls en auktion och därvid såldes ett dräktigt sto 8 år, två ston, 10-18 år, sex kor i mjölk- och kalvställning, tre betäckta kvigor, två mindre dito, två tjurar, sju får, en bagge och två svin.

Vidare såldes en såmaskin, en hästräfsa, en hästhacka, en rovfrömaskin, en åkvagn, en lastvagn på fjädrar, arbetsvagnar, släde, kälkar, harvar, plogar, årder, vält, hökärra och sandkista. Där såldes par- och enbetsselar, hackelsemaskin, vannor, handredskap, separator, kärna (Alfa), spannmål, potatis m.m. Detta ger en bild av bondens vardag i Kopparp.

Albert Johansson	1902-06-27 i Lackalänga, hemmansägare
h Astrid f Gustafsson	1914-03-07,
Barn: Ines Linnéa	1939-08-16 i Motala, död 3/10 1949 i polio
Arto	1945 i Bankevid

Tage Johansson	1915-12-02, lantarbetare, broder till Astrid,

Albert och Astrid förvärvade gården 1938, 23/48 mantal. Enligt uppgift ur boken Gods och gårdar från mitten av 1940-talet bestod gården av 50 hektar mark, därav 11 hektar åker. Enligt samma källa hade Albert och Astrid 3 hästar och 15 nötkreatur på gården. Bostadshuset var byggt 1875(1887) och övriga byggnader 1920. Astrid dog 1963 och Albert dog 1868. Hos dem bodde också Astrids broder Tage. Gården övertogs 1966 av sonen Arto.

Anton Engblom	1898, hemmansägare,

Hanna Maria Engblom 860420 i Gränna, hushållerska, syster till Anton

Efter föräldrarnas död 1938 och 1940 övertog Anton föräldragården i Kopparp. Systern Hanna stannade kvar och blev hushållerska åt brodern. Enligt boken Gods och gårdar hade gården en areal av 27 hektar, därav 4,5 hektar åker. Bostadshuset uppgavs vara byggt omkring år 1850 och ekonomibyggnaderna 1868.

Anton hade en häst och sju nötkreatur på gården. Han drabbades omkring 1950 av polio och blev delvis förlamad. Gården arrenderades då en tid av Josef Gustafsson i granngården. Anton och Hanna flyttade till Solgården i Ödeshög på 1960-talet. Gården köptes senare av Bo Eriksson i Lakarp. Bostadshuset är frånsålt.

Klas V Petersson Ferb	1854-10-22 i Vireda, g 1879, livgrenadjär
Augusta Nyman	1853-08-02 i Gränna
Barn: Patrik Rikard Napoleon	1879-06-04 i Vireda
Jenny Ottilia E	1880-10-29,
Robert Henrik	1882-10-15,
Alma Cecilia Anna	1884-10-21, , g m snick. Anders A Alfredsson
Ester Cecilia	1887-04-03,
Agnes Albertina	1889-09-18,

Familjen Ferb avlöste den tidigare soldatfamiljen Pan i Stora Krokeks soldattorp. Till en början hade även denne soldat namnet Pan men det ersattes omkring 1880 av namnet Ferb. Klas var son till Peter Jansson och hans hustru Margareta Petersdotter i Staggarp i Vireda.

Augusta var soldatdotter från Nyarp i Gränna landsförsamling. Hennes föräldrar hette Fredrik Nyman och Maria Katharina Johannesdotter. Klas och Augusta gifte sig 1879 och Klas var till en början livgrenadjär för Stora Hultrum i Vireda och där föddes också sonen Patrik. Klas hade då soldatnamnet Palm.

Till Stora Krokeks soldattorp kom de någon gång vid mitten av 1880-talet. Möjligen hade soldattorpet då stått tomt en tid.

Indelningsverket började närma sig slutet av sin långa historia och i den långa raden av soldater i Stora Krokeks soldattorp blev Klas Ferb den siste. Omkring 1906 flyttade familjen till soldattorpet i Kopparp, inte som soldat utan som torpare.

Ferb hade enligt kontrakt den 31 januari 1907 köpt torpet. Enligt handlingarna var torpets areal 9 tunnland. Köpesumman var ett tusen sju hundra kronor. I kontraktet har dessutom noterats att torpets namn *nu skulle vara Löfhagen.*

Ferb ansågs dessutom vara en *klok gubbe* som kunde bota sjuka djur. Klas Ferb dog 1923 och hustrun Augusta dog 1932. Ensam kvar på det gamla torpet bodde dottern Agnes Ferb. . Hon uppgavs vara *stickerska*. Hon dog 24 september 1945

Rosenlund

August Forsander	1855-01-22 jordbruksarbetare,
Hilma Jos Fleischer	1874-05-23 i Gränna
Barn: Evert Herman V	1903-03-25 i Adelöv, utfl. till Rogslösa 1944
Erik Conrad M	1904-11-12,
Agnes Elvira	1907-04-07, sjukpensionerad
Karl Axel	1909-10-20, g 1927 med Lilly, utflyttad till Öjan
Elis	1911-06-04, arbetare, ogift
Alice	1915-05-24, utfl. till Tranås

August var son till Karl Johan Forsander och Kristina Sofia Persdotter på Staffanstorps ägor. Hilma var från Åsvarp i Gränna socken, dotter till Gustaf Axel Fleischer och Johanna Sofia Johannesdotter. August och Hilma gifte sig 1899.

De bodde först i Öjan, på det torp som ligger utmed vägen mellan Öjan och Gyllinge. År 1913 flyttade de till Rosenlund på Kopparps ägor, utmed vägen mellan Kopparp och Gyllinge. August stod då skriven som jordbruksarbetare. Han gjorde dagsverken hos bönderna.

Han dog 9 juni 1941. Kvar på Rosenlund bodde sonen Elis. Han förblev ogift. Han bodde kvar på Rosenlund fram till 1984, då han dog. Rosenlund förvärvades sedan av Vivianne Fyhr, dotter till Alice. Vivianne och hennes man, Stig Fyhr, använder Rosenlund som fritidsbostad.

1/48

Albert Konrad Karlsson	1892-11-01 i Stora Åby, snickare och småbonde
Julia Maria Karlsson	1893-07-07,
Barn: Inga Maria Linnea	1923,
Nils	1926, se nedan
Elvy Josefina	1927,
Aina Julia Margareta	1933, gift och bosatt i Uppgränna

Albert var från Stora Åby och jag har ingen information om hans bakgrund. Julia var dotter till Karl August Karlsson och Matilda Blom i Kopparp. Albert och Julia övertog hennes föräldrars torp, eller gård, i Kopparp. Albert står angiven som hemmansägare. Han anlitades ofta som snickare.

Efter att Albert och Julia dött bodde sonen Nils ensam kvar. Han skadades svårt i samband med en olycka under sin drängtjänst i Narbäck. Ett ben amputerades och han hade sedan protes. Han flyttade 1998 till Ödeshög och sedan dess står torpet, eller den lilla gården, öde. Nils dog 2008.

1/4

Josef Gustafsson	1918-01-30, hemmansägare,
Inez Gustafsson	1925-
Kjell	
Kenneth	

Josef övertog den gård som hans föräldrar, Theodor och Selma tidigare innehaft. Det var den norra gården i byn. De bodde kvar och brukade gården fram till 1967, då familjen flyttade till Ödeshög.

Fram till dess hade gården brukats på traditionellt sätt, med kor och med mjölkleveranser till mejeri. Numera är skog planterad på åtskillig åkermark. Husen står nu öde. Gården övertogs 1989 av sonen Kjell. Han bor i Väderstad. Gården är fritidsbostad.

\- - -

Den gård som Albert och Astrid Johansson tidigare innehade övertogs 1966 av deras son Arto Johansson. Han bor där med sin hustru Carmen. På gården fanns kor fram till 1988 och han levererade mjölk till mejeri fram till dess. Numera dominerar vallodlingen. Spannmål förekommer i viss omfattning. Skog har även här planterats på en del av åkermarken.

Utmed bäcken som rinner genom Kopparp kan man fortfarande se spår av både kvarnen och sågen som en gång fanns här.

År 2008 bor två personer permanent i Kopparp. Bostadshus och ekonomibyggnaderna på de tre gårdarna i Kopparp är intakta. Några betesdjur förekommer inte. Ängar och hagmarker är delvis planterade med skog men de centrala delarna är öppna och ljusa.

Detta är min berättelse om Kopparp. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i maj 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Lilla Krokek

en gammal by i Holaveden

I Lilla Krokek finns två gårdar, Norrgården och Södergården. Södergården kallades förr i tiden för Dambergsgården. Båda är bebodda året runt. Dessutom är två villafastigheter bebodda året runt. Här finns också Stava missionshus samt några fritidshus.

Allmänt om Lilla Krokek

Lilla Krokek utgörs av ett mantal rusthåll. Så uppges det i längderna. De flesta byarna i Stavabygden omfattar ett mantal. Detta begrepp avsåg en gång i tiden så mycket jord och mark att det kunde föda en familj och dessutom betala viss skatt. Lilla Krokeks areal är 129 hektar. I norr gränsar Lilla Krokek till byarna Hårstorp och Näteryd, i öster till Stavreberg och Stora Krokek samt i söder till Munkeryd och i väster till Stava.

Vad kan vi säga om byanamnet? Är den ursprungliga betydelsen en krokig ek och att både Stora och Lilla Krokek fått sitt namn av denna, eller kan namnet ha någon djupare betydelse? Namnet Krokek finns även på andra platser i landet. Kanske namnet inte uppkommit av en krokig ek just på denna plats utan att det i namnet också ligger något annat begrepp.

Det är svårt att säga hur gammal byn är. Den fanns troligen där redan vid medeltidens början, då landsvägen som gränsade till byns marker endast var en ridstig.

Den geometriska jordeboken från 1639 har en enkel kartskiss över Lilla Krokeks kronohemman med dess ängar och gärden. *För Östergärdet var utsädet 6 ¼ tunnor och för Västergärdet 8 tunnor. Det fanns äng till 20 lass hö, nödtorftig utmark och någon skog.*

Lilla Krokek blev skatteköpt 1790.

Laga skifte 1834

Den ursprungliga ensamgården i Lilla Krokek uppdelades i två gårdar, eller rättare sagt på två ägare, tidigt under 1700-talet. Skiftet genomfördes dock inte förrän 1834, nämligen laga skiftet. Den karta som då upprättades visar att husen i byn låg samlade där Södergårdens hus i dag är belägna. Varför denna plats valts är svårt att säga.

Boplatser var oftast belägna på en höjd eller annan strategisk plats. För Lilla Krokeks del kanske den lilla bäcken kan ha spelat någon roll. I Munkeryd där samma bäck rinner användes bäcken för att driva två kvarnar. I Lilla Krokek fanns också en kvarn.

Kvarnen låg ungefär där bäcken korsar den gamla byvägen mot Stora Krokek. Åtminstone har där anträffats en gammal kvarnsten. Kvarnen är omnämnd i skifteshandlingarna från 1834 men är inte markerad på kartan.

Torp och backstugor

Torp på ägorna har funnits länge. Soldattorpet låg vid tiden för skiftet på sin nuvarande plats, utmed landsvägen, nära gränsen mot Hårstorp. Det har

säkerligen funnits där ända sedan indelningsverkets tillkomst omkring 1680. Men det fanns också andra torp på byns ägor, utanför byns skyddande fyrkant. Redan 1655 fanns änkan Elin boende på Krokeks ägor. Hon anklagades då för att ha *besovits* av Per Larsson i Näteryd. Vilket som var hennes torp eller var det låg vet vi inte.

Torpet Hagalund låg i norr samt strax öster därom ytterligare ett torp. Det senare tillkom kanske någon gång vid mitten av 1800-talet och var åtminstone till en början ett förpantningstorp. Men säkra kan vi inte vara. Det kan vara äldre, eller har det funnits flera torp?

Härutöver bör nämnas den bebyggelse som under senare delen av 1800-talet tillkom utmed lands- vägen och fick namnet Lindekullen. Det var troligen Lindén som gav namnet åt det hus som han och hans familj bodde i. I handlingarna dök namnet Lindekullen upp först 1905. Då hade Lindén varit död i några år. Det var möjligen hans änka som fastställde namnet.

Mitt emot Stava soldattorp byggdes omkring år 1930 ett hus som gavs namnet Karlsro, troligen efter Karl Andersson, bonde på norra gården, som byggde detta till sitt undantag, och namnet gav sig självt, Karls ro. Längre söderut byggdes 1922 Stava nuvarande missionshus, vilket fortfarande kallas Stava missionshus trots att det nu i många år legat på Lilla Krokeks mark.

Ett par hundra meter söder om missionshuset byggdes troligen strax efter mitten av 1800-talet ett hus. Vem som bodde där först är svårt att säga, men Patrik bodde där med sin familj under första hälften av 1900-talet. Vid sekelskiftet, omkring år 1900 låg det dessutom en torpstuga som kallades Majas, strax norr om vägen mot Stora Krokek, just invid gränsen mot Stora Krokek samt på Norrgårdens ägor.

Soldattorpet

Lilla Krokeks soldattorp har funnits på sin plats utmed den gamla Holavedsvägen, nära gränsen till Hårstorp, förmodligen sedan slutet av 1600-talet. Husen finns fortfarande kvar, nu som fritidshus. Där har många soldatfamiljer funnits genom åren. Jag har uppgifter om följande soldater:

Måns Nilsson Ryttare	(död 1728),	omnämnd i 1600-talets domböcker
Hans Andersson		(1710-1728)
Nils Ek	* 1699	(1728-1755)
Johan Ekegren	* 1759	1786-1798
Johan mars	* 1772	1798-1807
Håkan Jupiter	* 1787	1809-1810
Karl Blom	* 1774	1810-1812
Johannes Lejon	* 1794	1813-1840
Karl Gustaf Berg	* 1819	1840-1866
Sven Vass	* 1842	1867-1898, flyttade 1898 till Frebol.
Karl August Lilja	* 1879	1899-1900

Det är möjligt att det funnits ytterligare soldater i Lilla Krokek. Jon Ekedahl och Lars Vesterlind är nämnda omkring år 1760, korta perioder. Mer om soldaterna och deras familjer liksom övriga torparfamiljer följer längre fram.

Vägar och stigar

Byns västra gräns följer den gamla landsvägen. Det blir då en intressant fråga vilken av dem, vägen eller gränsen, som är äldst. Kanske vi kan gissa att vägen, eller stigen, tillkommit först och att vägen sedan fick utgöra gränslinjen mellan Stava och Lilla Krokek. Vi kan anta att denna gränsdragning skedde under ett senare skede. Boplatserna i Stava och Lilla Krokek hade då funnits länge, men utmarkerna var inte särskilt intressanta i äldre tider. Det var åker och äng som var intressanta.

Vägen som går från Stava och österut till *östra vägen*, mellan Tällekullen och Ödeshög, fanns redan på 1700-talet. Den kan för Stora Krokek, Glasfall och Svinåsen sägas vara deras kyrkväg. Börstabol hade i äldre tider sin kyrkväg via Stavreberg.

I gamla tider fanns också gångstigar mellan byarna. En sådan gångstig gick mellan Munkeryd och Lilla Krokek, där den kom fram vid missionshuset. I gamla tider gick en stig eller körväg i öst-västlig riktning från Stora Krokeks soldattorp, kanske också med anslutning från Stavreberg, över ett kärr i norr på Lilla Krokeks ägor och kom sedan möjligen fram mot Hagalund. För ett 20-tal år sedan var en stensättning synlig i kärret efter denna väg. Vi kanske också kan ana en sådan stig norrut mot Näteryd i gamla tider. I århundraden har människor gått på dessa stigar genom skogarna, under mörker med en lykta i handen.

Släktgård?

En intressant fråga gäller släkter. Den ursprungliga släkten har flyttat från byn för länge sedan. I Norrgården kan man räkna tillbaka i åtminstone 4 generationer, tillbaka till 1857 då Anders Magnus Jönsson flyttade dit från Glasfall. I Södergården har nuvarande släkt funnits endast sedan 1950-talet.

En intressant släkt som funnits i byn var Hans Nilssons släkt från Gyllinge. Medlemmar av denna släkt ägde Lilla Krokek redan från början av 1740-talet och fram till mitten av 1800-talet. Den siste medlemmen av denna släkt i Lilla Krokek var nämndemannen Samuel Svensson. På ett grymt sätt mördades han den 25 april 1864 när han fredligt kom gående på vägkanten i Stava, mitt för *Bil-Antons.*

Epidemier och farsoter

Epidemier och farsoter som hemsökt bygden i gångna tider har hemsökt även denna by. I pesten 1710-1711 dog endast en person, saltpetersjudaren Per Eriksson. Han hade varit i Öjan och där insjuknade han vid matbordet. Han fick bäras hem och dog ett par dagar senare. Det var det vanliga sjukdomsförloppet i pesten.

I Stora Krokek dog sju personer i pesten, de flesta av dem var barn. 1737 var ett år med höga dödstal och då dog fem personer i Lilla Krokek. Därefter skonades byn under flera epidemier. I den stora rödsotsepidemin som drog fram över bygden 1857 dog i byn fem personer. I Sunneryd dog nio personer, i Stavreberg sju för att nämna några exempel från grannbyarna.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika berörde Lilla Krokek, såtillvida att kanske 8-10 personer utflyttade till *det stora landet i väster, där ingen kung finns, och inga präster*. Bland de som utflyttade var skolläraren och handlanden Anders August Andersson som lämnade en son kvar i Sverige. Vidare kan nämnas arbetaren Karl Magnus Kalm som rymde till Amerika. Han lämnade sin hustru kvar i byn. Han återkom till Sverige och sin hustru efter ett antal år i Amerika.

Ur domböckerna

Ur domböckerna kan vi få uppgifter om tillvaron i byn gamla tider**.** Vid tinget förekom tvister, brottmål, lagfarter, förmynderskap mm. De notiser som jag hämtat fram ur domböckerna har jag skrivit in i denna berättelse i anslutning till den person det gäller. Likadant har jag gjort med anteckningar från boupptecknin**g**ar. Några större brott har av allt att döma inte skett i byn.

Däremot blev en av byns invånare, nämndemannen Samuel Svensson, 1864 brutalt mördad i grannbyn Stava. Ytterligare en person från Lilla Krokek har på liknande sätt dött i Stava. Det var Olof Svensson som dödades vid ett julkalas i Stava 1622. Dråparen var Lars Thoreson från Kopparp. Detta kan vi läsa mera om längre fram i texten.

Intressanta människoöden

Bland intressanta människor i byns historia vill jag nämna Maria Persdotter. Hon blev änka 1785 i Kopparp efter den rika bonden Sven Jönsson. Hon flyttade därefter med sina barn till Lilla Krokek, där hon sedan verkade till sin död 1815. Hon var en kraftkvinna som övertog sin mans affärer och drev verksamheten vidare. En dotterson till henne var Samuel Svensson som blev mördad i Stava 1864.

Vidare vill jag nämna Johanna Olofsdotter Brodd och hennes dotter Anna Maria samt den *predikosjuka* soldathustrun Greta Andersdotter. Detta blev några kvinnoöden, den första var rik och mäktig, de övriga var fattiga men ändå har de alla spelat stora roller i den tid då de levde och verkade. De sistnämnda tog verksamt del i den väckelserörelse som skakade om i bygden.

Men jag måste också nämna ytterligare en person, nämligen Albert Zacheus Andersson. Han var skollärarson i Lilla Krokek. Efter moderns död flyttade fadern till Amerika, där troligen de övriga syskonen fanns. Sonen Albert fick stanna kvar i Sverige. Albert betecknades i husförhörslängden som *idiot och fattig*.

Intressanta människoöden blev också Måns Davidsson, hans hustru Lena Håkansdotter och deras barn som bodde på Lilla Krokeks ägor 5-6 år på 1810-talet

Läs mer om dessa människoöden längre fram i denna berättelse.

Människorna i Lilla Krokek

Kyrkobokföringen i Ödeshögs församling startade 1693, frånsett en del små anteckningar från början av 1660-talet. Kyrkoböckerna gjorde det lättare för oss sena tiders barn att se vilka människor som fanns i byarna.

Före kyrkoböckerna fanns mantalslängder, jordeböcker och andra källor men de är kortfattade. Där finns mest bara förnamnen på mannen, endast undantagsvis kan vi där se namn på hustru och barn. Domböckerna kan därutöver komma med intressanta uppgifter, men alla människor förekommer inte i domböckerna.

För att presentera våra äldsta uppgifter har jag valt att börja med en tabell där jag samlat alla dessa kortfattade uppgifter. En del av dessa uppgifter har jag sedan försökt att förtydliga och förklara.

År	Namn mm	Källa
1571	Håkan(0,5 lispund koppar, 2 oxar, 2 stutar, 5 kor, 3 får, 4 svin och 1 häst.)	Älvsb
1613	Jöns och Per	Älvsb
1620	Per (3 hästar, 2 oxar, 7 kor, 4 stutar, 1 kviga, 8 getter, 10 får, 3 svin, 5 tunnor utsäde).	BU
1623	Olof Svensson i Lilla Krokek dödad vid julkalas i Stava, se nedan.	
1631	Per	M
1637	Bengt Persson, Peder (över 60 år och kyrkans sexman)	Mil
1637	Bengt	BU
1640	Bengt	M
1643	Bengt med hustru och piga, Peder med hustru	M
1645	Bengt med hustru och legopiga samt Per med hustru	M
1645	Bengt	J
1646	Bengt med hustru och dräng, Per med hustru	M
1647	Bengt med hustru och piga, Peder med hustru,	M
1647	Bengt Persson	Mil
1651	Peder och Bengt (fyra mantalsskrivna)	M
1652	Bengt och Per	J
1655	Bengt med hustru Kerstin samt Per med hustru Ingrid	J
1658	Bengt med hustru Kerstin samt Per med hustru Ingrid	J
1659	Bengt med hustru Kerstin samt Per med hustru Ingrid	M
1660	föddes Börje, son till Håkan i Lilla Krokek	K
1661	dog en soldats barn i Lilla Krokek	K
1661	Per och Bengt i Krokek ville sätta upp en vägkrog,	domboken
1667	Den 5 mars 1667 gick Månses hustru till Gränna.	domboken
1667	Tyres i Krokek gick i borgen för en dräng, Per Nilsson,	domboken
1675	Bengt	J
1682	Bengt m h, dr Joen, Håkan m h,	M
1685	Håkan och Bengt Perssöner	J
1687	Bengt m h, dr Joen, Håkan m h,	M
1688	Bengt m h, d Joen, rytt Månses h Maria, d Anders,	M
1689	Bengt m h, d Joen, rytt Månses h Maria, d Joen,	M
1690	Ryttare Månses hustru Maria, d Joen o Per, Knut Jönsson, inh. Johan Joensson	M
1690	Skogvaktaren Johan Jonsson i Krokek, omtalad i domboken	
1691	Bengt Persson i Lilla Krokek omnämnd i domboken	
1692	Måns hustru kallades för *markatjuga och slafsa,* enligt domboken	
1693	Ryttare Måns m h, dr Jonn, p Karin, skogsmästare Johan m h	M
1695	Måns med hustru, dr Måns, p Karin	J
1696	Ryttaren Måns i L Krokek försummat röjning på Omberg,	Domboken

1697 Per Eriksson på Lilla Krokeks ägor ihjälslagit en sugga, domboken
1700 Jöns Månsson i instämt sin svåger Sven i Hårstorp, domboken

Älvsb = Älvsborgs lösen M = mantalslängd K = kyrkoboken
J = jordebok BU = boskaps- och utsädeslängd Mil = militär källa

Mina äldsta uppgifter om Lilla Krokek kommer från Älvsborgs lösen 1571. Det var första gången som Sverige köpte Älvsborgs fästning. Danmark tog sedan tillbaka fästningen och år 1613 fick vi för andra gången köpa den. Det blev höga skatteuttag varje gång. Varje bonde fick betala en tiondedel av sin egendom, en tiondedel av silver, koppar, oxar, stutar och andra kreatur. Den skattelängd som blev resultatet ger oss goda uppgifter om tillståndet i bygden.

*) Bonden i Krokek år 1571 hette Håkan. Han hade då 0,5 lispund koppar, 2 oxar, 2 stutar, 5 kor, 3 får, 4 svin och 1 häst. Jag har funnit bara en uppgift om Krokek. Om detta är Lilla eller Stora Krokek är svårt att säga.

År 1613 fanns det två bönder i byn. De hette Jöns och Per.

Per Olsson

År 1613 hette bonden Per, troligen den Per Olsson som var med vid julkalaset i Stava, se nedan. Kanske var han son till den Olof som fanns här 1571. Per var kvar i Lilla Krokek ännu 1637. Då uppgavs han vara över 60 år gammal. Han var således född före 1577. Han var också sexman, det vill säga en av de sex män som satt i sockenstämman.

År 1620 hade han 3 hästar, 2 oxar, 7 kor, 4 stutar, 1 kviga, 8 getter, 10 får, 3 svin och han hade åker till 5 tunnor utsäde, vilket bör motsvara fem tunnland plus den areal som han hade i träda, kanske några tunnland.

Året därpå, 1621, då fanns två bönder i Lilla Krokek, Per och Olof. Olof torde vara den Olof Svensson som blev dräpt vid julkalaset i Stava, se nedan.

Olof Svensson

Olof Svensson är den bonde i Lilla Krokek som först möter oss med både för- och efternamn och som vi vet lite mera om. Han var sannolikt son till Sven Pedersson och hans bakgrund kan finnas i Vreta i Gränna socken. Olof hade också någon tråd till Glassås i Adelöv, tror jag.

Olof hade släktingar i Gränna socken samt i Porsarp och i Heda, detta enligt Olle Elm. Olofs hustru Brita Bengtsdotter var troligen dotter till Bengt i Stava och där hade hon också en broder, Jöns Bengtsson. Namnet Bengt återkommer också i Lilla Krokeks historia och vi kan anta att det var släktskap som gjorde detta. Namn blev ofta lite av släktnamn som sträckte sig genom generationerna. Olof Svensson blev dräpt vid ett julkalas i Stava och vi kan läsa om detta innan vi går vidare.

Julkalaset i Stava år 1622

Det var julkalas hos Per i Stava, julen 1622. Där var grannar och vänner med. Det var jul och det vankades helt säkert en hel del av både mat och dryck. Det började bli sent på kvällen och många hade gått hem, men åtskilliga var ändå kvar.

Värden, Per i Stava, hade *gått avsides för att sova i en kammare*. Kvar i gästabudssalen var Lasse Toresson i Kopparp, Olof Svensson i Krokek och Per Olsson i Krokek och säkerligen flera. Olof och Lasse hade börjat en träta om en legopojke och Olof fällde några okvädinsord och kallade Lasse för *en padda och* gick sedan *sina ärenden ut på gården*.

När han kom in igen satte han sig inte på försätet, där han förut suttit utan stod upp i bänken framför Lasse och sa till honom: *Jag vill nu sitta hos dej, min bror*. *Ja väl*, sade Lasse. I detsamma slog han Lasse på munnen och i ansiktet. Det blev många hårda slag och han förde honom under sig i bänken och höll honom med den ena handen och slog honom med den andra. Lasse kunde icke komma upp, ty Olof var starkare. Vi kan anta att nu blev Lasse panikslagen och dog sin kniv och stack Olof i buken. Olof sprang upp och sade: *Du stack mig din skälm*. Sedan levde Olof i tre dygn och därefter dog han.

Att slagsmålet gått till så som beskrivits, det kunde Olofs granne, Per Olsson berätta, ty han var med och såg allt. Han vittnade härom under ed. Hustrun i Stava vittnade också. Hon var syster till den dödas hustru Karin och berättade att slagsmålet hade gått till på detta sätt. Flera personer fanns icke i gästabudssalen.

Den 11 mars 1623 hölls ting i Heda om dråpet. Sedan det *noga rannsakats och skärskådats* tog de tolv i nämnden saken *under betänkande. Hur skulle de döma, antingen till livet eller efter Cap. 12 i Dråpabalken till penningböter? Nämnden bedömde sedan att själva trångmålet, som dråparen befann sig i, när han låg under Olof i bänken, det var ändå inte riktigt rätt livs nöd som lagen säger i berörda kapitel, eftersom Olof icke brukade något vapen. Därför kunde inte nämnden värja hans liv.*

Då steg den dödes hustru, Brita Bengtsdotter fram. Det var hon som med sina barn var målsägande. Hon bad för dråparen, att han måtte av höga överheten bli förskonad till livet och att han måtte utlägga en kristlig bot.

Lasse Thoresson var dömd att mista livet, men fallet skulle underställas den kungliga hovrätten. Denna var belägen i Stockholm. Göta Hovrätt hade ännu inte inrättats. Ärendet drog ut på tiden.

Den 5 september 1625 dömde häradsrätten Jöns Bengtsson i Stava som rätt målsman för Olof Svenssons barn i Krokek. Han skulle också upptaga mansboten av Lasse Thorsson i Kopparp på deras vägnar, som är reda penningar 200 daler och till hustrun vänskaps gåva två lispund koppar.

Den 13 mars 1626 togs på tinget i Heda det sista steget i denna rättsprocess. Då meddelades domen från den kungliga hovrätten i Stockholm. Den *förskonade Lasse Thoresson till livet och fastslog att han skulle giva målsäganden full mansbot, och dessutom till konung och häradsbot. Så konstaterade rätten, har Lasse full mansbot erlagt.*

Därför dömdes Lasse uti Konungssaken att böta 13 daler och 8 örtugar, sammaledes ock häradet efter det 13 kapitlet i Dråpabalken och fick av målsäganden fridsbrev.

Olof i Krokek hade sålunda blivit dräpt vid detta julkalas i Stava 1622. Olof Svensson hette han och hade rötterna i Glassås i Adelöv. Det var

troligen genom gifte han kommit till Lilla Krokek. Brita Bengtsdotter hette hans hustru och hon hade sannolikt sina rötter i Stava eller Lilla Krokek.

När jag läser dombokens redogörelse för detta mål infinner sig en stor ödmjukhet. Detta var hårda tider. Människovärdet var på många sätt inte detsamma som idag. Men häradsrätten med sina tolv edsvurna män i nämnden tog detta mål på fullt allvar och med stor kunnighet om vad som gällde.

Bengt Persson

Bengt Persson var kanske någon släkting till Brita Bengtsdotter. Bengts hustru hette Kerstin. Mer vet vi inte om dem. Det var två bönder i byn redan vid denna tid, Bengt Persson och Per Olsson. Bengt Persson finns med i Lilla Krokek från 1637 och ett 40-tal år framåt, om det kan vara samma person.

Namnen Bengt och Per förekommer därefter under lång tid i Lilla Krokek och vi kan anta att det är samma släkt som styr och ställer. Namnet Bengt förekommer ännu 1685. Bengt Perssons hustru hette Kerstin och Pers hustru hette Ingrid. Detta framgår av jordeböcker och mantalslängder från 1650-talet. De var kvar som bönder i byn även in på 1680-talet.

År 1652 anklagades Håkan i Krokek och Bengt i Havrekullen för att de hade stulit lädret av en smedjebälg för Jon i Munkeryd. Eftersom lädret också anträffades hos dem kunde de inte neka till stölden. De dömdes att undergå det straff som omtalas i 6 kapitlet i Tjuvabalken, vilket vi kan på goda grunder anta är det samma som att mista livet. Dock skulle domen underställas hans grevliga nåde.

Detta var Wisingsborgs Grevskap. Vem Håkan i Krokek var vet vi inte, men möjligen hade Bengt Persson en broder som hette Håkan Persson och som fanns i byn på 1650- och 1660-talet. År 1685 är Håkan och Bengt Perssöner åter nämnda i Jordeboken.

Jon i Borbolet (Bodebol) anklagade 1652 Bengt i Lilla Krokek för att denne slagit honom ett *fulsår* och en blånad. Vittnena Per i Tingstad och Karl i Krokek (Stora Krokek) vittnade och Bengt sakfälldes till 20 daler efter sjätte kapitlet i Sårmålabalken och 10 daler efter tionde kapitlet.

År 1653 påstod Håkan i Skälaby att Per i Krokek och Lars i Glasfall hade varit med honom på Vadstena marknad för fem år sedan och stulit smide och att de lovat honom att hjälpa till att betala böterna. Det ville nu inte Per och Lars och de svarade att de inte varit på den marknaden, som hölls vid kyndelsmässotiden. Det fick också hjälp av vittnen som kunde intyga detta. Dessa vittnen var Jon i Bodebol, Tore i Lakarp och Måns i Svinåsen.

Vid tinget 1658 blev det tal om skatter och Jöns i Stava vittnade efter avlagd ed att när uppbördsmötet hölls i Krokek tog nu avlidne fogden Anders Ingemarsson i Kushult av Per i Krokek sju daler och 24 öre och av Götar i Krokek åtta daler och 21 öre.

Jöns i Stava besvärade sig år 1661 över att Per och Bengt i Krokek planerat att sätta upp ett torp på sina ägor som skulle vara en krog för resande på landsvägen. Jöns begärde att tinget skulle förbjuda en sådan

krog, eftersom den skulle kunna vålla skador för dem som har sina ägor näst intill och även störa gästgiveriet i Holkaberg. Häradsrätten beslutade att enligt Gästgiveriordningens 25 stycke är det *för krokekaboar helt förbjudet* att uppsätta ett sådant torp och krog.

År 1670 anklagades drängen Anders Pedersson i Krokek för att ha mökränkt Maria Jonsdotter i Porsarp, född i äkta säng. Bägge erkände lägersmålet inför rätten. Drängen ville gifta sig med henne, men hennes fader samtyckte inte till detta. Maria ville inte heller gifta sig med honom och därför dömdes Anders att för mökränkning böta 40 daler i treskiftes.

Bengt pålades år 1677 av häradsrätten att bevisa att Hans i Erstorp borttappat åtta daler silvermynt. Hans i Erstorp hade den 4 september 1675 på uppdrag av Bengt transporterat åtta daler silvermynt i plåtar från Gränna till Krokek. Han hade tagit säckarna med plåtar oräknade i Gränna och lämnade dem oräknade i Krokek. Nämnden frikände Hans från Bengts krav.

Det kan ibland vara svårt att skilja mellan Lilla Krokek och Stora Krokek. Ibland står det bara Krokek i längderna.

På byns ägor bodde människor mycket tidigt. Förutom ryttartorpet fanns också andra torp. Möjligen var det torpet Hagalund, beläget i norr, som redan under 1600-talet var bebott. År 1655 anklagades Per Larsson i Näteryd för att han besovit en änka Elin på Krokeks ägor och han dömdes till böter för detta. I denna domboksnotis uppges inte Stora eller Lilla Krokek.

Måns Nilsson	(1652), ryttare och bonde i lilla Krokek
H1 Anna	- - - - , död före 1692
H2 Maria Persdotter	- - - -, gift med Måns Nilsson före 1692,
Barn: Per	- - - - ,
Jöns	- - - - ,
Maria	(1681), g m Jon Arvidsson
Nils	- - - - ,
Anders	1695-05-11,
Karin	1697-,

Måns Nilsson var ryttare för Lilla Krokek, kanske redan från 1670-talet. Han var då gift med Anna, omnämnd i domboken från 1667. Efter hennes död gifte han sig med Maria Persdotter, dotter till länsmannen Per Andersson i Bankaby. Jag har anteckningar om följande barn: Per och Jöns, okända födelseår, vidare Maria född 1681, gift med Jon Arvidsson, se nedan, Nils, Anders 1695 och Karin 1697. Dessutom föddes en dotter 1708. Flera av barnen kan vi läsa om senare i Lilla Krokek.

År 1728 *dog socknemannen* Måns Nilsson i L Krokek. Maria dog 1737. Måns Nilsson och hans söner och döttrar kom att dominera ägarbilden i Lilla Krokek under ca 100 år.

Onsdagen den 5 mars 1667 gick Måns Nilssons hustru, Anna, i ett ärende till Gränna. Hon gick landsvägen förbi Narbäck och Uppgränna. När hon på hemvägen gick uppför Långebråten, den långa backen mellan Uppgränna

och Mörstorp mötte hon en kvinna, Karin Pedersdotter från Kärr i Adelöv. Det var sista gången de såg varandra. Detta möte hade säkerligen inte på något sätt blivit antecknat eller ihågkommet, om inte Karin nästa dag blivit funnen ihjälslagen på isvägen som ledde över Vättern.

Strax efter att dessa kvinnor mötts kom en man, Henning Nilsson, och frågade Anna om hon mött något *kvinnfolk.* Anna omtalade då sitt möte med Karin, varefter Henning hastade vidare. Karin Pedersdotter var gift med Jöns Gudmundsson och de bodde på torpet Muggebo under Kärr i Adelöv. Detta torp ville Henning Nilsson överta. Om det var Henning eller någon annan som slagit ihjäl Karin, det var svårt att bevisa.

Låt oss konstatera att i gamla tider gick människorna till fots, långa vägar.

Vid hösttinget 1692 anklagade gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby Måns Larssons hustru Anna i Kopparp och deras dotter Brita för att de i Ödeshögs klockarestuva kallat Per Anderssons dotter i Lilla Krokek, ryttaren Måns Nilssons hustru för *markatjuga* och Måns Larssons dotter Brita kallat henne för *slafsa*.

Måns i Kopparp erkände dessa skällsord från hustrun och dottern. Här kunde kanske rättens beslut blivit kort och bestämt, med böter, men här antecknades flera intressanta omständigheter, bl. a. följande:

Måns Larsson i Kopparp tillstod på sin hustrus och dotters vägnar inför rätten att de av obetänksamhet och i hastig iver fällt sådana ord mot hustru Maria Persdotter i Krokek. Det hade skett då *rannsakningen och mjölkningar av pigor avhölls i Ödeshögs sockenstuva.* Måns Larssons dotter som då var beryktad för lönskaläge, hade *uti sina besvär* då icke så noga tänkt på vad hon i hastighet sagt. Måns Larsson betygade nu på sin hustrus och sin dotters vägnar att *de om länsmannen Per Andersson, hans hustru och dotter Maria inte visste annat än allt det som berömligt, ärligt och gott var. Därför avbeder han gärna vad hans hustru och dotter sagt, och deras ord återkallar.* Härmed var Per Andersson tillfreds, *bara de får plikta för sitt brott och han för omkostnaderna får betalt*. Detta blev också rättens beslut.

Här kanske bör tilläggas att horsbrotten på denna tid upptog en stor del av tingsarbetet. Dessa brott ansågs då mycket allvarliga. Vid misstankar om sådana brott förekom det också att flickor mjölkades för att kontrollera om de hade mjölk i brösten. Det låter fruktansvärt illa i våra öron.

Vid hösttinget 1696 hade länsmannen Harald Arvidsson på ämbetets vägnar instämt åtskilliga bönder i Ödeshögs, Röks och Svanshals socknar, vilka försummat röjningen på jägarplatser i Omberg Han yrkade att de därför måtte plikta. Bland dessa bönder kan nämnas följande: Jöns i Rossholmen, Måns Ryttare i Lilla Krokek, Tyres i Stora Krokek, Per Svensson i Narbäck, Jon i Öjan. Vi ser av denna notis att bönderna ända här uppe i skogsbygden hade röjningsuppdrag på Omberg. Vi ser också att Måns fortfarande var ryttare men att han samtidigt var bonde.

Rusthållaränkan Anna Jönsdotter i Kopparp omtalade 1702 för rätten att hon var förlikt med samtliga sina vederparter, Per Svensson i Narbäck,

Måns Nilsson i Krokek, Jon och Knut i Munkeryd samt änkan hustru Ingrid i Bankaby.

Det kan här tilläggas att från 1693 började kyrkböcker föras i Ödeshögs församling. Det var anteckningar om födda, vigda och döda. Detta gör det lättare att se vilka människor som då fanns i bygden. Husförhörslängder kom dock inte förrän senare.

Jöns Månsson	- - - -, bonde i Lilla Krokek
Kerstin Andersdotter	- - - -,
Barn: Elisabet	1700-01-29, död 2 juni 1700, kvävd i sängen,
Anders	1701-04-01,

Jöns Månsson var sannolikt son till Måns Nilsson och Maria Persdotter i Lilla Krokek. Kerstin var dotter till nämndemannen Anders Svensson i Hårstorp, men i så fall hade denne två döttrar som båda hette Kerstin. Å andra sidan var Anders i Hårstorp gift två gånger. Kanske hade han döpt en dotter i varje äktenskap till Kerstin. Jöns och Kerstin är omnämnda bara under ett par år, 1700-1701. Troligen hade Jöns del i gårdsbruket redan år 1700. De fick en dotter, Elisabet 1700, men hon blev *kvävd i sängen* samma år. År 1701 fick de en son, Anders.

Jöns och Kerstin flyttade efter 1701 från Lilla Krokek, okänt vart. Det finns en vigselnotis från 1699 som kan avse Jöns och Kerstin. Då vigdes *Jöns Månsson, född i församlingen med pigan Kerstin Andersdotter*.

Från domböckerna finns några noteringar som gäller Jöns Månsson.

År 1699 hade ryttaren Sven Andersson i Hårstorp samt hans svåger, bonden Per Jonsson i Orrnäs, bonden Sven Månsson i Porsarp, Joen Nilsson i Frebol och bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek instämt rusthållaren Per Svensson i Narbäck angående arvet efter deras hustrurs halvsyster, Sigrid Andersdotter - ett barn om 3 1/4 år gammal,- och modern hustru Elin Jonsdotter i Hårstorp.

Per Svensson hade från jul och till sistlidna Persmässa henne hos sig eftersom han är hennes farbroder. Hans hustru är också hennes moders syster, och då Per Svensson var hennes målsman tog han både flickan och hennes arv till sig, som dessa kärande nu kräver att utfå.

Anders Svensson i Hårstorp överlevde sin hustru Elin Jonsdotter med 1½ dygn och lämnade efter sig en dotter, Sigrid Andersdotter, även hon nu avliden, och samtliga hennes halvsyskon anser sig nu ha rätt till någon del i deras avlidna halvsysters arv. Rätten förehöll parterna att finna någon förlikning i denna sak. Hur de lyckades har jag ingen uppgift om.

Den 12 juni år 1700 hade bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek instämt sin svåger, rusthållaren Sven Andersson i Hårstorp. Det rörde sig om en skuldfordran, som efter uppvisat dokument befanns vara 31 daler kopparmynt. Sven Andersson erkände sin skuld och rätten ålade honom att betala.

Den 3 juni 1701 förekom ett mål vid rätten mellan bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek och drängen Anders Börjesson i Amundeby rörande olovligt uppsägande från tjänst. Parterna förliktes.

1)Jon Arvidsson	(1693), bonde i Lilla Krokek,

2) Nils Svensson Ram	(1693)
Maria Månsdotter	- - - -,
Barn: Arvid	1718-10-15,
Karin	1721-04-18,
Anna	1725-05-17,
Karin	1728-02-03,
Karin	1730-12-08,
Anna	1734-12-14,

Jon Arvidsson är känd enbart till namnet. Hans bakgrund är okänd. Han kom till Lilla Krokek omkring 1718. Då var han redan gift med Maria Månsdotter, född ca 1681, och de hade del i gårdsbruket i Lilla Krokek. Jon avled den 4 december 1720 och uppgavs då vara 27 år gammal. Maria var sannolikt dotter till Måns Nilsson och Maria Persdotter i Lilla Krokek. Jon och Maria fick en son, Arvid 1718 och en dotter Karin 1721, född efter faderns död.

Efter Jon Arvidssons död gifte sig Maria Månsdotter 1724 med ryttaren Nils Svensson Ram från Bankaby. De fortsatte sedan med hennes del av gårdsbruket i Lilla Krokek. De delade detta med hennes far Måns Nilsson samt hennes bröder.

Nils Svensson Ram var född ca 1693. Maria och Nils fick flera barn, Anna 1725, Karin 1728, Karin igen 1730 och Anna 1734. Nils Svensson Ram dog 1737. Maria flyttade därefter till sin son Arvid i Åby Gjutegård.

Vid höstetinget 1728 hade Lars Persson i Freberga instämt ryttaren Nils Ram i Krokek. Orsaken var att Nils till honom sålt en häst som var *ofärdig.* Hur målet slutade vet jag inte.

Vi skall längre fram återkomma till flera av Måns Nilssons barn i Lilla Krokek men först skall vi ta en titt på de människor som bodde på ägorna under 16- och 1700-talen. Det finns åtskilliga noteringar om människor på ägorna och man kan undra över var alla dessa människor bodde. Kanske fanns det flera boplatser på ägorna, utöver de torp som vi redan känner till.

Johan Nilsson	- - - - , salpetersjudare
H1) Anna Nilsdotter	(1667) i Adelöv, död 1696
H2) Kerstin	1681,
Barn: Jon	1693-10-10,
Marit	1694-05-?
Nils	1696, död s å
Anna	1699-02-09,
Per	1702-09-20,

Bakgrunden för Johan Nilsson och hans två hustrur är okänd. Han tycks ha kommit till byn i början av 1690-talet. Första hustrun, Anna Nilsdotter som var från Adelöv dog 1696. Någon vigsel är inte antecknad i Ödeshögs kyrkobok, varken för första eller andra äktenskapet. En av hans hustrur var dotter till Gunnel Olofsdotter i Hårstorp, vilken som änka dog hos sin måg Johan Nilsson på Lilla Krokeks ägor 1703, 83 år gammal. Familjen har troligen flyttat från byn omkr. 1708.

Johan Nilsson var salpetersjudare. Det är därför på sin plats att beskriva detta yrke. Salpeter ingick som en viktig del i tillverkningen av svartkrut. Salpeter uppkommer när organiskt material nedbryts i jord. Jord med salpeter fanns där jorden blivit uppblandad med kreatursspillning. Gustav Vasa förklarade *samtliga golv i ladugårdarna som kunglig egendom*.

Bönderna ålades att ha trägolv i ladugårdarna för att denna salpeterbildning skulle kunna ske. Sjudningen varade årligen från den 1 maj till 29 september. Bönderna klagade över dessa pålagor och över sjudarnas besök. Sjudarna hade rätt att bryta upp ladugårdsgolven och gräva ut den salpeterhaltiga jorden, sjuda den och skulle sedan vara bonden behjälplig med att lägga tillbaka jorden och återställa golv och inredning. Bonden skulle hålla sjudarna med husrum och förtäring samt bete för deras dragare. Jorden under lagårdarna lakades ur varefter luten kokades eller *sjudades* i stora kopparkärl som rymde 300 kannor, vilket motsvarar 785 liter.

Denna sjudning pågick under 6-7 dagar eller tills ett ägg kunde flyta på ytan. Efter detta tillsattes kalk och aska vilket fick den ingående koksalten att kristalliseras, och som därmed kunde avlägsnas. Därefter fick det hela svalna till ca 25 +grader då salpetern började kristalliseras. Denna råsalpeter transporterades sedan till krutbruken. Sjudarna hade rätt att ta bränsle för kokningen.

Det hävdades att gamla vårdträd intill husen höggs ned till bränsle, att jorden i ladugårdarna inte lades tillbaka och att sjudarna betade sina hästar på bondens oslagna ängar. År 1723 gavs bönderna genom en kunglig förordning rätt att själva tillverka salpeter och att sälja denna till Kronans kruttillverkare. Eftersom sjudarnas besök var ovälkomna utnyttjade bönderna alltmer denna rätt.

Vid riksdagen år 1800 bestämdes att kronans rätt till jorden under gårdarnas uthus skulle upphöra vid 1804 års slut. Men bönderna var fortfarande ålagda att leverera ½ lispund (4½ kg) salpeter årligen per hemman. I mitten av 1800-talet upptäcktes stora saltlager i Sachsen. Detta kunde användas vid kruttillverkning. Härigenom minskade behovet av salpetersjudning av jord. När sedan upptäckten av bomullskrutet gjorts upphörde sjudningen. Därmed upphörde ett näringsfång som bedrivits under nära 500 år och vållat både Kronan och bönderna stora bekymmer.

Där fanns ytterligare en salpetersjudare som bodde på Lilla Krokeks ägor, nämligen Per Eriksson. Möjligen avlöste han Johan Nilsson i yrket men båda är också omnämnda samtidigt som torpare på byns ägor, vilket kan tyda på att det kanske fanns två torp utöver soldattorpet redan i början av 1700-talet.

Per Eriksson	- - - - , torpare och salpetersjudare
H Elin Jonsdotter	- - - - ,
Barn: Ingeborg	- - - - ,
Sara	1708-09-09,

Per Eriksson är omnämnd i domboken år 1697. Då klagade bonden Håkan Svensson i Stava över att Per slagit ihjäl en sugga för honom. Detta intygades av nämndemannen Anders i Hårstorp.

Torparen Nils Andersson på Stavrebergs ägor berättade att han sett hur Per Eriksson slagit Håkans sugga åtskilliga slag med yxhammaren. Då hade suggan kommit in i Måns Nilssons äng i Lilla Krokek. Det var ungefär 14 dagar före midsommaren.

Rätten dömde Per Eriksson att betala Håkan Svensson för hans sugga med fem daler kopparmynt. Dessutom fick han böta tre daler silvermynt till treskiftes för stämning och dompenningar till Håkan. Dessutom fick han böta för uteblivande.

Per Eriksson avled den 12 juni 1711 i pesten. Han var i Öjan, kanske i sitt arbete som salpetersjudare, och han insjuknade mycket snabbt. Han blev sjuk vid matbordet i Öjan och måste bäras hem. Han dog inom några dagar. Detta var ett vanligt sjukdomsförlopp för pesten. Per Eriksson var gift med Elin Jonsdotter. De fick en dotter den 9 september 1708 som hette Sara. Vart hustrun och dottern tog vägen efter Pers död vet jag inte.

Av en annan domboksnotis, från vintertinget 1712, kan vi läsa att Per Eriksson och Elin Jonsdotter hade en dotter Ingeborg som år 1711 var piga hos Måns i Lilla Krokek. Bonden Per Persson i Bankaby hade 14 dagar före midsommaren 1711 betalat städja för henne som piga hos honom lite senare. Så kom pesten emellan och Per Eriksson samt ytterligare ett barn i familjen dog. Elin Jonsdotter blev också sjuk i pesten och dottern Ingeborg fick löfte av sin husbonde Måns att vara hemma och vårda sin moder. Samtidigt vårdades där också en dotter till Måns.

Per Persson i Bankaby hade instämt Ingeborg till tinget och krävde att hon skulle komma i hans tjänst. Häradsrätten menade dock att Ingeborg icke gjort något fel i sammanhanget. Att pesten kom emellan och ändrade förutsättningarna, det var inget att göra något åt.

I ryttartorpet fanns omkring år 1710 en ryttare som hette Hans Andersson och hans hustru hette Johanna Nilsdotter. De fick en son Anders 1710, möjligen en son Måns 1712. De är i övrigt inte omnämnda. Uppgifterna är något osäkra.

Här borde vi också fråga oss vem den ryttare var som representerade Lilla Krokek i slaget vid Poltava den 28 juni 1709. Antingen stupade han eller togs till fånga och dog i ryska fångläger. Överlevde han även där återkom han i augusti 1722 till hembygden. Men vi vet inget om honom. Men vi kan skänka honom en vänlig tanke så här i efterhand.

Sven Bengtsson	----, tjänstedräng
Karin Jonsdotter	----,
Barn: Lars	1707-05-12,

Sven var sannolikt son till Bengt Bengtsson och hans hustru Karin i Svinåsen i Ödeshögs socken. Han hade fem syskon, bl.a. en broder Erik som bodde i Stora Krokek. Någon vigseluppgift för Sven och Karin har jag inte kunnat anträffa.

År 1707 bodde Sven Bengtsson med sin hustru Karin Jonsdotter på Lilla Krokeks ägor. Det vet vi på grund av en notering i födelseboken. De fick då en son som döptes till Lars. Faddrarna var från Kråketorp, Lakarp och Svinåsen. Sven Bengtsson är noterad som tjänstedräng. Sven och Karin

flyttade efter något eller några år till Sunneby ägor. De bodde där några år men därefter saknas spår efter dem.

Per Månsson (Krok)	(1698), ryttare och bonde i Lilla Krokek,
h 1) Elin Nilsdotter	1704-04-28,
h 2) Ingrid Persdotter	1713-, g 1753
Barn: Karin	1726-06-11
(Lisbet)	1732-04-31
Sven	(1741)-, död 1750 efter huvudskada vid ridning
Karin	1743-02-10
Nils	1746-08-18

Det var stor åtgång på ryttare och soldater. Många ryttare är namngivna under kort tid. Per Månsson kan ha varit son till bonden Måns Nilsson i Lilla Krokek. Han var ryttare här under någon kort tid och därefter var han bonde i byn.

Han var född omkring 1698. Han gifte sig 1726 med Elin Nilsdotter. Hon var född 1704 och var dotter till bonden Nils Svensson i Stavreberg. Per och Elin fick tre barn, Karin 1726, Lisbet (?) 1731 och Karin 1743. Per Månsson kallas även Krok, vilket förmodligen var hans ryttarnamn.

Per och Elin flyttade 1743 från Lilla Krokek till Stavrebergs ägor. Elin dog där 1753 och Per gifte sig 1753 med Ingrid Persdotter. Hennes bakgrund är jag osäker på. Per dog den 16 mars 1767 av värk. Ingrid Persdotter gifte sig 1768 med Sven Larsson.

Till höstinget 1737 hade drängen Lars Andersson i Lilla Krokek instämt Per Månsson för slagsmål och sabbatsbrott. Per Månsson hade misshandlat Lars så att han fått *fyra hål på högra kinden samt ett uppe i huvudet och blodiga kläder*.

Lars åberopade som vittnen nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge, Per Johansson i Stora Krokek, Elias Östensson i Börstabol samt gossen Jonas i Lilla Krokek. Det var bara gossen Jonas, 14 år, som varit åsyna vittne. De övriga hade kommit dit efteråt.

Per Månsson nekade helt till anklagelsen. Man sökte få honom till *sanningens utsägande, men han nekade, trots starka bindande omständigheter och sannolika skäl*. Rätten bjöd honom att vid nästa ting med ed frigöra sig från åtalet. Målet uppkom så vid vintertinget 1738.

Det visade sig då att Per Månsson inte kunde fullgöra sin ed utan underkastade sig *ett gunstigt utslag*. Han dömdes så till böter. Förmodligen hade han inte kunnat få ihop de sex vittnen som erfordrades. Det tyder kanske på bristande trovärdighet?

De flyttade år 1743 till ett torp på Stavrebergs ägor. De ägde då halva rusthållet Lilla Krokek och de sålde detta till Jöns Nilsson i Kopparp. Elin dog 1753. Per ingick då nytt äktenskap med Ingrid Petersdotter. Han dog 1767 av värk. Ingrid Petersdotter gifte sig då med Sven Larsson. De båda kom till Lilla Krokeks ryttaretorp 1773, se längre fram.

Vid vintertinget 1742 hade Nils Hansson i Gyllinge och Östen Jonsson i Porsarp gått i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp vad gällde dennes köp av

halva kronorusthållet Lilla Krokek. Denna borgen avsåg förmågan att prestera allt vad som hörde till rusthållet.

Härmed kom en ny släkt, *Gyllingesläkten* med i ägarbilden till Lilla Krokek. Ägarbilden blev nu så att Jöns Nilsson i Kopparp och Anders Månsson ägde var sin del, hälften vardera av Lilla Krokek.

Vid vintertinget 1743 klagade Jöns Nilsson och Anders Månsson över att en *del obetänkta människor tagit sig före att tillfoga dem skada och olägenhet på deras vid stråk- eller stora landsvägen belägna gärdesgårdar som de nederbryta och fördärva , samt på sommaren hö och säd antingen nedtrampa eller alldeles borttaga, samt ock betat genom kreaturens olovliga insläppande.* De anhöll att rätten skulle vid vite förbjuda sådant. Rätten beslöt därför att vid fem dalers vite förbjuda sådan skadegörelse.

1699 och 1704 var år med hög dödlighet. Åren 1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden, därav en i Lilla Krokek, nämligen Per Eriksson ovan. Det var dock flera människor som insjuknade i pesten men som klarade sig.

Nils Månsson	(1689) bonde i L Krokek
H Maria Andersdotter	- - - - ,
Barn: Måns	1732-09-27

Nils och Maria gifte sig 1731. Båda uppgavs då vara från Lilla Krokek. Han var son till Måns Nilsson och dennes andra hustru Maria Persdotter. Maria Andersdotters bakgrund är okänd.

Nils dog 1737. De hade då del i gårdsbruket i Lilla Krokek. Maria Andersdotter ansåg sig av allt att döma missgynnad i testamentet efter sin man. Till sommartinget 1737 hade hon instämt Erland Hansson och Håkan Jonsson från Munkeryd för att de inför tinget skulle lämna sina synpunkter på testamentet.

De hade varit närvarande när testamentet efter Nils Månsson upprättades och hade bevittnat detta. Rätten fastställde dock testamentet. Det blev då i stället överklagat av änkan Maria Månsdotter i Åby Gjutegård, som menade sig ha blivit missgynnad. Hon var dotter till Måns Nilsson i Lilla Krokek och syster till Nils Månsson.

Häradstinget fick mera arbete. Maria Andersdotter hade till sommartinget 1738 instämt sina svågrar, Per Månsson och Anders Månsson för att de hade uppburit hennes del av augmentsräntan för år 1737 och ville ha ut sin del därav. Hon gifte sig detta år med ryttaren Nils Ek i Lilla Krokek. Nils Ek kom till Lilla Krokek som ryttare omkring år 1727. Vi kan anta att Maria Andersdotter lämnade sin del av gårdsbruket och då flyttade in i ryttartorpet. Se mera om dem här nedan.

Nils Ek	(1669), ryttare för Lilla Krokek
H1 Maria Persdotter	- - - - , död 1737,
H2 Maria Andersdotter	- - - - ,

Barn: Nils 1728-08-02,

Nils Ek kom till Lilla Krokek som ryttare omkring 1727. Han var först gift med Maria Persdotter. Vi har inga uppgifter om deras bakgrund, inte heller om deras vigsel. Hon dog 1737, begrovs 1 maj. Han gifte sig på nytt 1738, då med änkan Maria Andersdotter i Lilla Krokek, vilket betydde änkan efter Nils Månsson.

Nils Ek fortsatte som ryttare för Lilla Krokek och var åtskilligt ute i fält. Vid tinget fortsatte flera tvister mellan Nils och hans hustru å ena sidan och Per Månsson och Anders Månsson å den andra sidan. Det rörde ersättningar av olika slag för rusthållet i Lilla Krokek. Maria Andersdotter överlät troligen sin del av gårdsbruket i början av 1740-talet på sina svågrar, Per Månsson och Anders Månsson. I slutet av 1750-talet flyttade Nils och Maria till Klämmestorps ägor. Nils dog där 1773 och Maria dog 1776 i ett torp på Tällekullens ägor.

Ryttaren Nils Herrbrander i Hårstorps soldattorp hade vid höstinget 1757 instämt ryttaren Nils Ek i Lilla Krokeks soldattorp. Orsaken var att Nils skjutit ett *svinkreatur* som tillhörde Herrbrander. Ryttaren Ek hade just blivit uppbådad i kronans tjänst och kunde inte inställa sig. Målet blev uppskjutet. Det togs upp ett år senare, vid höstinget 1758. Då hade Ek inlämnat en motstämning mot Herrbrander och gästgivareänkan Anna Katharina Berg i Hårstorp.

Nils Ek hävdade att svin kommit in i hans åkerlycka på grund av Hårstorps bristfälliga hägnad. Hon blev av rätten befriad från åtalet. Rätten funderade sedan över stadgandet i allmänna lagens tionde kapitel att *när fä gått in genom annans ogilda gärdesgård, bör den gärdesgården uppehålla borde, genast gälda skadan*. Rätten kom fram till att Ek skulle tagit hand om *svinkreaturet* och sedan fått ersättning av Herrbrander. Ek blev nu dömd att betala *svinkreaturets* värde och även lagsökningskostnaden. Därefter skulle han få möjlighet att åter instämma hustrun Berg, *om de sig emellan icke åsämjas*. Man kan undra om inte rätten lite för tidigt gett hustrun Berg fribrev i saken.

Domboken från 1765 års höstting kan berätta lite om Nils Ek och hans hustru på Klämmestorps ägor. Det hade då uppstått någon tvist mellan Ek och de tre jordägarna i Klämmestorp. Det ledde fram till en överenskommelse dem emellan enligt följande: *Jag Nils Ek utfäster mig att till min husbonde, innehavaren av Klämmestorp för den av mig på samma hemmans ägor gjorda uppodling, giva i årlig skatt tolv daler silvermynt, i alla mål visa mig villig och tjänstaktig, över hemmanets skog och mark hava flitigt inseende, så att icke någon åverkan därå varken av mig eller främmande förövas, och äntligen att husen på denna uppodling skola efter min och min hustrus dödliga avgång, tillika med ägorna, i det stånd alltsammans då befinnas, mina husbönder eller deras rätts innehavare i Klämmestorps hemman, till full ägo, nyttjande och besittning klanderlöst tillfalla.*

Häremot försäkrar jag Per Persson, Anders Larsson och Lars Håkansson avskedade ryttaren Nils Ek och hans hustru om en rolig besittning i hela deras livstid av förenämnda torpställe och därtill lydande ägor, ävensom och Nils Ek med sin hustru tillåtes att toppar och torra

vindfällen till vedbrand upprensa, vartill att av gårdens mark njuta vad till ägornas hägn och fredande vid torpstället nödtorftigt erfordras, vilket med namns undersättande bestyrkes,
Ödeshög den 7 november 1765.

De tre jordägarna undertecknade dokumentet och därefter blev det av rätten gillad och stadfäst.

Vid hösttinget 1770 förekom en tvist mellan Nils Ek och bonden Per Månsson i Klämmestorp. Per Månsson hade instämt Nils Ek för att denne skjutit två svin för honom. Det blev en besvärlig tvist inför domstolen. Bakgrunden var att Nils Ek och hans hustru Maria Vistensdotter (?)hade fått skador på en åkerlycka av två svin och Nils Ek hade varit förargad. En dag hördes skott och därefter var en galt och en gris skjutna. Nils Ek förnekade att han hade skjutit dem.

Flera vittnen hördes och det hela talade mot Nils Ek, men han fortsatte att neka. Rätten gav honom chansen att vid nästa ting avlägga ed på att han inte skjutit dem. Målet fortsatte så vid vintertinget 1771 den 28 februari och både Per Månsson och Nils Ek vidhöll sina tidigare ståndpunkter. Nils avlade så sin ed på att han var oskyldig till vad Per Månsson beskyllt honom för.

Efter att på detta sätt ha friat sig från detta brott begärde Nils att för sin egen säkerhet berätta att Per Månsson hade hotat honom.

Nils uppgav inför rätten att han var till hög ålder kommen. Han ville fästa rättens uppmärksamhet på att i fall honom eller hans hus något ont skulle hända, skulle rätten härmed veta vem som för detta kunde misstänkas. Detta antecknades i domboken samt, med rättens varning till Per Månsson *som är känd för elakt och överdådigt uppförande att för ogudaktiga göromål taga sig till vara.*

Denna anteckning i domboken gör att vi frågar oss vem denne Per Månsson var. Det finns skäl att nämna något mera om honom, därför att han någon tid bodde i Lilla Krokek. Nils Eks hustru kallas här Maria Vistensdotter. Detta är svårt att förklara. Hon borde fortfarande heta Maria Andersdotter. Om Per Månsson, se nedan.

Per Månsson	(1718), bonde
H1 Ingrid Johansdotter	(1716), död 1773
H2 Katharina Larsdotter	- - - -
Barn: Bengt	1756-11-01 i Adelöv
Katharina	1776-01-08, död samma dag.

Per Månsson var gift med Ingrid Johansdotter och de gifte sig troligen i Adelöv 1751. De bodde sedan i Adelövs by under ett antal år. Därefter arrenderade Per en gård i Åeryd i Ödeshögs socken. Därifrån kom de till Klämmestorp troligen 1770. Efter ett eller två år i Klämmestorp flyttade familjen till Lilla Krokek. Där dog Ingrid Johansdotter den 14 maj 1773, 60 år gammal.

Per Månsson gifte sig därefter med änkan Katharina Larsdotter från Östra Haddåsen. Hon hade tidigare varit gift med torparen Nils Nilsson och de hade ett torp på Holkabergs ägor. Nils Nilsson dog där 1772 och Katharina (eller Karin) flyttade tillbaka till Östra Haddåsen innan hon gifte

sig med Per Månsson. Per Månsson brukade då den ena halvgården i Lilla Krokek.

Per Månsson hade en ganska stökig tillvaro. Han råkade ofta i klammeri med rättvisan och hade tvister med omgivningen. Under rusets inflytande kom han i slagsmål. Han drog på sig åtskilliga skulder i form av böter och skadestånd. År 1776 flyttade familjen från Lilla Krokek och till ett torp på Holkabergs ägor. Kanske var det det torp som Katharina och hennes man tidigare haft. De återkom efter någon tid till Lilla Krokek och återigen var Per Månsson bonde, men bara för en kort tid. Familjen flyttade sedan till Erstorp och därefter till ett torp på Skattegårdens ägor i Ödeshög.

Bonden Johan Persson i Stora Krokek var en son till Per Månsson och Ingrid Johansdotter, detta framgår av domboken för 1777.

Vid vintertinget 1774 hade hemmansbrukaren Per Månsson i Lilla Krokek instämt bonden Jonas Persson i Stora Krokek. Bakgrunden för denna stämning var en arvstvist. Jonas Perssons första hustru, Kerstin Erlandsdotter, hade en son som hette Peter Persson, född i Kerstins första äktenskap med Per Bengtsson i Börstabol. Peter Persson hade nu dött.

Per Månsson i Lilla Krokek var syskonbarn till den avlidne och ville ha del av arvet. Häradsrätten funderade över anspråken men beslutade sedan att Peter Perssons broder, Jonas skulle få arvet. Per Månsson fick ingenting. Han fick bara betala rättegångskostnaden.

Av anteckningarna i målet rörande denna arvstvist framgår att Per Månsson var syskonbarn till den avlidne Peter Persson. Vi kan då gissa att Per Månssons mor var barn till Per Bengtsson i Börstabol i dennes första gifte.

Per Månsson var en människa med åtskilliga problem. Kanske var det spritproblemen som var störst. På hemväg från Sandstuvumarknaden 1769 hade Per stannat till på krogen i Ödeshög och där blev det slagsmål. Per var drucken. Kanske hade han vad vi idag kallar *dåligt ölsinne*. Under Stava och Börstabol finns mer att läsa om denna marknadsafton.

År 1774 var Per Månsson i slagsmål igen. Även nu var det marknadsafton. Nils Herrbrander från Börstabol och hans son, ryttaren Nils Ekegren var på hemväg från Sandstuvumarknaden. När de åkte förbi Per Månssons hus i Lilla Krokek hörde de höga skrik och oväsen. Nils Ekegren var ryttare för Lilla Krokek och hade ett ärende till Per Månsson.

De fick där se att Per Månsson höll på att misshandla sin gårdsbo Bengt Nilsson. Herrbrander hade då sagt till Per att han måste hålla styr på sig. Då svarade Per att det hade inga rännarekäringar med att göra. Han hade också sagt till Herrbrander att *han kunde kyssa honom i röven*. Denna diskussion slutade med att Herrbrander och Ekegren hade kommit i handgemäng med Per. Flera vittnen fanns till detta. Vi låter Brita Persdotter berätta om detta.

Pigan Brita Persdotter var i tjänst hos Per Månsson och var med honom på hemväg från Sandstuvumarknaden. I Ödeshög hade Per slagit en gosse och vid hemkomsten kom han i bråk och slagsmål med sin gårdsbo Bengt Nilsson. Därvid hade Bengts hustru kommit och försökt ta sin man i försvar. Då kom också Herrbrander och Ekengren dit och frågade vad oväsendet gällde. Per Månsson hade svarat honom att *inga rännare hade med det att*

göra. Herrbrander hade frågat om Per menade honom men Per hade svarat nej. Sedan hade Per åter börjat skuffa Bengt och då hade Herrbrander uppmanat Per att hålla styr på sig.

Då hade Per svarat honom att *det hade inga rännarekäringar med att göra*. Sedan gick Per in i stugan men vände sig om och pekade på sin bak samtidigt som han sade *kyss mig i röven*. Herrbrander och Ekegren följde efter honom in och där hade något av ett handgemäng börjat. De kom strax därpå ut igen och där utdelades flera slag.

Per Månsson kallade dem för *tjuv, skälm och rövare*. När de sedan gått sin väg hade Per Månsson sagt att om bara Herrbrander kommit ensam hade Per satt yxan i honom och tappat av honom bloden. Så långt berättade pigan Brita. De övriga vittnesmålen innehöll ungefär samma uppgifter.

Rätten fick mycket att fundera på och åtskilliga lagrum att hänvisa till. Rätten dömde Per till kraftiga böter *för hårdrag på Herrbrander som fick en örelock* bortdragen. Han hade också kallat Herrbrander fyra ohöviska och föraktliga ord. Han tillvitat dem edsöresbrott och han hade varit drucken. För dessa prestationer dömdes han till sammanlagt 30 daler silvermynt i böter.

Herrbrander fick böta sex daler och Ekegren fick böta en daler. Per Månsson fick således en dryg räkning efter sina insatser denna marknadsafton. Han blev också ålagd att göra en offentlig avbön vid tinget för sina beskyllningar mot Herrbrander.

Detta skulle göras vid vintertinget 1775. Domboken för detta år saknas och därför vet vi inte helt vad som hände. Vid vintertinget är 1776 står avbönen fortfarande kvar. Den skulle avklarats vid hösttinget 1775 men Per Månsson hade inte infunnit sig.

Vid vintertinget 1776 lät därför ryttarna Herrbrander och Ekegren meddela till rätten att de kunde eftergiva honom denna avbön. Rätten lät därför *med Per Månssons avbön bero*.

Hur gick det då med hans slagsmål med grannen, Bengt Nilsson? Jo, om detta finns också en del att läsa i domboken från hösttinget 1774. Det var Bengt Nilsson som hade instämt Per Månsson för att denne på midsommardagen detta år hade slagit Bengt Nilssons hustru och son. Vidare hade han den 7 juli hade på samma sätt slagit honom, Bengt Nilsson och hans hustru. Vidare hade Per Månssons kreatur orsakat skador på Bengt Nilssons havre och kål. Han krävde också att Per Månsson skulle ersätta honom för transport av hårdvallshö till Malmen, vidare för tio lass ved och fem lass gödsel.

Pigan Brita Persdotter samt nämndemannen Anders Persson i Stenkilsby och bonden Jonas Abrahamsson i Stora Krokek hördes som vittnen.

Pigan Brita Persdotter berättade att Per Månsson på midsommardagen slagit Bengt Nilssons son, först med en vidja och sedan med en stake. Orsaken kände hon inte till. De andra vittnena intygade att Per Månssons kreatur gjort skada för Bengt Nilsson. Per Månssons getter hade vid inspektionstillfället ätit upp 30 kålhuvuden och Per Månssons oxar och kalvar hade varit inne på Bengt Nilssons havreåker.

Per Månsson själv förnekade alltsammans och han framhöll att han kunde skaffa flera vittnen till sin egen fördel och begärde därför uppskov med målet. Rätten beviljade detta.

Eftersom domboken för 1775 saknas kan vi inte följa detta mål längre. Det bör rimligen ha slutat till Per Månssons nackdel.

Vid vintertinget 1777 hade bonden Johan Persson i Stora Krokek instämt sin fader, torparen Per Månsson på Holkabergs ägor, tidigare bonde i Lilla Krokek. Han krävde att fadern skulle utbetala hans mödernearv, en riksdaler och 32 skillingar, eller förete boupptecknigen och betala efter vad den upptar.

Per Månsson ansåg sig inte vara skyldig sin son något. Han hade genom betalning av halm, en piska och spannmål fullgjort sina skyldigheter.

Målet uppsköts till nästa ting för att sonen då skulle ha vittnen med sig. Jag har inga anteckningar om hur denna tvist fortsatte. Kanske insåg sonen att det var enklast att lägga ned sina krav mot fadern.

Anders Månsson	1695-05-11, bonde på ½ mantal Lilla Krokek
H Kerstin Jonsdotter	1716-02-26,
Barn: Anna	(1736)
Måns	1738-09-22,
Son	1741-01-14,
Anders	1745-07-04 (död ?),
Jonas	1748-07-13,
Lisken	1749, fosterdotter (?)

Anders Månsson var son till Måns Nilsson och Maria Persdotter i Lilla Krokek och han föddes 1695. Han och Kerstin gifte sig 1731. Båda tjänade då i Åby. Han var då 36 år och hon var 15. Hon var dotter till Jon Andersson i Stava. De innehade sedan halva rusthållet Lilla Krokek.

Kerstin Jonsdotter uppgavs 1771 vara svagsint och intagen på Vadstena hospital. Sonen Anders, född 1755, uppgavs 1771 vara *alldeles ofärdig och intagen på Vadstena hospital*. Anders Månsson flyttade 1771 till Jusseryd. Året därefter dog han hos sina barn på Åby Gästgivargård.

Hos Anders Månsson i Lilla Krokek fanns 1743 en dräng, Johan Johansson, och en piga Maria Svensdotter. Det blev ett kärleksmöte mellan dessa strax före midsommaren och hon födde så småningom en pojke. Hon berättade att Johan lovat henne äktenskap men han ville inte medge något sådant. Flera gånger var de båda inför sommartinget 1744.

Flera vittnen intygade äktenskapslöftet men drängen nekade ihärdigt. Det hela slutade med att både pigans och drängens föräldrar på var sin sida ansåg sitt barn för gott för ett sådant äktenskap. Rätten dömde därefter drängen och pigan till böter för lägersmålsbrott.

Anders Månsson var utsedd att vara förmyndare för Håkan Jonssons omyndiga barn i Stava. Håkan Jonsson var en svåger till Anders och han dog 1764. Det förekom en del oenigheter om detta förmynderskap och flera gånger var Anders Månsson stämd inför tinget. Vid tinget 1770 nämndes att Anders Månsson skulle upphöra med detta förmynderskap.

Vid sommartinget 1771 var han åter instämd till tinget och krävdes då på 105 daler silvermynt som han skulle vara skyldig sterbhuset. Anders Månsson vidgick denna skuld men anhöll om anstånd med betalningen till nästa Michaelimässa och vi kan anta att dessa pengar var utlånade, så som

var vanligt. Det nämns inget om att Anders Månsson på något sätt skulle gjort något orätt. De oenigheter som varit kan ha varit naturliga företeelser.

Jöns Jönsson	(1716), bonde, arrendator
H1 Kerstin Håkansdotter	(1712) , död 1745, 33 år gammal
H2 Greta Jonsdotter	1718-12-10,
Barn: Kerstin	(1741)
Maria	(1744)
Karin	1747-07-13,
Anna	1750-02-16,
Jöns	1752-05-19,
Brita	1755-08-08, död 1756,

Jöns Jönsson och hans första hustru, Kerstin Håkansdotter, kom till Lilla Krokek troligen 1744. De arrenderade möjligen den ena av gårdarna av Jöns Nilsson i Kopparp. Jöns Jönsson var född ca 1716 och hon var född 1712. Deras bakgrund vet vi inget om. Förmodligen kom de från någon annan socken.

Kerstin Håkansdotter dog 1745 och i bouppteckningen omnämns Johan Håkansson i Dalen i Stora Åby. Han var möjligen en broder till Kerstin Håkansdotter. I bouppteckningen uppges att Jöns och Kerstin hade två barn, Kerstin 4 år och Maria ett år.

Jöns Jönsson gifte sig 1746 med Greta Jonsdotter. Hon var dotter till Jonas Olofsson och Ingrid Andersdotter i Södra Bråten och född 1718. De fick barnen Karin 1747, Anna 1750, Jöns 1752 och Brita 1755, död 1756.

Till sommartinget 1750 hade drängen Olof Jonsson i Södra Bråten instämt sin svåger Jöns Jönsson i Lilla Krokek och dennes hustru Margareta Jonsdotter rörande en arvstvist. Jöns Jönsson och hans hustru blev frikända av rätten. Senare på 1750-talet flyttade familjen till ett torp på Södra Bråtens ägor. Där föddes ytterligare några barn. Något märkligt inträffade där, nämligen att Greta Jonsdotter år 1776 födde ett oäkta barn. Barnafadern uppgavs vara förra soldaten Anders Fagerdahl. Det kanske mest märkliga är dock att Greta då var 57 år gammal. Man kan ställa sig tveksam till uppgiften, men ändå tycks allt stämma. Vi kan anta att detta var ett stort samtalsämne i bygden på den tiden.

Torparen Jöns Jönsson dog 10 augusti 1784 på Stastorpasjön, 68 år gammal. Han drunknade när han var där och fiskade. Greta Jonsdotter dog 1790 av bröstsjuka. Vi kanske kan anta att deras torp låg i väster på Södra Bråtens ägor vid gränsen mot Staffanstorp och Gyllinge.

I domboken från 1749 kan vi läsa att bonden Jöns Jönsson i Lilla Krokek till vintertinget 1749 hade instämt kvartermästaren Johan Berg i Holkaberg. Jöns påstod att Johan Berg varit i hans loge och stulit dråsa till en tunna korn. För detta krävde han ersättning.

Johan Berg inställde sig och kunde inte neka till det han anklagades för, men stämningen hade av allt att döma ändå inte nått honom i tid, varför målet uppsköts. Målet uppkom då på sommartinget 1749. Då var Johan Berg sjuk och företräddes av sin måg, Johan Castensson. Berg hade nu gjort en motanmälan som rörde hur Jöns hade återlämnat en kärra som han lånat i

Holkaberg. Jöns Jönssons vittnen var Håkan Jonsson i Munkeryd och Abraham Jonsson i Stora Krokek.

Vittnena berättade att de varit närvarande när Jöns Jonsson frågat Johan Berg om stölden på logen i Lilla Krokek. Han åberopade som vittnen också drängen Israel Persson och pigan Maria Johansdotter. Dessutom vittnade i målet också ryttaren Jöns Norström från Narbäck och bonden Anders Månsson i Lilla Krokek och smeden Måns Svensson i Vreta.

Ur mängden av information i detta mål framgår att Jöns tidigt en morgon åkt till Holkaberg och återlämnat en kärra. Det var nysnö och flera personer hade kunnat intyga riktigheten. Målet svällde och blev omfattande. Rättens utslag kom lite senare och blev vad jag kunnat se ingen fällande dom åt något håll. Alla frikändes.

1737 var ett år med höga dödstal, de flesta dödsfallen under vintern och våren. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det "frossan" som är omtalat det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer, därav fem i Lilla Krokek. Under denna period bodde följande människor i Lilla Krokek.

Vid vintertinget 1728 hade pigan Brita Jönsdotter på Lilla Krokeks ägor instämt nämndemannen Nils Håkansson i Jusseryd för att hon inte fått ut sin lön efter att ha haft tjänst hos honom. Rätten ålade honom att utbetala lönen.

Det var Måns Nilsson och hans ättlingar som dominerade ägarbilden från 1660-talet och under en stor del av 1700-talet. Jöns Jönsson är den ende under denna tid som inte direkt kan knytas ihop med Måns Nilssons familj. Han var möjligen arrendator på den del som ägdes av Jöns Nilsson i Kopparp.

Göran Johansson	- - - - , torpare (?) på Lilla Krokeks ägor,
H Ingrid Andersdotter	(1685),
Barn: Anders	1707-04-15, dog 8 juli samma år.

Göran Johansson inflyttade från Gränna socken 1707 och gifte sig samma år med Ingrid Andersdotter från Hårstorp. De övertog senare hennes föräldragård i Hårstorp. Hon var dotter till nämndemannen Anders Svensson i Hårstorp och därigenom av *Narbäcksslä*kten. Det var sannolikt mycket tillfälligt som de bodde på Lilla Krokeks ägor. Se vidare under Hårstorp.

Per Andersson	- - - - , torpare (?),
H Elin Jönsdotter	- - - - ,
Barn: Kerstin	1712-07-26,
Elisabet	1714-06-04,

Per Andersson var sannolikt torpare på Lilla Krokeks ägor några år på 1710-talet. Han var gift med Elin Jönsdotter. Deras bakgrund är okänd. De är kända genom de båda födelsenotiserna från år 1712 och 1714, men Elin Jönsdotter är 1714 antecknad som Ingiäl Gudmundsdotter, i mina anteckningar, vilka kan ha blivit felaktiga. Detta kan också vara en helt annan familj. Se under Stava.

Från 1711 finns anteckningar om Per Andersson och Elin Jönsdotter på Bodebols ägor, vilket tycks vara samma . Det är annars osäkert vart de flyttade från Lilla Krokek. Flyttade de kanske till Stora Krokeks ägor? Vi har där en notis från år 1728. Då dog torparen Per Andersson på Stora Krokeks ägor, 42 år gammal.

Det kan kanske vara denne. Dessutom kan vi möjligen fråga oss om inte Elin Jönsdotter helt enkelt var den i pesten avlidne Per Erikssons änka som ingått nytt äktenskap med Per Andersson. Vigselboken har visserligen ingen notis härom, men att kyrkoböckerna inte innehåller allt som skett, det vet vi sedan tidigare.

Någonstans på Lilla Krokeks ägor bodde allmosehjonet Brita. Hon avled 1737 och var då 50 år gammal, född ca 1683.

År 1743 fanns en torpare på byns ägor som hette Johan Andersson. Familjen har troligen bott här tillfälligt.

Lars Jönsson	(1660), torpare, död 1731
(Lisken)	- - - - ,
Elisabet	(1693) , g 1740 med änkomannen Erik Valler

Torparen Lars Jönsson på lilla Krokeks ägor avled 1731 i en ålder av 71 år. Han begrovs den 14 mars. Uppgiften är ur ”dödboken” i Ödeshögs församling. År 1740 gifte sig änkomannen Erik Valler med Elisabet Larsdotter från lilla Krokek. Möjligen är kopplingarna något osäkra.

Erik Isaksson Valler	(1683), död 1743
Elisabet Larsdotter	(1693), död 1743
Barn: Peter	1745-09-30

Erik Isaksson Valler var ryttare i Kopparp åren omkring 1714-1734. Han var sedan torpare i Frebol och från 1740 i Hårstorp. De bodde också en tid på L Krokeks ägor. Det var också här de dog, nämligen 1743, först dog Erik Valler, 60 år gammal och därefter hans hustru, 50 år gammal. Att de skulle fått barn 1745, detta tycks inte stämma, ändå säger kyrkoboken så. Det tycks ha funnits flera personer med dessa namn, eller är kyrkobokens uppgifter om dödsfallen helt fel?

Lars Eriksson	(1726), bonde,
H Anna Andersdotter	(1736),
Barn: Lena	1764-03-09,
Peter	1766-01-23,

Maria	1768-01-05
Elisabet	1770-11-23, död 1771 av bröstsjuka

Lars och Anna gifte sig 1763. De bodde någon tid efter giftermålet i Öjan innan de 1767 kom till Lilla Krokek. År 1772 flyttade de till Amundeby. Han var son till bonden Erik Larsson och hans hustru Maria Persdotter i Öjan. Hon var dotter till bonden Anders Månsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter i Lilla Krokek.

Några födelsenotiser har icke kunnat anträffas rörande någon av dem. Bakgrunden för Lars är säkert belagd i dombok och i boupptecknin. Omkring år 1790 flyttade de till Stavreberg. Anna dog 1797 och Lars dog 1813.

Från sommartinget 1767 har jag inhämtat att Lars Eriksson vid auktion i Öjan den 3 oktober 1766 gjorde en del inrop, sammanlagt för 98 daler silvermynt. Han hade inte betalat denna skuld inom avtalad tid och av auktionsförrättaren Jöns Håkansson i Börstabol blev han därför instämd till tinget. Rätten ålade honom att betala inom en månad.

Vid samma ting, sommartinget 1767, hade Lars Eriksson instämt sina svågrar, Lars Nilsson och Johan Nilsson i Öjan med krav på 90 daler silvermynt för förbättringar som Lars gjort på stugan i Öjan, inan han flyttade därifrån. Svågrarna ansåg att kravet var felaktigt och hade från sin sida återstämt Lars för obefogad stämning. De ansåg dock att de kunde acceptera någon ersättning. De förliktes därefter på så sätt att två nämndemän skulle göra en ny värdering och därefter genast betala till Lars Eriksson det belopp som den nya värderingen kommit fram till.

Vid sommartinget 1772 hade Lars Eriksson instämt sin svärfader Anders Månsson i Åby (tidigare Lilla Krokek) samt svågrarna Peter Andersson i Åby och Johan Svensson i Jussberg med krav på att utfå sin andel av en såld treding i Lilla Krokek. Parterna beslutade därefter om likvidation för att därigenom utröna om Lars Eriksson har något att fordra.

Håkan Nilsson	(1732), bonde
H Maria Andersdotter	(1731)
Barn: Johan	1766-06-15
Maria	1768-07-29, död i kikhosta 1770
Peter	1771-03-22,

Bakgrunden för Håkan och Maria är okänd**.** Var möjligen Maria en dotter till Anders Månsson och Kerstin Jonsdotter? De flyttade till Ödeshögs Skrapegård omkring 1771. Håkan avled där 1781.

Bengt Nilsson	(1711), bonde
Ingrid Olofsdotter	(1729)
Barn: Nils	(1765)
Ingrid	(1763)

Även för Bengt och Ingrid är bakgrunden okänd. Det är troligt att båda de sistnämnda familjerna inte tidigare bott i socknen. Barnen Nils och Ingrid

tycks inte vara födda i Ödeshögs socken. Uppgifterna om Bengt Nilssons och hans familj är hämtade från den kortfattade husförhörslängd som upprättades för åren 1766-1773. Bengt Nilsson flyttade med sin familj från Lilla Krokek under 1780-talet. Deras vidare öden är okända.

Hans Davidsson	(1734), brukare i Kopparp
Sara Nilsdotter	(1736-08-24)
Barn: Jöns	1762-09-25, död 1764 av håll och styng
Katharina	1769-01-02,
Maria	1772-05-06,

Hans var möjligen son till David Jonsson och Maria Olofsdotter i Gumby. Sara var enligt vigselanteckningarna från Stockseryd. Troligen tjänade hon piga där då och hennes föräldrar var troligen Nils och Agneta i Frebol.

Efter att de gift sig 1762 bodde de först i Stockseryd, sedan i Åeryd och därefter någon tid i Lilla Krokek och sedan Stora Krokek. Omkring 1789 kom de till Kopparp, där de arrenderade en gård. Dopvittne i Stora Krokek när sonen Jonas föddes var bl.a. Maria Persdotter från Kopparp. Sara dog 1790 och Hans 1792.

Vid vintertinget 1778 hade bonden Samuel Olofsson i Lafstad i Adelöv instämt Hans Davidsson rörande en skuld om fyra riksdaler och 16 skilling. Rätten ålade Hans att betala.

Något senare under samma ting hade Hans åter blivit instämd, då av bonden Olof Larsson i Ugglehult som krävde betalning av sammanlagt 23 riksdaler, eller 142 daler silvermynt, enligt skuldebrev från den 26 september 1776 och 3 september 1777. Hans anhöll om tre månaders anstånd, vilket beviljades. Rätten ålade honom att inom nämnda tid betala skulderna.

Hans Davidsson hade problem med skulder. Vid vintertinget 1778 dök ytterligare två fordringsägare upp. Det var bonden Elias Svensson i Forsby som återkrävde två riksdaler och Anders Ramberg i Åby som krävde honom på 16 riksdaler. Rätten ålade honom att betala.

Det var inte nog därmed. Vid samma ting fanns ytterligare två fordringsägare, kornetten Palmér och änkan Annika Jonsdotter i Norra Bråten som krävde pengar av Hans Davidsson. Med dessa två hade han dock förlikts innan målet kom upp vid tinget.

Peter Abrahamsson	1748-05-24, bonde (?)
h Stina Johansdotter	1756-01-07,
Barn: Maria	1780-11-12, gift med Anders Andersson i St Krokek
Katharina	1786-01-08,
Jonas	1791-07-02,

Peter var son till bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek. Stina var dotter till Johan Palmgren och Greta Andersdotter på Porsarps ägor. De gifte sig 1780. Båda tjänade troligen då i

Lilla Krokek och de bodde sedan några år här. De flyttade till Stavreberg omkring 1784 och senare till Holkaberg.

Där dog Peter av vattusot 1794. Stina flyttade därefter till Stora Krokeks ägor. Dottern Maria gifte sig 1815 med Anders Andersson från Börstabol. De blev sedan torpare på "Gärdet" på Stora Krokeks ägor. Där bodde Stina till sin död 1838. Bouppteckningen efter Peter Abrahamsson upptog tillgångar för 13 riksdaler.

I domboken från 1782 års sommarting kan vi se att Anders Persson i Kråketorp hade låtit instämma änkan Brita Jönsdotter, hennes måg Peter Abrahamsson och hustrun Stina Johansdotter i Lilla Krokek. Målet gällde en skuldfordran samt någon bouppteckning. Parterna förliktes och målet behövde inte tas upp vid rätten.

Gästgivaren i Holkaberg, Jakob Castensson, hade till vintertinget 1756 instämt bönderna Johan Svensson i Stava och Jonas Petersson i Narbäck samt troligen också Anders Månsson i Lilla Krokek samt Per och Abraham i Stora Krokek. Orsaken var att de påstods ha försummat hjälpskjutsarna vid gästgivargården. Sådana stämningar var inte ovanliga. Hur målet slutade har jag inte lyckats utläsa.

Vid sommartinget 1763 i Ödeshög hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg instämt rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd för att denne försummat en överenskommelse om en enbetsskjuts vid gästgivargården. Gästgivaren krävde böter samt ersättning för rättegångskostnaderna. Vid rätten inställde sig då också flera andra av reservhemmanens *åboar*, bl. a. Anders Månsson i Lilla Krokek. De hävdade att de icke ville vara bundna vid gästgivargården mer än de dagar då de bör ha sina hästar i beredskap. Den s.k. enbetstavlan som gästgivaren inrättat därutöver ville de inte bry sig om.

Sven Larsson	(1726), torpare
Ingrid Petersdotter	(1713),
Annika Jonsdotter	(1759), styvdotter (brorsdotter)

Bakgrunden för Sven är inte känd. Sven var torpare på Stavrebergs ägor när han 1767 ingick äktenskap med Ingrid Petersdotter. Ingrid var då änka efter torparen Per Månsson i Stavreberg i hans andra gifte. Hennes bakgrund är också okänd. Per Månsson hade sina rötter i Lilla Krokek.

Detta var kanske anledningen till att Sven och Ingrid från 1773 bodde i Lilla Krokeks soldattorp. De bodde troligen "som inhyses". Deras vidare öden är okända. Möjligen avled Ingrid som fattighjon den 30 januari 1804.

En ny släkt kommer till Lilla Krokek

Jöns Nilsson i Kopparp hade 1743 förvärvat den ena halvgården i Lilla Krokek. Han hade dock inte själv brukat gården utan hade haft den utarrenderad. Jöns Nilssons son Sven Jönsson, gjorde likadant. När Sven Jönsson dog 1785 flyttade hans änka och hennes barn till Lilla Krokek. En ny släkt kom därmed till byn.

Maria Persdotter	(1734), änka efter Sven Jönsson i Kopparp
Barn: Brita	1768-05-09, g 1790 m Hans Hansson i Gyllinge
Nils	1770-05-12,
Annika	1773-04-05, död av bröstsjuka 1789
Johan	1775-03-24, död av lungsot 1791
Peter	1779-06-23

Maria Persdotter var sannolikt dotter till Per Jönsson och Maria Olofsdotter i Sjögetorp. Hon blev änka 1785 efter den rika bonden Sven Jönsson i Kopparp. Bland tillgångarna efter honom ingick bl. a. Lilla Krokek. Hon flyttade efter mannens död med sina barn från Kopparp till Lilla Krokek och verkade där till sin död 1815. Hon var en kraftkvinna som övertog sin mans affärer och drev verksamheten vidare. En dotterson till henne var Samuel Svensson som blev mördad i Stava 1864.

Maria Persdotter hade efter sin man en god ekonomi och hon hade åtskilligt med pengar utlånade. Hon är ofta nämnd i boupptecknin gar, där vederbörande hade skulder till henne. Av boupptecknin gen den 16 maj 1815 efter henne själv framgår att hon efterlämnade två döttrar. Stina gift med rusthållaren Sven Persson, se nedan, och Brita gift med rusthållaren Hans Hansson i Munkeryd.

En son och en dotter hade avlidit före modern, nämligen sonen Peter Svensson i Näfstad som efterlämnat fem omyndiga barn samt dottern Maja Svensdotter i Kopparp som efterlämnat tre myndiga barn och en omyndig dotter. Tillgångarna upptogs till 2381 riksdaler, därav över 2000 i lån till olika personer, dels i Stavabygden och i närheten men också i Näfstad, Jussberg, Broby och Haninge. Boupptecknin gen undertecknades av Samuel Andersson, nämndeman i Bankaby samt av gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Södergård.

Boupptecknin gen efter sonen Johan Svensson som dog av lungsot 14 juli 1791, upptog tillgångar för 1119 riksdaler, bestående av halva rusthållet Kopparp, upptaget till 555 riksdaler, vidare lösöre för 546 riksdaler. Boupptecknin gen upprättad av Peter Holmström samt av Jöns Månsson i Stava och Jonas Håkansson i Börstabol.

Rusthållaren Olof Jonsson i Kushult hade till sommartinget 1789 instämt änkan Maria Persdotter såsom ägare av rusthållet Lilla Krokek. Han yrkade att hon skulle delta i skiljehägnaden mellan Krokek och hans hemman Näteryd. Vidare yrkade han att hon också framgent måtte gärdesgården vidmakthålla. Stängselplikten bestämdes i en förening mellan dem till 2/3 för Krokek och för Olof Jonsson för Näteryd 1/3, liksom att den i framtiden skall vidmakthållas. Denna förening upplästes och erkändes av parterna

Maria Persdotter hade som nämnts mycket pengar utlånade. Hon var nästan som en bank för bygden där man kunde låna pengar. Men ibland fick hon inte tillbaka sina pengar så som skuldebreven föreskrev. Då drev hon sina fordringar vid tinget. Domböckerna berättar om åtskilliga sådana mål. Det var inte bara hennes man som hade lånat ut pengar. Efter mannens död hade hon själv fortsatt denna utlåningsverksamhet.

Jonas Hansson	1783-04-22, död 1808
Sara Hansdotter	1790-01-12, död 1811

Jonas och Sara var syskon. De var dotterbarn till Maria Persdotter. Deras föräldrar var Maria Svensdotter och Hans Håkansson i Kopparp. Deras föräldrar dog år 1800 resp. 1806. Det fanns en sjukdomsbild över denna familj. Flera av deras barn dog i unga år. Maria Svensdotter var *svagsint* och intogs på Vadstena Hospital och dog där år 1806.

Hans Håkansson dog redan år 1800 av svullnad och värk, 53 år gammal. Av deras barn kom Jonas och Sara till Lilla Krokek efter faderns död. Jonas dog 1808 av venerisk sjuka och Sara dog 1811 av giktvärk .

Sven Persson	1756-09-26 i Stora Åby, bonde,
Stina Svensdotter	1761-12-18, d t Sven Jönsson i Kopparp
Barn: Samuel	1784-06-13 i St Åby, bonde i L Krokek, se längre fram
Sven	1787-02-23 i Stora Åby, död samma år,
Peter	1788-09-21 i Stora Åby, död i kopporna 1789,
Maja Stina	1790-01-18 i Stora Åby, död samma år
Peter	1791-07-31 i Stora Åby, död 1811,
Sven	1793-05-07 i Stora Åby, död samma år,
Jonas	1794-10-19 i Stora Åby, bonde i L Krokek,
Anna Brita	1797-12-09, död av svaghet den 30 augusti 1798,
Stina	1800-02-14, g m Peter Andersson i Haningetorp

Sven var son till bonden Per Eriksson och hans hustru Ingrid Nilsdotter i Sonaby i Stora Åby socken. Sven och Stina gifte sig 1783. Stina var dotter till Sven Jönsson och hans hustru Maria Persdotter. Stina föddes i Sjögetorp och växte upp i Kopparp. Hon hade rötter i *Gyllingesläkten*. Sven och Stina bodde först i Sonaby i Stora Åby, sedan i Kopparp 1794 till 1796 i Ödeshögs socken. De kom sedan till Lilla Krokek. De fick nio barn men endast tre nådde vuxen ålder.

Den 23 februari 1818 skrev Sven och Stina ett testamente, där de förordnade hur deras egendom skulle fördelas på de två sönerna, Samuel och Jonas samt dottern Stina. De förordnade att dottern skulle ärva lika med sina bröder.

Lilla Krokek hade då av Sven och Stina till större delen inlösts till skatte. Lilla Krokek var ännu bara en gård och något skifte hade ännu inte skett. Detta år, 1818 när Sven och Stina funderade över sitt testamente, gifte sig den äldste sonen, Samuel. Dottern Stina gifte sig 1821 och Sven gifte sig 1822. Sonen Samuel hade vid testamentstillfället redan fått ut en del av sitt arv och vi kan ana att Sven och Stina ville försäkra sig om rättvisa gentemot de övriga.

Sven Persson och Stina Svensdotter överlät omkring 1820 Lilla Krokek på sina två söner och satt sedan på sitt undantag. Både Sven och Stina dog 1829. Om Sven står det att han *kom till Lilla Krokek 1796, fader till tio barn, alltid stark hälsa, fick slag och blev mållös, dog 20 januari 1829 av slag, 78 år gammal"*. Stina Svensdotter dog den 24 mars samma år av bröstfeber. Jag har antecknat att Sven hade en broder, Jonas Persson i Hässlesund, Stora Åby socken.

Barnadödligheten var stor. Vi ser att av deras nio barn dog sex i unga år. Vi kan föreställa oss att det varit mycket fruktan och rädsla och mycket gråt och sorg i deras hus.

Boupptecknigen 1829 efter förra rusthållaren Sven Persson visar att han troligen tidigare hade överlåtit fastigheten på sina barn. Boupptecknigen upptar ett par kor och några får. Under böcker upptas en bibel, en postilla, en psalmbok, två böneböcker, en bok Sions sånger, en bok Örtagårdssällskap.

Boupptecknigen 1829 efter avlidna rusthållaränkan Stina Svensdotter upptog tillgångar för 275 riksdaler, 64 riksdaler i skuld, en behållning av 211 riksdaler. Hon efterlämnade två söner, Samuel och Jonas i Lilla Krokek samt dottern Stina Svensdotter, gift med skattemannen Peter Andersson i Haningetorp.

Sven Persson förekommer åtskilliga gånger omnämnd i domböckerna. Man kan få den uppfattningen att han kanske var ganska hård i affärer och gärna lät stämma människor inför tinget i stället för att i första hand sträva efter att komma överens. Han blev också själv instämd av sina torpare för kontraktsbrott. Av hans tingsärenden redovisas här följande:

Vid höstetinget 1801 förekom en ersättningstvist mellan rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek, och bonden Jonas Haborsson i Sunneryd. Det rörde ersättning för en bagge som Jonas Haborssons hund skulle dödat. Som vittnen hördes livgrenadjären Mars, pigan Maria Nilsdotter från Alvastra samt bonden Peter Danielsson i Sunneryd och hustrun Maria Larsdotter på Sunneryds ägor.

Haborssons fårhund hade setts med ett blodigt köttstycke i munnen. Ingen hade dock sett något av händelsen. Hunden beskrevs som en trogen fårhund. Målet uppsköts. Jag har inte läst utgången av målet.

Torparen Peter Svensson på Kulhults ägor hade till höstetinget 1803 instämt rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek i en tvist om ett torpkontrakt från den 26 november 1798 då Peter Svensson bodde i Lilla Krokek. Som vittnen åberopades J Lantz och Peter Krok. Målet uppskjutet.

Rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek hade till höstetinget 1805 instämt kyrkoherden Magister Peter Erik Petersson i Trehörna. Hanyrkade att enligt ett köpekontrakt av den 13 april 1803 utfå en halv tunna korn. Vid målet framkom att kyrkoherden betalat ersättningen redan när han fick stämningen.

Rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek hade till sommartinget 1809 instämt avlidne livgrenadjären Mars änka Stina Cederkvist. Hon bodde nu på Tingstads ägor. Han yrkade att hon skulle betala 17 skilling, 7 runstycken banco eftersom hon varit mantalsskriven på hans ägor. Det framkom att detta var felaktigt, varför rätten ogillade stämningen.

Kronolänsmannen Sundelius hade till sommartinget 1799 instämt drängen Jonas Larsson i Lilla Krokek samt pigan Katharina Andersdotter på Näteryds ägor för första resan lägersmål. Vid upprop inställde sig i åklagarens närvaro Katharina som berättade att hon i hemmanet Kopparp förra året *blivit hävdad av Jonas Larsson och rådd med barn som i dopet kallades Anders men sedan genom döden utgått*.

Jonas Larsson erkände sitt brott och de dömdes, Jonas Larsson att böta tre riksdaler 16 skillingar samt Katharina en riksdaler 32 skillingar till treskiftes. Till Ödeshögs kyrka skall de betala, han en riksdaler 16 skillingar, hon 32 skillingar samt dessutom i sakristian undergå enskild skrift och avlösning, såvida de icke sedan förbrytelsen blivit delaktiga av den Heliga Nattvard.

Till häradsrätten hade det anmälts vid sommartinget 1799 att drängen Jonas Larsson och pigan Katharina Andersdotter i Näteryd icke kunnat betala sina böter för lönskaläget. Därför beslutade häradsrätten att de skulle straffas med fängelse, Jonas Larsson med 14 dagar och Katharina Andersdotter med 7 dagars fängelse på Linköpings slott.

Israel Persson	1770-03-22 i Vireda, torpare
H Maja Bengtsdotter	1766 i Adelöv
Barn: Sara	- - - -
Stina	- - - -

Israel Persson var son till Per Svensson och Brita Svensdotter från Stora Björkenäs ägor i Vireda. Brita Svensdotter var från Ödeshögs socken, men hennes bakgrund har jag inte kunnat utreda. Maja Bengtsdotters bakgrund är också okänd. Israel hade köpt en förpantning av Sven Persson i Lilla Krokek, möjligen år 1797. Som synes här nedan förekom ett och annat vid tingsrätten om denna förpantning.

Israel och Maja gifte sig 1804 och Maja uppgavs då vara änka från Maltmossens ägor. De flyttade före 1812 till Vireda där de köpte en gård i Lilla Björkenäs. Döttrarna Sara och Stina var sannolikt hennes döttrar från tidigare äktenskap. I husförhörslängd från 1805 uppges Sara ”tjäna” och Stina vara gift i Stora Åby.

Av domboken framgår att drängen Israel Persson i Lilla Krokek till höstetinget 1803 instämt bonden Sven Persson. Israel yrkade att ett avtal dem emellan om en torpförpantning skulle uppgyllas. Målet slutade i förlikning.

Rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek hade till sommartinget 1809 instämt torparen Israel Persson för åverkan på växande timmerskog på Lilla Krokeks ägor. Han krävde ersättning för detta men rätten ogillade stämningen, Israel Persson friades.

Peter Svensson	1747-07-09, torpare
Ingeborg Nilsdotter	(1734) i Västergötland (Ingeborg Svensdotter)
Barn: Maria	1773-08-12, troligen död
Peter	1777-07-19, soldat i Sväm med soldatnamnet Turnér.
Nils	1779-09-24, död 1785
Johan	1783-05-16, ??

Peter och Ingeborg hade båda tjänat i Kopparp och där födde Ingeborg en dotter, Maria år 1773. Peter var fader till barnet och Peter och Ingeborg gifte sig 1774 och flyttade till ett torp på Lilla Krokeks ägor. Han uppgavs vid

vigseln vara från Kopparp och hon från Lakarp. Peter var sannolikt son till bonden Sven Persson och hans hustru Kerstin Jönsdotter i Lakarp.

Den 3 maj 1805 dog *backstuguhjonet* Peter Svensson på Lilla Krokeks ägor av kolik, 58 år gammal. Den 1 november 1819 dog Ingeborg Nilsdotter, fattighjon på Lilla Krokeks ägor av ålderdom, född i Västergötland 1734 (?) Jag har också en anteckning om att Peter Svensson var sockenskräddare.

I domboken från 1801 finns ett kontrakt om hans lilla torp, upprättat 31 januari 1801 mellan bonden Sven Persson och Peter Svensson. Där talas om *den lilla husplan och kålgård som Per Svensson har sina hus på att för sig och sin hustru vara orubbade uppå sin övriga livstid. För detta skall de årligen den 12 februari erlägga 32 skillingar. Vedbrand för Per Svensson tages på ägorna, men inte hugga det som är färskt eller till någon skada. Vad husen vidkommer efter Per Svenssons och hans hustrus död tillkommer de Per Svenssons barn och arvingar. Ett är att påminna, att om det befinnes mot mig göras något förfång är detta kontrakt då dödat. Lilla Krokek den 31 januari 1801.*
Sven Persson SPS, Stina Svensdotter SSD
Förenämnda kontrakt förklarar jag mig vara nöjd med. Per Svensson

Det är möjligt att detta torpkontrakt kan röra det som senare hette Hagalund. Vid höstetinget 1801 uppkom en ersättningstvist mellan rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek och drängen Peter Svensson i Stora Renemo. Förlikning. Målet nedlagt. Detta kan ha varit någon annan Peter Svensson.

År 1818 hade änkan Brita Månsdotter i Svinåsen lånat ut en mindre summa pengar till sockenskräddarens hustru på Lilla Krokeks ägor.

Johan Magnusson Ekegren,	(1759), ryttare
H Kerstin Månsdotter	(1760), död 1795 i barnsäng
Barn: Lena	1786-03-24,
Johannes	1788-02-05
Nathanael	1791-11-28,
Brita	1794-05-30,

Bakgrunden för Johan och Kerstin är okänd. Deras fyra barn är födda i Lilla Krokeks soldattorp. Hustrun dog 1795 och Johan gifte sig 1803 med Ingeborg Andersdotter. De bodde sedan en tid på Börstabols ägor. Han är där omnämnd som "gifta drängen". De flyttade sedan vidare, troligen till Uppgränna Skärmagård. De fick där en dotter, Anna, 1808. Där dog Johan Ekegren 1808 av lungsot, 49 år gammal.

Johan Mars	1772, livgrenadjär
Stina Svensdotter	1769, Cederkvist
Barn: Peter	1799-06-23, död s å av torsken
Karl	1802-10-01, död 1807 av kopporna

Ekegrens efterträdare i soldattorpet blev Johan Mars. Han och Stina flyttade dit omkring 1798 och gifte sig också detta år. Johan Mars är

antecknad som död den 4 maj 1807. Möjligen stupade han i krigen i Tyskland. En annan soldat från bygden som dog ungefär samtidigt var Joel Huggert från Munkeryd. Denne dog den 27 mars 1807. Hustrun till Johan Mars, Stina Svensdotter, flyttade därefter till Tingstads ägor i Åby socken.

Vid bouppteckningen efter Johan mars den 21 september 1807 antecknades tillgångar för 197 riksdaler. Sonen Karl dog den 11 september 1807, fem år gammal.

Samuel Svensson	1784-06-13 i Åby, bonde,
H1) Stina Andersdotter	1793-10-31 i Gränna, död av bröstfeber 1827
H2) Maria Persdotter	1796- i Skärstad, g 1827
Barn: Peter	1818-09-26, död s å
Johan Peter	1819-09-15, t V Tollstad 1844
Johanna Maja	1821-07-01, t Öninge 1840
Kristina Sofia	1823-07-24, t Öjan 1843
Inga Charlotta	1825-12-18, t Holkaberg 1845
Peter Magnus	1828-11-02, bonde i Kulhult, se nedan
Lena Greta	1831-01-17, gift och flyttade till Erstorp
Anna Sofia	1834-04-15, död av nervfeber 1845
Maria Vilhelmina	1837-03-18, till Ödeshög.
Karl August	1840-05-07, död s å
Josefina Vilhelmina	1841-09-29, gift och flyttade till Lyckan

Samuel var son till Sven Persson och Stina Svensdotter. Genom sin mor hade han anor tillbaka till den gamla *Gyllinge-släkten*. Samuel övertog efter föräldrarna den norra gården i Lilla Krokek. Han gifte sig 1818 med Stina Andersdotter från Sonaby i Gränna landsförsamling, dotter till bonden Anders Svensson och Ingrid Jonsdotter. Låt oss samtidigt konstatera att Samuel var född i Sonaby i Stora Åby socken. Samuel och Stina fick fem barn, varav ett dog.

Stina Andersdotter dog i bröstfeber 1827 och Samuel gifte sig med Maria Persdotter. I det nya äktenskapet föddes sex barn. Samuel och hans hustru drog sig omkring 1850 tillbaka till ett undantag på gården. Samuel blev mördad 1864, se nedan.

Samuel var nämndeman och en betrodd man i bygden. Han anlitades för bouppteckningar och andra skrivgöromål. Om sonen Peter Magnus, se längre fram.

Bouppteckningen 1827 efter Stina Andersdotter visar att hon efterlämnade maken samt fyra barn, Johan 8 år, Johanna 5 år, Kristina 3 år, Inga Charlotta ett år. Tillgångarna upptogs till 3342 riksdaler, därav ½ mantal Lilla Krokek till 1900 riksdaler. Under köre- och åkerredskap upptas *två färdevagnar, en skogsvagn, en kärra med fjädersäte, en harv, ett hästok, fyra ärjekrokar varav två sämre, tre gödselbottnar, en hökärra häck, tre skodda kälkar, fyra oskodda, en slump segbjörke, nio granbräder, åtta plankor, fyra bräder, två betsel, nio grepar, bättre och sämre, en järnskodd ryss, en dito utsliten, en drög till två hästar, två linbrättor.* Bouppteckningen upptog bl. a. också *fyra hästar, fyra kor, ett par puttar om ett år, en kvigkalv, ett par små oxar, sju får och tre baggar, två grisar, två getter.* Bouppteckningen var upprättad av Jöns Nilsson o Jöns Lantz.

Ur domboken för år 1813 finns ett mål där Samuel Svensson var målsägande:
Kronolänsman Svanbeck hade vid vintertinget 1813 för häradsrätten inställt häktade pigan Anna Jönsdotter från Lilla Krokek med anledning att hon i september månad begått inbrottsstöld av penningar från drängen Samuel Svensson i Lilla Krokek.

Anna Jönsdotter, 30 år, född i Blekinge och där dömd för ovarsamhet med eld och därför arbetat fyra år på Spinnhuset i Norrköping. Därefter har hon haft plats här i socknen som piga i fem år. Hon erkände frivilligt att hon sistlidna Mikaelii dag då hon skulle flytta ur den tjänst hon haft i Lilla Krokek gjort inbrott i ett låst skrin, tillhörigt drängen Samuel Svensson. Därur tillgrep hon en summa penningar, vars storlek hon ej kan uppge.

Samuel Svensson uppgav att då stölden skedde, Mikaelii dag, eller den 30 september 1812 fanns i skrinet 388 riksdaler i riksgäldssedlar. Efter att Anna Jönsdotter blev misstänkt för stölden har hos henne återfunnits 338 riksdaler. Hon kunde inte uppge vad hon av det stulna begagnat, men trodde det ej överstiga 15 riksdaler, likväl utan någon visshet.

Rätten dömde pigan Anna Jönsdotter för första resan inbrott att straffas med trettio par risslag och därefter i Ödeshögs sockenkyrka undergå en söndags uppenbar kyrkoplikt med skrift och avlösning.

Samuel Svensson förekommer vidare omnämnd flera gånger i domböckerna, särskilt i mål där han har ersättningskrav av olika slag.

Drängen Samuel Svensson i Lilla Krokek hade till sommartinget 1814 instämt drängen Adam Jonsson i Stora Lund rörande krav på ersättning för bärgade varor.

År 1826 var Samuel Svensson instämd för att han i juni 1826 vid gärdsgårdsarbete upptänt eld och inte sett till denna bättre än att den antänt den nya hägnaden. Den skulle orsakat en större skada om den inte upptäckts av andra personer och då begränsats genom att gärdesgården revs ned. Svensson medgav att han upptänt elden för att svedja vidjor och att han efter arbetets slut gått därifrån utan att släcka elden och inte heller därefter tillsett den. Han dömdes därför till böter, sex riksdaler 32 skillingar.

Drängen Jonas Jonsson i Munkeryd hade till vintertinget 1842 instämt nämndemannen Samuel Svenssons hustru i Lilla Krokek, Maria Persdotter för att hon beskyllt honom för att ha under sin tjänstetid hos svaranden och hennes man olovligen tillgripit en stump ull. Hon erkände och dömdes till 32 skilling i böter.

Mordet i Stava

Undantagsmannen, förra bonden och nämndemannen, Samuel Svensson på norra gården i Lilla Krokek blev ihjälslagen 27 april 1864 utmed nya landsvägen i Stava. Han kom fredligt gående utmed vägen mitt för Bil-Antons gård. Då kom en för honom okänd man åkande, gick av sin vagn och slog Samuel i huvudet med en hammare.

Den okände fortsatte sedan sin resa och Samuel togs en stund senare om hand av människor som kom åkande i nästa vagn. Samuel visade svaga livstecken men dog en stund senare. Mördaren anmälde senare sig själv.

Mördaren hette Erik Johan Svensson. Han var bonde i Glänås i Svanshals. Han hade varit på torget i Gränna och sålt spannmål och var på hemresa. Mordet var planerat. Han hade bestämt sig för att han skulle slå ihjäl den första människa som han mötte på hemvägen från Gränna. Tingsrätten dömde honom till straffarbete men Göta Hovrätt ansåg att han begått dådet i ett tillstånd av vansinne och därför blev han helt fri från straff.

Han flyttade senare med sin familj till Jättingstad i Heda. Där har länge gått en sägen om att en bonde på *Hammargården* i Jättingstad bestämt sig för att slå ihjäl den första människa som kom på hans infartsväg. I Stavabygden har förr varit omtalat att det spökade på vägen utanför Bil-Antons. Människor brukade där möta ett liktåg har det sagts. Så kan händelser i det förgångna sätta spår i människors vardag.

Maria Persdotter dog 1875.

Samuel Svensson var en förmögen man. Han hade en del pengar utlånade. Vid sommartinget 1844 inlämnades till rätten en handling i vilken Maja Lena Andersdotter medgav att hon hade en skuld till Samuel Svensson på 400 riksdaler riksgäld.

Därför överlät hon till honom en förpantningsskilling för ett torp på Riddargårdens ägor, vidare en stuga med förstuga och kök, en bod samt en ladugård, allt till ett värde av 266 riksdaler banco eller 400 riksdaler riksgäld. Därmed var skulden betald. Vem var denna Maja Lena Andersdotter? Varför hade hon en så stor skuld till Samuel Svensson.

Maja Lena föddes 1798, dotter till livgrenadjären Anders Hektor och hans hustru Ingrid Månsdotter på Halvarby ägor i Stora Åby socken. Hon var piga i Sunneryd från 1818, därefter i Holkaberg, Hon gifte sig med drängen Sven Svensson och de hade ett torp på Samuel Svenssons ägor i Lilla Krokek någon tid, se om dem längre fram i texten. De bodde en tid i Porsarp och sedan i Kopparp.

De arrenderade sedan en gård i Stora Krokek. Sven dog där 1836. Maja Lena flyttade sedan till ett torp på Ridddargårdens ägor i Ödeshög. Hur skulden till Samuel uppstått framgår inte. Det var förmodligen hennes man som hade denna skuld till Samuel och när han dött fick Maja Lena försöka betala den. Hon gifte sig 1839 med torparen Karl Håkansson och de bodde sedan på Riddargårdens ägor tills de 1852 emigrerade till Amerika.

Uppgifterna om skuldens storlek i riksdaler banco och riksdaler riksgäld är lite svår att få att stämma. Kanske var skulden av gammalt datum och på något sätt omräknad. Det fanns då tre myntsorter, specie, banco och riksgäld. År 1835 var en riksdaler specie = 2 2/3 riksdaler banco = 4 riksdaler riksgäld. Det senare myntslaget var det som användes mest.

Bouppteckningen den 7 maj 1864 efter mördade f.d. nämndemannen Samuel Svensson i L Krokek, som avled den 27 april, visar att han efterlämnade änkan Maria Petersdotter samt med henne 4 barn, sonen hemmansägaren Peter Magnus Samuelsson i Kulhult, dottern Lena Greta, g m Karl Lejon i Kushult, Josefina Vilhelmina, g m ställmakaren Herman Vesterberg i Ödeshög, Maja Vilhelmina omyndig. Hennes rätt bevakades av Karl Lejon i Kushult.

Den avlidne hade tidigare varit gift med Kristina Andersdotter och hade med henne fyra barn, sonen Johan Samuelsson i Nisshult, Johanna Maria, g m förpantningsägaren Peter Magnus Hansson vid Sjögetorp, Kristina Sofia g m hemmansäg. Anders Johansson i Jonshult, Inga Charlotta g m hemmansäg. Johan Svensson i Renemo.

Tillgångarna upptogs till 4606 riksdaler och skulderna 119 riksdaler. Bland tillgångarna märks 2 kor, en fåra med lamm, en gris. Bland tillgångarna var 4000 riksdaler innestående del av köpesumma i ½ hemman Lilla Krokek.

C P Hansson i Kushult var bouppteckнare, med hjälp av Anders Magnus Jönsson i Krokek och L I Petersson i Stava.

Johan Grip	1805-09-25 i Gränna, arrendator
Stina Greta Andersdotter	1809-01-13
Barn: Kristina	1832-12-08, nöddöpt, död samma dag.
Maria	1835-03-26, g m Johan Fredrik Johansson i Stava
Johan	1837-12-11, arbetare vid Skärblacka pappersbruk

Johan och Stina gifte sig 1831 när de båda var dräng och piga hos Samuel Svensson i Lilla Krokek. Johan var son till soldaten Johannes Grip och hans hustru Kerstin Nilsdotter på Uppgränna Knutagårds ägor. Stina var sannolikt dotter till bonden Anders Jonsson och Stina Hansdotter i Kopparp. Från Lilla Krokek flyttade de 1734 till Kopparp där de var hälftenbrukare på Katharina Hansdotters gård. De kom 1836 till Stavreberg och där arrenderade de förmodligen 1/16 mtl. Från 1841 arrenderade de 3/32 mtl i Stavreberg.

År 1845 flyttade de till Lilla Krokek och där anges de vara hälftenbrukare på Samuel Svenssons gård. De arrenderade 1847 eller 1848 den ena gården i Hårstorp. 1849 flyttade de till Stava där de arrenderade en gård.

De flyttade 1852 tillbaka till Hårstorp och arrenderade där 3/8 mtl. Från slutet av 1850-talet uppgavs de vara *inhyses i egen stuga* i Hårstorp. Stina uppgavs då i husförhörslängden vara *sjuklig och oduglig*. Båda dog 1878, Maria av lungsot den 5 maj och Johan den 4 december av samma sjukdom.

Jonas Svensson	1794-09-19 i Åby, bonde,
H Maria Persdotter	1802 i Skärstad
Barn: Stina Sofia	1823-09-10
Karl Johan	1825-02-10, död av bröstfeber 1840
Sven Peter	1827-05-13
Maria Helena	1829-10-01, död av bröstfeber 1830
Johan Frans	1832-10-04,
Karl August	1835-07-23, död av slag 1840
Maria Josefina	1839-10-07,

Jonas och Samuel, se ovan, var bröder och de fick överta var sin av de två gårdarna i Lilla Krokek. Jonas övertog den södra gården. Han gifte sig med Maria Persdotter från Skärstad.

De brukade och bebodde sedan den södra gården i byn fram till 1843, då de flyttade till Ölmstad. Det kan tilläggas att Jonas Svensson några år vid mitten av 1830-talet arrenderade norra gården i Holkaberg och då även uppgavs vara gästgivare. Jägmästare Joakimsson bodde på den södra gården i Holkaberg och tycks ha haft hand om den större delen av gästgiveriet.

Torparen Jonas Samuelsson på Stora Krokeks ägor hade till sommartinget 1813 instämt Jonas Svensson i Lilla Krokek för att denne sistlidna 4-edag jul kommit till hans bostad och *under eder med hugg och slag* överfallit honom och hans hustru och även beskyllt honom för att ha bortstulit en summa pengar från svarandens broder.

Jonas Svensson förnekade helt och hållet detta överfall varför Samuelsson anhöll om hörande av vittnen, drängarna Anders Bengtsson i Lilla Krokek och Johan Andersson i Munkeryd. Jonas Svensson anförde såsom jäv emot den förstnämnde att han var svagsint och mot den senare något annat hinder.

Häradsrätten sökte genom flera frågor till Anders Bengtsson utröna huruvida han förstod de skyldigheter som åligger vittnen samt också vikten av de förbindelser en avlagd vittnesed medför. Härpå gav Anders Bengtsson ganska ofullständiga och orediga svar. Av företedd doktorsattest inhämtades att han genom ett fall skadat huvudet och att han stundtals besväras av yrsel och oredighet. Härav fann häradsrätten att Anders Bengtsson inte kunde tillåtas vittna.

Men Johan Andersson fick avlägga eden. Han berättade att han och Anders Bengtsson för någon tid sedan var i sällskap med Jonas Svensson från en verkställd skjutsning. Då hade Jonas berättat att hans broder Samuel Svensson varit *hos kloka gubben* och frågat om sina bortstulna pengar. Resultatet av detta blev att Samuelssons hustru kunde misstänkas för stölden. Målet uppsköts för inkallande av flera vittnen och återupptogs vid höstetinget 1813. Samuelsson förklarade då att han avstod från stämningen på grund av sina vittnens bortovaro.

Efter ansökan av Jonas Svensson stadgade häradsrätten vid vintertinget 1838 ett vite av sex riksdaler, 32 skillingar banco utöver skadans ersättande för var och en som gör åverkan genom otillåten gång och körväg, nedrivna gärdesgårdar, öppnade och ej igenstängda grindar och gap, olovlig jakt och fiske eller annat sådant som kränker äganderätten. Innan detta stadgande kunde träda i kraft skulle stadgandet kungöras från predikstolarna i Ödeshög, Stora Åby och Trehörna.

Vid sommartinget 1841 inlämnades en handling som visade att Petter Österlund i Hårstorp sålt diverse lösegendom till Jonas Svensson i Lilla Krokek. Det var skåp, sängar, kistor, dukar, kläder, lakan, sängtäcken till ett värde av 961 riksdaler.

Till vintertinget 1843 hade smeden Nils Jönsson i Stavreberg instämt Jonas Svensson i Lilla Krokek med krav att få ut åtkomsthandlingar för 1/16 mantal Stavreberg som han köpt av Jonas Svensson, jämte ersättning för

kostnader. Jonas Svensson hade inte inställt sig. Målet upptogs vid sommartinget 1843. Enligt kontrakt hade Jönsson den 28 augusti 1841 köpt fastigheten 1/16 mtl Stavreberg för 833 riksdaler av Svensson. Denne ålades av rätten att anskaffa de aktuella handlingarna för att Nils Jönsson3 skall kunna anhålla om fastebrev.

Vi finner under denna period att en och samma släkt, Jöns Nilssons och Brita Larsdotters ättlingar i Kopparp, äger hela Lilla Krokek.

Laga skifte

År 1834 skedde laga skiftet i Lilla Krokek. De två gårdarna i Lilla Krokek ägdes då en vardera av de två bröderna Jonas och Samuel Svensson. Jonas Svensson angavs då vara gästgivare i Holkaberg. Det var Jonas Svensson som begärde att laga skifte skulle företas. Den 4 augusti började arbetet. Det började med kartläggning.

Någon äldre karta fanns inte. Alla husen låg samlade där den södra gårdens hus ligger idag. På norra sidan av vägen låg husen i en skyddad fyrkant. Söder om vägen låg ladugårdshusen. Marken delades i två lotter, den norra och den södra.

Båda var överens om att utflyttning var nödvändig för den ena av lotterna. Jonas och Samuel kunde inte komma överens om fördelningen varför lottning måste ske. Jonas erhöll då den södra lotten och Samuel den norra. Utflyttning av husen till den norra tomten skulle ske inom fyra år (senast 1838) och tillträdet av de nya skiftena skulle ske med höstsådden år 1835. Husen på gården hade tydligen ditintills brukats gemensamt och därför skulle en husdelning också ske. Här får vi en aning om de hus som fanns på gården. Läs följande samt studera detaljerna på skifteskartan.

Husdelningen lottägarna emellan försiggick och utföll så, att norra lotten fick *östra delen av stugubyggnaden, östra boden, portskälet, det närmast intill nämnda skäl belägna svinhus, östra brygghuset, hönshuset, snickareboden och stora ladugårdsbyggnaden, och södra lotten bekom västra delen av stuvan, västra boden, västra brygghuset, hela stallet, emot en mellangift av 35 riksdaler banco, vedskjulet, det andra svinhuset samt gamla ladugården*.

I mellangift på stora ladugården skall Samuel Svensson betala sextiosex riksdaler banco.

Den kvarn som fanns vid bäcken och som ägdes gemensamt skulle även framgent begagnas samfält. Likaså skulle vägarna på ägorna begagnas som förr, och *då nöden fordrar begagnandet av de vattenställen som vid uppkommande torkår äga bestånd*.

Håkan Jupiter	1787-05-31, g 1808, livgrenadjär
H Maja Persdotter	1781-08-10
Son: Johannes	1809-10-27

Håkan var son till bonden Peter Håkansson och hans hustru Katharina Jönsdotter i Gumby. Maja Persdotter var sannolikt dotter till bonden Peter Johansson och Katharina Andersdotter i Mark, då född 1781-08-14 ?. De gifte sig 1808 och han blev förmodligen då livgrenadjär för Lilla Krokek. Håkan hade glömt att inställa sig till ett regementsmöte och hans tid som

livgrenadjär slutade hastigt. Familjen flyttade 1810 till Gumby. Där var han bonde på 1/8 mtl men han skrevs också som gratialist. Han dog i Gumby 1848. Maja Persdotter dog 1863 och var då antecknad som krympling och blind.

Soldat Karl Blom	1776-11-15,
Maja Abrahamsdotter	(1780)
Sara Lena	1811-06-09,

Karl var son till torparen Zachris Persson och hans hustru Maria Svensdotter på Näteryds ägor. Han gifte sig 1802 med Maja Abrahamsdotter. Karl Blom var en kort tid soldat för Stava men slutade där, kanske redan 1808. De bodde sedan en tid i Lilla Krokek och flyttade sedan till ett torp på Häggestads ägor. Maja Abrahamsdotter var ett syskonbarn till Karl Blom. Han hade därför erhållit Kgl Majt:s tillstånd till giftermålet.

Johannes Lejon	1794-02-15, livgrenadjär
Maja Andersdotter	1788 i Fågelås,
Barn: August (Anders)	1818-01-27,
Kristina Charlotta	1824-09-29,
Karl Adolf	1826-07-10,

Johannes var son till ryttaren Johan Åberg och Stina Andersdotter på Åby Sörgårds ägor. Maja Andersdotters bakgrund är i Fågelås i Västergötland. Johannes och Maja kom till L Krokek 1813. Familjen flyttade 1840 till Kushult.

Jonas Andersson	1793-02-23 i Gränna socken, torpare, död 1826
Anders Samuelsson Stark	1784-01-26,
Johanna Olofsdotter	1798-09-18,
Barn: Andreas	1818-01-21, till Sthlm 1833
Johan	1820-09-18, död av bröstsjuka 1836
Kristina	1822-05-09,
Anna Maria	1824-12-15, t Öninge 1840, t Sthlm, återkom 1856,
Johanna	1826-08-25, död av vattusot 1836
Hedvig	1835-03-21
Sven Peter	1837-07-14, till Munkeryd omkr. 1852
Karl Johan	1844-05-08, död 1859

Jonas var son till soldaten Anders Klev och hans hustru Stina Andersdotter vid Kleven i Gränna socken och Johanna var dotter till livgrenadjären Olof Brodd och hans hustru Maja Jonsdotter på Brodderyds ägor. Jonas och Johanna vigdes 1817 och båda tjänade då i Kopparp. De bodde något år i Munkeryd men kom sedan till Lilla Krokek 1818. Här hade de ett torp. Jonas dog 1826-02-02 av bråck. Johanna och hennes sex barn flyttade 1828 till Näteryd. Där gifte hon sig 1833 med Anders Samuelsson Stark.

Anders Samuelsson Stark var son till Samuel Larsson och Katharina Johansdotter i Sunnesjö. Efter giftermålet bodde de en tid i Öjan men kom 1838 till Lilla Krokeks ägor. En bror till henne samt hennes far bodde på

Munkeryds ägor. Anders och Johanna hade från 1842 ett torpkontrakt med Jonas Svensson, se nedan. Anders Samuelsson dog 1844 av bröstfeber. Det är tveksamt om Johanna kunde behålla torpet när maken dött.

Det torp som avsågs var möjligen det torp som låg ett par hundra meter nordost om torpet Hagalund. Dottern Kristina gifte sig 1854 med torparen Johannes Vetter i Munkeryd. Hon var svagsint och hon hade fel på ögonen. Så uppges det i husförhörslängden. Johanna och barnen Anna Maria, Sven Peter och Karl Johan bodde kvar på Lilla Krokeks ägor. Sonen Karl Johan dog av lungsot, 14 år gammal. Sven Peter tog drängtjänst och flyttade hemifrån. Kvar bodde den *utfattiga och sjukliga* Johanna med sin dotter Anna Maria.

Båda rycktes med i väckelserörelsen och Johanna betecknas i husförhörslängden som *religionssvärmare* och dottern uppges vara *fanatisk läsare.* Johanna dog av ålderdom 10 december 1875. Anna Maria bodde förmodligen sedan tillsammans med änkorna Kristina Jonsdotter och Greta Andersdotter Berg på Lilla Krokeks ägor.

Hon var något yngre än dessa och skötte kanske dessa, men uppgiften är osäker. Hon dog 24 juli 1905 av ålderdom. Möjligen bodde hon i en torpstuga som låg strax norr om vägen mot Stora Krokek, alldeles intill gränsen mot Stora Krokek. Där stod nämligen en stuga som förr i tiden kallades Majas stuga eller Majas torp.

Bouppteckningen den 13 februari 1826 efter torparen Jonas Andersson på Lilla Krokeks ägor visar att han efterlämnade änkan Johanna Olofsdotter samt 4 barn, Anders 8 år, Johan 6, Kristina på 4:e året, Anna Mari 1 år. Tillgångarna uppgick till 21 riksdaler men skulderna till 35 riksdaler. Bouppteckningen upprättad av Håkan Jonsson i Börstabol och Sven Hansson i Munkeryd.

Vid höstetinget 1842, mål 284, inlämnades följande handling till rätten.
Jag undertecknad utlämnar den s.k. Skogskalken med husplan till torparen Anders Samuelsson och hans hustru Johanna Olofsdotter, vilket jag som jordägare lämnar i båda deras livstid, enligt följande:
1. Detta kontrakt börjar 14 mars 1842.
2. Som årlig skatt skall torparen Anders Samuelsson betala 30 riksdaler vilket skall utgå i dagsverken.
3. Nödtorftig vedbrand skall fås på ägorna efter anvisning.
4. Beten får torparen begagna till en gris samt två lamm.
Lilla Krokek den 25 september 1842.
Jonas Svensson, Maria Persdotter

Ur bouppteckningen 1844 efter inhyses Anders Stark på Lilla Krokeks ägor återges här bl. a. följande: *Han efterlämnade hustrun Johanna Olofsdotter och två barn, Sven Peter 7 år och Karl Johan 6 mån. vilkas rätt bevakades av torparen Johannes Törner på Munkeryds ägor. Bouppteckningen upptog följande: tre grytor, tre gamla bråpannor, en liten kopparpanna, två brandringar, en eldtång, två huggyxor, en handyxa, hammare och tång, en kålyxa, två lövhackar, en slump järnskrå, två täcken, två sämre dito, ett lakan, två kuddar, Den avlidnas gångkläder fem riksdaler, (två rockar, tre par gamla byxor, tre västar, två hattar, en skinnmössa, tre skjortor, ett par strumpor, två par gamla skor, två par vantar, två gamla tröjor och en gammal päls, två halskläden och tre*

nattkappor), en gammal stuga åtta riksdaler, ett dito skjul en riksdaler, Diverse husgerådssaker, ett väggur, två gamla soffor och en säng, ett par gardiner, ett bol, fyra stolar, en kista, ett skåp, två sämre skåp, en stånna med lock, en bykeså, en balja, två dito sämre, en vattenså, ett vattenämbar, tre byttor, en liten stånna med lock, en besman av trä, två gammalt såll, en tavelhäll, sex tallrikar av porslin, två knivar, en mortel, ett stenkärl, två böcker, två spetsglas, tre buteljer, en ljusastake, en ullsax, två korgar, två gamla spadar, två säckar och tre påsar. Summa tillgångar 19 riksdaler 40 skillingar.
Skulder, till Johannes Damberg i Lilla Krokek, Samuel Svensson ib, Johannes Törner vid Munkeryd, till jägmästaren i Holkaberg för auktion i Glasfall, till Peter på Sunneryds ägor efter Kohagen, summa 10 riksdaler.
Bouppteckningen upprättades av J Damberg och Samuel Svensson i Lilla Krokek.

Kerstin Arvidsdotter	1762-11-19, änka
Barn: Maja Eriksdotter	(1785)
dd Anna Karin, oä	1816-02-14,
ds Johannes oä	1821-04-21,

Kerstin Arvidsdotter var dotter till bonden Arvid Andersson och hans hustru Maria Nilsdotter i Tällekullen. Hon hade varit gift med torparen Erik Persson på Västra Haddåsens ägor. Han dog 1796. Kerstin samt dottern Maja och Majas två barn bodde i Näteryd åren 1814-1816 och flyttade sedan till Narbäck. 1821 flyttade de till Lilla Krokeks ägor. Hon uppgavs då i husförhörslängden vara en *inhyses fattig änka*. De var möjligen inhysta på Norrgården eller Norrgårdens ägor, i så fall kanske i torpet Hagalund.

Kerstin Arvidsdotter flyttades 1832 till Fattighuset i Ödeshög. Hon dog där den 16 april 1837 av ålderdoms bräcklighet. Dottern, Maja Eriksdotter hade varit trolovad med livgrenadjären Häggberg i Stora Aleryd i Stora Åby socken. Denne avled 25 oktober 1815, innan det planerade bröllopet. Maja väntade barn. Det blev en dotter, Anna Karin, och hon föddes i Näteryd 14 februari 1816.

Maja Eriksdotter bodde kvar i Lilla Krokek fram till dess att hon gifte sig den 21 april 1835 med torparen Abraham Nilsson från Harsbol, varpå de flyttade till Stora Åby. De hade sedan ett torp på Stora Renemo ägor. Där dog Maja Eriksdotter den 26 februari 1851 av feber.

Dottern Anna Karin Häggberg ingick 1836 äktenskap med livgrenadjär Stål i Sjögetorp. Denne avled 5 timmar efter vigseln av förkylning. Hon ingick 1838 nytt äktenskap med livgrenadjären Jonas Ross i Kråkeryd. De blev senare farföräldrar till bl. a. Gunnar Hård i Stava. Detta var många brokiga blad ur livets bok. De manar oss sena tiders barn till eftertanke.

Under något eller några år omkring 1807 bodde Johan Svensson, född 1740, och hans hustru Maria Månsdotter, född 1745, på Lilla Krokeks ägor. De är inte kända i övrigt.

På Lilla Krokeks ägor har det under denna tid varit stor omsättning av människor. Sven Persson hade flera tvister med sina torpare vid tinget.

Kanske var han hård mot sina torpare, så att detta bidrog till att öka omsättningen av torparna?

Peter Magnus Samuelsson	1828-11-02, bonde,
Johanna S Hansdotter	1821-09-18, från Kushult
Barn: Alida Mathilda	1853-03-03,
Klara Emilia	1855-02-18,
Karl Oskar	1857-10-01,

Peter var son till bonden Samuel Svensson i Lilla Krokek i hans gifte med Maria Persdotter. Peter gifte sig 1852 med änkan Johanna Sofia Hansdotter från Kushult, dotter till bonden Hans Olofsson och hans hustru Maja Larsdotter. Peter och Johanna brukade en tid Norrgården i Lilla Krokek men flyttade 1855 till Kulhult.

En dotter till dem, Klara Emilia, blev gift och bosatt i Gyllinge och med tiden mormors mor till Birgit Friggebo. Gården i Lilla Krokek förvärvades omkring 1855 av Anders Magnus Jönsson.

Johannes Damberg	1814-05-01 i Haurida, bonde på södergården
Anna Brita Larsdotter	1817-03-06 i Vireda
Barn: Lars Johan	1841-04-20 i Vireda, död 1845 av slag
Johanna Sofia	1838-08-30 i Vireda, död i rödsoten 1 okt 1857
Sven August	1844-02-07, g 1865, se nedan
Johan Alfred	1846-09-27, död i rödsoten 22 september 1857
Frans Oskar Vilhelm	1849-03-21, död i rödsoten 24 september 1857
Adolf	1854-12-22, död samma år

Johannes Dambergs föräldrar

Lars Damberg	1777-05-23 i Vireda, död 11 november 1856
Maria Jönsdotter	1777-07-26 i Haurida, död av giktvärk 13 juli 1859

Johannes Damberg med familj och föräldrar flyttade från Vireda till Lilla Krokek 1843. Släkten Damberg bodde sedan kvar på södra gården i byn fram till omkring år 1900, då en ny släkt kom dit. Johannes Damberg dog 1 maj 1858 av bröstplågor. Familjen blev hårt drabbad i rödsotsepidemin 1857. I kyrkoboken konstateras att *av deras sju barn lever nu blott ett*.

Av bouppteckningen 1857 efter undantagsmannen Lars Damberg framgår bl. a. att han efterlämnade änkan Maja Jaensdotter samt två söner, Lars Damberg från Ryd i Adelövs socken, nu avliden men med fem barn, alla omyndiga, vidare sonen Johannes Damberg i Lilla Krokek. Tillgångarna uppgick till 78 riksdaler, skulderna till 120 riksdaler. Under gångkläder upptogs *fem livrockar, en fårskinnspäls, en kort tröja, en kort rock, en dito tröja, en undertröja, ett par grå vadmalsbyxor, skinnbyxor, 4 västar, ett par hängslen, två par strumpor, två par snösockar, ett par stövlar, två par skor, två hattar, 9 skjortor, halskläder med kravatter, ett par fingerhandskar,* summa 27 riksdaler.

Frälseägaren Johannes Damberg och hans hustru Anna-Brita Larsdotter anhöll vid sommartinget 1844, mål 20, om fastebrev å ½ mtl krono skatte rusthåll nr 122 Lilla Krokek som de enl. bevittnad avhandling den 17 nov 1843 köpt av Jonas Svensson och dennes hustru Maria Persdotter för kvitterade 5366 riksdaler banco

Boupptecknigen efter Johannes Damberg 1858 visar att han efterlämnade hustrun Anna Brita Larsdotter samt sonen Sven August 14 år gammal. Tillgångarna uppgick till 3991 riksdaler, därav fastigheten ½ mtl Krokek till 1890 riksdaler. Skulderna uppgick till 2647, därav 333 riksdaler till Lars Dambergs arvingar, 100 till Johan Svensson i Renemo, 500 till Johan i Ryd, Ölmstad socken, 866 riksdaler till änkan Maria Nilsdotter i Grankärr, 325 riksdaler till August i Holkaberg, 100 till Johannes i Stora Krokek, 75 till handlanden Rudling i Gränna mm. Under bruksredskap upptogs bl. a. en *stångvagn, en siäsvagn, en enbetsvagn, två gamla kärror, tre skogsvagnar, en ryss, två drögar, en plog, sex krokar, en harv, en vält* mm.

Boupptecknigen 1859 efter undantagsänkan Maria Jansdotter i Lilla Krokek visade att hon som arvingar efterlämnat sonbarnen efter Lars Damberg i Ryd, Adelövs socken, 5 barn vilka är under förmyndare, och sonsonen August Damberg i L Krokek. Tillgångarna uppgick till 83 riksdaler, därav gångkläderna till 11 riksdaler.

Från omkring 1820 bodde i Lilla Krokek Peter Samuelsson. Han var född 1796 son till bonden Samuel Andersson i Skrädeberg och uppgavs tidigt som *sinnessvag och utfattig*. Han tjänade dräng på många platser. Han var *inhyses* i Lilla Krokek under ett antal år, men dog 1857 i Hårstorp. Till Hårstorp kom han troligen i början av 1850-talet.

Karl Gustaf Berg	1819-06-05, livgrenadjär för L Krokek,
Greta Andersdotter	1820-10-05 i Ransberg
Barn: Karl August	1844-12-29, död 1848-05-06
Maria Josefina	1847-09-10, gift till Heda
Karl August	1849-12-26, död i rödsotsepidemin 1857
Johan Alfred	1854-04-02, till Amerika
Frans Albin	1857-01-31, till Amerika,
Oskar Edvard	1859-07-10, till Vadstena

Karl Gustaf Berg kom från Öninge 1840 och blev livgrenadjär i L Krokek. Greta Andersdotter kom hit 1844, även hon från Öninge. De gifte sig detta år. Hon uppgavs i husförhörslängderna vara *predikosjuk*, ett begrepp från den tiden då konventikelplakatet ännu fanns kvar. Det var då förbjudet att samlas till religiösa möten om inte prästen var med. Förbudet upphörde år 1858.

Greta Andersdotter tjänade 1843 piga på Öninge Lillegård hos änkan Lotta Persdotter. Hos Lotta Persdotter hölls det då religiösa möten. Kronolänsmannen, kommissarie Nelson fick kännedom om detta och möjligen gjorde han också ett besök där. Lotta Persdotter dömdes den 14 juni 1844 att böta 66 riksdaler för dessa sammankomster.

Vi kan således vara säkra på att Greta Andersdotter var med vid dessa sammankomster. Kanske var hon den drivande, eftersom hon påstods var predikosjuk. Greta Andersdotter har säkerligen spelat en roll i väckelserörelsen i Stavabygden, av marginalanteckningarna i husförhörslängden att döma.

Soldaten Karl Gustaf Berg dog av förkylning 1866. Greta Andersdotter överlevde honom med 30 år och dog den 9 maj 1896 av influensa.

Bouppteckningen 1896 efter änkan Greta Berg vid L Krokek, visar att hon efterlämnade fem barn, sonen Johan Alfred Berg, boende i Amerika, Frans Albin Berg, boende i Amerika, Oskar Berg i Vadstena, Maria Sofia, g m Karl August Andersson vid Vallby i Heda.

Den avlidna var vid dödstillfället ensam boende i sin stuga på Lilla Krokeks ägor och dottern Maria Sofia Berg och hennes man redovisade dödsboet. Tillgångarna upptogs till 100 kronor, därav hälften i en stugubyggning på Lilla Krokeks ägor till 30 kronor. Skulderna uppgick till 77 kronor. Undertecknat av J P Håkansson och Damberg och Karl Andersson i L Krokek.

Karl Gustaf Berg hade en broder, Anders Kristofer Berg, som var bonde i Munkeryd:

Sven Svensson	1794-09-16 i Åby, torpare,
Maja Lena Andersdotter	1798-03-01 i Åby
Barn: Johanna Maria	1825-05-19, död i kikhosta 3 mån. gammal
Anders Johan	1829-01-29
Karl Peter	1830-05-30

Sven var sannolikt från Stora Moliden i Stora Åby socken, son till Sven Jonsson och Maja Nilsdotter. Maja Lena var troligen från Halvarby, dotter till grenadjären Anders Hektor och Ingrid Månsdotter. De gifte sig 1825. Båda tjänade då i Lilla Krokek och hade tidigare tjänat på olika håll i bygden. De flyttade till Stora Krokek omkring 1834.

Där hade Maja Lena en syster boende. Sven dog 1836 av förkylning och han uppgavs då vara hemmansbrukare i Kopparp och Stora Krokek. Maja Lena flyttade därefter med sina barn till Kopparp. Hon flyttade 1839 till Riddargårdens ägor i Ödeshög och ingick nytt äktenskap, nu med torparen Karl Håkansson. Av husförhörslängden framgår vidare att familjen 1852 emigrerade till Amerika. Av domboken från sommartinget 1844 har vi sett att Maja Lena hade en skuld till Samuel Svensson, se under Samuel Svensson.

Fredrik Månsson Mård	1797-02-21 i Vireda, torpare
H Ingrid Eriksdotter	1802-10-25 i Gränna
Barn: Karl Johan	1829-06-08
Gustaf	1830-08-12
Kristina	1832-03-10
Sven Petter	1833-09-11, död 1834 av skabb

Frans August	1835-06-03
Anna Sophia	1836-10-12, död 1837 av slag

Fredrik var son till soldaten Måns Mård och Lena Jonsdotter i Mosseryds soldattorp i Vireda socken. Hans far hade rötter i Lommaryds socken och hans mor var från Gränna socken. Ingrid var dotter till Erik Jansson och Ingrid Andersdotter i Åsa i Gränna socken. Fredrik och Ingrid tjänade som dräng respektive piga på olika håll i Ödeshögs socken. År 1828 tjänade han i Holkaberg och hon i Lilla Krokek.

De gifte sig då och arrenderade sedan en gård om ¼ mtl i Sunnesjö. De kom därifrån till Lilla Krokek 1831 och hade ett torp på Samuel Svenssons ägor, kanske torpet Hagalund. De stannade där till 1837 då de flyttade till ett torp på Maltmossens ägor. Fredrik dog där 1870 av vattusot. Ingrid dog också där den 2 juni 1873. Måns tycks inte ha varit släkt med soldaten Jonas Mård i Munkeryd, vilken också kom från Vireda.

Karl Lantz	1805-04-12, torpare
Lena Andersdotter Eklund	1802-01-03 i Ekeby,
Dotter: Maja	1834-04-10

Karl var son till soldaten Jöns Lantz och Brita Stina Månsdotter i Hårstorp. Fadern hade suttit i fransk fångenskap i början av 1800-talet. Lena var från Ekeby, dotter till stålbrännaren Anders Eklund och hans hustru Maria Danielsdotter vid Boxholms Bruk . Hon hade en syster, Anna Lisa Eklund i Stavreberg. Karl och Lena hade haft en gård i Stavreberg men kom här till ett torp på Lilla Krokeks ägor 1834. Möjligen bodde de på torpet Hagalund. De flyttade åter till Stavreberg 1835.

Peter Friberg	1803-09-13, torpare,
Anna Brita Håkansdotter	1804-11-01,
Barn: Johan Gustaf	1834-10-18,
Tekla Karolina	1836-08-14, död 1837 av mässlingen

Familjen Friberg kom från Sunneryd 1835. Han var son till livgrenadjären Johannes Friberg och Stina Jonsdotter. Anna var dotter till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp. Även denna torparfamilj blev mycket kortvarig i Lilla Krokek. De flyttade till Hålan 1837. De kan ha bott på torpet Hagalund.

Johannes Jönsson	1799-08-16 i Ekeby, inhyses, utfattig
Maja Stina Andersdotter	1794-12-13 i Svanshals, ofärdig

Johannes och Maja Stina kom 1839 från Vadstena till ett torp på Holkabergs ägor. Detta torp tillhörde gästgivaren Joakimsson. De kom 1845 till Lilla Krokek. De stämde Joachimsson för kontraktsbrott. Häradsrätten gav dem rätt och Joachimsson fick betala dem för ett antal dagsverken som de gjort åt Joachimsson. Johannes dog i rödsotsepidemin 1857. Maja Stina flyttades till Fattighuset 1869. Hon dog där 16 maj året därpå, 1870.

Boupptecknigen 1858 efter Johannes Jönsson visade att han efterlämnade hustrun men inga barn eller bröstarvingar. Han hade en broder, Fredrik Jonsson vid Lilla Härhult i Ekeby socken, ej närvarande. Tillgångarna uppgick till 85 riksdaler, skulderna till 52 riksdaler. Bland tillgångarna antecknas bl. a. en ko och en fåra, en stuga för 16 riksdaler. Boupptecknigen upprättad av Johan Andersson i Lakarp, Johan Damberg i Lilla Krokek samt Adolf Fredrik Stav vid Stava.

Anders Magnus Jönsson	1818-12-05, bonde på norra gården,
H Anna Larsdotter	1830-07-12 i Vireda
Barn: Karl August	1855-10-22, bonde efter föräldrarna
Frans Albin	1857-10-06, bonde i Hårstorp och Sunneryd
Oskar Emil	1859-09-16, till Karlskrona 1899
Amanda Florentina	1861-11-28, gift och flyttade till Sväm 1892
Axel Edvard	1864-10-03, t N Amerika 9/3 1888
Johan Hjalmar	1866-10-03, död 1867
Johan Reinhold	1868-09-15, t N Amerika 9/3 1888
Jenny Aqvilina	1870-11-15, gift med Hjalmar i Stora Krokek
Ernst Anton	1874-01-17, till Angseryd 1914

Anders Magnus Jönsson var son till Jöns Persson och Maja Jonsdotter i Börstabol. Anna Larsdotter var från Älmeberg i Vireda, dotter till Lars Nilsson och hans hustru Maja. De gifte sig 1854 och brukade under några år den gård i Glasfall som hans far ägde. De kom 1857 från Glasfall till Lilla Krokek. De hade här köpt Samuel Svenssons gård, den norra gården. Anna dog 21 mars 1883. Anders Magnus dog den 26 september 1912.

Han var en stark och frisk person och blev Ödeshögs sockens äldste invånare. Han hade aldrig varit sjuk förrän han något halvår före sin bortgång insjuknade. Han var blind mot slutet av sin levnad. Detta skrevs i Östgöta-Bladet efter hans död, 94 år gammal.

Boupptecknigen 1883 efter Anna Larsdotter visar att hon efterlämnade maken samt åtta barn, Karl August, Frans Albin, Oskar Emil, dessa tre myndiga samt närvarande, vidare sonen Axel Edvard f 1864, Johan Reinhold f 1868, Ernst Anton f 1874, Amanda Florentina 186, Jenny Aqvilina 1870. Bland tillgångarna noteras här bl. a. följande:

Under kör- och åkerbruksredskap: *en liggfjädersvagn, två enbetsvagnar, två gamla kärror, en färdevagn med brädstegar, två skogsvagnar och ett par stegar, två skrindor och en släde, en obeslagen giggkärra, två par järnskodda enbetskälkar, sju träskodda kälkar, en gammal plog, tre järnpinnharvar, två enbetskrokar, två oxaärjekrokar, en åkervält, två sandkistor, ett par gamla stångselar, tre enbetsselar,* summa 263 kronor,
Under kreatur: *ett par unga ston 1000, ett par oxar omkring 12 qvarter 300, åtta yngre och äldre kor 480, tre kalvar 85, 10 får och en bagge 100, en sugga med åtta smågrisar, 60, en liten sugga och 12 höns 44,* summa 2070 kronor.

Inventarierna uppgick till 3036 kronor, fastigheten ½ mtl L Krokek till 11000 kronor enligt sista taxeringen, summa tillgångar 14036 kronor. Skulderna uppgick till 6836 kronor, bl.a. en inteckning i Östgöta hypoteksförening på 4000 kronor.

Boupptecknings man var upprättad av Jonas Peter Håkansson i Börstabol

Om sonen Oskar Emil är antecknat att han 1888 emigrerade till Amerika. Han återkom 1893. Han var sedan anställd vid Ebbes Bruk i Huskvarna. Han hade sedan en anställning i Karlskrona som modellförman. Vid sekelskiftet flyttade han till Ödeshög. Där var han en av initiativtagarna till Ödeshögs Gjuteri & Mek. Verkstad. Han var sedan under flera år delägare i detta företag. Men han reste återigen till Amerika. Efter ett år återkom han till Sverige och blev modellsnickare i Skänninge. Där startade han i början av 1920-talet ett eget modellsnickeri. Detta innehade han till sin död 1936. Dessa uppgifter har hämtats ur Östgöta-Bladet för år 1936.

Det har berättats att en gång när folket i byn varit till Ödeshögs kyrka och kom hem därifrån hördes en varg yla. Strax norr om torpet Hagalund fanns en varggrop. Därifrån kom ylandet och där i gropen fanns då en varg. Den togs omhand på det sätt som anstod en varg, på den tiden. Denna berättelse har gått i flera generationer. Den har berättats av Börje som nu bor på norra gården. Varggropen är sedan länge borta.

Vi kan anta att det var Anders Magnus Jönsson som tog hand om denna varg. Han var farfars far till Börje.

Anders August Andersson 1834-12-15 i Trehörna, skollärare/handlande,
H Lena Greta Persdotter 1837-09-09,
Barn: Hilma Rosina 1867-02-09,
Emil Antonius 1869-01-17
Albert Zacheus 1872-08-23,
Jenny Agunda 1876-03-03,
Johan August 1879-01-24,

I husförhörslängderna för åren 1866-1880 står: *Lägenhet arrenderar skolläraren Anders Andersson*. Från husförhörslängden 1880 har det också utökats med *handlanden*. Anders var son till Anders Svensson och Eva Stina Johansdotter i Gåsabol. Lena Greta Persdotter var dotter till bonden Peter Jonsson och Greta Nilsdotter i Stora Krokek. Hon var piga hos Anders Magnus Jönsson i Lilla Krokek när Anders August Andersson fick syn på henne och 1866 gifte de sig. Han var skollärare och tydligen var han också handlande, det sistnämnda från 1880. Han kom från Gåsabol till Lilla Krokek 1866.

Kanske var det först nu som folkskolestadgan fick riktig genomslagskraft här i bygden. Från mitten av 1860-talet och ett tiotal år framåt kanske det fanns skola i Lilla Krokek? Kanske vi också kan anta att han bodde i det hus som med tiden skulle bli Tallbergs affär. Omkring år 1875 byggdes skolhuset i Munkeryd. I en senare husförhörslängd kallas han *fattiga hyresgästen*. Hans hustru dog av förkylning 24 februari 1887. Flera av barnen emigrerade till Amerika och 1899 flyttade också Anders dit. Sonen Albert Zacheus stannade kvar i Sverige.

Jag måste här ge en liten bild av deras yngste son, Albert Zacheus Andersson. Han föddes 23 augusti 1872 i Lilla Krokek, son till skolläraren Anders August Andersson och hans hustru Lena Greta Persdotter. Vi kan

anta att det i Lilla Krokek fanns en ambulerande skola, innan skolhuset i Munkeryd byggdes.

I husförhörslängden 1881-85 står att Albert hade svårt att tala. I husförhörslängden 1886-90 står att han var ur mantal, vilket även gällde för föräldrarna. Han bodde fortfarande hemma. Familjen var samlad. Troligen tjänade han dräng hos Oskar i Stava vid denna tid, men bodde kanske ändå hemma. Modern dog 1887.

En broder till honom, Johan August, reste till Amerika 1891, endast 12-13 år gammal. Syskonen i övrigt hade nu flyttat hemifrån, kanske till Amerika. Endast fadern bodde kvar, och Albert Zacheus. Fadern uppgavs i husförhörslängden vara fattighjon.

År 1899 flyttade även fadern till Amerika. Kvar i Sverige lämnade han sin son Albert Zacheus, som betecknades som *idiot och fattig*. Man kan givetvis fråga hur han kunde lämna sonen, som kanske behövde honom. Han bodde som inhyses hos Karl Anderson i Norrgården.

En tid lär han ha bott hos någon familj i Stora Krokek. Där fick han bo i ladugården hos djuren. Därför tog Karl Andersson åter hand om honom och därefter fick han bo där. 1941 intogs han på Birgittas sjukhus. Så uppges i kyrkoboken. Någon mera anteckning har jag inte om honom. Det finns ännu personer som har personliga minnen av Albert. Han var en *glad speleman*. Han spelade nämligen munspel vid högtidliga tillfällen. När mina föräldrar gifte sig i Narbäck 1930 var han med där och spelade munspel.

Sven August Damberg	1844-02-11, bonde,
Hedda Maria Johansdotter	1837-06-02 i Adelöv,
Barn: Karl August Hjalmar	1866-05-08, död 1874 av bröstsjukdom
Johan Teodor	1869-03-20, g m Jenny från Sunneryd
Oskar Emil Reinhold	1871-04-07,
Ernst Lambert	1873-09-17,
Hulda Alfina	1876-01-16, död 1878

Sven August Damberg var son till Johannes Damberg och hans hustru Anna Brita Larsdotter i Lilla Krokek. Han gifte sig 1865 med Hedda Maria Johansdotter. Hon var från Svalhult i Adelövs socken, dotter till hemmansägaren Johan Andersson och hans hustru Maja Stina Larsdotter. Hon kom från Adelöv hit 1865.

Från omkring mitten av 1860-talet stod Sven som ägare av 1/4 och brukare av ½, södra gården. *Sven August hör illa*, står det antecknat i husförhörslängden.

Han var *kasserad* anges det också i husförhörslängden. Det tyder på att han hade dålig hörsel. Sven August dog den 9 april 1877 av fistel. Hustrun drev gården vidare med hjälp av sina barn.

Bouppteckningen 1877 efter Sven August Damberg visar att han efterlämnade hustrun Hedda Maria Jaensdotter samt 4 barn, Johan Teodor f 1869, Oskar Emil Reinhold f 1871, Ernst Lambert f 1873, Hulda Alfrida f 1876. Bouppteckningen upptar bl. a. Penningar 300 kronor, Silver 53 kronor, Malm 6 kronor, Koppar 14 kronor, Jernsaker 49 kronor, Husgeråd & möbler 303, Kör och åkerbruksredskap 739 kronor, *bl. a. lastvagn,*

enbetsvagn, kärror, skogsvagnar, gödselbottnar, potatislår, släde, kälkar, järnpinnaharvar, ärjekrokar, åkervält, tröskverk, selar, en ridsadel, mm, Sänglinne o fjäderkläder 354 kronor, Den avlidnas gångkläder 188, Spannmål 48 kronor, Kreatur 1744 kronor *ett par hästar 400 kronor, ett par oxar 350 kronor, 9 kor á 50-80 kronor vardera, en tjur 30 kronor, kvigor, baggar, höns och tupp, galtgrisar, sogrisar*, Diverse varor 151, Växande gröda på ½ mantal 1000 kronor, Fastigheten 1/4 mtl L Kroken 5500 kronor, Utestående fordringar 652 kronor, Summa tillgångar 11651 kronor, skulder 4120 kronor, Behållning 7530 kronor.

Sonen Johan Teodor övertog gården och de bodde kvar fram till 1894. Då flyttade familjen till Väderstad.

Släkten Dambergs epok i byn var dock ännu inte avslutad. Sonen Ernst Lambert Damberg övertog gården och drev den fram till 1907. Då flyttade han med sin familj till Rogslösa.

Ernst Lambert Damberg	1873-09-17, bonde
H Hanna Maria Larsson	1877-07-09 i Stora Åby,
Barn: Gösta Erland Paul	1904-01-08,
Olof Rikard	1906-02-07,
Karin Maria	1907-08-03,

Ernst Damberg var son till Sven August Damberg och Hedda Maria Johansdotter. Han övertog gården 1894 när hans äldre broder flyttade till Väderstad Ernst gifte sig 1902 med Hanna Maria Larsson. Familjen flyttade 1907 till Väversunda.

Den 13 mars 1907 hölls auktion på Dambergsgården. Då lät Ernst Damberg före sin flyttning försälja *en del inre och yttre lösegendom, bestående av åker- och körredskap, däribland 2 liggfjädersvagnar, 1 hästräfsa, 1 tröskverk, 1 sädesvanna, 1 centrifugkärna, 1 separator; Kreatur: 2 dräktiga ston, 9 år, 1 sto, 10 år, 1 hingstföl, 1 år, 1 par stutar 12 kvarter, 11 kor, 1 tjur i andra året, 2 kvigor 2 år, 5 ungnöt, 1 tjurkalv av fullblodig ayrshireras några månader gammal, 8 får och 4 betäckta suggor m.m. Tre månaders betalningsanstånd lämnas godkända inköpare.*
Detta var direkt ur annonsen om auktionen.

Länge, länge kallades gården *Dambergagårn*. Många pojkar och flickor i bygden har i äldre tider tjänat dräng och piga på denna gård.

Karl Magnus Kalm	1822-04-03 i Åby, arbetare
Johanna Sund	1819-01-10
Barn: Axel Herman	1848-07-20, död 1849-03-24

Bakgrunden för Kalm är okänd. Johanna Sund var dotter till soldaten Johannes Sund och Anna Andersdotter i Sunneby soldattorp. Enligt husförhörslängden var Kalm en avskedad livgrenadjär som kommit från V Tollstad till Haddåsen 1846.

Där står han också först skriven som livgrenadjär, men därefter som avskedad livgrenadjär. De kom 1851 till Holkaberg, där han skrevs som dräng. Åren 1852 -55 bodde de i Kopparp. Sedan var han åter i Holkaberg några år.

Kalm angavs i husförhörslängden 1850-55 vara straffad för slagsmål samt för att han rymt från tjänsten i Holkaberg. Han och Johanna flyttade 1863 till Lilla Krokek.

Han rymde 1869 till Amerika men kom tillbaka därifrån 1876. Utfattig och ur mantal uppgav husförhörslängden. De bodde sedan kvar i Lilla Krokek. Han dog på julaftonen 1894 av bröstlidande. Johanna överfördes till Fattighuset och dog där den 29 mars år 1900 av ålderdoms bräcklighet.

Sven Aug. J. Vass	1842-10-01, livgrenadjär
Charlotta Andersdotter	1832-04-27,
Barn: Hilma Josefina	1865-04-02 i Svanshals, till Hårstorp 1883
Gustaf Albert	1867-01-14, till Amerika 1 april 1887
Hilda Rosina	1869-11-04, till Amerika 4 mars 1886
Johan Teodor	1872-11-18, till Amerika 7 sept. 1897
Anna Helena	1872-11-07, till Amerika 16 maj 1893
Jenny Florentina	1875-10-28, död s å

Familjen Vass inflyttade från Kushult 1867. Han var son till Karl Johansson Land och Maja Stina Persdotter i Fagerhult. Charlotta var dotter till bonden Anders Persson och Brita Stina Jonsdotter i Östra Haddåsen. Hon blev tidigt faderlös och var tjänstepiga på flera håll i bygden. De gifte sig 1865 och vigseln skedde troligen i Svanshals.

De kom till Lilla Krokek 1867 från Kushult. Vass var sedan soldat för Lilla Krokek fram till 1898 då han lämnade tjänsten och flyttade till Frebol. Året därpå kom en ny soldat, Karl August Petersson Lilja till byn. Vass var dock inte sysslolös. Han blev brevbärare och bar posten från Ödeshög till Stava under åren 1898 till 1915.

Lena Greta Alm	1825-12-06,inhyses änka
hennes son Anders Johan	1857-04-06

Lena Greta var dotter till pigan Ingrid Jönsdotter i Häggestad. Hennes fader är inte nämnd. Hon var piga på olika håll i bygden under åtskilliga år. Hon gifte sig 1855, 30 år gammal, med änklingen Johannes Andersson i Gåsabol, som var 40 år äldre än henne, född 1784.

De fick en son tillsammans, Anders Johan. Lena Greta blev änka 1865. Hon bodde med sin son kvar en tid på ett undantag. Maken hade ägt 1/36 mantal i Gåsabol men hade 4-5 barn i sitt första äktenskap.

Undantaget var troligen omöjligt att leva på och Lena Greta flyttade 1866 med sin son till Lilla Krokek. De flyttade 1868 till Kopparps ägor. Hon var enligt husförhörslängden ett *fattighjon*. Hennes son, Anders Johan, var från sitt 15:e år dräng i Kopparp, sedan i Sunneryd, sedan avreste han den 5 oktober 1879 till Amerika.

Lena är ett av många exempel i vår lokala historia på människor som kanske inte fick ut särskilt mycket av livet. Hon dog av förkylning 24 december 1881. Se närmare under Kopparp.

Karl August Andersson 1855-10-22, bonde på norra gården i L Krokek
h Gustava Maria Svensdotter 1857-05-11 i Visingsö
Barn: Ester 1884-08-10, bodde ogift i L Krokek
Selma 1886-09-07, g m Ernst Johansson i Öjan
Gerda 1889-01-12, g m Farman från Harsbol
Anna 1891-07-29, ogift, bosatt på Karlsro i Lilla Krokek
Karl Einar 1894-04-31, övertog föräldragården
Sigrid 1896-08-09, g m Henning Karlsson, till Vadstena

Karl var son till Anders Magnus Jönsson och hans hustru Anna Larsdotter på Norrgården i Lilla Krokek. Gustava var dotter till Sven Johannesson och Johanna Bengtsdotter på Stigby Bengtsgård, Visingsö. Karl och Gustava gifte sig 1883 och övertog hans föräldragård i Lilla Krokek. Karl var engagerad i Stava missionsförening, var med i styrelsen.

På äldre dar bodde han och hustrun på Karlsro, ett undantagshus vid Holavedsvägen. Gustava dog 1931 och Karl dog 1941. Dottern Ester återkom från Stockholm 1918. Hon hade då en son, Åke, född 1916 i Oskars förs. Stockholm.

Från Gränatidningen den 11 september 1912 hittar vi en liten notis om Karl Andersson i Lilla Krokek under rubriken *Hästen skrämdes till döds. Då hemmansägaren Karl Andersson i Lilla Krokek i förra veckan skulle resa till Ödeshög mötte han på vägen en automobil. Då hästen blev rädd stannades automobilen i vanlig ordning och hästen frånspändes och fördes på sidan av vägen. Men då bilen, på tecken att köra förbi, sattes igång blev hästen på nytt så rädd att han segnade ned och inom några minuter var han död. Hästen var 18 år gammal och hade inköpts några dagar tidigare för 210 kronor, varför ägaren gör en kännbar förlust. Bilföraren iakttog vederbörlig försiktighet och hade ingen skuld till olyckan.*

Johan Peter Lindén 1835-01-16 i Malmbäck, "backstuguhjon, i eget hus"
Edla M Petersson 1849-12-19 i Öggestorp
Ida Jenny 1872-04-01 i -"-
Tyra Cecilia 1879-07-30 i Gränna, flyttade till Gränna 1836,
Ebba Sofia 1881-11-24 i -"- , flyttade till Jönköping 1896
Elis Valter 1883-04-18 i -"- , flyttade till Gränna 1896,
Ruth Maria 1885-02-10 i -"- ,
Herman Sigurd Palmqvist 1898, fosterson, son till pigan Ida Sofia Gustafsson på Jeannebergs ägor.

Lindén hade varit järnhandlare i Gränna innan han med sin familj kom till Lilla Krokek 1886. Han var son till arrendatorn Magnus Petersson och hans hustru Magdalena Nilsdotter i Norra Lycke, Malmbäck. Hans hustru

Edla Maria var dotter till arrendatorn Peter Nilsson och hans hustru Stina Magnusdotter i Rommelsjö i Öggestorp.

Första dottern födde hon där före giftermålet med Lindén. De vigdes 1875 i Öggestorp. Lindén var då skriven som bokhållare i Gränna och hon var skriven på Öggestorps Södergård. I Gränna stod han sedan skriven som järnhandlare vid de fyra barnens födelse i Gränna stad. Familjen Lindén kom hit från Gränna 1886.

I husförhörslängden står skrivet *I egna hus bor*, varefter familjen Lindén är antecknade. De bodde där Tallbergs affär låg senare. Den kallades förr i tiden för *Lindéns*. Möjligen hade Lindén haft affär en tid där. Det kunde kanske betraktas som ett torp på den tiden. Lindén ägde bara husen. Marken hörde fortfarande till gården.

Lindén dog den 4 april 1898 av lunginflammation. Hustrun Edla bodde kvar och 1911 köpte hon av Karl Andersson den mark som hörde till torpet. Edla dog den 15 juni 1917. Fostersonen Herman Sigurd Palmqvist flyttade till Sväms Bosgård.

Bouppteckningen 1898 efter Johan Lindén visar att han efterlämnade makan Edla Petersson samt fem barn, Ida Jenny, Tyra Cecilia, Ebba Sofia, Elis Valter, Ruth Maria. I bouppteckningen upptogs en stuga och en flygelbyggnad. Utöver 9 höns och en tupp upptogs endast inre lösöre. Summa tillgångar 775 kronor.

Peter Magnusson Pan	1824-12-03 i Linderås, f d soldat
Maja Stina Johansdotter	1826-04-26 i Säby, död 1898
Barn: Alida Matilda	1856-07-24, g 1905 med Karl Jakobsson
Johan Viktor	1860-01-02,
Frans Oskar Herman	1862-08-11, t Sthlm 82
Amanda Florentina	1865-03-07, t Svanshals 1886
Karl August	1869-01-13, , t Amerika 870812

Peter och Maja Stina och deras barn kom hit från Stora Krokek 1876. Peter var född i Kapela i Linderås, son till bonden Magnus Jonsson och Katarina Jonsdotter i Kapela Ravelsgård. Maja Stina var från Säby och hon var dotter till Johan Lind o Maria Larsdotter i Säby. Peter och Maja Stina gifte sig 1851. De kom båda till Stora Krokek 1851, han från Linderås och hon från Säby. Han blev soldat för Stora Krokek och de bodde då i soldattorpet där.

Peter erhöll avsked och flyttade år 1876 till Lilla Krokek. Han skrevs här som arbetare. Han arbetade förmodligen hos bönderna i trakten. De bodde i torpet Hagalund. Hustrun dog 6 mars 1898 den av ålderdom. Barnen flyttade hemifrån undan för undan. År 1900 bodde bara dottern Alida och fadern kvar. Peter dog av ålderdom den 19 mars 1907.

Bouppteckningen 1898 efter hustrun Maja Stina Pan född Johansson från Lilla Krokek visar att hon efterlämnat mannen Peter Magnusson Pan. Vidare dottern Alida Mathilda, boende i Ödeshög, dottern Amanda Florentina Källgren, f Pan, gift med arbetaren Albert Källgren i Hjertslösa i Kumla, sonen Johan Viktor Petersson Pan, vistandes på okänd ort i Sverige, sonen Karl August Pan som vistas på okänd ort i N Amerika.

Tillgångarna uppgick till 487 kronor, däribland en stuga, en ladugård samt svinhus och källare. Skulderna uppgick till 79 kronor.

Johan Alfred Jonsson	1833-12-20, g 1878, skräddare
Johanna S Johansdotter	1846-09-23 i Visingsö
Barn: Fredrik	1869-04-13, vistas hos Grip
Anna Maria	1885-01-12, handlande i Lilla Krokek
Hulda Mathilda	1865-01-03, hennes dotter
-Elsa Viktoria	1898-02-25 i Heda,

Johan Alfred var son till torparen Jonas Jakobsson och hans hustru Stina Eriksdotter på Stora Krokeks ägor. Johan Alfreds farfar, Jakob Jonsson, var bonde i Stora Krokek. Johan Alfred blev skräddare och han gifte sig 1860 med Hedda Magnidotter från Adelöv. Hon dog i lunginflammation 1876. Efter hennes död gifte han sig med Johanna. De bodde på ett litet torp beläget i skogen strax norr om Stora Krokeks soldattorp.

Johan Alfred uppgavs från 1886 enligt husförhörslängden vara sjuklig och i behov av skattebefrielse. Familjen flyttade 1888 till Lilla Krokeks ägor, troligen till det torp som låg strax öster om torpet Hagalund. Hustrun dog av lunginflammation 10 maj 1911 av lunginflammation. Johan dog av ålderdom 1920.

Dottern Anna Maria bodde kvar hemma hos föräldrarna och drev dessutom handel, detta enligt 1910 och 1920 års kyrkoböcker. Hon hade också enligt husförhörslängden gått i skola på Visingsö. Det uppges också i kyrkoboken att de bodde i egna hus. Det är troligt att de efter Edla Maria Peterssons död 1917 köpte hennes hus och flyttade dit, det hus som senare blev Tallbergs affär. Anna gifte sig 1921 med Anton Johansson från Stava och flyttade dit. De återkom senare till Lilla Krokek. Affären övertogs 1930 av Karolina Benjaminsson.

Den siste soldaten i Lilla Krokeks soldattorp hette Karl August Petersson Lilja. Han var född 1879 och kom till soldattorpet 1899 men bodde där bara en kort tid, kanske ett år. Sedan var han dräng i Sunneryd någon tid och därefter flyttade han från orten.

År 1900 bodde i Lilla Krokek enligt kyrkoboken 24 personer, fördelade på sju hushåll. Det var Anders Magnus Jönsson med dottern Jenny och sonen Ernst. Vidare var det Karl Andersson med hustru och sju barn och drängen Albert, vidare Lindéns änka Edla Maria Petersson med två barn, skräddaren Johan Alfred Jonsson med hustru och dottern Anna, Peter Magnusson Pan med dottern Alida, Ernst Lambert Damberg med piga och dräng, vidare Dambergs mor Hedda Maria Johansdotter samt hos henne förra pigan Anna Maria Johansdotter.

Privatbilar började också så småningom hitta köpare även i våra bygder. Einar Karlsson i Lilla Krokek tog körkort 1927 och skaffade då eller året därpå sin första bil. *Bil-Anton* i Stava och skolläraren Einar Gustafsson i

Munkeryd samt Emil i Svinåsen gjorde likadant. Vem som var först vet jag inte.

Karl August Jakobsson	1852-01-25 i Rinna, div.handlande, torpare
Alida Matilda Pan	1856-07-24,
fd Elna Maria Natalia	1893-02-24 i Adelöv,
Fs Nils Gunnar Ljungberg	1908 i Jönköping östra, fosterson

Jakobsson gifte sig 1905 med Alida Pan och flyttade in i torpet Hagalund. Han hade tidigare varit handlande i Stora Åby socken. Hans första hustru dog där 1903 och han kom 1904 till Stavabygden. Han bodde troligen första tiden hos Lindéns på Lindekullen.

Han uppgavs då vara diversehandlande, men om han var handlande i Lilla Krokek är okänt. Hade han möjligen övertagit handeln efter Andersson? Han hade också en fosterdotter när han kom hit. Hon hette Elna Maria Natalia Jakobsson. Hon flyttade i november 1910 till England.

Efter att han gift sig med Alida Pan, dotter till Peter Pan och Stina Johansdotter, fanns där också en fosterson, Nils Gunnar Ljungberg. Denne uppgavs vara född i Kristina församling i Jönköping och vara *son till okänd far och okänd mor*. I kyrkoboken i Jönköping uppges endast att modern är 27 år. I övrigt är båda föräldrarna okända. Denne Nils Gunnar Ljungberg utflyttade till Solna 1927. Hans vidare öden känner jag inte.

På brudfotot, när Karl Jakobsson gifte sig med Alida Pan, ser han ut att vara något kortare än Alida. Jag fick låna fotot av Ulla Kall. Jakobsson hade skägg och mustascher. Han och hustrun var engagerade i missionsföreningen i Stava samt i blåbandsföreningen. Alida dog 1935 och Jakobsson flyttade från bygden 1938. Efter att Jakobsson flyttat från Hagalund kom Sigurd Kullander med sin mor till Hagalund.

Patrik Karlsson	1855-03-07, jordbruksarbetare,
Helga M Gustafsdotter	1860-02-09 i Trehörna,
Barn: Patrik Bernhard	1885-05-31 i Stora Åby
Johan Robert	1887-03-27,
Karl Rikard	1888-06-06, t N Amerika 060402
Sonja Paulina	1890-02-26,
Hemming Abel	1892-01-02, t N Amerika 100202
Emil Sigfrid	1893-04-19, utflyttad 1914,
Martina Cecilia	1897-04-16, gift och utflyttad 1917
Tyra	1901-01-21, sjuklig, intogs 1941 på sjukhus
Lilly Ingeborg	1905-10-29,

Patrik var från Kushult, son till bonden Karl Hansson och Johanna Karlsdotter. Han var kvar i föräldrahemmet till 1885, då han enligt kyrkoboken flyttade till Vislanda. Han återkom 1886. Då var han gift med Helga Gustafsdotter. Hennes bakgrund känner jag inte. Några år arrenderade han föräldragården i Kushult, sedan var han arrendator i Siggeryd, en tid också torpare.

År 1900-1901 bodde familjen i Narbäck, troligen i soldattorpet. Därifrån flyttade de till Lilla Krokeks ägor. Familjen hade sju barn. Patrik uppgavs

vara jordbruksarbetare. Tre av barnen hade då flyttat hemifrån men två barn ytterligare föddes här, Lilly och Tyra. Tyra var sjuklig och intogs på 1930-talet på sjukhus. Familjen bodde "i egna hus". Någon gång på 1940-talet flyttade Patrik och Helga från sitt hus och Sigurd Kullander köpte det av dem.

Gustaf Alfred Karlsson	1854-11-14 i Lommaryd, bonde på Södergården
Kristina K Andersdotter	1860-08-31 i Vireda
Barn: Jenny Ottilia	1883-01-24 i -"-
Karl Otto Teodor	1885-04-09 i -"- , se nedan
Elin Susanna	1887-09-23 i -"-
Svea V C	1900-06-08 i Gränna
Ruth V Margareta	1905-04-13 Greta

Deras son, arrendatorn	
Karl O T Gustafsson	1885-04-09 i Haurida, utfl 1917 t Kortebo
h Berta Maria Karlsson	1887 i Björkäng, lärarinna i Munkeryd

Efter att släkten Damberg lämnat byn 1907 kom Gustaf och Kristina dit. Gustafs bakgrund i Lommaryd har jag inga uppgifter om. Kristina var född i Hestra i Vireda, där hennes föräldrar var bönder. Gustaf och Kristina hade under åtskilliga år en gård i Björkenäs i Vireda. Därefter hade de under 5-10 år vid sekelskiftet 1900 Örserums Mellangård, innan de år 1905 förvärvade Dambergsgården i Lilla Krokek.

De blev inte särskilt långvariga här. De flyttade redan 1917 till Kortebo, Jönköping. Dambergsården ägdes länge av Gustaf Karlssons sterbhus och brukades av arrendatorer. Den första arrendatorfamiljen var David och Ebba Karlsson.

David N Karlsson	1890-11-15 i Haurida, aarrendator	(Lövinger)
Ebba Maria Larsson	1893- i Säby	
Barn: Lennart	1918, död s å	
David Lennart	1919	

David Karlsson var bondson från Lövviken i Haurida socken. Han påstås också ha haft namnet Lövinger. Ebbas bakgrund är okänd. David hade troligen någon släktskap med Gustaf Karlsson. De flyttade 1924 till Jönköping

Nästa arrendatorsfamilj var Henry och Märta Johansson som brukade gården 1924-1927. De var då nygifta. Henry kom från Öjan, son till Ernst och Selma, och Märta kom från Grankärr i Vireda socken. De flyttade därefter till Munkeryd. Efter dem kom Karl Alfred Gustafsson och Sofia Sten.

Karl Alfred Gustafsson	1873-09-01 i Svanshals, arr. av Dambergs gård
Frinanda Sofia Sten	1873-08-16 i Svanshals,
Barn: Frida Maria	1896-01-18 i Svanshals,
Ernst Teodor	1900-10-07 i Strå,

Oskar Olof	1908-12-02 i ,
Axel Gunnar	1910-09-28 i Rök, g m Ingrid, bonde i Stora Krokek
Erik Einar	1912-06-20 i Stora Åby
Greta Linnea	1916-04-03 i Rök
Gerda Matilda	1902- i Mjölby

Denna familj kom från V Tollstad 1927 och stannade på gården till 1934 då de flyttade till Sväm. Efter dem kom Nils Elf med hustru och 12 barn.

Nils Hjalmar Elf	1896-02-25, arrendator på södra gården
Hildur Emilia K Andersdotter	1899-07-23 i Stora Åby
Barn: Nils Ingvar	1920-04-21,
Brita Linnea	1921-09-18,
Erik Anders	1924-05-05 i Stora Åby
Alva Viktoria	1925-12-25, -"_
Sven Martin	1927-07-22 -"-
Ester Viola	1928-12-11 -"-
Karin Charlotta	1930-08-02 -"-
Per Olof	1932-08-07 -"-
Lars Åke	1934-06-08 i Ödeshög
Eva Maria	1936-09-09
Karl Göran	1937-12-06
Rut Elisabet	1939-01-20 i Motala,

Nils var son till hemmansägaren Sven Christoffer Elf och hans hustru Elin Amanda Carlsdotter i Sunneby. Nils och Hildur gifte sig 1920. Hildurs bakgrund känner jag inte. Till Lilla Krokek kom de från Stora Åby 1934. De arrenderade då den södra gården, Dambergsgården. De stannade här till 1939. De flyttade då till Nannarp i Adelöv. En ny arrendator kom till Dambergsgården, Karl Svensson, se nedan.

Karl Fritiof Svensson	1898-01-20 i Stora Åby, arrendator på södra gården
h Anna f Karlsson	1895-10-06 i Rinna
Barn: Bertil	1932-12-04,
Lennart	1934-06-26, i Vadstena

Denna familj kom från Stora Åby och arrenderade Södergården från 1939 till 1955. Ägare av gården var fortfarande Gustaf Karlssons sterbhus. 1946 köptes gården av köpman Rydbeck i Boet. Enligt boken Gods och gårdar hade gården en areal av 64 hektar, därav 10 hektar åker.

Huvudbyggnaden uppgavs då vara uppförd år 1900 av reveterat trä. Enligt ett inhugget årtal på en takbjälke på vinden lär huset vara äldre, från 1874 eller 1814. Där finns också en signatur CH. Meddelat av Lennart Andersson. Ekonomibyggnaderna var uppförda 1895. På gården fanns 4 hästar och 16 nötkreatur.

Gunnar	1918, bonde på södra gården i Lilla Krokek
Aina	1923

Gunnar och Aina kom till Dambergsgården 1955. De arrenderade först gården men köpte den år 1967 av Rydbeck. De drev gården fram till 1984, då sonen Lennart övertog den. Kor fanns kvar på gården fram till omkring år 1980. Därefter finns enbart ungdjur. Aina dog 1983 och Gunnar dog 1991. De hade tre söner, Lennart, som övertog gården, Sylve som bor i Rinna samt Örjan, domkyrkoorganist i Karlstad. Den senare dog sommaren 2001 och begravdes på Ödeshögs kyrkogård.

Lindekullen

Konrad Hård	1889-01-02, virkeshandlare,
Hulda E Gustafsson	1889-09-29 i Stora Åby,
Gunnar Lord	1918-04-10, fosterson,

Konrad och Hulda gifte sig 1916. Han var son till livgrenadjären Gustaf Marcellus Hård och hans hustru Mathilda Sofia Andersdotter i Hårstorps soldattorp. Huldas bakgrund känner jag inte. De bodde först en tid på torpet Skansen på Sunneryds ägor men kom sedan till Lindekullen.

Det var Konrad som byggde det stora gula huset, strax invid det mindre, äldre huset som Lindéns änka, Edla Petersson, bodde i.

Konrad var virkeshandlare och drev en livlig verksamhet med såg vid Stava hamn. Båttrafiken vid Stava hamn var intensiv med utförsel av både ved och av sågat virke via båtar från Stava hamn. Så kom dock dåliga tider och Konrad fick inte betalt för sina leveranser och affärerna avvecklades.

Konrad och Hulda bodde kvar i huset och Konrad gjorde bl. a. kreatursaffärer.

Karl Einar Karlsson	1894-04-30, bonde på norra gården
Anna Erika Maria f Magnusson	1894-10-02
Barn: Eivor Maria	1924, gift och bosatt i Rök,
Ulla Elisabet	1926, g m Gösta Kall. bosatt i Stora Krokek
Siv Ingeborg	1927, g m Yngve Karlsson, bosatt i Huskvarna
Gun Febe Ingegerd	1929, g m Sixten ? och bosatt i Hallsberg
Inga Annie Birgitta	1932, bosatt i Huskvarna,
Saga Ragnhild Marianne	1934, g m Arne Palm och bosatt i Kushult
Karl Erik Magnus	1936, g m Anja Petersson och bosatt i Norrköping
Börje Einar Göran	1940, g m Anita, övertog föräldragården
Nina Hillevi Margareta	1941, g m Rolf Ax i Ödeshög
Gunnar Emanuel Åstrand	1915 i Vallerstad, chaufför, hitfl.39, avfl.41

Einar var son till Karl August Andersson och Gustava Maria Svensdotter i Lilla Krokek. Einar gifte sig 1923 med Anna, dotter till Alfred Teodor Magnusson och Anna Sofia Eriksdotter i Ödeshögs Norrgård. Einar övertog föräldragården, den norra gården i Lilla Krokek.

Han tog körkort 1927 och köpte en personbil med släpvagn. Han skötte sedan mjölkkörningen till mejeriet i Ödeshög utmed en linje som startade i Lilla Krokek, sedan Stora Krokek, Börstabol, Tällekullen och sedan ”östra vägen” till Ödeshög.

I början av 1930-talet ökade omfattningen av transporterna och Einar köpte en lastbil. Han hade då också en chaufför anställd som hette Åstrand.

Hos Einar och Anna bodde också drängen Albert Zacheus Andersson, född 1872. Han var son till skolläraren Anders Andersson som emigrerat till Amerika.

Enligt boken Gods och gårdar omfattade Einars gård 55 hektar mark, därav 12 hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara uppförd i början av 1800-talet, ombyggd och restaurerad senast 1943. Ekonomibyggnaderna uppfördes 1945 efter en brand. På gården fanns fyra hästar och 16 nötkreatur. Einar dog 1959. Anna dog 1987. Det bör tilläggas att Einar var tidig med att köpa traktor. Redan 1951 var detta. Han var därmed den första i bygden, frånsett Erik i Skrädeberg.

Sedan 1866 hade missionshuset legat utmed den gamla landsvägen, på Stavasidan, och då fick det heta Stava missionshus. År 1921 byggdes nytt missionshus. Tomt hade skänkts av Gustaf Karlsson på Dambergsgården på östra sidan av vägen, ett stycke söderut. På andra våningen inreddes en liten lägenhet. Där bodde fram till 1926 två kvinnor, Emilia Gustafsson och Hilda Gustafsson. De var döttrar till Gustaf Kaxe och Anna Maria Larsdotter, se under Holkaberg.

Emilia uppgavs vara städerska och Hilda f.d. hushållerska. De flyttade därifrån 1926 till Åkersberg på Stava ägor, till ett hus där som Emilia låtit bygga.

Efter dem kom Edvin Karlsson med hustru och dotter till lägenheten i missionshuset. De flyttade till Ödeshög 1931 och då kom Josef och Ester Karlsson dit. De hade två söner, Nils Olof och Sven Gustaf samt en fosterson, Ove Gunnar Sändin. Josef och Ester stannade kvar som vaktmästare i missionshuset till omkring år 1950.

Missionshuset och missionsförsamlingarna är värda en egen historiebeskrivning. En sådan har jag också tänkt skriva och har samlat en del material för detta.

Vem eller vilka som bodde i byns gamla soldattorp efter att soldaten Lilja någon gång vid sekelskiftet flyttat därifrån är nu svårt att säga. Kanske bodde den gamla soldatänkan Greta Andersdotter Berg där. Senare kom Konrad Samuelsson dit. Till en början ägdes torpet av Otto Samuelsson i Visjö, Konrads broder.

Soldattorpet (Liljesäter)
Konrad Samuelsson 1884-09-22, jordbruksarbetare,

Konrad var son till smeden Samuel Petersson och hans hustru Maria Lord. Han och brodern Otto ägde torpet tillsammans. Konrad var något av en enstöring, lite av original i bygden.

Han fiskade en del i Vättern och sålde sedan fisk till människorna i bygden. Han odlade också jordgubbar. Han bodde kvar i torpstugan till in på 1960-talet. Därefter användes torpet för fritidsändamål.

Gustaf Andersson	1916-03-09, chaufför,
h Maj-Britt f Andersson	1923-08-12 i Kumla,
d Gerd Elisabet Lillemor	1945 i Vadstena

Gustaf var son till Viktor Andersson i Tällekullen och hans hustru Elin Teresia Andersdotter. Gustaf och Maj-Britt kom till Lilla Krokek 1944. Gustaf hade då av Bertil i Äng köpt den lastbil som Bertil kört mjölktransporter med och övertog denna rörelse.

Kriget tog slut. Biltransporterna ökade. Hästen hade snart spelat ut sin roll. Gustaf fick allt mer att göra, inte minst med transporter av ved, timmer och virke. Gustaf och Maj-Britt bodde i Konrad Hårds hus. De flyttade 1951 till Stora Krokek, där de köpt Ingevald Nilssons gård.

Anton Karlsson	1881-12-06, f. hemmansägare
h Anna Maria f Jonsson	1885-01-12
Barn: Inger Ragnhild	1927, telefonist vid Televerket i Stockholm

Anton var son till bonden Karl Johan Johannisson och hans hustru Matilda Larsdotter i Stava. Anna var dotter till skräddaren Johan Alfred Jonsson och hans hustru Johanna. Anton och Anna gifte sig 1921 och de var först bönder i Stava på den gård som låg utmed Holavedsvägen, längst söderut. De kom till Lindekullen 1, Konrad Hårds hus, i Lilla Krokek 1935. De flyttade senare till Åkersberg på Stava ägor.

Henrik V Tallberg	1894-12-26, byggnadssnickare, handelsbiträde
Karolina Benjaminsson	1882-04-21 i Stora Lundby, Älfsborgs län, handlande

"Lina" kom till Lilla Krokek i början av 1920-talet, kanske 1921. Hon gifte sig 1923 med Henrik Tallberg och tillsammans drev de sedan affären, H.V. Tallberg, Speceri- och Diverseaffär.

I boken Gods och gårdar från mitten av 1940-talet uppges huset vara uppfört 1870 och inrymmer tre rum och kök, affärslokal och lagerrum. Där finns också flygelbyggnad angiven,(vilket torde vara Lindekullen 1) d.v.s. det hus som Konrad Hård tidigare ägde men som någon gång på 1930-talet övertogs av Tallberg.

Detta hus uppgavs vara uppfört 1921 och inrymma 2 lägenheter, 4 rum och 2 kök. Efter Karolinas död på 1950-talet gifte sig Tallberg med Märta.

Henrik Tallberg drev affären vidare fram till våren 1962, se nedan.

Handelsboden i Lilla Krokek

Vi äldre minns Tallbergs affär. Den upphörde våren 1962. Då avslutade Henrik Tallberg en lång bana som handelsman. Det sista steget var att

kvarvarande varor såldes på auktion. Under hösten 1962 flyttade Tallberg till Toftaholm. Där dog han våren 1965.

Handelsboden i Lilla Krokek hade startats någon gång omkring 1880. Den förste handlanden var förmodligen skolläraren Anders August Andersson. År 1886 kom familjen Lindén dit. Om de drev affären är kanske inte helt säkert. Lindén dog 1898. Hans änka, Edla Petterson bodde kvar i husen fram till sin död 1917. Om hon bedrev handel är osäkert.

År 1904 kom Karl August Jakobsson hit. Han uppgavs vara diversehandlande. Men om han drev någon handel här är osäkert. Han gifte sig 1905 med Alida Pan och sedan bodde de i torpet Hagalund. Däremot kom efter 1910 Anna Johansdotter hit och hade handelsbod fram till dess att Lina och Henrik Tallberg tog över affären omkring 1921.

Hulda Josefina Kullander	1883-06-05 i Stora Åby, änka
Barn: Sigurd Kullander	1913-12-06 i V Tollstad,
Karl Gustaf Kullander	1916-07-15 i VT,
Gunnar Martin	1924-12-07

Karl Gustaf Kullander	1916-07-15 i V Tollstad,
H Karin Lydia L f Karlsson	1906-10-15,
d Mary Edit Linnea	1932,

Till Hagalund kom Sigurd Kullander med sin mor 1937. Hon var änka efter jordbruksarbetaren Gustaf Albin Johansson. Under några år bodde där också brodern Karl Gustaf Kullander. Karl och Sigurd Kullander var således bröder.

Karl Gustafs hustru Karin var dotter till Ossian Karlsson och Ida Svensdotter i Munkeryd. Karl Gustaf bodde med sin familj åren 1939-42 i Hagalund. De flyttade sedan till V Tollstad 1942. Sigurd Kullander flyttade senare från Hagalund till Patriks stuga. Någon gång omkring 1960 sålde han den till Roland Wristel och Ann-Marie Kall. Sigurd byggde en ny stuga strax intill Patriks stuga och flyttade dit.

Sigurd Kullander sålde Hagalund till Erik Johanson (Holmberg) som kom dit från Stavreberg. Han bodde sedan där fram till 1947. Någon tid bodde också hans syster Signe där. Hon kom då från grannbyn Hårstorp där hon tillsammans med brodern Holger arrenderat Hårstorp. Hon flyttade 1947 till Stavreberg.

Den södra gården, i äldre tider kallad Dambergsgården, ägs sedan 1984 av Lennart Andersson, som övertog gården efter sina föräldrar. Han bor själv i Ödeshög. En son till honom bor med sin familj på gården.

I norra gården bor Börje och Anita Karlsson. Börje övertog gården efter sina föräldrar 1965. Han hade korna kvar till 1969. När det då krävdes mjölktank och bättre väg fram till gården valde han att sluta med korna och övergick till ungdjur.

Börje har förutom sin egen gård också arrenderat jord i närliggande byar. År 2001 upphörde Börje med gårdsbruket och har överlåtit detta på sonen Göran.

Detta är min berättelse om Lilla Krokek. Jag har mest skrivit om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i juli 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Stora Krokek

en gammal by i Holaveden

I Stora Krokek finns sex gårdar. Två av dem, Jansagården och Gärdet är sedan lång tid sammanslagna. På Jansagården står endast en ladugård kvar. Endast tre av gårdarna är bebodda året runt. De övriga har fritidskaraktär.

Allmänt om Stora Krokek

Stora Krokek utgörs av ett mantal med rusthåll och har en areal av 119 hektar. Så uppges det i längderna. Ungefär hälften av byarna i Stavabygden omfattar ett mantal. De övriga byarna är mindre. Mantal är ett ålderdomligt begrepp som en gång i tiden avsåg så mycket jord och mark att det kunde föda en familj samt också betala en viss skatt. Stora Krokek gränsar i norr till Stavreberg, i öster till Börstabol, i söder till Glasfall och Munkeryd samt i väster till Lilla Krokek.

Vad betyder byanamnet? Är den ursprungliga betydelsen en krokig ek och att både Stora och Lilla Krokek fått sitt namn efter denna, eller kan namnet ha någon djupare betydelse? Namnet Krokek finns även på andra platser i landet.

Vi kan anta att det alltsedan någon gång under medeltiden, kanske från 1100-talet, bott människor på denna plats. Från början var här endast en ensam gård och en bonde. Vid 1700-talets början fanns här två bönder på gården och någon sämjedelning hade säkerligen gjorts mellan dem. Ett omfattande odlingsarbete hade skett redan före 1600-talet. År 1620 hade Börje i Stora Krokek åker till fem tunnor utsäde. Han hade tre hästar, två oxar, sex kor, tre stutar, två kvigor, 14 getter och 18 får.

Den geometriska ägoavmätningen från 1638 visar en enkel kartskiss över kronohemmanet Stora Krokek. Där finns Östergärdet med fyra tunnor i utsäde och Västergärdet med 5 ¼ tunnor i utsäde. Ängarna uppgavs lämna 26 lass hö och vidare fanns lite skog och utmark. Alla de tretton åkrarna fanns då samlade runt omkring, nära hustomten. De största var de som ännu idag kan ses mitt för Kalls gård.

Under 1700-talet ökade antalet familjer till 5-6 och i mitten av 1800-talet fanns här kanske ett 10-tal familjer. Stora Krokek är ingen släktgård. Hela den tid vi kan överblicka, bakåt i tiden, har det varit stora omflyttningar. Två - tre, kanske någon gång i fyra generationer har man bott i byn, sedan Detta gör det svårt att göra upp ägarlängder för de olika gårdarna i byn. Stora Krokeks historia är präglad av flyttningar.

År 2006 bodde 7-8 personer permanent i byn, fördelade på tre hushåll. Två gårdar, nämligen Gärdet och *Gustavs*, används som fritidshus.

Skiftesförrättningar

Den ursprungliga ensamgården i Stora Krokek fick redan tidigt under 1700-talet två brukare. Senare blev det flera, men något skifte genomfördes inte förrän 1794.

Två skiften har genomförts i byn, nämligen storskiftet 1794 och laga

skiftet 1851. Därefter genomfördes en hemmansklyvning 1899. Vid storskiftet fanns fyra jordägare. Byn delades i två halvgårdar med två ägare till vardera av dessa. Den karta som upprättades 1795 visar att husen i byn låg väl samlade med tomtplanen belägen ungefär där familjen Kall bor idag. Soldattorpet låg även då på sin plats i skogen uppe i byns norra utmarker.

Vid laga skiftet 1851 fanns fem ägare av Stora Krokek. Det gamla torpet Gärdet bröts ut och fick bilda egen gård. En utflyttning fick ske. Det var Jansagården, som då ägdes av Anders Jonsson.

Han ålades att flytta sina hus till ny tomt, 1700 alnar norrut från den förra tomten, vilken låg några hundra meter norr om den gamla hustomten i byn. En följd av detta skifte blev också att inga hus fanns kvar på den gamla hustomten i byn.

Gårdsdelningen var dock inte avslutad därmed. År 1899 företogs en hemmansklyvning. Två bröder, Anders Magnus och Karl Gustav Andersson delade då sin föräldragård. Ett 50-tal år efter laga skiftet byggdes därför nya hus på byns gamla hustomt och därigenom uppstod på nytt en gård med husen där familjen Kall bor idag.

Torp och torpare

Enligt kyrkoböckerna fanns det människor på Stora Krokeks ägor redan i slutet av 1600-talet. Var de äldsta torpen låg vet vi inte säkert. Storskifteskartan från 1794 visar, utöver soldattorpet, ingen bebyggelse på ägorna. Ändå fanns där sannolikt flera torp. I något fall gällde det torp som sedan blev egen gård. Vi börjar presentationen med soldattorpet.

Stora Krokeks soldattorp har sannolikt legat på sin plats i norr sedan 1680-talet. Då tillkom indelningsverket och det var nog då som soldattorpets plats på utmarken i norr blev bestämt. Där har åtskilliga soldatfamiljer bott under årens lopp. Här följer en kortfattad förteckning över de soldater som jag har antecknade. Närmare presentation av familjerna följer längre fram i texten.

Olof Persson Krok	värvad 1681
Jon Larson	dog 1708
Karl Frist (Frisk)	dog 1717
Per Andersson	omnämnd 1719
Jonas Blom	omnämnd 1719 - 1725
Pär Karlsson Lindkvist	* 1704 omnämnd 1729-1740
Olof Lindstrand	omnämnd 1745-1757
Johan Ekedahl	* 1733, omnämnd 1764-1773
Peter Ekegren	omnämnd 1778-
Jonas Kempe	* 1767, omnämnd 1788-89, dog 1789
Peter Krok	* 1769, omnämnd 1792-1800
Johan Krok	* 1774, omnämnd 1805-1820
Anders Krok	* 1799, omnämnd 1820-1850
Peter Magnusson Pan	* 1824, omnämnd 1850-1876,
Klas Petersson Ferb	* 1854, omnämnd 1876-1906

Utöver soldattorpet har följande torp funnits på Stora Krokeks ägor.

Jonas Jakobssons torp låg på Johannes Perssons marker i sydost, nära gränsen mot Börstabol. Det är den gård som tidigare ägts av Åke Jakobsson,

sedan av Tideman och numera av Gösta Gustafsson i Börstabol. Detta torp är inritat på kartan från laga skiftet 1851 och torpet fanns kanske under åren omkring 1840 - 1880.

Skräddaretorpet kan vi kalla detta torp som fanns under åren 1850 - 1890 och beboddes av skräddaren Johan Alfred Jonsson och hans familj. Det låg på norrsluttningen av en ås, ca 300 meter norr eller nordväst om soldattorpet.

Per Olanders torp låg längst i norr, utmed och på västra sidan av vägen mot Stavreberg och alldeles invid gränsen. Där bodde Per Olander med sin familj från 1840-talet och fram till omkring 1910. Strax söder om hans torp låg från laga skiftet 1851 Jansagården.

Stubbetorpet låg strax söder eller sydväst om Jansagården. Detta torp kanske låg där redan på 1600-talet och fram till omkring 1860. Där bodde Jöns Stubbe med sin familj fram till omkring 1767. Senare bodde där Stefan Törngren med sin familj. Vilka som bodde där senare är svårt att säga. För att inte vara för tvärsäker bör jag dessutom nämna att det rörde sig om små timrade stugor under torv och näver och en skorsten av gråsten. Det var i högsta grad flyttbara hus. De gick att montera ned och flytta till annan plats. Detta torpställe visar idag inga spår, inga grundstenar, inga gamla torpväxter.

Mera om torp och torpare finns längre fram i denna berättelse

Vägar och stigar

Vägen genom byn har åtminstone under de senaste två - tre hundra åren haft ungefär samma sträckning som idag. Vägen mot Stavreberg tycks ha tillkommit i slutet av 1700-talet men den kan säkert antas ha en förhistoria som upptrampad stig, kanske också via soldattorpet. Vägen från soldattorpet, som idag ansluter till byvägen i väster hade i gamla tider en sträckning fram till byns gamla tomtplats.

Mellan Munkeryd och Stora Krokek gick i gamla tider en väg eller stig förbi Gubbaberget. Den har under lång tid använts både som gångväg och som körväg med häst.

Skräddartorpet, norr om soldattorpet hade säkerligen också stigar. Skräddarens kunder kom från olika håll. Vi kan gissa att stigar gick västerut mot Hagalund i Lilla Krokek, norrut mot Stavreberg och givetvis söderut till soldattorpet.

Epidemier och farsoter

Epidemier och farsoter som gått över bygden har drabbat Stora Krokek hårt. I pesten 1711 dog i byn sju människor i pesten, de flesta barn. Det var kanske en tredjedel eller mer av byns invånare på den tiden. Vi kan också anta att en och annan som drabbades av pesten överlevde.

1737 var ett år med höga dödstal i bygden. Då dog ett barn i Stora Krokek men i Lilla Krokek dog fem personer. 1773 var nästa år med höga dödstal och då dog två barn i Stora Krokek av kopporna. Vi kan så gå till 1857 då rödsotsepidemin skördade många dödsoffer i bygden. I Sunneryd dog nio personer, i Stavreberg 7. I Stora Krokek dog då tre barn, två barn i soldattorpet och ett barn till bonden Anders Jonsson. Samma år dog också ett barn i bröstfeber varför antalet döda detta år blev fyra.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika har märkts även i Stora Krokek. Hur många av byns människor som flyttat till Amerika är inte helt lätt att säga, kanske ett 15-tal. Många flyttade inte direkt från byn utan utskrevs från någon annan by eller ort där de hade tjänst.

Det har också kommit en återflyttning, som noterats här. Ethel Andersson, gift med Rikard Karlsson, föddes i Brooklyn år 1897 och kom med sina föräldrar åter till Sverige. Men de flesta emigranterna stannade kvar i det nya landet. En sentida sådan är Anders Segerdahl, med rötter i Stora Krokek. Åtskilliga av hans äldre släktingar har också emigrerat, flera av dem från Stora Krokek, se längre fram i texten. En annan sådan amerikan med svenska rötter är professorn Truman Törnkvist, bosatt i Washington. Han kan berätta att han har många släktingar där. Släkten har utökats kraftigt i Amerika och det har gått bra för dem. Mera härom längre fram i texten.

Spökplats vid Gubbaberget

Vid Gubbaberget spökade det i gamla tider. Det låter också ganska naturligt, varför annars namnet Gubbaberget. Detta namn fanns med redan i handlingarna till laga skiftet 1851 och var redan då ett etablerat namn. Enligt vad Harry Farmansson i Harsbol hört berättas av sin farfar, Otto i Nyttorp, bodde i äldre tider vid Gubbaberget en *ond man*. Eftersom Gubbaberget också ligger på gränsen till Munkeryd kan vi lite snegla på vad som där berättats om att bli bergtagen. Det kan vara i Gubbaberget som bergtagningarna skedde.

En annan plats för övernaturliga händelser var utmed vägen västerut mot Lilla Krokek, just nedanför backen. Där kunde man i gamla tider se ljussken ute på ängen. Om det var älvor som dansade eller om det var annat, det vet vi inte.

Intressanta människoöden.

För Stora Krokek vill jag nämna Peter Svensson. Han var bara 19 år när han dog 1807. Av allt att döma blev han misshandlad av sin styvfar, Måns Nilsson. Peter led dessutom av *fallandesot*. Hans levnadsöde utgör en gripande berättelse om hur barn kunde ha det i gamla tider.

Vidare vill jag nämna de som dog i pesten 1710-1711. Bland byarna i vår bygd var Stora Krokek den by som mest drabbades av pesten. Här dog sju personer. Första dödsfallet inträffade 25 januari 1711. Det var Elin Rasmusdotter som dog i sjukdomen 3-4 dagar efter insjuknandet.

Inom loppet av några veckor dog Tyres Nilsson, Erik Bengtsson, syskonen Måns och Anna, barn till Tyres Nilsson, vidare Anna Rasmusdotter och slutligen Anna Tyresdotter. Det var inom samma släktkrets som alla dessa dödsfall inträffade. Vi kan föreställa oss sorgen och skräcken som då fanns i byn och i bygden.

Mera om dessa människoöden längre fram i denna berättelse om Stora Krokek.

Övriga uppgifter

Ur domböcker och boupptecknin**g**ar kan vi få uppgifter om tillvaron i byn gamla tider**.** Vid tinget avgjordes tvister, brottmål, lagfarter, förmynderskap mm. Vad som framkommit ur domböcker och boupptecknin**g**ar, de som jag hunnit läsa, har jag medtagit i personbeskrivningarna. På följande sidor har jag försökt att göra sammanställningar över de människor som bott i byn från år 1613 och framåt.

Under 1690-talet börjar kyrkoböckerna komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805.

Människorna i Stora Krokek

I äldre källor står ofta bara Krokek och då är det svårt att veta om det är Lilla eller Stora Krokek som avses. Jag har försökt att här endast ta med sådant som rör Stora Krokek.

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har försökt att komplettera detta med uppgifter från domböckerna. Jag vill börja med en tabell över 1600-talet.

År	Namn mm	Källa
1571	Håkan (0,5 lispund koppar, 2 oxar, 2 stutar, 5 kor, 3 får, 4 svin och 1 häst.)	Älvsb *)
1613	Jöns och Börje	Älvsb
1620	Börje (3 hästar, 2 oxar, 6 kor, 3 stutar, 2 kvigor, 14 getter, 18 får, 5 tunnor utsäde)	BU
1627	Börje	M
1637	Karl	Mil
1638	Karl	Mil
1641	Karl med hustru, Götar med hustru och piga	M
1643	Karl med hustru, Götar med hustru, dräng och piga	M
1643	Götar omnämnd i domboken , se nedan	
1644	Karl med hustru, Götar med hustru och dotter	M
1645	Karl med hustru, Götar med hustru och en piga	M
1645	Karl i Stora Krokek. Häradsbevis utgivet enligt domboken.	
1646	Karl med hustru, Götar med hustru och dotter	M
1647	Karl m hustru, Götar m hustru och dotter, en inhyst man	M
1648	Götar med hustru Sisela, Pelle	M
1648	Götar	Mil
1651	Götar (tre mantalsskrivna personer)	M
1652	Håkan	J
1652	Håkan i Krokek anklagad för stöld, se domboken	
1652	Karl i Krokek vittnar vid tinget, se domboken	
1653	Per i Stora Krokek bötar för blodviten, se domboken	
1654	Karls arvingar omtalas i domboken	

1655 Björn med hustru Kerstin J
1656 Götar i Krokek beskyllde Per i Kaxbol för stöld, se domboken
1659 Björn med hustru Kerstin samt Måns med hustru Anna M
1660 Tyres i Krokek i skatteärende, se domboken
1660 föddes Nils, Tyres son i Stora Krokek K
1661 21 jan föddes Ingiäl Arvidsdotter i Krokek K
1661 4 juni föddes Marit Nilsdotter i (Stora Krokek) K
1662 2 mars föddes Jon, Björns son i Krokek K
1662 8 maj dog Björns barn i Krokek K
1662 bötar Tyres i Krokek för olämpligt uppträdande i kyrkan Sock
1667 Tyres i Krokek gick i borgen, se domboken
1670 Jon i Stora Krokek utsatt för skällsord, se domboken
1675 Karl J
1677 Håkan i Krokek gav Jon Svensson i Narbäck en blånad, se domboken
1680 Tyres Nilsson åberopad som vittne, se domboken
1682 Jon i Krokek och sonen Håkan bötar för slagsmål, se domboken
1682 Töres m h, Joen m h, h Anna, M
1683 Organisten Håkan Jonsson bötar för slagsmål, se domboken
1684 Joen och Tyres, livgr Olof Persson Krok, värvad 1681 Mil
1685 Joen och Tyres J
1687 Töres m hustru, Joen m hustru, d Anna,sold Olofs h Brita, M
1688 Töres m h, Joen m h, dottern Anna, sold Olofs h Brita, M
1689 Töres m h, Joen m h, , på äg sold Olofs h Lisbet, M
1690 Håkan i Krokek deltagit i husesyn i Tuna, se vidare i domboken.
1691 Tyres m h, s Per, Måns m h, s Jöns, sold Olofs h Maria, M
1693 Töres m h, sjuk, s Per, d Ingeborg, Måns m h,sold Olof, p Maria, M
1694 Drängen Per Nilsson i Stora Krokek skriver en attest, se domboken
1694 Tyres Nilsson i Stora Krokek vittne vid tinget, se domboken
1696 Måns Svensson Smed i Stora Krokek instämd vid tinget, se domboken
1696 Tyres i Stora Krokek försummat röjning på Omberg, se domboken

BU = boskaps- och utsädeslängd, J = jordebok, K = kyrkoboken
M = mantalslängd Mil = militär roterings- och utskrivningslängd
Älvsb = Älvsborgs lösen 1613

Detta var 1600-talets människor i Stora Krokek i tabellform. En rörig och kanske svårbegriplig bild av vad som fanns här för tre, fyra hundra år sedan. Jag skall göra ett försök att lite närmare berätta om vissa av de människor som nämns i tabellen.

Börje, Karl och Götar

I Älvsborgs lösen från 1571 kan jag inte återfinna Stora Krokek, bara Håkan i Krokek. Var han bodde vet vi därför inte. Där finns också några byanamn som är svåra att känna igen.

Från 1613, 1620 och 1627 finns Börje i Stora Krokek. År 1620 hade han tre hästar, två oxar, sex kor, tre stutar, två kvigor, 14 getter, 18 får och han hade åker till fem tunnors utsäde. År 1613 omnämns också Jöns.

Från 1637 möter vi namnet Karl i Stora Krokek. Vid tinget 1643 blev häradsbevis givet för Karl i Krokek, Erik i Kushult m.fl. År 1654 är Karl död och i domboken talas om arvingarna. Anders i Klämmestorp hade

mottagit ett silverstop som Karl hade pantsatt hos honom. Karls arvingar fick nu efter att rätten värderat silverstorpet till 16½ daler lösa ut detta om de så ville. Hur de gjorde, det vet vi inte. Kanske var Håkan, se nedan, en son till Karl.

Från 1638 möter vi också namnet Götar i Stora Krokek. Kanske var det samma Götar som 1642 bodde i Holkaberg och vid tinget detta år fick böta för att han hade mökränkt Brita i Stava. De hade *intet uppgjort om äktenskap och inte heller ville han ingå äktenskap med henne*. Namnet Götar var inte så vanligt.

År 1642 klagade Götar vid tinget över en knekt, Per i Gåsabol, som han misstänkte för stöld. När Götar vaknade en morgon och saknade sin egendom gick han till sina grannar, Jon och Olof i Munkeryd. Han bad dem komma och hjälpa honom att syna spåren. Det var spårsnö och de följde spåren ända till Gåsabol. Målet uppsköts för att inkalla flera vittnen. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om.

Enligt mantalslängd och militära uppgifter fanns under 1640-talet i Stora Krokek både Karl med hustru samt Götar med hustru och en piga. Karl dog 1654. Däremot kan vi se i kyrkoboken att 1702 dog Anders Götarsson i Kulltorp, 50 år gammal. Där står också att han var född i Stora Krokek.

Vid tinget 1656 anklagade Götar Per i Kaxbol för någon stöld. Götar omnämns även vid tinget 1658 i ett mål rörande skatteuppbörd. Några senare noteringar om Götar har jag inte anträffat. Kanske flyttade Götar till Kulltorp omkring 1660?

Vid tinget 1652 anklagades Håkan i Krokek och Bengt i Havrekullen för att de stulit lädret av en smedjebälg för Jon i Munkeryd. De kunde inte neka eftersom det stulna anträffades hos dem. Hur det slutade för dem har jag ingen uppgift om.

År 1653 anklagades Per i Krokek och Lars i Glasfall av Håkan i Skälaby för att de varit med honom på marknaden i Vadstena för fem år sedan och stulit smide. Smidet fanns i Skälaby. De hade också lovat hjälpa honom att betala böterna. Så påstod Håkan i Skälaby.

Det ville de inte göra. De nekade dessutom till allt vad Håkan påstod. De hade inte varit med på denna marknad i Vadstena. Detta intygades också av vittnen, Jon i Bodebol, Tore i Lakarp, Per i Gåsabol och Måns i Svinåsen. Vem var Håkan i Skälaby? Var han möjligen son till Karl i Stora Krokek? Håkan är upptagen i jordeboken för Stora Krokek 1652 men åren därefter finns han inte med. Kan det då vara så att Håkan flyttat till Skälaby. Han hette dessutom Håkan Karlsson. En son till honom hette också Karl och blev senare bonde i Glasfall.

År 1655 anklagades Per Larsson i Näteryd vid tinget för att han *besovit* änkan Elin på Krokeks ägor, vilket han inte kunde neka till. Han ville inte ingå äktenskap med henne och därför dömdes han att böta tre daler.

Björn och Måns i Stora Krokek

Från 1655 finner vi Björn med hustru Kerstin i Stora Krokek. Från 1659 finns här också Måns med hustru Anna. Den 2 mars 1662 föddes Jon, en son till Björn men den 8 maj dog sonen, detta enligt en notering i kyrkoboken.

Därefter hittar jag inga noteringar om Björn. Möjligen kom Tyres Nilsson till byn i stället för honom. Måns och hustru Anna finns dock kvar i Stora Krokek. År 1661 förekom han vid tinget rörande en hästhandel. Han hade sålt en häst till Gunnar i Soknedal och fått handpenning. Nu ville köparen ha affären fullgjord.

År 1667 är Månses hustru Anna hörd inför tinget i Gränna. Målet gällde ett ev. mord. En kvinna, Karin Andersdotter från torpet Muggebo i Adelöv, hade blivit misshandlad till döds på vätterisen. En man från Foglekärr, Henning Nilsson, var misstänkt. Anna hördes och berättade att hon i Långebråten ovanför Uppgränna mött en kvinna och strax därefter Henning Nilsson, vilken frågade om hon sett kvinnan. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om. Inte heller har jag flera uppgifter om Måns och hans hustru Anna i Stora Krokek. Dessutom finns här en osäkerhet. Det fanns samtidigt även i Lilla Krokek en man som hette Måns.

Tyres Nilsson och hans familj

Tyres Nilsson (1630), bonde, död 1711.
H1 Anna Persdotter (1630), död 1698
H2 Elin Månsdotter
Barn: Karin - - - -, gift med Knut Jönsson i Tuna, Stora Åby
Nils (1660)
Per (1666), g 1702 m Margareta Månsdotter (från Fogeryd)
Abraham (1667)
Anna (1684), g 1705 m Erik Bengtsson, se nedan
Ragnil (1683), död 1708,"dygdig och väl boklärd"
Anna 1701-92-16, död s å
Måns 1702-03-94, död 1711 av pesten
Anna 1705-03-04, död 1711 av pesten

Tyres Nilsson dog 1711 i pesten. Han uppgavs ha varit brukande bonde i 55 år, född i Stavreberg (osäker uppgift) och hade varit gift två gånger. I första äktenskapet hade han tio barn, i andra tre barn. Han var väl lärd i kristendom uppger kyrkoboken. Han var plågad av bråck och sist nu av en sjukdom i bröstet.

Hans första hustru, Anna Persdotter dog 1698. Hon hade varit gift med honom i 41 år och fött 10 barn, och dog 68 år gammal. Tyres gifte sig därefter med Lars Anderssons änka, Elin Månsdotter. Hon var dotter till Måns Larsson och Anna Jönsdotter i Kopparp. Hon dog 1738.

Tyres Nilsson innehade tidvis möjligen ensam gården i Stora Krokek.

Enligt ett sockenstämmoprotokoll fick Tyres böta 1662 för olämpligt uppträdande i kyrkan. Vad detta bestod av vet vi inte, men olämpligt uppträdande i kyrkan hade oftast något med spritpåverkan att göra.

Vid tinget 1694 förekom en tvist mellan Per Svensson i Narbäck och Måns Larsson i Kopparp rörande ersättning för husröta i Lakarp. Tyres Nilsson och Per i Angseryd m.fl. åberopades av Per Svensson som vittnen i målet. Måns i Kopparp hävdade då att dessa båda var släkt med Per Svensson. Målet slutade med förlikning mellan Måns i Kopparp och Per i

Narbäck. Hur Tyres Nilsson och Per i Angseryd var släkt med Per Svensson i Narbäck vet jag inte.

Att notera i detta sammanhang är också att Tyres Nilsson i sitt andra äktenskap var gift med Elin Månsdotter som var en dotter till Måns Larsson i Kopparp, men detta äktenskap ingicks 1698.

Vid tinget 1696 anklagade länsmannen Harald Arvidsson åtskilliga bönder i Ödeshögs, Röks och Svanshals socknar för att de försummat röjningen på jägarplatser på Omberg. Han yrkade därför att de måtte dömas till böter. Bland dessa bönder fanns Jöns i Rossholmen, Måns Ryttare i Lilla Krokek, Tyres i Stora Krokek, Per Svensson i Narbäck och Jon i Öjan.

Tyres Nilssons son, Per Tyrsson, åtalades vid vintertinget 1701 för lönskaläge med pigan Elisabet Jönsdotter i Fogeryd. Lönskaläget hade skett i Vantekullen sommaren år 1700. Elisabet blev havande och födde ett barn. Bägge erkände brottet och de dömdes därför till böter, 40 respektive 20 daler silvermynt samt att undergå kyrkoplikt. Per Tyrsson dömdes också att betala för barnets underhåll. Per Tyrsson gifte sig året därpå med Margareta Månsdotter, troligen från Fogeryd. Per blev sedan klockare i Ödeshög.

Bonden Gustaf Jonsson i Öninge hade till sommartinget 1704 instämt bonden Tyres Nilsson i Stora Krokek för skuldfordran, 30 daler kopparmynt, som Gustaf Jonssons avlidna föräldrar överlåtit på honom. Gustaf uppvisade också ett utdrag ur arvslängden efter sin mor, Marit Nilsdotter, av den 6 augusti 1679.

Tyres Nilsson påstod sig ha betalat dessa penningar till Gustafs fader Johan Amundsson med ett par yxor för åtta riksdaler och dessutom betalat Joan Amundsson sex daler silvermynt för ungefär 28 år sedan. Hans vittnen över den saken är nu döda. Tyres Nilsson avlade uppå kärandens tillåtelse ed på att han betalat denna skuld. Han blev därför frikänd från denna skuld.

Vid sommartinget 1704 hade Tyres Nilsson blivit instämd också av sin svåger, Jöns Månsson i Lakarp, rörande en arvstvist. Det rörde sig om två silverknivar. Tyres hustru uppgav sig ha klarat upp detta med deras fader Måns i Kopparp. Uppgift stod mot uppgift.

Vidare klagade Jöns Månsson mot sin syster, hustru Elin i Stora Krokek och även mot en annan syster, hustru Brita i Lilla Smedstorp. Tvisten rörde några skäppor korn och ett inslag i tvisten var en s.k. sädlön. Rätten försökte gå en balansgång mellan de stridiga syskonen och gav samtliga mer eller mindre rätt.

Pestens förlopp i Stora Krokek

Den första som dog i pesten i Stora Krokek var Elin Rasmusdotter. Hon avled den 25 januari efter 3-4 dagars sjukdom, det vanliga mönstret i pesten. Den 6 februari dog hennes morfar, Tyres Nilsson. Den 17 februari dog två av Tyres Nilssons barn, Måns och Anna och sex år gamla. Den 19 februari dog Erik Bengtsson, måg hos Tyres Nilsson. Den 21 februari dog Anna, dotter till Rasmus och Ingeborg och slutligen dog den 2 februari Anna Tyresdotter, Erik Bengtssons hustru.

Måns Svensson Smed

Olof Olofsson på Klockargårdens ägor i Ödeshög hade till tinget 1696 instämt Måns Svensson Smed i Stora Krokek rörande en tälgyxa som Olof gett Måns till lagning. Måns hade blivit arbetslös och var förmodligen i ekonomiskt trångmål. Han sålde därför tälgyxan och fick tre daler kopparmynt för denna. Rätten beslutade att Måns Smed skall skaffa samma tälgyxa igen till Olof, eller ersätta den med två daler kopparmynt. Dessutom skall han ersätta Olof med tre daler kopparmynt i rättegångskostnader.

I 1675 års jordebok omnämns Karl i Stora Krokek, men några närmare uppgifter om honom har jag inte. Från 1684 och 1685 har jag anteckningar om Joen och Tyres. Om Joen har jag fått fram följande:

Joen i Stora Krokek

Joen	- - - - , förmodligen bonde
Barn: Håkan Jonsson	- - - - , organist i Ödeshög (1683)
Johan Jonsson	- - - - , skogvaktare

Uppgifterna om Joen är inte särskilt många. Utöver uppgifter från jordebok och militär längd från 1684 och 1685 har jag några noteringar från domböckerna.

År 1678 dömdes Håkan (Jonsson ?) till tre daler i böter för att han gett Jon i Narbäck en blånad. Från tinget 1682 har noterats att Jon i Krokek och sonen Håkan samt Hans Larsson Skytt på Sjöstorp dömdes att böta för slagsmål under roteringen i Ödesiö.

År 1683 var Håkan i farten igen. *Efter föregången rannsakning samt egen bekännelse och 10 Cap. Sårmålabalken pliktar organisten i Ödeshögs socken Håkan Jonsson i Stora Krokek för det han slagit länsmannen Per Andersson i Bankaby en blånad i ansiktet, dubbelt är sex daler silvermynt efter det skedde 3:e dag jul och böta för orolighet på helgdagen två kannor vin till sockenkyrkan.*

Av domboken för år 1688 framgår att organisten Håkan Jonsson i Ödeshög, boende i Stora Renemo, haft *köttslig förbindelse med sin salig hustru Brita Pedersdotters syster, Agneta Pedersdotter, vilket de båda tillstod. Hustrun hade dött i fjol sex veckor före midsommaren. Han hade levat ihop med sin hustru i sex år och de hade tre barn i livet. På fråga när han lägrat hustruns syster svarades att detta skett sju veckor före jul 1987 och hon fött barn i Bartolomeiveckan. Hon är endast 20 år.*

Håkan har varit organist i Ödeshög i nio år. Lägersmålet hade skett i Hålan i Stora Renemo, där han bott med sin familj hos sin svärmor i fem år. Ödeshögs socknemän talade mycket gott om Håkan och hans salig hustru och bad att han måtte förskonas till livet. Rätten kunde icke skona deras liv. Målet underställdes Göta Hovrätt.

Hur det sedan gick med organisten Håkan Jonsson, med rötter i Stora Krokek, det vet jag inte säkert. Men troligen är samme Håkan omnämnd i ett mål från 1690.

Vid ting 1690 hade också Håkan från Stora Krokek omnämnts. Målet rörde husröta i Tuna i Stora Åby och en såld häst. Något svårt att förstå, men förmodligen hade åboarna i Tuna att bidra till organistlönen. I målet uppges något om att *inga fattiga undersåtar har bott någon tid i Tuna, och omsider flytt undan för Håkan i Krokek*. Håkan i Krokek var möjligen hård i nyporna när det gällde att driva in organistlönen. Det är min gissning av detta mål. Helt säker är jag inte.

Torparen Per Nilsson

Per Nilsson	(1612), torpare, inhyses på ägorna
H Karin Ambjörnsdotter	(1611) i Västergötland

Per Nilsson är omnämnd då och då i domböckerna. Någon tvekan kan förekomma om det är samma Per Nilsson. I vissa domboksnoteringar tycks det skymta att Per Nilsson i bygden varit något av skrivkarl som hjälpt till med kontrakt och liknande. Både Per Nilsson och Karin Ambjörnsdotter avled 1695, Karin den 5 april och Per den 27 april. Om Per anger kyrkoboken att *han var en mycket gudfruktig man*.

Enligt domboken från år 1667 var Per Nilsson misstänkt för stöld i Munkeryd. Bonden Lars i Mörstorp uppger att när Per var dräng hos honom 1662 misstänktes han för stöld även där. Bevisen var dock svaga och Per nekade ihärdigt. Han erbjöds därför att vid nästa ting fria sig med ed, om han ville. Jag har inte sett någon fortsättning på detta mål.

Vid tinget 1694 åberopades drängen Per Nilsson från Stora Krokek som attestskrivare i ett mål mellan korpralen Johan Hoff och bonden Hans Håkansson i Sunneryd. Per Nilsson kallas här dräng (= ogift man ur allmogen). Vidare måste vi betänka att Per Nilsson då var 82 år gammal. Tveksamt således om detta gäller vår Per Nilsson. En annan tveksamhet gäller huruvida Per Nilsson och Karin Ambjörnsdotter var gifta. I Karins dödsnotis uppgavs hon vara inhyses hos Per Nilsson.

Torparen Jon Larsson

Jon Larsson	(1638), hemförlovad soldat, torpare
H Ingeborg Månsdotter	(1734) i Småland,
Son Jöns Jonsson	- - - - ,
Dotter ?	

Jon Larsson bodde på Stora Krokeks ägor. Han var torpare, hade tidigare varit soldat. Han var gift med Ingeborg Månsdotter. Hon uppges vara från Småland. De hade sex barn.

Jon Larsson är omnämnd i domboken från den 8 oktober 1702 i ett mål rörande städja mellan bonden Per Jönsson i Munkeryd och Jons son Jöns Jonsson. Jon Larsson berättade att pojken hade varit sjuk och hade hela tiden *varit borta vid Medevi, sjuk med hans sjukliga styvdotter*. Rätten dömde efter Kongl. Legohjonsstadgan och pålade pojken Jöns Jonsson att gå i Per Jönssons tjänst, eller betala Per Jönsson ett års lön med 15 daler kopparmynt.

Den 9 maj 1708 dog torparen, gamle hemförlovade soldaten Jon Larsson på Stora Krokeks ägor efter 12 dagars sjukdom, 70 år gammal. Hans hustru, Ingeborg Månsdotter, dog den 12 mars 1714. Hon uppges ha varit sjuklig i sex år, legat till sängs i fem dagar och avled 80 år gammal.

År 1693 började kyrkoböcker att föras i Ödeshögs församling. Detta medförde att det därefter är lättare för oss att kunna se vilka människor som har bott och verkat i våra bygder.

Inhyses Johan Jonsson på ägorna

Den 10 oktober 1693 föddes *inhyste Johans son Jon på ägorna*. Dopvittnen var Nils i Holkaberg, drängen Jon i Munkeryd, en dräng till Jon i Munkeryd, hustrun Anna i Stora Krokek, pigan Ingrid i Stora Krokek och pigan Elin i Munkeryd. Den 13 mars 1694 dog Johan Jonsson, inhyses i Stora Krokek, 74 år gammal. Detta var direkt hämtat ur kyrkböckerna. Om det rör sig om samma Johan i båda noteringarna är svårt att säga.

Olof Persson Lustig (Krok)

Enligt rulla för 1:a livgrenadjärregementet 1684 fanns då bönderna Joen och Tyres i Stora Krokek. Där fanns också livgrenadjären Olof Persson Krok, värvad 1681. Stora Krokek ägdes då av greve Nils Brahe.

I maj 1694 föddes Anna, dotter till soldaten Olof Lustig (Krok) och hans hustru Maria (?) i Stora Krokek, döptes den 14 maj. Dopvittnen var Jöns i Rossholmen, gamle Nils i Glasfall, Måns i Stora Krokek, drängen Per i Stora Krokek, hustrun Anna i Holkaberg, hustrun Ingeborg i Börstabol, pigorna Karin i Stavreberg och Ragnhild i Krokek.

I Jordeboken för 1694 är han också omnämnd.

I maj 1697 föddes soldaten Håkans (?) och Marias son Arvid i Stora Krokek. Dopvittnen var Nils i Holkaberg, Knut i Munkeryd, Bengt i Börstabol, Per i Lilla Krokek, hustru Maria i Lilla Krokek, pigan Kerstin i Stava, pigan Brita i Munkeryd samt pigorn Anna och Ingrid från ?. Denna födelsenotis i kyrkoboken är svårläst.

Under 1690-talet rådde svår missväxt, särskilt åren 1695-97. Det har uppgivits att enbart under 1697 dog minst 80.000 människor i Sverige av svält. Även åren 1708-10 och 1716-17 förekom svår missväxt. Åren 1699 och 1704 var år med hög dödlighet. 1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Skänninge dog 500 människor av de 700 som då bodde i staden.

I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden. I Stora Krokek dog sju människor i pesten. Byn blev jämförelsevis mycket hårt drabbad.

De människor i byn som dog i pesten var följande: Bonden Tyres Nilsson, hans son Måns och dotter Anna, bonden Rasmus Jonssons döttrar

Anna och Elin, Erik Bengtsson och hans hustru Anna Tyresdotter. Vi ser att Tyres Jonsson och hans familj blev hårt drabbad.

Lars Andersson	1659, bonde, död 1699
Elin Månsdotter	1664, omgift med Tyres Nilsson ovan
Barn: Jöns	- - - - , g 1714 m Kerstin Håkansdotter i Sväm
Jon	- - - - , g 1714 m Ingiäl Persdotter från Marks ägor
Ingrid Larsdotter	- - - - . g 1726 m Nils Persson från Adelöv
Maria Larsdotter	- - - - . g 1730 m änkl. Jon Olofsson i Stora Lund
Sven Larsson	1700, g 1731 m Maria Larsdotter, se nedan
Cecilia	1698-06-30,

Bakgrunden för Lars är okänd. De kom från Adelöv till Stora Krokek 1697. Elin Månsdotter var dotter till Måns Larsson och Anna Jönsdotter i Kopparp. De hade gift sig på 1680-talet och vi kan anta att deras barn är födda i Adelövs församling. De hade sex barn. Lars Andersson dog den 22 maj 1699, 40 år gammal. Elin Månsdotter gifte sig då med Tyres Nilsson i Stora Krokek.

Rasmus Jonsson	- - - -, bonde, död 1734
Ingeborg Tyresdotter	- - - -, d t Tyres Jonsson i Stora Krokek , se ovan
Barn: Margareta	(1692 i Stora Åby)
Maria	1695-07-31 i Stora Åby, g m Per Johansson, se nedan
Anna	1701-12-02 i Stora Åby, död 1711 i pesten
Elin	1699-11-03 i Stora Åby,
Kerstin	1703, död 1704-06-26
Jonas	1705-04--19, död 1731
Elin	(1709) död 1711-01-25 i pesten

Rasmus och Ingeborg gifte sig i början av 1690-talet. De var därefter bönder i Tuna i Stora Åby socken. Hans bakgrund var möjligen i Tuna. Ingeborg var sannolikt dotter till Tyres Nilsson och hans första hustru, Till Stora Krokek kom de 1702. Av deras sex barn dog fyra. Rasmus Jonsson dog 1734 i Stora Krokek. Jag har ingen uppgift om när Ingeborg Tyresdotter dog.

På höstetinget 1721 förekom ett skuldfordringsmål mellan Anders Mattsson i Fagerhult och Rasmus Jonsson i Stora Krokek. Tvisten slutade i förlikning och målet avfördes.

Bonden Per Persson

År 1701 kom bonden Per Persson till Stora Krokek och övertog bruket av halva gården. Det är okänt varifrån han kom, likaså vart han tog vägen. Han stannade inte länge, kanske bara några år i Stora Krokek. Han är omnämnd i domboken för vintertinget 1702, där han instämt Jöns Månsson i Lakarp rörande skuldfordran om 12 skillingar kopparmynt. Per Persson är också omnämnd i en flyttningslängd, där dock inga detaljer kan utläsas.

Erik Bengtsson	1686, bonde,

Anna Tyresdotter	1684, död i pesten 1711
Barn: Per	1709-04-18, död i kopporna samma år
Abraham	1710-09-27,

Erik Bengtsson var son till Bengt Bengtsson och hans hustru i Svinåsen. Han gifte sig 1705 med Anna Tyresdotter, dotter till Tyres Nilsson och Anna Persdotter i Stora Krokek. De bodde först i Lakarp men kom till Stora Krokek 1709. Båda dog i pesten 1711, Erik den 19 februari 1711 och Anna den 2 mars 1711. Vart sonen Abraham tog vägen har jag inte kunnat utreda. Han tycks inte förekomma i kyrkoböckerna i Ödeshögs församling.

Det var som vi ser ett nära förhållande mellan dessa familjer som drabbades så hårt av pesten. Här dog sju personer i pesten. Det var den asiatiska svarta böldpesten som under 1710 och 1711 grasserade i hela landet. Stora Krokek var den hårdast drabbade byn i Stavabygden.

Flera soldater är omnämnda i Stora Krokek vid tiden omkring år 1700, bl. a. Jon Larsson, Olof Krok, Bengt Krok, Karl Frist (Frisk) och Jonas Blom. De har inte i något fall varit långvariga.

En intressant fråga är vem som var soldat för Stora Krokek vid slaget vid Poltava. Det vet jag inte.

På ägorna bodde 1718 Hans Knutsson och hans hustru Anna Larsdotter. De fick 1718 en son som hette Gabriel. Hans Knutsson var troligen torpare.

Under höstetinget 1717 dömdes hustrun Kerstin på 1 mtl Stora Krokek för brott mot uppbördsstadgan, 24 öre och Per, ½ mtl Stavreberg för samma sak också 24 öre.

Ovannämnda lilla notis är hämtad från domboken från år 1717. Vem denna Kerstin var vet jag inte. Jag har ingen Kerstin antecknad i Stora Krokek vid denna tiden.

Vid hösttinget 1736 anklagade hustrun Brita Jönsdotter i Kushult sin man Karl Johan Broberg samt *qvinfolket* Lisken Larsdotter, nu i Krokek, för *olovlig köttslig beblandelse. Qvinfolket* berättade att gärningen skedde förra påsken i Kushult, då hon var i tjänst hos honom. Broberg tillstod lägersmålet och att hon då var i hans tjänst.

Hon hade ännu inte framfött sitt barn. Rätten *dömde dem till böter, han 160 daler silvermynt och hon 40 daler. I brist av medel skall han straffas med 36 par spö, tre slag av vardera och hon med 10 par ris, tre slag av vart par. Båda skulle undergå tre söndagars uppenbar kyrkoplikt och avlösas i stöd av 1686 års kyrkolag, 9 kap. Så snart qvinfolket framfött barnet kommer rätten också om barnfödan sig utlåta.*

Detta var närmast ordagrant hämtat ur domboken. Vem *qvinfolket* Lisken Larsdotter var vet jag inte. Hon hade troligen tjänst som piga i byn då. Inte heller vet jag huruvida det blev spöstraff eller inte. Oftast var det kvinnorna som saknade medel och därför fick slita spö.

Det var tre söndagars uppenbar kyrkoplikt i Ödeshögs kyrka. Det innebar att de dömda fick stå på var sin pliktpall i kyrkan under den

allmänna gudstjänsten och där erkänna sitt brott och be om förlåtelse och lova hela församlingen bot och bättring. Vi kan anta att det var flitigt besökta gudstjänster när detta skulle ske. Det var ju också kyrkoplikt.

Per Johansson	(1700) i Gränna, bonde
H1)Margareta Rasmusdotter	1692,
H2)Margareta Persdotter	1722
Nils	1728-06-03 i Gränna, g 1768 och utfl. till Fogeryd
Kerstin	1731-05-20,
Jonas	1737-09-08, g 1766 med Kerstin Erlandsdotter, se nedan

Den 2 december 1727 gifte sig ärliga unga drängen Per Johansson från Gränna socken med ärliga pigan Marit Rasmusdotter i Stora Krokek. Så står det i kyrkoboken. Jag har inte närmare än så kunnat utröna hans bakgrund. Margareta Rasmusdotter var sannolikt dotter till Rasmus och Ingeborg i Stora Krokek. Hon föddes innan kyrkoböcker hade börjat skrivas. Per och Margareta var först bönder i Hägna i Gränna socken några år. 1731 finns de i Stora Krokek.

Margareta Rasmusdotter dog 16 april 1762, 70 år gammal och Per gifte sig 1763 med änkan Margareta Persdotter från Lakarp. Per dog den 25 november 1769 av ålderdom, 71 år gammal, Margareta Persdotter ingick 1771 nytt gifte, då med bonden Nils Andersson i Gräsberg. Hon var då 49 år gammal och hon var 26 år äldre än sin nya man. Hon dog i Gräsberg 1808, 89 år gammal.

Per Johansson är flera gånger omnämnd i domboken. 1737 åberopades han vid vintertinget som ett vittne vid en trolovning. Nästa tingssak var lite värre. Det var en händelse i Börstabol. Det var rotemöte där rörande deras gemensamma soldat.

Per Johansson var spritpåverkad och otrevlig, svor och bankade i bordet. Han dömdes för svordom och okväden mm till böter. Han hade också vid ett senare tillfälle okvädat Håkan Nilsson i Börstabol och *knäppt honom för näsan*. Han förekom även vid andra tillfällen inför tinget, då han instämt flera grannar för dåliga hägnader mm.

Han var också vid höstttinget 1737 åberopad som vittne i ett mål mellan drängen Lars Andersson och rusthållaren Per Månsson, båda i Lilla Krokek, rörande slagsmål och sabbatsbrott.

Vid höstttinget 1739 meddelade Per Bengtsson i Börstabol att tvisten mellan honom och Per Johansson i Stora Krokek rörande tre redskapsbjörkar som nedhuggits på Per Bengtssons mark nu hade lösts genom förlikning. Det sattes nu vite mellan dem. Detta tyder på att det varit en stormig diskussion mellan dem.

Vid sommartinget 1746 dömdes ett antal bönder i häradet för bristfälliga eller odugliga vargnät, bl.a. Per i Rossholmen, Abraham och Per i Stora Krokek, Per i Bultsbol, Nils i Starrberg (Stavreberg), Per i Norra Bråten, Sven i Skorperyd, Sven i Siggeryd, Anders i Tällekullen, Per och Nils i Klämmestorp. De dömdes till böter,

Vid sommartinget 1746 förekom också ett mål rörande bristande hägnad. Det var Nils Jönsson på Börstabols ägor som krävde avskedade soldaten Per Åström på Börstabols ägor på ersättning. Orsaken var att dennes svin gjort skador på en fälla eller svedjeland hos Nils Jönsson. Av vittnes uppgifter från bl. a. Per Johansson i Stora Krokek framkom att Nils Jönsson själv skulle underhållit hägnaden, varför Nils Jönsson dömdes att själv stå för skadan.

Vid vintertinget 1756 hade gästgivaren i Holkaberg, Jakob Castensson, instämt flera bönder i bygden, bl.a. Per Johansson och Abraham Johansson i Stora Krokek för bristande hjälpskjutsar. Alla bönder skulle hjälpa till med hästar för att skjutsa resande och gästgivaren stämde dem ibland inför tinget. Hur det gick denna gången har jag ingen uppgift om.

Vid hösttinget 1756 hade Per Johansson instämt förre nämndemannen Per Bengtsson i Börstabol för att denne utspritt ett rykte om att Per blivit dömd ärelös och krävde upprättelse. Per Bengtsson begärde uppskov med målet och det drog därför ut på tiden. Per Bengtsson uteblev sedan vid tinget. Rätten dömde honom slutligen till böter för att han sökt vanrykta sin granne Per Johansson i Stora Krokek.

Från 1762 finns en boupptecknig efter Margareta Rasmusdotter. Två söner till henne är upptagna, Nils och Jonas, båda myndiga. Boupptecknigen upptog enbart lösöre, värderat till 807 riksdaler.

I domboken för 1764 finner vi på nytt Per Johansson. Då anmälde han en granne, Per Jönsson, för att denna kört över hans åker och vållat skada på hans hampodling. Per Jönsson erkände men klagade samtidigt över sin dåliga utfartsväg. Per Jönsson dömdes att betala ett litet skadestånd till Per Johansson och samtidigt förordnades två nämndemän att syna Per Jönssons utfartsväg för att om möjligt få till en bättre sådan.

Margareta Persdotter i Stora Krokek hördes som vittne vid vintertinget 1763 i ett mål rörande horsbrott. De misstänkta var drängen Lars Eliasson i Porsarp och ryttarehustrun Maria Hansdotter på Narbäcks ägor. Se närmare härom under Narbäck och Porsarp.

Vid sommartinget 1763 inlämnade Per Johansson ett undantagskontrakt vid skattehemmanet Stora Krokek. Han hade sålt sin gård till sina söner Nils och Johan. I ett särskilt kontrakt förbehöll han sig en del undantagsförmåner sin livstid. Detta kontrakt upplästes och antecknades, *till den kraft och verkan lag förmår.*

Vid sommartinget 1763 hade Per Johansson i Stora Krokek instämt brukaren Anders Ängman i Lakarp rörande skuldfordran, bestående av ¾ tunna havre som Ängmans kreatur hade ätit upp för hans hustru då hon bodde i Lakarp. Det överenskoms att Ängman nästa höst skall till Per Johansson leverera ett halfspan havre.

Vid sommartinget 1766 hade Per Johansson instämt hustrun Maja Persdotter i Öjan med krav på 100 daler kopparmynt som hennes numera avlidne man Erik Larsson lånat. Hon ålades av rätten att inom tre månader betala detta belopp, med ränta och rättegångskostnader.

Vid samma ting hade Per Johansson instämt bonden Anders Persson i Öninge med krav på återbetalning av 400 daler kopparmynt. Målet uppsköts men vid sommartinget 1767 återkom Per Johansson och hade då krav mot

tre personer, Anders och Johan Perssöner i Erstorp samt Anders Persson i Öninge. De var skyldiga honom 50 daler silvermynt. De erkände skulden och ålades att inom sex veckor betala.

Vid hösttinget 1767 hade Per Johansson instämt sina söner Nils och Johan och krävde att affären dem emellan om gården skulle återgå. Han krävde att de skulle återlämna hälften av det lösöre efter deras moder som de hade fått ut för mycket av. Anledningen till detta krav var att sönerna talat om att arrendera ut gården. Per Johansson trodde att detta skulle leda till skada och förfång för honom.

Själva köpet hade gjorts redan 1763 och sönerna hade fått lagfart på gården. Både Per och hans söner var närvarande vid tinget. Efter lite diskussion lovade sönerna att någon av dem skulle vara kvar på gården i Stora Krokek så länge fadern levde. Då skulle undantagsvillkoren uppfyllas, så som kontraktet föreskrev. Denna förening blev av rätten med dom gillad och stadfäst.

Vid hösttinget 1768 hade Per Johansson instämt Nils Larsson i Stora Smedstorp med yrkande att återfå 34 daler silvermynt, allt enligt en lånehandling från den 14 september 1762. I stället för Nils Larsson inställde sig Måns Eliasson, måg till Nils Larsson, och förklarade att han på grund av gårdshandel åtagit sig att betala nämnda skuld. Han ålades av rätten att inom tre veckor betala skulden till Per Johansson.

I en bouppteckning från 1769 efter Per Johansson är inga bröstarvingar nämnda. I ett inbördes testamente får hustrun ograverat behålla allt. Egendomen upptogs till 618 riksdaler.

Vi kan konstatera att Per Johansson var ganska flitig *tingsbesökare* med många anteckningar i domboken. Vi kan också konstatera att han var ganska välsituerad och hade gott om pengar.

I Holkabergs äng den 2 maj 1737

Den 2 maj 1739 var sju kvinnor på en äng vid Holkaberg och röjde. Det var *gamla pigan Kerstin Arvidsdotter, inhyses på Stora Krokeks ägor, inemot 60 år gammal, pigan Johanna Hansdotter på Börstabols ägor, 50 år gammal, hustrun Sara Nilsdotter i Näteryd, 63 år gammal, pigan Elin på Svinåsens ägor, 64 år gammal, qvinfolket Elin Nilsdotter på Börstabols ägor, 40 år gammal, samt pigorna Ingrid och Maria Larsdöttrar från Holkaberg, den förra 20 och den senare 24 år gammal.*

Det rann en bäckrännil över ängen och där fann kvinnorna något misstänkt. Det såg ut som ett paket inslaget i näver. Det innehöll en gammal blaggarnsskjorta eller särk. Inuti fann de rester av ett barnfoster. Kvinnorna var osäkra vad de skulle göra. De förstod att detta var ett barn som lagts på lönn, eller var det ett mördat barn? Vem hade mördat barnet? Hade de någon vetskap om detta? De förstod säkerligen att räfst och rättarting väntade, om detta deras funna barnalik blev känt. De stoppade tillbaka fyndet under en sten och fortsatte sitt röjningsarbete.

Berättelsen om det hemska fyndet blev dock känd och på något sätt nådde ryktena fram till den nyutnämnde länsmannen Johan Svartz. Han gjorde sig genast mera underrättad om fyndet och kvinnorna blev kallade inför sommartinget i Ödeshög den 15 maj. Först inkallades gamla pigan Kerstin Arvidsdotter. Hon berättade att hon varit där med åtskilliga flera och

röjt. Tillsammans med pigan Johanna hade hon något före middagen gjort det makabra fyndet. Hon trodde att det varit ett plagg som någon mist när de tröskat. Men vid närmare påseende fann de något var inlagt, i den ena änden igenknuten med en tvinnad grå ulltråd och i den andra ändan en klut instoppad. När de tagit bort kluten fann de något *likasom ett huvud av ett foster, utan ansikte efter däromkring varit en blodhinna. Det övriga i påsen var blött, lite ruttnat och luktade som lik, men där var inga ben eller bröst*.

Häröver blev hon och de andra kvinnorna mycket häpna och visste inte vad de skulle göra. Därför lade de mossa om alltsammans och grävde ned det under en sten i samma äng. Därifrån blev det upptaget och fört inför tinget. På fråga särskild fråga uppgav de att de inte förstått att angiva det för någon, eftersom de inte visste vad det var utan menade att någon från Kopparp angivit det för kapellanen Sörling här i Ödeshög, efter att han förliden söndag efter gudstjänsten, skall i sacristian ha undersökt härom.

De övriga kvinnorna blev därefter särskilt förhörda och de instämde med varandra alldeles uti sina berättelser och de betygade att de inte kände något kvinnfolk som varit med barn och som kunde misstänkas för att ha något samband med det funna fostret. Därefter lämnades kvinnorna åter frihet att resa hem.

Nämnden tillfrågades därefter om de hört talas om något kvinnfolk som varit med barn. Per Persson i Norra Bråten hade hört ryktas att en piga i Kopparp varit med barn utan att sedan föda något barn. Han hade också hört ett rykte om att ryssen Jonas Ladugas dotter varit med barn, enligt vad hennes fader uppgivit, men hon själv hade helt nekat härtill.

Rätten beordrade därför länsmannen att vidare undersöka detta. Till en början bör en undersökning göras i byarna runt om Holkaberg, så snart tinget har slutat. Alla pigor bör mjölkas för att utröna om någon kan misstänkas. Nämndemännen Per Persson i Norra Bråten och Per Jönsson i Sestorp fick i uppdrag att med hjälp av två ärliga och om de sakerna väl underrättade hustrur, som inte får undandra sig detta, mjölka de ogifta kvinnfolken. Om barnamodern på detta sätt kan återfinnas skall hon angivas och införas till Linköpings slott. Kronobetjänten tillsades att begrava detta upphittade bylte på kyrkogården eftersom det var så förfallet.

Vi kan anta att länsmannen med sina två nämndemän och de om saken väl underrättade hustrurna gjorde sina undersökningar i bygden, med mjölkning av pigor. Vad det ledde till är jag inte säker på. Jag har inte sett några mera tingsprotokoll om detta. Vem ”gamla pigan Kerstin Arvidsdotter från Stora Krokeks ägor” var, det vet jag inte riktigt, men jag har en notering om att 1661 den 21 januari föddes Ingrid Arvidsdotter i Krokek. Det kanske var en syster till Kerstin Arvidsdotter. Om Kerstin Arvidsdotter var inemot 60 år 1737 skulle hon vara född på 1670-talet.

Sven Larsson 1700, bonde, död 1738
Abraham Johansson - - - - , bonde,
H Maria Larsdotter 1712,
Barn: Anna 1734-02-24, död (?)
(Anna) 1736-12-10,
Jonas 1741-11-08, (?), bonde och övertog föräldragården
Sven 1744-04-10, möjligen bonde i N Bråten
Lisken 1746-12-12,

Peter	1748-05-24, torpare
Nils	1751-02-06,

Sven Larsson var son till bonden Lars Andersson och hans hustru Elin Månsdotter i Stora Krokek. Han gifte sig 1729 med Maria Larsdotter, dotter till bonden Lars Hemmingsson och hans hustru Brita Nilsdotter i Stora Smedstorp. De var sedan bönder i Stora Krokek. Sven dog 1738. Maria Larsdotter gifte 1739 om sig med Abraham Johansson från Svinåsen.

Boupptecknin gen 1737 efter Sven Larsson i Stora Krokek visade bl. a följande: Gift med Maria Larsdotter. Guld, silver och tenn fanns intet, koppar, malm samt järn och träbråte ca 20 riksdaler, allt tillsammans 153 riksdaler. Bland skulder fanns upptaget sex riksdaler till Peter i Narbäck, Sven i Lakarp och Jonas i Munkeryd. Värderingsmän var Nils Hansson i Gyllinge, nämndeman samt Per Johansson i St Krokek, som vittnen Jöns Larsson i Sväm samt Nils Larsson i Stora Smedstorp. Sven Andersson Klockare hade upprättat boupptecknin gen.

1739 gifte sig "ärliga unga drängen Abraham Johansson från Svinåsen med änkan Maria Larsdotter i Stora Krokek . Så står det i vigselboken. Abraham flyttade i samband därmed till Stora Krokek och blev bonde där. Abraham dog 1757 och Maria dog 1765.

Som förmyndare för Sven Larssons efterlevande omyndiga barn hade rätten först förordnat Per Johansson i Stora Krokek samt Nils Larsson i Stora Smedstorp. Detta ändrades vid hösttinget 1745. Då förordnades Håkan Eriksson i Jussberg i stället för Per Johansson.

Sonen Peter var torpare i Lilla Krokek, Holkaberg och Stavreberg. Han dog år 1794.

Vid sommartinget 1749 förekom vid tinget en tvist mellan Johan Berg i Holkaberg samt Jöns Jonsson i Lilla Krokek. Som vittne åberopades bl.a. Abraham Johansson i Stora Krokek. Det rörde sig bl.a. om en stöld på logen i Lilla Krokek.

Vid hösttinget 1757 hade Håkan Eriksson i Jättingstad instämt änkan Maria Larsdotter i Stora Krokek. Han yrkade att hon som laga målsman för sin omyndiga dotter, Annika Svensdotter, skulle utleverera hennes fädernearv, detta eftersom hon skulle ha förskingrat de egendomspersedlar som för detta ändamål hade blivit satta i pant.

Maria Larsdotter förband sig då att genom pantsättande av några kreatur betala detta arv före den 24 februari 1758, tillsammans 54 daler silvermynt, eftersom hon genom nämndemannen i Fagerhult redan hade bortauktionerat en del av sin egendom.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det "frossan" som är omtalat det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer. I Stora Krokek dog ett barn.

Per Lindqvist	1704-02-28, soldat,
Margareta Månsdotter	- - - -, från Gåsabol
Barn: Måns	1733-02-18,
Elin	1736-04-07

Per var son till bonden Karl Håkansson och hans hustru Ingeborg Persdotter i Glasfall. Han gifte sig 1724 med Margareta Månsdotter, som uppgavs vara från Gåsabol, troligen tjänstepiga där. Hennes bakgrund är okänd. De bodde i Börstabol några år men flyttade sedan till Stora Krokeks ägor där Per var soldat. De flyttade sedan till Ödeshög där han blev befordrad till korpral. Hans hustru, Margareta Månsdotter, dog och 1744 gifte han sig med Ingrid Andersdotter. Omkring. 1751 flyttade de till Börstabols ägor. Per Lindkvist dog den 27 april 1757. Ingrid gifte sig 1758 med torparen Johan Stålnäbb. De bodde först i Glasfall, sedan Holkaberg och därefter Sunneryd där de båda dog 1769.

Sven Lindstrand	----, soldat
Margareta Germundsdotter	1723-08-06,
Sonen Jonas	1755

Sven har troligen avlöst Per Lindqvist som soldat i Stora Krokeks soldattorp, kanske redan 1740. Han var kvar där fram till 1757. Då flyttade han med sin familj till Fagerhult. Hans bakgrund är okänd. Han var troligen gift tre gånger. Första hustruns namn är okänt. 1744 gifte han sig med Margareta Germundsdotter, dotter till Germund Gräsberg och Karin Håkansdotter på Haddåsens ägor. Efter hennes död 1766 gifte han sig 1767 med Sara Persdotter från Kopparp. De fick flera barn tillsammans. Möjligen flyttade de från Fagerhult och deras vidare öden är okända.

På ägorna bodde vid denna tid inte bara soldater utan också torpare. Torparen Hans Nilsson med hustru och en dotter är omnämnda 1746. Var de bodde är okänt. De bodde troligen bara en kort tid här.

Jonas Abrahamsson	1741-08-11, bonde,
Ingeborg Isaksdotter	1740
Barn: Maria	1767-08-31, död i magsjuka 1770
Peter	1771-01-24, död i rödsoten 1772
Maja	1773-02-23, död i kopporna s å
Kerstin	1774-11-26,
Stina	1777-02-27, död av magplågor s å
Stina	1779-02-12

Jonas Abrahamsson var son till Abraham Johansson och Maria Larsdotter i Stora Krokek. Ingeborgs bakgrund är okänd, men möjligen var hon dotter till Isak Högendal och Katharina Larsdotter på Bankaby ägor. Jonas och Ingeborg vigdes omkring 1765 men någon vigseluppgift har icke anträffats. De bodde och brukade i Stora Krokek fram till början av 1790-

talet, då de flyttade till Svinåsen. Ingeborg dog där 1802 av bröstsjuka och Jonas dog 1812 av bröstfeber

Vid sommartinget 1771 hade bonden Per Andersson i Mark instämt Jonas Abrahamsson med krav på tolv daler silvermynt. Per och Jonas hade gjort ett hästbyte och Jonas hade lovat lämna 12 daler till Per eftersom den hästen tycktes vara mera värd.

Jonas vidgick denna överenskommelse men nu ansåg han att hästen inte var bättre. Dessutom hade hästen störtat i vintras. På fråga om han i ”rättan tid” hade bjudit Per att ta hästen tillbaka svarade han att det hade han inte gjort. Därför blev han av rätten ålagd att betala de överenskomna 12 dalerna till Per, samt två daler i rättegångskostnader.

Johan Abrahamsson	----, torpare,
Sara Isaksdotter	1746 i Gränna
Barn: Jonas	1776-01-06, död
Stina	1777-02-27, död
Stina	1779-02-12,

Johan och Sara gifte sig 1775. Johan uppgavs då vara torpare på Stora Krokeks ägor. Johan var sannolikt son till Abraham Johansson i Stora Krokek och hans hustru Maria Larsdotter. Maria Larsdotter var från Stora Smedstorp och Johan hade således en del av sin bakgrund i Stora Smedstorp. Sara var dotter till bonden Isak Isaksson och hans hustru Karin Amundsdotter i Kleven.

Hon hade genom sin mor anor tillbaka till 1600-talet i Kleven. Johan och Sara flyttade från Stora Krokeks ägor till Stora Smedstorp omkring 1780.

Från hösttinget 1777 finns en notering om att Johan Abrahamsson instämt drängen Per Jonsson i Börstabol för *föraktligt okvädinsord.* När målet uppropades kunde parterna meddela att de hade blivit förlikta och med detta lät rätten bero.

Jonas Persson	1737-09-08, bonde,
H1)Kerstin Erlandsdotter	1723-08-10, d t Erland Hansson i Munkeryd
H2)Karin Nilsdotter	1745-05-06, d t Nils Herrbrand i Hårstorp
Barn: Peter	1756-10-05, död 1774
Jonas	1767-07-15,
Nils	1771-06-24, g 1799 m änkan Annika Jonsdotter i Ösiö
Peter	1773-03-24,
Johan	1776-03-22,
Anders (?)	1789-11-06,

Jonas var son till bonden Per Johansson och hans hustru Margareta Rasmusdotter i Stora Krokek. Kerstin Erlandsdotter var änka efter Bengt Persson i Börstabol och var dotter till Erland Hansson och Kerstin Håkansdotter i Munkeryd. Jonas och Kerstin gifte sig 1766.

De bodde något år i Börstabol och flyttade sedan till Stora Krokek. Där dog Kerstin Erlandsdotter 1769. Bouppteckningen efter henne visade att

hon efterlämnade maken Jonas Persson samt två barn, Peter Persson och Jonas Jonsson. Bouppteckнare var Jöns Håkansson i Börstabol och Håkan Jonsson i Munkeryd.

Jonas gifte sig 1770 med Karin Nilsdotter, dotter till Nils Herrbrander och Brita Jonsdotter i Börstabol. Jonas Persson dog 1798 av håll och styng. Familjen har därefter troligen flyttat från byn.

Till sommartinget 1798 hade inlämnats ett inbördes testamente, upprättat mellan Jonas Persson och Karin Nilsdotter med innehåll att *den andra överlevande skall vara kvar i orubbat bo,* Av detta framgick det att Jonas Persson led av *en lång och tärande sjukdom*.

Enligt bouppteckningen efter Jonas Persson efterlämnade han sex barn, sönerna Jonas, Nils, Peter, Johan och Anders, den senare nu på 9:e året, dottern Maria 19 år, dessa två omyndiga, de övriga myndiga. De omyndigas rätt bevakades av Jonas Nilsson i Munkeryd. Tillgångarna uppgick efter skulder till 396 riksdaler.

Vid vintertinget 1774 hade hemmansbrukaren Per Månsson i Lilla Krokek instämt bonden Jonas Persson i Stora Krokek. Bakgrunden för denna stämning var en arvstvist. Jonas Perssons första hustru, Kerstin Erlandsdotter, hade en son som hette Peter Persson, född 1756 i Kerstins första äktenskap med Per Bengtsson i Börstabol.

Peter Persson hade nu dött. Per Månsson i Lilla Krokek var syskonbarn till den avlidne och ville ha del av arvet. Häradsrätten funderade över anspråken men beslutade sedan att Peter Perssons broder, Jonas skulle få arvet. Per Månsson fick ingenting. Han fick bara betala rättegångskostnaden.

Från äktenskapet med Kerstin Erlandsdotter fanns också en son som hette Jonas. Efter att Kerstin Erlandsdotter dött 1769 tillsattes en förmyndare för att bevaka sonens rätt. Till en början var det Jonas Persson själv som var förmyndare men senare blev nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög utsedd som sådan.

Han instämde Jonas Persson till sommartinget 1782 och krävde redovisning av Jonas Perssons förmynderskap för sonen Jonas. Rätten kunde då konstatera vissa brister i förmynderskapet.

Per Jönsson	1731, bonde (död 1769)
Johan Persson	1749-
H1)Anna Svensdotter	1736-12-10, död 1760
H2)Brita Eriksdotter	1737-11-27, d t Erik Larsson i Öjan
Barn: Peter	1760-05-10, död 1760-07-01
Katharina	1761-12-05, gift med Nils Larsson, bosatta i Lilla Aleryd
Peter	1764-08-17, död 1770 av bröstsjuka
Johannes	1767-07-13,
Peter	1772-06-22,
Maria	1774-05-11,
Stina	1777-05-29,

Per och Anna gifte sig 1759. Båda uppgavs i vigseluppgiften vara från Stora Krokek. I uppgiften från död- och begravningsboken från 1760

uppgavs Anna vid sin död vara 29 år och då vara född omkring 1731. Detta kan vara fel. Anna var sannolikt född 1736 och dotter till bonden Sven Larsson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek.

Anna dog året efter vigseln, troligen i följderna av barnafödsel, då samtidigt deras son Peter dog. Per gifte sig 1761 med Brita Eriksdotter från Öjan, dotter till bonden Erik Larsson och hans hustru Maria Persdotter. Per Jönsson dog 1769 av hastig feber.

Bakgrunden för Per Jönsson är okänd. Brita gifte sig 1771 med Johan Persson. Familjen har troligen flyttat från byn någon gång efter 1787.

Bonden Per Jönsson hade vid vintertinget 1761 instämt Håkan Eriksson i Tingstad. Han yrkade att denne skulle redovisa allt vad som hörde till det förmynderskap för Per Jönssons avlidna hustru Anna Svensdotter, såväl rörande fädernearvet från Stora Krokek som sidoarv från Lafstad. Han begärde också att Håkan skulle förpliktas att utbetala allt vad som skulle utbetalas. I bakgrunden skymtar också krav från andra arvingar gentemot Per Jönsson. Målet uppsköts till nästa ting.

Per Jönsson hade då anlitat ett ombud, förre länsmannen Carl Tidström. Denne anförde att han inte kunnat finna något fel på Håkan Erikssons redogörelse eller de dokument som denne företett. Han förbehöll också sin huvudman att söka svärmodern Maria Larsdotter rörande den ko, som hon utlovat. Fördenskull blev detta mål nedlagt.

Drängen Per Jonsson i Tuna hade till vintertinget 1769 instämt Per Jönsson i Stora Krokek med krav på återbetalning av ett lån på 20 daler silvermynt. Målet uppsköts till sommartinget och då framträdde Per Jönssons änka, Brita Eriksdotter och erkände lånet och lovade att betala detta före kyndelsmässan 1770. Per Jonsson i Tuna förklarade sig nöjd.

Vid sommartinget 1769 hade drängen Jöns Håkansson i Börstabol instämt änkan Brita Eriksdotter med krav på betalning av en skuld på fem daler silvermynt. Brita erkände skulden och ålades att inom sex veckor betala. Möjligen härrörde skulden från ett inrop på en auktion.

Vid sommartinget 1769 var Brita Eriksdotter också instämd i ett annat mål. Det var änkan Kerstin Arvidsdotter som hade instämt Brita Eriksdotter. Orsaken var att Brita hade fördärvat den stuga på Stora Krokeks ägor som Kerstin Arvidsdotter med sina två flickor fått tillstånd att bo i.

Kerstin var änka efter soldaten Jonas Berggren på Munkeryds ägor och hade av Jonas Abrahamsson i Stora Krokek fått tillstånd att flytta in i *Stubbastugan*. Stugan gick under namnet Stubbastugan därför att tidigare hade Jöns Stubbe med sin hustru bott i den. Under någon tid hade också någon Jonas Persson bott i den och han hade sedan sålt stugan till Kerstin Arvidsdotter.

Detta mål blev långt och utdraget. Brita Eriksdotter förklarade att hon förbjudits av Jonas Abrahamsson att ta in några torpare eller backstugusittare. När hon sedan fick höra att änkan Kerstin Arvidsdotter med sina flickor skulle flytta in i Stubbastugan hade hon för att hindra detta rivit av taket och rivit skorstenen till stugan.

Hon hade därvid som vittnen till detta tagit med sig Per Johansson och drängen Måns Nilsson. Detta var innan storskiftet och alla ägorna var i

princip samägda men ändå fanns någon uppdelning eller hävd där de hade lite av gränsdragningar mellan varandra.

Något slag av *hävdabyte* hade också skett och möjligen hade Brita Eriksdotter inte kännedom om detta. Åtminstone uppgav hon detta som en orsak till vad hon gjort. Jonas Abrahamsson påstod dock att han underrättat Brita om detta.

Flera vittnen hördes. Jonas Persson berättade att när han bodde i stugan hade där funnits ett ekskrin som genom denna Brita Eriksdotters åtgärd helt var förkommet.

Nämndemannen Jonas Haborsson i Sunneryd och bonden Håkan Nilsson i Börstabol hade på Kerstin Arvidsdotters begäran sex dagar därefter gått dit och besiktigat stugan. De hade funnit taket avrivet, skorstenen nedriven till innerbandet, fem rutor borta i fönstret och märlan till förstugudörren, försedd med lås, var borta. Inne i stugan var två små stolar sönderslagna. De värderade skadan till nio daler silvermynt, bortsett från förlusten av näver, som genom vinden bortförts.

Per Johansson och Måns Nilsson som varit med Brita Eriksdotter när taket och skorstenen revs förklarade att de inte haft någon del i vad Brita Eriksdotter gjort. De vara bara med och såg på. Sven Nilsson i Stavreberg intygade dock att han genom Måns Nilsson fått en kallelse från Per Johansson och Brita Eriksdotter att vara med när de slog ned skorstenen till Stubbastugan.

Sven Nilsson höll detta för *betänkligt* och åtlydde inte denna budskickning.

Kerstin Arvidsdotter hade begärt hjälp av sin svåger, gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg att föra detta mål. De hävdade att de kunde bevisa att Per Johansson och Måns Nilsson hade hjälpt Brita Eriksdotter i rivningsarbetet. Häradsrätten ansåg härvid att målet skulle uppskjutas till hösttinget. Målet fick ett plötsligt slut. Vid vintertinget 1770 meddelades vid häradsrätten att parterna hade ingått förlikning och målet blev nedlagt. Det kan också tilläggas att Per Johansson hade avlidit under hösten 1769.

Målet fick dock en liten fortsättning vid sommartinget 1770. Bonden Jonas Persson i Stora Krokek hade då instämt sin granne, änkan Brita Eriksdotter. Orsaken var att hon till sommartinget förra året inkallat honom till vittne men icke berätta om förelagda 10 daler silvermynt i vite. Brita Eriksdotter hade för sin del instämt Jonas Persson för obefogad lagsökning.

Häradsrätten läste ur protokollet för sommartinget 1769 i instämt mål mellan Kerstin Arvidsdotter på Rossholmens ägor och Brita Eriksdotter i Stora Krokek med flera, *att Jonas Persson där inkallats av Brita Eriksdotter som vittne men att han på grund av sjukdom inte kunnat inställa sig. Tingsrätten hade sedan förelagt parterna att vid vite av 10 daler silvermynt inställa sig vid höstetinget.*

Jonas Persson hade då också, ovetande, uteblivit och dömdes därför att erlägga 10 daler för uteblivande. Målet slutade därefter i förlikning mellan Kerstin Arvidsdotter och Brita Eriksdotter.

Med hänsyn till vad som sammanlagt förekommit ansåg rätten att Jonas Persson i detta fall icke skulle bliva lidande utan fick han slippa detta vite.

Brita Eriksdotter blev vid vintertinget 1770 instämd av korpralen Jonas Aurell och krävd på åtta daler silvermynt efter något auktionsinrop. Hon anlitade Jöns Håkansson i Börstabol som sitt ombud och erkände skulden och ålades av rätten att betala.

Vid sommartinget 1774 dömdes Johan Persson att böta en daler för uppropsförseelse. Johan Persson var son till bonden Per Månsson och hans hustru Ingrid Johansdotter i Lilla Krokek. Vid vintertinget 1777 hade han instämt sin fader med yrkande att få ut arvet efter sin moder. Om Per Månsson finns uppgifter under Lilla Krokek, Stava och Börstabol samt Holkaberg.

Johan Persson blev vid sommartinget 1777 instämd av gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg rörande en skuld på fem riksdaler med ränta, allt enligt ett skuldebrev från den 13 april 1773. Johan erkände skuldens riktighet och blev ålagd att betala.

Vid vintertinget 1778 hade nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög instämt Johan Persson för ett par auktionsskulder. Det gällde inrop vid auktioner i Skorperyd och i Rossholmen och skuldsumman uppgick till fem riksdaler, 12 skilling och sju runstycken. Johan Persson företräddes av nämndemannen Johan Nilsson och erkände skulden. Rätten ålade honom att betala skulden, med ränta och lagsökningskostnad.

Vid höstinget 1786 hade bonden Peder Johansson i Gyllinge instämt bönderna Lars Eriksson i Amundeby och Anders Håkansson i Tyrsabol. Han krävde återbetalning av ett lån som han gett dessa, enligt en skuldsedel som skrivits i Amundeby den 7 juni 1780. Lånebeloppet var 16 riksdaler 27 skilling eller uttryckt i silvermynt 99 daler.

Lars Eriksson och Anders Håkansson var förmyndare för avlidne Per Jönssons barn i Stora Krokek och som säkerhet för lånet hade i underpant satts en åttondel av Stora Krokek. Om lånets orsak i övrigt nämns inget. De båda låntagarna bad att få tre månader i anstånd med återbetalningen. Detta beviljade Peder Johansson och därefter blev de av rätten ålagda att därefter återbetala lånet.

Vid höstinget 1786 hade bönderna Lars Eriksson i Amundeby och Anders Håkansson i Tyrsabol instämt bonden Peter Andersson i Stora Krokek. De yrkade att utfå skatten för den ¼-dels hemman som han brukade i Stora Krokek. Målet uppsköts till vintertinget 1787 och då ålades Peter Andersson att betala dels en skatterättsavgift på sex riksdaler 24 skilling och dels husröteavgift på 33 riksdaler. Rätten konstaterade samtidigt att Peter Andersson saknade medel och inte hade någon möjlighet att betala skulderna.

Skjutsningen vid gästgivargårdarna, särskilt i Ödeshög och i Holkaberg var ofta uppe vid tingsförhandlingarna. Vid höstinget 1758 bestämdes att gårdar om ett helt mantal skulle hålla fyra hästar för skjutsar vid Holkabergs gästgivargård. Stora Krokek skulle således hålla fyra hästar där efter viss turordning.

Natten till den 1 april 1762 fälldes en ek på Stora Krokeks marker. Ekar tillhörde kronan och fick inte huggas. Det var sannolikt drängen Lars Eriksson i Öjan som fällde eken och sedan hemförde den till Öjan. Kronoskogvaktaren Johan Sundvall fick kännedom om saken. Vid sommartinget i Ödeshög den 13 maj 1762 hade han instämt Lars Eriksson och åberopade vittnena Håkan Nilsson i Börstabol och änkan Maria Larsdotter i Stora Krokek. Dessa hade tydligen kommit trädfällaren på spåren och följt spåren i snön och kom så till Öjan.

Där upphörde spåren och de träffade där drängen Lars som höll på med något hygge i boden, varifrån han kom ut med ett rått ekträd i handen. Håkan Nilsson frågade då Lasses fader, gamle mannen Erik i Öjan och frågade om någon med ett slikt träd farit förbi Öjan. Därtill nekade Erik.

Men inför rätten nekade Lars Eriksson till brottet. Vittnena hade följt spåren efter kälkarna till Öjan, där spåren slutade. Där hade de även träffat Lars som kom ut ur sin vedbod med ett rått ekträd i handen. Fördenskull prövar häradsrätten rättvist att Lars Eriksson skall vara förbunden att till nästa hösteting här inför domstolen med ed intyga det han icke huggit och bortfört denna ek på Stora Krokeks ägor.

Sålunda uppkom målet vid höstting och där avlade drängen Lars Eriksson den honom ådömda värjomålseden. Fördenskull blev han från vidare tilltal härifrån friad.

Om skjutsningen vid gästgivargården i Holkaberg har förut skrivits. Vid sommartinget 1763 hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg instämt rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd för att denne inte efterlevat en överenskommelse som träffats den 27 mars tidigare detta år om enbetsskjuts vid gästgivargården. Johan Jönsson yrkade därför plikt och ersättning. Vid tinget inställde sig nu även Johan Hansson och Håkan Hansson i Stava, Anders Månsson i Lilla Krokek samt Nils Persson i Stora Krokek, vilka också hade nära till gästgivargården.

De instämde med Håkan Jonsson att de inte ville vara bundna med någon enbetsskjuts utöver de dagar som de måste ha hästar i beredskap till skjutsning. Rätten friade också Håkan Jonsson från åtalet. Se närmare härom under Holkaberg

Vid sommartinget 1765 klagade bönderna i Stora Krokek över de skador som de årligen tillfogas av getter som finns i grannskapet och strövar fritt utan vallgång och behörig vård. De begärde att sådant måtte förbjudas genom tingsförbud. Kongl. Majt:s skogsordning från 1759 föreskriver att getter inte är tillåtna om inte jordägarna tillåter detta och det kan ske utan förfång. Därför uppmanades grannarna omkring Stora Krokek vid vite av 10 daler silvermynt att på annat sätt underhålla sådana kreatur. Detta beslut skulle kungöras så att ingen okunnighet härom kan finnas.

Hans Davidsson (1734), brukare i Kopparp
Sara Nilsdotter (1736-08-24)
Barn: Jöns 1762-09-25, född i Stockseryd, död 1764 av håll och styng
Katharina 1769-01-02, född på Åeryds ägor,

Maria	1772-05-06, född i Åeryd,
Jonas	1780-06-14, född i Stora Krokek,

Hans var troligen son till David Jonsson och Maria Olofsdotter i Gumby. Sara var enligt vigselanteckningarna från Stockseryd. Troligen tjänade hon piga där då och hennes föräldrar var troligen Nils och Agneta Jönsdotter i Frebol.

Efter att de gift sig 1762 bodde de först i Stockseryd, sedan i Åeryd och därefter någon tid i Stora Krokek. Omkring 1789 kom de till Kopparp, där de arrenderade en gård. Sara dog 1790 och Hans 1792.

Vid tiden omkring år 1790 fanns en bonde i Stora Krokek som hette Johan Persson. Ibland skrivet Johannes Persson. Han var ogift och han förekommer inte omnämnd i kyrkoböckerna, mer än när han avled den 8 april 1798, 40 år gammal. Han bör således ha blivit född 1758.

Han har vid flera tillfällen instämts till tinget med anledning av skuldfordran, bl. a. av Jakob Persson i Bankaby. Vid sommartinget 1798 uppvisades ett testamente med följande innehåll, här något förkortat:

Eftersom Herren har belagt mig med sjukdom, nu i synnerhet på fyra års tid som jag icke haver haft någon hälsa utan gått med värk och bräcklighet så har nu min kära och i livstiden tillärnade hustru, bondpigan Katharina Hansdotter mig på det bästa skött och vårdat, om Herren nu skulle genom denna sjukdom kalla mig hädan, testamenterar jag Johan Persson med sunt förnuft mitt på ärligt sätt välfångna lilla egendom och kvarlåtenskap som jag med mitt arbete och tjänst förvärvat i vad namn det vara må hon vid min död såsom en välförtjänt lön till min kära och tillärnade bondpigan, beskedliga Katharina Hansdotter i Stora Krokek till evärdelig ägo och på vad sätt hon behagar fritt disponera utan arvingars åtalan och klander att detta är och skall vara min yttersta vilja, haver jag med mitt namn och egenhändiga bomärke undertecknat uti tillkallade vittnes när och övervaro bestyrka, som skedde uti Stora Krokek den 7 april 1798.
Johan Persson.

Som vittne underskrev Jonas Håkansson i Börstabol, Måns Nilsson i Stora Krokek. Det anmäldes samtidigt vid tinget att Johan Persson hade dött.

I bouppteckningen efter Johan Persson upptas hans efterlämnade egendom till 2716 riksdaler. Tillgångarna bestod till större delen av utestående fordringar, men även av inre och yttre lösöre. Allt hade testamenterats till
hans fästmö, Katharina Hansdotter.

Rusthållaren Anders Danielsson i Uppsala hade till sommartinget 1790 instämt bonden Johannes Persson i Stora Krokek angående skuldfordran. Skulden bestod av auktionsinrop på Västantorps ägor den 9 aug 1789. Johannes Persson blev i utslaget ålagd att inom 14 dagar betala skulden.

Bakgrunden för Johan Persson och Katharina Hansdotter är okänd. Det framgår dock av anteckningarna i ett mål att Johan hade en bror i Amundeby som hette Per Persson.

Johan Ekedahl	1733, soldat (född 26 jan.1736 i Hässleby)
Karin Andersdotter	1726, (född i Stora Lund i V Tollstad 14 april 1729)
Barn: Stina	1758-09-24,
Dotter (?)	1763-04-06,
Jonas	1764-03-26,
Maja	1765 (?), någon födelsenotis kan ej anträffas
Peter	1766-03-07, , död
Peter	1768-10-04, död 1770
Katharina	1768-10-04, död 1769

Johan och Karin gifte sig 1758 och bodde sedan i Stora Krokeks soldattorp fram till 1769.Då flyttade de till Bäck i Stora Åby socken. Efter hustruns död blev han omgift 1792 med Brita Eriksdotter. Han dog 5 april 1807 i Sik, Heda socken.

Vid vintertinget 1770 hade soldaten Ekedahl instämt torparen Lars Persson på Stavrebergs ägor rörande en skuld på 24 daler silvermynt enligt en förskrivning från den 11 november 1768. Lars Persson erkände skulden och rätten ålade honom att inom tre månader betala den, samt därutöver ränta och rättegångskostnader.

Familjen Ekedahl avflyttade 1769 till Bäck i Stora Åby socken. I domboken från sommartinget 1772 finns antecknat att Karin Andersdotter utspritt något rykte om en annan kvinna och fick därför böta.

Jöns Stubbe	(1690), f.d. soldat
Marita Persdotter	(1706)

Jöns Stubbe hade varit soldat, okänt var och när. Han är inte omnämnd i födelsebok eller vigselbok för Ödeshögs församling, endast i död- och begravningsboken samt en husförhörslängd från 1760-talet. Jöns Stubbes hustru Marita Persdotter dog den 9 april 1769 på Stora Krokeks ägor, 62 år gammal. Nästa notis i dödboken meddelar att hans dotter, ryttarhustrun Ingrid Jönsdotter på Sjögetorps ägor dog den 17 april 1760, 33 år gammal.

Jag förmodar att Jöns Stubbe med sin hustru Marita bodde i ett torp, beläget i norr utmed vägen mot Stavreberg. Jöns Stubbe flyttade 1768 till Kanikenäs där hans son Jöns Jönsson var bonde. Han flyttade därefter till Lilla Krokeks ägor och dog där den 28 november 1772 av ålderdom, 82 år gammal.

Dödboken omtalar vidare att den 1 september 1777 avled socknemannen Jöns Jönsson Stubbe i Hålan av vattusot i en ålder av 56 år. Han och ryttarhustrun Ingrid Jönsdotter på Sjögetorps ägor var således barn till Jöns Stubbe och hans hustru, men jag kan inte hitta flera uppgifter om denna familj. Det kan ligga nära till hands att gissa på någon koppling till gården Stubben i Heda socken.

Stugan där Jöns Stubbe bott kallades sedan Stubbastugan och den blev omtalad i domboken år 1769, se mera härom ovan under Per Jönsson och Brita Eriksdotter.

Peter Andersson	1746-08-08, torpare
Sara Gudmundsdotter	1736-04-02, död av värk 1798
Dottern Maja	1779-10-30, död av venerisk sjuka 1807

Peter och Sara vigdes 1764. Peter uppgavs då vara från Skrädeberg och Sara från Rödebol. Peter var son till torparen Anders Persson och Anna Arvidsdotter i Skrädeberg. Sara uppgavs vara från Rödebol och var då troligen dotter till bonden Gudmund Jonsson i Rödebol. Peter var först torpare på Skrädebergs ägor. De var också brukare av en gård i Stora Krokek vid mitten av 1780-talet. De upphörde troligen med gårdsbruket den 14 mars 1787 och hade då stora skulder, se nedan.

Ur domboken från sommartinget 1785 hämtas att bonden Johan Svensson i Gårdshult hade instämt Peter Andersson med anledning av en skuld på två riksdaler och 42 skilling. Detta enligt en skuldsedel från den 16 december 1783. Rätten ålade Peter att betala.

Vid hösttinget 1786 hade bönderna Lars Eriksson i Amundeby och Anders Håkansson i Tyrsabol instämt bonden Peter Andersson i Stora Krokek med yrkande att utfå skatten för den ¼-dels hemman som han brukade i Stora Krokek. Målet uppsköts till vintertinget 1787 och då ålades Peter Andersson att betala dels en skatterättsavgift på sex riksdaler 24 skilling och dels husröteavgift på 33 riksdaler.

Rätten konstaterade samtidigt att Peter Andersson saknade medel och inte hade någon möjlighet att betala skulderna. Vi kan anta att Peter och hans hustru hade ett strävsamt och fattigt liv.

De kom till Sunneryds ägor under 1790-talet. Sara dog av värk 1798. En dotter till dem, Maja, dog 1807 av venerisk sjuka. Peter var fattig och gick omkring och tiggde i bygden. Han dog den 29 december 1810 av ålderdom, 81 år gammal. En brorson var Anders Samuelsson i Stora Krokek, vilken var närvarande vid bouppteckningen den 7 januari 1811. Hela Peters efterlämnade kvarlåtenskap värderades till 23 riksdaler.

Vid storskiftets genomförande i Stora Krokek delades gården i två halvgårdar, vilka hade två delägare vardera. Den östra halvgården ägdes av Jonas Persson och Måns Nilsson och den västra av Lilja och Magnus Jakobsson. Husen låg väl samlade på en plats som ungefär kan sägas vara den tomt som Gösta och Ulla Kall bodde på år 2000. Gårdsbrunnen låg norr om vägen.

Måns Nilsson	1756-03-12, bonde på ¼ mtl i Stora Krokek,
Katharina Nilsdotter	1768-11-01,
Barn: Peter Svensson	1788-04-02, död av fallandesot 1807
Maja Stina	1790-09-26,
Jonas	1801-12-02,
Nils	1805-09-29, död i rödsoten 1808

Måns var son till Nils Herrbrander och Brita Jonsdotter i Hårstorp. Katharina var dotter till Nils Persson och Maria Håkansdotter i Fogeryd. Måns och Katharina gifte sig 1790. Katharina Nilsdotter hade en son, Peter

Svensson, innan hon gifte sig med Måns Nilsson. Fader till Peter var Sven Nilsson i Disevid. Se mera härom nedan. Måns Nilsson utflyttade med sin familj troligen 1810 till Rossholmen.

Måns Nilsson förekommer omnämnd i domboken under åtskilliga mål. Här nedan återges i korthet en del av vad som förekommit vid tinget.

Rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd, Nils Nilsson i Kulltorp, Johan Nilsson i Kushult, Peter Nilsson i Rossholmen och deras svåger Jonas Persson i Börstabol hade till höstetinget 1790 instämt deras moder, änkan Brita Jonsdotter i Börstabol och hennes son, bonden Måns Nilsson i Stora Krokek. Deras yrkande var att de måtte åläggas att med ed intyga riktigheten av den efter deras fader, avlidne Nils Nilsson Herrbrander i Börstabol förrättade boupptecknin gen.

De yrkade också att Måns Nilsson skulle styrka lagligheten av det av testamente som Nils Nilsson Herrbrander i livstiden till hans förmån upprättat. I annat fall skulle testamente förklaras ogiltigt. Rättens utslag är inte känt. Ärendet var flera gånger inför rätten.

Bonden Måns Nilsson i Stora Krokek hade till sommartinget 1790 instämt drängen Håkan Persson i Klämmestorp om att utfå fem riksdaler 14 skilling för auktionsinrop i Börstabol den 2 oktober föregående år med ränta och rättegångskostnader. Parterna inställde sig vid upprop och svaranden erkände skulden och rätten förklarade Håkan Persson skyldig att inom 14 dagar härefter betala skulden.

Måns Nilsson förekom i flera tvistemål 1791 tillsammans med Jonas Persson i Börstabol. Målen slutade i förlikningar. Det var till en del fråga om arvstvist. Vid vintertinget 1802 förekom vid rätten en testamentstvist mellan bönderna Jonas Jonsson i Prästorp och Måns Nilsson i Stora Krokek samt bonden Peter Håkansson och dennes son Jonas Persson i Fogeryd.

Vid vintertinget 1791 förekom ytterligare ett mål mellan bonden Måns Nilsson i Stora Krokek och bonden Jonas Persson i Börstabol. Målet rörde skatterättsavgift för 1/4 Stora Krokek. Det slutade i förlikning.

Vid vintertinget 1802 förekom vid rätten en testamentstvist mellan bönderna Jonas Jonsson i Prästorp och Måns Nilsson i Stora Krokek samt bonden Peter Håkansson och dennes son Jonas Persson i Fogeryd.

Bonden Måns Nilsson i Stora Krokek hade till vintertinget 1802 instämt bonden Nils Olofsson i Ugglehult för ett auktionsinrop i Södra Bråten den 19 september 1801 om fem riksdaler.

Skattebonden Måns Nilsson i Stora Krokek hade till sommartinget 1805 instämt sin granne, skattebonden Jonas Eliasson, med yrkande om ersättning för två nötkreatur som Jonas förlidet år olovligen skulle ha släppt in på deras samfällda bete. Eliasson nekade till angivelsen. Käranden begärde då anstånd för ta fram bevis. Målet uppkom på höstetinget 1805. Parterna var då förlikta varför målet nedlades. Måns Nilsson hade i något mera mål instämt Eliasson angående skuldfordran men även där hade målet slutat i förlikning.

Från tinget 1805 förekommer ett mål där det hävdas att Måns Nilsson misshandlat styvsonen Peter. Uppgifter från grannarna pekade på att Peter blivit misshandlad. Nils Lilja, f.d. granne berättade att Peter blivit fördärvad

genom för mycket aga, *helst de flera gånger slagit honom, dels med vedträn, dels med piskor och det så hårt att gossen ofta klagat för Lilja och sagt sig inte se någon annan utväg än att göra av med sig*.

Det hade inträffat att Peter fått stryk när han bett att få mera mat. Det hävdades också att pojkens fallandesot uppkommit genom för hård aga. Rätten konstaterade att pojken blivit utsatt för *en mindre behörig medfart från Måns Nilssons sida*.

Måns Nilsson blev inte åtalad för detta, eftersom målet egentligen handlade om underhållskostnader. Uppgifterna om aga hade därvid framkommit mera som en bisak.

Målet säger en hel del om barns dåliga rättstrygghet förr i världen. Aga var något vanligt förekommande och dessutom helt lagligt, bara det inte blev för mycket. Peter avled av fallandesot den 17 januari 1807. Här nedan följer ytterligare ett fall där Måns Nilsson varit vid tinget.

Vid sommartinget 1811 uppvisades ett inbördes testamente upprättat mellan Måns Nilsson och Katharina Nilsdotter i Stora Krokek. Av testamentet framgår att Katharina var kommen från Fogeryd och att hon hade någon arvslott kvar där, vidare att deras son Jonas skall ha 111 riksdaler och att deras båda döttrar skall få tillhopa 160 riksdaler. Testamentet upprättades i Stora Krokek 20 februari 1810 av Håkan Jonsson i Börstabol och bevittnades av Jakob Jonsson i Stora Krokek.

Kronolänsmannen hade vid sommartinget 1803 begärt att förra bonden Karl Persson i Stora Krokek som inte kunnat betala sina böter för uteblivande skulle straffas med tre dagars arrest på kronohäktet i Linköping. Denna person har tillfälligt bott i byn. Jag har inga närmare uppgifter om honom

Nils Lilja	1751 i Bjälbo, bonde, f d ryttare i Stava
Ingrid Bengtsdotter	1757 i Gränna,
Barn: Anna	1778-06-06, död 89
Stina	1780-01-14,
Peter	1782-07-20,
Katharina	1785-07-29, död 86
Anna Maja	1787-06-28, död 1789
Karl	1791-12-18,
Katharina	1794-05-21. gift med Peter Jonsson på Glasfalls ägor
Margareta	1797-06-08,
Anna	1803-03-07,

Familjen Lilja kom hit från Stava 1793. Nils var född i Bjälbo och hans bakgrund där är okänd. Han hade varit ryttare och bott med familjen i Stava ryttaretorp åren 1777 - 1793. Han var då gift med Maria Håkansdotter. Efter hennes död gifte han sig med Ingrid Bengtsdotter och flyttade till Stora Krokek, där de köpte en gård, ¼ mtl, i Stora Krokek . Enligt uppgift från flera mönstringar var han 6½ fot lång, över 190 cm.

Familjen Lilja flyttade från byn 1804 till Disevid i Heda. År 1807 avled Nils Lilja i Kulltorp av svullnad och värk, 71 år gammal. Ingrid

Bengtsdotter avled 12 april 1825 på Ödeshögs fattighus, 70 år gammal, av vattusot.

Nils Lilja är omnämnd i domböckerna på flera ställen, mest ifråga om skuldfordringar. Vid höstetinget 1795 hade livgrenadjären Nils Lilja i Stora Krokek instämt sin granne, bonden Magnus Jakobsson med yrkanden om att Jakobsson måtte böta samt ersätta skadan för det att Jakobssons fem oringade svin orsakat skada i Liljas slåtteräng. Yrkandena styrktes av vittnen, drängarna Peter Persson i Stora Krokek och Arvid Svensson på Svinåsens ägor.

Änkan Anna Persdotter i Stava hade till sommartinget 1802 instämt bonden Nils Lilja i Stora Krokek rörande ersättning. Lilja ålades av rätten att betala beloppet, 48 riksdaler.

Rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd hade till höstetinget 1802 instämt bonden Nils Lilja i Stora Krokek rörande skuldfordran av den 31 oktober 1801. Vittnen var Jonas Eliasson i Stora Krokek och Johan Ekegren.

Bonden Sven Jonsson i Stavreberg hade till höstetinget 1802 instämt bonden Nils Lilja i Stora Krokek rörande en skuld på 99 riksdaler samt ränta. Borgensåtagande var tecknat av rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek.

Nils Lilja i Stora Krokek hade till vintertinget 1805 instämt kronofjärdingsmannen Råstedt i Ersbola med krav på redovisning av flera skuldsedlar som Lilja lämnat till honom för indrivning. Råstedt förnekade att Lilja lämnat åberopade skuldsedlar till honom. Råstedt blev därmed frikänd från kraven, som uppgick till 477 riksdaler, motsvarande hans gårdsköp i Stora Krokek. Detta mål är något förvånande. Vad låg bakom Liljas stämning? Vart hade skuldsedlarna tagit vägen?

Bonden Peter Håkansson i Gumby hade till sommartinget instämt bonden Nils Lilja i Stora Krokek med yrkande att Lilja måtte åläggas att avflytta, eftersom han till Håkansson sålt sin gård, 1/4 mtl, i Stora Krokek. Håkansson krävde också att Lilja måtte åläggas betala ränta på köpeskillingen samt ersätta åverkan på löv- och barrskog. I en motstämning ställde Lilja motkrav på Håkansson.

Vid storskiftets genomförande i byn var Magnus Jakobsson en av de fyra bönderna i byn. Han och hans familj bodde endast tillfälligt i byn. Han kom från Skattegården i Ödeshög och hon kom från Tingstad.

Härutöver har det vid denna tid högst tillfälligt bott ytterligare tre eller fyra bondefamiljer i byn och de har inte medtagits här.

Vid vintertinget 1795 uppvisade lantmätaren Zetterstedt storskifteskarta med handlingar rörande Stora Krokek. Något klander hade icke inkommit men skiftet kunde dock ändå inte fastställas utan uppsköts till nästa ting. Vid sommartinget 1795 föredrog lantmätare Zetterstedt storskiftesförfarandet i Stora Krokek, vilket då stadfästes av rätten.

Jonas Kempe	1767, soldat, död 1789
Maria Jonsdotter	----
Dottern MajStina	1788-08--, död av bröstsjuka s å

Soldaten Jonas Kempe avlöste den tidigare soldaten Johan Ekedal i soldattorpet. Enligt uppgifter från mönstringen 1789 var Jonas Kempe fem fot och 11 tum lång ca 177 cm och hade tjänstgjort som soldat i 1½ år. Jag har inte kunnat få fram närmare uppgifter om Jonas och Maria. Maria gifte sig troligen med efterträdaren. Jonas dog 1789 och efter honom kom Peter Krok.

Peter Krok	1767-02-01 i Vireda, soldat
Maria Johansdotter	1768,
Dottern Maja Stina	1792

Peter Krok och Maria gifte sig 1792. Hon uppgav vara soldatänka från Stora Krokeks ägor och därmed kan vi anta att hon var änka efter Jonas Kempe ovan. Han uppgavs vara smålänning och ca 168 cm lång. Familjen flyttade omkring 1810 till en backstuga på Börstabols ägor, troligen på Jonas Håkanssons ägor. Maja Johansdotter var sjuklig och blev blind mot slutet av sin levnad. Hon dog 1842. Peter Krok dog 1843.

Stefan Jönsson Törngren	1717-02-28 i Gränna, torpare, f d soldat
Maria Andersdotter	----,
Barn: Jonas	1779-01-16,
Maria	1780-10-30,
Anders	1782-12-09,

Stefan var sannolikt son till Jöns Kullberg och Annika Staffansdotter i Bunnström, Gränna socken. Han var först gift med Anna Danielsdotter, dotter till Daniel Svensson och Ingrid Jönsdotter på Staffanstorps ägor. Stefan och Anna kom till Gyllinge soldattorp omkring 1738. I början av 1760-talet flyttade de till Holkabergs ägor. Där dog Anna 1776.

År 1777 gifte Stefan sig med Maria Andersdotter från Klämmestorps ägor. Flera barn ytterligare föddes i det nya äktenskapet. Omkring 1780 flyttade de till Stora Krokeks ägor och efter ytterligare några år flyttade de tillbaka till Klämmestorps ägor.

År 1790 *dog den blinda rotegubben, avskedade soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal*. Då bodde han på Kulhults ägor. Se närmare under Gyllinge och Kulhult.

Jonas Eliasson	1753- i Adelöv, bonde, änkoman,
barnen Håkan	1776, död av slag 1805,
Stina	1785, död av bröstfeber 1801
Maja	1794, död av bröstfeber 1801

Jonas kom hit omkring år 1800 med sina tre barn från Äskeryd i Adelövs socken. Han hade där varit gift med Ingrid Svensdotter, som dog i barnsbörd 1793. Jonas Eliasson dog 1807 av *vådlig händelse*. Vilket slag av händelse är okänt. Jonas Eliasson är flera gånger omnämnd i domböckerna i samband med tvistemål. Jonas innehade och brukade ¼. Flertalet av de

tvistemål som förekom vid häradsrätten och gällde Jonas Eliasson bestod av skuldfordringar.

I bouppteckningen efter honom fanns tillgångar för 317 riksdaler, därav fastigheten 1/4 mtl Stora Krokek för 277 riksdaler. Skulderna uppgift till 380 riksdaler, därav till Jöns Lantz för 200 riksdaler. Bland tillgångarna kan nämnas en färdvagn, en kärra, ett par järnskodda kälkar, ett par träskodda kälkar, tre bräddrögar, två ärjekrokar. Under kreatur upptogs två hästar, en ko, två får och två grisar. Eliasson efterlämnade två barn, sonen Elias, myndig, och Johannes, omyndig. De är inte upptagna i husförhörslängden. Möjligen bodde de i Adelöv.

Anders Samuelsson	1771-02-19, bonde,
Stina Danielsdotter	1775-07-17,
Barn: Peter	1801-10-08,
Anna Maja	1802-12-08,
Katarina	1804-11-05
Stina(Katharina)	1805-11-15, död av raf 1806
Karl Peter	1807-09-01, död av os i Holkaberg 1851,
Jonas	1811-05-10, död s å
Johan (Salomon)	1812-08-30, död s å av kikhosta
Johannes	1814-11-14,

Anders var son till bonden Samuel Andersson och hans hustru Katharina Johansdotter i Skrädeberg. Stina var dotter till bonden Daniel Johansson och hans hustru Maria Persdotter i Mark, senare Sunneryd. Anders och Stina gifte sig 1801. De bodde till en början i Skrädeberg, därefter i Norra Bråten och från omkring 1805 i Stora Krokek .

Här uppgavs de inneha och bruka ¼ mtl. Familjen flyttade 1819 till Visjö. En farbroder till Anders var torparen Peter Andersson på Sunneryds ägor. Sonen Karl Peter dog av os i Holkaberg på nyårsnatten 1850-51. Mera om honom finns redovisat under Holkaberg och Munkeryd.

Ur domboken för höstetinget 1809 har hämtats följande: *Efter ansökan av bonden Anders Samuelsson i Stora Krokek 1809 finner häradsrätten skäligt härigenom förordna nämndemännen välförståndiga Nils Nilsson i Ödeshög och Nils Eriksson i Brodderyd att efter alla vederbörandes sammankallande och i deras närvaro verkställa hägnadsdelning mellan sökanden och hans grannar i Stora Krokek.*

Om någon sådan hägnadsdelning har jag inte funnit några protokoll.

Vid vintertinget 1813 klagade bönderna Anders Samuelsson och Peter Månsson i Stora Krokek över att olovligt insläppta getter orsakat skada på deras gröda. Häradsrätten beslutade därför om vite och böter och skadeersättning om sådant ytterligare skulle inträffa. I denna fråga var tydligen Anders Samuelsson och Peter Månsson överens. Några år senare skulle närmast krigstillstånd uppstå mellan dem, se nedan.

Getter hade tidigare varit uppe till diskussion. Det var år 1765. Nu hade tydligen getter återkommit i byn.

Vid höstetinget 1815 förekom ett tvistemål mellan bonden Anders

Samuelsson i Stora Krokek och mjölnaren Johannes Persson vid Orrnäs kvarn, där Samuelsson krävde ersättning för tre tunnor linfröblandad säd som varit inlämnat till malning. Det framkom att eld utbrutit i kvarnen och att säden därvid blivit uppbränd. Rätten sade nej.

Söndagen den 4 augusti 1816 hade Anders Samuelsson varit på besök i Glasfallalyckan, ett torp beläget utmed vägen mot Glasfall. På hemvägen därifrån blev Anders överfallen av sin granne, Peter Månsson, och illa slagen och skadad. Mera härom kan vi läsa under Peter Månsson, se nedan.

Jonas Larsson (d.ä.) 1782-04-05, bonde,
Peter Jonsson 1789 i , från byn 35, g 1835, död 380213
H1)Katharina Jonsdotter 1780-05-21,
H2)Greta Nilsdotter 1796- i Svanshals, g 1822
Barn: Peter Johan 1805-11-18, "hör illa", bonde i Glasfall
Jonas 1809-04-11, död ?
Anders 1811-08-23, gift, bonde på Jansagården i Stora Krokek
Maja Katharina 1814-03-02, flyttat, okänt vart.
Johanna Lotta 1818-06-02, gift 1846 med Johan Lantz i Hårstorp
Maja Stina 1822-11-24, sjuklig, g m Peter Olander
Anna Brita 1824-12-12, g m Andreas Jonsson i Börstabol
Lovisa 1827-12-05, g m Johan Andersson, Bankaby ägor
Karl Fredrik 1830-01-07, skomakare, gift och bosatt i Munkeryd
Lena Greta 1837-09-09, g m skollär. Anders Aug.Andersson

Detta var en rörig familjebild, men så här är det. Jonas och Katharina gifte sig 1805. Jonas var son till bonden Lars Persson och hans hustru Maria Jonsdotter i Tällekullen. Katharina var dotter till bonden Jonas Håkansson och hans hustru Maria Jonsdotter i Börstabol. De bodde första tiden efter giftermålet i Tällekullen och sedan i Munkeryd. De kom 1810 till Stora Krokek där de innehade och brukade ¼ mtl. Katharina Jonsdotter dog 25 maj 1820 av håll och styng och Jonas ingick 1822 nytt äktenskap med Greta Nilsdotter.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Jonas Larsson för att han hade huggit av grenar på en ostämplad ek på sina ägor. Jonas Larsson dömdes därför att böta 10 riksdaler med stöd av Kongl Förordningen om skogarna i riket av den 1 augusti 1805. Han skulle också ersätta jägmästaren för dennes besvär med två riksdaler. Det var dyra ekgrenar kan vi nog tycka.

Jonas Larsson dog 10 februari 1831 av inflammatorisk feber.

Greta Nilsdotter, Jonas Larssons andra hustru, gifte sig 1835 med Peter Jonsson. Denne dog 1838 av lungsot. De innehade och brukade 1/8 mtl i byn. Greta uppgavs därefter vara på undantag. Hon dog 16 november 1850.

Av bouppteckningen efter Jonas Larsson 1831 framgår att han efterlämnade hustrun Greta Nilsdotter samt nio barn. Fem var från första äktenskapet och fyra från det andra. Det var Peter och Jonas, myndiga, Andreas, Maria Karin och Johanna Lotta. Från senare giftet sonen Karl Alfred, Maja Stina, Anna Brita och Lovisa.

Under köre- och åkerredskap upptogs bl. a. *en gammal färdevagn, en kärra med säte, en gammal hökärra, en gammal skogsvagn med åtta hjul, en gammal enbetsdrög, ett par gamla järnskodda kälkar och ett par oskodda dito, en gammal gödselbotten, två ärjekrokar, ett ressel, selar, tömmar, en manssadel med betsel. Vidare upptogs två hästar, en fölunge, två kor, en kviga, en kalv, sex får, två baggar, getter, ett svin. Under böcker upptogs en gammal söndrig bibel, en psalmbok.*

Fastigheten 1/4 mtl Stora Krokek upptogs till ett värde av 1000 riksdaler. Summa behållning 1063 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Håkan Jonsson i Börstabol och Jöns Nilsson i Glasfall. En fråga som uppstår här är bl. a. hur en skogsvagn med åtta hjul såg ut. Kan någon berätta?

Av bouppteckningen efter Greta Nilsdotter framgår att hon efterlämnade fem bröstarvingar, med första giftet Karl Fredrik nära 21 år, Maja Stina gift med skräddaren Peter Olander på Stora Krokeks ägor, Anna Brita gift med Andreas Jonsson i Börstabol, Lovisa 23 år, med sista giftet Lena Greta Petersdotter 13 år.

Bouppteckningen upptar rubrikerna Koppar, Järnsaker, I stugan, Trädsaker, Den avlidnas gångkläder: *en gammal kjortel med tröja, två kjortlar, två klädningar, en svart klädning, sju särkar, strumpor, två par skor, fem förkläden, ett ullkläde, tre schalar, två vita kläden, sex näsdukar, två mössor med stycken, summa sju riksdaler 40 skillingar. En ko till 14 riksdaler, ett litet hus 32 riksdaler, en liten gärdsgårdsbit. Summa tillgångar 86 riksdaler 18 skillingar. Skulder 36 riksdaler.*

Detta var ett kort utdrag ur bouppteckningen. Den var upprättad av Håkan Jonsson i Börstabol och Johan Alexandersson i Munkeryd

Peter Månsson	1787-04-01 i V Tollstad, bonde, g 1811
Anna Stina Jönsdotter	1792-03-02 i Lommaryd
Barn: Jöns Gustaf	1812-06-14, bonde i Gåsabol
Maja Charlotta	1814-06-10, gift o utfl. t Lakarp 1836
Karl Johan	1820-05-06, bonde i Öjan
Nils Peter	1826-04-16, övertog föräldragården
Johan Alfred	1832-04-10, blev bonde i Narbäck

Peter var son till bonden Magnus Andersson från V Tollstad, senare bonde i Mark, Ödeshögs socken. Anna Stina var dotter till bonden Jöns Nilsson o hans hustru Annika Petersdotter i S Ralingsås i Lommaryds socken. Ingen av dem hade någon tidigare koppling till Stora Krokek, vad jag nu vet.

De kom till byn 1811 och innehade och brukade ¼, den gård som Gustaf och Birgit ägde år 2000. Sonen Nils Peter övertog senare gården och Peter och Anna Stina satt på ett undantag. Anna Stina dog 1864 och Peter dog 1871.

Bouppteckningen den 31 aug. 1864, efter hustrun Anna Stina Jönsdotter från Stora Krokek, visade att hon efterlämnade maken Peter Månsson samt fem barn samt två barn efter den avlidnas son Johan Persson i Öjan, sonen Gustaf i Amundeby, sonen Anders i Frinnaryds socken, sonen Nils Peter i Krokek, dottern Maja Charlotta gm Johan Andersson i Lakarp, sonen Alfred

Petersson i Narbäck och två barn efter Johan Persson i Öjan vars rätt bevakades av Johan Alfred Petersson i Narbäck.

Boupptecknings upptog endast lösöre. Tillgångarna uppgick till 115 riksdaler, därav en ko för 35 riksdaler, en fåra med lamm sex riksdaler, gångkläder till 43 riksdaler. Utestående fordringar uppgick till 789 riksdaler, varför tillgångarna totalt blev 904 riksdaler.

Boupptecknings efter undantagsmannen Peter Månsson i Stora Krokek 1871 utvisade bl. a. att han efterlämnade sex barn, Jöns Gustaf Petersson i Amerika, sonen Anders i Vivstanäs, Nils Peter i Stora Krokek, Alfred i Narbäck, en son Johan från Öjan är död och efterlämnade en dotter, Emilia, vars rätt bevakades av Johan Andersson i Lakarp, en dotter Maria Charlotta gift med Johan Andersson i Lakarp. Tillgångarna bestod endast av personliga lösören och uppgick till 230 riksdaler.

Peter Månsson förekom då och då inför tinget. Kanske var han hård i affärer, kanske var han något hård i umgänget med grannarna, såg om sitt eget hus. Det är svårt att göra en personkarakteristik, men här kommer ett och annat från domböckerna som gäller Peter Månsson. Sedan får ni döma själva.

Bonden Peter Månsson i Stora Krokek hade till vintertinget 1813 instämt sin fader, bonden Magnus Andersson i Mark angående skuldfordran. Målet avfördes sedan parterna kommit överens.

Den 30 augusti 1816 hölls urtima ting i Ödeshög. Kronolänsmannen Svanbeck yrkade laga ansvar på Peter Månsson för att han söndagen den 4 augusti 1816 med hugg och slag överfallit sin granne, bonden Anders Samuelsson. Han hade därvid gett honom flera blånader och blodviten. Vidare hade han för tre år sedan vid snöplogning på allmänna landsvägen fattat tag i Anders Samuelssons näsa och vridit runt.

Peter Månsson erkände att han vridit näsan på Anders Samuelsson men förnekade helt att han slagit honom den 4 i denna månad. Anders Samuelsson erinrade då om att han vid överfallet hade råkat bita Peter Månsson i vänstra pekfingret. Där uppvisade Peter Månsson en skada, nästan läkt. Denna skada uppgav Peter Månsson sig ha fått när han med fingret stött emot något.

Anders Samuelsson hade varit på besök på Glasfallalyckan och var på hemväg över Peter Månssons äng när han blev överfallen. Hans skador besiktigades av grannar samma dag och då beskrevs han ha *två hål i huvudet varifrån blodet rann, han hade blodviten i ansiktet, vänster axel uppsvälld med några blånader, vänster arm svullnad med blodsår, vänster sida svullnad med blånader, högra axeln svullnad med blånader, på högra armen nära axeln ett stort blodvite. Emellan armbågen och handen var mycket uppsvullet med flera blå fläckar som av slag orsakats. Högra fotknylan uppsvullnad, även med ett blodvite, på vänstra benet ett mindre blodvite. Han klagade över värk i sidan men på grund av svullnaden kunde inte kontrolleras om några ben var brutna. Senare besiktigades han av även av kirurgie magistern J P Enroth i Gränna med samma beskrivning.*

Anders Samuelsson begärde att hans vittnen skulle höras, bönderna Jonas Håkansson och Jöns Persson i Börstabol, Jonas Persson och Jonas Larsson i Stora Krokek, förre livgrenadjären Ärlig och hans hustru Brita Jonsdotter på

Stora Krokeks ägor, bonden Peter Månsson i Klämmestorp, torparna Nils Larsson och Peter Krok på Börstabols ägor samt torparen Karl Krusberg på Stavrebergs ägor. Det var många vittnen, men inget av dem hade sett själva överfallet. De hade enbart efteråt sett skadorna. Vi kan se vad några av dem hade att berätta.

Jonas Håkansson och Jöns Persson kom en stund efter slagsmålet till platsen där slagsmålet skett. De såg där mycket blod och hår på gräset. De gick då hem till Peter Månsson. Denne var då sysselsatt med att sätta ok på en gris. Han hade en skada på ett finger, täckt med ett blad av ett slag som Jonas sett på platsen för slagsmålet. Peter Månsson nekade till att ha slagit Anders Samuelsson, men direkt till denne sade Peter Månsson *Jag skall knipa dig*.

Målet blev uppskjutet till ordinarie hösttinget och då hördes Johan Ärlig och hans hustru Brita Jonsdotter. Om henne framfördes att hon inte kunde höras eftersom hon var *fjollig och mindre vetande*. Denna uppgift kom sannolikt från Peter Månssons sida som kanske ville slippa detta vittnesmål. Ärlig och hans hustru hördes båda och de berättade att de inte sett själva slagsmålet men att de hört Peter Månsson tidigare uttala att han skulle slå Anders Samuelsson så att denne skulle bliva liggande sjuk. Sedan när han blivit frisk skulle han få lika mycket stryk igen och därefter skulle detta fortsätta två gånger om året så länge Anders Samuelsson bodde kvar här i Stora Krokek. Johan Ärlig och hans hustru hade den 4 augusti sett Anders gå bortåt Glasfallalyckan och han var då ”helbrägda” men när han senare kom hem var han illa slagen. Peter Månsson som samtidigt kom hem hade då en skada på ett finger som han omlindat med ett väpplingeblad och han var även blodbestänkt på byxorna.

Johan Ärlig uttalade också en rädsla för att Peter Månsson efter detta vittnesmål skulle överfalla honom och *slå honom i lönndom*. Brita Jonsdotter berättade dessutom att Peter Månssons hustru en tid efter slagsmålet hade lovat dem ersättning med villkor att de skulle tiga om vad de hört och sett i denna sak.

Peter Månsson nekar inte till sina uppgifter vid samtal med Ärlig men menar att det varit skämt, helt utan allvar. I övrigt nekade han till att ha slagit Anders Samuelsson, men erkände näsvridningen.

Kronolänsmannen sade sig känna till att Peter Månsson hade bristande kunskaper i kristendomsläran och yrkade att han skulle få undervisning häri och att han därefter måtte med ed värja sig från åtalet.

Den 29 november 1816 kom rättens utslag. Däri konstaterades att näsvridningen vid snöplogningen icke kunde tas upp till prövning eftersom åtal skulle skett inom två år. Återstod för rätten att bedöma var således slagsmålet den 4 augusti 1816. Rätten konstaterade att något åsyna vittne till slagsmålet inte fanns. Men att en längre tids ovänskap varit rådande mellan dem, att Peter Månsson vid en träta förra vintern på Krokeks gärde yttrat till Anders Samuelsson: *Du helvetes gnista, tror du inte jag skall knipa dig*.

Efter slagsmålet hade Peter Månsson haft blodstänk på byxorna. Vidare hade han enligt vittnen uttalat att han skulle slå Anders så att han skulle bli sjuk och att han därefter skulle fortsätta två gånger om året så länge de var gårdsboar. Vidare att hans hustru försökt förmå Ärlig och hans hustru att tiga om vad de hört. Detta var något av rättens konstateranden.

Men *enär sanning ej annorledes kan utrönas förelägges Peter Månsson,*

där han så gitter, edligen betyga att han icke överfallit och slagit Anders Samuelsson. Med denna edgång lämnades han betänketid till nästa ting då han försedd med betyg från sin själasörjare om undervisning om edgångens vikt och värde. Jag har inte funnit något slut på detta mål. I saköreslängden för hösttinget 1818 är Peter Månsson antecknad för uppropsförseelse, vilket han fick böta för. Det tyder på att han inte inställde sig vid tinget. Det tycks som om Peter Månsson klarat sig från detta utan påföljd. Konstigt nog.

Vid vintertinget 1819 hade bonden Peter Persson i Öninge instämt Peter Månsson i Stora Krokek med yrkande om återbetalning av tio riksdaler som Peter Månsson tagit för mycket betalt av Peter Persson vid överlämnandet av ett förmynderskapsuppdrag. Peter Månsson erkände och rätten ålade honom att genast återbetala beloppet.

Vid höstetinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Peter Månsson och Johannes Persson, båda från Stora Krokek för att de fällt ekar men inte barkat dem. Enligt en kunglig förordning från 1775 skulle ekar barkas samma dag de blivit fällda. Båda fick böta och dessutom betala jägmästaren för dennes besvär i saken. Det hjälpte inte att Peter Månsson försökte förklara att det inte fanns någon som ville köpa barken.

År 1824 hade kronolänsmannen Söderström instämt Peter Månsson för att denne hade torkat lin hemma i sin bostad. Sådant var förbjudet. Peter Månsson förklarade att han endast hade torkat så liten mängd lin och att han därför inte skulle dömas. Kronolänsmannen nedlade då sin talan och Peter Månsson gick fri, men han fick i stället böta för att han inte inställt sig vid förra tinget, då målet första gången var uppe.

Vid vintertinget 1830 hade bonden Anders Larsson i Tällekullen och torparen Karl Persson på Östra Haddåsens ägor instämt Peter Månsson och krävde honom på ersättning för att hans kreatur i augusti 1829 hade nedtrampat och uppätit en rågfälla på Vantekullens ägor. Målet uppsköts till sommartinget 1830. Flera vittnen hördes, bl.a. Johannes Persson och hans hustru Stina Jonsdotter i Vantekullen. Det framkom att det var Peter Månssons kreatur som genom en nedfallen gärdesgård kommit in på rågfällan. Peter Månsson hade sommaren 1829 brukat 2/9 Gåsabol, som ägdes av livgrenadjären Asks sterbhus. Peter Månsson hade därefter troligen köpt denna hemmansdel. Rätten beslutade att ålägga Peter Månsson ersätta skadorna som hans kreatur vållat.

Vid hösttinget 1830 var det dags igen. Då hade Peter Månssons kreatur kommit in på Gåsabols sädesgärde och gjort skador på lin som varit upphängt för torkning. Det var torparen Lars Bäckman och bonden Vissman som drabbats. Peter Månsson kunde inte neka till det inträffade och han ålades att betala för skadorna.

Vid vintertinget 1846 förekom ett tvistemål mellan Jonas Jonsson i Sunneryd och Peter Månsson i Stora Krokek rörande ett parti hö, halm och säd som Peter Månsson tillgripit i Stora Smedstorp. Jonas Jonsson hade köpt det tillgripna på en utmätningsauktion förliden sommar. Hur det kommit i Peter Månssons hand är okänt. I rättens utslag ålades Peter Månsson att omedelbart betala värdet samt att för självförpantning plikta sex riksdaler samt att med sex riksdaler betala rättegångskostnaderna.

Vid sommartinget 1842 förekom ett tvistemål mellan Peter Månsson i Stora Krokek och Hans Peter Emanuelsson i Öjan. Peter Månsson yrkade att Emanuelsson genast skulle överlämna åtkomsthandlingar rörande fastigheten ¼ mtl Östra Kulltorp som han sålt till Peter Månsson. Detta för att Månsson skulle kunna få lagfart. Han krävde också att Emanuelsson skulle böta och ansvara för det han sedan affären var uppgjord bortfört från Kulltorp en dubbellås till stugan, en båtshake, tre tjog trinnor, en källevåg och 11 ekar.

Stämningen ogillades delvis av rätten men utslaget löd: *Emanuelson förpliktas vid böter av sex riksdaler 32 skillingar att inom en månad från denna dag till käranden avlämna nödiga åtkomsthandlingar*.

Jakob Jonsson	1765-08-18 i Adelöv, bonde, död 1824
Maja Nilsdotter	1773-03-14 i Linderås
Jonas	1804-02-06, torpare på Stora Krokeks ägor
Anna	1805-10-31, g m bonden Jonas Larsson (d.y.) St Krokek
Sara Lena	1809-03-07, g m bonden Jonas Jonsson i Stora Krokek,
Maja Stina	1814-05-14, g m bonden Johannes Persson i Sjögetorp

Jakob var född i Äskeryd i Adelövs socken men närmare uppgifter saknas. Maja var dotter till bonden Nils Eliasson och hans hustru Sara Månsdotter i Spinkarp, Linderås socken. Jakob och Maja gifte sig 1801 och kom då till Stora Krokek, där de innehade och brukade ¼ mtl.

Den 24 april 1820 upprättades ett torpkontrakt där Jakob Jonsson och hans hustru Maja på sitt norra gärde upplät *en park uti fyrkant omkring de där uppförda hus, utmärkt med stenar* till skräddaren Anders Andersson och hans hustru Maria Persdotter, för dem i deras livstid, mot en årlig avgift av fyra riksdaler banko om året, att betalas varje år den 29 september.

Jakob Jonsson dog 1824 och i bouppteckningen efter honom upptogs tillgångar för 847 riksdaler, därav fastigheten, 1/4 Stora Krokek för 666 riksdaler. Han efterlämnade änkan Maria Nilsdotter samt med henne barnen Johanna 18 år, Sara Lena 15 år och Maja Stina 11 år. Sonen Jonas nämndes inte i bouppteckningen.

Sonen Jonas blev torpare, först på Börstabols ägor, senare på Stora Krokeks ägor. Se härom längre fram. Dennes son blev skräddare och bodde på Stora Krokeks ägor, se längre fram.

Vid vintertinget 1833 inlämnades till rätten ett undantagskontrakt, där Maria Nilsdotter som förtida arv upplät sin del av gården till sina barn, varemot hon förbehöll sig vissa undantagsförmåner. Detta kontrakt upprättades och underskrevs i Stora Krokek den 4 maj 1832.

Undantagsänkan Maria Nilsdotter i Stora Krokek avled den 29 december 1850.

Vid sommartinget 1789 inlämnades ett inbördes testamente, upprättat av torparen Peter Månsson och hans hustru Sara Jonsdotter på Stora Krokeks ägor. Peter låg då till sängs och var skröplig. Han avled den 8 juni samma år

av lungsot. Dessa makar är inte nämna i kyrkoböckerna och var kanske tillfälligt boende på ägorna.

Johannes Krok	1774-08-05 i Stora Åby, livgrenadjär
Katharina Danielsdotter	1760-07-22 i Linderås
Maja Stina	1804, död 1809 av tärande sjuka

Efter att familjen Peter Krok avflyttat omkring år 1800 kom en ny livgrenadjär till Stora Krokeks soldattorp. Han fick också heta Krok. Johannes var troligen son till Johan Johansson o Katharina Jönsdotter på Bonderyds ägor i Stora Åby. Katharina var dotter till Daniel Jonsson och Maria Israelsdotter i Krogen, Linderås.

De bodde förmodligen först i Stora Smedstorp. Där föddes nämligen dottern Maja Stina den 1 november 1804. Johannes hette då Johannes Jaensson och detta var tydligen innan han blev livgrenadjär. Det blev han förmodligen året därpå. Dottern Maja Stina dog av tärande sjuka den 23 november 1809. De hade sedan några år en fosterdotter, Inga Katharina, född som oäkta barn i Lilla Krokek 1812-12-07.

Dessutom bodde hos dem en piga, Anna Jönsdotter, född i Kalmar län 1780. Hon kom från Spinnhuset 1817. I husförhörslängden skrivs hon ”straffad för stöld”. Inga Katharina bodde senare i Mark i Ödeshögs socken men Anna Jönsdotter flyttade troligen från socknen efter några år i Stora Krokek.

Johannes och Katharina hade således inga egna barn. Johannes dog vid endast 46 års ålder. Den 8 maj 1815, efter moget övervägande, skrevs i livgrenadjärstugan på Stora Krokeks ägor ett inbördes testamente *där den efterlevande skulle utan klander från släktingar få överta all egendom.* När så Johannes avled den 26 mars 1820 av lungsot letade Katharina fram papperet och inlämnade det till häradsrätten. Vid sommartinget 1820 den 26 maj upplästes testamentet.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt livgrenadjären Krok från Stora Krokeks ägor med påståendet att Krok hade uraktlåtit att barka fem ekar som han fällt på sitt torp. Det var stämplade ekar som han fick fälla men de skulle barkas samma dag som de fällts, enligt en kunglig förordning från 1775.

Krok förklarade inför rätten att han huggit ekarna på rusthållarens begäran, och han trodde sig inte ha någon skyldighet att barka dem. Häradsrätten uppsköt målet för att Kroks rusthållare skulle höras. Jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Johannes dog av lungsot 1820 och begravdes med militär hedersbevisning. En ny soldat kom hit, Anders Krok, se längre fram. Katharina gifte sig 1826 med Bengt Persson på Stora Krokek s ägor se nedan). Katharina dog av slag den 7 mars 1833 på Stora Krokeks ägor.

Boupptecknigen efter Johannes krok 1820 upptog tillgångar för 99 riksdaler, skulder för 79 riksdaler. Under kreatur upptogs en ko, ett får med lamm och ett får utan lamm, en bagge. Några odlingsredskap eller körredskap upptogs ej. Han efterlämnade hustru men inga bröstarvingar.

Det kom en ny livgrenadjär till stugan och Katharina flyttade till en backstuga på Stora Krokeks ägor, kanske den stuga som låg ett par hundra meter norr om soldattorpet. Hon gifte sig senare med torparen Bengt Persson. De bodde troligen kvar i backstugan och Katharina dog av slag den 7 mars 1833.

Bengt Persson 1776-07-17 i Trehörna, inhyses
h Katharina Danielsdotter 1760-07-22 i Linderås,
H Maja Hansdotter Porslin 1770,
D Johanna Porslin 1811-03-26,

Bengt Person kom från Västra Tollstad till Stora Krokek 1826 och gifte sig detta år med Katharina Danielsdotter, änka efter Johannes Krok, se ovan. Bengt Persson skrivs som inhyses på Stora Krokeks ägor. Katharina Danielsdotter dog 1833 och här följer ett utdrag ur bouppteckningen:

Bouppteckning den 18 mars 1833 efter hustrun Katharina Danielsdotter på Stora Krokek s ägor som avled 7 mars och efterlämnade änkomannen Bengt Persson dock utan bröstarvingar. Bouppteckningen upptog följande: ***Koppar,*** *två pannor,* ***Järnsaker****: en gammal gryta med grepe, ett grytlock, en liten brandhink, en liten bråpanna, en aln a järn, en gammal eldtång, en gottstång, två huggyxor, en gammal spade, en sämre spade, två gamla tälgknivar, två ullsaxar.* ***I stugan****: Ett gammalt väggur av trä, två gamla styrstolar, en taflestol, en gammalt skåp, två gamla korgar, en gammal kista, en gammal knäppharvel, en gammal kista med lås, ett gammalt skrin, en gammal lockastånna, tre gamla holkar, tre dito sämre, tre gamla byttor med lock, ett knop såll, två gamla lockbyttor, ett vattenämbar, tre gamla trädskålar, fyra gamla trädtallrikar, åtta gamla trädskedar, en gammal vävstol oduglig, två gamla vävskedar, en gammal låda, en gammal lockabalja.*
Säng och linkläder*: Ett gammalt täcke, en klut åkläde, ett gammalt blångarnslakan, tre gamla dito sämre, två gamla kuddar med dun i, ett gammalt åkläde bred, ett gammalt lakan.* ***Den avlidnas gångkläder****: en gammal randig klädning, en gammal randig kjortel, en gammal blå vadmalströja, två gamla randiga lintröjor, en gammal satinströja, en gammal vit sidentygsmyssa med stycke, ett par vita handskar, ett par gamla dito blå, en randig näsduk, en gammal ullsvep, ett par gamla strumpor, ett par gamla skor, tre gamla lintyger.* ***Diverse saker****: en gammal blecktratt, två buteljer, tre ü ull grov, tre ü nops garn, en bleckjumfru, ett kvarter av bleck, två gamla psalmböcker, en bok örtagårdssällskap, två par gamla handkardor, två gamla lerfat, två tallrikar och en skål, tre ü skakefallsgarn, fyra ü lin,*
Hus*: En stuga med förstuga och kök, två små får utan lamm.* ***Summa tillgångar****: 42 riksdaler.*
Gäld banko*: Till Sven Svensson i Stora Krokek för varor till begravningen, Nils Larsson på Börstabols ägor, till nämndeman Samuel Svensson i L Krokek, till Jonas Eriksson på Börstabols ägor för likkistan, till Håkan Jonsson i Börstabol, de fattigas 1/8 %, bouppteckningsarvode, tillsammans åtta riksdaler 26 s.* ***Summa behållning****: 34 riksdaler.*

Efter Katharina Danielsdotters död den 7 mars 1833 gifte sig Bengt Persson med Maja Hansdotter, änka efter förre livgrenadjären Sven Porslin i Porsarp. Hos dem på Stora Krokeks ägor bodde en tid också hennes dotter Johanna Porslin samt hennes oäkta dotter som också hette Johanna.

Bengt dog sedan 1840. Han uppgavs då vara fattighjon. Maja Porslin bodde som fattighjon kvar i byn men flyttade 1846 till Hårstorp.

I byn bodde då också i början av 1830-talet en son till henne, Hans Porslin. Han var år 1835 dräng i Tällekullen och dog där mycket tragiskt. Ur kyrkoboken hämtas om honom följande notering den 7 mars 1835:

Hans Svensson Porslin, dräng hos Johan Gustafsson i Tällekullen, född 24 mars 1804, fanns hängd i Tällekullen och blev efter häradsrättens utslag av skarprättaren till skogs förd och i ovigd jord nedgrävd, självmord, 30 år gammal.

Måns Davidsson	1758-05-31 i Gränna, torpare
Lena Håkansdotter	1769 i Gränna (1767-02-11 ?)
Barn: Johannes	1789-03-16, se nedan
Jonas	1791-03-30, död efter födseln,
Sara Lena	1797-07-29, se nedan
David	1800-09-07, död i kopporna samma år
Maja Lisa	1802-12-22, död i kopporna 1807 på Sunneby ägor,
David	1809-02-11, död 7/1 1810 på Stavrebergs ägor,
Peter	1813-05-05,

Måns var son till bonden David Månsson och hans hustru Kaisa Andersdotter i Åsmark, Gränna landsförsamling. Lena var möjligen dotter till bonden Håkan Persson och Sara Svensdotter i Ravelsmark. De gifte sig 1788 och var sedan bönder i Högaberg i Gränna socken. Där föddes sonen Johannes 1789 och sonen Jonas 1791, död strax efter födseln, vidare sonen Anders 1793.

De hade från omkring 1795 en gård i Stora Smedstorp. Där föddes två barn. De var därefter bönder i Lakarp och där föddes Maja Lisa 1802. Därifrån flyttade de troligen till Porsarp Där innehade de en gård om 1/16 mtl.

Det blev sedan många flyttningar. Måns är sedan antecknad som torpare på Stavrebergs ägor omkring 1806. Därifrån flyttade de enligt husförhörslängden till Stora Krokeks ägor. Dottern Maja Lisa dog i kopporna 1807 i ett torp på Sunneby ägor dit de hade flyttat. Året därpå, 1809, föddes David men denne dog 1810 i ett torp på Stavrebergs ägor.

Det är svårt att veta tiderna för deras flyttningar. Deras tid i Stora Krokek är också svår att ange. Kanske bodde de här i ett par omgångar.

Familjen flyttade före 1816 till en backstuga på Sunnesjö ägor. Från 1828 bodde de i en annan backstuga på Sunnesjö ägor och uppgavs vara utfattiga. Där dog Lena av bröstfeber det året.

Dottern Sara Lena tjänade som piga på olika håll. Hon dog den 29 april 1827 i Erstorp. Hon *fants död ute på gärdet om morgonen, kvävd av en köttbit, ogift, 29 år gammal*. Sonen Johannes, deras förstfödde, gifte sig inte. Han bodde kvar i hemmet och han dog den 27 juni 1833 i hemmet på Sunnesjö ägor.

Den 23 september 1835 dog Måns Davidsson på Sunnesjö ägor av ålderns bräcklighet. Han uppgavs vara fattig och hade ägnat sig åt att tigga.

Sonen Peter, den yngste i syskonskaran, var dräng i Sunnesjö vid tiden för faderns död. Han flyttade därefter till Stora Åby socken. Hans framtida öden känner jag inte. Han tycks ha varit den ende i barnaskaran som överlevde fadern. Detta var i sanning en tung och sorglig familjehistoria.

Anders Krok	1799-04-03 i Vireda, livgrenadjär
Maja Eriksdotter	1793-10-26 i Gränna,
Barn: Anders Kristofer	1822-04-01, till Linköping 1839
Johannes	1823-12-30, död 1824
Kristina Sofia	1825-01-15, g m Karl Magnus Jonsson i Visjö
Gustava	1827-04-21, död av rödsot 1839
Sven Peter	1830-12-20, livgrenadjär i V Husby
Eva Lotta	1834-04-03, g m Karl Johan Petersson i Sväm

Anders hade sina rötter i Vireda. Han var son till torparen Jöns Andersson och hans hustru Stina Hansdotter i Sundby, Vireda socken. Maja Eriksdotter kom från Målskog i Gränna och var dotter till Erik Jansson och Brita Andersdotter. Anders kom till soldattorpet i byn 1820 och gifte sig året därefter med Maja. Båda hade dessförinnan tjänat dräng och piga i Fogeryd.

Omkring 1850 flyttade Anders och Maja till Stavreberg. Barnen hade då lämnat hemmet. I början av 1860-talet flyttade de till Sunneryd. Där dog Maja 1873. Anders dog 1876. Mera om familjen Krok finns att läsa under Sunneryd.

I domboken 1830 finns uppgifter om en auktion i Havrekullen i december 1829. Auktionen pågick i två dagar och där var åtskilligt folk samlat. Där fanns också livgrenadjären Krok samt bonden Peter Nilsson från Stora Krokek och smeden Eklöv.

Den sistnämnde var överlastad av starka drycker båda dagarna och det uppstod oenigheter och bråk mellan dessa tre. Blessyrer utdelades och erhölls och kronolänsmannen Nelson hade instämt dem till tinget för att svara för sina brott. Målet fick uppskjutas eftersom Anders Krok var kommenderad till kanalarbete.

Det var förmodligen Göta Kanal som detta gällde. Målet uppkom vid nästa ting och då utdömde rätten böter för svordomar, okvädinsord, blodviten och blodsår. Peter Nilsson från Stora Krokek är okänd. Kanske bodde han här tillfälligt.

Någon tid omkr. år 1805 bodde på Stora Krokeks ägare en torpare som hette Anders Mattiasson, född 1781 i Heda. Han var gift med Maja Hansdotter, en bondedotter från Sunneryd. De hade två barn, Johannes född 1806 och Maja Stina född 1802. Hos dem bodde också hans fader, änklingen Mattias Andersson, född 1735 i Väversunda. De förekom omnämnda i några mål vid tinget, enligt följande:

Anders Olofsson i Egbola hade till höstetinget 1804 instämt torparen Matias Andersson och Anders Mattiasson (far och son) på Stora Krokeks ägor med anledning av skuldfordran sedan Matias Andersson av sin fader övertagit torpet utan markägarens samtycke.

Torparen Anders Mattiasson på Stora Krokek s ägor hade till höstetinget

1804 instämt bonden Lars Larsson i Sunneryd. Han krävde att denne måtte på grund av ett byteskontrakt om Stavrebergs och Sunneryds hemman åläggas att till Mattiasson erlägga 1/3 uti 1/8 av sistlidet års gröda å hemmanet Stavreberg, ävensom ersättning för tvenne timmerstockar som Larsson olovligen skulle ha tillgripit. Målet uppsköts för att bevisning skulle kunna visas.

Målet uppkom igen vid vintertinget 1805. Målet bestod egentligen av en arvstvist och handlade om Maja Hansdotters arv, 1/8 mtl, i Sunneryd. Målet slutade med att de båda tvistande fick dela med sig av kraven och ta var sin del.

Torparen Anders Mattiasson på Stora Krokeks ägor hade till höstetinget 1804 instämt bonden Abraham Jonsson i Stavreberg med krav på ersättning för det denne hade tillgripit och bortfört två timmerstockar. Rätten ansåg att något brott inte gick att bevisa. Var och en fick betala sina rättegångskostnader

En uppvisad handling vid vintertinget 1806 utvisar att Anders Mattiasson upplät sitt ägandes torp på Stora Krokeks ägor till drängen Jonas Samuelsson i Boeryd på åtta års tid för 136 riksdaler.

Jonas Samuelsson 1777- i Gränna, torpare
h Maja Andersdotter 1779-11-09,

Jonas och Maja gifte sig 1806 och båda uppgavs då vara från Stora Krokek. Jonas hade tidigare varit dräng i Holkaberg. Han var sannolikt son till Samuel Svensson o Kerstin Månsdotter i Boeryd i Gränna socken. Jag har inte lyckats få fram några uppgifter om Majas bakgrund.

De tjänade förmodligen båda i Stora Krokek när de gifte sig. Som framgått ovan hade de övertagit torpet efter Anders Mattiasson. Det var förmodligen ett förpantningstorp. Maja Andersdotter dog av bröstfeber den 13 april 1811. Jonas Samuelsson flyttade förmodligen från byn när kontraktstiden utgått, eller om han sålde förpantningsrätten.

Torparen Jonas Samuelsson i Stora Krokek hade till sommartinget 1806 instämt livgrenadjären Johan Friberg på Bankaby ägor rörande skuldfordran på 23 riksdaler. Friberg inställde sig inte.

Torparen Jonas Samuelsson på Stora Krokeks ägor hade till sommartinget 1813 instämt drängen Jonas Svensson i Lilla Krokek för det denne sistl. 4-edag jul i Samuelssons bostad under eder med hugg och slag överfallit honom och hans hustru och även beskyllt honom för att ha bortstulit en summa penningar från svarandens broder.

Jonas Svenson förnekade helt och hållet detta tillmäle varför Samuelsson anhöll att få sina vittnen hörda, drängen Anders Bengtsson i Lilla Krokek och Johan Andersson i Munkeryd. Jonas Svenson invände att Andeers Bengtsson var svagsint och Johan Anderson straffad.

Häradsrätten ställde flera frågor till Anders Bengtsson för att utröna huruvida han förstod sina skyldigheter som vittne samt vikten av de förbindelser en avlagd vittnesed medför. Anders Bengtsson gav dels inga, dels ganska ofullständiga och orediga svar. Dessutom visade en

doktorsattest att han genom ett fall skadat huvudet så att han stundtals besväras av yrsel och oredighet. Därför ansåg häradsrätten Anders Bengtsson icke vara skicklig nog att vittna.

Johan Andersson uppgav att han straffats för snatteri. Häradsrätten ansåg att han kunde höras, varföre han fick avlägga eden och erinrades om dess vikt. Han berättade att han jämte Anders Bengtsson för någon tid sedan var i sällskap med svaranden från en verkställd skjutsning då svaranden yttrade, att hans broder Samuel Svensson för att få reda på sina bortstulna pengar varit hos ***kloka gubben*** och att kärandens hustru misstänktes för tillgreppet av berörda pengar.

Jonas Samuelsson anhöll härefter om anstånd till nästa ting för att inkalla flera vittnen, vilket häradsrätten fann skäligt bifalla. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om. Det är intressant att här se att det i bygden då fanns *en klok gubbe* som tydligen *kunde se i det fördolda*.

1) Johannes Persson	1791-04-03, bonde, innehavare av ¼ mtl,
2) Johannes Larsson	1797-11-11 i V Tollstad, bonde,
h Lena Lisa Samuelsdotter	1797
Barn: Karolina	1719-05-08, död 1819 av torsken
Kristina Sofia	1820-12-16, död av slag 1822,
Klara Charlotta Maria	1822-12-16
Gustaf	1825-02-02

Johannes Persson och Lena Lisa Samuelsdotter kom till Stora Krokek 1819 från Visjö. Johannes var son till bonden Peter Persson och hans hustru Katharina Jaensdotter i Visjö. Lena var född i Västra Tollstad och hennes bakgrund känner jag inte. Johannes och Lena gifte sig 1817 och då uppgavs han vara skatteman i Visjö och hon piga i Sväm. Johannes dog i Stora Krokek den 9 juli 1820 av bröstfeber. Lena ingick nytt äktenskap 1821, med Johannes Larsson, född i Västra Tollstad 1797. De bodde kvar i Stora Krokek till 1825 då de flyttade till Sväm.

Vid höstetinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Johannes Persson för att denne fällt nio ekar men inte barkat dem. Enligt en kunglig förordning från 1775 skulle ekar barkas samma dag de blivit fällda. Johannes Persson fick böta en riksdaler och 32 skillingar för varje ek, sammanlagt 13 riksdaler 16 skillingar och dessutom ge jägmästaren en riksdaler 16 skillingar för hans besvär.

Johan Ärlig	1761-11-04 i Öggestorp, torpare, f.d. soldat i Gyllinge
H Brita Jonsdotter	1780-10-27 i Lommaryd
Barn: Johannes	1811-12-14
Nils Peter	1815-03-27, död av slag 1816

Johan Ärlig var soldat i Gyllinge från 1779 till omkring år 1810. Hans första hustru Ingrid Andersdotter dog 1807 och han gifte sig 1812 med Brita Jonsdotter från Ö Haddåsens ägor. De bodde där några år och flyttade sedan till Stora Krokeks ägor omkring år 1814.

Efter några år flyttade de tillbaka till Östra Haddåsen. Efter att Brita Jonsdotter dött bosatte sig Johan Ärlig på Stora Smedstorps ägor. Dagen före julafton 1828 *dog avskedade soldaten Johan Ärlig, fattighjon på Stora Smedstorps ägor, född i Öggestorp 1761, ihjälfrusen på natten, inte långt från sin hydda, 64 år gammal.*

Anders Andersson	1765-01-09, torpare,
Maja Persdotter	1780-11-12, d t Peter Abrahamsson i L Krokek
Johan Peter	1822-01-14,

Anders var son till Anders Håkansson och Lisken Svensdotter på Riddargårdens ägor i Ödeshög. Anders hade en tid varit sockenskräddare och bodde åren 1787-1814 i Börstabol. Hans första hustru, Stina Jönsdotter, dog 1814 och Anders flyttade därefter till Stora Krokek , gifte sig med Maja Persdotter och blev torpare. Deras torp var det s.k. Gärdet, som senare blev avstyckad och egen gård. I domboken för 1830 har intagits ett kontrakt om detta torp som upprättades 1820.

Den 24 april 1820 upprättades ett torpkontrakt där Jakob Jonsson och hans hustru Maja på sitt norra gärde upplät *en park uti fyrkant omkring de där uppförda hus, utmärkt med stenar till skräddaren Anders Andersson och hans hustru Maria Persdotter, för dem i deras livstid, mot en årlig avgift av fyra riksdaler banko om året, att betalas varje år den 29 september.*

Anders dog 1830 av förstoppning. Han hade flera gånger tidigare varit nära att dö av detta. Maja Persdotter dog 1864.

Om hennes föräldrar, Peter Abrahamsson och Stina Johansdotter, kan nämnas att de gifte sig 1780 och bodde några år på Lilla Krokeks ägor, sedan några år på Holkabergs ägor. Där dog Peter Abrahamsson 1794. Majas mor, Stina Johansdotter, bodde sedan hos sin dotter Maja på Stora Krokeks ägor fram till dess att hon dog 1838. Det kan också tilläggas att Majas farföräldrar var bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek.

Bouppteckning efter Anders Andersson företogs 26 juli 1830. Där upptogs en gemensam son, Johan Peter. Bouppteckningen nämner inget torpkontrakt. Den upptar två kor, en kalv, ett får med lamm, två baggar, en sogris, allt detta för 47 riksdaler. Vidare en stuva med förstuga och kök och en gammal bod, två småhus och en loge, detta till 34 riksdaler, vidare grödan på kålgårdstäppan till 10 riksdaler. Tillgångarna uppgick till 176 riksdaler, skulderna till 155 riksdaler, behållningen 20 riksdaler.

Jonas Larsson (d.y.)	1786-11-30 i Gränna, bonde
Anna Jakobsdotter	1805-10-31,
Barn: Johan Erik	1826-01-24,
Kristina Charlotta	1827-10-03, död i mässlingen 1829-03-05
Hedda Kristina	1829-10-04, död av slag 1829-12-18
Karl Anders	1830-12-03, död 1832-04-12 av bröstfeber,
Karl Anders	1833-07-16, död av kikhosta 1834-03-19
Karl Anders	1835-03-17, död av kikhosta 1836

Andreas	1835-03-17,
Hedvig Lovisa	1838-01-15,
Sven Peter	1841-01-29,

Som vi sett fanns det två Jonas Larsson i Stora Krokek, samtidigt. Båda var bönder. För att skilja dem åt kallar jag dem d. y. resp. d. ä. Jonas d.y. var son till bonden Lars Larsson och hans hustru Stina Jaensdotter i Högemålen. Han kom som dräng till Hårstorp 1822. Anna var dotter till Jakob Jonsson och hans hustru Maja Nilsdotter. Han och Anna ingick äktenskap 1825. De innehade och brukade sedan 1/4 i Stora Krokek . Familjen flyttade 1845 till Erstorp men ägde ändå gården i Stora Krokek under flera år efter flyttningen.

Anders Jonsson	1811-08-23, bonde på 1/16 mantal,
Kristina Johansdotter	1816-01-16 i Gränna
Barn: Johan August	1839-09-06, bonde i Stavreberg.
Karl Peter	1841-06-14, tog namnet Törnkvist, till Amerika
Anna Sofia	1844-06-17, död 541123 i rödsot
Frans	1847-11-15, död 541122 "
Emilia Mathilda	1851-06-03, död 541120 "
Viktor Vilhelm	1854-08-23, död 570925 ”
Karolina	1857-05-19, död 621122 i mässlingen
Frans Viktor Albin	1859-09-25, t Amerika 11 maj 1879

Anders var son till bonden Jonas Larsson d.ä. och hans hustru Katharina Jonsdotter i Stora Krokek. Kristina var dotter till Johannes Jansson och Brita Jönsdotter i Barnarp. Båda tjänade i Börstabol när de gifte sig 1839. De flyttade senare under 1839 till ett förpantningstorp på Stora Krokeks ägor.

År 1850 innehade de en gård om 1/16 mtl. Det är säkerligen förpantningen som ombildats till egen fastighet och som vid laga skiftet blev den gård som senare kallades Jansagården och ligger utmed vägen mot Stavreberg. Från början låg denna gård med sina hus ganska nära, norr om byns gamla hustomt.

Vid laga skiftet 1851 erhöll Anders Jonsson sina ägor i ett sammanhängande skifte i nordost utmed vägen mot Stavreberg och han ålades därvid att flytta sina hus till en ny tomt, 1700 alnar från den gamla tomten. I handlingarna kan vi läsa att flyttningen omfattade *en manbyggning med torvtak, en våning, inredd i stuga och kök med en eldstad med bakugn, 12 alnar lång, 7½ bred, fem alnar hög, vidare en ladugård med halmtak, 21 alnar lång, sju alnar bred 4½ hög, en bod 7 ¾ alnar lång, fem alnar bred, tre alnar hög, en källa och tio krusbärsbuskar.*

Anders och Kristina fick åtta barn. Fem av dessa dog i unga år. Tre av dem dog i rödsoten den 20, 22 och 23 november 1854. Av rödsoten dog också sonen Viktor Vilhelm tre år senare. Karolina dog i mässlingen 1862. Vi kan förstå att det var mycket gråt och klagan i detta hem. Tre söner klarade sig. Två av dessa, Karl Peter och Frans Viktor Albin, emigrerade till Amerika. De tog namnet Törnkvist. En sonson till Frans Viktor Albin är professorn i Washington, Truman Törnkvist.

Anders Jonsson dog 1896. Kristina flyttade därefter till grannbyn Lilla Krokek. Det kan tilläggas att innan hon gifte sig med Anders Jonsson hade hon varit piga i Stora Krokek, Gyllinge och Börstabol. När hon flyttat till Lilla Krokek efter makens död bodde hon troligen tillsammans med änkorna Greta Andersdotter Berg och Anna Maria Andersdotter Brodd. Kristina dog 6 mars 1898.

Av boupptecknigen efter Anders Jonsson 1896 framgår att han efterlämnade makan, Kristina Johansdotter samt tre barn. De var Karl Peter Törnkvist, i Amerika, Frans Viktor Andersson i Amerika, Johan August Andersson, avliden men hade sju barn, Ernst Hjalmar Johansson i Stavreberg, sondottern Klara Amanda Johansdotter i Stavreberg, sonsonen Karl Edvard Johansson i Amerika, sonsonen Knut Reinhold Johansson i Amerika, sondottern Jenny Aqvilina Johansdotter i Munkeryd, sondottern Selma Serena i Stavreberg, sondottern Anna Emilia i Stavreberg. Deras moder, änkan Anna Brita Magnidotter i Stavreberg bevakade deras rätt. Inventarierna 98 kronor och infordringar uppgick till 2149 kronor. Skulderna upptogs till 43 kronor, behållning 2106 kronor.

Den 16 april 1898 förrättades boupptecknig efter änkan Kristina Johansdotter från Lilla Krokek som avled 6 mars och efterlämnade som sterbhusdelägare, sonen Karl Peter Törnkvist och Frans Viktor Törnkvist, båda i Amerika, sonen Johan August Andersson, som i äktenskap med Anna Brita Magnidotter har sju barn, Karl Edvard Johansson, Knut Reinhold Johansson, Klara Amanda Johansdotter, Jenny Aqvilina Johansdotter, alla dessa i Amerika, vidare Ernst Hjalmar Johansson , Selma Serena Johansdotter och Anna Emilia Johansdotter, dessa tre boende i Stavreberg. Tillgångarna uppgick till 728 kronor, skulderna till 88, en behållning av 639 kronor. Några hus eller fastigheter ingick inte.
Sonen Johan August blev bonde i Stavreberg.

Vid laga skiftet 1851 i Stora Krokek fanns fem ägare och jorden delades då på dessa. Det var Anders Karlsson som ägde 3/8 mtl, Johannes Persson 1/4, Anders Jonsson 1/16 mtl, Peter Månsson 1/4 mtl och Johan Peter Andersson 1/16 mtl. Utflyttning hade då delvis redan skett. Detta rörde det s.k. Gärdet, ett torp som tillkommit tidigare men som nu bröts ut och fick bilda egen gård.

En utflyttning fick dock ske, den s.k. Jansagården, som då ägdes av Anders Jonsson, som ålades att flytta sina hus till ny tomt, 1700 alnar norrut från den förra tomten. En följd av detta skifte blev också att inga hus fanns kvar på den gamla hustomten i byn.

Vid sommartinget 1847 hade följande skrivelse hade inlämnats.
Undertecknade som nyttjar förmäla vår mäld vid Stava kvarn är ofta förhindrade genom Holkabergsbornas uppdämning vid deras sågkvarn, så att vi i svårt väglag nödgas att med vår mäld omkring tvenne mil färdas för att den mala, vilket vi önska undvika om förenämnde uppdämning ej skedde vidare utan att så mycket vatten finge framtränga fritt och obehindrat som

åtgår till Stava kvarnverk så länge det är tillgång till vatten och finner kvarnen mera än sågen till vår nytta.
Jan Andersson, Johan Alexandersson, Hans P Svensson, Hans Jonsson, åboar i Munkeryd.
Skrivelsen var vidare undertecknad av åboar i Öjan, Gyllinge, Staffanstorp, Kopparp, Lakarp, Börstabol, Stora Krokek , Hårstorp samt Gåsabol.

Anteckningarna i domboken ovan talar för sig själv. Det kan tilläggas att människorna i Holkaberg och Stava då och då tvistade om vattnets användning i Stavabäcken.

Per Gustaf Jonsson Olander	1821-07-22 i Örberga, torpare
Maja Stina Jonsdotter	1822-11-24,
Barn: Anders	1848-02-20, till Stora Åby 1876
Kristina Lovisa	1851-01-15, t Trehörna 1878
Karolina Josefina	1853-12-03, t Heda 1880
Tekla Matilda	1857-09-21, g 1882 m livgr. Svärm i Öninge
Karl August	1860-04-27, t Heda 1879

Per var från Örberga och hans bakgrund där är inte utforskad. Han var dräng i Sväm och träffade där Maja Stina Jonsdotter. De gifte sig och bodde till en början på Sväms Västergård De flyttade till Stora Krokek 1848. Per Olander var stenarbetare.

Han utförde grundarbetena när Stava missionshus byggdes 1866 och har säkerligen gjort grundarbetena till många hus i bygden från den tiden. Maja Stina dog 1890. Barnen hade då flyttat hemifrån. Per dog i Fattighuset i Ödeshög 1911.

Deras torp låg utmed vägen till Stavreberg, just invid gränsen mot Stavreberg. Det finns fortfarande en muntlig tradition om att platsen förr kallades Per Olanders. Det låg på Anders Jonssons mark. Maja Stina och Anders Jonsson var syskon.

Jonas Jonsson	1803-02-10 i Väderstad, bonde
Sara Lena Jakobsdotter	1809-03-07,
Barn: Maria Kristina K	1835-12-09
Anna Sofia	1839-07-06

Jonas var född i Väderstad och hans bakgrund är inte utforskad. Sara Lena var dotter till bonden Jakob Jonsson och hans hustru Maja Nilsdotter i Stora Krokek. Jonas flyttade hit 1834. 1835 gifte han sig med Sara Lena. De ägde och brukade 1/8 mantal. År 1842 flyttade familjen till Mark.

Vid sommartinget 1836 antecknades en lagfart på 1/18 mantal Stora Krokek som Jonas Jonsson och Sara Lena Jakobsdotter enligt köpe- och salubrev den 12 november 1835 köpt av Jonas Jakobsson och Stina Eriksdotter.

Vid sommartinget 1841 erhölls fastebrev för Jonas Jonsson och hans hustru Sara Lena Jakobsdotter på 1/8 mantal Stora Krokek som de köpt av Jonas Larsson och Johanna Jakobsdotter den 1 februari 1840 för kvitterade 1376 riksdaler.

Vid höstetinget 1843 anhölls om fastebrev för 1/4 Stora Krokek för Johannes Persson och hans hustru Stina Greta Johansdotter som de köpt av Jonas Jonsson och hans hustru Sara Lena Jakobsdotter för kvitterade 2800 riksdaler.

Sven Svensson 1794-09-16 i Stora Åby, torpare
Maja Lena Andersdotter 1798-03-01 i Stora Åby,
Barn: Johanna Maria 1825-05-19
Johan Erik 1826-01-24
Maja Lotta 1826-09-
Anders Johan 1829-01-29
Sven Peter 1832-03-26
Gustaf, Kristina och Karl 1834-08-09, trillingar, döda efter några timmar
Kristina 1836-05-07

Sven och Maja Lena kom till Stora Krokeks ägor 1826. De kom från Lilla Krokek där de bott någon tid. Där föddes Johanna Maria. Sven står där skriven som ”gifta drängen”. Han var son till Sven Jonsson o Maja Nilsdotter i Stora Moliden och hon var dotter till livgrenadjären Anders Hektor och hans hustru Ingrid Månsdotter på Halvarby ägor.

Sven var torpare men arrenderade under några år på 1830-talet 1/8 mtl. Sven dog av förkylning den 13 februari 1836. I dödsnotisen i kyrkoboken står: *Sven Svensson, hemmansbrukare i Kopparp och Stora Krokek, f 16/9 1794, gift med efterlevande hustrun Maja Lena Andersdotter, död av förkylning, 42 år gammal*. Maja Lena flyttade därefter med sina barn till Kopparp. De flyttade senare till Ödeshög och hon ingick där ett nytt äktenskap med Karl Håkansson. Familjen emigrerade 1852 till Amerika.

Bouppteckningen efter brukaren Sven Svensson i Kopparp 1836 visar att han efterlämnade hustrun samt tre barn, Anders Johan sju år, Sven Peter 4 och d Maja Lotta nio år, vars rätt bevakades av nämndemannen Samuel Svensson i L Krokek. Under köre- och åkerredskap upptogs *en gammal färdevagn, en skogsvagn, en kärra, två gödselbottnar, tre par kälkar, en ryss, två ärjekrokar, en harv, en åkervält. I stugan upptogs ett väggur, tre skåp, två soffor, ett bord, ett sängställe, ett litet matbord, fem gamla stolar, i Köket ett sättekar, ett vattenämbar, fyra gamla brännvinsfjärdingar, fyra byttor, tre baljor, en kärna, två små baljor, en bunke. Vidare upptogs två hästar, en stut, fem kor, en kviga, en kvigkalv, tre kättekalvar, sju får och två baggar, två getter och en getabock, en galtgris.* Tillgångarna uppgick till 496 riksdaler, skulderna till 298. Bouppteckningen gjordes av Jöns Nilsson i Lakarp och Israel Håkansson i Lakarp.

I domboken, sommartinget 1844 finns en notis, enligt följande:
Som jag, Maja Lena Andersdotter, är skyldig nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek en summa penningar, 400 riksdaler riksgäld, ger jag till täckande av denna skuld: Förpantningsskillingen för en torplägenhet på Ösjö Riddargårds ägor, värde 133,16, vidare en stuga med förstuga och kök, en bod och en ladugård med loge, tvenne lador, fähus, stall med vedskjul, tillhopa ett värde av 266 riksdaler, 32 skilling banco eller 400

riksdaler riksgäld, vilka är tillfullo betalda. Ösjö Riddargårds ägor den 11 maj 1844. Maja Lena Andersdotter.
Till ovannämnda antecknades följande: Ovanstående hus och förpantningsjord lämnar jag säljaren rättighet att fritt och obehindrat behålla och begagna så länge vi åtsämja.
Lilla Krokek 11 maj 1844: Samuel Svensson
Vittnen: Peter Larsson i Ösjö, Peter Andersson i Ösjö.

Anders Gomerus **1806-05-24 i Trehörna, bonde på ¼ mtl**
H Anna Charlotta Karlsdotter 1807 i Harstad,

Anders och Anna Charlotta kom till Stora Krokek från Rök 1842. De ägde och brukade ¼ mtl. De är okända förutom vad husförhörslängderna på 1840-talet uppger. De flyttade från Stora Krokek 1850 till Kulltorp. Där står de upptagna ”till hus”. Något år senare flyttade de till Rök och därefter har jag inga uppgifter om dem. De var tydligen barnlösa.

Johannes Persson 1805-01-13 i Gränna, bonde
Stina Greta Jonsdotter 1808-01-02 i Adelöv,
Barn: Stina 1833-09-20, (Kristina Charlotta)gift. till Amerika 1869
Johanna Sofia 1835-09-13, g m Johannes Larsson i Klöverdala
Johan Alfred 1838-01-23, gift, se nedan
Lena Maria 1841-07-30, t Amerika 4/9 1869
Anna Lotta 1844-04-29, "sårig", t Vireda 1876
Karl August 1846-12-05, "svagsint", se nedan
Karolina 1850-02-20, t Gränna 1873
Mathilda Lovisa 1850-02-20, t Amerika 4/9 1869
Ada Emilia 1853-01-31, t Amerika 4/7 1869

Denna familj hade bott på olika håll i bygden, Kopparp, Glasfall, Kulhult, innan de kom till Stora Krokek 1842. De hade dessförinnan bott i Kopparp. Johannes var son till Peter Danielsson och Maria Svensdotter i Barkarp, senare i Kopparp. Stina Greta var född i Sutarp och dotter till Johannes Jonsson och Anna Larsdotter, senare boende i Öjan. De gifte sig 1832. Då uppgavs han vara från Kopparp och hon från Öjan.

De ägde och brukade 1/8 mtl i Stora Krokek. Han dog av bröstlidande 1866. Fyra av barnen emigrerade till Amerika 1869. Dottern Lena Maria hade dessutom en oäkta son, Viktor Hjalmar f 1868 som också medföljde. Stina Greta Jonsdotter dog 1874 av bröstlidande. Sonen Karl August bodde vid sekelskiftet ensam kvar av familjen här i Stora Krokek. Han dog 1914. Han hade stått som ägare av 1/36. Johannes hade en broder, Sven Persson, i Kopparp.

Dottern Kristina Charlotta gifte sig 1861 med Karl Petersson från Skymmelsås i Gränna socken. De fick fem barn. År 1869 flyttade de med sina barn till Amerika.

Vid hösttinget 1843 anhölls om fastebrev för ¼ Stora Krokek för Johannes Persson och hans hustru Stina Greta Jonsdotter som de köpt av Jonas Jonsson och hans hustru Sara Lena Jakobsdotter för 2800 riksdaler.

Boupptеckningen den 2 mars 1867 efter hemmansägaren Johannes Pettersson, visar att han efterlämnade hustrun Greta Johansdotter samt nio barn, Johan, Kristina g m Karl Petersson i Skymmelsås i Gränna socken, Johanna g m Johannes Larsson i Klöverdala, Maria, myndig, Anna Lotta f 1844, Karl August, 20 år och svag till förståndet, Karolina och Matilda, f 1850, Emilia f 1853, dessa omyndigas rätt bevakades av rusthållaren Anders Petersson i Munkeryd.

Fastigheten 1/4 mtl Stora Krokek upptogs till 5000 riksdaler. Under rubriken Kreatur upptogs två kor och fyra får. Jordbruket var troligen avvecklat tidigare. Tillgångarna uppgick till 6443 riksdaler, skulderna 398 riksdaler, behållning 6045 riksdaler.

År 1850 bodde med pigor och drängar ca 65 personer i byn.

Anders Karlsson	1812-06-09 i Vireda, bonde
Maria Karlsdotter	1809-07-06 i Skärstad
Barn: Karl Gustaf	1838-11-26 i Vireda, bonde i Stora Krokek, se nedan
Johan August	1841-07-23i -"-, dömd för stöld, t Amerika 1867
Anders Magnus	1843-03-19 i -"-,t Amerika 1872, återkom 1901,
Hedda Kristina	1844-06-27 i -"-, gift och utfl. till Elmhult i Järsnäs
Maria Charlotta	1846-01-17, till Rök 1888, g m Herman Enander

Anders och Maria kom från Älmeberg i Vireda år 1850 till Stora Krokek. Han var son till Karl Roth och Maria Jaensdotter. Maria Karlsdotter var född i Skärstad och hennes bakgrund har jag ingen uppgift om.

Om orsaken till att Anders med sin familj flyttade från Älmeberg till Stora Krokek har uppgivits vara att två av familjens barn hade dött i Älmeberg. Det hade då uppstått en misstanke om att miljön i Älmeberg var skadlig. Om detta var den verkliga orsaken är svårt att säga. Kanske kan det vara så enkelt att de kanske var bekanta till familjen Damberg som 1843 kom till Lilla Krokek från Vireda.

De förvärvade i Stora Krokek 3/8 mantal, motsvarande de två gårdar som år 2000 bebos av Karl Lennart Karlsson samt Gösta och Ulla Kall. Före 1850 hade här funnits fyra lika stora gårdar om vardera 1/4 mtl. Anders dog 1868 av lunginflammation. Maria dog 1896. I boupptеckningen upptogs 3/8 mtl till värdet 7500 riksdaler.

Hos dem bodde också Anders Karlssons mor, Maja Jaensdotter. Hon avled 28 maj 1858. Boupptеckningen 7 juni 1858 efter henne visar att hon hade två söner, Anders Karlsson i Stora Krokek samt Karl Karlsson i Släthult i Vireda, nu död, men som efter sig lämnat en son Sven Johan nio år. Bland tillgångarna efter Maja Jaensdotter fanns inga fastigheter men däremot hade hon ett undantag på gården.

Under rubriken Kreatur upptogs en ko och en fåra med lamm. Tillgångarna uppgick till 808 riksdaler och skulderna till 90 riksdaler. Boupptеckningen upprättades av Håkansson i Börstabol.

Boupptеckningen 1868 efter Anders Karlsson visar att han efterlämnade hustrun Maria Karlsdotter samt sonen Karl boende hemma, Anders Magnus, myndig, sonen Johan boende i Nordamerika, dottern Hedda Kristina född 1844, Maria Charlotta född 1846.

Tillgångarna uppgick till 8609 riksdaler, skulderna till 3352 riksdaler, behållningen till 5257 riksdaler. Bland tillgångarna upptogs gården, 3/8 mtl Stora Krokek, till 7500 riksdaler, gångkläder till 56 riksdaler, under Kreatur upptogs endast en ko och två får. Jordbruket var troligen då överlåtet på sonen Karl Gustaf, se nedan.

Bouppteckningen 1896 efter änkan Maria Karlsdotter visade att hon efterlämnade fyra barn, nämligen Karl Gustaf Andersson i Stora Krokek, Anders Magnus Andersson i N Amerika, dottern Hedda Kristina Andersdotter, gift med hemmansägaren August Andersson i Elmhult i Järsnäs socken, dottern Maria Charlotta Andersdotter gift med lantbrukaren Herman Robert Enander i Tyskeryd, Väversunda.

Den avlidna var vid dödstillfället boende hos sonen Karl Gustaf Andersson i Stora Krokek. Inventarierna uppgick till 396 kronor, skulderna till 93 kronor, behållning 303 kronor.

Sonen Johan August emigrerade 1867 till Amerika. Enligt en bouppteckning från den 17 november 1888 i Stora Krokek avled Johan August den 28 januari 1888 i Amerika.

Karl Gustaf Andersson 1838-11-26 i Vireda, bonde,
Anna Eleonora Brun 1837-04-18 i Ekeby, g 1866, död av förkylning 1891
Barn: Anna Lov. Dejenberg 1859-06-28 i Rinna, g m Karl Larsson i Tranås
Karl Johan Gottfrid 1867-07-20, till Tranås, specerihandlare och i Tranås
Elin Olivia 1869-04-14, g m Oskar Vilhelm Karlsson, se nedan.
Anders Albin 1870-12-07, död 1892
Axel Georg 1872-11-21, till Amerika 8/4 1902
Oskar Richard 1874-12-25, "idiot", dog i Gränna 1943
Selma Helena 1876-10-08, t Åsbo 1891, till Amerika 26/2 1900
Hilma Teresia 1879-04-11, till Gränna 1913
Otto Hjalmar 1881-09-09, till Amerika 1900

Karl Gustaf var son till Anders Karlsson och Maria Karlsdotter, se ovan, och övertog på 1860-talet gården efter sina föräldrar. Bakgrunden för Anna Eleonora Brun har jag ingen uppgift om. De fick som synes många barn tillsammans. Hustrun dog 1891. Två, kanske flera av barnen, emigrerade till Amerika.

Den gård som han ägde var troligen den gård som Tideman äger idag 2009. Den omfattade 3/8 mantal men år 1899 genomfördes en hemmansklyvning, se nedan. Därvid uppstod ytterligare en gård i byn, den som Hjalmar och Jenny senare övertog, och idag är Kalls gård.

Anna Eleonora Brun avled 1890. Hon efterlämnade maken och deras åtta barn. Dessutom hade hon en dotter, född före äktenskapets ingående. Bouppteckningen upptog fastigheten, 51/320 mantal Stora Krokek, till 2805 kronor, lösöre för 1075 kronor, skulder för 4285 kronor, bestående av ett stort antal småskulder.

Under rubriken Kreatur upptogs *ett sto 12 år gammalt, ett par stutar, fyra kor, två stutkalvar och en liten tjur, en spädkalv, fyra får med lamm, 17 höns och en tupp, två gäss och en gåse. Under kör- och åkerbruksredskap upptas en liggfjädersvagn, en gammal enbets färdevagn, en gammal skogsvagn å stegar, två gamla kärror och en hökärra, tre par kälkar,*

skodda och oskodda, en släde och en åkervält, en åkerplog och två ärjekrokar, två järnpinnharvar.

Två av hans bröder, Johan August och Anders Magnus, som båda emigrerat till Amerika, ägde 3/40 mtl vardera av gården. 1899 företogs en hemmansklyvning varvid Johan August och Anders Magnus bröt ut sina delar.

Anders Magnus återkom från Amerika 1901 och tillsammans med sin hustru, Martina Charlotta Svensson, född 1854 i Sandhem, ägde och brukade de 27/320 mantal i Stora Krokek. År 1908 flyttade de troligen till Amerika igen. De hade inga barn.

Om Karl Gustafs och Anna Eleonoras äldste son, Gottfrid, kan nämnas att han startade en speceriaffär i Tranås. Firman utökades, flera affärer öppnades eller övertogs. Han sålde sedan butikerna till de anställda och Gottfrid blev grosshandlare. Under andra världskriget såldes företaget till EOL-bolaget. Gottfrid var också fastighetsägare, vidare var han delägare i Kågéns och han var huvudägare i Tranås-Posten. Hans företag hette Gottfrid Karlsson & Co.

En dotterson till Gottfrid heter Anders Segerdahl. Han är (2006)bosatt i Milwaukee Wisconsin i USA sedan 1956. Han har lämnat mig uppgifterna om Gottfrid. Anders Segerdahl har själv gjort en mycket framgångsrik karriär inom näringslivet i Amerika. Han är styrelseordförande i ett antal bolagsstyrelser, verkställande direktör för flera företag, tilldelades kung Karl XVI Gustafs guldmedalj 1978, förlänades Nordstjärneorden av kung Karl XVI Gustaf, 1980 och 1989.

Här ser vi hur människor med rötter i vår bygd har spridits ut över världen. Han var tidigare svensk honorärkonsul för staten Wisconsin, något som nu övertagits av hans son, Johan Segerdahl, född i Jönköping 1952.

Karl Gustaf Andersson dog 1914 av bukhinneinflammation på Vadstena lasarett. Gården övertogs därefter av Oskar Vilhelm Karlsson, se nedan.

Nils Peter Petersson	1826-04-16, bonde,
Anna Greta Jonsdotter	1825-05-14 i Adelöv, infl. 1856
Barn: Johan August	1853-11-15 i Adelöv (hennes oä son)
Karl Viktor	1857-02-06, t Adelöv 1885, senare till Skrädeberg
Axelina Josefina	1859-02-23, död 1860
Frans Oskar H	1861-07-03, t Adelöv 1885
Johannes Alfred V	1861-07-03, g 1888, övertog föräldragården,
Axel Reinhold	1864-12-26, t Skrädeberg 1888, senare till Svanshals

Nils var son till bonden Peter Månsson och Anna Stina Jönsdotter i Stora Krokek. Anna Greta var dotter till bonden Jonas Israelsson och hans hustru Brita Ingesdotter i Fotsjö i Adelöv. Nils och Anna gifte sig 1856. De övertog sedan hans föräldragård i Stora Krokek. Efter lite mer än 30 år överlät de gården på sonen Johannes Alfred och hade sedan ett undantag på

gården. Anna Greta Jonsdotter dog av lunginflammation den 6 december 1889. Nils Peter Petersson dog den 16 september 1904 av ålderdom.

Enligt bouppteckningen efter Anna Greta Jonsdotter efterlämnade hon maken samt tre barn, Karl Viktor Nilsson i Skrädeberg, Axel Reinhold i Glänås i Svanshals, Johannes Alfred Nilsson, myndig och bonde i Stora Krokek. Den avlidna hustrun hade vid äktenskapets ingående en son, Johan August Nilsson, myndig och boende i Holkaberg. Fastigheten 1/4 mantal Stora Krokek upptogs till 4300 kronor, lösöre till 1330, skulderna till 3466 kronor. Av handlingarna framgår att gården var utarrenderad till sonen Johannes Alfred Nilsson.

”Till hus” hos Nils Peter Petersson bodde ett antal år på 1850-talet en man som hette Johan Magnus Bandur, född 1818-06-06 i V Tollstad. Han uppges i husförhörslängden vara *svag och mindre vetande*. Han flyttade härifrån till Kulhults ägor och senare till Öjan och han var då gift med Anna Maja Nilsdotter från Stora Smedstorp. Johan var son till livgrenadjären Peter Bandur och hans hustru Stina Greta Olofsdotter på Gumby ägor. Hans morföräldrar var torpare på Södra Bråtens ägor. Johan och Maja gifte sig 1867.

De stod i Öjan upptagna som *inhyses*. Han uppges dessutom vara *krympling* och hade i tidigare husförhörslängd också beskrivits såsom *mindre vetande men beskedlig*. Anna dog 1884 och Johan togs då in på Fattighuset i Ödeshög, där han dog 1889. Han hade en morbroder, bonden Anders Petersson i Munkeryd. Min farfar, Ernst Johansson i Öjan berättade någon gång i min barndom om Bandur som en något udda person som hade lite skojigheter för sig och livade upp sin omgivning.

Jonas Jakobsson	1804-07-06, torpare,
Stina Eriksdotter	1804-11-12 i Svanshals
Barn: Gustaf Adolf	1840-03-17, gift och utfl. till V Tollstad
Kristina Maria	1845-07-28, *Smed-Kristin*, se Näteryd
Johan Alfred	1833-12-20, gift, skräddare, se nedan
Andreas	1836-11-07, död i rödsoten 1857

Jonas var son till bonden Jakob Jonsson och hans hustru Maja Nilsdotter i Stora Krokek. Jonas hade hudbesvär i ansiktet, uppges det i husförhörslängden. Bakgrunden för Stina Eriksdotter är okänd. Hon kom från Rök 1833 och gifte sig detta år med Jonas.

De hade först ett torp på Stora Krokeks ägor. 1835 flyttade de till ett torp på Börstabols ägor och året därpå, 1836 till ett torp på Stavrebergs ägor. Kanske var det torpet Lyckan. 1841 flyttade de åter till Stora Krokeks ägor.

Vid sommartinget 1836 antecknades en lagfart på 1/18 mantal Stora Krokek som Jonas Jonsson och Sara Lena Jakobsdotter enligt köpe- och salubrev den 12 november 1835 köpt av Jonas Jakobsson och Stina Eriksdotter.

Jonas Jakobsson är i husförhörslängden endast antecknad som torpare men här framgår att han och hans hustru någon tid ägt 1/16 mantal i Stora Krokek. Möjligen var det hans arv som han i denna affär sålde till sin syster

Sara Lena och hennes man.

Deras torp var sannolikt det som låg söder om vägen mot Börstabol, ganska nära gränsen mot Börstabol. Han uppgavs på 1860-talet vara utfattig och *Till hus*, vilket tyder på att han inte längre förmådde bruka torpet.

Av kyrkoböckerna att döma rådde också *ofrid i äktenskapet*. Enligt husförhörslängden ansågs han ha den största skulden till ofriden mellan makarna. Han uppges i husförhörslängden 1866-70 ha blivit *läsare*. Han dog 1868 av gikt. Stina Eriksdotter bodde kvar en tid tillsammans med några av barnen men flyttades 1878 till Fattighuset i Ödeshög, där hon dog 14 februari 1889 av ålderdom.

Sonen Andreas var dräng i Kopparp, när han i september 1857 dog i rödsotsepidemin. Dottern Kristina gifte sig 1879 med smeden Lundkvist på Näteryds ägor och bodde i Smedtorpet på *flatberget* söder om torpet Skansen. Hon kallades *Smed-Kristin.* Sonen Gustaf Adolf flyttade till Svanshals. Hans vidare öden är okända.

Johan Alfred Jonsson	1833-12-20, skräddare,
h1)Hedda K Magnidotter	1838-12-14 i Adelöv, död 1876
h2)Johanna S Johansdotter	1846-09-23 i Visingsö
Barn: Emilia Augusta	1861-04-05, gift med soldaten Tilly i Kråkeryd
Hulda Matilda	1865-01-17, t Väderstad 1885
Fredrik	1869-04-13 i Visingsö, hennes son
Karl August	1871-06-26, död 1872
Anna Maria	1885-01-12, till Visingsö 1890 för skolgång

Johan Alfred var son till torparen Jonas Jakobsson och hans hustru Stina Eriksdotter på Stora Krokeks ägor. Johan Alfreds farfar, Jakob Jonsson, var bonde i Stora Krokek. Johan Alfred var dräng i byn hos Alfred Karlsson och en tid dräng i Ödeshögs Klockaregård.

I husförhörslängden uppges att han 1852 straffades för försök till fickstöld. Han blev sedan skräddare och gifte sig 1860 med Hedda Magnidotter, som då uppgavs vara från Gräsberg, kanske tjänstepiga där. Hon hade också en tid, 1857, varit piga hos Johan Alfreds föräldrar i Stora Krokek. De kände således varandra väl. Hon var dotter till backstugusittaren Magnus Larsson och hans hustru Anna Andersdotter i Andersbo vid Ulfsbo i Adelöv.

Johan Alfred och Hedda bodde på Nils Peter Peterssons mark i ett torp beläget i skogen strax norr om Stora Krokeks soldattorp. På norrsluttningen där kan man fortfarande skönja någon stenmur efter bebyggelsen. Det låg även på den tiden ganska ödsligt. Men vi kan ana att stigar gick genom skogarna åt olika håll.

Efter Heddas död 1876 gifte han sig med Johanna. Hon var dotter till torparen Johannes Petersson och Anna Kajsa Johannesdotter Stigby Svensgård, Visingsö församling. Johan Alfred uppgavs från 1886 vara sjuklig och i behov av skattebefrielse.

Familjen flyttade 1888 till Lilla Krokeks ägor, troligen till det torp som

låg strax öster om torpet Hagalund. Hustrun dog av lunginflammation 10 maj 1911. Johan dog av ålderdom 1920.

Den 8 mars 1877 förrättades bouppteckning efter Jonssons avlidna hustru Hedda Magnidotter på Stora Krokeks ägor. Hon efterlämnade förutom maken två döttrar, Emilia och Hulda.

Tillgångarna värderades till 200 riksdaler, däribland en gammal stugubyggnad för 20 riksdaler, en sugga 30 riksdaler, den avlidnas gångkläder till 54 riksdaler. Skulderna uppgick till 41 riksdaler, däribland kostnader för läkare och medikamenter 11 riksdaler, begravningskostnad 27 riksdaler, bouppteckningsarvode tre riksdaler.

Johan Peter Andersson	1822-01-14, bonde,
Johanna Persdotter	1826-11-25 i Gränna
Barn: Johanna Maria G	1852-09-20, utfl. till Gränna 1869
Alida Mathilda	1854-12-12, utfl. till Bodebol
Karl August	1857-01-10, död 1857 av bröstfeber
Johan August	1858-02-12, t Boeryd i Gränna 1883
Karl Oskar	1860-06-07, t Hakarp 1883
Frans Viktor H	1862-10-20, gift, se nedan
Amanda Josefina V	1865-02-07, g 1891 m Gustaf Albin Gustafsson,
Gustaf Emil	1867-10-07, övertog föräldragården, död 1911
Jenny Olivia	1870-10-19, g m Karl Jakobsson, se nedan

Johan var son till Anders Andersson och Maja Persdotter på torpet Gärdet. Johan och Johanna gifte sig 1851. Johanna uppgavs då vara från Hultsjö i Gränna församling. Enligt födelsenotisen var hon dotter till bonden Peter Jansson och Karin Jonsdotter i Snurran, Gränna landsförsamling. De förvärvade hans föräldragård, Gärdet i Stora Krokek, den gård som Gunnar och Ingrid Gustafsson senare innehade och som redan vid mitten av 1800-talet började kallas för Gärdet. Den hade tidigare varit ett förpantningstorp men blev 1851 egen gård.

Johan dog 1886. Under några år brukades sedan gården av sonen Frans, se längre fram. Johanna samt de två yngsta barnen, Gustaf och Jenny, bodde kvar i byn. Gustaf blev senare ägare av gården. Dottern Amanda blev mor till bl.a. Mimmi i Holkaberg. Johanna dog av ålderdom 29 oktober 1910. Sonen Gustaf dog 1911. Jenny

Vid vintertinget 1864 inlämnade Johan Peter Andersson och hans hustru ett inbördes, ömsesidigt testamente, med hänvisning till att hustruns namn icke stod med i gårdshandlingarna.

Bouppteckningen 1886 efter Johan Peter Andersson i Stora Krokek visade att han efterlämnade makan Johanna Petersdotter samt åtta barn, Johan August i Boeryd, Gränna socken, Frans Viktor boende hemma, Mathilda gift med Johan Petersson i Tuna i Stora Åby, Amanda Josefina, boende i Börstabol, vidare Karl Oskar, Maria Augusta, gift med muraremästaren Karl August Gustafsson i Jönköping, Gustaf Emil född 1867, dottern Jenny Olivia 1870, dessa två omyndiga. Tillgångarna uppgick till 1675 kronor, därav 1/16 mtl Stora Krokek till 1300 kronor. Skulderna uppgick till 1475, behållning 200 kronor.

Johan Alfred Johansson	1838-01-23, bonde,
Emilia H Andersdotter	1841-10-14, fr. Sunneby, g 1867
Barn: Amanda Emilia	1873-09-10, gift och flyttade till Heda
Alfred Herman	1876-04-04, död s å
Hulda Mathilda	1880-08-24, flyttade till Boeryd i Gränna.

Johan var son till Johannes Persson och Anna Greta Jonsdotter i Stora Krokek. Föräldrarna innehade ¼ mantal. Johan arrenderade till en början denna gård och övertog den senare. Gården omfattade senare 2/9 mantal. Emilia kom från Sunneby och var dotter till bonden Anders Jonsson och Sofia Jonsdotter.

Johan Alfred dog 1896. Bouppteckningen visar att han efterlämnade makan Emilia Helena Andersdotter samt döttrarna Amanda Emilia Johansdotter, hemmavarande, dottern Hulda Mathilda Johansdotter, född 1880. Tillgångarna uppgick till 7952, därav fastigheten 7/36 Stora Krokek och 1/36 Stora Krokek till 3800 kronor. Skulderna uppgick till 453 kronor. Emilia Helena Andersdotter dog av astma 1916 i Stora Krokek. Den gård de innehade var den gård som Åke Jakobsson senare innehade och som år 2000 förvärvades av Gösta Gustafsson i Börstabol.

Den 27 september 1907 hölls auktion i Stora Krokek, då Johan Johanssons sterbhusdelägare till försäljning utbjöd *sitt ägande 1/4 mantal Stora Krokek i Ödeshögs socken för tillträde nästa 14 mars. Å hemmanet underhållas 1 häst och 7-8 nötkreatur samt skördas i medeltal 60 tunnor årligen. Av barrskogen finnas 735 träd från 7 till 19 verktum i genomskärning vid brösthöjd. Vidare meddelas genom kontrakt före utropet. Nöjaktig borgen fordras.*

Peter Magnusson Pan	1824-12-03 i Linderås, livgrenadjär
Maja Stina Johansdotter	1826-04-26 i Säby
Barn: Johanna Sofia	1851-04-07, död 16 okt 1857 i rödsoten
Johan August	1853-12-29, död 12 okt 1857 i rödsoten
Alida Mathilda	1856-07-24, g 1905 m Karl Jakobsson på Hagalund
Johan Viktor	1860-01-02, till Heda 1876
Frans Oskar Herman	1862-08-11, till Sthlm 1882
Amanda Florentina	1865-03-07, till Svanshals 1886
Karl August	1869-01-13, till Amerika 1882
Jenny Helena	1872-10-29, död 1873

Peter var son till Magnus Jonsson och Maria Jonsdotter i Kapela i Linderås socken. Maja var dotter till Johan Lind och Maria Larsdotter i Säby. De gifte sig 1851 och flyttade in i soldattorpet på Stora Krokeks ägor när Anders Krok och hans hustru flyttade därifrån. Peter var sedan soldat där fram till 1876, då han med sin familj flyttade till Lilla Krokek. Se vidare under Lilla Krokek.

Frans V H Johansson	1762-10-20, bonde,
Anna Maria Johansdotter	1865-12-17 i Rogslösa,

Barn: Simon David 1889-11-08,
Karl Henning 1891-08-16,

Frans var son till Johan Peter Andersson och hans hustru Johanna Persdotter i Stora Krokek. Frans och Anna gifte sig 1888. Hennes bakgrund är okänd. De ägde och brukade under några år den gård som hans föräldrar innehaft, den som kallades Gärdet. 1891 flyttade familjen till V Tollstad. Föräldragården övertogs sedan av brodern Gustaf.

1900-talets människor i Stora Krokek kommer här att redovisas något översiktligt. Särskilt gäller detta den senare delen av 1900-talet, där jag överlämnar till kommande hembygdsforskare att göra resten, att komma med närmare beskrivningar av händelser och personer.

År 1900 bodde sex familjer eller hushåll i Stora Krokek, fem bondefamiljer och en soldatfamilj, samt en änkoman, sammanlagt omkring 40 personer.

Johannes Alfred V Nilsson 1861-07-03, hemmansägare
h Emilia Friberg 1864-09-18 i Järsnäs
Barn: Alfrida Dorotea 1889-07-29
Ida Linnea Ingeborg 1898-08-28
Sigfrid Leonard Ingevald 1900-12-18, övertog föräldragården
Yngve Elof Fritiof 1902-09-02

Johannes och Emilia gifte sig 1888. Hans föräldrar var bonden Nils Peter Petersson och Anna Greta Jonsdotter i Stora Krokek och han hade övertagit föräldragården efter dem.

Hans farfar, Peter Månsson, hade också varit bonde i Stora Krokek och Johannes var därmed tredje generationen på gården. Johannes dog 1926. Emilia Friberg dog 1934. Hon var dotter till bonden Sven Peter Friberg och hans hustru Johanna Al i Signesbo Östergård i Järsnäs socken. Deras son Ingevald övertog gården, se nedan. Det är den gård som Gustaf Andersson år 2000 innehar.

Oskar Vilhelm Karlsson 1877-06-05 i St Åby, bonde på 93/320 mantal,
H Adina Maria Petersson 1892-03-29 i Stora Åby
Barn: Elvira Desideria 1905-05-14, i hans första äkt.
Signe Maria 1911-09-24,
Tage Oskar Felix 1914-01-03,
Vera Magnhild Ingeborg 1916-11-18,
Verner David Vilhelm 1919-04-20,

Oskar var son till Otto och Fina Karlsson i Munkeryd. Han gifte sig omkring 1903 med Elin Olivia Karlsson, dotter till Karl Gustaf Andersson och Anna Eleonora Brun i Stora Krokek, se ovan. De brukade en gård i Järnstad. Elin Olivia dog 1910 och Oskar gifte sig därefter med Adina. Hennes bakgrund är okänd.

De kom till Stora Krokek 1915. Oskar hade här förvärvat den gård som förut tillhört hans första hustrus föräldrar. Det gick inte så bra. Oskar gjorde konkurs 1921. Familjen flyttade från byn 1922 och då kom i deras ställe Rikard och Ethel Karlsson hit.

Axel Simon Gustafsson Bard 1866-05-22 i Stora Åby, arrendator
Hulda Viktoria Oliv 1867-01-01 i Stora Åby,
Barn: Alma Ottilia Viktoria 1889-09-20 i St.Åby, död 1899-02-22,
Jenny Olivia 1891-09-20 i St.Åby,
Karl Oskar 1893-11-17 i St.Åby, en tid bonde i Stavreberg,
David Leonard 1896-02-13 i St.Åby, till Tällekullen 1910,
Axel Einar 1897-02-27 i St.Åby, till Adelöv 1913,
Nelly Ottilia 1899-03-31, död av slag 1911
Edvin Gerhard 1901-09-24,
Elis Verner Halvar 1908-04-17, död 1912-11-03.

Denna familj kom till byn 1897 från Stora Åby. De arrenderade 1/16 mtl, Jansagården. Den gården ägdes då av Anders Andersson i Mellby i Gränna. Hulda Oliv dog 1920-11-04. Familjen flyttade därefter från byn.

De avlöstes senare av familjen Janse. Under några år strax efter sekelskiftet 1900 bodde hos dem familjen Tallberg.

Karl Svensson Tallberg 1852-10-07 i Gränna, skomakare,
h Matilda Josefina Palm 1858-11-22
Karl August Valfrid 1883-01-06
Hulda Albertina 1890-12-26, dövstum, på Manilla
Henrik Valentin 1894-12-26, g m Lina Benjaminsson, L Krokek
Birger Sigfrid Edvin 1896-07-10,
Helga Serena 1879- gift med Frans Jakobsson
Gulli Ingeborg 1902-03-19, gift med Anton Karlsson i Stava,

Karl och Mathilda gifte sig 1879. Karl var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till livgrenadjären Samuel Palm i Porsarp och hans hustru Maja Johansdotter Vetter.

Karl Svensson Tallberg var skomakare. Han och Mathilda Palm gifte sig 1779 och bodde först i Porsarp, sedan kom de till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och några år senare till Stavreberg.

Klas V Petersson Ferb 1854-10-22 i Vireda, g 1879, livgrenadjär
Augusta Nyman 1853-08-02 i Gränna
Barn: Patrik Rikard Napoleon 1879-06-04 i Vireda
Jenny Ottilia E 1880-10-29,
Robert Henrik 1882-10-15,
Alma Cecilia Anna 1884-10-21,
Ester Cecilia 1887-04-03,

Agnes Albertina 1889-09-18,

Familjen Ferb avlöste den tidigare soldatfamiljen Pan i Stora Krokeks soldattorp. Till en början hade även denne soldat namnet Pan men det ersattes omkring 1880 av namnet Ferb. Klas var son till inhyses Peter Jansson och hans hustru Margareta Petersdotter i Staggarp i Vireda. Augusta var soldatdotter från Nyarp i Gränna landsförsamling.

De gifte sig 1879 och Klas var till en början livgrenadjär för Stora Hultrum i Vireda och där föddes också sonen Patrik. Klas hade då soldatnamnet Palm. Till Stora Krokeks soldattorp kom de någon gång vid mitten av 1880-talet. Möjligen hade soldattorpet stått tomt en tid.

Det började nu närma sig slutet av indelningsverkets långa historia och i den långa raden av soldater i Stora Krokeks soldattorp blev Klas Ferb den siste. Omkring 1906 flyttade familjen till soldattorpet i Kopparp, inte som soldat utan som torpare. Ferb ansågs dessutom vara en "klok gubbe" som kunde bota sjuka djur. Se mera om familjen Ferb under Kopparp.

Soldattorpet på Stora Krokeks ägor förföll och revs senare. Idag kan man på platsen se gamla äppleträd och gammal åkermark.

Rikard Karlsson	1890-03-02, hemmansägare, g 1917
h Ethel f Andersson	1897-08-03 i Brooklyn, N Amerika
Barn: Anna Brita	1921-11-29, död november 1935
Karl Lennart	1832-10-12 i Linköping,

Rikard var son till skomakaren August Karlsson och hans hustru Mathilda Blom i Kopparp. Ethel var dotter till Karl Andersson och Anna Borrbäck. Hennes föräldrar hade vistats i Amerika under åren 1892-1905. Efter återkomsten till Sverige bodde de första tiden i Stava men flyttade senare till Glasfall.

Ethels farfar var Oskar Fredrik Andersson i Stava. Rikard och Ethel gifte sig 1917. De bodde under åren 1917 - 1922 i Klockrike, där Rikard var skomakare. Vi kan förmoda att de köpte gården (93/320 mtl) när Oskar och Adina, se ovan, flyttade därifrån 1922.

Enligt uppgifter ur boken Gods och gårdar, utgiven på 40-talet omfattade gården 27 hektar, därav fyra hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppfördes 1946 och ekonomibyggnaderna 1925 samt på 1930-talet. Den äldre mangårdsbyggnaden låg närmare vägen.

På gården fanns omkring 1940 två hästar och sju nötkreatur. Ethel dog 1954. Rikard dog 1971. Sonen Karl Lennart övertog gården. Han avled 2004. Han hade strax före sin död sålt gården till Tideman.

Ingevald Nilsson	1900-12-18, bonde s t Johannes Nilsson ovan,
h Elsa V I Andersson	1904-03-16, g 1927, fr. Tällekullen, död 1939
Barn: Lennart Sigfrid	1929,
Ina Elin Ingeborg	1932,
Ragnar Ingevald	1939,

Ingevald var son till bonden Johannes Nilsson och hans hustru Emilia Friberg i Stora Krokek. Ingevald övertog och brukade den gård på 1/4 mtl som hans föräldrar och farföräldrar tidigare innehaft. Elsa var dotter till Viktor Andersson i Tällekullen och hans hustru Elin. Elsa dog 1939.

Ingevald gifte sig därefter med Ester Blixt. Han flyttade 1951 med sin familj till Bolmsö. Gården övertogs då av åkeriägaren Gustav Andersson, bror till Ingevalds första hustru.

Enligt boken Gods och gårdar omfattade gården 31 hektar, därav fem hektar åker. Gården hade kommit till släkten 1861.Mangårdsbyggnaden var enligt uppgift från 1840 och ekonomibyggnaderna från 1913. På gården fanns på 1940-talet två hästar och sju nötkreatur.

Hjalmar Karlsson	1871-05-31, bonde
Jenny Andersdotter	1870-11-15,
Ulla Elisabet Karlsson	1926-01-28, fosterdotter

Hjalmar var son till bonden Karl Johannisson och hans hustru Mathilda Larsdotter i Stava. Jenny var dotter till bonden Anders Magnus Jönsson och hans hustru Anna Larsdotter i Lilla Krokek. Hjalmar och Jenny gifte sig 1903. De köpte sedan en gård om 1/12 mantal.

Det var den gård som uppstod vid hemmansklyvningen 1899, och som tidigare ägdes av Magnus och Johan Andersson i Amerika. Priset var 4000 kronor. De tillträdde gården 1908.

Ulla var Jennys brorsdotter från Lilla Krokek som tidigt kom till dem. Hon och hennes man Gösta Kall övertog gården år 1946. De brukade och bodde kvar här fram till 2004 då de flyttade till Ödeshög. Gården övertogs av en son.

På Jansagården bodde

Emil Birger Janse	1879-10-10 i Karlshamn, gårdfarihandlande
Selma Matilda Karlsson	18701–12-11 i Tidersrum
Barn: Bror Gunnar Tage	1914-03-01 i Linköping, t Nykil 1937
Brita Tora Eugenia	1909-12-19 i Säby
John Emil Ossian	1911-03-10 i Säby, t Trollhättan 38
Beda Hanna Linnea	1908-07-23 i Asby

fd Ines Anna Dagny Lövholm 1928- i Skänninge,

Carl Emil Larsson	1904-12-26 i Gränna, stenarbetare, infl 30

Bor, Ernst Fingal Janse	1903-03-02 i Horn, jordbruksarbetare
Astrid Maria Åsvärd	1909-03-12 i Ö Tollstad,
Barn: Ulla Maria	1927-05-12 i Linköping, hennes uä
Sven Olof Rune	1929-052-0**,** gemensamt barn

De utflyttade till Gränna i november 1930 efter att ha bott i byn ett halvt år. Troligen återkom de och bodde kvar här ännu 1935.

Anna Josefina Löfholm 1898-04-14 i Råneå i Norrbotten, f d tjänstepiga oä
d Inez Anna Dagny 1928-10-08 i Skänninge

Emil Janse var gårdfarihandlande. Han hade bara en arm. Det var omkring år 1929 som han med sin familj övertog och sedan brukade den gård som sedan fick namnet Jansagården. Han for också runt i bygden och sålde sina artiklar. Han blev också den siste som bodde på gården.

År 1938 flyttade familjen till Tjärstad. Det blev således en ganska kort tid i Stora Krokek men fortfarande finns dock en del minnen. Det har berättats att han gjorde fina korgar, bl. a. en låg och bred modell, som fortfarande finns kvar hos många i bygden. Janses döttrar tjänade som pigor i bygden.

Det har berättats att Hjalmar Sköld en kväll skulle följa en av flickorna hem. Visst fick han det. Allt var frid och fröjd. De hade sällskap hela vägen, men sista biten fick inte Hjalmar följa med. Flickan sa bestämt nej. Sista biten ville hon gå ensam. Detta förtröt Hjalmar som utbrast: *Såna dom dej, det kan jag få så många ja vell för ett sellahuve, och ändå få ögena tebaka*.

Hos Janses bodde också flera andra personer, Ernst Fingal Janse med hustru och två barn. Denne var förmodligen en son till Emil och Selma. De bodde här bara en kort tid. Där bodde också en stenarbetare, Karl Emil Larsson, någon tid. Det fanns troligen två bostadshus på gården. Här har således fram till slutet av 1930-talet varit liv och rörelse här.

Efter Janses avflyttning förvärvades gården av ägaren till Gärdet, se nedan. Bostadshusen revs, förutom lagården, som fortfarande, år 2000, står kvar utmed vägen och minner om Jansagården.

Karl August Jakobsson	1871-01-14 i Adelöv, bonde
Jenny Olivia Andersson	1870-10-19, d t Johan Andersson i Stora Krokek
Ingrid Linnea	1912-06-27, g m Gunnar Gustavsson, se nedan
Karl Erik Folke	1916-07-14, bilhandlare i Jönköping
Sylvia Viola Karlsson	1903-09-22, fosterdotter, g m Tage Pettersson

Jenny och Karl gifte sig 1913 och övertog hennes föräldragård, 1/16 mtl, den gård som tidigare i handlingarna kallats Gärdet. Karl var född i Adelövs församling men hans föräldrar, Jakob Andersson och Kristina Jonsdotter, hade flyttat till Södra Bråten i Ödeshögs församling 1883.

Frans Jakobsson	1878-01-26 i Adelöv, bonde
Helga Tallberg	1879-06-25,
Barn: Felix	1909-01-31, gift och utfl. till Bollkälle i Adelöv
Alvar	1910-03-28, utfl. till ?
Henry	1912-08-29, gift och utfl. till Boet

Helgina	1914-05-06, utfl. till Gränna
Viola Kristina	1916-, död 7 jan 1918
Åke	1918-07-13, övertog föräldragården
Einar	1921-11-30, gift och utfl. till Stava

Frans var broder till Karl August Jakobsson, se ovan. Helga Tallberg var dotter till Karl Svensson Tallberg och Matilda Josefina Palm. Frans och Helga övertog 1908 den gård som tidigare innehafts av Johan Alfred Johansson, vilken dog 1896. Hans änka, Emilia Helena Andersdotter och två döttrar, Amanda och Hulda, bodde kvar på gården även efter att Frans och Helga tillträtt gården. Emilia dog 1916 och någon gång därefter flyttade döttrarna till Boeryd.

Enligt boken Gods och gårdar, utgiven på 1940-talet, omfattade gården 29 hektar, därav fem hektar åker. Mangårdsbyggnaden var enligt uppgift från 1830 och ekonomibyggnaderna från 1912. På gården fanns en häst och sju nötkreatur. Ett foto från omkring 1890 finns bevarat, visande husen samt den familj som då bodde där.

Gustaf A Andersson	1916-03-09, åkeriägare
h Maj-Britt E Andersson	1923-08-12 i Kumla,

Gustav kom i juni 1944 till Lilla Krokek. Han köpte då en lastbil av Bertil i Äng och övertog dennes mjölktransporter till mejeriet i Ödeshög. Gustaf var nygift och bodde med familjen i Lindekullen, på andra våningen i det hus där Konrad Hård också bodde, på nedre våningen. 1951 köpte Gustav gården i Stora Krokek av Ingevald Nilsson och var där både bonde och åkeriägare. 1963 flyttade han till Jönköping.

Gården har på sinare tid sålts och fått ny ägare. Här skall sättas upp vindkraftverk. Husen används nu som fritidsbostad.

Gunnar Gustafsson	1910-09-28 i Rök, hemmansägare
h Ingrid f Jakobsson	1912-06-27, d t Karl Jakobsson
Barn: Doris Linnéa	1938,
Gun Ingrid	1938

Gunnar och Ingrid gifte sig 1937 och övertog hennes föräldragård, 1/16 mtl. Gunnar var son till Karl Alfred Gustafsson och hans hustru Frinanda Sofia Sten, som en tid arrenderade "Dambergsgården" i Lilla Krokek. Före giftermålet med Ingrid var Gunnar dräng på olika håll i bygden, bl. a. i Sunneryd. Ingrid var således dotter till Karl Jakobsson och Jenny Andersson.

Det kan tilläggas att Ingrid blev femte generationen på gården Gärdet. Hennes farmors farföräldrar var Anders Andersson och Maja Persdotter på förpantningstorpet Gärdet på Stora Krokeks ägor. Anders Andersson kom från Ödeshög och Maja Persdotter kom från Lilla Krokek, men hennes farfar var bonden Abraham Johansson i Stora Krokek. Hans bakgrund var

Svinåsen på fädernet och Stora Krokek på mödernet. Ingrid har således det allra mesta av sin bakgrund i byn.

Gunnar och Ingrid förvärvade också den s.k. Jansagården, 1/16 mtl, efter att familjen Janse flyttat. Gunnar dog 1995 och Ingrid flyttade året därefter till Ödeshög. Döttrarna Doris och Gun använder gården idag för fritidsändamål.

Enligt gården Gods och gårdar omfattade gården på 40-talet åtta hektar, därav fyra hektar åker. Bostadshuset var från 1857 och lagården från 1917. På gården fanns en häst och fyra nötkreatur. Uppgifterna avsåg förhållandena före förvärvet av Jansagården.

Åke Jakobsson 1918-07-13, bonde

Åke övertog föräldragården efter sina föräldrar, Frans och Helga Jakobsson. Han brukade denna gård fram till sin död år 1980. Därefter har Tideman haft gården under ett antal år och haft fårfarm där.

Gösta Kall 1920-07-27
Ulla Kall 1926-01-28

Gösta var son till Filip och Elsa Kall i Näteryd. Ulla var dotter till Einar och Anna Karlsson i Lilla Krokek men hade varit fosterdotter till Hjalmar och Jenny (faster till Ulla) i Stora Krokek, se ovan, och när Ulla och Gösta gifte sig 1946 övertog de denna gård i Stora Krokek. Deras hus ligger ungefär på byns gamla tomtplats.

Ulla och Gösta har numera flyttat till Ödeshög. På gården bor nu ättlingar till dem.

Jorden är utarrenderad och i öppet bruk. På övriga gårdar i byn förekommer till en del vallodling och i övrigt ingen odling alls.

Karl Lennart Karlsson 1932-10-12 i Linköping.

Karl Lennart övertog gården efter sina föräldrar, Rikard och Ethel. Han brukade den fram till 1993, då han sålde sina djur och arrenderade ut jorden. Från år 2000 har han arrenderat ut jorden till en fårfarm, som tidigare fanns längre österut i byn. Karl Lennart avled 2004. Han hade dessförinnan sålt sin gård till Tideman som tidigare haft fårfarm på Åke Jakobssons gård.

År 2006 finns inga djur kvar i ladugårdarna i byn, förutom att här finns en fårfarm. Utvecklingen här liknar den som är i de flesta andra byar i bygden. Här liksom i övriga byar i bygden står ladugårdar och andra hus kvar i förhållandevis gott skick.

Ett undantag kan sägas vara Jansagården. Den ligger längst norrut, utmed vägen mot Stavreberg. Där står endast ladugården kvar och kanske kommer också den att med tiden försvinna.

Jämförelsevis kan vi påminna om att för 400 år sedan fanns i Stora Krokek öppen jord för fem tunnors utsäde. Här fanns då tre hästar, två oxar,

sex kor, tre stutar, två kvigor, 14 getter och 18 får. Omkring 1945 fanns i byn sju hästar, 27 nötkreatur samt åker till motsvarande 40 tunnors utsäde.

År 2006 bodde 7-8 personer permanent i byn, fördelade på tre hushåll. Två gårdar, nämligen Gärdet och "Gustavs", används som fritidshus.

Detta är min berättelse om Stora Krokek, om människor och händelser i äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson i maj 2009

Arne Ivarsson

Lakarp

en gammal by i Holaveden

Lakarp är en ensamgård. Endast en gård finns här. I gamla tider fanns flera familjer här som delade på gårdsbruket. Idag finns bara en ägare av gården.

Allmänt om Lakarp

Lakarp omfattar ½ mantal och har en areal på 50 hektar. Byn tillhör därmed de mindre byarna i Stavabygden och kan jämföras med Öjan och Stora Smedstorp. Mantal var i gamla tider ett mått på skattekraften på jordegendom i Sverige. Ett helt mantal avsåg ett hemman av sådan storlek att det kunde ge uppehälle åt en familj samt därutöver betala viss skatt.

Från början var det endast en gård i varje by. Undan för undan blev gårdarna delade i flera gårdar, det blev mindre och mindre brukningsenheter, jorden uppdelades på fler och fler människor, allt eftersom försörjningsbördan ökade. Detta gäller dock inte Lakarp, som förblev ensamgård. Under 1700-talet var det dock två bönder som delade på bruket av denna gård.

Lakarp gränsar i norr till Holkaberg, i öster till Kopparp, i söder till Norra Kärr i Jönköpings län och i väster till byarna Porsarp och Narbäck.

I Älvsborgs lösen skrevs byanamnet Lakatorp men därefter har jag endast sett den nuvarande namnformen, Lakarp, i längderna. Jag har ingen klar uppfattning om namnets ursprungliga betydelse och bakgrund.

Vi kan utgå från att byn är medeltida även om den kanske inte är bland de äldsta byarna i bygden. År 1620 hade Anders i Lakarp 1 häst, 1 oxe, 3 kor, 1 kviga, 7 getter, 6 får och 1 svin. Han hade åker till 2 tunnors utsäde, alltså ungefär 2 tunnland öppen, odlad åker.

Från 1639 har vi vår äldsta karta över Lakarp, en enkel karta över Lakarps gärden med åkrar och ängar. Utmarkerna eller skogen är inte med på denna karta. Åkrarna är belägna i närheten av hustomten. Av korta anteckningar till kartan framgår att utsädet till åkrarna i Norrgärdet uppgick till 2 ¼ tunna och i Södergärdet till 3½ tunna. Äng fanns i gärdena till 12 lass hö. Vidare uppgavs att det fanns ingen skog eller utmark till Lakarp.

Inga skiften

Lakarp har aldrig skiftats. Här har inte förekommit storskifte eller laga skifte. Lakarp har förblivit en ensamgård, även om här genom århundradenas lopp bott flera än en familj samtidigt. Ibland har kanske tre familjer haft något slag av sambruk här. En annan by i bygden som heller aldrig skiftats är Staffanstorp.

Trots att något skifte inte skett i Lakarp har ändå en kartläggning gjorts, utöver 1639 års enkla karta. Den gjordes 1694, samtidigt som också

Narbäck erhöll sin vackra karta. Holkaberg kom också med i denna omgång. Anledningen till kartläggningen var en tvist mellan byarna rörande en ut mark. På kartan för Lakarp ser vi åkrar och husplan och ägogränser men vi ser ingen väg.

På 1600-talet gick man till fots eller satt på hästryggen om man var så välsituerad. Därför behövdes inga vägar. Den enda riktiga väg som fanns här då var landsvägen, kungsvägen mellan Jönköping och Linköping. Mellan byarna i bygden blev det vägar först på 1700-talet, dvs. sommarvägar för vagn. 1700-talet har också kallats för *vagnarnas århundrade*. Men ännu långt fram i tiden färdades man på hästryggen eller till fots. Under höst och vår var vägarna till stor del obrukbara. Ännu långt fram, 1830- och 1840-talen återfinns ridsadlar, även damsadlar i bouppteckningarna.

Lakarp skatteköptes troligen i början av 1700-talet av Jöns Månsson.

Torp och torpare

Det finns en svag muntlig tradition om torp och torpare. Av kyrkoböckerna framgår att det funnits människor boende på ägorna även i Lakarp. Enligt uppgift från Våge Eriksson och Bo Eriksson kan ett torp ha legat på *maden*, nära gränsen mot Kopparp.

Kartan från 1694 uppvisar inga torp, inte heller häradskartan. Kyrkoböckerna kan däremot visa på att det vid mitten av 1800-talet bott människor på Lakarps ägor. Senare bodde Otto Forsander med familj också i Lakarp, troligen på ägorna.

Johannes Jönsson, född 1801, och Sara Lena Svensdotter, född 1811, kom till Lakarp 1844. Johannes omnämnes då som torpare på Lakarps ägor och senare som inhyses i egen stuga. Johannes var son till torparen Jonas Hansson och Maja Hansdotter på Börstabols ägor. Johannes dog 1867. Sara Lena dog 1900 i Lakarp. Hon uppgavs då vara fattighjon. Hon var dotter till torparen Sven Larsson vid Sväms bro och hans hustru Maja Stina Andersdotter.

Deras son, Karl August Johansson, född 1852, och hustrun Vilhelmina Brandt, född 1851, bodde i Lakarp åren 1880-88. De arrenderade sedan soldattorpet i Sunneryd. Karl August gick under smeknamnet *Mâarn*, vilket tyder på att han i Lakarp bott på maden vid gränsen mot Kopparps ägor.

I domboken från 1855 fann jag så några anteckningar som styrkte våra antaganden om ett torp på Maden. Anteckningarna gäller ett torpkontrakt som skrevs den 29 december 1843 och som gällde Johannes Jönsson och Sara Lena Svensdotter och deras torp på den så kallade Maden. Mera härom längre fram i texten.

Släktgård

Lakarp är en släktgård som gått i samma släkts ägo i många generationer, ända sedan slutet av 1600-talet. Nuvarande ägare, Bo Eriksson, kan med stor säkerhet räkna tio generationer i byn i obruten ägarföljd.

Intressanta människoöden i Lakarp

Under denna rubrik vill jag nämna Lars Håkansson och Johan Andersson. Lars Håkansson var bondson från Lakarp och skulle i likhet med

övriga bondsöner från Lakarp kunnat ha en bra framtid. För Lars slutade livet på Adolf Fredriks fattigförsörjning i Stockholm 1849.

Johan Andersson var från Boeryd men kom till Lakarp 1850. Han representerar inget dramatiskt levnadsöde. Han var en betrodd och aktad man i bygden och stod i ledningen för väckelserörelsen. Läs mera om dessa längre fram i texten.

Övrigt om Lakarp

Lakarp, Norra Kärr och Kaxtorp finns på den geologiska världskartan. Här finns unika bergarter som döptes till Lakarpit, Kaxtorpit, Grännait mm. Redan år 1906 undersökte geologen A. Törnebom bergarterna här. Inom det stora granitområdet som sträcker sig öster om Vättern finns ett litet, avgränsat område med vad man kallade biotitgranit och röd växjögranit. Törnebohm föreläste också om fynden vid Geologiska Föreningen, där han ansåg att det rörde sig om en *plugg i ett vulkanrör, yngre än omgivande växjögranit*.

Under och efter andra världskriget undersöktes och provbröts området av Boliden AB men det blev ingen vidare brytning av. År 1974 gjorde Boliden nya undersökningar men kom fram till att någon lönsam brytning inte kunde uppnås. En vandingsled är nu iordningsställd i området och informationstavlor finns .

Människorna i Lakarp

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder och jordeböcker. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har försökt att göra 1600-talets historia något mera spännande genom att läsa domböckerna. Men vi börjar med en tabell som får utgöra en översikt över 1600-talets människor i Lakarp.

År	**Namn mm**	**Källa**
1571	Håkan, (1 lispund koppar, tre kor, tre får och en häst)	Älvsb
1613	Anders	”
1618-1626	Anders i Lakarp var nämndeman vid tinget i Heda, se domboken	
1620	Anders, (1 häst, 1 oxe, 3 kor, 1 kviga, 7 getter, 6 får, 1 svin, 2 tunnor utsäde)	BU
1627	"Änkan i Lakarp", 3 mantalsskrivna personer	M
1632	Torkel 1 häst, 1 kviga, 2 getter, utsäde "öde"	BU
1633	Lasse och Torkel	
1637	Torkel	RU
1638	Torkel	M
1640	Torkel	M och J
1641	Torkel	M
1643	Torkel med hustru	M
1643	Torkel Månsson anklagade Nils Bråbd för stöld, se domboken	
1645	Torkel med hustru	M
1646	Torkel med hustru	M
1647	Torkel med hustru	M
1648	Torkel, hustru Ingeborg	M
1648	Torkel Månsson	RU

1651 Torkel med hustru (?) M
1652 Torkel JW
1653 Tore i Lakarp vittnar vid tinget om en stöld, se domboken
1653 Per i Kopparp klagar till Olof i Lakarebo (?) se domboken
1655 Torkel J Vadstena
1655 Tore i Lakarp för misshandel av Nils i Öjan, se domboken
1655 Tore i Lakarp vittnar vid tinget, se domboken
1655 Brukas av Sven i Narbäck JW
1658 Sven (i Narbäck) JW
1659 Sven M
1659 Elin i Lakarp omnämnd i domboken ,
1670 En stut stulen i Lakarps gärde för Arvid i Narbäck, se domboken
1673 Änkan i Lakarp RU
1675 Torkel J
1675 Inhysesmannen Lars Olofsson i Lakarp omnämnd i domboken,
1679 Gästgivaren Arvid Svensson får åtnjuta hemmanet Lakarp,domboken.
1681 Brukas av Arvid i Narbäck M
1682 ”utan åbo” M
1684 Arvid (Nils Brahe) Mil rulla
1685 Arvid J
1687 utan åbo M
1688 utan åbo M
1689 Lakarps hemman till hus och ägor är illa medfaret, se domboken
1689 Jöns med hustru M
1690 Jöns Månsson och Per Svensson tvistar om utmark, se domboken
1690 Jöns med hustru M
1691 Jöns med hustru M
1691 Jöns Månsson bötar för olovligt ekhygge, se domboken.
1692 Jöns i Lakarp köpt en stulen tjur av Erik Björnsson, se domboken
1692 Jöns i Lakarp blivit frånstulen en tjur av Erik Björnsson, se domboken
1694 Tvist mellan Jöns i Lakarp och Per i Narbäck fortsätter, se domboken
1696 Jöns Månssons hustru var inte i kyrkan, se domboken
1697 Jöns Månsson anklagad för skällsord mot Per i Narbäck, se domboken
1697 Tvist om gränsmärken mellan Lakarp och Narbäck, se domboken.
1697 Tvist om skällsord mm, se domboken
1699 Jöns Månsson dömd för sabbatsbrott, se domboken
1699 Jöns Månsson missfirmat Per i Narbäck i Ödeshög, se domboken
1699 Jöns Månsson anklagade Sven Larsson för överfall, se domboken,

Förklaringar
Älvsb = Älvsborgs lösen, BU = boskaps/utsädeslängd, M = mantalslängd
RU = roterings och utskrivningslängd, J = jordebok, Mil = militär rulla

Vår hitintills äldsta uppgift om Lakarp är från år 1571. Detta år hade Sverige köpt Älvsborgs fästning av danskarna och varje bonde i landet skulle betala sin del till detta, en tiondedel av sin egendom. Älvsborgs lösen blev en skattelängd.

Håkan i Lakatorp

I Älvsborgs lösen från 1571 möter oss Håkan i Lakatorp. Han hade att skatta för ett lispund koppar, 3 kor, 3 får och en häst. Detta är hittills den äldsta noteringen jag har om Lakarp.

Anders i Lakarp

Anders i Lakarp är nästa notering. Han fanns där 1613 och han fanns där 1620. Han hade en häst, en oxe, tre kor, en kviga, 7 getter, sex får och ett svin. Han hade åker till 2 tunnors utsäde. Om något också låg i träda kanske han år 1620 hade tre – fyra tunnland öppen åkerjord. År 1627 möter oss i böckerna *änkan i Lakarp* med tre mantalsskrivna personer.

Kanske var det Anders efterlämnade hustru och barn. Anders i Lakarp var förmodligen något av en storman i bygden. Han var nämndeman enligt vad som framgår av domboken för tinget i Heda den 14 oktober 1618. Därefter är han uppräknad som nämndeman 8-10 år därefter.

Torkel Månsson

År 1632 heter bonden i Lakarp Torkel. Han hade en häst, en kviga och två getter. Vad gäller utsädet har skrivits *öde*. År 1640 är Torkel kvar, likaså 1645, med hustru och två mantalsskrivna personer. Vi får 1647 uppgift om att han heter Torkel Månsson. Vi kan då kanske gissa att han var bror till Sven Månsson i Narbäck. Torkel var kvar i Lakarp ännu 1656. Ibland skrevs namnet Tore.

Vid tinget den 8 juni 1643 hade Torkel Månsson i Lakarp beskyllt Nils Bränd för stöld av ett par spannar eller byttor. De stals om natten i Lakarp. Vid tinget berättade flera vittnen, Per i Stava och Per i Öjan om vad de sett. Per i Öjan berättade att Nils bett honom följa med till Lakarp och stjäla getter. Torkel berättade att han sett spannarna hos *Nilses* fästmö, Brita Månsdotter i Svartemålen i Adelöv. Denna Brita var inte närvarande och målet uppsköts.

Joen i Munkeryd anklagade samtidigt Nils Håkansson Bränd för det han hade belägrat hans broders änka, Karin i Smedstorp. *Så eftersom ock om henne bevisas kan, är lika ärlig och känd som mö, blev denne Nils dömd för en mökränkning till 40 daler. Nils är en lösdrivare.* Detta var ordagrant hämtat ur domboken. Språket är kort och kärnfullt.

Brita Månsdotter inställde sig inte heller till nästa ting. Hon hade stämt en man i sitt ställe, Esbjörn i Falla i Adelöv, och kyrkoherden med skriftliga vittnesmål, *fästmön haver förnummit och sett tjuvnad med Nils. Därför skall både Brita och kyrkoherden Haq. Podeliq kallas till nästa ting*.

Vid tinget 1644 konstaterade rätten att Torkel i Lakarp var pålagd att skaffa hit Nilses fästmö men att han icke gjort detta. Därför beslutade rätten att *icke fälla Nils för någon tjuvnads last, allrahelst som Nils icke tidigare varit för sådan last misstänkt, utan remitterar och giver saken under Guds allvarliga rättfärdiga dom.* Kanske vågade inte Torkel driva detta mål. Det hade sina risker i äldre tider att driva sådana mål. I våra dagar är det åklagarens sak att driva målen och se till att vittnen kommer till domstolen.

Vid tinget 1653 blev Per i Krokek och Lars i Glasfall beskyllda av Håkan i Skälaby att ha varit med honom på Vadstena marknad för fem år sedan och stulit smide. Det stulna hade sedan anträffats hos Håkan i Skälaby. Denne påstod att de lovat honom att hjälpa honom att erlägga böterna. Det ville de

inte göra. De nekade till att ha varit på marknaden, som hölls vid Kyndelsmässotid. Per i Krokek hänvisade till Jon i Bodebol, som uppgav att Per inte var där den dagen det stals. Tore i Lakarp vittnade detsamma. Per i Gåsabol och Måns i Svinåsen vittnade att inte heller Lars i Glasfall var på den marknaden.

År 1653 var det således Tore (eller Torkel) som bodde i Lakarp, men samma år är också Olof i Lakarp omnämnd. Det var Per i Kopparp som vid tinget detta år klagade över att Olof i Lakarp hade en brännvinspanna i pant av Pers moder för åtta daler. Olof hade redan fått sex daler och Per ville betala de återstående två dalerna och få tillbaka brännvinspannan. Men Olof hade tydligen slagit sönder pannan. Rätten ålade Olof att återlämna pannan, eller betala värdet.

År 1655 den 11 september klagade hustrun Karin i Öjan vid tinget att Tore i Lakarp för åtta dagar sedan slagit hennes man, Nils i Öjan. *Han låg till sängs och orkade inte någonting*. Tore svarade att han inte slog honom mera än med handen. Hustru Karin sa att Tore *hov honom av hästen, så att han därav bröt sig i halsen och att han pustar bara blodet*. Tore i Lakarp fälldes vid tinget 1656 att betala tre daler för att han gav Nils i Öjan ett blodvite. Troligen hade Nils i Öjan då repat sig. Annars hade det säkerligen kostat mer än tre daler.

Vid samma ting hade hustru Ingrid i Svinåsen klagat till Jon i Bodebol om en häst som han fått av hennes man, *tjuven Bengt i Gyllinge. H*on visste inte varför. Jon sade att han lämnat en gryta i pant. Hustrun menade att Jon hade *förpassat* hennes man, vilken Jon nekade till. Måns i Svinåsen och Tore i Lakarp sa att hästen var god för fyra daler. Rätten ålade Jon i Bodebol att giva henne två daler.

Lakarp brukas under Narbäck

Från samma år, 1655 uppges det att Lakarp brukas av Sven i Narbäck. Därefter är Sven antecknad fram till och med 1659.

Den 19 februari 1659 vid ett ting som hölls i Gränna inom Wisingsborgs grevskap uppkom ett mål som gällde en tunna malt. Inblandade var Åke i Prästekvarn, Per i Gumby och Elin i Lakarp.

År 1661 den 3 mars föddes Jöns, en son till Per i Lakarp. Var möjligen Per en son till Sven Månsson i Narbäck?

År 1670 den 11 och 12 mars hölls ting i Gränna och då påstod Arvid i Narbäck (son till Sven Månsson i Narbäck) att Mårten Larsson i Björstorp stulit en stut från honom. Stuten hade stulits i Lakarps gärde den 6 oktober 1669. Mårten Larsson erkände stölden. Han hade slaktat stuten och när stölden uppenbarades hade han kastat huden och talgen. Mårten hade icke förut varit känd för tjuvnad. Stuten värderades till 20 daler och Mårten dömdes att böta tredubbla värdet.

År 1675 står Torkel skriven för Lakarp. Var det samma Torkel som funnits där tidigare?

Vid tinget i Gränna den 22 april 1675 hade den åldriga änkan Kerstin Pedersdotter i Narbäck inlämnat en klagoskrift, daterad den 29 april samma år. Den var ställd emot hennes son Arvid Svensson och där påstods att Arvid skulle slagits med sin bror Peder. Deras moder hade då gått emellan för att skilja dem åt. Då hade hon råkat fått en blånad i ansiktet och en på

låret. Hon åberopade som vittnen inhysesmannen Lars Olofsson i Lakarp och hustrun Brita Jönsdotter i Narbäck. Mera härom kan vi läsa under Narbäck.

Vi kan här se att Lars Olofsson var en inhysesman i Lakarp. Kan han vara en son till den Olof som omnämndes i Lakarp 1653?

År 1679 vid sommartinget i Gränna den 26 och 27 maj kungjordes att hauptmannen på Wisingsborg hade förordnat att gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck f*ör Kronans skjutsfärder må fritt åtnjuta hemmanet Lakarp, vilket han själv brukar. Därför skall hemmanet Lakarp icke graveras med några andra skjutsresor eller styckebesvär utan härifrån förskonas*.

Det var således Arvid Månsson i Narbäck som då brukade Lakarp. Arvid var ogift. Han gifte sig senare och flyttade till Erstorp. Han hade flera bröder och vi kan anta att åtminstone brodern Per Svensson också var med i denna verksamhet.

Så var förhållandena under hela 1680-talet. Någon klar bild av vilka som bott och brukat i Lakarp är inte lätt att få. Troligt är dock att Lakarp på något sätt hört till Narbäck, kanske redan från 1640-talet.

Hemmanet Lakarp illa medfaret 1689

Vid sommartinget i Åby 1689 hade befallningsmannen Jonas Wahlberg inlämnat en skrift rörande hemmanet Lakarp med bröderna Arvid och Per Svensson i Narbäck. *Hemmanet är till hus och ägor illa medfaret.* Lakarp har under åtskilliga år brukats under Narbäck och det är detta som troligen ligger till grund för skrivelsen.

Det blev inte något beslut. Det är möjligt att Lakarp då höll på att försvinna som egen gård. Det är troligt att befallningsmannen ur samhällets synpunkt och ur skattesynpunkter ville ha en uppryckning av Lakarp.

Nya ägare till Lakarp

Befallningsmannen Wahlbergs skrift vid tinget 1689 ledde troligen till att en ny brukare kom till Lakarp. Det var Jöns Månsson.

Jöns Månsson	(1660), bonde i Lakarp, från 1704 i Kopparp
H 1) Elin Svensdotter	(1670),från Lommaryd, död 1700
H 2) Maria Persdotter	----,från Adelövs socken, gifta 1701
Barn: Sven	1694-05-22, bonde i Lakarp
Jöns	1695-05-27, död 1696
Maria	1697-05-20, ev. gift och utfl t Haningetorp
Elin	1699-03-18
Elin	1701-09-29,
Kerstin	1703-10-15,

Jöns Månsson var son till Måns Larsson och Anna Jönsdotter i Kopparp. Jöns var troligen född i Adelöv. Jöns var gift två gånger, första gången med Elin Svensdotter och efter hennes död 1700 med Maria Persdotter, som förut hade varit piga i familjen. Omkring 1704 flyttade Jöns Månsson med sin familj till Kopparp.

Jöns Månsson omnämndes ofta i domböckerna. Han var stridbar, kanske rent av *processglad* och hade många tvister med grannarna men också med sina syskon. Jag skall här nedan redovisa en del av dessa tvister.

Vid tinget 1690 förekom en tvist mellan Jöns Månsson i Lakarp och Per Svensson i Narbäck rörande rätten till en utmark. Rätten beslutade om syn. Målet uppkom åter vid tinget 1691 men medförde inte då något beslut av rätten. Det var inte ovanligt vid denna tid att gränserna mellan byarna var oklara, särskilt när det gällde utmarkerna. Åkermark var man noga med och då rådde inga oklarheter. Per Svensson i Narbäck hävdade att denna utmark hörde till Narbäck. Men Jöns Månsson i Lakarp hävdade att den hörde till Lakarp.

Vid vintertinget i Åby den 6 mars 1691 dömdes Jöns Månsson i Lakarp till böter för olaga ekehygge. Ekar tillhörde kungen och fick inte huggas.

Vid vintertinget den 27 januari 1692 i Åby framförde länsmannen Harald Arvidsson från Vadstena slottsfängelse tjuven Erik Björnsson i Tuna. Han var misstänkt för stölder, både i detta härad och i Småland. Inte mindre än 27 målsägare anmälde sig och Erik Björnsson erkände i de flesta fallen. Stölderna rörde sig mest om kreatur som tagits direkt ute i markerna och sedan sålts vidare, eller i några fall slaktats. Stölderna hade ägt rum i Gränna stad och socken samt i Adelövs, Ödeshögs och Stora Åby socknar.

För Måns Larsson i Kopparp rörde det sig om en tjur och en kviga som Erik Björnsson sålt vidare till Per i Narbäck. Erik erkände bara stöld av tjuren, men Per i Narbäck hade köpt även en kviga. Från Daniel Larsson i Ruskilsby hade han stulit en svarthjälmet tjur och den sålde han sedan till Jöns i Lakarp för fem daler kopparmynt.

Det blev ett omfattande mål. Vi kan anta att det var många människor som besökte tingsförhandlingarna. Hur det gick för tjuven Erik Björnsson vet jag inte. Jag har inte sett någon dom. Det är troligt att han dömdes att mista livet. Hans namn tycks inte förekomma senare i längderna. Erik Björnsson hade sannolikt sin bakgrund i Kopparp.

Vid sommartinget den 4 juni 1694 anklagades Per Svensson i Narbäck för brott mot åtskilliga förbud som rörde den skogspark som Lakarp gör anspråk på. Jöns Månsson i Lakarp berättade att Per Svensson kört hem hö från den förbjudna skogsparken. Rätten dömde Per Svensson i Narbäck till böter för åverkan på skogsparken.

Jöns Månsson krävde också Per Svensson på ersättning för husröta vid hemmanet Lakarp, som *Per och hans broder efter sina föräldrar i många år brukat.* Per Svensson svarade att de sedan husesynen gjort åtskilliga reparationer på Lakarp. Dessutom hade Jöns Månssons fader, Måns Larsson i Kopparp, lovat att om Jöns fick överta Lakarp *skulle de aldrig tala om någon husröta.*

Måns Larsson nekade till detta. Per Svensson inlämnade en attest av Tore i Kulhult som visade att han hört Måns i Kopparp säga *sig vilja eftergiva husrötan*. Även Jöns i Börstabol, Arvid i Tällekullen och Tyres i Stora Krokek och Per i Angseryd instämde i detta.

Måns i Kopparp nekade ändå till detta, sägande att de två sistnämnda var släkt med Per Svensson. Omsider förliktes dessa parter vid tinget, så att Per Svensson godvilligt lovade utbetala till Jöns i Lakarp 20 daler silvermynt för återstående husröta.

Vid sommartinget år 1696 den 12 maj anklagade länsmannen Harald Arvidsson Jöns Månsson i Lakarp för att hans hustru första böndagen i fjol varit hemma från kyrkan. Jöns Månsson svarar att han var sjuk. Hon skulle rida till kyrkan men stoet hon red på blev svagt och föll omkull med henne. Hustrun var då också havande. Således måste de vända och rida hem igen. Jöns Månsson erbjöd sig att avlägga ed på detta. Länsmannen samtyckte härtill och därmed nedlades detta mål.

Tvisten mellan Lakarp och Narbäck rörande en utmark fortsatte och blev mer och mer upphettad. Per Svensson i Narbäck anklagade vid vintertinget 1697 Jöns Månsson i Lakarp och hans fader Måns Larsson i Kopparp för äreröriga skällsord samt beskyllningar. De påstod att Per hade uppsatt en råsten på utmarken.

Detta mål blev omfattande. Åtskilliga vittnen hördes, som kunde berätta att Jöns Månsson kallat Per Svensson för tjuv och skälm. Jöns Månsson nekade till allt, liksom även hans fader Måns Larsson.

I den geometriska jordeboken från 1639 uppges att Lakarp saknar skog och utmark. Detta tycks tala för att den skogsmark som idag ligger längst i norr och tillhör Lakarp och gränsar till Holkaberg, i äldre tider hörde till Narbäck. Detta blev här ändrat och denna skogsmark kom att ligga under Lakarp.

Det fortsatte att vara spänt mellan Lakarp och Narbäck. Per Svenssons hustru, Kerstin Jonsdotter klagade vid tinget 1697 att hon med sina döttrar under hemfärd från kyrkan antastats av Jöns Månsson i Lakarp som kallade hennes äldsta dotter för *tjuvunge, hora och klåf*. Härtill kunde också Anders Profoss vittna. Jöns Månsson nekade till allt detta och friade sig med sin ed.

Under år 1698 tycks det ha varit lugnt men vid tinget 1699 hade länsmannen Harald Arvidsson anklagat Jöns Månsson i Lakarp för att han sistlidna Marie bebådelsedag med sitt folk icke varit i kyrkan. Dessutom hade Jöns samma morgon satt ihop en lövstack och följande söndag farit till kvarnen. Han hade också en söndag kört hö.

Inhyseskvinnan Elisabet hade förra sockenstämman i Ösiö sagt att Jöns i Lakarp arbetat på Marie bebådelsedag. Jöns svarade att han denna Marie bebådelsedag varit ifrån kyrkan och att han den dagen läst dagens evangelium. Rätten dömde Jöns Månsson till böter för sabbatsbrott då han varit ifrån kyrkan på Marie bebådelsedag, allt enligt Stadgan om sabbatsbrott. Eftersom Jöns ännu icke överbevisats om det övriga sabbatsarbetet uppsköts denna sak till nästa ting. Hur det då gick i målet är okänt.

Vid vintertinget 1699 den 13 februari hade rusthållaren Per Svensson i Narbäck instämt Jöns Månsson i Lakarp. Jöns hade på sockenstämman i Ösiö i höstas missfirmat honom. Per Svensson hade nämligen vittnat till

Jöns Månssons nackdel rörande dennes sabbatsbrott. Rätten ansåg att Jöns Månsson uppträtt oanständigt vid sockenstämman och dömde honom till böter.

Vid vintertinget den 13 februari 1699 anklagade Jöns Månsson i Lakarp Sven Larsson i Bodebol för att denne den 1 december 1698 överfallit honom med hugg och slag i hans egen stuga i Lakarp. Jöns och Sven hade druckit tillsammans. Då hade Sven med något tillhygge slagit Jöns ett blodsår i huvudet, ett på handen och ett på vänstra benet. Han hade också slagit sönder ett och annat i stugan. Jöns hustru och husfolk var ute och tog hand om kreaturen.

Nils i Glasfall intygade skadorna. Bakgrunden till osämjan var att Jöns Månsson förra året på Sven Larssons och hans hustrus begäran lånat dem femton kappar. De hade pantsatt en kjortel samt givit honom ett får i intresse. Sven ville ha panten igen och inga penningar betala, vartill Jöns nekade. Sven Larsson säger att Jöns Månsson slagit honom, men kan inte bevisa detta. Rätten dömde Sven Larsson först för fridsbrottet till 50 daler silvermynt och sedan för fyra blodsår på Jöns Månsson.

Vid vintertinget den 10 februari 1702 hade bonden Per Persson i Stora Krokek instämt bonden Jöns Månsson i Lakarp rörande skuldfordran, 12 daler kopparmynt. Det var en skuld som Jöns lovat betala för sin syster, hustru Elin i Stora Krokek, avseende ränta för år 1700. Jöns Månsson hävdade att han inte lovat betala detta. Men flera vittnen samt Jöns Månssons moder, hustru Elin i Kopparp, uppgav att Jöns lovat betala beloppet. Rätten ansåg skäligt att Jöns Månsson skulle betala detta.

Som vi sett var Jöns Månsson en flitig gäst inför häradsrätten. Vi kan undra om han var en t*rätlysten* person eller om det var olyckliga omständigheter. Vi har ännu bara hunnit med en liten del av alla de tvister och åtal som han var inblandad i. Här nedan kommer flera.

Vid vintertinget 1704 hade kronolänsmannen Harald Arvidsson instämt bönderna Jöns Månsson i Lakarp och hans svåger Karl Andersson i Kopparp för slagsmål. Detta hade skett i december 1703 på allmänna landsvägen vid Stockseryd. De kunde inte neka till detta men ville inte tillstå att det skett på vägen. De var på hemväg från Skänningemötet. De hade slagits med stenar och med trinnor.

Torparen Erland Björnsson på Sväms ägor uppgav att hans hustru sett att slagsmålet skedde på landsvägen, och att Karl sprungit först och Jöns efter honom med en trinna i handen. Rätten dömde Karl Andersson att böta för två sparkar och två slag på Jöns i Lakarp och Jöns dömdes att böta för ett trinneslag på Karl Andersson.

Vid vintertinget 1704 hade länsmannen Harald Arvidsson instämt rusthållaränkan Anna Jönsdotter i Kopparp och hennes måg Karl Andersson i Kopparp för *olovligt söndagsarbete.* De dömdes till böter.

Vid vintertinget 1704 hade Jöns Nilsson i Kärra i Adelövs socken instämt bonden Jöns Månsson i Lakarp och hans syskon rörande skuldfordran. Det var deras broder Sven Månsson i Porsarp som hade denna skuld till Jöns Nilsson. Beloppet var 30 daler kopparmynt och hade något med soldathållet i Porsarp att göra. Jöns Nilsson hävdade att deras moder,

Anna Jönsdotter i Kopparp, numera avliden, hade lovat att betala skulden. Jöns Månsson vägrade att betala broderns skuld.

I målet hördes också ett par vittnen, Maria Larsdotter från Kulltorp och Anna Tyresdotter från Krokek. Maria berättade att Jöns Nilsson varit i Kopparp och att modern Anna då lovat att betala skulden. Rättens utlåtande tycks ha gått så att Jöns Nilsson skulle få sina pengar.

Vid vintertinget 1704 hade Gustaf Jonsson i Öninge instämt sin brorsons styvfar, Sven Månsson i Porsarp med brodern Jöns Månsson i Lakarp och de övriga syskonen och arvingarna efter deras avlidna moder Anna Jönsdotter i Kopparp, som för några veckor sedan avlidit.

Gustaf Jonsson var förmyndare för sin avlidne broder Nils Jönssons omyndiga son Arvid Nilsson i Porsarp. Målet gällde arvsmedel. I anteckningarna skymtar också deras fader, Måns Larsson i Kopparp, som möjligen varit någon garant för pengarna. Hur det gick i denna arvstvist är okänt.

Vid sommartinget 1704 hade Jöns Månsson i Lakarp instämt sin svåger Karl Andersson i Kopparp och hans hustru Sigrid Månsdotter (Jöns Månssons syster) rörande en och en halv tolft sågbräder som han där i gården efter sin moder haft kvar.

Hustru Sigrid sade sig ha köpt bräderna av sin salig moder för fyra daler kopparmynt. På detta avlade de sina eder och både Carl och hans hustru blev friade.

Vid sommartinget 1704 hade Jöns Månsson också instämt sin svåger Jöns Larsson i Lilla Smedstorp och *hans hustru Brita Månsdotter som är Jönses syster. Han påstod att de kallat honom en kiorteltjuv och en qryp-tjuv. Båda nekade till detta.*

Vid sommartinget 1704 hade Jöns Månsson instämt sin svåger, bonden Tyres Nilsson i Krokek *för två lösentagna silverknivar efter Jönses salig moder Anna Jönsdotter i Kopparp.* Tyres hustru, Elin Månsdotter som också är Jönses syster, uppgav att hon för 4-5 år sedan utlöst två silverknivar som deras salig moder, hustru Anna pantsatt. Den ena hos Lars Knutsson i Staffanstorp för 16 daler kopparmynt och den andre hos hr Hummerhielm på Nääs för 10 daler kopparmynt.

Hustrun Elin sa att hennes salig fader Måns i Kopparp fått av henne en yxa och hon däremot av fadern erhållit 20 daler kopparmynt. Här stod således uppgift mot uppgift.

År 1704 flyttade Jöns Månsson med sin familj från Lakarp till Kopparp. Men hans tvister inför tinget fortsatte.

Vid sommartinget 1704 klagade Jöns Månsson vidare över sina systrar, hustru Elin i Stora Krokek och hustrun Brita i Lilla Smedstorp. De hade sått några *fallplåtar i Kopparps åkergärde och sedan uppskurit samma sådd.* Hustru Elin svarade att Jöns Månsson för ungefär fyra år sedan sått två skäppor korn hos henne i Krokek som han sedan en nattetid därifrån bortfört. Hon sa sig endast fått i Kopparp fyra tunnor korn. Hustrun Brita tillstår sig ha i Kopparp fått fyra tunnor korn, och den säden ligger ännu hos Karl där i gården.

Rättens försökte i detta mål gå balansgång mellan de trätande.

Det var inte slut med trätor mellan Jöns Månsson och hans syskon ännu. Men Jöns Månsson flyttade detta år till Kopparp. Därför redovisas dessa trätor, slagsmål och tvister under Kopparp. Men ett mål återstår.

Vid höstetinget 1705 hade gevaldigern Jöns Svensson på ämbetets vägnar instämt ett antal häradsbor för att de inte hade färdigställt sina vägstycken på allmänna landsvägen. Bland dessa var överstelöjtnantskan Margaret Lind i Ingvaldstorp, bonden Per Jonsson i Orrnäs, bonden Jon Nilsson i Frebol, bonden Per Jonsson i Skrädeberg och bonden Jöns Månsson i Lakarp.

De dömdes till böter, Jöns Månsson till dubbla böter, möjligen på grund av att han även i fjol försummat sitt vägstycke. Att Jöns Månsson nämnes under Lakarp beror nog på att målet tog sin början då han ännu bodde kvar i Lakarp.

Ett resultat av tvisten om utmarkerna mellan Lakarp och Narbäck blev en av häradsrätten beslutad syn och en uppmätning av både Narbäck och Lakarp. Det blev således kartor över både Narbäck och Lakarp 1694.

Någon tid bodde Per Nilsson med hustru Karin i Lakarp. Per var ryttare, möjligen för Sunneryd. De bodde någon tid i Siggeryd och därefter någon tid i Lakarp. De är kända endast från födelseboken då sonen Måns föddes den 20 december 1704. Måns dog den 12 februari 1705. Vart Per Nilsson och Karin tog vägen vet jag inte.

Efter att Jöns Månsson med sin familj flyttat kom Erik Bengtsson från Svinåsen med sin hustru hit.

År 1693 började kyrkoböcker att föras i Ödeshögs församling. Det var uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder kom senare. Kyrkoböckerna gav detaljerade uppgifter om människorna i bygden, om födslar, vigslar och dödsfall.

Erik Bengtsson	(1681), bonde,
Anna Tyresdotter	1684, d t Tyres Nilsson i Stora Krokek
son ?	1708, död s å

Erik var son till bonden Bengt Bengtsson och hans hustru Karin i Svinåsen. Erik gifte sig 1705 med Anna Tyresdotter, dotter till Tyres Nilsson och hans första hustru, Anna Persdotter i Stora Krokek. Erik och Anna kom till Lakarp kanske 1705 eller något år senare.

De flyttade till Stora Krokek 1709. Den son som anges ovan föddes 28 februari 1708 och dog två dagar senare i Holkaberg under vägen till kyrkan i Ödeshög för att döpas.

Vilka som brukade och bodde i Lakarp efter 1709 är okänt. Enligt kyrkoböckerna fanns där en dräng som hette Israel, värt att notera, eftersom detta namn återkom senare i Lakarp. Där fanns också en hustru som hette Ingrid Persdotter.

Vid hösttinget 1712 visade kronolänsmannen Hasselberg en längd över de bönder som inte lagat sina vägstycken då han höll vägsyn den 23-24 september. Bland dessa fanns Petter i Lakarp, änkan i Kopparp och Lars i Staffanstorp. Möjligen var det Per Svensson och hans hustru Ingrid Persdotter som avses.

Per Svensson	(1661), bonde i Lakarp
Kerstin	(1672),
Barn: Ingrid	1706, g 1725 m Sven Jönsson nedan
Sven	1706, g 1736 med Kerstin Jönsdotter, se nedan
Per	----
Anna	----
Karin	----, g 1734 med Nils Persson från Sjögetorp

Uppgifterna är sparsamma om Per Svensson och hans familj. En gissning skulle kunna vara att han hade sina rötter i Adelöv. Kanske var han son till Sven Svensson i Björstorp, se nedan, och som förmodligen också på något sätt var släkt till Jöns Månsson eller hans far Måns Larsson. Det är okänt när Per och Kerstin kom till Lakarp, kanske omkring 1715.

Kerstin dog 1732 och Per Svensson dog 1740. Enligt uppgift ur domboken var det han som friköpte Lakarp från Kronan. Det tycks under åtskilliga år ha funnits två brukare av Lakarp vid denna tid, nämligen Per Svensson och Sven Jönsson.

Vid vintertinget 1713 framträdde Lars Svensson i Björstorp i Adelöv på sin gamle faders, Sven Svenssons vägnar. Motparten var drängen Sven Jönsson i Lakarp och saken gällde upphörande av förmynderskapet för Sven Jönsson. Vid förhandlingen framkom att Sven Jönssons avlidne fader var Jöns Månsson i Lakarp, senare Kopparp.

Fadern hade i ett brev, daterat i Adelöv den 11 augusti 1701 gett sina barn i första äktenskapet 100 daler samt vidare en del kläder efter deras då avlidna moder. Målet uppsköts eftersom drängen Sven Jönsson begärde redovisning från motparten.

När målet återupptogs berättade Lars Svensson att hans fader, gamle och sjuklige Sven Svensson, över 80 år gammal, varit förordnad som förmyndare tillsammans med Jöns Månsson. All egendom var kvar i boet och vårdades av Jöns Månsson samt barnens styvmoder, Marita Persdotter. Hon var också närvarande och intygade detta. Härefter beslutade rätten att Sven Svensson skulle befrias från förmynderskapsuppdraget.

Vid sommartinget 1715 förekom ett mål rörande misshandel mellan Östen Jonsson och Olof Håkansson i Porsarp. I detta mål hördes Per Svensson i Lakarp som vittne.

Sven Jönsson	1694-05-22, bonde,
Ingrid Persdotter	(1706),
Barn: Jöns	1726-03-13, gift med Margareta Persdotter
Elin	1728-11-10,död
Anna	1730-08-07, död

Måns	1735-01-15, ogift, död i Lakarp 1801
Brita	1738-03-15, g m Per Svensson, St Björkenäs, Vireda
Peter	1742
Karin	1723-, död 1742
Israel	1729 (1733)

Sven var son till Jöns Månsson och hans hustru Elin i Lakarp. Sven gifte sig 1725 med Ingrid Persdotter. Hon var förmodligen dotter till Per Svensson och hans hustru Kerstin i Lakarp. Sven och Ingrid uppges ha dött 1742, Sven 30 januari och Ingrid den 25 februari. De begrovs båda den 21 oktober 1742. Varför skedde begravningen så långt efteråt? Dottern Karin begrovs 8 augusti 1842.

Orsaken till dödsfallen nämns inte. Någon födelseuppgift avseende sonen Israel har inte kunnat påträffas. Uppgiften att han är son till Sven Jönsson och Ingrid Persdotter är dock säkrad genom boupptecknigen från 1743. Denna omständighet att båda makarna och ett barn dog samma år samt att begravningen av Sven och Ingrid skedde så långt efter dödsfallen är märklig. Uppgifterna rörande barnen Karin och Israel är något osäkra.

Boupptecknigen 1742 efter Sven och Ingrid i Lakarp visade att de lämnade efter sig fem barn, sönerna Jöns, Israel, Måns och Peter samt dottern Brita. Yngsta sonen Peter var endast 4½ månader vid föräldrarnas död. Den 19-åriga dottern Karin dog före boupptecknigen. Tillgångarna i boet uppgick till 247 riksdaler.

Bland skulderna upptogs 10 riksdaler till svågern Nils i Sjögetorp för likstolen (avgift till prästen för begravningen) samt till ryttaren Lars Liungkrans för likkistorna. Närvarande vid boupptecknigen var barnens morbroder Sven Persson i Lakarp och Nils Persson i Sjögetorp, gift med Karin, en syster till Ingrid.

Till förmyndare för deras efterlämnade fem omyndiga barn förordnades Bengt Nilsson i Forsby och Sven Persson i Lakarp. De var närmast dem i släktskap.

Vid sommartinget 1726 hade åklagaren yrkat ansvar på Per Svensson i Lakarp för att hans hustru Ingrid inte närvarit vid mantalsskrivningen. Per Svensson bevisade med attest av Knut i Holkaberg, Johan i Kärr och Östen i Porsarp att Ingrid legat dödssjuk då 1724 års mantalsskrivning skett och icke kunnat uppvisas. (Här är nog namnuppgifterna felaktiga eftersom Per Svenssons hustru hette Kerstin).

Vid sommartinget 1736 begärde Nils Jönsson i Börstabol ersättning av Per Svensson i Lakarp för att han fött Pers oxar över vintern. Nämnden tillfrågades om vad ungefär halva fodret över vintern kan vara värt, eftersom han för halva fodret nyttjat oxarna till höstbruk och något om våren. Nämnden svarade två daler silvermynt. Så fick det bli. Det fick han betala.

Vid hösttinget 1739 förekom ett mål mellan drängen Jöns Pärsson i Narbäck och gästgivaren Johan Berg i Holkaberg. Berg hade instämt Jöns Pärsson för att *denne visiterat hänglåsen till krogstugan vid landsvägen i Holkaberg och för att han tagit pengar för Bergs dräng.* Som Bergs vittnen

hade kallats Jon Larsson i Öjan och hans hustru, som dock låg i barnsäng. Som Jöns Pärssons vittnen hade inkallats bland andra Sven i Lakarp. Sven Persson i Lakarp berättade att år 1738 hade han och flera andra hållit skjuts vid Holkaberg och var i krogstugan nere vid landsvägen.

Drängen Jöns Pärsson hade också varit där inne. Då hade Jöns tagit ett utanlås som legat i fönstret, och frågat om det var bra. Han hade också sagt att han hade bra sådana som han köpt i Linde. Sedan hade de i mars igen varit där på hållskjuts tillsammans.

Då hade kvartermästare Berg kommit till dem inne i stugan på gästgivargården och frågat efter Jöns och begärde han skulle få tala med honom. Jöns svarade att det kan kvartermästaren få. Då hade kvartermästaren kallat honom för tjuv. Se mera om detta under Holkaberg.

Sivert Andersson	----, "överlöpare"
Helena Eriksdotter	----,
sonen Anders	1731

Sivert och Helena är kända endast genom födelseuppgiften 1731 då deras son föddes. De bodde endast kort tid i Lakarp. Vad begreppet överlöpare står för har jag ingen kunskap om. Jag gissar att det var någon från sydligare landskap, kanske från danska sidan, som kommit över till svensksidan.

Jonas Svensson	- - - - , troligen bonde i Lakarp
Cecilia Persdotter	- - - - ,
Barn: Stina	1746-12-22,
Per	1747-02-21,
Stina	1749-03-01,

Jonas och Cecilia finns enligt kyrkoböckerna i Lakarp under några år i slutet av 1740-talet. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund eller vart de tog vägen. Uppgifterna om födslarna i december 1746 och februari året därefter kan inte stämma. Något årtal eller något annat är fel.

Jöns Svensson	1726-03-13, bonde
Margareta Persdotter	(1722),
Barn: Maria	1754- - , död 10 veckor gammal
Ingrid	1755-10-29, död 1762

Jöns Svensson var son till bonden Sven Jönsson och hans hustru Ingrid Persdotter i Lakarp. Han gifte sig omkring 1753 med Margareta Persdotter. Hennes bakgrund är okänd. Någon vigselnotis har jag inte heller kunnat finna. Kanske hade hon sina rötter i Adelöv. Jöns dog 1756, 30 år gammal. Margareta Persdotter bodde kvar i Lakarp med sin dotter Ingrid.

I domböckerna kan vi läsa om hur Jöns Svenssons bröder ville få bort henne från Lakarp. Det ledde till många och långa rättegångar vid häradstinget.

Lakarp brukades vid denna tid, efter Jöns Svenssons död, av Johan Svensson, gift med Nils Perssons änka, Karin Persdotter, se nedan. Han hade till vintertinget 1754 instämt sin svåger och gårdsgranne Sven Persson. Det gällde arvslotter, ägandet och brukandet av Lakarp. Det bodde således vid denna tid flera familjer i Lakarp. Här fanns flera Jöns Svensson och Johan Svensson. Det gör bilden svår att överblicka. Vi återgår så till Margareta Persdotter.

Vid vintertinget 1759 hade Israel Svensson instämt sin svägerska, änkan Margareta Persdotter. Han yrkade att hon skulle mottaga lösen för den del som hon på sin dotters vägnar ägde i Lakarp. Han yrkade också att hon skulle betala två års innestående skatterätt, vidare betala husröta samt flytta från Lakarp. Margareta Persdotter begärde att hon skulle få bo på undantag i Lakarp till dess att hennes avlidne mans syskon blivit myndiga och kunde ta lösen av varandra. I övrigt kunde hon visa kvitto från 1756 rörande skatterätten. Vidare yrkade hon ersättning för gjorda förbättringar på hus och hägnader.

Målet blev omfattande. Israel Svensson framhöll *att denna magra hemmansdel inte kunde tåla något undantag, varför Margareta Persdotter måtte ta lösen.* Hon ville inte gå med på detta utan yrkade att få vara kvar på hemmanet intill dess att samtliga av hennes avlidne mans syskon blivit myndiga och att hennes omyndiga dotter skulle få en förmyndare som kunde föra hennes talan i saken.

Under målets gång sålde Måns Svensson och Brita Svensdotter sina andelar till brodern Israel Svensson, som därmed ägde fyra femtedelar av hemmanet. Häradsrätten ansåg nu att den omyndiga Ingrid Jönsdotter, dotter till Jöns Svensson och Margareta Persdotter, skulle förses med målsman. Till en sådan utsågs nämndemannen *välförståndige* Anders Jönsson i Fagerhult. Målet uppsköts därefter till nästa sommarting.

Vid målets fortsättning vid sommartinget 1759 yrkade målsmannen för den omyndiga Ingrid Jönsdotter, Anders Jönsson i Fagerhult, samt hennes moders nära frände, Jöns Svensson i Fröstorp, att på den omyndigas vägnar få *inbörda så nog uti hälften av skattehemmanet Lakarp,* att hon och hennes farbroder då får däruti lika stor del. Men skulle sådant bestridas och dragas i *vidlöftighet* förbehölls ersättning för rättegångskostnaderna.

Det konstaterades att Sven Persson, som inlöst detta ¼ hemman från Kronan, icke hade flera barn än nu varande huvudkäranden Israel Svensson och hans bröder, Måns, Per och Jöns samt en syster, Brita Svensdotter. Ingrid Jönsdotter var sonen *Jönses* rättsinnehavare.

Det framhölls av nämndemännen Anders Johansson i Mark och Per Persson i Sväm att *hemmanet var av svaga villkor och beskaffenhet att omöjligen torde på fjärdedelen kunna sig försörja, ehuru detta räknas som skogsbohemman*. Slutligen ingavs å huvudkärandesidan åbon Johan Svensson i Lakarp ett utställt bevis att Margareta Persdotter *icke så alldeles tillbörligt och rätt skall sig vid gården förhålla,* vilken lades till handlingarna. *På Ingrid Jönsdotters vägnar deponerades därefter bördskillingen för hälften av halva skattehemmanet Lakarp, att farbrodern Israel Svensson och denna hans broderdel få häruti lika stor del, varvid de*

förklarade sig beredda till rätten också ingiva samma summa. Bördsskillingen fick tills vidare stå under rättens vård och säkerhet.

Rätten konstaterade att Ingrid Jönsdotter hade lika stor rätt till hemmanet som Israel Svensson. Denne har påstått att hemmanet är så svagt att två åboar inte kan *vara besuttna*. Därför anser rätten att lottning bör ske om lösningsrätten om parterna inte själva komma överens härom. Målet uppsköts därefter till hösttinget 1759.

Den 13 augusti 1759 träffades en överenskommelse i Lakarp om att Margareta Persdotter skulle få ett undantag i Lakarp fram till dess att den omyndiga själv kan förfoga över sin andel i hemmanet. Denna överenskommelse upprättades skriftligen och undertecknades i Lakarp den 28 augusti 1759. Den undertecknades av Israel Svensson i Lakarp, Anders Jönsson i Fagerhult samt vittnena Erik Larsson i Öjan, Nils Larsson i Ruskilsby och Nils Olofsson i Byssakar i Habo socken.

Margareta Persdotter förekom vid tinget även i ett annat fall. Hon hade till vintertinget 1758 instämt förra gästgiverskan på Holkaberg, hustrun Anna Catharina Berg i Hårstorp, för tjuvabeskyllning.

För två eller tre år sedan hade man i Holkaberg en tid saknat några hårgarnspersedlar. Hustrun Bergs dåvarande man, Castensson, hade fått kännedom om att persedlarna skulle finnas i Lakarp hos Margareta Persdotters man, Jöns Svensson. Efter tillstånd av kronolänsmannen hade man rest dit och funnit persedlarna.

För grannsämjans skull hade överenskommits att Jöns skulle få behålla sakerna och i stället betala sex plåtar till Castensson.

Som vittnen till denna överenskommelse hördes Olof Larsson i Staffanstorp och Per Johansson i Kopparp. Hustrun Berg hade förgäves försökt att få ut dessa plåtar. Hon hade rest till Lakarp och skällde Margareta Persdotter för *tjuvkona* samt i närvaro av Elias Östensson i Porsarp börjat i alla rum söka efter sina persedlar. Hon hade funnit en dryckeskanna, två pigestop, en stump och ett betsel som hon sade tillhörde henne, dessutom en färdevagn, som hon lät spänna sina hästar för. Vagnen fick dock stanna kvar, efter att Margareta Persdotter förklarat sig vilja betala fyra plåtar.

Därefter förde hustru Berg de omnämnda persedlarna med sig därifrån. Margareta Persdotter sade sig i övrigt inte känna till någon tidigare överenskommelse om sex plåtar.

Nämnden förklarade sig för övrigt *icke veta annat om henne själv och hennes avlidne man än vad ärligt och gott är*. Rätten beviljade denna förlikning och stadfäste den. Dessutom utsatte rätten tio dalers vite för den som därefter understod sig att i berörda måtto förolämpa hustru Margareta Persdotter.

Hur gick det sedan för Margareta och hennes dotter Ingrid? De fick rätt att bo kvar i Lakarp. Det blev inte så långvarigt. Den 24 april 1762 avled Ingrid Jönsdotter i Lakarp.

Därefter blev det en ny tvist om huruvida Margareta skulle få bo kvar i Lakarp. Denna tvist kommer vi till längre fram.

Margareta Persdotter flyttade till Stora Krokek 1763 och gifte sig med bonden Per Johansson. Per dog den 25 november 1769 av ålderdom, 71 år gammal, Margareta Persdotter ingick 1771 nytt gifte, då med bonden Nils Andersson i Gräsberg.

Hon var då 49 år gammal och hon var 26 år äldre än sin nya man. Hon dog i Gräsberg 1808, 89 år gammal.

Sven Persson	(1706), bonde i Lakarp
Kerstin Jönsdotter	1714, (Persdotter, Larsdotter ?)
Barn: Jöns	1736-09-24, bonde i Lakarp
Gabriel	1738-04-15
Lars	1739-04-15, död (?)
Lars	1741-05-01
Ingrid	1743-09-08, g m Peter Svensson i Kopparp 1773
Anders	1744-, död 1746
Sara	1746-03-06,
Peter	1747-07-09, torpare på i L Krokeks ägor
Brita	1748-12-04

Sven var son till Per Svensson och hans hustru Kerstin i Lakarp, trodde jag förut. Föregående tingsprotokoll har dock ändrat på detta och därför har jag ingen uppfattning om Svens Perssons bakgrund. Ändå säger ett annat tingsprotokoll att han var son till Per Svensson.

Det är osäkert var han föddes. Någon födelseuppgift har inte kunnat anträffas. Det är osäkert huruvida Kerstin Jönsdotters namn är rätt återgivet. Det kan tolkas olika på olika ställen i kyrkoboken. De vigdes 1736 och då uppges han vara från Lakarp och hon från Porsarp. Hon kan kanske ha haft sina rötter i Porsarp men ändå är hennes bakgrund oklar. De har bott och brukat i Lakarp från 1736 och fram till hans död 1756, endast 50 år gammal. Hustrun Kerstin bodde kvar i Lakarp och dog 1774 av lungsot och ålderdom.

Fänriken och hejderidaren Jakob Magnus Retzell hade till sommartinget 1753 instämt ett 40-tal personer för det att de inte inställt sig till häradsskall. Det var bland andra Eric Larsson i Öjan, dels för att ha uteblivit från häradsskallet och dels för *uteblivet jaktnät* den 20-23 mars 1753. Erik Larsson uppgav sig ha varit sjuk och kunde därför inte delta. Hans son, Lars Eriksson, ungefär 16 år, hade glömt att ta nätet med sig.

Sven Persson i Lakarp som också uteblivit uppgav att han varit hindrad på grund av hjälpskjuts hos gästgivaren i Holkaberg som gällde Kongl Majt. Rusthållaren och gästgivaren Castenssoni Holkaberg hade samma förhinder. Alla tre slapp böta.

Bonden Bengt Nilsson i Forsby och Sven Persson i Lakarp vilka förordnats till förmyndare för sin avlidne svågers, Sven Jonssons i Lakarp, omyndiga barn, anhöll vid sommartinget 1753 att Samuel Andersson i Kullagården förordnas i stället för Sven Persson

För eftersatt hjälpskjuts vid gästgivargården i Holkaberg hade gästgivaren Jakob Castensson vid vintertinget 1756 instämt bl.a. Per Persson

och Jon Svensson i Lakarp. Vid sommartinget noterades att gästgivaren hade förlikts med Per i Lakarp rörande eftersatt hjälpskjuts.

Vid hösttinget 1758 granskades hållskjutsindragningen vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar och blev därvid beslutat att Lakarp skulle hålla två hästar till gästgivargården i Holkaberg.

Bonden Johan Svensson (?) i Lakarp hade till vintertinget 1754 instämt sin svåger och gårdsgranne Sven Persson. Målet gällde en tvist om arvslotter och om ägandet och brukandet av Lakarp. Av anteckningarna i målet framgår att Johan Svenssons hustru Karin Persdotter var syster till Sven Persson. En annan syster till dem, Ingrid Persdotter, var gift med Sven Jönsson i Lakarp, vilka båda avled 1742. Målet blev uppskjutet flera gånger och avslutades vid sommartinget 1754 . Både Johan och Sven använde sig av ombud. Hur utslaget blev har jag ingen uppgift om.

1) Nils Persson	1705, bonde, s t Per Jönsson i Sjögetorp
2) Johan Svensson	1736-09-24, s t Sven Persson i Lakarp
Karin Persdotter	----, d t Per Svensson i Lakarp
Barn: Ingeborg	1740
Karin	1745
Ingrid	1749
Katharina	1753-11-04,

Nils och Karin gifte sig 1734 och bodde fram till 1748 i Sjögetorp men flyttade då till Lakarp. Nils Persson dog 1751 och Karin gifte sig med Johan Svensson 1752. Enligt boupptecknigen efter Nils fanns 1751 tre barn i familjen, Per, Karin och Brita. Uppgifterna är motstridiga. Johan(Jöns) Svensson dog av bröstsjuka i Lakarp år 1800, 64 år gammal. Johan har ibland kallats för Jöns.

Boupptecknigen efter Nils Persson i Lakarp 1751 visade att han efterlämnat änkan Karin Persdotter samt tre barn, sonen Peter, döttrarna Brita och Maria. Tillgångarna uppgick till 376 riksdaler. Därifrån avgår bl. a. innestående barnarv till Sven Larssons efterlämnade barn i Ershult. Fordringar fanns hos Lars Svensson i Ershult 14 , Jonas i Kråkeryd 14riksdaler, Sven Persson i Lakarp 4 riksdaler, och hos ryttaren Lars Ljungkrans i Kopparp. Vittnen vid boupptecknigen den 20 juli 1751 var Måns Larsson i Öninge samt Jöns Nilsson i Kopparp.

Vid hösttinget 1773 dömdes Jöns Svensson i Lakarp till böter, dels för att han försummat ett uppbördsmöte och dels för att han försummat ett upprop vid tinget.

Jöns Svensson i Lakarp hade sålt en häst till någon direktör Hoffberg men denne ansåg hästen så istadig att den inte kunde köras och återlämnade den och ville ha pengarna tillbaka. När han inte fått pengarna stämdes Jöns Svensson inför hösttinget 1777. Jöns Svensson försvarade sig med att han själv köpt hästen av Nils Jönsson i Glasfall och lät hästköpet gå tillbaka till denne. Inför tinget betalades sålunda pengarna tillbaka och målet avskrevs.

Jöns hade ytterligare ett mål vid detta ting. Det var hustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor som hade instämt honom.

Hon hade köpt en get av Jöns och hon hävdade att geten var sjuk redan vid köpet och den dog senare. Hon hade påtalat detta för Jöns dagen efter att hon fått geten till sig och ville häva köpet. Jöns menade att Maria inte nämnt något om detta förrän två veckor senare och tyckte sig då inte ha någon skyldighet att låta köpet återgå. Det var således åsikt mot åsikt. Maria Hansdotter anhöll då om uppskov med målet för att inkalla vittnen. Målet uppsköts.

Vid sommartinget 1778 stod parterna åter inför häradsrätten för att fortsätta målet. Efter någon överläggning kom då parterna överens om att upphäva rättegången. Maria Hansdotter i ett för allt skulle av Jöns erhålla 32 skillingar plus pengar för domslösen.

Vid vintertinget 1786 hade nämndemannen Jonas Jonsson i Erstorp instämt Jöns Svensson med anledning av en obetald auktionsskuld efter en auktion i Södra Bråten 1785. Skuldbeloppet var två riksdaler, nio skillingar och sex runstycken och Jöns vidgick sin skuld. Han ålades att betala.

Det är en förvirrande bild man får av ägarförhållanden och släktförhållanden i Lakarp under 1700-talet. Av uppgifterna i kyrkoböcker och domböcker blir man inte särskilt mycket klokare.

Här följer noteringar ur domboken från 1761 och några ting därefter. De gäller Jöns Svensson och Johan Svensson. Jag är osäker med tolkningen av dessa noteringar. Släktförhållandena är svåra att helt förstå. Jöns Svensson uppges där vara son till Sven Persson.

Vid vintertinget 1761 hade Jöns Svensson instämt bonden Johan Svensson i Klämmestorp, Jöns yrkade att Johan skulle uppsägas från bruket av Lakarp samt återta de skuldfordringar med återstående lösen som han också hade i hemmanet Lakarp. Johan Svensson svarade med återstämning och yrkade att uppsägningen var ogiltig intill dess Jöns Svensson först fullgjort brukskontraktet av den 5 februari 1759 och förskrivningen av den 1 i samma månad.

Detta var en tvist om rätten till Lakarp, släktingar emellan. Målet uppsköts men kunde ändå inte avgöras. Kallade vittnen inställde sig inte. Någon fortsättning av målet har jag inte funnit. Vi kan gissa att det blev förlikning. Men helt stilla blev det inte. Nya tvister uppkom.

Vid sommartinget 1762 uppkom en tvist rörande skjutshållningen vid gästgivargården i Holkaberg. Erik Larsson i Öjan hade återstämt gästgivaren och klagade över att gästgivaren själv skjutsade när vägarna var bra men vid dåligt väglag fick bönderna ställa upp. På detta sätt klagade också flera andra, bl.a. Peter Nilsson i Lakarp.

Vid höstinget 1762 uppkom åter en tvist som rörde Johan Svensson och hans del i Lakarp. Då var det drängen Peter Svensson som försökte få Johan Svensson att sälja sin del.

Bakgrunden till tvisten var en affär mellan Peter Svenssons far, Sven Persson och Johan Svensson, svågrar emellan. Denna affär skedde ett eller ett och ett halvt år innan Sven Perssons död. Till vittnen på affären var Jöns Nilsson i Kopparp och Johan Svensson i Stava närvarande.

Vid vintertinget 1769 hade Jöns Svensson i Lakarp samt hans bröder Gabriel Svensson på Brodderyds ägor och Per Svensson i Sväm instämt deras svåger (systerman) Johan Svensson på Sjögården samt Jonas Jönsson i Kråkeryd, de sistnämnda förmyndare för avlidne Sven Perssons omyndiga barn, och krävde redovisning av förmynderskapet.

Målet blottade också lite av inbördes oenigheter i syskonkretsen. Målet uppsköts till sommartinget. Då var Jöns ensam klagande. Bröderna Gabriel och Per hade uteblivit. Målet slutade i förlikning. Förmyndarna lämnade sina redovisningar och friades av rätten. Jöns Svensson övertog förmynderskapet för sina omyndiga syskon och därefter var målet avslutat.

Israel Svensson (1733), bonde i Lakarp
Karin Håkansdotter 1735-01-14,
Barn: Sven 1759-12-23, död 1760,
Håkan 1761-03-21, övertog föräldragården, se nedan
Maria 1764-03-23, g 1796 m änkl Jöns Månsson i Stava,
Sven 1767-01-11, g 1796 m änkl Jöns Månsson i Stava
Christina 1770-06-29, död av rödsot 1781
Lisa 1773-09-15,
Peter 1776-12-04,
Jöns 1779-08-25, död av rödsot 1781

Israel och Karin gifte sig 1759. Han var från Lakarp, son till Sven Jönsson och Ingrid Persdotter och sonson till Jöns Månsson i Lakarp. Hans födelsenotis har inte anträffats men domböckerna säger att han var son till dessa personer. Karin Håkansdotter var från Klämmestorp och dotter till Håkan Johansson och hans hustru Lisbet.

Israel och Karin bodde och brukade i Lakarp från 1759 och fram till 1789 då Israel dog av slag. Karin Håkansdotter dog av ålderdom 1806.

Bouppteckningen efter Israel Svensson visade att han efterlämnade hustrun, Katharina Håkansdotter samt fem barn, sönerna Håkan 28 år, Sven 21, Peter 12 och döttrarna Maja 25 och Lisa 4 år. De omyndiga barnens rätt bevakades av gästgivaren Peter Petersson i Holkaberg. Skulder fanns till rusthållaren Nils Jansson i Broby, gästgivaren Peter Petersson i Holkaberg, drängen Sven Isaksson i Kleven, rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd, änkan Maria Persdotter i L Krokek, Sven Petersson i Hultsjö, Peter Mårtensson i Gränna, till den avlidnes broder Peter Svensson i Gottorp, till brodern Måns Svensson, nämndeman Peter Nilsson i Ödeshög, bonden Bengt Olofsson i Forsby och till drängen Hans i Gyllinge. Tillgångarna uppgick till 176 riksdaler, skulderna till 104.

Sonen Sven Israelsson avled i Munkeryd under sin drängtjänst där. Bouppteckningen efter honom upptog som arvtagare, hans moder, änkan Karin Håkansdotter i Lakarp, brodern och skattebonden Håkan Israelsson i Lakarp, brodern drängen Peter Israelsson i Stora Krokek, systern Lisa Israelsdotter omyndig, systern Maria Israelsdotter gift med skattebonden Jöns Månsson i Stora Krokek. Alla dessa var närvarande liksom Lisa Israelsdotters laga förmyndare Jonas Håkansson i Stava. Tillgångarna uppgick till 231 riksdaler.

År 1754 hade Samuel Andersson i Kullagården och Bengt Nilsson i Forsby instämt Sven Persson och Johan Svensson med den senares hustru Karin Persdotter. Detta hade de gjort i egenskap av förmyndare för avlidne Sven Jönssons i Lakarp omyndige barn samt myndiga sonen Jöns Svensson i Lakarp

Kravet var att de skulle visa laga *åtkomst till en hälften av skattehemmanet Lakarp, eller den lösen som deras förfäder har utgivit. Dessutom yrkades ersättning för rättegångskostnaderna*. Målet blev uppskjutet och återkom troligen inte.

Samma parter förekom även i ett annat mål vid samma ting. Målet gällde en förskrivning som Sven Jönsson i Lakarp gjort åt sin svärfader Per Svensson år 1724. Målet uppskjutet.

Vi har tidigare sett att Israel Svensson vid flera tillfällen instämt sin svägerska Margareta Persdotter till tinget för att få bort henne från Lakarp. De förliktes slutligen, men så inträffade det att Margaretas och Jöns Svenssons dotter, Ingrid Jönsdotter, innehavare av halva (av hälften) skattehemmanet Lakarp, avlidit. Hon dog 1762. Hon var Israels Svenssons brorsdotter. Därmed låg fältet öppet för en ny attack.

Till hösttinget 1762 instämde han Margareta Persdotter för att få bort henne från Lakarp. Margareta begärde att få vara kvar i Lakarp. Israel Svensson hävdade att det inte gick att försörja mer än en familj i Lakarp. Rätten föreställde honom om att tilldela Margareta något undantag, men Israel Svensson bestred detta och ville i stället lova en hedersam lösen i penningar och även betala till henne vad hon påkostat.

Rätten konstaterade att Israel inte ärver sin brorsdotter utan allt går till modern. *Rätten konstaterade också att hemmanet Lakarp var svagare än att modern, Margareta Persdotter på sin lilla del i hemmanet kunde vara besutten. Därför ansåg rätten att hon av sin svåger Israel Svensson borde efter laga värdering, mottaga lösen, om de inte på annat sätt kunde komma överens. Som vi förut sett flyttade Margareta till Stora Krokek.*

Israel Svensson blev vid vintertinget 1773 av teologie lektorn, magistern och kyrkoherden Almkvist i Ölmstad krävd på leverans av 10 tjog löv som de tidigare kommit överens om. Israel uppvisade då ett kvitto på att han några dagar före tinget levererat det begärda. Målet nedlades.

Det förekom flera dåliga skördeår, bl. a. a 1780-83 och 1785-86. År 1781 var ett år med höga dödstal. I Ödeshögs socken avled 97 människor,

därav 28 i Stavabygden. Bland sjukdomar som då skördade flest offer var rödsot (39) och kikhosta (19).

På 1760-talet fanns i Lakarp en brukare eller arrendator som hette Anders Ängman. Han skymtar i några domboksnoteringar. I kyrkoböckerna är han inte nämnd. Det fanns en soldat i Äng som hette Ängman. Här nedan följer några Ängman-noteringar ur domböckerna.

Vid sommartinget 1763 hade bonden Per Johansson i Stora Krokek instämt brukaren Anders Ängman i Lakarp angående skuldfordran. Det avsåg ¾ tunna havre som Ängmans kreatur hade ätit upp för Per Johanssons hustru då hon bodde i Lakarp, Margareta Persdotter. Ängman lovade att nästa höst leverera en halvspann havre.

Vid sommartinget 1763 förekom en tvist vid tinget rörande bruket av Lakarp, möjligen halva gården. Anders Ängman hade flyttat in i gården, troligen efter någon överenskommelse med drängen Jöns Svensson och då fått ett kontrakt att bruka gården i sex år. Ängman hade lånat ut 311 daler till Jöns Persson, varemot Ängman i stället för Jöns Svensson skulle tillträda hemmansbruket vid Lakarp. Övriga arvingar hade protesterat. Ängman förklarade sig beredd att vid laga fardag avträda hemmanet, bara han fick sin fordran återbetald.

Vid vintertinget 1765 hade bonden Anders Svensson i Lakarp efter stämning krävt drängen Jöns Svensson i Holkaberg betalning av någon skuld samt ränta och rättegångsersättning. Vid uppropet uppvisade Jöns Svensson en förskrivning daterad den 20 april 1761 på 311 daler 27 1/3 silvermynt med föreskriven ränta som erkändes. Av dessa var 200 daler silvermynt betalda, så att bara 111 daler 27 1/3 silvermynt återstod med ränta för hela den förstnämnda summan. Anders Svensson förklarade sig kunna lämna anstånd med sin fordran. Kan möjligen Anders Ängman vara densamme som Anders Svensson ?

Till sommartinget 1788 hade rusthållaren Johan Jönsson i Vallby instämt bonden Jöns Svensson i Lakarp ang. skuldfordran, 11 riksdaler 5 skillingar 4 runstycken. med stöd av skuldsedel. Svensson ålades att betala.

Drängen Sven Johansson i Hagen, Stora Åby, hade vid höstetinget 1789 instämt bonden Jöns Svensson i Lakarp om en skuld enligt förskrivning den 22 november 1788 om 16 riksdaler 32 skilling specie jämte ränta. Jöns Svensson erkände skulden och ålades av rätten att betala.

I ett annat mål vid samma ting hade Sven Johansson i Hagen instämt bonden Jöns Svensson och Karin Jönsdotter samt deras dotter Stina Jönsdotter i Lakarp. Han önskade återfå de gåvor som Stina Jönsdotter fått av honom under villkorligt äktenskapsavtal.

Det framkom att Sven Johansson fått äktenskapslöfte med Stina Jönsdotter. Ändå hade ingen trolovning skett. Hon av honom fått två förgyllda silverskedar, en psalmbok, ett par vita fingerhandskar, ett par röda muddar och två bomullskläden, allt till ett sammanlagt värde av två riksdaler och 26 skilling.

Dessutom hade Jöns Svensson och Karin Jönsdotter erhållit några mindre gåvor. Efter samtal inför rätta blev parterna överens att Sven Johansson tillät Stina Jönsdotter behålla ett par röda muddar och ett vitt bomullskläde. Stinas föräldrar befriades från återställandet av deras gåvor. De övriga persedlarna fick Sven Johansson återta. Därmed upphörde den tilltänkta äktenskapshandeln.

Efter uttagen stämning vid sommartinget 1790 fordrade änkan Maria Persdotter i Lilla Krokek fyra riksdaler specie av skattebonden Jöns Svensson i Lakarp under åberopande av förskrivning den 21 februari 1779 med ränta och ersättning för rättegångskostnaderna. Hon åberopade ett så lydande skuldebrev:

Undertecknad tillstår mig vara skyldig till rusthållaren välförståndig Sven Jönsson i Kopparp en summa stor 24 riksdaler 16 skillingar silvermynt eller 4 riksdaler 4 skillingar, vilka penningar jag utfäster mig vid påkommen plikt betala, med därpå löpande laga ränta a 6 procent, som intygas,
Lakarp den 21 februari 1779.
Jöns Svensson. Till vittnen underskriva Joh. Hedelius, Nils Nilsson i Börstabol.

Svaranden medgav denna förbindelse men uppgav att räntan för de fem första åren betalts. Detta ville inte Maria Persdotter. Jöns Svensson ålades av rätten att betala.

Skattebonden Nils Jönsson från Vendelstorp hade till vintertinget 1794 instämt bonden Jöns Svensson i Lakarp med yrkande att jämte ränta och rättegångsersättning utfå fem riksdaler i stöd av förskrivning. Denna hade utfärdats i Lakarp den 9 april 1790 och bevittnats av Måns Persson i Ingefrearp och David Persson i Kaxtorp. Svensson hävdade att han till Jönsson lämnat 1/4 tunna råg, vilket Jönsson omsider medgav. Rätten ålade Svensson att inom 14 dagar betala sin skuld.

Jöns Svensson	1736-09-24,
H Karin Jönsdotter	**1739-**
Barn: Annika	1767-06-17, död 1781-09-21 i rödsoten,
Katharina (Stina)	1771-12-19,
Brita	1774-10-01, död 1781-09-17

Jöns och Karin gifte sig 1764. Vigseln skedde i Adelöv. Han uppgavs vara från Lilla Krokek. Han var sannolikt son till Sven Persson och Kerstin Jönsdotter i Lakarp. Hennes bakgrund är inte helt klar, troligen var hon från Botilstorp.

De bodde och brukade i Lakarp, tillsammans med Israel Svensson och Katharina Håkansdotter. Det var något slag av sambruk, vilket för övrigt skett under större delen av 1700-talet i Lakarp. Hos dem bodde också hans mor, Kerstin Jönsdotter. I september 1781 dog två av deras döttrar i rödsoten.

Socknemannen Jöns Svensson från Lakarp avled den 16 juni 1799 av bröstsjuka, 64 år gammal. Karin Jonsdotter avled i Lakarp den 10 oktober 1808 av vattusot.

Johannes Larsson	1758-10-03 i Gränna, bonde
Stina Jönsdotter	1771-12-19, d t bonden Jöns Svensson i Lakarp
Peter	1796-03-02, död s å
Maria	1797-02-28,
Elin	1799-12-05,
Sven	1801-07-10 i Stora Smedstorp
Anna Stina	1810-07-08 i Porsarp

Johannes var sannolikt son till bonden Lars Larsson och hans hustru Elin Johansdotter i Högemålen i Gränna socken. Stina var dotter till bonden Jöns Svensson och hans hustru Karin Jönsdotter i Lakarp. De gifte sig 1793 och var sedan bönder i Lakarp fram till omkring år 1800, då Håkan Israelsson övertog Lakarp.

Johannes och Stina bodde sedan en tid i Stora Smedstorp och därefter i Porsarp. De flyttade sedan möjligen till Grännasocknen.

Torparen Magnus Larsson i Ödeshögs Skrapegård hade till sommartinget 1799 instämt bonden Johannes Larsson i Lakarp angående en skuldfordran på 80 riksdaler. Häradsrättens utslag blev att Johannes Larsson skulle inom en månad betala sin skuld jämte ränta.

Vi har nu klarat av 1700-talet och vi ser då att det i Lakarp under större delen av detta århundrade varit flera brukare samtidigt. Vi förstår då också att det måste ha legat nära till att bli skiftat på två gårdar. I de flesta andra byar i trakten skedde ett storskifte i slutet av 1700-talet.

Vi kan också konstatera att allt sedan Jöns Månsson 1689 kom till Lakarp har en och samma släkt brukat och bott i Lakarp. Jag har också sett någon anteckning om torpare på Lakarps ägor. Det är då troligast att det är den plats som senare blev ett torp, nämligen den del av markerna som ligger närmast Kopparps soldattorp.

Håkan Israelsson	1761-03-21, bonde i Lakarp ,
Sara Larsdotter	1774-11-14 i Adelöv, död av lungsot 1820
Barn: Israel	1798-06-09, gift och övertog föräldragården, se nedan
Lars	1800-03-29, se nedan
Stina	1802-07-22,
Anna Brita	1804-11-01, gift med torparen Peter Friberg
Katharina	1807-03-12,
Maja Lotta	1809-07-14, gift med Jonas Petersson i Hultsjö, Gränna
Christina	1812-03-18,
Anders Magnus	1816-04-30, död 1817, tvilling
Ingalisa	1816-04-13, död s å "

Håkan var son till Israel Svensson och Karin Håkansdotter i Lakarp. Sara var dotter till bonden Lars Larsson och hans hustru (Brita Eliadotter) från

Björstorp i Adelövs socken. Håkan och Sara vigdes 1797 i Adelövs församling.

De bodde och brukade sedan i Lakarp där Håkan var ensam ägare. Sara dog 1820 av lungsot. Håkan Israelsson dog av ålderdom 1846, 85 år gammal, på sitt undantag i Lakarp.

Bouppteckning efter Sara Larsdotter hölls 29 maj 1820 i Lakarp. Det framgår att hon efterlämnade maken samt sju barn, Israel 22 år, Lars 20, Stina 17½, Anna Brita 15, Karin 12, Maja Lotta 10 och Kristina 8 år. Tillgångarna uppgavs till drygt 1950 riksdaler, därav 1333 riksdaler för fastigheten ½ mantal Lakarp.

Bland rubrikerna i bouppteckningen kan nämnas *Husgeråd i stugan, i västra stugan, i södra boden under, i södra överboden, i norra överboden, i norra underboden, i smedjan, Köre- och åkerredskap.*

Under köre- och åkerredskap nämndes *tre färdevagnar, varav en sämre, en skogsvagn, en skjutskärra, två par skodda kälkar och tre par oskodda kälkar, en skodd ryss, en ny ärjekrok, en sämre krok, en åkervält, en träharv, två gödselbottnar. Under Hästar uppgavs en brun 5 år, en svart 13 år, ett brunt sto, ett sto Grålle. Under boskapskreatur uppgavs ett par oxar, fem kor, tre kvigor, en fjolstut, vidare 10 får med och utan lamm, två baggar, två getabockar, en get med kidde, en sugga, en fårahund mm.*

Bouppteckningen undertecknades av Håkan Israelsson och Israel Håkansson samt Sven Hansson i Munkeryd som god man, vidare av Lars Petersson och av Lantz i Stavreberg som bouppteckнare.

Den 4 december 1846 hölls bouppteckning i Lakarp efter undantagsmannen Håkan Israelsson i Lakarp som avled den 3 december och efterlämnade sex barn och bröstarvingar. Det var sonen Israel i Lakarp, Lars boende någonstans i Stockholm, Anna Brita gift med Peter Friberg i Rossholmen, Maja Lotta gift med skatteman Jonas Petersson i Bollkälle i Adelöv, Kristin gift med Jonas Månsson i Kushult samt Karin 37 år gammal och ogift. Hennes rätt bevakades av rusthållaren Anders Magnus Petersson i Kopparp. Den frånvarande sonens rätt bevakades av Johan Petersson i Porsarp.

Under rubriken Den avlidnes gångkläder upptogs *en kappa, tre rockar, tre par byxor, en päls, sju västar, ett par strumpor, en hatt, en mössa, två rockar, ett par snösockor, 12 skjortor, ett par stövlar, fyra par skor, tobakspipa, tre halskläden, åtta kravatter, ett par vantar, handskar, en rörkäpp med pik,* summa 13 riksdaler. Bland tillgångarna fanns också utestående fordringar på 279 riksdaler.

Här kommer så några noteringar från bouppteckningen den 25 juli 1854 efter förre brukaren Lars Håkansson i Narbäck *som med döden avgått den 25 mars 1849 på Adolf Fredriks fattigförsörjningsanstalt i Stockholm enligt den 11 ds av pastor Ekdal meddelat bevis, och efterlämnade sonen Gustaf samt dottern Maria Kristina 18 år gammal, båda i tjänst i Stockholm. Sonen var nu närvarande. Dotterns rätt bevakades av hennes förmyndare, nämndemannen Anders Magnus Petersson i Stava.*

Den avlidnes svägerska Maja Lotta Petersdotter i Lakarp tillsades att uppgiva boets tillgångar emedan han senast vistades där, innan han begav sig till Stockholm. Tillgångarna upptog 1/80 mtl Lakarp som enligt arvskifte efter Lars Håkanssons syster Karin tillfallit honom och blivit sålt för 76 riksdaler 32 skilling. Lösören: i Sthlm efterlämnade den avlidne ej något. I Lakarp har han vid sin resa till Sthlm år 1844 lämnat åtskilligt av lösöre, men dessa gick förlorade vid den vådeld som härjade här år 1847. Kontanter i arvemedel efter systern Karin uppgick till 44 riksdaler. Skulder till brodern Israel Håkansson i Lakarp uppgick till 35 riksdaler. Behållningen uppgick således till 85 riksdaler.

Denna boupptеckning efter Lars Håkansson rymmer mycket av sorglig historia. Jag har här försökt samla huvuddragen i Lars Håkanssons levnadshistoria.

Lars Håkansson var son till Håkan Israelsson i Lakarp och bror till bonden Israel Håkansson i Lakarp. Lars var först dräng på olika håll i bygden, bl. a. i Holkaberg och Ödeshögs Brännegård. I Ödeshög gifte han sig 1833 med änkan Sara Lena Persdotter. De fick två barn tillsammans, tvillingarna Gustaf och Maria Sofia1836. Lars arrenderade först Brännegården, sedan en av gårdarna i Narbäck. Där dog Sara Lena i bröstfeber 1840. Lars flyttade 1842 med sina barn till Munkeryd.

Han var också en tid brukare i Hårstorp. Han förekommer flera gånger omnämnd i domböckerna, dels anklagad för slagsmål och dels i samband med skuldfordringar. Det var troligen så att alkohol var en stor del av Lars Håkanssons problem.

Efter hustruns död hade Lars Håkansson svårt att sköta sin ekonomi. Han kom på obestånd och avvek 1844 till Stockholm. Där dog han på Adolf Fredriks fattigförsörjning den 25 mars 1849. Barnen blev troligen utackorderade i bygden. När de blivit vuxna flyttade även de till Stockholm. Se också under Munkeryd och Narbäck.

Boupptеckning hölls den 1 mars 1802 efter avlidna drängen Måns Svensson i Lakarp. Kvarlåtenskapen uppgavs av hans brorson, Håkan Israelsson i Lakarp. Närvarande var även den avlidnes broder, Peter Svensson i Gottorp och systern Brita Svensdotter i Björknäs. Tillgångarna uppgick till drygt 200 riksdaler. Måns Svensson var ogift och hade förmodligen under senare år bott i Lakarp som dräng hos sin brorson, Håkan Israelsson.

Den 26 februari 1817 hölls boupptеckning i Lakarp efter pigan Maria Larsdotter i Lakarp. Hon var född i Vantekullen och avled 21 februari 1817. Hennes syskon var skattebonden Jonas Persson i Tuna, Åby socken, vidare bröderna Peter, Johan och Anders Perssöner i Stockholm, samt systern Anna Persdotter, gift med torparen Johan Svensson i Lakarp. Deras rätt bevakades av rusthållaren Peter Hansson i Kopparp. Vi ser här en uppgift om att det fanns torpare på Lakarps ägor.

Under ett par omkring 1803 bodde i Lakarp, eller möjligen på Lakarps ägor, en familj, Måns Davidsson och Lena Håkansdotter. Han var son till

bonden David Månsson i Åsarp i Gränna landsförsamling och hon var dotter till Håkan Persson och Sara Svensdotter i Ravelsmarks Lillegård. Måns och Lena hade på 1790-talet ett torp på Stora Smedstorps ägor. Två av deras barn dog där i kopporna.

Från Stora Smedstorp flyttade de till Lakarp. Där dog ytterligare ett barn i kopporna. De bodde sedan en tid i Porsarp. Där dog också ett barn. Familjen bodde sedan på ett torp på Stavrebergs ägor, sedan på Lilla Krokeks ägor och slutligen bodde de i en backstuga på Sunnesjö ägor.

Där dog Lena 1828. Måns var då enligt husförhörslängden fattig och tiggde sig fram. Han dog 1835.

Israel Håkansson	1798-06-09, bonde,
Johan Andersson	1822-01-05, bonde,
Maja Lotta Persdotter	1814-06-10,
Barn: Christina Charlotta	1838-03-15, till Isgårda i Gränna socken
Karl Johan	1844-04-12, bonde i Sunneryd från 1866,

Israel och Maja Lotta gifte sig 1836. Han var son till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp och Maja Lotta var dotter till Peter Månsson och Anna Stina Jönsdotter i Stora Krokek. De var sedan bönder i Lakarp. Israel Håkansson dog den 9 mars 1850 av bröstsjukdom. Maja Lotta gifte sig 1851 med Johan Andersson, född 1822, son till bonden Anders Jonsson och Kerstin Larsdotter i Boeryd, Gränna.

Vid sommartinget 1837 inskrevs i domboken lagfart för ¼ mtl Lakarp som Israel Håkansson och hans tillämnade hustru Maja Lotta Persdotter. Detta hade de enligt köpebrev den 30 mars 1836 för 1240 riksdaler banko köpt av Lars Håkansson och Peter Friberg och dennes hustru Anna Brita Håkansdotter.

Johan var under lång tid med i ledningen för missionsföreningen i Stava. Han var förmodligen en av dem som var med från början när Stava missionsförening bildades 1856. Hans namn är antecknat i Jönköpings Missionsförenings kassaböcker från 1865 och framåt. Det var han som från missionsföreningen i Stava betalade in bidragen eller medlemsavgifterna till Jönköpings Missionsförening.

Johan var också anlitad som bouppteckningsman och han var en tid nämndeman och åtnjöt stort förtroende i bygden. Från 1880 bodde han och hustrun på ett undantag på gården. Johan Andersson dog av hjärnfeber den 30 december 1887. Maja Lotta dog av ålderdom i Lakarp den 30 april 1896.

Den 5 februari 1847 brann stugan i Lakarp. Branden började mitt på dagen. Det upptäcktes då att det brann i taket. Orsaken till branden antogs vara en spricka i skorstensmuren. Huset värderades till 500 riksdaler och brandstodsersättning utbetalades med 480 riksdaler.

Den 22 maj 1848 förrättades boupptecknin efter ogifta pigan Katharina Håkansdotter från Lakarp som avled den 11 maj hos sin svåger, rusthållaren Peter Friberg i Bankaby. Som närmaste arvtagare antecknades brodern Israel Håkansson i Lakarp, systern Anna Brita gift med ovannämnde Peter Friberg i Bankaby, systern Maja Lotta, gift med Jonas Persson i Bollkälle i Adelövs socken, systern Kristina, gift med Jonas Månsson i Kushult, *samt brodern Lars Håkansson som för omkring fyra år sedan begav sig till Stockholm.*

Men som inga brev kommit från honom är det obekant var han nu vistas. Han har två barn, vars laga förmyndare är bonden Anders Magnus Petersson i Stava, som gemensamt med ovannämnda syskon och arvtagare var närvarande. Boupptecknin upptog en behållning av 296 riksdaler.

Boupptecknin efter Israel Håkansson 1850 visade bl. a. att han efterlämnade änkan Maja Lotta Persdotter samt barnen Kristina och Karl Johan. Deras rätt bevakades av rusthållaren Peter Friberg i Bankaby. Boupptecknin upprättades av Erik Nilsson i Holkaberg och Johan Samuelsson i Gyllinge.

Tillgångarna uppgick till 3556 riksdaler, därav ½ mtl Lakarp som förvärvats dels genom arv och dels genom köp av Israel Håkanssons syskon. Utestående fordringar uppgick till ca 800 rdr med lån till 30 personer. Från tillgångarna avgick skulder enligt 28 olika punkter. Skulderna uppgick till 2186 riksdaler, Behållning 1369 riksdaler.

Boupptecknin 1888 efter f.d. nämndemannen Johan Andersson i Lakarp visade på tillgångar för 2353 kronor, skulder för 745, en behållning av 1609 kronor. Han efterlämnade hustrun Maja Lotta Petersdotter men inga barn och bröstarvingar. Han hade två bröder, Peter och Sven i Amerika, vidare avlidne brodern Johannes Anderssons fem barn samt systern Stina Andersdotters fem barn, av dem tre söner i Stockholm och en dotter i Amerika. Deras rätt bevakades av hemmansägaren Anders Johansson i V Tuggarp.

I Stora Smedstorp hade Johan Andersson vidare en syster Anna Maria Andersdotter och i V Tuggarp en syster, Brita Andersdotter, gift med Anders Johansson i V Tuggarp.

Boupptecknin efter änkan Maja Lotta Petersdotter i Lakarp 1896 visade att hon efterlämnade endast en bröstarvinge, sonen Karl Johan Israelsson. Tillgångarna upptogs till 168, skulderna till 140 kronor. Undertecknat av Jonas Peter Håkansson i Börstabol och Karl Sjöberg i Narbäck.

Kronolänsmannen, kommissarien Nelson hade till höstetinget 1842 instämt Israel Håkansson i Lakarp för att denne under stark torka vid midsommartiden i år upptänt eld. Han hade inte skött den bättre än att den utkommit och nedbränt en sädesåker. Utslaget blev 33 riksdaler i böter, eller fängelse vid vatten och bröd 23 dagar.

Vid höstetinget 1844 mål mellan Johan Andersson i Munkeryd och Johannes Johansson i Kopparp om husröteersättning. Yrkanden ställdes även mot Israel Håkansson i Lakarp och Gustaf Johansson i Narbäck.

Vid upprop av målet uppträdde alla parterna utom Israel Håkansson i Lakarp trots att han var närvarande i tingssalen. Då domhavanden frågade honom varför han höll sig undan då han hörde målet påropas *yttrade han pockande till ordföranden: "Jag kan väl komma fram då jag blir påkallad". Målet blev uppskjutet.* Om fortsättningen har jag inga uppgifter.

Om sonen Karl Johan Israelsson kan nämnas att han 1866 gifte sig med Emilia Josefina Pantzar i Sunneryd och de övertog då hennes föräldragård. De ägde fortfarande Lakarp och brukade också Lakarp med hjälp av anställda.

Det kan tilläggas att i Lakarp också fanns pigor och drängar. Det är svårt att exakt ange antalet eftersom drängar och pigor flyttade, ibland efter ett år, ibland stannade de flera år. Under en femårsperiod fanns ett 10-tal pigor och drängar.

Johannes Jonsson	1801-10-03, torpare, från Kopparp 1844
Sara Lena Svensdotter	1811-07-26, från Sväm
Barn: Frans	1839-10-19, t Porsarp 1857
Maria Karolina	1842-07-10, gift med Anders Grek Grekkebo
Kristina Charlotta	1845-05-01, död 27/9 1857 i rödsotsepidemin
Emeli Augusta	1849-04-11, till Rogslösa 1872
Karl August	1852-11-26, till Stora Krokek 1870

Johannes Jonsson var son till torparen Jonas Hansson och Maja Hansdotter på Börstabols ägor. Sara Lena var dotter till torparen Sven Larsson vid Sväms bro och hans hustru Maja Stina Andersdotter. Johannes och Sara Lena tjänade dräng och piga i Lilla Krokek 1836, där de gifte sig.

De var först torpare på Börstabols ägor, sedan i Råby, sedan i Kopparp, varifrån de kom till Lakarp 1844.

Den 29 december 1843 skrevs ett kontrakt, där de fick ett torp på Lakarps ägor, på den s.k. Maden, belägen invid gränsen mot Kopparp och nära gränsen mot Kärr.

Där hade de rätt till byggnader och madodling. För detta skulle Israel Håkansson i Lakarp i årligt arrende skulle erhålla fem riksdaler, vilket skulle utgöras av dagsverken.

Torparen skulle vidare ha en fåra för tre dagsverken och fri gång med en gris bland gårdens svin. Kontraktet undertecknades på Kopparps ägor den 29/12 1843, där de då bodde, och undertecknades av Israel Håkansson och Johannes Jonsson. Det bevittnades av Anders Magnus Petersson i Kopparp och av Gustaf Johansson i Narbäck.

Johannes var således torpare på Lakarps ägor. Med tiden tröt krafterna och Johannes står senare skriven som "inhyses i egen stuga". Johannes dog

1867. Han uppgavs då vara utfattig. Sara Lena uppges vara fattighjon. Hon bodde i Lakarp till sin död den 5 januari 1900.

Boupptecknigen den 27 maj 1867 efter Johannes Jönsson, *till hus på Lakarps ägor*, visade att han avled den 29 april 1867och efterlämnade hustrun Sara Lena Svensdotter samt barnen Johan boende på Äskeryds ägor i Adelövs socken, Emilia f 1849, Karl 14 år, Maria myndig, Tillgångarna uppgick till 56 riksdaler, skulderna (begravningskostnader) 20 riksdaler, behållning 36 riksdaler.

Under åren 1866-1872 bodde Gustaf Jonsson med familj i Lakarp. Han står antecknad i husförhörslängden som ladugårdsarrendator. Under några år på 1870-talet bodde arbetaren Gustaf Alfred Svensson och hans hustru Hilda Johansdotter i Lakarp. De hade tre barn. Hilda var från Hårstorp, dotter till torparen Johannes Jonsson och hans hustru. Gustav var från Gränna socknen.

Gustaf Alfred Svensson	1844-08-18 i Adelöv, arbetare,
h Hilda Matilda Johansdotter	1851-11-02, fr Hårstorp 72
Barn: - oä d Jenny Olivia	1871-12-11,
Karl Reinhold	1873-10-04
Gustaf Georg	1875-05-31, död 1875-06-27
Gustaf Georg	1876-06-20,
Oskar Rikard	1878-05-07,

Denna familj, Gustaf och Hilda och deras fem barn, bodde i Lakarp under sex år, från 1872 till 1878 då de flyttade till Porsarp. Hilda var från Kushult, oäkta dotter till pigan Johanna Johansdotter i Kushult. Gustaf var son till torparen Sven Johan Nilsson och Stina Larsdotter på torpet Branthälla under Fotsjö i Adelövs socken.

De gifte sig 1872 och kom samma år från Sunneryd till Lakarp. Vi kan anta att Gustaf var arbetare i Lakarp den tid då det drevs från Sunneryd.

Gustaf Karlsson	1871-01-25, bonde,
Jenny M Karlsdotter	1870-02-22,
Barn: Anna Viola	1894-05-20, g m Erik Johansson, bönder i Lakarp
Hildur Ottilia	1897-01-23, g m Gunnar Berg, bönder i Sunneryd

Gustaf var son till bonden Karl Johan Israelsson och hans hustru Emilia Pantzar i Sunneryd. Jenny var dotter till bonden Karl Edvard Gustavsson och hans hustru Johanna Andersdotter i Kopparp. Gustaf och Jenny gifte sig 1894. Gustaf står som ägare av halva gården i Lakarp från år 1892, då han flyttade dit från föräldrahemmet i Sunneryd. De flyttade tillbaka till Sunneryd före 1910. 1915 kom dottern Anna med sin make Erik till Lakarp.

Gustaf Adolf Nordström	1853-05-18 i Adelöv, statdräng
Matilda Johansdotter	1855-11-02 i Stora Åby
Barn: Karl Johan	1878-05-09 i Stora Åby
Anna Lovisa	1880-01-10,

Johannes David	1882-05-08,
Ester Matilda	1884-09-17,
Oskar Valfrid	1887-10-18

I Lakarp bodde under åren 1877-1887 en statdräng som hette Gustaf Nordström med sin hustru Matilda Johansdotter. Gustaf var son till torparen Johannes Nordström och Maja Petersdotter vid Sötåsa i Adelöv. Bakgrunden för Matilda Johansdotter är okänd. De hade fem barn. Familjen Nordström flyttade till Kopparp 1887. År 1896 flyttade de till Gränna.

Efter Nordströms kom en ny familj. Det var Otto Karlsson, son till Karl Johan Forsander i Staffanstorp, samt hans hustru Johanna Nilsdotter. De hade tre barn och bodde i Lakarp i fem år. De flyttade 1892 till Porsarp. Enligt uppgift från barnbarn till Otto bodde de alldeles utmed gränsen till Småland, vid Kärr, med ladugården i Gränna socken, enligt vad barnbarnen berättat. Familjen flyttade senare till Visingsö där barnbarnen ännu finns kvar.

Karl August Johansson	1852-11-26, arbetare,
Fredrika V. Brandt	1851-02-18 i Stora Åby
Barn: Ernst Oskar Ludvig	1881-10-02,
Hilma Teresia	1883-09-12,
Selma Ottilia	1885-12-28,

Karl August var son till Johannes Jonsson och hans hustru Sara Lena Svensdotter i Lakarp. Han gifte sig 1880 med Fredrika V Brandt och kom till Lakarp samma år. Fredrika Brandt hade möjligen sin bakgrund i Skramlan i Stora Åby. Familjen flyttade 1888 till Sunneryd där de arrenderade soldattorpet. De bodde därefter en tid i Gumby, varefter de flyttade till Stavreberg 1909, där de förvärvat en gård om 1/16 mantal

Erik Johansson	1887-12-03 i Adelöv, bonde i Lakarp
Anna Karlsson	1894-05-20, d t Gustaf Karlsson i Sunneryd (Lakarp)
Barn:Bengt	1915-11-02,
Torsten	1916-11-24, gift med Dagmar och bonde i Lakarp
Karl	1918-08-06,
Gösta	1920-09-14,
Sven	1922-03-28, smed i Ödeshög, g m Kerstin
Stig	1924-04-07, g m Sonja Malm och bosatt i Rök
Gulli	1928-06-29
Våge	1935-02-03, gift med Inga-Lill och bosatt i Ödeshög.

Erik och Anna gifte sig 1915 och övertog gården efter Annas föräldrar. Erik och Anna drev sedan gården fram till 1949 då gården övertogs av sonen Torsten. Anna och Erik flyttade då till Munkeryd.

Enligt boken Gods och gårdar från mitten av 1940-talet omfattade gården 51 hektar mark, därav 10,5 hektar åker. Mangårdsbyggnaden var sedan

omkring år 1850 och inrymde 2 lägenheter. Ekonomibyggnaderna var också från omkring 1850. På gården fanns 3 hästar och 15 nötkreatur.

Torsten Eriksson 1916-11-24, bonde i Lakarp
H Dagmar, f Johansson 1927-

Torsten och Dagmar övertog gården efter sitt giftermål 1949. Det kan nämnas att ladugården förstördes vid en brand omkring 1980. Torsten uppförde då en ny ladugård.

Efter att Torsten dog 1982 övertogs gården av sonen Bo Eriksson. Han hade kor kvar på gården fram till 1995. Numera förekommer enbart betesdjur. Åkrarna användes nu endast för vallodling. Bo Eriksson äger också en gård i grannbyn Kopparp, den s.k. Engblomsgården.

Detta är min berättelse om byn. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i juli 2009
Arne Ivarson

Arne Ivarsson

Munkeryd

en gammal by i Holaveden.

I Munkeryd finns fem gårdar. Där finns ett skolhus men skolan upphörde på 1960-talet. Där finns också några fritidshus. Ett av dessa är bebott året runt. En av gårdarna är öde men i de andra gårdarna bor människor året runt.

Allmänt om Munkeryd

Munkeryd är en by med spännande historia. Av namnet att döma kan munkar ha bott och brukat här för många år sedan. Eller kanske att Munkeryd hört till något kloster, Vadstena eller Alvastra.

Munkeryd omfattar ett helt mantal uppges det i gamla mantalslängder och jordeböcker. Arealen uppgår till 182 hektar. Ett helt mantal avsåg förr i tiden så mycket jord att det kunde föda en familj och dessutom betala viss skatt. Då var varje by en ensamgård. Sedan gick utvecklingen mot allt fler och allt mindre brukningsenheter, allteftersom försörjningsbördan ökade. Munkeryd blev delat i fem gårdar.

Munkeryd gränsar i norr till byarna Lilla Krokek och Stora Krokek, i öster till Glasfall och Stora Smedstorp, i söder till Öjan och i väster till Holkaberg.

År 1621 hade Oluf i Munkeryd fem tunnor utsäde = fem tunnland odlad jord. Redan då hade alltså ett hårt odlings- och röjningsarbete nedlagts.

I den geometriska jordeboken från 1639 finns en enkel kartskiss över Munkeryd med gärden och ängar. Utsädet för Norrgärdet uppges till 6½ tunnor och för Södergärdet sex tunnor. Äng finns till 26 lass hö och det finns också någon skog och utmark. Åkrarna, sex i Norrgärdet och nio i Södergärdet, var belägna nära hustomten och jordmånen var svartmylla.

Munkery, Munkeryd eller Monkery, har varit olika stavningsformer under de senaste fyra århundradena. I folkmun har namnet oftast uttalats Monkery. Att namnet har med munkar att göra kan vi lätt gissa. I äldre mantalslängder kan vi också se att Munkeryd hört till *biskopsbordet i Linköping*.

Munkeryd blev skatteköpt den 8/6 1790.

Storskifte och laga skifte

Om byns äldre bebyggelsehistoria kan vi anta att redan den första boplatsen legat på den plats som storskifteskartan visar, på sydsidan av berget där Henrik och Ellinor Bäck bor nu, år 2000. Storskifteskartan visar att husen legat där i en skyddande fyrkant och att husen vid byns delning i två halvgårdar började byggas på båda sidor om den bygata som ledde ner mot dammen. Den odlade åker som storskifteskartan visar är säkerligen också till sina centrala delar de fem tunnland som omnämns i boskaps- och utsädeslängd år 1621.

Storskiftet 1788 omfattade hela byn. Markerna delades då i två halvgårdar, den södra och den norra. Den norra halvgården hade redan vid storskiftet flera ägare. När laga skiftet inleddes 1851 fanns hela sju gårdar på norra halvgården. Under skiftets gång minskade detta till fyra gårdar. Den södra halvgården berördes inte i detta skifte. Kartan från laga skiftet omfattar således endast norra halvan av byn. När man försöker studera åkermarkens utveckling bör också den ekonomiska kartan från 1940 studeras.

Vägar och stigar

Vägen mellan Stava och Staffanstorp har länge varit en väl använd väg. Förmodligen har bönderna i Adelöv och närliggande andra bygder använt denna väg för att komma till stora landsvägen och vidare till andra platser, till marknaderna i Ödeshög, Vadstena och Skänninge. Redan år 1734 hade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge vid vintertinget gjort ett upprop till åtskilliga av häradets invånare för att höra om de ville åta sig att göra en landsväg från Adelövs socken till stora vägen vid Holkabergs lid. Men bygdens människor tyckte att de hade nog av det de redan hade. De tyckte vägen var onödig och de trodde sig inte kunna underhålla den. De hade nog av stora landsvägen och sina vägstycken där.

Frågan återkom dock och vid höstetinget 1824 gjordes en vägdelning. Den finns omnämnd i domboken 1824 men detaljerna saknas där. Därefter har ytterligare vägdelningar gjorts.

Vid sommartinget 1838 hade Jonas Samuelsson i Gyllinge i en skrivelse till häradsrätten påtalat särskilt problemen med vinterunderhållet. Gärdesgårdar nära vägen orsakade snödrivor och snöskottningen krävde mycket arbete. Jonas Samuelsson anhöll att vägen skulle indelas i ploglag för att få ett bättre vägunderhåll. Häradsrätten hänvisade till att det var Konungens Befallningshavande som skulle sköta sådana frågor.

Vägen från Stava delade sig i äldre tider i Munkeryd. Den ena ledde vidare till Stora Smedstorp och den andra till Öjan, Gyllinge och Staffanstorp samt vidare in i Jönköpings län. Det var först på 1930-talet som vägen från Stora Smedstorp ändrades och drogs ut till Öjan.

Därefter har vägen mellan Munkeryd och Stora Smedstorp degraderats till skogsväg. Byvägens sträckning genom byn har ändrats i den del som ligger söder om hustomterna. På storskifteskartan från 1789 går sträckningen rakt söderut över åkergärdena för att sedan vika mot sydost. Det är troligt att denna sträckning av vägen bestod ända fram till 1870-talet då skolhuset i Munkeryd tillkom och vägen drogs upp över Björnabacken och till skolhuset och därifrån söderut.

Apropå vägen till Stora Smedstorp. Vid gränsen mot Stora Smedstorp fanns ett skyttlagap. Detta *sköttlagap* var i min ungdom omkring år 1950 ett särskilt begrepp. Många ungdomar hade sträckan från Munkeryds skola till *sköttlagapet* samt åter till skolan som en tränings- och tävlingssträcka. Vi tränade löpning. Många ynglingar från bygden har sprungit denna sträcka. Jag tror att självaste Bjarne Andersson någon gång har varit med här och sprungit. Vem som har rekordet på sträckan har jag glömt. Mats Henrysson hade rekordet en tid, sedan kanske Bjarne tog över det.

Det kan också finnas skäl att säga något om stigar. Sådana fanns det gott om i gamla tider. En stig ledde från Munkeryd rakt norrut förbi Gubbaberget till Stora Krokek. Den användes ända fram på 1950-talet. En gångstig ledde också i nordvästlig riktning till Stava missionshus. Den var väl utrustad med stättor över gärdesgårdarna och med spång över bäcken. En stig gick också till Lordalyckan i nordväst.

I södra delen av byn ledde en stig från Nyttorp via Vätterslyckorna till Kopparp. Den var mest använd av skolbarn från Porsarp, Narbäck och Kopparp som skulle gå till skolan i Munkeryd.

Från den södra halvgården ledde också en stig över Lillängen till Vätterslyckorna. Därifrån ledde en stig till Kopparp. Dessa stigars betydelse minskade och upphörde på 1940- och 1950-talen. Men i gamla tider var det tät trafik på dessa stigar. Många minns kanske fortfarande hur man i mörkret gick genom skogen till Stava missionshus, med en *Fenixalykta* i handen för att lysa sig med.

Munkeryds skola

Munkeryds skolhus tillkom på 1870-talet och ersatte då de ambulerande skolor som förut funnits. Det finns anteckningar om att skollärare tidigare har funnits i Lilla Krokek, kanske också Hårstorp.

Den första skolläraren i den nya skolan var Johan Karlsson som flyttade dit 1877 från Gränna. Han flyttade efter några år och ersattes 1880 av Karl Oskar Nilsson. Från omkring 1910 fanns också en småskollärarinna. Hon hette Elsa Hildegard Charlotta Johansson och var född 1888 i Stora Åby.

Lärarna har sedan avlöst varandra i Munkeryds skola. 1918 brann skolhuset. Ett nytt uppfördes på samma plats. Skolan var kvar i Munkeryd fram till 1963, då skolan upphörde.

Handelsbod

Det finns uppgifter om att någon form av handelsbod funnits strax intill det nya skolhuset. I husförhörslängden åren 1886-90 och även i husförhörslängden 1891-1900 uppges f d torparen Karl Johan Mård vara handlande. Senare uppgavs Nils Valter Nilsson i byn vara handelsbiträde. Han dog 1904 av magtuberkulos.

I en bouppteckning från 1897 som gäller Stava uppgavs dödsboet ha en skuld till handlanden Oskar Nilsson i Munkeryd för borgade varor till begravningen med 26 kronor. Detta avsåg sannolikt skolläraren Karl Oskar Nilsson, som bodde här under åren 1880-1911. Uppgiften om att en handelsbod legat intill skolhuset kan därigenom få ett litet stöd.

Torp och backstugor

Frånsett soldattorpet är Munkeryds torphistoria inte särskilt gammal. Soldattorpet tillkom förmodligen på 1600-talets senare del samtidigt som indelningsverket. Detta utesluter inte att det kan ha funnits soldattorp tidigare. Utöver soldattorpet finns inga människor omnämnda på Munkeryds ägor förrän i slutet av 1700-talet. 1787 omnämns *hustrun Maria Jönsdotter på ägorna* och 1797 dog rotehjonet Kerstin Nilsdotter på Munkeryds ägor. Munkeryds torphistoria, utöver soldattorpet, tycks därför ha börjat ganska

sent. I början av 1800-talet tillkom Vetterslyckorna, där Anders Gustaf Vetter fick ett torp enligt kontrakt från 1815.

På Munkeryds storskifteskarta från 1788 finns inga torp utöver soldattorpet upptagna. Laga skiftet 1851 omfattade bara den norra halvgården. På denna karta finns två torp redovisade, dels Lordalyckan och dels Peter Nils-Lyckan.

På häradskartan från 1870 finns sju torp upptagna på byns marker. De är soldattorpet, Mårdalyckan, Vätterslyckorna (två torp), Lordalyckan, Peter Nils-Lyckan samt det torp som senare namngavs till Norra Kärr. Av dessa torp var 1920 kvar endast två, Norra Kärr och soldattorpet, som då kallades Nyttorp. Dessa två finns ännu kvar och är sedan några årtionden fritidshus.

Under senare delen av 1900-talet har några fritidshus tillkommit öster om Norra Kärr. Ett av dessa är numera också bebott året runt. Närmare uppgifter om torp och backstugor finns längre fram i denna berättelse om människorna i Munkeryd. Jag skall här endast lämna en liten översikt över de olika torpens historia i Munkeryd.

Soldattorpet Nyttorp.

Vi kan anta att detta torp tillkom senast på 1680-talet i samband med indelningsverkets tillkomst. Det kan vara åtskilligt äldre. Jag har följande soldatnamn antecknade.

Sven	omnämnd åren 1687-1693.	
Jonas Persson,	omnämnd i domboken 1717	
Erik Bergman,	”	1708-1728 som ryttare
Jonas Jonsson Berggren,	”	1730-1761, ev.död i början av 1760-t
Sven Lundgren,	* 1733,	1765-1791
Joel Huggert,	* 1765,	1792-1805,ev död i krigen
Peter Pantzar,	* 1782	1809-1815, bonde i Sunneryd
Johannes Alvin,	* 1793	1818-1820,
Petrus Bülow,	* 1797	1821-1825
Jonas Adolf Mård,	* 1808	1832-1858
Karl Alfred Kylén	* 1839	1858-1892, fl till V Haddåsen
Anders Viktor Hjelte.	* 1872	1892-1906, fl fr soldattorpet 1901

Detta var kortfattad soldathistoria i Munkeryd. Efter att den siste soldaten flyttat därifrån kom andra familjer som bodde och brukade på torpet. Numera är det fritidsbostad.

Mårdalyckan låg invid vägen, mitt emot Nyttorp. På detta torp bodde familjen Mård från 1858, då han slutade sin soldattjänst, och fram till 1898, då han dog. Där husen låg är idag åker, som kallas Mårdagärdet. Omkring 1940 revs stengrunderna bort och platsen blev åker.

Vätterslyckorna låg på den södra halvgårdens marker, väster om soldattorpet. Där bodde bl. a. familjen Vetter. Dessa två torp tillkom i början av 1800-talet och fanns kvar fram mot slutet av 1800-talet, då husen revs. Idag finns bara svagt synliga rester kvar av torpen.

Lordalyckan var egentligen en gårdsdel, omfattande 1/32 mantal och beläget längst uppe i nordväst mot gränsen till Lilla Krokek. Där bodde Peter Lord, bondson från Munkeryd, med sin hustru Maja Kaisa Nilsdotter

samt sju barn. Peter Lord led av *obotlig benröta*. Han sålde sin gård men familjen bodde kvar i husen. Husen revs troligen i slutet av 1800-talet.

Torpet Norra Kärr utmed byvägen västerut tillkom på 1850-talet. Där bodde under åtskilliga år postbäraren Ossian Karlsson med sin familj. Torpet är idag fritidsbostad.

Mitt emot Norra Kärr låg förr ett torp som kallades *Johan Jons-kålgårn*. Detta torpställe fanns bara under några årtionden, kanske från 1880 och fram till omkring 1915-20.

I nordost, ungefär 300 m nordväst om byns gamla tomtplan låg förr ett torp som kallades Peter-Nilslyckan. Där bodde Peter Nilsson med sin familj. Peter var bondson från Munkeryd och fick 1842 av föräldrarna detta torp. Efter att Peter och hans hustru dött revs husen, troligen i slutet av 1880-talet.

Två kvarnar och en smedja

På byns marker har funnits två kvarnar vid bäcken, en i söder och en i norr. I byn fanns också smedja. Detta framgår av storskifteshandlingarna. Dessutom framgår av domstolsprotokoll från 1815 att Hans Hansson det året höll på med ett kvarnbygge. Det var en reparation av en äldre kvarn. Hans kvarn låg vid bäcken ett par hundra meter norr om soldattorpet. Den andra kvarnen låg på norra halvgården några hundra meter före Lilla Krokeks gräns. Smedjan låg troligen strax norr om hustomten. Den gamla ruddammen har givetvis också spelat en roll i byns historia och är omnämnd i skiftesprotokollen. Vatten var viktigt i gamla tider.

Spöken

Munkeryd har också en spökplats. Många människor har mött den *huvudlösa käringen* vid vägen intill Röjegatorna, just där Holkabergs ägor möter. Vägen från Munkeryd möter där vägen från Kopparp och svänger där i nordlig riktning när man färdas mot Stava. Där ligger också en liten tjärn. Den huvudlösa käringen dyker bara upp när det är mörkt. Många är de som vittnat om sina upplevelser här.

Vad som ligger bakom historien om detta spöke har jag ingen uppgift om. Spökhistorier har ofta någon händelse i det förgångna som utgör grunden till det hela. Kanske kommer vi någon gång att ur domböckerna eller på annat sätt att komma fram till någon tänkbar bakgrund till detta spöke.

Gubbaberget på gränsen mot Stora Krokek kan också nämnas. Där har det också spökat. Där kunde man också bli bergtagen.

Vid Södergårdens brygghus kunde också ett och annat hända, se nedan.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika satte också spår i byns historia. Säkerligen har ett 30-tal, främst unga människor, från Munkeryd flyttat till Amerika. Det skulle givetvis vara intressant att se vart alla dessa tog vägen. Många blev troligen bönder i Iowa, men säkerligen kom också många till andra håll i Amerika. En av dem fick jag spår av på internet. Det var Karl Alfred Andersson som från Munkeryd 1869 kom till Indiana i Amerika. Kanske vi på Internet framdeles kan få kontakter med dessa emigranter, och även de som från byn flyttat till andra delar av världen.

Ur hembygdslitteraturen

Ur boken *Ödeshög genom seklerna* finns ett avsnitt under rubriken *Spöken och syner*, som handlar om Munkeryd. Det återges här nedan:

I Munkery i ett brygghus oppe ve dammen, där va dä orolit för jämnan. Å där va dä en dräng, som hette Pelle, å han våga mä dom, att han skulle gå dit in på julafton. Å han gick in, men han kom inte igen mer. Då gick di ut flera stycken för å si ätter, va dä hade blitt å´n. Men när di kom i närheten å brygghuset, så hörde di en röst som skrek: Pelle ä inte plockader än. Å då vart de förskrämda å gick sin väg. Men Pelle kom aldrig igen".

Det brygghus som avses i denna historia tillhörde sannolikt den södra halvgården och låg i *gamla trädgården*. Det revs år 2000.

Intressanta människoöden

Det finns gott om intressanta människor ur Munkeryds historia, både bland torpare och bönder, bland kvinnor och män. Det finns sådana som lyckats bra och det finns exempel på sådana som lyckats mindre bra. Jag har valt att lyfta fram i ljuset två bönder från den södra halvgården. Därutöver vill jag nämna Adolf Fredrik Lord. De båda bönderna är Hans Hansson och den andre är Johan Alexandersson.

Hans Hansson var en förmögen bonde som dog av arsenik 1815. Det var förmodligen inget brott som låg bakom.

Johan Alexandersson var också en förmögen bonde på samma gård ett 50-tal år senare. Han kom på obestånd och fick gå från gård och grund. Han dog i Ödeshög 1897.

Adolf Fredrik Lord var född i Svanshals men hade sina rötter i Munkeryd och bodde här under större delen av sitt liv. Han var sjuklig, utfattig, lam i ena sidan och svagsint. Han blev bespottad och hånad. Han drev omkring utmed vägarna och sålde kvastar. Han dog på Ödeshögs fattighus år 1900.

Läs mera om dessa intressanta levnadsöden längre fram i denna redovisning om Munkeryd.

Övrigt om Munkeryd

I Munkeryd finns ättlingar kvar till den släkt som fanns här för åtminstone tre hundra år sedan. Dessutom fanns detta på två linjer ända till dess att Sigvard Johansson lämnade byn 1994. Denna släkt har under tidernas lopp haft förgreningar till släkten i Stava och till den gamla släkten i Narbäck, m.fl. förgreningar.

Munkeryd har under de senaste fyra hundra åren varit en av de mera folkrika byarna i Stavabygden. Omkring 1860 uppnåddes det högsta antalet invånare, då det bodde upp emot 80-90 personer i byn. År 2000 bor här ett 15-tal personer.

Människorna i Munkeryd.

Den äldsta uppgiften jag har om Munkeryd kommer från Älvsborgs lösen 1571. Sverige hade då av Danmark köpt Älvsborgs fästning. Den kostade mycket pengar. Varje bonde skulle betala en tiondel av sin egendom.

Jag börjar med att redovisa de äldsta uppgifterna om Munkeryd i en tabell.

År	Namn	Källa
1571	Lasse (koppar 1 lispund, 2 oxar, 4 stutar, 5 kor, 5 får, 4 svin och 1 häst.)	Älvsb
1613	Joen Larsson samt Joen Håkansson, Sven och änkan	”
1620	Sven (ny) en häst, två kor, ett gammalt får, 2½ tunnor utsäde	BU
	Joen, en häst, en ko, ett gammalt får, 2 ½ tunnor utsäde,	
	H Elin (inhyst kvinna), en häst, en oxe, två kor, tre g får)	
	Oluf (inhyst man), ett föl, två kor	
1621	Oluf, sex hästar ,fyra oxar,14 kor,ett svin,30 får,fem tunnor utsäde,	BU
1627	Joen, Peder, Nils och Olof (totalt 9 m personer)	M
1627	Olof i Munkeryd hade gått i borgen för Olof Skrädddare, domboken.	
1631	Jon (2 hästar, 2 oxar, 2 kor, 1 kviga, 6 får, 4 getter, 1 svin, 1 ½ tunnor utsäde)	BU
	Olof (en häst, en stut, två kor, två kvigor, fyra får, fyra getter, 1½ tunnor utsäde)	
1631	Joen i Munkeryd är nämndeman, åren 1631 – 1648, se domboken	
1634	Knekthustrun Ingela, lönskaläge med sin dräng, se domboken.	
1637	Joen,Arvid skomakare, Ambjörn skräddare o Anders Skomakare,	Mil
1638	Joen	
1639	Sven i Munkeryd är löftesman för Anders i Skog, se domboken	
1639	”14 åkrar, 12½ tunnor utsäde, äng till 26 lass hö,	J
1640	Joen, "biskopsland"	J
1641	Joen med hustru och piga	M
1643	Joen med hustru, dräng samt en inhyst man	M
1643	Joen i Munkeryd anklagade Nils Håkansson Bränd, se domboken	
1643	Jon i Munkeryd och Götar i Krokek spårade en tjuv, se domboken	
1644	Olof Anderssons gård i Munkeryd är halvt nedväxt, se domboken	
1644	Joen med hustru, piga och en inhyst man	M
1645	Joen med hustru, piga och inhyst man	M
1646	Joen med hustru, Olof och en dräng, ”biskopshemman”	M
1647	Joen med hustru, Olof med dotter	M
1648	Jon i Munkeryd klagar till Olof Träben i Uppgränna, se domboken	
1648	Joen Jonsson	RU
1648	Joen J. och hustru Elin Larsdotter	M
1651	Jon	M
1652	Jon	JW
1652	Håkan i Munkeryd ankl. för stöld på Vadstena marknad,	domboken
1652	Håkan i Krokek och Bengt i Havrekullen stulit i Munkeryd,	domboken
1655	Joen	J V
1656	Olof i Munkeryd mökränkt Ingrid i Munkeryd, se domboken	
1658	Olof med hustru E.	JW
1659	Olof med hustru Elin	M
1661	den 23 augusti avled Olof Andersson i Munkeryd, enligt kyrkoboken.	
1663	Drängen Anders i Munkeryd anklagad för lönskaläge, se domboken	
1667	Stöld hos hustrun Elin Larsdotter i Munkeryd, se domboken	
1668	Tore i Kalvhult, skuld till Elin Larsdotter i Munkeryd, se domboken	

1675 Jöns, ”biskopsland” J
1677 Hästar till gästgivargården i Holkaberg, se domboken
1681 Anders och hustru, sonen Per, Sven med hustru o piga Ingrid M
1682 Anders med hustru, Sven med hustru och d Jöns M
1683 Anders Jonsson och Sven Svensson Mil
1684 Anders Jonsson i Munkeryd, se domboken om dråpet i Börstabol
1685 Anders och Sven J
1687 Anders med hustru och piga Kerstin, Sven med hustru, dr Joen, p Elin, svent. Svens hustru Ingrid M
1688 Anders med hustru, s Joen, p Kerstin, Sven med hustru, d Per, svent. Peders h Ingrid M
1689 Anders med hustru, s Joen, p Kerstin, Sven med hustru, d Per, svent. Svens h Ingrid M
1690 *hjälpte salig Anders i Munkeryd att slå gräs*, se domboken
1690 Änkan h Ingeborg, s Joen, d ?, Sven med hustru, d Lars, svent. Svens h Ingrid M
1691 Änkan h Ingeborg, s Joen, s Jonas, Sven med hustru, d Elin, dr Lars, svent. Svens h Ingrid M
1692 Erik Björnsson i Tuna stal en stut i Munkeryd, se domboken
1692 Sven i Munkeryd sålt en oduglig häst för 21 ½ daler, se domboken
1693 Änkan h Ingeborg, s Joen, dr Lars, Sven och hustrun, s Knut, d Elin svent. Svens h Ingrid M

Förklaringar:
J = jordeboken, BU = boskaps och utsädeslängd, M = mantalslängd,
Älvsb = Älvsborgs lösen, RU = roterings och utskrivningslängd
JV = jordebok för Vadstena län, JW = jordebok för Wisingsborgs grevskap,
svent = sventjänare, en soldat

Detta var Munkeryds människor i äldre tider i tabellform. Här följer lite förklaringar till tabellen.

År 1571 fanns en bonde i Munkeryd som hette Lasse. År 1613 hette bonden Joen Larsson. Kanske var han en son till Lasse. Vi kan också se att det år 1613 och en tid framåt fanns fyra familjer i Munkeryd. Det är lite märkligt eftersom det i de flesta andra byar fanns bara en familj.

År 1621 hade Olof i Munkeryd sex hästar, fyra oxar, 14 kor, ett svin, 30 får och fem tunnors utsäde, detta också enligt en boskaps- och utsädeslängd. Men enligt en roterings- och utskrivningslängd från samma år bodde även då en man Joen i Munkeryd

Joen Joensson i Munkeryd

Joen Joensson - - - -, bonde i Munkeryd,
H Elin Larsdotter - - - -,
Barn: Anders - - - -, bonde i Munkeryd, se nedan
Jon (1624), bonde i Sjögetorp
Karin (1649), gift med Sven Esbjörnsson i Munkeryd,

Joen Joensson var sannolikt son till antingen Joen Larsson eller Joen Håkansson som vi har noterade 1613. Han var gift med Elin Larsdotter som

var dotter till Lars i Mörstorp i Gränna socken. Möjligen var det hans andra äktenskap. Joen, eller Jon, föddes troligen omkring 1590. Här nedan följer anteckningar från domböcker och andra källor.

År 1627 fanns Joen, Peder Nils och Olof i Munkeryd, totalt 9 personer enligt en mantalslängd.

Under åren 1631 – 1648 är Joen i Munkeryd uppräknad som nämndeman, först i Lysings härad och sedan i Vista härad, under Per Brahes tid, då bygden hörde till grevskapet.

År 1631 upptar mantalslängden Jon, med en gammal häst, en ung häst, en oxe, en stut, två kor och en kviga, sex får, ett svin och 1½ tunnors utsäde. Där fanns också Olof som hade en gammal häst, en stut, två kor, två kvigor, fyra får, fyra getter och 1½ tunnors utsäde.

År 1637 nämner en militär källa Joen, Arvid skomakare, Ambjörn skräddare och Anders Skomakare. Det låter ganska väl befolkat i Munkeryd.

Under åren 1638-1640 nämner mantalslängden enbart Joen samt tillägger att Munkeryd är ett *biskopsland*.

Joen är nämnd även 1645 och 1646. År 1647 står även efternamnet, Joen Joensson. Han finns kvar även 1652 och 1655.

Den 5 februari 1634 tingsfördes Ingela i Munkeryd, en gift knektehustru. Hon anklagades för att hon hade *låtit sig belägras* av sin legodräng, Per Bengtsson, en ogift person, medan hennes man var i fiendeland. Båda erkände detta inför för rätten. Vad straffet blev för denna illgärning har jag inte kunnat upptäcka. Det kunde bli dödsstraff på den tiden men oftast blev straffet mildrat i hovrätten.

År 1639 vid tinget i Heda den 24 maj begärde Anders i Skog i Åby socken *häradets vittnesbörd om den skada som han led av en oförmodlig vådeld. Därvid förlorade han all sin egendom som han hade i Norrgården, och brann ett barn upp för honom och han och hustrun brände sig fördärvade*. Han bad om två års frihet från skatter. Jon i Åeryd och Sven i Munkeryd var löftesmän.

Vid tinget den 8 juni 1643 anklagade Joen i Munkeryd Nils Håkansson Bränd för det han hade belägrat hans broders änka, Karin i Smedstorp. Eftersom denna *ärliga änka var lika ärlig och känd som mö,* blev denne Nils dömd för mökränkning till 40 daler. *Nils var en lösdrivare* uppgav domboken.

Vid samma ting kom för rätta Götar i Krokek och klagade över knekten Per i Gåsabol i Ödeshögs socken, som han misstänkte för att en natt ha stulit från honom. När han vaknade på morgonen och saknade sin egendom gick han till sina grannar och bad dem komma och syna vad som hänt. *Joen i Munkeryd samt Olof i samma gård kom dit om morgonen och fann i snön och i blöta jorden fotspår, lika med Pers skor, som de följde från Krokek till Gåsabol. Det fanns därutöver flera vittnen som sett spåren men som inte var med vid tinget. Målet uppsköts därför till nästa ting.* Hur det sedan gick i målet har jag inte kunnat få svar på.

Gästabudet i Boeryd

Den 7 juni 1648 hölls ting i Vista härad i Bunnström. Bygden hörde då till Wisingsborgs grevskap. Där vid tinget klagade Joen i Munkeryd på *Olof Träben* som bodde i en backstuga på Uppgränna ägor rörande någon sak. Denne Olof Träben hade dessutom påstått att Joen i Munkeryd hade slagit ihjäl Olofs Träbens fader. Rätten påpekade då att denna sak hade redan avdömts och Joen hade blivit friad. Olof Träben dömdes därför att böta 40 daler i treskiftes.

I detta mål skymtade något som hänt tidigare. Vi fick gå tillbaka till 1635 för att hitta svaret.

Den 4 juni 1635 hölls ting i Reaby. Då framträdde Nils Nilsson, Olof Nilsson och deras moder Margareta Nilsdotter och deras släkt på Visingsö. De klagade till Jon Jonsson i Munkeryd och påstod att han vållat deras faders död, Nils i Gudsbacka (=Brahehus) i Gränna socken. Det hade skett genom att Jon påstods ha slagit Nils i huvudet med en tallrik vid ett gästabud i Boeryd.

När Nils kom hem från gästabudet sade han *Nog har jag varit på gästabud, jag fick hugg av Lasses måg i Mörstorp (*Joen i Munkeryd). Nästa morgon sade han *Jag har inte orkat sova i natt av hugget jag fick.* När han med sina söner, Nils och Olof gick ut på dagens arbete blev han liggande och orkade inget. Några dagar därefter var han i Kleven *på ett byte hos sin styvfader*. Han red hem därifrån men därefter avled han.

Länsmannen Måns Haborsson, Måns i Åsa och Lasse i Haga som talade med honom dagen innan han dog hade frågat honom om han hade ont efter det hugg han fått med tallriken. Han hade då svarat *Nej, men jag haver blod i mitt bröst, det har jag haft länge, jag tror det drager mig till döds, det får jag känna i morgon, jag får låta koppa mig.* Till sin hustru hade han också sagt *Lever jag år och dag så skyller jag inte Joen för min död, men dör jag förr, då skall han svara för min död.*

Vittnen intygade att det efter slaget mot huvudet varken syntes *blått eller blodigt.* Det framkom också att Nils i Gudsbacka *tillförne blivit huggen i huvudet med ett svärd, och där togs då ut ben, och sedan läktes huvudet igen, till dess det nu på nytt blev slaget.*

Joen Joensson tillfrågades om han slog honom i huvudet med tallriken. Han svarade då *Jag slog honom inte med tallriken, för han slog tallriken utur handen på mig, men med fingrarna slog jag honom i pannan.* Nils i Porsarp och Lasse i Getingaryd intygade detta. Anders i Kaxtorp som också var med i Boeryd berättade att Nils i Gudsbacka sagt till honom: *Jag har så ont i huvudet sedan 14 dagar att jag inte vet vad jag vill, och för några dagar sedan om natten blev jag kramad av ett troll mellan Törestorp och Boarp. Sedan har jag haft så ont att jag är all fördärvad.*

Arvid i Bunnström och Jöns i Jordstorp vittnade och berättade samma. Kyrkoherden herr Jon i Gränna vittnade, att när han fått höra om Nils död hade han frågat hans närmaste om de kunde skylla Joen Joensson för hans död. De svarade alla att det kunde de inte göra.

Vidare har sex ärliga dannemän, Lasse i Kopparp, Nils i Porsarp, Lasse i Öja, Lasse i Narbäck, Peder i Stava och Jon i Målskog, vittnat och sagt att de synat Nils i Gudsbacka efter att han dött och att på honom syntes *varken blått eller blodigt.*

Joen Joensson tillfrågades om han med lag och ed kunde värja sig, att han icke vållat hans död. Joen svarade att det ville han göra, med tolvmannaed.

Den 9 oktober 1635 stod tinget åter i Reaby. Joen i Munkeryd med dessa ärlige och gode dannemän, Bengt i Svinåsen, Nils i Glasfall, Carl i Krokek, Bengt och Peder i Krokek, Lasse i Amundeby, Lindorm i Torp, Peder i Kaxbol, Lasse i Stavreberg, Håkan i Näteryd, Lasse i Holkaberg och Jöns i Stava, gjorde ed på bok, och bad sig så Gud hjälpe till liv och själ, att han icke är vållande i Nilses död i Gudsbacken. Därmed blev Joen i Munkeryd friad, till dess högre skäl finnas.

Om Jon Jonsson i Munkeryd skulle kunna skrivas en roman.

Olof Andersson

Olof Andersson möter oss i längderna då och då. År 1621 hade Olof en häst, en stut, två kor, två kvigor, fyra får, fyra getter och han hade åker till 1½ tunnor utsäde. År 1627 fick Olof i Munkeryd böta 40 daler. Han hade gått i borgen för Olof Skräddare, ingen ekonomisk borgen utan en borgen där han lovat att Olof Skräddare skulle inställa sig till tinget. Olof Skräddare hade gjort sig skyldig till *mökränkning mot Kerstin Nilsdotter i Sväm. Men Olof Skräddare inställde sig inte, och Olof Andersson fick böta.*

Den 13 maj 1644 beskrev kronans befallningsman vid tinget i Heda att den kronogård i Munkeryd som kvartermästaren Olof Andersson *tjänt för i 14 år är halvt nerväxt. Den är så vedervärd och fördärvad, husen är mestadels avtakade och förödda. Möjligen kunde mangårdshusen sättas i skick men de övriga husen är helt odugliga. Åkrarna har till en tredjedel legat i linda och gärdesgårdarna har fallit. Men något har ändå Olof bättrat på sedan han nu efter 14 år kommit hem från krigen i Tyskland.*

Olof Andersson var kvartermästare och förmodligen hade han halva Munkeryd som boställe. Han var sedan i Tyskland och krigade och då förföll gården. Tydligen hade han ingen som skötte den. Vi möter här lite krigshistoria. Olof Anderson hade som kvartermästare deltagit i krigen i Tyskland.

Han var sannolikt också med den dimmiga morgonen vid Lützen den 6 november 1632, den dag då Gustav II Adolf stupade. Olof Anderson kom tydligen hem till Munkeryd 1644. Om han då fick stanna kvar hemma eller om han fick återvända till nya krig, det vet vi inte. Vestfaliska freden slöts 1648. Om inte förr borde Olof då ha kommit hem till Munkeryd igen.

Olof Andersson avled i Munkeryd den 23 augusti 1661. Olof var troligen gift med Elin Larsdotter.

Den 27 september 1652 på tinget i Vista härad anklagades Håkan i Munkeryd för att han på Vadstena marknad stulit *från en klensmed i Linköping ett skrin med lås, fyra par sporrar, ett par stångebylstänger, ett par gaddebylstänger, tre skrinlåsar, ett par vita stickestrumpor m.m.* Målsäganden sade sig hava förlikts med den anklagade och fått 80 daler kopparmynt. Befallningsmannen visade med brev från klensmeden Knut Svensson att så var fallet. Håkan i Munkeryd tillstod sitt brott.

Han dömdes så efter Tjuvabalkens sjätte kapital att undergå det straff där omtalas. (Låter som dödsstraff?)

Vid samma ting anklagades Håkan i Krokek och Bengt i Havrekullen för att de stulit lädret af en smedjebälg för Jon i Munkeryd. De kunde inte neka till detta, stöldgodset hade anträffats hos dem. På deras egen bekännelse dömdes de efter sjätte kapitlet i Tjuvabalken att undergå det straff där omtalas. Dock blev domen i all underdånighet underställd hans grevliga nåde. Hur det sedan gick vet jag inte.

Den 9 juni 1656 vid tinget i Gränna anklagades Olof i Munkeryd för att ha mökränkt Ingrid i Munkeryd. Han ville inte gifta sig med henne och han dömdes att böta 40 daler.

Joen i Munkeryd är inte omnämnd efter 1654, endast hans smedjebälg, se ovan. Möjligen är det hans hustru år 1655 som omnämnes. Åren 1658 och 1659 nämnes Olof med hustru Elin. År 1661 dog Olof Andersson, troligen samme kvartermästare Olof Andersson som under åren 1630-1644 stridit i Tyskland.

Vid tinget i Gränna den 22-23 februari 1664 var *konan* Kerstin Linnarsdotter i Harsbol, anklagad för att ha låtit råda sig med barn. Hon berättade att hon tjänat piga i Munkeryd och där hade drängen Anders i Munkeryd ute på fähusrännet lägrat henne. Det var i fjol, mellan Kyndelsmäss och Vårfrudagen och sedan födde hon ett barn senaste Andreasdag.

Men Anders i Munkeryd nekade *nu som förr till att han hävdat henne.* Börje i Glasfall, en gift man, var också *kommen i ett löst tal för samma kona, sedan hon hade genom Tore i Kulhult bett att få tala med Börje. Men Börje nekar högeligen till att någonsin ha haft lägersmål med henne. Konan nekar också till detta. Hustru Marit i Glasfall, en ärlig hustru, som var hos konan när hon födde sitt barn, vittnar att konan vid födseln bekände att Anders i Munkeryd hade belägrat henne. Nämndens mening var att emedan saken är mörk uppsattes ärendet till vidare rannsakning.* Så beskrev domboken detta mål. Jag har inte funnit något slut på målet.

Joen Jonsson i Sjögetorp hade vid tinget 1667 den 26 september anklagat drängen Per Nilsson från Krokek för att ha stulit pengar från hans moder Elin Larsdotter i Munkeryd. Joen berättar att *vid skördetiden när allt folket i Munkeryd var ute på gärdet hade Per strax efter middagsmåltiden när han vattnat några hästar gått in i Elins stuva och stängt förstuvudörrarna efter sig. När hustru Elin kom hem och tagit slutlåsen från dörrarna och kom in i stuvan stod Per mitt på golvet där penningarna bortkom. Per säger sig ha stängt dörrarna för att inte hundarna skulle komma in. Han var där för att dricka mjölk. Hustru Elin säger att ingen mjölk var rörd. En trovärdig man, Lars i Mörstorp, berättar att när Per Nilsson var hos honom för sex år sedan stal han en lie, vilket Per Nilsson också nekar till.*

Nämnden och flera av tingsallmogen tycks ha varit av uppfattningen att Per stulit pengarna, särskilt som han medan han var i stuvan hade dörrarna förbommade. Nämndens mening var att Per vid nästa ting kunde fria sig med edgång från misstanken. Troligen slutade detta mål med att Per dömdes till böter, men att han aldrig erkände något brott.

Vid tinget 1668 pålades Tore i Kulhult att till avlida hustru Elins arvingar i Munkeryd betala 6 ¼ daler kopparmynt som han tillstod sig vara skyldig. Nu hade således Joens hustru i Munkeryd, Elin Larsdotter, avlidit. Joen Jonsson i Sjögetorp var hennes son, liksom också Anders Jonsson i Munkeryd.

Enligt jordebok och militära uppgifter fanns 1675 en Jöns i Munkeryd, 1684 fanns här Anders Jonsson och Sven Svensson, likaså 1685. År 1698 dog Jon Jonsson i Sjögetorp. Han var född i Munkeryd 1624.

Gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck besvärade sig 8 juni 1677 vid tinget i Gränna över att Nils Bryngelsson i Holkaberg tillfogat honom förfång. Gästgiveriet var på den tiden delat mellan Narbäck och Holkaberg. Gästgivaren i Narbäck skulle få skjutsar norrut och gästgivaren i Holkaberg skjutsar söderut. Nu hade Nils Bryngelsson i Holkaberg tagit även skjutsar norrut och då lånat hästar både i Stava och i Munkeryd. Rätten dömde honom att böta 40 daler.

Ting i Holkaberg 1684 om dråpet i Börstabol

Den 10 april 1684 hölls det ting vid gästgivargården i Holkaberg. Bakgrunden var ett dråp i Börstabol. En piga i Börstabol, Anna Stensdotter, hade blivit vådaskjuten av en dräng där, Sven Månsson. Av uppgifterna i målet framgår att Anna Stensdotter var från Häggestad. Det framgår också att Anders Jönsson i Börstabol, Olof Jonsson i Brodderyd och Anders Jonsson i Munkeryd var gifta med var sin syster till den döda pigan Anna Stensdotters moder. De var då i det fallet målsägande. Se vidare under Börstabol och Holkaberg.

Vid tinget den 13 februari 1690 i Åby klagade Måns Larsson i Kopparp mot sin granne, Nils Bryngelsson i Holkaberg och berättade att förliden *sommar i bärgslatiden hjälpte vi Munkerydsbonden, salig Anders att slå gräs. Vi kom dit en söndagsafton. Då kom också Anders Brujk, ryttare i Härsta, som tjänar för sventjänare Måns i Kopparp och då var också Nils Bryngelsson i Holkaberg där inne. Han var helt drucken och började någon ordväxling med Anders Ryttare. Han frågade bl. a. om de fick färskt kött att äta i Kopparp, men Anders gick strax sin kos. Då sade Nils Vem skall svara till kvigorna som kom bort för Jöns i Röjan. Måns Larsson inlämnade skriftligen denna berättelse till rätten*.

Rätten konstaterade att Nils i sin dryckenskap *yttrat obetänkta ord* och dömde honom att till Ödeshögs kyrka böta en kanna vin samt lägga till de fattiga i armbyssan en daler silvermynt och därutöver betala rättegångskostnaderna.

Boskapsstölder

Vid tinget den 17 januari 1692 i Åby åtalade länsmannen Harald Arvidsson tjuven Erik Björnsson. Denne hade förts till tinget från Vadstena slottsfängelse. Han var misstänkt för tjuvnad såväl här i häradet som i Småland, enligt följande:

1) *inkom fältväbeln Sven Jakobsson Trana från Långliden i Gränna socken och klagade över att Erik från honom för ungefär 2½ år sedan stulit en*

kviga, tre år gammal, samt en häst vid sistlidna Bartholomeitid, vilken han köpt av en granne Johan Berg för sju daler silvermynt. Tjuven Erik tillstod sig ha stulit kvigan och sålt den till sin husbonde, rusthållaren Hans Esbjörnsson i Råby för 10 daler kopparmynt, men nekade helt till hästen.

2) *Bonden Lars Månsson i Vendelstorp påstod att Erik från honom sistlidne sommar mellan pingst och midsommar stulit en nytämjd svart stut, ungefär fem år gammal. Erik Björnsson bekände att han stulit den. Han sålde den sedan till sin styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, för 10 daler kopparmynt. Per Jonsson tillfrågades om han inte borde misstänkt att stuten var stulen. Per nekade till detta och sade att han sålt stuten till Per i Fagerhult för sex daler kopparmynt samt ett spann råg. Lars Månsson i Vendelstorp hävdade vidare att Erik vid samma tillfälle också från honom stulit en svartjälmet kviga, fyra år gammal, som Erik sedan sålt till Anders i Kulltorp.*
3) *Tjuven Erik tillstod också att han den tiden stulit en brun ko, som tillhörde hustru Ingiäl i Gränna stad. Denna ko gav sedan Erik till ryttmästaren på Lindekullen som städja för Tuna gård.*
4) *Lars Persson i Kvarntorp i Gränna socken klagade och sade att Erik från honom 8 dagar före sistlidna Bartholomei stulit en kviga om 2½ år. Erik erkände detta och uppgav att han sedan sålt den till salig Grötters änka i Ödesiö by.*
5) *Anders Månsson i Folkarp i Adelövs socken hävdade att Erik från honom sistlidna Olofsmässa stulit en stut om tre år. Erik bekände sig ha tagit den och uppgav att den nu är hos Lars i Skog.*
6) *Så tillstod tjuven på tillfrågan att han för något mer än två år sedan stulit en vit och svartfläckig kviga från torparen Per Jonsson i Getingaryd och att samma kviga nu är skälleko i Tuna.*
7) *Bonden Bengt Andersson i Ulfsbo och Adelövs socken klagade också och sade att Erik i fjol vid Brittmässa från honom stulit en vitryggig stut om tre år, som Erik bekände sig ha tagit och uppgav att den stuten numera är till forning hos Anders i Gumby.*
8) *Hustrun Elin Jonsdotter i Graven i Adelövs socken klagade över att Erik från henne stulit en stut och en kviga, bägge rödbrokiga, vartill Erik helt nekade.*
9) *Soldaten Nils Persson i Uppgränna by uppgav att Erik från honom vid sistlidna Bartholomeitid stulit en svart kviga om fyra år. Erik tillstod sig ha stulit kvigan och slaktat den i skogen. Erik sade sig ha en fjolkalv i Tuna som Nils kan få. Nils sade sig vara nöjd därmed, eftersom tjuven inget annat hade.*
10) *Tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, förmanades allvarligen att bekänna vad han visste om sin styvsons tjuverier och om han icke varit med honom på något ställe eller kanske rått honom. Per nekar först härtill, men omsider bekänner han sig gråtande att han har bedragit mig därtill. Häradshövdingen uppmanade Per att bekänna, varefter Per bekände sig ha varit med två gånger, i Vendelstorp i höstas där de stal en stut och den tog sedan Lars igen. Sedan tog de tre får hos Sven i Aleryd. Två av dem sålde de till Per i Fagerhult. Det tredje var en bagge och den slaktade de och tog halvparten vardera. Per nekade till att ha varit med om mera. Men han berättade att under våren i fjol kom*

Erik hem med en röd och vitstjärnig stut som han sade sig ha köpt av en grännabo. Men Per trodde ändå att den var stulen. Han bad Erik akta sig för sådant. Nils i Östra Haddåsen köpte stuten och sålde den sedan till Jöns i Gyllinge för ½ tunna säd och 1(skålpund?) kött. Sedan om hösten hade Erik en svart och vitfläckig kviga, som han sade sig bekommit av hustru Ingrid i Skog. Denna kviga är nu skälleko i Tuna.

Sedan inkom ock följande häradsbor och klagade över att dessa tjuvar också stulit från dem åtskilliga kreatur, såsom:

11) *Gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby klagade över att Erik Björnsson från honom stulit en tjur om 2½ år, en kviga om 3½ år samt tvenne ungfår, varav det ena var en bagge med hans märke under ena örat inskuret. Tjuven Erik tillstod sig ha stulit tjuren och sålt den till en borgare i Gränna vid namn Nils Schierling för 7½ daler kopparmynt, bekände sig också ha stulit kvigan men att länsman redan fått betalt för denna. Några får vill han inte bekänna.*
12) *Framsades åter tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor. Han förmanades allvarligt att som rätten nogsamt kan se och pröva det han stulit mera. Omsider svarade han att han för ungefär 15 år sedan ihop med soldaten Håkan i Gåsabol stulit hos salig hustrun Kerstin i Narbäck två stycken barkade hudar och fyra barkade skinn. Därav tog de hälften vardera och sedan när jag var borta kom min bror, Nils Jonsson i Stora Moliden till min hustru och tog hudar och ett skinn. Jag fick en halv tunna korn. Skinnet lät jag göra skor av.*
13) *Per Jonsson bekänner också att han tillika med sin styvson Erik i Tuna i fjol somras stulit en kviga om 3½ år hos Per Gullring i Öna och nu är i Tuna, som Erik också tillstod.*
14) *Per Jonsson sade också att hans styvson Erik i Tuna tillika med Pers son Peter i Fagerhult stulit en sugga i höstas från änkan hustru Elin Jonsdotter i Tingstad. Och de gödde suggan där i torpet och sedan slaktade de den och tog hälften vardera. Fläsket hängde ännu kvar i Fagerhult. Änkan hustru Elin klagade och sade att i fjol bortstals två får för henne. Hon trodde att Per Jonsson och Erik tagit dem. Per nekade helt till detta, men erkände att han från hustru Elin stulit en slipsten.*
15) *Bonden Sven Esbjörnsson i Munkeryd klagade att från honom bortstals en tre år gammal och omärkt stut sistlidna september. Per Jonsson bekände och sade att hans styvson Erik i Tuna stulit den stuten och slaktat den i Fagerhult. Huden var visst ännu kvar där, och som de bekänt för honom fick de halvparten av köttet i Fagerhult. Per Jonsson sade därefter att nu visste han intet mera.*
16) *Länsmannen föreställde Pers son Peter i Fagerhult, ungefär 20 år gammal, vilken på tillfrågan bekände att han varit med Erik i Tuna och stulit suggan från änkan i Tingstad. Han hade givit fyra kannor korn till att göda den med. Bekände också att han hade fläsket kvar i Fagerhult. Rätten uppmanade Peter att bekänna någon mera tjuvnad men Peter sade sig icke veta mera.*
17) *Per Ingiälsson i Fagerhult tillfrågades om han icke varit med och stulit stuten från Sven i Munkeryd, men nekade härtill. Tjuven Erik inkallades för konfrontation med Per, eftersom Erik först icke ville medge att Per visste om stuten. Men omsider medgav han att han berättat för Per och*

hans hustru att han stulit stuten i Munkeryd. Sedan uppgav Erik att han också berättat för Per i Fagerhult om de två fåren som stals i Aleryd, en bagge från änkan och en fåra från Bengt och sedan det tredje fåret från pigan Ingeborg Hansdotter i Aleryd.

18) *Lars Jonsson från Jusseryd klagade att denne Erik i Tuna från honom i september stulit en kviga, två år gammal. Tjuven Erik tillstod detta och sade sig ha sålt den till torparen Lars Larsson på Skogs ägor för att denne skulle föda en tjur åt honom över vintern. Torparen Lars Larsson vitsordade uppgifterna.*

19) *Måns Larsson i Kopparp klagade och sade att tjuven Erik för honom förliden sommar i skogen stulit en tjur om 2½ år och en kviga om tre år. Erik bekände sig ha stulit en tjur, som han sedan sålt till Per i Narbäck för fem daler kopparmynt, men nekade helt till kvigan. Per i Narbäck sade att han köpt en stut och en kviga av Erik i Tuna.*

20) *Pigan Ingeborg i Åeryd klagade över att Erik för henne förliden sommar mellan pingst och midsommar stulit en kviga som han sedan sålt till Per i Narbäck. Erik bekände också att hans styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor stulit ett Lockakahr från soldaten Per Alegren och sedan sålt det till Fogeryd för sju daler kopparmynt.*

21) *Per Svensson i Narbäck klagade och sade att tjuven Erik Björsson för honom stulit tre ungnöt, två stutar om två år, en stut om 2½ år samt två baggar. Dessutom hade han stulit tre nöt som ägdes av hans svägerska, änkan hustru Anna i Erstorp. En var en rödryggig stut om fem år och de två andra var kvigor om 2½ år. Erik tillstod tjuvnaden och sade sig ha slaktat de två ungnöten, baggarna sålde han till Per i Vantekullen.*

22) *Änkan, hustru Brita Jonsdotter i Stavreberg beskyllde tjuven Erik för att han från henne sistlidna pingstdag stulit en svartbrun tjur om tre år gammal samt en röd och vit stut om 4½ år. Detta bekände Erik och sade sig ha sålt stuten till Jöns i Gyllinge för sju daler kopparmynt samt kött och en halvspann råg och en halvspan korn. Jöns sålde sedan tjuren till Nils i Östra Haddåsen.*

23) *Daniel Larsson i Ruskilsby klagade också och tjuven Erik erkände att han med Per i Gräsberg vid midsommartiden i fjol stulit från Daniel en rödhjälmet ko. De slaktade sedan kon och tog hälften var och kanske ligger något kvar i Gräsberg hybbeln. Så bekände också tjuven Erik att han stulit en svarthjälmet tjur om tre år från Daniel Larsson och den sålde han sedan till Jöns i Lakarp för fem daler kopparmynt. Men då var Per inte med honom.*

24) *Jöns Jonsson i Röjan på Holkabergs ägor klagade att Erik från honom för två år sedan bortstulit en röd kviga. Erik tillstod detta och sade den vara slaktad.*

25) *Jöns Månsson i Lakarp beskyllde Erik för att han från honom stulit en rödbrokig stut på 7:e året. Erik tillstod detta och sade att Hans i Råby fick samma stut och han senare fått bort stuten på lega till Per i Skölleby. Hans i Råby visste inte om att stuten var stulen, säger Erik.*

26) *Knut Jönsson i Tuna som förr varit i Vantekullen tillstod på fråga att han varit med tjuven Erik till Lindekullen. De hade då med sig en ko att giva i städja.*

27) *Olof Jonsson i Sjögården klagade också och sade att för honom och hans far, Jon i Sjögetorp, för halftridie år sedan bortstals tvenne*

rödhjälmeta stutar och året före bortstals för Jon i Sjögetorp en röd kviga. Han menade att Erik och Per Jonsson tagit dessa, men Erik och Per nekade helt.
Rätten frågade om några flera hade klagomål mot dessa tjuvar. Länsman sade stort välkommen till flera som hava mist sina kreatur och egendom, när de nu får höra om dessa tjuvar. Per och Erik förmanades att bekänna någon mera tjuvnad men de nekade alldeles till mera sådant. Rättens bedömning var att alla stölder ännu icke var uppklarade och målet uppsköts till nästa ting.

Vad detta mål fick för avslutning vet jag inte. Vi kan förmoda at det blev dödsdomar.

Från 1693 fördes kyrkoböcker i Ödeshög och därmed har vi en klarare bild av vilka människor som fanns i byarna. Man kan där också få en del uppgifter om människornas tillvaro.

År 1692 vid ordinarie sommartinget den 20 juni i Åby klagade rådmannen Tore Anderssons änka hustru Maria Sandelin i Skänninge till bonden Sven i Munkeryd. Hon påstod att Sven i Munkeryd för ett år sedan till henne sålt ett odugligt brunt sto för 21½ daler kopparmynt. Därpå svarade Sven att han på Vadstena marknad till henne sålt ett *färdigt sto* och att han med trovärdiga vittnen vill och kan bevisa detta.

Rättens beslut blev att såsom denna hästhandel skett i Vadstena, alltså remitteras målet till Vadstena Rådhus. Hur det gick där vet jag inte.

Vid tinget den 8 oktober 1702 ett mål rörande städja mellan bonden Per Jönsson i Munkeryd och Jon Larssons son Jöns Jonsson på Stora Krokeks ägor. Jon Larsson berättade att pojken hade varit sjuk och hade hela tiden ”*varit borta vid Medevi, sjuk med hans sjukliga styvdotter*”.

Rätten dömde efter Kongl. Legohjonsstadgan och pålade pojken Jöns Jonsson att gå i Per Jönssons tjänst, eller betala Per Jönsson ett års lön med 15 daler kopparmynt. Per Jönsson är ett okänt namn i Munkeryd, kanske bodde han här tillfälligt. Kanske var han bror till Anders Jönsson, se nedan.

Anders Jönsson	- - - -, bonde i Munkeryd,
H Ingeborg Andersdotter	(1628)
Jon	(1669), bonde i Munkeryd, se nedan

Uppgifterna är få om Anders och Ingeborg. De bodde och brukade i Munkeryd. Anders var sannolikt son till Joen Jonsson och hans hustru Elin Larsdotter i Munkeryd. Joen eller Jöns är omnämnd från 1627 och framåt i Munkeryd. Anders hade en broder i Sjögetorp, född 1624 och död i Sjögetorp 1698.

Anders dog 1684 men är upptagen i 1685 års jordebok. Ingeborg Andersdotter var troligen från Häggesta och hon dog 1712, 84 år gammal. Hon hade en syster som var gift i Börstabol, en syster i Brodderyd och en syster i Häggestad. Hon hade varit gift med Anders i 30 år, kanske från slutet av 1650-talet och fram till Anders död 1684.

Jon Andersson	(1669), bonde,
Erland Hansson	(1670), gift 1712 med Kerstin Håkansdotter
Kerstin Håkansdotter	(1680), d t Håkan Svensson i Stava.
Barn: Anders	1701-06-21, kyrkoherde i Väderstad, Palmeroth
Anna	1703-09-07
Håkan	(1708)-, g m Maria Hansdotter från Åby Sörgård
Måns	1713-03-30, gift
Brita	1714-12-07, död 1717 i kopporna
Brita	1716-12-06,
Maria	1718-09-23, g 1738 med Peter Hansson i Åby Sörgård
(Maria)	1721-02-02,
Kerstin	1723-08-10, g 1748 m Pär Bengtsson i Börstabol

Jon Andersson var bonde i Munkeryd efter sina föräldrar, Anders Jönsson och Ingeborg Andersdotter. Han gifte sig år 1700 med Kerstin Håkansdotter från Stava, dotter till Håkan Svensson och hans hustru Ingrid Jönsdotter. Jon Andersson dog av slag den 21 oktober 1709 vid Östad när han var på hemväg från en resa. Han blev 40 år gammal. Hans hustru gifte sig sedan med Erland Hansson från Harsbol, son till Hans och hans hustru.

Erland Hansson förekommer flera gånger i domboken. På 1740-talet uppges Erland och Kerstin vara på *undantag*. Erland dog 1751 av bröstsjuka och av ålderdoms svaghet. Kerstin dog 1771 av ålderdom, 91 år.

Sonen Anders, född 21/6 1701, gick i skola på Visingsö, studerade 1722 vid Lunds universitet. Han prästvigdes 1732, var pastor och rektor vid Vadstena skola åren 1738 - 1756 och samtidigt kyrkoherde i Orlunda. 1756 blev han kyrkoherde i Väderstad. Död 25 oktober 1773. Vi ser här en bondson från Munkeryd som studerade vid Lunds universitet från 1722 och ett antal år framöver, blev pastor, rektor och kyrkoherde. Han tog namnet Palmeroth.

Till sommartinget 1716 hade Erland Hansson instämt Anders Andersson i Sunneby för att denne när Erland vid ett besök i Sunneby slagit Erland till marken, där Erland sedan blivit sparkad av sin häst så att han fått skador i huvudet. Erland hade åkt till Sunneby för att hämta en skruv *och en kvarnsko*, som skulle tillhört Erlands fader vid kvarnen i Sunneby. Det var vid en ordväxling rörande äganderätten till dessa saker som Erland råkade falla över fimmelstängerna på släden.

Hästen stod förspänd och blev skrämd och började sparka. Erland blev illa sparkad och blev som *en halvdöd människa inburen i stugan med huvudet blodigt*. Inför rätten uppmanades de att i denna tvist söka uppnå en vänlig förening eftersom den skada som vållats Erland endast var en olycklig händelse. Efter en stunds samtal inkom de åter inför rätten och omtalade att de kommit överens.

Rusthållaren Hans Andersson i Åby Södergård hade till sommartinget 1717 instämt Erland i Munkeryd och Knut i Holkaberg för att de förra våren tagit hans tjänstedräng Jonas Persson till ryttare för Munkeryds rusthåll. De hade lovat att i hans ställe ordna en annan dräng. Erland Hansson medgav att drängen vid den tiden kommit från Hans Andersson och blev ryttare för

Munkeryd. Men förnekade att han lovat att ordna en annan dräng åt honom. Målet slutade troligen med förlikning.

1717 den 19 dec hölls extrating i Öninge. Förre gästgivaren Sven Persson i Holkaberg hade anklagat rusthållaren Erland Hansson i Munkeryd som på något sätt vållande till att Sven Perssons son dött. Tingsrätten friade Erland i Munkeryd. Hovrätten fastställde sedan detta.

Erland Hanssons dotter Maria var enligt en tingsnotis från 1737 trolovad med drängen Sven Månsson i Siggeryd. Denna trolovning ville Erland Hansson häva, trots att trolovningen var fästad med vittnen och gåvor. Det var Maria själv som ångrat sig. Sven Månsson ville ha trolovningen fast förklarad och krävde ersättning för all omkostnad. Erland Hansson ville inte tvinga sin dotter. Det skymtar också att hennes moder bett henne att mottaga gåvorna. Fadern, Erland Hansson, hade inte varit med vid trolovningen. Rätten betraktade denna trolovning som olaga och båda fick böta. Maria blev senare gift med Peter Hansson i Åby Sörgård.

Erland Hansson och Håkan Jonsson hade varit i Lilla Krokek och bevittnat ett testamente av bonden Nils Månsson. Efter Nils Månssons död ansåg sig hans hustru Maria Andersdotter vara missgynnad i testamentet och hade instämt Erland och Håkan till sommartinget 1737. Rätten fastställde dock testamentet.

Sven Esbjörnsson	(1644), bonde, död 1696
H Karin Jönsdotter	(1649), död 1696, d t Joen i Munkeryd (?)
Barn: Knut	(1676), gift se nedan
Elin (?)	----, g m Nils Hansson i Harsbol, bosatta i Öninge.

Sven Esbjörnssons bakgrund är okänd. Han hade en bror, Hans Esbjörnsson som var bonde i Råby samt en syster, Anna, som var gift och bosatt i Sväm. Karin Jönsdotter var möjligen en dotter till den Joen (Jöns) som på 1640- och 1650-talen var bonde i Munkeryd, och i så fall en syster till Anders ovan. Karin hade varit gift tidigare, okänt med vem. Äktenskapet med Sven Esbjörnsson ingicks 1672.

Båda dog i juni månad 1696, hon den 6 juni och han den 14 juni. Båda begrovs samtidigt, *bägge en söndag i en grav begravda*. Svens fader hette Esbjörn, därom är vi säkra. Namnet förekom sällan. Det fanns en Esbjörn Larsson på 1640-talet i Falla i Adelöv. Det fanns en Esbjörn Josefsson i Norby i Lommaryd vid samma tid. Det är de enda Esbjörnar som jag funnit men det fanns nog flera.

Knut Svensson	(1676), bonde, s t Sven Esbjörnsson ovan
H Kerstin Persdotter	(1675), d t Pär Svensson i Narbäck.

Knut och Kerstin gifte sig 1697. Han var son till Sven Esbjörnsson och Karin Jönsdotter. Kerstin var dotter till Pär Svensson och Kerstin Jönsdotter i Narbäck. Knut övertog den ena av de två gårdarna i Munkeryd efter sina föräldrar. Omkring 1715 flyttade de till Holkaberg och övertog gästgiveriet där. I samband därmed sålde Knut sin halvgård i Munkeryd för 200

riksdaler till Erland Hansson ovan. Erland Hansson blev därmed ensam ägare till Munkeryd.

1696 gifte sig Nils Hansson från Harsbol med Elin Knutsdotter i Munkeryd. De bosatte sig sedan i Öninge. Nils Hansson var sannolikt bror till Erland Hansson, se nedan. I domboken för 1707 uppges att Nils Hansson och Knut Svensson var svågrar.

Elin Knutsdotter var möjligen syster till Knut Svensson, kanske dotter till Karin Jönsdotter i hennes första äktenskap. Vid tinget 1707 uppvisades också ett kvitto av den 13 dec. 1704 som troligen utgjorde ersättning för Elin Knutsdotters arvslott i Munkeryd.

I Munkeryds ryttartorp fanns vid denna tid flera ryttare omnämnda. Ovan har nämnts Jonas Persson. Det fanns också en Erik Bergman med hustru Anna. Lite osäker är jag på dessa uppgifter. Klart är att ryttaren Erik i Munkeryd den 7 december 1714 var dopvittne när Brita Erlandsdotter i Munkeryd döptes.

Nio dagar senare var ryttaren Erik från Munkeryd dopvittne i Öjan. Därefter återvände Erik ut i krigen. I mantalslängd för 1725 finns en ryttare Bergman med sin hustru Anna noterade i Munkeryd. Om denne hette Erik i förnamn är jag inte säker på.

Det fanns givetvis också drängar och pigor i byn. En av dessa, Jöran Johansson, född i Adelöv, gifte sig 1707 med en piga i Munkeryd, Ingiäl Andersdotter. Han fick också böta för *otidigt sängalag*. Man fick inte gå till sängs för tidigt, inte ens med den kvinna som man friat till.

Göran och Ingiäl flyttade sedan till Lilla Krokek och därefter till Hårstorp som var Ingiäl Andersdotters föräldragård. Hennes farfar var Sven Månsson i Narbäck.

Håkan Jonsson	(1708), bonde,
H Maria Hansdotter	1706-05-14,
Barn: Maria	173?, g 1756 m Olof Larsson i Staffanstorp
Jonas	1730-05-09, ofärdig, g m Maria Svensdotter i Gåsabol
Anders (Lars ?)	1731-07-23, g 1770 m p Lena Andersdotter i Lakarp
Petter	1732-10-15, död 1737
Peter	1734-09-24, g 1771 m Maria Håkansdotter i Fogeryd
Dotter ?	1736-03-05, död 1736
Son	1737-05-05, död 1738 ?
Anna (?)	1738-07-02, död 1738 ?
Karin	1741, död 1742
Jon	1742-02-06, död 1744 (Erik två år gammal ?)
Son	1744-01-13,
Hans	1746-12-10, g 1779 med Maria Svensdotter i Kopparp
Sara	1745, g 1776 med Olof Johansson i Kushult

Håkan var son till Jon Andersson i Munkeryd och hans hustru Kerstin Håkansdotter. Maria kom från Åby Södergård och var dotter till bonden

Hans Andersson och Kerstin Persdotter. Håkan och Maria tillträdde som bönder i Munkeryd någon gång omkring 1728.

De hade flera barn som dog i späd ålder. Håkan Jonsson förekom då och då som bouppteckningsman och förmyndare. Håkan dog 1786 *i en rolig ålder av 79 år.* Maria Hansdotter dog av bröstsjuka 1778. Bouppteckningen efter Håkan Jonsson 1786 upptog tillgångar för 154 riksdaler, vad gäller den lösa egendomen. Det uppstod tvist om detta arv vid sommartinget 1787.

Sommartinget 1753 hade Håkan Jonsson och Jonas Erlandsson instämt Nils Jonsson och Per Larsson i Näfstad i V Tollstad med anledning av pågående skatteköp av Näfsta. Jag har ingen uppgift om vad anledningen till denna stämning var.

Håkan Jonsson i Munkeryd hade till höstetinget 1732 instämt Erik Larsson i Öjan angående åverkan på Håkans skog. Parterna förliktes, Lars skulle till Håkan betala tre daler silvermynt.

Vid sommartinget 1745 förordnades Johan Persson i Svenstorp och Håkan Jonsson i Munkeryd att vara förmyndare för avlidne Peter Perssons omyndiga barn i Narbäck.

Vid sommartinget 1749 förekom ett tvistemål mellan gästgivaren Johan Berg i Holkaberg och bonden Jöns Jonsson i Lilla Krokek. Berg påstods ha stulit dråsa till en tunna korn på Jöns Jonssons loge. Berg hade återstämt Jöns Jonsson rörande en kärra som denne lånat och lämnat tillbaka, men hur? Jöns Jonsson åberopade vittnen, Håkan Jonsson i Munkeryd och Abraham Jonsson i Stora Krokek.

De hade varit närvarande då Jöns Jonsson frågat Berg om stölden på logen i Lilla Krokek. Detta mål är omfattande och jag ville här enbart nämna Håkan Jonssons deltagande. I övrigt berör målet bara Lilla Krokek och Holkaberg.

Till hösttinget 1749 hade Erik Larsson i Öjan instämt Håkan Jonsson och hans hustru Maria Hansdotter i Munkeryd. Det gällde ett utspritt rykte om att Erik Larssons dotter Maria vid ett samkväm i Munkeryd olovligen medtagit en silversked. Håkan och Maria hade därefter återstämt Erik Larsson för ohemul lagsökning.

Parterna inställde sig men till förekommande av oförstånd och osämja hade de båda återtagit sina stämningar, varmed båda parter var nöjda.

Gästgivaren i Holkaberg, Jakob Castensson, hade instämt bl.a. Håkan Jonsson i Munkeryd för försummad hjälpskjuts. Jag har ingen uppgift om hur målet slutade. Sådana tvister var vanliga och ofta slutade de med att rätten inte utdömde något straff.

Peter Håkansson i Munkeryd hade vid vintertinget 1769 instämt rusthållaren Anders Persson i Öninge Vallegård med krav på återbetalning av en skuld på 36 daler silvermynt. Anders Persson erkände skulden och lovade betala skulden och därmed förklarade sig Peter Håkansson nöjd. Vi kan anta att Peter Håkansson var son till Håkan Jonsson och Maria Hansdotter.

Jonas Erlandsson 1713-03-30, bonde i Munkeryd,
H Stina Hansdotter 1720-12-29,
Barn: Kerstin (Stina) 1749-10-07, g 1775 med Jonas Nilsson i Börstabol
Jonas 1752-01-22, bonde i Munkeryd, och torpare, se nedan
Karin 1753 - -, död 1755-05-09 (födelsenotisen ej anträffad)
Peter 1755 - -, "läser illa", bonde i Munkeryd
Hans 1758-12-17, död ?

Jonas var son till Erland Hansson och Kerstin Håkansdotter i Munkeryd, men enligt födelsenotisen i kyrkoboken skulle han heta Måns, men i övrigt stämmer allt. Han gifte sig 1758 med Stina Hansdotter som uppgavs vara från Åby Västra Skattegård. Hon var dotter till officeren Hans Sölberg och hans hustru Karin Hansdotter i Åby Västra Skattegård.

Stina Hansdotter hade en syster, Maria gift med ryttaren Sven Lundgren, en syster Sara var gift med nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult och en broder Jonas som övertog föräldragården. Stina Hansdotter dog 1787. Jag har ingen uppgift om när Jonas Erlandsson dog. Han överlevde hustrun.

Vid sommartinget 1765 hade Stina Hansdotters mor, Karin Hansdotter, genom sina mågar klagat över sin son, skattebonden Jonas Hansson i Åby. Denne hade inte fullgjort sina skyldigheter mot henne i undantagskontraktet.

Nämndemännen Peter Johansson i Stora Renemo och Jonas Jonsson i Bonderyd uppvisade det kontrakt som parterna uppgjort den 6 april 1761. Jonas Hansson anhöll om vissa ändringar av detta kontrakt.

Eftersom ovannämnda nämndemän intygade riktigheten av den nya förbindelsen blev detta godkänt av rätten.

Från sommartinget 1766 finns en notering om att syskonen sålt sina delar av Åby Fyrbondegård till brodern Jonas Hansson för 1300 daler silvermynt.

Vid vintertinget 1769 hade Jonas Hansson i Åby instämt sin svåger Jonas Erlandsson i Munkeryd och krävde betalning av en skuld på 36 daler kopparmynt som Jonas Hanssons syster, Jonas Erlandssons hustru Stina Hansdotter, lånat sju år tidigare vid sandstuvumarknaden.

Jonas Erlandsson erkände skuldens riktighet men hävdade bestämt att skulden blivit avräknad när hustruns del i Åby fyrbondegård såldes till Jonas Hansson för tre år sedan. Något bevis för detta kunde han dock inte visa. Efter diskussion enades parterna inför rätten om att gå halva vägen var. Jonas Erlandsson överlämnade 18 daler kopparmynt och förlikningen var klar. Rätten stadfästade denna förlikning.

Bouppteckningen efter Stina Hansdotter 1787 upptog tillgångar för 388 riksdaler. Däribland upptogs bl. två hästar, en rosig och en grålla, ett par oxar, en ko Plattnosa, en ko Gråfia, en ko Stjärna och en ko Grannela.

Under ett par år bodde Håkan Siggesson och Maria Håkansdotter i byn. Håkan var son till Sigge i Lyckan och Maria var dotter till Håkan Svensson i Stava och yngre syster till Elin Håkansdotter ovan. De hade gift sig 1709 och bodde först en tid i Visjö innan de kom till Munkeryd. De flyttade efter

ett par år i Munkeryd till Åby. I domboken förekommer några mål som rör skuldtvister mellan Erland Hansson och Håkan Siggesson.

Vid vintertinget 1751 träffades en förlikning mellan gästgivaren, hustrun Elisabet Lindgren i Ödeshög och drängarna Jöns och Abraham i Holkaberg samt drängarna Jonas och Jöns i Munkeryd rörande någon otidighet. Vi ser att bönderna i Munkeryd fick delta i skjutsandet vid gästgivargården i Holkaberg. Vad otidigheterna bestod av framgick inte av domboken.

Vid höstetinget år 1753 var drängarna Jonas Håkansson och Jöns Larsson i Munkeryd instämda till tinget för att de tagit för mycket betalt för en skjuts mellan Holkaberg och Ödeshög. Det hade den 7 och 9 maj tagit skjutspenningar för 1 3/8 mil i stället för 1 1/4 mil.

De förnekade det hela därför att vederbörande själv villigt betalat med anledning av den väntetid som uppstått. Vidare hävdade de att sträckan är längre än 1 1/4 mil. Målet tycks ha slutat så att de åtalade slapp böter och att skjutstavlan skulle avskyltas, kanske i avvaktan på ny mätning.

Vid vintertinget 1758 utreddes hur skjutsningen skulle ske vid gästgivargårdarna i Ödeshög och Holkaberg. Det beslutades att gårdar om ett helt mantal skulle deltaga med fyra hästar för skjutsningen. Därav följde att Munkeryd skall ha fyra hästar för att efter kallelse delta i skjutsningen vid Holkaberg.

Vid sommartinget 1763 hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg instämt rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd för att han icke följt en överenskommelse från den 27 mars 1763 om enbetsskjuts vid gästgivargården. Johan Jönsson krävde straff för Håkan Jonsson samt ersättning för rättegångskostnaden. Håkan Jonsson hade återstämt Johan Jönsson för *ohemul* instämning eftersom Håkan inte åtagit sig någon enbetsskjuts.

Dessutom berättade Håkan att han i fjol våras på sin hålldag skjutsat med en häst och icke fått samma skjuts med ett par hästar utan gästgivaren hade tagit den skjutsen själv.

Därefter har gästgivaren under 7-8 veckor då gott väglag rådde, icke uppbudat till skjuts förrän tredje stora Bönedagen. Då hade gästgivaren sökt skjuts till tre hästar. Men då hade han överfallit Håkans son, Anders med oanständiga ord och utlåtelser. För detta krävde Håkan *plikt och ersättning*. Vittnesmålen visade att luften i Holkaberg den dag hade surrat av svordomar och utskällningar.

Rätten konstaterade att Håkan Jonsson och andra närmast boende *reservbönder* förmodat sig vara fria från enbetsskjuts. De hade aldrig samtyckt till denna inrättning. De ville endast vara bundna av att ha hästar i beredskap på de dagar som tidigare beslutats.

Men häradsrätten ansåg denna inrättning vara nyttig för de resande. Alltså förklarades bönderna ändå skyldiga att utan vägran även utföra enbetsskjuts. Häradsrätten ville dock denna gång förskona Håkan Jonsson från böter för den vägrade enbetsskjutsen.

Dessutom hade gästgivaren tvingat hans son att sätta de uppbådade hästarna för annan vagn än vad som varit tillredd från början. Men Johan

Jönsson och drängen Anders Håkansson som med utbrutit i svordomar *på tredje stora bönedagen* dömdes att böta 12 daler silvermynt vardera.

Jonas Jonsson Berggren	- - - -, ryttare,	g 1735, änkl, omgift 1761
H1 Kerstin Svensdotter	- - - -, död 1761,	
H2 Kerstin Månsdotter	- - - -,	g 1761
H3 Maria Arvidsdotter	- - - -	
Barn: Jonas	1736-04-06, soldat i Mark	
J---- son ?	1739-09-25,	
Jon	1742-06-18,	
?	1745-05-01,	
Sara	1748-04-21	
Jonas (?)	1750-01-01,	
Anna	1752-02-12,	
Sara	1754-07-04,	
Lisken	1757-03-17,	

Bakgrunden för Jonas Jonsson Berggren och hans hustrur är okänd. Redan 1730 fanns Berggrens hustru i soldattorpet på Munkeryds ägor. Berggren själv var ute i fält kan vi anta. I kyrkböckerna finns den första födelsenotisen 1736.

I vigselboken hittar vi 1735 *unga drängen och ryttaren Jonas Jonsson för Munkeryd med pigan Kerstin Svensdotter från Erstorp.* Vi kan då anta att det funnits någon annan Berggren före honom i ryttartorpet. Kerstin Svensdotter dog 1761. Det är dock ett stort frågetecken om detta, ty i kyrkoboken står att då dog ryttare Berggrens hustru Gunilla. Han ingick nytt äktenskap samma år med Kerstin Månsdotter från Sväm. Därefter har nog någonting annat hänt.

Kanske stupade Jonas Berggren ute i krigen. Hans änka Kerstin Arvidsdotter flyttade till Stava, sedan till Rossholmen. Hon hade fått löfte om en stuga på Stora Krokeks ägor men den kunde hon inte komma till. Om detta kan vi läsa mera om under Stora Krokek.

Det fanns flera Jonas Berggren i bygden, vilket kan göra det svårt att ibland veta vilken av dem som uppgifterna avser.

Efter Jonas Berggren kom 1765 Sven Lundgren till Munkeryds soldattorp. På Rossholmens ägor bodde då soldaten Berggrens änka, Kerstin Arvidsdotter 51 år gammal, med två döttrar, Anna och Elisabet. I domboken från 1769 finns uppgifter om henne, se under Stora Krokek.

År 1747 dog änkan Kerstin Jonsdotter på Munkeryds ägor. Hon var förmodligen inhyst i ryttartorpet och var möjligen mor till Berggren eller hans hustru.

Bouppteckningen efter Berggrens första hustru upptog tillgångar för 30 riksdaler, skulder för fyra riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Håkan Jonsson i Munkeryd samt Erik Larsson i Öjan.

Sven Lundgren	(1733) i V Tollstad, ryttare	
H 1) Maria Hansdotter	(1730), död 1790 av hetsig sjuka	

H 2) Maria Ernström	1756-12-27, d t ryttaren Jacob Ernström i Bankaby
Barn: Stina	1757-11-08,
Sara	1762-10-25, oä, se nedan
Maria	1765-01-17, styvdotter, död i kopporna 1773
Karin	1767-03-06,
Peter	1769-05-10,

Lundgren hette möjligen Sven Mattiasson innan han blev soldat. I så fall gifte sig Sven och Maria Hansdotter 1757. Hon var från Åby fyrbondegård och hon var syster till Stina Hansdotter, Jonas Erlandssons hustru i Munkeryd. Deras första barn, dottern Stina föddes 1757 i Narbäck där Sven då var soldat. Till Munkeryds soldattorp flyttade familjen 1763.

Maria Hansdotter avled den 9 april 1790 av hetsig sjuka. Sven Lundgren gifte sig då med Maria Jakobsdotter Ernström. Familjen flyttade från Munkeryd omkring 1792 till Klämmestorp. Maria Ernström dog där 1801 och Lundgren dog i fattigstugan i Ödeshög 1814, 82 år gammal.

Det finns ett och annat ur domböckerna att hämta om Maria Hansdotter. Vi skall titta på detta.

Den 25 oktober 1762 födde Maria Hansdotter en dotter som fick namnet Sara. Det var ett oäkta barn, det var inte hennes äkta man, Sven Lundgren, som var fader. Det blev stämning till tinget.

Målet uppkom vid vintertinget i Ödeshög den 19 mars 1763. Sven Lundgren hade varit borta i kriget i Pommern i fem år. Efter hemkomsten omtalade han att Lars Eliasson från Porsarp i fjol flera gånger haft köttslig förbindelse med hans hustru i Narbäcks ryttaretorp. Men drängen Lars Eliasson nekade till detta.

Dennes fader, skattebonden Elias Östensson i Porsarp inkallade hustrurna Margareta Persdotter i Stora Krokek och Kerstin Månsdotter på Holkabergs ägor, Karin Svensdotter på Narbäcks ägor och Sara Persdotter på Kaxtorps ägor. De borde kunna visa att ryttarehustrun förut klagat över att hon blivit våldtagen av en obekant resande man. Maria Hansdotter medgav att hon sagt detta men menade att det var Lars Eliasson som förmått henne att säga detta.

Maria Hansdotters svåger ifrågasatte om det må ligga i Sara Persdotter på Kaxtorpas ägor i vägen att hon pliktat för lägersmål med Lars Eliassons morbroder. Vid övervägande härav tilläts hon inte vittna, men de övriga avlade vittneseden med hand på bok, och berättade var för sig:

1) Margareta Persdotter i Stora Krokek, förr boende i Lakarp, att hon varit hos Maria Hansdotter vid hennes svåra barnsbörd. Hon hörde henne icke namngiva någon barnafader, utan önskade bara att Gud ville hjälpa henne, varpå hon blivit förlossad.

På sommaren förra året hade Maria anförtrott henne *att det i grannhållet utkommit sådant rykte, men hon sagt med de orden att om inte kungen i Porsarp nödgas för tjuveri ställa sin son ur vägen, så skulle det inte behövas för sådan gärning med henne*. Maria sökte erinra vittnet om något tillfälle då hon skall ha sett de angivna tillsammans, nämligen vid ett kyrkogångsöl i Lakarp om våren i fjol. Då hade drängens moder skilt honom

från henne uti vittnets kammare. Sådant sade sig Margareta inte veta något om.

2) Kerstin Månsdotter på Holkabergs ägor berättade att Maria för henne sagt att *hon en afton då hon gått utföre åt Gränna efter sitt hästkreatur på allmänna vägen blivit hävdad av en obekant resande herreman. Denne hade i hast stigit av sin häst, gjort av saken och förnöjt henne med sex plåtsedlar samt lovat att hon icke skulle hava någon skada härav.*

Vittnet framhöll ovanligheten i detta. Då hade Maria sagt det hon väl ville skylla på Lars i Porsarp, men trodde helt säkert att han såsom härtill alldeles oskyldig icke skulle ta på sig detta.

3) Karin Svensdotter på Narbäcks ägor lämnade en helt lika berättelse.

Såväl länsmannen som Marias svåger, nämndemannen i Fagerhult, intygar att hon förut skyllt på en våldtäkt av en resande. Med anledning därav ansökte Lars Eliasson om befrielse. Rätten tog saken till beprövande.

Två dagar senare, den 19 mars 1763 kom rätten med utslag i målet. Lars Eliasson blev friad. Maria Hansdotter dömdes enligt 15 kapitlet 1 § i Missgärningabalken att böta 80 daler silvermynt, eller i brist av böterna avstraffas med tjugo par ris, tre slag av varje. Dessutom skulle hon till Ödeshögs kyrka erlägga två daler silvermynt samt undergå enskild skrift och avlösning.

Maria Hansdotter var vid denna tiden drygt 30 år gammal.

Hur det gick med böterna vet jag inte, men förmodligen lyckades Lundgren och hans hustru skrapa ihop till böterna. Kanske hjälpte hennes syskon till. De ville inte se sin syster genomgå spöstraff. Men ännu hade inte sanningen kommit fram. Vem var barnafadern?

Vid hösttinget 1763 rannsakades gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg och ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor för dubbelt horsbrott. Det var Maria Hansdotter själv som då angav brottet. Vi kan anta att Maria Hansdotter från början haft krav på sig att inte nämna Johan Jönssons namn. Han var en känd och aktad man i bygden. Till slut stod hon inte ut för trycket.

Hon angav gästgivaren Johan Jönsson som barnafader. Denne nekade till brottet. Han satt en tid häktad i Linköping men han erkände inte. Maria Hansdotter däremot kunde inte neka. Häradsrättens dom underställdes Göta Hovrätt, insändes dit den 10 december 1763.

Vid sommartinget 1764 kom hovrättens utslag. Maria Hansdotter kunde inte neka. Hennes dom var klar men Johan Jönsson nekade och därför blev målet för hans del *ställt på framtiden*". Han slapp undan. Men det blev *lite eftersläng*ar.

Vid vintertinget den 15 mars 1764 hade gästgivaren i Holkaberg, Johan Jönssons hustru, Anna Jonsdotter, instämt ryttaränkan Kaisa Svensdotter på Munkeryds ägor. Orsaken var att hon tagit bränsle på hennes åkergärde. Kaisa Svensdotter erkände. Hon hade någon tid b ott hos ryttarhustrun Maria Hansdotter på Narbäcks ägor. De hade något före jul 1762 kört hem tre lass bränsle till hennes hus. Det hade skett tillsammans med Maria

Hansdotter och de hade fått löfte av gästgivaren Johan Jönson. Hon trodde att hon var oskyldig eftersom de fått löfte till detta.

Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg medgav att han gett dem detta löfte.

Gästgivaren Johan Jönsson uppmanades att till nästa sommarting instämma ryttarhustrun Maria Hansdotter om han ville fullfölja detta mål. Då skulle också änkan Kaisa vara med. Vid sommartinget 1764 kom även detta mål upp igen. Rätten friade då de bägge kvinnorna från detta brott.

Ryttaren Sven Lundgren hade vid höstting 1769 låtit instämma Jonas Jansson i Lyckan och Sven Jansson i Ödeshögs Riddargård rörande en skuld på 1000 daler kopparmynt. Rätten ålade dem att betala skulden.

Ryttaren Sven Lundgren hade vid vintertinget 1770 instämt bonden Peter Jonsson i Lyckan och krävde att denne skulle återbetala ett lån på 1000 daler kopparmynt enligt en förskrivning från den 14 mars 1769. Lundgren företräddes av sin hustru Maria Hansdotter som uppvisade förskrivningen. Enligt denna skulle lånet återbetalas vid Michaelitiden. Peter Jonsson anhöll om anstånd med betalningen. Rätten ålade honom att inom tre månader betala skulden, med ränta samt rättegångskostnader, fyra daler silvermynt.

Vid vintertinget 1772 hade ryttaren Sven Lundgren instämt soldaten Peter Dahlbom på Gyllinge ägor rörande en skuld på åtta daler silvermynt. Lundgren inställde sig men Dahlbom avhördes icke. Det framkom att han med sitt kompani marscherat till en arbetskommendering i Karlskrona. Målet uppsköts.

Vid sommartinget 1774 hade ryttaren Sven Lundgren instämt Måns Eliasson i Stora Smedstorp och ville ha räntebetalningar för ett lån på 50 daler silvermynt som han givit Måns Eliasson tre år tidigare. Måns hävdade att han betalat räntorna till Lundgren, dels som tre daler och tio öre i kontanter, dels hade han givit honom en bock och dessutom hade han i fjorton dagar fött en ko åt Lundgren.

Denne hävdade att det var endast en daler i kontanter och vidare att bocken var värdelös, frånsett skinnet. Måns Eliasson vidgick att bocken var dödssjuk redan vid överlämnandet. Rätten ålade Måns att betala återstående ränta och dessutom betala två daler i rättegångskostnader.

Vid tinget 1777 hade Maria Hansdotter instämt Jöns Svensson i Lakarp. Hon hade köpt en get av Jöns och hon hävdade att geten var sjuk redan vid köpet och den dog senare. Hon hade påtalat detta för Jöns dagen efter och ville häva köpet. Jöns menade att Maria inte nämnt något om detta förrän två veckor senare och tyckte sig då inte ha någon skyldighet att låta köpet återgå. Det var således åsikt mot åsikt.

Maria Hansdotter anhöll om uppskov med målet för att inkalla vittnen. Vid sommartinget 1778 stod parterna åter inför häradsrätten för att fortsätta målet. Efter någon överläggning kom då parterna överens om att upphäva rättegången. Maria Hansdotter skulle av Jöns erhålla 32 skillingar.

Maria levde fram till 1790. Vi kan anta att hon var ett samtalsämne i bygden när hennes kärleksaffär med Johan Jönsson tilldrog sig. Vi kanske kan gissa att många i bygden kände sympati för henne och kanske inte gillade att gästgivaren Johan Jönsson kom undan.

Boupptecknigen efter hustrun Maria Hansdotter upptog tillgångar för 472 riksdaler. Protokollet undertecknades av Hans Göransson i Sutarp, Sven Jönsson i Kopparp och Jöns Månsson i Stava.

Sven Lundgren gifte sig 1791 igen, då med Maria Jakobsdotter Ernström. Hon var dotter till ryttaren Jakob Ernström och hans hustru Maria Andersdotter på Bankaby ägor.

Vid sommartinget 1801 inlämnades till rätten ett testamente av Sven Lundgren och hans hustru Maria Jakobsdotter i Munkeryds ryttareboställe den 13 maj 1791, bevittnat av Hans Hansson och Jonas Nilsson i Munkeryd samt Jöns Lantz i Hårstorp.

1781 var ett år med höga dödstal. I Ödeshögs socken avled 97 människor, därav 28 i Stavabygden. Bland sjukdomar som då skördade flest offer var rödsot (39) och kikhosta (19). I Munkeryd dog Jonas Nilssons enda son Jonas av magplågor.

Hans Håkansson	1746-12-10, bonde,
Maria Svensdotter	1760-08-04,
Barn: Maria	1780-06-22, död av lungsot 1796-03-18,
Brita	1781-10-13,
Jonas	1783-04-22,
Stina	1785-06-06,
Peter	1787-03-26,
Kerstin	1788-12-28, kvävd hos modern i sängen 1789
Sara	1790-01-12,
Katharina	1792-06-12,
Lena Kaisa	1794-05-22, död 1795-04-13,
Kerstin	1796-02-24,

Hans var son till Håkan Jonsson och Maria Hansdotter i Munkeryd. Han gifte sig 1779 med Maria Svensdotter, dotter till Sven Jönsson och hans hustru Maria Persdotter, då boende i Sjögetorp men senare bosatta i Kopparp. Hans och Maria brukade sedan hans föräldragård i Munkeryd. De flyttade till Kopparp och övertog hennes föräldragård omkring 1792. Där dog Hans Håkansson av svullnad och värk 1800-08-12. Maria Svensdotter blev sjuk och intogs på Vadstena Hospital. Hon beskrevs som svagsint. Hon avled där 1806. Se vidare under Kopparp och Lilla Krokek.

Hans Hansson	1757-03-27, bonde,
Brita Svensdotter	1768-05-09,
Barn: Maria	1791-05-02, g 1812 m Jonas Jonsson i Gåsabol
Sven	1793-07-21, g 1816 med Brita Jaensdotter, se nedan
Anna Brita	1792-12-22, g m Johan Mattsson i Ösiö, se nedan
Lena Kristina	1800-03-23, utfl t Gåsabol 1819,
Peter	1803-08-13, död av inflammation och feber 1822.
Katharina	1805-11-10, g 1827 med Peter Hansson i Ösiö

Hans var son till Hans Persson och hans hustru Karin Nilsdotter i Gyllinge. Hans gifte sig 1790 med Brita Svensdotter. De var släkt med

varandra genom att han var kusin med Britas far, Sven Jönsson och Maria Persdotter i Kopparp. De bodde och brukade i Gyllinge, där de övertog hans föräldrars gård. År 1793 flyttade de till Munkeryd.

Där ägde de och brukade den södra halvgården. Hans Hansson dog under mystiska omständigheter den 7 oktober 1815. Dödsfallet gav upphov till åtskilliga rykten i bygden. Ryktena nådde fram till kronolänsmannen Svanbeck och han gjorde en undersökning. Vittnen hördes och målet togs upp vid tingsrätten. Några brottsmisstankar fanns inte, eller kunde inte styrkas.

Av obduktionen framgick att dödsorsaken var förgiftning. Det använda giftet var arsenik. Av handlingarna framgår att Hans Hansson i viss utsträckning använt arsenik, kanske vanemässigt. Häradsrätten kom fram till den åsikten att något brott inte kunde styrkas och att Hans Hansson inte avsiktligt orsakat sin död. Därför må *Hans Hanssons kropp ärligen begravas*.

Av handlingarna i målet framgår också en del andra saker av intresse, bl.a. att Hans Hansson anlagt en kvarn vid bäcken på sina ägor. Hans Hansson ägde tillsammans med sin hustru den södra halvgården i Munkeryd. De ägde också två gårdar i Gyllinge och var således ganska förmögna. Brita Svensdotter bodde kvar i Munkeryd på ett undantag, även efter det att hennes barn flyttat från byn. Hon dog 1840 av bröstfeber.

Bouppteckningen efter Hans Hansson visade tillgångar för 5205 riksdaler, därav ½ mantal Munkeryd samt skatteräntan av 3/8 mantal Nävstad och Gyllinge 17/27 mantal till 3722 riksdaler. Bouppteckningen omfattar 23 sidor och har rubrikerna *Kontanter, Guld, Silver, Tenn, Mässing, Malm, Koppar, Blecksaker, Järnsaker, Allehanda husgerådssaker uti Sätesstugan, Uti köket, I skafferikammaren, I förstuvekammaren, I nattstuvan, På västra vindskammaren, På östra vindskammaren, På vinden över Nattstuvan, I gamla stuvan, I mellersta överboden, I norra överboden, I norra underboden, I matboden, I gamla drängboden, I mjölboden, I källaren, I vedskjulet, I smedjan, Åker- och köreredskap, Säng- och linkläder, Den avlidnas gångkläder, Böcker, Diverse saker, Hästar, Boskapskreatur, Får, Getter, Svenkreatur, Gröda och bruk, Sterbhusets fordringar och Fastigheter.* Det var en omfattande bouppteckning.

På gården fanns fem hästar, två par oxar, nio kor, sex kvigor, sju tjurar, nio får och tre baggar, fyra getter, två suggor, två galtar, en galtgris och fyra sogrisar.

Bouppteckningen efter Brita Svensdotter den 6 april 1840 visade tillgångar för 197 riksdaler och skulder för 175 riksdaler. Hon efterlämnade enligt bouppteckningen fem barn, en son och fyra döttrar, Sven Hansson i Ösiö Riddargård, Maja gift med Jonas Jonsson i Gyllinge, Anna Brita gift med Sven Andersson i Erikstorp (bror till Johan Lantz i Stavreberg), Lena Kristina giift med nämndeman Peter Jönsson i Hallberga, Katharina gift med Peter Hansson i Ösiö Skattegård. De var alla närvarande vid bouppteckningen.

Hans Hansson och Brita Svensdotter var förmögna och de lämnade stora tillgångar efter sig till sina barn. Brita Svensdotter kunde känna sig belåten. Hennes barn gifte sig och allt såg till en början ganska bra ut, men undan för undan gick det utför för flera av dem. Sonen Sven Hansson övertog

föräldragården men flyttade senare till Ödeshögs Riddargård. Han var en tid lösdrivare. Se längre fram om Sven och hans familj. Dottern Anna Brita gifte sig 1819 med Johan Matsson i Ödeshög men ansökte 1821 om skilsmässa från honom, en besvärlig sak på den tiden.

Som orsak till skilsmässan skymtar misshushållning och slösaktighet. Målet var vid ett par gånger uppe vid tinget. Nämnden konstaterade att Johan Matsson hade genom okloka affärer och misshushållning i övrigt kommit på obestånd redan före äktenskapet. Följderna blev dock inte kända förrän efteråt, då hans egendom såldes och han inte kunde försörja sig och hustrun.

Nämnden uppgav vidare att hustrun inte deltagit i mannens slösaktiga levnadssätt. Häradsrätten kunde dock inte besluta om skilsmässa och målet gick vidare till Kungl. Majt. Johan Matsson dog innan skilsmässan var klar. Hon gifte sig då med Sven Andersson och en tid bodde de i Munkeryd, se längre fram om dessa.

Vid hösttinget 1828 uppstod en tvist mellan några av syskonen. Det var Katharina och hennes man Peter Hansson samt Anna Brita som till tinget instämde förmyndarna Håkan Jonsson och Jöns Persson för att de givit deras broder Sven Hansson gården i Munkeryd till ett för lågt arrende. Det blev en omfattande process.

Jonas Nilsson	(1745), bonde,
Stina Jonsdotter	1749-10-07,
Barn: Maria	1782-09-11, g 1805 m Jonas Samuelsson, se nedan
Katharina	1790-03-07, g m Nils Jonsson fr Börstabol, se nedan

Jonas var son till Nils Herrbrander och hans hustru Brita Jonsdotter i Börstabol. Stina Jonsdotter var dotter till Jonas Erlandsson och Stina Hansdotter i Munkeryd. Jonas och Stina gifte sig 1775. Jonas hade uppdrag som förmyndare och skrivkarl. Han hade åtskilliga förtroendeuppdrag i bygden. De ägde och brukade ¼ mantal i Munkeryd. Stina Jonsdotter dog av tärande sjuka 1804 och Jonas Nilsson dog av bröstfeber 1805.

Bouppteckningen efter Stina Jonsdotter 1804 omfattade 16 sidor och hade bl. a. rubrikerna *Silver, Koppar, Tennsaker, Malm, Mässing, Blecksaker, Järnsaker, I stugan, I köket, På stugevinden, I kammaren på vinden, I brygghuset, I mjölboden, I lårboden, I överboden, Smedjeredskap, Snickarredskap, Köreredskap, Åkerredskap, Plank och bräder, I stallet, I badstugan, Hästar, Boskapskreatur, Fårkreatur, Svinkreatur mm.* Tillgångarna uppgick till 987 riksdaler, därav 500 riksdaler för fastigheten 1/4 mtl Munkeryd. Protokollet undertecknades av Jonas Nilsson, Jonas Jonsson i Munkeryd, nämndemannen Nils Nilsson i Ödeshög och vidare av Jonas Håkansson i Börstabol, Hans Hansson i Munkeryd och av Jöns Lantz, som tycks ha varit ansvarig för protokollet.

Bouppteckningen efter Jonas Nilsson året därefter är i stort samma som efter hustrun.

Vid höstetinget 1798 förekom en arvstvist mellan å ena sidan Jonas Nilsson och fyra av hans syskon och å andra sidan en bror till dem samt

deras mor, änkan Brita Jonsdotter i Börstabol. Det blev en tvist om en bouppteckning samt testamenten. Målet slutade några år senare i förlikning.

Rusthållarna Hans Hansson och Jonas Nilsson i Munkeryd samt bonden Jonas Månsson i Gåsabol förekom vid vintertinget 1801 i två mål i egenskap av förmyndare för avlidne rusthållaren Hans Håkanssons omyndiga barn i Kopparp. Målen gällde skuldfordran. I det ena målet var bonden Peter Larsson i Hålan svarande.

Bonden Peter Olofsson i Staffanstorp hade till sommartinget 1802 instämt rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd med yrkande att denne skulle lämna redovisning för förmynderskap rörande svagsinta änkan Maria Svensdotter i Kopparp.

Rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd hade till höstetinget 1802 instämt sina svågrar Jonas och Peter Jonsson i Munkeryd med yrkande att ersätta och betala för att de sistlidna sommar haft fem hästar i deras gemensamma bete. Han krävde att de måtte förbjudas att fortsätta med en sådan olaglighet. De kom överens innan tinget och målet blev nedlagt.

Rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd hade till höstetinget 1802 instämt bonden Nils Lilja i Stora Krokek ang. skuldfordran av den 31 okt 1801. Vittnen var Jonas Eliasson i Stora Krokek och Johan Ekegren.

Jonas Nilsson var engagerad i socknens angelägenheter. Bl. a. var han på 1790-talet ledamot av den kommitté som svarade för byggande av fattighuset i Ödeshög, där de första fattighjonen flyttade in den 1 oktober 1797. Han anlitades också som förmyndare.

Storskifte i Munkeryd

I en skrift till vintertinget 1788 anhöll rusthållaren Jonas Nilsson i Munkeryd att häradsrätten måtte förordna nämndemännen Sven Jönsson i Ödeshög och Jonas Jonsson i Erstorp till behörig delningsförrättande av husen vid halva rusthållet Munkeryd, mellan honom och rusthållaren Jonas Erlandsson. Ansökningen bifölls. Detta var möjligen som en förberedelse för storskiftet.

År 1788 genomfördes storskiftet i Munkeryd. Det fanns då fyra familjer i Munkeryd. Hans Håkansson ägde hälften, Jonas Nilsson en fjärdedel och bröderna Jonas och Peter Jonsson tillhopa en fjärdedel i hemmanet. Skiftet avlöpte utan större problem.

Kartan visar att alla husen i byn låg tätt samlade i en skyddad fyrkant på den plats där Henrik Bäcks mangårdsbyggnad ligger idag, från den stenmur som hans hustomt har i öster samt västerut där vägen idag svänger norrut, mellan Henriks hustomt och ladugården. Byvägen har ännu idag samma sträckning förbi hustomten. Vid södra gården svängde vägen söderut ett par hundra meter över de åkrar som ligger där. Sedan svängde vägen österut, ganska nära platsen för Munkeryds södra kvarn. Sedan delade sig vägen, dels åt Stora Smedstorp och dels söderut åt Öjan och Gyllinge.

Jonas Jonsson	1752-01-22, bonde,
Sara Bengtsdotter	(1758) i Stora Åby,
Barn: Hans	1784-05-08, bonde i Rossholmen, senare

Munkeryd

Stina	1789- (?), död
Jonas	1792-12-14, grenadjär i Ödeshögs Brännegård.

Jonas var son till bonden Jonas Erlandsson och hans hustru Stina Hansdotter i Munkeryd. Sara var dotter till ryttaren Bengt Thunberg och hans hustru Margareta Jonsdotter i Tuna i Stora Åby. Jonas och Sara gifte sig 1782. Jonas dog 1827 av sot. Han uppgavs då vara torpare. Han hade tidigare ägt och brukat 1/8. Sara Bengtsdotter dog 1818 av bröstfeber.

Bouppteckningen efter Sara Bengtsdotter 1818 upptog tillgångar för 1025 riksdaler, därav 1/8 mantal Munkeryd för 555 riksdaler. Under kreatur upptogs där *ett rött sto, en brun bläsig dito, en ko Broka, en dito Grannela, en rödryggig stut, en dito svart brokig, en tjur, en fjolkalv, två får med lamm och en sugga*.

Bouppteckningen efter Jonas Jonsson 1828 upptog tillgångar för 39 riksdaler, därav undantagsförmånen av Sven Hansson i Munkeryd till 21 riksdaler. Skulderna uppgick till 16 riksdaler. Han var då undantagsman och hade överlåtit gården. Två barn är nämnda, skattemannen Hans Jonsson i Rossholmen samt skattemannen och grenadjären Jonas Svärd i Ödeshögs Bränneg.

Peter Jonsson	(1756), bonde på 1/8 mtl i Munkeryd
H Anna Jonsdotter Nydal	1764-03-27 i Gränna,

Peter var son till Jonas Erlandsson och Stina Hansdotter i Munkeryd. Någon födelseuppgift om honom har icke anträffats. De fick efter hans föräldrar överta 1/8 mantal i Munkeryd. Anna var dotter till soldaten Jon Nydal och Maria Olofsdotter i Bjällebäck, Gränna landsförsamling. Peter och Anna gifte sig 1787 och övertog och brukade 1/8 mtl i Munkeryd.

De tycks ha varit barnlösa, men hade en fosterson, Jan Andersson. Peter dog 1826 och Anna dog 1836. Hos dem bodde också hennes mor, Maria Olofsdotter när hon blivit änka. Hon dog i Munkeryd den 29 juni 1804 av ålderdom.

Vid höstting 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt bonden Peter Jonsson i Munkeryd med yrkande om ansvar för att en ek *blivit skadad.* Peter Jonsson medgav att eken blivit skadad i samband med bränning och att barken blivit svedd, men att eken var krokig och således ingen värdefull ek.

Rätten konstaterade att *det var oviktigt om eken var rak eller inte*. Med stöd av 1805 års skogsförordning dömdes Peter Jonsson att böta tio riksdaler och att dessutom med två riksdaler ersätta jägmästaren för dennes besvär i ärendet.

Peter och Anna hade år 1823 skrivit ett inbördes testamente, i vilket de förordnade att deras tillgångar efter att de båda dött skulle tillfalla deras fosterson Jan Andersson.

Bouppteckningen efter Peter Jonsson 1826 upptog en behållning efter skulder av 1257 riksdaler. Fastigheten 1/8 mantal Munkeryd upptogs därvid till 666 riksdaler. Under köre- och åkerredskap upptogs *en färdevagn, en enbetsvagn, en gammal bulthjulsvagn med träaxlar, en kärra med*

fjädersäte, ett par järnskodda kälkar, ett par dito sämre, två par oskodda dito, en ryss utan järn och en dito gammal, två ärjekrokar, en träharv, en åkervält, två par selar med bröster, två par mihl med töm, en manssadel, en slump redskapsbjörke, en slump hjuleke, fyra plankor, ett hästok, två hästetäcken, fem grepar. Under Kreatur upptogs två hästar, tre kor, ett par stutar, en fjolkalv, en skulekalv, sex fåror varav fyra med lamm, en galt, en gris. Bouppteckningen var upprättad av Jonas Persson, nämndeman, och Samuel Svensson i L Krokek.

Bouppteckningen efter Maria Olofsdotter ovan visar att hon hade bara ett barn, Anna Jonsdotter ovan. Tillgångarna uppgick till 62 riksdaler. Bouppteckningen undertecknades av Samuel Jonsson i Åby fyrbondegård (hennes morbroder), samt Jonas Nilsson i Munkeryd och Jonas Håkansson i Börstabol.

Bouppteckningen efter Anna Jonsdotter 1836 visade att hon efterlämnade inga bröstarvingar. Men hon hade en broder, rusthållaren Jan Andersson i Munkeryd, som vårdat och skött henne, och som genom ett testamente är den enda arvingen. Bouppteckningen upptog tre kor, en kviga samt husgeråd. Tillgångarna upptogs till 180 riksdaler, skulderna till 20 riksdaler. Uppgiften att Jan Andersson var en broder till henne måste förstås på det sättet att Jaen var fosterson hos Anna Jonsdotter och hennes man.

Joel Huggert	1766-01-19 i Stora Åby, ryttare för Munkeryd
Katharina Larsdotter	1767-01-15,
Barn: Lars	1794-04-07,
Maria	1796-05-21, död 1798-08-03
Katharina	1797-08-19, ”kallas Maja”
Sara Lena	1799-09-28, död 1804-03-24 av hetsig feber,
Anna	1802-09-13, död 1804-08-19 av bröstfeber
Sven	1804-05-14, död 1805-10-22 av tvinsot

Joel var son till torparen Lars Knutsson och hans hustru Karin Månsdotter på Krisseby ägor i Stora Åby socken. Katharina var dotter till Lars Leonhardsson och Maria Johansdotter på Gyllinge ägor. Joel och Katharina gifte sig 1792. Joel var då nytillträdd ryttare och Katharina var tjänstepiga i Munkeryd. De bodde sedan på Munkeryds ryttartorp, Nyttorp. Joel Huggert dog den 27 mars 1807, troligen under krigen i Tyskland.

I bouppteckningen efter Joel Huggert uppgavs tillgångarna till 66 riksdaler, därav två kor. Katharina gifte 1809 om sig med bonden Lars Jönsson från Stora Smedstorp och flyttade dit. Denne dog 1811 och Katharina Larsdotter bodde sedan i en backstuga på Gyllinge ägor och uppgavs vara fattighjon. Hon dog 1847 på fattighuset i Ödeshög. Sonen Lars uppgavs lida av *skärvan.* Han drunknade i Vättern 1819. Dottern Katharina (Maja) gifte sig 1822 med torparen Peter Arvidsson och de hade sedan ett torp på Gyllinge ägor. En dotterdotter till Katharina Larsdotter blev gift med Karl Johan Forsander. Vi kan förstå att hon upplevde många sorger och bedrövelser, men hon såg också barnbarn växa upp på Gyllinge ägor.

Från domboken 1808 kan vi få en inblick i vad som kunde hända under en gudstjänst i Ödeshögs kyrka. Det var en sommarsöndag 1808. Drängen Johannes Jönsson från Munkeryd och många andra var där. Johannes Jönsson var vid tillfället *överlastad av starka drycker*. Han fick uppkastningar och detta åstadkom allmän förargelse i församlingen.

Flera vittnen hördes. Jonas Jönsson själv hävdade inför häradsrätten att det var på grund av sjukdom som han fått uppkastningarna. Rätten ansåg det icke helt bevisat att Jonas Jonsson varit berusad och han slapp böter men erhöll av rätten en varning. Vem denne Jonas Jönsson var har jag inte kunnat utreda. Troligen var han en tjänstedräng, tillfälligt boende i Munkeryd.

Bonde och lösdrivare

Sven Hansson	1792-, bonde, lösdrivare,
Brita Jaensdotter	1797 i Gränna, g 1816
Barn: Maria Charlotta	1818, gift, tidigt änka, till Svanshals
Kristina Sofia	1821
Hedda Lovisa	1823
Johan Peter	1825, död 1827
Anna Brita	1828, epileptiker
Sven Peter	1831, död s å
Sven Johan	1832, död 1842

Sven Hansson övertog gården efter faderns död, först på arrende och senare genom köp. Sven var son till bonden Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd. Brita Jaensdotter var dotter till nämndemannen Jaen Johansson och Stina Ingesdotter i N Boarp, Gränna landsförsamling. Sven och Brita gifte sig 1816 i Gränna.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Sven Hansson i Munkeryd med yrkande om ansvar för att en ek vid röjningsarbete blivit skadad. Ekar var kungens egendom. Sven hävdade att eken varit skadad i många år. Rätten dömde Sven Hansson att böta tio riksdaler banko och dessutom att ersätta jägmästaren för hans besvär med två riksdaler.

Sven dömdes vid häradsrätten 1826-27 för fylleri och svordom. Annars tycks bilden av Sven Hansson vara god. Han tycks ha varit en bra bonde med goda tillgångar. Han biträdde sin syster Anna Brita vid hennes processer mot sin man år 1821. År 1823 hade han tillsammans med Jonas Abrahamsson i Kvatarp köpt en gård om ¼ mantal i Kopparp av Peter Hansson. Troligen var denna affär tillkommen för att hjälpa Peter Hansson, som kommit på obestånd.

År 1826 hade han av Jonas Glad i Munkeryd köpt dennes gård, 1/16 mantal, för 633 riksdaler. Om denna köpesumma blev det en tvist vid tinget. Uppgifter tydde nämligen på att köpesumman i kontraktet skrivits 100 riksdaler högre än den avtalade summan för att hindra Glads broder från att köpa gården.

Samma år, 1818 uppstod en annan tvist, där Svens systrar, Katharina och Anna Brita, ansåg att Sven fått arrendera gården på villkor som var felaktigt förmånliga. Häradsrätten ogillade systrarnas stämning. Av handlingarna framgår att Sven Hansson varit en duktig bonde som gjort stora förbättringar

på gården. Katharina Hansdotter och hennes man Peter Hansson innehade under någon tid 1/8 i Munkeryd men sålde den till Sven Hansson 1827.

Vid sommartinget 1831 hade kronolänsmannen Nelson instämt Sven Hansson och yrkade att han skulle dömas till böter för fylleri. Målet hade tagit sin början vid vintertinget 1831 men blev då uppskjutet till sommartinget. Sven Hansson hade den 13 februari detta år anträffats liggande sanslös på landsvägen utanför tingshuset i Ödeshög.

Sven Hansson förnekade fylleri och menade att han var sjuk, drabbad av fallandesot. Han åberopade vittnen till detta, Peter Andersson i Stora Smedstorp och Samuel Olofsson i Munkeryd. Rätten godtog hans förklaring och friade honom från fylleriåtalet.

År 1834 blev Sven Hansson och hans hustru åtalade för brännvinsbränning under förbjuden tid. Detta skulle ha skett under 1832 och ett par vittnen, Samuel Jonsson och Anders Kjäll, kunde berätta detaljer om detta. Samuel Jonsson berättade att han på en mosse som låg på Sven Hanssons marker påträffat *en på eld stående ännu rinnande brännvinspanna. Det var intill ett stort berg som var omgivet av sank mark. Anders Kjäll berättade att han under slåttertiden 1832 på samma plats, som låg avsides belägen, påträffat en så och två mäskekar. I det ena av dessa kar fanns drank.*

Sven Hansson och hans hustru förnekade all kännedom om detta. Rätten ansåg att omständigheterna var så besvärande för dem att de lämnades tillfälle att vid nästa ting fria sig med ed. De skulle också av prästen undervisas om värjomålsedens vikt samt om menedens svåra påföljder och i övrigt om kristendomskunskap. Målet kom upp vid tinget efter att Sven Hansson med sin familj flyttat till Ödeshög.

När målet kom upp vid sommartinget den 5 juni 1835 inställde de sig inte och därför dömde häradsrätten dem att för brännvinsbränning under förbjuden tid böta 50 riksdaler banko samt ersätta de hörda vittnena med 16 skillingar vardera.

Sven och Brita flyttade 1834 till Ödeshögs Riddargård, där Sven förvärvat en gård på ½ mantal. Gården i Munkeryd såldes till Samuel Samuelsson. Hur det gick sedan är svårt att redogöra för i detalj. Det har tydligen gått ganska snabbt. Brita Jaensdotter har i husförhörslängden 1836 noterats för *slagsmål och svordom*. I marginalen i husförhörslängden står Sven år 1840 antecknad som lösdrivare. Från 1840 bodde familjen *till hus* i Öninge Korporalsgård på en gård som kronolänsmannen Nelson ägde. Där dog Sven Hansson av bröstfeber 1846. Brita Jaensdotter bodde kvar som "inhyses" där och hade fattigunderstöd. Hon dog 1861.

Deras dotter Anna Brita bodde kvar i hemmet. Hon var epileptiker. Efter moderns död var hon piga på gårdar i Öninge men överfördes till Fattighuset som fattighjon 1871. Hon dog där av bröstlidande 1875. Det kan tilläggas att Sven och Brita hade flera barn som dog i späda eller unga år. Denna familj representerar mycket tragik. En roman skulle kunna skrivas om denna familj. Vem åtar sig att göra det?

Vid hösttinget 1828 hade kronolänsmannen Nelson gjort en räfst rörande vägunderhållet. Det var böndernas ansvar att underhålla vägarna och det

blev därför många bönder som nu stämdes inför tinget. Det utdömdes böter, dels för bristande vägunderhåll och i en del fall för ”försenad väglagning”. I vår bygd var det bönderna i Kopparp, Stora Smedstorp, Öjan, Munkeryd och Gyllinge.

Jonas Samuelsson	1779-03-03, från Skrädeberg, bonde
H 1)Maria Jonsdotter	1782-09-11,
H 2)Maja Johansdotter	1786-01-04, d t livgr Johan Ärlig i Gyllinge
Maja Lisa	1807

Jonas var son till postföraren Samuel Andersson och Anna Danielsdotter i Skrädeberg. Maria Jonsdotter var dotter till Jonas Nilsson och Stina Jonsdotter i Munkeryd. De övertog och brukade hennes föräldragård, 1/8 mantal i Munkeryd. Hon dog av veneriska sjuka den 23 januari 1806. Jonas gifte sig därefter med Maja Johansdotter, dotter till livgrenadjären Johan Ärlig och hans hustru Ingrid Andersdotter på Gyllinge ägor.

Bouppteckningen 1806 efter Maria Jonsdotter upptog tillgångar för 658 riksdaler, inklusive fastigheten 1/4 mantal Munkeryd för 250 riksdaler. Under kreatur upptogs bl. a. två hästar, ett par stutar och sex kor.

Vid vintertinget 1806 uppvisades vid häradsrätten ett inbördes testamente av den 27 dec 1805 upprättat av Jonas Samuelsson och Maria Jonsdotter i Munkeryd. Av testamentet framgick att Maria Jonsdotter drabbats av sjukdom och bräcklighet. Detta testamente blev klandrat och blev omarbetat, se nedan.

Jonas Samuelsson gifte om sig året därefter. Omkring 1808 flyttade familjen till Narbäck. Gården övertogs då av Nils Jonsson och Katharina Jonsdotter, se nedan.

Efter deras död uppstod tvist om arvet. Jonas Samuelsson och Maria Jonsdotter, se nedan, hade genom inbördes testamente ordnat så att all egendom skulle tillfalla Jonas Samuelsson vid hustruns ev bortgång. Maria Jonsdotter var då sjuk.

Efter hennes död barnlös blev testamentet klandrat och av tingsrätten 1806 förklarat ogiltigt. Maria Jonsdotter kunde inte lagligen fick ge bort sin ärvda egendom. Den skulle efter hennes död tillfalla hennes lagliga arvingar, i detta fall hennes syster Katharina.

1)Nils Jonsson	1784-10-14, bonde
2)Jaen Andersson	(1793) i Södertälje, bonde
Katharina Jonsdotter	1790-03-07,
Barn: Maja Stina Nilsdotter	1808-12-01, se nedan
Peter Nilsson	1811-12-29, torpare på Munkeryds ägor
Anna Karin Nilsdotter	1814-09-27, g m Hans Peter Svensson, se nedan
Johannes Nilsson	1817-04-10, bonde i Munkeryd,
Johanna Charlotta	1820-01-03, död 1840 av bröstfeber
Clara (Ulrika)	1827-08-06, g m Anders Persson, se nedan
Gustaf Ulrik	1829-08-13, gift och utflyttade till Gränna
Kristina	1833-05-02, förblev ogift, död i Munkeryd 1896

Nils var son till Jonas Håkansson och Maria Jonsdotter i Börstabol. Katharina var dotter till Jonas Nilsson och Stina Jonsdotter i Munkeryd. De gifte sig 1808. Nils Jonsson dog 1819 av håll och styng. Katharina gifte 1823 om sig med Jaen Andersson (född 1793 i Södertälje), fosterson hos Peter Jonsson och Anna Jonsdotter i Munkeryd.

De fyra första barnen var från Katharinas första äktenskap. Jaen och Katharina ägde och brukade 1/4. Från omkring 1840 står de som ägare av 3/8 mantal. De brukade mot slutet bara 1/8. Jaen dog 17 mars 1848. Katharina dog 1849. Jaen Andersson skrivs ibland Johan Andersson.

Bouppteckningen efter Nils Jonsson upptog endast lösöretillgångar eftersom fastigheten tillfallit Katharina genom arv och hennes avlidna man hade ingen giftorätt däri. Lösörets värde upptogs till 673 riksdaler.

Bouppteckningen efter Jaen Andersson 1848 uppvisade tillgångar på 2904 riksdaler och skulder på 386 riksdaler. På den 1/8 som de brukade hade de *en häst, ett par oxar, tre kor, en kviga, en tjur, en fjolkalv, två mindre kalvar, en kättakalv, en sugga, två baggar, en söa, fyra dito, tre bockar, en get med två kiddar, en get med en kidde, två bal gäss.*

Bouppteckningen efter Katharina Jonsdotter 1849 visar att hon i första giftet hade fyra barn, sönerna Peter Nilsson, Johannes Nilsson, dottern Maja Stina Nilsdotter, g m Karl P Andersson på Stockseryds ägor och dottern Anna Karin, g m Hans Peter Svensson i Munkeryd. I andra giftet hade hon tre barn, Gustaf Ulrik 20 år, dottern Kristina 16 år och dottern Ulrika, g m skomakarmästaren Anders Petersson vid Holkaberg. Tillgångarna uppgick till 2112 riksdaler.

Katharina Jonsdotter blev år 1835 instämd till tinget för att hon ur en bod i Munkeryd tillgripit en mängd kalk, som tillhörde rusthållaren Sven Hansson i Munkeryd.

Vid höstting 1837 hade kronolänsman Lindeberg instämt Johan Andersson med anledning av olovlig brännvinsbränning. Hans brännvinsredskap hade tagits i beslag för bristande försegling. Målet blev uppskjutet. Hur målet slutade har jag inte funnit något om.

Vid vintertinget 1842 åtalades bl. a. Jaen Andersson och Peter Persson i Munkeryd för att de inte satt sina brostycken i behörigt skick. De inställde sig inte och fick böta tre riksdaler 16 skilling för uteblivande. Detta gällde förmodligen vägunderhållet på landsvägen. Hur målet slutade har jag ingen kännedom om. Förmodligen blev det böter vid sommartinget.

Dottern Maja Stina gifte sig 1837 med drängen Karl Peter Andersson. De var bönder och torpare på olika håll i socknen, Kråkeryd, Visjö och Stockseryd. I början av 1850-talet står de i kyrkoboken antecknade som lösdrivare. Maja Stina kom sedan till Munkeryd och bodde inhyst hos sin syster, Anna Karin Nilsdotter, se nedan.

Hennes man omkom nyårsnatten 1851 av os i Holkaberg. Maja Stina beskrevs då som *sjuklig, svagsint och fattig*. Hon avled 1888 utan att lämna några barn eller bröstarvingar efter sig. Närmaste arvingar var tre syskon och tre halvsyskon, nämligen brodern Peter Nilsson, död men hade sex barn, brodern Johannes Nilsson, död men hade fyra barn, som vistas i Amerika, systern Anna Karin Nilsdotter, död, men hade två barn, vidare halvbrodern Gustaf Ulrik Jaensson i Bjällebäck i Gränna, halvsystern Klara Ulrika

Jaensdotter i Munkeryd samt halvsystern Kristina Jaensdotter, omyndig. Tillgångarna utgjordes av inre lösöre och infordringar, totalt 854 kronor, skulderna till 102 kronor.

Martin Turnér	1756 i Svanshals, torpare, f.d. soldat
Maja Larsdotter	1753,
Barn: MajStina	1783-01-23, gift 1807 med grenadjären Anders Sten,
AnnGreta	1784-09-12,
Anders	1787-10-28, torpare på Vätterslyckorna
Johanna	1791-11-06, t Svanshals, g m rättaren Peter Andersson
Johan Peter	1798-01-28, torpare på Maltmossens ägor

Martin och Maja gifte sig 1781. Martin var då soldat för Tuna och Maja uppgavs vara piga i Klockargården. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund. Turnér var sedan livgrenadjär, först för Kråketorp, sedan Sväms Bosgård och flyttade till Munkeryd omkring 1805 och bodde här i egenskap av gratialist, pensionerad soldat.

Han kallades ibland Mårten. De bodde möjligen i Vätterslyckorna, väster om Munkeryds soldattorp, där deras son Anders Vetter bodde med sin familj från 1814.

Maja Larsdotter dog av andtäppa 1827 på årets sista dag, nyårsaftonen. Martin flyttade 1828 till Klämmestorps ägor. Han dog där 1829 av ålderdom.

Bouppteckningen efter Maja Larsdotter Turnér 1828 upptog tillgångar för 67 riksdaler och med en behållning efter skulder av 44 riksdaler. Under Kreatur upptogs en gammal ko. Under Hus upptogs en gammal stuva med förstuga, en liten gammal ladugård, en liten bod, ett vedskjul.

Under någon tid bodde i Munkeryd den gifta drängen Johannes Abrahamsson Lantz, född i Gränna 1789 och hans hustru Lena Persdotter, född i Adelöv 1786. De gifte sig 1809, bodde en tid på Glasfalls ägor men flyttade sedan vidare, okänt vart.

Peter Pantzar	(1782-05-24) i Lommaryd, livgrenadjär
Stina Hansdotter	1786-09-11,

Peter och Stina gifte sig 1809. Han var då livgrenadjär i Munkeryd, född i Lommaryd 1782-05-24, sannolikt son till soldaten Magnus Hane och Brita Johansdotter i Hulu soldattorp i Lommaryds socken. Stina var dotter till bonden Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter i Sunneryd. Hennes föräldrar dog 1799 resp. 1800.

Peter och Stina flyttade 1815 från Munkeryds soldattorp till Sunneryd. De innehade där ¼ mantal, förmodligen en del av hennes föräldragård. De flyttade sedan till Kushult 1818.

År 1839 återvände de till Sunneryd, då som ägare av 7/48 mantal. 1843 flyttade de till Rossholmen. De överlät då sin gård i Sunneryd på sonen Johannes. Stina Hansdotter dog av lungsot 1855. Peter dog 1858 av

ålderdom.

Johannes Alvin	1793-07-24, livgrenadjär,
Lena Persdotter	1794-08-22 i Rök,
Dottern Hedda Maria	1819-12-16

Johannes var son till bonden Jonas Jakobsson och hans hustru Stina Svensdotter i Ödeshögs Skattegård. Lenas bakgrund har jag ingen uppgift om. De gifte sig 1818 och kom därefter till Munkeryd. De bodde endast kort tid i byn, åren 1818-21. De flyttade 1821 till Harstad. Deras fortsatta öden är obekanta.

Vid hösttinget 1818 antecknades i domboken en förlikning i ett mål mellan drängen Salomon Nilsson i Erstorp och livgrenadjären Johannes Alvin i Munkeryd rörande skuldfordran.

Petrus Bülov	1797-03-14, livgrenadjär
Anna Johansdotter	1794-05-24 i Stora Åby, g 1821
Barn : Johanna Sofia	1822-12-16,
Anna Helena	1825-04-18,
Stina	1828-07-09,
Johan Peter	1831-05-07,

Petrus var son till livgrenadjären Sven Örn och hans hustru Anna Lena Jonsdotter på Öninge ägor. Anna var dotter till torparen Johannes Nilsson o Katharina Petersdotter på Amundeby ägor. De gifte sig 1821 och kom därefter till Munkeryds soldattorp, Nyttorp. Möjligen har Bülov drabbats av sjukdom. Han uppges vara utfattig. År 1832 flyttade familjen till Rogslösa. Redan 1830 fanns en annan soldat i Munkeryd, nämligen Frost. Denne har dock varit mycket tillfällig ty familjen har inte antecknats i husförhörslängden.

Från domboken 1824 ser vi att Bülov av riksdagsmannen Samuel Andersson i Bankaby var instämd till tinget. Det gällde skuldfordran, två riksdaler och fyra skillingar banko. Bülov ålades att betala detta och han fick också ersätta rättegångskostnaden med två riksdaler.

Anders Gustaf Vetter	1787-10-28, torpare,
H1 Greta Eriksdotter	1781-07-31 i Hov, sjuklig
H2 Greta Persdotter	1795-11-30 i Linderås,
Barn: Anna Greta	1807-, utfl t Hov
Johanna	1810-09-28 i Orlunda, död 1823
Johannes	1815-11-11, torpare på Vätterslyckorna
Karl Peter	1818-05-11, till Öjan 1842,
Lotta Kristina	1821-10-09, död 1822 av slag,
Gustaf	1823-06-09, till VT 1841,

Anders var son till soldaten Martin Turnér och hans hustru Maja Larsdotter på Munkeryds ägor. Föräldrarna bodde förmodligen på torpet Vetterslyckorna. Familjen Vetter kom till Munkeryd från Ekeby 1814.

Anders Vetter var gift två gånger, första gången med Greta Eriksdotter, som dog 1853. Hon beskrivs i husförhörslängden 1821-31 som sjuklig och var på kurhuset 1828. Efter hennes död gifte sig Anders 1854 med Greta Persdotter. Hon var dotter till Per Nilsson och Stina Hansdotter i Djurafall i Linderås. Anders Gustaf Vetter avled den 6 maj 1859 och som dödsorsak anger kyrkoboken inflammation i underlivet.

Greta Persdotter flyttade därefter till Stora Smedstorp. På Vetterslyckorna kan man fortfarande skönja två torpgrunder. Vi kan anta att familjen Vetter bodde i det ena och hans föräldrar i det andra. Senare bodde sonen Johannes Vetter där också.

Bouppteckningen efter Greta Eriksdotter 1853 upplyser att de hade tre barn, Johannes, Karl Peter och Gustaf. Hon hade dessutom före äktenskapets ingående en dotter, Anna Greta, som nu var änka och boende på Sväms Västergårds ägor, närvarande vid bouppteckningen. Sönerna Gustaf och Karl Peter bodde i Stockholm.

Tillgångarna uppgavs till 107 riksdaler, skulderna till 13 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Anders Andersson i Fogeryd och Johan Alexandersson i Munkeryd. Under Kreatur upptas en ko och en tjurkalv. Några hus eller fastigheter upptas inte. Under den avlidnas gångkläder (20 riksdaler) upptas *en gammal rock, en svart klänning, fem ullklänningar, två linklänningar, två kjortlar, två lintröjor, en pälströja, sex förkläden, lintyg, tre par strumpor, ett par vantar, tre par handskar, en ullschal, fem näsdukar, en schal, två par vantar, fyra mössor, fyra par kängor, två par skor.*

Bouppteckningen efter Anders Gustaf Vetter 1859 visar att sonen då Johannes bodde vid Kopparp och sonen Gustaf bodde kvar i Stockholm.

Enligt domboken från vintertinget 1815 fick Anders Gustaf Vetter ett torp i Munkeryd som ersättning för utförd beväringstjänst i stället för Sven Hansson, son till bonden Hans Hansson i Munkeryd. I kontant ersättning skulle Anders Vetter efter beväringstjänsten få 80 riksdaler.

Hans Hansson åtog sig också att uppföra hus på torpet samt att lämna Vetter 24 kappland jord till utsäde jämte kålland samt föda för en ko och två får. Torpet skulle Vetter och hans hustru få behålla i hela sin livstid. Under beväringstjänsten skulle jordägaren bruka jorden och dessutom skulle jordägaren då lämna åtta lass ved. Hägnaden runt torpet uppsättes av jordägaren men skall sedan underhållas av Vetter. Av Vetter och hans hustru skall vid gården varje år utföras 20 karla- och 10 kvinnsdagsverken, varvid mat erhålles vid gården.

Det torp som avses är ett av de två torp som förr kallades Vätterslyckorna, på södra halvgården, invid gränsen mot Kopparp.

Torparen Anders Vetter i Munkeryd hade till sommartinget 1842 instämt Karl Arvid Persson i Sväms Bosgård. Vetter var ombud i en affär rörande timmer. Utslaget föll på höstetinget 1842 och däri ålades Persson betala Vetter ifrågavarande skuld, 32 riksdaler samt sex riksdaler i rättegångskostnader. Detta mål tyder på att Vetter var en betrodd man och troligen läs- och skrivkunnig.

Sven Andersson 1802-04-30 i Adelöv, bonde,
Anna Brita Hansdotter 1795-12-22, d t Hans Hansson och Brita Svensdotter

Son: Sven Peter 1831-05-14,

Vi börjar med Anna Brita Hansdotter. Hon var dotter till Hans Hansson och hans hustru Brita Svensdotter i Munkeryd och hade vuxit upp på den stora gården i Munkeryd, där hennes fader dog 1815 av arsenikförgiftning. Anna Brita gifte sig 1819 med Johan Matsson i Ösiö. De bodde ”till hus” på Ödeshögs Skattegård men oenighet uppstod. Anna Brita ansökte om skilsmässa och makarna bodde åtskilda. Hon bodde i Gyllinge. Som skilsmässoorsak uppgavs misshushållning och slösaktighet.

Johan Matsson dog förmodligen innan skilsmässan var klar och hon gifte sig 1831 med Sven Andersson. Sven var son till torparen Anders Larsson i Källebäcken och hans hustru Annika Bengtsdotter. Han hade varit dräng i Munkeryd och i andra byar i bygden. Sven och Anna Brita bodde i Munkeryd något år men flyttade 1832 till ett torp under Orrnäs. 1833 kom de till Sunneryd där de ägde 1/12. 1838 flyttade de till Erikstorp och senare bodde de "inhyses" på Ödeshögs Skattegård.

Där dog Anna Brita Hansdotter 1849 av lungsot, 53 år gammal. Hennes son Sven Peter flyttade till Linköping 1850. Sven Andersson dog 1879. Vi kan här se att Hans Hanssons och Brita Svensdotters barn inte särskilt bra lyckades förvalta familjens förmögenhet. Anna Britas broder Sven Hansson, slutade också sina dagar på liknande sätt.

Samuel Samuelsson 1808-12-24 i Adelöv, bonde på ½ mantal
H Kerstin Jakobsdotter 1816-02-08 i Adelöv,
Barn: Stina Maria 1836-10-08,
Alfred 1838-09-27, övertog Klockargården i Ödeshög .

Samuel var son till Samuel Larsson och Maja Larsdotter i Mickelstorp. Kerstin var dotter till bonden Jakob Olofsson och Stina Johansdotter i Sten, Adelövs socken. De kom till Munkeryd 1834 från Adelöv och brukade och ägde den gård som Hans Hansson och Sven Hansson efter honom tidigare ägt.

Från vintertinget 1835 finns en notering om att Samuel dömts till böter för att han i ett uthus, kanske ladugården lyst sig med ett öppet ljus, utan lykta. Böterna blev en riksdaler 32 skillingar.

Vid samma ting hade också Samuel instämt sin granne, Jan Andersson, och krävde ersättning för de skador som Jans getter orsakat på Samuels sädesgärde. Som vittnen åberopades Johan Turnér och hans hustru på Munkeryds ägor.

När dessa hörts och intygat skadorna kom parterna överens inför rätten om att Jan Andersson skulle betala sex riksdaler 32 skillingar för skadorna. Därmed var detta mål ur världen.

Till sommartinget 1835 hade kronolänsman Nelson instämt Samuel och hans hustru för att de förra året övat olovlig brännvinsutminutering, särskilt hans hustru. Straffet för detta blev tio riksdaler, varav kronolänsmannen fick två tredjedelar.

Vid hösttinget 1836 dömdes Samuel Samuelsson och Johan Andersson, båda från Munkeryd samt många andra bönder från andra byar till böter för

försummad väglagning. Detta avsåg sannolikt landsvägen, Holavedsvägen. Vid samma ting hade också kronolänsman Nelson på nytt instämt Samuel för att han haft öppet ljus i sina uthus. Nu tycks Samuel ha reagerat lite mera på länsmannens påståenden.

Samuel berättade inför rätten att visst hade han haft ljus, men ljus som varit inneslutet i en lykta. Han hävdade att ingenting i lagen förbjöd sådant och därför yrkade han ersättning för alla sina besvär i målet. Det var två resor till tinget samt vidare andra ersättningar, för lösen av protokollsutdrag mm. Rätten konstaterade att länsmannen inte haft fog för sin instämning. Därför fick länsmannen ersätta båda vittnena och även Samuel för hans kostnader och besvär i målet.

År 1840 flyttade de till Ödeshög, där de förvärvat Ödeshögs Klockargård, en mantal rusthåll. Kerstin Jakobsdotter beskrevs tidvis som sinnessvag. Hon dog 1872. Samuel dog 1888. De hade många barn. Flera av dem utvandrade till Amerika. De hemmavarande övertog Klockargården, i mindre gårdsdelar.

Sonen Alfred omkom under våldsamma omständigheter 1895. Han hade *med häst och vagn varit i Gränna onsdagen den 23 augusti 1895 och övervarit kungabesöket där. På hemvägen, kommen nära Ödeshög, skenade hästarna. Samuelsson föll av och kom under vagnen samt blev synnerligen illa tilltygad i bröst och huvud, revben bräcktes och ett öra avslets. I sanslöst tillstånd blev han funnen och hemförd, och i torsdags morse avled han.* Orden är hämtade ur Smålands Allehanda.

Gården i Munkeryd sålde de troligen till Jonas Andersson och Anna Greta Karlsdotter. Dessa är kända endast till namnet. De bodde troligen inte i Munkeryd. Under ett år, 1840-41 ägdes och brukades den södra halvgården av Peter Petersson, född 1794 i Ekeby samt hans hustru Eva Maja Persdotter, född i Hogstad 1800.

De hade fem barn och bodde i byn ett år och flyttade 1841 till Västergötland. Enligt uppgift från domboken hade Peter och Eva Maja för 2033 riksdaler banko köpt gården av Jonas Andersson och Anna Greta Karlsdotter. Peter och Eva Maja sålde gården efter ett år till bröderna Johan och Johannes Alexandersson, se nedan.

Vid vintertinget 1842 mål 239 åtalades bl. a. Jaen Andersson och Peter Persson i Munkeryd för att de inte satt sina brostycken i behörigt skick. De inställde sig inte och fick böta tre riksdaler 16 skilling för uteblivande.

Kronolänsmannen, kommissarien A Nelson hade till vintertinget 1842 instämt gästgivaren Eric Nelson i Holkaberg. Åtalet gällde att han dels själv och dels genom sitt folk vid en auktion hos Petersson i Munkeryd den 13 och 14 oktober 1841 utövat olovlig brännvinsutminutering.

Utslaget den 22 mars 1842 löd: *På grund av skriftligt erkännande samt 47 § Kongl förordningen 1841 dömes svaranden att böta 20 riksdaler, därav 2/3 till åklagaren, resten till Ödeshögs sockens fattiga, eller undergå fängelse 14 dagar.*

Vid sommartinget 1842 var Jan Andersson och Peter Persson i Munkeryd instämda för felande grusfyllning. Detta gällde troligen deras underhåll av stora landsvägen mellan Gränna och Ödeshög. Utslaget blev böter.

Jakob Johan Alexandersson,1817-08-25 i Vireda, bonde
Anna Brita Andersdotter 1818-09-18 i Vireda
Barn: Anna Charlotta 1843-10-04, se nedan
Josefina Vilhelmina 1847-06-10, död 1849
Karl August 1849-07-07, till Amerika 1873,
Anders Herman 1851-02-06, till Amerika ?
Frans Oscar 1854-08-10, till Amerika 1873
Hulda Augusta 1856-10-08, till Amerika 1878
Emilia Axelina 1859-01-18, död av mässlingen 1862-09-08
Jenny 1861-04-27. död av mässlingen 1862-09-07

Johan Alexandersson var son till bonden Alexander Alexandersson och hans hustru Lisa Jakobsdotter i Grankärr, Vireda. Anna Brita var dotter till bonden Anders Jansson och hans hustru Brita Svensdotter i Älmeberg, också Vireda församling.

De kom till Munkeryd 1841 från Fogeryd, där de båda tjänat dräng och piga hos en syster och svåger till Johan. De gifte sig samma år. Året därefter kom en broder till honom, Johannes, också till Munkeryd, se nedan. De ägde en tid den södra halvgården tillsammans, eller var sin fjärdedel av 1 mantal Munkeryd.

Efter att Johannes 1846 med sin familj flyttat tillbaka till Vireda övertogs den södra gården helt av Johan. I mitten av 1860-talet står han antecknad som ägare av 5/8 mantal i Munkeryd. Samtidigt har dock något hänt som gör att han måste börja avveckla sitt ägande. 1868 flyttade familjen till Öninge Hallegård och Johan råkade i konkurs. Hans ägande i Munkeryd överfördes undan för undan till hans svåger Anders Andersson i Fogeryd. I början av 1870-talet ägdes 1/8 mantal i Munkeryd av *Jakob Johan Alexanderssons konkursmassa*.

Vad anledningen var till hans förluster vet jag inte. Hade han kanske gått i borgen för någon? Det var rättegångar som gick ända upp i Göta Hovrätt. Jag vet inte hur målet slutade, men jag tror inte att Johan fick tillbaka någonting.

Han förlorade troligen även sin gård i Öninge och stod sedan i husförhörslängden som arbetare under Ödeshögs Riddargård. Möjligen ägde han senare ett hus i Ödeshög. I husförhörslängden för 1881 står antecknat att ½ mantal Riddargården ägs av Jakob Johan Alexanderssons barn i Amerika. Anna Brita dog 1896 av lungsot. Johan själv dog den 30 april 1897 av influensa.

Gården i Munkeryd övertogs av dottern Anna Charlotta och hennes man Johan August Andersson, se längre fram i denna berättelse.

Johan Alexandersson i Munkeryd hade till höstetinget 1842 instämt herr ingenieuren Lagerdahl i Råby med anledning av at han blivit stångad och sårad av en tjur som tillhörde Lagerdahl. Rätten ogillade åtalet och menade att Alexandersson hade kunnat undvika tjuren.

Johannes Alexandersson,	1820-05-13 i Vireda, bonde på ¼ mtl
Kristina Danielsdotter	1821-04-16 i Vireda
Barn: Johanna Sofia	1842-11-07,
Josefina Karolina	1844-09-30,

Johannes var son till bonden Alexander Alexandersson och hans hustru Lisa Jakobsdotter i Grankärr i Vireda socken. Kristina var dotter till Daniel Jönsson o Anna Johannesdotter i Målahult i Vireda. Johannes och Kristina kom till Munkeryd från Vireda år 1842.

De flyttade 1846 åter till Vireda men kom i mitten av 1860-talet åter till Ödeshögs socken, då till Holkaberg. Förutom Johannes och Johan bodde även två systrar till dem i Ödeshögs socken, en i Fogeryd och en i Gyllinge. Det var åtskilliga flyttningar från Vireda till Ödeshögs socken förr i tiden. En sonson till Johannes och Kristina var David Gustafsson i Holkaberg.

Drängen Johan Alexandersson i Fogeryd och hans tilltänkta hustru Anna Brita Andersdotter anhöll vid vintertinget 1844 om fastebrev å 1/4 mtl Munkeryd som de enligt bevittnad avhandling den 30 september 1842 inköpt av P Petersson och hans hustru Eva Maria Petersdotter för 3025 riksdaler banco.

Johannes Alexandersson i Munkeryd hade vid vintertinget 1846 instämt Samuel Persson i Norrö med yrkande att denne skulle redovisa ett förmynderskap som han haft för omyndiga Kristina Svensdotter i Munkeryd. Dejta uppdrag skulle nu övertas av Alexandersson. Målet återupptogs vid höstetinget, 7 oktober 1846.

Samuel Persson erkände sig skyldig att redovisa men uppgav att han ännu inte hunnit fullborda detsamma. Han bad om ytterligare anstånd. Rättens utslag blev att parterna till nästa ting då redovisningen skulle vara klar.

Hans Peter Svensson	1812-07-08, bonde,
Anna Karin Nilsdotter	1814-09-27,
Barn: Emeli Matilda	1841-06-05, g m Karl Fredrik Jonsson, se nedan
Karolina Josefina	1843-12-11, död 1846-04-28
Clara Charlotta	1845-02-04, död s å
Frans Oskar	1846-08-22, död 1848-02-12
Vilhelmina Karolina	1847-12-20, död 1849-09-07,
Karl Johan	1851-01-08, död 1851-
Hulda Maria	1852-03-05, g m Johan Aug.Andersson i Daglösa
Frans Emil	1854-10-30, död 1854-11-17,
Frans Emil	1856-07-25, död 1858
Sven Albin	1860-10-09, död 1862-09-21,

Hans Peter Svensson var son till Sven Nilsson och Maja Stina Persdotter på Ödeshögs Gästgivargård. Anna Karin var dotter till Nils Jonsson och Katharina Jonsdotter i Munkeryd. De gifte sig 1840 och Hans Peter var då arrendator på Ödeshögs Brännegård.

De kom till Munkeryd 1844. Han står till en början skriven för 1/4 mtl i Munkeryd men detta ändras sedan till 1/8. Något att observera är den stora barnadödligheten i denna familj. De fick tio barn och åtta av dessa dog. Det måste ha varit mycket gråt i deras hus.

Hans Peter dog av bröstlidande 1871. Anna Karin hade ett undantag på gården och dog 1888. Hennes syster, Maja Stina Nilsdotter, änka från Svanshals som bodde hos henne i Munkeryd dog samma år. Henne har vi läst om tidigare. Hon hade sin egen sorgliga historia.

Hans Peter Svensson i Munkeryd hade vid sommartinget 1844 instämts rörande skogsåverkan i häradsallmänningen. Det är okänt hur detta mål slutade.

Bouppteckningen efter Hans Peter Svensson upptog tillgångar för 4760 riksdaler, skulder till 2500 riksdaler. Bland tillgångarna upptogs 1/8 mantal Munkeryd till 3300 riksdaler. Under Kreatur upptogs fyra kor, en kviga, två kalvar, tre får, tre lamm och en gris.

Bouppteckningen 1888 efter undantagsänkan Anna Karin Nilsdotter visar att hon efterlämnade två bröstarvingar, dottern Hulda Maria Hansdotter, gift med Johan August Andersson i Daglösa vid Glasfall, dottern Emilia Mathilda Hansdotter, vilken är avliden men har två döttrar, Hilma Josefina, myndig och bor i Gränna, dottern Jenny Mathilda Karlsdotter, omyndig. Alla dessa var närvarande. Bouppteckningen upptog endast lösöre, däribland en fåra med lamm och två höns, vävstol med tillbehör, spinnrockar, kardor mm. Tillgångarna uppgick till 190 kronor, skulderna till 205.

Johannes Nilsson	1817-04-10, bonde
Johanna Larsdotter	1818-10-17 i Svanshals,
Barn: Emilia Augusta	1852-09-02,

Johannes hade under åren 1839-47 vistats i Stockholm. När han 1847 återkom till Munkeryd ägde och brukade han1/8 mtl. Han var ogift och hade en piga. Gården hade under flera år brukats av Lars Håkansson i Narbäck. Johannes var ogift fram till 1852. Johannes och Peter, nedan, var bröder.

Peter hade en del skulder. För att kunna betala dem hade han till sin broder Johannes sålt en stuga samt en del lösöre. Det sammanlagda värdet var 215 riksdaler.

Johannes och Johanna gifte sig 1851 och Johanna var då änka från Åby Gästgivargårds ägor. De flyttade till Rök 1852.

Av domboken från 1843 framgår att Johannes 1841 hade lånat ut pengar till änkan Stina Jonsdotter i Öjan. Lånet gällde egentligen hennes son Jonas Jansson. Denne ansågs dock mindre vederhäftig och därför hade änkan undertecknad skuldsedeln i sonens ställe. Hon hade dock efteråt varit något missnöjd och därför återfått skuldsedeln. Men då hade hon muntligen lovat att ändå betala skulden om inte sonen klarade detta.

Det hade nu framkommit att Jonas Jansson var medellös och inte kunde betala. Johan Törner och Anders Vetter vid Munkeryd hördes som vittnen om hur det tillgått när skuldsedeln tillkom. Vidare var änkans förmyndare, Johan Samuelsson närvarande. Rätten beslutade att änkans ansvar för

skulden hade upphört när hon återfått skuldsedeln. Johannes Nilsson kunde därför inte återfå några pengar. Han fick dessutom betala ersättning för vittnenas inställelse.

Drängen Jonas Jonsson i Munkeryd hade till vintertinget 1842 instämt nämndemannen Samuel Svenssons hustru i Lilla Krokek, Maria Persdotter. Hon hade beskyllt honom för att under sin tjänstetid hos dem ha stulit en stump ull. Maria Persdotter erkände sitt brott och fick böta 32 skilling.

Peter Nilsson	1811-10-20, torpare och snickare i Munkeryd,
1)Kristina Nilsdotter	1809-10-20 i Heda, död 1848
2) Anna Greta Olofsdotter	1814-06-01 i Adelöv,
Barb; Maja Karin	1833-10-15 i Heda
Sven Peter	1837-06-19,
Karl Johan	1840-10-20, till Heda 1856,
Alfred	1842-08-08, död 1850
Karolina Josefina	1845-03-15, död av slag 1845-04-03
Anders Vilhelm	1846-10-15, till Rök 1861,
Emeli Mathilda	1851-03-06,
Johannes August	1854-07-11, till Strå 1872,
Frans Oscar	1858-03-13, till Heda 1877,
Sven Victor	1860-02-24, död s å av bröstsjuka

Peter var son till Katharina Jonsdotter i Munkeryd i hennes första äktenskap, med Nils Jonsson. Peter gifte sig med Kristina 1832. Hon var född i Heda och vigseln skedde troligen där. De bodde en tid i Heda och kom till Munkeryd 1834. Han angavs först som *gifta drängen*, senare som torpare. Hans torp är identiskt med den s k Peter Nils-lyckan som omnämns i handlingarna till laga skiftet, beläget i nordost.

Detta torp hade han fått av sin mor och styvfar enligt kontrakt, se nedan. Kristina dog 4 april 1848. Han gifte sig då med Anna Greta Olofsdotter, dotter till Olof Håkansson o Annika Ingesdotter i Sutarp.

I husförhörslängden 1861 uppges Peter och Anna Greta bo i *egen stuga*. De uppgavs i husförhörslängden 1861 vara utfattiga. Peter dog 15 mars 1879 och Anna Greta dog 4 augusti 1882.

Bouppteckningen efter Kristina Nilsdotter 1848 visade att hon och Peter Nilsson hade fem omyndiga barn. Deras rätt bevakades av deras morbroder Karl Gustaf Persson vid Egbola i Heda socken. Tillgångarna upptogs till 222 riksdaler och skulderna till 499 riksdaler.

På sitt torp hade de en fåra med lamm och en bagge. Inga fler djur är omnämnda. Där fanns en stugubyggnad av 100 riksdalers värde, en bod, två mindre hus samt loge med två lador. Snickareverktyg är nämnda i bouppteckningen och det framgår av bouppteckningen efter honom själv att han var snickare.

Bouppteckningen efter snickaren Peter Nilsson 1879 uppvisade tillgångar för 266 riksdaler samt skulder till 805 kronor. Han efterlämnade hustrun, Anna Greta Olofsdotter samt tre med henne sammanavlade barn, Johan August Pettersson i Åbylund i Strå socken, icke närvarande, Frans Oskar Pettersson i Tegneby i V Tollstad, närvarande, Emilia Mathilda Petersdotter i Tuggarp, närvarande.

I ett tidigare äktenskap hade han fyra barn, Sven Peter Pettersson i Motala, icke närvarande, Karl Johan Pettersson i Häggestad, Anders Vilhelm Pettersson i Rogslösa socken, Maja Karin Petersdotter, g m Peter Johansson på Tjugby ägor i Heda socken. De icke närvarandes rätt bevakades av hemmansägaren Anders Petersson i Munkeryd.

Ur ett torpkontrakt, inlämnat till vintertinget 1842 hämtas följande:
Vi undertecknade upplåter till vår son och styvson Peter Nilsson och hans hustru Kristina Nilsdotter en jordplan på vårt ägande 3/8 mtl Munkeryd. Denna jordplan består av en liten byggningsplan väster om den s k Smedjelandsåkern, ett kålland på samma åker, så stort som han nu åtnjuter i vår kålgård. Tillika skall de ha ett åkerstycke i västra gärdet i den s k Brovråen, som består av 12 kappar utsäde samt ett åkerstycke i västra gärdet nere om vägen vid norra ändan av stora Lillängsåkern som består av 8 kappar. Den skift som Peter Nilsson har börjat odla på får han begagna i bådas vår livstid med det förbehåll att skiften skall vara färdiggjord till den 1 nästkommande november. Till höbärgning skall de ha det ängsstycke i västerängen i norra ändan som han förr innehaft och nu med stenar utmärks, tillika den på stycket varande skog. Beten skall de ha bland våra kreatur för en ko och två får. Vedbrand får tagas på gårdens ägor efter anvisningar. Den stuga de nu bebor skola de åtnjuta till dess de kunna uppföra en på sin plan, det fähus de nu begagnar får de åtnjuta så länge ingen ändring sker i gården.
Även åtnjuter de ökar vid gården till åkerjordens brukande årligen samt kvarnskjuts och till vedbrands hemkörande av gårdens ägare. För ovannämnde lägenheter och förmåner erlägges en årlig skatt av 18 riksdaler vilken summa utgöres av dagsverken av mans; utom 20 kvinnodagsverken som utföres då mat och kaka och 8 skillingar om dagen erhålles. Skulle vi finna oss föranlåtna att enskilt bruka vårt ägande särskilda 1/8 eller någon av oss genom döden avlida eller någon storskiftesförändring på hemmanet skulle framdeles ske så skall förenämnde förmåner åtfölja vår enskilda 1/4 med lika så god jordmån som nu är utsynt. Denna lilla lägenhet tager sin början den 1 maj 1839 och förblir i bådas vår livstid. Även får innehavaren Peter Nilsson och hans hustru hos domstolen söka stadfästelse härpå som lag förmår.
Sålunda överenskommet som skedde uti Munkeryd den 15 januari 1839.
Johan Andersson, Karin Jonsdotter, jordägare
Med föregående förklarar vi oss nöjda:
Peter Nilsson, Kristine Nilsdotter (CND)
På en gång närvarande vittnen: K Jonsson i Börstabol, Hans Jonsson i Munkeryd.

Efter uppläsandet blev förestående kontrakt jämlikt därom gjord anhållan ordagrant i domboken infört, till lagenlig kraft och verkan.

Peter Nilsson hade en del skulder att dras med. Detta framkom av ett mål vid höstinget 1844. Peter Nilsson hade då till sin broder Johannes Nilsson i Stockholm sålt en stuga med inredning för 100 riksdaler banko, vidare en ladugård och en bod för 25 riksdaler samt diverse lösörepersedlar till ett värde av 85 riksdaler, summa 210 riksdaler banko, för att betala sina

skulder. Av brodern fick Peter också löfte att inneha och använda de omnämnda husen och lösörepersedlarna.

Vittnen till denna uppgörelse var C G Lantz i Stavreberg och Anders Jonsson i Börstabol. Vi kan anta att husen var de hus som Peter Nilsson hade på sitt torp.

En broder till Anna Greta Olofsdotter, Anders Olofsson, var gift med Anna Karin Hansdotter från Munkeryd och brukade under åren 1855-1859 hennes föräldragård i Munkeryd.

Jonas Jonsson Glad	1792-12-14, bonde,
Sara Lena Persdotter	1794-09-23,
Barn: Karl August	1819-08-08,
Johan Peter	1821-03-14,
Alexander	1825-08-03,

Jonas var son till bonden Jonas Jonsson och Sara Bengtsdotter i Munkeryd. Sara var dotter till Peter Persson och Lena Andersdotter i Ödeshögs Brännegård. Jonas och Sara gifte sig 1819. Tilläggsnamnet Glad hade Jonas fått sedan han varit beväring. Jonas och Sara ägde och brukade 1/8 mtl i Munkeryd men flyttade år 1828 till Ödeshög.

Där dog Jonas Jonsson och Sara gifte om sig med Lars Håkansson och de brukade under ett tiotal år en gård i Narbäck. Sara dog 1840 av bröstfeber. 1842 flyttade Lars Håkansson med sina barn till Munkeryd, se nedan.

Vid hösttinget 1816 hade Jonas instämt en dräng, Johan Andersson i Munkeryd, med krav på ersättning. Jonas hade tidigare lånat ut en pistol till Johan och om pistolen blev skadad skulle Johan betala den med sex riksdaler. Nu var pistolen skadad, trodde Glad. Inför rätten inspekterades pistolen av löjtnanten Stålhammar och lantjägaren Enok Törning. De konstaterade att pistolen var oskadad. Därför slapp drängen betala.

Vid vintertinget 1817 finns noterat att livgrenadjären Krok på Kopparps ägor samt drängen Jonas Glad i Munkeryd hade varit i slagsmål men att de nu hade kommit överens och inte längre behövde rättens hjälp med att lösa denna oenighet.

Sommaren 1819 rådde en lång torka. Jonas Glad gjorde denna sommar ett försök att odla upp ett kärr och därvid kom elden lös. Han och hans folk gjorde vad de kunde för att släcka. Men elden kom in på änkan Katharina Jonsdotters äng och skadade där sex stycken ekar. Ekar var kungens tillhörighet och saken var allvarlig. Jägmästaren Sjösten hade till hösttinget 1819 instämt Jonas och krävde ansvar.

Jonas hävdade att han iakttagit försiktighet men att elden ändå spridit sig. Han förklarade att om han skulle plikta för de brandskadade ekarna skulle han bli en fattig och alldeles utblottad man. Rätten dömde honom till böter.

Vid sommartinget 1820 hade Jonas Glad instämt korpralen Friberg på Bankaby ägor med krav på att denne skulle återbetala en skuld. Friberg erkände skulden men eftersom inte Glad kunde uppvisa skuldsedeln hade inte Friberg betalat på utsatt tid. Skulden var på 13 riksdaler. Glad berättade att skuldsedeln förkommit.

Rätten tog sig en funderare. Eftersom båda var överens om skuldens storlek dömde rätten Friberg att betala sin skuld och uppmanade Glad att skriva kvitto. Skulle skuldsedeln ha kommit i någon annan mans hand fick det bli Glads ansvar att sköta den saken.

Vid höstetinget 1821 hade Jonas Jonsson i Sunneryd instämt Jonas Glad angående skuldfordran. Det gällde auktionsinrop samt lagsökningskostnader i anslutning till detta. Jonas Glad ansåg stämningen vara *blott skit* och för denna oanständiga åsikt inför rätten fick han böta tre riksdaler extra. I övrigt blev målet uppskjutet till nästa ting. Då dömdes Jonas Glad att ersätta Jonas Jonsson för de fordringar denne hade, fem riksdaler riksgäld samt sex riksdaler banko.

Från höstting 1828 finns en ytterligare en notis om Glad. Han hade då sålt gården i Munkeryd och flyttat till Ödeshögs Brännegård. Enligt domboken hade han den 27 april 1826 sålt 1/16-del Munkeryd till rusthållaren Sven Hansson i Munkeryd för 600 riksdaler. Glad var nu satt under förmyndare och det var förmyndaren som gjorde process av affären.

Sven Hansson hade endast betalat 500 riksdaler men i kontraktet stod 600 riksdaler. Det blev åtskilliga sidor i domboken om detta. Vittnen kunde intyga att Sven Hansson endast skulle betala 500 och att 600 hade skrivits enbart för att Glads broder Hans Jonsson därigenom skulle hindras från att köpa gården. Jag har ingen anteckning om vad häradsrätten ansåg om affären. En annan fråga är varför Glad hade satts under förmyndare och jag har inte heller här något svar.

Lars Håkansson	1800-03-20, arrendator, lösdrivare (1845),
Barn: Karl August	1819-08-08, t V Tollstad 1836
Johan Peter	1821-03-14, t Porsarp 1839
Alexander	1825-08-03, t Gyllinge 1840, till Mark 1843,
Gustaf	1833-08-26,
Maria Sofia K	1836-11-16,

Lars Håkansson var son till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp. Han arrenderade under åren 1842-49 den gård som ägdes av Johannes Nilsson. Lars hade en tid varit gift med Sara Lena Persdotter, änka efter Jonas Jonsson från Munkeryd. De brukade en gård i Narbäck under åren 1833-40. Hon dog av bröstfeber i Narbäck 1840.

Lars var en tid också arrendator i Hårstorp. Han förekommer flera gånger omnämnd i domböckerna, dels för slagsmål och dels i samband med skuldfordringar. Det var troligen så att alkohol var en stor del av Lars Håkanssons problem.

Efter hustruns död hade Lars svårt att sköta sin ekonomi. Det blev ohållbart. I husförhörslängden är antecknat att han var lösdrivare under 1845 och därefter har han avvikit till Stockholm. Där avled han på Adolf Fredriks fattigförsörjning den 25 mars 1849. Lars Håkanssons liv och hans dramatiska öde kan vara ämne för en roman.

Vid vintertinget 1843 uppvisades ett köpekontrakt, där Lars Håkansson till sin broder Israel Håkansson och till Gustaf Johansson i Narbäck sålde lösöret, både djur och redskap, till ett värde av 227 riksdaler. Han fick dessutom rätt att fortsätta att bruka dessa. Detta var således ett sätt för dem

att försöka hjälpa Lars Håkansson i hans svåra situation. Det lyckades tyvärr inte.

Lars Håkansson samt pigan Greta Leonardsdotter var av kronolänsmannen, kommissarien Nelson, instämda till sommartinget 1844 för *olovlig beblandelse,* varav pigan framfött ett gossebarn. Lars Håkansson inställde sig inte. Han hade då lämnat våra bygder och skulle inte återkomma. Han hade begivit sig till Stockholm.

Hans Jonsson	1784-09-03, bonde,
Stina Jonsdotter	1789-04-29,
Barn: Peter	1810-02-25, till Heda 1820, grenadjär Peter Lord
Maja Stina	1813-07-20,
Anna Katharina	1818-04-13, g m Anders Olofsson i Fotsjö, se nedan
Johanna Lotta	1822-11-15, g m Kristofer Berg, se nedan
Sara Greta	1825-01-21, g m Karl Andersson, Adelöv,
Stina Lovisa	1828-04-28, t Vantekullen 1845, död ?

Hans var son till Jonas Jonsson och Sara Bengtsdotter i Munkeryd. Han gifte sig 18 mars 1809 med Stina Jonsdotter, dotter till Jonas Persson och hans hustru. Hans och Stina hade en tid bott i Rossholmen men kom till Munkeryd 1829. De ägde och brukade här 1/8, troligen den gård som Jonas Jonsson tidigare innehaft.

Peter Lord, se nedan, var en son till Hans och Stina. Hans Jonsson dog 1847. Stina Jonsdotter bodde kvar på ett undantag på gården och dog 1864. Hos henne bodde också en dotterdotter, Greta Hansdotter. Hon gifte sig 1858 och flyttade till Adelöv.

Bouppteckningen efter Hans Jonsson visade tillgångar på 1074 riksdaler, därav 1/8 mantal Munkeryd och dels 1/8 mantal Rossholmen.

Bouppteckningen efter undantagsänkan Stina Jonsdotter 1864 visade tillgångar på 188 riksdaler, skulder till 67 riksdaler. Bland tillgångarna på hennes undantag antecknades en ko och en fåra med lamm. Bouppteckningen upprättades av Johan Andersson i Lakarp.

Kronolänsmannen Nelson hade till höstetinget 1842 instämt Hans Jonsson i Munkeryd angående en vådeld. Hans Jonsson företräddes vid tinget av sin son, Peter Lord i Munkeryd. Denne erkände att Hans under stark torka sistlidna sommar hade utställt eld på marken och haft dålig tillsyn till den så att elden antänt en intilliggande sädesåker. Utslaget blev enligt 15 kap Byggningabalken böter 33 riksdaler till treskiftes delning emellan kronan, häradet och åklagaren eller att undergå 23 dagar fängelse vid vatten och bröd.

Anders Olofsson	1820-09-16 i Adelöv, bonde
Anna Karin Hansdotter	1818-04-13, d t bonden Hans Jonsson i Munkeryd
Barn: Emilia Augusta	1845-07-05,
Johan August	1848-04-03,
Johanna Maria	1850-02-22,
Johan Alfred	1852-07-15,
Frans Theodor	1854-02-15,

Karl Oscar	1856-03-20,
Johannes Albin	1858-02-06,

Anders var son till Olof Håkansson och Annika Ingesdotter i Sutarp. Han gifte sig 1845 med Anna Karin Hansdotter. Hon var dotter till Hans Jonsson och Stina Jonsdotter i Munkeryd. De arbetade då båda två i Klockargården i Ödeshög. De bodde sedan någon tid i Sväms Bosgård och därefter i Tyrsabol. Sedan arrenderade de ¼ mtl i Angseryd innan de 1855 kom till Munkeryd. Här brukade de 1/8 mtl, förmodligen hennes föräldragård.

De flyttade sedan till Narbäck, där de förvärvat en gård på ½ mantal. Därifrån flyttade familjen till Sunneby 1863. Anders var bror till Anna Greta Olofsdotter, se ovan.

Jonas Adolf Mård	1808-08-30 i Vireda, livgrenadjär,
Inga Stina Johansdotter	1808-08-30 i Vireda
Barn: Karl Johan	1833-09-07, handl. i Munkeryd, se längre fram
Fredric August	1836-03-30, stammar, torpare på Hårstorps ägor
Hans Peter	1838-07-17, till Sthlm 1861
Sofia Lovisa	1840-12-31, till Sthlm 1863
Frans Vilhelm	1843-10-05, död i rödsoten 1857
Oskar Ludvig	1846-07-25, till Sthlm 1870
Emilia Mathilda	1850-06-21, till Sthlm 1867

Jonas var son till soldaten Erik Al och Stina Jonsdotter i Lilla Björkenäs soldattorp, Vireda socken. Inga Stina Johansdotter var dotter till soldaten Johan Hult och Ingrid Eriksdotter i Bisphemmet, också i Vireda socken. Båda är födda den 30 augusti 1808. Det måste vara ovanligt att två makar har samma födelsedatum.

De kom till Munkeryds soldattorp 1832 och där bodde de ända till 1858 då han blev gratialist, dvs. pensionär, även om det inte hette så på den tiden. Mård fick troligen pension, blev gratialist, år 1858. Då kom en ny soldat till Munkeryds soldattorp, nämligen Karl Alfred Björk. Familjen Mård uppgavs då bo i egen stuga, troligen på Mårdagärdet, på östra sidan om vägen mellan Munkeryd och Öjan, mitt emot Nyttorp. Det blev bortodlat i början av 1940-talet.

De uppgavs från början av 1860-talet vara utfattiga. Inga Stina Johansdotter dog 1886 och Jonas Adolf Mård dog 1897. Om sonen Fredrik August kan nämnas att han under några år var soldat för Sunneby och fick soldatnamnet Tränk. Han bodde sedan med sin familj i ett torp på Hårstorps ägor.

Bouppteckningen 1886 efter Jonas Mårds hustru, Inga Stina Johansdotter, visade att makarna hade fyra barn, Karl Johan Mård vid Munkeryd, sonen Fredrik August vid Hårstorp, Oskar Ludvig i Stockholm, Sofia Lovisa i Stockholm, de sistnämnda två ej närvarande. Deras rätt bevakades av folkskolläraren C O Nilsson i Munkeryd.

Tillgångarna uppgick till 170 kronor, därav en stugubyggnad 50 kronor samt en liten ladugård och avträdeshus 50 kronor. Under skulder angavs att Anders Grek vid Holkaberg hade lånat kontant till sterbhusets begravningskostnad, 15:25. Frans Palm vid Porsarp för likkista sex kronor.

Fredrik August Tränks hustru för sina besvär vid begravningen tre kronor, för likskjuts till Ödeshög 1,75 mm. Behållningen blev 142 kronor.

Boupptecknigen 1897 efter Jonas Mård upplyser att han efterlämnade fyra bröstarvingar, sonen Karl Johan Mård vid Munkeryd, sonen Fredrik August Tränk vid Hårstorp, sonen Oskar Ludvig Mård, avliden men har två söner, Karl Herman född 1881 och Hugo Edvard, född 1887 och båda boende hos modern i Stockholm, dottern Sofia Lovisa Mård, gift med hr Karl Erik Ytterberg och boende i Stockholm.

Såsom änkan Kristina Vetter och hennes dotter Jenny Vetter var boende hos avlidne Jonas Mård hade de dödsboet om hand och uppgav boet. Tillgångarna upptogs till 90 kronor, däribland 2/3 i en stugubyggnad vid Munkeryd och 2/3 i en liten ladugård och ett avträdeshus. Skulderna uppgick till 43 kronor.

Peter Lord	1810-02-25, avskedad livgrenadjär
Maja Kaisa Nilsdotter	1807-09-13 i Herrestad, sjuklig
Barn: Adolf Fredrik	1832-08-11 i Svanshals, *svagsint, lam i ena sidan*,
Johan August	1840-08-05, svagsint, död i rödsoten 1857
Lovisa Maria	1843-03-25, g m Samuel Petersson, Holkaberg
Johanna Sofia	1845-08-26, till Sthlm 1863
Gustaf	1848-07-25, död samma år
Klara	1850-05-11, död samma år
Charlotta	1853-04-03, till N Amerika 17 maj 1880

Peter Lord var son till bonden Hans Jonsson och Stina Jonsdotter i Munkeryd och hade varit livgrenadjär, troligen i Svanshals. Han kom med sin familj från Svanshals 1841 och övertog då en gårdsdel i Munkeryd, den s. k. Lordalyckan i nordvästra delen av byn. Den omfattade 1/32 mantal. I samband med laga skiftet 1851 sålde han sin gårdsdel till Anders Berg i Munkeryd men bodde troligen kvar med sin familj på Lordalyckan.

Peter var då obotligt sjuk. Han uppgavs lida av benröta. Även hustrun uppgavs vara sjuklig och arbetsoförmögen. Åtminstone två av barnen var också sjukliga. Familjen var således hårt drabbad. Peter Lord dog av blodstörtning 1875. Hustrun Maja Kaisa dog 1884.

Boupptecknigen efter Peter Lord 1875 upptog tillgångar för 948 riksdaler. Behållningen efter avdrag för skulderna var 83 riksdaler. Bland tillgångarna upptogs en gammal stugubyggnad för 30 riksdaler. Han efterlämnade hustrun Maja Karin Nilsdotter samt en son, Adolf Fredrik, boende i Munkeryd, en dotter Johanna Sofia, boende i Stockholm samt en dotter Lovisa Maria, gift med smeden August Petersson, boende på Smedtorpet på Holkabergs ägor, bara några hundra meter från Lords stuga. Friarevägen var inte lång.

Boupptecknigen efter Maja Karin Nilsdotter 1884 visade att hon hade fyra barn, Adolf Fredrik Lord, Maria Lovisa Lord, gift med smeden Samuel Petersson, Hanna Sofia Lord, gift med handlanden August Andersson i Stockholm samt Charlotta Lord, gift med Janne A Lindberg i Amerika. Tillgångarna uppgick till 109 kronor, därav 1/3 i en stugubyggning på Munkeryds ägor för 15 kronor. Skulderna uppgick till 69 kronor.

Sonen Adolf Fredrik Lord bodde kvar i byn. Han var som man sade, en krympling, lam i ena sidan och han ansågs dessutom svagsint. Efter moderns död bodde han möjligen kvar en tid ensam i huset på Lordalyckan. Han stod sedan skriven tillsammans med Jenny Vetter, som kanske hjälpte honom en del. Han sysselsatte sig med att göra kvastar och gick omkring i bygderna och sålde. Han överfördes 1894 till Fattighuset. Men att bli försörjd låg inte för honom.

Han fortsatte att göra kvastar och förtjänade så sitt uppehälle. Han dog av slag på fattighuset den 22 januari 1900. I Östgöta-Bladet var tisdagen den 30 januari 1899 införd följande artikel:

Lord, den gamle kvastgubben har kommit till ro. Han dog häromdagen på Ödeshögs fattighus. En ålder av 67 år hade han då nått. Han var väl känd av gammal och ung i västra Östergötland. Alla har nog många gånger mött den stackars ofärdiga gubben som djupt framåtlutad knogade vägen fram med sin kärra och alltid hade stort besvär att hålla näsvisa och hjärtlösa barnungar på vederbörligt avstånd. Ett mycket tacksamt föremål för de ungas gyckel var nog den gamle stackarn. Många ord behövdes inte förrän han grep en kvastkäpp, lämnade kärran och givetvis fåfängt försökte nå sina förföljare, som skrattande ilade ifrån honom på unga ben för att ögonblicket därefter fortsätta sina dåliga skämt.

Nu har Lord blivit fri från gycklet och funnit frid och ro. Men när de unga som varit stygga mot gubben läser om hans bortgång, kanske de får en förnimmelsea av samvetsagg och ånger. Och är det så, må vi ju hoppas att de nästa gång de möter en stackars krympling som de tror sig "rå på" hålla tungan i styr och inte hjärtlöst förarga en redan förut olycklig medmänniska. Må de besinna att de själva en gång kanske blir gamla och fula, med lemmar som, nu spänstiga, blivit förkrympta som Lords, och att en vänligt deltagande då utan tvivel måste kännas bättre än ett hånfullt tal.

Lord var en arbetsam man. Ännu dagen före sin bortgång stod han i vedboden och sågade. Det var nog tungt för den brutne, ofärdige gubben. I många år har han bundit kvastar, som han sedan i ur och skur gått och sålt i bygden. På så sätt har han nästan själv, ända in i det sista förtjänat sitt torftiga bröd. Det är nog inte många som med så små förutsättningar som Lord, kan göra detsamma.

Ett par hundra meter söder om Lordalyckan, där vägen går genom ängen fram mot Röjegatorna finns en gammal spökplats. Generationer av människor i bygden har berättat om spöken här. Gemensamt för dessa spökhistorier är att de handlar om en *huvudlös käring* som på olika sätt visat sig. Det är också en uppgift att bita i, att försöka finna bakgrunden till denna historia. Har här hänt något i gångna tider som gett upphov till dessa historier?

Johan Olofsson Brodd	1793-11-15, torpare,
Johanna Persdotter	1797-10-25 i Gränna,
Barn: Sven Peter	1828-07-10, död samma år
Gustava	1832-09-18,

Johan Olofsson var son till livgrenadjären Olof Brodd i Brodderyd. Johanna var dotter till bonden Peter Svensson och Maria Jonsdotter i Kaxtorp, Gränna landsförsamling. Han kom som dräng till Munkeryd redan 1805. Han gifte sig med Johanna 1828, som då tjänade i Munkeryd. De fick då också ett torp, troligen i de s.k. Vetterslyckorna. 1850 har tydligen Johans krafter tagit slut.

Han uppgavs då vara inhyses och utfattig. På 1860-talet uppges de vara fattighjon. Johan dog 1872 av ålderdom. Johanna dog 1878.

Johannes Olofsson förekommer omnämnd i domboken för 1812. Anteckningarna i målet rör skjutstjänsten vid gästgivargården. Anteckningarna återges här något förkortade.

Vid urtima ting 13 juli 1812 hade kronolänsman Karl Svanbäck instämt drängarna Johannes Olofsson och Johan Andersson från Munkeryd. De hade natten mellan 8-9 sistlidna maj på gästgivargården från en tysk resande greve vid namn Habenicks snattat ett skjutgevär. Detta hade de senare lämnat tillbaka.

Johannes Olofsson berättade att han och Johan Andersson natten efter Kristi Himmelsfärdsdag skjutsat resande från gästgivargården Holkaberg till gästgivargården i Ödeshög. De hade då ur Habenicks vagn tagit skjutgeväret med avsikt att använda det gemensamt. Johannes Olofsson hade fört geväret till Munkeryd, men senare hade han lämnat tillbaka det på gästgivaregården här. Drängen Johan Andersson nekade till delaktighet i Johannes Olofssons brott.

Häradsrättens utslag blev att drängarna Johan Andersson och Johannes Olofsson dömdes att vardera böta gevärets halva värde, en riksdaler 32 skillingar å treskifte mellan Kong. Maj:t och kronan, häradet och åklagaren Svanbäck. Om de saknar medel skulle de tre dagar hållas i häkte i Linköpings slott, samt därefter få enskild skrift och avlösning i sakristian till Ödeshögs församlings kyrka.

Samuel Olofsson Brodd,	1801-02-02, inhyses, ofärdig och utfattig,
fadern, Olof Brodd	1770-12-12, gratialist, infl. från Sestorp 1835.

Samuel Olofsson var en bror till Johan Olofsson, se ovan. Samuel tjänade dräng på olika håll i bygden, i Munkeryd redan 1818. Redan i början av 1830-talet uppges han i husförhörslängderna vara inhyses, ofärdig och utfattig. Vi kan här se hur flera medlemmar av familjen Brodd flyttat till Munkeryd. Varför de kom hit är osäkert.

Fadern, Olof Brodd dog i bröstsjuka år 1840. Samuel Olofsson Brodd uppges i husförhörslängden på 1850-talet vara ofärdig, utfattig och mindre vetande. Han överfördes till Fattighuset i Ödeshög 1864 och dog där av ålderdom 1885.

Olof Brodd hade varit soldat för Brodderyd. Om Olof kan tilläggas att han tillsammans med Nils Stark i Kopparp och Jöns Lantz i Hårstorp den 7 november 1806 utanför Lybeck blev tillfångatagna under kriget mot Frankrike. Tillsammans var det 1200 soldater ur Vadstena och Skänninge kompanier. Soldaterna från Lysings härad tillhörde Vadstena kompani. I drygt tre år hölls de fångna i Frankrike.

Den 24 november 1809 frigavs de. Den långa marschen hemåt gick över Wismar, dit de anlände den 14 januari 1810. De överskeppades till Ystad och gick i land där den 15 april 1810. Vi kan därför anta att dessa tre soldater, Olof Brodd, Nils Stark och Jöns Lantz kom hem till våra bygder under våren eller försommaren 1910. Han hade säkerligen mycket att berätta.

Johannes Vetter	1815-11-11, torpare
Stina Jonsdotter	1822-05-09,
Barn: Tekla Josefina	1854-09-23, död i rödsotsepidemin 1857
Johan	1856-08-27,
Hulda Mathilda	1858-06-08, död 1863-02-04 av bröstfeber
Frans Emil	1860-12-28,
Jenny Matilda	1863-08-27
Alida Josefina	1867-03-16, död 1869

Johannes var son till Anders Gustav Vetter och Greta Eriksdotter på Vetterslyckorna på Munkeryds ägor. Efter att han tjänat som dräng på olika håll kom Johannes åter till Munkeryds ägor som torpare 1849. Han gifte sig med Stina 1854. Hon var dotter till torparen Jonas Andersson och Johanna Olofsdotter på Lilla Krokeks ägor.

Johannes och Stina brukade sedan sannolikt faderns torp på Vetterslyckorna. De bodde också någon tid på Kopparps ägor men återkom sedan till Vetterslyckorna. Johannes Vetter uppgavs på 1860-talet vara utfattig. Hustrun Stina hade enligt husförhörslängden 1861 *dålig syn och var oduglig.*

Johannes dog den 8 maj 1868 av lungsot, den tid på året när det är som allra vackrast vid Vetterslyckorna. Hustrun Stina och en dotter, Jenny Vetter, bodde troligen kvar där en tid. Under några år på 1890-talet bodde hon och dottern Jenny på Mårdalyckan hos änklingen Jonas Adolf Mård. Detta framgår av husförhörslängden och av bouppteckningen efter Mård.

Denne dog 1897. Därefter flyttade förmodligen Stina med sin dotter till det hus som förr låg söder om vägen mitt emot Norra Kärr på Munkeryds ägor.

Till sommartinget 1847 hade bönderna i Munkeryd, Öjan, Gyllinge, Staffanstorp, Kopparp, Lakarp, Börstabol, Stora Krokek, Hårstorp och Gåsabol inlämnat en skrivelse till häradsrätten där de klagar över uppdämningen vid Holkabergs kvarn, vilket gör att kvarnverket i Stava inte kan användas. Därför *nödgas vi i svårt väglag åka omkring tvenne mil för att mala, vilket vi önskar undvika, om uppdämningen vid Holkabergs sågkvarn inte skedde*. De fann kvarnen mera än sågen vara till nytta.

År 1851 genomfördes laga skiftet i Munkeryd. Sedan storskiftet 1788 hade Munkeryd varit delat i två halvgårdar, den södra och den norra. Den södra förblev sammanhållen och med en ägare men den norra halvgården hade ganska snabbt efter storskiftet delats i fyra gårdar. En tid var där mer

än fyra ägare. Laga skiftet medförde dock en återgång till fyra gårdar. Peter Lord sålde sin del, 1/32 mantal, till Anders Berg. Därmed förblev denna norra halvgård uppdelad i fyra gårdar, om vardera 1/8 mantal. Det laga skiftet berörde också bara den norra halvgården. Den södra förblev orörd.

Vid laga skiftets första sammanträde den 2 juni 1851 anmälde sig följande ägare av den norra halvgården: Anders Kristofer Berg för 3/32 mantal, Peter Lord för 1/32, änkan Maja Stina Nilsdotter 1/24, Hans Peter Svensson 1/24, Anders Petersson 1/24, Johannes Nilsson 1/12 och Kristina Johansdotter 1/24. Under skiftets gång förändrades ägarbilden.

Skiftet drog också ut på tiden. Den 28 april 1853 antecknades fyra ägare till den norra halvgården, ägande 1/8 mantal vardera. De var Gustaf Jonsson, Hans Peter Svensson, Anders Kristofer Berg och Anders Persson. Av dessa fick Gustaf Jonsson och Hans Peter Svensson bo kvar och de övriga ålades att flytta.

Hans Peter Svensson fick dock flytta fähus, vagnhus och svinhus men inte bostadshuset. Det var detta skifte som medförde att två gårdar flyttades 2-300 meter norrut. Det var Munkeryds *byasplittring*.

Gustaf Jonsson, som omnämnes i samband med skiftet, bodde tillfälligt i byn i början av 1850-talet. Både han och hans hustru var från Gränna landsförsamling. De hade sex barn. Under några år arrenderade de en gård i Narbäck men tycks därutöver inte ha någon relation till Stavabygden.

Stava missionshus byggdes 1866. Väckelserörelsen skakade om bygden. Kolportörer från Jönköpings Missionsförening predikade i stugorna. När missionshuset byggts 1866 kunde människorna samlas där.

Bland andra lokala samtalsämnen då kan nämnas flera mord i bygden eller dess närhet 1863-64, bl.a. mordet i Stava 1864.

Gustaf Ulrik Johansson,	1829-08-13, bonde i Munkeryd
Hedvig Svensdotter	1837-03-11 i Gränna,

Gustaf Ulrik var son till Jaen Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Munkeryd. Gustav och Hedvig har troligen gift sig i Svanshals socken, där de bott någon tid.

De kom därifrån till Munkeryd 1857, där de några år brukade, kanske också ägde hans föräldragård eller en del av den, 1/8 i Munkeryd. De flyttade 1861 till Gränna socken, till Hedvigs föräldrahem i Bjällebäck. Hedvig var dotter till bonden Sven Toresson Fager i Bjällebäck, Gränna socken, och hans hustru Sara Stina Månsdotter. De var av allt att döma barnlösa under sin tid i Munkeryd men de fick flera barn efter flyttningen till Bjällebäck.

Johan August Andersson	1842-12-20, bonde på den södra halvgården,
Anna Charlotta Jakobsdotter	1843-10-04,
Barn: Clara Olivia	1865-08-12, död 1865-11-23 av slag,

Karl Oscar	1866-11-18, död av slag 1870-06-03,
Johan Albert	1869-05-06,

Johan August var son till bonden Anders Andersson och hans hustru Anna Alexandersdotter i Fogeryd. Anna Charlotta var dotter till bonden Jakob Johan Alexandersson och hans hustru Anna Brita Andersdotter i Munkeryd. Johan August och Anna Charlotta gifte sig 1864 och arrenderade den södra halvgården, ½ mantal Munkeryd, av hans far.

Johan August Andersson dog av feber 29 september 1868, endast 25 år gammal. Anna Charlotta Jakobsdotter bodde efter makens död kvar i Munkeryd till 1876 då hon flyttade till Maltmossen. Gården brukades efter hennes mans död av en svåger, se nedan.

Bouppteckningen efter Johan August Andersson år 1868 uppvisade tillgångar för 2863 och skulder för 3214 riksdaler. Under Kreatur upptogs två hästar, två par oxar, 11 kor, två kvigor, fyra kalvar, två svinkreatur och ett får. Grödan på ½ mantal Munkeryd upptogs till 905 riksdaler, dito på 1/4 mtl Tuggarp till 380 riksdaler.

Anna Charlotta Jakobsdotter gifte sig 1880 med Alfred Samuelsson, son till Samuel Samuelsson, och de ägde och brukade till en början 1/6 mtl i Klockargården i Ödeshög, senare hela Klockargården om 1 helt mantal. De fick fyra barn. Alfred dog 1895. Anna Charlotta bodde kvar där på Klockargården ännu 1920 och då hade en son i hennes nya gifte övertagit Klockargården.

Hur gick det då med sonen Johan Albert, han som föddes i Munkeryd? I samband med moderns gifte med Alfred Samuelsson kom han till sin morfar, Jakob Johan Alexandersson i Ödeshögs Riddargård men 1881 emigrerade Johan Albert till Amerika. Där lämnar vi denna familj

Johannes Agaton Andersson,	1845-12-07 i Adelöv, bonde
M Josefina Andersdotter	1850-05-05,
Barn: Hilma Theresia	1869-06-23, t Amerika 1892, men se nedan
Karl Ernst Robert	1875-06-26, död i charlakansfeber 1878
Oscar Richard	1878-04-04, klockare och lärare i Stora Åby
Ellen Fredrika Josefina	1881-02-08, till en gård utanför Linköping
Edla Fanny Maria	1885-06-30, drev krogrörelse i Stockholm,

Johannes var son till nämndemannen och bonden Anders Persson och Brita Stina Svensdotter i Äskebäck i Adelövs socken. Josefina var dotter till Anders Andersson och Anna Alexandersdotter i Fogeryd. Hon var systerdotter till Jakob Johan Alexandersson som tidigare varit bonde på denna gård i Munkeryd.

Johannes och Josefina gifte sig 1869 och kom samma år från Fogeryd till Munkeryd, där de övertog den gård, södra halvgården i Munkeryd, som ägdes av hennes far.

Johannes dog hastigt den 3 november 1905. Han hade förrättat sina sysslor som vanligt. Inkommen satte han sig i en stol. Där dog han. Han hade varit nämndeman och hade också åtskilliga kommunala uppdrag.

Josefina bodde kvar på gården, vilken utarrenderades. Josefina dog den 19 oktober 1937. Dottern Hilma Teresia, se ovan, gifte sig med Viktor Hjertstedt. Efter dennes död 1921 bodde hon hos modern i Munkeryd.

Johannes byggde nya hus på gården. Den äldre mangårdsbyggnaden hade legat på byns gamla tomtplan men flyttades nu åt sydost till sin nuvarande plats. Efter att Johannes dött utarrenderades gården.

Sonen Rikard blev kantor och skollärare i Stora Åby.

Karl Johan Mård	1833-09-07, torpare, handlande,
Stina Lotta Jonsdotter	1823-03-29,
Barn: Amanda Charlotta	1862-01-13, till Amerika
Frans Albin	1864-10-01, bosatt i Göteborg

Karl Johan var son till Jonas Adolf Mård och hans hustru Inga Stina Johansdotter. Stina var dotter till torparen Jonas Eriksson och hans hustru Katharina Bengtsdotter på Börstabols ägor. Karl Johan och Stina Lotta gifte sig 1861. Karl Johan var tidigt giktsjuk, redan före giftermålet. 1860 var han trots detta torpare på Munkeryds ägor.

Hans torp uppges i husförhörslängden 1870 ligga på Johan Magnussons ägor och kan då vara identiskt med det som senare hette Norra Kärr. 1870 kallas han arbetare men bor fortfarande på Johan Magnussons ägor, vilket kan vara samma ställe.

Från år 1885 och framåt uppgavs han vara handlande. Han dog 28 april 1897 av fistel och uppgavs då vara handlande. Stina Lotta flyttade samma år till Gamlestaden i Göteborg, troligen till sin son.

Bouppteckningen 1897 efter Karl Johan Mård visar att han efterlämnade makan Stina Lotta Jonsdotter samt två barn, Frans Albin Löv, myndig och boende i Göteborg, närvarande, dottern Amanda Charlotta Mård, g m August Johansson och boende i Amerika. Hennes rätt bevakades av Oskar Andersson i Stava.

Tillgångarna bestod av lösöre för 399 kronor, däribland två får med lamm, en stugubyggning på Munkeryds ägor, en liten ladugård och övriga småhus. Bouppteckningen underskrevs av J P Håkansson, Johannes Färdig i Sunnesjö och Karl Jonsson i Munkeryd.

Karl Fredrik Jonsson	1830-01-07, skomakare,
1)Emilia Math. Hansdotter	1841-06-05,
2)Johanna Nilsdotter	1838-09-29 i Gränna,
Barn: Albin Reinhold	1865-12-18, död 1866
Hilma Josefina	1866-12-27, gift 1889, utflyttad till Markaryd
Jenny Mathilda	1868-10-08, sinnessvag, till Gränna 1885
Anton Theodor	1872-03-15, död 1874 av bröstlidande
Anton Ardgar	1877-07-18, till tekniska skolan i Norrköping,
Ernst Robert	1879-03-15, till Karlskrona 1899

Karl och Emilia gifte sig 1864. Han var son till bonden Jonas Larsson och hans hustru Greta Nilsdotter i Stora Krokek. Hon var dotter till bonden

Hans Peter Svensson och Karin Persdotter på Ödeshögs Brännegård, senare boende i Munkeryd.

Karl Fredrik var då dräng i Börstabol. En tid stod de antecknade som ägare av 1/16 mantal i Munkeryd. Från 1881 uppges han i husförhörslängden som skomakare och äger inte längre någon gård.

Emilia dog 1874 av bröstlidande och Karl Jonsson gifte senare om sig med Johanna Nilsdotter. Hon var dotter till Nils Nilsson och Brita Jansdotter på Vretaholm, Gränna socken. Familjen uppgavs då bo på Johan Magnussons ägor, troligen i Norra Kärr, det torp som senare innehades av Ossian Karlsson.

Familjen flyttade flera gånger inom byn eller byns ägor. Kanske bodde de till slut i det hus som låg mitt emot N Kärr. Karl Fredrik dog av kronisk magkatarr den 30 mars 1908. Johanna dog 27 juli 1916. Hon uppgavs bo i eget hus på Johan Magnussons ägor. Därför kan antagandet ovan stämma.

Anders Persson	1817-11-07, bonde,
Klara Jaensdotter	1827-08-06,
Barn: Johanna Charlotta	1846-10-25, g m Karl Edv. Gustafsson i Kopparp
Karl Alfred	1849-02-01, t Amerika 6/4 1869, se nedan.
Johannes	1850-04-27,
Klara Josefina	1851-19-12, övertog föräldragården
Klara	1856-06-02, död 1858 av bröstsjuka
Emilia Mathilda	1858-10-20, död av slag 1859
Victor	1859-11-28, död 1860 av slag
Hulda Mathilda	1861-03-19, död samma år
Amanda Axelina	1862-11-24, död 1864
Victor	1864-08-03, t Amerika 1880
Hilda	1866-09-22, död av slag 1867
Elin Alexandra	1867-11-11, död 1875
Johan August	1870-09-27, död 1872

Anders var son till Peter Andersson och Greta Larsdotter på Södra Bråtens ägor. Klara var dotter till Jaen Andersson och Katharina Jönsdotter i Munkeryd. Anders och Clara gifte sig 1846 och brukade först ett torp under Holkaberg, det s.k. Kyléns. År 1851 flyttade de till Munkeryd och övertog halva föräldragården, dvs. 1/8.

I laga skiftet 1851 blev han ålagd att flytta sina hus. Han tilldelades således en av de norra gårdarna.

Anders Persson dog 1884. Klara dog den 7 maj 1900. Hos henne bodde också en syster, Kristina, som i husförhörslängden uppges vara *klen till sinnes*. Hon dog där den 29 oktober 1896. Anders och Klara fick, enligt vad som är känt och antecknat, 12 barn.

Av dessa dog åtta i späd ålder. Vi kan tänka oss att där har i denna familj varit mycket gråt och många sömnlösa nätter. Av de övriga fyra barnen utvandrade två, Karl Alfred och Viktor, till Amerika. Den ene av dessa, Viktor, dog förmodligen kort tid efter utflyttningen.

Av bouppteckningen 1884 efter Anders Persson framgår att han efterlämnade hustrun Klara Ulrika Jaensdotter samt tre barn, sonen Karl Alfred i Amerika, dottern Johanna Charlotta, gift med Karl Edvard

Gustafsson i Kopparp samt dottern Josefina, gift med hemmansbrukaren Karl Alfred Petersson i Munkeryd, "Karl Persa".

Tillgångarna upptogs till 2532 kronor, därav fastigheten 1/8 mantal Munkeryd till 2200 kronor. Skulderna uppgick till 718 kronor. Av bouppteckningen efter Klara framgår ungefär samma uppgifter. Där uppges att sonen Karl Alfred var boende i Healy i Kansas, i Norra Amerika.

Hos Anders Persson och Klara Jaensdotter bodde också omyndiga pigan Kristina Jaensdotter, Klaras syster. Hon förblev ogift och anges i husförhörslängden som svagsint. Kristina dog 1896. Tillgångarna efter henne uppgick till 5846 kronor, skulderna till 123 kronor.

Johan Tallberg	1840-08-24 i Gränna, skomakare,
h Edla Kristina Mell	1843-09-14 i " , t Amerika 86
Barn: Karl Viktor	1867-03-10 i " t Amerika 84
Teodor	1870-01-27 i "j t Amerika 85
Aron	1871-12-09 i " t Amerika 86
Hugo Ferdinand	1876-06-06 i " "
Fritz Gottfrid R	1878-11-08 i " "
Knut David	1880-12-30 i " "
Ester Teresia O	1883-01-25 i " "

Johan Tallberg var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Edla Kristina Mell var dotter till soldaten Johannes Mell och Kristina Jönsdotter i Gränna landsförsamling.

De kom från Gränna landsförsamling till Munkeryd 1883 och bodde på soldattorpet Nyttorp. Johan dog den 28 maj 1884.

Av bouppteckningen framgår att de på torpet hade två kor, en fjolkalv, en årskalv, en fåra med lamm och några höns. Tillgångarna uppgick till 548 kronor och skulderna till 314 kronor. De båda äldsta sönerna emigrerade till Amerika 1884 och 1885.

Året därpå följde den övriga familjen med. En broder till Johan, Karl Tallberg, kom senare med sin familj till Munkeryd, se längre fram.

Anders Kristofer Berg	1822-08-05, bonde på 1/8 mtl,
Johanna Lotta Hansdotter	1822-11-15,
Barn: Johan	1846-12-29, bonde i Munkeryd, fr 1893 i Glasfall
August	1852-09-05, (?)
Karl	1855-02-16, bonde i Munkeryd,
Sven Alfred	1857-06-10, död 1864
Frans August	1859-09-27, bonde i Munkeryd, död 1912
Anders Edvard	1862-01-08, död s å
Anders Albin	1863-05-14, övertog föräldragården
Simon Jonas	1865-12-16, död i rödsoten 1866
Johannes Reinhold	1867-10-21, död av slag 1868

Anders och Johanna gifte sig 1848. Han var son till livgrenadjären Peter Berg och hans hustru Maria Jonsdotter på Öninge Jonsgårds ägor. Johanna var dotter till Hans Jonsson och Stina Jonsdotter i Rossholmen. De bodde först i ett torp på Öninge Jonsgårds ägor.

Till Munkeryd kom de 1856. Där ägde de från 1851 1/8 mantal som utgjorde Johannas arv efter sina föräldrar. I husförhörslängden från Öninge 1850 uppgavs att Johanna led av hypokondri. I husförhörslängd för Munkeryd uppges senare att även sonen Johan led av hypokondri. Familjen innehade först den nordvästra gården i byn, den som Oskar och Eda senare köpte. Därefter flyttade familjen Berg till den gård som hans sondotterson Bertil Andersson bebor idag, år 2000.

Under 1890-talet hade Anders Berg ett undantag och sönerna Karl och Frans August står för var sin 1/16. Det är möjligt att fyra av Anders Bergs söner samtidigt var bönder i Munkeryd. innan Johan med familj flyttade till Glasfall omkring 1892. Anders var engagerad i väckelserörelsen.

Johanna dog 6 april 1896 av vattusot. Anders dog 9 februari 1901 av bröstsjuka.

Bouppteckningen 1896 efter Johanna Charlotta Hansdotter visade att hon efterlämnade maken, Anders Kristofer Berg samt fyra barn, Johan Andersson i Glasfall, Karl Andersson i Munkeryd, Frans August i Munkeryd, Anders Albin i Munkeryd. Tillgångarna uppgick till 3050 kronor. Skulderna uppgick till 311 kronor.

Johan Magnusson	1846-03-10 i Gränna, bonde på 1/8 mtl
H1 Johanna Svensdotter	1830-06-12 i Visingsö
H2 Josefina Jonsdotter	1853-09-15 i Stora Åby
Ester Qvist	1902-09-24 i Frinnaryd,

Johan Magnusson var son till bonden Magnus Jonsson och Johanna Petersdotter i Dunarp, Gränna landsförsamling. Hans far dog 1857 och Johan växte möjligen upp i Hövik. Han var därefter dräng på olika håll. Han kom till Stavreberg 1869 som dräng hos Johan Lantz och gifte sig med hans dotter Mathilda.

Hon dog i barnsbörd 1869, tillsammans med barnet. Johan Magnusson kom därefter till Munkeryd, där han förvärvade 1/8 mantal och gifte sig 1871 med Johanna Svensdotter. Under ett par år i början av 1870-talet var Frans Herman Palm från Porsarp dräng hos dem. Sedan förekom mest drängar och pigor från Gränna och Visingsö.

Johan och Johanna fick inga egna barn. Johanna dog 30 november 1909 av ålderdom. Johan ingick nytt äktenskap med Josefina Jonsdotter. Johan led av kräfta och dog den 4 oktober 1917 på Vadstena lasarett. Josefina tog då till sig ett fosterbarn, en brorsdotter, Ester Qvist, dotter till Johan August Qvist i Adelöv. Josefina gick under namnet *Magnusa-Fina,* att skilja från *Johannesa-Fina* i granngården. Ester Qvist gifte sig (1933) med Elvir Johansson från Öjan.

Karl A Kylén(Björk)	1839-08-31, livgrenadjär,
Kristina Ch. Kylén	1846-01-06 i Säby, d t Karl P Kylén i Holkaberg

Barn: Richard Teodor	1872-11-05,
Karl David	1882-06-14,

Karl Kylén hade tidigare hetat Björk och Frid innan han tog sin hustrus efternamn Kylén. Han var son till livgrenadjären Gustaf Björk och hans hustru Maja Lena Fredriksdotter på Gräsbergs ägor. Han kom till Munkeryd 1858 från Lommaryd och bodde här i soldattorpet. Karl och Kristina ingick äktenskap 1868.

Kristina var dotter till torparen Karl Peter Kylén och Anna Greta Persdotter på Holkabergs ägor. Familjen flyttade från Munkeryd 1885 till V Haddåsen där de innehade och brukade 1/12 mantal.

Soldattorpet brukades under åren 1858-64 av Karl Ludvig Johansson från Åby socken som med hustru och fem barn bodde där. Hustrun var från Lommaryd och familjen hade ingen koppling till bygden.

Skolhuset i Munkeryd tillkom på 1870-talet och en fast skollärartjänst inrättades där. Det var Johan Karlsson från Ingefrearp som blev den förste läraren i Munkeryds skolhus. Vi kan anta att detta medförde bättre kunskaper hos eleverna än tidigare, ambulerande skola.

Fortfarande mötte dock skolan motstånd hos vanligt folk som tyckte att barnen gjorde bättre nytta hemma på gården. Det klagades över dåliga tider. Flera bönder hävdade att de hade inte råd med dräng eller piga. Därför höll de barnen hemma från skolan.

Johan Karlsson	1851-10-21 i Gränna, skollärare,
Hilda Sophia Karlsdotter	1859-01-24 i Lommaryd,
Barn: Olga Eugenia	1878-05-21,
Karl Justus Nikolaus	1879-08-18

Johan Karlsson kom hit från Gränna 1877. Han var son till Karl Johannesson i Ingefrearp och Maja Stina Petersdotter. Han gifte sig samma år med Hilda Sophia Karlsdotter från Gyllinge, dotter till Karl Peter Samuelsson och Maja Stina Johannesdotter. Familjen flyttade till Julita 1880. Denna familj var skolhusets första lärarfamilj.

Karl Oskar Nilsson	1850-10-05 i Motala, skollärare
Mathilda S Andersdotter	1857-01-05 i Rinna,
Barn: Elsa Maria	1881-04-28, till Gamleby 1904
Henrik Efraim	1883-96-12, flyttade till Stockholm 1904
Nils Valter	1885-11-03, dog 1904
Birger Valdemar	1888-05-26, till Stockholm 1906
Hedvig Elvira	1891-05-06
Ivar Roderick	1893-09-12,

Karl Oskar Nilsson kom till Munkeryds skola 1880. Han gifte sig samma år med Mathilda Andersdotter från Rinna. Han verkade sedan som skollärare fram till 1911, då han med familjen flyttade till Elgarås i Skaraborgs län. Han avled där 1920.

Om sonen Birger Nilsson kan nämnas att han byggde en fritidsbostad, Västralid, på Sunneryds marker. Denna stuga ägs idag av barn till honom.

Mathilda Andersdotter var syster till bonden Edvard Andersson i Porsarp. Även han var född i Rinna.

Karl Alfred Petersson	1846-02-24, bonde på 1/8 mantal i Munkeryd
Klara Andersdotter	1851-10-12,
Barn: Hilma Alexandra	1874-12-15, död 1875
Oskar Albin	1876-02-15,
Jenny Rebecka	1882-12-25, död 1883-08-02
Alma Olivia	1886-03-21, död 1886-04-07
Eda Semina	1887-03-31

Karl var son till Peter Jönsson och Johanna Andersdotter i Stavreberg. Klara var dotter till Anders Persson och Klara Jaensdotter i Munkeryd. Karl och Klara övertog hennes föräldragård, 1/8 mtl, i Munkeryd 1881. Det är den gård som ligger längst mot nordost i Munkeryd.

De kom då hit från Angseryd. Han gick under namnet *Karl Persa.* Dottern Eda gifte sig 1909 med Oskar Johansson från Gyllinge och övertog gården i Munkeryd. Klara dog 1937 och Karl dog 1939. Se också att av deras fem barn dog tre i unga år.

Josef Gustafsson kommer ihåg att Karl Persa ibland kom till Kopparp. Han gjorde fina korgar och små snickeriarbeten. Josef berättade att *i Köpparp hade vi besvälit mä sörka o Karl Persa gjorde små fina väliker, o du vet att sörka töcker inte öm när de skongar i jola*.

Karl Andersson Berg	1855-02-16, bonde på 1/16 mtl i Munkeryd,
Ida Lovisa Johansdotter	1862-08-24 i Gränna,
fd Nanny Regina Karlsson	1895-09-22 i Gränna lfs, gift med Farman i Stava
fs Nils Hugo	1910-09--20,

Karl var son till Anders Kristofer Berg och hans hustru Johanna Lotta Hansdotter i Munkeryd. Ida var från Vretaholm i Gränna landsförsamling men hennes bakgrund där är inte känd. Karl och Ida gifte sig år 1900 i Gränna landsförsamling och Karl stod sedan som innehavare av 1/16 mtl.

Nanny kom till dem som fosterdotter omkring 1908. Dessutom kom 1910 en gosse vid namn Hugo till dem som fosterson. Han kom från Stora Smedstorp och tog senare efternamnet Stavlid. Han var son till Johan Andersson och hans hustru Johanna Johannesdotter.

Den 14 mars 1915 flyttade Karl och Ida med sina fosterbarn till Amundeby. Det var en kall vinterdag och rykande snöstorm. Flyttningen skedde på en höskrinda. Hur skulle den lille 5-åringen kunna klara sig? På skrindan hade man lastat bl.a. ett diskbänkskåp.

Den lille Hugo sveptes in i kläder och stoppades in i diskbänkskåpet. Resan gick bra. Hugo har själv berättat denna episod. Han bor numera i Hedemora (år 2001). Hugo var under flera år dräng på olika platser i bygden. Sedan var han pastor för Svenska Missionsförbundet och därefter

anställd vid Svenska Morgonbladet i Stockholm, senare vid Svenska Dagbladet.

Johan Andersson Berg	1846-12-29, bonde
Aqvilina V. Kylén	1856-06-27,
Barn: Ernst Matias	1878-02-24,
Frans Oskar	1880-06-22,
Karl Johan	1882-05-12,
Selma A J	1884-06-11,
Alma Albertina	1887-01-22,
Simon Vilhelm	1889-07-23,
David Leonard	1892-04-08,

Johan var son till Anders Kristofer Berg och hans hustru Johanna Lotta Hansdotter i Munkeryd. Aqvilina var dotter till Karl Peter Kylén och hans hustru Anna Greta Persdotter på Holkabergs ägor. Johan och Aqvilina gifte sig 1876 och står sedan som brukare av 1/8 mtl i Munkeryd. De flyttade till Glasfall omkring 1892.

Albin Berg	1863-05-14, bonde på 1/8,
Alfrida Karlsdotter	1861-03-26 i Visingsö
Barn: Johan Gunnar	1885-01-15, gift med Hildur från Sunneryd,
Signe Alfrida	1888-12-30, gift med Oskar Andersson, Ö Haddåsen
Betty Viktoria	1894-05-22, till Sthlm, g m Elis Sunnerskog,
Nanny	1898-04-20, död 1898-04-28

Albin var son till Anders Berg och Johanna Hansdotter och hade genom modern anor tillbaka till 1600-talets människor i Munkeryd och till den s.k. Stavasläkten. Albin och Frida gifte sig 1884. Frida kom från Visingsö och hennes föräldrar var arrendatorn Karl Petersson och Sofia Svensdotter på Ed, Visingsö.

Albin Berg ägde och brukade 1/8. Dottern Signe dog tidigt och hennes son Bertil kom som fosterson till Albin och Frida. Han övertog senare gården, se nedan. Albin dog 8/1 1935. I ett 50-tal år hade de brukat sin gård i Munkeryd. Albin var engagerad i missionsverksamheten. Han var kassör i Stava missionsförening.

På 1940-talet fanns på denna gård åtta nötkreatur och två hästar. Mangårdsbyggnaden är från omkring 1850. Den gamla ladugården revs och en ny byggdes 1947. Uppgifterna är hämtade ur boken "Gods och gårdar".

Karl August Karlsson	1850-12-02 i Rinna, skomakare
Matilda Blom	1850-08-20,
Barn: Karl Jakob	1878-07-25,
Ossian Efraim	1880-10-15,
Ernst Vilh.Julius	1883-03-03,

Karl August var född i Rinna. Jag har därutöver inga uppgifter om hans bakgrund. Han kom från Rinna 1877 till Stavreberg. Där var han dräng hos Anders Johan Johannsson på 1/32 mtl. Därifrån kom han till Kopparp senare samma år och gifte sig med Matilda Blom, dotter till Johan Jonsson Blom och hans hustru Stina Sofia Persdotter i Kopparp. Karl August står där skriven som skomakare.

År 1880 kom de till Munkeryd och det är troligt att de bodde på Johan Magnussons ägor, kanske i det som senare fick namnet Norra Kärr, eller huset mitt emot detta, söder om vägen. De flyttade tillbaka till Kopparp 1883 eller 1884. Sonen Ossian återkom till Munkeryd omkring 1903, se längre fram.

Karl Svensson Tallberg, 1852-10-07 i Gränna, skomakare
Mathilda Josefina Palm 1858-11-22,
Barn: Helga Serena 1879-06-05, gift med Frans Jakobsson i St Krokek
David Reinhold 1881-04-25, död 1891-02-15
Karl August Valfrid 1883-01-06, polisöverkonstapel i Linköping
Olga Olivia Jos. 1885-08-02, gift med Gustaf Flink
Hulda Albertina 1890-12-26, dövstum
Algot Florentin 1893-04-27, död s å
Henrik Valentin 1894-12-26, handlande i Lilla Krokek

Karl Svensson Tallberg var skomakare. Han var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Han gifte sig med Mathilda Palm 1779. Hon var dotter till livgrenadjären Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter. De bodde först i Porsarp, sedan kom de till Holkaberg 1881, Stava 1883 och till Munkeryd 1886.

De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898 och några år senare till Stavreberg. De har bott i många gamla dragiga torpstugor i bygden, kan vi anta.

Karl hade en äldre broder som hette Johan och som också var skomakare. Båda bröderna tog namnet Tallberg. Namnet Tallberg hade troligen kommit genom deras moder, vilken för övrigt var född i Tuna i Stora Åby.

Anders M Johansson 1833-08-10 i Rinna,1900 från Gränna
H Lotta Jonsdotter 1839-11-05 i Gränna

Anders var från Rinna. Jag har inga uppgifter om hans bakgrund. Lotta var från Målskog i Gränna landsförsamling. Hon var dotter till bonden Jonas Johannesson och hans hustru Johanna Andersdotter.

Anders och Lotta gifte sig 1861. Båda tjänade då på Riddargården i Ödeshög. Sedan bodde de i Frebol och i Stockseryd. 1868 flyttade de till Norra Kärr i Gränna landsförsamling där de köpte en förpantning. De fick där två döttrar och en son.

År 1900 kom de till Munkeryd. De friköpte ett 14 kappland stort område av Johan Magnusson i Munkeryd, vilket de gav namnet Norra Kärr. Lotta dog här 14/7 1908. Anders flyttade därefter från byn. Hans vidare öden är okända. En son till dem var Johan August Andersson, se nedan.

Anders Viktor Hjelte	1872-02-28, livgrenadjär
Laura A Karlsson	1869-02-26 i V Tollstad

Anders Viktor Hjelte var född 1872 på Råby ägor, som oäkta son till pigan Anna Lovisa Karlsdotter på Råby Norrgård. Han kom som soldat till Munkeryd 1892. Han gifte sig med Laura 1894. Hon kom från Herrestad 1893. De hade inga barn. Två pigor är antecknade. Hjelte flyttade med sin hustru omkring år 1900 till Kushults ägor. Han var den siste soldaten i Munkeryds soldattorp.

Johan August Andersson	1875-09-08 i Gränna, arr. av soldattorpet
h Johanna Matilda Johannesdotter	1869-03-14 i Adelöv
Barn: Signe Matilda Ingeborg	1901-080-2
Elsa Elisabet	1902-11-13
Märta Elisabet	1905-01-17, död 050119

Johan var son till förpantningsägaren Anders Magnus Johansson och hans hustru Lotta Jonsdotter i Norra Kärr i Gränna landsförsamling, senare boende i Norra Kärr, Munkeryd. Johanna var dotter till pigan Anna Greta Borg i Nötekulla nybygge i Adelövs socken.

Johan och Johanna kom från Smedstorp till Munkeryd år 1900 och brukade sedan soldattorpet i Munkeryd fram till 1907, då de återvände till Smedstorp. De gifte sig förmodligen år 1900.

Privatbilar började också så småningom göra sin entré. Einar Karlsson i L Krokek tog körkort 1927 och skaffade då eller året därpå sin första bil. ”Bil-Anton” i Stava och skolläraren Einar Gustafsson i Munkeryd gjorde likadant. Vem som var först vet jag inte.

Ossian E Karlsson	1880-10-15, skomakare, brevbärare
Ida Lovisa Svensdotter	1876-09-21, gifta 1902
Eskil Ossian Funke	1903-10-28,
Karin Lydia	1906-10-15, se nedan
Gerda Märta D	1912-10-19

Karin Lydia L	1906-10-15,
- Ebbe T B	1925,
- Mary Edit Linnea	1932

Ossian var från Kopparp, son till skomakaren August Karlsson och Matilda Blom i Kopparp. Han var dräng i Holkaberg när han 1902 gifte sig med Ida, som var från Adelöv. Hon hade en tid tjänat piga i Börstabol.

De bodde först en tid på Holkabergs ägor innan de 1907 kom till Munkeryd. Där bodde de troligen en tid i soldattorpet, eller i huset mitt emot Norra Kärr, innan de 1908 köpte torpet Norra Kärr av Anders Johansson. Ossian står angiven som skomakare. En tid hade han också arbetat hos skomakarmästaren Hedin i Sjöberga.

Ossian blev den 1 juli 1916 också postbärare på linjen Ödeshög – Skrädeberg – Kushult – Bankaby - Stavreberg - Stora Krokek - Munkeryds skola – Lilla Krokek. Från början var det nog bara två dagar i veckan, senare möjligen tre dagar per vecka. Ida dog 1941 och Ossian dog 26 januari 1948, efter en hård och ansträngande postdag.

Vi kan anta att Ossian många gånger hade det besvärligt, med meterdjup snö mellan Bankaby och Stavreberg och på andra ställen, t ex. mellan Stora Krokek och Munkeryd, där ingen egentlig väg fanns. Ossian Karlsson dog 1948 och då övertogs sysslan av ”Kacka” Birger Karlsson i Ödeshög, som använde sig av motorcykel. År 1964 övertogs den av Helge Björn, vilken använde sig av bil. Detta om postgången.

Ernst Vilhelm J Karlsson 1883-03-03, skräddare,
Emilia V Palm 1886-06-17,
Barn: Karl Vilhelm S 1908-09-18,
Vera Alice V 1910-09-06,

Vilhelm var son till skomakaren August Karlsson och Matilda Blom i Kopparp. Han gifte sig med Emilia Palm, dotter till livgrenadjären Karl Johan Palm och hans hustru Klara Vilhelmina Karlsdotter i Mark. Denna familj bodde på soldattorpet Nyttorp från 1907 och något eller några år framåt. De flyttade sedan till Ödeshög. I Stava byggde Vilhelm senare ett hus som kallades Vilhelmsro.

Nyttorp, f.d. livgrenadjärtorp nr 123

C Otto Johansson	1848-12-13 i Visingsö, jordbruksarbetare
Josefina Karlsdotter	1849-10-14 i Stora Åby,
Barn: Farman	1887-05-01, sågmästare, utfl t Harsbol
Henning	1891-10-20, f d stadsvaktmästare i Trosa, t Vadstena
Ester	1895-08-25, sömmerska
Konrad	1889-05-01, korpral, till Visby
Gustav Lindström	1910-02-13 i Sthlm, fosterson

Otto och Fina gifte sig 1870. Deras bakgrund är okänd. Otto hade en tid varit statdräng i Sjögetorp och i Skälaby. De kom 1895 från Skälaby till Börstabol. Där uppges Otto vara tredjedelsbrukare.

1913 flyttade familjen till Munkeryds soldattorp som de en tid dessförinnan förvärvat. Otto stod antecknad som jordbruksarbetare och arbetade hos bönderna i bygden, förutom att han innehade och brukade soldattorpet, med mark och hus.

Otto dog 1934 och Josefina dog 1944. Dottern Ester gifte sig med John Gustafsson från Stora Aleryd i Stora Åby och övertog torpet.

Edvin Karlsson	1871-09-19 i Gränna, arrendator på ½ mantal,
h Maria Julia Johansson	1872-07-01 i Stora Åby
Barn: Eva Gunilla	1898-12-31 i Heda
Karin Maria Ottilia	1901-03-07,
Nils Halvar	1900-05-14,

Edvin och Maria arrenderade under åren 1906 -1911 den södra halvgården, ½ mantal. De kom dit från Sväm 1906 och flyttade 1911 till Lakarp. De avlöstes här av nedanstående familj.

Gustaf Robert Karlsson Flink	1882-05-20, arrendator av ½ mtl,
H Olga Olivia Josefina Tallberg	1885-08-02,
Barn: Karl Gustaf Helmer	1907-01-13,
Linnea Viktoria Ingeborg	1910-01-14 i Åby

Gustaf var son till Otto Johansson i Nyttorp och Olga var dotter till skomakaren Karl Svensson Tallberg. De kom till Munkeryd från Stora Åby socken 1911. De avlöstes troligen i början av 1920-talet av följande familj.

Oskar Levin Andersson	1887-06-30 i Stora Åby, arr.södra halvgården
Hulda Elisabet Karlsdotter	1889-08-09,
Margit Olga Elisabet	1912-01-27,
Oskar Martin Gunnar	1914-01-14,
Einar Karl Erik	1915-08-28,
Dagmar Ester Maria	1921-03-31,

Denna familj arrenderade gården från omkring 1922 fram till år 1927. De flyttade då till Svanshals. Jag har inga mera uppgifter om denna familj.

Oskar Johansson	1882-11-19, bonde på 1/8 mtl
Eda S Karlsdotter	1887-03-31,
Barn: Sigvard	1910-02-19, bonde på föräldrarnas gård,
Märta	1912-04-19, till Vadstena 1944,
John	1915-09-20, bonde på ”Karl Persas gård”
Ingrid	1917-12-27,
Gunborg V	1925-09-26,
Allan Ingemar	1930-04-22, död 1930-11-21,
Berit M	1932-07-20,

Oskar var son till Johan Andersson och hans hustru Johanna Sofia Persdotter på Mellangården i Gyllinge. Han var då också bror till Robert i Gyllinge. Oskar och Eda gifte sig 1909. Eda var dotter till Karl Alfred Petersson (Karl Persa) och hans hustru Klara Josefina Andersdotter. De brukade först Oskars föräldragård i Glasfall. 1915 kom de till Munkeryd, där de övertog hennes föräldragård.

Oskar och Eda ägde två gårdar, båda de gårdar som låg längst norrut i byn. Dessa var vardera på 1/8 mantal. På 1940-talet fanns där på dessa gårdar 8 nötkreatur och fyra hästar.

Omkring 1950 övertogs gårdarna av sönerna, så att Sigvard övertog den nordvästra gården och John övertog den nordöstra gården. Eda dog 1966 och Oskar dog något senare. Sönerna Sigvard och John förblev ogifta. De brukade sina gårdar fram till på 1980-talet, då de flyttade till Ödeshög. Gårdarna såldes till Lennart Andersson i Lilla Krokek och slogs samman med hans gård där.

Till hus,
Konrad Samuelsson 1884-09-22, arbetare,

Konrad var son till smeden Samuel Petersson och hans hustru Maria Lovisa Lord på Holkabergs ägor. Han var då också dotterson till Peter Lord i Munkeryd och hade därigenom en släkttråd tillbaka till den gamla släkten i Munkeryd och till Stavasläkten. Konrad hade varit i Amerika under åren 1904-1907. Han hade också tjänat dräng i Munkeryd och på andra ställen. Han uppgavs 1920 vara ”Till hus” i Munkeryd. Han bodde senare på Lilla Krokeks soldattorp.

Under den tid som hamnen i Stava hade sin blomstringstid, fram till mitten av 1930-talet, förekom en stor trafik med skogsprodukter dit. Vägen mellan Kvatarp och Stava var därvid mycket anlitad. Det var transporter från Adelöv och från södra delen av Stora Åby som kom denna väg.

Enligt en skrivelse, troligen från början av 1930-talet kom årligen 3000 lass skogsprodukter denna väg till hamnen i Stava. Ansökan om att få vägen till ”allmän väg” med statligt underhåll, gjordes men medförde inget resultat. Vägföreningen tillkom möjligen 1919, då vägdelning gjordes av lantmätare, för gemensamt underhåll.

Emil Karlsson	1884-10-15, arbetare,
Anna Johansson	1892,
Lilly	1912
Holger	1915
Margit	1917

Emil var son till Otto Johansson och hans hustru Klara Josefina Karlsdotter i Skälaby, senare Börstabol och Nyttorp i Munkeryd. Emil och Anna kom från Glasfall till Munkeryd 1918 och flyttade 1919 till Bodebol, där de förvärvat en gård.

I skolhuset skedde flera byten av lärare och lärarinnor.
Johan August Celén 1856 i Flisby, från Nässjö 1914, till Ransberg 1918
Per Elfin Johansson 1886 i Bondstorp, kom hit 1917, till Gränna 1920

Två lärarinnor har noterats, nämligen

Judit Lundkvist	1892 i Sthlm, från Göteborg 1914, till Sthlm 1919
Agnes J N Ahlstedt	1895 i Skövde, kom hit 1920, flyttade okänt när

Einar Gustavsson	1897-10-02, folkskollärare
Rut H E Karlsson	1898-08-24 i Sya, småskollärare, gifta 1929
Barn: Lennart Ingemar	1933 i Lkpg,
Rune Sigfrid	1934 i "

Einar var son till bonden Hjalmar Andersson och hans hustru Anna Andersdotter i Maltmossen, senare Rossholmen. Einar kom till Munkeryds skola 1920. Ruth kom något senare. De gifte sig 1929 och var sedan lärare i Munkeryds skola fram till sin pensionering.

Henry Johansson	1900-05-24, bonde på ½ mtl,
Märta E Karlsson	1899-07-02 i Grankärr, Vireda,
Barn: Berndt V M	1926,
Ernst Uno	1927,
Mats	1930,
Ina	1931,
Bo	1935,
Elly och Elma	1940,

Den södra halvgården i Munkeryd, omfattande ½ mantal, innehades tidigare av Johannes Andersson och efter hans död 1905 av änkan, Josefina Andersdotter, ihågkommen under beteckningen ”Johannesa-Fina”, detta för att kunna skilja från ”Magnusa-Fina” i granngården.

År 1927 kom Henry och Märta till Munkeryd. De hade gift sig 6/6 1924. Deras bröllop i Grankärr finns bevarat i många fotografialbum. De arrenderade under åren 1924-27 Dambergsgården i Lilla Krokek. De kom sedan till Munkeryd där de arrenderade den södra halvgården, ½ mantal. Senare köpte de den gården. Där fanns 20 nötkreatur och 4 - 6 hästar. År 1963 flyttade Henry och Märta till Stava och gården i Munkeryd köptes av sonen Bo.

Gustaf Erik Vågman	1892 i Gränna, utfl 28, arrendator
Rut Linnea Vågman	1894, hushållerska "

Gustaf och Rut var syskon och kom från Framnäs i Gränna landsförsamling. De arrenderade under några år i slutet av 1920-talet Johan Magnussons gård i Munkeryd.

John E Gustafsson	1901-05-07, jordbruksarbetare,
Ester Maria Karlsson	1895-08-25
Barn: Gullvi M	1926, gift och flyttade till Tranås
Siv M	1930, gift med evangelisten Jonas,

John var från Stora Aleryd i Åby församling. Ester var dotter till Otto och Fina i Nyttorp, se ovan. De gifte sig 1925. John är antecknad som jordbruksarbetare, men vi minns honom mera som snickare och som sågmästare i sågen i Öjan. Ester var sömmerska.

Karl Gustaf Skön	1866-08-01 i Stora Åby, f . hemmansäg, död 1944
h Signe Maria f Hallin	1879-11-20 i Vallerstad,

Karl och Signe gifte sig 1915. De ägde och brukade sedan en gård i Stavreberg. Till Munkeryd kom de 1938 och hyrde av Oskar Johansson mangårdsbyggnaden på den gård som tidigare ägts av Karl Alfred

Pettersson, den nordöstra gården i Munkeryd. Karl dog 30 mars 1944. Signe flyttade sedan från Munkeryd.

1/8

Elvir Johansson	1902-12-22, hemmansägare, sedan pastor
h Ester Johansson, f Kvist	1902-09-24 i Frinnaryd
d Eivor Linnéa	1934, gift med professor Lars Elfvin, Stockholm

Elvir var från Öjan, son till Ernst Johansson och Selma Andersdotter. Han och Ester gifte sig 1932. År 1937 blev Elvir pastor inom Svenska Alliansmissionen och flyttade med familjen till Hagshult. Gården övertogs då av en broder till Elvir, se nedan. Josefina Magnusson, Johan Magnussons änka, avled 1940.

Ivar Johansson	1905-03-16, hemmansägare, från Gyllinge 1937
h Astrid f Andersson	1905-12-08 i Adelöv
Barn: Inger	1931, gift med Olle Bäck, övertog föräldragården
Arne	1935
Stig	1945, bosatt i Stava

Ivar var från Öjan, son till Ernst Johansson och Selma Andersdotter. Astrid var dotter till Viktor Andersson och Josefina Sjöberg i Narbäck. Ivar och Astrid gifte sig 14/6 1930 och köpte den norra gården i Gyllinge. 1937 flyttade de till Munkeryd, där de övertog den gård som Elvir och Ester förut haft.

De övertog också skötseln av den telefonväxel som kom dit 1937. På gården fanns på 1940-talet 8 nötkreatur och 1-2 hästar. Ivar och Astrid flyttade vid mitten av 1960-talet till Ödeshög. Sonen Arne, det är jag själv det, som skrivit detta. Jag flyttade hemifrån 1953. Gården övertogs av dottern Inger och hennes man, Olle år 1960.

Bertil Andersson	1907-01-07, hemmansägare på 1/8 mantal
Maja Andersson	1924-03-18,

Bertil var dotterson till Albin Berg i Munkeryd. Efter moderns död växte han upp hos morföräldrarna, Albin och Frida Berg och övertog deras gård. Han gifte sig 1946 med Maja, dotter till Karl Svensson i Narbäck. De bor fortfarande, år 2000, kvar på gården i Munkeryd. Gården övertogs år 1990 av sonen Göran.

Denne bor i Lilla Krokek men brukar gården i Munkeryd. Det är vallodling som dominerar, men spannmålsodling förekommer. Några djur finns inte längre på gården. Bertil avled 2004.

1937 kom telefonen till bygden. Då öppnades telefonstationen i Munkeryd. År 1938 hade denna telefonväxel 11 abonnenter.

Olle Bäck	1925
Inger Bäck, f. Ivarsson	1931

Olle och Inger övertog 1960 den gård som Ingers föräldrar tidigare innehaft. Olle var också chaufför på skolbussen. Fram till 1970 drev han gården fullskaligt, med kor och mjölk och vad som hörde till.

Då upphörde han med djur och planterade vinbärsbuskar på åkrarna. Olle blev senare vaktmästare vid skolan i Ödeshög. De bodde kvar i Munkeryd till 1994, då de flyttade till Ödeshög. Gården övertogs då av deras son Henrik som med sin familj bor på gården år 2000.

Bo Henrysson 1935,
Ann-Marie Henrysson 1939

Bo övertog den södra halvgården i Munkeryd 1964 efter sina föräldrar, Henry och Märta Johansson. Gården brukades dock inte av honom utan av hans broder Mats. Denne bodde också med sin familj på gården fram till 1975, då de flyttade till Staffanstorp. Bo var anställd vid kriminalvården. År 1999 flyttade Bo och Ann-Marie till Stava, där de övertog den gård som hans föräldrar innehaft. Gården i Munkeryd övertogs då av sonen Thomas.

Omkring 1950 fanns det i Munkeryd sju bofasta familjer om tillsammans ca 35 personer. Det fanns full djuruppsättning på fem gårdar, vilket betydde ett 40-tal nötkreatur och 8-10 hästar. I fem ladugårdar fanns det kor. Från alla dessa fem gårdar rullade en mjölkkärra med mjölkflaskor till mjölkbordet utmed byvägen. Där hämtades mjölken av mjölkbilen som sedan körde den till Gränna mejeri.

I skolhuset i Munkeryd gick dagligen omkring 25-30 elever, fördelade i två klassrum, kallade småskola och storskola. Lördagen den 5 juni 1965 hölls examen i Munkeryds skola för sista gången. Sedan dess har bygdens barn åkt skolskjuts till andra skolor.

År 2000 står fortfarande alla bostadshus, ladugårdar och uthus kvar, även om lagårdarna på åtskilliga år inte använts för sitt ursprungliga ändamål. I byn bor 15-20 personer permanent.

Detta är min berättelse om Munkeryd. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i maj 2009
Arne Ivarson

Arne Ivarsson

Narbäck

En gammal by i Holaveden

I Narbäck finns två gårdar, den västra och den östra. Några andra namn på dem finns inte. Därutöver finns ytterligare en åretruntbostad samt några fritidshus. Torpet Fridhem vid vätterstranden är ett sådant.

Detta är en berättelse om Narbäck, om människor och om vad som hänt här under gångna århundraden. Idag sover byn en törnosasömn, men i gamla tider var Narbäck en by där många människor färdades på landsvägen. Mycket har hänt i Narbäck. Narbäcks historia är spännande.

Om detta och mycket annat kan vi läsa om i denna berättelse.

Allmänt om Narbäck

Narbäck omfattar 1 mantal och har en areal av 78 hektar. Andra byar med 1 mantal i bygden är Stava, Munkeryd, Gyllinge, Lilla och Stora Krokek. Övriga byar var mindre, 1/2 eller 3/4 mantal. Mantal är ett gammalt begrepp. Ett helt mantal avsåg förr så mycket jord att det kunde försörja en familj och samtidigt betala viss skatt. Narbäck gränsar i norr till Holkaberg, i öster till Lakarp, i söder till Porsarp och i väster till sjön Vättern.

Narberg, Narbeck, Narbäcken eller Narbäck. Namnet har inte haft några andra variationer under de senaste 400 åren. Namnet kommer från Narbäcken. Förleden kan ha med ordet narig i betydelsen kall att göra, kanske den *kalla bäcken* kan ha varit upphovet till namnet.

Narbäck blev skatteköpt 1790.

Narbäck, en by med historia

Narbäck är en gammal by, en by med historia, en gränsby där resande kommit förbi, resande av många slag. Här har kommit rika såväl som fattiga, kungar och drottningar, grevar och baroner, resande i vagn, resande till häst. Här har kommit människor till fots med knyte på ryggen, här har krigshärar dragit fram, här har drabbningar inträffat. Här har soldater stupat. Narbäcks historia bär på allt, från djup tragik till romantik och lycka.

I äldre historieböcker kan man läsa om hur den danska krigshären kom söderifrån upp mot Östergötland en höstdag 1452. Det var här i Narbäck som svenska män stod färdiga att möta landets fiender. Det var mest allmoge under befäl av Östergötlands lagman, Erik Nipertz samt biskop Nils i Linköping som sänt sitt folk hit till gränsen mot Småland att möta danskarna. Stora bråtar var huggna i skogen när den danska hären kom. Där bakom stod de svenska bönderna med pilar och med pålyxor.

Danskarna förlorade denna drabbning och 200 danska soldater låg kvar döda i skogen. Ännu flera uppges ha tillfångatagits, bland dem flera danska riddare och riksråd.

Detta var dock inte enda gången som danska härar kommit denna väg. Drygt hundra år senare, år 1567 kom den danska hären under ledning av Daniel Rantzau och kunde den gången inte hejdas. Danskarna ryckte fram ända till Linköping. Troligen blev då mycket bränt och skövlat i bygden.

Gästgivargård

Narbäck har präglats av läget utmed landsvägen och av närheten till gästgivargården i Holkaberg med allt vad det förde med sig. Att hålla skjutshästar och vagnar, skjutsdrängar, mat och dryck till de resande, foder till hästarna och rum för övernattning.

Narbäck var under många år gästgivargård tillsammans med Holkaberg och dessförinnan tillsammans med Stava. Närheten till landsvägen har varit påfrestande för bygdens människor.

Över byns marker går idag tre parallella vägar, dels den gamla landsvägen (kungsvägen), dels nya landsvägen som tillkom närmare sjön i början av 1850-talet och sedan på 1960-talet den nya motorvägen. Alla dessa tre vägar har var sin historia. Vi kanske också kunde tillägga sjövägen ute på Vättern som är den äldsta av vägarna.

Redan år 1620 hade Sven i Narbäck tre hästar, två oxar, åtta kor, två stutar, 14 får, fem svin och sex tunnors utsäde, dvs. ungefär sex tunnland öppen åker. Redan före 1620 hade således ett omfattande odlings- och röjningsarbete utförts i Narbäck, kanske under 5-600 års tid. När den första bofaste inbyggaren började bygga och bruka i Narbäck vet vi inte. Denne Sven i Narbäck kunde säkerligen ha kunnat berätta om de danska krigstågen som drabbade Narbäck under 1400- och 1500-talen. .

I den geometriska ägoavmätningen från 1639 finns en kartskiss över kronohemmanet Narbäck med sina ängar och åkergärden. Utsädet till Norrgärdet med dess fyra åkrar uppgavs till 10 tunnor, till Södergärdets sex åkrar 8½ tunnor. En av åkrarna i Norrgärdet var stor, likaså en av åkrarna i Södergärdet. Äng fanns till 20 lass hö. Dessutom fanns skog och utmark samt fiskevatten i sjön Vättern. Denna enkla karta är nog den första som upprättats över Narbäck.

Storskifte

Den ursprungliga ensamgården i Narbäck delades i två vid storskiftet år 1824. Detta betyder dock inte att det fram till dess bara fanns en enda bonde. Från början av 1700-talet har det funnits flera brukare samtidigt. Det har varit sambruk eller någon form av sämjedelning långt innan storskiftet genomfördes.

Den ursprungliga hustomten låg uppe på höjden, vid västra gårdens nuvarande hustomt. Vid storskiftet vidgades den gamla hustomten och delades i två. Fortfarande låg dock hustomterna samlade uppe på höjden. Av någon anledning byggdes dock senare nya hus på den östra gårdens mark och då flyttades hustomten ner till dess nuvarande plats. Detta skedde kanske omkring 1880.

Storskiftet är det enda skifte som företagits i Narbäck. En kartläggning hade skett tidigare, redan 1694, vid en tvist om gränsdragningen mellan

Narbäck, Lakarp, Porsarp och Holkaberg. Den karta som då upprättades blev en mycket vacker karta.

Torp och torpare

Indelta soldater har bott i byn sedan 1680-talet. Soldatnamn som Bäck, Ljunggren, Sköld, Norström, Westerling och Krans m fl. finns omnämnda i längderna. Den siste soldaten, Karl Gustaf Krans, bodde med sin familj kvar i torpet till 1898 och flyttade då till Visjö. Husen stod kvar en tid och Oskar Teodor Samuelsson (Oskar Sme), gift med Anna Palm från Porsarp, bodde där, fram till 1914. Sedan flyttades torpstugan till Jordstorp. De soldater som jag har anteckningar om är följande:

Nils Bång	omtalas på 1690-talet
Inge Thyrs	född 1686, ryttare, död 1711,
Per Knutsson Bäck	ryttare, omnämnd i vigselnotis 1711
Måns Bäck	enligt uppgift född i Smedstorp, omnämnd 1714,
Sven Vetterberg	ryttare, omnämnd 1724 - 1735
Jöns Norström	född 1704, ryttare, död 1751
Lars Lundgren	ryttare för Narbäck under 1750-talet
Sven Lundgren	född 1733, ryttare för Narbäck några år omkr.1760
Lars Vesterlind	född 1730, ryttare för Narbäck fr. 1765 till ca 1800
Jonas Sköld	född 1774, 1799-1817, flyttade sedan till Kråkeryd
Johan Persson Sköld	född 1812, under åren 1733-1867
Karl Gustaf Krans	född 1845, soldat för Narbäck 1870-1898
Ernst Theodor Norén	född 1878, 1898-1914, bodde inte i Narbäck

Krans var den siste soldaten som bodde i Narbäcks soldattorp. Han var gift med Emma Matilda Åberg, född 1840. De hade åtta barn. År 1898 flyttade familjen till Visjö. Näste soldat för Narbäck blev Ernst Teodor Norén, född 1878. Han bodde dock inte på torpet men var skriven som soldat för Narbäck fram till 1914.

1899 kom Otto Ferdinand Forsander med hustru och fyra barn till Narbäck. Han står antecknad som arbetare. Det är troligt att de bodde i torpet. År 1900 flyttade han med sin familj till Visingsö.

Under något år, kanske 1900-1901, bodde Patrik Karlsson och hans familj på Narbäcks ägor, troligen i soldattorpet. Redan 1901 flyttade familjen till Lilla Krokek.

1902 kom arbetaren Johan August Johansson, född 1872 i Ölmstad, med hustru och fem barn till torpet. De bodde förmodligen i torpet fram till 1908. Då flyttade de till Visingsö.

Husen på soldattorpet stod kvar och Oskar Teodor Samuelsson (Oskar Sme), gift med Anna Palm från Porsarp, bodde där, fram till 1914. Efter att de flyttat revs torpstugan och flyttades till Jordstorp.

Torpet Fridhem nere vid vätterstranden tillkom troligen i slutet av 1860-talet. Det byggdes möjligen av den pensionerade soldaten Johan Persson Sköld i samband med att den nye soldaten Krans kommit. Sköld avled 1880

och hans efterlevande hustru Gustava Johansdotter och dottern Helga bodde kvar i torpet.

Gustava Johansdotter bodde kvar där till sin död 1906. Därefter kom f.d. livgr. Johan Lindberg med familj dit från Kopparps soldattorp. De bodde sedan där livet ut. Torpet finns fortfarande kvar och brukas idag som fritidshus och ägs av ättlingar till fam. Lindberg.

Det har berättats att Lindberg var en passionerad lakefiskare. Han hade enligt en sagesman så bråttom just vid detta bestyr att han inte hann lägga in snus själv, vilket därför fick göras av sönerna. Hans lakabusa köptes av Gösta Kall på 1940-talet.

Under senare delen av 1800-talet bodde utöver bondefamiljerna oftast också någon arbetarfamilj i Narbäck. Det är möjligt att dessa familjer bodde i anslutning till någon av gårdarna.

Kvarn vid bäcken

Vid vintertinget 1772 meddelade Per Persson att han anlagt en mjölkvarn till husbehov med ett par stenar vid bäcken på Narbäcks ägor. Han anhöll hos rätten om att denna kvarn skulle bli skattlagd och att rätten vidtog de mått och steg som för sådant erfordras.

Rätten meddelade att de skulle företa syn på kvarnen samt höra med grannarna innan man tog ställning i ärendet. Jag har inte funnit någon uppgift om hur det sedan gick, men vi kan gissa att kvarnen blev skattlagd. Kvarnen finns dessutom upptagen på 1825 års karta.

Emigrationen till Amerika

Även Narbäck har fått lämna bidrag till Amerika. Kanske mellan 5-10 personer har lämnat byn på detta sätt. Från torpet Fridhem emigrerade flera barn till Johan och Fina Lindberg.

Intressanta människoöden i Narbäck

Många intressanta människoöden finns att hämta ur byns historia. Jag vill nämna bara tre av dem, nämligen Sven Månsson, Anna Brita Persdotter och Maria Hansdotter.

Sven Månsson var storman i bygden på 1650- och 1660-talet. Han var nämndeman, sexman, ledamot av sockenstämman mm. .

Anna Brita Persdotter var en ättling till Sven Månsson. Hon levde i Narbäck i början av 1800-talet. Hon råkade i svårigheter. I husförhörslängden beskrevs det som *oenighet i äktenskapet*.

Maria Hansdotter var hustru till ryttaren Sven Lundgren. Hon blev åtskilligt skandalomsusad. Det var förbjuden kärlek som var anledningen. Gästgivaren i Holkaberg var på något sätt inblandad. Läs mer om dessa människor längre fram i texten.

Övrigt om Narbäck

De farsoter och epidemier som gått över bygden har farit skonsamt fram med människorna i Narbäck. Pesten 1710-1711 skördade troligen inga offer. 1737 och 1773 var år med höga dödstal men Narbäck skonades även då. 1781 gick rödsoten hårt fram i bygden men Narbäck klarade sig undan.

1857 var det värsta året av alla. Då dog över 50 människor i Stavabygden, dock ingen i Narbäck.

Narbäck är ingen ursprunglig släktgård. Av de människor som idag bor i byn är Rune Andersson tredje generationen, alltsedan hans morfar, Fredrik Sjöberg i Kärr i Adelöv köpte gården omkring 1880. Under århundradena dessförinnan hade en annan släkt funnits i byn, troligen sedan början av 1600-talet och kanske ännu längre tillbaka. Ättlingar till Sven Månsson i Narbäck ägde både Narbäck, Holkaberg och Hårstorp under lång tid och var förmodligen en släkt med gott anseende. Se vidare i avsnittet Människorna i Narbäck.

Narbäck har inte varit någon särskilt folkrik by. Mer än tre bondefamiljer samt soldatfamilj och någon torparfamilj har inte samtidigt bott i byn. Kanske det högsta antalet människor i byn var i slutet av 1800-talet då omkring 30 personer bodde här.

På följande sidor har jag försökt att göra sammanställningar över de människor som bott i byn från år 1600-talets början och framåt.

Människorna i Narbäck

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har försökt att med domböckernas hjälp få fram lite mera uppgifter om 1600-talets människor i Narbäck. Men vi skall börja med Älvsborgs lösen från år 1571.

År	Namn mm	Källa
1571	Lasse (60 lod silver, 8½ lispund koppar, 2 oxar, 4 stutar, 5 kor, 3 ungnöt, 9 får, 3 svin och 1 häst).	Älvsb
1595	Sven i Narbäck är edgångsman, se domboken	
1606	Sven i Narbäck är nämndeman, se domboken	
1613	Sven	Älvsb
1614	Sven i Narbäck är vittne i Gränna rådstuga, se domboken	
1620	Sven (3 hästar, 2 oxar, 8 kor, 2 stutar, 14 får, 5 svin, 6 tunnors utsäde), där fanns även Anders, en inhyst man	BU
1621	Sven och Lasse (Lasse var möjligen en knekt)	RU
1622	Per Skomakare i Vadstena klagade till Sven i Narbäck, se domboken	
1627	Lasse, Sven och Torkil (?) (5 mantalsskrivna i byn)	M
1631	Sven (3 hästar, 1 oxe, 1 stut, 3 kor, 2 kvigor, 5 får, 8 getter, 3 tunnors utsäde)	M
-"-	Lasse(2 hästar,1 stut,2 kor,1 kviga, 3 tunnor utsäde	"
1632-33	Lasse och Sven	”
1637	Sven	BU
1637	Sven och Lasse	RU
1638	Sven och Lasse	MU
1640	Sven	M/J
1641	Sven med hustru, Lasse med hustru	M
1643	Sven med hustru och piga, Lasse med hustru och piga	M

1645 Sven med hustru, Lasse med hustru och piga M
1646 Sven med hustru, änkan med dotter M
1647 Sven med hustru, änkan med dotter M
1648 Sven m h Kerstin Jönsdotter, änkan Brita, Ingeborg L-dotter M
1648 Sven Månsson RU
1651 Sven, fyra mantalsskrivna personer M
1652 Sven J
1652 Jonas Svensson på Narbäcks plats,flyttat åt Östergötland,domboken
1655 Sven med hustru Kerstin J
1655 Sven i Narbäck nämndeman åren 1655- , se domboken,
1655 Jon Larsson i Narbäck sålt sin farbroders del i Uppgränna,domboken
1656 Jon Larsson i Narbäck mökränkt Ingrid i Målskog, se domboken
1656 Stöld i Narbäcks gatugård under uttågen, se domboken
1657 Arvid i Målskog bötar för att ha slagit Jon i Narbäck, se domboken,
1657 Jon i Narbäck skall betala Ingrid Månsdotter, se *domboken*
1657 Sockengränsen går i Narbäcken, Tykaberget, Blåhall,
Rösten, Seglarö, Bråtaro, se domboken
1658 Sven Månsson m h Kerstin, änkan ?, och son B. och dräng J
1659 Sven Månsson och h Kerstin samt änkan M
1659 Sven Månsson i Narbäck är ledamot av sockenstämman
1660 Vigde:(Lars Larsson) i Narbäck med Jöns d Brita i Stava K
1661 24 mars föddes Ingrid, Pers dotter i Narbäck K
1662 Sven i Narbäck: Kolhult var skattlagt för 28 år sedan, se domboken
Sven i Narbäck får uppdrag av sockenstämman
1666 Sven i Narbäck visar en attest rörande gästgiveriet, se domboken
1667 Förbjöds änkan i Holkaberg att skjutsa söderifrån, se domboken
1668 Dråparna från Alboga tog logi i Narbäck, se domboken
1668 Sven Månsson i Narbäck är en av kyrkans sexmän. sock
1669 dog Sven i Narbäck
1670 Arvid i Narbäck anklagar Mårten Larsson för stöld, domboken
1674 En stickvärja upphittad på vägen vid Narbäck, se domboken
1675 Kerstin Pedersdotter i Narbäck klagade över sina söner,domboken
1675 Arvid Svensson får behålla gästgiveriet i Narbäck, se domboken.
1675 Arvid Svensson i Narbäck klagar över sina bröders ovilja,domboken
1675 Sven J
1677 Arvid i Narbäck i tvist om gästgiveriet, se domboken
1678 Arvstvist i Narbäck, se domboken
1678 Håkan i Kroken gav Jon Svensson i Narbäck en blånad, domboken
1678 Drängen Erik Björnsson mökränkt Karin Svensdotter, se domboken
1678 Arvid Svensson i Narbäck beklagar sig över missväxt, se domboken
1679 Gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck åtnjuter Lakarp,domboken
1680 Isak Svens i Krogsery sköt sönder krogtavlan i Narbäck, domboken.
1681 Arvid med hustru, Sven med hustru, Lisbeta M
1682 Arvid med hustru, dr Anders, p Brita, Per m h, p Lisbeta M
1685 Arvid och Per Svenssöner J
1685 Gästgivaren Bryngelsson i Holkaberg klagade, se domboken
1687 Arvid i Narbäck i tvist med fru Strömberg om två hästar,domboken,
1687 Arvid i Narbäck bötar för svordom, se domboken
1688 Arvid med hustru, p Maria, Per med hustru, dr Joen, p Sara M
1688 Arvid i Narbäck bötar för att han använt annans häst, se domboken

1689 Per med hustru, dr Joen, Lars, p Sigrid M
1689 Arvid i Narbäck begär ersättning av Anders Skog, se domboken
1690 Per med hustru, dr Anders, Joen, p Karin M
1690 Hemmanet Lakarp är illa nedslitet, se domboken.
1690 Tvist mellan Narbäck och Lakarp om en utmark, se domboken.
1691 Per m h, d Anders, p Karin, svent.Nils Bongs hustru M
1691 Hans Ravaldsson från Syllerstorp överfallen i Narbäck, se domboken
1692 Per Jonsson i Gräsberg för 15 år sedan stulit i Narbäck se domboken
1692 Erik Björnsson stulit nio djur i Narbäck, se domboken
1692 Per Svensson, två brandskadade ekar, se domboken
1693 Per m h, dr Anders, Lars, p Karin, svent.Nils Bong, hustrun, M
1693 Per i Narbäck och en skadad liten ek, se domboken
1694 Per m h, dr Anders, Lars, p Karin, svent. Nils Bong, hustrun M
1694 Per i Narbäck friade sig med sexmannaed, se domboken
1694 Tvist om utmark mellan Narbäck och Lakarp, se domboken
1694 Jöns Månsson i Lakarp klagar på Per i Narbäck husröta, domboken
1696 Per i Narbäck m.fl. försummat röjning på Omberg, se domboken
1697 Skällsord och beskyllningar, se domboken
1697 Jon Svensson i Brännåsen, tvist om arv från Narbäck, se domboken
1699 Jöns Månsson oanständig mot Per i Narbäck, domboken

Älvsb = Älvsborgs lösen RU = roterings och utskrivningslängd
J = Jordebok, M = mantalslängd, K = kyrkobok

Detta var Narbäcks äldsta uppgifter i tabellform. Jag skall här nedan kommentera ett och annat av tabellen.

Lasse i Narbäck

Lasse hette den man som år 1571 bodde i Narbäck, eller Narberg som denna skattelängd faktiskt kallar byn. Lasse var en förmögen man. Inte många ägde silver här i bygderna men Lasse i Narbäck hade 60 lod silver. Änkan i Åby hade 30 lod silver men i socknen i övrigt fanns ingen som kom upp i hälften.

Lasse i Narbäck deklarerade också för 8½ lispund koppar, två oxar, fyra stutar, fem kor, tre ungnöt, nio får, tre svin och en häst. Vem Lasse var vet vi inte.

Historien om Narbäck gör nu ett hopp i tiden fram till 1606. Då omtalar domboken att Sven i Narbäck var nämndeman. Han var nämndeman förmodligen fram till 1622.

Enligt 1620 års boskaps och utsädeslängd hade Sven i Narbäck tre hästar, två oxar, åtta kor, två stutar, 14 får, fem svin och sex tunnors utsäde. Redan i början av 1600-talet fanns här således 8-10 tunnland odlad åker, eftersom vi kan anta att några tunnland också låg i träda.

I en mantalslängd från 1627 möter oss i Narbäck återigen namnet Lasse. Det är troligen en annan Lasse. Då finns också en Sven här och det nämns att här fanns fyra mantalsskrivna personer i Narbäck.

Sven Månsson och Kerstin Pedersdotter i Narbäck

Sven Månsson (1600), bonde i Narbäck, nämndeman,
H Kerstin Pedersdotter - - - -,
Barn: Torkel - - - - , bonde i Lakarp
Anders (1635), bonde i Hårstorp, nämndeman
Bengt (1640 ?), bonde i Stavreberg
Håkan (1631), bonde i Stava
Arvid, (1640 ?), Bonde i Narbäck, sedan i Erstorp
Per (1652), Bonde i Narbäck
Karin (1655)
Jon - - - -,

1600-talets huvudperson i Stavabygden, var Sven Månsson. Han var nämndeman och uppräknas som sådan vid tingen under åren 1655 – 1666. Han var också sexman, dvs. han var en av de sex män som satt i sockenstämman. Han är ofta omnämnd i de protokoll från sockenstämman som finns bevarade från denna tid. Han dog troligen 1666 eller 1667. Den 10 juni 1667 uppges hans hustru vara änka, se domboken.

Vi vet inte när han föddes, kanske i slutet av 1500-talet. Han var möjligen gift flera gånger. Vi kan förmoda att denna släkt hade ett stort anseende i bygden. Det finns många frågor, mycket som är dunkelt om denna släkt. Som vanligt gick det bra för somliga släktmedlemmar men för andra gick det sämre.

Jag vill också påpeka att den Sven som fanns i Narbäck under 1600-talets första årtionden troligen var en annan Sven, också nämndeman men ändå inte den Sven Månsson som dog 1666 eller 1667. Denne, Sven d.ä. är omnämnd i en dombok i Vista härad redan 1594 som *Sven i Narbäck.* Exakt när Sven Månsson efterträdde Sven d.ä. är svårt att säga, liksom frågan huruvida de var släkt.

Sven fanns här redan 1622 enligt domboken från höstetinget den 2 oktober 1622 i Heda. Då klagade Per Skomakare, en borgare i Vadstena till Sven i Narbäck om en *bryggekittel.* Den hade Måns Kålstock i Kärr, hans hustrus förra man för några år sedan köpt av några tjuvar i Vadstena.

Tjuvarna, Barbrå Hans och Gunnar i Kasta i Dahls härad bekände sitt tjuveri. De hade stulit denna kittel från Per Skomakare, och sålt till Måns Kålstock, såväl som mycket annat.

Så eftersom Sven i Narbäck har tagit Måns Kålstocks änka till sin hustru dömdes han att betala kitteln och det övriga tjuvgodset.

Av denna dombok får vi veta att Sven i Narbäck gift sig med Måns Kålstocks änka i Kärr och att Måns köpt stulet gods av tjuvarna. Målet uppkom även vid tinget 1623 och då blev Jon Persson i Kasten i Dahls härad tilldömd femton lod silver från Sven i Narbäck. Det var värdet av det som tjuvarna hade stulit och Måns Kålstock möjligen fått del av.

Under 1630-talet och 1640-talet hittar jag inget i domböckerna om Narbäck. Vi får då se vad jordeböcker och mantalslängder kan berätta.

I en mantalslängd från 1631 möter oss återigen Sven och Lasse. Sven hade *tre hästar, en oxe, en stut, tre kor, två kvigor, fem får, åtta getter och åker till tre tunnors utsäde. Lasse har två hästar, en stut, två kor, en kviga och tre tunnors utsäde.* Det tycks vara så att dessa två, Lasse och Sven har

delat på gården. Därefter har Lasse tydligen lämnat jordelivet. Sven står ensam kvar som skriven för Narbäck. Sven heter Månsson i efternamn. Detta framgår av en militär längd från 1648.

Mantalslängd från 1645 visar att det fanns två mantalsskrivna i byn. Åren 1658 och 1659 upplyser en jordebok och en mantalslängd att i Narbäck bor Sven Månsson med hustru Kerstin samt änkan. Vi kan fråga oss om det möjligen är Lasses änka som fortfarande lever. Sven Månsson hade då också en son B och en dräng.

Vid vintertinget 1652 i Gränna, då bygden hörde till Visingsborgs grevskap, meddelades att Jonas Svensson på Narbäcks plats har flyttat åt Östergötland och han kunde därför inte fullgöra sin utsatta laggång om den skuld som Måns Haborsson på senaste ting påtalade.

Vid hösttinget den 11 september 1655 i Gränna framkom att Jon Larsson i Narbäck såväl på egna som på sina syskons vägnar *sålt sin faderbroders, Per Nilssons i Uppgränna, alla de delar de uti halva Dagsagården i Uppgränna för 20 riksdaler, och bekommer Måns Haborsson i Uppgränna Skata-Pers söner D--- och Nils med deras syster hava bekommit för en systerdel, var fjärde för i halva gården oxe om sju ??.*

Vid sommartinget i Gränna den 9 juni 1656 anklagades Jon Larsson i Narbäck för det han *hade mökränkt Ingrid i Möleskog, född av äkta säng, och vill henne intet äkta, sakfältes till 40 daler*

Vid samma ting klagade Anders i Öninge till Jöns i Hårstorp om att denne stulit en kappa och en skinnkjol från honom. Detta hade skett när han låg drucken och sov i Narbäcks gatugård under uttågen. Nämnden ansåg att stölden inte gick att bevisa. Anders i Öninge fick skaffa flera bevis. Här ser vi att Narbäck också var gästgivargård. Vi återkommer till detta lite längre fram.

Vid tinget 1657 klagade Jon i Narbäck till Arvid i Möleskog (Målskog i Gränna socken) för det han slog honom med ett yxhammarslag och högg honom ett hugg i huvudet. Därför sakfälldes Arvid i Möleskog för köttsår till sex daler och för blånad till tre daler efter kapitel 10 i Sårmålabalken med vilja. Jon klagade också till Per i Möleskog för det han slog honom en blånad. Så sakfältes Per i Möleskog till tre daler i treskiftes efter samma kapitel.

Vid tinget 1657 pålades Jon i Narbäck betala Ingrid Månsdotter i Målskog allt det som på loven återstår, nämligen *snörliv och huvudkläde, det han godvilligt lovade efterkomma.*

Vid tinget 1657 blev det fråga om var gränsen mellan Östergötlands och Jönköpings län gick. Särskilt gällde detta mellan Ödeshögs och Adelövs socknar. Frågan uppstod sedan Lars i Södra Bråten och Nils i Smedstorp i Ödeshögs socken klagat till Per i Folkarp i Adelövs socken om en fälla Per skulle ha huggit in på deras mark. Per i Folkarp svarade att han inte kan veta om det är ett stycke över sockengränsen.

Klagandena framkallade då Bengt i Havrekullen vilken efter avlagd ed vittnade att *sockenskillnaden går i Narbäcken, Tykaberg, Blåhall, Rösten, Seglarö och Bråtaro. Samma fälla är nordan Rösten in på Ödesiö sockens ägor. Håkan i Vantekulla hade samma tal. Nils i Bråten vittnade att för*

åtta år sedan höll bägge socknarna grannasyn på samma skillnad, då landet samma rågång hade,

Jöns i Angseryd klagade vid tinget 1659 till Jon i Porsarp om en oxe som Jon lejt ut till honom men som Jöns inte kunde göra sitt vårarbete med. Jon svarade att Jöns kört oxen och att andra i Narbäck också kört oxen. Jöns ålades att betala oxen till Jon.

Tore i Kulhult klagade vid hösttinget i Gränna 1662 på en svedja som *Per i Tällekullen fällt vid Kulhults hägn och gärdesgård och menade sig vilja behålla dem. Per i Tällekullen svarade att innan Kulhult blev skattelagt hade han huggit svedjeland åt Jöns som då bodde i Tällekullen. Därför menade Per att Kulhult inte får hugga svedjeland på samma skog eftersom Kulhult är ett avgärda hemman och nyligen skattelagt. Tore i Kulhult påstod att Kulhult tidigare haft svedja på samma plats och framkallade som vittne Lars i Glasfall, en man över 60 år.*

Han berättade att för 50 år sedan hade Anders i Tällekullen en svedja på den platsen. Kulhult var då endast ett oskattlagt nybygge eller backstuva och hade sitt mulbete ihop med Tällekullen, dock inget hygge, men för 26 år sedan hade Jöns som då bodde i Tällekullen ett svedjeland på den tvistiga platsen. Med lov och sämja hade då Olof i Kulhult haft något litet med i samma svedja. Nämndemännen Sven i Narbäck och Nils i Bråten berättade att Kulhult var skattlagt för 26 år sedan. Rätten dömde Kulhult att endast med Tällekullen, som är odalhemman i skogen, åtnjuta den rättighet som Byggningabalken 40 Cap. tillåter avgärda hemman.

Detta handlade om Kulhult men Sven i Narbäck var kallad som vittne. Han hade minnen från 26 år tillbaka i tiden. Sven var alltså i farten redan i mitten av 1630-talet. Han var också gästgivare från mitten av 1640-talet, se nedan.

Vid hösttinget i Gränna den 19 september 1666 presenterade Sven i Narbäck en attest av hauptmannen Lars Jonsson på Visingsborg. Av den framgick hur Sven i Narbäck och Joens änka i Holkaberg, hustru Elin, hade kommit överens om gästgiveriet. Det hade sedan 1654 hållits i Holkaberg, med alla de friheter som Holkaberg i egenskap av gästgiverihemman i 12 år åtnjutit. Änkan hade förklarat sig inte kunna uppehålla gästgiveriet ensam. Överenskommelsen innebar att Sven i Narbäck såsom förut, medan hans svåger Joen i Holkaberg levde, skall skjutsa alla vägfarande söderifrån och änkan i Holkaberg skjutsa alla som kommer norrifrån.

Änkan i Holkaberg hade nu genom sin unge fästman begärt att få behålla gästgiveriet ensam. Hon var således icke längre benägen att hålla deras tidigare överenskommelse. Sven i Narbäck var besvärad häröver, eftersom han i *över 20 års tid i svåraste tider och på de djupaste vägar svarat för de vägfarandes förplägnad och fortkomst och använt stora kostnader och möda*. Om detta vittnade Per i Krokek, Håkan i Kleven och Joen i Porsarp att Sven *haft halva gästgiveriet och mycket därpå kostat, samt intygar det vara omöjligt för Holkaberg ensamt när mycket folk reser, uppehålla gästgiveriet utan hjälp av Sven.* Häröver fick Sven tingsbevis.

Vid hösttinget i Gränna 1666 klagades på alla nya inkräktningar *i Öboskogen mellan Narbäcks lid och Qvistens lid, samt gamla*

Allmänningevägen vid sjön Vättern som icke är av urminnes hävd. Gärdesgårdarna skall i forna och gamla ställen insättas och sedan hållas och vara laga skillnader mellan de hemman som är belägna här, samt Öboskogen, att åboarna å samma hemman eller uppgrännabor ingalunda, vid laga böter skola eller må gärdesgårdar utlägga. Jämväl förbjudes allt svedjande på öboskogen, vid förlust av arbetet och laga böter såsom för åverkan gjord på annan mans ägor. Dessa förbemälte hemmans och uppgrännaboars urminnes hävd och rättigheter uti en och annor måtto alldeles oförkränkt och förbehållen vara. Detta var inte precis lättläst, men kanske förstår vi ändå innebörden i stort.

Efter 1675 är Sven Månssons söner, Arvid och Per ägare och brukare i Narbäck. Arvid är inte omnämnd efter 1690. Han gifte sig och flyttade till Erstorp, men dog strax därefter. En annan son, Anders Svensson, var bonde i Hårstorp. En annan släkttråd gick till Stavreberg, en släkttråd gick till Bankaby och en till Svenstorp i Heda. Troligen var också Håkan Svensson i Stava också en son till Sven Månsson.

Vid sommartinget i Gränna den 10 juni 1667 förbjöds Nils i Holkaberg att skjutsa vägfarande och resande som kom söderifrån. Greve Brahe hade förbjudit detta i brev den 30 januari och 10 mars 1667. Härav förstår vi att tvisten mellan Holkaberg och Narbäck om gästgiveriet fortsatte. Änkan i Narbäck skall ha halva gästgiveriet anges det. Härav förstår vi också att Sven i Narbäck är död och det blir änkan och söner som skall ta över.

Den 27 oktober 1668 hölls extra ting i Gränna. Ett dråp hade skett på landsvägen vid Alboga söder om Gränna. Där blev bonden Bengt Gunnarsson från Skäxbolet och hans son, Lars Bengtsson, överfallna när de kom ridande på hemväg från Gränna marknad. Förövarna kom undan på landsvägen norrut.

Nämndemannen Anders i Hårstorp kunde berätta att Jon i Narbäck sett tre personer, unga drängar, på väg norr ut. Dessa tre unga drängar hade också *lånat hus* vid gästgivargården i Narbäck. Drängen Arvid Svensson i Narbäck hade sett en av dessa tre personer, blodig om högra handen och upp till armbågen. Han hade på sig en svart vadmalsjacka, som varit nedsölad och oren. Denne uppgav också att hans häst hade stupat.

Arvid Svensson uppgav sig icke ha känt igen denna person eller hans sällskap. En soldat från Ödeshögs socken som samma natt låg i Narbäck kunde möjligen ha upplysningar att lämna i saken. Det framkom också att en av de resande kan ha haft sitt tillhåll i Boeryd i Åby socken. Tingsrätten hade inte mer att nämna i denna mörka sak just då. Målet uppsattes därför till rannsakning vid nästa ting.

Vid tinget den 7 november visste man vem dråparen var. Om själva händelsen framkom att bonden Bengt Gunnarsson kom i sällskap med sin son Lars Bengtsson. Vid Alboga bro slogs han för bröstet av en obekant person utan det ringaste tilltal, så att han stupade i gatan. Det var mörkt. Då ingrep hans son, Lars Bengtsson till faderns försvar. Han kastade den obekanta personen till marken under sig. Den obekante bad att få komma lös och lovade att inte skada dem.

Men när han blev lös gav han Lars ett sting i bröstet, ett sting i huvudet med en kniv att Lars nedföll död. Dråparen begav sig strax på flykten. Bengt Gunnarsson uppgav att han inte visste varifrån dråparen kom eller vart han for.

Dråparen flydde åt Östergötland. Grevskapets profoss, Johan Larsson fick den 31 oktober om aftonen fast på den eftersökte. Dråparen hette Peder Trulsson och var från Norrby i Högby socken, Göstrings härad. Han var född i Småland, i Linneryds socken men hade tjänat några år i Östergötland.

För en tid sedan var han i Småland och hade med sig i sällskap på återresan två personer från Sunnerbo härad, Peder Nilsson och Nils Larsson. De hade druckit i Hultarp, Skärstads socken, den 19 oktober på aftonen.

De följdes sedan åt på vägen åt Gränna. Peder Nilsson och Nils Larsson blev något efter hos sina hästar på vägen upp mot Alboga bro. Peder Trulsson tillstod att han med en påk stött Bengt Gunnarsson så att denne föll av hästen. Sonen, Lars Bengtsson, tryckte ned Peder Trulsson mot marken. Han blev sedan uppsläppt och då gav han Lars Bengtsson ett sting med en kniv i armen, nekar till att ha skadat honom till livet. Dråparen har därefter gått skogledes till Reaby, där hans bägge medföljande kom ifatt honom.

Hans *bägge saltbröder och följeslagare* gav till dådet varken råd eller samtycke. De följdes sedan åt upp till Östergötland. Klaganden påstår *att dråparen för sitt begångna överdådiga dråp och övervåld ute på stora landsvägen måste efter lag straffas.* Svaranden häremot *till sin undskyllan efter varjehanda lindring, förskoning eller benådning har intet att invända, sägande sig skola förstå vad han förmedelst sin överdådighet har förtjänt*.

Tingsrätten beslutade att *eftersom Peder Trulsson utan någon orsak, icke endast överfallit Bengt Gunnarsson och även hans son Lars Bengtsson, som rättmätigen försvarade sin fader, onödd och alldeles oträngd med kniv dräpt och ihjälskurit honom, har sedan dråparen kort därefter fängslats och framställts inför rätten.*

Tingsrätten kan därför icke värja dråparens liv, utan dömdes Peder Trulsson att giva liv för liv. Dock skall hans Höggrevliga Nådes Högborna Herr Per Brahe, greve till Wisingsborg, Sveriges Rikes Råd och drotz denna tingsrättens dom underställt.

Jag vet inte ännu vad greve Brahe beslutade i denna sak. Svaret finns i Landsarkivet i Vadstena.

Vid vintertinget i Gränna den 11 mars 1670 framträdde Arvid Svensson i Narbäck och beskyllde Mårten Larsson i Björstorp, Adelövs socken, för att ha stulit en stut i Narbäck förra hösten vid Britamässotiden. Mårten hade sedan slaktat stuten och kastat huden och talgen när stölden uppenbarades.

Mårten Larsson hade frivilligt erkänt stölden inför profossen Johan Larsson och Vigsten i Glassås. Stuten hade stulits i Lakarps gärde den 6 oktober 1669. Mårten har icke förut varit känd för tjuvnad. Stuten värderades till 20 daler silvermynt och Mårten dömdes att böta 3-dubbla värdet.

Peder i Kopparp framkom och sade sig ha gått i fullkomlig borgen för de böter som hans svåger Mårten Larsson ådömts. Peder skulle således betala stuten men vid tinget fyra år senare påstod sig Arvid i Narbäck ännu inte fått

betalt. Tingsrätten pålade därför Peder i Kopparp att före midsommar betala skulden, vid vite.

På landsvägen mellan Narbäck och Holkaberg hittade Peder Björnsson i Kopparp den 15 januari 1674 en stickvärja. Den inlämnades till tinget. Under tre ting upplystes om fyndet men ingen ägare anmälde sig och vid tinget den 9 februari 1675 tilldömdes Peder Björnsson hittelön. Värjan värderades till sex daler silvermynt och därav skulle Peder erhålla två daler. Värjan överlämnades till hans Höggrevliga Nåde, Riksdrotsen.

Arvid Svensson i Narbäck

Arvid Svensson var son till Sven Månsson och Kerstin Pedersdotter i Narbäck. Hans äldre bröder, Anders, Håkan och Bengt, hade förmodligen lämnat föräldrahemmet i Narbäck när Sven Månsson avled i slutet av 1666 eller i början av 1667. Tre bröder var då kvar hemma i Narbäck, Arvid, Peter och Jon.

Arvid fick då rollen att ta över gården i Narbäck och även halva gästgiveriet. Arvid var gift men hustruns namn är icke känt. Hustrun har troligen avlidit före 1688. Han hade dock svårt att dra jämnt med sina bröder. Det blev åtskilliga tingsbesök. Här följer en serie av utdrag ur domböckerna som visar hans kontroverser med bröderna, med modern och med grannarna.

Vid vintertinget den 9 februari 1675 i Gränna framvisades hans höggrevliga nådes brev daterat Visingsborg den 29 april 1674. Enligt detta *tillåtes Arvid Svensson i Narbäck efter sin moders död behålla halva gästgiveriet emot Holkabergs åbonde, likmätigt förra nådiga brevet daterat 10 maj 1667. Dessutom beviljas han av hans Höggrevl. Nådigt för avgående utskylder, odriven få bruka Narbäcks hemman så länge han härför förmår skatta, samt gästgiveriet behörigen uppehålla.*

Detta var direkt saxat ur domboken. Vi ser här att Arvid Svensson gått händelserna i förväg. Hans moder, Kerstin Pedersdotter i Narbäck, var nämligen ännu inte död. Dessutom var det oenigheter inom familjen. Detta framkom vid nästa ting i Gränna, den 22 april 1675, enligt följande:

Den åldriga änkan, hustrun Kerstin Pedersdotter i Narbäck, framlade inför rätten en klagoskrift emot sin son Arvid Svensson. Den innehöll att Arvid hade slagits med sin broder Peder i april. Då hade deras moder gått emellan för att skilja dem åt. Så hade också inhysesmannen Lars Olofsson i Lakarp och hustru Brita Jönsdotter i Narbäck, nu bägge frånvarande. Därvid hade Arvid stött sin moder så att hon fick en blånad i ansiktet och en på låret. Arvid nekade helt till att ha stött sin moder. Han medgav att eftersom hans broder Peder mot Arvids vilja uttog korn att ge hästarna, kom de till att slåss med varandra.

Då hade modern med Lars i Lakarp och hustru Brita skilt dem åt. Hustru Kerstin förklarade därefter att hon egentligen inte vet hur eller av vem hon fick sin blånad i ansiktet och på låret när hon tog fred mellan sina bägge söner.

Hustru Kerstin uppgav att hennes son Arvid i juli 1672 *i Narbäcksängen stött omkull henne och kallat henne vid otjänligt namn. Härtill nekade Arvid*

mycket hårt. Hustru Kerstin hänvisade till att hennes dåvarande legopiga, nu boendes i Boget i Gränna socken kunde vittna om detta. Denna kvinna, hustru Elin Fulmosdotter, var inte närvarande vid tinget. Därför kallades hon och Lars Olofsson i Lakarp samt hustru Brita i Narbäck till nästa ting.

Arvid Svensson påstod att hans äldre bröder, Anders i Hårstorp och Bengt i Stavreberg av ondska, hat och ovilja *hade uppeggat och lockat deras ålderstigna mor att påföra honom sådana beskyllningar och klagomål.* Det hade de gjort efter att de fått höra att Arvid efter sin moders död skulle få tillträda bruket i Narbäck och fri från skatter besitta detta hemman samt åtnjuta halva gästgiveriet med Holkaberg.

De hade då inbillat sin moder att om hon på något sätt kunde bringa Arvid uti olägenhet och på obestånd skulle hennes yngsta söner få behålla hemmanet efter moderns död.

Härtill nekade Anders och Bengt, men Arvid försökte bevisa sitt påstående. Han hävdade att hans bröder varit på Visingsborg två gånger i år och försökt få hans höggrevliga nåde att återkalla beslutet.

Av domböckerna framgår att Arvid hade svårt att dra jämnt med sin hemmavarande broder, Per Svensson. Per hade klagat inför tinget 1675 att hans broder Arvid använt skällsord mot honom. Tingsrätten pålade då Per att bevisa detta på nästa ting, *om han så gitter*. Vid tinget samma år sattes också vite mellan Arvid och Per i Narbäck samt Bengt i Stavreberg, Anders i Hårstorp och Håkan i Stava, att *vilken den andre i ord eller gärningar kväljer skall ha förbrutit 40 daler*.

Vid tinget den 27 september 1675 i Gränna upptogs målet mellan Kerstin Pedersdotter och hennes son Arvid. Hon hade påstått att Arvid tillfogat henne en blånad i ansiktet och en på låret. Arvid nekade även då till denna anklagelse. De åberopade vittnena, Lars Olofsson i Lakarp, hustru Brita i Narbäck och hustrun Elin Fulmosdotter var inte heller då närvarande. Det var inte heller hustrun Kerstin i Narbäck. Men i en skrift uppgav *hon att hon själv var vållande samt att hon väl åsämjas med sin son Arvid.*

Vid tinget i Gränna den 1 februari 1676 togs trätan upp igen. Rätten konstaterade att änkan hustru Kerstin Persdotter anklagat sin son Arvid för att han *med stötande och annan otidighet förhållit sig mot henne, både i april förra året som också i juli 1672.* Arvid nekade alldeles. Flera vittnen har hörts inför rätten, nämligen hustru Elin Fulmosdotter i Boget, Lars Olofsson i Lakarp och hustrun Brita Jönsdotter i Narbäck.

Vid tinget den 29 maj 1676 tog rätten för fjärde gången upp målet. Frågan var varför Kerstin Pedersdotter i Narbäck beskyllt sin son. Hon hade nu via komministern i Ödeshög uppgivit att hon *av hastig obetänksamhet, långsam sjukdom och ålderdoms svaghet beklagat sig*.

Länsmannen Peder i Bankaby hade efter Rättens befallning befallt Lars i Lakarp och hustru Brita i Narbäck att inställa sig och vittna i saken. De skulle ha god kännedom om vad som hänt. Men de hade svarat att de inget vet i saken.

Rätten beslutade därför att Arvid Svensson icke kunde tilltalas, såvida icke högre och bättre skäl skulle framkomma. Så slutade familjeträtan för denna gången.

Gästgiveriet var även fortsättningsvis en orsak till träta mellan Narbäck och Holkaberg. Vid tinget den 29 maj 1676 förbjöds Nils Bryngelsson i Holkaberg vid 40 daler silvermynt, att tillfoga Arvid Svensson något förfång och intrång i hans gästgiveri.

Något klagomål ytterligare hade tydligen förekommit mot Arvid Svensson i Narbäck. Rätten förkunnade därför att om någon kände till att Arvid på *varjehanda sätt sig förgripit eller otillbörligen förhållit, den ville sådant angiva*. Men både nämnden och tingsallmogen kunde ge Arvid Svensson goda vitsord.

Om vi nu har tröttnat på att läsa om gästgiveriet måst vi ändå ta med detta ytterligare något. Vid tinget den 8 juni 1677 beklagade sig Arvid Svensson i Narbäck över Nils Bryngelsson i Holkaberg för att denne gått emot Riksdrotsens brev av den 29 april 1674. Mot det förbud vid 40 daler straff hade han åtskilliga gånger skjutsat vägfarande som kom söderifrån.

Bryngelsson uppgav sig inte kunna råda för detta emedan de vägfarande redan farit förbi Narbäck och till Holkaberg. Då ville de inte vända tillbaka till Narbäck. Han tillstod att han för fem veckor sedan, mot förbudet, skjutsade välborne Tresbjörns fora, förutom flera. Han bekände också att han inte endast skjutsat med sina egna hästar utan också med sina grannars hästar från Stava och från Munkeryd.

Rättens resolution blev att Nils Bryngelsson i Holkaberg skall plikta 40 daler, med varning att han inte framdeles skall göra så.

Tydligen förekom något mera än bara resonemang mellan Arvid i Narbäck och Nils i Holkaberg. Vid tinget 1677 dömdes Arvid *för löchtande emot Nils i Holkaberg* till 12 öre i böter efter Tingsmålabalkens 43 kapitel. Vad ”löchtande” är för något kan vi bara gissa.

Vid samma ting förklarade Nils Bryngelsson att vägfarande skyr Narbäcks gästgivargård och inte vill dit, eftersom de där mister sina saker. Han pålades därför att på nästa ting bevisa detta påstående. Tingsrätten förbjöd samtidigt Arvid i Narbäck vid 40 daler i vite att tillfoga Nils i Holkaberg något intrång i sitt gästgiveri, sålunda att han utan hans vilja skjutsar någon vägfarande som kommer norr ifrån.

Vid höstinget den 28 september 1677 anklagades Nils Bryngelsson i Holkaberg för äreröriga skällsord mot Arvid i Narbäck.

Håkan i Krokek fälldes 1678 för att ha givit Jon Svensson i Narbäck en blånad till tre daler i treskiftes.

Vid tinget i Gränna den 1 mars 1678 *förordnades befallningsmannen Anders Skog, länsmannen Peder Andersson i Bankaby, Måns i Erstorp, Jöns Nilsson i Uppgränna samt Peder i Tällekullen att den 26 mars 1678 att lagligen jämka ett tvistigt arv mellan avlidne Sven Månssons och hustrun Kerstin Pedersdotters samtliga barn och arvingar.*

Stridigheterna mellan Arvid Svensson i Narbäck och Nils Bryngelsson i Holkaberg hade av allt att döma fortsatt. Vid vintertinget 1678 den 1 och 2 mars i Gränna framlämnade pastorn i Åby, Eschillis Fabricius en förlikning av den 24 februari 1678 mellan de båda parterna efter *de långa stridigheter*

som varit dem emellan. Förlikningen stadfästes inför rätten med parternas handslag.

Denna förlikning tillkom på *hans höggrevliga nådes högborne hr Riksdrotsens hr greve Per Brahes* skriftliga befallning till pastor Eschillus Fabricius.

Hustrun Elin Andersdotter i Gyllinge Hybbeln hade krävt Arvid i Narbäck på två par oxar, en gryta, ett silverstop, två silverskedar och en vadmalsklädning samt 10 daler i ryttarlön. Detta hade hennes son, ryttaren Bengt Nilsson lämnat till Arvid i förvaring när han för två år sedan reste till Skåne. Arvid var då skyldig honom ryttarlönen. Arvid i Narbäck förnekade all skuld och eftersom Elin Andersdotter inte kunde bevisa något friades Arvid i Narbäck av rätten.

Vid tinget i Gränna den 23 september 1678 anklagades drängen Erik Björnsson i Narbäck för att han mökränkt Karin Svensdotter i Narbäck. Hon var *född av ärliga föräldrar och laggillt säng*. Konan erkände frivilligt att hon haft lägerskap med drängen i snart ett halvt års tid. Hon hade fött barn i maj 1678. Hennes målsman var Håkan Svensson i Stava. Drängen nekade först att gifta sig med henne.

Han övertalades så att han *frivilligt med handsträckning till henne och hennes målsman sade sig vilja gifta sig med henne om hans morbroder Tore Larsson i Kulhult medgav detta.* Om Erik Björnsson kommer vi längre fram att läsa mera.

Vid samma ting beklagade sig gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck över den svåra missväxt han i år haft på säd. Han kan inte längre försörja sig och sitt husfolk och än mindre lämna vederbörlig förplägnad till vägfarande. Han ville därför ha möjlighet att upphandla sig spannmål för gästgiveriets räkning. Peder i Tällekullen, Måns i Erstorp samt grannarna Måns i Kopparp och Jon i Porsarp intygade Arvids uppgifter. Det tillades att denne är gästgivare utmed den stora stråkvägen. Det framgår också att missväxten orsakat brist på utsäde och att åkrar var osådda och beväxta med ogräs.

Vid tinget den 24 mars 1679 i Gränna levererade Arvid i Narbäck inför rätten en daler kopparmynt till Anders i Haddåsen för ett silverbälte om 15 lod som Arvid i *Anderses* samtycke fått i betalning av Peder i Kopparp.

Bengt i Stavreberg, Håkan i Stava samt Arvid och Peder i Narbäck hade hösten 1678 givit Måns i Kopparp sex daler silvermynt i resepenningar. Måns skulle på sina egna och på deras vägnar resa till Stockholm för att anhålla av riksdrotsen förlängning på deras friheter från rustningarna år 1676. Detta medförde dock inte något för dem positivt resultat. Därtill lär greven sagt att Måns i Kopparp skulle återleverera dem de resepenningar de utgivit.

Måns i Kopparp berättade att han på deras begäran reste till Stockholm och där gjort det bästa han kunnat. Måns kunde själv icke råda över att hans ansökan blev avslagen. Han blev själv i detta ärende olycklig och har haft lika stor möda och kostnad uti den långa resan. Han menade att hans Grevliga Nåde icke hade lämnat honom ohörd.

Rätten beslutade att Måns kunde behålla pengarna.

Vid sommartinget den 27 maj 1679 i Gränna beslutades att gästgivaren i Narbäck för Kronans skjutsfärder fritt skulle få åtnjuta hemmanet Lakarp. Detta hemman Lakarp skulle icke besväras med andra skjutsresor och styckebesvär, *utan skäligen förskonas, med mindre högsta nöden sådant fordra skulle.*

Vid tinget 1680 stod *löskekonan* Ingeborg Mårtensdotter från Aleryd i Åby socken inför rätten. Hon hävdade att den ogifte skomakaren Måns Petersson från Smedstorp haft lägersmål med henne i Porsarp 14 dagar före midsommaren 1678. Hon födde sedan barn 14 dagar före vårfrudagen i fastan 1879. Skomakaren förnekade detta lägersmål.

Han tillstod dock att han vid samma tid som *konan* blivit havande, varit i Porsarp under fyra nätter, men icke legat i samma stuga som *konan. Konan* förlitade sig på hustru Karin Jonsdotter i Narbäck samt pigan Margareta Bengtsdotter i Mark, och skomakarepojken Måns Pedersson i Smedstorp. Läs mera om detta under Porsarp.

Borgaren Lars Jonsson i Jönköping hade hösten 1679 lämnat 10 daler silvermynt till Arvid Svensson i Narbäck för att denne skulle köpa spannmål i Östergötland efter markegångstaxa. Arvid hade lovat honom att leverera säden i Jönköping men sedan hade Arvid inte avhörts. Lars Jonsson krävde därför vid tinget 1680 att få pengarna tillbaka.

Arvid Svensson i Narbäck berättade att det varit svårt att köpa säd men att han hade köpt men att han av egna medel fått tillägga sju daler silvermynt. Han kunde nu leverera säden om så önskades. Rätten dömde Arvid i Narbäck att återbetala pengarna till Lars Jonsson samt därutöver också 24 öre för hans besvär.

Vid tinget i Heda den 20 januari 1680 hade gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck instämt Per Bengtsson i Jättingstad rörande en skuldfordran. Per Bengtsson förnekade skulden men rätten fastslog att han skulle betala skulden.

Vid tinget i Heda den 16 september 1681 hade länsmannen Harald Arvidsson instämt Isak Svensson i Kroxeryd för det att denne sönderskjutit krögaretavlan i Narbäck. Han dömdes att böta tre daler.

Vid samma ting varnades allmogen för att utföra skjutsningar eller på annat sätt inkräkta i den verksamhet som gästgivarna i Narbäck och Holkaberg hade att sköta. Det var de båda gästgivarna själva som vid tinget klagat över intrång i deras verksamhet.

Vid höstinget den 17 oktober 1687 klagade gästgivaren Nils Bryngelsen i Holkaberg. Hans klagomål gällde att *åtskilliga grannar och särskilt åboarna i Narbäck säljer öl samt förplägnad vid skjutsningarna.* Detta medför skada för honom som förordnad gästgivare.

Därför upplästes Gästgivareförordningen vederbörande till efterrättelse, vid förbud, vid 40 daler silvermynt *det ingen må understå sig att däremot inkräkta, skolandes han allena vara förtänkt att åtminstone själv hålla åtta goda hästar för den resande, varmed han såväl till Ödeshög som till Gränna skall skjutsa, på såväl goda som onda vägar. Dessutom förordnas det honom att till hjälp under gästgiveriet ha Stava slottskronohemman och Porsarp. Dessa hemmans åboar böra när de av gästgivaren blir tillsagda*

och anvisade icke undandraga sig att befordra den resande vid plikt av 40 daler silvermynt. Som gästgivaren Nils icke har flera än dessa två hemman under gästgiveriet till hjälp, alltså önskar han att de måtte bli förskonade från kronoskjutsningar, det herr hauptman lovade.

Vid samma höstting kom för rätten generalmajorskan, fru Brita Sofia Strömbergs fullmäktige, Daniel Andersson med skriftlig fullmakt. Han klagade till Arvid Svensson i Narbäck över två hästar som fru Strömberg1685 vid sin uppresa till Stockholm lämnade hos honom i Narbäck. Det hade överenskommits att Arvid skulle lämna dem till gästgivaren i Gränna. De skulle där avhämtas av hennes bönder i Reaby.

Arvid har icke fullgjort detta utan behållit hästarna och använt dem i skjutsningarna i mer än två år. Därför yrkades att Arvid måtte betala dem med 24 daler silvermynt samt plikta för att han olovligt brukat dem, både i gästgiveriet och i åkerbruket. I detta ärende hade inkommit en skrivelse, ur vilken vi hämtar följande:

Då vi 1685 några dagar före Bartholomeidag var stadda på en resa åt Stockholm med generalmajorskan Strömberg och vi kom efter en längre dag till gästgivaren Arvid i Narbäck, där vi hade middag. Då bad fru majorskan honom mottaga tvenne hästkreatur, dem han ville ta med sig till Ödesiö, att hans gosse måtte få ta dem med sig tillbaka igen, och att gästgivaren sedan ville om söndagsmorgonen ta dem till Gränna gästgivargård, där hennes åboar i Reaby skulle hämta dem. Då lovade bemälde gästgivare att dessa hästar skulle tas med till Gränna dagen därefter, vilket jag med egen hand bekräftar.

Ytterligare två skrivelser hade inkommit från andra personer i generalmajorskans förnäma resesällskap. Vi kan konstatera att på landsvägen färdades vid denna tid åtskilligt av Sveriges societet. Hur gick det då för hästarna, och för Arvid i Narbäck i denna sak?

Arvid i Narbäck nekade helt och hävdade att påståendena måtte bevisas och att de som påstår sådant måtte plikta. Han mottog hästarna utan villkor och har aldrig lovat att sända dem till Gränna. Hästarna dög inget till. De har fått gå i Narbäck. Det blev ett stort mål av detta.

Arvid dömdes till böter för svordom. Om svordomarna rörde sig om denna sak är osäkert. Målet uppsköts därefter till nästa ting för att inkalla vittnen. De vittnen som då kallats och infunnit sig ansågs av Arvid jäviga. Det blev därför ett särskilt mål om just detta. Nils Bryngelsson i Holkaberg var ett av vittnena. Han intygade att Arvid använt sig av hästarna. Hur fortsättningen av målet gick är svårt att redogöra för. Slutet blev att Arvid fick böta för att han använt sig av annans häst.

Arvid i Narbäck besvärade sig 1688 över att befallningsmannen Skog i Kushult inte betalat honom för utförd skjuts och förtäring för ett antal personer som han beställt skjuts och förtäring för. Skog begärde att Arvid skulle visa resenärernas kvittens. Denna kvittens hade tydligen förkommit. Länsmannen sade att han sett denna kvittens och haft den hos sig någon tid. Rätten ålade Arvid i Narbäck att till nästa ting införskaffa kvittensen på nämnda skjutsar och förtäring. Saken kom upp på hösttinget men kvittensen hade inte kunnat anträffas.

Befallningsmannen Jonas Wahlberg inlämnade vid sommartinget i Åby 1689 en skrift rörande hemmanet Lakarp. Hemmanet är till hus och ägor illa medfaret. Lakarp har under åtskilliga år brukats under Narbäck och det var detta som troligen låg till grund för skrivelsen. Det blev inget beslut i målet. Det är möjligt att Lakarp här höll på att försvinna som egen gård. Det är troligt att befallningsmannen ur samhällets synpunkt och ur skattesynpunkter ville ha en uppryckning av Lakarp.

Detta var det sista mål vid rätten som Arvid i Narbäck förekom i. Han gifte sig omkring 1688-89 med Karin Jonsdotter i Erstorp och flyttade dit. Hans yngre broder, Per Svensson tog över Narbäck. Det kan tilläggas att Karin Jonsdotter i Erstorp redan 1694 är omnämnd som änka. Möjligen har Arvid Svensson dött redan före mitten av 1692. Då började nämligen kyrkoböcker föras i Ödeshög. Någon anteckning om honom finns inte i kyrkoböckerna.

Arvid Svensson i Narbäck var en ganska stridbar och processglad person. Många människor var han i process med. Han blev inte särskilt gammal. Han dog förmodligen i 50-årsåldern. Om han varit mera saktmodig hade han kanske levat lite längre?

Arvid hade en god konkurrent vad gällde antal processer och tingsbesök, nämligen Jöns Månsson i Lakarp. De levde inte samtidigt. De behövde inte processa med varandra. Det hade säkerligen givit ytterligare flera mål vid häradsrätten.

Per Svensson	1652, bonde och son till Sven Månsson i Narbäck
Kerstin Jonsdotter	----
Barn: Kerstin	1676, gift 1697 med Knut Svensson i Munkeryd
Maria	1681, gift 1705 med rusth Peter Persson i Bankaby
Karin	1686, död 1701, se nedan

Per Svensson var bonde i Narbäck efter sin fader, Sven Månsson, dock med en period där Pers äldre broder Arvid spelade en dominerande roll. Från slutet av 1680-talet var Per ensam bonde i Narbäck. Bakgrunden för hans hustru, Kerstin Jonsdotter, känner vi inte. Men hon var syster till Elin Jonsdotter i Hårstorp, gift med Per Svenssons broder, Anders Svensson. Möjligen kan vi gissa att deras bakgrund var nere på slätten, kanske Rogslösa, ty just Rogslösa skymtar ibland i handlingarna.

Dottern Karin dog 1701 och här återges anteckningarna direkt ur kyrkoboken:

Den 25 december 1701 dog Per Svenssons dotter Karin i Narbäc. Hon, sjuknade tio dagar före jul. Hon var snäll, flitig och gudfruktig i sin kristendomsfostran som fortsatte med bönen in i döden, och dog 15 år gammal.

Per Svensson dog 1 maj 1705. Han hade varit gift i 28 år och haft med sin hustru Kerstin Joensdotter 11 barn. Alla dessa känner vi inte till namn eller födelseår. Efter 1705 har vi inte så mycket uppgifter om familjen. De

är dopvittnen i bygden men i övrigt finns inte särskilt mycket känt. Kerstin Jonsdotter stod som ägare till Narbäck.

I domböckerna har jag funnit ett antal mål som handlar om Narbäck under Per Svenssons tid. Det är tvister med grannarna, olovliga ekhyggen, arvsfrågor och annat.

Vid hösttinget i Åby den 1 oktober 1691 anklagade nämndemannen Hans Rafvaldsson i Syllerstorp ryttaren Lars Jonsson i Erstorp för att denne överfallit honom i Narbäck. Hans Rafvaldsson var i sällskap med hejderidaren Staffan Christophersson samt nämndemännen Jöns Jonsson i Haningetorp och Lars Nilsson från Stubben.

De hade varit i Porsarp för att syna ett olovligt ekehygge. På hemvägen gick de in i Narbäck för att fråga om ett ekehygge i Lakarp. Där inne satt Lars Jonsson och flera andra personer. Hejderidaren skulle där röka en pipa tobak. Lars Jonsson kallade därvid Hans för en skälm och drog värjan för att hugga Hans.

Lars i Stubben fattade Lars Jonsson i armen och förhindrade hugget. Hans blev av kvinnorna i huset utryckt genom en kammardörr och gick därifrån till Holkaberg.

Ryttaren Lars nekade till alltihop. Som vittnen framkallades hejderidaren Staffan Christophersson och nämndemännen Jöns Jonsson i Haningetorp och Lars Nilsson i Stubben. Staffan berättade att när de kom till Narbäck satt där ryttaren Lars med flera andra där inne före oss.

Innan vi hade smakat något sade denne ryttare Lars något till Hans i Syllerstorp och kallade honom för en skälm, drog sin värja och skulle hugga mot honom. Lars i Stubben lyckades förhindra hugget, annars hade Hans blivit sårad.

Hans fick tag under armarna på ryttaren och de föll omkull på golvet. Vi fick dem isär och då fick kvinnfolken ut Hans genom en kammardörr. Ryttaren sprang efter men Hans gick vidare. De övriga lämnar ungefär lika uppgifter.

Lars erkände då och sade att när Per i Narbäck satt och talade med Hans om synen i Ödeshög, då sade jag: *Hans synte intet så väl där. Och då blev Hans ond*". Rätten dömde ryttaren Lars till böter.

Vi ser här hur det på den tiden kunde gå till på en gästgivargård. Vi kan anta att sprit var med i bilden.

Erik Björnsson har vi mött tidigare i denna berättelse. Han var dräng i Narbäck 1678 och hade då lägersmål med Karin Svensdotter. Han ville inte gifta sig med henne, men efter övertalning gjorde han detta. Nu skall vi möta honom igen och då var han anklagad för boskapsstölder. Jag har tagit med alla stölderna för att det då blir ett bättre sammanhang i händelserna.

Boskapsstölder

Vid tinget den 17 januari 1692 i Åby åtalade länsmannen Harald Arvidsson tjuven Erik Björnsson. Denne hade förts till tinget från Vadstena slottsfängelse. Han var misstänkt för tjuvnad såväl här i häradet som i Småland, enligt följande:

28) *inkom fältväbeln Sven Jakobsson Trana från Långliden i Gränna socken och klagade över att Erik från honom för ungefär 2½ år sedan stulit en kviga, tre år gammal, samt en häst vid sistlidna Bartholomeitid, vilken han köpt av en granne Johan Berg för sju daler silvermynt. Tjuven Erik tillstod sig ha stulit kvigan och sålt den till sin husbonde, rusthållaren Hans Esbjörnsson i Råby för 10 daler kopparmynt, men nekade helt till hästen.*
29) *Bonden Lars Månsson i Vendelstorp påstod att Erik från honom sistlidne sommar mellan pingst och midsommar stulit en nytämjd svart stut, ungefär fem år gammal. Erik Björsson bekände att han stulit den. Han sålde den sedan till sin styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, för 10 daler kopparmynt. Per Jonsson tillfrågades om han inte borde misstänkt att stuten var stulen. Per nekade till detta och sade att han sålt stuten till Per i Fagerhult för sex daler kopparmynt samt ett spann råg. Lars Månsson i Vendelstorp hävdade vidare att Erik vid samma tillfälle också från honom stulit en svartjälmet kviga, fyra år gammal, som Erik sedan sålt till Anders i Kulltorp.*
30) *Tjuven Erik tillstod också att han den tiden stulit en brun ko, som tillhörde hustru Ingiäl i Gränna stad. Denna ko gav sedan Erik till ryttmästaren på Lindekullen som städja för Tuna gård.*
31) *Lars Persson i Kvarntorp i Gränna socken klagade och sade att Erik från honom 8 dagar före sistlidna Bartholomei stulit en kviga om 2½ år. Erik erkände detta uppgav att han sedan sålt den till salig Grötters änka i Ödesiö by.*
32) *Anders Månsson i Folkarp i Adelövs socken hävdade att Erik från honom sistlidna Olofsmässa stulit en stut om tre år. Erik bekände sig ha tagit den och uppgav att den nu är hos Lars i Skog.*
33) *Så tillstod tjuven på tillfrågan att han för något mer än två år sedan stulit en vit och svartfläckig kviga från torparen Per Jonsson i Getingaryd och att samma kviga nu är skälleko i Tuna.*
34) *Bonden Bengt Andersson i Ulfsbo och Adelövs socken klagade också och sade att Erik i fjol vid Brittmässa från honom stulit en vitryggig stut om tre år, som Erik bekände sig ha tagit och uppgav att den stuten numera är till forning hos Anders i Gumby.*
35) *Hustrun Elin Jonsdotter i Graven i Adelövs socken klagade över att Erik från henne stulit en stut och en kviga, bägge rödbrokiga, vartill Erik helt nekade.*
36) *Soldaten Nils Persson i Uppgränna by uppgav att Erik från honom vid sistlidna Bartholomeitid stulit en svart kviga om fyra år. Erik tillstod sig ha stulit kvigan och slaktat den i skogen. Erik sade sig ha en fjolkalv i Tuna som Nils kan få. Nils sade sig vara nöjd därmed, eftersom tjuven inget annat hade.*
37) *Tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, förmanades allvarligen att bekänna vad han visste om sin styvsons tjuverier och om han icke varit med honom på något ställe eller kanske rått honom. Per nekade först men sedan bekände han sig gråtande att han har bedragit mig därtill. Häradshövdingen uppmanade Per att bekänna, varefter Per bekände sig ha varit med två gånger, i Vendelstorp i höstas där de stal en stut och den tog sedan Lars igen. Sedan tog de tre får hos Sven i Aleryd. Två av dem sålde de till Per i Fagerhult. Det tredje var en bagge*

och den slaktade de och tog halvparten vardera. Per nekade till att ha varit med om mera. Men han berättade att under våren i fjol kom Erik hem med en röd och vitstjärnig stut som han sade sig ha köpt av en grännabo. Men Per trodde ändå att den var stulen. Han bad Erik akta sig för sådant. Nils i Östra Haddåsen köpte stuten och sålde den sedan till Jöns i Gyllinge för ½ tunna säd och 1(skålpund?) kött. Sedan om hösten hade Erik en svart och vitfläckig kviga, som han sade sig bekommit av hustru Ingrid i Skog. Denna kviga är nu skälleko i Tuna.

Sedan inkom ock följande häradsbor och klagade över att dessa tjuvar också stulit från dem åtskilliga kreatur, såsom:

38) *Gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby klagade över att Erik Björsson från honom stulit en tjur om 2½ år, en kviga om 3½ år samt två ungfår, det ena var en bagge med hans märke under ena örat inskuret. Tjuven Erik tillstod sig ha stulit tjuren och sålt den till en borgare i Gränna vid namn Nils Schierling för 7½ daler kopparmynt. Han bekände sig också ha stulit kvigan men att länsman redan fått betalt för denna. Några får vill han inte bekänna.*
39) *Framsades åter tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor. Han förmanades allvarligt att som rätten nogsamt kan se och pröva det han stulit mera. Omsider svarade han att han för ungefär 15 år sedan ihop med soldaten Håkan i Gåsabol stulit hos salig hustrun Kerstin i Narbäck två stycken barkade hudar och fyra barkade skinn. Därav tog de hälften vardera och sedan när jag var borta kom min bror, Nils Jonsson i Stora Moliden till min hustru och tog hudar och ett skinn. Jag fick en halv tunna korn. Skinnet lät jag göra skor av.*
40) *Per Jonsson bekände också att han tillika med sin styvson Erik i Tuna i fjol somras stulit en kviga om 3½ år hos Per Gullring i Öna och nu är i Tuna, som Erik också tillstod.*
41) *Per Jonsson sade också att hans styvson Erik i Tuna tillika med Pers son Peter i Fagerhult stulit en sugga i höstas från änkan hustru Elin Jonsdotter i Tingstad, och de gödde suggan där i torpet och sedan slaktade de den och tog hälften vardera. Fläsket hängde ännu kvar i Fagerhult. Änkan hustru Elin klagade och sade att i fjol bortstals två får för henne. Hon trodde att Per Jonsson och Erik tagit dem. Per nekade helt till detta, men erkände att han från hustru Elin stulit en slipsten.*
42) *Bonden Sven Esbjörnsson i Munkeryd klagade att från honom bortstals en tre år gammal och omärkt stut sistlidna september. Per Jonsson bekände och sade att hans styvson Erik i Tuna stulit den stuten och slaktat den i Fagerhult. Huden var visst ännu kvar där, och som de bekänt för honom fick de halvparten av köttet i Fagerhult. Per Jonsson sade därefter att nu visste han intet mera.*
43) *Länsmannen föreställde Pers son Peter i Fagerhult, ungefär 20 år gammal, vilken på tillfrågan bekände att han varit med Erik i Tuna och stulit suggan från änkan i Tingstad. Han hade givit fyra kannor korn till att göda den med. Bekände också att han hade fläsket kvar i Fagerhult. Rätten uppmanade Peter att bekänna någon mera tjuvnad men Peter sade sig icke veta mera.*

44) Per Ingiälsson i Fagerhult tillfrågades om han icke varit med och stulit stuten från Sven i Munkeryd, men nekade härtill. Tjuven Erik inkallades för konfrontation med Per, eftersom Erik först icke ville medge att Per visste om stuten. Men omsider medgav han att han berättat för Per och hans hustru att han stulit stuten i Munkeryd. Sedan uppgav Erik att han också berättat för Per i Fagerhult om de två fåren som stals i Aleryd, en bagge från änkan och en fåra från Bengt och sedan det tredje fåret från pigan Ingeborg Hansdotter i Aleryd.

45) Lars Jonsson från Jusseryd klagade att denne Erik i Tuna från honom i september stulit en kviga, två år gammal. Tjuven Erik tillstod detta och sade sig ha sålt den till torparen Lars Larsson på Skogs ägor för att denne skulle föda en tjur åt honom över vintern. Torparen Lars Larsson vitsordade uppgifterna.

46) Måns Larsson i Kopparp klagade och sade att tjuven Erik för honom förliden sommar i skogen stulit en tjur om 2½ år och en kviga om tre år. Erik bekände sig ha stulit en tjur, som han sedan sålt till Per i Narbäck för fem daler kopparmynt, men nekade helt till kvigan. Per i Narbäck sade att han köpt en stut och en kviga av Erik i Tuna.

47) Pigan Ingeborg i Åeryd klagade över att Erik för henne förliden sommar mellan pingst och midsommar stulit en kviga som han sedan sålt till Per i Narbäck. Erik bekände också att hans styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor stulit ett Lockakahr från soldaten Per Alegren och sedan sålt det till Fogeryd för sju daler kopparmynt.

48) Per Svensson i Narbäck klagade och sade att tjuven Erik Björsson för honom stulit tre ungnöt, två stutar om två år, en stut om 2½ år samt två baggar. Dessutom hade han stulit tre nöt som ägdes av hans svägerska, änkan hustru Anna i Erstorp. En var en rödryggig stut om fem år och de två andra var kvigor om 2½ år. Erik tillstod tjuvnaden och sade sig ha slaktat de två ungnöten. Baggarna sålde han till Per i Vantekullen.

49) Änkan, hustru Brita Jonsdotter i Stavreberg beskyllde tjuven Erik för att han från henne sistlidna pingstdag stulit en svartbrun tjur om tre år gammal samt en röd och vit stut om 4½ år. Detta bekände Erik och sade sig ha sålt stuten till Jöns i Gyllinge för sju daler kopparmynt samt kött och en halvspann råg och en halvspan korn. Jöns sålde sedan tjuren till Nils i Östra Haddåsen.

50) Daniel Larsson i Ruskilsby klagade också och tjuven Erik erkände att han med Per i Gräsberg vid midsommartiden i fjol stulit från Daniel en rödhjälmet ko. De slaktade sedan kon och tog hälften var och kanske ligger något kvar i Gräsberg hybbeln. Så bekände också tjuven Erik att han stulit en svarthjälmet tjur om tre år från Daniel Larsson och den sålde han sedan till Jöns i Lakarp för fem daler kopparmynt. Men då var Per inte med honom.

51) Jöns Jonsson i Röjan på Holkabergs ägor klagade att Erik från honom för två år sedan bortstulit en röd kviga. Erik tillstod detta och sade den vara slaktad.

52) Jöns Månsson i Lakarp beskyllde Erik för att han från honom stulit en rödbrokig stut på 7:e året. Erik tillstod detta och sade att Hans i Råby fick den stuten och att han senare fått bort stuten på lega till Per i Skölleby. Hans i Råby visste inte om att stuten var stulen, säger Erik.

53) Knut Jönsson i Tuna som förr varit i Vantekullen tillstod på fråga att han varit med tjuven Erik till Lindekullen. De hade då med sig en ko att giva i städja.

54) Olof Jonsson i Sjögården klagade också och sade att för honom och hans far, Jon i Sjögetorp, för halftridie år sedan bortstals tvenne rödhjälmeta stutar och året före bortstals för Jon i Sjögetorp en röd kviga. Han menade att Erik och Per Jonsson tagit dessa, men Erik och Per nekade helt.
Rätten frågade om några flera hade klagomål mot dessa tjuvar. Länsman sade stort välkommen till flera som hava mist sina kreatur och egendom, när de nu får höra om dessa tjuvar. Per och Erik förmanades att bekänna någon mera tjuvnad men de nekade alldeles till mera sådant. Rättens bedömning var att alla stölder ännu icke var uppklarade och målet uppsköts till nästa ting.

Vilken avslutning detta mål fick vet jag inte. Vi kan förmoda at det blev dödsdomar. Vi kan anta att Erik Björnsson var son till Björn i Kopparp och systerson till Tore i Kulhult.

Ekar var kungens egendom. Ingen fick hugga ekar utan tillstånd. Det var många i gamla tider som fick böta för att de huggit ner någon ek, som kanske stod i eller nära en åker. Vid vintertinget 1692 anklagades Per Svensson i Narbäck av Staffan hejderidare, (skogvaktare). Per skulle bränt ned två ekar och en oxel som stod i hans beteshagar ner utmed sjön. Per medgav att träden var avbrända men att det skett mot hans vilja. Ekarna stod så långt uppe i berget och båda ekarna var ihåliga.

Den ena stod ännu kvar. Rätten beslutade uppskjuta saken till nästa ting. Då skulle man *rannsaka huruvida Per Svensson underdånigt efterlevat Kongl. Maj:ts allernådigste Placat om skogseldar, vartill Per Svensson ock nu instämmes.*

Målet uppkom vid sommartinget den 20 juni 1692. Per Svensson anklagades åter för att han för två år sedan bränt två små ekar och en oxel i sin äng uppe i bergen, *då han där skulle bränna av några små fallplåtar, och dessa trän stod där bredvid.* Kronans befallningsman Jonas Wahlberg samt länsmannen Harald Arvidsson och två nämndemän hade varit där på rannsakning. Deras hållna rannsakning avlästes, som följer:

Efter begäran hava undertecknade synat tvenne ekar och en oxel, som Per i Narbäck skall vara anklagad för, betygande först att i sådan avlägsen ort är osannolikt, att en människa med stort besvär kan komma gåendes neder till den platsen, väl 2000 alnar diametro från själva gården, neder i berget mot sjön Wetter, sedan är själva träden odugliga, alla tre är ihåliga, icke av längre båhl och som än fyra á sex alnar, icke heller tjockare än en mansperson. In summa alldeles odugliga träd av intet värde. De är icke heller huggna utan genom vådelig brand av små fälleplåtar i bergmassan, förbrända och har merendels förr varit torra.
Åby den 21 juni1692
Jonas Wahlberg, Harald Arvidsson,
Jöns Jonsson i Haningetorp och Jonas Persson i Räfshult

Härtill kunde hejderidaren icke neka. Av dessa skäl blev Per Svensson i detta mål frikänd. Men Staffan Hejderidare gav sig inte. Han kom igen.

Vid hösttinget den 3 oktober 1693 anklagade Staffan Hejderidare honom på nytt om olaga ekehygge. Då för att han huggit ner en färsk ek på sina ägor. Nämndemannen Joen Joensson i Ödesiö som synat samma ek säger det var en färsk liten ek. Per säger att han inte huggit den. Han visste inte heller vem som huggit den. Rätten prövade skäligt det bör Per Svensson i Narbäck betyga sig med sexmannaed på nästa ting att han eller hans folk inte huggit denna ek.

Vid vintertinget den 17 februari 1694 inställde sig Per Svensson i Narbäck med sina edgärdsmän, som var 1) Jon Nilsson i Öjan, 2) Måns Persson i Smedstorp, 3) soldaten Måns Larsson Pors, 4) Bonden Nils Jonsson i Porsarp, 5) rusthållaren Lars Jonsson i Erstorp. Alltså avlade huvudmannen Per Svensson *sitt sacramentum veritatis och de andra som edgärdsmän Juramentum Credulitatis, således Per Svensson friad.*

Mellan Narbäck och Lakarp uppstod 1690 en tvist om en utmark, belägen mellan byarna Holkaberg, Narbäck, Lakarp och Kopparp. Rätten beslutade att en syn och därpå rannsakning skulle hållas. Målet var uppe flera gånger på tinget men fick uppskjutas. Det var inte ovanligt vid denna tid att gränsen mellan byarna var oklar, särskilt när det gällde utmarkerna. Åkermark var man noga med och då rådde inga oklarheter. Per Svensson i Narbäck hävdade att *skogsparken* hörde till Narbäck men Jöns Månsson i Lakarp hävdade motsatsen.

Vid sommartinget den 4 juni 1694 hade befallningsmannen Anders Folling instämt rusthållaren Per Svensson i Narbäck som gällde nämnda skogspark. Befallningsmannen visade häradshövdingens skriftliga förbud av den 24 oktober 1690 på den förbjudna skogsparken.

Jöns Månsson i Lakarp påstod att Per Svensson kört hem hö från den förbjudna skogsparken. Rätten dömde Per i Narbäck till böter för åverkan på skogsparken.

Jöns Månsson i Lakarp anklagade vid samma ting Per Svensson i Narbäck för resterande husröta i Lakarp. Per och hans broder Arvid hade i många år *efter deras saliga föräldrar* brukat Lakarp. En husesyn av den 15 november 1684 visade på 67 daler silvermynt. Per Svensson i Narbäck svarade att de sedan husesynen gjort åtskilliga reparationer på Lakarp. Han uppgav också att Jöns Månssons fader, Måns i Kopparp, hade lovat att om hans son Jöns finge Lakarp skulle han aldrig tala om någon husröta. Måns i Kopparp nekade till detta löfte.

Per i Narbäck inlämnade en attest given av Tor i Kulhult. Den visade att Tore i Kulhult hört Måns i Kopparp lova att om Måns son finge gården i Lakarp skulle han aldrig tala på husrötan. Även Jöns i Börstabol, Arvid i Tällekullen och Tyres i Stora Krokek instämde häri. Tyres i Stora Krokek och Per i Angseryd uppgav också detta. Men Måns nekade ändå därtill, sägandes att de två sista är släkt med Per Svensson. Tore i Kulhult tillstod sin underskrift på attesten, men Måns nekade fortfarande. Omsider förliktes dessa parter så att Per Svensson godvilligt utlovade att betala till Jöns i Lakarp för den återstående husrötan med 20 daler silvermynt.

Vid tinget den 2 november 1696 anklagades åtskilliga bönder som försummat röjningen på jägarplatser på Omberg. Länsmannen yrkade därför att Jöns i Rossholmen, Måns Ryttare i Lilla Krokek, Tyres i Stora Krokek, Per Svensson i Narbäck och Jon i Öjan skulle böta för detta. Vad rätten tyckte har jag ingen uppgift om.

Vid tinget den 10 februari 1697 inkom Per Svensson i Narbäck för rätten och anklagade Jöns Månsson i Lakarp och hans fader Måns Larsson Kopparp för några äreröriga smädes- och skällsord. Det var mycket som framkom i detta mål. Jöns Månsson och Måns Larsson påstod med hjälp av en attest att Per Svensson stulit en ost av en resande. Den resande ville inte själv påstå något sådant. Hur osten försvunnit var okänt.

Per Svensson berättade vid tinget att hans hustru och flickor hindrats av Jöns Månsson på deras väg till kyrkan. Det blev en infekterad process. Flera vittnen hördes och det framkom att sämjan mellan människorna i Narbäck och Lakarp var dålig. Ändå försökte de nog från båda håll att hålla tillbaka aggressionerna. Målet omfattar många sidor i domboken. Målet slutade med att båda sidor dömdes till böter. Men målet blev inte riktigt klart. Det skulle återkomma.

Vid tinget den 11 februari 1697 inlämnade bonden Jon Svensson i Brännåsen i Hogstads socken en böneskrift riktad mot sina bröder och syskon med i korthet följande innehåll:

Även om jag förmodat att mina syskon hade mot vänlig och kärlig ansökning gjort mig ledig från det käromål jag på senaste ting emot dem androg, medelst något förfallet arv och annan skuldfordran måste jag dock än ytterligare besvära den lovliga tingsrätten med denna min ödmjuka böneskrift i den säkra förmodan att gunstigt bliva upptagen i så är sakens beskaffenhet som följer:

1) *när min fader dog uti mina omyndiga år var där mycket vacker egendom så uti contante penningar som boskap och annan husgeråd, varav jag icke fått den ringaste nytta eller fördel, jämte därefter daglig tillökning medelst gästgiveriet inflöt, men ej kan veta vem sådant förött, utan jag påstår att mina bröder som egendomen efter min salig fader sig emellan delte efter godtycke måtte uppvisa ett viktig inventarium.*
2) *Har Arvid Svensson tagit i husröta på Narbäck och Lakarp åttetio dal. kopparmynt, och Per fyratio till Lakarp, sedan de tagit en stuva av Lakarp och flyttat till Narbäck på andra delen, och det efter någon föregången syn och dom, och hur Arvid dessutom brukade hela huset öster om lång tid sig till nytta.*
3) *Påstår jag att min svägerska, hustru Karin i Erstorp måtte mig ersätta vad min broder, salig Arvid Svensson så av de ringa mig tillfallna arvspartsdelar som annan privat skuldfordran skyldig är, marken, stufvan, item en klädeskappa varuti jag hälften ägde, 14 dal silvermynt, som han av mig fått att till sin nytta och husbildning köpa spannmål med, varav jag ej någon betalning till dato åtnjutit.*

Vid sommartinget den 17 maj 1697 skedde förlikning mellan Karin Jonsdotter i Erstorp och hennes svåger Jon Svensson i Brännåsen i Hogstad. Det var krav som han hade hos hennes man, avlidne Arvid Svensson från

Narbäck, som också var Jons broder.

Kraven bestod dels av lånta penningar, 14 daler silvermynt, dels ock åtskilliga andra saker, förutom det tvistiga silverbältet. Det avgjordes på senaste vintertinget, således att änkan hustru Karin lovade att i ett för allt betala Jon Svensson trettio daler kopparmynt. Därefter var parterna på båda sidor nöjda, vilken förlikning av tingsrätten konfirmerades.

Legodrängen Per Larsson i Narbäck erkände vid tinget 1697 att han hade lägrat Karin Jonsdotter i Jusseryd. De hade båda tjänat där förra året, och hon hade redan fött barn. Han dömdes att böta 40 daler i treskiftes och hon 20 daler i treskiftes. De bör bägge föda och uppfostra oh vårda barnet *till dess det kan sig själv föda.* Så blev rättens beslut.

Hustrun Kerstin Jonsdotter i Narbäck, Per Svenssons hustru, inlämnade vid tinget i Åby den 17 maj 1697 en klagoskrift mot bonden Jöns Månsson i Lakarp. Hon berättar där om det kyrkobrott som hon till förra vintertinget anmält men som då blev uppskjutet.

Hon var vid tillfället på väg hem från kyrkan i Ödeshög och var på landsvägen. Då red Jöns Månsson och hans hustru där på vägen. Jöns började då kasta skällsord på hennes äldsta dotter, kallade henne *tjuvunge, hora och klåf*. Härtill kunde också Anders Profoss vittna. Jöns Månsson nekade till allt detta och friade sig med sin ed från detta.

Per Svensson i Narbäck hade till vintertinget den 16 februari 1699 i Åby instämt sin granne Jöns Månsson i Lakarp som på sockenstämman i Ösiö i höstas hade missfirmat honom. Rätten ansåg att Jöns Månsson uppträtt oanständigt vid sockenstämman och dömde honom till böter.

Vid hösttinget i Åby den 16 oktober 1699 hade ryttaren Sven Andersson i Hårstorp samt hans svåger, bonden Per Jonsson i Orrnäs, bonden Sven Månsson i Porsarp, Joen Nilsson i Frebol och bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek instämt rusthållaren Per Svensson i Narbäck.

Det gällde arvet efter deras hustrurs halvsyster, Sigrid Andersdotter - ett barn om 3 1/4 år, och modern hustru Elin Jonsdotter i Hårstorp. Per Svensson hade från jul och till sistlidna Persmässa Sigrid hos sig. Han är hennes farbroder. Hans hustru är också hennes moders syster. Då Per Svensson var hennes målsman tog han både flickan och hennes arv till sig, som de nu krävde att utfå.

Anders Svensson i Hårstorp överlevde sin hustru Elin Jonsdotter med 1½ dygn och lämnade efter sig en dotter, Sigrid Andersdotter.

Även hon hade nu dött och samtliga hennes halvsyskon ansåg sig ha rätt till någon del i deras avlidna halvsysters arv.

Tingsrätten hörsammade Sven Andersson, Per Jonsson i Orrnäs, Sven Månsson i Porsarp, Joen Nilsson i Frebol, Jöns Månsson i Krokek. Skriftliga svar upplästes, särskilt från Per Svensson i Narbäck angående arvskiftet efter hustrun Elin Jonsdotter i Hårstorp. Därvid inlades också testamentet efter Sigrids föräldrar i Hårstorp.

Per Svensson i Narbäck påstod att hans salig broder i Hårstorp varit skyldig honom 25 daler kopparmynt, som måtte honom av den dödas egendom betalas. Ryttaren Per Jönsson i Erstorp å dess hustrus och styvbarns vägnar, samt Nils Svensson i Stavreberg yrkade att av detta arv

måtte inlösas deras silver i Rogslösa Storgård. Detta hade den dödes föräldrar lånat av dem och utsatt i pant för lånta penningar där i Prästgården. *Allvist klagar de att de aldrig förmår saken igen bekomma. Rätten förhöll parterna att förlikas om detta arv, men Actores vill ha laga dom.*

Rättens beslut i arvsfrågan blev följande, avsagt på ordinarie häradsting i Åby den 27 oktober 1699.

Såsom Sveriges lag 9 Cap. Ärvdabalken finner, att där fader och moder är döda, skall och bör den ena kullen ärva den andra, framför någon av den andra i släkten. Därför som Sigrids föräldrar avlidit före henne, således finner rätten skäligt, att erkänna samtliga kärandeparterna som är den dödas halvsyskon, berättigade till arvskifte efter salig Sigrid Andersdotter.

De bör inte få del i arvet, utan att hennes farbroder, Per Svensson först sin fordran betald, 25 daler kopparmynt.

De skall också betala honom alla hans på Sigrid hörande kostnader, så uti livstiden, som begravningen. Dessutom skall arvingarna av den ärftliga egendomen betala den skuld som deras salig fader var skyldig kyrkojorden i Rogslösa och hustru Karin Jonsdotters silver i Erstorp för pant utlämnat och således samma pantskuld ägaren rätteligen och skadeslös återskaffa.

Vid vintertinget i Åby den 14 februari år 1700 besvärade sig gästgivaren Sven Persson och änkan hustru Anna Persdotter i Holkaberg över deras granne, rusthållaren Per Svensson i Narbäck. Denne hade härbärgerat och förplägat många resande samt också skjutsat dem, trots att gästgivargården är belägen strax i närheten. Per Svensson hade därvid gjort stor skada för gästgivaren och anhöll att detta förbjudes och att Per Svensson i Narbäck får plikta. Rättens beslut i detta mål är okänt.

Vid tinget den 10 oktober 1702 hade gevaldigern Jöns Andersson på ämbetets vägnar instämt rusthållaren Per Svensson i Narbäck för att han förra sommaren vid sin äng igenstängt en gärdesgård som förr brukat vara vinterväg. Per Svensson nekade inte till detta men sade sig inte kunna ha leden öppen om sommaren eftersom gräsväxten då skadas. Per Svensson ålades av rätten vara pliktig att hålla intervägen över sin äng öppen.

Efter att Per Svensson dött bodde hans hustru kvar i Narbäck. Hon skymtar ibland som dopvittne vid barndop i bygden, men inte särskilt ofta.

Vid sommartinget 1724 ansökte hon om att få *hugga ned sju gamla ihåliga ekar som stod mitt i åkern på Södergärdet och orsakade stor skada på sädesväxten*. Nämnden med allmogen däromkring boende intygade förhållandet. F*ördenskull kan rusthållerskan hustrun Kerstin Jonsdotter hos högvälborne hr baron och landshövdingen i ödmjukhet ansöka om ekarnas nedfällande.* Så långt domboken.

Det var noga med ekarna förr i tiden. Landshövdingen skulle besluta om denna ek. De skulle användas till att bygga båtar med. Ekarna tillhörde kungen. Även om bönderna behövde ekarna för att göra redskap mm. fick de inte ta någon av de ekar som fanns på markerna. Alla ekar och ekplantor kontrollerades och räknades. Hejderidaren/skogvaktaren hade också personligen inkomster av detta.

Vid höstetinget 1727 uppvisade gästgivaren Knut Svensson i Holkaberg för rätten en förening rörande arvet efter sin svärmoder Kerstin Jonsdotter i Narbäck. Det framgår att hon tidigare skrivit ett testamente, där hon fördelat arvet till sina två döttrar, Kerstin som var gift med Knut Svensson, och den yngre dottern Maria, gift med Peter Persson i Bankaby. Denna förening hade troligen inte riktigt gillats av Maria Persdotters man, varför Kerstin Jonsdotter nu gjorde en ny fördelning. Den innehöll i stort följande:

Kerstin Persdotter och hennes man Knut Svensson erhåller rusthållet Hårstorp och Maria Persdotter och hennes man Peter Persson erhåller Narbäck, dock med det villkoret att de skall till Kerstin Persdotter och Knut Svensson vid tillträdet betala en mellanskillnad, eftersom Narbäck var bättre än Hårstorp.

Det framgår att foder tidigare tagits från Hårstorp till Narbäck för att försörja ryttarhästen där. Dessutom hade en del timmer tagits från Hårstorp, detta sedan förra skrivelsen uppsattes. Hon anger i slutet av brevet att denna handling skall åtlydas och den som inte finner sig i vad hon låtit skriva, den blir arvlös. Handlingen innehåller också ett avsnitt om hur det skall göras om hon själv skulle bli sjuk och arbetsoförmögen.

Brevet undertecknades den 3 mars 1727 på Stora Lund. Hennes namn är dock underskrivet ”Kerstin Jonsdotter i Narbäck”. Brevet är vidare undertecknat av Peter Persson och Maria Persdotter i Bankaby samt av Knut Svensson och Kerstin Persdotter i Holkaberg.
Som vittnen underskrev An. von Nieroth och Magnus Eneroth.

På 1690-talet omnämnes soldaten Nils Bång med hustrun Anna Persdotter på Narbäcks ägor. Näste ryttare som jag har uppgifter om var Inge Tyrsson, född 1686 i Adelövs socken, död 1711. Efter honom kom Per Knutsson Bäck med hustrun Lisbet Bengtsdotter till Narbäcks soldattorp. De gifte sig 1711. Hon var från Sunneryd. De bodde bara någon kort tid i Narbäck. De flyttade efter något år till Pilgården i Ödeshög och därefter till ryttartorpet i Siggeryd, Näste man i Narbäcks ryttartorp hette Måns Bäck.

Här fanns således flera namn på soldater. Vi vet inte mycket om dem. De är bara namn. Inge Tyrsson. Han avled I Narbäck den 22 januari 1711. Kanske var det sjukdom som gjorde att han inte var i Tyskland.

Han skulle, om han varit med vid Poltava antingen stupat där eller kommit i rysk fångenskap. Kanske att han var nytillträdd soldat för Narbäck. Karl XII skrev genast efter slaget vid Poltava hem och beställde en ny krigshär, nya soldater.

Måns Bäck	----, ryttare
Kerstin Matsdotter	----, från Åby, gifta 1714
Jonas	1717-12-23,
Sara	(1723), död 1733
Anna	1724, död 1725

Måns och Kerstin gifte sig 1714, *han född i socknen och hon från Stora Åby socken*. De bodde kvar ännu 1719 men därefter har jag inga uppgifter

om honom, mer än att en dotter Sara dog 1733, tio år gammal. Alltså bör han ha funnits på plats när den dottern började sitt liv, 1722 eller 1723. Kanske har Måns Bäck stupat i krigen. Hans efterträdare i soldattorpet hette Sven Vetterberg. Jag saknar uppgifter om Kerstin Matsdotters vidare öden.

Sven Vetterberg	----, ryttare
Sara Persdotter	----,
Måns	1724-08-14,
Peter	1726-07-16,
Maria	1728-04-13,
Johan	1732-09-27,
M-----	1735-08-26, föddes på Klockargårdens ägor

Sven Vetterberg var troligen den ryttare som avlöste Måns Bäck, kanske omkring 1723. Ännu 1735 fanns han kvar, men det året flyttade han med familjen till Klockargårdens ägor i Ödeshög. Bakgrunden för Sven och Sara har jag inga uppgifter om. Efter familjen Vetterberg kom familjen Norström till ryttaretorpet.

Vid höstetinget 1733 hade Östen Jonsson i Porsarp instämt ryttaren Sven Vetterberg för att denne mottagit en märr av Östen för att sälja vid Brittmässomarknaden i Vadstena 1732. Priset var satt till 12 daler. Sven Vetterberg förklarade att han mottagit märren till försäljning på marknaden men att han intet pris fått, trots at han försökt.

Därför han han bortbytt stoet mot en häst varvid han fick ge 16 daler silvermynt emellan. Han hade erbjudit Östen denna häst men denne vägrade mottaga denna. Han har därefter givit Östen tre daler silvermynt, men Östen vill därutöver ha nio daler silvermynt. Saken uppkom på vintertinget 1734 men då berättade de att de var förlikta, så att ryttaren skall till Östen erlägga 10 daler, av vilka han redan fått tre daler. Östen emellertid skall ha Vetterbergs rödbruna ko i vinterpant, vilken förlikning rätten gillar och stadfäster.

Vid höstetinget 1734 hade Sven Vetterberg instämt rusthållaren Peter Persson i Bankaby för att denne utan någons lov i våras sått ryttarelyckan vid Narbäcks rusthåll så att Vetterberg intet fått njuta därav. Han hade också tvärtemot ryttmästaren Schultzendorfs order av den 30 maj utdrivit Vetterberg från torpet och betagit honom det rättmätiga betet i ryttarelyckan. Vetterberg yrkade ersättning jämte den innestående ryttarelönen.

Peter Petersson i Narbäck klagade också på ryttaren Sven Vetterberg för olika saker som förekommit vid ryttarelyckan, bortförd skog m.m. Bl.a. hade Vetterbergs hustru förlidet år, den 4:e bönedagen som var den 11 september varit i Narbäcks gård under pågående gudstjänsttid och fick av Peters piga något mjöl därifrån med sig hem, för vilket yrkades ersättning jämte expenser.

Vetterberg var på något sätt inblandad i den stöld som natten mellan den 4-5 oktober 1733 skedde hos Peter Persson i Narbäck. Vi vet inte med säkerhet om Vetterberg verkligen var medskyldig i denna stöld men vi kan anta att stämningen och förtroendet mellan de inblandade inte längre var så bra. Därför fick Vetterberg lämna ryttartorpet i Narbäck.

Under kort tid tycks fem ryttarfamiljer ha funnits i ryttartorpet i Narbäck, under var sin period. Denna rörlighet tycks vara genomgående för denna tid. Möjligen var det krigen under Karl XII som medförde denna stora omsättning. Många stupade, många dog i fältsjukan, andra blev bortförda i fångenskap.

Peter Persson	1706-04-09, bonde i Narbäck
Brita Nilsdotter	1707-03-04,
Barn: Per	1730-09-11, död ?
Per	1732-09-23,
Jonas	1734-09-12, död s å
Jonas	1735-11-17,
Nils	1738-04-17, död s å
Elin	1739-04-22, död 1740
Kerstin	1741-05-06,

Peter var son till Per Persson och Maria Persdotter i Bankaby. Han var då också dotterson till Per Svensson i Narbäck. Brita var dotter till nämndemannen Nils Hansson och hans hustru Elin (Svensdotter) i Öninge. Peter och Brita gifte sig 1729 och flyttade därmed till Narbäck, som Peter tillsammans med sin broder Jonas erhållit i arv. Peter dog i Narbäck 1742, 36 år gammal. Brita gifte sig 1746 med bonden Jonas Nilsson i Öninge och flyttade dit.

Bouppteckningen efter Peter Persson 1742 upptog lösöre för 1000 riksdaler. Närvarande vid bouppteckningen var Elias Östensson i Porsarp, Jöns Larsson i Ödeshög, Peter Petersson i Bankaby, barnens farfar, samt Jonas Petersson i Narbäck, barnens farbroder, vidare Jonas Nilsson i Öninge, änkans broder.

Vid höstetinget 1735 har tingsrätten gjort ett upprop om bidrag till byggandet av en sockenstuga i Ödeshög. Alla skulle delta. Nils Hansson i Gyllinge bidrog med stugutimmer, Per i Narbäck med *stugutelda*, vilket jag kopplar ihop med det gamla ordet för golvplankor. Jöns i Kopparp m.fl. bidrog också med samma.

Vid sommartinget 1739 hade drängen Jöns Persson i Narbäck instämt bonden Jonas Persson i Narbäck för tjuvabeskyllning. I detta var också Jonas Perssons tjänstegossen Daniel inblandad. Jonas Persson hade återstämt Jöns Persson för ohemul beskyllning och för att han slagit tjänstegossen Daniel samt sagt att han skulle slå ihjäl honom. Därför hade gossen gått ifrån honom och ingen vet var han finns. Efter diskussioner blev parterna inför rätten förlikta.

Drängen Jöns Persson i Narbäck hade vid samma ting också instämt gästgivaren Johan Berg i Holkaberg för att denne beskyllt honom för att ha tagit penningar från hans dräng. Berg hade instämt Jöns Persson för att denne vid krogstugan utmed landsvägen i Holkaberg hade visiterat den hänglås som hängde för dörren. Eftersom främsta vittnet, Peter Peterssons

hustru Brita Nilsdotter i Narbäck *ännu inte kan komma tillstädes eftersom hon ännu står utom kyrkan blev målet uppskjutet*.

Målet uppkom vid höstetinget 1739. Många vittnen hördes, Jon Larsson i Öjan, Peter Persson i Narbäck och hans hustru Brita Nilsdotter, vidare pigan Kerstin i Narbäck, krögerskan Kerstin i Holkaberg, Sven i Lakarp, gossen Jöns i Lakarp, Anders Nilsson i Åby, drängen Bengt, pigan Maria Larsdotter och flickan Annika i Holkaberg. Detta blev många sidor i domboken. Det framkom bland annat följande:

Flera personer hade uppehållit sig i krogstugan invid landsvägen i Holkaberg, bl.a. Sven Persson i Lakarp. Drängen Jöns Persson hade också varit där och han hade tittat på ett utanlås som låg där i ett fönster. Han hade frågat om det var ett bra lås. Han hade också sagt att han hade sådana som han köpt i Linde. Gästgivaren Berg hade därvid kommit och begärt att få tala med Jöns Persson. Jöns hade då svarat att *det kan gästgivaren få.*

Berg hade då frågat Jöns hur Bergs dräng Håkan mist sina penningar i Narbäck. Jöns svarade att han inte visste något om det. Berg hade då sagt *Jo visst vet du det din tjuv.*

Det var vid ett barnöl i Narbäck som Håkan mist sina pengar. Det fanns bland vittnena ingen som kunde påstå att Jöns Persson tagit pengarna. Rätten lämnade därefter detta mål utan åtgärd. Vad vi kan se av detta mål är att i krogstugan vid Holkaberg kunde ett och annat förekomma som kunde bli samtalsämne i bygden.

Vid vintertinget 1745 kom för rätten Jonas Larsson, Anders Larsson och Jöns Jonsson i Häggesta. Efter samtal blev de i vänlighet förlikta med Jonas Petersson i Narbäck rörande något hö som han mottagit av dem. På båda sidor eftergav de sin talan i denna sak, varvid rätten lät därmed bero.

Vid sommartinget 1745 förordnade rätten Johan Persson i Svenstorp och Håkan Jonsson i Munkeryd att vara förmyndare för avlidne Peter Perssons omyndiga barn i Narbäck.

Änkan Brita Nilsdotter i Narbäck hade vid hösttinget 1745 instämt Per Månsson i Stora Egbola. Hon yrkade att denne skulle fullgöra sin del vad gällde hennes köp av halva skatterusthållet Stora Egbola. Hon ville då också vara fri från den inteckning som Johan Arvidsson i Stora Egbola hade i fastigheten.

Per Månsson begärde att få fullfölja affären och lagligen få betala Johan Arvidsson. Rätten fann skäligt pålägga Per Månsson att fullfölja kontraktet till nästa ting. Johan Arvidsson hade av allt att döma inte velat mottaga betalning.

Som vi förut sett gifte sig Brita 1746 med bonden Jonas Nilsson i Öninge och flyttade dit. Hennes affär rörande Stora Egbola vet jag i övrigt inget om.

Stölden i Narbäck 1733

Vid hösttinget den 4 oktober 1733 berättade Peter Persson i Narbäck att en stöld inträffat där natten mellan torsdagen och fredagen i förra veckan. Han hade därigenom frånstulits 108 daler, samt därutöver runstycken och en gryta med penningar med okänt värde. Vidare hade stulits en läderhud,

tre alnar vadmal, någon aln mästhäckla väv, något blaggarn, ull, sparlakan och bröd.

Denna stöld hade hans tjänsteflicka Sara Larsdotter, 14 år gammal, bekänt sig ha gjort tillsammans med sin broder Habor Larsson. Peter Persson anhöll att tingsrätten häröver ville rannsaka.

Rätten lät därför hämta Sara Larsdotter. Hon erkände frivilligt att hennes broder, Habor Larsson, varit med henne hemma hos sin moder i ett torp på Getingaryds ägor. Han tjänar i Kopparp, men hade sin frivecka förra veckan. De hade den aktuella natten gått till Narbäck och tagit hål på taket över en bod. De hade gått ned genom taket och stulit både gryta, pengar och plåtar, den omtalade huden, väven, sängsparlakanet, ullen, bröd och korvar, samt klivit ut genom samma hål på taket.

De hade sedan i en buske på marken gömt huden och de andra persedlarna, undantaget de penningar som han burit med sig. Hon hade själv inte tagit med sig något hem, enbart något bröd och korvar. Men om han av det stulna gömt något med modern eller brodern Karl, det visste hon inte.

Hon berättade att modern haft kunskap om inbrottet i förväg. Habor hade också bett sin broder att följa med men denne ville inte. Sedan flickan lämnat sin berättelse inställdes hennes broder Habor. Då tillsades Sara att ånyo berätta om stölden. Men av räddhåga sade hon icke ett enda ord därom, och så uppsköts med vidare rannsakning till morgondagen.

Rätten lät nästa dag åter inställa flickan Sara Larsdotter. I Petter Petterssons närvaro tillfrågades hon åter om stölden. Hon gjorde då samma bekännelse som igår. Hon nämnde då också att hennes broder lovat slå henne om hon skulle för någon omtala stölden. Hon tordes därför inte säga något så länge han var med.

Habor Larsson tillfrågades om han utfört stölden hos Peter Persson, men han svarade nej och bedyrade att han var helt oskyldig. Han berättade också att hans syster blivit med hugg och slag tvingad av Peter i Narbäck att bekänna stölden. Sara gick nu åter från sin bekännelse och sade att Peter slagit henne och tvingat henne att bekänna och peka ut brodern. Peter Persson begärde härpå uppskov, vilket rätten beviljade.

Drängen Habor Larsson i Kopparp hade i sin tur instämt bonden Petter Persson i Narbäck och hans hustru Brita Nilsdotter för att de beskyllt honom för en stöld i Narbäck. Innan saken uppkom hade parterna i vänlighet förlikts.

Peter Persson lovade att till Habor Larsson betala 40 daler silvermynt, hälften inom en månad och andra hälften före Kyndelsmässotid nästa år. Peter skulle också betala ersättning till de vittnen som Habor Larsson inkallat, betala hans husbonde för all tidspillan i detta mål, samt göra avbön inför rätten.

Peter utfäste sig att göra detta samt bad Habor om förlåtelse för det han oskyldigt angripit honom, med vilket rätten lät det hela bero. Stölden var ännu inte uppklarad. Än hade inte allt kommit fram.

Vid vintertinget i Ödeshög den 11-16 februari 1734 hade inkommit en skrivelse från landshövdingen Erick Ehrencrona. Av den framgick att soldaten Sven Ljungberg av Smålands Infanteriregemente hade vid Vista

häradsting i Gränna bekänt att han i höstas begått inbrottsstöld i Narbäck. Det hade skett tillsammans med ryttaren för Narbäcks Rusthåll, Sven Wetterberg.

Soldaten Ljungberg hade under arrest blivit hitförd från Linköpings slott av Petter Pettersson i Narbäck från vilken stölden skett. Till processens bevakande deltog kvartermästaren Freudenfelt efter order av ryttmästaren välborne Schultzendorph. Härvid upplästes landshövdingens brev samt Vista härads tings rannsakning, hållen i Gränna den 15 januari 1734.

Därav framgick att båtsmansänkan Kerstin Kråka i Jönköping den 1 september 1734 berättat att soldaten Sven Ljungberg lite efter Mickelsmässotiden kommit till henne. Han hade beställt två hyenden och till en annan båtsmansänka i samma hus, Ingeborg Jönsdotter, sålt lärft, blaggarn och vadmal. Kerstin Kråka hade fått veta att Ljungberg hade stulit persedlarna och mycket annat uti Narbäck och därför blivit förd till Gränna ting.

Soldaten Sven Ljungberg erkände att han natten mellan den 4 och 5 oktober 1733 gått från Ödeshög till Narbäck, utan att ha någon annan med sig i följe. Där hade han brutit sig genom taket till en bod och stulit åtta daler i plåtar, nio daler silvermynt i runstycken och fem ? st. som stod i en kappa och en skål, en ask med silverpenningar, dessutom 12 alnar lärft, 11 alnar grovt blaggarn,16 alnar nästhäckla väv, en förlåt, två tobaksrullar, tre alnar vadmal, en halv barkad hud, några korvar samt bröd.

Allt detta hade han burit därifrån i sängaförlåten i skogen. Han hade efter en tid sålt en del av bytet till båtsmanshustrun Kerstin Kråka. Lärften sålde han till fänrik von Koten i Långliden. Huden levererade han till en skomakare i Jönköping, inte långt från östra tullen, för att denne skulle göra stövlar. Matvarorna hade han själv konsumerat. Penningarna, *åtta daler silvermynt i plåtar, nio daler silvermynt i runstycken och sex öringar i kappan och i skålen samt av de i träasken inlagda sex daler silvermynt i fem ? stycken och två specie Caroliner, de övriga penningarna voro i asken behållna*. De förvarade han i förlåten i en skogsdunge vid Kleven. Han nekade till någon ull eller att penningarna skulle varit så många som Petter Pettersson sagt. Han sade sig vid Vista häradsting av tvång bekänt på ryttaren Sven Vetterberg.

Att denne skulle varit med i stölden *gör honom nu alldeles ifrån sig*. Men han tillstod han att lördagen efter stölden varit i följe med Vetterberg från Ödeshög. På torsdagen föruta han varit i sällskap här på krogen med honom. Han gick sedan i skymningen för att utföra stölden, varefter han om natten åter hit kommit.

Ryttaren Sven Vetterberg nekade alldeles att ha varit i Narbäck med Ljungberg till att stjäla. Han påstod att han de två föregående nätterna legat i Bankaby hos Petter Petterssons broder, drängen Jonas. Den natten stölden begicks hade han legat i Öninge hos Petters svåger Jon och andra natten därpå i Skrapegården här i byn.

Petter Pettersson angav vid detta tillfälle att torparen i Maltmossen, Lars, skulle om fredagsmorgonen sett både Ljungberg och Vetterberg tillsammans, den ene gående, den andre ridande.

Rätten frågade härpå soldaten om han trodde att penningarna ännu skulle vara i behåll i skogen och om han tror sig kunna återfinna dem. Han svarade

att han säkerligen skulle kunna återfinna dem. Därför uppsköts vidare rannsakning till dess att soldaten Ljungberg med säker vakt varit nere vid Kleven för att söka asken med penningarna. Därvid skulle Peter Petersson i Narbäck själv följa med.

Två dagar senare återupptogs målet. Stöldgodset hade inte återfunnits och Ljungberg förmanades därför att erkänna sanningen. Han tillstod då att han om torsdagen suttit här på krogen tillsammans med ryttaren Sven Vetterberg. Denne hade då omtalat att i Narbäck fanns pengar att hämta. Han hade också sagt att Petter i Narbäck varit i Holkaberg och där lånat sig penningar till skattebetalningen. Ljungberg och Vetterberg hade därefter överenskommit att gå dit och stjäla. I skymningen gick de därför från krogen till Narbäck, 1 ½ mil. Sedan hjälptes de åt att göra hål på bodtaket. Där hade Vetterberg krupit ned och utfört stölden, och Ljungberg stått ute på taket och tagit emot stöldgodset. De hade sedan burit bort detta till skogen på Klevens ägor.

Ljungberg tog med sig därifrån 24 daler silvermynt av pengarna och Vetterberg en daler som var i asken, och sedan lämnade de det övriga kvar där i skogen. Därefter har Ljungberg inte sett denna ask.

Han tillfrågades varför han friat Vetterberg och svarade då att *Vetterbergs städja legat i öronen på sig, och sagt att om Ljungberg bekände honom varit med skulle Vetterberg förlora sin tjänst.* När Ljungberg förstått att han skulle bli misstänkt för stölden hade han rymt sin kos, men blev fasttagen i Helsingborg och återsänd.

Vetterberg nekade alldeles till att ha haft del i stölden eller att han ens vetat om den. Inte förrän på lördagsmorgonen hade han följt Ljungberg nedåt.

Petter i Narbäck berättade att när Ljungberg hade rymt, hade Vetterberg i Narbäck omtalat att han kände till att Ljungberg förövat denna stöld. Han berättade också att Ljungberg i Gränna druckit upp många penningar och att han köpt sig både kläder, säd och matvaror. Petter berättade vidare att Vetterberg i Kopparp, innan Ljungberg rymde sin kos, förklarat honom alldeles oskyldig till stölden. Vetterberg uppgav att han trodde Ljungberg vara oskyldig, fram till dess att han fick veta att Ljungberg hade så gott om pengar.

Rätten lät inkalla torparen Lars Nilsson på Maltmossens ägor, en man in emot 60 år. Han berättade att på torsdagen något före aftonen, då han gick åt Ödeshög, mötte han på landsvägen mellan byn och Sväm ryttaren då ridande, men soldaten gick bredvid. Hästen som ryttaren red på var en rödbrun häst.

Ljungberg vidgick att denna torpare Lars mött dem båda när de skulle fara neder till Narbäck. Han vidgick också att den hästen som Vetterberg red på var en bondhäst. Vetterberg föreställdes igen, men denne nekade till att ha varit i sällskap med soldaten Ljungberg. Han nekade också till att han mött torparen eller att han ridit på någon häst. Han uppgav att han samma torsdagsafton av kvartermästaren Freudenstedt kommenderats till Råby. Han skulle där befalla ryttarna att komma hit och möta hovslagaren här i byn om fredagen med sina hästar Detta ärende hade han uträttat.

När han återkom till Ödeshög hade han där träffat Jonas i Öninge och följt honom hem om natten och stannat där. I Råby hade han varit inne i

Pärs stuga. Han var inte hemma men hans hustru var hemma. Han talade med ryttarna Anders Lindberg och Lars Råberg.

Rätten frågade härpå vittnet om han kan utsäga, antingen han mötte Ljungberg och Vetterberg den första tingsdagen som var en torsdag. Det blev här någon tvekan om dagarna. Kronolänsman gavs i uppdrag att till tinget hämta bönderna Per i Råby och Jon i Öninge samt ryttarna Anders Lindberg och Lars Råberg.

Jonas i Öninge uppgav att han sista höstetinget, första tingsdagen vid ett där utlyst uppbördsmöte vid krogen i Ödeshög levererat sina kronoräntor och då träffat ryttaren Vetterberg. Denne begärde att få följa med honom hem och bli där över natten.

Per Jonsson i Råby berättade att hans hustru för honom omtalat att ryttaren Sven Vetterberg i skymningen kom till Råby första tingsdagen i höstas och talte med ryttarna Lars Råberg och Anders Lindberg.

Ryttarna Råberg och Lindberg tillstod att på torsdagsaftonen samma dag som höstetinget började, hade Vetterberg kommit till Råby med order att de skulle dagen därefter komma till hovslagaren i Ödeshög med ryttarhästarna.

Torparen Lars Nilsson på Maltmossens ägor som i går avlade eden, inkom nu och angav att han påmint sig att den dag han mötte Ljungberg och Vetterberg var dagen före tinget, in emot aftonen. Ty den dagen gick han från Råby till Ödeshög och avhörde tingspredikan.

Sven Ljungberg uppgav härvid att han nu påminde sig att stölden i Narbäck förövades av honom och Vetterberg natten emellan onsdagen och torsdagen, som var mellan den 3 – 4 oktober. Petter i Narbäck berättade att han vid rannsakningen i Vista härad sagt att han inte märkt att något hade blivit stulet från honom innan den 5 oktober, som var en fredag. Då blev han varse att bodtaket var sönderrivet.

Ryttaren Isak Högendal inställdes och tillfrågades om det samtal som ryttaren Vetterberg haft med honom förra sommaren. Han svarade att de då gick mellan Ödeshög och Holkaberg. De hade då åtagit sig att rentvätta ryttarnas skinnkläder före generalmönstringen. Högendal hade då kommit att tala om sin stora fattigdom. Vetterberg hade då sagt, att det vore ingen synd för dem såsom fattiga att stjäla från de rika skälmar som hade allt vad de önskade. Högendal hade då bett Gud bevara sig från sådant.

Ryttaren Sven Vetterberg förklarade vad Ljungbergs tal om tiden för stölden angår, att han natten mellan onsdagen och torsdagen vid höstetinget förra hösten, legat om natten i Bankaby i säng med Petters broder, drängen Jonas. Vad samtalet med Högendal beträffar menade Vetterberg att han på skämt hade sagt så och att även han hade bett Gud bevara sig från sådana gärningar, vilket även Högendal medgav.

Nu återkom Jonas i Öninge, uppvisande sin kvittensbok, uti vilken hans leverans av kronoräntor kvitterats av kronobefallningsmannen Siösteen den 4 oktober. Drängen Jonas i Bankaby var nu inte närvarande. Kronolänsman Sundqvist tillsades att till i morgon kalla honom till rannsakningen.

Fortsättningen på detta mål saknar jag kännedom om. Vetterberg klarade sig troligen. Men förmodligen var hans förtroende förbrukat. Han fick lämna soldattorpet i Narbäck.

Som vi tidigare sett hade Peter Persson krävt Vetterberg på ersättning för lite mjöl som hans hustru fått vid gården i Narbäck den 4 bönedagen, eller den 11 september 1733. Det var en söndag och folket i Narbäck var i kyrkan på gudstjänsten. Då hade ryttarhustrun kommit och bett om lite mjöl. Hemma på gården var Peters tjänsteflicka Sara Larsdotter samt gamla änkan Kerstin Jonsdotter, änka efter Per Svensson.

Peter Persson var hennes dotterson. Han hade fått gården i arv tillsammans med sin broder. När nu ryttarhustrun behövde lite mjöl var alla dörrar låsta. Vi kan förmoda att Kerstin Jonsdotter ville hjälpa ryttarhustrun på något sätt. När nu alla dörrar till förråden var låsta bröt de upp en kammardörr för att komma åt nycklarna. Sedan kunde de ta en kanna kornmjöl och hjälpa den stackars ryttarhustrun.

Peter Persson stämde sin mormor Kerstin Jonsdotter inför tinget den 6 maj 1734 i Ödeshög. Han hade också inkallat tre vittnen och han begärde ersättning. Kerstin Jonsdotter berättade att hon av oförstånd brutit upp kammardörrlåset. Där hade hon tagit bodnycklarna och sedan tagit något kornmjöl och givit åt ryttarhustrun.

Rätten konstaterade att Kerstin Jonsdotter i Narbäck *frivilligt erkänt sitt brott. Fördenskull dömde tingsrätten henne att återbetala det stulna kornmjölet efter två gode mäns värderande, och undergå avlösning i stillhet i sacristian.*

För att hon gjort sådan olovlig gärning på en bönedag medan det andra gårdsfolket var vid kyrkan, skall hon plikta 40 marker silvermynt i förmåga av 1687 års förordning om sabbatsbrott. Om hon inte kan betala sina böter dömes hon att avtjäna straffet med åtta dagars fängelse på vatten och bröd. I rättegångskostnader skall hon dessutom till Peter Petersson betala två daler silvermynt.

Det går kalla kårar utmed ryggraden när man läser denna dom. Denna stackars kvinna hade hjälpt en medmänniska denna söndag. Domstolen dömde henne och kyrkan dömde henne. Om hennes sonson, Peter Petersson kan vi också ha en del att säga. Han hade fått Narbäck i arv efter sin mor och sin mormor.

Jonas Persson	1710-02-14, bonde i Narbäck
Elin Larsdotter	1713-01-08,
Barn: dotter	1738, död samma år
Anna	1739-02-06,
Elin	1742-01-15, död 1745
Peter	1743-08-03, g m Ingrid Svensdotter, se nedan
Per	1746-03-03, död ?
Lars	1749-06-15, bonde i Narbäck
Sara	1751-04-12,
Johan	1754-09-29,
Kerstin	?

Jonas var son till bonden Per Persson o Maria Persdotter i Bankaby. Hans morfar och mormor var Per Svensson och Kerstin Jonsdotter i Narbäck. Jonas och Elin gifte sig 1737 och bosatte sig i Narbäck. Elin Larsdotter var sannolikt dotter till bonden Lars Svensson och Ingiäl Hansdotter i Harsbol.

Jonas var ofta anlitad som bouppteckningsman och skrivkarl i övrigt i bygden. Han dog av tärande bröstsjuka 1770. Elin Larsdotter dog av håll och styng 1771.

Bouppteckningen efter Jonas Petersson 1770 upptog tillgångar för 524 riksdaler. Han efterlämnade hustrun, Elin Larsdotter samt fem barn, Peter, Lars och Johan, döttrarna Kerstin och Sara, alla omyndiga. Undertecknare var Johan Jönsson i Holkaberg, Jonas Persson i Erstorp, Per Persson i Narbäck och Johan Persson i Svenstorp. Vi kan konstatera att släkttrådar gick också via Bankaby till Svenstorp i Heda.

Kronolänsmannen Peter Sundkvist hade till höstetinget 1732 efter angivelse av prosten Bagge, instämt Jonas i Skorperyd, Peter i Bankaby, Per i Börstabol, Hans i Sunneryd, Per och Jonas Peterssöner i Narbäck och ryttaren Högendahl för Bankaby. Osaken var *att de ställt till buller och för att de missbrukat Hans heliga namn under ottesången på första böndagen året 1732.* Jonas i Skorperyd berättade att Johan Johansson i Törsabola kommit i deras gemensamma bänk. Den var fullsatt, det var trångt och Johan uppmanades därför att gå upp på läktaren. Det var det enda som förekommit. Rätten friade samtliga från åtalet. Vad prosten Bagge tyckte om detta vet vi inte.

Vid vintertinget 1756 hade gästgivaren Jacob Castensson i Holkaberg instämt Johan Svensson i Stava och Jonas Petersson i Narbäck rörande hjälpskjutsarna vid gästgivargården. Målet uppsköts till sommartinget 1756. Skjutshållningen var ett stort problem. Resandet ökade och behovet av skjutsar ökade.

Gästgivaren i Holkaberg var skyldig att hålla sex hästar och med stöd av Kongl. Gästgivarordningen fann sig häradsrätten föranlåten att det därutöver skulle finnas fyra hästar om dygnet. Alla hemman skulle efter viss uppgjord turordning deltaga. Varje hemman skulle delta vid fyra resor om året står det i rättens beslut. Jag antar att det var någon sorts grundbehov och att det därutöver också krävdes insatser vid tillfälliga behov av ökat antal skjutsar.

Vi sommartinget 1758 hade Jonas och Per i Narbäck m.fl. instämt rusthållaren Johan Persson i Svenstorp och bonden Anders Nilsson i Bankaby med deras hustrur. Det var en arvstvist och det rörde bouppteckningen efter avlidne rusthållaren Peter Persson i Bankaby, som varit deras fader och svärfader. Vad målet resulterade i är okänt.

Vid höstinget 1760 hade rusthållaren Jonas Petersson i Narbäck instämt torparen Johan Andersson på Glasfalls ägor för en skuld på 10 daler silvermynt. I stället för Johan Andersson inställde sig hans hustru Ingrid Andersdotter, eftersom denna skuld härrörde från hennes förra man, avlidne soldaten Per Lindqvist. Av Lindqvists kvarlåtenskap fanns kvar endast en stuga på Börstabols ägor. Ingrid Andersdotter förklarade sig icke ha något här emot, om inte Håkan Nilsson i Börstabol visar sig hava bättre rätt till stugan.

Håkan Nilsson hävdade att stugan var hans. Vid höstetinget 1761 hade Jonas Pettersson i Narbäck därför instämt Håkan Nilsson i Börstabol för att visa sin rätt till stugan. På svarandesidan hade då ingen infunnit sig. Ombudet Jonas Andersson i Boet var på Adelövs marknad. Målet uppsköts.

Vid vintertinget 1762 kom målet upp igen och Håkan Nilsson önskade då nytt uppskov. Rätten konstaterade att saken redan vid två ting varit före, och önskade nu ha saken avgjord.

Det framkom att korporalen Lindkvist *utav lånta barnamedel* blivit skyldig Jonas Persson 10 daler silvermynt. Hans hustru Ingrid Andersdotter och hennes nuvarande man Johan Andersson i Glasfall hade givit Jonas Persson förmånsrätt i denna stuga. Håkan Nilssons påstående att Lindkvist kort före sin död hade lämnat honom stugan hade icke kunnat bevisas. Därför fann häradsrätten att rusthållaren Jonas Persson för sin fordran, böra hava sin ersättning i den pantsatta stugan. Men Håkan Nilsson som har stugan på sina ägor skall ha rätt, om han så vill, med 13 daler lösa till sig stuvan.

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1765 hade ryttaren Sven Lundgren instämt Jonas Petersson i Narbäck med krav på betalning för arbete. Jonas Persson medgav att Lundgren under den nämnda tiden mest stadigt arbetat hos honom. Men eftersom Lundgren ständigt vistats uti hans hus och där haft ständig föda, så tror Jonas Petersson inte att Lundgren bör ha mera. Rätten beslutade att Jonas Persson skall till Sven Lundgren såsom ersättning, rättegångskostnaden inbegripen, ofördröjligen utbetala sex daler silvermynt.

Vid hösttinget 1770 hade kronolänsmannen Sundebom instämt sterbhusdelägarna efter avlidne Jonas Petersson i Narbäck och uppvisade ett skuldebrev på 84 daler kopparmynt. Det var en handelsman Johan Friberg i Borås som vänt sig till Sundebom med begäran om utsökning. Skuldebrevet var uppgjort i Narbäck den 28 april 1767 och omfattade från början 198 daler kopparmynt men två avbetalningar hade gjorts.

Det var Jonas Peterssons son Peter Jonsson som företrädde sterbhuset vid rätten. Han ifrågasatte skuldebrevets riktighet eftersom det inte var bevittnat. Kanske var inte Jonas Perssons namn skrivet av honom själv. Rätten uppsköt därefter målet till nästa ting.

Då infann sig från Borås en fabrikör Salvin, medförande en kassabok av vilken skulden framgick. Han fick avlägga ed på riktigheten och därefter ålades sterbhuset av rätten att betala skulden.

Lars Jonsson, en av sönerna till Jonas och Elin övertog troligen halva föräldragården. Vid vintertinget 1773 är noterat att bönderna Johan Nilsson och Lars Nilsson i Öjan den 15 mars 1773 gått i borgen för Lars Jonsson för rustningens vidmakthållande. För rusthållets del fordrades sådana borgensförbindelser. År 1803 dog brukaren Lars Jaensson i Narbäck av halsböld. Så uppger dödboken.
Någon tveksamhet kan det vara omkring detta, se Lars Jaenson nedan.

Jöns Norström	1704, ryttare
Kerstin Månsdotter	----,från Stora Smedstorp, g 1735
Barn: Anders	1736-07-21,
Maria	1737-09-09,
son	1739-10-18,
Maria	1741-09-27,
Jonas	1745-11-27
Sara	1751-06-08,

Jöns och Kerstin gifte sig 1735. Jöns uppgavs då vara ryttare för Bankaby men kom troligen till Narbäck samma år. Jöns var sedan ryttare för Narbäck och familjen bodde i ryttaretorpet i Narbäck. Jöns Norström dog 3 maj 1751. Fem dagar senare, den 8 maj föddes dottern Sara. I boupptecknigen efter Jöns kan vi se att han på sitt soldattorp hade en häst, tre kor, två kvigor, sju får, en bagge, en grå sugga och tre grisar.

Det var säkerligen ett gott torp för en ryttare. Tillgångarna uppgick till 89 riksdaler. Enligt boupptecknigen hade han fem barn, sonen Samuel, döttrarna Maria och Maria, Katharina och Sara. Detta stämmer inte riktigt med kyrkobokens födelseuppgifter, se ovan. Men namnen kanske byttes. Samuel blev Anders osv.

Kerstin Månsdotter och barnen har sedan flyttat från Narbäck. En ryttaränka, Kerstin Månsdotter på Stora Smedstorps ägor avled den 22 september 1777, 68 år gammal, Det var sannolikt hon.

Vid sommartinget 1749 åberopades Jöns Norström som vittne i ett mål mellan Jöns Jonsson i Lilla Krokek och Johan Berg i Holkaberg, företrädd av sin måg Jacob Castensson. Målet gällde stöld av dräs på logen i Lilla Krokek och lån av en kärra. Det var ett stort mål men rätten frikände båda parter.

Anders Persson	1711-07-18, bonde,
Maria Andersdotter	(1723-),
Barn: Maria	1744-06-07 (i Bankaby)
Per	1747-08-13, död 1748
Stina	1752-02-18, (i Bankaby)

Anders var son till Per Persson och Maria Persdotter i Bankaby och han var således broder till Per och Jonas Perssöner, se ovan. Anders och Maria gifte sig 1744. Marias bakgrund har jag svårt att finna uppgifter om. De bodde först i Bankaby, sedan kom de till Narbäck 1747 men flyttade sedan tillbaka till Bankaby.

I slutet av 1750-talet flyttade de till Vantekullen, som då var en utjord till Bankaby. Enligt flera mål vid häradsrätten hade Anders Persson kommit på obestånd och var flera gånger instämd till tinget. Maria Andersdotter avled i Vantekullen den 8 juni 1764 av lungsot, 41 år gammal. Hon var då änka. Jag har inte funnit någon uppgift om när Anders dog.

Vid sommartinget 1756 hade rusthållaren Johan Petersson i Bankaby och bonden Jonas Nilsson i Jönsagården i Öninge instämt rusthållaren Anders Petersson i Bankaby. De yrkade att han måtte betala den skuld på 117 daler silvermynt som han hade till avlidne Peter Peterssons dödsbo i Narbäck, och för vilket de gått i borgen. De krävde också ränta och rättegångskostnader, och att *icke de i framtiden måtte oskyldigt komma att härför stanna i ansvar*. Anders Petersson inställde sig inte. Det framkom att Anders Petersson hade stora skulder.

Anders och hans hustru dog utfattiga och efterlämnade fem barn utan försörjning. Vid sommartinget 1765 hade Maria Persdotter i Bankaby instämt Anders Perssons syskon för att de skulle hjälpa till med försörjning och uppfostran av dessa barn. Maria Persdotter var änka efter Johan Persson

i Bankaby, som också var en bror till Per Persson. Hon åtog sig att behålla det barn som då var på nionde året och som redan fanns hos henne.

Per Persson i Narbäck blev av rätten utsedd till förmyndare för dessa sina brorsbarn. Vid hösttinget 1766 hade han i sin tur instämt sina syskon och sina svågrar m.fl. till tinget med begäran om hjälp med denna försörjningsbörda. Det var rusthållaren Jonas Persson i Narbäck, bönderna Anders Nilsson i Åby, Jonas Nilsson i Jusseryd, Sven Larsson i Harsbol och Peter Persson i Gumby Av de fem föräldralösa barnen var då den äldste 21 år gammal och hade drängplats, en flicka var på 15:e året och var hos en moster och hennes man Sven Larsson i Harsbol, en gosse på 12:e året var hos Johan Perssons änka Maria Persdotter i Bankaby, en flicka på sjunde året hos sin morbroder Per Andersson i Sunneby samt den femte och minsta, en gosse på femte året var hos Per Persson i Narbäck.

Per Persson menade att de som inte hade något av dessa barn hos sig skulle också hjälpa till. Han hade också i stämningen begärt att få se delningsinstrumentet som barnens avlidne farfader, Per Persson i Bankaby hade upprättat. Han ville också se inskrivningsbevisen för nuvarande innehavare av Bankaby rusthåll. Vi anar här något av en arvstvist.

Häradsrätten kom fram till att Jonas Petersson i Narbäck, Anders Nilsson i Åby, Jonas Nilsson i Jusseryd och Peter Persson i Gumby skulle bidraga med föda och andra nödvändigheter. Annars kunde de vardera årligen betala sex daler silvermynt som ersättning till Per Persson, fram till dess att barnet själv kan klara sin försörjning.

Per Persson kände sig inte nöjd. Han återkom och hade då åter instämt sin svägerska Maria Persdotter i Bankaby med yrkande att hon skulle visa delningsdokumentet rörande Bankaby och Narbäck. Rätten avslog dock denna begäran och friade henne från vidare krav. Därmed fick Per Persson låta sig nöja.

Per Persson	(1705, 1708), rusthållare, bonde,
Kerstin Svensdotter	1712-09-07 i Adelöv
Barn: Kerstin	1736-04-24 i Adelöv,
Peter	1739-10-23 i Adelöv,
Maria	1741-06-02 i Adelöv, g m Sven Nilsson i Öninge
Sven	(1738) gift 1775 med Brita Håkansdr från Uppgränna
Sara	1744-03-12 i Dockarp, g m Johan Larsson i Äskeryd
Karin (Elin)	1746-04-03 i Narbäck,
Karin	1750-01-26 i Narbäck
Brita	(1753), dog 21 juli 1755

Per var son till Per Persson och Maria Persdotter i Bankaby. Men jag har redan skrivit om en tidigare son till dem, som också hette Peter eller Per. Det tycks som om Per eller Peter i Bankaby haft två söner, Per och Peter. Han var troligen gift två gånger, andra gången med Maria Persdotter från Narbäck 1705. Jag hoppas att detaljerna klarnar.

Per och Kerstin gifte sig 1732. Enligt vigselboken var Peter från Bankaby och Kerstin från Kopparp. Jag trodde länge att Kerstin var dotter till bonden Sven Månsson i Kopparp, men kunde inte finna några bevis för detta.

Per och Kerstin kom till Narbäck omkring 1745. Var de bott åren 1732-45 var länge okänt för mig. Slutligen fann jag en domboksuppgift att de bott i Dockarp i Adelöv.

I Adelövs kyrkobock fann jag också en födelseuppgift från 1712, då Kerstin Svensdotter föddes i Dockarp. Sven i Dockarp bör ha varit hennes far, och en jordebok från år 1700 upptar Assar och Sven i Dockarp. En uppgift från domboken visar dessutom att Kerstin var en styvdotter till Jöns Nilsson i Kopparp.

Då framkom lösningen. Kerstin var dotter till Sven Persson och Brita Larsdotter i Dockarp i Adelöv, senare bosatta i Kopparp i Ödeshög. Hennes far dog 1720 och modern, Brita Larsdotter ingick nytt äktenskap, med Jöns Nilsson från Gyllinge och de drev sedan gården i Kopparp vidare. Efter att Kerstin gift sig med Per Persson från Bankaby övertog de den gård i Dockarp i Adelöv som kanske tillhört hennes föräldrar.

Jag kan inte finna alla barnen i kyrkoböckerna. Ibland blev det inga anteckningar i kyrkoboken. Ibland blev anteckningarna fel. Inget märkligt med det. När husförhörslängderna kom började blev det bättre. Då kunde allt kontrolleras lite mer noga.

Från höstinget 1777 finns en notering i domboken som säger att gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg hade instämt Per Persson i Narbäck för att denne haft 13 oringade svin. Förmodligen hade svinen också orsakat lite skador. Allt slutade dock med förlikning.

Kerstin Svensdotter dog 1788 av hetsig sjuka, Per dog 1789 av ålderdom. Vi skall här studera några domboksnoteringar om Per Persson i Narbäck.

Vid höstinget 1746 hade salpetersjudaren Måns Jönsson i Båraryds socken och Gislaveds gård i Småland låtit instämma bonden Per Persson i Narbäck för en skuld. Det rörde sig om ett par oxar som han köpt av honom för 51 daler silvermynt och en sadel för två daler silvermynt.

Per Persson medgav att han köpt två oxar av Måns Jönsson. Men därefter hade dessa två oxar av landsfiskalen i Gränna, Raphael Björkegren blivit honom fråntagna efter dom av Norra Vedbo häradsrätt. Måns Jönsson visade laga tingsprotokoll från Norra Vedbo den 23 maj 1744 där han instämt Per Persson som då bodde i Dockarp i Adelöv.

Där hade landsfiskalen Björkegren fått målet uppskjutet för att skaffa bevis till ytterligare lagsökning. Tingsrätten ansåg att detta ärende bör skötas av den rätt där det förut handlagts. Hur det sedan gick i detta mål är okänt.

Vid vintertinget 1747 ingavs en skriftlig överenskommelse som Peter Persson i Bankaby med sin hustru Maria Persdotter träffat med sina söner Johan Petersson i Svenstorp, Peter Persson och Jonas Petersson i Narbäck samt mågarna Anders Nilsson i Åby, Jonas Nilsson i Öninge och Sven Larsson i Harsbol den 20 dennes av innehåll att *när Peter Persson i Bankaby och hans hustru avgått med döden skall deras son Per Petersson ha hälften av kronorusthållet Narbäck och Jonas Petersson den andra hälften samt Johan Petersson hälften av Bankaby och Anders Petersson den andra hälften. Men vad döttrarna vidkommer så kommer de tillika med avlidne Peter Peterssons barn att få skälig lösen av sina bröder, så att av*

Per Petersson i Narbäck skall Per Peterssons omyndiga barn erhålla 280 daler kopparmynt och den andra halvan som de bör ha till 280 daler kopparmynt skall sönerna, som besittningsrätten tillägnas, lika mycket vardera betala, Jonas Petersson i Narbäck giver till sin syster Sara Petersdotter i Harsbol 280 daler kopparmynt, Johan Petersson i Svenstorp giver till sin syster Kerstin Petersdotter i Öninge 280 daler kopparmynt och Anders Petersson giver till sin syster Maria Petersdotter i Åby 280 daler kopparmynt. Vad den lösa egendomen vidkommer så lämnas döttrarna att i densamma få lika med sina bröder, undantagandes någon gammal träbråte, såsom kälkar och någon redskap, som delas alla bröderna emellan. Vilket uppå anhållan till vederbörandes säkerhet i protokollet infattat blev.

Vid sommartinget 1747 hade Anton Kaxe i Sunneby instämt Per Perssons hustru i Narbäck, Kerstin Svensdotter, för att hon överfallit honom med hugg och slag. Detta hade skett när han varit på besök hos Anders Persson i Narbäck Han yrkade ersättning. Vid upprop inställde sig Kaxe med sitt biträde, löjtnanten Magnus Joachim Borks och ärevälborne Petter Sjöberg. För hustrun Kerstin Svensdotter kom hennes styvfader, rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp. De förnekade helt denna ogärning.

De av Kaxe inkallade vittnena, Jonas och Anders Perssöner i Narbäck framkallades, men som de var Per Perssons i Narbäck köttsliga bröder och således hans hustrus rätta svågrar kunde de inte tillåtas vittna. Någon fortsättning av detta mål har jag inte sett, varför vi kan tro att parterna förliktes.

Till höstetinget 1753 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängarna Nils Nilsson och Per Johansson i Holkaberg samt Jonas Håkansson och Jöns Larsson i Munkeryd samt vidare Per Håkansson och Anders Johansson i Narbäck. De hade vid någon skjuts från Holkaberg till Ödeshög förra våren tagit för mycket betalt. Vid upprop inställde sig de personligen, alla utom Per Johansson i Holkaberg.

Han var hindrad av inkommen skjuts till samma krog. Det hävdades att de den 7 och 9 maj tagit skjutspenningar för 1 3/8 mil i stället för 1 1/4 mil. De förnekade det hela därför att vederbörande själv betalat med anledning av den väntetid som uppstått. Vidare hävdade de åtalade att sträckan är längre än 1 1/4 mil. Målet tycks ha slutat så att de åtalade slapp böter och att skjutstavlan skulle avskyltas, kanske i avvaktan på ny mätning.

Vid vintertinget 1763 hade kronans länsman, välaktade Jonas Fellbom, på ämbetets vägnar instämt bönderna Hans Persson och Per Håkansson i Gyllinge samt Per Persson i Narbäck för efterlåtenhet med skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård. Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg var *högeligen besvärad över deras eftergivenhet och tredska, särdeles så att de flera gånger på sina hålldagar, antingen sände bort sina hästar eller sitt folk, så att han vid de resandes ankomst, icke kunde få någon hjälp. De instämda bestred detta och klagade i stället över att gästgivaren vid bra väglag, sällan eller aldrig anlitar dem, utan behåller all skjutsen själv. Men så snart väglaget är tungt och svårt, då vill han ha hjälp. De åtog sig att med vittnen inty asga detta.*

Rätten konstaterade att länsman Fellbom hade anledning och fog för vad som påstått. Men eftersom varken åklagaren eller gästgivaren gittat uppge vilka och huru många dagar, de lagsökta hade eftersatt sina skyldigheter hade icke häradsrätten tillräcklig anledning att fälla dem till mer än sex daler silvermynt vardera. De erinrades av rätten att framdeles noga iaktta sina åligganden.

Vid vintertinget 1772 hade rusthållaren Per Persson i Narbäck inlämnat en skriftlig ansökan. Den avsåg att han på Narbäcks ägor nyligen uppsatt en husbehovs mjölkvarn med ett par stenar och önskade få denna skattlagd. Rätten gav det beskedet att kvarnbyggnaden skulle synas och att grannarna också skulle höras, varefter rätten därefter skulle lämna vidare besked i saken.

Vid vintertinget 1786 hade bonden Jöns Svensson i Lakarp instämt bonden Johan Persson i Narbäck, eller Uppgränna. Han yrkade att denne skulle betala återstående belopp, tre riksdaler och 26 skilling på en hästhandel dem emellan. Johan Persson hävdade att återstående belopp inte var så stort, men han kunde inte bevisa detta, varför han av rätten ålades att betala beloppet. Vem denne Johan Persson var är jag osäker på, men nedanstående mål från 1788 säger att Johan Persson var en släkting till Per Persson i Narbäck.

Vid vintertinget 1788 förekom ett mål som gällde företrädesrätten till 3/16 i kronorusthållet Narbäck. Parterna i målet var bonden Lars Persson och hans hustru Elin Persdotter i Uppgränna Tolagård samt bonden Johan Persson och hans hustru Sara Jonsdotter i Uppgränna Bultagård på den ena och rusthållaren Peter Persson i Narbäck på den andra sidan. Målet var mest av formell art. Syftet var mest att inför rätten styrka riktigheten av tidigare träffade avtal. Som vittnen åberopades Israel Svensson och Håkan Israelsson i Lakarp. Det fanns släktskap mellan parterna och målet gällde därför bördsrättsliga formaliteter.

Lars Lundgren	----, ryttare	(Liunggren)
Ingrid Persdotter	----,	
(Maria)	1753-08-24,	
Johan	1757-01-20,	

Denna familj Lundgren bodde i Narbäck under de 6-7 första åren på 1750-talet. De gifte sig 1751 och då var Lars antecknad som soldat för Narbäck och Ingrid var piga i Holkaberg. Efter 1757 har vi ingen anteckning om dem. Jag vet inte vart de tog vägen. I deras ställe kom en ny familj Lundgren.

Sven Lundgren	(1733) i V Tollstad, ryttare
Maria Hansdotter	(1730), död 1790 av hetsig sjuka
Barn: Stina	1757-11-08,

Möjligen hette Lundgren Sven Matsson eller Mattiasson innan han blev

soldat. I så fall gifte sig Sven och Maria 1757. Maria var från Åby fyrbondegård. Kanske Sven var dräng där. Hon var dotter till officeren Hans Sölberg och hans hustru Karin Hansdotter i Åby Västra Skattegård. Deras första barn, dottern Stina föddes i Narbäck där Sven var soldat.

Troligen år 1763 flyttade familjen till Munkeryd. Där kan vi se mera om denna familj. Maria hade en syster i Munkeryd, Stina Hansdotter som var gift med bonden Jonas Erlandsson. Hon hade också en syster, Sara Hansdotter, gift med nämndemannen Anders Jönsson i Fagerhult. Hon hade också en broder, Jonas Hansson, som hade övertagit föräldragården.

Vid vintertinget 1763 hade kronans länsman, Jonas Fellbom, på ämbetets vägnar instämt drängen Lars Eliasson i Porsarp och ryttarehustrun Maria Hansdotter på Narbäcks ägor, misstänkta för horsbrott.

Den 25 oktober 1762 födde Maria Hansdotter en dotter som fick namnet Sara. Det var ett oäkta barn, det var inte hennes äkta man, Sven Lundgren, som var fader. Det blev stämning till tinget.

Målet uppkom vid vintertinget i Ödeshög den 19 mars 1763. Sven Lundgren hade varit borta i kriget i Pommern i fem år. Efter hemkomsten omtalade han att Lars Eliasson från Porsarp i fjol flera gånger haft köttslig förbindelse med hans hustru i Narbäcks ryttaretorp. Men drängen Lars Eliasson nekade till detta.

Dennes fader, skattebonden Elias Östensson i Porsarp inkallade hustrurna Margareta Persdotter i Stora Krokek och Kerstin Månsdotter på Holkabergs ägor, Karin Svensdotter på Narbäcks ägor och Sara Persdotter på Kaxtorps ägor. De borde kunna visa att ryttarehustrun förut klagat över att hon blivit våldtagen av en obekant resande man. Maria Hansdotter medgav att hon sagt detta men menade att det var Lars Eliasson som förmått henne att säga detta.

Maria Hansdotters svåger ifrågasatte om det må ligga i Sara Persdotter på Kaxtorpas ägor i vägen att hon pliktat för lägersmål med Lars Eliassons morbroder. Vid övervägande härav tilläts hon inte vittna, men de övriga avlade vittneseden med hand på bok, och berättade var för sig:

1) Margareta Persdotter i Stora Krokek, förr boende i Lakarp, att hon varit hos Maria Hansdotter vid hennes svåra barnsbörd. Hon hörde henne icke namngiva någon barnafader, utan önskade bara att Gud ville hjälpa henne, varpå hon blivit förlossad.

På sommaren förra året hade Maria anförtrott henne *att det i grannhållet utkommit sådant rykte, men hon sagt med de orden att om inte kungen i Porsarp nödgas för tjuveri ställa sin son ur vägen, så skulle det inte behövas för sådan gärning med henne*. Maria sökte erinra vittnet om något tillfälle då hon skall ha sett de angivna tillsammans, nämligen vid ett kyrkogångsöl i Lakarp om våren i fjol. Då hade drängens moder skilt honom från henne uti vittnets kammare. Sådant sade sig Margareta inte veta något om.

2) Kerstin Månsdotter på Holkabergs ägor berättade att Maria för henne sagt att *hon en afton då hon gått utföre åt Gränna efter sitt hästkreatur på allmänna vägen blivit hävdad av en obekant resande herreman. Denne hade*

i hast stigit av sin häst, gjort av saken och förnöjt henne med sex plåtsedlar samt lovat att hon icke skulle hava någon skada härav.

Vittnet framhöll ovanligheten i detta. Då hade Maria sagt det hon väl ville skylla på Lars i Porsarp, men trodde helt säkert att han såsom härtill alldeles oskyldig icke skulle ta på sig detta.

3) Karin Svensdotter på Narbäcks ägor lämnade en helt lika berättelse.

Såväl länsmannen som Marias svåger, nämndemannen i Fagerhult, intygar att hon förut skyllt på en våldtäkt av en resande. Med anledning därav ansökte Lars Eliasson om befrielse. Rätten tog saken till beprövande.

Två dagar senare, den 19 mars 1763 kom rätten med utslag i målet. Lars Eliasson blev friad. Maria Hansdotter dömdes enligt 15 kapitlet 1 § i Missgärningabalken att böta 80 daler silvermynt, eller i brist av böterna avstraffas med tjugo par ris, tre slag av varje. Dessutom skulle hon till Ödeshögs kyrka erlägga två daler silvermynt samt undergå enskild skrift och avlösning.

Maria Hansdotter var vid denna tiden drygt 30 år gammal.

Hur det gick med böterna vet jag inte, men förmodligen lyckades Lundgren och hans hustru skrapa ihop till böterna. Kanske hjälpte hennes syskon till. De ville inte se sin syster genomgå spöstraff. Men ännu hade inte sanningen kommit fram. Vem var barnafadern?

Vid höstting 1763 rannsakades gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg och ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor för dubbelt horsbrott. Det var Maria Hansdotter själv som då angav brottet. Vi kan anta att Maria Hansdotter från början haft krav på sig att inte nämna Johan Jönssons namn. Han var en känd och aktad man i bygden. Till slut stod hon inte ut för trycket.

Hon angav gästgivaren Johan Jönsson som barnafader. Denne nekade till brottet. Han satt en tid häktad i Linköping men han erkände inte. Maria Hansdotter däremot kunde inte neka. Häradsrättens dom underställdes Göta Hovrätt, insändes dit den 10 december 1763.

Vid sommartinget 1764 kom hovrättens utslag. Maria Hansdotter kunde inte neka. Hennes dom var klar men Johan Jönsson nekade och därför blev målet för hans del *ställt på framtiden*". Han slapp undan. Men det blev *lite efterslängar*.

Vid vintertinget den 15 mars 1764 hade gästgivaren i Holkaberg, Johan Jönssons hustru, Anna Jonsdotter, instämt ryttaränkan Kaisa Svensdotter på Munkeryds ägor. Orsaken var att hon tagit bränsle på hennes åkergärde. Kaisa Svensdotter erkände. Hon hade någon tid b ott hos ryttarhustrun Maria Hansdotter på Narbäcks ägor. De hade något före jul 1762 kört hem tre lass bränsle till hennes hus. Det hade skett tillsammans med Maria Hansdotter och de hade fått löfte av gästgivaren Johan Jönson. Hon trodde att hon var oskyldig eftersom de fått löfte till detta.

Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg medgav att han gett dem detta löfte.

Gästgivaren Johan Jönsson uppmanades att till nästa sommarting instämma ryttarhustrun Maria Hansdotter om han ville fullfölja detta mål.

Då skulle också änkan Kaisa vara med. Vid sommartinget 1764 kom även detta mål upp igen. Rätten friade då de bägge kvinnorna från detta brott.

Maria levde fram till 1790 och då avled hon. Vi kan anta att hon var ett samtalsämne i bygden när detta utspelade sig. Vi kanske kan anta att många i bygden kände sympati för henne och kanske inte gillade att gästgivaren Johan Jönsson kom undan. Det gick förmodligen en hel del rykten i bygden. Vi kan anta att Maria Hansdotter var en attraktiv och vacker kvinna.

Mera om familjen Lundgren finns att läsa under Munkeryd.

Lars Vesterlind	1734-12-24, ryttare
Elin Månsdotter	1729 i Gränna
Barn: Jöns	1761-09-20, soldat för Hårstorp med soldatnamnet Lantz
Karl	1762-02-01, död 1772 i rödsoten
Peter	(1764-), död 1772 i rödsoten (ej antr. i födelseboken)
Maria	1768-09-13, gift med soldaten Lejon i Sunneryd

Lars var sannolikt son till Jöns Nilsson och Margareta Karlsdotter i Börstabol. Fadern var senare soldat för Sunneryd med soldatnamnet Sundkvist. Margareta Karlsdotter uppgavs vara soldatänka, när hon på ålderns höst bodde hos sin son i soldattorpet på Narbäcks ägor.

Lars och Elin gifte sig 1759. Elin var möjligen från Isgårda i Gränna socken. Lars var ryttare för Lilla Krokek fram till omkring 1765 då de flyttade till Narbäcks ryttaretorp. De flyttade från Narbäck omkring år 1800 till ett torp på Sunneryds ägor. Då var han troligen gratialist, med en liten pension. Möjligen var det ett torp eller backstuga som hans föräldrar tidigare innehaft. Där dog Lars 1805, 76 år gammal, och Elin dog där 1808, 79 år gammal.

Margareta Karlsdotter 1697, soldatänka, fattighjon. Död 1772.

Margareta uppgavs vara soldatänka samt att *hon tigger och att hon har fattigdel*. Hon var dotter till bonden Karl Håkansson och Ingeborg Persdotter i Glasfall, och sannolikt mor till Lars Vesterlind. Hon dog 1772. Av fyra notiser i födelseboken kan hon antas vara identisk med den Margareta Karlsdotter som på 1730-talet var gift med Jöns Nilsson och boende i Börstabol, senare på Fagerhults ägor och senare, år 1739, på Sunneryds ägor. Kanske Lars Vesterlind då hade vuxit upp på Sunneryds ägor, och senare också hade sin ålderdom där.

Vid sommartinget 1787 förekom ett mål som rörde ett slagsmål i soldattorpet på Narbäcks ägor. Det var smeden Lars Holmberg från Uppgränna och bonden Lars Nilsson i Syllerstorp. Själva anledningen till slagsmålet var en brännvinsflaska som egentligen tillhörde bonden Nils Svensson i Uppgränna.

Den hade Nils Larsson medtagit när de under sin resa varit inne i Nils Svenssons hus i Uppgränna. Smeden Holmberg önskade återställa flaskan och därvid blev det slagsmål i soldattorpet. Soldathustrun Elin Månsdotter blev åsyna vittne och hördes inför tinget om sina iakttagelser.

Peter Jonsson	1746-03-03, bonde
Ingrid Svensdotter	1749, g 1774,
Barn: Jonas	1781-08-02, avfl. till Heda 1807
Elin	1774-08-01,
Kristina	1777-01-20,
Maria	1779-03-12,
Peter	1784-06-04, till Heda 1807,
Katharina	1788-08-08,
Annika	1791-12-18,
Sara Lena	1794-11-23,

Peter var son till Jonas Persson och Elin Larsdotter i Narbäck. Peter och Ingrid gifte sig 1774 och båda anges då vara från Narbäck. Ingrid var möjligen dotter till Sven Persson och Kerstin Persdotter i Lakarp. Första tiden bodde de i Narbäck och brukade möjligen hans föräldragård. Från 1778-79 står han skriven som rusthållare i Narbäck.

Omkring 1793-94 flyttade de till Gammalsby. Någon gång därefter flyttade de till ett torp på Holkabergs ägor. Ingrid dog där den 7 januari 1810 av venerisk sjukdom. Peter dog den 4 mars 1810 av rödsot. Peter Jonsson förekommer omnämnd i domboken enligt följande:

Vid hösttinget 1786 förekom ett tvistemål mellan bonden Hans Andersson i Sunneryd och rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck. Tvisten gällde Porsarp. Hans Andersson innehade där en gård om 3/8 mantal och Peter Jonsson i Narbäck arrenderade denna gård. Peter Jonsson hade åtagit sig att uppföra en stuga och dessutom 600 fot gärdesgård där. Tvisten gällde huruvida Peter Jonsson hade uppfyllt sina åtaganden.

Ännu vid vintertinget 1787 förekom tvisten mellan Hans Andersson och Peter Jonsson rörande denna stuga i Porsarp. Mera om detta finns att läsa under Porsarp.

Peter Jonsson uppgav då själv att han var *ganska fattig* och bad att få uppfylla återstående krav *in natura*. Rätten ålade honom dock att åtgärda kvarstående arbeten eller att med penningar ersätta Hans Andersson.

Vid vintertinget 1788 förekom ett skuldfordringsmål mellan rusthållaren Johan Jönsson i Vallby och rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck i vilket Peter Jonsson ålades betala sin skuld för att undvika utmätning.

Vid samma ting hade Peter Jonsson instämt drängen Sven Larsson i Syllerstorp angående skuldfordran, bestående av auktionsinrop i Narbäck 10 februari 1786. Sven Larsson ålades av rätten att ofördröjligen betala.

Nämndemannen Gudmund Larsson i Stora Åby hade till höstetinget 1788 instämt rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck angående skuldfordran, 137 riksdaler. Skuldsedeln hade ursprungligen tillhört Johannes Persson på Lilla Molidens ägor men den 27 oktober 1788 överlåtits på Gudmund Larsson. Målet uppsköts. Vid målets fortsatta handläggning framkom det att Peter Jonsson hade till Johannes Persson betalat skulden.

Sonen Peter Persson blev möjligen reservkarl eller medlem av lantvärnet och hade namnet Skylt. Han är noterad som torpare, inhysesman och backstugusittare och bodde i en stuga på Stora Aleryds ägor, dit han kom 1819 från Ödeshög. Han var på 1830-talet antecknad som *döv och utfattig*.

Han dog i rödsot 1842. Gift med Maria Persdotter, född 1789 i Gränna. År 1816 bodde de på Lilla Krokeks ägor.

Peter Raelsson i Ryket hade till sommartinget 1789 instämt Johan Persson i Narbäck, nu på Lilla Molidens ägor. Han yrkade ersättning för två tunnor korn och en tunna blandkorn. Detta med stöd av Johan Perssons den 21 maj 1786 utgivna förbindelse. Johan Persson inställde sig inte, trots kallelse i laglig ordning. Johan Persson är i övrigt inte känd.

Urtima ting hölls den 7 april 1791 på gästgivargården i Ödeshög med anledning av inbrott och stölder i Valla, hos bönderna Sven Jakobsson och Anders Persson. För brotten hade gripits Sven Lindberg, 31 år gammal, född i Stockholm. Efter brotten hade Lindberg begivit sig söderut på landsvägen. Målsägandena hade begivit sig efter.

Vid Narbäck påträffades något av stöldgodset. Bonden där hade tillvaratagit och vårdat detta. Lindberg själv påträffades i gästgivargården i Stigamo söder om Jönköping och fördes till slottshäktet i Linköping.

Kronolänsmannen, välaktade Samuel Sundelius tilltalade vid höstetinget 1794 drängen Peter Hansson i Kopparp samt änkan Stina Svensdotter i Narbäck för sig emellan övat lönskaläge, vilket de frivilligt erkände. Stina berättade att hon vid olovligt umgänge med Peter Hansson blivit med barn samt åtta dagar före sistlidna midsommar framfött ett gossebarn som efter tre månader och 11 dagar avlidit.

Häradsrätten dömde dem, *drängen Peter Hansson och änkan Stina Svensdotter för lönskaläge första gången att böta, han tre riksdaler16 sk, hon en riksdaler 32 skilling. Dessutom skulle de till sockenkyrkan i Ödeshög skola erlägga, Peter en riksdaler16 skilling och Stina 32 skilling. De skulle också i sakristian där undergå enskild skrift och avlösning undergå.*

Kronolänsmannen Sundelius åtalade vid höstetinget 1798 rusthållaren Lars Persson i Uppgränna med yrkande om böter för bristande vägunderhåll på den väglott som hörde till hans gård, halva hemmanet Narbäck. Åklagaren åberopade nämndemännen Anders Rambergs och Jonas Jonssons intyg och hävdade att svarandens väglott behövt förbättras med minst 16 lass grus. På kronolänsmannens påstående dömdes svaranden för denna sin underlåtenhet till en riksdaler böter i treskiftes, kronan, häradet och åklagaren.

Vid vintertinget 1804 redovisades att bouppteckningar hade gjorts bl. a. avseende avlidne bonden Lars Jonsson i Narbäck.

Under 1700-talets sista år fanns en bonde i Narbäck som hette Bengt Persson. Han är endast omnämnd i ett mål i domboken samt i bouppteckningar från 1797 och 1799. Han uppgavs vara änkoman 1797. Han avled själv 1798 i Uddevalla. Närmare omständigheter eller uppgifter har jag inte om honom. Vi kan anta att han arrenderade en av gårdarna i Narbäck av Per Persson i Holkaberg.

Vid slutet av 1700-talet ägdes den ena av gårdarna i Narbäck av Per Persson i Holkabergs Sörgård. Den andra gården ägdes av Lars Persson i Uppgränna. Lars Persson var möjligen en ättling till tidigare ägare av Narbäck. Omkring år 1800 fanns en arrendator i Narbäck som hette Lars Johansson eller Jaensson.

Lars Jaensson	**1756 (i Adelöv ?), arrendator**
H Maja Andersdotter	1760 (i Adelöv ?),
Barn: Maria	1784 i Adelöv, död 86
Maria	1787-04-04 i Adelöv,
Stina	1789-03-27 i Adelöv,
Greta	1791-09-08 i Adelöv,
Jan	1793-09-26 i Adelöv,
Annika	1795-12-11 i Adelöv,
Johanna	1801-01-24 i Gränna,
Jan	1804-04-12,

Lars Johansson i Narbäck har med sin familj troligen omkring år 1802 kommit från Kleven i Gränna landsförsamling till Narbäck som arrendator. Lars Johansson, eller Lars Jaensson, dog av böld i halsen 30 oktober 1803. Den 12 april 1804 föddes deras son Johannes. Maja Andersdotter flyttade därefter till Graven i Adelöv, där hon hade en vuxen son. Där avled sonen Johannes den 4 juli 1805, ett år gammal.

Sökandet efter bakgrunden för Lars och Maja ledde till Rudu i Adelöv. År 1785 gifte sig Lars Jansson från Rudu i Adelöv med Maja Andersdotter från Graven i Adelöv. De var bönder i Rudu fram till slutet av 1790-talet. Då var de plötsligt i Kleven i Gränna landsförsamling. Där var de kvar fram till någon gång slutet av 1802 eller början av 1803. De blev som vi ser ovan inte långvariga i Narbäck.

Bouppteckningen efter honom uppger att han hade sju barn, sönerna Jaen och Anders, Maja, Stina Greta, Anna och Johanna, alla omyndiga. Bouppteckningen upptog bl. a. följande:
En järnaxelvagn, en hövagn, två ärjekrokar med billar, två järnskodda kälkar, en släde, tre oskodda kälkar, en gammal manssadel, ett par selar med töm. Under gångkläder upptogs en blågrön rock, en grå dito, en grön dito, en gammal rock, ett gammalt livstycke, ett par byxor, en gammal hatt, två mössor, ett par gamla snösockar, två par gamla strumpor, tre gamla skjortor, två nattkappor, ett par gamla stövlar, ett par gamla skor. Under kreatur upptogs ett svart sto, en brun häst 16 år, en rödbrokig ko, en röd tjur, en rödbokig kviga, en vit fåra, en ungfåra vit, en bagge och tre grisar.
Sannolikt hade både Lars och Maja sina rötter i Adelövs socken.

Jonas Samuelsson	1779-03-03, arrendator
H 2)Maja Johansdotter	1786-01-04,
Barn: Maja Lisa	1807-10-01,
Anna Katharina	1810-03-31, död 1811-05-08 av tvinsot
Johan Peter	1812-02-19,
Johanna	1812-02-19, död s å
Andreas	1813-08-06. död s å

Jonas och Maja kom hit från Munkeryd 1808. Jonas var från Skrädeberg, son till postföraren Samuel Andersson och hans hustru Anna Danielsdotter. Han hade tidigare varit gift med Maria Jonsdotter, dotter till bonden Jonas Nilsson i Munkeryd.

Maria Jonsdotter dog av venerisk sjuka 1806 och Jonas Samuelsson gifte om sig året därefter med Maja Johansdotter, dotter till livgrenadjären Johan Ärlig i Gyllinge och hans hustru Ingrid Andersdotter.

Jonas och Maja kom 1808 till Narbäck och arrenderade här hela gården, som då ägdes av gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Södergård. Familjen flyttade från Narbäck omkring 1814 till ett torp på Stora Krokeks ägor.

Storskiftet genomfördes i Narbäck 1824. Då var Narbäck fortfarande delat i två halvgårdar. Den ena ägdes av Anders Magnus Andersson och Anna Brita Persdotter och den andra ägdes och brukades av bröderna Hans och Johannes Larsson, som då nyligen inköpt gården av Lars Persson i Uppgränna. Skiftet startades i oktober 1824 och genomfördes ganska snabbt. Den gamla hustomten vidgades och delades i två. Båda var kvar på den gamla platsen med vacker utsikt över Vättern.

I domböckerna får man då och då en liten påminnelse om resandet på landsvägen. Söndagen den 24 september 1820 reste en herr major Gustaf Bennich på landsvägen. Drängen Nils Jonsson från Haddestad skjutsade honom från Ödeshög till Holkaberg och drängen Johannes Nilsson från Kopparp skjutsade honom från Holkaberg till Gränna. Med sig hade Bennich som resgods bl. a. en kappsäck med diverse persedlar. I Narbäcks äng föll kappsäcken av vagnen.

Kappsäcken hittades sedan av två pojkar, Peter Jönsson från Narbäck och Johan Svensson från Porsarp. De plockade till sig några persedlar ur kappsäcken. Anders Svensson i Norra Kärr fick höra talas om fyndet och tog hand om kappsäcken. Men han lämnade den inte till myndigheterna förrän kappsäcken hade efterlysts från predikstolen i Ödeshögs kyrka någon söndag senare.

Kronolänsmannen Söderström stämde alla tre inför höstetinget. Häradsrätten ansåg att de båda pojkarna, Peter Jönsson och Johan Svensson på grund av sin ungdom och okunnighet kunde frias från åtalet. Beträffande Anders Svensson från Norra Kärr ansåg rätten att denne hade felat, men att han ändå inte haft för avsikt att behålla kappsäcken. Därför friades även han.

Anders Magnus Andersson	1785-03-25 i Bjälbo, bonde i Narbäck
Anna Brita Persdotter	(1788-05-11),
Barn: Anders Peter	1809-07-07 i Bjälbo, bonde i Narbäck,
Kristina Elisabet	1811-04-30 i -"- , t Täby 1840
Karl August	1813-06-04 i Appuna, t Rinna 1833
Karolina Sofia	1815-11-21 i Bjälbo,
Gustaf Fredrik	1818-05-07, t Appuna 1835
Alfred Philip L	1823-03-28, t V Husby 1846
Tekla Anna Brita	1820-09-23, död 1822 av bröstfeber
Sven Viktor Vilhelm	1826-10-22, rådman, stadskassör i Gränna,
Anna Lotta	1830-11-17, t Gränna 1842

Bakgrunden för Anders är i Bjälbo och jag har inga uppgifter om den. Anna Brita var dotter till gästgivaren Per Persson och hans hustru Lisa Johansdotter i Holkabergs Södergård. Hennes farfar var Per Persson i Narbäck, en ättling till Sven Månsson i Narbäck. Anders och Anna Brita gifte sig 1807 och bodde därefter i Appuna och Bjälbo fram till 1816 då de flyttade till Narbäck.

Allt tycktes vara frid och fröjd, av husförhörslängden att döma. De hade många pigor och drängar och även en barnflicka. Från början innehade de hela Narbäck men omkring 1825 delades Narbäck. Anders Magnus och Anna Brita innehade sedan halva Narbäck. Den andra halvgården var delad i två gårdar, ägda av bröderna Sven och Johannes Larsson.

Från domboken har jag inhämtat att sommaren 1818 hade drängen Peter Rydberg tagit städja hos Anders Magnus Andersson i Narbäck. Det gällde ett års tjänst, men efter fyra och en halv månad hade Peter Rydberg fått nog. Han begärde orlovsedel och att få lämna tjänsten. Anders Magnus gav honom ingen sådan och Peter Rydberg lämnade ändå Narbäck.

Vid vintertinget 1822 hade han instämt Anders Magnus till tinget med begäran om att få ut sin lön för dessa 4½ månader. Som orsak till att han lämnat tjänsten förklarade han att han blivit överfallen och slagen av Anders Magnus och att han var rädd för honom. Detta intygades av andra drängar och pigor och av soldaten Johan Rolf.

Rätten gick emot Peter och ansåg visserligen att Anders Magnus hade varit strängare än vad en husbonde hade rätt till enligt *legohjonsstadgan* från 1805, men att Rydberg ändå skulle ha stannat på sin tjänst. Därför behövde inte Anders Magnus betala honom någon lön. Aga eller upptuktelse ingick i en husbondes rättigheter. Om det blev för mycket aga reagerade ingen på det.

Vid sommartinget 1828 hade kronolänsmannen Nelson instämt Anders Magnus för att han i mars samma år när tjälen gått ur jorden haft två oringade svin på allmänna landsvägen i Narbäck. Anders Magnus erkände sin förseelse och fick böta.

Anders Magnus hade förordnats som förmyndare för avlidne bonden Nils Anderssons i Porsarp efterlämnade omyndiga dotter Maja Jonsdotter. Av någon anledning hade han blivit av med detta uppdrag och i stället hade rusthållaren Johannes Larsson i Narbäck förordnats. Denne hade vid hösttinget 1829 instämt Anders Magnus. Johannes yrkade att Anders Magnus genast utbetala Maja Jonsdotters arvemedel.

Anders Magnus inställde sig inte vid rätten, trots att han delgivits stämningen. Rätten beslutade att Anders Magnus genast skulle betala beloppet till Johannes Larsson samt ränta och kostnader för rättegången. Jag har inga uppgifter om hur denna tvist löstes. Kanske var detta ett tecken på Anders Magnus Anderssons ekonomiska utförsbacke.

Vid vintertinget 1835 hade kronolänsmannen Nelson instämt både Anders Magnus och Anna Brita samt hennes gode män, förre nämndemannen Peter Andersson i Ödeshög och Jonas Andersson i Stava. Det yrkades ansvar för *egenvillig skilsmässa och för hustruns svåra*

misshandling. Mot Anna Brita och hennes gode män rörde yrkandet ansvar för bodräkt. Målet uppsköts till nästa sommarting.

Därefter förekommer Anders Magnus Andersson och Anna Brita Persdotter omnämnda vid varje ting några år framåt i tiden. Anders Magnus Andersson var på obestånd. Han hade tagit stora lån och *var skuldsatt upp över öronen.* Det blev konkurs. Anna Brita Persdotter hade i ett tidigt skede begärt boskillnad.

Hon bodde troligen någon tid i Holkaberg innan hon senare med sina barn bodde i Ödeshög. I en inlaga till häradsrätten beskrev Anna Brita Persdotter att hon på grund av mannens våldsamheter fått fly med sina barn till sin moder, Lisa Johansdotter i Holkaberg. Beträffande de skulder som hennes man ådragit sig hävdade hon att dessa skulder varit helt onödiga och att hon inte medgivit upptagande av dessa lån.

Anders Magnus blev ställd under förmyndare. Deras egendom förvaltades av gode män. Anders Magnus instämde dessa till rätten och begärde redovisning av deras förvaltning och klagade över förvaltningen. År 1836 brukades gården av Lars Håkansson från Lakarp.

I husförhörslängden står också att Anders varnats för oenighet i äktenskapet åren 1826 och 1827. Han ansågs tydligen ansvarig för denna oenighet. Några år senare är noterat att gården ägdes av Anna Brita Persdotter och att makarna var *skilda till säng och säte*. Anna Brita bodde därefter i Ödeshög men stod skriven på gården i Narbäck. Att få skilsmässa på den tiden var nästan omöjligt

Kan vi gissa att sprit var en orsak till Anders problem?

Anna Brita dog 1846 av lungsot. Sonen Sven Viktor Vilhelm flyttade till Gränna och blev rådman och stadskassör. Han tog efternamnet Birgén och var en tid ägare av ena gården i Narbäck.

Anders Magnus Andersson dog på undantag i Narbäck 1852.

Olof Karlström	1775- i Stockholm, torpare
H Maja Karlsdotter	1765-11-24,
Barn: Katharina	1795-05-28, död av bröstsjuka samma år
Katharina	1797-12-13, död 1800
Maja Stina	1801-01-24,

Familjen Karlström kom från Börstabol till Narbäck omkring 1798. De gifte sig 1795. Hon uppgavs då vara från Börstabol och var troligen tjänstepiga där. Hon hade sin bakgrund i Klämmestorp.

De bodde troligen endast några år i Narbäck och flyttade omkring 1802 till Klämmestorp. Olof Karlström dog av rödsot 1806. Maja gifte 1815 om sig med Anders Vesterlind i Sunneby och dog där 1818 av håll och styng. Kan vi gissa att det torp de brukade var soldattorpet?

Jonas Sköld	1774-07-12 i Stora Åby, livgrenadjär
Stina Andersdotter	1776 i V Tollstad

Jonas kom till Narbäck 1799 som livgrenadjär och efterträdde förmodligen Lars Vesterlind. Jonas och Stina gifte sig år 1800. Jonas var son till Jonas Jakobsson och Lisa Gabrielsdotter vid Stenbron, Stora Åby socken. Jag har inga uppgifter om Stinas bakgrund.

De tycks ha varit barnlösa. De flyttade till Kråkeryd 1817 och där innehade de en gård om ¼ mantal. Där avled Jonas Sköld den 29 december 1831 av kolik. Stina avled den 28 januari 1842 i Kråkeryd.

Johan Israelsson hade till sommartinget 1803 instämt livgrenadjären Jonas Sköld i Narbäck med anledning av skuldfordran. Som vittnen åberopades Anders Karlsson och Peter Persson, båda från Holkaberg.

Livgrenadjären Jonas Sköld i Narbäck hade till höstetinget 1803 instämt drängen Sven Larsson i Jättingstad rörande 17 riksdaler i skuldfordran. Förlikning.

Den 18 februari 1811 upprättade Jonas och Stina ett inbördes testamente. Det skedde i soldattorpet i Narbäck och i närvaro av gästgivaren Peter Petersson i Holkaberg och Jonas Samuelsson i Narbäck. Av detta testamente framgår att de var barnlösa.

Under åren 1817-1833 har jag inga anteckningar om soldat i Narbäck.

Anders Peter Andersson	1809-07-27 i Bjälbo, bonde, nämndeman
Anna Lov.Andersdotter	1819-10-16 i Rök,
Barn: Per August	1843-04-30, till Fr.---stad 1857, (?)
Karl Otto	1844-12-09, till Täby 1857,
Sven Viktor	1846-08-08, till Sthlm
Axel Ludvig	1848-05-13, till Sthlm
Alida Mathilda	1850-06-09,
Hulda Vilhelmina	1852-12-18, död 530203
Oskar Fredrik Rikard	1858-03-28, till Sthlm, se nedan

Anders var son till Anders Magnus och Anna Brita i Narbäck, se ovan. Han gifte sig 1842 med Anna Lovisa. Jag har inga uppgifter om hennes bakgrund. Anders var då arrendator på föräldragården i Narbäck och Anna kom från Åby Södergård 1842. De övertog sedan äganderätten till gården. Anders var också en tid nämndeman.

Han innehade gården vid tiden för den nya vägens tillkomst utmed sjön. Vid vintertinget 1855 hade han instämt löjtnanten Hall. Det var Hall som hade ansvar för vägbygget. Ersättningen avsåg den mark som den nya vägen tog i anspråk. Häradsrätten dömde Hall att betala ersättningen.

Allt såg bra ut. Anders var innehavare av den ena gården i Narbäck. På gården fanns drängar och pigor. Husförhörslängderna säger inget om några problem. Men kanske hade ändå ekonomin börjat knaka. Jag har inte läst domböckerna efter 1845, frånsett enstaka år, och därför har jag inga uppgifter från tingen.

År 1861 flyttade familjen till Uppgränna. De bodde först på torpet Sjönäs på Bultagårdens ägor. Anders uppgavs då vara fattig. Det är en något märklig uppgift om vi jämför med det ekonomiska välstånd som hans mor och morfar representerade. Familjen bodde sedan som *”inhyses” i en backstuga under Uppgränna Länsmansgård*.

Den 31 maj 1876 avled arbetskarlen Anders Peter Andersson i Evelund under Boeryd, av bröstplåga. Det kan möjligen vara vår man. Den 28 februari 1895 avled änkan Anna Lovisa Andersdotter i Evelund, Boeryd, av ålderdom, 75 år gammal. Åldersuppgifterna tycks stämma. Det innebär att Anders Peter och hans hustru på sin ålders höst bodde i Boeryd. Där hade de bara några kilometer till Narbäck.

Flera av barnen tog efternamnet Birgén, vilket en farbroder till dem förut gjort.

Den 6 juli 2009 ringde Ulf Birgén från Vallsta och berättade at han var son-son-son till Oskar Fredrik Rikard, se ovan. Vi ser här hur ättlingar till denna släkt i Narbäck funnit vägar ut i världen.

Sonen Oskar Fredrik Rikard flyttade 25 år gammal till Stockholm. Han utbildade sig där till repslagare. Han flyttade sedan till Sundsvall. År 1896 flyttade han till Sollefteå där han sedan var bosatt.

Kerstin Arvidsdotter 1762-11-19, änka
Barn: Maja Eriksdotter 1785
dd Anna Karin, oä 1816-02-14,
ds Johannes oä 1821-04-21,

Kerstin Arvidsdotter var dotter till bonden Arvid Andersson och hans hustru Maria Nilsdotter i Tällekullen. Hon gifte sig 1784 med torparen Erik Persson och de hade sedan ett torp på Västra Haddåsens ägor. Erik Persson dog 1796.

Kerstin och hennes barn flyttade därefter runt till byarna i bygden. 1805 bodde hon på Gyllinge ägor, men flyttade sedan till Narbäck. Åren 1814-1816 bodde hon med sin dotter Maja och hennes två barn i Näteryd. Sedan bar det iväg till Narbäck igen.

År 1821 flyttade de till Lilla Krokeks ägor. Hon uppgavs då vara en *inhyst fattig änka*. De var möjligen inhysta på Norrgården eller Norrgårdens ägor, i så fall kanske i torpet Hagalund.

Kerstin Arvidsdotter flyttades 1832 till Fattighuset i Ödeshög. Hon dog där den 16 april 1837 av ålderdoms bräcklighet. Dottern Maja Eriksdotter hade varit trolovad med livgrenadjären Häggberg i Stora Aleryd i Stora Åby socken. Denne avled 25 oktober 1815, innan det planerade bröllopet. Maja väntade barn. Det blev en dotter, Anna Karin, och hon föddes i Näteryd den 14 februari 1816.

Maja Eriksdotter bodde kvar i Lilla Krokek fram till dess att hon gifte sig den 21 april 1835 med torparen Abraham Nilsson från Harsbol, varpå de flyttade till Stora Åby. De hade sedan ett torp på Stora Renemo ägor. Där dog Maja Eriksdotter den 26 februari 1851 av feber.

Hennes dotter, Anna Karin Häggberg gifte sig 1836 med livgrenadjär Stål i Sjögetorp. Denne avled fem timmar efter vigseln av förkylning. Hon

ingick 1838 nytt äktenskap med livgrenadjären Jonas Ross i Kråkeryd. De blev senare farföräldrar till bland andra Gunnar Hård i Stava.

Detta var många brokiga blad ur livets bok.

Lars Håkansson	1800-03-29, arrendator,
Sara Lena Persdotter	1794-09-23, g 1833,
Barn: Karl August	1819-08-08, t V Tollstad 1836
Johan Peter	1821-03-14, t Porsarp 1839
Alexander	1825-08-03, t Gyllinge 1840
Gustaf	1833-06-26,
Maria Sofia K	1836-11-16,

Lars var son till bonden Håkan Israelsson och hans hustru Sara Larsdotter i Lakarp. Sara Lena var dotter till bonden Peter Persson och hans hustru Lena Andersdotter i Ödeshögs Brännegård.

Sara Lena Persdotter hade först varit gift med Jonas Jonsson Glad och bosatt i Munkeryd där de brukade 1/8. De flyttade till Ödeshög 1828. Efter att Jonas dött gifte hon sig 1833 med Lars Håkansson och flyttade till Narbäck. Sara Lena dog där i bröstfeber 1840. Lars flyttade 1842 med sina barn till Munkeryd. Han var också en tid brukare i Hårstorp.

Lars förekommer flera gånger omnämnd i domböckerna, dels anklagad för slagsmål och dels i samband med skuldfordringar. Det var troligen så att alkohol var en stor del av Lars Håkanssons problem. Han fick därför också dålig ekonomi. Han kom på obestånd och avvek 1844 till Stockholm. Där dog han på Adolf Fredriks fattigförsörjning den 25 mars 1849. Ett olyckligt människoöde.

Kronolänsmannen hade till vintertinget 1840 instämt bönderna Jaen Svensson i Porsarp och Lars Håkansson i Narbäck. Orsaken var att de den 12 oktober 1839 varit berusade och slagit rusthållaren Samuel Svensson i Hårstorp. Lars Håkansson hade inte inställt sig till tinget och målet uppsköts.

Den 15 juni 1840 kom målet upp. Håkansson friades från fylleri och från att ha slagit Samuel Svensson i Hårstorp men dömdes till böter för att han med svordomar och okväden utfarit mot Samuel Svensson. Om han inte kunde betala sina böter skulle det bli fängelse fyra dagar på vatten och bröd.

Jaen Svensson friades också från fylleri men dömdes för att ha utfarit mot Samuel Svensson med svordomar och okväden. Dessutom för att han gett honom tre *skuffningar,* ett slag utan och tre slag med åkommor samt fyra sparkningar. Det blev böter, eller åtta dagars fängelse med vatten och bröd. Jaen Svensson dömdes dessutom för oskickligt uppförande inför rätta. Slutligen ålades Jaen Svensson och Lars Håkansson att till Gustaf Nilsson i Hårstorp, Jonas Hård i Sunneryd och Håkan Styv i Sunneryd betala 24 skilling vardera.

Jaen Svensson	1808-01-24 i Gränna, "gift dräng"
Karin Andersdotter	1791-05-01,
Barn: Gustaf	1828-07-21, (hennes son)
August	1832-10-27,

Jaen var son till bonden Sven Petersson och Maja Karin Jonsdotter i Norra Kärr i Gränna socken. Karin var från Öninge, dotter till Anders Håkansson och Maria Persdotter. Jaen och Karin kom från Porsarp 1845 och flyttade vidare till Visjö året därefter, 1846. Jaen hade tidigare ägt en gård i Porsarp men gjort konkurs.

Han förekommer i domboken rörande fylleri och slagsmål och hade vid något eller några tillfällen därvid varit tillsammans med Lars Håkansson, se ovan.

Johannes Larsson	1793-10-01 i Adelöv, bonde
H1)Brita Larsdotter	1802-09-01 i Gränna, död 1834 av slag
H2)Maja Stina Nilsdotter	1811-02-10,
Barn: Anders	1826-09-21,
Anna	1829-02-09,
Maja Stina	1831-04-24,
Johanna Sofia	1835-09-19,
Johan August	1837-03-21,
Maria Kristina	1840-07-25,
Karl Edvard	1842-02-14,

Johannes Larsson och Hans Larsson (se nedan) var två bröder, söner till bonden Lars Hansson och Maria Jaensdotter i Lafstad i Adelöv. Brita var dotter till Lars Larsson och Brita Larsdotter i Uppgränna.

Bröderna köpte var sin fjärdedel i Narbäck i början av 1820-talet och ägde således tillsammans den ena halvgården. Johannes och Brita gifte sig 1825. Brita dog 1834 och Johannes gifte sig samma år med Maja Stina från Sunneryd.

Johannes dog 1838 av bröstfeber. Maja Stina gifte sig 1839 med Johan P Petersson från Porsarp. De flyttade 1843 till Sunneryd.

Bouppteckningen efter Brita Larsdotter 1834 visade tillgångar för 1246 riksdaler och skulder för 688 riksdaler. Detta var ett relativt välbärgat hem. Jag redovisar här ett litet kort utdrag ur bouppteckningen.

Under rubriken ”Köre- och åkerredskap” *upptogs en grönmålad shäskärra, en sämre kärra, en skogsvagn med hökärra, en gammal färdevagn, sex par järnskodda kälkar, en målad slädryss, ett par nya oskodda kälkar, fyra par gamla dito, en gammal oskodd drög, två par gamla selar med järnbåge, en gammal töm med mihl, två lädertömmar med tränsmihl, en manssadel, en kvinnsadel, en tränsmihl, två hårrep, en tageltöm, fyra ärjekrokar, hälften i en järnharv, hälften i en åkervält, hälften i en slipsten, hälften i en handkvarn.*

Under rubriken ”Den avlidnas gångkläder” upptogs *en blå kolt, en grön kolt, en svart bombasängsklädning, en grön vadmalsklädning, en rödrandig yllekläding, en dito bredrandigare, en vit sockerdukskläding, ett gammalt blårandigt bomullsförkläde, ett vitrandigt bomullsförkläde, fyra dito lika, ett dito sämre, ett ylleförkläde, ett dynevar, en röd silkesschal, en dito av bomull, en sandelbrun dito, en svartbottnad dito med breda bårder, en rödbottnad dito med breda bårder, en dito rosig med breda bårder, en röd ullsnepp, ett rödrosigt bomullskläde, ett vitt tyllförkläde, ett dito*

sockerdukskläde, ett dito obrutet, ett vitrosigt dito, fem mössestycken sämre och bättre, ett dito sockerdukskläde, en täckespegel, en liten näsduk, en större dito, en dito mindre, åtta grövre näsdukar, en vit mössa, en dito rosig, en utsydd sockerduksdito, ett skärpband, en blå rosig mössa, en gammal brun dito, en liten bunt svarta silkesband, ett par vita bomullsvantar, ett par dito sämre, en särk, blångarn, en sockerduks överdel, tre gamla blångarns dito, en liten bunt fransar, ett par tyska skor, ett par mörkblå strumpor, en ny grov näsduk, 17 alnar blångarnsväv, 42 dito grövre, 12 dito lärft, nio dito grov väv, en halmhatt.

Under rubriken ”Kreatur” upptogs *en brun häst, en grå häst, en röd hjälmig oxe, en röd ko, en rödhjälmig dito, en vitpottrig dito, en kviga, en röd tjur, en kvigkalv, en liten dito, fem vita får varav tre med lamm, två svarta får, en vit bagglammunge, två bockar, en galtpanke. Under rubriken ”Diverse persedlar” upptogs bl. a. ett väggur med malm och slagverk, ett par ljusastakar, ett bleckstop, två blecktrattar, ett dussin bordsknivar med gafflar, 10 fönstergardiner mm.* Fastigheten ¼ mantal Narbäck upptogs till 585 riksdaler.

Hans Larsson	1795-06-10 i Adelöv, bonde i Narbäck,
Anna Greta Larsdotter	1796-11-04 i Stora Åby,
Barn: Jonas	1827-09-13,
Kristina	1829-06-01,
Johan	1831-09-08,
Anna Karin	183406-11,
Karl August	1838-09-18,

Hans Larsson var son till bonden Lars Hansson och hans hustru Maja Jonsdotter i Lafstad, Adelövs socken. Anna Greta var dotter till bonden Lars Samuelsson o Brita Andersdotter i Amundeby. Hans och Anna Greta kom till Narbäck 1825. De ägde och brukade ¼ och tillsammans med brodern Johannes Larsson ovan, ägde de ena halvgården i byn.

Hans dog av förstoppning 1841. Därefter flyttade Anna Greta med sina barn till Stavreberg. Hon inköpte där 1/8, den största gården i Stavreberg och drev därefter denna med hjälp av sina barn. Hon förblev änka och dog i Stavreberg 1856. Hennes flyttning till Stavreberg var på sätt och vis ett byte med Gustav Johansson, vilken ägde den gård i Stavreberg dit hon flyttade, men samtidigt flyttade Gustav Johansson med sin familj till hennes gård i Narbäck.

Av bouppteckningen den 9 november 1840 efter Hans Larsson framgår att Hans Larsson redan före sin död inköpt 1/8 mantal Stavreberg och samtidigt sålt ¼ mantal Narbäck. Anna Greta hade således endast att fullfölja den planering som redan gjorts.

Gustaf Johansson	1799-05-18 i Säby, bonde på ¼ mantal, Narbäck
Anna Lisa Eklund	1800-02-02 i Ekeby
Barn: Johan August	1826-12-10 i Säby, bonde i Kopparp,
Anna Sofia	1829-10-21 i -”-, gift med Anders Johan Jonsson
Fredrika Karolina	1831-10-03, bonde i Öjan och Rossholmen

Karl Andreas	1842, död s å
Karl Edvard	1845-05-01, gift och bonde i Kopparp

Gustaf var son till bonden Jan Johan Larsson och Katharina Jönsdotter i Hycke i Säby församling. Anna Lisa var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och Maria Danielsdotter vid Boxholms bruk.

Gustaf och Anna Lisa var först bönder i Säby socken 1825-1831, i Sunneryd 1831-33 och i Stavreberg 1833-41. Sedan kom de till Narbäck där de innehade 1/4 mtl åren 1841-1851.

Familjen flyttade sedan till Kopparp. Gustaf Johansson förekom som förmyndare, boupptecknare mm.

Vid vintertinget 1846 var han instämd för att han avverkat och bortfört lövet till omkring 40 björkar i Narbäck samt andra skogseffekter som han inte ägt. Målet blev uppskjutet och resulterade troligen i en förlikning. Den ena halvgården i Stavreberg var då uppdelad i två gårdar och Gustaf ägde den ena av dessa. Kanske var det osäkert var gränserna mellan dessa gårdar gick.

Gustaf Johansson och Johan Persson i Narbäck och Eric Nilsson i Holkaberg samt Johan Alexandersson i Munkeryd hade till höstetinget 1843 instämt Jaen Svensson i Porsarp för skador som Svensson orsakat genom odling, grävning och borttagande av vattenbol som hörde till hela hemmanet Narbäck och var för gårdens räkning högst oumbärligt. Jaen Svensson var i konkurs och målet blev nedlagt.

Vid vintertinget 1846 förekom ett mål mellan kronolänsman kommissarien Nilsson, åklagare, och Eric Nilsson i Holkaberg, målsägande, och drängen Johan Gustavsson i Narbäck rörande slagsmål.

Samtliga parter var närvarande, ävensom vittnet pigan Stina Nilsdotter från Porsarps ägor. Hon berättade att hon den dagen hört oenighet uppstå emellan drängen och Eric Nilsson i stugan. Någon stund därefter såg hon drängen komma med ett tillhygge. Hon gick då till köket där hon blott hörde oväsen från stugan. När hon senare återvände märkte hon att Eric Nilssons päls var sönderriven och han själv hade ett mindre blodvite. Hon intygade också att drängen svurit.

Johan Gustavsson erkände sina brott och han fick böta tre daler för blodvite och svordom. Böterna för svordom skulle delas lika mellan åklagaren och Ödeshögs församling.

1852 blev en ny landsväg färdig mellan Ödeshög och Gränna, egentligen mellan Uppgränna och Hårstorp. Vägen hade varit under planering och arbete i 5-6 år och många människor från bygden hade varit i arbete med detta vägbygge. Den nya vägen gick på en bergshylla mellan byn och sjön. När trafiken öppnades på den nya vägen blev det tyst och lugnt i Narbäck. Postskjutsar, torgskjutsar, affärsresande, ridande eller gående, allt gick nu på den nya vägen, nedanför bergen. Det måste på en gång ha blivit mycket tyst i Narbäck.

Anders Johansson	1826-09-21, bonde på ¼,
Anna Maja Larsdotter	1828-07-08 i Gränna
Barn: Alida Mathilda	1852-09-26,
Hulda Axelina	1854-12-18,
Jenny Kristina	1857-02-03, död av slag s å
Gustaf Albin	1859-03-24, död 1863
Jenny Vilhelmina	1863-01-21,
August Reinhold	1865-05-01, död 1867 av slag

Anders var son till bonden Johannes Larsson och Brita Larsdotter i Narbäck. Han övertog sina föräldrars gård, 1/4 av Narbäck 1850. Anna Maja Larsdotter var dotter till torparen Lars Eriksson och hans hustru Maja Nilsdotter i Toratorpet vid Barnarp i Gränna landsförsamling. Från omkring 1860 var han innehavare av hela den östra gården i Narbäck. År 1879 flyttade han med sin familj till Varv. Han sålde då gården till Fredrik Sjöberg från Kärra i Adelöv.

Johan A Petersson	1832-04-10, bonde
Elisabet Petersdotter	1823-01-18 i V Tollstad
Barn: Tilda A J	1862-06-29, gift och utfl. till Gränna 1883
Jenny Alida	1864-08-06, gift med Karl August Sjöberg, se nedan

Johan var son till bonden Peter Månsson och Anna Stina Jönsdotter i Stora Krokek. Johan och Elisabet gifte sig 1860 och kom då till Narbäck och övertog den västra, övre gården. De fick två döttrar, Tilda och Jenny. Tilda gifte sig 1883 med Gustaf Larsson i Uppgränna och Jenny gifte sig 1887 med Karl Sjöberg i Narbäck, se nedan.

Johan avled den 9 maj 1892 av kräfta och Elisabet avled 23 mars 1899 av ålderdom. Gården, den övre gården i Narbäck, ägdes en tid av Karl August Sjöberg och Gustaf Larsson i Uppgränna men såldes 1905 till Johan Svensson och Lotta Johannesdotter.

Johan Persson Sköld	1812-09-30 i Gränna, livgrenadjär
H1) Anna Lisa Jonsdotter	1809-09-29, död 1852
H2) Gustava Johansdotter	1832-09-18
Barn: Kristina	1834-07-28, död s å
Maria Lovisa	1836-07-16, död av rev 1838
Karl August	1839-07-23, t Holkaberg 1858, bosatt i Stockholm
Maria Josefina	1842-04-15, t Sthlm, gift med J A Nilsson,Sjöberga.
Alida Matilda	1851-08-01, död 1852,
Johan Helge	1856-02-08, död s å
Amanda Viktoria	1857-11-18, död 1862 av mässling
Helga Amanda	1868-06-25,

Johan och Anna Lisa kom till Narbäck 1833. Han var son till pigan Maja Persdotter Berggren i Reaby i Gränna landsförsamling. Hon var dotter till bonden Jonas Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Norra Bråten. Johans tid som livgrenadjär för Narbäck omfattade tiden 1833-1867.

Hustrun dog 1852 och Johan gifte sig med Gustava Johansdotter. Efter avgången från soldattjänsten bodde familjen kvar på Narbäcks ägor, på Anders Johanssons ägor. Jag antar att det kan ha varit på torpet Fridhem vid vätterstranden. Där dog Johan år 1880.

Boupptecknigen efter Anna Lisa Jonsdotter visade tillgångar på 409 riksdaler och skulder på 13 riksdaler. Under kreatur upptogs två kor, en kviga, två ankor, två grisar. Det tycks ha varit ett välförsett soldattorp.

Ur boupptecknigen efter Johan den 9 oktober 1880 hämtar vi bl. a. att bland tillgångarna ingick en stugubyggnad och en liten bod. Det måste varit sådant som han själv byggt på torpet Fridhem.

Karl Gustaf Krans	1845-08-31 i Åsbo, livgrenadjär
Emma Matilda Åberg	1840-11-04,
Barn: Gustaf Emil	1867-03-13, t Ödeshög 1884
Karl Albert	1868-09-15, t Gränna 1884
Hulda S T	1870-08-31, död 1872 av slag
Jenny Matilda	1872-10-27, död 1874 av kikhosta
Anton Reinhold	1874-08-12,
Ellen Amanda	1876-04-29,
Ernst R A	1878-01-01,
Oskar Reinhold	1879-11-16

Karl Gustaf Krans var livgrenadjär för Narbäck 1870-1898. Hans bakgrund är att söka i Åsbo. Emma Matilda Åberg var dotter till torparen Jonas Åberg och hans hustru Anna Brita Hansdotter på Erikstorps ägor. Efter giftermålet 1867 var Karl Gustaf först soldat för Sväms Östergård, sedan Kråketorp och därefter kom familjen till Narbäcks ryttaretorp, Kransatorpet, kanske 1871. De fick åtta barn i Narbäcks soldattorp. År 1898 flyttade makarna Krans till Visjö. Barnen hade dessförinnan lämnat boet.

När Anders Johansson med sin familj 1879 sålt sin gård, den östra gården i Narbäck, kom en ny släkt till byn, den släkt som ännu finns kvar här. Rune Anderssons morfar, Fredrik Sjöberg i Kärr i Adelöv, köpte 1879 denna gård.

Fredrik Sjöberg var född i Gränseryd i Lommaryd men hade omkring 1870 flyttat till Kärr i Adelöv. Äldste sonen Karl Sjöberg brukade gården i Narbäck.

Karl August Sjöberg	1859-05-22 i Lommaryd,
Jenny Mat.Johansdotter	1864-08-08,
Barn: Karl Rikard V	1887-04-07,
O V Einar	1889-01-02,
Ester S E	1891-06-18,
Sigrid Josefina	1893-08-21,
Alma Adele	1896-03-19,

Karl Sjöberg var son till Fredrik Sjöberg och Hedda Maria Abrahamsdotter i Kärr, Adelöv. Karl arrenderade gården av sin far. Karl

gifte sig 1887 med dottern Jenny i granngården och flyttade troligen dit. Familjen flyttade till Mjölby 1905 och då kom i deras ställe Johan Svensson med sin familj.
Den östra gården hade fortfarande två brukare.

Sven August Johansson	1860-10-14 i Gränna, arrendator på ½
Hedda Lovisa Johansdotter	1860-04-20 i Adelöv
Barn: Karl Georg	1891-05-30 i Gränna
Josef A G	1898-03-05
Sigurd	1903-01-23

August var son till torparen Johan Fredrik Karlsson Falk och hans hustru Johanna Svensdotter från torpet Jordsnäs under Östanå i Gränna landsförsamling. Hedda kom från Södraholm i Adelöv och var dotter till Johan Johannesson och Maja Karin Svensdotter på Jakobstorp under Södraholm. August och Hedda med familj kom till Narbäck 1899. De arrenderade här ½ mantal. De flyttade till Kopparp 1907.

Vid sekelskiftet år 1900 bodde i Narbäck två familjer, dels Karl Sjöberg med sin familj och Sven August Johansson med sin familj. Dessutom bodde en familj på ägorna, Otto Forsander med hustru och fyra barn, troligen i det gamla soldattorpet.

De flyttade i mars 1900 till Visingsö och i deras ställe kom Johan Patrik Karlsson med hustru och sju barn. Därutöver bodde också änkan Gustava Sköld kvar. Hon var 78 år gammal, blev änka 1880. Hon bodde möjligen i torpet Fridhem vid sjön. Så var situationen vid sekelskiftet år 1900.

A Johan Svensson	1858-06-24 i Gränna, bonde på västra, övre gården.
Lotta Johannisdotter	1864-04-25 i -"-
Karl Albert	1889-11-16 i -"-

Johan och Lotta kom till den västra gården i Narbäck 1905 när Karl Sjöberg med familj flyttade från byn. Johan var torparson från Granmark i Gränna landsförsamling. Lotta var torpardotter från Östanå.

De förvärvade den västra gården i Narbäck och bodde och brukade denna fram till någon gång på 1920-talet, då de flyttade till Boeryd i Gränna socken. Gården i Narbäck övertogs då av sonen Karl.

Lotta var enligt uppgift tandlös. Hon var född tandlös och förblev tandlös.

Under några år vid sekelskiftet 1900 bodde Otto Forsander från Staffanstorp, med sin familj i Narbäck. De bodde troligen i soldattorpet. Otto Forsanders hustru, Johanna, var från Visingsö och efter några år i Narbäck flyttade familjen till Visingsö. Där finns ännu ättlingar till Otto och Johanna.

Viktor Andersson	1875-07-26 i Adelöv, bonde, ägare av östra gården
Josefina Sjöberg	1874-08-19 i Adelöv
Barn: Astrid	1905-12-08 i Adelöv, g m Ivar Johansson från Öjan
Svea	1916-06-10, gift med Holger Johansson från Öjan

Rune 1920-08-10

Viktor och Josefina kom till Narbäck 1907 till den östra gården. Viktor var son till bonden Karl Johan Andersson och hans hustru Emma Lovisa Andersdotter i Gallemålen, Adelövs socken. Josefina var dotter till Fredrik Sjöberg och hans hustru Hedda Maria Abrahamsdotter i Kärran, Adelövs socken.

De arrenderade först gården i Narbäck av Josefinas far, Fredrik Sjöberg, men köpte den något senare. Viktor var kommunalt engagerad och var en tid ledamot av kommunalfullmäktige i Ödeshög. Han var också engagerad i missionsverksamheten och var under ett 20-tal år kassör i Stava missionsförening. Han dog 1952. Josefina dog 1967. Gården övertogs av sonen Rune.

Viktor Anderson var min morfar. Jag minns honom som en stillsam, snäll och humoristisk person.

Torpet Fridhem

Johan Albin Lindberg	1864-12-12 i V Tollstad, f d livgrenadjär
Josefina O Karlsdotter	1865-01-21 i Adelöv
Barn: Anna Teodora	1890-09-15, till Amerika 1913
Artur Valfrid	1892-08-14, gift och bosatt i Ödeshög, kusk
Oskar Hilbert	1894-02-21, till Skrädeberg, till Amerika 1913
Henrik Efraim	1896-04-30, till Amerika (Henry)
Karl Teodor	1898-06-14, till Amerika 1916
Ruth A L	1900-02-09, g m Oskar Gustafsson Holmberg
Georg Helmer	1902-08-29, till Amerika
Josef Algot	1905-08-08, till Amerika

Johan kom från V Tollstad till Holkaberg som dräng 1888. Hans bakgrund i V Tollstad känner jag inte. Josefina hade sina rötter i Nannarp i Adelöv, dotter till pigan Anna Stina Johannesdotter i torpet Sandstugan under Nannarp. Hon kom till Narbäck 1884 som piga hos Karl August Sjöberg som då hade den ena gården i Narbäck. Hon var sedan piga i Munkeryd 1885 och i Holkaberg 1887.

Det var här i Holkaberg som de träffades, Johan och Fina. De gifte sig 1888 och bodde sedan en tid i Holkaberg. 1889 flyttade de till Kopparps soldattorp, där Johan blev livgrenadjär.

År 1906 kom de till torpet Fridhem vid Vättern, ett torp som de senare friköpte. Till torpet hörde också lite åker. På torpet hade de en ko, en gris samt höns. En gång ramlade kon nedför berget, ned i sjön och bröt benet. Det var svårt att ta hand om kon. Hon måste först bogseras efter båt och sedan måste hon slaktas.

Det var ett hårt slag för familjen. Johan var också en hängiven fiskare. Johan dog 1943 och Josefina dog 1956. Sex av de åtta barnen emigrerade till Amerika, där de kom till Chicago eller i närheten därav. Oskar blev farmare. De övriga pojkarna arbetade på husbyggen. Se också under Kopparp.

Torpet Fridhem ägdes fram till år 2007 av barnbarn till Ruth Lindberg. Det ägs numera av Sjunne Pantzar.

Oskar Teodor Samuelsson	1882-04-15, arrendator av soldattorpet
H Anna Serena Palm	1883-05-13, dotter till Frans Palm i Porsarp
Barn: Arvid Reinhold	1908-05-08,
Oskar Bertil	1909-12-03,
Greta Märta Linnea	1912-06-09,
Karl Leonard	**1914-03-03, död samma dag**

Oskar var son till smeden Samuel Petersson och hans hustru Maria Lovisa Lord på Holkabergs ägor. Anna var dotter till snickaren Frans Palm och hans hustru Alida Andersdotter på Porsarps ägor. Oskar och Anna gifte sig 1908. De bodde först någon kort tid i Kopparp och sedan i Stava. De kom sedan till Kransatorpet 1912 och bodde där till 1914 då de flyttade till Gränna socken.

Karl Albert Svensson	1889-11-16 i Gränna, bonde på västra gården
Helga Viktoria Karlsson	1889, från Boeryd
Elsa Maria	**1924, gift med Bertil Andersson i Munkeryd**

Karl var son till Johan Svensson och Lotta Johannisdotter i Narbäck, men han föddes när de bodde på Reaby Brånagård i Gränna socken. Karl och Helga gifte sig 1923. Helga var dotter till hemmansägaren Karl Gustaf Johansson och Inga Sofia Lönn i Getingaryd.

De övertog hans föräldragård i Narbäck. Karl och Helga flyttade omkring 1950 till Boeryd. Efter Helgas död, flyttade Karl till Lilla Krokek 1959. Han gifte sig då med Ida Svensson.

Omkring 1946 såldes gården till Linné Nilsson som med sin familj bodde och brukade där. Hans son Vallris övertog gården 1969 men sålde den 1987.

Rune Andersson	1920, bonde på den östra gården,
Margit Andersson	1915 i Adelöv,
Birgitta	954 i Linköping, gift med Anders Lybäck

Rune övertog gården efter sina föräldrar. Han drev den fram till 1992, med 7-8 kor. Gården är idag utarrenderad till deras dotter och måg.

År 2000 bor åtta personer permanent i Narbäck. I östra gården bor Rune och Margit Andersson och i den övre, västra gården bor sedan omkring 1990 Karin Haag och Robert Lindström. Dessutom har ett fritidshus utmed Holavedsvägen blivit permanentbostad.

Alla hus, såväl bostadshus, lagårdar och andra uthus, står kvar, frånsett ladugården på den västra gården som brann ned 2005. Några kor finns inte längre i ladugårdarna men betesdjur finns. Jorden är åtminstone delvis utarrenderad och brukas fortfarande. Några fritidshus finns på markerna, Fridhem nere vid vätterstranden samt två utmed Holavedsvägen.

Under 2007 flyttade Rune och Margit till sin dotter och måg i Uppgränna.

Detta är min berättelse om Narbäck. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i maj 2009

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Näteryd

En gammal by i Holaveden.

Näteryd var i gamla tider en egen gård men idag finns i Näteryd endast två fritidsfastigheter. Jord och skog hör till Kushult. Några åretruntboende finns inte längre i Näteryd.

Allmänt om Näteryd

Näteryd består, eller bestod av en fjärdedels hemman och kan då jämföras med Öjan, Glasfall och Staffanstorp. Eftersom Näteryd kom att lyda under Kushult är det svårt att ur arkiven få exakta uppgifter om Näteryd och människorna där. Redan i mantalslängden för 1719 upptogs Näteryd under Kushult.

Näteryd gränsar i norr till Sunneryd och Rossholmen, i öster till Stavreberg, i söder till Lilla Krokek och i väster till Hårstorp. Näteryd gränsar således inte till Kushult. Rossholmen ligger emellan. Därför kan man kanske kalla Näteryd som en utjord till Kushult.

Eftersom Näteryd i äldre tider var en självständig gård och hade kopplingar till Stavabygden har jag valt att göra en särskild redovisning av Näteryd.

Näteryds ålder

Näteryd blev en fast boplats någon gång under medeltiden, kanske på 1300-talet. Sedan kan vi pruta eller lägga till något hundratal år, framåt eller bakåt.

Mina äldsta uppgifter om Näteryd är från 1571. Då fanns där en bonde som hette Lasse och han uppgav sig äga en oxe och en ko. Tio procent av detta värde skulle han betala till lösen av Älvsborgs fästning.

År 1620 hade Sven i Näteryd en häst, två kor och fem får. Han hade också åker till en tunna utsäde. Samtidigt anges änkan i Näteryd ha en ko, fyra får och ett svin men ingen åker. Näteryd har också under årens lopp legat bland de lägsta i Stavabygden vad gäller skatteförmåga, uttryckt i de olika skattelängder som upprättats. Detta kan också tyda på att Näteryd tillhör de yngre bosättningarna i Stavabygden.

I äldre tider hade Näteryd plats som egen gård i jordeböcker, mantalslängder m.m. Även i ett par tidiga husförhörslängder, år 1766 och 1773, har Näteryd status som egen by. I mantalslängden 1719 uppges att Näteryd brukas under Kushult. Därefter följer flera mantalslängder där Näteryd står ensamt. I mantalslängden för 1776 står åter att Näteryd brukas under Kushult. Näteryds gård ingick därefter i Kushult och de som därefter bodde i Näteryd har i kyrkoböcker och andra handlingar uppgivits bo på Kushults ägor.

I Näteryd har varit många flyttningar under årens lopp. Det har varit *rena vandrarhemmet*. Någon släktgård kan vi inte tala om. När Näteryd sedan lagts under Kushult var det många som bodde här tillfälligt som inhyses.

Ett elakt hemman 1638

Ett intressant dokument är den geometriska ägoavmätningen från 1638. Den har kallats den första kartläggningen. Det är säkerligen den första kartan över Näteryd. Den är mest att betrakta som en skiss och upptar två gärden, Norrgärdet och Södergärdet med hustomten emellan dem. Näteryds kronohemman står det överst, sedan anges utsädet i Norrgärdet till ½ tunna och lika mycket i Södergärdet.

Några små åkerlappar är utritade i båda gärdena. Undertill har skrivits *äng till åtta lass hö samt någon skog och utmark.* Därefter kommer slutklämmen *Detta är ett elakt hemman*. Vi skall tolka detta som att det var svårt att försörja sig på detta hemman.

Laga skifte

Ett markskifte har skett i Näteryd. Det var år 1841 och det var laga skiftet. Näteryd var då uppdelat på sex ägare. Ägaruppgifterna och uppgifterna om mantal tyder på att skiftet var en del av Kushults skifte. Då upprättades också en karta. Enligt kartan låg husen väl samlade på den plats där husen ligger idag, frånsett att det på kartan ligger ytterligare hus, kanske ett eget torp, strax norr eller nordost om Fridhem.

Torp och torpare

I den torpinventering som nyligen gjorts har konstaterats tre eller fyra torp i Näteryd, eller rättare sagt, Kushults ägor. Av dessa finns två kvar ännu idag, nämligen Lindbergs och Fridhem. Det tredje var Smed-Kristins, vilket låg invid landsvägen, söder om torpet Skansen på Sunneryds ägor. Det finns en muntlig tradition om att ytterligare ett torp kan ha funnits nordost om Fridhem. Kartan från laga skiftet talar för denna uppgift. På Näteryds ägor fanns också en *hybbel,* en enkel stuga på 1600-talet. Platsen för denna är inte helt klar.

Domböckerna

Ur domböckerna finns en del att hämta om Näteryds inbyggare. Inte så att de har varit sämre än andra på att lyda lagen. Men domböckerna har ju också tvistemål, köpekontrakt och annat. Jag har arbetat in uppgifter ur domböckerna i anslutning till respektive personberättelser. Likadant har jag gjort med uppgifter ur boupptecknin gar.

Emigrationen till Amerika

Emigration till Amerika har förekommit även från Näteryd, kan vi anta. På grund av kopplingen till Kushult är det svårt att utskilja Näteryd. Frans Alfred Rosenkvist och Amalia Krok emigrerade till Amerika 1881. Detta skedde möjligen från Näteryd.

Intressanta människoöden

Det finns många intressanta människor som passerar revy när man bläddrar i Näteryds historia. Jag vill särskilt framhålla några kvinnor, nämligen tre generationer i samma familj. Det är Kerstin Arvidsdotter, född 1762, änka efter torparen Erik Persson i Västra Haddåsen. Det var vidare hennes dotter Maja Eriksdotter, född 1785, trolovad med soldaten

Häggberg, som dog före giftermålet, samt deras gemensamma dotter Anna Karin.

Den sistnämnda vigdes den 8 november 1836 med livgrenadjären Peter Ståhl från Sjögetorp. Men denne dog fem timmar efter vigseln. Läs mera om dessa kvinnor längre fram i denna berättelse om Näteryd.

Där kan vi också läsa om den *näslöse, vanföre och oduglige drängen* Samuel Johan Svenson. Han är ett människoöde, värt att begrunda.

Människorna i Näteryd

Den äldsta uppgiften jag har från Näteryd är från 1571. Då fanns i Näteryd en man som hette Lasse. Han deklarerade då att han hade en oxe och en ko. Han hade inga får, getter, svin, ungnöt eller hästar, ingen koppar och inget silver. Därefter dröjde det till år 1613 innan nästa notering.

Vi börjar med en tabell för att visa de äldsta uppgifterna om Näteryd.

År	**Namn mm**	**Källa**
1571	Lasse (en oxe och en ko)	Älvsb.
1594	Sven i Näteryd har sålt systerpart i Jonstorp, se domboken	
1613	Per	Älvsb.
1620	Sven (1 häst, två kor, fem får, en tunna utsäde)	BU
-"-	Änkan(1 ko, fyra får, ett svin)	”
1621	Sven (1 häst,2 kor,1 svin,7 får, 1½ tunna utsäde)	BU
1627	Lasse och Sven (fem mantalsskrivna i byn)	M
1635	Håkan i Näteryd är vittne vid 12-mannaed, se domboken.	
1637	Håkan, "inhyses, Peder Simonsson, 60 år"	Mil.
1638	Håkan	Mil.
1639	*Detta är ett elakt hemman*, se nedan.	
1640	Håkan	M
1645	Håkan med hustru	M
1645	Håkan, räntan 3-16-16	J
1646	Håkan med hustru	M
1647	Håkan med hustru	M
1648	Håkan med hustru Kerstin	M
1648	Håkan Olofsson	Mil.
1651	Håkan med hustru	M
1652	Håkan, räntan 3-16-16	J
1652	Håkan i Näteryd kallade Per i Sunneryd för tjuv, se domboken	
1655	Håkan	J
1655	Per Larsson i Näteryd bötar för lägersmål, se domboken	
1658	Håkan med hustru Kerstin	JW
1658	Håkan lånade av Jöns i Stava till skatten, se domboken	
1661	28 feb föddes Bengt, son till inhyses Sven Börjesson och hans hustru Ingiäl Arvidsdotter	Sock.
1664	*Konan Ingrid i Näteryd har låtit råda sig med barn*, se domboken	
1664	Håkan i Näteryd bötar sex daler för förfallna hus, se domboken	
1665	"en knekt och hans moder i Näteryd, Hybbeln"	Sock.
1666	Om *mulabete och klövetråd i Skansmarken*, se domboken	
1667	Håkan	Sock.

1669	"Peders hustru i Näteryd"	Sock.
1675	Håkan, 1/4-dels hemman, räntan 3-16-16	J
1678	*Gifta knektakonan Ingrid Karlsdotter med barn,* se domboken	
1681	Per och hustrun	M
1682	Per och hustrun	M
1684	Per	Mil.
1685	Anders	J
1687	Per, Gunnar och hustrun	M
1692	Karin Persdotter skall betala, mantalspenning, se domboken	

Förklaringar:

Älvsb	= Älvsborgs lösen	Mil	= militära källor,
BU	= Boskaps och utsädeslängd	M	= Mantalslängd
J	= Jordebok	Sock	= sockenstämmoprotokoll

Detta var våra äldsta uppgifter om Näteryd i tabellform. Jag vill börja med att titta lite närmare på de uppgifter som finns i tabellen.

Den äldsta uppgiften jag har om Näteryd är från 1571. Alla Sveriges bönder skulle då bidra med 10 % av sina tillgångar för att Sverige skulle köpa Älvsborgs fästning av danskarna. Det blev därför en skattetabell. Bonden i Näteryd hette då Lasse. Han hade inget silver och ingen koppar. Hans tillgångar bestod av en oxe och en ko.

Från Vista härads dombok har vi en notering från 1594. Den kan gälla Näteryd, även om det skrevs Nätsret eller Nätered. Den tyder på att Sven då haft någon koppling till Jonstorp i Gränna landsförsamling.

År 1620 hette bonden i Näteryd Sven och han hade en häst, två kor och fem får och han hade åker till en tunna utsäde. I Näteryd fanns också en änka som hade en ko, fyra får och ett svin. Hon var kanske änka efter någon tidigare bonde i Näteryd.

Håkan Olofsson	- - - -, bonde i Näteryd,
H Kerstin	- - - -,

Håkan kom till Näteryd vid mitten av 1630-talet och var sedan bonde här fram till 1670-talet. Han skymtar i längderna mest med förnamnet, någon gång också med efternamnet. Mest står det Håkan med hustru, men även hustrun Kerstin nämns någon gång med förnamn. År 1661 fanns det en inhyst man i Näteryd som hette Bengt och hans hustru hette förmodligen Ingiäl Bengtsdotter.

Om bakgrunden för Håkan och hans hustru vet vi inget.

Ett elakt hemman

Från den geometriska jordeboken 1638 har vi några uppgifter om Näteryd samt en enkel karta över de åkrar och ängar som hörde till Näteryd. Det var alltså under Håkan Olofssons tid. Kartan visar att det i Norrgärdet fanns tre åkrar och i Södergärdet fyra åkrar, alla små.

Hustomten var troligen densamma som idag med husen liggande invid vägen som kom från Stavreberg och gick vidare ut mot landsvägen. Åkern räckte till en tunna utsäde och ängarna gav åtta lass hö. Det fanns också *någon skog och utmark.* Så kommer slutklämmen till detta, nämligen *Detta*

är ett elakt hemman. Förmodligen betydde detta att det ansågs vara svårt att försörja en familj här i Näteryd.

Vid tinget i Gränna den 6 juni 1652 klagade Per i Sunneryd på att Håkan i Näteryd kallat honom för tjuv och skälm. Håkan nekade först till detta men Per Larsson i Sväm och Nils i Bråten intygade detta. Då medgav Håkan att det var *hastigt framkomna ord*. Han dömdes att böta tre daler. Bygden hörde då till Wisingsborgs grevskap och ingick då i Vista härad. Tingen hölls först i Reaby, senare i Gränna.

I Näteryd bodde förmodligen även flera människor än bondefamiljen. På ägorna fanns ett torp, en så kallat hybbel. Möjligen var det där som Per Larsson bodde. Den 22 februari 1655 hölls vintertinget i Gränna. Då anklagades Per Larsson i Näteryd för att han hade *besovit* en kvinna på Krokeks ägor. Han kunde inte neka till detta och eftersom han inte ville gifta sig med henne dömdes han till tre daler i böter.

Vid hösttinget den 3-4 december 1658 i Gränna vittnade Jöns i Stava om att Håkan i Näteryd levererade Anders Ingemarsson tre daler och 25 öre vid uppbördsmötet i Kråkeryd och att dessa penningar lånade Håkan av Jönses son Per. Anders Ingemarsson var grevens fogde och han hade Kushult som sitt hemman. Det var troligen räntan för Näteryd som betalades.

Vid sommartinget i Gränna den 3 juni 1664 hade befallningsmannen Anders Skog inlämnat en husesynslängd och av den framgick att Håkan i Näteryd inte hållit sitt hemman i Näteryd i det skick som han borde.

Han hade tidigare varnats för att hus och byggning förfallit, nämligen *två stugor, syllaträden och några stockar i väggarna.* Han dömdes att böta sex daler efter husesynsordningen. Vidare konstaterades ytterligare skador på såväl man- som ladugård och *foteträd under två lador och en loge*, och efter nämndens vittnande och värdering dömdes Håkan att böta 12 daler silvermynt.

Vid vintertinget i Gränna den 22-23 februari 1664 framställdes *konan Ingrid i Näteryd, som hade låtit råda sig med barn.* Hon bekände att en dräng, Bengt i Holkaberg, hävdat henne tre veckor före midsommar. Sedan hade detta också skett vid midsommartid åtskilliga gånger. Bengt nekade *med grova eder* härtill och misstänkte i stället Jeppe i Kärr, en gift man som 14 dagar före midsommaren hade beskyllt Bengt för denna kona och velat få honom att bekänna att han hade belägrat Ingrid.

Bengt sade också att Bengt och Håkan i Stava hörde detta. Varken de eller Jeppe i Kärr var närvarande vid tinget och målet uppsköts till nästa ting.

Målet uppkom på sommartinget i Gränna den 3-4 juni 1664. Då blev både drängen Bengt i Holkaberg och *konan* Ingrid i Näteryd inställda inför rätten. *Konan* vidhöll sin förra bekännelse att Bengt hävdat henne i Holkaberg tre veckor före midsommaren förra året och därefter flera gånger, och att hon blev havande vid midsommar.

Därefter födde hon barnet en månad efter Kyndelsmässan förliden vinter. Bengt nekade även nu. Jeppe i Kärr nekade bestämt. Konan sade också att någon annan än Bengt icke belägrat henne. Eftersom saken var *mörk* uppsattes målet till ny rannsakning.

Målet uppkom en tredje gång, den 27 september 1664 och även då vidhöll Ingrid sin bekännelse. Hon bekräftade sin bekännelse med *stora eder och förpliktelser*. Bengt nekade även denna gång. Ingen annan kunde övertygas om att ha haft något lägersmål med denna piga.

Saken ställdes till nämndens betänkande och Bengt fick då möjligheten till edgång och värjomål. Han antog inte detta och dömdes då att böta tre daler.

Befallningsmannen Anders Skog i Kushult var Per Brahes fogde eller befallningsman och han hade efterträtt Anders Ingemarsson, som tidigare innehaft denna syssla.

Vid sommartinget i Gränna den 2 juni 1665 klagade befallningsmannen Anders Skog i Kushult över att hans granne Bengt i Sunneryd inte längre tillät honom att ha *mulbete och klövegång* i Skansmarken. Måns i Klämmestorp, 77 år gammal, vittnade om att han för 56 år sedan tjänte i två års tid hos Anders Larsson, som då hade Kushult.

Då hade Kushult sin boskap vid Sandvadet uti Skansmarken. Kushults boskap gick utan någons hinder fritt intill Stavrebergs och Näteryds gärdesgårdar och Skansmarken var en oskiftad mark till Sunneryd, Kushult, Hårstorp, Näteryd och Rossholmen. Måns hörde vid den tiden inget klander härom.

Tvisten om Skansmarken fortsatte. Mera om denna tvist kan vi läsa under Sunneryd, Hårstorp och Kushult. Observera vilka härliga ord, *mulbete och klövegång.*

År 1665 fanns en man i Näteryd som hette Göran. Han var stämd inför tinget för att han hade uttalat skällsord mot hustru Marit i Bankaby. Mera vet jag inte om honom. Kanske kan det avse Håkan?

På Näteryds ägor fanns i gamla tider en hybbel, en enkel stuga och möjligen något lite jord till. Detta var före indelningsverkets tillkomst och före de vanliga soldattorpens tillkomst. Hybbel var 1600-talets namn på backstuga eller ett litet torp. Var på Näteryds ägor den låg är inte helt klart. På denna hybbel på Näteryds marker bodde på 1670-talet en soldatfamilj, Anders Simonsson och hans hustru Ingrid Karlsdotter.

Mannen låg ute i krigen i Tyskland och hustrun Ingrid var ensam hemma. Det bar sig inte bättre än att Ingrid blev med barn. Hon berättade att det var den ogifta skomakaren på Sjöstorp, Peder Jonsson, som haft lägerskap med henne på Holkabergs gästgivargård den 28 maj 1677. Den 20 januari 1678 födde hon tvillingar. Det blev tingssak av detta och rannsakningen började den 1 mars 1678. Peder Jonsson nekade till gärningen.

Nämndens mening var att uppsätta målet till ny rannsakning vid nästa ting. Då berättade nämndemannen Anders i Hårstorp och Måns i Erstorp att gifta mannen Börje i Renemo påstods ha haft *olovligt umgänge med denna lättfärdiga kona*. Hon hade dessutom för 14-15 år sedan fött oäkta barn och då lagt skulden på en dräng, Bengt Nilsson, men att denne aldrig vidgick detta. Det hölls skäligt att *konan föres till Visingsborgs slott till ytterligare cognition.*

Den 27 maj 1678 uppkom målet på nytt. *Konan* vidhöll sin berättelse. Drängen Peder Jonsson nekade även nu. Anders Skog berättar att några från Tyskland hemkomna soldater berättat att soldaten Anders Simonsson blev sotdöd i Stettin vid Thomasmässotiden. Målet uppsköts även nu till nästa ting.

Den 23 september 1678 upptogs målet igen. Ingrid vidhöll sin tidigare berättelse. Tingsrätten uppsköt målet till en fjärde rannsakning. Den skedde den 24 mars 1679. Ingrid Karlsdotter vidhöll även då sina uppgifter. Länsmannen Peder i Bankaby framlade fältväbeln Anders Larssons attest att konans man, soldaten Anders Simonsson dog i Stettin den 23 januari 1678.

Lägersmålet skedde sålunda medan hennes man levde. Peder Jonsson förnekade *helt att han haft något med konan att skaffa, denna lättfärdiga och förhärdade skamlösa horkona*. Det framkom också att hon tidigare varit tingförd för lägersmål inför denna rätt, den 22 februari, 3 juni och 27 september 1664. Hon hade då beskyllt drängen Bengt i Holkaberg för att ha lägrat henne i Holkabergs Gästgivargård, men bemälte dräng hade nekat. Han bekände inte heller när han i sin sjukdom låg på sitt yttersta, med Herrens Högvördiga Nattvard.

Denna *konan* var då misstänkt för lägersmål med en gift man, Jäppe i Kärr. Jäppe var även nu aktuell liksom två gifta män och bröder, Börje i Renemo och Nils i Åby.

Eftersom hennes man levat när hon begått detta lägersmål hade hon bedrivit enfalt hor. Hon förmådde inte betala penningböter och därför dömde därför *horkonan Ingrid Carlsdotter för begånget enfalt hor att för tingshusdörren hudstrykas.*

Detta skulle ske genast, men den närvarande allmogen kunde inte förmås att *slå horkonan.* Rätten ålade därför länsmannen att anställa detta på eget ansvar. Hudstrykning innebar att sitta vid tingshusdörren med bar rygg och slås blodig genom att alla som skulle gå ut skulle ge henne ett eller ett par slag över ryggen. Det innebar ofta att ryggen blev ett enda stort sår. Stackars människor.

Under 1690-talet bodde i Näteryd Per och Karin. De hade en son Per som föddes 1689 men som dog 1697. 1698 fick de en ny son som också döptes till Per. De har troligen flyttat strax därefter. De är kända endast till förnamnen. De är omnämnda flera gånger i kyrkoboken. Karin var dopvittnen vid åtskilliga barndop. De har troligen flyttat från Näteryd före år 1700. Per var i jordeboken 1695 antecknad som bonde i Näteryd.

Vi närmar oss 1700-talet. Från 1693 började kyrkoböcker skrivas i Ödeshögs socken. Det var uppgifter om födda, vigda och döda. Det gör det lättare att se vilka personer som bott i bygden. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805, frånsett en enkel sådan från åren 1766-73.

Åren 1699 och 1704 var år med hög dödlighet. 1710-1711 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden. I Stora Krokek dog sju personer. I Näteryd dog en person, änkan Margareta Olofsdotter, 70 år gammal. Dödsorsaken för henne är inte nämnd. Var hon möjligen en syster till Håkan Olofsson som vi läst om tidigare.

Många tillfälliga boenden tycks ha funnits i Näteryd under åren kring sekelskiftet 1700. Det är omöjligt att få ett sammanhang mellan alla de namn som strömmar förbi, mest bara förnamn.

Per Gudmundsson	(1614), *gammal fattig bonde,* död 11 juli 1694
Brita Larsdotter	(1620), död 1702 hos sin måg i Siggeryd
Ingiäl	1661, g m Måns i Siggeryd (omkr. 1685)

Denna familj är känd enbart genom ett par anteckningar i kyrkoboken år 1694.

Från 1695 finns Per och Karin noterade i Näteryd. De fick en son den 19 oktober 1695 som döptes till Per. Karin är dopvittne i Sunneryd och Hårstorp 1696. 1698 fick de återigen en son som döptes till Per. Därefter saknas uppgifter om Per och Karin. Den Per Andersson med hustru som nämns 1719 kanske kan vara dessa, men det är osäkert. Näteryd tycks ha varit rena vandrarhemmet.

Under åren 1700 till 1703 bodde Håkan Persson och hans hustru Brita samt en son Per i Näteryd. Även dessa är kända endast till namnen. En annan familj som bodde där någon kort tid omkring 1712 var Anders Håkansson, hans hustru Kerstin Svensdotter och en dotter Margareta, född 1712. Möjligen flyttade de till Sväm 1713.

Vidare bodde i Näteryd vid denna tid en gammal ryttare, Erik Nilsson, född 1647, med sin hustru Karin Larsdotter. De gifte sig 1717 och fick samma år en son, Nils, som dog samma år. De flyttade samma år från Näteryd till Frebol och året därpå till Skrädebergs ägor.

Margareta Olofsdotter, född 1640, änka efter soldat Lars för Ö-gården, dog 1710 hos sin dotter i Näteryd 1710. Hon var ett allmosehjon.

Per Andersson med hustru bodde i Näteryd 1719 och 1720 enligt mantalslängden. Brukaren av Näteryd hette då Per Håkansson. Han och hans hustru var dock även de bara tillfälliga i Näteryd. De är okända i övrigt. Där bodde också ungefär samtidigt Lars Persson med sin hustru. Hustrun var dotter till soldaten Jööl i Sunneryd. Hos dem bodde också hennes mor, Brita Nilsdotter, änka efter soldaten Jööl. Hon dog i Näteryd 1714. Jag har i övrigt inga uppgifter om dem.

Jöns Bergman	----, ryttare
H Elin Hansdotter	----,
Lars (Sven)	1718-09-25 i Hårstorp,
.dotter	1721-04-09
Nils	1723-11-08, sockneskräddare och bosatt i Jusseryd

Jöns Bergman var ryttare i Hårstorp från omkring 1713 till mitten av 1720-talet då familjen flyttade till Näteryd. De flyttade senare troligen till Öjans ägor. Dopvittnena tyder på att det fanns släktskap med Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge. Kanske var Elin Hansdotter en syster till dessa.

I domboken för sommartinget 1723 finns några anteckningar om Jöns Bergman. Han hade då till tinget instämt Sven Broberg angående rätten att bruka halva Näteryd. Rätten konstaterade att det fanns ett giltigt kontrakt och gav Bergman rätt i sin stämning.

Olof Larsson	----, torpare
Margareta Hindriksdotter	1683, död 1711
Sara Jönsdotter	----,
Karin	1721-01-11,

Olof och Margareta gifte sig 1708. Olof uppgavs då vara från Näteryds ägor samt ofärdig. De bodde sedan på torpet Skansen på Hårstorps ägor. Där dog Margareta 1711. De var barnlösa. Olof gifte sig 1719 med Sara Jönsdotter och de bodde sedan på Näteryds ägor ett par år men har därefter troligen flyttat. 1774 dog Åby rotegumma Sara Johansdotter, f 1701. Detta kan möjligen vara Olofs hustru.

Vi ser att enbart under 20-30 år i början av 1700-talet har en mängd olika familjer bott i Näteryd. Någon särskild släkt kan inte skönjas. Näteryd fortsatte att vara en tillfällig boplats för en mängd människor.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det "frossan" som är omtalad det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer. I Näteryd dog fyra personer.

Släkten von Brobergen

Någon gång vid sekelskiftet 1700 dyker en ny släkt upp i Kushult, och i Näteryd. Det är den adliga släkten von Brobergen, en urgammal adlig ätt från Rhentrakten i Tyskland, känd där redan år 1133. Släkten kom till Sverige i början av 1600-talet. Den introducerades på Riddarhuset 1680. I Sverige förekom släkten särskilt i Östergötland.

Till Kushult och Näteryd kom Sven von Brobergen. Namnet skrevs lite olika. Min äldsta anträffade notering är från 1703. Då skrevs namnet Sven von Brobergen. Sedan skrevs det Bråberger och Broberg. För enkelhetens skull skriver jag Broberg redan från början.

Sven Broberg	----, bokhållare, rusthållare, f.d. fältväbel
H1 Dotter till Anders Skog	----,
H2Maria Larsdotter Sjöman	1697,
Barn: Karl Johan	1698, g m Brita Jonsdotter och rusthållare i Kushult,
Anders	- - - -, (Anders Bråberg dopvittne 1723)
Abraham	(1732)

Dordi Greta	- - - -, gift med Karl Gustaf Björkegren,
Maria	1737-03-27, g m skrädd. Zachris Persson, se nedan

Sven Broberg uppgavs i mantalslängden 1719 vara bokhållare. Troligen hade detta någon koppling till försvaret. Han uppgavs också vara *föravskedad fältväbel.*

Han var först gift med en dotter till befallningsmannen Anders Skog i Kushult. Detta uppges i domboken från 1737. Denna dotter till Anders Skog och hans hustru känner jag inte namnet på.

Anders Skog var befallningsman i Visingsborgs grevskap och hade Kushult som sitt boställe. Förmodligen skatteköpte de Kushult men bilden är osäker. Vid storskiftet 1785 uppgavs halva Kushult vara skatte och andra hälften krono.

Genom sitt gifte med dottern i huset blev Sven Broberg rusthållare i Kushult. Vi kan tillägga att Skogs hustru var dotter till borgmästaren i Gränna. Det var överklass alltigenom Efter Sven Broberg övertog sonen Karl Johan rusthållarsysslan i Kushult.

Något som förbryllar är frånvaron av anteckningar i kyrkoböckerna. Inte många anteckningar i Ödeshögs kyrkoböcker om födda, vigda eller döda vad gäller Sven Brobergs familj. Till viss del kan det bero på att det mesta skedde före 1693 då sådana kyrkoböcker började föras, men åtskilligt borde ändå ha varit med.

Vi kan då undra över om dessa anteckningar skedde i någon annan kyrkobok. Kanske familjen hade något annat gårdsinnehav, i någon annan församling, där man kanske vistades mera. I mantalslängden 1720 för Kushult uppges också bokhållaren Anders Broberg. Kan detta kanske vara en broder till Sven Broberg.

Familjen fanns i Näteryd redan 1719 enligt mantalslängden för detta år. Till Kushult kom de tidigare, kanske omkring år 1700. Bakgrunden för Sven var som tidigare nämnts den adliga ätten von Brobergen men närmare detaljer saknas. Hans andra hustru, Maria Larsdotter Sjöman, var dotter till soldaten Lars Svensson Sjöman på Ängs ägor.

Sven och Maria vigdes 1729. Sven dog omkring 1742. De bodde ännu 1751 kvar i Näteryd men flyttade senare till Kushult. Hustrun Maria Larsdotter och dottern bodde i Näteryd även senare. Dottern Maria gifte sig med skräddaren Zachris Persson, se nedan. Maria Larsdotter dog i Näteryd 3 maj 1779 av bröstsjuka.

Vid vintertinget 1703 den 13 februari hade Sven Broberg i Kushult instämt Hans Håkansson i Sunneryd för stånghygge och åverkan på Kushults skog i Skansmarken. Han krävde skadestånd. Hans Håkansson svarade att skogen i Skansmarken enligt Lysings Härads dom den 14 februari 1684 är Sunneryds enskilda ägor. Detta torde också även nu ha varit häradsrättens åsikt. Vi kan se att Broberg redan 1703 var åbo i Kushult.

Vid höstetinget 1721 hade rusthållaren Sven Broberg ansökt om att få fälla träd på häradsallmänningen. Med hänsyn till att det på gårdens ägor fanns tillräckligt med skog avslog häradsrätten hans ansökan.

Vid sommartinget 1723 hade ryttaren Jöns Bergman uttagit stämning mot rusthållaren Sven Brobergen i Kushult. Det gällde ett kontrakt av den 22 mars 1723, enligt vilket Bergman skulle få arrendera Näteryd. Bergman krävde att Broberg skulle fullfölja kontraktet. Tingsrätten gav honom rätt.

Per Månsson i Hårstorp hade vid hösttinget 1735 instämt Sven Broberg och Lars Jönsson i Näteryd för eftersatt underhåll av gärdesgårdar, vilket orsakat skador på hans åkrar. Han begärde ersättning för skadorna och för rättegångskostnaderna. Broberg var inte närvarande vid tinget utan hans talan sköttes av hans hustru.

Hon och Lars Jönsson menade att skadan på Pär Månssons åkrar berodde på hans egna dåliga gärdesgårdar, vilket nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp påstods kunna intyga. Pär Månsson åberopade då sina vittnen, nämndemannen Pär Gudmundsson i Kråkeryd samt bönderna Anders Månsson och Pär Månsson i Lilla Krokek. Nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp uppgav att såväl kärandens som svarandenas gärdesgårdar var dåliga vid besiktningen. Vad rätten beslutade vet jag inte.

Vid hösttinget 1735 hade Sven Broberg i Näteryd också instämts av Anders Olofsson i Ödeshög rörande skuldfordran på sex daler silvermynt enligt en obligation, upprättad 1730. Broberg erkände skulden men uppgav att hans barn bör betala skulden eftersom de vid avvittringen efter deras avlidna moder påtagit sig all skuld. Rätten ansåg dock annat och ålade Sven Broberg att inom en månad betala skulden.

Vid hösttinget 1737 hade förre fältväbeln Sven Broberg instämt kyrkoherden Samuel Ekman från Västra Tollstad för att denne tagit Brobergs bänkrum i Ödeshögs kyrka, som alltid hört till Kushult. Kyrkoherden hade inkommit med en motstämning för osann beskyllning. Enligt den bänkdelning som 1670 gjordes i kyrkan av dåvarande prosten Johannes Enander var detta bänkrum givet till greve Per Brahes dåvarande befallningsman Anders Skogs hustru, som då ägde Kushults rusthåll. Sven Bråberg var hennes måg och vill behålla detta bänkrum.

Som vittnen hördes Per Svensson i Bultsbol, Lars Andersson i Åeryd och Peter Persson i Bankaby. Per Svensson berättade att för 30 år sedan hade prosten Daniel Arvidsson med församlingens bifall tilldelat sin och sina efterträdares hustrur bänkrummet nr 9. Det hade nuvarande prosten Fredrik Bagge för sin hustrus nyttjande. Om bänkrummet nr 8 var det något osäkert. Han var ändå säker på att det inte använts av Kushult, utan av gästgivaren i Ödeshög och kyrkoherden Ekmans moder, madam Justina Melin. Med vilken rätt visste han inte.

Andra vittnet Lars Andersson i Åeryd intygade att för ungefär 30 år sedan eller något mer, har detta bänkrum nr 8 blivit av prosten Arvidsson givet till kyrkoherden Ekmans fader i sin livstid. Det har sedan den tiden av kyrkoherden Ekmans moder och hans hustru hävdats.

Petter Persson i Bankaby säger att *för 30 år sedan anslog prosten Arvidsson bänkrummet nr 9 till sin hustru. Då blev nr 8 tilldelad madam Justina Melin och där satt hederligt folk. Han erinrade sig att ryttmästaren Hoff vid samma stoldelning intagit å manssidan det rum som förr lytt under Kushult, men nu senare till rusthållet Klockargården i Ödeshög*.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge och Per Jönsson i Sestorp och Jöns Ingelsson i St. Lund intygade ävenledes att madam Justina Melin *alltid innehaft det omtvistade bänkrummet*.

Kyrkoherden Ekman yrkade att behålla detta bänkrum, *helst som kronorusthållet Kushult med ¼ mtl Näteryd icke gör mera än ett hemman och har dessutom ett bänkrum i kyrkan nr 6 och ett dito längre ner*.

Broberg tillfrågades varför han icke tidigare påtalat detta. Han svarade då att han icke velat få osämja när kyrkoherdeänkan Justina Melin levde.

Rättens utslag blev att kyrkoherden Ekman får behålla bänkrummet nr 8. Hemmanet Kushult har dessutom tillräckliga bänkrum i kyrkan. Broberg borde dessutom påtalat detta under den tid han innehade Kushult och inte nu sedan han avstått detta till sin son och måg. Rätten ansåg vidare att Broberg *använt anstötliga tillmälen* och han dömdes att till kyrkoherde Ekman betala fyra daler i ersättning.

Vid hösttinget 1744 uppvisades en boupptecknin över egendomen hos änkan Maria Larsdotter i Näteryd efter hennes avlidne man, rusthållaren Sven Broberg. Egendomen uppgick till 213 daler silvermynt och skulderna till 23 daler. Troligen hade en avvittring skett innan Sven Broberg ingick sitt andra äktenskap.

År 1760 uppstod en tvist rörande arvet efter Sven Broberg. Det var barnen i det andra äktenskapet som började fråga efter sitt arv. De var barn när fadern dog men nu var de vuxna och ville ha ut arvet. Bonden Anders Jonsson i Maltmossen hade varit målsman för Abraham Svensson och hans omyndiga syster. Först fick Brita Jonsdotter, änka efter Karl Johan Broberg, svara för sig. Karl Johan Broberg var en son från det första äktenskapet.

Sven Brobergs andra hustru, Maria Larsdotter från Näteryd, berättade att Karl Johan Broberg, barnens halvbroder, blivit förordnad som förmyndare och därvid *mottagit både det ena och det andra*.

En syster till Karl Johan Broberg, Dordi Greta Broberg, var gift med Karl Gustaf Björkegren. Denne hade fått hand om en del av dessa barns arv genom att han fått låna en del av kapitalet. Björkegren hade sedan råkat i en *gäldbunden belägenhet.* Han var skuldsatt. Målet slutade med en förlikning.

I ett mål från sommartinget 1739 omtalades hur sju kvinnor gick och röjde på en äng vid Holkaberg. En av dem var från Näteryd och därför vill jag här berätta om händelsen. *Det var gamla pigan Kerstin Arvidsdotter, inhyst på Stora Krokeks ägor, inemot 60 år gammal, pigan Johanna Hansdotter på Börstabols ägor, 50 år gammal, hustrun Sara Nilsdotter i Näteryd, 63 år gammal, pigan Elin på Svinåsens ägor, 64 år gammal, qvinfolket Elin Nilsdotter på Börstabols ägor, 40 år gammal, samt pigorna Ingrid och Maria Larsdöttrar från Holkaberg, den förra 20 och den senare 24 år gammal.*

Det var den 2 maj 1739. Över ängen rann en liten bäck. Kerstin Arvidsdotter berättade att det var något före middagstid när de vid bäcken fann en gammal blaggarnskjorta eller särk.

När de tittade närmare såg de att något var inlagt däri och igenknutet i ena änden. Däri fann de ett huvud av ett foster, som inte hade något ansikte eftersom däromkring var en blodhinna, och inga ben eller bröst. De blev alla häpna och visste inte vad de skulle göra. De lade mossa om det och lade sedan allt under en sten.

Länsmannen fick höra talas om händelsen och tog hand om deras fynd. De övriga kvinnorna hördes också vid tinget men berättade lika med Kerstin Arvidsdotter.

De uppgav att de inte förstått att anmäla det för någon. De trodde också att någon från Kopparp hade berättat det för kapellanen Sörling. Detta eftersom denne i söndags efter gudstjänsten *undersökt om detta i sakristian*.

De tillfrågades om de kände något kvinnfolk som varit med barn och som kunde misstänkas. De hade inga upplysningar härom att lämna. Länsmannen fick i uppdrag att begrava fostret på kyrkogården och att efter tinget göra närmare undersökningar. Mera om detta finns att läsa under Holkaberg.

Vem denna Sara Nilsdotter från Näteryd var är jag inte säker på. Möjligen hade hon varit gift med Lars Gustafsson och med honom bott på Sunneryds ägor. Hon dog 26 december 1761, *gamla Sara Nilsdotter på Kushults ägor, 87 år gammal (född omkring 1674).*

I Näteryd bodde år 1742 också nedanstående.

Nils Larsson - - - -,
Maria Arvidsdotter - - - -,

Vid vintertinget 1742 uppvisades en boupptecknin från den 12 november 1741 i sterbhuset hos Nils Larsson i Näteryd efter hans avlidna hustru Maria Arvidsdotter. Till förmyndare för deras lilla omyndiga son förordnades Jonas Arvidsson i Tyrsabol och Lars Jonsson i Sväm.

Maria Arvidsdotter var syster till bonden Jonas Arvidsson i Tyrsabol. Jag har sökt i kyrkoböckerna efter Nils och Maria men jag har inte funnit dem, varesig i Ödeshögs socken eller i grannsocknarna. De bodde troligen på annat håll när Maria dog. Därefter flyttade Nils till Näteryd. Man kan då undra över varför Näteryd blev en tillflykt för så många tillfälligt boende.

Vid hösttinget 1745 blev förmynderskapet för Nils Larssons son åter aktuell. Sonen var *så sjuk att han det ej förstå kan,* varför Lars Jonsson i Sväm anhöll om befrielse från förmynderskapet.

Vid hösttinget 1751 hade bonden Johan Svensson i Kushult instämt torparen Johan Jonsson i torpet Skansen på Hårstorps ägor. Johan Jonsson hade förra sommaren stulit ett svart sto från Johan Svenssons gärde och sedan sålt detta vid pingstmarknaden i Vadstena. Johan Jonsson svarade med en återstämning.

Johan Jonsson, 25 år gammal, född på Ershults ägor i Åby, son till ryssen Johan Ladoga, en mångsysslare, berättar att han sålt en häst på Vadstena marknad till en obekant ryttare och fått en annan häst i stället som han också sålt till en obekant.

Ryttaren Nils Ek uppgav att han tredjedag pingst sett Johan Svenssons

häst gå i Näteryds gärde och att *han nästa dag blivit varse Johan Jonssons häst. Jämförd med den förra hade den samma färg men för övrigt varit nog olik den, både mindre till växten samt ena sidan vitfläckad. Vittnet hade hört något om parternas samtal om den försvunna hästen och att Johan Jonsson sagt sig ha bytt bort den till en okänd, men har inte hört honom neka till tillgreppet*. Vittnet, ryttaren Nils Hillebrand, lika berättelse.

Vittnet Carl Johan Broberg berättade att han söndagen efter pingst på begäran varit Johan Svensson följaktig vid besök hos Johan Jonsson som då erbjudit förlikning genom att betala 15 plåtar, prutat till 14. Åtta dagar före midsommar skulle dessa plåtar betalas. Dessutom skulle Johan Svensson betjäna sig av Johan Jonssons hustru Kerstin. Vittnet Sven Arvidsson i Hårstorp lämnar lika berättelse som Broberg.

Vittnet hustrun Maria Broberg i Näteryd berättade att hon tredjedag pingst sett både Johan Svenssons och Johan Jonssons kreatur i Näteryds gärde.

Målet uppsköts och fick sin avslutning vid vintertinget 1752. Johan Jonsson fick då avlägga ed. Därefter kom rätten fram till att Johan Jonsson frigjort sig från tjuvabeskyllningar och övergick till skadeståndsfrågan. Därvid uttalade rätten att den stöder sig på parternas tidigare överenskommelse, nämligen 14 plåtar eller 28 daler silvermynt.

Bonden Johan Svensson i Kushult hade till vintertinget 1752 instämt sin granne, Carl G Björkegren i Kushult. Han yrkade att uppsägningen från arrendet av halva Kushult med Näterydsdalen bör förklaras ogiltigt. Björkegren hade sålt halva kronorusthållet Kushult till bonden Jonas Olofsson i Fotsjö. Johan Svensson åberopade som skäl för sin stämning att han redan hade arrendekontrakt och att han redan hade betalat arrendesumman.

Hur detta mål slutade har jag ingen uppgift om.

Johan Gudmundsson	(1700-09-22),
Kerstin Larsdotter	----
Anna	1726-05-26,

Johan var troligen bonde i Näteryd. Han står för Näteryd i både mantalslängd och jordebok 1730 och 1731. Deras dotter Anna föddes i Näteryd 1726. Johan antecknades som dopvittne på Rossholmens ägor 1729. De bodde också bara tillfälligt i Näteryd.

Efter 1732 har jag inga anteckningar om dem. Troligen är Johan identisk med den Johan Gudmundsson som den 16 april 1764 dog på Stora Smedstorps ägor av bröstsjuka.

Kronolänsman Peter Sundkvist hade till vintertinget 1732 instämt Johan Gudmundsson i Näteryd, Nils i Börstabol, Jöns i Visjö och Bengt i Vantekullen för att de försummat att delta i snöskottningen vid Ombergs djurgård. Johan Gudmundsson uppgav att han varit i Småland och därför inte nåtts av kallelse till snöskottningen när den kom.

Detta intygade nämndemannen Nils i Gyllinge. Nils i Börstabol uppgav att han ingen kunskap fått om snöskottningen förrän samma dag, så att det

var för sent att inställa sig. Bengt i Vantekullen uppgav att han var sjuk och sängliggande. Snöskottningen gällde vid *jägarplatser på Omberg.*

En tillfällig bonde i Näteryd vid denna tid hette Håkan. Han var gift med Ingrid Knutsdotter. De är omnämnde 1724 och 1726 i samband med att deras döttrar, Maria och Sara, föddes i Näteryd. De har förmodligen därefter flyttat, okänt vart.

Lars Andersson och Ingrid Nilsdotter fick en son, Anders, 1748 i Näteryd. De är i övrigt okända. Vi ser återigen att i Näteryd var ofta tillfällig bostad för människor.

År 1737 var ett år med höga dödstal. Då dog Nils Skräddare i Näteryd och hans hustru, Karin. Båda begrovs den 8 maj 1737, han 72 år gammal och hon 53 år.

Den 8 maj 1737 begravdes också torparen Nils Månssons hustru. De bodde på Näteryds ägor. Nils Månsson själv dog något senare samma år och begrovs den 6 juli, 48 år gammal. Vad hustrun hette nämns inte.

Under någon kort tid bodde Lars Jonsson och Ingeborg Karlsdotter i Näteryd. De vigdes 1733. Han uppges vara från Sväm och hon från Glasfall. Hon var dotter till bonden Karl Håkansson där och född 1708.

De fick en son, Nils, i Näteryd 1733. Lars med hustru står 1735 ensam antecknad i mantalslängden för Näteryd. Möjligen flyttade de sedan till Råby ägor. Han blev salpetersjudare och fick namnet Dahlbom, se vidare under Glasfall. Hon uppges också heta Ingiäl.

1745 står i mantalslängden Anders Nilsson med hustru Maria angivna för Näteryd. Måns Månsson och Maria Jönsdotter bodde tillfälligt i Näteryd. De fick en dotter, Stina, där 1741. År 1748 dog pigan Ingrid Svensdotter i Näteryd och begrovs den 29 maj. Hon var då 39 år gammal.

1750 var Karl Björkegren, ogift, skriven för Näteryd enligt mantalslängden. Han förekommer sedan under åtskilliga år som rusthållare i Kushult. Han gifte sig med Dordi Greta Broberg och de bodde i Kushult. Han drogs med skulder och kom på obestånd. Han sålde gården i Kushult 1752 och flyttade från socknen.

Nils Hultstein var ryttare och vigdes 1741 med pigan Karin Svensdotter. Båda uppges då vara från Näteryd. De fick flera barn på 1740-talet och 1750-talet och då uppges de bo på Kushults ägor, vilket också kan avse Näteryd.

Den 21 juli 1763 dog Karin Svensdotter på Näteryds ägor av blodstörtning. Nils flyttade sedan till Sestorps ägor och gifte sig där med änkan Ingrid Andersdotter. Hon dog av rödsot 11 oktober 1773 och Nils flyttade då till Klämmestorps ägor och dog där den 5 april 1782 av bröstsjuka.

Zachris Persson	(1737), skräddare
H1 Maria Nilsdotter	- - - -, död 14 juni 1768 i en ålder av 53 år
H2 Maria Svensdotter	1737-03-27,

Barn: Peter	1754-06-21,
Maria	1756-12-11,
Sven	1769-05-12, död s å
Lars	1770-06-01, död av rödsot 1773
Sven	1772-02-11, död av rödsot 1773
Johannes	1774-09-21,
Karl	1776-11-15, soldat för Lilla Krokek med namnet Blom
Daniel	1781-01-26,

Zachris Persson gifte sig första gången 1753 med pigan Maria Nilsdotter från Mark. De bodde sedan på Marks ägor. I vigselnotisen uppgavs Zachris vara dräng. Kanske var han skräddaredräng? De fick två barn, Peter och Maria. Maria Nilsdotter dog av vattensjuka den 14 juni 1768, 53 år gammal. Jag har inga uppgifter om bakgrunden för Zachris eller hans första hustru.

Zachris Persson gifte sig andra gången 1768 med Maria Svensdotter från Näteryd. Zachris uppgavs då vara torpare på Norra Bråtens ägor. Efter att ha gift sig med Maria Svensdotter bosatte de sig i Näteryd. Maria var dotter till Sven Broberg och Maria Sjöman.

Zachris och Maria flyttade troligen från Näteryd i början av 1780-talet. Maria Svensdotter dog i Sunnesjö 7 juni 1786 av hetsig sjuka. Zachris Persson ingick senare samma år nytt äktenskap med pigan Sara Johansdotter från Sunnesjö. Där dog Zachris den 15 mars 1808 av svullnad.

Änkomannen Johan Jonsson från Gränna och Brita Larsdotter från Sestorps ägor gifte sig 1748 och bosatte sig i Näteryd. De fick en son, Sven, 1751 i Näteryd, men i övrigt är de okända. De var tillfälliga gäster i Näteryd.

Peter Andersson	1731, inhyses
Sara Gudmundsdotter	1736-04-02,
Måns	

Peter och Sara gifte sig 1764. Han uppgavs vara från Skrädeberg, och hon från Rödebol. Hon var dotter till Gudmund Jonsson och Karin Håkansdotter i Rödebol. De bodde tillfälligt i Näteryd och flyttade till Angseryd 1767. De kom senare till Sunneryds ägor och där dog Sara 1798 och Peter dog där 1810.

Gabriel Benjaminsson	(1719), torpare
Maria Andersdotter	(1711)
Barn: Henrik	1753-11-21,
(Stina	1755-)

Gabriel och Maria är omnämnda i en kortfattad husförhörslängd för Hårstorp 1766. De vigdes 1748 i Adelöv. I övrigt är de okända. De är omnämnda i Näteryd 1753. De brukade därefter torpet Skansen på Hårstorps ägor. Gabriel dog där 19 februari 1792. Bouppteckningen visade på en behållning av fem riksdaler. Några barn är inte nämnda i bouppteckningen. Maria dog som fattighjon på Näteryds ägor 1797.

Måns Persson 1733-02-18, torpare
Maria Stina Andersdotter (1727)
Barn: Anders 1764-05-18,
Maria (1756)
Stina 1767-03-03,
Katharina (1762)

Måns och Maria var 1764-1768 torpare på Holkabergs ägor. Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Ingrid Andersdotter. Bakgrunden för Maria Stina är okänd. De kom sedan till Näteryd 1769. Omkring 1773 flyttade de till torpet Äskefällan på Sunneryds ägor. Där bodde de också bara en kort tid. Deras vidare öden är okända. Jag har inte funnit några anteckningar om dem mera.

Johan Håkansson 1710, torpare,
H1)Sara Bengtsdotter ----, död i början av 1760-talet (?)
H2)Anna Persdotter 1720,
Barn: Äyir 1745-08-15,
Stina 1754-10-23,
Sara 1757-12-21,

Johan var möjligen son till Håkan Persson och hans hustru Brita som i början av 1700-talet bodde i Näteryd. Säker härpå är jag inte. Johan var troligen först gift med Sara Bengtsdotter och de hade i mitten av 1740-talet ett torp på Rossholmens ägor. Från mitten av 1760-talet fanns Johan på ett torp på Näteryds ägor och var då gift med Anna Persdotter.

De gifte sig troligen 1759. De hade två barn, Stina och Sara. Johan dog på sitt torp den 2 juli 1787 av ålderdom, 77 år gammal. Jag har inga uppgifter om Anna Persdotters vidare öden, men testamentet, se nedan, som inlämnades till tinget 1794 kan tyda på att hon dött då. Någon notering om dödsfallet har jag dock inte anträffat.

Vid vintertinget 1794 inlämnades ett så lydande testamente:

Som min avlidna kära man Johan Håkansson genom testamente har förlänat mig vår lilla egendom som i vårt bo finnes, ser jag mig föranlåten att följande förordna, nämligen att efter min död skola mina styvbarn efter lag ansvara och erhålla om något efter mig skulle vara kvar, och det så att ingen i min släkt skall hava något i mitt lilla bo efter min död .
Näteryds ägor den 22 juni 1787
Anna Persdotter
Som tillkallade vittnen: Jonas Jonsson i Erikstorp, Peter Persson i Vantekullen.

Johan Håkansson bodde med sin familj på Näteryds ägor. Vi vet att det redan under 1600-talet fanns en ”hybbel” på Näteryds ägor. Det är troligt att det var detta torp från 1600-talet som Johan och Sara bodde på. Vi vet idag inte riktigt var torpet låg.

Från ungefär samma tid har vi ett annat utdrag ur domboken:

Rusthållaren Olof Jonsson i Kushult hade till sommartinget 1789 instämt änkan Maria Persdotter såsom ägare av rusthållet Lilla Krokek med yrkande om att hon skulle delta i skiljehägnaden mellan Näteryd och Lilla Krokek. Stängselplikten bestämdes i en förening dem emellan till 2/3 för Lilla Krokek och 1/3 för Näteryd. Denna förening upplästes och godkändes.

Änkan Maja Persdotter 1756-07-09, änka 1807 efter livgr. Samuel Ross.
Barn: Anna Stina 1792-07-11,
Peter 1794-04-18, död på Hårstorps ägor 1857
Nathan 1798-07-06, torpare på Klämmestorps ägor
Brita Maja Nilsdotter 1785-07-27 i Gränna, se nedan
- Magnus 1810-03-18, oä s t Brita Maja Nilsdotter, se nedan
- Johanna 1821-05-12, död 1822, oä d t Brita Maja Nilsdotter,

Grenadjären Samuel Ross på Rossholmens ägor dog den 8 april 1799 av blodstörtning. Hans familj, hustrun Maja Persdotter och tre barn, flyttade därefter till Näteryd. Maja var dotter till Per Hansson och Kerstin Persdotter på Sväms ägor. Brita Maja Nilsdotter var möjligen från Majas första äktenskap.

Maja Persdotter flyttade omkring 1820 med sina barn till Lilla Krokeks ägor. Där dog Maja Persdotter 24 mars 1831 av ålderdom. Sonen Nathan blev torpare på Klämmestorps ägor. Sonen Peter uppgavs vara svagsint och fattig. Han bodde på Hårstorps ägor och dog där 1857.

Dottern Brita Maja Nilsdotter uppgavs vara dotter till Nils Rebb o Maria Persdotter. Brita Maja uppgavs vara *ofärdig och lägrad* och hade oäkta barn. Hennes son Magnus blev med tiden torpare på Angseryds ägor. Brita Maja gifte sig 1824 med Nathanael Persson Engel. De bodde sedan inhyses i Sväm. Där dog hon 1833 av bröstfeber.

I domboken 1807 har jag anträffat ett mål som gäller Maria Persdotter. Det återges här nedan.

Änkan Maria Persdotter på Näteryds ägor hade till vintertinget 1807 instämt Jonas Jansson i Stora Åby Skattegård. Hon uppgav att denne hade satt sig i besittning av hennes mosters, avlidna änkan Maria Persdotters från Munketorps ägor kvarlåtenskap. Detta utan annan anledning än den att han några dagar före hennes död tagit hem henne till sig.

Maria Persdotter yrkade att han måtte åläggas att med ed styrka riktigheten av boupptecknin gen.

Hon yrkade också att han till henne såsom Maria Persdotters enda lagliga arvinge utlämnar all dennas tillhörigheter. Vidare yrkade hon att han skulle visa behörig räkning för vad till Maria Persdotters begravning rätteligen kan ha åtgått.

Maria Persdotter ansåg dessutom att den begravningskostnad som i bouppteckningen uppsatts till 50 riksdaler var *överdrivet tilltagna.*

När målet uppropades var Maria biträdd av löjtnanten välborne herr Per

Stålhammar och för svaranden förekom kronolänsmannen välaktade Sam. Sundelius.

De anmälde att parterna kommit överens om att Jonas Jansson till Maria Persdotter skulle betala 33 riksdaler riksgäldsmynt. Han upplät dessutom till henne den stuga på Munketorps ägor som avlidna Maria Persdotter bott i. Den får nu hennes arvingar efter eget gottfinnande använda. Maria Persdotter tillägnar Jonas Jansson all hennes avlidna mosters kvarlåtenskap och avsade sig därpå alla anspråk.

Bengt Persson (1726), torpare

Bengt Persson var torpare på Näteryds ägor. Han bodde där redan 1774 och vid sommartinget detta år hade han instämt Karl Karlsson i Stora Moliden rörande skuldfordran, 14 daler silvermynt. Karl Karlsson inställde sig inte och dömdes för uteblivandet. Målet uppsköts till hösttinget men då meddelades att parterna var förlikta.

Bengt Persson gifte sig 1762 med Stina Jönsdotter från Börstabols ägor, änka efter Hans Håkansson. Han flyttade dit. Hennes torp var nog bättre.

Vid vintertinget 1786 hade Bengt Persson instämt bonden Lars Gudmundsson i Norra Bråten med krav på att denne skulle betala sin skuld till honom. Skulden var fyra riksdaler och 20 skilling enligt en skuldsedel från den 2 februari 1780. Rätten ålade Lars Gudmundsson att betala sin skuld. Enligt denna anteckning i domboken tycks Bengt Persson ännu 1786 bo kvar på Näteryds ägor.

I Näteryd bodde i slutet av 1700-talet fyra änkor och några barn. Näteryd var en *samlingsplats för änkor och faderlösa*. Något svårt är det att skilja på Maja Persdotter från den Maja Persdotter som jag berättat om ovan. Livgrenadjären Samuel Ross i Rossholmen var gift med en Maja Persdotter.

Det var även hans efterträdare, Sven Ross, men det var en annan Maja Persdotter. Däremot har jag i kyrkoböckerna haft svårt att skilja på deras barn, de förefaller ha blivit felförda i kyrkoboken. Kanske hade även prästen svårt att skilja mellan dessa *Maja Persdöttrar?*

Änkan Maja Persdotter	1739-02-26, död 1807 av rödsot
d Anna Stina	1792-07-11, död 1804 av tärande sjuka,

Det bodde flera änkor i Näteryd. Jag vet inte så mycket om dem. De bodde förmodligen inte någon längre tid här.

Änkan Maja Andersdotter	(1713), fattighjon, dog 2/3 1797 av rödsot,
Änkan Stina Svensdotter	---- i Stora Åby, avflyttad till Sväm
Änkan Annika Olofsdotter	(1769),
dottern Brita Lisa	1788-07-07,

Annika Olofsdotter uppgavs vara änka efter torparen Magnus Johansson på Orrnäs.

Enligt domboken för sommartinget 1799 hade kronolänsmannen Sundelius instämt drängen Jonas Larsson från Lilla Krokek och pigan Katharina Andersdotter från Näteryd för lägersmål. Katharina berättade att hon på hemmanet Kopparp förra året blivit hävdad av Jonas Larsson och senare fött en son som gavs namnet Anders, men som sedan dött. Sedan de erkänt sitt brott dömde häradsrätten Jonas att böta tre riksdaler 16 skilling och Katharina en riksdaler 16 skilling samt att i sakristian undergå hemlig skrift och avlösning.

Sedan det för häradsrätten vid sommartinget 1800 anmälts att drängen Jonas Larsson i Lilla Krokek och pigan Katharina Andersdotter i Näteryd saknat tillgång till att betala sina böter för ådömt lönskaläge den 1 juni 1799 prövar häradsrätten rättvist att döma Jonas Larsson till 14 och Katharina Andersdotter till sju dagars fängelse på Linköpings slott.

Från kyrkoböckerna inhämtas att under någon tid i slutet av 1780-talet bodde här i Näteryd artilleristen Peter Berglund och hans hustru Maria Abrahamsdotter. De gifte sig 1787 och då uppgavs Maria vara från Maltmossens ägor. De fick en dotter, Stina Persdotter 1787. Peter Berglund har förmodligen dött, kanske uti krigen.

Maria Abrahamsdotter var änka 1805 och bodde med sin dotter på Maltmossens ägor. De flyttade sedan till Skrädebergs ägor. Maria Abrahamsdotter var dotter till Abraham Jonsson och Kerstin Persdotter i Börstabol. Peter Berglunds bakgrund har jag ingen uppgift om.

Dottern Stina hade ett skiftande livsöde. Först var hon gift med Jonas Mur i Skrädeberg och efter att denne tagit sitt eget liv var hon gift med Jonas Stark, se närmare under Sunneryd och Kopparp.

Gustaf Jonsson Mur, son till Jonas Mur och Stina Persdotter, bodde i Näteryd 1838 och hade då gjort sig skyldig till stöld och inbrott. Han dömdes till spöstraff, 16 par spö med tre slag av varje och uppenbar kyrkoplikt en söndag i Ödeshögs kyrka. Spöslitning var ett hårt straff.

Karl Jonsson	1776-01-20, torpare, död 1813,
Stina Persdotter	1783-11-20, d t bonden Peter Jonsson i Stavreberg
Barn: Katharina	1807-06-22, okänt vart hon tog vägen.
Jonas	1810-03-16, till L Smedstorp 1876

Karl och Stina gifte sig 1807. Karl var son till Jonas Karlsson och Maria Andersdotter i Kushult. Han var sonson till Karl Johan Broberg och hade således anor tillbaka till den urgamla tyska adelssläkten von Brobergen som kan följas tillbaka till 1100-talet. Stina var dotter till bonden Peter Jonsson och hans hustru Anna Samuelsdotter i Stavreberg.

Karl och Stina bodde först i Stavreberg men flyttade omkring 1809 till Näteryd. 1813 flyttade de tillbaka till Stavreberg igen. Där dog Karl av venerisk sjuka den 19 oktober 1813, en inte ovanlig sjukdom på den tiden. Han var då bara 37 år gammal.

Trots sitt *fina ursprung* var Karl och Stina inte rika på jordiska ägodelar. De hade ett litet torp men står skrivna som inhyses, både i Näteryd och *vid Stavreberg*. Ur boupptecknings har antecknats att de hade två kor och en gris på sitt torp.

Detta var ett förpantningstorp med en förpantningssumma av 148 riksdaler. Bland tillgångarna i övrigt har antecknats en bok *Sabbatsro* och fyra psalmböcker. Tillgångarna värderades till 346 riksdaler sammanlagt.

Deras son Jonas lämnade hemmet, gifte sig 1836 med Maja Stina Nilsdotter, dotter till torparen Nils Larsson och Greta Jonsdotter på Börstabols ägor. De arrenderade någon tid en gård i Stora Krokek, hamnade senare som inhyses i Lilla Smedstorp. Där dog Jonas 1880.

Om Karl Jonsson och hans familj finns mera att läsa under Stavreberg.

Kerstin Arvidsdotter	1762-11-19, änka
d Maja Eriksdotter	1785,
-d Anna Karin	1816

I en backstuga vid Näteryd bodde omkring 1814 änkan Kerstin Arvidsdotter och hennes dotter Maja Eriksdotter. Kerstin Arvidsdotter var dotter till Arvid Andersson och Anna Nilsdotter i Tällekullen.

Hon hade varit gift med torparen Erik Persson på Västra Haddåsens ägor. Han dog 1796. Kerstin var då 33 år gammal. Hon bodde sedan en tid på Gyllinges ägor, sedan på Narbäcks ägor, Därefter kom hon till en backstuga på Näteryds ägor.

Dottern Maja Eriksdotter hade varit trolovad med livgrenadjären Häggberg i Stora Aleryd. Denne avled 25 oktober 1815, innan giftermålet. Då väntade hon barn. Det blev en dotter, Anna Karin, och hon föddes i Näteryd den 14 februari 1816.

Kerstin Arvidsdotter flyttade 1816 med dotter och dotterdotter till Narbäck och året därpå till Lilla Krokek. Där bodde hon till 1832. Då flyttades hon till Fattighuset i Ödeshög. Där avled hon den 16 april 1837 av ålderdoms bräcklighet. Hon var utfattig. Hon levde som utfattig änka i 41 år. Hon kan framstå som en hjältinna. Vi ger henne en medalj i efterskott.

Hennes dotter, Maja Eriksdotter gifte sig 1836 med torparen Abraham Nilsson i Harsbol och de flyttade till Åby socken. Hon avled på Stora Renemo ägor 1851.

Dotterdottern Anna Karin Häggberg ingick 1836 äktenskap med livgrenadjär Stål i Sjögetorp. Denne avled fem timmar efter vigseln av förkylning. Hon ingick 1838 nytt äktenskap med livgrenadjären Jonas Ross i Kråkeryd. De blev senare farföräldrar till bl. a. Gunnar Hård i Stava. Detta var i korthet dramatiska levnadsöden.

Vid vintertinget 1848 förekom ett skuldfordringsmål. Skräddaren Anders Larsson på Åeryds ägor krävde skräddardrängen Gustaf Stark på Näteryds ägor på återbetalning av fyra riksdaler. Detta enligt skuldsedel.

Gustaf Stark inställde sig inte, trots att han nåtts av stämningen. Med

stöd av företedda handlingar ålades han trots sitt uteblivande att betala sin skuld samt dessutom böta för sitt uteblivande. Det är troligt att det rörde sig om Jonas Gustaf Jonsson, se nedan.

Johan Stark 1800-11-06, skräddare och torpare på Näteryds ägor
Stina Persdotter 1787-12-16,
Jonas Gustaf Jonsson 1816-06-17, hennes son med Jonas Mur,

Johan var son till soldaten Nils Stark och Maja Månsdotter i Kopparps soldattorp. Johan tjänade som dräng på olika ställen i bygden, bl. a. Börstabol, Krokek och Porsarp. År 1826 kom han som dräng till Maltmossen. Där på Maltmossens ägor bodde då änkan Stina Persdotter. Hon var dotter till artilleristen Peter Berglund och Maria Abrahamsdotter i Näteryd.

Maria var först gift med torparen Jonas Mur. Denne dog genom självmord 1817 i samband med att han gripits misstänkt för stöld. Hon bodde sedan med sin mor och en son på Maltmossens ägor.

Innan hon sedan gifte sig med Johan Stark hade hon 1821 fött ett oäkta barn, som varit dött vid födseln och som hon *lagt på lönn*. Hon hade lagt in barnet under dörren till Ödeshögs kyrkobod. Hon dömdes för detta till fängelse åtta dagar på vatten och bröd samt att plikta till kyrkan och att undergå hemligt skriftermål.

Det finns åtskilligt att nämna om Johan (Johannes) Stark och denna familj. Från höstinget 1839 finns en uppgift om att skräddaren Johan Stark i maj 1839 varit i Hårstorp på en auktion där och då svurit, varit överlastad av starka drycker och varit ofridsam.

Om denna familj finns mera att läsa under Kopparp.

I denna redovisning har vi nu kommit in en bit på 1800-talet. Med viss osäkerhet redovisas här följande personer, som boende i Näteryd.

Abraham Persson 1779-07-09, torpare,
H Sara Lena Andersdotter 1782-09-17,
Sonen Gustaf Ulrik 1825-11-30,

Abraham var son till soldaten Peter Vesterberg och Maria Andersdotter på Ängs ägor. Sara Lena var dotter till Anders Fagerdahl och Maria Jonsdotter på Östra Haddåsens ägor. Efter giftermålet 1805 hade de bott på Fagerhults, Jusseryds och Västra Haddåsens ägor.

De kom till Näteryd 1839 från Gräsberg. De uppgavs då vara utfattiga. 1842 flyttade de till Norra Bråten. Abraham Persson dog 1852 och Sara Lena dog 1855, båda på Norra Bråtens ägor.

Peter Jönsson 1783-10-16 i Öggestorp, ”till hus”,
Anna Lotta Andersdotter 1805-11-12 i Åby
Barn: Anders 1828-02-22,
Karl Peter 1830-05-30, till Heda 1848

Kristina 1833-07-02, g m arb. Karl August Johannesson
Johan August 1843-10-30, död 1855

Peter och Anna Lotta gifte sig 1827. Peter var son till soldaten Jöns Ärlig och hans hustru Ingrid Andersdotter på Gyllinge ägor. Anna Lotta var dotter till soldaten Anders Hektor och Ingrid Månsdotter på Halvarby ägor.

Under några år arrenderade de den ena halvgården i Porsarp. Därefter arrenderade de Maltmossen åren 1831-1835. Därefter flyttade de till Stora Krokek, där Peter uppgavs ”Till hus”.

De hade sedan ett torp på Ödeshögs Pilgårds ägor, sedan ett på Klockargårdens ägor i Ödeshög. Därefter hade de ett torp under Orrnäs, innan de 1842 kom till Näteryd. Peter uppgavs då vara sjuk och utfattig och fattighjon, men i ”egen stuga”. Vi riktigt förstår att de blivit utslitna av hårt arbete. Peter Jönsson dog 1863.

Dottern Anna Lotta Andersdotter gifte sig 1864 med arbetaren Karl August Johannesson. De bodde på Kushults ägor, kanske Näteryd. Mannen dog 1866 och Kristina tog 17 sept. 1767 ut flyttningsbetyg till Amerika.

Hon reste tillsammans med sin dotter, Kristina Persdotter och hennes två döttrar. Kristina var då änka efter att hennes man, Karl August Johannesson, dött 1866.

Petrus Krus 1813-01-12, livgrenadjär,
Katharina H Nilsdotter 1810-01-19 i Solberga,
Barn: Johanna Sofia 1833-01-04, död ?
Sofia Maria 1834-05-26, gift med soldaten Klein i Kopparp
Johanna Charlotta 1836-10-29, g m Anders Johansson i Skorperyd
Johan Adolf 1839-06-05,
Karolina Josefina 1842-03-20, g m Karl Johan Andersson i Bodebol
Klara Emilia 1844-12-21,
Edla Kristina o Hedda Vilh. 1847-09-15, tvillingar, döda samma dag
Karl Otto 1849-02-01, soldat med namnet Frid
Gustaf Alfred 1851-04-10,
Anders Peter 1853-04-12,

Petrus var son till torparen Peter Hansson och Anna Maja Eriksdotter på Kulhults ägor. Han gifte sig 1831 med Katharina Helena Nilsdotter. Hennes bakgrund är okänd. Han var då grenadjär och bodde på Ödeshögs gästgivargårds ägor. 1832 kom han som livgrenadjär till Kushult. Efter att ha avslutat denna tjänst hade de ett förpantningstorp på Kushults ägor, i Näteryd. Petrus Krus dog 1882 av frossa. Hustrun dog 1888.

Änkan Maja Israelsdotter (1777-02-07),från Adelöv 32, död 1842
dotter Sara Lena Jonsdotter (1791 i Stora Åby)

Maja Israelsdotter var sannolikt dotter till bonden Israel Månsson och hans hustru Ingrid Danielsdotter i Sötåsa i Adelöv. Föräldrarna flyttade från Sötåsa till torpet Stora Gölen under Fotsjö. Hon blev föräldralös tidigt. Hon gifte sig med bonden Jonas Larsson i Syllerstorp.

Denne dog 1805. Redan samma år kom Maja med sin dotter Sara Lena till Kushult. Möjligen hade hon någon släktskap med bonden Israel

Olofsson i Kushult.

Hon flyttade därefter till Adelöv men återkom till Näteryd från Adelöv 1832. Hon uppgavs då i husförhörslängden vara *urgammal,* 55 år gammal. Hon dog 1842.

Vid sommartinget 1822 hade kronolänsman Söderström instämt pigan Maja Stina Jönsdotter från Näteryd samt grenadjären Jonas Malm i Maltmossen för lägersmål, varvid Maja Stina blivit havande. Vid rätten framkom att också drängen Peter Månsson hade haft lägersmål med Maja Stina.

Båda dessa, grenadjären Malm och drängen Peter Månsson, dömdes till böter. Malm ansågs vara fader till Maja Stinas barn och dömdes att betala uppfostringshjälp.

Detta skulle ske med en tunna strid säd årligen, hälften råg och hälften korn, samt en riksdaler och 16 skillingar, också årligen, till dess att barnet fyllt femton år. Alla tre skulle genomgå enskild skrift och avlösning i sacristian samt betala avgift till kyrkan.

Om de inte kunde betala böterna skulle de i stället sitta i fängelse fjorton dagar på Linköpings slott. Om de inte kunde betala avgiften till kyrkan fick de i stället genom arbete avtjäna detta.

Jag har inte funnit Maja Stina i mina uppgifter om Näteryd i övrigt och har således inte kunnat identifiera henne.

Karin Svensdotter 1798-01-06, två oä barn, död 1843
oä d Johanna Sofia Johansdotter, (1824)

Karin Svensdotter var torpardotter från Sväm. Hon tjänade som piga, bl. a. i Öninge. Där födde hon 1824 en oäkta dotter, 1831 när hon var piga i Holkaberg fick hon ett dödfött barn. Till Näteryd kom hon 1831. Hon står angiven som piga hos änkan Maja Danielsdotter. Karin Svensdotter dog 1843. Hennes dotter, Johanna Sofia Johansdotter har därefter flyttat från Näteryd.

Peter Nilsson Skarp	1801-04-05, f. livgrenadjär
H Stina Zachrisdotter	1804-12-07
Maria Sofia	1829-01-23
Anna Greta	1833-10-02
d Josefina	1846-09-24, död 1847-12-14

Peter var son till bonden Nils Persson och hans hustru Maj-Lena Persdotter i Gyllinge. Stina var dotter till bonden Zachris Jonsson och hans hustru Katharina Hansdotter i Bultsbol, senare boende i Kulhult. De gifte sig 1827. Då var Peter nytillträdd som soldat för Kråkeryd. Peter dömdes två gånger för stöld. 1840 flyttade familjen till Kushults ägor, sannolikt till Näteryd. Peter Skarp dog 1853. Stina dog 1858.

Bouppteckningen efter änkan Kristina Zachrisdotter upptog *två fingerringar av silver, en liten kopparpanna, en järngryta, en dito gryta med brandring och grepe, en base, en panna, en dragkista, ett bord, två gamla*

soffor, ett skåp, två gamla stolar, en klocka av trä, två gamla kistor, ett skrin, fyra stolar, skräp, en vävstol. Den avlidnas gångkläder åtta riksdaler (1 par kängor, en kofta, två klänningar, tre gamla kjolar, tre lintyg, ett par strumpor, en pälströja, fyra förkläden, två kjolar, fyra näsdukar, ett vitt kläde, ett par vantar, två underkjolar), en stugubyggnad 16, en gärdesgård runt torpet 1 riksdaler, innestående fordran i 1/24 hemman Kushult 50 riksdaler. Summa tillgångar 92 riksdaler åtta skillingar, skulder 37 riksdaler 32 skillingar , behållning 53 riksdaler 23 skillingar, fyra runstycken.

Stina Nilsdotter	1787 i Rök, inhyses piga,
- d Anna Andersdotter	1811, oäkta,

Stina Nilsdotter var dotter till soldaten Nils Hasselgren och Lena Jonsdotter. Hon var född i Rök, där fadern varit soldat. Efter avskedet från försvaret bodde familjen på Frebols ägor. Stina var piga på olika håll i bygden, Öninge, Frebol, Kushult.

Till Kushults ägor (Näteryd?) kom hon från Lilla Krokek 1822. Hon hade ett ganska svårt liv. Hon beskrives i husförhörslängderna som, *fattighjon, lägrad, som lösdriverska*, med ett oäkta barn, Anna Andersdotter, född 12/11 1811. Kvinnor med oäkta barn hade det mycket svårt förr i tiden. Stina Nilsdotter dog 30 maj 1826 av bröstfeber, 39 år gammal.

Om dottern, Anna Andersdotter kan tilläggas att hon blev gift med Johannes Jönsson, inhyses på Angseryds och senare på Siggeryds ägor. Hon dog där 1860

Emanuel Persson	1797-11-18, torpare,
h Kristina Svensdotter	1807-04-13 i Väversunda
Son Karl Johan Oskar	1829-12-01,

Emanuel var troligen son till bonden Peter Jonsson och hans hustru Sara Jonsdotter i Öninge. Kristina var dotter till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Klämmestorp, men född i Väversunda. Till Näteryds ägor kom de från V Tollstad 1827.

De flyttade efter ett par år till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. De flyttade sedan till Glasfall där de arrenderade ena gården, sedan till Tällekullen och därefter till Klämmestorp och senare till Gåsabol. Där slutade Emanuel sina dagar som fattighjon 1877. Kristina Svensdotter dog där två år senare.

Anders Krok	1811-04-01 i Åby, torpare,
h Maja Kaisa Jonsdotter	1811-05-11, från Kush.36,
Barn: Anna Greta	1838-08-01, död 440910 av slag
Karl Johan	1840-10-09, död 440131 av magplåga,
Kristina Karolina	1843-03-10, död 440721 av slag
Karl Gustaf	1845-09-07, död 570923 av rödsot
Kristina Sofia	1848-08-24,
Amalia	1851-10-12, g m Frans Alfr Rosenkvist, se nedan
Josefina	1855-12-10, död 570920 av rödsot

Anders och Maja gifte sig 1836 och kom då till Näteryd. Anders var son till Johannes Abrahamsson och Maja Jonsdotter på Amundeby ägor. Maja var dotter till bonden Jon Andersson och Maja Johansdotter i Södra Bråten. År 1837 flyttade de till Östra Haddåsen. De kom 1843 tillbaka till Näteryd.

Anders och Maja fick åtminstone sju barn. Av dessa dog fem innan de nådde vuxen ålder. Maja uppgavs i husförhörslängderna lida av värk och giktplågor efter rödsot. Två av barnen dog också av rödsot 1857. Anders dog 1873 av förkylning. Maja dog 1883 i Fattighuset.

Bouppteckningen efter Anders Krok visade tillgångar för 78 riksdaler, en stuga för 40 riksdaler och den avlidnes gångkläder till 13 riksdaler. Skulderna uppgick till 68 riksdaler. Behållning 10 riksdaler. Bouppteckningen förrättad av J P Håkansson i Börstabol och Johannes Pettersson i Sunnesjö.

Karl Johan Johansson Krok	1821-01-28, torpare,
H Lovisa Dorotea Sjöberg	1820-09-19,
d Maria Sofia	1846, död 571004
d Augusta	1848
d Josefina	1854, död 570924

Karl var son till torparen Johan Abrahamsson Krok och hans hustru Maja Jonsdotter på Hårstorps ägor. Lovisa var dotter till snickaren Karl Sjöberg och hans hustru Maja Stina Månsdotter i Ödeshög.

De gifte sig 1845 och bodde först *inhyses* i Sunneryd men flyttade till Näteryds ägor 1850. Där dog Karl Johan Krok den 29 september 1857 i den stora rödsotsepidemin. Dottern Josefina dog i samma epidemi dagen efter fadern. Några dagar senare dog även dottern Maria Sofia, också i samma sjukdom.

Lovisa uppges i husförhörslängden vara *utfattig änka i egen stuga*. Där står också *till kurhuset för fistelbölder eller elakartade bulnader 10 januari 1856.* Hon utskrevs 23 december 1856 men fick återvända ”till kurhuset 27 oktober 1857".

Hon återkom tydligen från kurhuset och år 1867 gifte hon sig med skomakaren Gustaf Israelsson. De bodde i hennes stuga i Näteryd till en början, men år 1871 flyttade de till Gåsabol. Där hade de förvärvat en liten gård om 1/36 mtl. Där dog " bondhustrun Lovisa Sjöberg den 8 juni 1891 av lungsot, 81 år gammal". Gustaf dog 1892.

Av bouppteckningen efter Karl Krok framgår att tillgångarna uppgick till 82 riksdaler, därav byggnaderna till 48 riksdaler, en stuga med kök och förstuga, ett fähus med lada, hans gångkläder upptogs till 17 riksdaler.

Skulderna uppgick till 33 riksdaler. Behållningen var 15 riksdaler. Bouppteckningen gjord av Anders Andersson i Fogeryd och Johan Jönsson i Tällekullen.

Som inhyses hos familjen i Näteryd bodde den *näslöse, vanföre och oduglige* drängen Samuel Johan Svensson, född 18 mars 1813 i Västra

Tollstad. Han var son till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Karin Johansdotter.

De kom från V Tollstad till Klämmestorp, bodde också i Hårstorp och i Åeryd. Samuels levnadsöde är värt att stanna upp inför och begrunda. Varje gång jag sett mina anteckningar om honom har jag funderat över honom en stund innan jag kunnat gå vidare.

Samuel stannade kvar länge i föräldrahemmet. Kanske var det utseendet som gjorde detta. Han bodde sedan som inhyses i många familjer fram till 1868 då han bor ”i egen stuga” i Skrädeberg.

Samma år gifte han sig, 55 år gammal, med Greta Lovisa Johansdotter från Hultsjö församling i Småland. Hon var 53 år gammal när hon gifte sig med Samuel. Hon dog av bröstsjuka 1889. Samuel dog den 16 april 1891 av syfilis.

Frans Alfred Rosenkvist	1854-11-02 i Gränna, arbetare,
h Amalia Krok	1851-10-12,

Frans var son till torparen Johan Rosenkvist och hans hustru Johanna Johannesdotter i Mellby Skepparegård i Gränna landsförsamling. Amalia var dotter till Anders Krok och Maja Kaisa Jonsdotter i Näteryd, se ovan. Hon gifte sig 1878 med Rosenkvist och de bodde någon tid i Näteryd innan de 1881 emigrerade till Amerika.

Gustaf Johansson	1829-02-22 i Adelöv, arbetare,
h Maja Stina Nilsdotter	1838-02-13 i Gränna,
Barn: Karl Gottfrid Ferd.	1863-05-14, t Gränna 79
Hulda Matilda	1865-08-15, t Stavr. 80
Johan Ernst	1868-03-11, till Varv 1885
August Reinhold	1871-03-27,
Gustaf Albin	1874-07-13,
Frans Teodor	1877-05-28,

Gustaf och Maja Stina gifte sig 1860 och kom till Kushults ägor (Näteryd ?) strax därefter. Han var son till bonden Johannes Jonsson och hans hustru Maja Jansdotter i Bollkälle i Adelöv.

Hon var dotter till bonden Nils Magnus Johannesson och hans hustru Karin Larsdotter i Åsmark, Gränna landsförsamling.

De uppgavs i husförhörlängderna vara inhyses. De har flyttat från Näteryd strax efter sekelskiftet, okänt vart.

Anders Peter Herman Ax	1845-02-12, soldat
h Matilda Andersdotter	1855-09-21 i Gränna,

Anders var son till torparen Johannes Hurtig och Stina Persdotter på Bodebols ägor. Fadern dog innan sonen föddes. Matilda kom från Östra

Tuggarp i Gränna socken och var dotter till Anders Peter Nilsson och Lotta Gustafsdotter.

Anders kom till Kushult som rekryt redan 1869. Han efterträdde sedan den förutvarande soldaten för Kushult, Petrus Krus.

Samtidigt uppgavs att han brukade 1/24 mantal i Kushult. Anders och Matilda gifte sig 1875. De bodde på det torp som senare kallades Fridhem.

De hade inga egna barn. Hon dog 1911 och han flyttade till Vårdsäter i Ödeshög 1932. Möjligen bodde han någon tid i Järnstad innan han kom till Vårdsäter.

Sven Johan Johannesson Lundkvist 1832-02-07 i Gränna, smed,

h Kristina Maria Jonsdotter	1845-07-28,
Barn: oä d Anna Emilia	1868-07-13, oä dotter till Elin Maria Askeroth
Karl Hjalmar	1870-10-03,
Selma Serena	1873-01-12, till Des Moines, IOWA i USA
Johan Ernst	1875-09-22,
Gustaf Albin, hennes oä	1875-06-11, gårdfarihandlare
David Leonard	1881-03-12,
Alma Josefina	1884-09-25,
Helga Maria	1887-01-16,
Ester Maria Elisabet	1889-01-24,

Lundkvist kom från Gränna församling och var son till torparen Johannes Adamsson och Karin Svensdotter på Uppgränna Dagsagård. Han kom som smedgesäll till Skansen på Sunneryds ägor 1868. Han hade där en piga som hette Elin Maria Askeroth. Hon hade också en dotter, Anna Emilia, född 1868.

År 1870 gifte sig Lundkvist och Askeroth. Hon dog 1878 och Lundkvist gifte sig året därpå med Kristina Maria Jonsdotter. Hon var dotter till torparen Jonas Jakobsson från Stora Krokek. 1876 skrevs han inte längre smedgesäll utan smed.

År 1881 flyttade de från Sunneryd till Kushults ägor. Det var i praktiken ingen lång flyttning. Det var från torpet Skansen ett par hundra meter söderut till en stuga på *flatberget* utmed den gamla Holavedsvägen.

Var Lundkvist hade sin smedja vet jag inte. Sven dog 1913 men Kristina bodde kvar i stugan till 1926, då hon flyttade till Ödeshög. De sista åren bodde Jenny Vetter hos henne.

Åtskilliga personer har minnesbilder av stugan, bl. a. Gunnar Hård och Gösta Kall. Gösta Kall har berättat att i stugan fanns inget golv, mer än flatberget.

I stugan på flatberget fanns många barn. Där fanns inte något materiellt överflöd. Så har ättlingar berättat. Sonen Albin Lundkvist, blev gårdfarihandlare. Äldre personer kommer nog ihåg honom än idag.

Johan August Bengtsson	1833-08-02, bonde, arbetare,
h Sofia Lovisa Jansdotter	1828-08-06,
Barn: Karl August	1857-03-06, till Rök 1876, till Amerika 1880
Klara Josefina	1858-09-17, Rök 1873, se nedan
Karolina Albertina	1860-10-18, oduglig, ur m, sömmerska
Augusta Vilhelmina	1864-03-01, till Amerika 1883
Axel Niord	1869-09-15, död 1870-10-15,
Gustaf Adolf	1871-11-08, död 1872-02-14

Johan August Bengtsson var son till bonden Bengt Israelsson och hans hustru Johanna Persdotter i Kushult. Sofia Lovisa var dotter till bonden Johan Larsson och Katharina Eriksdotter i Bankaby.

Efter giftermålet 1856 arrenderade de gårdar, i Kushult och i Bodebol. De bosatte sig sedan i Näteryd.

Bengtsson står därefter antecknad som arbetare. Han dog på 1920-talet. Under något år efter Bengtssons död bodde Henning Sköld där med sin familj. De flyttade 1927 till Grönelund på Sunneryds ägor.

Om dottern Klara Josefina är antecknat att hon flyttade till Rök 1873. Hon gifte sig men blev änka tidigt. År 1890 bodde hon med fyra barn på Fattighuset i Svanshals.

Carl Oskar Lindberg	1891-08-19 i Enåsa, R län, trädgårdsmästare
Anna Viktoria Andersson	1901-03-23,
Barn: Mary Viola	1923, bosatt i Vadstena,
Disa Violet	1926, bosatt i Gränna, död 2002
Karl Rune	1930, bosatt i Ödeshög,
Fred Ruben	1932, bosatt i Stockholm,
Solveig Harriet	1933, bosatt i Ödeshög,
Bernt Vidar	1936, bosatt i Finspång,
Birgitta Aina	1939, bosatt i Skänninge,

Carl Lindberg var född i Enåsa i Skaraborgs län. Han hade haft anställningar på många olika håll innan han kom till våra bygder. Förutom i sin hembygd hade han haft arbeten i Västervik, Linköping, Söderköping, Örebro, Borlänge, Mölndal och Vadstena.

Det var 1921 som han fick kontakt med trävaruhandlaren Konrad Hård. Denne hade då byggt ett hus i Lilla Krokek och Carl åtog sig att anlägga en trädgård. Året därpå byggdes nytt missionshus och han fick arbete med detta. Han var då hantlangare åt muraren Farman Bengtsson.

Han var också med vid Stava hamn som var en livlig utskeppningsplats för ved och virke. Han var med och lastade många vedskutor. En söndag i augusti 1922 var han i Hästholmen och såg ångaren Per Brahe som då bärgats. Den sjönk några år tidigare, i en storm tisdagen den 19 november 1918, med man och allt.

Det var denna söndag i augusti 1922 som Carl träffade sin blivande maka, Anna. Hon var då piga i Munkeryd. Hon var dotter till Hjalmar Andersson och Hanna Maria Andersdotter i Skälaby.

De gifte sig 1923 och bodde sedan i Bankaby. Första tiden arbetade han hos bönderna i närheten. Vintertid var det skogsarbete. Mer och mer blev det trädgårdsarbete. Under tiden mars – augusti 1928 var han anställd vid Hagabergs handelsträdgård i Hästholmen. Den 1 september 1928 flyttade de till Näteryd. Där köpte de hus och tomt av Ernst Johansson i Kushult för 1200 kronor.

Uppgifterna här ovan har jag hämtat ur Carl Lindbergs egen levnadsbeskrivning. Han var en god skribent och han skrev också dagbok över åren i Näteryd. Barnen har dessa dagböcker.

Ett växthus byggdes i Näteryd 1931 och han de odlade där grönsaker, mest gurkor och tomater. Han drev också fram blomplantor. Växtodlingen skedde dels i Näteryd och dels på jord som arrenderades i Rossholmen och Maltmossen.

De sålde sina grönsaker och blommor på torget i Ödeshög på tisdagarna, i Tranås på fredagarna och på Västra Torget i Jönköping på lördagarna. Första gången i Jönköping var den 13 september 1930. Till en början var det Einar i Lilla Krokek som skjutsade i sin bil. Från 1932 blev det Sven i Maltmossen.

Utöver trädgårdsrörelsen i Näteryd arbetade han också med olika typer av trädgårdsanläggningar i bygden. Han sålde många fruktträd. Vid denna tid blev det populärt att anlägga fruktträdgårdar. Lindberg fick ofta uppdrag att beskära fruktträd.

Han deltog också aktivt i bildandet av en fruktodlarförening i Bultsbol. Den bildades 8 mars 1930. I stavabygden hade tidigare startats en sådan förening.

Han sålde också kristallradiomottagare. Detta började redan 1926. Det var Ivar i Haddåsen som introducerade honom i denna syssla. De köpte sådana anläggningar vid Axfors i Tranås och monterade sedan dessa hos kunderna. Oftast bestod det av att han satte upp en antenn på ladugården och drog sedan ledning till bostadshuset. Han sålde ett 100-tal sådana apparater.

I juli 1952 köpte han en cykel med hjälpmotor och kunde på så sätt lite enklare kuska runt i bygden. Detta var innan mopederna gjort entré.

Carl Lindberg dog 1974. Anna dog 1989. Husen i Näteryd har sedan dess använts som fritidshus av barnen.

Oskar Filip Kall	1885-12-30 i Väderstad, vägarbetare,
Elsa Maria Gustafsson	1898-02-22,
Nils	1919-03-31,
Gösta	1920-07-27,
Kurt	1925-07-03,

Oskar och Elsa gifte sig 1919. De bodde först i Daglösa, Hårstorp och Stava innan de 1932 kom med sina söner till Fridhem i Näteryd. Filip Kall var född i Väderstad. Elsa hade sina rötter i Ärliatorpet i Stora Smedstorp. Filip Kall dog 1966.

Elsa bodde kvar i Näteryd en tid men flyttade sedan till Ödeshög. Huset hade hon kvar någon tid till och bodde där möjligen också någon sommar

ytterligare. Sedan såldes det och Fridhem har sedan dess använts som fritidsbostad.

I Näteryd finns idag inga åretruntboende. Husen används som fritidshus. Det är länge sedan det odlades på Näteryds små åkergärden. Rakt över ägorna går motorvägen med sitt ständiga brus.

Detta är min berättelse om byn. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.
Jönköping i maj 2009
Arne Ivarson

Arne Ivarsson

Porsarp

en gammal by i Holaveden.

I Porsarp finns idag tre gårdar. De har inga speciella namn. En av dem kan kallas Östergården. I en av gårdarna finns åretruntboende. De övriga har fritidskaraktär.

Allmänt om Porsarp

Porsarp består av 3/4 mantal. Samma gäller även för Holkaberg, Hårstorp och Sunneryd. Av de 19 byar som jag räknar till Stavabygden är åtta byar på ett helt mantal, fyra på 3/4 mantal, de övriga på ½ mantal eller mindre. En tumregel säger att de som omfattar ett helt mantal kan vara äldre än de övriga. Porsarps areal är 64 hektar.

Porsarp gränsar i norr till Narbäck, i öster till Lakarp och i söder till byarna Norra Kärr och Kleven i Gränna landsförsamling, Jönköpings län. Porsarp är således en gränsby till Småland.

Porsarp skatteköptes den 29/5 1759.

Skiften i Porsarp

Porsarp har blivit kartlagt vid fyra lantmäteriförrättningar i äldre tider. Den första var den geometriska ägoavmätningen 1639. Andra gången var vid en arealavmätning 1694, tredje gången vid storskiftet 1786 och fjärde gången vid laga skiftet 1840. Bakom arealavmätningen låg en gränstvist mellan Narbäck och Lakarp.

Kartan från 1639 visar bara åkrar och ängar, inte skog eller utmark. Hustomten var belägen där östra gårdens hus ligger idag. Västergärdet hade två åkrar utmed landsvägen och utsädet uppgavs till 6 1/8 tunna. Den södra åkern i Västergärdet var den största åkern. Jordarten uppgavs vara svartmylla och örsand.

Östergärdet på östra sidan om landsvägen hade nio åkrar, den största utmed landsvägen i norr och utsädet uppgavs till 6 ¾ tunnor. Ängen lämnade 20 lass hö. Vidare uppgavs att det inte fanns skog eller utmark.

På kartan från arealavmätningen 1694 ser vi samma åkrar, utan några större skillnader. Västergärdets åker utmed landsvägen var fortfarande den största. Östergärdet hade fortfarande sina små åkerlappar samt en lite större åker i norr utmed landsvägen. På denna karta var också soldattorpet inritat, men där fanns ännu inga åkrar. Kanske var soldattorpet så nytt att inga åkrar hunnit röjas eller odlas.

På storskifteskartan från 1786 har nya åkrar tillkommit vid soldattorpet men i övrigt var det inga stora skillnader. Tomtplanen låg kvar vid Östergården men hade delats i två hustomter. Bäcken rann över markerna längst i sydost. Just utanför Porsarps gräns, in på Narbäcks marker, var inritad en kvarn med texten Porsarps kvarn. Detta är troligen fel eftersom Per Persson i Narbäck 1772 anlagt en kvarn just där, enligt vad som framgår av domboken.

På kartan från laga skiftet 1841 känner man fortfarande igen åkrarnas figurer. En del utökningar av tidigare odlingar har skett. Det var vid detta skifte som gårdarna flyttade ut från den ursprungliga tomten. Något av detta hade påbörjats redan innan skiftet.

På den ekonomiska kartan från omkring 1940 kan vi se att åkrarna ytterligare har utökats, till större delen förmodligen under senare hälften av 1800-talet. Soldattorpets åkrar är då inte kvar.

Redan 1620 hade Olof i Porsarp fyra hästar, två oxar, tre kor, två stutar, en kviga, 12 får, fyra svin och fem tunnor utsäde. Redan då hade således ett omfattande odlingsarbete gjorts, med enkla redskap bör tilläggas.

Porsarp hörde vid mitten av 1600-talet till Brahes grevskap. Sedan ägdes det av släkten Ribbing och gick därefter till kronan. Porsarp skatteköptes 29/5 1759.

Torp och torpare

I Porsarp har funnits ett soldattorp. Här har bott indelta soldater från 1680-talet och fram till omkring år 1900. Många soldatnamn finns i längderna, Pors, Bergman, Blomqvist, Hedenberg, Palmgren, Porslin, Styv och Palm samt fram till den senaste soldatfamiljen Lundqvist. I rusthållet deltog Öjan och Stora Smedstorp. Utöver soldattorpet har också funnits andra torp.

Vi börjar med soldattorpet. De soldater som jag har antecknat är följande:

Per Bengtsson Pärra	1678, rymde 1685	
Måns Larsson Pors	1687-	
Per Månsson Bergman	* 1699	1714-35
Korpral Nils Persson Palmberg	* 1719	1740-43
Johan Olsson Palmgren	* 1723	1747-81
Isak Porslin	* 1758	1781-1806, hemsänd pga. sjukdom
Sven Porslin	* 1758	1781 – 1806 (?)
Korpral Anders Styf	* 1781	1806-36
Samuel Palm	* 1816	1836-71
Johan Alfred Skog	* 1848	1872-91
Gustaf Ludvig Lundkvist	* 1868	1892-1906

Soldattorpet på Porsarps ägor revs troligen efter Lundkvists avgång. Frans Palm bodde dock kvar i sina hus på soldattorpets mark med sin familj, se längre fram.

Lidholms torp eller gård låg högt och vackert med fin utsikt över Vättern. Torpet fick sitt namn av Gustaf Lidholm som kom dit 1859, men boplats hade det varit där långt tidigare. Lidholm avstyckade marken och det blev en egen gård, omfattande 3/28 mantal, senare till 73/728 mantal. Vad torpet hette innan Lidholms vet vi inte.

Det är troligt att torpets historia går tillbaka till 1800-talets början. Husen är nu rivna sedan länge. En av de tidigare torparna här var Nils Jonsson och

Lena Jonsdotter. Hon födde fyrlingar här den 23 december 1826. Mera härom längre fram i texten

Lilla Lyckan kallades ett torp eller *egna hus* som låg på soldattorpets mark. Här bodde troligen Samuel Palm och hans hustru efter hans avgång ur tjänsten. En gissning kan vara att soldaten fått nya hus och att Samuel Palm och senare även hans son med sin familj fick bo kvar i de gamla husen. Platsen är vacker.

På huskullen står fortfarande (2003) rester av järnspisen som fanns i Palms stuga. Två foton finns från detta torp, tagna omkring 1910, ett gruppfoto med bl.a. Frans och hans hustru samt ett foto som visar huset. Åtskilliga ättlingar till Palms finns i bygden.

Mera om torp och torpare finns att läsa längre fram i texten.

Släktgård

Porsarp är en gammal släktgård. Vi kan från nuvarande ägare följa släkttråden bakåt i tiden ända till början av 1700-talet i byn. Förmodligen går den ännu längre bakåt i tiden. En släktutredning har gjorts av Hugo Båge i Saltsjöbaden 1950. Hans farfar var Andreas Petersson från Porsarp. Flera av hans syskon flyttade också till Stockholm. Två blev grosshandlare och en blev specerihandlare. Släkten fick härigenom en ganska omfattande Stockholmsgren.

Landsvägen

Genom byn har den gamla landsvägen gått, oförändrad i sin sträckning i kanske tusen år, från början ridstig och från 15- och 1600-talen vagnväg. Husen i byn byggdes från början inte utmed landsvägen utan på lite avstånd. Detta gällde alla byarna i bygden. Inga hus låg utmed vägen, frånsett ett och annat soldattorp. Först på 1840-talet uppstod bebyggelse utmed landsvägen i Porsarp.

Utöver landsvägen har också funnits stigar över markerna. Det gick stigar till grannbyarna, till Kleven och ner till Vättern. En stig gick från Narbäck upp över Porsarps ägor, förbi Lidholms och till Porsarps soldattorp och sedan till Norra Kärr. Där fanns en lanthandel. Där kunde man köpa det mesta.

Min mor har från Narbäck gått dit många gånger. Innanför dörren stod en sirapstunna. Handelsmannens katt balanserade vid något tillfälle på kanten till sirapstunnan och råkade givetvis falla i tunnan och drunknade. Katten återfanns efter en tid. Då såldes sirapen lite billigare. Någon har sagt att det var den första realisationen som inträffade i bygden.

Apropå stigen, nej den slutade inte i Kärr. Den fortsatte till Ingefrearp och sedan vidare. Min mor och mormor har gått denna stig via Björstorp och Sutarp till gården Kärra i Adelövs socken, där min mormors föräldrar bodde.

Ännu i början av 1900-talet var stigarna mer använda än vägarna. Den så kallade norra Tranåsvägen via Vendelstorp, Kvatarp, Björstorp och Duvebo fanns inte förrän i början av 1920-talet. Den tillkom som AK-arbete.

Gränsby

Porsarp är en gränsby till Småland. Människorna i Porsarp har haft förbindelser med sina grannar på andra sidan länsgränsen. Detta märks i doplängden, många av dopvittnena är från byar i Gränna landsförsamling. Många av Porsarps inbyggare har också kommit från andra sidan länsgränsen. Detta framgår av följande sidor, under avsnittet Människorna i Porsarp.

Människor i bygden kunde i gamla tider omtala var gränsen mellan Östergötland och Småland gick. Vid tinget i Gränna 1657 blev det tal om var gränsen gick. Då kunde Bengt i Havrekullen omtala att gränsen har sedan länge följt Narbäcken, vidare via Tykaberg, Blåhallsberget, Rösten, Seglarö och Bråtaro. Narbäcken känner vid till. Tykaberg var ett berg på Porsarps ägor, Blåhall låg vid Gyllingesjön, eller Stavsjön.

Porsarp har inte varit någon särskilt folkrik by. Mer än tre, fyra bondefamiljer samt soldatfamilj och någon torparfamilj har inte samtidigt bott i byn. Kanske det högsta antalet människor i byn har varit omkring 40, i slutet av 1800-talet. I flera av byarna i Stavabygden bodde då mer än dubbelt så många människor.

Ur domböckerna

Jag har studerat de domböcker som är äldre än 1845. Det jag funnit har inte varit några stora brottmål. Något slagsmål har förekommit i Porsarp, annars har det mest varit tvistemål. Dessutom innehåller domboken köpekontrakt mm.

Vad jag funnit i domböckerna hittills om Porsarp har jag inarbetat under respektive personer på följande sidor om Porsarp. På samma sätt har jag gjort med uppgifterna ur boupptecknin gar.

Emigrationen till Amerika

Från Porsarp emigrerade enligt mina anteckningar fem personer till Amerika. Kanske jag missat några och kanske någon flyttat via någon annan ort.

Intressanta människoöden i Porsarp

Under denna rubrik vill jag gärna nämna Lena Jonsdotter. Dagen före julaftonen 1826 födde hon fyrlingar i en torpstuga på Porsarps ägor. De var svaga och dog efter nöddop. Hennes historia i övrigt är också intressant. Den handlar till stor del om fattigdom.

Vidare kan jag nämna Jaen Svensson. Han var bonde i Porsarp. Det är inte på grund av sin skötsamhet som jag vill nämna honom. Tvärtom var han, eller blev han ett exempel på spritens förbannelse. Han var gift med Karin Andersdotter, en bonddotter från Öninge. Jaen Svensson gjorde konkurs i Porsarp och slutade sina dagar som *inhyseshjon* i Visjö.

Se mera om dessa, och andra människor, längre fram i denna berättelse.

Människorna i Porsarp

1600-talets uppgifter är få och grundas till större delen på uppgifter ur domböcker, mantalslängder och jordeböcker. De sistnämnda upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns

oftast inte.

Jag vill börja med en tabell över de äldsta uppgifterna som jag har om Porsarp.

År	Namn mm	Källa
1571	Mårten i Possetorp (1 lispund koppar, 2 oxar, 2 stutar, 2 kor, 5 får, 1 svin, 1 häst)	Älvsb
	Nils (0,5 lispund koppar, en ko, ett ungnöt och tre får).	”
1595	Mårten i Porsarp vittnar i mål om trolldom, se domboken	
1613	Per och Sven	Älvsb
1620	Olof (4 hästar, 2 oxar, 3 kor, 2 stutar, 1 kviga, 12 får, 4 svin, 5 tunnor utsäde	BU
1621	Nils och Olof	BU
1622	Nils i Porsarp överfallen granne, Anders Svensson, se domboken	
1631	Nils	RU
1631	Nils, fyra tunnor utsäde,	M
1632	Nils	M
1635	Nils i Porsarp vid tinget om ett gästabud i Boeryd, se domboken	
1637	Nils (en av kyrkans sexmän)	M
1637	Nils, räntan 11-16-16	BU
1638	Nils i Porsarp, pojken Lasse	UM
1640	Nils	M
1641	Nils med hustru och piga	M
1643	Nils med hustru och son	M
1644	Nils med hustru, dräng och piga	M
1645	Nils med hustru samt dräng och piga	M
1645	Nils Nilsson i Porsarp belägrat sin faders legopiga, se domboken	
1646	Nils med hustru och piga	M
1647	Nils med hustru och piga	M
1648	Nils Knutsson med hustru Marit Pedersdotter, Jon Amundsson och hustru Marit Nilsdotter	M
1651	Nils, Jon Amundsson	M
1652	Nils och Jon	J
1655	Jon	J
1655	Nils, räntan 11-16-16	J V
1658	Nils samt Jon med hustru Marit	JW
1659	Nils med hustru Marit, Joen	J
1659	…. betala Jon i Porsarp 6 ¾ daler kopparmynt, se domboken	
1659	Jöns i Angseryd klagade till Jon i Porsarp om en oxe, se domboken	
1660	Per i Porsarp åberopad som vittne vid en häststöld, se domboken	
1662	Jon i Porsarp anklagade *tjuvkonan Ragnil i Starrberg*, se domboken	
1666	Jon i Porsarp åberopad som vittne, se domboken,	
1670	Mökränkning i Porsarp, se domboken	
1673	Jon i Porsarp hade instämt Lars Bengtsson i Jättingstad, se domboken	
1673	Jon i Porsarp,	RU
1674	Peder i Kopparp skyldig Jon i Porsarp 88 daler, se domboken	
1675	Nils, räntan 11-16-16,	J
1676	Joen i Porsarp instämt hustru Kerstin i Jättingstad, se domboken	
1676	Jon i Porsarp hade instämt Lars Bengtsson i Jättingstad, se domboken	

1677 Jon i Porsarp med hustru o son. attest på sin redlighet, se domboken.
1678 Jon i Porsarp åberopad som vittne, se domboken
1679 Måns i Smedstorp och Gustaf i Porsarp i lönskaläge, se domboken
1681 Joen och hustrun, M
1684 Joen, livgrenadjär Erik Bengtsson Pärra, värvad 1678, Mil
han efterträddes 1684 av Måns Larsson Pors
1685 Jon, räntan 13-00-16 J
1687 Joen o hustru, dr Lars, p Ingrid, soldat Månses hustru Marit M
1688 Joen o hustru, s Nils, dr Joen, p Karin, sold Månses hustru Marit M
1689 Joen m hustru, dr Per, p Maria, p Elin, sold Månses hustru Marit M
1690 Joen med hustru, s Nils, dr Per, p Elin, sol Månses hustru Marit M
1691 Jon i Porsarp anklagad för att ha huggit ned en ek, se domboken
1691 Nils m hustru, dr Anders, p Maja, sold Månses hustru Marit M
1692 Nils i Porsarp hade ingen piga vid mantalsskrivningen, se domboken
1693 Nils med hustru, dr Jöns, p Anna, soldat Måns, hustru M
1693 Per Håkansson och pigan Maria i Porsarp i lönskaläge, se domboken
1693 Soldaten Måns Larsson Pors försummat gudstjänsten, se domboken
1693 Nils i Porsarp bötar tre daler för uteblivande, se domboken
1694 Jon Nilsson Pors och Måns Larsson Pors är edgärdsmän, se domboken
1694 Karin Jonsdotter på Porsarps ägor, begånget lägersmål, se domboken
1695 Porsarps rote, skulder till soldatehållet, se domboken
1697 Sven Månsson i Porsarp om skuldfordran, se domboken
1697 Sven Månsson i Porsarp om en häst, se domboken
1697 Bönderna i Porsarp anklagas för dålig bro, se domboken
1699 Bonden Sven Månsson i Porsarp om boskapssjuka, se domboken
1699 Bonden Sven Månsson i Porsarp m.fl. i en arvstvist, se domboken
1700 Sven Månsson i Porsarp instämd för olaga stånghygge, se domboken

Förklaringar:

Älvsb = Älvsborgs lösen	BU = boskaps och utsädeslängd
RU = Roterings och utskrivningslängd	J = jordebok
Mil = militära källor	M = mantalslängd

Detta var 1600-talet i tabellform. Jag skall här lämna lite kommentarer till tabellen.

Mårten i Porsarp är vår första porsarpsbo. Han tycks ha funnits där 1571 och ännu 1595. Detta år var han med vid tinget den 28 mars i Reaby i Vista härad. Lasse i Kaxtorp hade råkat illa ut genom att hans hustru var misstänkt för trolldom.

Lasse hade lämnats möjlighet att fria sig och henne genom att låta 12 edsvurna män gå i god för dem. Dessa män var förutom Lasse själv, Håkan i Björstorp, Olof i Hult, Olof i Dårbo (Duvebo), Nils i Sten---, Olof i Tuggarp, Habol och Nils i Barnarp, Vigsten i Boeryd, Per och Lasse i Mörstorp och Mårten i Porsarp.

Nils kom till Porsarp 1621 och han var kvar där ännu 1651, om det var samma Nils. Vi ser där också efternamnet Knutsson och att han var gift med Marit Pedersdotter. De hade en son som hette Nils. År 1622 klagade Nils vid tinget på sin granne, Anders Svensson, för att denne med Lars Jönsson

hade överfallit Nils och givit honom fem blånader, dels på huvudet och dels på handen. Rätten dömde Anders att böta 21 daler.

Nils Knutssons son Nils kom inför tinget 1645 med anledning av att han hade *belägrat sin faders legopiga, Gunilla Persdotter. Hon var av äkta säng och för detta otidiga sängalag dömdes han att böta 40 daler.*

Nils Knutsson var ensam bonde i Porsarp fram till år 1648. Då kom ett nytt namn, Jon Amundsson med hustru Marit Nilsdotter. Kanske kan vi gissa att Marit var dotter till Nils Knutsson och Marit Pedersdotter i Porsarp. Under några år förekommer både Nils och Jon som bönder i Porsarp. Nils omnämndes sista gången år 1659.

Jon Amundsson	----, bonde i Porsarp, död 1691
Marit Nilsdotter	----, död 1679
Barn: Anna	----, gift med Måns Larsson i Kopparp (?)
Gustaf	(1665), bonde i Öninge
Nils	(1667), bonde i Porsarp, se nedan
Maria	(1642 ?), gift med Anders Olofsson i Öninge.

Jon var son till Amund Vigstensson, bonde och sexman i Boeryd, och hans hustru, som var från Glassås i Adelöv. Marit var troligen dotter till bonden Nils i Porsarp. De hade förmodligen övertagit Porsarp efter hennes föräldrar. Jon Amundsson och hans hustru dog troligen 1691-92.

Dottern Maria blev gift med Anders Olofson i Öninge och bosatt där. Hon dog där 1708 och hon hade 11 barn.

Vi skall nu titta lite i domböckerna.

Den 13 juni 1645 hölls laga sommarting i Gränna, Vista härad, Visingsborgs grevskap, dit bygden då hörde. Olof i Sväm ålades att betala 6 ¾ daler till Jon i Porsarp, förmodligen en gammal skuld.

Vid hösttinget i Gränna 1659 klagade Jöns i Angseryd till Jon i Porsarp om en oxe som han köpt av Jon men som han inte kunde använda till vårbruket. Rätten pålade Jöns att ändå betala oxen.

Vid vintertinget 1662 klagade Hans Nilsson i Gyllinge över Ragnil i Stavreberg för att hon stulit från honom ur en bod i Gyllinge en mängd saker, silver, kläde, fläsk, kött och bröd.

Tjuvkonan Ragnil erkände stölderna. Mattias i Stavreberg klagade också över att Ragnil stulit från honom två får samt vadmal. Jon i Porsarp framhöll att Ragnil var skyldig honom för spannmål, som hon med sin salig man av honom borgade. Ragnil erkände också detta. Rätten dömde henne att återbetala allt samt dömde henne dessutom till böter.

Vid vintertinget 1670 anklagades drängen Anders Pedersson i Krokek för att ha mökränkt Marian Jonsdotter i Porsarp, *född i äkta säng*. Bägge erkände lägersmålet inför rätten. Drängen begärde att få taga *konan* till äkta, men hennes fader vill inte samtycka därtill. *Konan* vägrade också att gå i äktenskap med drängen. Därför dömdes drängen Anders Pedersson för mökränkning att böta 40 daler i treskiftes.

Uttrycket äkta säng är ett ålderdomligt ord för äktenskap. Barn född i äkta säng, eller inom äktenskap hade större möjligheter till arv, till offentliga ämbeten och andra privilegier. Oäkta barn hade i gamla tider inte rätt till arv ens efter sina föräldrar.

Vid sommartinget i Gränna 1673 klagade Jon i Porsarp över att han lånat ut fem riksdaler till Lars Bengtsson i Jättingstad och av honom i pant fått ett pergamentsbördebrev. Lars Bengtsson har inte förmåtts att återbetala sin skuld. Lars erkände skulden men sade att han hade noga varje år betalat räntan till Jon. Rätten tillsade Jon att *visa tålamod med Lars, emedan han är en fattig man.*

Vid hösttinget 1674 erkände Peder i Kopparp inför rätten att han var skyldig Jon i Porsarp 88 daler kopparmynt. Han hade därför givit Jon tre kor för 28 daler kopparmynt, varefter återstår på skulden 60 daler kopparmynt. Rätten pålade honom att betala denna sin skuld före jul.

Vid sommartinget i Heda hade Jon i Sjögetorp och Jon i Porsarp instämt änkan hustru Kerstin i Jättingstad rörande någon skuldfordran.

Vid vintertinget i Heda 1676 hade Jon i Porsarp åter instämt Lars Bengtsson i Jättingstad rörande en skuldfordran, härrörande från ett lån 19 år tidigare. Ett gammalt pergamentsbrev uppvisades. Skulden tycks ha något ursprung då parterna möjligen hade någon samägande eller sambruk.

Vid sommartinget i Vista härad den 8-9 juni 1577 framträdde Jon Amundsson samt hans hustru och sonen Gustav. Det hade utkommit ett rykte om att sonen Gustav inte skulle betalt för hästskosöm som han köpt vid S:t Birgitte marknad i Vadstena. De fick vid rätten *en attest om sin redlighet och blev friade från detta elaka rykte.*

Vid höstetinget i Gränna 1678 beklagade sig gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck över den svåra missväxt han i år haft på säd, så att han omöjligen förmår att med den försörja sig och sitt husfolk och än mindre lämna förplägning till vägfarande. Han ville därför ha möjligheter att upphandla sig spannmål för gästgiveriets räkning. Peter i Tällekullen, Måns i Erstorp samt grannarna Måns i Kopparp och Jon i Porsarp intygar Arvids uppgifter. Det rådde missväxt, åkrar var osådda och beväxta med ogräs.

Vid vintertinget 1679 i Gränna anklagades Måns i Smedstorp och Gustaf i Porsarp, båda ogifta, för lönskaläge med *löskekonan* Ingeborg Mårtensdotter i Porsarp. De var frånvarande och målet uppsköts. Länsmannen Peder i Bankaby och ryttaren Anders Björnsson i Sväm berättade att *denna lättfärdiga löskekonan för dem bekänt att ovannämnde Måns skall först ha haft lägerskap med henne och därefter drängen Gustaf Jonsson i Porsarp 14 dagar därefter.*

Gustaf nekade alldeles. Nämnden uppsatte ärendet till vidare rannsakning. Målet uppkom därför på vintertinget den 26 januari 1680. Måns Pedersson nekade även då till att han haft något med henne att göra. Men han medgav att han vid den tiden under fyra nätter legat i Porsarp, dock icke i samma stuva. Ingeborg uppgav att hustrun Karin Jonsdotter i Narbäck samt pigan Margareta Bengtsdotter i Mark kunde styrka hennes uppgifter.

Målet uppsköts igen och uppkom vid sommartinget 1680. Ingeborg vidhöll även då sina uppgifter. Hon säger också att en annan dräng i Porsarp, Gustaf Jonsson, *haft otukt och hävdat henne 14 dagar därefter*, vid midsommaren 1878. Men hon sade att skomakaren Måns skall vara barnafadern. Ingeborg tillstod också att hon för sex år sedan för Lysings härads tingstuvudörr i Heda blivit *hudstruken*. Hon hade då dömts för *enfalt hor* med gifta Peder Guldring i Ön i Åby socken.

En annan *vanfrejdad kona*, Karin Hindriksdotter i Klöverdala, som var hos Ingeborg Mårtensdotter när hon födde barnet, betygade att hon *i sin svåraste plåga vid barnafödseln* bekände att skomakaren Måns i Smedstorp var rätta barnafadern. Hon uppgav också att hon bara en gång haft otuktigt umgänge med Gustaf Jonsson.

Nämnden fann att Måns kunde med edgång på nästa ting fria sig från anklagelserna. Men Måns sade sig inte kunna åstadkomma sådan edgång. Han dömdes därför till tre daler. Drängen Gustaf Jonsson i Porsarp dömdes för otuktigt umgänge med denna *löskekona* till 12 öres böter.

Vi kan fundera över 1600-talets kvinnosyn. Här förekommer ord som kona, vanfrejdad kona och löskekona. De män som ändå varit med i *verksamheten* har inte fått några nedsättande epitet.

Vid hösttinget 1679 klagade Gustaf i Porsarp till Sigge i Lyckan för att denne orsakat att en kvartermästare obefogat tagit en skjutshäst i Porsarp. Sigge åberopade krögaren Clas i Ödeshög samt sin legopojke Håkan Stephansson som vittnen. Bägge var frånvarande och målet uppsköts. Jag har inte sett någon fortsättning på målet.

Vid sommartinget 1687 framträdde gästgivaren Nils Bryngelsson i Holkaberg. Han beklagade sig över att åtskilliga av grannarna och särdeles åboarna i Narbäck sålde öl samt förplägning vid skjutsningar.

Han begärde att han som lagligen förordnad gästgivare *måtte få detta åtnjuta*. Därför upplästes Kongl. Gästgivareordningen, vederbörande till efterrättelse, vid förbud, vid 40 daler silvermynt. *Ingen må understå sig att gästgivaren däremot gravera, skolandes han allena vara förtänkt att åtminstone själv hålla åtta goda hästar för den resande, varmed han såväl till Ödeshög som till Gränna skall skjutsa, på såväl onda som goda vägar*.

Dessutom beslutades att han till *hjälp under gästgiveriet skall ha Stava slottskronohemman och Porsarp. Åboarna där skall hjälpa gästgivaren att befordra resande för betalning, vid pliktav 40 daler silvermynt. Som gästgivaren Nils icke har flera än dessa två hemman under gästgiveriet till hjälp, alltså önskar han att de måtte bliva förskonade från kronoskjutsningar, det herr hauptman lovade.*

Vid vintertinget 2 mars 1691 blev Jon i Porsarp anklagad av hejderidaren Staffan Christoffersson för att han huggit ned en ek samt bränt två ekar. Jon svarade att han inte huggit ner någon ek. Den höggs ned en natt för ungefär två år sedan. Det var en liten ek av ungefär en mans tjocklek. Jon berättar att *när vi hörde huggandet sprang vår pojke ut och då sprang de sin kos. Eken var då halvhuggen och jag körde hem den för jag var rädd att de skulle*

stjäla den. Om de två brända ekarna berättar han att hans två legoflickor räfsat ihop löv och smått ris på ängen och bränt detta. Detta råkade vara på ekrötterna som då blev brända, men Jon tror inte att det skadar ekarna. Nämndemannen Hans i Syllerstorp berättade att den huggna eken var en liten ek av en mans tjocklek och de andra ekarna var brända på rötterna. Rätten uppsköt målet för att Jon skulle skaffa vittnen.

Målet uppkom på hösttinget den 1 oktober 1691. Då var Jon i Porsarp död. Hejderidaren anklagade denna gången änkans, hustru Annas son, Nils Jonsson i Porsarp för ekhygget.

Nils uppgav att den ena eken var en bränd ek som kommit sig igen. Detta intygades också av nämnden. Den andra eken ville han visa att den höggs om natten av två främmande karlar, som de inte kände eller vetat av förrän eken var huggen. Jöns Persson i Tingsmaden intygade att uppgiften var sann. Därefter blev hustru Anna och hennes son frikända.

Ekar fick man inte hugga. De tillhörde kungen. Hejderidaren var en skogvaktare som skulle hålla ögonen på ekarna, och på en del andra träd. Hejderidaren stämde alla misstänkta ”ekhuggare” inför tinget. Några nämndemän skulle sedan åka ut och syna skadorna. Så gjordes också i detta fallet. Nämndemannen Hans Rafvaldsson i Syllerstorp hade i sällskap med hejderidaren Staffan Christoffersson samt nämndemännen Jöns Jonsson i Haningetorp och Lars Nilsson från Stubben åkt till Porsarp för att syna skadorna. Fyra män med lång resväg.

Men något annat inträffade också denna gång när de varit i Porsarp och var på hemväg. De färdades över Narbäcks åkergärde och gick in i Narbäcks gård för att fråga om ett ekhygge i Lakarp. Kanske ville de ha något att dricka. Därinne satt ryttaren Lars Jonsson och flera andra personer. Hejderidaren skulle där röka en pipa tobak.

Det blev en diskussion om syneförrättningar. Lars Jonsson kallade därvid Hans för en skälm och drog värjan för att hugga Hans. Lars i Stubben fattade Lars Jonsson i armen och förhindrade hugget. Hans blev av ett par kvinnor utryckt genom en kammardörr och gick därifrån till Holkaberg.

Detta blev tingssak. Ryttaren Lars nekade till alltihop. Som vittnen framkallades hejderidaren Staffan Christophersson och nämndemännen Jöns Jonsson i Haningetorp och Lars Nilsson i Stubben. Staffan berättade att när de *kom till Narbäck satt där ryttaren Lars med flera där inne före oss. När vi icke hade smakat ett grand, sade denne ryttare Lars något till Hans i Syllerstorp och kallade honom för en skälm och drog sin värja och skulle hugga mot Hans.*

Lars i Stubben lyckades förhindra hugget, annars hade Hans blivit sårad. Han fick tag under armarna på ryttaren och de föll omkull på golvet. Vi fick dem isär och då fick kvinnfolken ut Hans genom en kammardörr. Ryttaren sprang efter men Hans gick vidare. De övriga lämnade ungefär lika uppgifter. Lars tillstod vad som skett och sade att när Per i Narbäck satt och talade med Hans om synen i Ödeshög, då sade jag: Hans synte intet såväl där. Och då blev Hans ond. Rätten dömde ryttaren Lars till böter.

Jon och Marit är omnämnda i domboken 1704. Det framgår av domboken att Jon Amundsson någon gång lånat ut 30 daler kopparmynt till

Tyres Nilsson i Stora Krokek. Från arvslängden efter Jon Amundssons hustru från 1679 framgår att denna tillgång tillföll sonen Gustaf i Öninge. Tyres hävdade dock att han betalat skulden till Jon Amundsson 1676. Han avlade ed på detta och blev därigenom friad.

Nils Jönsson	(1667), bonde i Porsarp efter fadern, död 1695.
Sven Månsson	(1660), s t Måns i Kopparp
Kerstin Andersdotter	(1670)
Barn: (Per)	- - - -.
(Jöns)	- - - -,
(Marit)	- - - -,
Arvid	1694-05-24,
Lars	1697-05-14,
Segri	1700-01-17,
Måns	1703-06-01,

Nils Jönsson var son till Jon Amundsson och Marit Nilsdotter i Porsarp. Kerstin Andersdotter var dotter till Anders Svensson i Hårstorp och hans första hustru. Kerstins farfar var Sven Månsson i Narbäck. Kerstin var först gift med Nils Jönsson och hade med honom några barn, möjligen Per, Jöns och Marit men vi känner inte deras födelseår. Den 29 maj 1695 dog Nils Jönsson i Porsarp, 28 år gammal.

Kerstin Andersdotter gifte sig 1696 med Sven Månsson från Kopparp och de bodde i Porsarp till omkring 17070 då de flyttade till Kopparp.

Vid tinget 1692 kom upp ett ärende om mantalsskrivningen. Därvid konstaterades att *Nilses piga Maria* inte varit med vid mantalsskrivningen.

Som vi sett handlade domstolarnas arbete under 1600-talet till stor del om brott mot sedligheten, om horsbrott. Lönskaläge och lägersmål är ord som ofta återkommer i domböckerna.

Vid hösttinget den 3 oktober 1693 kom ytterligare ett sådant mål upp vid häradsrätten. Det var drängen Per Håkansson och *konan* Maria Nilsdotter i Porsarp som anklagades för begånget lönskaläge med varandra. Porsarp var nu ett Vadstena slottsgods framhålles det i anteckningarna. Brottet hade ägt rum förra vintern. Maria blev havande. Bägge tillstod lägersmålet och de dömdes båda till böter och att undergå kyrkoplikt. Det sägs att *Maria tubbat och lockat denna unga pilt.* Han var endast 15 år och han var medellös. Därför befriades han från barnets uppfostran. Eftersom båda saknade medel till böter, *alltså pliktar de med kroppen.*

Att plikta med kroppen innebar spöstraff. Det innebar ett visst antal par spö med ris mot bar hud. Det förekom även prygel vid skampåle inför allmänhetens åsyn. Spöstraffet avskaffades 1855.

Vid vintertinget 1694 hade länsmannen instämt Henrik Stensson från Råby ägor, Måns Jonsson i Jättingstad och Måns Jonsson i Sväm. De anklagades för stöld. De hade för ungefär 14 år sedan skjutsat Kongl. Majt:s saker och kläder. De hade första gången vid Holkaberg och andra gången vid Kleva Brink uppbänt ett kistlock med piskskaftet. Locket hade enligt uppgift en gång förut varit uppbrutet.

Ur kistan hade de upptagit nio alnar rött kläde av dubbel bredd. Henrik och Måns tillstod gärningen men Måns i Jättingstad nekade. Men han övertygades av Henrik och Måns.

Bonden Nils Mårtensson i Knäpperyd i Åby socken berättade att för ungefär 14 år sedan, då *vår allernådigste konungs kläder fördes neder åt landet uti en stor kista och var med tre järn över, men det en gång förut var avgånget vid vredet. Henrik Stensson i Haninge hade sedan samma kista på sitt lass.*

Vid Holkaberg bände han första gången upp kistlocket på den ena ändan med piskskaftet och tog så ut något kläde. Det var rött kläde och han lät oss se det men då tog han inget. Sedan vi kommit förbi Porsarp till Kleven, där i Gatukroken (Getakroken) stod han upp i sin vagn. Han hade stora byxor. Han drog ut klädet ur kistan och stoppade in i byxorna och sprang därmed till skogen och kom sedan till lasset igen. När vi sedan på hemvägen kom till Gränna, körde både Henrik och Månsarna ifrån mig och sedan hade de bytt klädet i Sväm sig emellan.

Härvid avlästes också de över detta hållna rannsakningar, såväl vid Gränna ting som sedermera vid Heda 1681.

Rättens resolution: *Henrik Stensson på Råby ägor, Måns Jonsson i Sväm och Måns Jonsson i Jättingstad är nu i rätta övertygade att ha för ungefär 14 år sedan ur en kista stulit nio alnar rött kläde, som tillhörde hans Kongl. Maj:t vår allernådigste konung. Detta kläde är värderat á fyra daler silvermynt.*

De dömes efter Kongl. Straffordning alla tre dessa tjuvar att först betala samma stulna kläde med 36 daler silvermynt och böta tvådubbelt som bliver 108 daler silvermynt. Och dessutom dömes de skyldiga att betala rättegångsexpenser till hustru Margareta Farmansdotter i Knäpperyd, tre daler silvermynt vardera. Och dessa personer hade långt före detta avlagt ed för denna tjuvnaden å Gränna ting. Därför dömdes de att böta nio mark silvermynt vardera och envar aldrig mera ting eller vittnen bära samt skyldige att undergå skrift som vederbör enligt Tingsmålabalken. Och som Henrik och Måns i Sväm inte kan betala sina böter så pliktar de med gatlopp efter nämnda Kongl.Straffordning.

Gatlopp var ett straff där den dömde fick springa med bar överkropp mellan två rader av män försedda med spön eller käppar och ta emot ett slag av varje person.

Enligt saköreslängden för 1693 fick Nils i Porsarp betala tre daler i böter, som möjligen avsåg uteblivande vid tinget.

Vid vintertinget 1694 inställde sig Per Svensson i Narbäck med sina edgångsmän, som var 1) Jon Nilsson i Öjan, 2) Måns Persson i Smedstorp, 3) soldaten Måns Larsson Pors, 4) Bonden Nils Jonsson i Porsarp, 5) rusthållaren Lars Jonsson i Erstorp. Alltså avlade huvudmannen Per Svensson *sitt sacramentum veritatis och de andra som edgärdsmän Juramentum Credulitatis,* således blev Per Svensson friad. Målet gällde olaga ekehygge.

Vid sommartinget den 4 juni 1694 anklagade länsmannen Harald Arvidsson pigan Karin Jonsdotter på Porsarps ägor för begånget lägersmål med drängen Anders Andersson . Lägersmålet hade skett i Porsarp. Hon

blev havande och barnet var redan fött. *Anders som nu är bortrest har varit hos kyrkoherden två gånger och tillstått sig lova henne äktenskap. Rätten fann att legodrängen Anders Andersson under äktenskapslöfte och försäkran belägrat Karin Jonsdotter. Karin blev havande och har fött deras barn. Bägge har varit hos prosten och begärt att få sammanvigas.*

Men eftersom de icke kunnat läsa eller förstå sina kristendomsstycken blev de tillsagda att först däri lära sig bättre, varefter de skulle kunna vigas. Anders har därefter rest bort, möjligen som värvad soldat. Rätten förklarade Karin för Anders Anderssons trolovade fästmö. Därför bör hon ock på vanligt vis kyrkotagas, ock är Anders Andersson skyldig att fullgöra sitt äktenskapslöfte med Karin.

Hur gick det då för Anders och Karin? Av saköreslängden till domboken för 1694 framgår att drängen Anders Andersson som förut tjänat i Porsarp var bortrymd. Karin Jonsdotter på Porsarps ägor *bötade för otidigt sängalag till Ödeshögs kyrka, två daler*. Jag har inte funnit några vigselanteckningar om dem. Deras son Jon dog i Porsarp den 26 mars 1696, två år gammal.

I ett mål som befallningsmannen Anders Folling drev vid tinget 1695 förekom en lista över rotebönder som efter ett *avräkningsmöte* i Östad den 23 april hade skulder till soldatehållet. Bland de uppräknade återfanns Porsarps rote med Nils i Porsarp, Joen i Öjan och Sven i Smedstorp. De var skyldiga soldaten fyra daler och dessutom fick de böta tre daler vardera.

Vid vintertinget den 11 februari 1697 framträdde inför tinget änkan hustrun Karin Jonsdotter i Erstorp i ett skuldfordringsmål mot bonden Sven Månsson i Porsarp. Målet gällde betalning för en häst som Sven Månssons hustrus förra man köpt. Sven hade påstått att hästen varit *dålig*. Rätten ålade Sven Månssons hustru att betala hästen. Målet återkom vid sommartinget samma år, den 17 maj 1697. Då hade det framkommit att Karin Jonsdotters man Lars Jonsson i Erstorp lovat att Nils Jonsson i Porsarp skulle få hästen som gåva. Som vittnen till detta åberopades 1) torparen Jöns Persson på Bankabys ägor, 2) Nils Andersson på Starrbergs ägor, 3) Olof Björnsson på Fagerhults ägor, 4) Jöns Månsson i Kråkeryd. De hördes och berättade följande:

Jöns Persson berättade att *Jag var uti gästabudet i Stavreberg då jag hörde när salig Nils Jonsson besvärade sig över sin fattigdom. Då sade Lars: Jag skall giva dig den hästen som du köpt. Men hustru Karin var då inte med inne.*

Nils Andersson berättade att *vid gästabudet i Starrberg satt Nils i Porsarp och grät över sin stora fattigdom, och då jag inkom om morgonen frågade folket honom varföre han gråtit, då Nils svarade: Jag är skyldig dig Lars för en häst. Då sade Lars: Den töhr jag giva dig. Då svarade de andra folket som var med: Om du skänker honom hästen så tag honom i hand därpå! Det gjorde de också och sedan när hustrun Karin Jonsdotter kom in sade Lars åt henne: Jag har skänkt Nils den hästen, han av mig tagit. Då svarade Karin: Det du har gjort kan jag inte göra tillbakes.*

Samma berättade också drängen Jöns Månsson, men sade att när Nils och hans hustru tackade henne för hästen sade hustru Karin: *Jag har intet varit med däröver.*

Olof Björnsson berättade att d*et var om måndagsmorgonen i gästabudsstugan jag såg att Lars tog Nils i Porsarp i hand därpå att han skänkt honom hästen.*

Därpå inlade hustru Karin sina skriftliga svar. Därav framgick att hon inte visste att hennes salig man skänkte hästen till Nils i Porsarp, och att han inte kunde bortgiva det som var hennes. Hon menar att hästen efter senaste dom måste betalas. Målet var dock inte färdigt ännu.

Sven Månssons hustru blev hastigt sjuk. Sven uteblev och fick böta för det. Målet slutade med att Sven Månsson fick betala hästen.

Det var vid ett bröllop i Stavreberg som detta hände. Det var Nils Svensson från Bultsbol och Karin Bengtsdotter i Stavreberg som gifte sig. Vi kan anta att bröllopsgästerna till stor del var släktingar.

Bruden var dotter till Bengt Svensson i Stavreberg och sondotter till Sven Månsson i Narbäck och vi kan anta att det kanske var några från den släktkretsen. Karin Jonsdotter i Erstorp hade tidigare varit gift med Arvid Svensson från Narbäck, en farbroder till bruden. Nils Jönsson från Porsarp var där. Han hade också släktband. Hans hustru Kerstin Andersdotter var sondotter till Sven Månsson i Narbäck.

Mera från domböckerna.

Vid ting 1697 klagade bonden Per Gustafsson till samtliga bönder i Porsarps rote för deras dåliga bro på *stora landsvägen mellan bägge backarna vid Holkaberg.* Där hade bonden Per ridit från kvarnen över denna bro och hans häst hade brutit högra benet. Detta skedde åtta dagar före Olsmässan och sedan hade hästen stått *ofärdig* hos Nils i Holkaberg.

Rätten beslutade med stöd av Byggningabalken värdera hästen till 10 daler kopparmynt. Detta skall roten betala till Per Gustafsson jämte hans stämningspenningar. Dessutom var nu hästen läkt igen och den får Per tillbaka.

Vid sommartinget den 29 maj 1699 beskyllde Sven Månsson i Porsarp bonden Jon Nilsson i Öjan för att denne förra året haft boskapssjuka på sina får. Han åberopade följande vittnen: 1) Soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor, 2) pigan Brita Jönsdotter i Pylahult, 3) tjänstepigan Ingiäl Andersdotter i Vantekullen, 4) konan Karin Carlsdotter i Vallstorp i Åby socken. Jon Nilsson ville inte godkänna vittnena men åberopade andra vittnen till sin egen fördel, nämligen 1) bonden Sven Persson i Holkaberg, 2) dennes broder bonden Nils Persson i Stora Smedstorp, 3) bonden Lars Knutsson i Staffanstorp, 4) Nils Larsson i Glasfall, 5) bonden Joseph Jönsson i Haddåsen. Dessa var samtliga *ärliga bönder*.

Ingen av dem hade hört att det hos Jon i Öjan skull funnits någon smittosam boskapssjukdom. Samtliga erbjöd sig avlägga eden. Inte heller Ösiö socknemän hade hört något om boskapssjuka hos Jon i Öjan.

Pigan Brita berättade att när hon var hos Jon i Öjan för fyra år sedan hade Jon begravt en levande ko som hade kosjukan. Därtill nekade Jon. Brita erbjöd sig därpå avlägga eden. Hon uppgav vidare att Jon sålt en ko som haft samma sjuka. Pigan Ingiäl hade tjänt hos Jon i Öjan samma år som Jon sålde den sjuka kon på Skänninge marknad. Hon uppgav att samma ko det året varit sjuk i rödsjukan. En ko som var sjuk hade Jon den hösten slaktat.

Härvid inställde sig Sven Månssons fader, Måns i Kopparp, och uppgav att många andra flera känner till att Jon i Öjan haft sjuk boskap. Härpå svarar Jon i Öjan att Månses son Sven i Porsarp givit fadern en ko för att han skulle vittna mot honom. Därpå svarade Sven Månsson att fadern köpt en ko av honom.

Soldaten Jöns Kyhl sa att Jons hustru Kerstin Svensdotter i Öjan för några år sedan skickat sin piga till honom, men också själv kommit till honom och begärt bot och läkedom för sjuka boskap som haft kosjukan. Hon fick också av honom läkemedel. Han hade också hört att en av Jon Nilssons kor dött av rödsjukan.

Detta mål medförde inget beslut av rätten. Möjligen återupptogs målet senare.

Vid höstinget den 16 oktober 1698 förekom en arvstvist. Ryttaren Sven Andersson i Hårstorp och hans svågrar, bonden Per Jonsson i Orrnäs, bonden Sven Månsson i Porsarp, Joen Nilsson i Frebol och bonden Jöns Månsson i Lilla Krokek hade instämt rusthållaren Per Svensson i Narbäck. Det gällde arvet efter deras hustrurs halvsyster, Sigrid Andersdotter - ett barn om 3 1/4 år gammal, och modern hustru Elin Jonsdotter i Hårstorp. Per Svensson hade från jul och till sistlidna Persmässa haft henne hos sig eftersom han är hennes farbroder. Hans hustru var också hennes moders syster, och då Per Svensson var hennes målsman tog han både flickan och hennes arv till sig.

Anders Svensson i Hårstorp överlevde sin hustru Elin Jonsdotter med 1½ dygn och lämnade efter sig en dotter, Sigrid Andersdotter, även hon nu avliden, och samtliga hennes halvsyskon ansåg sig ha rätt till någon del i deras avlidna halvsysters arv. Läs mera om detta under Narbäck och Hårstorp. Mera om detta kan vi läsa under Narbäck.

Vid vintertinget den 14 februari 1700 anklagade hejderidaren Olof Hjort bonden Sven Månsson i Porsarp för *olovligt stånghygge av bärande träd,* och påstod att Sven Månsson hade bränt 13 stycken ekar i sin äng. Sven Månsson erkände detta men sade att det skett av våda, när han avbränt det löv och barr som han rensat ihop i ängen.

Han ansåg också att det inte skadat ekarna. Hejderidaren påstod också att Sven Månsson borthuggit en färsk hägg som ock är ett bärande träd efter den kungliga stadgan. Dessutom hade han huggit av en ek till hälften samt bränt ett stort hål i en ek. Men Sven Månsson påstod ändå att ekarna inte tagit någon skada. Alla skulle komma sig igen. Han begärde ny syn och rannsakning.

Rätten fann skäligt att hejderidaren tillika med nämndemännen Jon Jönsson i Ösiöby och Gunmund i Lyckan och någon av grannarna näst omkring Porsarp borde närvara vid ingående syn och på bonden Sven Månssons bekostnad värdera noga, syna och rannsaka om de nämnda ekarna är utan skador, så att tingsrätten därefter så mycket säkrare döma kan.

Men för den borthuggna häggen bötar Sven Månsson efter Kongl. Stadgans sjunde artikel nio daler silvermynt i skadestånd till Kongl. Maj:t. och Kronan 12 daler silvermynt till målsägaren och häradet femton och plantering av två unga häggar i stället igen som vederbör. Och som det berättas att Sven Månsson inga pengar till böterna har, därför pliktar han

med kroppen med häkte på Vadstena slott.

Vid sommartinget den 3 juni 1701 åtalades bonden Sven Månsson i Porsarp för att han inte inställt sig för att göra dagsverken på Sjöstorp. Han blev därför instämd till sommartinget 1701. Han inställde sig inte heller till tinget och han dömdes då att böta, dels för olaga uteblivande från tinget och dels för sin olydnad och tredska att inte inställa sig på dagsverken på Sjöstorp.

Vi har tidigare sett att Sven Månsson hade det svårt ekonomiskt. Vid vintertinget 1704 kom en ny påminnelse om detta. Bonden Jöns Nilsson i Kärra i Adelövs socken hade låtit instämma bonden Jöns Månsson i Lakarp och dennes syskon rörande skuldfordran.

Det var deras broder Sven Månsson i Porsarp som hade denna skuld till Jöns Nilsson. Beloppet var 30 daler kopparmynt och hade något med soldathållet i Porsarp att göra.

Jöns Nilsson hävdade att deras moder, Anna Jönsdotter i Kopparp, numera avliden, hade lovat att betala skulden. Jöns Månsson vägrade att betala broderns skuld. I målet hördes också ett par vittnen, Maria Larsdotter från Kulltorp och Anna Tyresdotter från Krokek. Maria berättade att Jöns Nilsson varit i Kopparp och att matmodern Anna då lovat att betala skulden. Rättens utlåtande tycks ha blivit så att Jöns Nilsson skulle få sina pengar.

Vid vintertinget 1704 hade bonden Gustaf Jonsson i Öninge instämt sin brorsons styvfar, Sven Månsson i Porsarp. Instämda var också hans broder Jöns Månsson i Lakarp och samtliga de övriga syskonen och arvingarna efter deras moder Anna Jönsdotter i Kopparp, som för några veckor sedan avlidit. Gustaf Jonsson var förmyndare för sin avlidne broder Nils Jönssons lilla omyndiga son Arvid Nilsson. Målet gällde resterande arvspenningar. I anteckningarna skymtar också deras fader, Måns Larsson i Kopparp, som möjligen varit någon garant för pengarna.

Det handlade om arvet efter Anna Jönsdotter i Kopparp. Var möjligen Anna Jönsdotter från Porsarp dotter till Jon Amundsson ?

Olof Håkansson	----, bonde i Porsarp
Ingrid Nilsdotter	----,
Maria	1702-07-20, död 1703
Elin	1704-05-??, död 1705
Håkan	1706-03-??, död 1707
Ingrid	1708-08-22,
Håkan(Johan ?)	1711-05-19,
Jonas	1714-07-14,

Olof och Ingrid bildade familj i Porsarp 1702 eller något tidigare. Deras bakgrund är okänd, men någon av dem fanns redan tidigare i Porsarp, eftersom det var *arvejord.* Kanske var Ingrid dotter till Nils Jönsson i Porsarp? Olof Håkansson dog före 1725.

Deras andel i Porsarp var 1/4. Enligt ett köpekontrakt undertecknat i Läggarp 1720 sålde Olof och Ingrid sin skatterätt på ¼ mantal i Porsarp till Östen Jonsson för ett hundra riksdaler. Eftersom det var arvejord måste detta köp uppbjudas tre gånger vid tinget innan Östen Jonsson 1722 fick

lagfarten klar vid sommartinget 1720.

Den 28 december 1726 gifte sig Ingrid Nilsdotter med drängen Måns Larsson. De bodde kvar i Porsarp till i början av 1730-talet. Därefter saknas uppgifter om dem.

Vid sommartinget 1704 var Håkan Nilsson och Olof Håkansson i Porsarp åberopade som vittnen rörande ett slagsmål som förekommit i Lakarp mellan Jöns Månsson och hans svåger Jöns Larsson i Lilla Smedstorp. Se vidare under Lakarp om detta.

Östen Jonsson	(1657), bonde i Porsarp,
Kerstin Månsdotter	(1669),
Barn: Brita	(1702-02-29 i Adelöv), g 1724 m Per Persson i Torp
Johan	1709-08-24, död 1707 av kopporna, sex år gammal
Jonas Östensson	(1701), "huvudsvag", död 1773.
Måns	1704-02-24 i Adelöv, död 1706 i Porsarp
Maria	1708-07-17, gift, se nedan
Elias	1710-03-13, gift, se nedan

Östen och Kerstin kom från Adelöv till Porsarp 1705. Deras bakgrund är okänd. En titt i Adelövs äldre historia visar att namnet Östen förekom i slutet av 1600-talet i flera byar i Adelövs socken. Östen och Kerstin bodde troligen i Bollarp i Adelöv innan de kom till Porsarp, möjligen också Botilstorp. Östens andel i Porsarp var troligen 3/4. Som nämnts ovan förvärvade Östen Jonsson 1/4 från Olof Håkansson. Kerstin Månsdotter dog 1728. Östen Jonsson dog 1750 vid 93 års ålder.

År 1709 var Östen Jonsson och Olof Håkansson i Porsarp instämda för att de huggit virke på häradsallmänningen och sedan sålt detta. Vittnet Lars Jonsson i Bunkabola hade sett hur de huggit där och sedan låtit en köpare hämta timmer och sågstockar.

År 1709 dömdes bonden Östen Jonsson i Porsarp att böta för två blånader som han efter egen bekännelse givit sin granne Olof Håkansson.

Vid vintertinget 1710 förekom en tvist mellan Olof Håkansson och hans granne Östen Jonsson rörande flera ekonomiska krav. Det rörde sig om pengar för soldaten och det var husrötepenningar men det talades också om misshandel. Olof Håkansson påstod också att Östen inte vill lämna honom halva delen i gården, som tillkom honom. Där påstods också att en lycka i Södergärdet tillkommer svärfadern. Håkan krävde också kvitto på de penningar som han betalt för Porsarps halva skattelösen. Hur målet slutade har jag inte funnit något om.

Grannsämjan var inte den bästa i Porsarp. Olof Håkansson och Östen Jonsson kom inte alltid överens. Vid vintertinget 1710 instämde Olof sin granne med sex olika påståenden. Det gällde mest ekonomiska frågor men det gällde också sambruket i Porsarp. Hur detta mål slutade är okänt.

Vid sommartinget 1715 anklagade Östen Jonsson sin granne Olof Håkansson för det han överfallit honom med hugg och slag den 22 maj innevarande år, en söndag. Östen berättade att när han kom hem från kyrkan hade Olof insläppt några västgötahästar i gärdet. När han gav Östen hans

andel av betalningen av detta hade Östen sagt att *det lär inte gå mera att släppa in så många hästar i gärdet. Våra egna kreatur kommer att lida därigenom*".

Då hade Olof börjat bråka och när Östen skulle gå in kom Olof efter honom i förstugan. När han skulle se sig om stod Olof över honom med en stång och slog honom därmed två slag över ryggen. Sedan tog han honom i håret och drog honom upp. Därefter skrek han och kallade honom för tjuv och skälm, så att Östen av räddhåga måste stänga sig inne för honom.

Olof Håkansson hade från sin sida instämt Östen Jonsson och förklarade att vad Östen berättade om hästarna och betet var riktigt. Men när Olof givit honom penningarna hade Östen några gånger bett den onde fara i honom. Olof hade svarat: Fare han i dig och inte mig. Därpå hade Östen sprungit till och sparkat honom, och då hade Olof tagit en *stockestång* och slagit Östen ett slag över ryggen. När de sedan drog varandra i håret stod både Östens hustru och hans son kring Olof och slog på honom. När de löst varandra hade Östen tagit en sten och därmed slagit Olof ett stort hål över ögat. Olof visade också ärret efter detta. Han uppgav också att Östen under slagsmålet *svurit åt honom åtskilliga skällsord*.

Östen åberopade sig vittnet, ryttaren Arvid Stroot och Harald Bank. Olof protesterade mot Arvid Strot det han inte måtte vittna. Dejta medan han var hans avundsman, men Harald Bank vittnade liksom även Per Svensson i Lakarp, den senare åberopad av Olof Håkansson.

I rättens utslag dömdes Olof Håkansson att plikta för att han med en stång givit Östen ett slag samt att han dragit honom i håret. Men *Östen bör också plikta för hårdrag och för att han slagit Olof över ögat, men för sabbatsbrott bliva de befriade eftersom detta hänt mot solens nedgång vid pass kl 9.* För det övrigt förelades de 10 daler vite om de eller deras hustrur åter *börjar sådant oväsende*.

Vid sommartinget 1718 hade åboarna Östen Jonsson och Olof Håkansson i Porsarp ansökt om tillstånd att få hugga ned åtta eker, som de beskrev som alldeles odugliga *till publik nytta*. Skogvaktaren Per och nämndeman Nils Hansson i Öninge hade på rättens befallning besiktigat ekarna. De uppgav att ekarna inte dög till något, utom en. Den kunde tänkas till brobyggnad. De andra sju stod allt för nära åkern och säden däromkring blev alldeles fördärvad.

Östen Jonsson och Olof Håkansson begärde fördenskull att tingsrätten skulle efter noga undersökning lämna dem ett tingsbesked häröver. Den vid tinget närvarande allmogen svarade att ekarna var till stor skada. Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge uppgav detsamma. Den begärda attesten beviljades men innan ekarna fick nedhuggas måste ärendet först angivas hos hauptman.

Vid sommartinget 1720 fick bl. a. Per i Börstabol, Johan och Per i Hårstorp och Östen i Porsarp böta för uteblivande vid vargskall i häradet.

Östen Jonsson och änkan Ingrid Nilsdotter i Porsarp hade vid höstetinget 1724 hos rätten beklagat sig över att de lidit förlust på grund av svår missväxt på deras säd. De har också drabbats hårt av den *gångbara boskapssjukan*. De har dock inte ingivit någon specifikation över förlustens storlek. De vill med anledning av förlusten ha lindring av skatten.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge, Nils Jönsson i Kopparp samt allmogen vid tinget intygade uppgifternas riktighet.

Vid höstetinget 1725 androg Östen Jonsson i Porsarp, Jöns Jönsson och Anders Jonsson i Ersbola för tingsrätten att det vid deras åkrar fanns stora ekar som orsakade stor skada. De anhöll om tingsrättens attest att hos höga vederbörande få lov att ta bort ekarna.

Vid hösttinget 1733 krävde Östen Jonsson redovisning av ryttaren Sven Vetterberg på Narbäcks ägor rörande en märr som Östen lämnat till honom för försäljning vid Brittmässomarknaden i Vadstena 1732. Priset var satt till 12 daler silvermynt. Märren är såld men Östen hade inte fått några pengar. Vetterberg förklarade att han inte fick det pris för märren som Östen önskat utan att han i stället bytt bort märren mot en häst, varvid han fick ge 16 daler silvermynt emellan.

Han har erbjudit Östen denna häst men denne ville inte ha den. Han har därefter givit Östen tre daler men Östen vill ha nio. Det överenskoms att Vetterberg skall giva Östen sju daler ytterligare, före nästa midsommar. Östen skall ha Vetterbergs rödbruna ko i vinterpant. Denna förlikning gillades och stadfästes av rätten.

Vid vintertinget i Ödeshög 1734 framkom att vid ting i Hullaryd den 20 januari 1734 hade torparen Elias Börjesson och hans hustru Anna i Äskefällan på Sunneryds ägor gjort sig skyldiga till stölder, bl.a. hos Johan Månsson i Stenkilstorp i Adelövs socken. Därför rannsakades här huruvida de begått några stölder här i häradet.

Torparen Lars Nilsson från Maltmossens ägor berättade att han för två år sedan bortmist åtta rullar tobak, som han tror att tjuven Elias har stulit. Likaledes angav Östen i Porsarp att år 1732 har en kviga kommit bort för honom, vilken han menar att Elias hade stulit.

Gästgivaren här på krogen, Johan Bruun, gav härefter tillkänna att han vid Stava, inte långt från Elias Börjessons hemvist år 1732 förlorat en getakidde och år 1733 en annan kidde. Han trodde att det var Elia som tagit dem. Men Elias Börjesson nekade härtill och menade att han inte begått någon stöld mera än i Vendelstorp.

Vid vintertinget 1742 uppvisades en löftesskrift av den 13 november 1741. Av den framgick att förra nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge och Östen Jonsson i Porsarp gått i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp rörande halva kronorusthållet Lilla Krokek. Det hade han köpt av rusthållaren Per Månsson. Borgensåtagandet gällde rusthållet.

Soldater fanns det i Porsarp. Soldaten i Porsarp underhölls av bönderna i Porsarp, Lakarp, Öjan och Stora Smedstorp. Indelningsverket tillkom 1682. Om det funnits soldater i Porsarp dessförinnan vet vi inte. Den första soldaten hette Erik Bengtsson Pärra och blev värvad 1678. Han rymde från tjänsten 1685 och efterträddes av Måns Larsson Pors.

Soldat Måns Larsson Pors	----
hustru Marit	----
dottern Maria	1695-05-08, g m dr Jöns Jonsson i Gyllinge

Denna soldatfamilj har bott i Porsarp från 1684 men är inte omnämnda efter år 1700. De har troligen flyttat från socknen, eller om Måns dött i krigen och Marit då fått flytta. Sådana var villkoren. Vem som var soldat för Porsarp vid Karl XII:s krig i Tyskland och Ryssland, med finalen vid Poltava, det är jag inte säker på.

Vid hösttinget 1693 blev soldaterna Måns Larsson Pors och Jöns Gudmundsson Kyhl instämda av länsmannen Harald Arvidsson för att de på första böndagen försummat gudstjänsten och suttit hemma hos Jon Nilsson i Öjan och druckit. Läs mera om detta under Öjan.

Per Månsson Bergman	(1684), soldat för Porsarps rote
Karin Månsdotter	(1684), från Porsarps ägor, d t sold Måns Pors (?)
Barn: Margareta	1716-10-11,
Jöns	1719-02-19,
Måns	1720-11-26,
Ingrid	1723-02-25,
Anders	1725-09-22,
Jonas	1728-10-17,
Peter	1731-04-23,
Sven	1734-08-07,

Per och Karin gifte sig 1715. Där anges *Per Månsson, soldat för Porsarp med Karin Månsdotter på Porsarps ägor*. Vi är inte säkra över deras bakgrund, men kanske Karin var dotter till soldaten Måns Pors. Soldaten Per Bergman hade 1717 instämt Olof Håkansson med anledning av bl. a. skuldfordran. Olof åberopade sin stora fattigdom som orsak till att han inte kunnat göra rätt för sig. Skulden var till Bergmans svärmoder. Per uppges ha varit soldat för Porsarp under åren 1714 - 1735.

År 1740 kom en ny soldatfamilj. Familjen Bergman flyttade därifrån, möjligen till Sestorps ägor. Där dog Karin, Per Bergmans hustru på Sestorps ägor den 13 maj 1757 i en ålder av 73 år. I vigselboken kan vi läsa att år 1758 vigdes avskedade soldaten Per Bergman med änkan Maria Johansdotter på Amundeby ägor. Den 13 april 1781 dog avskedade soldaten Per Bergman i Öninge i en ålder av 97 år.

Det kan nämnas att hustrun såväl Per som Karin vid flera tillfällen var dopvittnen i Stora Smedstorp, och dopvittnen från Stora Smedstorp var med i soldattorpet i Porsarp. Fanns där möjligen någon släktkoppling?

Jonas Olofsson	1714-07-24, bonde,
Ingeborg Larsdotter	(1716),
Barn: Peter	1739- död 1739,
Olof	1743-05-16,
Lars	1745-09-04,
Nils	1748-, död av hetsig sjuka 1770
Sara	1750
Maria	1751-03-15,

Sven	1755-09-12, död av hetsig sjuka 1770

Jonas var son till Olof Håkansson och Ingrid Nilsdotter. Han hade på det sättet förmodligen en tråd tillbaka till Jon Amundsson i Porsarp. Ingeborg kom från Stora Smedstorp och var möjligen dotter till Lars Hemmingsson och Brita Nilsdotter. Viss tveksamhet kan det vara om detta. De gifte sig 1736, Jonas Olofsson i Porsarp och Ingeborg i Stora Smedstorp. Jonas och Ingeborg ägde och brukade 1/4 mtl i Porsarp. Jonas dog 1779 och Ingeborg dog 1789.

Elias Östensson	1710-03-13, bonde, s t Östen Jonsson ovan
Kerstin Nilsdotter	(1713), d t bonden Nils Hansson i Gyllinge
Barn: Östen	1736-11-06,
Jonas	1739-02-03
Jöns	1744-09-15,
Lars	1743- gift, se nedan
Sara	1750-03-27, g m bonden Hans Andersson, Sunneryd

Elias var son till Östen Jonsson och Kerstin Månsdotter i Porsarp. Kerstin var dotter till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Elias och Kerstin gifte sig 1736 och bodde därefter fyra - fem år i Börstabol men kom 1740 tillbaka till Porsarp. Elias och Kerstin ägde och brukade 3/4 av Porsarp. 1754 köpte Elias 1/3 i Gyllinge. Han dog av hetsig sjuka 1771. Kerstin Nilsdotter dog troligen 1786.

Kornetten, välborne Erik Gustaf Boije hade till höstetinget 1730 instämt Jon Nilsson i Frebol, Östen Jonsson och Måns Larsson i Porsarp, Lars Knutsson i Staffanstorp, Jon Jönsson, Jonas Jönsson och Bryngel Persson i Sväm. Orsaken var att de inte fullgjort den mängd dagsverken till kungsgården Sjöstorp som de var skyldiga att göra.

Det rörde sig också om *ökedagsverken*, nämligen Jonas Nilsson i Frebol 1½, Östen Jonsson i Porsarp 1½, dito Måns Larsson i Porsarp ½, Jon Jönsson, Jonas Jönsson och Bryngel Persson i Sväm vardera ett ökedagsverke. Det var förmodligen oxar som avsågs.

Här skymtar en Måns Larsson i Porsarp. Det fanns en bonde med detta namn i Porsarp 1730 men förmodligen bodde han här med sin hustru mycket tillfälligt. Kyrkoböckerna har inget att berätta om honom eller hans familj.

Vid vintertinget 1763 hade skattebonden Elias Östensson i Porsarp instämt sin gårdsbo Jonas Olofsson med yrkande att laga storskiftesdelning skulle ske i Porsarp. Vid upprop hade parterna skriftligen ftillkännagivit att de träffat överenskommelse om att storskiftesdelning av detta hemman skulle göras.

Håkan Nilsson	(1710), bonde,
Maria Östensdotter	1708-07-17, d t Östen Jonsson. Död 1737.
Son Lars	1737-12-07,

Håkan och Maria gifte sig omkring 1735, men någon vigselnotis har jag inte anträffat. Jag har inte heller anträffat födelseuppgift för Håkan, men hans bakgrund är säkert belagd på flera andra sätt. Han var son till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge.

Maria var dotter till Östen Jonsson och Kerstin Månsdotter i Porsarp. Den 7 december 1737 föddes sonen Lars. Maria Östensdotter dog kort efter födseln och Håkan gifte sig 1739 med Maria Jonsdotter och flyttade 1740 till Börstabol. Samtidigt flyttade svågern Elias från Börstabol till Porsarp.

Av bouppteckningen efter Maria Östensdotter framgår bl. a. att de hade en rödbläsig häst, ett par rödbrokiga oxar, tre kor, en kalv, fyra baggar, nio får och en svartfläckig sugga. Tillgångarna uppgick till 178 riksdaler.

1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det "frossan" som är omtalad det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer. I Porsarp dog två personer.

Nils Persson Blomqvist	----, soldat, (Palmgren)
Maria Persdotter	----, från Glasfall
Barn: Daniel	1742-01-13,
Lisbet	1745-01-09,

Nils och Maria vigdes 1740. Då var han redan soldat för Porsarp och hon uppgavs vara från Glasfall. Mera vet vi inte om dem År 1745 befordrades Nils till korpral. Familjen är inte omnämnd efter 1745.

Johan Olsson Palmgren	1723, soldat
Greta Andersdotter	----, gifta 1748.
Barn: Maria	1749-08-30, död ?
Elin	1752-10-07,
(Sara	1754)
Stina	1756-01-07, g m torparen Peter Abrahamsson

Bakgrunden för Johan och Greta är okänd. Jag funderade över om Johan möjligen kunde vara son till Olof Håkansson och Ingrid Nilsdotter, men det har inte kunnat klarläggas. Johan och Greta vigdes 1748 och i vgiselnotisen uppgavs båda vara från Porsarps ägor. Johan kom som soldat till Porsarp 1747 och var soldat där ända till 1781. Johan dog den 20/7 1781 av bröstsjuka, 63 år gammal. Gretas vidare öden är okända. De finns inte omnämnda i domböckerna.

Bonden Elias Östensson från Porsarp uppvisade vid höstetinget 1754 en köpeskrift från den 18 oktober 1752. Den visade att han av bonden Nils Hansson i Gyllinge köpt en tredjedel av skattehemmanet Gyllinge. Detta sitt

köp hade han uppbjudit den 21 januari, 3 maj och 12 september 1753. Rätten, under Israel Trolle, förklarade köpet för *fast ståndande.*

Bonden Nils Persson i Stockseryd hade till vintertinget 1755 instämt bonden Sven Arvidsson i Gåsabol, drängen Lars Eriksson i Öjan och drängen Israel Svensson i Porsarp. Han yrkade att de skulle visa var de fått den säd som de utfodrat sina hästar med i Skansbacken förra hösten. Tvisten gällde ett antal sädeskärvar som Nils Persson misstänkte dem för att ha tagit med från Stockseryd under hemresa från Sik i Heda. I målet åberopades vittnen, Per Paulsson och Märta Jönsdotter samt soldathustrun Kerstin Månsdotter på Sunneryds ägor.

Vittnet Karl Svensson i Kushult berättade att han vid tillfället varit i Rossholmen när Nils Persson kommit dit. Han beklagade sig över att hans sädeskärvar var borta, och att han gått utmed landsvägen. I Skansbacken hade han funnit rester av sädeskärvar. Per Persson och Jonas Persson i Rossholmen berättade också detta.

Jonas Persson från Knopparp i Gränna hördes och berättade att han natten mellan 22 och 23 september under sin hemresa från Norrköping gjort vissa iakttagelser i ärendet, liksom Olof Johansson i Hårstorp. Vad rätten sedan beslutade i målet är obekant.

Vid vintertinget 1756 hade gästgivaren Castensson i Holkaberg instämt Johan Svensson i Stava och Jonas Petersson i Narbäck för försummad hjälpskjuts. Flera andra var samtidigt instämda. Det var Anders Månsson i Lilla Krokek, Per och Abraham i Stora Krokek. Håkan Jonsson i Munkeryd, Elias och Jonas i Porsarp, Per Persson i Lakarp, Jon Svensson i Lakarp och Per Johansson i Kopparp. Längre fram i målet upptogs flera namn i bygden, i Klämmestorp, Västra och Östra Haddåsen, Fogeryd och Öjan. Jag har inga noteringar om rättens beslut.

1) Vid sommartinget 1757 blev det något av en arvstvist inför häradsrätten. Jöns Nilsson i Kopparp, Elias Östensson i Porsarp och Håkan Nilsson i Börstabol hade instämt Hans Persson i Gyllinge med sin hustru Karin Nilsdotter, vidare Lars Nilsson med hustru Maria Eriksdotter i Gyllinge, och pigan Maria Nilsdotter i Hårstorp. Dessa instämda avkrävdes att styrka boupptecknings efter deras avlidne fader och svärfader Nils Hansson i Gyllinge. Det krävdes också att Hans Persson skulle betala sin andel för bruket i Gyllinge. Han skulle också böta för att han hade getter i Gyllinge. Så var yrkandena.

Stämningsyrkandena var hårda. Men målet slutade i förlikning. Se närmare härom under Gyllinge.

Vid vintertinget 1758 hade änkan, hustrun Margareta Persdotter i Lakarp instämt förra gästgiverskan på Holkaberg, hustrun Anna Catharina Berg i Hårstorp, för tjuvabeskyllning. Elias Östensson i Porsarp var därvid åberopad som vittne. Se vidare under Lakarp.

Vid hösttinget 1758 förekom ett mål rörande hållskjutsar vid Ödeshögs och Holkabergs gästgivargårdar. Därvid beslutades att Porsarp vid vissa tillfällen skulle hålla tre hästar för hållskjutsar vid gästgivargården i Holkaberg, se vidare under Holkaberg.

Vid sommartinget 1761 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom på ämbetets vägnar instämt bonden Lars Eriksson i Öjan för att han kommit drucken in i Ödeshögs kyrka på fastedagen. Elias Östensson i Porsarp och Anders Johansson i Skälaby åberopades som vittnen. Lars Eriksson nekade till åklagarens påstående och därför hördes de åberopade vittnena. De intygade att när Lars Eriksson kom in genom kyrkdörrarna och skulle gå in i stolrummet var han drucken.

Vittnena ville inte gärna ha in honom till sig i stolen men Lars Eriksson tog sig in i sin stol och ville sjunga. Därefter hade han somnat. Någon förargelse hade detta inte väckt enligt kronolänsmannen. Tvärtom hade ganska få i kyrkan märkt Lars Erikssons annars lastbara förhållande. Lars Eriksson hade inte förut pliktat för dryckenskap. Jag har inte funnit något beslut av rätten i detta mål.

Lars Eliasson	(1743), bonde,
H1) Anna Svensdotter	(1745), död 1773 i barnsäng
H2) Brita Olofsdotter	1753-09-13 i Gränna,
Barn: Elias	1773-05-23 i Porsarp, se nedan
Peter	1775-07-14 i -”-,
Katharina	1777-02-21,
Nils	1779-02-09,
Johannes	1782-11-12, född i Norra Bråten,

Lars var son till Elias Östensson och Kerstin Nilsdotter i Porsarp. Han gifte sig med Anna Svensdotter 1772 och han hade från 1772 ett arrendekontrakt på föräldragården i Porsarp. Anna Svensdotter uppgavs vara från Skorperyd men hennes bakgrund är inte klarlagd.

Enligt mantalslängden för 1776 innehade Lars Eliasson en gård i Porsarp om 9/16 mantal. Lars och Anna fick ett barn, sonen Elias 1773. Anna dog i barnsäng den 23 maj 1772. Lars gifte sig efter hustruns död med Brita Olofsdotter. Hon var dotter till Olof Månsson och Cecilia Persdotter från Bjällebäck och Isgårda i Gränna landsförsamling.

Från domboken för vintertinget 1777 finner vi en notering om att änkan Kerstin Nilsdotter i Porsarp anmält sin son Lars Eliasson för att han hade slagit henne. Att misshandla sina föräldrar ansågs särskilt grovt och brottet underställdes Göta Hovrätt. Där får vi söka resten av denna sorgliga historia. Tills vidare får vi sväva i okunnighet om denna sak.

Vid vintertinget 1778 hade någon ny osämja uppstått i Porsarp, mellan Lars Eliasson och hans moder, Kerstin Nilsdotter. Lars Eliasson hade instämt sin moder samt sin svåger, Hans Andersson i Sunneryd. Orsaken var att Kerstin Nilsdotter hade sålt en del av Porsarps hemman till honom. Kerstin Nilsdotter hade å sin sida instämt Lars för brister i undantagskontraktet. Lars hade inte givit sin moder den spannmål som var avtalad. Han var nu skyldig sin moder 1½ tunna råg och tre tunnor korn.

Målet uppsköts till sommartinget. Då uppstod inför häradsrätten ett känslomättat möte. Lars Eliasson hävdade att hans moder sålt sin arvejord i Gyllinge för vilket Porsarp skulle vara vederlag och att hon därför inte

kunde sälja någon del av Porsarp till sin måg Hans Andersson.

Lars yttrade inför rätten att *om han inte får rätt här, får han väl rätt på ett annat ställe*. Rätten ansåg detta vara vanvördnad och missfirmelse av rätten och dömde honom till böter för detta.

Hans moder, Kerstin Nilsdotter ansåg sonen vara *olydig och hon ville ha honom från hemmanet*. Rätten konstaterade dock att det brukningskontrakt som Lars hade från 1772 inte kunde hävas utan förklarade detta *fast ståndande.*

Detta var en sorglig familjehistoria.

Omkring 1780 flyttade familjen till Norra Bråten. Där föddes den yngsta sonen, Johannes. I domboken för 1788 finner vi att Lars Eliasson då var inhyses i Sunneryd, där för övrigt hans syster bodde. Han hade då instämt Kaisa Persdotter i Sunneryd rörande tjuvabeskyllning. De förliktes dock innan tinget.

Av domboken för hösttinget 1794 framgår att Lars Eliasson då var avliden samt att han senaste tiden bott på Sväms ägor.

Det var deras äldste son, Elias Larsson som då instämt Sven Persson i Norra Kärr angående dennes åtkomst till hans föräldragård i Porsarp. Det framkom då att Lars Eliasson sålde gården, 3/16 mantal den 11 maj 1780 till Sven Persson i Norra Kärr för 200 riksdaler. För att skydda sig mot bördsanspråk hade Elias Larsson fått 25 riksdaler mot löfte att avstå från bördsrättigheten.

Hur gick det sedan för Brita Olofsdotter och deras barn? I en husförhörslängd från 1788 finner vi Brita och hennes barn i en backstuga på Isgårda ägor. Enligt en husförhörslängd från 1806 bor Brita Olofsdotter då ensam kvar i sin backstuga. 1799 födde hon ett ”oäkta” barn, Katharina, som dog året därpå. Den 25/12 1812 dog inhysta änkan Brita Olofsdotter på Isgårda ägor av vattusot, 59 år gammal.

Vi har ett äldre rättegångsprotokoll som berör Lars Eliasson i Porsarp. Vid vintertinget 1763 hade kronans länsman, Jonas Fellbom, på ämbetets vägnar instämt drängen Lars Eliasson i Porsarp och ryttarehustrun Maria Hansdotter på Narbäcks ägor för sig emellan begånget enfalt hor.

Dejta mål är utförligt redovisat under Narbäck.

Vid sommartinget 1788 uppvisades ett köpebrev av vilket framgick att rusthållaren Lars Petersson i Uppgränna enligt köpebrev den 27 feb.1786 av bonden Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter i Sunneryd tillhandlat sig 3/8 av Porsarp för 388 riksdaler 42 skillingar.

Vid sommartinget 1778 hade Hans Andersson i Sunneryd instämt sin svåger bonden Anders Jaensson i Uppgränna. Han krävde att återfå ett köpebrev, enligt vilket Anders Hansson av Anders Jaensson tillhandlat sig hans del av hemmanet Porsarp. Anders Jaensson erkände att han återtagit köpebrevet eftersom han inte fått den utlovade köpesumman. Anders Hansson menade att någon tid för betalningen inte hade varit på tal. Vid diskussion inför tinget mellan parterna överenskom dessa om köpets återgående. Köpebrevet framtogs och korsades. Därmed upphörde rättegången och häradsrätten lät därmed bero.

Vid hösttinget 1764 skrevs tingsbevis på att Holkaberg, Porsarp och Staffanstorp hade lidit av missväxt. Två nämndemän hade synat detta och intygade missväxten. *Det ankommer därefter på höga vederbörande om någon lindring i skatten kan bli för dessa lidande åboar*.

Under något eller några år omkring 1777-78 fanns på Porsarps ägor en torpare som hette Per Månsson. Han var gift med Katharina Larsdotter. Per Månsson hade varit bonde i Åeryd, i Klämmestorp och i Lilla Krokek. Sedan var han torpare på Holkabergs ägor och därefter på Porsarps ägor. Därefter flyttade de tillbaka till Lilla Krokek för någon tid, sedan till Erikstorp och sedan till ett torp på Ödeshögs Skattegårds ägor.

Per Månsson var en man som ofta råkade i svårigheter. Det var slagsmål och det var tvister av olika slag. Mera om honom finns att läsa under Holkaberg, Lilla Krokek, Stava och Börstabol. Under den tiden de bodde på Porsarps ägor hade han en tvist vid tinget med nämndemannen Gudmund Larsson i Åby som hållit en auktion i Lilla Krokek när Per upphörde med gårdsbruket där.

Kronolänsmannen, välaktade Anders Lindgren hade till höstetinget 1789 instämt bonden Lars Johansson i Berg och drängen Johan Håkansson i Uppgränna Bultagård för slagsmål på allmänna vägen vid Porsarp i början av sistlidna sommar.

Lars Johansson berättade att han och Johan Håkansson varit följeslagare från Skänninge till Uppgränna. Johan Håkanssons fader, bonden Håkan Persson i Uppgränna hade bett Lars Johansson att hjälpa den endast 15 år gamla Johan Håkansson till rätta, med vad som under resan kunde behövas. På landsvägen mitt för Porsarp hade Johan Håkansson uppfört sig näsvist, varför Lars Johansson av häftighet tillfogat honom ett slag i huvudet med en tagelpiska.

Johan Håkansson erkände vad Lars anfört men påstod att han icke vidare förolämpat Lars Johansson än med ett oskyldigt yttrande som gällde Lars och pigan Maja. Lars Johansson slog då Johan Håkansson i huvudet med sin piska så att blodvite uppkom. Detta hade han visat för vittnena.

Kronoåklagaren åberopade sina instämda vittnen, bonden Sven Persson i Uppgränna Gästgivargård och Lars Jonsson i Norra Jonstorp, Gränna socken. De berättade följande:

Sven Persson att han med Lars Johansson och Johan Håkanssons vid nämnda resa sistlidna *dömelonsdag* till Skänninge stad kommit i dennes följe. Det hade då blivit en ordväxling vid Stora Åby. Den uppstod därav att Johan Håkansson inte ville köra oxspannet på landsvägen. Då hade Lars Johansson skuffat Johan Håkansson åt diket.

Sedan förstärktes denna osämja både på den övriga bort- och hemvägen. När de kommit mitt för Porsarp hade Johan Håkansson yttrat till Lars: *Jag minns nog då du ej var likare än jag, och doppade ”flöten för Maria*". Därpå blev Lars Johansson förnärmad och han slog Johan Håkansson två slag i huvudet med skaftet på tagelpiskan.

Vid andra slaget föll Johan av vagnen på landsvägen och blev liggande. Vittnet och hans följeslagare blev bekymrade och gick tillbaka samt bar Johan Håkansson till sin vagn.

Efter framkomsten till Uppgränna by blev han besiktigad. Då hade Johan efter piskslaget åtminstone ett blodvite i huvudet. Både håret och mössan var blodiga. Senare har vittnet hört att Lars Johansson och Johan Håkansson ingått förlikning, att den senare emot någon ersättning inte skulle stämma honom.

Lars Jonsson berättade lika med Sven Persson men tillade att han inte sett huruvida Johan Håkansson haft blodvite i huvudet. Lars Johansson tillstod nu att han orsakat Johan Håkanssons blodvite i huvudet.

Vittnena begärde ersättning för denna tingsresa med 16 skilling.

Kronolänsmannen fann inte skäl fullfölja sina påstående emot Johan Håkansson. Men han yrkade att Lars Johansson *måtte plikta för vägafridsbrott och slagsmål enligt lag*. Det blev böter för Lars Johanson.

Vi har här i vår berättelse kommit in en god bit på 1700-talet. Porsarp ägdes av adeln. Det hörde vid mitten av 1600-talet till Brahes grevskap. 1673 står Agneta Ribbing som ägare. Ett av de uttryck som detta tog sig var att åboarna i Porsarp bl. a. skulle göra dagsverken på Sjöstorp. Detta framgår av domboken för höstetinget 1730.

Det är troligen så att dessa människor som brukade jorden vid sekelskiftet år 1700 och framåt mot mitten av 1700-talet hade släkttraditioner i Porsarp. Porsarp skatteköptes den 29/5 1759.

Vid storskiftet i Porsarp 1785 hade Hans Andersson i Sunneryd 3/8 genom gifte med Sara Eliadotter från Porsarp. Den andra hälften ägdes av Sven Persson i Kärr och Peter Jonsson i Porsarp med 3/16 vardera. Av ägarna var det endast Peter Jonsson som bodde i byn. Hans Anderssons och Sven Perssons gårdar brukades av arrendatorer.

Ytterligare ett ärende från häradsrätten:

Kronolänsman Sundelius hade till sommartinget 1793 instämt bonden Sven Persson i Kärr för att han försummat att deltaga i snöskottningen på landsvägen den 20 januari och 5 mars. Sven Perssons förklarade att snöskottningen skulle skötas av de övriga ägarna, nämligen Lars Persson i Uppgränna samt Peter Jaenssons i Porsarp. Möjligen slapp han efterräkningar.

Kronolänsman Sam Sundelius hade till höstetinget 1804 instämt Olof Larsson och Jonas Andersson i Porsarp med anledning av bristfälligt vägunderhåll. Straffet blev böter.

Peter Jonsson	(1739), bonde,
Maria Larsdotter	1748-11-17,
Barn: Stina	1780-05-12, utflyttad till Åby, död
Sara	1783-04-25, gift med torp.Jonas Jonsson på Åby ägor

Ingrid tvill.	1787-10-25, gift med bonden Peter Johansson i Porsarp
Nils -"-	1787, död så

Peter var son till bonden Jonas Olofsson och hans hustru Ingeborg Larsdotter i Kopparp. Peter och Maria gifte sig 1779. Maria uppgavs då vara från Uppgränna Gästgivargård och var då sannolikt dotter till Lars Jönsson och Ingrid Jonsdotter. Någon födelseuppgift för Peter har inte anträffats. Det finns dock uppgifter som visar att han var son till Jonas Olofsson. Peter innehade 3/16. Han dog av bröstsjuka 1794. I födelseboken uppges att Peter och Maria 1787 fått två barn, Nils och Maja. Däremot finns ingen födelseuppgift för Ingrid. Maria Larsdotter dog 1816. Gården övertogs av dottern Ingrid och hennes man.

Den 17 mars 1794 företogs boupptecknig efter bonden Peter Jonsson i Porsarp som avlidit och efterlämnat hustrun Maria Larsdotter samt tre flickebarn, Stina 13, Sara 10 och Ingrid sex år. Deras rätt bevakades vid tillfället av Jöns Nilsson i Stora Smedstorp.

Änkan Maria Larsdotter i Porsarp hade till vintertinget 1805 instämt drängen Peter Andersson på Ödeshögs gästgivargård. Hon yrkade att han skulle återlämna en ljus ungbock. Hon hade förra sommaren haft den på bete i Stockseryd. Där påstods den vara *bortgången.* Rättens utslag blev att Peter Andersson ålades att återlämna bocken.

Boupptecknigen efter Maria Larsdotter 1816 upptog bl. a. en ko och en bagge men ingen fastighet. Den hade då tydligen sålts eller överlåtits. Tillgångarna uppgick till 123 riksdaler.

Anders Johansson	1726 i Gränna, bonde
Maria Eliadotter	1732, d t Elias Östensson i Porsarp
Barn: Jonas	1755-08-13,
d Sara	1757, död 1761 i kopporna
Maria	1758
Kaisa	1760-02-16
d Stina	1762-08-30,
d Sara	1764-11-21,
Johan	1767-01-08, död 1769 i kopporna
Nils	1769-06-03,
Stina	1771-08-26,
Kerstin	1775-05-21,
Elias	1777-05-16,

Anders och Maria gifte sig 1755. Anders var troligen från Uppgränna, men jag har inte kunnat utreda hans bakgrund där. . De brukade efter giftermålet en gård i Uppgränna fram till slutet av 1770-talet då de kom till Porsarp. Maria dog i rödsoten den 1 september 1781. Därefter har troligen Anders flyttat från Porsarp.

Någon tid i slutet av 1700-talet bodde Olof Jonsson med hustru Maria i Porsarp. De bodde här tillfälligt. Olof var son till Jonas Olofsson i Porsarp.

På 1790-talet bodde också under någon tid Sven Andersson och Kaisa Larsdotter i Porsarp. De fick en son, Johannes, 1797, som dog året därpå. De är i övrigt okända.

Sven Porslin	1759 i Stora Åby, soldat
H1) Lena Persdotter	1749, död 1793
H2) Kerstin Larsdotter	1769, från Tällekullen, död 1803 av bröstsjuka,
H3) Maja Hansdotter	1770,från Stora Smedstorp
Barn: Maria	1782-02-02, död s å av magplåga.
Peter	1783-04-22, död i mässlingen s å
Anna Greta	1784-09-13, död 1785 av kopporna
Johan	1786-05-27,
Maja Stina	1788-10-01, död av venerisk sjukdom 1808
Peter	1792-03-08,
Peter	1793-09-14, död i kikhosta 1793
Ingrid	1799-10-03, död 1801 av venerisk sjukdom
Hans Peter	1804-03-29,
Peter	1808-06-03, lösdrivare
Johanna	1811-03-26,
Sara Lena	1814-05-14,

Sven och Lena kom till Porsarp omkring 1781. Sven Porslin antecknas vid mönstringarna vara fem fot och nio tum lång, gift och östgöte. Han var född i Stora Åby församling 1759 men helt klar över hans bakgrund är jag inte. Lika okänd är Lena Persdotters bakgrund. Lena Persdotter avled den 17 september 1793 i barnsäng, 44 år gammal.

Den 1 november 1793 var det bouppteckning i soldattorpet på Porsarps ägor efter Sven Porslins avlidna hustru. Hon efterlämnade maken, Sven Porslin, samt två små barn, sonen Johannes sju år och dottern Maria Stina fem år.

Av bouppteckningen framgår bl. att de på soldattorpet hade en ko och en kviga. Där fanns diverse skulder, till grenadjären Lilja, till Isak på Kälkebo ägor och till drängen Johan i Gyllinge, Hans Håkansson i Munkeryd, Peter Persson i Vantekullen, Måns Eliasson i Havrekullen och till Peter Jaensson i Porsarp. Bouppteckningen sköttes av Jonas Håkansson i Börstabol och Jöns Nilsson i Stora Smedstorp.

Sven gifte sig efter hustruns död med Kerstin Larsdotter. Hon var dotter till Lars Persson och Ingrid Andersdotter i Tällekullen. Hon avled den 11 mars 1803 av bröstsjuka. De hade fått en dotter tillsammans, Ingrid född 1799, men hon dog 1½ år gammal av venerisk sjukdom.

Sven ingick nytt äktenskap samma år, då med Maja Hansdotter från Stora Smedstorp. Maja Hansdotter, var dotter till Hans Johansson och Katharina Göransdotter i Höghult i Stora Åby. Efter att Hans Johansson dött flyttade Katharina Göransdotter till Stora Smedstorp, där hon köpt en gård.

Efter avslutad soldattid flyttade familjen Porslin 1807 till Stora Smedstorp. De innehade där 1/16 mantal som var Maja Hansdotters arvslott. De flyttade efter några år till Sunneryds ägor. Där dog Sven Porslin av slag

den 26 november 1817, 58 år gammal. Maja Hansdotter dog som änka och fattighjon i Stora Krokek den 27 mars 1853.

Sonen Hans dog genom självmord 1835. Han var då tjänstedräng i Tällekullen. Sven Porslin hade många barn. Flera dog i unga år men åtminstone sex uppnådde vuxen ålder och fanns runt om i bygden. Jag tror att en roman skulle kunna skrivas om familjen Porslin.

Sven Porslin förekommer omnämnd i domböckerna på åtskilliga ställen. Här nedan följer detta:

Vid vintertinget 1797 samt under några ting därefter förekommer Sven Porslin i ett mål rörande en arvstvist i Tällekullen. Hans andra hustru, Kerstin Larsdotter, var från Tällekullen och det var hennes arv som tvisten gällde. Efter ett antal rättegångstillfällen slutade allt i förlikning. Målet omfattar åtskilliga sidor men här medtas inte detta mera.

Änkan Katharina Göransdotter i Smedstorp hade till höstetinget 1806 instämt livgrenadjären Anders Karlsson Styf med påstående att denne lånat en häst av henne och sedan bortbytt den och därefter sålt den erhållna hästen. Hon anhöll att han måtte åläggas att ersätta henne.

Vid upprop var inte Katharina Göransdotter närvarande men för Styf infann sig skrivaren Lars Stenmark, som visade ett så lydande skriftligt bevis. *Stämningen som min kära måg Anders Styf har fått av mig i mitt namn har Porslin tagit utan min vetskap. För hästen har jag riktigt bekommit fullt ut av grenadjären Anders Styf som honom till bevis lämnas, Stora Smedstorp den 23 oktober 1806.*
Katharina Göransdotter

Vid sommartinget 1807 hade livgrenadiären Anders Styf instämt förra livgrenadjären Porslin i Stora Smedstorp. Detta med anledning av Porslins sanningslösa påståenden, se ovan. Porslin hade utan sin svärmoders bifall instämt Styf. Uppgift stod mot uppgift. Målet slutade i förlikning. Vi kan se att sämjan inte var särskilt god mellan Porslin och Styf.

Till sommartinget 1807 hade skattebonden Jonas Andersson i Porsarp instämt förra livgrenadiären Sven Porslin och hans hustru Maja Hansdotter uti Stora Smedstorp. Porslin påstods under sin tjänstetid ha orsakat skador på ett ladugårdstak vid soldattorpet.

Porslin och hans hustru nekade till skadorna på taket och påstod att det vid deras avflyttning var i laga skick. Därför åberopades de vittnen som varit med vid besiktningen. Det var Håkan Månsson i Kopparp, Håkan Israelson i Lakarp och hustrun Christina Kellberg på Kaxtorps ägor.

Av vittnesuppgifterna framgick att taket över ladan var ganska dåligt. Där syntes halmen vara urdragen inifrån. Det beräknades att minst tjugo kärvar halm skulle åtgå till att reparera taket.

Maja Hansdotter erkände att hon *någon gång till foder åt kreaturen tagit av taket.* Utslaget blev att Porslin fick betala ett mindre belopp för skadan på taket samt rättegångskostnaderna.

Vid sommartinget 1807 hade också Sven Porslin instämt sina rotebönder. Han yrkade att de skulle snarast utbetala *ogulden så kallad slagsäd* för de senaste åren som han gjort grenadjärstjänst. De erkände kravet och ålades av

rätten att betala detta.

Vid sommartinget 1810 inlämnades följande överenskommelse:

Som jag Karin Göransdotter nu på min ålderdom inte kan försörja mig och min svagsinta dotter Greta Hansdotter, så har jag för min del och förmyndaren för min dotters del med mina svågrar Anders Styf och förra soldaten Sven Porslin överenskommit följande: Jag flyttar nu genast till min måg Styv och hos honom till min död njuter kläder och föda samt anständig skötsel. Häremot skall Styv disponera mina 3/9 mtl uti Stora Smedstorp.

Efter min död kommer Styf att behålla dessa 3/9 till evärdelig ägo, som det nu befinnes. Som min dotter Greta Hansdotter nu är hos min måg Porslin så kommer hon att hos honom åtnjuta kläder och föda samt anständig skötsel till sin död. För detta skall Porslin disponera 2/9 uti ovannämnda hemman. Efter hennes död tillfaller det Porslin till evärdelig ägo, som det nu befinnes.

Skulle jag, Karin Göransdotter med döden avgå före min dotter, så skall hon av båda mina svågrar njuta kläder, föda och skötsel till sin död, hälften hos var. På lika sätt skall det förhålla sig om min dotter skulle dö före mig. Då skall jag njuta likaledes kläder, föda och skötsel, hälften hos dem var. Även kommer Styf och Porslin att till min dotters begravning bestå hälften var. Vad min nu varande lösa egendom beträffar så skall mina båda mågar dela den sig emellan, hälften var, sedan jag för min del undantagit vad jag kan behöva. Som det är ovan nämnt att min måg Styf skall till evärdelig ägo behålla mina 3/9 i Smedstorp så gälla även detta till hans hustru Katharina Hansdotter samt barn och arvingar.

Likaledes med min måg Porslin att han och hans hustru Maja Hansdotter samt barn och arvingar skall behålla min dotter Gretas 2/9 till evärdelig ägo. Detta stadfästes med mitt namn som skedde i Stora Smedstorp den 5 januari 1810.
Karin KGD Göransdotter

Som förmyndare för Greta Hansdotter förklarar jag mig till alla delar nöjd med förestående ingångna förening. Nils Persson i Maltmossen.

Förestående förening är med oss och våra hustrur avgjord och förklara vi oss härmed nöjda samt förbinda oss uppfylla vad här nu anförts och oss tillkommer att fullgöra.
Anders Styf AS, Katharina Hansdotter, KHS, Sven Porslin, SP, Maja Hansdotter, MHD
Som vittnen underskriva Karl Gabrielsson i Långliden, Johannes Kolf, soldat.

Som efter uppläsande på begäran i protokollet fick ordagrant inflyta till framtida säkerhet med den kraft och verkan lag förmår, däröver bevis å original föreningen kommer att delas.

Jonas Andersson	1751-06-26 i Gränna, bonde,
Stina Andersdotter	1757-02-26 i Linderås,
Barn: Anders	1787-03-09 i Gränna, utfl. död
Johannes	1790-06-13 i Gränna.

Brita 1798-10-17 i -"-
Jaen Svensson 1808-01-20 i -"- , fosterson, övertog gården
Gossen Anders Bengtsson 1792 i Gränna,

Jonas var son till Anders Esbjörnsson och Stina Andersdotter i Vendelstorp. Stina var dotter till Anders Eliasson o Margareta Gustafsdotter i Jordsfällan i Linderås socken. De gifte sig omkring 1785 men någon vigselnotering har jag inte funnit. De bodde först i Gränna stad, sedan brukade de Örserums Västergård innan de 1802 kom till Porsarp. De innehade här 3/8 mtl. Jonas förekommer ibland i domböckerna, se nedan.

Bouppteckningen efter Jonas Andersson 1821 upptar ingen fastighet. Tillgångarna uppgick till 585 riksdaler, skulderna till 108 riksdaler.

Kronolänsman Sam Sundelius hade till höstetinget 1804 instämt bl. a. Olof Larsson och Jonas Andersson i Porsarp med anledning av bristfälligt vägunderhåll. Straffet blev böter.

Kronolänsmannen Samuel Sundelius hade till höstetinget 1805 instämt bönderna Jonas Andersson och Måns Davidsson i Porsarp för slagsmål med varandra den 29 juli 1805. Vid detta slagsmål hade de råkat tillfoga Jonas Anderssons hustru Stina Persdotter en blånad under ena ögat samt blodvite. Jonas Andersson hade slagit en blånad och Måns Davidsson ett blodvite. De åtalade erkände men anhöll om att slippa böterna eftersom de ingått förlikning om slagsmålet.

Rätten beslutade med stöd av Missgärningabalken att Jonas Andersson skulle böta 32 skillingar för en blånad samt Måns Davidsson för två blåmärken fyra riksdaler 16 skillingar allt banco specie till treskifte mellan kronan, häradet och åklagaren.

Detta kan sägas vara en intressant slagsmålshistoria. Två bondgubbar blir osams och råkar i slagsmål. Hustrun till den ene försöker skilja dem åt men åker ensam på de snytingar som utdelades. Bondgubbarna tycks ha klarat sig hyfsat. Historien är nästintill komisk. En tröst är ju också att parterna efter slagsmålet kom överens igen. Men jag tycker synd om Stina Persdotter.

Om fostersonen Jaen Svensson bör vi säga något. Han var son till bonden Sven Petersson och Maja Karin Jonsdotter i Norra Kärr. Varför han var fosterson hos Jonas och Brita vet jag inte. Jag återkommer senare till Jaen.

Peter Jaensson 1784-08-20 i Adelöv, bonde,
H1) Ingrid Persdotter, 1787-10-25,
H2) Anna Brita Jönsdotter 1794-08-22, d t Jöns Lantz i Stavreberg,
H3) Greta Persdotter 1771-09-29 i Egby, g 1842
Barn: Maja Lisa 1811-10-10, död 1812-06-22 av magrev
Peter Johan 1813-05-12, bonde i Porsarps östra gård, se nedan
Andreas 1815-12-20, bonde i Porsarp
Karl Gustaf 1820-09-14, bonde i Porsarp, se nedan
Hans Fredrik 1824-04-05, till Stockholm, gästgivare i Holkaberg
Maja Stina 1827-03-05, gift med Gustaf Lidholm, se nedan
Mårten Peter 1829-10-31, till Stockholm 1851 (Malcus Peter)

Sven Otto 1831-07-19, t Narbäck 1849, till Sthlm

Peter Jaensson var från Bollkälla i Adelövs socken, son till bonden Jan Persson och hans hustru Maja Hansdotter. Han gifte sig 1811 med Ingrid Persdotter. Båda uppgavs då vara från Porsarp. Han var förmodligen tjänstedräng där och hon var dotter till Peter Jonsson och Maria Larsdotter i Porsarp. Ingrid Persdotter, dog av *skärvan* den 3 maj 1834. De hade fått åtta barn tillsammans, av vilka en dotter dött.

Peter ingick nytt äktenskap 1836 med Anna Brita Jönsdotter från Stavreberg. Hon var dotter till soldaten Jöns Lantz och Brita Stina Svensdotter på Hårstorps ägor, senare boende i Stavreberg. Hon avled 1837 den 27 september av vattusot.

Peter gifte sig 1842 med Greta Persdotter, en änka från Kushult. Hon var född i Ekeby och hennes bakgrund är okänd. Hon dog 1849. Han dog 1857.

Vid höstetinget 1810 uppvisade Peter Jaensson en förbindelse som visade att han av sin svärmoder fått 3/16 mantal i Porsarp. Sedan fick han genom sin hustru och genom köp av sin svåger så att han därefter skrevs för 3/8 mantal. Därför lämnade han till sin svärmoder ett undantag.

Peter blev vid vintertinget 1820 instämd av jägmästaren Sjösten och beskylld för att ha skadat en ek som växte på Peters ägor i Porsarp. Ekar tillhörde Kronan. Peter hävdade att han var oskyldig och visste inget om hur eken skadats. Han gavs då möjlighet att vid nästa ting med edgång värja sig från åtalet.

Den 25 maj 1820 stod han åter inför tinget, försedd med intyg från vice komministern Viberg i Ödeshög, vilka visade att Peter Jansson ägde försvarlig kunskap i salighetsläran och förde en hedrande levnad.

Han hade också av komministern undervisats om edgångens vikt och värde. Trots ytterligare föreställningar av rätten ville han icke avstå från edgången, varför han med tio fingrar på bok avlade den föreskrivna eden och anhöll om befrielse från åtalet. Rätten beslutade därefter att Peter Jansson enligt 17 kapitlet 31 § i Rättegångsbalken befriades från åtalet.

Vid vintertinget 1832 hade Jan Svensson och Peter Jaensson inlämnat en skriftlig överenskommelse och hänvisade till den gjorda lantmäteriförrättningen.

Någon sådan lantmäteriförrättning har i övrigt inte omnämnts och finns inte i lantmäterimyndighetens anteckningar. Jan Svensson och Peter Jaensson hade här överenskommit om hur hustomten skulle fördelas. Av överenskommelsen framgår att Jan Svensson ägde Östergården och Peter Jaensson Västergården.

Är det tänkbart att denna lantmäteriförrättning var någon föregångare till det laga skiftet som skedde i Porsarp 1840.

Bouppteckningen efter Peter Jaenssons första hustru 1834 visar att de hade sju barn. Tillgångarna i boet uppgick till 1360 riksdaler, inkl. 3/8 mantal Porsarp för 845 riksdaler. Skulderna uppgick till 1224 riksdaler.

Vid vintertinget 1836 hade rusthållaren Jonas Persson i Häggestad instämt Peter Johansson i Porsarp rörande en skuld på 48 riksdaler, med stöd av ett skuldebrev från den 13 maj 1825, upprättat i Porsarp.

Peter inställde sig inte vid tinget, trots att han nåtts av kallelsen, och

dömdes därför att böta för uteblivandet. Målet uppsattes därefter till nästa ting. Då förnekade Peter det omnämnda skuldebrevet och målet uppsköts. Hur det sedan gick med detta mål är okänt.

Den 29 januari 1838 var det bouppteckningen efter hans andra hustru, Anna Brita Jönsdotter. Denna bouppteckning upptar under rubriken ”*kör- och åkerredskap följande: två färdevagnar, en kärra, en skogsvagn, en ryss, ett par skodda hästkälkar, två par oskodda dito, en järnharv, tre ärjekrokar, ett oxok med järntistel och töm, två par selar med töm och tyg, en enbetstöm, fyra jordingar, tre hästtäcken, en manssadel med betsel*. Under kreatur upptogs *tre hästar, ett föl, ett par mindre oxar, en ko Vendela, en ko Netta, en rödbrokig kviga, en kviga Svana, en kviga Grandela, en kviga i andra året, en tjur, en röd stut, en vit kviga, sex fåror, tre baggar, tre lamm, en sugga, tre grisar*. Fastigheten 1/4 mantal, inkommen på mannens sida. Tillgångar 563 riksdaler. Fordran på Haddorf i Haddåsen. Behållning 266 riksdaler.

Den 17 april 1849 förrättades bouppteckning efter Maria Greta Persdotter i Porsarp, som avled 6 april. Hon var Peter Jaenssons tredje hustru. Hon efterlämnade inga barn eller bröstarvingar. Mannen tillfrågades flera gånger om hustruns närmaste släkt och arvtagare men kunde inte uppge någon enda hennes släkting. Han uppvisade ett mellan makarna upprättat äktenskapsförord av den 11 maj 1842.

Av detta framgick att den efterlevande maken skulle ensam vara ägare av hennes i boet införda lösegendom, såvida hennes syster dött före henne. Det upplystes att hon avled för fyra år sedan. Fastigheten ¼ mantal Porsarp var änkemannens egen innan han ingick i äktenskapet med den nu avlidna hustrun och upptogs därför inte. Tillgångarna upptogs till 522 riksdaler, skulderna till 725 riksdaler. Bouppteckнare var Johannes Olofsson i Kaxtorp och Anders Peter Andersson i Narbäck.

Bouppteckningen efter Peter Jaensson i Porsarp 1857 visar att två av sönerna bodde i Stockholm. Tillgångarna upptogs till 1551 riksdaler, skulderna till 234 riksdaler. Gårdsbruket hade av allt att döma tidigare övertagits av sönerna. Under den avlidnes gångkläder upptogs fyra hattar, en mössa, en rock, fem par byxor, en kapprock, fyra västar, en päls, ett par stövlar, ett par skor, sju skjortor, ett par strumpor, en rörkäpp, summa 10 riksdaler.

Det finns mycket mera att skriva om Peter Jaensson och hans familj. Flera av sönerna flyttade till Stockholm. Det finns dagböcker med uppgifter som ger en god och intressant bild av den tiden.

Vid hösttinget 1816 hade bönderna i Porsarp instämt bönderna i Öjan och Stora Smedstorp. Det gällde soldatunderhållet. Bönderna i Porsarp yrkade att bönderna i Öjan och Stora Smedstorp gemensamt skulle betala 120 riksdaler banco om året. I annat fall skulle de var och en efter sin hemmansdel lämna soldaten åker och ängvall.

Efter samtal kom parterna överens om att soldattorpet skulle vara kvar där det nu fanns och att varje ¼-dels hemman härefter skulle lämna två riksdaler banko om året för soldatens underhåll och att därmed alla andra krav skulle upphöra. Denna överenskommelse inskrevs i protokollet.

Johannes Jonsson	1790-06-13 i Gränna, arrendator
H Maja Johansdotter	1787-10-26 i Adelöv, död 1864
Barn: Johan	1817-08-05 i " t Gränna 38
Johanna	1820-08-28 i Adelöv , piga på olika håll i bygden,
Anna Brita	1823-06-23 i "
Jonas	1825-12-09 i "
Gustaf	1829-02-23 i "
- Hilda Matilda	1851, oä dotter till Johanna, t Sväm 1868
- Jenny Olivia	1871-12-11, oä dotter till Hilda Matilda

Johannes och Maja gifte sig omkring 1813. Hans föräldrar var Jonas Andersson och Stina Andersdotter i Örserums Västergård, senare Porsarp. Maja var från Adelövs socken, dotter till Jan Persson och Maja Hansdotter i Bollkälle.

Hon var därmed syster till Peter Jaensson i Porsarp, som ju också kom från Bollkälle. Johannes och Maja brukade först hennes föräldragård i Bollkälle. De fick sex barn i Bollkälle innan de 1833 flyttade till Porsarp. Där arrenderade de Jaen Svenssons gård.

År 1839 flyttade familjen från Porsarp till Kushult, eller om det var Näteryd, som ibland står under Kushult. Där innehade de en gård om 1/16 mtl, senare 1/24 mtl. I mitten på 1850-talet uppges de vara "till hus". Kanske hade krafterna börjat avta och arbetsförmågan minskat. Familjen flyttade till Hårstorps ägor i slutet av 1850-talet och uppges där ha en liten förpantning, men är "utfattiga". Maja dog 1864. Barnen flyttade hemifrån. Johannes dog 1874 av ålderdom, på sitt förpantningstorp.

Nils Jonsson	1782-11-16 i Gränna, förpantningstorpare
Lena Jonsdotter	1786-11-07 i Gränna,
Barn: Maja	1817-02-23 i Gränna,
Stina	1819-03-31 i ” tvilling
Johan	1819-03-31 i ” ”
Katharina Sofia	1823-06-16, g m dr Johan Andersson i Holkaberg
Fyrlingar	1826 Lotta, Gustaf, Karl och Jan, döda samma dag.
Anna Lotta	1828-09-27

Nils var son till Jonas Nilsson och Maria Frisk i Södra Jonstorp i Gränna landsförsamling. Lena var dotter till soldaten Jonas Udd och hans hustru Kerstin Jönsdotter vid Uppgränna. Båda tjänade i Ravelsmark när de fann varandra och det resulterade i sonen Jonas den 10 november 1814. De var inte gifta. Lena flyttade hem till sin mor, änkan Maja som då bodde på Tuggarps ägor och där födde Lena e deras barn. De gifte sig och de fick sedan arrendera soldattorpet i Västra Tuggarp.

År 1822 kom Nils Jonsson med sin hustru Lena Jonsdotter och tre barn till ett torp på Porsarps ägor, ett förpantningstorp. Nils ägde således sitt torp, även om det kanske var litet. Den 23 december 1826 födde Lena Jonsdotter fyra barn i torpet.

Det var änkan och barnmorskan Maja från Ingefrearp som hjälpte till vid födseln. Alla fyra barnen var svaga och dog senare. En fyrlingfödsel är en märklig händelse och blev säkert uppmärksammad. Nils dog den 20 juni

1834 av förstoppning, 51 år gammal. Lena Jonsdotter uppges i husförhörslängden vara fattig. Hon dog 4 oktober 1857 i rödsotsepidemin.

Av bouppteckningen efter Lena Jonsdotter framgår att hon efterlämnade fyra barn, sonen Johan i Amerika, dottern Maria, gift med torparen Bäckman vid Bultsbol, dottern Stina omyndig, dottern Lotta gift med Johan Svensson vid Bläsarp i Linderås. Tillgångarna i boet uppgick till 29 riksdaler, därav en gammal stuga för åtta riksdaler, skulderna till 11 riksdaler. Under gångkläder upptogs *två ullklänninar, två sämre dito, två gamla tröjor, två förkläden, fem näsdukar, fyra lintyg, strumpor och skor, ett par vantar, ett förklädstyg*. Bouppteckningen upprättades av Johan Andersson i Lakarp och Johan Petersson i Porsarp.

Det finns skäl att nämna något mera om denna familj. De hade under ett antal år ett torp vid Västra Tuggarp. Hos dem bodde också hennes mor, Kerstin Jönsdotter. Fadern hade dött redan när Kerstin var barn.

Om Kerstin Jönsdotters död kan vi läsa i kyrkoboken. ”*Den 14 oktober 1714 dog soldatänkan Kerstin Udd på Västra Tuggarps ägor av vådlig händelse. Då hon skulle i torplyckan med en bytta ösa upp vatten åt kreaturen ur en källa som var omkring två alnar djup. Då har hon förmodligen kommit att snava med foten eller kroppen fått överbalans så att hon fallit framstupa ned i källan. Där anträffades hon av sin måg och dotter liggande död med fötterna i vädret vid deras hemkomst i aftonskymningen.. De hade en stund gott bort åt grannhållet Hon var 72 år gammal. En närboende granne har intygat uppgifternas riktighet.*

Dottern Katharina Sofia gifte sig med drängen Peter Johan Andersson i Holkaberg. De fick 1852 ett barn, dottern Augusta Josefina. Mannen, Peter Johan Andersson dog dock samma år.

Johannes Larsson	1758-10-03 i Gränna, *till hus*
Stina Jönsdotter	1771-12-19,
Sven	1801-07-19,
Johannes	1804-04-29 i Stora Åby,
Katharina	1807-06-18 i Stora Åby,
Anna Stina	1810-07-08,
Johanna	1813-11-10,

Johannes och Stina gifte sig 1793. För båda står det Lakarp i vigselboken. Han var kanske tjänstedräng där då. Hans bakgrund är något osäker. Hans syster Maria Larsdotter var gift med Peter Jonsson i Porsarp. Hon var dotter till Jöns Svensson och Karin Jönsdotter i Lakarp.

Johannes och Stina bodde på 1790-talet i Lakarp. Därefter var de bönder i Stora Smedstorp någon tid. Därefter bodde de på Tuna ägor i Stora Åby socken. 1810 var de åter i Porsarp och där föddes deras dotter Anna Stina. Stina Jönsdotter var då 39 år uppger födelseboken.

Men det var inte hennes sista barn. 1813 flyttade familjen till Isgårda ägor i Gränna landsförsamling. Där föddes Johanna den 10 november 1813. Den 18 april 1833 dog Stina Jönsdotter av rosfeber i benen. Den 20 april 1838 dog *inhyste änklingen Johannes Larsson på Isgårda ägor av vattusot*.

Under några år omkring 1705-1708 bodde torparen Sven Persson, född 1783 i Adelöv, med sin hustru Brita Håkansdotter, född i Gränna 1753, och deras två söner i Porsarp, eller på ägorna.

Jöns Andersson	1778 i Harstad, bonde, död 1807
Johan Larsson	1774-11-15 i Gränna, bonde på 3/16 mtl
Brita Persdotter	(1777-05-26) i Gränna
Barn: Peter Jönsson	1802-09-27 i Örberga, styvson, dräng i Porsarp.
Maja Stina	1805-06-03 i - ” - , till Gränna 1824,
Lars Magnus	1809-06-25, svårt att tala, till Sthlm 1830,
Johannes	1811-11-06, död samma dag
Andreas	1813-04-20, till Sthlm 1830, död ?
Hans Gustaf	1816-02-14, till Sthlm 1832
Johannes	1819-03-08, till Gränna 1835, till Sthlm
Kristina	1821-11-11, till Sthlm 1853

Jöns Andersson och Brita Persdotter kom till Porsarp från Örberga omkring år 1803. Johan dog av bröstfeber den 17 december 1807, endast 28 år gammal. Hans bakgrund är okänd. Brita gifte sig 1809 med Johan Larsson. Johan var sannolikt son till bonden Lars Petersson och Elin Persdotter i Uppgränna Toragård. Brita var född i Gränna socken, men jag är inte helt säker på hennes bakgrund där. Från första äktenskapet hade Brita två barn, Peter och Maja Stina.

Johan och Brita innehade 3/16 men brukade 3/8 under ca 15 år.

Mot slutet bodde de på ett undantag, i en backstuga, belägen enligt kontraktet i öster, mot Lakarps äng, norr om det s.k. Pukeberget. Brita Persdotter dog av slag den 4 maj 1822, endast 45 år gammal. Johan bodde ensam kvar i sin backstuga och dog där 1852.

Gården övertogs av Peter Jönsson, Britas son från sitt första äktenskap, och det var han som gav dem ett undantag. Själv flyttade Peter Jönsson till Narbäck redan 1819 och sålde sin gård i Porsarp. Senare var han bonde i Stavreberg. Möjligen bodde de i Porsarp någon tid omkring 1832.

Bouppteckningen efter Brita Persdotter upptog tillgångar för 492 riksdaler, inkl. 1/16 mantal Porsarp för 187 riksdaler. Skulderna uppgick till 344 riksdaler. Bland köre- och åkerredskap fanns en färdevagn, en hövagn med kärra och gödselbotten, en skjutskärra med fyra hjul, en ryss, två krokar, åkervält, träharv mm. Under kreatur upptogs två hästar, fyra kor, en kviga och ett par kalvar.

Av anteckningar i domboken från vintertinget 1828 var Johan Larsson då satt under förmyndare, vilken var Jonas Svensson i Långliden i Gränna socken. Anledningen till att han omyndigförklarats känner jag inte.

Av bouppteckningen efter Johan Larsson den 10 november 1852 framgår bl. a. att alla tre sönerna då bodde i Stockholm men att dottern Kristina bodde kvar i hemmet. Hon flyttade också till Stockholm senare, år 1853. Tillgångarna upptogs till 11 riksdaler och skulderna till 23 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Johan Andersson i Lakarp.

Vi kan här se att deras barn utflyttade till Stockholm, med början 1830. Denna utflyttning till Stockholm har möjligen gett upphov till flera flyttningar till Stockholm, senare. Endast hennes son i första äktenskapet, Peter Jönsson, tycks ha stannat kvar och det var han som övertog föräldragården i Porsarp. Vi kan då fråga oss huruvida möjligen Brita Persdotter hade någon släktrot i Porsarp.

Peter Jönsson, son till Jöns Andersson och Brita Persdotter, gifte sig 1825 med Stina Jönsdotter. De bodde några år i Rossholmen, sedan kanske några år i Porsarp igen och därefter i Stavreberg. Från domboken 1832 är antecknat att Peter Jönsson och hans hustru Stina Jönsdotter hade instämt Peter Jaensson i Porsarp och hans hustru med anledning av att dessa beskyllt Peter och Stina för att ha tillgripit en sedelbok med pengar som tillhörde snickaren Lantz. Peter Jaensson hade å sin sida lämnat in en motstämning med samma påstående. Parterna blev dock förlikta inför sittande rätt.

Anders Styf	1781 i Linderås, livgrenadjär
Katharina Hansdotter	1780 i Stora Åby
Barn: Maja Lisa	1806-12-30, t Gränna 1823
Inga Katharina	1807-10-29, död 1810
Anna Brita	1809-12-10, död 130201
Andreas	1811-09-26, till Holkaberg 1829,
Johannes	1818-01-14, till Narbäck 1836
Kristina	1816-02-04, till Bodebol 1831,
Greta Hansdotter	1785 i Stora Åby, svagsint, syster till Katharina

Anders var sannolikt son till Måns Andersson o Maja Andersdotter i Högemålen i Linderås. Katharina var dotter till Hans Johansson och Katharina Göransdotter i Höghult i Stora Åby. Efter faderns död bodde modern, Katharina Göransdotter i Stora Smedstorp. Anders var därmed svåger till den förre grenadjären, Sven Porslin. Anders hade kommit till Porsarps soldattorp redan 1798 men gifte sig med Katharina först år 1806. År 1836 flyttade familjen Styf från Porsarp till Smedstorp. Då kom en ny soldat till byn. Han hette Palm.

Greta Hansdotter var syster till Styfs hustru. Hon var *svagsint* och bodde hos sin syster och svåger i Porsarps soldattorp. Greta Hansdotter avled den 23 april 1836. Bouppteckningen efter henne upptar 1/24 mantal Stora Smedstorp för 63 riksdaler samt därutöver hennes gångkläder, en kjortel med tröja, ett förkläde, två särkar, två näsdukar, ett par strumpor och ett par skor. Hennes mor, Katharina Göransdotter hade särskilt förordnat om hur Greta skulle få sin vård. Under Stora Smedstorp finns åtskilligt ur domboken om detta.

Styf var flera gånger instämd till tinget av Jonas Samuelsson, först bonde i Stora Smedstorp, senare bonde i Gumby. Det rörde sig om ersättningskrav. Styf var ofta borta på olika tjänstgöringar. Han var på arbeten för Göta Kanal, han var i Stockholm osv. Se närmare om dessa tvister under Jonas Samuelsson i Stora Smedstorp.

Vid sommartinget 1828 hade Styf och hans hustru instämts till tinget

med anledning av ett auktionsinrop i Vallby. Det var Styfs hustru som inropat 30 kg korn. Styf var på regementsmöte på Malmen och kunde inte inställa sig. Målet blev därför uppskjutet, men Styf betalade skulden innan påföljande ting och målet blev nedlagt.

Laga skiftet i Porsarp genomfördes 1839-40. Ägare av Porsarp var då Peter Jaensson och Jaen Svensson.

Johan P Petersson	1813-05-12, bonde på 3/8 mantal i Porsarp
Maja Stina Nilsdotter	1811-02-10, d t bonden Nils Jonsson i Sunneryd
Barn: Anders	1826-09-21, t Gränna 43,
Anna	1829-02-09, g m Karl Johan Petersson i Råby
Maja Stina	1831-11-24, g m Anders P Andersson, Ödeshög
Johanna Sofia	1835-09-19, gift till Basliden i St Åby
Johan August	1837-03-21, Slaktare i Stockholm.
Maria Kristina	1840-07-25, g m Johan Johansson i Stavreberg
Karl Edvard	1842-02-13, till Amerika 1868
Per Emil	1844-02-10, död 1848
Emeli Mathilda	1846-04-15, död s å
Mathilda Vilhelmina	1847-03-10, g m Anders Aug. Danielsson,
Emma Aug.Josefina	1849-05-27, g m Gustaf Jakobsson i Kushult,

Johan var son till bonden Peter Jaensson och hans första hustru Ingrid Persdotter i Porsarp. Maja var dotter till bonden Nils Jonsson och hans hustru Stina Andersdotter i Sunneryd. Maja Stina var först gift med bonden Johannes Larsson i Narbäck, i hans andra gifte.

Johannes Larsson dog den 14 september 1838 och därefter gifte hon sig med Johan P Petersson som då kom från Holkaberg till Narbäck. Johan och Maja Kom till Porsarp från Sunneryd 1845 och uppgavs då äga 3/16 mantal i Porsarp. I Sunneryd hade de varit endast 1-2 år.

Johan var nämndeman. Han dog av maglidande 1873. Maja Stina dog 1896. Deras dotter Maja Stina och hennes man övertog gården och Maja Stina Nilsdotter bodde hos dem mot slutet.

De tre första barnen var från Johannes Larssons första äktenskap med Brita Larsdotter. De därpå följande två barnen var barn till Johannes Larsson och Maja Stina Nilsdotter. Barnen därefter är gemensamma för Johan och Maja Stina.

Bouppteckningen efter Johan Petersson uppvisade tillgångar för 10 131 riksdaler, därav 3/8 mantal Porsarp för 5500 riksdaler, skulderna till 3672 riksdaler. Behållningen 6439 riksdaler. Under ”Åkdon och åkerbruksredskap” upptogs *en vagn, en kärra, en färdevagn, 2½ skogsvagn, hökärra, gödselbotten, släde, två järnskodda kälkar, en obeslagen drög, en järnplog, fyra ärjekrokar, en järnharv och en åkervält.*

Jaen Svensson	1808-01-20 i Gränna, bonde på 3/8 mantal i Porsarp
Karin Andersdotter	1791-05-01, d t bonden Anders Håkansson i Öninge
Barn: Gustaf	1828-07-21, (hennes son)
August	1832-10-27,

Jaen var son till bonden Sven Petersson och Maja Karin Johansdotter i Norra Kärr. Han kom 1817 som fosterson till Jonas Andersson och Stina Andersdotter i Porsarp, se ovan. Jans far ägde 3/16 mtl i Porsarp. Jaen gifte sig med Karin Andersdotter från Öninge. Hon var dotter till bonden Anders Håkansson och Maria Persdotter i Öninge Brännegård.

Hon var änka efter bonden Anders Larsson i Visjö när Jaen och Karin gifte sig 1832 och de bodde sedan en tid kvar i Visjö. De bodde också en tid i Öninge, men kom till Porsarp 1839 och innehade 3/8. Han gjorde konkurs och därefter flyttade de till Narbäck 1845, sedan till Visjö 1846. Där hade de ett undantag. Karin Andersdotter ägde nämligen 47/207 mantal i Visjö. Karin Andersdotter avled i Visjö den 17 mars 1871 av bröstlidande, 79 år gammal. Jaen Svensson flyttade därefter till Stora Åby socken och jag vet inte mera om honom.

Jaen är omnämnd i domboken, bl. a. för fylleri 1833 och för slagsmål 1845. Anteckningarna från domboken redovisas här nedan.

Kronolänsmannen hade till vintertinget 1840 instämt bönderna Jaen Svensson i Porsarp och Lars Håkansson i Narbäck för att de den 12 oktober 1839 varit berusade och slagit rusthållaren Samuel Svensson i Hårstorp. Lars Håkansson hade inte inställt sig vid tinget och målet uppsköts till sommartinget. Målet upptogs då den 15 juni. Håkansson friades från fylleri och från att ha slagit Samuel Svensson i Hårstorp. Men han dömdes för svordomar och okväden till böter, eller fängelse fyra dagar på vatten och bröd.

Jaen Svensson friades från fylleri med dömdes för att ha utfarit mot Samuel Svensson med svordomar och okväden samt givit honom tre skuffningar. Vidare ett slag utan och tre slag med åkommor samt fyra sparkningar. För detta dömdes han till böter eller åtta dagars fängelse med vatten och bröd. Jaen Svensson dömdes dessutom för oskickligt uppförande inför rätten. Slutligen ålades Jaen Svensson och Lars Håkansson att till vittnena Gustaf Nilsson i Hårstorp, Jonas Hård i Sunneryd och Håkan Styv i Sunneryd betala 24 skilling vardera.

Vid vintertinget 1841 dömdes rusthållaren Jaen Svensson i Porsarp att böta för uteblivande, 32 skilling, enligt saköreslängden. För Svensson har skrivits Väversunda men detta har strukits och ändrats till Porsarp.

Någon gång under våren 1841 hade Jaen Svensson blivit misshandlad av bröderna Johan Petersson och Nils Petersson i Ödeshög. Händelsen hade inträffat i ett vagnslider i Ödeshög. Jaen Svensson hade fått flera sår i huvudet. Målet förekom flera gånger vid rätten. Domen föll på vintertinget 1842. Bröderna Johan och Nils Petersson dömdes då till böter, eller 11 resp. 10 dagars fängelse på vatten och bröd. De skulle vidare ersätta Svensson för läkelön, sveda, värk, tidspillan mm. De skulle också betala vittnesersättningar samt betala rättegångskostnaderna.

Jaen Svensson blev senare försatt i konkurs. Mellan makarna dömdes till boskillnad.

Jaen Svenson hade till höstetinget 1843 blivit instämd för skador som han orsakat genom odling, grävning och borttagande av vattenbord som hörde till Narbäck. Jaen Svenson befann sig då i konkurs och målet blev nedlagt.

Samuel J Eriksson Palm	1816-09-19 i Vireda, soldat
Maja Johansdotter Vetter	1815-12-03 i Gränna
Barn: Lovisa Sofia	1839-08-25, död i rödsoten 1857,
Anders Erik	1842-01-14, död 1857 i rödsoten
Johan August	1844-04-15, död i rödsoten 1857
Mathilda Josefina	1851-03-22, död i rödsoten 1857
Karl Gustaf	1857-01-10, död i rödsoten 1857
Otto Leonard	1847-08-30, död 1862 av lungsot
Frans Herman	1853-09-07, g m Alida fr. Börstabols ägor
Mathilda Josefina	1858-11-22, g m skom.Karl Svensson Tallberg

Samuel Palm var född 1816 i Vireda, son till soldaten Erik Al och Stina Jonsdotter i Lilla Björkenäs soldattorp. Samuels äldre bror, Jonas Adolf blev soldat för Munkeryd, med soldatnamnet Mård. Samuel Palm kom till Porsarp som soldat 1837. Han gifte sig samma år med Maja Johansdotter Vetter, som då var piga i Öjan. Hon var född 1815 i Gränna, dotter till soldaten Johan Vetter och hans hustru Maja Stina Petersdotter på Bjällebäcks ägor. Det kan nämnas att soldaten Johan Flink var en bror till henne. Här fanns omfattande soldattraditioner i släkten. Samuel Palm var kvar i tjänst till år 1872.

De fick åtta barn. Det äldsta, dottern Lovisa Sofia, flyttade till Frinnaryd och dog där i rödsoten 1857. De fem nästa barnen dog i unga år, fyra i rödsotsepidemin 1857 och ett i lungsot 1862. De två återstående var sonen Frans, som blev snickare och stannade i Porsarp samt dottern Mathilda Josefina som gifte sig med skomakaren Karl Svensson Tallberg. Soldatfamiljen Palm har således satt spår i vår bygd. Om Frans Palm och Mathilda Josefina, se vidare längre fram.

Samuel och hans hustru dog 1890 resp. 1887 på Porsarps ägor. Sonen Frans bodde med sin familj i hus på soldattorpets mark. Möjligen byggdes nya hus för soldaten, varvid Samuel Palm och sedan hans son med sin familj fick överta de äldre husen.

Bouppteckningen efter Maria Vetter 1887 visade på en behållning av 467 kronor. En hel del snickareverktyg ingick. Under byggnader upptogs en stugubyggnad, en liten ladugård, ett skjul och ett svinhus. Sonen Frans gjorde till begravningen en likkista för två kronor. Jonas Peter Håkansson i Börstabol gjorde bouppteckningen för tre kronor. .

Rödsoten härjade hårt i våra bygder 1857. I Stavabygden avled ett 50-tal människor på lika många dagar under hösten detta år. I Porsarp dog då sex personer, fem barn till livgrenadjären Palm samt vidare fattighjonet Lena Jonsdotter, hon som 1826 födde fyrlingar.

Nödåren 1867-68 innebar stor svält på många håll. 1867 var ett blött år och 1868 ett torrt år och vintrarna var mycket kalla. Människorna eldade hela nätterna i sina öppna spisar och låg i sängarna med kläderna på. Så har det berättats.

Gustaf Lidholm	1828-06-30 i Lidköping,
Maria Stina Petersdotter	1827-03-05,
Barn: Hulda Josefina	1858-03-06, gift i Boeryd 1900,
Johan Alfred	1860-12-29, skollärare, död 1906 av lungkatarr
Karl Oskar Edvard	1863-09-21, till Gränna 1880,
Sven Albin	1866-02-22, död samma år
Sven Anton Philip	1870-03-27, utflyttad före 1891,

Gustaf Lidholm, född i Lidköping 1828, kom till Porsarp 1852 och gifte sig med Maria Petersdotter samma år. Hon var dotter till bonden Peter Jaensson i hans äktenskap med Ingrid Persdotter. De övertog ett torp 1857 och avstyckade detta till en egen, om än liten gård, och bodde sedan där livet ut. De fick fem barn.

Om sonen Karl Oskar Edvard är noterat att han var vedgårdsarbetare i Hedvig Eleonora, Stockholm, år 1900. Det var möjligen hos någon farbroder, som tidigare flyttat till Stockholm.

Om Sven Anton Philip är noterat att han blev rättare i L.Garn, Össeby Garn i Uppland, enligt en notering från år 1900.

Döttrarna utflyttade till Gränna landsförsamling. Gustaf Lidholm dog 1905. Sonen Johan Alfred utbildade sig till skollärare men dog 1906 av lungkatarr i Porsarp. Maria Petersdotter dog 1908. Därefter har ingen bott på Lidholms lilla gård. Den brukades och ägdes en tid av Lidholms måg i Boeryd. Husen revs, okänt när. Platsen för Lidholms gård är högt belägen och har fin utsikt.

Karl Gustaf Petersson	1820-09-14, bonde
h 1)Anna Brita Johansdotter	1823-06-24 i Adelöv,död av magsår 1875
h 2) Kristina Charlotta Jonsdotter	1846-04-01, g 1877,fr Adelöv 1877
d Matilda	1871-05-19 i Adelöv, övertog gården
d Beda Olivia	1879-11-06, till Mark 1907
Fd Anna Charlotta Johansdotter	1859-10-02 i Järsnäs, fosterdotter,

Karl Gustaf var son till Peter Jaensson och Ingrid Persdotter i Porsarp. Karl Gustaf flyttade från hemmet i Porsarp 1842 och var dräng på olika platser, först i Holkaberg och sedan i Heda.

Han var också i Stockholm en tid. Han återkom till Porsarp 1855 och uppgavs då äga 3/36 mtl. Han gifte sig 1861 med Anna Brita Johansdotter. Hon var dotter till Johannes Jonsson och Maja Jansdotter i Bollkälle i Adelöv. Därmed var de kusiner om jag inte räknat fel.

Karl Gustaf ingick nytt äktenskap 1877 med Kristina Charlotta Jonsdotter, dotter till bonden Jonas Persson och Maja Stina Nilsdotter i Stora Smedstorp. Karl Gustaf dog av magsår 1882. Hustrun bodde kvar i Porsarp och dog på 1920-talet. Dottern Beda Olivia bodde kvar i Porsarp till 1907 och stod skriven för 5/182 mtl. Hon flyttade 1907 till Mark.

Andreas Petersson	1815-12-23, bonde,
H1) Stina Andersdotter	1831-04-24 i Gränna, död 1865 i barnsäng
H2) Maja Lotta Johannisdotter	1832-08-21 i Gränna, infl 1868
Barn: Karl Johan	1853-04-25, t Sthlm 1871, grosshandlare
Augusta Mathilda	1854-11-10, g m G A Jansson i Getingaryd
Alfred Fritz	1857-01-14, t Sthlm 1875, specerihandlare
Axelina Josefina	1859-06-28, t Amerika (Belgrade, Minneapolis)
Frans Herman	1861-10-24, t Sthlm, grosshandlare
Johan Aug Johansson	1857-11-21, (Maja Lottas barn)t Heda 1873
Hedda Sofia	1860-07-08, (Maja Lottas barn), till Adelöv 1886
Sven Otto	1869-02-18, död 1885
Hilma Teresia S	1873-02-09, g m Anders Edv. Johansson fr Rinna

Andreas var son till Peter Jaensson i Porsarp och hans hustru Ingrid Persdotter. Han tjänade som dräng på olika håll och återkom till Porsarp 1851 och gifte sig 1852 med Stina. Han stod då som innehavare av 3/8 mantal, vilket senare ändrades till 20/91. Stina var dotter till Anders Jonasson och Kerstin Larsdotter i Ingefrearp. Stina avled 10 december 1865 i barnsäng och han gifte sig 1868 med Maja Lotta Johannisdotter från Högemålen i Gränna, dotter till bonden Johannes Andersson och Anna Brita Johannesdotter.

I första äktenskapet föddes sju barn och i andra äktenskapet två barn. Andreas dog 15 maj 1900 av ålderdom och Maja Lotta dog den 29 februari 1916 av kallbrand i ena benet.

Bouppteckningen efter Stina Andersdotter visade att de hade fem omyndiga barn. Under rubriken Kreatur upptogs ett par oxar 11½ kvarter, sju kor, två kalvar, två får, ett lamm, två baggar en sugga med grisar, en galt, fyra hästar, summa 1046 riksdaler. Den avlidnas gångkläder upptogs till 90 riksdaler, Fastigheten 20/91 mtl Porsarp 4000 riksdaler, summa tillgångar 6208 riksdaler. Skulder 3698 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Johan Andersson i Lakarp, Johan Alexandersson i Munkeryd och Johan Johansson i Holkaberg.

Under åren 1874-1878 bodde Gustaf Jakobsson med hustru och en dotter i Porsarp. Han var född i Adelöv 1838 och han skrevs här som arrendator av 3/8 mantal. Hustrun, Emma Johansdotter var född 1849 och dotter till bonden Johan Petersson i Porsarp. De flyttade 1878 till Stora Åby socken.

Johan A Johansson Skog	1848-04-25 i Yllestad, livgrenadjär
h1) Emilia Math.Johansdotter	1842-01-13,
h2) Ida Matilda Gustafsdotter	1862-10-05 i Gränna,
d Edla Batseba	1874-05-30, till Sthlm 1879
d Amanda Olivia	1875-08-09, till Västervik 1879
d Hulda Charlotta	1877-11-15, död 1885

Johan kom från Skärstad till Porsarps soldattorp 1872. Hans bakgrund är okänd. Han gifte sig 1873 med Emilia, dotter till bonden Johannes Johansson och Inga Stina Håkansdotter från Sunneryd. Hon hade efter faderns död bott med modern och syskonen i en backstuga på Hårstorps

ägor.

Makarna Skog fick tre barn. Ett dog i unga år. De övriga två lämnade bygden. Hustrun dog den 20 april 1878. Johan Skog gifte sig igen 1885, då med Ida Matilda Gustafsdotter från Uppgränna, dotter till Gustaf Johannesson och Kristina Persdotter. Makarna Skog flyttade 1891 till Hakarp.

Bouppteckningen efter Emilia Mathilda Johansdotter upptog tillgångar för 482 kronor. Behållningen efter avdrag för skulder uppgick till 236 kronor. Det framgår att de på torpet hade en ko samt höns. Bouppteckningen upptar också en stugubyggnad på Hårstorps ägor för 50 kronor.

Gustaf A Svensson	1844-08-18 i Adelöv, torpare
Hilda Math.Johansdotter	1851-11-02,
Barn: Jenny Olivia	1871-12-11,
Karl Reinhold	1873-10-04,
Gustaf Georg	1876-06-20,
Oskar Richard	1878-05-07,
Ernst Agaton	1880-12-11,
David Vilhelm	1883-01-19, död 1885
Anna Viktoria	1884-12-14,
Eda Mathilda	1887-05-25,
Johanna Ottilia	1889-09-20,

Gustaf kom 1862 till bygden som dräng, i Lilla Krokek, Lakarp, Sunneryd och Staffanstorp. Han och Hilda gifte sig 1872. Gustaf och Hilda bodde först i Lakarp, möjligen på torpet Maden där. De kom sedan till Porsarps ägor 1876. Han arrenderade här soldattorpet under åren 1878 - 1891. De flyttade därefter till Kråkeryd. De står där som brukare av 3/16 mantal ännu år 1900 men år 1910 stod de angivna som hemmansägare i Kråkeryd.

Om Hilda kan sägas att hon var oäkta dotter till pigan Johanna Johansdotter från Kushults ägor. Hennes morfar och mormor var Johannes Jonsson och Maja Johansdotter som under åren 1833 - 1839 arrenderade Jaen Svenssons gård i Porsarp. Hilda hade också släktingar i Porsarp.

Vid sekelskiftet, år 1900, bodde 18 personer i byn.

Anders August Danielsson	1835-01-28 i Vireda, bonde på östra gården
Matilda V Johansdotter	1847-08-10,
Barn: Emil Teodor	1873-05-12 i Vireda, till Adelöv 1912
Jenny Vilhelmina	1876-02-06 i -"- g m Karl Strand i Boeryd 1909
Hulda Olivia	1878-09-12, g m skrädd. Henning Sigfrid Blom
Anna Matilda	1881-06-13, till N Amerika 1909
Amanda A J	1884-03-10, ogift, bodde kvar i föräldrahemmet
Oskar A R	1888-04-20, flyttade på 1920-talet till Vetlanda

Anders och Matilda gifte sig 1871. Anders var son till Daniel Andersson och hans hustru Lena från Släthult i Vireda. Matilda var dotter till Johan P Petersson och Maja Stina Nilsdotter i Porsarp. De innehade och brukade

först Släthults Södergård i Vireda.

De kom till Porsarp 1878 och innehade här 5/16 mantal. Detta var den östra gården i Porsarp. Matilda dog 1931 och Anders dog 1932. Deras gård övertogs 1936 av dotterdottern Anna Strand och hennes man, Eskil Andersson.

Om dottern Anna Mathilda är antecknat att hon 1909 emigrerade till Amerika. I Östgöta-Bladet för år 1936 fanns en liten notis om henne enligt följande: *I sitt hem i Rochelli, Newyork, avled den 11 maj fru Anna Andersson, bördig från Porsarp, Ödeshög. Hon var född i Porsarp 1881 och utvandrade till Amerika 1909. Närmast sörjes den avlidna av make och barn samt av syskon i Sverige.*

Rune Andersson i Narbäck har berättat att Tilda i Porsarp bröt lårbenet, kanske var det 1928. Ingen telefon fanns, inga ambulanser heller. Budet gick till Runes far Viktor som hade bra hästar. Han spände hästarna för en flakvagn och Tilda med säng och allt sattes på vagnen. Sedan körde Viktor hela vägen till Ödeshög med Tilda liggande i sin säng. En vagn med järnhjul och på steniga vägar. Hur mådde Tilda då? I Ödeshög bars sängen med Tilda över till en godsfinka och transporterades sedan på järnvägen till lasarettet i Vadstena. Tilda överlevde.

Som nämndes ovan övertogs Östergården av dotterdottern Anna Strand och hennes man Eskil Andersson. Eskil var en tekniskt mångkunnig man som hjälpte många i bygden med ett och annat. Vagnar med gummihjul i stället för hjärnjul blev modernt på 1940-talet. Sådant fixade Eskil. Efter dem har gården övertagits av en dotter.

Enligt boken Gods och gårdar från omkring 1840 omfattade gården 29 hektar, därav 7 hektar åker. På gården fanns två hästar och tolv nötkreatur. Bostadshus och ladugård var båda från 1854.

Frans Herman Palm	1853-09-04, snickare
Alida M.Andersdotter	1856-11-23, från Börstabol
Barn: Edla Josefina	1880-11-22, g m målaren Karl August Gustafsson
Anna Serena	1883-05-13, gift med Oskar Samuelsson,Holkaberg
David Konrad	1887-06-20, till Gränna ö1905
Algot Valfrid	1893-12-02, bonde i Kushult
Gerda Linnea	1897-04-13, ogift, hushållerska i Kushult
Alma Olivia	1898-08-06, gift och utflyttad till Gränna.

Frans var son till livgrenadjären Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter och hade sålunda vuxit upp i Porsarps soldattorp. Han gifte sig 1879 med Alida, dotter till torparen Anders Johansson och Maja Stina Nilsdotter på Börstabols ägor.

Frans Palm var snickare och han hade sin snickeriverkstad i ett särskilt hus på en kulle invid torpstugan. Han var en god yrkesman. Många har lovordat hans redskap. *Ingen kunde göra så fina räfsor som han.* Så har det sagts. Men han tillverkade inte bara redskap. Han tillverkade också möbler, såsom byråar och pigtittare. Han var en duktig möbelsnickare.

Alida dog 1926. Frans dog 1935. Dottern Gerda disponerade möjligen torpstugan en tid. Enligt kyrkoböckerna bodde hon kvar där till 1943 men har troligen flyttat därifrån dessförinnan.

Karl Svensson Tallberg	1852-10-07 i Gränna, skomakare
Matilda Josefina Palm	1858-11-22, d t Sam. Palm ovan
Helga Serena	1879-06-05, g m Frans Jakobsson i St Krokek,
David Reinhold	1881-04-25,

Karl var son till Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet på Jordstorps ägor i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till soldaten Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter i Porsarps soldattorp. Karl och Matilda gifte sig 1879 och bodde därefter en tid i Porsarp.

De flyttade till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och några år senare till Stavreberg. Denna familj har bott i många torpstugor i bygden.

Gustaf L Lundkvist	1868-07-25 i Gränna, livgrenadjär
Anna Ch.Johansdotter	1868-01-31 i Gränna
Anna Emilia	1897-07-07, död s å
Nanny Ester Josefina	1899-08-28

Lundqvist var den siste soldaten i Porsarps soldattorp. Indelningsverket hade upphört. Nu gällde allmän värnplikt, men de gamla soldaterna fick gå kvar en tid och fick bo på sina soldattorp. Lundkvist kom till Porsarp från Säby 1892. Han var son till soldaten Johan Lund och hans hustru Maja Andersdotter i Hultsjö soldattorp i Gränna socken.

Han gifte sig 1896 med Anna. Hon var dotter till arbetskarlen Johannes Johannesson och hans hustru Inga Maja Bard, Uppgränna Södergård. Familjen flyttade till Adelöv 1907. Soldattorpets jord blev därefter uppdelat mellan de olika jordägarna i byn.

Otto Ferdinand Karlsson	1862-02-18, arrendator,
Johanna S Nilsdotter	1861-06-04 i Visingsö
Fritz Teodor	1887-04-14,
Oskar Valfrid	1890-05-06,
Ernst Robert	1894-09-06

Otto var son till Karl Johan Forsander och Anna Sofia Persdotter på Staffanstorps ägor. Johanna var från Visingsö och dotter till arrendatorn Nils Johannesson och Lotta Jonsdotter på Näs. Otto och Johanna bodde i Lakarp under åren 1887- 1891 varefter de flyttade till Porsarp och arrenderade troligen soldattorpet.

Enligt uppgift bodde de alldeles utmed gränsen till Småland, vid Kärr, med ladugården i Gränna socken, enligt vad barnbarnen berättat. Familjen flyttade till Visingsö någon gång vid sekelskiftet, där barnbarn ännu finns

kvar.

Anders Edvard Andersson	1869-10-03 i Rinna, bonde på ”Ragnars gård”,
H Teresia Andersdotter	1873-02-09,
Barn: Anna Brita M	1902-05-28,
Karin Astrid L	1908-08-21,
Elsa M T	1904-06-10,
Elisabet	1911-10-21

Teresia var dotter till Andreas Petersson och Maja Lotta Johannesdotter i Porsarp. Hon gifte sig 1898 med Edvard (Eve) från Rinna. Det bör tilläggas att en äldre syster till honom, Mathilda, var gift med skolläraren Karl Oskar Nilsson i Munkeryd. Vi kan anta att det var därigenom som han lärde känna Teresia från Porsarp.

De brukade först hans föräldragård i Rinna. Därifrån kom de till Porsarp 1901 när hennes far, Andreas Petersson hade dött.

På 1930-talet överlät de gården på dottern Astrid och hennes man Ragnar Abrahamsson, född i Gränna 1913.

Enligt uppgift i boken Gods och gårdar bestod denna gård av 18 hektar, därav fem hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara byggd 1910 och ekonomibyggnaderna från 1905. På gården fanns två hästar och sex nötkreatur.

20/91, Karl J Andersson	1869-07-20 i Gränna, snickare, g 1899
Mathilda Karlsdotter	1871-05-19 i Adelöv,
Ester M O	1900-10-29, gift med E G Pettersson i Undenäs
Anna Viktoria	1902-11-09,

Mathilda Karlsdotter var dotter till Karl Gustaf Petersson och Anna Brita Johansdotter i Porsarp, men hon föddes i Adelöv. Hennes morföräldrar var således Peter Jaensson och Ingrid Persdotter i Porsarp.

Hon gifte sig 1899 med snickaren Karl Andersson. Hans bakgrund har jag inte kunnat utreda. De arrenderade först en gård i Mörstorp och sedan övertog de föräldragården i Porsarp, den södra gården, som under 1900-talet senare del kallats Landins.

Hos dem bodde också hennes mor, Kristina Jonsdotter, på ett undantag. Hon dog på 1920-talet. Karl Andersson dog 1938. Matilda Karlsdotter avled senare, okänt årtal. Dottern Anna gifte sig 1940 med Sven Landin, född i Skärstad 1901. Deras son övertog senare gården.

Mangårdsbyggnaden på denna gård uppgavs vara från omkring 1860 och ekonomibyggnaderna från 1921. På gården fanns tre nötkreatur. Så uppgav

boken Gods och gårdar på 1940-talet.

Vid sekelskiftet år 2000 finns inte något aktivt jordbruk kvar på någon av gårdarna i Porsarp. Alla bostadshus, ladugårdar och övriga uthus står kvar, men utan djur. Jorden är i viss mån utarrenderad. På betesmarken betar sommaren år 2000 några hästar av ardennerras. I byn bor två personer bofasta.

Detta är min berättelse om Porsarp. Det har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i juli 2009

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Staffanstorp

Om en by i Holaveden.

I Staffanstorp finns bara en gård. Här bor två familjer. Här finns kor och här finns mjölkproduktion. Ett levande lantbruk. Staffanstorp är för övrigt den enda gården i Stavabygden med mjölkproduktion.

Allmänt om Staffanstorp

Staffanstorp omfattar 1/4 mantal och har en areal av 70 hektar. Namnet Staffanstorp talar för att bosättningen där tillkommit under kristen tid. Staffan är en nordisk ombildning av namnet Stefanus. I äldre tider skrevs namnet Stastorp, ibland Stafstorp. Det kan därför finnas en osäkerhet om hur den nu gällande namnformen tillkommit. Kanske är det Stavsjön (Gyllingesjön) som bildat namnet Stavstorp?

Att säga när bosättningen tillkom är svårt. Vi kan bara gissa och då kanske vi kan gissa någon gång under senare delen av medeltiden.

Staffanstorp blev skatteköpt den 29/11 1753.

År 1571 fanns i Staffanstorp en bonde som hette Joen. Han redovisade att han ägde ½ lispund koppar, han hade två ungnöt, tre får, en get och en häst.

År 1620 hette bonden också Joen och han hade två hästar, tre kor, två stutar, sex får, två svin och åker till en och en kvarts tunna utsäde, alltså drygt ett tunnland öppen, odlad jord.

Gränsby

Staffanstorp är en gränsby till Småland. I söder gränsar Staffanstorp till Rödjarp i Adelövs socken, i väster till Ingefrearp i Gränna socken, i nordost mot Gyllinge och i öster mot Södra Bråten. Kontakter har ofta gått över länsgränsen. Detta kan vi se i uppgifter om giftermål, barndop osv.

Storleken, 1/4 mantal, är Staffanstorp inte ensamt om. Samma storlek eller värdesättning har Södra Bråten och Svinåsen. Det kan möjligen vara så att dessa mindre byar eller gårdar tillkommit något senare än de större byarna i bygden.

Skiften och kartläggningar

Staffanstorp är en oskiftad gård. By är egentligen en beteckning för en samling av gårdar och därför har Staffanstorp och Lakarp egentligen aldrig blivit byar utan förblivit ensamgårdar. Alla byarna i bygden har förmodligen börjat som ensamgårdar. Av de 19 byarna som jag räknar till i Stavabygden har bara Lakarp och Staffanstorp förblivit ensamgårdar. Näteryd utgör ett litet annat undantag. Men både Lakarp och Staffanstorp har under perioder haft flera ägare som sambrukat gården och vi kan anta att det varit endast tillfälligheter att inte detta utvecklats vidare.

En kartläggning har det dock skett även av Staffanstorp. Detta var 1893 och den företogs med anledning av en uppgörelse om ett ägoutbyte mellan Rödjarp och Staffanstorp. Om inte denna uppgörelse tillkommit hade Staffanstorp varit den enda by i Stavabygden som inte kartlagts.

Någon karta från 1639 års geometriska jordebok för Staffanstorp har jag inte kunnat anträffa. Lantmäteriet har ingen sådan.

Torp och torpare på Staffanstorps ägor

Torp har funnits på Staffanstorps ägor allt sedan slutet av 1600-talet. Detta framgår av noteringar i kyrkoböckerna. Av kartmaterialet från 1800-talets senare del kan vi se två torp. Båda är belägna längst bort i öster. Ett är beläget i nordöstra hörnet där Gyllinges och Södra Bråtens ägor möter. Det andra är beläget ett par hundra meter söder därom. Det södra av dem är också känt under *Sanderatorpet* på grund av att familjen Forsander bodde där under 1800-talets senare del. Det norra torpet har inget namn, troligen på grund av att ingen bott där sedan omkring 1880, medan det södra torpet var i bruk betydligt längre.

Vid båda torpen hade 1870 åtskilligt odlingsarbete nedlagts. Åkrar fanns på båda platserna och odlingarna är egentligen sammanhängande. Troligen har det ursprungligen varit endast ett torp på platsen och en gissning blir då att det var det norra torpet som var det första. Det södra har i så fall tillkommit någon gång vid mitten av 1800-talet. Dessförinnan nämns endast en familj i taget på ägorna.

Idag växer det skog på platsen där torpen en gång stod, men där finns tydliga spår efter hårt odlingsarbete. Jag antar att detta torp fanns redan vid sekelskiftet år 1700. Åtskilliga torparfamiljer har slitit hårt här under årens lopp. Inne på Södra Bråtens och Gyllinges marker låg också torp mycket nära och därigenom låg en hel liten by av torp för sig själv där djupt inne i skogen. En av de släkter som bott där är släkten Forsander.

Släktgård

Staffanstorp är nu ingen anrik gammal släktgård. Den ursprungliga släkten var länge kvar, ända fram till omkring år 1900. Nu är en ny ägarkedja installerad i Staffanstorp sedan 1940-talet.

Vägar och stigar

Vägen från Stava förbi Staffanstorp och vidare mot Rödjarp fanns utritad redan i slutet av 1700-talet, att döma av Gyllinges storskifteskarta från 1796. Möjligen blev den vagnväg under 1700-talet, dvs sommartid med torra marker. Ordnat underhåll med fördelning av underhållet på berörda markägare allt efter gårdsstorlek blev det vid en lantmäteriförrättning år 1891.

Vi kan anta att vägen använts som ridväg och gångväg med kanske ungefär samma sträckning under åtskilliga århundraden. Det var mest på det sättet, gående till fots eller ridande som människorna i gamla tider förflyttade sig. Förr gick vägen närmare förbi mangårdsbyggnaden i Staffanstorp. Någon mindre rätning har också skett men i stort sett har vägen ändå samma sträckning.

Den skogsväg som idag går österut mot Södra Bråten var i gamla tider en gångstig. Den har säkerligen gamla anor. Vi kan också anta att en stig gick till Ingefrearp på andra sidan länsgränsen.

Ur domböckerna

Tillgängliga uppgifter ur domböckerna har jag så långt jag kunnat lagt i anslutning till berättelsen om respektive personer längre fram i denna berättelse. Samma gäller för uppgifter ur bouppteckningsar.

Emigrationen till Amerika

Från Staffanstorp emigrerade enligt mina anteckningar ett 10-tal personer till Amerika.

Intressanta människoöden i Staffanstorp

Bland de människor som funnits i Staffanstorp har jag valt att nämna Karl Johan Forsander. Han var född 1829, son till torparen Johan Forsander och Maja Stina Andersdotter på Gåsabols ägor. Karl Johan kom med sin familj till Staffanstorps ägor omkring 1860. Han var först gift med Kristina Persdotter från torpet Hybbeln på Gyllinge ägor, bara ett stenkast från Forsanders torp. Efter hennes död gifte Karl Johan sig med hennes 11 år yngre syster Karolina. Med dessa båda systrar fick han tillsammans nio barn. Läs mera om dessa människor längre fram i denna berättelse.

Människorna i Staffanstorp

Jag börjar med en tabell över 1600-talet och förekomsten av namnuppgifter på människorna i Staffanstorp.

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har på sistone fått fram en del uppgifter ur 1600-talets domböcker och de lämnar en del intressanta uppgifter

År	Namn mm	Källa
1571	Joen hade 0,5 lispund koppar, två ungnöt, 3 får och en häst	Älvsb
1613	Joen	”
1620	Joen (2 hästar, 3 kor, 2 stutar, 6 får, 2 svin, 1 ¼ tunna utsäde).	BU
1627	Jon	M
1631	Lasse(1 häst, 2 kor, 2 kvigor, 8 får,½ tunna utsäde,)	BU
1637	Lasse	Mil
1638	Lasse, ”gammal”	Mil
1640	Lasse, ¼ frälse,	J
1640	Lasse, räntan 3-6-16,	J
1643	Lasse med hustru, änkan med dotter	M
1645	Lasse med hustru, dräng och piga	M
1645	Lasse med hustru samt en inhyst man med hustru	M
1646	Lasse med hustru samt inhyst man med hustru	M
1647	Lasse med hustru samt Nils med hustru	M
1648	Hemming Nilsson, h Kerstin Gustafsdotter	M
1649	Hemming o Nils i Staffanstorp vid tinget för slagsmål, se domboken	

1651 Hemming, två mantalsskrivna personer M
1652 Hemming J
1655 emming med hustru Kerstin JW
1658 Hemming med hustru Kerstin J
1659 Hemming i Staffanstorp i arvstvist, se domboken
1661 föddes Jakob, Hemmings son i Staffanstorp
1663 Hemming bötar för någon försummelse (sockenstämmoprotokoll)
1666 Hemming i Staffanstorp "från Adelöv" -"-
1670 Jöns i Staffanstorp o tjuven Mårten Larsson i Björstorp, se domboken
1675 Lars, räntan 3-6-26 J
1676 Jöns i Staffanstorp är edgångsman för Nils Larsson,se domboken
1681 Jöns med hustru M
1682 Jöns med hustru M
1684 "Jöns på livstid", Agneta Ribbings J
1685 Jöns, räntan 3-12-16, J
1687 Jöns med hustru M
1688 Jöns med hustru M
1689 Jöns med hustru, dottern Ingiärd M
1690 Jöns med hustru, p Ingrid M
1691 Lars med hustru M
1692 Jöns Jonsson är edgångsman för Nils i Holkaberg, se domboken
1692 Jöns Jonsson i Staffanstorp, anmälan rörande trolldom, se domboken
1692 Jöns och hustrun, inhyses i Staffanstorp, se domboken
1692 Lars Knutsson i Staffanstorp, fiske i Gyllingesjön, se domboken
1693 Torparhustrun Anna Rasmusdotter, vittne vid tinget, se domboken
1693 Lars och hustrun M
1697 Lars Knutsson i Staffanstorp vid tinget, se domboken
1699 Lars Knutsson åberopad vid tinget, boskapssjuka i Öjan, se domboken

Förklaringar:

Älvsb = Älvsborgs lösen	BU = boskaps och utsädeslängd
Mil = militär källa	J = jordebok
JW = jordebok Wisingsborg	M = mantalslängd

Älvsborgs lösen från 1571 får lämna vår äldsta uppgift om Staffanstorp. Bonden då hette Jon eller Joen. Kanske var det samma Jon som var kvar ännu 1627, 56 år senare. Kanske svårt att tänka sig. Efter honom kom en bonde som hette Lasse och han var kvar ännu 1647 och detta år fanns utöver Lasse med hustru fanns här också Nils med hustru, således två familjer, fyra mantalsskrivna personer. Vi kan anta att här också fanns barn.

Hemming Nilsson	- - - -,
H Kerstin Gustafsdotter	- - - -,
Barn: Jakob	1661-05-22,
Lars	(1660), bonde i Stora Smedstorp, död 1760,

Vi har åtskilliga noteringar om Hemming Nilsson, hämtade från kyrkoböcker, domböcker och sockenstämmoprotokoll. Henning kom till Staffanstorp 1647 eller 1648. Han tycks ha varit kvar ännu 1666 men

uppges då vara från Adelöv. Kanske var han då i flyttbestyr. Till Staffanstorp kom en ny bonde, nämligen Jöns.

Hemming var son till Nils Bränd. Detta framgår av en domboksnotis från tinget i Gränna den 17 september 1659. Där gjorde Hemming i Staffanstorp samt Jöns Bränd i Råby och Lars i Bohult gemensam sak mot Olof Svensson i Ödeshög om en häst som Olofs hustru, deras styvmor, avlidna hustru Brita, för deras räkning sålt till Gunnar i Tävelsås(?) för 12 daler. Detta var deras arv efter deras avlidne fader, Nils Bränd. Målet uppsköts till nästa ting. Därefter såg jag inte till detta mål mera. Förmodligen blev de förlikta.

Vi skall titta lite på domboksnoteringarna.

År 1649 blev Henning i Staffanstorp stämd till att nästa ting svara Nils i Staffanstorp för slagsmål. Om detta slagsmål vet vi ingenting, bara att det tycks ha förekommit ett sådant mellan dessa båda, Hemming och Nils som då bodde i Staffanstorp. Vem Nils var vet vi inte. Han bodde tydligen i Staffanstorp bara några år. Var det kanske Hemmings far, Nils Bränd?

Hemming fick enligt en notering i sockenstämmoprotokollet från 1663 böta för någon försummelse.

Jag har mera ur domböckerna om Henning Nilsson, om det nu är samma Henning Nilsson. Vid tinget i Gränna den 10 juni 1667 förekom följande:

Soldaten Jöns Gudmundsson från torpet Muggebo under Kärra i Adelövs socken, frågade inför rätta på vad sätt hans hustru, Karin Pedersdotter, hade dött. Hon blev funnen utanför Mellby på isvägen som gick åt Wisingsborgs slott torsdagen den 6 mars 1667. Hon hade i ett yrväder den 5 mars ämnat gå till välborne Sven Bock i Västergötland. Jöns Gudmundsson menade att en *innasman* uti Foglekärr, Henning Nilsson, vållat Karins död, vilket Henning nu inför rätten nekade till.

Jöns Gudmundsson framförde följande omständigheter, för vilka han håller Henning misstänkt för att ha vållat Karins död. Hennings svåger, Knut i Kärra i Adelöv, hade 14 dagar tidigare varit hos Sven Bock. Av honom hade han begärt på sin svåger Hennings vägnar torpet Muggebo på Kärra ägor.

Han hade samtidigt begärt att soldaten Jöns Gudmundsson måtte drivas därifrån och Henning få tillträda torpet. Knut tillstod att det gått till så, och att välborne Sven Bock befallde honom att ställa Henning till sig. När den avlidna hustrun Karin, som tidigare tjänt hos Sven Bock som väverska, fick veta att hon med sin man skulle drivas från torpet, begav hon sig på väg till Sven Bock för att försöka förekomma detta. Hon gick därvid ut på isen vid Mellby.

Henning tillstår och bekänner att han kom ifatt henne på Uppgränna Raster, och gått om henne men icke talat med henne. Hon gick neder åt sjön vid Vreta och han gick vägen fram åt Grenna stad och gick ut på sjön vid Tegelladan. Han säger sig intet veta vart hustru Karin skulle taga vägen.

Han bekänner sig efter Knuts befordran i Kärra, att han då gått till Sven Bock i Grundärad att städja torpet. Det var det torpet som soldaten Jöns Gudmundsson hade i Kärra-Gärdet. Henning påstod sig inte veta när han gick från Foglekärr att hustru Karin var på vägen ner åt Gundärad.

Däremot berättar Håkan Persson i Folkarp att den 5 mars bittida om morgonen gick hustru Karin förbi Folkarp. Hon sa att hon skulle gå till Gränna att köpa salt.

En stund därefter kom Henning Nilsson till Folkarp. Han sa att han skulle gå till Gundärad och begära Muggebo. Håkan i Folkarp nämnde då för honom att hustru Karin i Muggeboda en stund tidigare gått förbi. Han gissade att hon skulle gå till Gundärad och begära att få behålla Muggeboda.

Postmästaren Nils Andersson uppger att hans son, Per Nilsson, 15 år, som förde posten, kom i följe med Henning i Långebråten ovanför Uppgränna. Henning hade i handen en stor käpp, och då Henning och pojken mötte Månses hustru i Krokek, hustru Anna, hade Henning frågat henne om hon hade mött något kvinnfolk.

Hustru Anna svarade att hon strax där nedan för mött en hustru, och då *började genast Henning att löpa fort efter*, vilket pojken nu inför rätten berättar. Henning Nilsson nekar till att ha frågat någon efter något qvinfolk.

Capellanen i Grenna, Johannes Pedri Ederus och rådmannen Peder Broddesson i Grenna stad har besiktigat den avlidna hustru Karins lik. De sina eder med händer på bok, och hördes därefter var för sig.

Jöns berättade att han synade avlidna hustru Karins lik sedan det upptinat. Han och flera syningsmän fann *på hennes vänstra lår ett stort blodvite, vänstra armen avbruten uppe vid axeln, den högra armen avslagen neder mot handen, och halsen så vark(?) att huvudet kunde omvridas*.

Peder Broddesson berättade att avlidna hustru Karins lik *hade en stor blånad på vänstra låret, vänstra armen avbruten i leden upp vid axeln, och högra armen skadad vid handen, och halsen så vriden att huvudet kunde vändas på en sida*.

Bägge vittnade på sina avlagda eder, sig intet annat kunna tro än att dessa åkommor skett genom *någons handaverkan*.

Henning Nilsson bedyrade sin oskuld. Han berättade att han samma dag som hustru Karin blev död, gått över sjön till Visingsö. Där hade han talat med Tyres i Kumlaby. Därefter hade han samma dag gått över västra sjön upp till Gundärad. Där hade han fått välborne Sven Bocks tillstånd att tillträda Muggeboda.

Tyres i Kumlaby, som skall kunna berätta vilken dag Henning kom till Visingsö, var inte närvarande vid tinget.

En nämndeman från Visingsö, Bengt i Tynnerstad, vittnade edeligen att *den 5 mars klockan 8 om morgonen, mötte denne Henning Nilsson, nära vid östra fjärdingen, näst intill tegelladan, och han hade i handen en stor käpp, men Bengt som körde åt östra landet blev inte varse något qvinfolk.*

Sven Jonsson uppgav att när hustru Karin blivit funnen död, hade denne Henning gått undan åt Östergötland. Henning säger sig allenast varit i Östergötland för att köra säd och varit borta fyra dagar, nekandes alldeles till dråpet.

Nämndens mening att uppsätta denna mörka sak till nästa ting. Emellertid fästar Henning för sig nöjaktig borgen att då inställa sig för rätta.

Målet uppkom vid höstinget samma år den 26 september. Henning nekade även då. Målet uppsköts ännu en gång för att dels ut röna huruvida Henning hos Sven Bock nämnt något om huruvida han talat med Karin Pedersdotter under vandringen på isen. Dessutom skulle ytterligare ett vittne höras.

Mera har jag inte funnit i domböckerna om denna sak. Däremot har jag funnit Henning Nilsson i en annan domboksnotis från 1676. Han uppgavs även då vara en inhysesman i Foglakärr. Han skulle då svara Lars Pedersson i Ölmstad efter att 1672 ha gått i löfte för legokarlen Mats Knutsson, då Lars lejt ut honom till knekt.

Namnet Bränd är ovanligt. En sökning på internet visar att en finländsk släkt kommit till Sverige under 1500-talet och att en murmästare, Måns Bränd, skulle varit verksam vid slottet i Vadstena. I boupptecknings i Skärkinds härad lär namnet Bränd förekomma. Dessutom förekommer namnet i kyrkoböcker i Gränna från 16- och 1700-talen. År 1667 fanns enligt domboken för Vista härad namnet Nils Bränd i Reaby i Gränna socken.

År 1693 börjar kyrkoböckerna komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805. Från 1693 och framåt bodde följande människor i Staffanstorp.

Jöns Jonsson	(1632), bonde, sedan torpare, död 1710.
Anna Rasmusdotter	(1639)1, död 1711 i pesten.
Barn: Ingiäl	(1669), gift med Lars Knutsson, bonde i Staffanstorp
Ingrid (Ingeborg)	- - - -, gift med Daniel Svensson, torpare på ägorna

Jöns och Anna var bönder i Staffanstorp, förmodligen från 1666 fram till 1692 då de överlät gården på dottern Ingrid och hennes man Lars Knutsson. Jöns och Anna bodde sedan på ägorna, troligen på det torp som legat längst mot nordost invid gränsen mot Gyllinge och Södra Bråten. De hade av allt att döma två döttrar, en som hette Ingrid eller Ingeborg och en som hette Ingiäl. Ingiäl blev gift med Lars Knutsson, se nedan. Ingrid (Ingeborg) blev gift med torparen Daniel Svensson från Adelöv, se nedan.

Jöns dog 1710 och Anna dog 1711 i pesten. Av Annas dödsnotis i kyrkoboken framgår att hon och Jöns varit gifta i 50 år (1660-1710). De hade haft åtta barn. Hon var sjuklig och dog av *den nu gångbara pestilentian,* 72 år gammal. Hon dog således i pesten.

Vid vintertinget i Gränna den 11 mars 1670 klagade Jöns i Staffanstorp till tjuven Mårten Larsson i Björstorp för att denne förra hösten stulit en bagge från Jöns. Baggen värderades till en daler silvermynt. Mårten erkände stölden och dömdes till tre daler silvermynt.

År 1676 hade Nils Larsson och Lars Svensson i Vändelstorp anklagats för att de försnillat något *av hans höggrevliga Nådes* hö i Vendelstorp. De friade sig med sex edsvurna män. Dessa var Måns i Rödjarp, Måns i (Stenkilstorp), Jöns i Staffanstorp, Hans i Qvatarp, Peder Bult i Uppgränna och Knut i Ingefrearp.

Nils i Holkaberg hade av hejderidaren Staffan Christoffersson anklagats för olaga ekehygge och hade pålagts att fria sig med sexmannaed, vilket han

gjorde med länsmannen Per Andersson i Bankaby, Sven Jönsson i Ershult, Nils Larsson i Glasfall, Jöns Jonsson i Staffanstorp, Jonas Olsson i Åby. Han var själv den sjätte. Nils blev därigenom frikänd.

År 1692 förekom vid tinget ett mål som gällde trolldom. Det började med att *qvinfolket* Ingeborg Svensdotter från Långlidens ägor i Gränna socken framfördes inför rätten. Hon hade vid såväl Vista härads extra och ordinarie ting den 12 maj och 8, 9 och 10 juni 1691 som också på Gränna Rådstuvurätt den 7 november varit anklagad och beryktad för trolldom här i häradet i Ödeshögs socken, alltså avlästes först dessa rannsakningsprotokoll.

Sedan framkom Jöns Jonsson i Staffanstorp och berättade att denna Ingeborg i våras, åtta dagar före vårfrudagen, en tisdag burit till Staffanstorp två knyten, stora som hönsägg. Dessa hade hon lagt ifrån sig i hans kalvhage i fävättnet, vilket hans pojke Lars strax blivit varse. Som det fallit nysnö natten innan hade pojken följt spåren efter henne. Jöns Jonsson följde då också spåren. Omsider fann de Ingeborg i hans hästbondes stuva. Han frågade henne då varför hon kastat dessa knyten i fävättnet. Då gick hon strax dit igen och tog upp knytena. Sedan gick hon ett stycke på hemvägen till Långliden.

Sedan vände hon om igen och gick åt Gyllinge över åkergärdet till deras kalvhage. Där hade hon åter kastat knytena ifrån sig i en granbuske. Hon gick sedan därifrån till Brita Nippertippa i Haddåsen. Senare samma dag har hon gått åter därifrån samma väg förbi Staffanstorp. Dagen därefter fick Hans i Gyllinge av sin måg Jon i Öjan veta att denna Ingeborg kastat trollknutar i en granbuske i deras kalvhage.

De gick dit och fann knutarna men tordes inte röra dem. På torsdagen reste Jöns i Staffanstorp och Hans i Gyllinge till fältväbeln Trana Långliden, som var Ingeborgs husbonde eftersom hon bodde på hans utägor. De bad honom att tilltala Ingeborg för sådana onda stycken. Då hade han också skickat sin dotter efter Ingeborg, men inte funnit henne hemma. När Ingeborg Svensdotter kommit hem och fått veta detta gick hon strax till Gyllinge.

Då hon gick förbi Staffanstorp bad hon Jöns Jonsson följa med sig till Gyllinge. När hon kom dit där knutarna låg vände hon först ryggen till busken, och ville inte ta upp knutarna. Efter mycket tilltal och förmaning tog hon upp dem. En knut var så stor som en *kaframöfwr*, och en knut hade hon i barmen, och den var stor som ett ägg. Då knutarna strax upplöstes var däri nötaträck, stubbar av halmstrån, björklöv och en gulgrön tråd. Dessa knutarna hade hon sedan burit med sig hem.

Måns Persson i Stora Smedstorp berättade att hans brors hustru Ingiäl i en fähusglugg funnit en knut eller knyte, stort som ett ägg. Se mera härom under Stora Smedstorp.

Rätten förehöll henne med allvarlig förmaning att bekänna varför hon burit knutar till Staffanstorp och Gyllinge och vad hon därmed göra ville eller kunde. Hon sade sig strax ha tagit bort dem igen. Hon sade *sig intet veta därmed, utan min ko var sjuk, så var det en piga som sa mig att jag skulle bära bort samma knutar så skulle kon bliva bättre*. Hon uppgav att denna piga hette Ingrid Andersdotter i Stängestorp.

Rätten förehöll åter Ingeborg att denna piga på Vista häradsting den 8 juni 1691 helt nekat till detta. Huru kan då Ingeborg beskylla henne för

detta. Hon tillfrågades om det inte var Brita Nippertippa i Haddåsen som lärt henne sådant, emedan de umgåtts och hon varit hos henne. Ingeborg svarade att det har hon inte gjort.

Länsman Harald Arvidsson tillspordes om han inte på häradshövdingens order hämtat hit Brita Nippertippa. Fjärdingsmannen Måns i Kulltorp som varit i Haddåsen efter henne, berättade då att Brita Nippertippa låg illa sjuk. Hon kunde därför inte komma till tinget denna gång.

Rätten frågade Ingeborg var hon lärt sig göra sådana knutar och lägga sådana materialier och saker däruti. Ingeborg hade först inget svar. Men efter förmaning att bekänna sanningen, sade hon att pigan Ingrid lärt henne det. Hon tillfrågades om hon har burit knutarna till Smedstorp. Hon svarade *Nej det gjorde jag aldrig, och de må nu säga mig vad de vilja mig, jag har icke det gjort, men det andra bekänner jag*.

Allmogen utvisades för att Ingeborg lättare skulle kunna bekänna och förmanades allvarligen. Ingeborg vidhöll dock att hon aldrig sysslat med trolldom utan bara gjort vad pigan Ingrid sagt henne för att bota sin sjuka ko.

Rätten bedömde denna sak *ännu synas vara mörk och nödig pröva. Därför skall Brita Nippertippa till nästa ting komma tillstädes för att konfronteras med Ingeborg. Till dess skall Ingeborg vara i säkert förvar i Wadstena slottshäkte.*

Jag har inte funnit något mera i domböckerna om detta. Antingen lades målet ned, annars har något extrating hållits och dessa domboksanteckningar förkommit.

Anna Rasmusdotter är omnämnd i domboken för 1693. Det var i ett mål mellan å ena sidan Hans Nilsson i Gyllinge och hans hustru Kerstin Jonsdotter samt å andra sidan deras före detta måg Jon Nilsson i Öjan. Jon Nilsson hade misshandlat Kerstin Jonsdotter.

Han hade givit henne flera hårda slag i ansiktet men också på armarna, höfterna och ryggen. Anna Rasmusdotter var med som åsyna vittne på gärdet i Öjan när detta inträffade. Hon hördes inför rätten vid hösttinget den 3 oktober 1693. Se mera om detta mål under Öjan och Gyllinge.

I Staffanstorp bodde i början av 1700-talet en kvinna, Elin Jönsdotter, född 1650 i Glassås i Adelöv. Hon hade varit gift två gånger. Hon dog 1716. Vi har ingen mera uppgift om henne.

Lars Knutsson	1670
H1)Ingiäl Jönsdotter	1665, d t Jöns i Staffanstorp.
H2)Ingeborg Olofsdotter	1679
Barn: Lars	1695-05-13, död före
Maria	----, g 1718 m Jon Svensson i Gränna sn
Jon	1699, död 1701
Sven (Lars)	1701-12-02, g m Maria Jönsdotter från Havrekullen,
Abraham	1704-03-02, död 1705
Johan	1706-08-03, g m Maria Persdotter från Börstabol.
Ingrid	1708-12-22,
Lars	1711-04-19,

Olof	1714-, gift före 1740, övertog föräldragården
Kerstin	----, gift 1726, utflyttad
Jonas	1720, gift 1749, se nedan

Lars och Ingiäl gifte sig i början av 1690-talet. Bakgrunden för Lars är okänd. Möjligen skulle han tänkas ha varit son till Knut Haraldsson och hans hustru Elin Vistensdotter i Ingefrearp, men det är bara en gissning. Ingiäl var dotter till bonden i Staffanstorp, Jöns Jonsson och Anna Rasmusdotter, se ovan.

Ingrid dog 1699 och Lars gifte sig med Ingeborg Olofsdotter. Hennes bakgrund är okänd. Lars Knutsson dog 1738. Ingeborg Olofsdotter dog 1747. Lars Knutsson förekommer ofta i domböckerna. Här följer så ett antal domboksnoteringar rörande honom.

Vid vintertinget 1692 hade Nils Hansson i Gyllinge instämt sin granne Lars Knutsson i Staffanstorp för att denne *olovligen fiskat och dragit not uti hans sjö och fiskevatten*. Lars sade sig icke dragit not mera än *tre drätter på sitt eget fiskevatten, i samma sjö*. Nils kunde inte bevisa att Lars fiskat på det vatten som tillhörde Nils. Det framkom också att Nils givit löfte till kaptenen Lejondahls folk att fiska där. Rätten frikände Lars.

Vid tinget 1697 förekom ett mål mellan Lars Knutsson i Staffanstorp och Arvid Jönsson i Björstorp rörande skuldfordran. Arvid Jönsson hade trots kallelse inte infunnit sig. Han dömdes att betala sin skuld och han dömdes också att böta för uteblivandet.

Vid sommartinget 1699 blev Jon Nilsson i Öjan beskylld för att han förra året haft boskapssjuka på sina får. Det var Sven Månsson i Kopparp som kom med denna beskyllning. Flera personer påstods kunna vittna om detta, Jöns Gudmundsson Kyhl på att Gyllinge ägor, pigan Brita Jönsdotter i Pylahult, tjänstepigan Ingiäl Andersdotter i Vantekullen och konan Karin Karlsdotter i Vallstorp i Stora Åby.

Jon i Öjan ville inte godkänna dessa vittnen men åberopade andra vittnen till sin egen fördel. Det var bonden Sven Persson i Holkaberg, Måns Persson i Stora Smedstorp, Lars Knutsson i Staffanstorp, Nils Larsson i Glasfall och Josef Jönsson i Haddåsen. Samtliga dessa uppgav sig aldrig ha hört talas om boskapssjuka i Öjan och de erbjöd sig avlägga ed härpå. Däremot uppgav motsidans vittnen att boskapssjuka verkligen funnits i Öjan. Rätten fattade inget beslut i denna sak. Möjligen skulle målet återupptas senare men jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Vid vintertinget 1704 hade kronolänsmannen Harald Arvidsson instämt femtingsoldaten Johan Germundsson från Småland och konan Maria Jansdotter från Hulustorpet i Adelövs socken. De hade gjort sig skyldiga till lönskaläge förra året i Staffanstorp där de då gjort dagsverken. Maria hade sedan fött ett barn sistlidna pingstdag.

Soldaten nekade till påståendet men Maria påstod att *han och ingen annan det gjort*. Hon berättade att Johan första gången lägrade henne i fjol somras då de körde hem hö åtta dagar före Olsmässan. Det skedde om natten på fähusrännet. Där låg hon och Lars Knutssons hustru och deras små barn. Då kom Johan till henne på rännet.

Sedan hade han lägrat henne cirka åtta dagar därefter om natten uti ett litet uthus mellan mangården och Sörgården. Där låg också den andra pigan Ingrid med en dotter. Men Ingrid gick därifrån i dagningen, och *sedan hade soldaten sin vilja med mig*, berättade hon. Därefter hade han lägrat henne återigen när humlen plockades. Johan erkände inget, han nekade till allt. Målet uppsköts till sommartinget 1704.

Länsmannen föreställde då bonden Lars Knutsson i Staffanstorp som på förfrågan tillstod sig ha till Maria *överlåtit en ko, och Maria tagit samma ko vid Andersmäss men att hon intet haft att föda kon med varför hon måste lämna tillbaka kon vid jultiden*.

Allmogen fick härvid avträda och då förhördes bonden Lars Knutssons två barn, pojken Lars omkring nio år och flickan Kerstin om 11 år. Kerstin berättade att när Maria var hos hennes far och arbetade så fick hon sin betalning om kvällarna och skulle sedan gått hem. Men hon gick upp på höskullen och i skälet och lade sig i höet och Kerstin själv låg där också. Så gick Johan till henne var natt hon var där. Både i uthuset och uppe uppe på höskullen. *När Maria gick föråt så kom Johan efter. Samma bekännelse gjorde också pojken Lars*. Men på särskild fråga svarade Lars att *hans fader lärt honom hur han skulle säga*. För övrigt vet han inte om Johan och Maria haft något att göra med varandra.

Pojken Håkan Nilsson, ungefär 12 år gammal hade förra året *tjänat ihop* med Johan i Staffanstorp. Han berättade att han och *drängen Johan låg båda på höskullen och nere i uthuset och att Maria med barnen låg tillsammans på sitt ställe. Men sedan kom Maria och drog täcket av Johan och sedan låg de ihop den natten. Men Maria lade sig mycket efter Johan. Soldaten Johan berättade också att bonden Lars Knutsson i Staffanstorp är mycket ålåtig mot sin hustru*.

Det framgår av detta mål att Lars Knutsson kanske haft något med sin piga Maria att göra. Rätten friade drängen från åtalet. Maria dömdes att böta 40 daler silvermynt och undergå behörig kyrkoplikt samt vårda och föda sitt barn. S*om hon inga medel hade till böterna pliktade hon med kroppen, vilket strax verkställdes.* Men rätten misstänkte här att bonden Lars Knutsson kanske var inblandad.

Det blev således spöslitning vid tingstugudörren. Skulle framdeles befinnas att hon med bonden Lars i Staffanstorp haft köttsligt umgänge, bör de bägge därför lagligen plikta. Så skrevs det i domen. Jag har inte sett någon dom mot Lars Knutsson i detta mål. Men däremot hade Lars Knutsson *haft ihop det med* en annan av sina pigor.

Vid sommartinget 1704 hade länsmannen Harald Arvidsson på ämbetets vägnar instämt bonden Lars Knutsson från Staffanstorp. Han anklagandes för att han för fyra år sedan lägrat sin tjänstepiga Karin Andersdotter. Hon hade den tiden varit uti hans tjänst halvtannat år. Karin hade blivit havande och för tre år sedan på midsommardagen fött ett barn.

Länsmannen berättade att Lars Knutsson den tiden han lägrade Karin varit trolovad med sin nu levande hustru Ingeborg. Hon hördes också i målet. Hon berättade att det var fyra år sedan hon blev vigd till äktenskap med denna sin man.

Pigan Karin tillstod att hon efter att lägersmålet skedde varit i Lars Knutssons tjänst ett halvt års tid. Lars hade om våren *budat henne att bege*

sig härifrån utan att föda barn. Han hade också gett henne nio daler kopparmynt till resepenningar. Hon fick resa med Lars egen häst eftersom han givit henne anledning. Först gick resan till Eksjö och sedan till Vetlanda och fyra mil på andra sidan Vetlanda till en ryttarhustru vid namn Elin uti Holsby och Alseda socken.

Barnet födde hon i grannsocknen Skirö. Hon bekände också att hon pliktat för detta lägersmål. Hon har fått stå utanför kyrkodörren, men Lars Knutsson kontinuerligt brukat sin kyrkogång och gått till Herrens Nattvard. Karin bekände också att Lars lägrat henne efter att han var fästad med sin hustru Ingeborg.

Vid Olsmässetiden fästade de (förlovades). Ungefär 14 dagar dessförinnan då Lars en gång kom hem från Gränna marknad tillbjöd han första gången att lägra henne. Men den gången friade hon sig från detta. En månad efter Olsmässan hade Lars lägrat henne och sedan efter Mikaelsmässan stod bröllopet med hustrun.

Karin blev havande och berättade detta för Lars. Han reste då till Jönköping och köpte hem litet rött Mastumiohl och gav henne sedan sitt sto. Hon red till Gränna och köpte nya medel som Lars sedan bad henne intaga. Hon intog en liten del därav men kastade bort resten. Lars hade sedan sagt åt henne att vara sjuk i två dagar. Han skjutsade sedan sin hustru till hennes fader i Adelövs socken och pigan till Gränna. Där skulle hon inta ytterligare medel som köpts. Så berättade pigan Karin. Men Lars nekade till allt detta.

Rätten konstaterade att Lars Knutsson överbevisats om att han för ungefär fyra år sedan haft lägersmål med Karin Andersdotter som då var i hans tjänst. Detta skedde efter att han blivit *prästfäst och till äktenskap trolovad* med sin nu levande hustru Ingeborg Olofsdotter och det lyst för dem två gånger. Karin Andersdotter blev havande och födde barn i Småland, dit han sänt henne och gett henne nio daler kopparmynt i respengar. Hon hade sedan på hans inrådan uppehållit sig där med barnet, till dess hon något före tinget erkänt lägersmålet.

Rätten dömde Lars Knutsson att böta 80 daler silvermynt till treskiftes, mellan Konungen, målsägaren och häradet samt att skaffa Karin med sin omkostnad i kyrkan. Konan Karin dömdes att böta 40 daler silvermynt. Båda skulle undergå behörig kyrkoplikt. Eftersom konan inga pengar hade till böterna *pliktar hon Corporaliter, som också strax blev verkställt (spöslitning, piskning).* Bägge dömdes också skyldiga att betala till barnets vård och uppfostran, *fram till dess att barnet sig själv vårda och föda kan*.

Dessutom bör Lars Knutsson betala Karin för de åren hon ensam försörjt barnet, totalt tolv daler silvermynt.

Lars Knutsson hade under fyra års tid bestridit sin synd och under tiden använt sig av kyrkans friheter och sina salighetsmedel. För denna grova förargelse har rätten också dömt honom att plikta tre veckors tid med häkte på Vadstena slott under vatten och bröd samt att undergå skrift. Han skall också betala till Karin hennes ännu resterande lön, nio daler kopparmynt samt tre par skor.

Denna berättelse, till stora delar direkt hämtad ur domboken säger mycket om kvinnornas, pigornas svåra belägenhet.

Vid sommartinget 1704 företogs nu med restlängden åt Vadstena slottsgods. *Bonden Lars Knutsson i Staffanstorp tillstod nu resten och skall strax betala*. Detta gällde möjligen frälseräntor.

Vid sommartinget 1704 hade Jöns Månsson i Kopparp låtit instämma sin svåger Tyres Nilsson i Stora Krokek för två lösentagna silverknivar efter Jönses avlidna moder Anna Jönsdotter i Kopparp. Tyres Nilssons hustru, Elin Månsdotter var också Jönses syster. Hon uppgav att hon för 4-5 år sedan tagit två silverknivar i lösen av sådant som deras avlidna moder utsatt i pant, den ena hos Lars Knutsson i Staffanstorp för 16 daler kopparmynt och den andra hos hr Hummerhielm på Nääs för 10 daler kopparmynt. Elin uppgav också att hennes avlidne fader Måns i Kopparp fått av henne en yxa och däremot fått av fadern 20 daler kopparmynt. Uppgift stod mot uppgift, men vi ser att Lars Knutsson i Staffanstorp ändå var välsituerad.

På den tiden, när Lars Knutsson var bonde i Staffanstorp, ägdes gården fortfarande av adeln. Kornetten välborne Erik Gustaf Boije hade till höstetinget 1730, instämt Jon Nilsson i Frebol, Östen Jonsson i Porsarp, Lars Knutsson i Staffanstorp, m.fl. för att de *icke gjort den mängd dagsverken till kungsgården Sjöstorp, vilken de hade att göra dagsverken till*.

Vid vintertinget 1709 berättade Lars Knutsson i Staffanstorp att han förlikt sig med *qvinspersonen* Karin Olofsdotter i Börstabol, vilken han för något år sedan hävdat och gjort med barn. Förlikningen utgjordes av att Lars Knutsson betalat ersättning i ett för allt för barnets uppfödande och han anhöll att denna förlikning måtte införas i protokollet. Bönderna Jon Nilsson i Öjan och Måns Persson i Svenstorp och Per Olofsson i Häggestad hade genom sin attest av den 25 januari intygat denna förlikning.

Kronolänsmannen Arvid Hasselberg hade till sommartinget 1721 instämt Lars Knutsson i Staffanstorp för att denne underlåtit att utföra någon kronoskjuts av spannmål. Lars dömdes till böter.

Vid hösttinget 1712 inlämnade kronolänsman Hasselberg en förteckning över sådana som inte lagat sina vägstycken då han den 23 och 24 september 1712 hållit vägsyn. Bland dessa fanns Petter i Lakarp, änkan i Kopparp och Lars i Staffanstorp.

Vid sommartinget 1721 hade kronolänsman Arvid Hasselberg instämt Lars Knutsson i Staffanstorp för att han underlåtit att utföra någon kronoskjuts av spannmål. Han dömdes till böter.

Vid vintertinget 1725 hade bonden Jöns Hansson i Gåsabol instämt Per Andersson i Öjan för att denne den 16 januari samma år överfallit honom med grova skällsord och kallat honom för kiättlatjuv *och gammal skärk.* Som vittnen till detta hördes Lars Knutsson i Staffanstorp och Östen Jonsson i Porsarp. De berättade att då Per Andersson skulle byta egendomen efter sin hustrus mormoder, vars son Jöns Hansson var, hade de hört Per Andersson kalla Jöns Hansson för tjuv. Per Andersson dömdes till böter.

Vid hösttinget 1733 hade Lars Knutsson i Staffanstorp instämt Jöns Månsson i Brännegården i Ödeshög rörande en skuld som denne inte hade betalt. Jöns Månsson blev nu av tingsrätten ålagd att betala sin skuld, som av allt att döma uppgick till 11 daler. Nämndemannen Nils Hansson i

Gyllinge är omnämnd, han hade förmodligen hjälpt Lars Knutsson att ta upp målet vid tinget.

År 1738 dog Lars Knutsson i Staffanstorp. Han begravdes den 23 juli.

Vid hösttinget 1738 den 18 september i Ödeshögs Gästgivargård lät Lars Knutssons änka, hustrun Ingeborg Olofsdotter för rätten uppvisa den bouppteckning som efter hennes eget uppgivande gjorts den 11 september. Sedan gäld och skuld avdragits uppgick behållningen till 276 daler, två öre silvermynt. Till förmyndare för de två barnkullarna i huset tillsattes rusthållaren Jöns Nilsson i Kopparp, till dess någon annan god man jämte honom kan utses och förordnas.

Här lämnar vi Lars Knutsson. Han var säkerligen en man som lät tala om sig i bygden. Inte minst var han en *fruntimmerskarl.*

Daniel Svensson	1670 i Adelöv, torpare
Ingeborg Jönsdotter	----,
Dottern Anna	1713-02-12, g m sold.Stefan Törngren, Gyllinge

Daniel Svensson och Ingeborg Jönsdotter övertog hennes föräldrars torp och bodde där några år. Daniel var troligen från Folkarp i Adelövs socken. Ingeborg var sannolikt dotter till Jöns Jonsson och Anna Rasmusdotter i Staffanstorp, se ovan. Daniel dog i ett torp på Folkarps ägor 1732 i en ålder av 62 år. Om hustrun Ingeborgs öden har jag ingen uppgift.

Dottern Anna blev gift med soldaten Törngren på Gyllinge ägor. Under våren 2001 erhöll jag via Internet kontakt med Dave Anderson i Portland, Oregon i USA. Han var en sentida ättling till Stefan Törngren och till Anna Danielsdotter. Jag har till honom sänt de uppgifter som jag hade om hans rötter här i Sverige.

Olof Larsson	(1714), bonde i Staffanstorp,
H1) Stina Persdotter	(1720), död 1756
H2) Maria Håkansdotter	1733-07-23, d t bonden Håkan Jonsson i Munkeryd
Jöns Eriksson	(1745), s t bonden Erik Larsson i Öjan
Barn: Stina	1757-12-03, g 1785 m Jonas Svensson i Rödjarp
Jonas	1759-01-25,
Maria	1760-06-12, g m b Anders Andersson i Fagerhult
Peter	1763-07-01, g m Anna Greta Andersdotter, se nedan
Lars	1765-02-11, död s å av bröstsjuka
Olof (Katharina ?)	1766-11-25, död 1767
Kerstin (Kristin a)	1769-06-24, g 1791 m Peter Samuelsson i Halvarby
Sara	1771-11-29, g m Lars Andersson i Klämmestorp,
Lena	1773-12-31, g m Anders Månsson i Klämmestorp,
Jonas	1776-02-16,

Olof var sannolikt son till Lars Knutsson och hans andra hustru, Ingeborg Olofsdotter. Jag har inte funnit någon födelseuppgift i kyrkoboken. Han gifte sig 1740 med Stina Persdotter från Adelövs socken. Hennes bakgrund är okänd. Kanske var hon från Nostorp, men senare hade hon en broder, Elias Persson i Äskeryd. Hon avled den 28 april 1756. De hade inga barn.

Vid bouppteckningen efter Stina Persdotter var hennes broder, Elias Persson från Äskeryd i Adelöv närvarande. Bland utestående fordringar

nämndes *hos Lars i Gyllinge 6, Nils i Folkarp 4, Hans i Gyllinge 8, Erik i Öjan 8, Nils på Klämmestorps ägor 20, Sven i Lakarp 24.* Bland fordringsägare fanns upptagna Jöns Nilsson i Kopparp. Tillgångarna uppgick till 667 och skulderna till 27.

Efter Stina Persdotters död 1756 gifte Olof sig samma år med Maria Håkansdotter från Munkeryd. Olof dog 1768 av bröstsjuka. Maria Håkansdotter ingick nytt äktenskap 1771 med Jöns Eriksson från Öjan. Maria Håkansdotter dog 1792. Jöns Eriksson ingick nytt äktenskap med Anna Arvidsdotter och flyttade därefter med sina barn till Ödeshögs Gatugård. Senare flyttade han till Klämmestorp. Detta var en ganska rörig familjehistoria.

Den 29 november 1753 blev Staffanstorp skatteköpt och det var av allt att döma Olof Larsson som gjorde detta.

Vid vintertinget 1752 klagade bonden Olof Larsson i Staffanstorp över skador av getter som troligen tillhörde hans grannar.

Bonden Jöns Eriksson i Staffanstorp hade till höstetinget 1791 instämt organisten i Ödeshög Sven Tollstam med åberopande av skuldebrev. Svaranden Tollstam vidgick förskrivningen och ålades av rätten att betala.

I bouppteckningen efter Maria Håkansdotter i Staffanstorp upptogs tillgångarna till 621 riksdaler, däribland 1/9 utav 1/7 i hemmanet Staffanstorp, upptaget till 61 riksdaler. Bland husgeråd mm. förekom rubrikerna *I sätesstufvan, norra kammaren, södra kammaren, i köket, i gäststufvan, i västra boden, i visthusboden, i västra loftsboden, i östra loftsboden, i kvarnboden, i mjölboden.* I ett tillägg till bouppteckningen uppges att Jöns Eriksson i boet infört 300 riksdaler.

Vid hösttinget 1756 uppvisade Olof Larsson i Staffanstorp ett inbördes testamente, upprättat mellan honom och hans avlidna hustru Stina Persdotter, vilket på begäran antecknades. *Det åligger Olof att härav tillställa den avlidnas närmaste anhöriga en behörig avskrift.*

Vid hösttinget 1758 förekom ett mål rörande skjutsar vid gästgivargårdarna i Holkaberg och Ödeshög. Det beslutades att varje helt hemman, ett mantal, skall hålla fyra hästar vid gästgivargården efter ett visst schema. Staffanstorp som är ¼ hemman skulle hålla en häst.

Stämning till tinget för försummad hållskjuts vid gästgivargården i Holkaberg hörde till vanligheterna. Erik Larsson i Öjan hade blivit instämd för detta. Vid sommartinget 1762 hade han återstämt gästgivaren för *ohemul lagsökning samt för oordning i skjutsens uttagande, i så måtto att då vägarna är goda, då skjutsar gästgivaren med egna hästar men vid dåliga vägar, då vill han att andra skall skjutsa*. Som vittne åberopades bl.a. Peter Johansson i Staffanstorp. Se mera härom under Holkaberg.

Soldaten Dahlbom i Gyllinge soldattorp hade till vintertinget 1776 instämt Jöns Eriksson i Staffanstorp och hans hustru Maria Håkansdotter med yrkande om straff för att de okvädat honom och för att de år 1770 i soldattorpet sökt efter ett förkommet sågbräde. När målet uppropades fanns ingen av parterna på plats. Nämnden intygade att parterna var förlikta. Med detta lät rätten det hela bero.

På Staffanstorps ägor fanns år 1785 en piga som hette Katharina Johansdotter. Vid sommartinget 1785 hade hon instämt smeden Anders Berggren på Kopparps ägor för att han hade haft lägersmål med henne. Av detta hade hon blivit havande.

Anders Berggren erkände att han i oktober 1784 gjort henne med barn och att det skett utan äktenskapslöfte. Eftersom de båda frivilligt erkände brottet dömdes de till böter, han tre riksdaler och 16 skillingar, hon en daler och 32 skillingar.

Dessutom skulle de båda böta till Ödeshögs kyrka, han en riksdaler 16 skilling och hon 32 skillingar. Vidare skulle de där undergå enskild skrift och avlösning. Till det väntade barnet och dess uppehälle dömdes han att årligen betala två riksdaler 32 skilling. Om det blev tvillingar skall han betala dubbla summan.

Jag har inte funnit Katharina Johansdotter i kyrkoböckerna eller någon annan stans, mer än vad domboken om detta mål berättat. Jag vet därför inget om fortsättningen av denna ”kärlekssaga”. Anders Berggren är troligen identisk med den smeden Anders Jonsson Berggren som med sin hustru Kerstin Jonsdotter senare bodde på Stava ägor. Kanske kan Kerstin Jonsdotter vara identisk med Katharina Johansdotter. I så fall fick väl kärlekssagan också ett lyckligt slut.

Jonas Larsson	1720-09-27, torpare,
H1)Anna Johansdotter	----, från Stava,
H2)Maria Månsdotter	1724-12-07,
Barn: Lars och ?	1751-05-31, dog den 7 juni samma år
Johan	1752-04-17,
Lars	1756-03-17,
Anna	1758 (?)
Maria	1762-12-15, död 1769-01-01 av kopporna
Jonas	1766-01-01,
Måns	1767-03-04, död 1771 av mässling
Maria	1772-09-12, död 1781 av magplåga

Jonas och Anna gifte sig 1749. Jonas var son till Lars Knutsson i Staffanstorp och hans andra hustru, Ingeborg Olofsdotter. Annas bakgrund är okänd. Hon anges i vigseluppgiften vara från Stava. Hon var möjligen tjänstepiga där. Anna dog 1761 och Jonas gifte sig då med Maria Månsdotter. Hennes bakgrund är också okänd. Jonas dog av ålderdom 1798. Maria Månsdotters vidare öden är okända. Hon bodde kvar på Staffanstorps ägor ännu 1805.

Vid hösttinget 1786 inlämnade Jonas Larsson och Maria Månsdotter ett inbördes testamente av vilket framgick att den efterlevande skulle behålla tillgångarna i boet utan krav från arvingarna. Där framgick att Maria hade en dotter som hette Katharina från tiden innan hon gifte sig med Jonas Larsson.

Vid hösttinget 1764 skrevs tingsbevis på att åboarna i Holkaberg, Porsarp och Staffanstorp hade lidit av missväxt. Två nämndemän hade synat detta och intygade missväxten. Det ankom därefter på höga vederbörande

om någon lindring i avraden kan bli för dessa lidande åboar, noterades i domboken.

Peter Olofsson	1763-07-01, bonde,
Anna Greta Andersdotter	1769-06-08,(?)
Barn: Johannes	1793-11-07, död 16 mars 1794 av torsken
Maj-Lena	1795-05-23, gift m Jonas Nilsson i Gyllinge
Peter	1797-03-26, gift och utflyttad till Ersbola i St Åby
Anna Katharina	1799-08-01, sjuklig, g m Håkan Jonsson, Börstabol
Johannes	1802-07-10, uppbördsskrivare, boende i Hallberga
Sara Lotta	1805-01-29, död 1828 av nervfeber
Andreas	1807-10-01, bosatt i Ödeshög, senare i Staffanstorp
Brita Stina	1813-06-061, död av massel 5/12 1813.

Peter var son till Olof Larsson och Maria Håkansdotter i Staffanstorp, och sonson till Lars Knutsson i Staffanstorp. Anna Greta uppgavs i vigselboken vara från Ödeshögs Brännegård och var i så fall dotter till bonden Anders Svensson och hans hustru Sara Karlsdotter. Från en tidig husförhörslängd åren 1766-73 framgår detta också. Peter och Anna Greta ingick äktenskap 1792.

Till en början brukade de hennes föräldragård, Brännegården i Ödeshög men 1795 återfinns de på hans föräldragård i Staffanstorp. Peter Olofsson hade flera förmynderskapsuppdrag, vilket framgår av domböckerna. Han var också boupptecknare och skrivkarl i övrigt.

Vid hösttinget 1832 inskrevs i domboken att lagfart för ¼ mantal Staffanstorp meddelats för Jonas Nilsson och hans hustru Maja Lena Persdotter i Gyllinge. Det var Peter Olofssons och Anna Gretas dotter och måg som enligt kontrakt av den 14 april 1831 köpt Staffanstorp för 3500 riksdaler riksgäld samt därutöver undantagsförmåner. Peter och Anna Greta satt således därefter på sitt undantag.

Peter dog den 10 juni1834 av *svullnad* i en ålder av 69 år. Anna Greta Andersdotter dog den 23 oktober 1843 av ålderdom.

Från domboken för 1793 har jag lite anteckningar om en arvstvist. Det var en tvist mellan syskonkullarna efter Olof Larsson om arvet. Det slutade sannolikt i förlikning.

Bonden Anders Andersson i Haningetorp hade till höstetinget 1799, instämt bonden Peter Olofsson i Staffanstorp angående skuldfordran om 47 riksdaler enligt en skuldsedel från 11 juni 1799. Skulden hade sin bakgrund i något förmynderskapsuppdrag. Häradsrätten ålade Peter Olofsson att genast betala, även om denne själv inte ännu i sin tur fått in hela summan.

Till höstetinget 1805 hade skattebonden Peter Olofsson i Staffanstorp instämt Håkan Månsson och Anders Jonsson i Kopparp med yrkande om böter och ansvar för obehörig vattenpåsläppning förliden juli månad. Därigenom hade Olofsson förlorat sitt där nedanför avbärgade höfoder. De anklagade anförde att de från Peter Persson i Holkabergs Norrgård fått bud att uppdämma vattnet samt åtog sig bevisa detta med vittnen om de kunde erhålla anstånd med målet. Målet slutade möjligen i förlikning.

Av en handling vid vintertinget 1808 framgår att Nils Persson i Gyllinge vid auktion på Landskansliet i Linköping varit högstbjudande vad gällde arrende av Maltmossen 1 mtl. Tydligen hade två borgensmän krävts för att uppfylla villkoren. Dessa borgensmän angavs vara Peter Ekegren i Rossholmen och Peter Olofsson i Staffanstorp.

Sommaren 1821 hade kreatur från Rödjarp kommit in på Staffanstorps marker. Sådant händer. Någon ordväxling hade det nog också varit om detta mellan människorna i dessa byar. Det framgår av domboken från vintertinget 1822. Då hade bonden Sven Fogel i Rödjarp instämt Peter Olofsson i Staffanstorp och hans son Peter Persson. Han påstod att de beskyllt honom för att ha våldsamt nedbrutit gärdesgårdar och insläppt sina kreatur i deras ängar.

Vid tinget hördes två vittnen som Sven Fogel åberopade, Jan Petersson i Rödjarp och Karl Karlsson i Havrekullen. Jan Petersson hade hört Peter Persson säga att kreatur från Rödjarp betat i Staffanstorp, men att det inget gjorde därför att de hade *mera hö i år än i fjol*.

Karl Karlsson hade varit på marknad i Skänninge 1821 och där hört Peter Persson säga till Sven Fogels hustru att han kunde bevisa att hästar från Rödjarp betat innanför Staffanstorps stängsel. Det hade dock inte legat någon egentlig beskyllning i det han sagt. Rätten ogillade också Sven Fogels instämning och både Peter Olofsson och Peter Persson gick fria.

Av bouppteckningen efter änkan Anna Greta Andersdotter från Staffanstorp framgår bl. a. att hon efterlämnade fem bröstarvingar, nämligen sönerna Peter Petersson i Eriksbola, uppbördsskrivaren J Petersson i Hallberga, Andreas Petersson i Ösiö, dottern Maja Lena Persdotter, gift med Jonas Nilsson i Staffanstorp och Anna Karin, gift med Håkan Jonsson i Börstabol.

Alla dessa var närvarande för att bevaka sin rätt. Tillgångarna uppgick till 583 riksdaler, därav köpeskilling för 1/4 Staffanstorp, innestående hos mågen Jonas Nilsson, 333 riksdaler.

Sven Nilsson	- - - -, torpare
Stina Jaensdotter	(1788)
Barn: Anders Magnus	1811-06-07 på Fogeryds ägor, död 1812
Johan Peter	1813-12-01 på Staffanstorps ägor,

Sven och Stina gifte sig 1810. Han uppgavs vara från Fogeryd och hon från Kopparp. Närmare bakgrund har inte klarlagts. De bodde först i Fogeryd. Där föddes Anders Magnus. 1812 bodde de på Staffanstorps ägor**.** 1814 flyttade de vidare, okänt vart.

Under åren 1815-1818 bodde Jonas Stark med sin familj på Staffanstorps ägor. Det var Jonas Stark, Maja Samuelsdotter och fem barn. De flyttade sedan till Gyllinges ägor.

Johan Svensson	(1783) i Adelöv, torpare
Anna Persdotter	1781-12-20,

Barn: Kristina	1811-09-13, född i Hårstorp där Johan då var dräng,
Anna Maja	1814-11-13, född i Narbäck
Stina G	1818-05-23, död den 25 maj 1819 av slag.
Maja Lisa	1820-11-20
Karolina	1823-06-18

Johan kom som dräng från Gränna till Holkaberg redan 1804. Han var därefter dräng i Hårstorp. Där gifte han sig 1811 med Anna Persdotter, som samtidigt var piga där. De hade därefter ett torp på Munkeryds ägor, sedan på andra platser i bygden. År 1818 kom till torpet på Staffanstorps ägor. De var kvar här fram till 1859, således drygt 40 år. Enligt samstämmiga uppgifter var Johan född 31/12 1783 i Adelöv men i Adelövs kyrkoböcker kan jag inte finna honom.

I kyrkoböckerna från Gränna hittar vi däremot en Johan, född 31/12 1783, son till dannemannen Sven Persson och hans hustru Brita Håkansdotter i Uppgränna Matsagård. Jag tror att denna uppgift stämmer. Anna var dotter till Peter Persson och Maria Andersdotter i Vantekullen och hade möjligen anor från den släkt som fanns i Narbäck och Bankaby på 1600-talet. Vi kan anta att Johan och Anna utfört en stor del av odlingsarbetet vid sitt torp på Staffanstorps ägor .

Johan dog 1858 och Anna dog 1859, båda av bröstsjuka. Från sommartinget 1844 finns ett torpkontrakt där Jonas Nilsson i *Staffanstorp till sin torpare Johan Svensson och Anna Persdotter i bägge deras livstid lämnar den husplan där nu husen står samt det kålland väster om stugan samt nödig risbrand mot en årlig summa av 32 skilling banco.* Från bouppteckningen efter Johan Svensson ser vi att han hade en ko på sitt torp. Där fanns en stuga, två små lador och en gammal ladugård.

Ur bouppteckningen efter Johan Svensson inhämtas att han efterlämnade hustrun, Anna Persdotter, samt tre döttrar, Kristin och Anna Maria och Maja Lisa, alla gifta, Kristin med Anders Båsat i Väversunda, Anna Maria med Gustaf Berg i V Tollstad och Maja Lisa med Anders Larsson i Vilseberga i Rogslösa socken. Tillgångarna uppgick till 507 riksdaler, därav en ko 45 riksdaler, en stuga 35, två små lador 12 riksdaler, en gammal ladugård tre riksdaler, en slump foder fem riksdaler . Skulderna uppgick till 82 riksdaler.

Jonas Nilsson	1794-12-26 i V Tollstad, bonde,
Maja Lena Persdotter	1795-05-23, d t Peter Olofsson ovan
Barn: Anders Magnus	1817-02-03, t Väversunda 1843, se nedan
Hans Peter	1818-10-13, t Rogslösa 1838
Johanna Sofia	1821-02-25, döv, g m Sven P Svensson, Norrö ägor,
Lena Kristina	1823-03-04,
Karl Johan	1825-04-27,
Karl Alfred	1826-10-08, död 1849 av vådaskott.
Frans Albin	1829-04-02, död 1840 av nervfeber
Stina Lotta	1832-01-08, dövstum, oä döttrar, se nedan
Johan August	1834-05-15, död s å av bröstsjuka
Johan August	1836-02-14, död av skållning 1841
Gustaf Adolf	1838-07-19, dövstum, död 1849
Klara	1856-06-26, dövstum, oä d t Stina Lotta

Gustaf Albin	1861-10-14,
Axel Edvard	1867-09-23, oä son till Stina Lotta

Jonas var son till bonden Nils Johansson och Stina Hansdotter i Gyllinge. Maja Lena hade sina rötter i Staffanstorp, dotter till Peter Olofsson och Anna Greta Andersdotter. Jonas och Maja Lena innehade och brukade först en gård i Gyllinge och kom 1831 till Staffanstorp. En märklig omständighet är att många i familjen drabbades av dövhet. Maja Lena dog 1851 och Jonas dog på sitt undantag 1861 av bröstsjukdom. Stina Lotta Jonsdotter flyttade med två av sina barn till Sväm 1868. Gustaf Albin stannade som fosterson hos Karl Johan och Kristina nedan.

Sonen Anders Magnus utflyttade till Väversunda 1843. Han dog i Bårstad i Rogslösa 1857. Sex personer i hans familj dog samma vecka i rödsoten, två barn, 10 och 12 år gamla blev ensamma kvar.

Sonen Hans Peter flyttade till Rogslösa 1838, dog i Väversunda 1851.

Till sommartinget 1844 hade Peter Petersson i Sandkulla och Johannes Petersson i Hallberga instämt Jonas Nilsson och hans hustru i Staffanstorp rörande ett arvsskifte. Parterna förliktes och målet blev nedlagt.

Ur bouppteckningen efter Jonas Nilsson har inhämtats att han efterlämnade två barn, en dotter Johanna, gift med Sven Peter Svensson på Norrö ägor, en dövstum dotter, Kristina, samt två söner, som är avlidna, Hans Peter och Anders Magnus. Hans Peter hade en son och efter Anders Magnus fanns två barn, alla dessa tre boende i Rogslösa. Tillgångarna uppgick till 1115 riksdaler, skulderna till 117 riksdaler.

Andreas Petersson	1807-10-01, bonde,
Anna Karin Norrin	1820-01-01,
Barn: Karl Johan	1843-07-10, gift, se nedan, till Amerika
Kristina Sofia	1845-10-31, g m Anders M Sjöstrand i Kroxeryd,
Maria Charlotta	1848-04-03, t Adelöv 1874, till Amerika
Anders Peter	1851-01-30, t Sunneryd 1869, till Amerika
Klara Emilia	1854-08-05, gift med Karl Emil Gustafsson,
Frans August	1858-07-01, gift, se nedan, till Amerika
Josefina Florentina	1861-09-04, död s å
Josefina Augusta	1862-09-24, till Amerika

Andreas var son till Peter Olofsson och hans hustru Anna Greta Andersdotter. Anna Karin var dotter till Johan Norrén och Anna Persdotter i Ödeshögs Brännegård. Andreas och Anna Karin gifte sig 1842 och kom till Staffanstorp från Ödeshögs Riddargård 1844.

Under några år i början av 1850-talet bodde de i Stora Åby socken men återkom sedan till Staffanstorp. Från omkring 1870 har de ett undantag**.** Andreas dog 1883. Anna Karin Norrin dog på sitt undantag i Staffanstorp 1906.

Andreas Petersson och hans hustru Anna Karin Norrin anhöll vid vintertinget 1845 om fastebrev på 1/8 mtl Staffanstorp som de köpt av Jonas Nilsson och hans hustru Maja Lena Persdotter för kvitterade 1166 riksdaler.

Från bouppteckningen efter Andreas Petersson 1883 har inhämtats bl. a. att av de sju barnen vistades Karl Johan, Anders Peter, Frans August, Maria Charlotta och Josefina Augusta i Amerika. Kristina Sofia var gift med byggmästaren Anders Magnus Sjöstrand i Kroxeryd. Dottern Klara Emilia var kvar i föräldrahemmet.

Tillgångarna uppgick till 2251 kronor och skulderna till 555 kronor. Det antecknades att barnen utfått i förtida arv, Karl Johan 500, Anders Peter 400, Frans August 200, mågen Sjöstrand 400, Maria Charlotta 250, Josefina Augusta 200 och Klara Emilia 40 kronor.

Från 1844 och fram till 1876 fanns två brukare i Staffanstorp, som brukade var sin hälft av gården.

Sven Jonsson	1830-09-29 i Adelöv, arrendator
Anna Jaensdotter	1834-01-17 i Gränna
Barn: Karl Edvard	1858-11-22,
Anna Lovisa	1861-03-13,
Augusta Josefina	1863-12-13

Sven var från Stenkilstorp i Adelöv, son till Jonas Andersson och Katharina Jansdotter. Anna var dotter till Jan Andersson och Maria Petersdotter i Uppgränna. Sven och Anna gifte sig 1858 och arrenderade under sju år halva gården i Staffanstorp.

1865 flyttade de till Glasfall. Där arrenderade de den ena gården. 1880 rymde Sven till Amerika. Flera av barnen reste också till Amerika. Hustrun, Anna Jaensdotter, bodde någon tid hos Kyléns i Munkeryd men flyttade sedan tillbaka till Glasfall. 1887 flyttade hon med de återstående barnen till Amerika.

Karl Johan Andreasson	1843-07-10, bonde på 1/8 mantal,
Kristina Svensdotter	1838-01-13, från Bodebol
Barn: Oskar Reinhold	1866-02-10, död s å
Johan Gottfrid	1867-04-06, död s å
Jenny Amanda	1868-07-09,
Ernst Teodor	1871-06-15,
Anna Josefina	1875-08-05,
Gustaf Albin	1861-10-14, fosterson, s t Stina Lotta ovan

Karl Johan var son till Andreas Petersson och Amma Karin Norrin i Staffanstorp. Kristina var dotter till nämndemannen Sven Persson o Greta Johansdotter i Bodebol. Karl Johan och Kristina gifte sig 1865. Karl Johan står sedan som innehavare av 1/8 mantal, tydligen den ena hälften av Staffanstorp. Den andra hälften ägdes och brukades av Karl Johan Johannisson.

1876 flyttade Karl Johan med sin familj till Öjan. De flyttade därifrån till Gåsabol 1879. Därifrån flyttade han med hustru och fyra barn till Amerika 1881.

I grannbyn Gyllinge skedde 1855 ett dråp. Det var *häradsbosen* Johan Kumling som på Gyllinge sandgärde slog ihjäl sin hustru. Läs mera om detta i berättelsen om Gyllinge.

Tiden vid mitten av 1800-talet präglades av folkrörelsernas framväxt. För vår bygd var det mest väckelserörelsen som skakade om. Prästerna försökte bromsa och hindra predikanter som ville predika för människorna. I husförhörslängderna försökte prästen hålla reda på vilka som var ”läsare”. Om Karl Johan Andreasson har i husförhörslängden gjorts noteringen ”läs”.

Karl Johan Johannisson	1833-01-08 i Säby, bonde på 1/8 mtl
Gustava Sofia Utter	1834-02-07 i Stora Åby
Barn: Hulda Plantina	1863-06-08 i St Åby, g m Frans Viktor Glad
Oskar Emil	1869-02-11, död s å
Hilma Josefina	1870-05-29,
Karl Hjalmar	1872-12-19, död 1878 av mässling
Jenny Amanda	1875-10-10, död 1878 av mässling

Karl och Gustava gifte sig i Stora Åby 1858. De kom 1864 till Öjan där de arrenderade en av gårdarna. Därifrån kom de till Staffanstorp 1868. Jag har inga anteckningar om deras bakgrund. De står som ägare till 1/8 mantal i Staffanstorp, vilket betyder halva gården.

Den andra halvan ägdes och brukades av Karl Johan Andreasson men när han med sin familj 1876 flyttat från Staffanstorp står Johannesson skriven för 1/4 mantal vilket betyder hela Staffanstorp. Perioden med två brukare varade i drygt 30 år. Karl Johan Johannisson dog 1892. Gustava Utter dog på 1920-talet.

Från bouppteckningen 1892 efter Karl Johan Johannisson har inhämtats att ¼ mtl Staffanstorp upptogs till 8500 kronor, inventarier till 2320 kronor, summa tillgångar 10902 kronor. Skulderna uppgick till 7420 kronor. Under kreatur upptogs ett sto, ett par oxar, åtta kor, två kvigkalvar, 12 får och baggar, sex svin, 19 höns och en tupp.

På ägorna bodde under åren 1863-1882 torparen Johannes Persson, född 1820, son till torparen Peter Andersson och hans hustru Greta Larsdotter från Södra Bråtens ägor. Han uppgavs vara fattig. Han kom hit från Munkeryd 1863 och dog här av lungsot den 22 mars 1882. Han bodde här ensam i egen stuga. I bouppteckningen uppges han ha varit torpare.

Hans tillgångar var bl.a. en stuga, en vedbod och en gärdesgård och lite bränsle, allt värderat till 160 riksdaler.

Om vi ser närmare i handlingarna upptäcker vi att han länge bodde hemma hos föräldrarna på Södra Bråtens ägor. När fadern dog 1862 bodde han ännu kvar i föräldrahemmet och uppgavs vara *sjuk och eländig*. Vi kan anta att hans torp var beläget vid gränsen mot Södra Bråtens ägor och att han därför inte hade så långt till sitt f.d. föräldrahem.

Karl Johan Forsander	1829-06-12, torpare
Kristina S Persdotter	1825-05-04,
Barn: Johan Teodor	1853-05-24,

Karl August	1855-01-22,
Klara Matilda Jos.	1857-11-22,
Emilia Augusta	1860-01-22
Otto Ferdinand	1862-02-18, g m Johanna Sofia Nilsdotter,
Helena Josefina	1864-09-15, död s å
Oskar Reinhold	1866-02-18, t Svinåsen omkring 1879
Hulda Amanda	1869-11-12,
Hilma Helena	1882-05-02
- Amanda Florentina	1882-11-10, oä d till Emilia Augusta
- Ester	1915, d t Hilma Helena

Karl Johan var son till Johan Forsander och Maja Stina Andersdotter, se ovan. Kristina var dotter till Peter Arvidsson och hans hustru Maja Joelsdotter på Gyllinges ägor. Det var således inte lång väg för att fria. De gifte sig 1853. De kom till Smedstorp från Gyllinge omkring år 1852 och flyttade vidare till Staffanstorp omkring 1860.

Det uppges att Karl Johan varit anklagad för lönnkrögeri och att han varnats för detta vid sockenstämman 1857. Karl Johan Forsander dog på Staffanstorps ägor 1912. Hans hustru Kristina dog 1879 och Karl Johan gifte då om sig med hennes yngre syster, Karolina Persdotter. Hon dog 1918.

Karl Johan var fattig, enligt anteckning i husförhörslängden. Han brukade det södra av de två torpen som fanns på Staffanstorps ägor, invid gränsen mot Södra Bråten.

Det kan tilläggas att Karl Johans föräldrar, Johan och Maja hade ett torp i Gåsabol men flyttade troligen till Stora Smedstorp omkring 1850. Johan dog där 1852 och Maja dog 1857 av vattensot. Johan och Maja flyttade till Gåsabol från Stora Åby 1844. Detta blev upprinnelsen till släkten Forsander som senare bodde i Kopparp och Staffanstorp m fl platser.

Karl Johans första hustru, avled 1879 och han gifte sig 1882 med sin avlidna hustrus syster Karolina. Båda hans hustrur var således döttrar till torparen Peter Arvidsson i Gyllinge. Karl Johan Forsander dog den 5 april 1912 av ålderdom. Karolina dog den 20 februari 1918 av ålderdom. Mot slutet hade också dottern Hilma samt hennes dotter Ester stått skrivna på torpet.

Av bouppteckningen efter Forsanders första hustru framgår att bland tillgångarna fanns en stugubyggnad för 150 kronor, en ladugård och två mindre hus för 100 kronor. Behållningen uppgick till 451 kronor.

Kanske var det Karl Johan Forsander som byggde husen. I stugan föddes nio barn, åtta i första äktenskapet och ett i det andra. Karl Johan uppges i husförhörslängderna som ”inhyses drängen”, vilket troligen innebar att han arbetade på gården i Staffanstorp.

Ett av barnen, en dotter, dog i späd ålder, två barn flyttade till Adelöv, två till Gränna, en till Visingsö. En son, August, samt en dotter, Hilma, stannade kvar i hembygden. Karl Johan Forsander dog 1912 och Karolina, hans andra hustru, dog 1918. Hon står som ägare av husen. Efter Karolinas död såldes husen. Bostadshuset flyttades till Öjan, där det ännu står kvar och används som uthus.

Karl Emil Gustafsson 1859-10-18 i Stora Åby, arbetare

Klara E Andreasdotter 1854-08-05,

Karl och Klara gifte sig 1888. Klara var dotter till Andreas Petersson och Anna Karin Norrin. Hon hade därmed rötter i Staffanstorp, tillbaka till 1600-talet. De flyttade 1889 till Kleven i Gränna landsförsamling. Omkring 1897 flyttade de till Adelövs socken. År 1905 flyttade de till Stora Smedstorp. I och med att de lämnade Staffanstorp bröts den ursprungliga släktkedjan i Staffanstorp. Om Karl och Klara, se vidare under Stora Smedstorp.

Albin Teodor Karlsson	1868-08-31 i Stora Åby, bonde,
Hilma J Karlsdotter	1870-06-29,
Barn: Alma M J	1894-11-17, gift och utfl t Nostorp i Adelöv
Sigurd G T	1897-03-30, död i spanska sjukan 1918
Gerda M A	1900-02-27, g m Fritzell i Äpplehult i Adelöv
Erik Peter Nordkvist	1909 i Jukkasjärvi, fosterson, t Jukkasjärvi 1928

Albin kom från Stora Åby socken, medan Hilma var född i Staffanstorp, dotter till Karl Johannisson och Gustava Sofia Utter. De gifte sig 1893 och övertog hennes föräldragård. Albin dog 1944, Hilma något senare. Staffanstorp köptes 1937 av Henry Johansson i Munkeryd. Gården brukades dock under åtskilliga år av arrendatorer, redan under den tid då Albin och Hilma ägde Staffanstorp.

Josef Teodor Karlsson	1879-04-20 i Stora Åby, arrendator,
Ester Hulda Maria Glad	1890-08-01 i Stora Åby
Barn: Sven Gustaf	1916 i Stora Åby
Nils Olof	1921 i V Ryd
Ove Gunnar	1926 i Skeninge, fosterson,

Josef och Ester kom från Väderstad 1929. De arrenderade Staffanstorp under åren 1829-31. De återfanns från 1932 som vaktmästarpar i Stava missionshus.

Karl Fingal M Karlsson	1903-11-09 i Gränna,
Astrid Gustafsson	1905-08-10,
Barn: Alice Ragnhild T	1925
Per Olof	1926
Maja Eva Ingegerd	1928
Karl Rune	1930
Vivi A M	1931
Sara M F	1933
Lars Arne	1935

Fingal och Astrid gifte sig 1925. Fingal var son till skomakaren Johan August Karlsson och hans hustru Hulda Maria Petersdotter i Mörstorp,

Gränna socken. Astrid var dotter till Johan Gustafsson och hans hustru Selma Samuelsson i Gåsabol.

Fingal och Astrid kom till Smedstorp 1929 och arrenderade där 5/24 mantal, Kalle Bergs gård. De flyttade till Staffanstorp 1932. I Staffanstorp stannade de till 1935. Då flyttade de till Fogeryd.

Gunnar Andersson Berg	1885-01-15 i Visingsö, från Stora Åby 35,
h Hildur Ottilia Karlsson	1897-01-03,
Bernt Gunnar	**1923**

Gunnar och Hildur kom från Stora Åby till Staffanstorp 1935. Gunnar var son till Albin och Frida berg i Munkeryd och Hildur var dotter till Gustaf Karlsson och Jenny Karlsdotter i Sunneryd. Gunnar och Hildur arrenderade Staffanstorp till 1940, då de flyttade till Sunneryd och övertog hennes föräldragård. Efter dem kom Artur Kullander med sin familj till Staffanstorp.

Artur Rikard Kullander	1897-06-28 i Stora Åby, arrendator
H Berta Ottilia Maria Mörk	1897-06-28 i Heda,
Barn: Sven Bertil	1927
Inga Britt Maria	1930
Solveig Margareta	1939

Karl Oskar Sture Mörk	1921-04-05 i Västra Tollstad,
Oskar Mörk	1877-07-14 i Rogslösa,

Artur Kullander och hans familj bodde och brukade i Staffanstorp fram till 1954. Hos dem bodde också Bertas broder, Sture Mörk, samt fadern Oskar Mörk. Efter 1954 har Staffanstorp brukats av söner till Henry och Märta Johansson i Munkeryd.

År 1958 kom Mats och Karin Henrysson till Staffanstorp. De arrenderade först gården men förvärvade den 1963 av Henry Johansson, Mats far. De har sedan brukat Staffanstorp i mer än 40 år. De har numera överlåtit gården på två av sina söner.

Staffanstorp är idag en unik by. Här finns fortfarande mjölkkor och andra djur. Här brukas jorden fortfarande. Mjölk levereras till mejeriet i Jönköping. Förutom den egna gården arrenderas också jord i andra byar i närheten.

Detta är min berättelse om Staffanstorp. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i april 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Stava

`

en gammal by i Holaveden

I Stava finns åtta gårdar. Alla utom en är bebodda året runt. Dessutom finns ytterligare några hus som är bebodda året runt. Några speciella gårdsnamn finns inte.

Allmänt om Stava

Stava är en gammal by. Hur gammal vet vi inte. Kanske blev det en fast boplats här under vikingatiden men långt dessförinnan hade människor passerat här, gående eller ridande, eller stigit i land från sjön.

Stava har en spännande historia. Kanske kopplingen till sjön är den äldsta, annars borde den gamla boplatsen, eller hustomten ha lagts ovanför bergen, nära den blivande landsvägen. Kan gissa att det var fiskare som från början byggde ett hus för övernattningar här?

Detta är ett försök att skriva lite historia för Stava för de senaste fyra hundra åren. Vad som hände under tidigare århundraden, med danska krig, med dackefejden och annat, det är till större delen okänt.

Stava omfattar 1 mantal, ett hemman. Mantal är ett gammalt mått på skattekraften på jordegendom i Sverige. Ett mantal avsåg i gamla tider ett hemman av sådan storlek att det kunde ge uppehälle åt en familj samt därutöver betala skatt.

Av de 19 byarna i Stavabygden är åtta av denna storlek. De övriga är mindre. Detta kan vara ett tecken på att Stava är en jämförelsevis gammal by i vår bygd. Byar som upptas till mindre än ett mantal kan antas ha tillkommit senare.

Stava har varit ett begrepp i långa tider. Namnet har betydelsen gräns och här var kanske i gamla tider östgötarikets södra gräns. Detta var innan vår skrivna historia började. Vid Stava kom Stavabäcken, gränsbäcken, rinnande från Stavsjön, gränssjön, senare kallad Gyllingesjön. Bosättningen i Stava är kanske tusen år gammal.

Att boplatsen blev utmed bäcken är inte svårt att förstå. Där blev det med tiden också en kvarn. Där på denna plats låg denna ensamgård fram till någon gång vid mitten av 1700-talet. Då hade den gamla hustomten ökats till två gårdar. Från denna plats har människor i kanske tusen år blickat ut över Vättern. De har sett Vättern i storm och de har sett den lugn som en spegel. De har sett sjöfarten på Vättern, från segelbåtar till ångbåtar.

I öster går bygränsen längs med den gamla landsvägen, kungsvägen. På ett ställe har Stava lite mark öster om landsvägen. Denna mark kallades i gamla tider för Rödjelyckorna.

Gränserna mellan byarna var länge osäker. Detta gällde särskilt det som kallades utmarker, det som låg utanför åkrar och ängar. Detta framgår av den ägotvist som på 1700-talet uppstod mellan Holkaberg och Stava och som avsåg just Rödjelyckorna. Denna mark uppodlades till åker under 1700-talet och därmed blev tvisten mera aktuell. I norr gränsar Stava till Hårstorp,

i öster till Lilla Krokek och Munkeryd, i söder till Holkaberg och i väster ligger Vättern.

Stava var gästgivargård i äldre tider, innan denna flyttades till Holkaberg. I en förteckning från 1649 uppges att det i Ödeshögs socken fanns gästgivargårdar i Stava och i Sväm. Kanske har här i Stava legat något slag av gästgivargård ända sedan 1400-talet.

Stava blev skatteköpt 1760.

Om skiftesförrättningar mm

Den första kartläggningen i Stava utgjordes av den geometriska ägoavmätningen 1639. Den omfattade bara åkrar och ängar. Skog och utmark ingick inte. Kartan uppvisar tre gärden, Östergärdet, Mellangärdet och Södergärdet med vardera fyra tunnors utsäde, sammanlagt 12 tunnors utsäde, = 12 tunnland åker. Ängarna gav 30 lass hö med gärdesängen. Fiskevatten fanns i sjön Vättern. Det fanns nödtorftig skog och utmark. Vidare fanns humlegård till 200 stänger. Åkrarna låg samlade nära gårdshusen och var relativt stora, bara fyra åkrar.

Stava var som tidigare nämnts ännu vid 1700-talets början en ensamgård. Senare under 1700-talet blev det flera ägare och 1791 genomfördes storskiftet. Detta innebar att byn delades i två halvgårdar, Norrgården och Södergården(eller kanske kvarngården) med i stora drag sammanhängande marker. Den gemensamma hustomten utökades.

År 1834 genomfördes laga skiftet. Det innebar egentligen bara vissa ägojusteringar. Byn var fortfarande delad i två halvgårdar, den norra och den södra. Vid båda dessa skiften upprättades kartor. De är ganska lika varandra. Vid mitten av 1800-talet börjar bilden förändras. Då fanns plötsligt sex jordägare.

En hemmansklyvning genomfördes 1862 och ytterligare en sådan 1883. Det var först då som gårdar tillkom i byns norra del.

Av de första kartorna kan vi se de två hustomterna väl samlade på Farmans hustomt och något norr om denna. På laga skifteskarten kan man se hur den norra hustomten flyttats något men ändå kan vi där se Stavabyn samlad. På ägorna fanns tre torp inritade redan på storskifteskartan från 1791, nämligen soldattorpet uppe landsvägen samt ytterligare ett torp utmed landsvägen längst norrut. Detta torp är bara inritat på kartan men nämns inte i handlingarna. Det tredje torpet var Lussebo.

År 1571 redovisade Sven i Stava 3½ lispund koppar, tre oxar, tre stutar, tre kor, tre ungnöt, 12 getter, tre svin och en häst. Det var enligt den skattelängd som vi kallar Älvsborgs lösen från 1571, den första gången som vi köpte Älvsborgs fästning av danskarna. Varje bonde skulle bidra med en skatt som motsvarade en tiondedel av vad han ägde.

År 1621 redovisade Per i Stava att han hade åker till sex tunnor utsäde. Detta motsvarar lika många tunnland öppen, odlad jord. Vi kan dock anta att Per också hade åker i träda. Ensidig växtföljd i det äldre jordbruket medförde krav på att jorden måste vila, annars blev skördarna bara sämre och sämre. Om vi utgår från 9-10 tunnland åker i början av 1600-talet kan vi jämföra detta med 1940-talets åkerareal i Stava som uppgavs vara 52 tunnland.

I början av 1600-talet fanns mindre än 10 personer mantalsskrivna i Stava. Medellösa eller utfattiga upptogs inte i mantalslängden. Jag tror ändå inte att 1600-talets invånarantal i Stava var flera än 15-20 personer. Vid mitten av 1800-talet bodde 60-70 personer i byn. Vid sekelskiftet 1900 bodde här ett 50-tal personer. År 2000 bor här ca 20 personer permanent.

Hamnen i Stava

Före tillkomsten av Stava hamn eller Stava brygga hade holavedsbönderna fraktat sina skogsprodukter till Blå port. Blå port utgörs av ett ca 30 meter högt tvärbrant klippstup. Någon hamn kunde inte anläggas där, men där fanns god ankarbotten. Därför kunde skutorna ligga för ankar en bit ute i sjön, medan man lastade. Virket släpptes utefter en stor trätrumma ned till vattnet, och sedan roddes det ut eller släpades med roddbåtar till skutorna. På bergssidan fanns långa stegar för att klättra på från vägen ned till botten av stupet. Där kunde roddbåtar angöra.

Lussebohamnen tillkom inte förrän mot slutet av 1800-talet. Den första bryggan eller lastkajen byggdes 1892. Om det funnits något provisoriskt dessförinnan är osäkert, men ganska troligt. Då bildades även ett hamnbolag och hamnen hade en intensiv men relativt kort varaktighet. Här har åtskilligt med ved och andra produkter från bygden skeppats ut, till Göteborg, Stockholm och andra platser. Här hade Konrad Hård ett sågverk. Han hade under ett antal år omfattande affärer och bidrog med arbete för åtskilliga människor i bygden.

Det berättas att bönder ända från Adelöv och Linderås kom med sina produkter till Stava brygga. I en skrivelse, troligen från 1920-talet, uppges att minst 3000 transporter årligen kom vägen från Småland via Rödjarp, Öjan och Munkeryd till Stava.

Det uppges också att transporter skedde såväl med oxar som med hästar. Oxar kunde inte användas vid nedfarten till bryggan. Bönder från Adelöv och Linderås hade två lass, ett med oxar och ett med hästar. Hästarna var snabbare och denna last kunde lossas vid bryggan. Därefter mötte de oxlasset i Öjan, där hästarna fick överta detta lass och göra en ny resa till Stava. Vi kan anta att kanske lika många transporter kom på vägen via Börstabol och Krokek.

Vid Vätterns stränder har totalt funnits 65-70 bryggor och lastplatser. Några av dem fanns redan på 1600-talet, andra tillkom när Vättern började trafikeras med ångfartyg. När Göta kanal var färdigbyggd 1832 blev sjötrafiken på Vättern ännu intensivare. Reguljär trafik till och från Stockolm och Göteborg ordnades från Jönköping och dessa båtar angjorde också övriga större hamnar vid Vättern. En resa mellan Jönköping och Stockholm tog på 1840-talet ca 36 timmar.

Från bryggans tillkomst i början av 1890-talet och under 40-45 år framåt i tiden var här en intensiv verksamhet. Den som på 1920-talet gjorde en vandring ned till bryggan kunde se ett stort område med brädstaplar, ytveds- och sågspånshögar.

Här hördes tjutet av sågklingor, hästarnas gnägganden och körkarlarnas rop till hästarna. Den branta nedfartsvägen kunde lätt orsaka skenolyckor, trots att man hade sinnrika bromssystem på kälkar och vagnar. En doft av kåda och hästspillning låg över området. Fordon med timmer letade sig hit till *lussehamnen* som man också sade, från många andra socknar i Holaveden.

Det är två bäckar som rinner ut i Vättern vid Stava. Det är bäcken från Gyllingesjön och dels den andra bäcken lite längre norrut. Den kom rinnande från Gåsabol, Stora Smedstorp, Öjan och Munkeryd. Slutligen rann den över Lilla Krokeks marker innan den kastade sig utför branten ned mot Lussebo. Denna bäck gav kraft till Konrad Hårds sågverk på 1920- och 30-talen.

Skenolyckor inträffade ibland i backen ned till bryggan. Verner Falk var fredagen den 11 juni 1920 på väg nedför backen med ett stort vedlass. Två hästar var förspända. Det gick bra ända ned till avlastningsplatsen. Där hände det. När han skulle börja avlastningen föll veden framåt på hästarna. De blev skrämda och rusade ut på hamnkajen. Där fanns människor i arbete och det var trångt.

Men hästarna rusade ut med vagn och allt och hamnade i sjön. Hästarna var intrasslade i remtyg och kunde inte själva simma i land. Verner försökte skära loss dem från remtygen men lyckades inte. En ångare från Jönköping låg vid kajen och lastade ved. Man fick en tross om den ena hästen och försökte lyfta upp den. Men den var intrasslad i seldon och remtyg och försöket misslyckades. Hästarna drunknade. De tillhörde arrendatorn Oskar Karlsson i Bankaby. Den muntliga traditionen nämner at det var Verner Falk som körde hästarna. Händelsen är omnämnd i Östgöta-Bladet den 17 juni. Oskar Karlsson var nytillträdd arrendator i Bankaby och gjorde enligt tidningen en kännbar förlust.

Nere vid bryggan låg ångbåtar redo att ta hand om ved och virke. Sågat virke gick i stor utsträckning till Göteborg. Där omlastades virket för vidare frakt till England, Holland och Danmark. Men det hände också att man tog virket direkt till någon hamn utomlands. De större ångbåtarna fick ankras upp på redden. Vattnet vid bryggan var endast nio fot djupt, trots att bryggan förlängdes år 1920. Den ursprungliga bryggan från 1892 tillät endast anläggning av mindre båtar.

Vedskutorna brukade komma framåt kvällen och lasta på natten, för att så fort det ljusnade segla iväg till Jönköping eller Vadstena för att avyttra sina laster. Före första världskriget fick man 12 kronor famnen för veden. En skuta lastade normalt 15-20 famnar, så förtjänsten kunde bli god. Men vid depressionstider kunde priset sjunka till fyra kr famnen. Det var hård konkurrens om veden.

Bryggan hade inte plats för mer än tre skutor, så det gällde för skepparna att hålla sams, när man låg på tur och väntade på att få lasta. Men skepparna Fältskog på slupen Thyra, Arvid Sabel på Neptun, Gottfrid Rydberg på Anna, Fägersten på Framåt och Gustafsson på Vicktoria kände varandra sedan gammalt, även om mycket skilde dem åt i sätt och sinne. Ibland, när vindförhållandena var ogynnsamma, kunde man få ligga stilla upp till en vecka, och då var det bra med lite sällskap. Likaså var det tacksamt om

någon kom ut med en julle och bogserade in skutan till bryggan när kvällsbrisen dött ut.

Det förekom också en del persontrafik från Stava hamn. Ångfartyget Östern stannad till vid Stava på sin trad mellan Jönköping och Motala, tre gånger i veckan i vardera riktningen på fastställda tider. Från Motala kunde man sedan ta kanalbåten till Stockholm. Det var kanske mest under hamnens första tid, på 1890-talet och under 1900-talets första decennier. Därefter kom landsvägstrafiken.

Stava hamn krävde också goda vägar till hamnen från bygderna runt omkring. År 1902 beslutades att en ny allmän väg skulle anläggas från Stava hamn förbi Lilla Krokek, Stora Krokek och Börstabol, vidare förbi Klämmestorp, Amundeby, Boet, Äng och Krisseby. Den skulle sedan dras fram till häradsvägen i Trehörna. Vägen skulle ha 3,6 meters bredd.

Vägen blev anlagd men då och då skymtar i handlingarna lite diskussioner om underhållet av vägen. Det framgick 1908 att vägkassan betalar underhållet av vägen.

Vid vägstämma i Bultsbol 1912 framhölls att *den östra vägen som går genom Ödeshögs socken till Stava hamn behövde omläggas. Knappast någon väg inom häradet är så trafikerad som denna. Oaktat detta är den alltför smal, så att endast på vissa ställen fordon kan mötas, och dessutom finns flera besvärliga backar.*

I Östgöta-Bladet skrevs i februari 1912 att *Stava hamn i motsats till andra hamnar om sommaren har en död säsong. Men övrig tid av året är där ett myllrande liv. Redan är nedkörda 300 famnar ved dit. Det normala plägar vara 3000 famnar, har man sagt oss. De håller dock på att komma dit, dessa alla, ty vägarna myllrar av vedåkare. Fabrikör A L Bäck avverkar några skogstegar i trakten och har ångsåg uppsatt i Sunneryd. Därifrån avgår dagligdags försågat virke som upplägges i Stava. Avsevärda massor av ekvirke och ännu mera asp lägges upp för avnämare i Jönköping.*

I Östgöta-Bladet kom den 14 februari 1920 en ny artikel om läget vid Stava hamn och vägarna dit. Jag tar med hela artikeln.

Från skogsbygden skrives till Östgöta-Bladet:

Nyckfull kan man säga att denna vinter varit. Den ena dagen blåsigt och kallt, den andra lugnt och kallt. Skogsborna har haft snö och gott före nästan hela vintern. Till följd att ved och virke kommit i ett ganska högt pris ha skogsbönderna i år tagit väl vara på veden, tiden och det goda slädföret. Resultatet har ock blivit det att minst dubbelt så mycket som förr om åren blivit avverkat.

Även om vintern ännu är bara halvliden och många bönder knappast hunnit börja sin vedkörning, har det likväl kommit tusen och åter tusen famnar ved till Stava hamn. Alla de gamla platserna är upptagna och nu få de välvilliga Stavaborna släppa till åkrar, ängar och vad de har till upplagsplatser. Skada blott att hamnen är så liten att båtarna svårligen kunna lägga till och lasta ved denna tid på året. Men mycket större skada är att ingen järnväg går fram till dessa skogrika trakter, ty nu tar bönder och

skogshandlandena endast reda på det prima virket som finns och låta tusentals lass ruttna bort.

Skogsbornas behov av säd, foder, gödningsämnen, kalk mm måste som en följd av dåliga kommunikationer begränsas till det minsta möjliga.

Nu har folk och dragare fått några dagars frihet från körslor, sedan snön gick bort. Men kommer det bara lite snö igen så är de säkerligen snart i rörelse igen utmed vägarna.

År 1928 (eller 1926) fanns i Östgöta-Bladet en ny artikel om Stava hamn. Den är också intressant och jag låter även denna artikel komma med i sin helhet.

Skall Stava hamn förintas?

Starka skäl för hamnens iståndsättande.

Vi ha från en av våra läsare i Lysing mottagit nedanstående artikel, som i dessa dagar kan påräkna ett aktuellt intresse.

Den vid Vätterns strand naturskönt belägna Stava hamn och lastplats som under årtionden tjänat Ödeshögs och närgränsande socknars skogsbygder såsom en välbelägen avyttringsort för skogsprodukter, visar nu den tillfällige besökaren en dyster anblick och är för hela ortsbefolkningen en sorglig företeelse. Den oberäkneliga Vätterns starka vågsvall har nämligen här, i förening med de rasande höststormarna, utfört ett hämnande förstörelseverk mot människoandens sega tro på rätten att till sin nytta tillvarata naturtillgångarna. En kort hamnhistorik torde här vara på sin plats:

Redan 1912 visade hamnen hotande tecken till att vilja förfalla. Hamnbolaget, bestående av fyra närboende småbrukare, kunde inte med blida ögon se sjöns jämna men säkra underminering av deras kära brygga utan beslöt att göra en kraftansträngning mot luften och vattnets förenade krafter. Hamnen hade nämligen förut flera gånger fordrat mer eller mindre omfattande reparationer. Sommaren 1922 skulle också hamnarmen genomgå ett grundligt reparationsarbete, men därtill fordrades penningar och ingen reservkassa fanns.

Ett tioårigt amorteringslån kunde mot delägarnas borgen anskaffas. (Detta står ännu delvis kvar, men bryggan har inte visat samma ståndaktighet). Byggnadsmaterial anskaffades snabbt nog. Sand i pråmar från Visingsö, sten och trä från egna marker och cement från Västergötland. Med upplånade medel, egen och delvis lejd arbetskraft hade bolagsmännen inom en för ett så vittomfattande arbete på jämförelsevis kort tid återställt sin brygga i brukbart skick. Segelskutor och motorfartyg började ånyo trafikera hamnen. Gubben Hård, den ständige hamnfogden, fick brått att fastgöra trossen och sammankalla lastningspersonalen.

Det glada och rörliga livet, det trägna slitet vid Stava hamn hade därmed återkommit i sina gamla gängor. Väderbitna skeppare hälsades med kraftiga handslag välkomna av de kärnfulla Stavabönderna med löfte att inom några timmar ha full last ombord. Skuta efter skuta klarerades och avseglade. Vid större virkesleveranser från Viktor Andersson eller från Konrad Hård löpte ståtliga Göteborgsångare an Stava hamn utan risk för bottenskrap, ty så djupt är vattnet vid Vätterns östgötastrand. Under vintertiden framforslad björk-, al- och barrved skeppades till städerna runt

Vättern, aspvirke till tändsticksfabrikerna, massaved till Munksjö pappersbruk och de i standard räknade staplar av exportplank, bräder och pitprops vida Göteborg till England. Från andra orter levererat gods, såsom byggnadsmaterial, cement och tegel mm lossas här att av förbrukare avhämtas till billiga fraktkostnader. Av denna korta situationsbild framgår att Stava hamn och dess fortfarande bestånd är av stor betydelse för den vidsträckta skogsbygden.

Men nu ligger hamnen raserad och ägarna av området känner föga lust att på nytt upptaga kampen mot de övermäktiga vågorna. Nytt kapital är de efter vad som sports inte villiga att offra, och ingen får förtänka dem olysten, då de nu skådar ner på ruinerna av sitt verk.

Skall den rörliga trafiken, den av arbetslust mättade livaktigheten , kamratändan mellan leverantörer, uppköpare, skeppare och hamnarbetare för framtiden upphöra, tystna och försvinna? Vi hoppas att så icke blir fallet. Nya krafter skola gripa verket an. Ett yngre släkte med blick för framtiden inser sannolikt den omistliga fördelen av hamnens iståndsättande. Nu är ett sammanträde med intresserade planerat att hållas i Stava nästa lördag i avsikt att bilda ett hamnaktiebolag. Intresset lär vara livligt i hela skogsbygden. Vi hoppas anslutningen blir stor och vilja uttala vårt hopp om förslagets förverkligande.

Så långt denna artikel från 1928. Något osäker är jag. Det kan ha varit 1926. Det blev ändå en reparation av hamnen. Gunnar Hård har berättat att en sådan reparation skedde 1926.

Som vi sett var även vägen till Stava hamn en allmän väg. Den upphörde att vara allmän 1937. Då ansåg vägstämman att vägen från Stockholmsvägen till Stava hamn icke hade sådan betydelse för den allmänna samfärdseln att den bör bibehållas som allmän väg. Det var vid denna tid som verksamheten i hamnen upphörde.

Något enstaka besök av en ångbåt skedde även senare, men det är en annan sak.

Kvarn vid bäcken

Stava kvarn är av gammalt datum. Platsen var idealisk. Bäcken hade god vattenföring och högt fall nedför sluttningen. Under 1840-talet förekom tvister mellan Stava och Holkaberg. I Holkaberg fanns en kvarn som då var *nedgången* och krävde mycket vatten. Det blev därför tvister om vattenuppdämning. Stava kvarn var effektivare och bygdens folk skrev framställningar om att denna kvarn borde gynnas eftersom de annars fick åka långa vägar för att mala. Från 1860-talet finns också titeln mjölnare angiven i husförhörslängderna. Mjölnaren hette Lars Adolf Johannisson och var född i Vireda 1825. När kvarnverksamheten upphörde har jag ingen uppgift om. Kanske 1920-talet?

Ivar Andersson i Holkaberg har berättat om hur bönderna från Getingaryd och Boeryd i äldre tider *klövjade* till kvarnen i Stava. De använde då en stig som från Getingaryd gick ovanför Tongaberget vid länsgränsen. Stigen gick sedan vidare ovanför bergsbranten fram till i höjd med Blå Port. Där utmed stigen finns en mystisk stenformation, ännu synlig.

Sedan vek stigen ned för bergssluttningen till kvarnen i Stava. Ivar visade mig stigen sommaren 1990.

Vid storskiftet 1791 antecknades att de båda halvgårdarna i Stava hade var sin kvarn. Samma var förhållandet vid laga skiftet 1834.

Släktgård?

Stava kan på sätt och vis sägas vara en släktgård. Visst har ägogränser ändrats, hus har flyttats och hemmansklyvningar skett men fortfarande bor i byn ättlingar till den Håkan Svensson och hans hustru Ingrid Jönsdotter som bodde i Stava på 1600-talet. Troligen hade Ingrid någon sorts arvsrätt till Stava eftersom gård och släkt förr i tiden hörde samman. Även kronogårdar gick i släkten, men det gällde att sköta hus och betala räntor, så att det inte blev tal om vanhävd. Håkan var född 1631 och Ingrid 1667. Hon var möjligen dotter till Jöns Bengtsson i Stava. Stava var en kronogård innan den kom att tillhöra Visingsborgs grevskap.

Torp

Flera torp har funnits på Stava ägor, soldattorpet utmed landsvägen, ytterligare ett torp utmed landsvägen lite längre norrut samt slutligen torpet Lussebo.

Soldattorpet har under årens lopp rymt många soldatfamiljer och många människoöden. Här följer en uppräkning av de soldater som jag har uppgifter om.

Gustaf Håkansson Gullring	1676- ?	
Per Örbom	(1695-1715)	
Måns Larsson Drake	1715-1729, därefter torpare i Stava en tid	
Anders Larsson Mogren	* 1627	1729-1742, bodde en tid i Börstabol
Johan Håkansson	1742 -	död i Finland
Måns Blomkvist	* 1712	1743-1758, till Holkabergs ägor 1758
Peter Bollgren	* 1733	1758-1776, blev bonde i Kanikenäs
Nils Lilja	* 1754	1777-99, sedan bonde i Stora Krokek
Joel Huggert	* 1765	1796, fl. till Munkeryds soldattorp
Karl Blom	* 1777	1800- till Pommern, fånge 1807,
Jonas Blom	* 1787	1807-36
Fredrik Fält	* 1810	1836-47, död 1847
Nils Johan Fält	* 1825	1847-49
Adolf Fredrik Stav	* 1829	1849-81
Oskar Emil Stav	* 1863	1882-1904

Många familjer bott i soldattorpet. Närmare uppgifter om dem redovisas längre fram.

Vid storskiftet 1791 var Lussebo ett torp. Markerna till torpet bestod både av åker och betesmarker och vid senare skiftesförrättningar delades torpet Lussebo så att därav blev två gårdar om vardera 1/16 mantal. Till Lussebo hörde också *Kofällan*, en betesmark som sträckte sig i ett par hundra meters längd utmed den gamla landsvägen och omfattade således även marken vid den torpstuga som låg utmed landsvägen i nordost. Eftersom det ibland tycks ha funnits flera torpare samtidigt kanske det var

så att Lussebo då varit uppdelat i två mindre torp, varvid stugan i nordost kan ha varit bostad för den andra torparfamiljen. De redovisas längre fram under avsnittet Människorna i Stava.

Vägar och stigar

Om vägarnas utveckling kan berättas mycket. På Stavas marker finns hela utvecklingen dokumenterad i landskapet. Vi kan börja med sjön. Där gick den äldsta vägen, sjövägen. De första människorna kom kanske sjövägen till Stava och sjön har ända in i sen tid förmedlat kontakter. Så småningom uppstod behov av att ta sig fram till lands och då uppstod ridstigen, gångstigen, senare vagnvägen, landsvägen. Den lades kanske redan för tusen år sedan ovanpå höjderna, ovanför rasbranterna, så högt och torrt som möjligt. Den gamla landsvägen, Holavedsvägen eller kungsvägen, har gamla traditioner.

Vi kan anta att den från början endast var en ridstig. Sedan blev den vagnväg någon gång under 1600-talet. På 1800-talet uppstod så behov av bättre väg och 1852 blev den färdig, ett gigantiskt arbete, med den tidens mått, med handkraft och enkla redskap och i svår terräng, på ett sätt ett större arbete än motorvägen drygt hundra år senare.

I gamla tider fick bönderna svara för underhållet av vägarna. Vad 1852 års väg beträffar har jag anträffat protokollet från 1854 där vägdelningen fastställes. På sträckan från Ödeshög till länsgränsen, 14.039 meter fick gårdarna i Stava en sträcka av 390 meter att underhålla. År 1891 företogs vägdelning av vägen mellan Stava och gränsen mot Småland vid Rödjarp. Där ingick också vägen mellan Munkeryd och Smedstorp. I delningen ingår överenskommelse om såväl sommarunderhåll som snöplogning. Stavas andel av denna väg var 259 meter, räknat från "nya landsvägen i Stava". Beträffande vägen mot Börstabol har jag inga uppgifter.

Stigar var i gamla tider de närmaste förbindelselederna mellan gårdar och byar. Om klövjestigen från Getingaryd till Stava kvarn har jag nämnt förut.

Stava missionshus

Vi bör också nämna Stava missionshus, färdigt 1866. Vi kan anta att det under lång tid funnits behov av en samlingslokal. Härvid vill jag visa följande anteckningar ur domboken för 1844. Att ha religionsövning var förbehållet sockenprästen om den inte hölls inom den egna familjen.

Vid sommartinget 1844 hade kronolänsman Nelson instämt änkan Lotta Persdotter i Öninge för att hon hållit olovliga sammankomster för religionsövning. Det blev 66 riksdaler i böter, eller fängelse 28 dagar på vatten och bröd. Det var stora böter.

Missionshuset i Stava byggdes utmed den gamla landsvägen, något hundratal meter söder om soldattorpet. Bonden Sven Viktor Jonsson i Stava skänkte tomten. Idag är både det gamla missionshuset och soldattorpet rivna men det nya missionshuset kallas fortfarande Stava missionshus trots att det nu ligger på Lilla Krokeks marker. Sven Viktor Jonsson var även han en sentida ättling till Håkan Svensson i Stava. Många medlemmar av Stavasläkten har gjort stora insatser i Stava Missionsförening.

Ur domböckerna

Det mest dramatiska som jag hämtat ur domböckerna om Stava är givetvis mordet på nämndemannen Samuel Svensson från Lilla Krokek. Det inträffade den 27 april 1864 utmed landsvägen mitt för Bil-Antons gård i Stava. Mördaren var en bonde från Glänås i Svanshals, Erik Johan Svensson, och mordet var planerat. Det tillgick så att han med en hammare slog Samuel Svensson i huvudet, många och kraftiga slag. En beskrivning av mordet finns längre fram i texten.

Men mordet i Stava år 1864 är inte det enda som hänt av sådant slag. År 1622 hölls det julkalas hos Per i Stava och detta julkalas slutade med ett knivdråp. Lasse Toresson i Kopparp blev hårt trängd av Olof i Lilla Krokek och det slutade med att han tog till kniven. Olof dog tre dagar därefter. Mera om detta finns längre fram i avsnittet ”Människorna i Stava”. Alla anteckningar ur domböckerna har jag så långt det gått samlat i anslutning till beskrivning av respektive personer.

Emigrationen till Amerika

Från Stava emigrerade enligt mina anteckningar ett 15-tal personer till Amerika. Kanske jag missat några och kanske någon flyttat via någon annan ort. En av dem som emigrerade var Karl Andersson, son till Oskar Fredrik Andersson. Han gifte sig i Amerika och återkom senare och blev bonde i Glasfall.

Ur hembygdslitteraturen

Ur boken "Ödeshög genom seklerna" hämtas bl. a. följande:

- *När di skulle bränna brännvin förr i tiden, så skulle di ha ett mänskeben i kara, för att brännvinet skulle bli rektit bra. Av Mor Andersson i Stava"*

- *Dä va ett folk i Stave som Väva-Tilda tjänte hos. Di hade sia kor oppe i berga. De hade e lita fé som körde hem kora, när di skulle mjölka. Å ho va så skön, den där, men när ho vände sej om, så va ho ihålier. Om kvälla så lämna di e lita skvätt i bytta, men om möra så va bytta så skurader å finer så". Berättat av Fredrik Johansson, hemmansägare i Stava, född 1839.*

- *Dä va e i min ungdom, som di sa vart bergtagen. Dä va ute ve en gård, som heter Södra Bråten. Dä ä ett stort berg där. Å ho va borta i tre dar sen kom ho igen. Di hade behållt´na där i berget å hade velat haft´na te å äta, men när ho inte ville äta, så hade di inga makt mä´na. Ho hette Brita-Stina å ja va bekanter mä´na". Meddelat av grenadjär Stav.*

- *Skälvan botades genom att låta barnet dricka ur en sko, som ägdes utå en person som di kunne misstänka för te bedriva olovli kärlek". Berättat av grenadjär Stav, född 1829 i Linderås.*

Intressanta människoöden i Stava

Ur kyrkoboken hämtar jag följande uppgifter:

Den 23 maj 1772 fanns död, sittande i ett kärr på Pikatorps ägor i Tollstads socken, vanartiga och svagsinta fattighjonet, flickan, soldatdottern Annika Jonsdotter Berggren från Stava, som olovandes gått ut från modern att tigga, 18 år gammal.

Jag skulle gärna vilja veta mera om denna flicka men uppgifterna om henne är sparsamma. Hon hade en broder, Anders, som senare var hovsmed och bodde i Stava.

Människorna i Stava

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Därför har jag försökt studera 1600-talets domböcker för att få lite mera ”kött på benen”.

År	Namn mm	Källa
1571	Sven. (3,5 lispund koppar, 3 oxar, 3 stutar, 3 kor, 3 ungnöt, 12 getter, 3 svin, 1 häst)	Älvsb
1606	Töres i Stava dömd för enfalt hor med konan Lussi. Se domboken.	
1613	Per och Bengt	Älvsb
1620	Bengt	BU
1620	Bengts son Jöns gjorde sin fars legopiga ed barn.	Domboken
1621	Jöns Bengtsson och Per	Mil
1621	Per(2 hästar, 5 oxar, 10 kor, 32 getter, 2 svin, 4 får, 6 tunnor utsäde).	BU
1622	Julkalaset hos Per i Stava slutade med dråp, se domboken	
1625	Jöns Bengtsson målsman för Olofs barn i L Krokek	Domboken
1627	Per och Bengt (sex mantalsskrivna i Stava)	M
1627-1647	Per i Stava är nämndeman, se domboken	
1629	Jon i Stava var i löfte för Nils Svensson i Österäng, se domboken.	
1630	Peder i Stava nämndeman i Lysings härad enligt domboken	
1631	Per (3 tunnor utsäde)	BU
-"-	Jöns (3 tunnor utsäde)	
1637	Per	BU
1637	Per	Mil
1639	Per i Stava hade instämt Jöns i Tällekullen, se domboken	
1640	Per	M
1641	Peder och hustrun samt piga	M
1642	Götar i Holkaberg mökränkte Brita i Stava, se domboken	
1643	Peder, hustrun och son	M
1643	Per i Stava vittne rörande en stöld i Lakarp, se domboken	
1643	Per i Stava anklagad för att han ej inlevererat tiondet, se domboken	
1644	Anders Jonsson i Stava lägrade pigan Elin Håkansdotter, se domboken	
1645	Per med hustru och son samt Jöns med hustru och son	M
1646	Per med hustru och son samt Jöns med hustru och piga	M
1646	Jöns	J
1646	Jöns Bengtsson	Mil
1647	Peder, dotter och en inhyst man, Jöns med hustru och son	M

1648 Per Andersson m h, dräng Per Jönsson,
Jöns med hustru Kerstin L dotter M
1648 Per i Stava angående fyra stulna liar, se domboken.
1648 Per i Stava i ett mål vid tinget, arv i Visjö, se domboken
1649 Stava är gästgivargård
1649 Målet angående stulna liar åter uppe vid tinget, se domboken.
1651 Jöns, fem mantalsskrivna personer i Stava M
1652 Jöns JW
1655 Jöns med hustru Kerstin JW
1658 Jöns med hustru Kerstin, dräng, son B JW
1658 Jöns i Stava vittnade om ett uppbördsmöte i Krokek, se domboken
1659 Jöns med hustru Kerstin J
1659 Jöns i Stava kallad att vittna rörande räntor, se domboken
1660 Jöns i Stava anklagad för mened, se domboken
1660 vigdes (Lars Larsson) i Narbäck med Jönses dotter Brita i Stava
1661 5 apr föddes Peder, Håkans son i Stava
1661 Jöns i Stava klagat över en vägkrog, se domboken.
1662 3 aug föddes Karin, Håkans dotter i Stava
1664 Håkan i Stava nämnd som vittne i domboken.
1666 bötar Håkans dräng i Stava för att han varit drucken i kyrkan
1666 Sven i Narbäck var gästgivare redan när det hölls i Stava, domboken
1673 Håkan Mil
1675 Per J
1675 Anders i Stava hjälpt hustru Kerstin i Stava att skriva, , se domboken
1677 Stava hade hästar till gästgiveriet i Holkaberg, se domboken
1678 Håkan Svensson målsman för Karin Svensdotter i Stava, se domboken
1678 Håkan Svensson är löftesman för drängen Per Jonsson, se domboken
1679 Håkan i Stava i tvist om respengar till Stockholm, se domboken
1681 Håkan i Stava antecknad som vittne i en tvist om skatter, se domboken
1681 Håkan och hustrun, Anders och hustrun (4) M
1682 Håkan och hustrun, Anders och hustrun (4) M
1684 Anders Jonsson i Stava vid ting i Holkaberg, se domboken
1684 Håkan och Anders, livgr Gustaf Håkansson Gullring Mil
1685 Håkan och Anders J
1686 Anders i Stava i klagomål om syneförrättningar, se domboken
1687 Håkan m h, sonen Per, Anders Joensson m h, dr Per M
1688 Anders Jönsson köpt 1/5 av Skattegården i Ödeshög, se domboken
1688 Håkan m h, sonen Per, Anders Joensson m h, dr Per M
1689 Håkan m h, sonen Sven, Joen och p Marit M
1690 Håkan m h, sonen Sven, d ? M
1691 Håkan m h, s Sven, Jöns, M
1691 Håkan Svensson i Stava åberopad som vittne, se domboken
1692 Drängen Påvel Påvelsson klagar mot Arvid Persson, se domboken
1693 Håkan m h, s Sven, Joen, på ägorna sold Nilses hustru M
1694 Håkan m h, s Sven, Joen , på ägorna sold Nils hustru M
1697 Håkan Svensson i tvist med Per Eriksson, se domboken
1700 Håkan Svensson och två nedhuggna ekar, se domboken.

Förklaringar

BU = Boskaps- och utsädeslängd, J = jordebok, M = mantalslängd,
Mil = militär källa, JW = jordebok Wisingsborg, Älvsb = Älvsborgs lösen

Detta var i tabellform mina äldsta anteckningar om människorna i Stava. Jag skall försöka förklara och förtydliga vissa av uppgifterna ovan.

Vid tinget i Heda den 15 maj 1606 tingsfördes Töres i Stava för *att han hade bedrivit enfalt hor med en kona som hette Lussi. Han skulle normalt böta 30 daler, enligt konung Johans stadga, men för hans stora fattigdoms skull och allemans förbön blev beloppet minskat till fyra daler i konungssaken och 20 daler vad gällde häradet och häradshövdingen.* Vem Töres var vet vi inte. Han var förmodligen inte bonde i Stava. Lussi påminner om Lussebo. Kan hennes namn ha något att göra med namnet på torpet?

Per Andersson - - - -, bonde och gästgivare i Stava
(Karin Bengtsdotter) - - - -,

Per i Stava är omnämnd i handlingarna under åren 1613 – 1649. Han var nämndeman i Lysings härad under åren 1630 – 1647, kanske längre. Han var gift och hustrun hette möjligen Karin Bengtsdotter och hade en syster, Brita Bengtsdotter, i Lilla Krokek, gift med Olof Svensson. Vi har inga namn på barn. Efter 1647 hörde bygden till Visingsborgs grevskap och då ingick våra byar i Vista härad. Där fanns inte Per med som nämndeman. Utöver uppräkningen av nämndeman möter vi hans namn i några andra mål vid rätten. Vi skall börja med det mest intressanta av dessa, nämligen julkalaset i Stava 1622

Julkalaset i Stava år 1622

Detta hände vid julkalaset hos Per i Stava julen 1622. Det var bygdens människor, grannar och vänner, som hade samlats i Stava. Det var jul och de hade fått både mat och dryck. Det började bli sent på kvällen och många hade gått hem, men åtskilliga var ändå kvar.

Värden, Per i Stava, hade *gått avsides för att sova i en kammare*. Kvar i gästabudssalen var bl. a. Lasse i Kopparp, Olof i Krokek och Per Olsson i Krokek. Olof och Lasse hade börjat en ”ordkastning” om en legopojke och Olof fällde några okvädinsord och kallade Lasse en padda och gick sedan *sina ärenden ut på gården*.

När han kom in igen satte han sig inte på försätet, där han förut suttit utan stod upp i bänken framför Lasse och sa till honom: *Jag vill nu sitta hos dej, min bror*. *Ja väl, sade Lasse. I detsamma slog Olof Lasse på munnen och i ansiktet många hårda slag och förde honom under sig i bänken och höll honom med den ena handen och slog honom med den andra. Lasse kunde inte komma upp, ty Olof var starkare. Vi kan anta att blev Lasse panikslagen och drog sin kniv och stack Olof i buken. Olof sprang upp och sade: Du stack mig din skälm. Sedan levde Olof i tre dygn och därefter dog han.*

Att slagsmålet gått till så som beskrivits, det kunde Olofs granne, Per Olsson berätta, ty han var med och såg allt. Han vittnade härom under ed. Hustrun i gården vittnade också. Hon var syster till den dödas hustru Karin.

Hon berättade också att slagsmålet hade gått till på detta sätt. Flera personer fanns då inte i stuvan.

Den 11 mars 1623 hölls ting i Heda om dråpet. *Efter att allt noga hade rannsakats och skärskådats tog de tolv i nämnden saken under betänkande. Hur skulle de döma, antingen till livet eller efter kapitel 12 i Dråpabalken till penningböter? Nämnden bedömde sedan att själva trångmålet, som dråparen befann sig i, när han låg under Olof i bänken, det var ändå inte riktigt rätt livs nöd som lagen säger i berörda kapitel, eftersom Olof inte brukade något vapen. Därför kunde inte nämnden värja hans liv.* Återstod att döma Lasse Thoresson från livet.

Då steg den dödes hustru, Brita Bengtsdotter fram. Det var hon som med sina barn var målsägande. *Hon bad för dråparen, att han måtte av höga överheten bli förskonad till livet och att han måtte utlägga en kristlig bot.* Lasse Thoresson var av häradsrätten dömd att mista livet, men fallet skulle underställas den kungliga hovrätten. Denna var då belägen i Stockholm. Göta Hovrätt hade ännu inte inrättats. Ärendet drog ut på tiden.

Den 5 september 1625 dömde häradsrätten Jöns Bengtsson i Stava som rätt målsman för Olof Svenssons barn i Krokek. Han skulle uppta mansboten av Lasse Thorsson i Kopparp på deras vägnar. Det var i reda penningar 200 daler i bötespengar och därutöver vänskaps gåva till hustrun, två lispund koppar.

Den 13 mars 1626 togs på tinget i Heda det sista steget i denna rättsprocess. Då meddelades domen från den kungliga hovrätten i Stockholm. Den hade förskonat Lasse Thoresson till livet, att han skall giva målsäganden full mansbot, konung och häradsbot oförsummat. Så konstaterar rätten, *haver Lasse full mansbot erlagt. Därför fälldes nu Lasse uti Konungssaken till 13 daler och åtta örtugar, sammaledes ock häradet efter det 13 kapitlet i Dråpabalken och fick av målsäganden fridsbrev.*

Vid sommartinget den 23 juni 1629 uppgavs att Joen i Stava och Måns Jonsson i Österäng var i löfte för Nils Svensson i Österäng. Denne hade vid föregången häradsdom blivit av hovrätten *biltog lagd*. Därför blev *de detta sitt löfte kvitt och för Nils Svensson ogild*. Vem Nils Svenson i Österäng var, det vet vi inte. Vi vet bara att han blivit dömd biltog, det vill säga dömd fredlös. Både av häradsrätt och hovrätt.

Sådant hände i gamla tider. På grund av begånget brott kunde man bli dömd at stå utanför rättssamhället, rättslös.

Vid sommartinget i Heda den 8 juni 1643 kom Torkel Månsson i Lakarp för rätten och beskyllde Nils Bränd för stöld av ett par spannar i Lakarp. Per i Stava hördes som vittne. Mera om detta mål finns att läsa under Lakarp.

Vid samma ting androgs av tiondeinspektören att Per i Stava inte inlevererat hela sitt tionde. Kyrkoherden var inte närvarande. Därför uppsköts målet. Jag har inte sett något mera om denna sak, varför vi kan anta att Per betalat sitt tionde.

Per i Stava anklagade vid tinget i Bunnström den 6 juni 1648 Håkan i Visjö för att ha tagit fyra liar från honom i skogen förliden sommar. Håkan nekade. Per hänvisade till två vittnen, Lars i Pilgården i Ösiö och Per i Gammalsby. Båda dessa kallades till nästa ting. Per i Stava hade till nästa

ting inte kallat dem och då fick länsmannen i uppdrag att göra detta. Jag har inte funnit något slut på detta mål.

Måns i Visjö klagade vid tinget 1648 till Per i Stava om något arv som Per skulle ta till sig efter hans styvfader. Per svarade att han inte hade mera härav än ett stop. Detta stop ålades Per att utlämna till Måns.

Vid tinget 1649 fick Per i Stava stå till svars för några skällsord på Habor i Skälaby. Hur målet slutade är jag inte riktigt säker på. Detta var sista gången som Per i Stava förekom omnämnd i böckerna. Kanske Per i Stava nedlade sina jordiska verktyg detta år. Gården i Stava övertogs av Jöns Bengtsson och hans hustru Kerstin.

Jöns Bengtsson	- - - -, bonde och gästgivare i Stava
H Kerstin	- - - -,
Barn: Ingrid	(1667), gift med Håkan Svensson, bonde i Stava
Anders	
Brita	

Jöns Bengtsson var bonde i Stava efter sin fader Bengt, vilken är omnämnd i domboken 1620. Då blev Jöns instämd för lönskaläge med en piga på gården, Kerstin Persdotter. Han fälldes till 40 daler i treskifte, fadern, konungen och häradet. Jöns Bengtsson är första gången omnämnd i domboken 1620, sedan i mantalslängd och jordeböcker, se ovan. Han är omnämnd sista gången 1661, då i en dombok.

Här följer så några anteckningar ur domböckerna om Jöns.

År 1620 hade Bengts son i Stava, Jöns, lockat, belägrat och rått med barn sin faders legopiga, Kerstin Persdotter, men han ville inte gifta sig med henne. Därför dömdes han att böta 40 daler i treskiftes mellan fadern, konungen och häradet.

Götar i Holkaberg sakfälldes 1642 till 40 daler för att han hade mökränkt Brita i Stava. Nämnden vittnade om att inget var uppgjort om äktenskap. Han ville inte gifta sig med henne. Jöns hade en dotter som hette Brita. Hon blev år 1660 gift med Lars Olofsson (?) i Narbäck. Omnämnd i domboken 1675.

Vid vintertinget 1644 tingsfördes Anders Jonsson i Stava, en ogift dräng, som belägrat Elin Håkansdotter, en piga i *äkta säng född,* vilket bägge erkänner. Lägersmålet hade skett i Holkaberg. Han fick böta 40 daler för mökränkning. Var Anders möjligen en son till Jöns i Stava?

Vid hösttinget i Gränna den 4-5 december 1658 förekom något mål om ett uppbördsmöte som hållits i Krokek. Jöns i Stava uppgav därvid att grevskapets befallningsman Anders Ingemarsson i Kushult, tagit sju daler 24 öre av Per i Krokek och av Götar i Krokek åtta daler och 21 öre. Vidare uppgav Jöns att Håkan i Näteryd levererade till Anders Ingemarsson vid uppbördsmöte i Kråkeryd tre daler 25 öre och att Håkan lånat dessa penningar av Jönses son Per.

Dessa frågor om uppbörden kan ha berott på att Anders Ingemarsson hade avlidit och kanske fanns det oklarheter i hans redovisning. Jöns i Stava

hade vid detta tillfälle förmodligen också sagt något om Anders Ingemarssons änka som rörde räntebetalningar.

Vid tinget i Gränna den 1 mars 1660 fick Jöns stå till svars för mened rörande något som sagts vid ett uppbördsmöte den 5 januari 1654. Uppbördsmötena kunde tydligen vara stormiga.

Vid tinget i Gränna den 11 februari 1661 besvärade sig Jöns i Stava över att Per och Bengt i Krokek på sina ägor ville sätta upp ett torp som skulle vara krog för resande på landsvägen. Jöns menade att detta skulle störa grannar och skada gästgivargården i Holkaberg. Med anledning härav beslutade rätten med stöd av 25 stycket i Gästgiveriordningen att *det varde krokekaboar alldeles förbjudet att uppsätta ett sådant torp och krog.*

Gästgivargården i Stava flyttades 1649 till Holkaberg och Narbäck. Sven Månsson i Narbäck hade under åtskilliga år hjälpt till med skjutsar och logi för resande på landsvägen, redan då gästgiveriet var kvar i Stava. Narbäck var då gästgivargård för resenärer som färdades norrut på landsvägen. Mera om detta finns att läsa under Holkaberg och Narbäck.

Här följer så ett antal domboksnoteringar där Stava eller människor från Stava på ett eller annat sätt varit omnämnda.

Vid vintertinget den 22-23 februari 1664 framställdes *konan Ingrid i Näteryd som hade låtit råda sig med barn.* Hon bekände att drängen Bengt i Holkaberg *hade hävdat henne* tre veckor före midsommaren och därefter åtskilliga gånger, samt att hon blivit havande vid midsommartid. Bengt nekade helt till detta och nämnde i stället som misstänkt för detta en gift man, Jeppe i Kärr.

Han var nu frånvarande men han hade 14 dagar före midsommaren beskyllt Bengt för *nämnda kona* och ville få honom att bekänna, att han hade belägrat Ingrid.

Bengt uppgav vidare att Bengt och Håkan i Stava skulle hört detta. Eftersom varken de eller Jeppe i Kärr var närvarande vid tinget uppsköts målet till nästa ting. Målet var därefter uppe flera gånger. Slutligen gavs Bengt möjligheten att med värjomålsed fria sig från lägersmålet. Han antog inte detta och dömdes då till böter. Mera härom under Näteryd.

Från 1693 började kyrkoböcker komma till användning i Ödeshögs socken. Det är uppgifter om födda, vigda och döda. Husförhörslängder finns inte förrän från 1805. Vid denna tid var Karl XI konung i Sverige och Sverige var en stormakt. Östersjön var ett svenskt innanhav.

Håkan Svensson	(1631), bonde, död 1701,
Ingrid Jönsdotter	(1667), död 1737,
Barn: Sven	- - - -, upptagen i mantalslängderna
Jon	1666, g 1701 m änkan Anna i Holkaberg
Kerstin	1680, g 1700 m Jon Andersson i Munkeryd
Elin	1688, g 1707 m Jon Andersson i Ösiö Skattegård
Maria	- - - -, g 1709 m Håkan Siggesson i Lyckan

Bakgrunden för Håkan och Ingrid är inte helt klar, men troligen var Håkan son till Sven Månsson och hans hustru i Narbäck. Ingrid var förmodligen dotter till Jöns Bengtsson i Stava. Håkan Svensson dog 1701. Han hade varit gift två gånger och han hade varit bonde i 42 år. Så uppger kyrkoboken. Hans hustru, g*amla änkan Ingrid Jönsdotter* i Stava dog 1737, 69 år gammal.

Domboken för Vista härad berättar 1678 att drängen Erik Björnsson i Narbäck och Karin Svensdotter, syster till Håkan Svensson i Stava, hade *haft lägerskap och cohabitation i halvfjärde års tid*, och fått barn i maj 1678. Drängen nekade först att ta *konan* till äkta men blev övertalad av nämnden. De skulle gifta sig den 13/10 1678. Erik Björnssons morbroder var Tore Larsson i Kulhult. Erik Björnsson kan vi läsa om längre fram.

Vid sommartinget i Gränna den 31 maj 1675 sattes vite mellan Arvid och Peter Svenssöner i Narbäck, Bengt i Stavreberg, Anders i Hårstorp och Håkan i Stava. Det innebar *att vilken den andre i ord eller gärningar kväljer, skall hava 40 daler förbrutit*. Vi kanske kan anta att de alla var bröder, och söner till Sven Månsson i Narbäck. Möjligen var Håkan i Stava en halvbroder, från ett tidigare äktenskap. Av domböckerna framgår att det varit en del oenigheter mellan syskonen och detta utmynnade därför i detta vite.

Vid vintertinget den 1 mars 1678 avhandlades ett lägersmål mellan pigan Ingrid Larsdotter i Näteryds Hybbeln och drängen Peder Jonsson i Sjöstorp. Målet uppsköts till nästa ting, Därvid gick Gustaf Larsson i Skrädeberg, Håkan Svensson i Stava och Anders Månsson i Angseryd i löfte för den angivne att han skulle inställas för rätten vid nästa ting.

När jag för ett par år sedan började studera 1600-talets domböcker var en av orsakerna till detta att jag ville se om det i våra bygder förekommit några häxprocesser. Här kommer så en anteckning från 1671 års dombok. Då framkom för rätten en ryttare Nils Månsson i Svanshals och klagade över att frälsebonden Olof Larsson i Kamsta hade påstått att hans hustru Barbro Svensdotter sysslat med trolldom. År 1671 var mitt i *häxperioden* i Sverige.

Jag törs nu påstå att i våra bygder förekom inga häxprocesser, men däremot förekom en och annan beskyllning för trolldom. Se mera härom under Staffanstorp, Gyllinge och Stora Smedstorp. Det var där Brita Nippertippa i Haddåsen och Ingeborg Nilsdotter från Långlidens ägor som beskylldes för trolldom. Kanske var de bara *kloka gummor*?

Måns i Kopparp hade under hösten 1679 rest till Stockholm för att, dels för sig själv men också på uppdrag av Arvid i Narbäck och Håkan i Stava. Hans uppdrag var att av riksdrotsen, Per Brahe söka få frihet från utställda rustningar. Måns hade i respengar av Arvid och Håkan fått sex daler silvermynt.

Måns hade återkommit från sin resa, dock utan att kunna redovisa något resultat. Arvid och Håkan ville då ha sina pengar tillbaka, men Måns hävdade att han gjort så gott han kunnat. Att hans ansökan blev avslagen kunde han inte hjälpa. Han hade också haft stor möda och kostnad under den långa resan. Han menade också att hans Grevliga Nåde icke hade

lämnat honom ohörd. Arvid och Håkan hade stämt Måns inför häradsrätten för att återfå sina pengar. Men häradsrätten beslutade att Måns kunde behålla pengarna.

Skatter och uppbörder var förmodligen även i gamla tider sådant som vållade bekymmer och oenigheter.

Vi har hört att fogdar och befallningsmän var *hårda mot stackars bönder.* Här har vi från domboken 1681 ett fall där fogden, Anders Skog i Kushult, av bönderna Sigge och Lars i Lyckan beskyllts för att ta ut för höga skatter. De skatter som nämns är *kröningshjälp samt gärd till krigsfolket*, förmodligen några extra skatter under femårsperioden 1675-1680. Anders skog bevisade med hjälp av länsmannen Per Anders i Bankaby att han mottagit pengarna och lämnat dem vidare.

I anteckningarna i målet nämns också Håkan Svensson i Stava, Anders Larsson i Klämmestorp och gästgivaren Arvid Svensson i Narbäck. Rätten uppsköt målet till en laglig revision av uppbörden.

Vid vintertinget den 2 mars 1691 åberopades Håkan Svensson i Stava som vittne i ett tvistemål mellan Per Hansson i Holkaberg och gästgivaren Nils Bryngelsen i Holkaberg. Det rörde besittningsrätten till en tredjedel av Holkaberg. Per Hansson var gift med en styvdotter till Nils Bryngelsson och hävdade att Nils lovat honom en tredjedel av såväl gårdsbruket som skjutsningen vid gästgivargården. Se mera härom under Holkaberg.

År 1693 åberopades Håkan Svensson i Stava som vittne i ett tvistemål mellan Hans Nilsson i Gyllinge och hans hustru Kerstin Jonsdotter på ena sidan och på den andra sidan deras före detta måg Jon Nilsson i Öjan. Se mera om detta under Öjan eller Gyllinge.

Vid hösttinget 1697 klagade Håkan Svensson i Stava över att torparen Per Eriksson på Lilla Krokeks ägor 14 dagar före midsommaren detta år slagit ihjäl en sugga för honom. Nämndemannen Anders i Hårstorp intygade det skedda. Torparen Nils Andersson på Stavrebergs ägor intygade att han sett Per Eriksson slå åtskilliga slag med yxhammaren då suggan inkommit i Måns Nilssons äng i Lilla Krokek.

Rätten beslutade att torparen Per Eriksson skall betala Håkan Svensson fem daler kopparmynt för suggan och dessutom böta tre daler i treskiftes. Dessutom fick han böta för uteblivande.

Vid vintertinget den 14 februari 1700 hade hejderidaren Olof Hjort instämt bonden Håkan Svensson i Stava för två olovligen nedhuggna unga ekar. Håkan Svensson sade sig ha tingsattest av välborne herr haputman Peder Kvist av den 13 maj 1696 för att få hugga bort två ekar som stått hans åker till skada. Förre hejderidaren Stefan hade märkt dessa för honom, och säger att *det står ännu två unga ekar kvar där märkta och ohuggna*.

Detta var inte rätt ekar som Håkan huggit. Rätten dömde därför Håkan Svensson till böter för de nedhuggna ekarna, samtidigt som rätten i nästa mening på nytt lovade Håkan Svensson att nedhugga de två ekar som han 1696 fått löfte till.

Vid sommartinget den 12 juni år 1700 dömdes änkan, hustru Anna Andersdotter i Holkaberg för att hon mot förbud och mot Kongliga Stadgan

till sig intagit sin fästman Jon Håkansson från Stava. Denne fick också böta för samma sak. Kärlek var tillåtet endast efter vigseln.

Anders Jönsson	- - - -, bonde i Stava,
H ?	- - - -,
S Jon	**- - - -, gift med Elin Håkansdotter och bonde i Stava**
S Lars	- - - -,bonde på Skattegården i Ödeshög

Anders Jönsson eller Anders Jonsson, namnet stavas lite olika, förekommer omnämnd några gånger och jag vill gärna ta med vad som finns i mins anteckningar. Han kanske har en central roll i *stavasläktens äldre historia*. Första gången vi möter honom är 1644 när han enligt domboken mökränkt Elin Håkansdotter. Det hade skett i Holkaberg och Anders fick böta 40 daler för detta.

Anders var möjligen en son till Jöns Bengtsson i Stava och född omkring 1625. Sedan har jag inga mer uppgifter förrän 1684 och 1685 då han tillsammans med Håkan tycks bo och bruka i Stava. Om hans familj har jag inga uppgifter, men han var gift. År 1688 redovisas i häradsrätten ett köpebrev, daterat 12 juli 1682. Där hade Anders Jönsson i Stava köpt en femtedel av Ödeshögs skattegård för 40 daler av Per Svan och Jonas Håkansson samt systern Karin.

Vi kan anta att Anders med sin familj därefter flyttade till Ödeshögs Skattegård. Vi kanske också kan anta att det var hans son, Jon Andersson i Ödeshögs Skattegård som år 1707 gifte sig med Elin Håkansdotter i Stava och sedan blev bonde i Stava. En annan son, Lars Andersson gifte sig med Margareta Siggesdotter och övertog Skattegården i Ödeshög.

Ur domboken den 10 april 1684 kan vi läsa att då hölls extra ordinarie ting i Lysings härad och platsen för tinget var Holkabergs gästgivargård. Ärendet för detta ting var ett dråp i Börstabol. Närvarande förutom häradshövding och skrivare var länsmannen Harald Arvidsson samt häradsnämnden, som bestod av Måns i Göleryd, Bengt i Runnersta, Lars i Åsby, Jöns i Norrö, Per i Tällekullen, Nils i Särtzöga, Jon i Egbola, Jöns i Haningetorp och Lars i Bunkabolal.

Nämndemännen Anders Nilsson i Skedeby, Jon i Ryket och Måns i Åsby var sjuka och i deras ställe insattes krögaren Nils Bryngelsson i Holkaberg, Anders Jonsson i Stava och Nils Andersson i Lorby.

Från Vadstena slottstorn fördes inför rätten en fängslad pojke och dråpare, Sven Månsson, 16-17 år och han hade med bössa råkat skjuta pigan Anna Stensdotter till döds. Det var på palmsöndagens förmiddag som detta skedde. Sven Månsson dömdes senare till böter för att han av våda råkat skjuta henne till döds. Se vidare under Börstabol.

Vid vintertinget den 25 februari 1686 anklagades Anders i Stava för att denne vid en husesyn i Stava i höstas kommit med beskyllningar mot nämndemannen Hans Raelsson i Syllerstorp om oriktiga syner. Jag har ingen uppgift om hur målet slutade.

Jon Andersson	----, från Ösiö Skattegård, bonde i Stava
Elin Håkansdotter	1688, d t Håkan och Ingrid ovan
Barn: Håkan	1708-02-??,
Maria	1711-02-14, g 1742 m Johan Svensson från Kopparp
Håkan	1713-10-21, g m Anna Persdotter, bonde i Gåsabol
Kerstin	1716-02-26, g 1731 m Anders Månsson i L Krokek
Jonas	1719-06-14,
Anders	---- , g m Kerstin Svensdotter och bonde i Gåsabol.

Jon var son till Anders Jonsson i Skattegården i Ödeshög, tidigare bonde i Stava. Elin var dotter till Håkan Svensson och Ingrid i Stava. Jon och Elin gifte sig 1707 och övertog hennes föräldragård i Stava som då var den enda gården i byn. I vigseluppgiften uppges Jon vara från Ödeshögs Skattegård. Jon dog i Stava 1758. Elin Håkansdotter dog 1767. Helt säkra kanske vi inte vara på deras ovan angivna bakgrund. Låt det vara en ganska säker hypotes.

1726 var Jon Andersson instämd till rätten i ett mål som gällde mantalsskrivning. 1728 hade pigan Karin Olofsdotter från Stavrebergs ägor instämt Jon och Elin för att de inte lämnat tillbaka en kjortel som Karin hade pantsatt. Rätten trodde inte på hennes uppgifter och dömde Karin för oanständig beskyllning.

Från 1736 har vi i domboken anteckningar om kvarnen i Stava. Det var Jöns Nilsson i Kopparp som vid sommartinget den 24 maj hade instämt Jon Andersson i Stava för att denne låtit mala för tull. Jon Andersson var sjuk och kunde inte inställa sig. Målet uppsköts. Det uppkom vid höstinget och det framgår att tingsrätten tidigare förbjudit Jon Andersson att mala vid sin kvarn. Jon Andersson uppvisade nu åtskilliga attester på att ingen malt hos honom vid kvarnen i Stava efter att tingsförbudet meddelats.

Då inkom Jöns Nilsson i Kopparp med en förlikningsskrift mellan honom och Jon Andersson, upprättad av nämndemännen Jöns Ingelsson i Stora Lund, Per Jonsson i Kushult och Per Jonsson i Stastorp. Denna förlikning fastställdes av rätten. Tingsförbudet rörande kvarnen i Stava kvarstod.

Vid sommartinget 1738 förordnades *dannemannen* Jon Andersson i Stava att jämte Håkan Siggesson i Munketorp åta sig förmynderskapet för Håkan Siggessons tre omyndiga barn, *vilka han med Jon Anderssons systrar sammanavlat.*

Det var inte bara bondefamiljer som bodde i Stava. Vi kan anta att när gästgivargården fanns i Stava fanns här många pigor och drängar, inte bara för ett vanligt bondehem utan även för att hjälpa till med skjutsar och för att sköta den krog och det logi för resande som fanns. Men, på Stava ägor har under lång tid bott människor. Vi skall försöka göra en liten redovisning av dessa.

Sven och Karin var *inhyses* i Stava. De fick en dotter, Anna 1697. De är inte omnämnda mera. Möjligen flyttade de till Ösiö Skattegård. Jöns och Ingrid på Stava ägor fick en dotter Karin 1695. En dotter till dem, Kerstin, blev 1710 gift med Lars Jonsson i Öjan. Möjligen flyttade Jöns och Ingrid

senare till Brodderyds ägor.

Från mitten av 1690 talet bodde ryttaren Per Örbom med sin hustru Ingrid Persdotter på Stava ägor. Ingrid dog 1716, 65 år gammal. De hade en son, Per, född 1695 och död 1696. Om Ingrid uppgavs att hon var från Västergötland. Någon uppgift om Per Örboms död finns inte i kyrkoboken. Kanske dog han ute i krig.

Kanske var det Örbom som var med i Karl XII:s krig i Tyskland. Var han kanske med i Potava och blev krigsgånge i Ryssland?

Från Omkring 1715 fanns en ny ryttare på plats. Han hette Måns Larsson Drake och var gift med Anna Larsdotter. De fick en son, Lars, 1718. När Måns slutat sin ryttartjänst omkring 1729 blev han torpare i Stava någon tid.

På 1720-talet fanns i Stava en båtsman, Joen Larsson med hustru och en dotter, Maria, född 1713, död 1724. De bodde möjligen i en torpstuga utmed landsvägen i norr vid gränsen mot Hårstorp. Efter dem kom en annan båtsmansfamilj, Nils Larsson med hustrun Ingiäl Bengtsdotter. De fick en dotter, Elin, år 1724 men har troligen inte bott någon lång period i Stava.

Lars Knutsson var troligen dräng i Stava. År 1696 fick han och hans fästekvinna, Anna Nilsdotter, ett oäkta barn, som dog. Anna var tjänstepiga i Stavreberg. De gifte sig 1700 och flyttade senare till Holkabergs ägor. Lars uppgavs vara från Gränna. Vid denna tid bodde här också Ingiäl Nilsdotter, född 1663 och död 1727. Mer vet vi inte om henne.

Måns Larsson Drake	----, ryttare
Anna Larsdotter	----,
Sonen Lars	1718-07-17,

Måns var soldat i Stava från omkring 1715 till omkring 1729. Därefter var han torpare i Stava men troligen även på andra platser.

Anders Larsson Mogren	----, soldat
Elin Månsdotter	1700,
Barn: Ingrid	1725-01-18, föddes i Tyrsabola,
Anders	1727-01-23, föddes på Tyrsabola ägor
Elin	1729-03-14, föddes på Stava ägor
Nils (Måns)	1730-12-19,
Karin	1735-11-11, död 1736,
Son (?)	1737-02-??, död 1737,
Per	1738-03-17,
Nils (?)	1740-05-27,
Nils	1741-05-12,
Nils	1749-05-21,

Anders och Elin gifte sig 1717 och i vigseluppgiften står också att de skall bo på Tyrsabola ägor. Anders uppgavs vara soldat. På Tyrsabola ägor föddes också de två första barnen. Familjen bodde sedan någon tid på Börstabols ägor. De kom till Stava 1729 och bodde här fram till omkring år 1750. Han var således soldat för Stava i drygt 20 år. Sedan flyttade de från byn. Soldatänkan Månsdotter Mogren dog 1778 på Sandstugubacken. Så uppger kyrkoboken. Om Anders Larsson Mogren har vi ingen uppgift. Han har kanske dött på slagfältet.

Måns Blomqvist	1711, soldat i Stava,
Maria Larsdotter	1712,
Barn: Lars	1745-07-03,
Anna	1748-04-01,

Måns och Maria gifte sig troligen 1740 och båda var då troligen från Ödeshög. Jag känner inte bakgrunden för någon av dem. Familjen Blomqvist har kommit till Stava omkring 1745. De flyttade till Holkaberg i slutet av 1750-talet. Måns dog 1769 av vattusot, 58 år gammal, och Maria Larsdotter dog 1 maj 1776 av bröstsjuka, 60 år gammal.

Lars Eriksson	(1726), vargeringssoldat
Lisken Johansdotter	(1716),
Barn: Maria	1754-02-12,

Uppgifterna om Lars och Lisken (Elisabet) är inte särskilt omfattande. De gifte sig förmodligen 1752 och Lisken uppgavs då vara från Brodderyds ägor. De bodde sedan troligen på Norra Bråtens ägor. Det är bara nedanstående notis från domboken som visar att de bott på Stava ägor, och det kan ha varit bara någon kort tid.

Vid hösttinget 1757 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt gifta vargeringssoldaten Lars Eriksson på Stava ägor och qvinspersonen Maria Jönsdotter på Sjögetorps ägor. De hade *med varandra begått enfalt hor, varav hon blivit havande och åtta dagar före påsken 1757 fött ett flickebarn.* Båda erkände lägersmålet.

Ingen av dem hade förut dömts för något sådant brott. *Lars Erikssons hustru, Lisken Johansdotter, hade förlåtit honom. Med* stöd av Missgärningabalken fälldes de för enfalt hor att böta, han åttio daler silvermynt och hon fyrtio daler. Om de inte kunde betala sina böter skulle han straffas med tjugosju par spö och hon med tio par ris, tre slag av vardera paret.

De skulle också betala till Ödeshögs kyrka, Lars fyra och Maria två daler silvermynt samt där *undergå enskild skrift och avlösning*. Han förklarades också skyldig att årligen betala fyra daler silvermynt till barnets underhåll, *till dess det sig själv kan förtjäna födan*.

Håkan Jonsson	1713-10-21, bonde,
Jöns Månsson	1740, bonde, s t bonden Måns Larsson i Öninge

H1) Anna Persdotter 1724-03-14, d t bonden Per Jönsson i Ösiö Gatugård
H2) Maria Israelsdotter 1764-03-23, d t bonden Israel Håkansson i Lakarp
Barn: Anders 1743-12-10, gift och bonde i Tyrsabol, död 1807
Peter 1748-06-12, g m Katharina Jönsdotter från Hålan
Stina 1750-12-13, g m bonden Peter Månsson i Öninge
Maria 1753-05-15,
Jöns 1755-11-28, bonde i Sväm
Jonas 1765-, g m Anna Persdotter, bonde i Stava, se nedan
Johan och Maria 1767-06-21, döda efter nöddop
Sara Lena 1797-05-22, död 1798
Sara Lena 1799-01-31,

Håkan var son till Jon Andersson och Elin Håkansdotter i Stava. Anna var dotter till Per Jönsson och Anna Jönsdotter i Ödeshögs Gatugård. Håkan och Anna gifte sig omkring 1742 och flyttade till Gåsabol. Anna Persdotter var nämligen dotterdotter till bonden Jöns Hansson i Gåsabol och det var förmodligen därför som de bodde och brukade där.

Omkring år 1750 flyttade de åter till Stava, till Håkans föräldragård. Den 24 mars 1752 dog deras dotter i kopporna, 8½ år gammal. Hon återfinns inte i födelseboken kan vi konstatera.

De ägde och brukade då ena halvgården i Stava. Håkan dog 1764, troligen på hösten. Död och begravningsboken nämner inget om detta. Bouppteckningen upprättades den 20-21 december 1664. Troligen fick Anna Persdotter en son Jonas i början av 1665 men detta framgår inte heller av kyrkoböckerna. Bouppteckningen redovisar 1200 riksdaler för lösöre samt 200 för ½ mantal Stava.

Anna Persdotter gifte sig 1766 med Jöns Månsson från Öninge. År 1793 dog Anna Persdotter. Gården hade vid denna tid övertagits av sonen Jonas Håkansson. Ett undantagskontrakt upprättades 1794, se nedan. Jöns gifte sig år 1796 med Maria Israelsdotter från Lakarp och flyttade till Stora Krokek. Där dog Jöns 1799 av värk. Detta var en krånglig familjebild

Vid höstetinget 1794 uppvisades vid rätten ett undantagskontrakt, tecknat i Stava den 17 juni 1794 -innehållande bl.a. följande: *Jag, Jonas Håkansson med min kära hustru Anna Persdotters ja och samtycke utfäster mig att till min kära styvfader Jöns Månsson i hans livstid samt årligen till undantagsförmåner få begagna: Till husrum får han begagna den västra kammaren i norr samt vinden över denna såväl som över den västra tillika två bodar, en under och en över uti östra vinden, nödig vedbrand samt skjuts till kyrka och marknad med mera när nödvändigheten det fordrar*.

Skattebonden Jöns Månsson i Stora Krokek hade till höstetinget 16 nov 1798 instämt sin styvson Jonas Håkansson i Stava med yrkande att utfå ½ tunna råg, ½ tunna stritt korn samt 3/4 tunna blandsäd såsom återstod på de undantagsförmåner han förbehållit sig i Stava.

Vid upprop kom parterna personligen. Jonas Håkansson företedde en genstämning med yrkande att Jöns Månsson måtte visa med vad rättighet han utkräver spannmål. På tillfrågan tillkännagav Jöns Månsson att han nu icke innehade det undantagskontrakt varpå hans fordran grundade sig. Han anhöll om rådrum med målet till nästa ting. Vittnen hördes i målet och de

uppgav följande:

Gästgivaren Peter Persson att han var närvarande vid en likvidation parterna emellan sistlidna augusti månad. Då betalade Jonas Håkansson till Jöns Månsson ersättning för det undantag denne innehaft av Stava hemman. Därvid hörde vittnet ingen skiljaktighet parterna emellan mera än att Jöns Månsson önskade erhålla skälig ersättning för några *rödjaplåtar som han på Stava ägor besått med råg.* Detta bestreds och sedan hörde vittnet inte mera om detta.

Jöns Lantz, var närvarande vid samma tillfälle som förra vittnet och gjorde med honom alldeles lika berättelse.

Jöns Månsson begärde ytterligare anstånd med saken, vilket häradsrätten skäligen inte kunde förvägra. Hur tvisten slutade är obekant.

Vid hösttinget 1787 hade Jöns Månsson instämt inhyseskvinnan Maria Nilsdotter på Stava ägor och hennes dotter Kerstin Jönsdotter på grund av tjuvabeskyllningar. När målet uppropades berättade båda parterna att de i vänlighet hade blivit förlikta och rätten lät med detta saken bero.

Olof Jonsson var utsedd att vara förmyndare för avlidne Håkan Jonssons barn i Stava. I sterbhuset fanns fordringar att utkräva från Anders Månsson i Lilla Krokek. Efter att denne avlidit krävde Olof Jonsson vid sommartinget 1773 att dessa fordringar skulle indrivas. Fjärdingsmannen Holmström hade redan tidigare fått detta uppdrag. Han fick nu en påstötning och lovade att inom fjorton dagar leverera de 105 daler silvermynt som fordran uppgick till.

Johan Svensson	1717-07-13 i Adelöv, bonde,
Maria Jonsdotter	1711-02-14,
Barn: Sven	1744-07-09,
Johan	1745-08-23, utfl. ?
Maria	1748-01-25, g m Olof Jonssonfrån Kushult 1767,
Kerstin	1751-06-13 (1749 ?)
Hans	1753-12-29, död 1763
Anders	1757-06-22, g.m. Katharina Persdotter, se nedan
Anna	1760-
Sven	1764-06-14, ?

Johan var son till Sven Persson och Brita Larsdotter i Kopparp. Han föddes i Dockarp i Adelöv men föräldrarna flyttade från Dockarp till Kopparp 1718 eller 1719. Fadern, Sven Persson, dog 1720 och modern gifte sig därefter med Jöns Nilsson. Johan växte upp i Kopparp.

Johan och Maria gifte sig 1742. Maria var dotter till Jon Andersson och Elin Håkansdotter i Stava. Födelseboken visar dock ingen uppgift om hennes födelse. Husförhörslängden från 1766-73 visar dock detta faktum. Johan och Maria verkade sedan som bönder i Kopparp fram till början av 1750-talet då de flyttade till Stava. De bodde dock i Kopparp även under åren 1767-1772. Johan dog av bröstsjuka 1793. Maria dog av ålderdom 1798.

Gästgivaren i Holkaberg, Jakob Castensson hade till vintertinget 1756 instämt ett antal bönder i bygden, bl. a. Johan Svensson i Stava, för

försummad hjälpskjuts vid gästgivargården. Sådana stämningar var inte ovanliga. Målet slutade i ett påpekande till parterna att följa reglerna.

Vid vintertinget 1766 hade bonden Johan Svensson i Stava samt änkan Annika Persdotter i Stava instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg och begärt att denne skulle visa med vilken rätt han hade tillägnat sig den s.k. Rödjelyckan. Den hade i alla tider hört till Stava. Johan Jönsson ville ha uppskov med ärendet men Johan Svensson önskade ändå få sina vittnen hörda, bonden Per Jönsson i Uppgränna, torparen Sven Eriksson i Råby och änkan Maja Nilsdotter på Sunneby ägor.

Gästgivaren Johan Jönsson invände att Per Jönsson var hans *ovän och vederdeloman.* Gästgivaren hade i början av februari månad angivit Per Jönsson hos landsfiskalen Schölin i Småland för *utsädes lämnande till tjänstehjon och olovligt skjutsande.* Han visade också landsfiskalens skrivelse om detta. Vidare uppgav Johan Jönsson att Sven Eriksson var syskonbarn till Johan Svenssons hustru Maja Jonsdotter, såväl som till andra käranden Annika Persdotters i Stava avlidne man Håkan Jonsson. Detta godtogs av rätten, så att endast ett av Johan Svenssons vittnen, nämligen Maja Nilsdotter fanns kvar som vittne. Hon var inemot 80 år gammal.

Hon avlade eden och berättade att när hon var mellan 20 och 30 år gammal hade hon varit i tjänst hos Jon Andersson och Elin Håkansdotter i Stava. De hade ofta sig emellan talat om att Elin Håkansdotters fader, Håkan Jonsson gett bort Rödjelyckan till dåvarande gästgivaren Nils i Holkaberg. Denne skulle där bygga upp ett torp, vilket likväl nu i senare tider blivit förstört.

Från Stava kom hon i tjänst i Holkaberg hos Sven, men där aldrig hört omtalas att åkerlyckan hört till Stava. Av Jon och Elin i Stava hade hon också hört att något stycke i Munkeryds äng förr lytt till Stava. Men hon visste inte på vilket sätt det skulle ha skingrats från Stava, inte heller hur stort detta ängsstycke var. Efter detta vittnesmål blev detta tvistemål uppskjutet till nästa ting.

Målet uppkom vid vintertinget 1767 och då var båda parterna företrädda av ombud, på Johan Svenssons sida av häradshövdingen Gabriel Torpadius och på Johan Jönssons sida vice häradshövdingen Mattias Trolle. Även denna gång var Per Jönsson åberopad som vittne eftersom saken mellan honom och Johan Jönsson då skulle vara avklarad. Dock fanns inget bevis på att detta mål var avslutat, varför detta vittne även nu förklarades jävigt. Då skulle ett annat vittne höras, änkan Karin Andersdotter på Barnarps ägor. Hon ansågs av Trolle vara okänd och han krävde därför att hon skulle förhöras om sina kristendomskunskaper. Därvid höll hon inte riktigt måttet och dessutom kunde hon inte läsa i bok och därför tilläts hon inte vittna. Därefter uppsköts målet.

Som min egen kommentar till denna rättegång får jag nog uttala min misstanke om att det inte var full rättvisa som skipades vid denna rättegång. Det stora flertalet människor vid denna tid kunde inte läsa i bok. Om bara läs- och skrivkunniga skulle få vittna hade häradsrätterna inte haft mycket arbete. Förmodligen hade Karin Andersdotter åsikter som kunde missgynna Johan Jönsson.

Målet uppsköts och vid nästa tillfälle när målet kom upp hade Johan Svensson i Stava avsagt sig sina anspråk på Rödjelyckan. Vi kan här se en

skymt av att Stava i äldre tider omfattade mera mark än vad som senare tider visade. Kanske kan det vara så att närliggande byar bildats på mark som i äldsta tider hörde till Stava.

Den 6 juni 1769 hölls den sedvanliga Sandstufvumarknaden, strax norr om Ödeshög. Marknader var för bönderna en möjlighet att sälja sina produkter och det var dessutom för de flesta människor ett trevligt avbrott i vardagen. På hemvägen från marknaden var det vanligt att åtskilliga tittade in på krogen i Ödeshög.

Stämningen var tydligen hög och det kom dessutom att medföra stämningar till tinget och därpå blev det anteckningar i domboken.

Bonden Per Månsson i Åeryd var spritpåverkad och hade på krogen kommit i ordväxling med skogvaktaren Sundvall och det hade även gått till handgripligheter. Håkan Nilsson i Börstabol, hans son Jöns Håkansson med flera hade varit med och avstyrt vidare slagsmål. Per Månsson blev liggande i förstugan, ganska blodig.

Han hade fått åtskilliga sår men kvicknade till så småningom och tog sig hem till Åeryd. Hästen hittade som vanligt vägen.

Per Månsson hade därefter instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg, bonden Håkan Nilsson i Börstabol och hans son, Jöns Håkansson, vidare Olof Jonsson i Stava och Per Andersson i Mark för att de överfallit honom med hugg och slag på krogen i Ödeshög.

Det var många besökare på krogen i Ödeshög den kvällen den 6 juni 1769 och det blev många vittnen att höra. Målet blev uppskjutet för ytterligare vittnes förhör, men vid vintertinget den 10 mars 1770 kom häradsrättens utslag.

Rätten ansåg det klart utrett och bevisat att Per Månsson var berusad då han från marknaden kom till krogen i Ödeshög. Efter en ordväxling med skogvaktare Sundvall hade Per överfallit drängen Jöns Håkansson, fattat honom i håret och slagit honom under sig. Sedan kom han ihop sig med Jonas Eriksson i Fogeryd men dennes granne Nils Persson kom emellan och gav Per åtskilliga slag av en läderpiska i huvudet.

En stund senare hade Per överfallit Nils Persson med en käpp, dock utan åkommor. När Sven Persson och Elin Persdotter från Narbäck frågat Per om hans skador hade Per svarat med lättsinniga ord: *Herren gav och Herren tog, förbannat vare hans verk.*

Inför rätten hade Per sökt hävda att han med Herren menat skogvaktaren Sundvall. Därför dömde rätten Per Månsson för gäckeri med Guds ord till 50 daler silvermynt i böter, för svordom och lättsinnighet en daler, för slag och hårdrag tre daler, för okvädinsord och för fylleri sex daler. Tillhopa blev bötesbeloppet 60 daler silvermynt.

Per Månsson hade fått åtskilliga skador och rätten ansåg kanske att det var för mycket för att vara resultatet av enbart självförsvar. Därför dömdes Jöns Håkansson i Börstabol, Olof Jönsson i Stava och Nils Persson i Fogeryd mot sina nekanden till böter för deras del i detta, Jöns till fyra daler och de övriga till åtta daler vardera. Om Per Månsson och hans bravader finns mera att läsa under Lilla Krokek och under Börstabol och Holkaberg. Per Månsson är omnämnd på åtskilliga ställen i domböckerna.

Av domboken för vintertinget 1790 framgår att Johan Svensson förutom sin del i Stava även ägde 3/4 i Råby Mellangård samt 1/4 i Råby Norrgård. Detta framgår bl. av nedanstående.

Vid vintertinget 1788 återupptogs ett mål från förra tinget, mellan Johan Svensson och hans hustru Maria Jonsdotter i Stava å ena sidan samt deras förra måg bonden Sven Olofsson i Forsby å andra sidan. Målet gällde den hemföljd som Johan Svenssons dotter Anna haft med sig vid giftermålet med Sven Olofsson i Forsby. Johan Svensson och Maria Jonsdotter hade hos rätten begärt att Sven Olofsson, efter att Anna dött, skulle återbetala hemföljden. Rätten gick dock inte på denna linje.

Rusthållaren Olof Jonsson i Kushult och hans son drängen Jonas Olofsson i Sjögetorp hade till vintertinget 1790 utverkat skriftlig stämning å den senares morföräldrar Johan Svensson och Maria Jonsdotter i Stava samt modersyskon Anders Jansson och Sven Jansson där. Även Peter Nilsson i Getingaryd och Johan Jansson i Bjällebäck var instämda. Yrkandet gällde uppvisning av handlingar rörande den gårdsaffär, där Johan Svensson hade bortskiftat sin arvejord, halva kronorusthållet Kopparp emot 3/4 kronorusthållet Råby med undfången mellanavgift. Samtliga parter hade inställt sig. Rätten gav följande utslag:

Eftersom tvisten rörde arvsrätt till Kongl Majats och Kronans rusthållsjord kund häradsrätten icke pröva avgöra detta mål. Kärandena fick sedan anmäla sin sak hos Kongl. Majats befallningshavande. Hur det slutade vet jag inte.

Skattebönderna Peter Jonsson och Lars Larsson i Lyckan hade till sommartinget 1790 instämt sina grannar angående stängselskyldigheten. Det gällde pastorskan Åstrand i Stora Åby, Magnus Andersson i Haninge, Jonas Larsson i Haningetorp, bönderna Anders Larsson i Råby, Johan Svensson i Stava och Sven Persson i Sonaby. Målet uppsköts. Hur det sedan gick har jag ingen uppgift om.

Deras dotter, Maria Johansdotter, gift med Olof Jonsson från Kushult, bodde efter sitt giftermål med honom några år i Stava men flyttade sedan till Kushult. Där dog Maria Johansdotter 1775.

Vid hösttinget 1760 omnämndes vid tinget ett antal hemman som skulle skatteköpas. Där var bl.a. augmentshemmanet Stava. Det hade värderats för Johan Svensson och Håkan Jonsson till 300 daler silvermynt.

Vid vintertinget 1761 var Jöns Nilsson i Kopparp och Johan Svensson i Stava kallade som vittnen i ett mål mellan drängen Jöns Svensson i Ödeshög och bonden Johan Svensson i Klämmestorp som gällde bruk och panträtt till Lakarp. Se mera härom under Lakarp.

Vid sommartinget 1762 hade kronoskogvaktaren Johan Sundvall låtit instämma bönderna Johan Svensson och Håkan Jonsson i Stava samt drängen Lars Eriksson för olaga ekhygge. Johan Svensson var förhindrad att inställa sig på grund av timring åt Jöns Nilsson i Kopparp. Håkan Jonsson och Johan Svensson erkände frivilligt. De dömdes till böter.

Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg hade till sommartinget 1763 instämt Håkan Jonsson i Munkeryd. Orsaken var att denne icke efterlevat en överenskommelse om enbetsskjuts vid gästgivargården. Gästgivaren klagade över att han förorsakas stor olägenhet.

Rusthållaren Håkan Jonsson i Munkeryd hade återstämt gästgivaren Johan Jönsson för *ohemul instämning*. Han hade inte åtagit sig *någon enbetsskjutstavlas fortställande* och så icke heller de övriga reservhemmans åboar. Dessutom hade han i våras när han på sin hålldag skjutsat med en häst icke fått samma skjuts med ett par hästar utan gästgivaren tagit den skjutsen själv. Därefter hade han på 7 á 8 veckor då det var gott väglag, icke blivit uppbådad till skjuts förr än tredje stora Bönedagen då gästgivaren sökt skjuts med tre hästar, vartill han varit budad. Gästgivaren hade då överfallit Håkans son, drängen Anders, med *oanständiga ord och utlåtelser*.

Parterna var närvarande, såväl som drängen Anders, vilken självmant inställt sig. Håkan Jonsson nekade till att ha lovat någon *enbetstavlas kringgående*. Han hade bara lovat att på vissa dagar ha sina hästar hemma i beredskap till skjutsning. Om han även dess emellan skulle bliva budad genom enbetstavlan, så skulle han inte kunna sköta hemmansbruket.

Av reservhemmans åboar hade inställt sig Johan och Håkan Jonssöner i Stava och Anders Månsson i Lilla Krokek samt Nils Persson i Stora Krokek. Dessa såväl som Håkan Jonsson i Munkeryd hade nära till gästgivargården. De instämde med Håkan Jonson att de utom sina vissa dagar då de bör ha sina hästar i beredskap till skjutsning, icke vilja vara bundna med någon enbetsskjuts eller bry sig om den så kallade *enbetstavlan* som gästgivaren skall ha inrättat.

Håkan Jonsson anhöll att hans inkallade vittnen måtte höras, varföre rätten förekallade drängarna Johan Andersson i Ödeshög och Nils Andersson i Brännegården på 17 år. De berättade:

Johan Andersson att stora bönedagen strax efter middagen hade Håkan Jonsson i Munkeryd och drängen Anders kommit till Holkaberg med tre hästar. Då hade gästgivaren sagt honom vart han skulle skjutsa, och Anders svarat honom att det vore en trehästvagn. Gästgivaren hade då sagt att hans egna hästar skulle vara för den och att Anders kunde sätta för parvagnen som även var där. Härom hade de kommit i ordväxling. Båda hade flera gånger kallat varandra för *hundsfott och på ömse sidor brutit ut i eder.*

Nils Andersson berättade gästgivaren och drängen Anders kommit i ordkastning. Han hörde gästgivaren kalla Anders skälm men kan inte påminna sig flera skällsord.

Rätten konstaterade att Håkan Jonsson och de övriga reservbönderna förmodat sig vara fria från enbetsskjuts. De hade aldrig samtyckt till denna. De ville vara bundna att ha hästar i beredskap endast på vissa dagar. Rätten ansåg dock denna inrättning vara nyttig och säkraste medel till de resandes forthjälpande. Rätten förklarade likväl bönderna skyldiga att även utföra enbetsskjuts och därefter fortskaffa tavlan till den som i ordningen följer.

Men eftersom gästgivaren Johan Jönsson och drängen Anders Håkansson *på tredje stora böndagen under ordväxling om skjutsningen, bägge i eder och svordomar samt skällsord utbrutit, fördenskull dömdes de att böta 12 daler silvermynt vardera.*

Vid hösttinget 1782 hade överjägmästaren herr von Olthoff instämt Johan Svensson och Jöns Månsson i Stava för att de olovligen fällt ekar på sina ägor. Ekar tillhörde kungen och fick inte röras. Den 22 juni 1782 hade överjägmästaren med biträde av två nämndemän inspekterat ekarna i Stava och kunde då konstatera att några ekar i Ekängen på Stava ägor blivit nedhuggna. Två var ruttna och en var bränd, men färsk i ytan. Dessutom hade en ek i östra gärdet nedhuggits.

Johan Svensson och Jöns Månsson uppgav att salpetersjudaren Klocksten hade förrättat salpetersjudning på en plats i Ekängen och där hade han huggit några ekar vid sitt arbete. Klocksten var icke närvarande vid tinget och därför uppsköts saken till nästa ting. Domboken för detta ting saknas och vi får därför sväva i ovisshet om vilket straff som drabbade Johan Svensson och Jöns Månsson för dessa ruttna eller brända ekars nedhuggande.

Vid vintertinget 1783 hade kronans länsman, Jonas Fellbom, instämt drängen Anders Håkansson och *qvinspersonen* Ingjärd Persdotter i Stava för lönskaläge. Båda var ogifta. Hon erkände frivilligt och berättade att detta tilldragit sig två veckor före Michaelismässan i Stava. Anders Håkansson kunde inte vara med vid rättegången på grund av sjukdom men han hade för nämndemannen i Pilgården och tre andra vittnen berättat att han också erkände sitt brott.

Rätten dömde dem att böta för första resan lönskaläge till böter, han tio och hon fem daler silvermynt. De skulle också betala till Ödeshögs kyrka, han fyra och hon två daler samt där undergå enskild skrift och avlösning. Dessutom dömdes Anders skyldig att till det oäkta barnets underhåll, *intill dess det själv kan födan förtjäna,* årligen utlägga fyra daler silvermynt.

Peter Bollgren	(1733) i Gränna, soldat för Stava
H1) Sara Larsdotter	(1727)
H2) Kaisa Persdotter	(1739)
Barn: Maria	1763-06-28, död 1764
son	1767-12-24, dödfödd
Peter Nilsson	(1769), styvson, död på Öninge ägor 1777-06-30,
Maria	1773-06-28, död samma år av massel,
Sara	1775-04-24, död 1777 på Öninge ägor av magplåga

Peter Bollgren kom som soldat till Stava omkring år 1758. Han var först gift med Sara Larsdotter. De hade gift sig i Heda 1758 och Sara uppgavs då vara från Tjugby i Heda. Hon dog av lungsot 1774, 44 år gammal. Han ingick 1773 nytt gifte med Kaisa Persdotter. Bakgrunden för Bollgren och hans hustrur är okänd.

Familjen Bollgren bodde möjligen kvar till 1776 men ersattes då i Stava soldattorp av familjen Lilja. Familjen Bollgren flyttade först till Öninge, därefter till Kanikenäs. Där var han bonde. Han dog där 1807. Om hustrun Kaisa Persdotter har jag inte funnit någon dödsnotis. I de sista noteringarna från Öninge ägor, år 1777, tycks hans hustru då heta Stina Svensdotter. Vigselboken har inte kunnat ge några svar på detta.

Från domboken vid hösttinget 1770 finns en notering om att Peter

Bollgren vid marknaden denna sommar vid Sandstuvubacken anträffat en del persedlar till vilka ingen ägare anmält sig. Komministern i Åby hade låtit kungöra fynden från predikstolen i kyrkan och sedan också vid tinget. Hur det sedan gick har jag ingen anteckning om.

På Stava ägor bodde också soldatänkan Kerstin Andersdotter Berggren. Hon var änka efter soldaten Jonas Berggren i Munkeryd. Hennes man hade troligen dött ute i kriget. Hon själv dog någon gång i början av 1770-talet. Dottern Annika var inhyst hos familjen Bollgren.

Ur kyrkoboken hämtas följande anteckning. *Den 23 maj 1772 fanns död, sittande i ett kärr på Pikatorps ägor i Tollstads socken, vanartiga och svagsinta fattighjonet, flickan, soldatdottern Annika Jonsdotter Berggren från Stava, som olovandes gått ut från modern för att tigga, 18 år gammal.* Vilken tragik rymmer inte denna notis.

Hos Bollgrens bodde troligen också två systrar, Lisken och Maria Larsdotter, födda 1755 och 1760.

Magnus Jonsson	1729, torpare
Marta Persdotter	1711,
Katharina	1754-08-09, utfl 1767
Maria	1757-06-10,

Magnus och Marta gifte sig 1754. Han uppgavs då vara från Öninge. Där föddes också dottern Katharina 1757. De flyttade sedan till Sunneryds ägor. Till Stava ägor kom de troligen på 1760-talet. Deras bakgrund är okänd. De brukade troligen torpet Lussebo och bodde kvar där till sin död, 1797 och 1801.

Kronolänsman Sundelius hade till höstetinget 1796 instämt torparen Magnus Jonsson och hans dotter, pigan Maria Månsdotter på Stava ägor med yrkande om böter för olovlig brännvinsförsäljning. Maria Månsdotter inställde sig inte. Hennes far uppgav att hon rymt från orten, så att ingen visste var hon fanns. Magnus Jonsson nekade till brottslighet.

Kronolänsman berättade att några bevis icke fanns. Målet mot Magnus Jonsson blev då nedlagt. Målet mot pigan Maria Månsdotter skulle återupptas när hon kunde anträffas. Jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Maria Månsdotter gifte sig med Jonas Larsson, se längre fram.

Daniel Lundgren	1720, avskedad soldat, död 1771
Kerstin Månsdotter	1713,
Barn: Anna	1742-10-07 i Gränna,
Peter	1747-01-30,
Nils	1755-12-05, utfl 1771
Kristina	1750-07-27,

Daniel var en avskedad (pensionerad) soldat från Jönköpings regemente. Han hade troligen varit soldat för Kaxtorp i Gränna socken. Enligt en husförhörslängd från 1757 för Gränna socken fanns familjen Lundgren då på Isgårda ägor och de hade då fyra barn, Johannes 13, Peter 11, Stina 8 och Nils 2½ år. Familjen kom till Stava i början av 1760-talet.

Daniel avled 30 oktober 1771 av lungsot. Kerstin Månsdotter bodde kvar i Stava någon tid men har därefter troligen flyttat.

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1764 hade Daniel Lundgren instämt ryttaren Nils Herrbrander på Hårstorps ägor för skällsord och tillvitelser. Nils Herrbrander nekade.

Jonas Petersson berättade att han vid ett tillfälle hört Lundgren och Herrbrander i någon ordväxling om Johan Jönsson i Holkaberg som då suttit i häktet i Linköping. Därvid hade Herrbrander sagt att *Lundgren vore väl så värd att ligga där som gästgivaren, och att om Lundgrens hus vore ännu större så skulle det nedrivas,* något vidare har vittnet icke hört, icke heller av vad orsak Herrbrander på sådant sätt yttrat sig mot Lundgren.

Förra vittnets son , drängen Peter Jonsson, hade hört Herrbrander säga att *Lundgrens hus skulle nedrivas om det vore aldrig så stort, och att Lundgren vore beryktad såväl som gästgivaren för olovligt umgänge med ryttarhustrun Maria Hansdotter på Munkeryds ägor och att Lundgren vore så väl värd att sitta på häktet i Linköping som gästgivaren i Holkaberg,* men något vidare har vittnet icke hört.

Herrbrander försökte förklara sina utlåtelser med att de kommit från något löst rykte om Lundgren, men som Herrbrander nu inför domstolen återkallade.

Rätten dömde Herrbrander *för tre ohöviska utlåtelser* till tre daler silvermynt i böter, samt att för rättegångskostnaden ersätta Lundgren med fyra daler silvermynt.

I Stava bodde på 1760- och 70-talet också ett antal inhyses personer. Bland dem var Maria Persdotter, född 1694, fattighjon, död av ålderdom 1769. Där var också rotegumman Maria Månsdotter, född 1699 och rotegumma för Sväms rote. Hon dog av ålderdom 1769. Vi bör också nämna inhysta kvinnfolket Maria Nilsdotter, född 1720, ofärdig och svagsint, samt hennes dotter Kerstin Jonsdotter, född 1759. Dessa kvinnor hörde till Stavas befolkning omkring 1770. Kerstin Jonsdotter blev förmodligen gift med Anders Berggren, se längre fram.

Jonas Håkansson	(1765)-, bonde på ½ mtl i Stava,
Annika Persdotter	1764-01-06 i Heda,
Barn: Anna Maja	1789-03-05, död samma år,
Maria	1790-05-24, g 1805 m Jöns Petersson i Glasfall
Jonas	1793-01-26, död av hetsig feber 1816.

Jonas var son till Håkan Jonsson och Anna Persdotter i Stava. Någon uppgift i födelseboken finns visserligen inte men ett undantagskontrakt säkrar denna uppgift. Anna var dotter till Per Eriksson och Maria Bengtsdotter i Jättingstad. Jonas och Anna gifte sig omkring år 1788. År 1789 fick de en dotter, Anna Maria, som dog samma år.

Jonas och Anna innehade och brukade ena halvgården i Stava, som var hans föräldragård. Jonas dog av förstoppning 1802. Annika Persdotter bodde kvar och brukade gården i Stava till dess att hon dog 1835, även hon av förstoppning.

Vid vintertinget 1788 uppvisades ett köpebrev, daterat 27 mars 1786, av vilket framgår att *beskedlig man Jonas Håkansson i Stava, för 138 riksdaler specie av sin broder Jöns Håkansson och hans hustru Katharina Persdotter sig tillhandlat 1/6 efter helt räknat uti halva kronoskatte augmentshemmanet Stava, och erhöll han därpå fastebrev.*

Sonen Jonas Jonsson dog av hetsig feber den 13 juni 1816, 23 år gammal. Av ett testamente framgår att han muntligen kort före sin död testamenterade sin lösa egendom till sin mor, Anna Persdotter.

Vid höstting 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Annika Persdotter med yrkande om ansvar för att två ekar blivit kvistade på hennes ägor. Det hade drängarna Peter Jakobsson och Jaen Persson gjort. Annika Persdotter hävdade sin okunnighet om brottet. Jägmästaren Sjösten hävdade att hon som jordägare måste veta vad hennes tjänstefolk gör.

Rätten gav henne möjlighet att vid nästa ting fria sig från målet genom värjomålsed. Målet uppkom vid vintertinget 1820 och då dömdes Annika Persdotter att böta 20 riksdaler i treskifte samt att ersätta jägmästaren för dennes besvär. Vi kan anta att denne jägmästare, som ju dessutom fick en tredjedel av alla böter, hade goda inkomster detta år. Många bönder i bygden fick böta detta år för skadade, eller kvistade ekar. Jägmästaren hade goda inkomster.

Anders Johansson 1757-06-22, bonde på ½ mtl i Stava,
H Katharina Persdotter 1761-10-30 i Heda,
Barn: Peter 1789-04-19, död s å av slag
Peter 1790-05-26, boende i Forsby, omyndigförklarad
Jonas 1794-05-07, bonde i Stava på ½ mtl, se längre fram
Johan 1796-12-17, utfl. till Vallby i Heda 1823
Maria 1799, död av kikhosta 1801

Anders var son till Johan Svensson och Maria Jonsdotter i Stava, och Kopparp. Katharina var dotter till Per Eriksson och Maria Bengtsdotter i Jättingstad i Heda. Anders Johansson var kusin med Jonas Håkansson ovan och de övertog efter sina fäder var sin av de båda halvgårdarna i Stava.

De gifte sig dessutom med var sin syster från Jättingstad i Heda. Möjligen var det Anders Johansson som startade kontakterna med Heda. Anders dog 1800 av bröstfeber. Katharina Persdotter dog i Stava 1818.

Till sommartinget 1788 hade Jonas Jonsson i Erikstorp instämt bonden Anders Johansson i Stava angående skuldfordran, åtta riksdaler, efter auktion i Forsby den 5 november 1787. Anders Johansson medgav riktigheten i fordran och ålades att betala.

Till sommartinget 1788 hade Sven Olofsson i Forsby blivit instämd av sin svåger Anders Johansson i Stava. Orsaken var skuldfordran, bestående av hållskjutspengar för 1786 och 1787. Olofsson ålades att genast betala.

Skattebonden Anders Johansson i Stava hade till sommartinget 1788 efter fullmakt på sin fader Johan Svenssons vägnar instämt fjärdingsmannen Peter Alvin. Alvin hade i slutet av november månad 1787 mottagit två riksdaler 24 skilling för att överlämna dem till Kronobefallningsmannen

Knattingius. Pengarna avsåg Johan Svensons kronoutskylder. Alvin hade dock behållit pengarna och därför krävde Johan Svensson pengarna tillbaka. Rätten ålade Alvin att ofördröjligen återbetala beloppet, jämte ränta.

Kronolänsmannen Anders Lindgren åtalade vid höstetinget 1789 bonden Anders Johansson i Stava för att han söndagen den 9 augusti varit berusad och okvädat artillerikarlen Anders Berggrens hustru Stina Larsdotter. Anders Johansson erkände förseelsen men hoppades undslippa vidare olägenhet eftersom han med Berggren och hans hustru överenskommit om förlikning. Berggren intygade att en sådan förlikning skett.

Efter Berggren framträdde ett vittne, pigan Stina Håkansdotter från Stockseryd. Hon berättade att söndagen den 9 augusti vid pass kl. fyra på eftermiddagen uppkom någon ordväxling och misshällighet mellan Anders Johansson och Berggren. Anders Johansson kallade Berggrens hustru hora och uttalade flera eder. Anders Johansson var *välplägad av starka drycker och hade varit näsig.*

Anders Johansson erkände till alla delar sanningen av Stina Håkansdotters berättelse. Rätten dömde honom för att han på en söndag överlastat sig med starka drycker, vidare för svordom och lättsinnighet. Han dömdes för fylleri till en riksdaler 32 skillingar för svordom 16 skillingar för sabbatsbrottet tre riksdaler16 skillingar, tillsammans fem riksdaler 16 skillingar specie.

Bönderna Jan Hansson i Bjällebäck och Peter Nilsson i Getingaryd samt drängarna Sven Johansson i Stava och Jonas Olofsson i Sjögetorp hade vid vintertinget 1790 instämt brukarna av deras gemensamt ägda halva krono rusthåll Råby och underliggande 1/4 augmentshemman där, Jonas Persson med diverse krav.

Av målet framgår att Johan Svensson i Stava (Sven Johanssons fader) 1784 upplåtit Råby Mellangård och ¼ mtl Råby Norrgård på arrende till Jonas Persson. Kontraktet undertecknades i Stava 29 oktober 1784 av Johan Svensson. Vittnen var C Holmström och Johannes Larsson i Maltmossen. Ett nytt kontrakt undertecknades i Råby den 15 nov 1785 av Anders Johansson å hans faders vägnar samt av Jonas Persson. Något utslag i tvisten är ej anträffat.

Skattebonden Anders Johansson i Stava hade till sommartinget 1790 instämts av nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög. Orsaken var en skuldfordran efter en auktion i Jettingstad den 24 april. Anders Johansson ålades av rätten att betala en riksdaler till Sven Jönsson.

Vid höstetinget 1809 klagade änkan Karin Persdotter i Stava över att åverkan skett på hennes åkerskifte vid ett där befintligt grustag. Kronolänsman fick i uppdrag att undersöka saken.

Storskiftet i Stava företogs 1791. Skiftet bestod i att marken kartlades och värderades efter sin avkastning samt att markerna skiftades i två halvgårdar. I praktiken hade detta skett redan tidigare men nu blev detta även formellt fastställt. Byggningstomterna låg intill varandra, uppdelade i

den södra och den norra, ungefär något ovanför den plats där *Farmans hus* är belägna idag.

Markerna i övrigt delades också i två jämnstora lotter. Så mycket mera är inte att säga om skiftet, mera än att de båda gårdarna hade sina ägor ganska utspridda, inte på något sätt samlade. Båda gårdarna hade var sin kvarn i bäcken.

Ägarna vid detta skifte var Anders Johansson Jonas Håkansson. Anders erhöll den södra lotten, den som låg närmast bäcken, längst söderut. Storskiftet fastställdes vid vintertinget 1792.

I Stava dog 1783 bondeänkan Ingrid Olofsdotter. Hon var möjligen änka efter en bonde i Lilla Krokek och hade flyttat till Stava efter mannens död.

Nils Lilja	1754 i Bjälbo, soldat
Maria Håkansdotter	----
Barn: Anna	1778, död av bröstsjuka 1789
Stina	1780
Peter	1782
Katharina	1785, död 1786 av kopporna
Maria	1788, död 1790 av magplåga
Kaisa	1792
Katharina	1794, sjuklig, bodde kvar som inhyses i Stava.
Margareta	1797

Bakgrunden för Nils och Maria är okänd. Någon vigselanteckning har inte anträffats i Ödeshögs församling, inte heller i Gränna. Hon föddes i Gränna socken 1757 men nämnare än så har jag inte kunnat komma. De har kommit till Stava 1777. År 1799 flyttade familjen till Stora Krokek där Nils blev bonde.

Maria Håkansdotter dog 1790 och Nils gifte sig 1791 med Ingrid Bengtsdotter. Hon var född i Gränna socken men jag har inte kunnat utreda heller hennes bakgrund. De flyttade till Kulltorp omkring 1805. Där dog Nils av svullnad och värk 1807. Flera av Liljas döttrar omnämnes åtskilliga år i husförhörslängderna som pigor i Stava. Nästa soldat för Stava var Karl Blom.

Vid vintertinget 1787 hade Nils Lilja såsom fullmäktig för kaptenen Sjösten instämt organisten Tollkvist i ett skuldfordringsmål. Lilja var tydligen en betrodd man som kunde sköta tingssaker eftersom han fått detta uppdrag. Rätten ålade organisten Tollkvist att betala skulden.

Vid vintertinget 1787 hade soldaten Nils Råberg på Råby ägor instämt sina svågrar, förre rusthållaren Gudmund Persson i Uppsala och soldaten Nils Lilja på Stava ägor. Han begärde att de skulle styrka beloppet av det fäderne och mödernearv som de erhållit efter deras avlidna föräldrar och svägerska. Gudmund Persson förklarade sig inte minnas något men soldaten Lilja förklarade att hans del blev 17 riksdaler och 32 skillingar. Mera förekom inte vid detta mål. Det är ändå intressant att se släktskapen, även om vi ändå inte helt kan klarlägga detaljerna däri.

Vid hösttinget 1787 hade Nils Lilja instämt fjärdingsmannen Alvin i Ödeshög på grund av skuldfordran. Alvin var skyldig Lilja sex riksdaler 32 skillingar specie. Han ålades av rätten att betala sin skuld.

Gästgivaren Peter Persson i Holkabergs Sörgård hade till höstetinget 1801, mål 36, instämt grenadjären Lilja för att utfå fyra riksdaler för inköpta varor vid auktion i Stava den 24 oktober 1800.

Mera uppgift er om familjen Lilja finns under Stora Krokek.

Jonas Larsson	1756 i Gränna, torpare, ofärdig
Maria Månsdotter	1757-06-10,
Ingrid	1779-12-25, död av bröstsjuka 1781

Här återkommer vi till Maria Månsdotter, dottern till Magnus Jonsson och hans hustru Maria Persdotter på torpet Lussebo. Maria gifte sig med Jonas Larsson 1779. Jonas uppgavs då vara från Kopparp. Han var förmodligen tjänstedräng där, men sitt ursprung hade han troligen i Broxvik i Gränna socken. Jonas och Ingrid bodde först troligen på torpet Lussebo, sedan på Brodderyds ägor och sedan kom de tillbaka till Lussebo i Stava när hennes far dött 1801.

De fick en dotter 1779 men hon dog 1781. Jonas uppgavs vara ofärdig. 1816 bodde de i en backstuga på Stava ägor och var då antecknade som fattighjon. Jonas dog 1820. Maja bodde kvar en tid men flyttade 1831 till Skrädebergs ägor och bodde där tillsammans med sin syster Katharina en tid. De var änkor båda två och utfattiga.

Systern Katharina flyttades till Ödeshög och Maria bodde ensam kvar på Skrädebergs ägor. Den 5 maj 1836 avled extra ordinarie fattighjonet Maja Månsdotter från Stava ägor. Hon avled av ålderdoms bräcklighet, 79 år gammal. Hur mycket fick hon ut av livet kan man undra?

På Stava ägor bodde 1784-85 Peter Gustafsson och Lena Jonsdotter. Peter var torpare och skräddare. Han gifte sig med Lena Jonsdotter 1778. Han var då torpare på Maltmossens ägor. Från Stava flyttade de till Bankaby ägor. 1791 återfinns de på Fogeryds ägor. Deras bakgrund är okänd. Det har under årens lopp bott många människor på byns ägor, som vi inte vet särskilt mycket om.

Anders Jonsson Berggren	(1747), smed, död 1797
Kerstin Jonsdotter	(1759),
Barn: Ingrid	1789-03-05, död i kopporna 17 maj 1795,
Jonas	1792-01-13, död 1796
Anders	1795-05-20,

Anders Jonsson Berggren var smed och bodde på Stava ägor, åtminstone 1788 då han gifte sig med Kerstin Jonsdotter, som också bodde här. Anders var möjligen son till livgrenadjären Jonas Berggren i Munkeryd. Anders var hovsmed, han skodde hästar. Kerstin Jonsdotter var sannolikt dotter till *inhysta, svagsinta qvinfolket Maria Nilsdotter* på Stava ägor.

Var de bodde är osäkert, men kanske var det utmed Holavedsvägen. Anders *fanns liggande död ute på marken 6 feb 1797*. Kerstin Jonsdotter dog den 1/9 1810 av venerisk sjukdom. Av familjen återstod sedan endast sonen Anders. Han var dräng på olika håll i bygden, Porsarp, Holkaberg, Lilla Krokek, Han flyttade 1822 till Stora Åby.

På Staffanstorps ägor fanns år 1785 en piga som hette Katharina Johansdotter. Vid sommartinget 1785 hade hon instämt smeden Anders Berggren på Kopparps ägor för att han hade haft lägersmål med henne och gjort henne med barn. Anders Berggren erkände att han i oktober 1784 gjort henne med barn och att det skett utan äktenskapslöfte. Båda dömdes till böter, han tre riksdaler och 16 skillingar, hon en daler och 32 skillingar.

Dessutom skulle de båda böta till Ödeshögs kyrka, han en riksdaler 16 skilling och hon 32 skillingar. Där skulle de också undergå enskild skrift och avlösning. Till det väntade barnet och dess uppehälle dömdes han att årligen betala två riksdaler 32 skilling fram till dess att barnet själv kan försörja sig. Om det blir tvillingar skall han betala dubbla summan. Så beslutade häradsrätten.

Jag har inte funnit Katharina Johansdotter omnämnd i kyrkoböckerna eller någon annan stans, mer än vad domboken om detta mål berättat. Jag vet därför inget om fortsättningen av denna ”kärlekssaga”. Anders Berggren är troligen identisk med den smeden Anders Jonsson Berggren som med sin hustru Kerstin Jonsdotter senare bodde på Stava ägor. Kanske kan Kerstin Jonsdotter vara identisk med Katharina Johansdotter. I så fall fick väl kärlekssagan också ett lyckligt slut.

Sven Isaksson	1766 i Byarum, torpare och skomakare
Kaisa Olofsdotter	1755-03-14 i Stora Åby
Barn: Anna Maja	1789, död 1790-07-16
Stina	1790-11-30, död 1791-10-03 av slag,
Johanna	1792-04-05, död 1812 på Stockseryds ägor av lungsot,
Anders	1794-05-17, död 1795-12-19 i tvinsot
Katharina	1796-07-05, gift, se nedan

Sven Isaksson uppgavs 1790 vara ryttare i Hårstorp, 1792 torpare och 1796 skomakare. Bakgrunden för Sven är okänd. Han uppges vara född 1766 i Byarum, men födelseboken i Byarum har ingen sådan uppgift. Kaisa var dotter till sågaren Olof Jonsson och hans hustru Johanna Eriksdotter på Ingemarsbacken i Stora Åby.

Sven och Kaisa bodde troligen i Hårstorp under åren 1790 - 1796 och därefter i Stava, kanske på det torp som låg utmed Holavedsvägen, snett emot Lilla Krokeks soldattorp. Sven dog den 1 juni 1822 av inflammation och feber. Kaisa Olofsdotter dog den 8 maj 1829 av ålderdom och var då antecknad som fattighjon. Dottern Katharina gifte sig 1822 med torparen Peter Nilsson, född 1796 i Stora Åby. Han och Katharina bodde i Stava något år men flyttade 1823 till Östra Haddåsen.

Joel Huggert	1766-01-19 i Stora Åby, ryttare för Munkeryd
Katharina Larsdotter	1767-01-15,
Barn: Lars	1794-04-07,
Maria	1796-05-21, död 1798-08-03

Joel var son till torparen Lars Knutsson och hans hustru Karin Månsdotter på Krisseby ägor i Stora Åby socken. Katharina var dotter till Lars Leonhardsson och Maria Johansdotter på Gyllinge ägor. Joel och Katharina gifte sig 1792. Joel var då nytillträdd ryttare och Katharina var tjänstepiga i Munkeryd. De bodde sedan på Munkeryds ryttartorp, Nyttorp. Joel Huggert dog den 27 mars 1807, troligen under krigen i Tyskland. Mera om familjen Huggert kan vi läsa under Munkeryd.

Jonas Andersson	1794-05-11, bonde på ½ mtl i Stava, nämndeman,
Anna Kaisa Larsdotter	1802-11-18 i Heda
Anders M Petersson	1815-03-12 i V Tollstad, bonde
Barn: Anders Johan	1822-05-29, g m Sofia Gustafsdotter,utfl. t St Åby
Karl Gustaf	1824-05-22, till Heda 1841,
Per E A	1828-03-16, död s å
Anna Sofia	1830-02-04, g m Johan Aug. Gustafsson i Kopparp
Sven Victor	1832-12-27, gift och bonde i Stava, se längre fram
August	1835-11-08, gift och bonde i Stava, se längre fram
Oskar Fredrik	1840-10-13, gift och bonde i Stava, se längre fram
Alida Mathilda	1843-05-22, död 1849
Emili Augusta	1847-09-08, död 1848

Jonas var son till bonden Anders Johansson och hans hustru Katharina Persdotter i Stava. Anna Kaisa var dotter till bonden Lars Jönsson och hans hustru Anna Jonsdotter i Jättingstad i Heda. Jonas och Anna gifte sig 1819. De innehade och brukade den ena halvgården i Stava, troligen kvarngården, vilken var den nedre gården.

Jonas Andersson var nämndeman. Han dog 1836, endast 42 år gammal, och Anna Kaisa gifte 1839 om sig med Anders Magnus Petersson De dog båda år 1862. De uppgavs då äga och bruka 11/30. Efter deras död gjordes ett skifte av deras gård, angivet som laga skifte men ändrat till hemmansklyvning.

Vid höstetinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Jonas Andersson med anledning av skador på en ek. Jonas Andersson hade givit sin torpare löfte till plåtning och därför hade eken blivit skadad av *risdragning*. Jonas Andersson dömdes till tio riksdaler i böter samt två riksdaler i ersättning till jägmästaren för dennes besvär.

Vid sommartinget 1827 hade nämndemannen Anders Jonsson i Tuna i en skrivelse till häradsrätten klagat över att Jonas Andersson i Stava samt hans broder Johan Andersson i Vallby, i egenskap av förmyndare för sin broder Peter Andersson i Forsby Kullagård, inte skött detta uppdrag. Brodern och och hans hustru fick lida brist på nödigt uppehälle. Johan Andersson bestred påståendet. Vad rätten kom fram till har jag inte sett något om.

Jonas Andersson ansökte flera gånger om att få husbehovskvarnen i Stava skattlagd för att därigenom kunna mala även åt övriga byar i bygden.

Möjligen var detta tillstånd tidsbegränsat eller om det blev återkallat. En tid var ärendet vilande i avvaktan på laga skiftet. När skiftet var klart upptogs ärendet igen. Kvarnen i Stava blev skattlagd. Kvarnen i Stava var flitigt använd av byarna i närheten, även om en kvarn i Munkeryd under någon tid också var skattlagd. Jonas Andersson dog 1836, endast 42 år gammal.

Vid vintertinget 1838 hade skattemannen Peter Andersson i Disevid och rusthållaren Jan Andersson i Vallby instämt gästgivaren Erik Nilsson samt jägmästaren Joakimsson i Holkaberg för att de inte släppte fram vattnet till kvarnen i Stava.

Dessutom inträffade det att från sågen i Holkaberg kom ibland spånor flytande med vattnet. De orsakade skador på ängsvallen i Stava. Denna skada uppgavs till några lass hö. Joakimsson menade att Stava-borna fick passa på och använda det vatten som kom vid de tillfällen när sågverket i Holkaberg användes. Joakimsson menade för övrigt att om vattnet utsläpptes skulle detta orsaka förlust av foder för Holkaberg. Erik Nilsson hade inte inställt sig, endast insänt en skriftlig inlaga. Målet uppsköts till sommartinget. Hur målet slutade vet jag inte.

År 1834 företogs laga skifte. Stava var fortfarande delat i två gårdar och detta ändrades inte heller nu. Det enda som hände vid laga skiftet var att de båda gårdarnas ägor och marker blev mera samlade. En förenkling av kartan kan man kalla detta skifte. De båda ägarna nu var Jonas Andersson, som efter sin far övertagit den södra byggnadstomten och Jonas Håkanssons änka, Anna Persdotter.

Under någon kort tid omkring 1830 bodde sockenskräddaren Gustaf Friberg i Stava. Han hade en skräddardräng som hette Johan Berglund. De flyttade 1831 till Skälaby.

Vid sommartinget 1846 förekom återigen ett tvistemål vid häradsrätten rörande vattnet i bäcken. Det var kvarnägarna i Stava som instämt Joachimsson i Holkaberg för att denne inte medgav något vattenflöde till kvarnen i Stava. Sådana tvistemål förekom då och då.

Johannes Jonsson 1788-05-14 i Adelöv, torpare på Lussebo,
Maja Nilsdotter Råberg 1791-12-14,
Barn: Johan Alfred 1830-07-17, se nedan
Maja Stina 1823-12-26, utfl. till Stora Åby 1844
Inga Lotta 1832-04-08, död 1833
Anna Brita 1827-05-24, till Hjo 1870, trolovad 1865, se nedan
- Jenny Matilda 1865-05-18,
- Amanda Rosina 1867-09-05, död av bröstsjukdom 1868
- Karl Johan Albert 1869-06-11,
- Oskar Fredrik 1860-06-30,

Johannes var son till bonden Jonas Eliasson och hans hustru Ingrid Svensdotter i Äskeryd, Adelövs socken. Jonas Eliasson i Äskeryd kom nämligen till Stora Krokek som bonde omkring år 1800. Johannes och Maja gifte sig 1823. Under åren 1823-1860 var han torpare på Stava ägor,

sannolikt då på torpet Lussebo. Krafterna avtog dock och från 1840 var han inhyses och fattig, men troligen ändå boende på Lussebo. Johannes dog 1862 av plågor *mellan bröst och underliv*. Maja Stina Nilsdotter dog av ålderdom 1863.

Dottern Anna Brita trolovades 1865 med sjömannen Karl Fredrik Sundberg från Hjo och flyttade till Hjo 1870.

Sonen Johan Alfred gifte sig inte. Han var dräng på gårdarna i Stava och bodde på äldre dagar som inhyst fattighjon i Stava. Han dog den 1 mars 1884 av lungsot, 53 år gammal.

Johan Persson	1780-08-26 i Heda, torpare
Ulrika Olofsdotter	1781-02-18,
Anna	1803-03-06

Johan var troligen tjänstedräng i Stava och Ulrika tjänstepiga i Holkaberg när de gifte sig 1803. Ulrika var dotter till Olof Friberg och Maria Fågelberg i Sjöstorp. Hennes föräldrar var också en tid gästgivare i Holkaberg. Johan och Ulrika bodde efter giftermålet en tid på Stava ägor. Sedan flyttade de till Sjöstorps ägor där de står som torpare. Där föddes flera barn. Någon gång på 1820-talet flyttade de till Sestorp där de hade en gård på arrende. År 1830 kom de till Åeryd där de hade ett torp. Där dog Johan 1834. Ulrika Olofsdotter dog den 29 maj 1858 på Skrapegårdens ägor i Ödeshög.

Karl Blom	1776-11-15, soldat.
Maja Abrahamsdotter	- - - -,
Barn: Sara Lena	1811-06-09, död 1811 på Häggesta ägor
Anna Maja	1813-02-21, död 1814, på Häggesta ägor.

Karl var son till torparen Zachris Persson och hans hustru Maria Svensdotter i Näteryd. Hans morfar hette Sven Broberg och var av den urgamla tyska adelssläkten von Brobergen. Karl och Maja vigdes 1802. Maja var ett syskonbarn till Karl och det var efter Kongl Maj:ts tillstånd som giftermålet kunde ingås. Karl var troligen någon kort tid soldat för Lilla Krokek innan han kom till soldattorpet i Stava.

Karl uppgavs 1807 vara i fransk fångenskap. Han var förmodligen där i sällskap med soldaten Stark från Kopparp och Lantz från Hårstorp. De fick under fångenskapen troligen arbeta med kanalgrävning i Frankrike. År 1811 var han åter i Sverige. Då fanns en ny soldat i Stava soldattorp. Därför blev det Häggestads ägor för familjen. De fick två döttrar men båda dog i späd ålder. Jag har inga mera uppgifter om Karl och Maja. Jag har inte heller lyckats utreda hennes bakgrund. Hon var ett syskonbarn till Karl.

Under något år, omkring 1812, bodde torparen Jonas Andersson med sin familj på Stava ägor. Han var född i Rogslösa 1772, hustrun Anna Jonsdotter, född i Ölmstad 1778, och sonen Jonas, född 1812. De flyttade sedan till Siggeryd, möjligen 1817. De bodde sedan som *inhysta och utfattiga* i Siggeryd. Anna dog 1843. Jonas, eller Jöns som han också

kallades, dog något senare. En son till dem, Johannes bodde sedan med sin familj i Siggeryd.

Peter Persson	1777 i Gränna, arrendator,
Kerstin Larsdotter	1778-03-30,
Barn: Maja	1809-03-26, ofärdig, död 1836 av vattensot
Kerstin	1811-11-12,
Karl Johan	1820-12-19,

Peter och Kerstin gifte sig 1808. Båda tjänade då på Mellby Börjesgård. Deras första gemensamma bostad blev en backstuga på Börjesgårdens ägor. Den låg ut med landsvägen. År 1818 kom de till Kopparp där de arrenderade den ena halvgården. 1832 flyttade de till Klämmestorp där de arrenderade ¼ mantal. De kom därifrån till Stava 1835. Här arrenderade de i tio år den ena halvgården. 1845 flyttade de till Gränna socken, förmodligen till Vendelstorp.

Där dog Kerstin Larsdotter den 2 oktober 1857 i rödsoten. Peter dog den 24 februari 1858. Deras efterlevande barn, sonen Karl Johan Petersson och dottern Kerstin Petersdotter bodde sedan i en backstuga på Kvatarps ägor.

Jag har inte redovisat deras bakgrund. Jag är inte heller helt säker på den, men jag tror att Peter var son till Per Persson och Lisa Danielsdotter i Örserums Mellangård. Kerstin var sannolikt dotter till torparen Lars Månsson och Kerstin Arvidsdotter i Västra Tuggarp.

Jonas Blom	1786-12-12 i Stora Åby, soldat
Maja Abrahamsdotter	1785-02-01 i Säby, död 1836 av gikt
Johan	1821-12-17,

Jonas var son till soldaten Jonas Fogelkvist och hans hustru Stina Olofsdotter på Skogs ägor i Stora Åby socken. Jonas kom till Stava 1808, troligen för att där ersätta den förra soldaten, Karl Blom, som då var fången i Frankrike. Jonas gifte sig 1811 med Maja Abrahamsdotter. Jag trodde först att det var företrädarens hustru, eftersom hon hette så. Men tydligen var det inte så. Denna Maja Abrahamsdotter var född i Säby 1785 och kom hit 1808.

När hon gifte sig med Jonas Blom var hon förmodligen piga i Östra Haddåsen. Hon dog 1836 av gikt. Jonas gifte sig då med pigan Maja Greta Persdotter från Lilla Krokek. År 1837 erhöll Jonas Blom avsked från sin soldattjänst och flyttade till Haddåsen. Han blev senare bonde i Kopparp.

Vid urtima ting i Ödeshög den 14 juli 1817 åtalades den förrymde volontären Gustaf Stålberg för att han den 4 juni detta år gjort inbrott i soldattorpet på Stava ägor. Där hade han från soldaten Blom stulit ett fickur med ett värde av 13 riksdaler. Inbrottet hade skett genom att bryta upp ett fönster. Stålberg överlämnades till krigsrätten för att där dömas.

Fredrik Fält	1810-09-25 i Gränna, soldat
Greta Jonsdotter Falk	1797-03-11 i Adelöv
Karl Fredrik	1829-01-26

Fredrik kom med sin familj till Stava 1835 från Rossholmen, där de varit i två år. Han var son till korpralen Karl Svan och hans hustru Maria Jonsdotter på Bunnströms ägor i Gränna socken. Han gifte sig 1837 med Greta Jonsdotter Falk.

Hon var dotter till soldaten Jonas Falk och Greta Nilsdotter i Folkarps soldattorp i Adelöv. Hon hade tjänat piga i Ödeshögs Brännegård och där födde hon sonen Karl Fredrik.

Fredrik dog på Vadstena kurhus 1847. Hustrun Greta flyttade då till Hårstorps ägor. Där gifte hon sig med bonden Anders Nilsson. Hon dog av lungsot den 16 augusti 1858 i Hårstorp.

Nils Johan Fält	1825-19-19 i Åsbo, inflyttad från Åsbo 1847.

Nils Johan Fält var den livgrenadjär som avlöste Fredrik Fält. Nils Johan var dock inte särskild långvarig. Efter tre år lämnade han bygden och flyttade tillbaka till Åsbo. Nästa soldat hette Stav.

Adolf Fredrik Stav	1829-07-13 i Linderås, livgrenadjär,
h Maja Stina Svensdotter	1820-12-05 i Svartorp,från Fogeryd 52, g 52
Barn: Johan August	1853-11-07, död 531207
Kristina Josefina	1855-06-04, död i rödsoten 1857
Frans Oskar	1857-11-29, till Hårstorp 1878,
Hulda Aquilina	1859-12-19, död av ansiktsros 1915.
Johan Albin	1861-10-29, till Hakarp 1882,

Adolf Fredrik Stav var son till socknemannen Jöns Eliasson och Katharina Svensdotter i Hakebo i Linderås socken. När Adolf var 10 år gammal flyttade familjen till ett förpantningstorp på Fogeryds ägor. Adolf kom till Stava 1849 och Maja Stina kom något senare. Maja Stina var torpardotter från Haraldstorp i Svarttorps församling.

Hon var piga på olika håll, kom från Stora Åby till Klämmestorp 1839, sedan var hon i Fogeryd. De gifte sig 1852. Adolf var sedan soldat för Stava fram till 1881. Maja Stina dog 1885. I husförhörslängden 1886-1890 är för Adolf Fredrik Stav antecknat Kommendörsgatan 6, Stockholm. Möjligen har han en tid bott där.

Adolf byggde vid sin pensionering ett hus utmed den nya väg som byggdes 1852. Stugan gavs namnet Stavlösa. Där bodde han tillsammans med dottern Hulda. Hon dog i ansiktsros 1915. Han dog i början av 1920-talet. En av hans stora sysselsättningar som pensionär var fiske i Vättern.

Han har berättat åtskilliga historier om bl. a. skrock och vidskepelse förr, som intagits i boken "Ödeshög genom seklerna".

Johan Grip	1805-09-25 i Gränna, arrendator
Stina Greta Andersdotter	1809-01-13

Barn: Kristina	1832-12-08, nöddöpt, död samma dag.
Maria	1835-03-26, g m Johan Fredrik Johansson i Stava
Johan	1837-12-11, arbetare vid Skärblacka pappersbruk

Johan och Stina gifte sig 1831 när de båda tjänade som dräng och piga i Lilla Krokek hos Samuel Svensson. Johan var son till soldaten Johannes Grip och hans hustru Kerstin Nilsdotter på Uppgränna Knutagårds ägor. Stina var sannolikt dotter till bonden Anders Jonsson och Stina Hansdotter i Kopparp. Från Lilla Krokek flyttade de 1734 till Kopparp där de var hälftenbrukare på Katharina Hansdotters gård.

De kom 1836 till Stavreberg och här arrenderade de förmodligen 1/16 mtl, från 1841 arrenderade de 3/32 mtl. År 1845 flyttade de till Lilla Krokek och där var de *hälftenbrukare* på Samuel Svenssons gård, Norrgården. De arrenderade 1847 eller 1848 en av gårdarna i Hårstorp.

1849 kom de till Stava där de arrenderade en gård. De flyttade 1852 tillbaka till Hårstorp. Där arrenderade de 3/8 mtl. Från slutet av 1850-talet uppgavs de vara *inhyses i egen stuga* i Hårstorp. Stina uppgavs då i husförhörslängden vara *sjuklig och oduglig*. Båda dog 1878, Maria av lungsot den 5 maj och Johan den 4 december av samma sjukdom.

Oskar Fredrik Andersson	1840-10-13, bonde,
Johanna Sofia Persdotter	**1844-01-13 i Stora Åby**
Barn: A Gideon V	1865-10-30 i -"- , bonde i Holkaberg
Jenny A M	1867-06-01 i -"- t Amerika 1892,
Amanda Cecilia	1869-03-04, *flötte till Amerika, fick det bra*
C Konrad T	1870-11-12, t Adelöv 1890, t N Amerika 1892
Hilma S	1873-07--21, t N Amerika 1897,
Helga Josefina	1875-09-25, död 1878
Hilda Antonia K	1878-02-20, död 1882 av charlakansfeber
Helga Frenanda	1880-10-05-, död 1891
Hilda Alfrida T	1883-06-05, gift med skomakaren Axel Fransson
Farman B V	1887-07-21, gift med Nanny, övertog gården

Oskar Fredrik var son till bonden Anders Magnus Petersson och hans hustru Anna Kaisa Larsdotter i Stava. Johanna var från Väsjötorp i Stora Åby, närmare uppgifter om hennes bakgrund har jag inte. De gifte sig 1864 och bodde första tiden på Väsjötorp i Stora Åby socken. År 1868 flyttade de till Stava. De uppgavs äga 7/24, som tillföll honom i skiftet redan 1862. Detta var det som vi kan kalla Kvarngården.

Flera av barnen emigrerade till Amerika. Om Amanda Cecilia har uppgivits att hon fick det bra i Amerika. Om Hilma har uppgivits att hon var hemma ett par gånger och hälsade på. Jenny återkom från Amerika och gifte sig med en grannpojke i Stava, nämligen Axel Augustson. De bosatte sig i Skrädeberg. En son till dem var Erik i Skrädeberg.

Med tiden *blev Oskar Fredrik begiven på spritdrycker* och detta ledde till att han omyndigförklarades. Han dog i början av 1920-talet och hustrun dog 1926. Det grå, omålade, timrade bostadshuset byggdes 1868 av Oskar Fredrik. Timret till huset hade huggits på häradsallmänningen och huset

byggdes först upp i Väsjötorp, togs sedan ned och transporterade till Stava, där det fortfarande står.

Det var en sonson till Oskar Fredrik, nämligen Ivar Andersson i Holkaberg, som berättade detta. Han har också berättat att Oskar var en storvuxen man, snäll och omtyckt av sina barnbarn. Han var kunnig och duktig. Han byggde själv den sista kvarnen i Stava, med vattenhjul, juta samt lager av oxelträ. Bredvid lagret lades ett stycke talg. Om lagret började gå varmt började talgstycket automatiskt att smälta.

August Jonsson	1835-11-08, bonde på 7/72 mtl,
Johanna Johansdotter	1829-09-28 i Säby,
Barn: Amanda Josefina	1862-06-18, gift och utfl. till Frinnaryd 1886,
Axel Fredrik	1863-08-15, död av bröstlidande 1868-
Karl August	1865-01-18, död s å
Emilia Serena	1866-02-25, gift och flyttat till Stora Åby socken
Edla Dorotea	1868-02-06, g m Gustaf Johansson i Holkaberg
Axel Hjalmar	1870-02-09, bonde i Skrädeberg

August var son till Jon Andersson och Anna Kaisa Larsdotter i Stava. Johannas bakgrund har jag ingen uppgift om. August och Johanna gifte sig 1861. De brukade först ½ mantal i Stava. Senare uppgavs de inneha 1/24. Familjen flyttade 1886 till Angseryd men August Jonsson hade kvar gården i Stava i sin ägo. 1894 återkom August och Johanna till Stava. Johanna dog 1907 och August dog 1909.

Den gård de ägde och brukade var troligen den som Einar och Ingegerd Jakobsson innehade, belägen utmed gamla landsvägen. Ingegerd är för övrigt en dottersondotter till August och Johanna.

Sonen Axel Hjalmar blev bonde i Skrädeberg. Han gifte sig med en granndotter, Jenny Oskarsdotter. De blev föräldrar till bl.a. Erik i Skrädeberg.

Sven Viktor Jonsson	1832-12-27, bonde,
Johanna M Johansdotter	1832-02-03,
Barn: Gustaf Alfrid	1855-01-06, utfl omkring 1870 ?
Emilia Mathilda	1859-03-01 i Vadstena, t Åby Fyrbondegård 1877
Albin Antonius	1862-01-03, t Börstabol 1879, åter 1884
Hilding Felix	1863-10-20, t Kopparp 1881, t Gränna 1884
Karl August	1868-01-28, död i mässlingen 1869
Elin Teresia I	1872-05-27, till Askersund

Sven Viktor var son till Jonas Andersson och Anna Kaisa Larsdotter i Stava. Johanna var från Öninge och var dotter till Johannes Johansson och Anna Brita Jönsdotter. Sven Viktor och Johanna gifte sig 1857. De bodde först i Vadstena, sedan arrenderade de en gård i Kopparp 1859-64, i Hårstorp åren 1869-72 men kom därefter till Stava.

De uppgavs inneha 3/24 mantal men 2/24 nämns också. Sven Viktor uppges i husförhörslängden 1866-1870 vara *fanatisk*, vilket kan antas ha bestått i att han var engagerad i Stava missionsförening. Husförhörslängderna vid den tiden innehöll sådana noteringar. Han skänkte

också en tomt till det första missionshuset i Stava. Han dog 1898. Hustrun Johanna dog 1917. De innehade sannolikt den gård som Helge och Ethel Björn senare hade i Stava.

Anders Johan Jonsson	1822-05-29, bonde,
Anna Sofia Gustavsdotter	1829-10-21 i Säby,
Barn: Ida Sofia	1851-06-19 i Stora Åby, g 1872 m August i Öjan
Tekla Axelina	1855-01-03 i -"-, till Amerika
Emilia Mathilda	1859-02-27, till Varv 1879
Frans Herman	1862-05-22, till Varv 1880
Amanda Josefina	1864-03-27, död 1865
Jeanna Olivia	1866-03-08, död s å
Karl Edvard	1869-06-29, till Amerika
Oskar Anton	1871-08-01, skomakarmästare Hedin i Sjöberga

Johan var son till bonden Jonas Andersson och hans hustru Anna Kaisa Larsdotter i Stava. Anna Sofia var dotter till bonden Gustaf Johansson och hans hustru Maja Lisa Ekelund i Löverhult i Säby, senare boende i Kopparp. Johan och Sofia gifte sig 1849. De brukade under åren 1849-57 en gård i Ruskilsby. Sedan köpte de en gård i Öjan.

År 1864 flyttade de till Stava där de innehade 1/24, en nybildad gård vid Holavedsvägen, på höjden norr om Kyléns. Johan dog 1896. 1901 flyttade Sofia till sin dotter Ida, i Öjan. Hon dog där den 3 juli 1914 av ålderdom.

Vi kan se att två av barnen flyttade till Varv, Emilia och Frans. Deras yngste broder, Oskar, var också en tid i Varv. Han blev sedan skomakarmästare i Sjöberga.

Lars Adolf Johannisson	1825-09-23 i Vireda, mjölnare
h 1) Maja Greta Petersdotter	1824-02-07 i Sandhem, död 1874
h 2) Maria Elisabet Holm	(1826) i Jönköping, död 1897
Barn: Johan Gottfrid	1853-03-26 i Gränna, t Amerika 30/4 1869
Jenny Mathilda	1861-10-22,
Beda Vilhelmina	1866-03-18

Amanda Josefina Wahlström	1858-11-04 i Gränna, piga, från Sthlm 1878,
- Anna Ottilia	1879, oä dotter till Amanda Josefina.

Lars var från Vireda men jag är inte helt säker över hans bakgrund. Möjligen var han son till mjölnaren Johannes Vir och hans hustru Anna Stina Palm från Rupphults kvarn i Vireda.

Lars Adolf gifte sig 1852 med Maja. Han var då dräng i Röttle i Gränna. Hon var hemmadotter vid sågen i Gränna, dotter till Peter Andersson och hans hustru Stina. Hon var född i Sandhem och på fädernet hade hon sina rötter i Utvängstorp och på mödernet i Yllestad. Från Röttle flyttade de till Munkeryd 1861 och därifrån till Stava 1864. Lars står sedan skriven som mjölnare.

Familjen bodde i eget hus som låg i nära anslutning till kvarnen, i Larsabacken. Larsabacken har då förmodligen blivit uppkallad efter honom. Många olyckor har hänt här i denna backe efter biltrafikens tillkomst.

Maja Greta dog av maginflammation 1869. Lars gifte sig därefter med Maria Elisabet Holm, änka efter smeden Johannes Vahlström från Holkabergs ägor. Amanda Josefina var dotter till Maria Elisabet Holm i hennes äktenskap med smeden Johannes Vahlström. Hon rymde till Amerika 1881. Hennes dotter Anna Ottilia bodde kvar i Stava ännu under 1890-talet men utflyttade till Amerika år 1900.

Lars Johan Petersson 1815-04-28 i V Tollstad, bonde på ½ mantal
H Anna Brita Jönsdotter 1809-02-14, d.t. Jöns Persson i Börstabol
Barn: Karl Alfred 1827-07-01, hemmansägare i Sväm, död 1845,
Gustaf 1829-11-30, bonde på Öninge Jonsgård,
Johanna Maria 1832-02-03, g m Sven Viktor Jonsson,ovan
Johan Fredrik 1836-09-08, g m Maria Grip, bonde i Stava,se nedan
Johannes 1847-02-15, rymde till Amerika 13/11 1869
Matilda 1850-04-18, g m Karl Johan Johannisson, se nedan
Johanna Maria 1832-01-03, t Öninge
oä son Gustaf Alfred 1855-07-06, -"-

Vi börjar denna familjebeskrivning med Anna Brita Jönsdotter. Hon var dotter till bonden Jöns Persson och hans hustru Maja Jonsdotter i Börstabol. Maja Jonsdotter var kommen från Stava. Anna Brita gifte sig 18 år gammal 1826 med bonden Johan Johansson i Öninge Jonsgård, som var 12 år äldre. De fick fyra barn.

Johan Johansson dog 1844 och Anna Brita gifte sig 1846 med Lars Johan Petersson som i flera år varit dräng på gården i Öninge. De kom till Stava troligen 1850. Anna Brita Jönsdotter hade genom sin morfar, bonden Jonas Håkansson i Stava, bördsrätt här. De ägde ena halvgården i Stava, vilket bör ha varit Norrgården som i början av 1880-talet ännu inte var skiftad. Det blev den dock, troligen 1883-84. Lars Johan Petersson dog 1883 och Anna Brita dog 1898.

Lars Johan Håkansson 1815-04-01 i Ölmstad, arrendator, död 1857
Johanna Nilsdotter 1818-09-25 i Svartorp,
Barn: Augusta 1845-03-28 i Skärstad
Mathilda 1846-10-20 i ?
Johan Aron 1848-06-30 i ?
Alfred 1852-02-02 i Svenljunga
Kristina 1854-05-11 i Gränna,
Gustava Charlotta 1856-12-30,, död 1857-02-15 av slag

Lars Johan och Johanna gifte sig 1845. Han var då dräng på Skärstads prästgård och hon var piga i Berghem i Skärstad. De brukade ett torp, kanske under prästgården i Skärstad och där föddes deras första barn. Var de sedan bodde har jag ingen uppgift om, mer än att år 1852 var det i Svenljunga. De kom därefter till Gränna socken och då uppges Lars vara dräng i Norra Kärr. De flyttade sedan till Stava 1855.

I Stava arrenderade de ½ mantal, vilket kanske var den södra halvgården, Farmans gård. Efter att mannen dött i rödsoten den 18 september 1857 flyttade Johanna med sina barn till Gränna 1858.

Johan Fredrik Johansson	1836-09-08, först arrendator, sedan bonde
Maria Johansdotter Grip	1835-03-20,
Barn: Hulda Axelina	1861-07-18, till Amerika 870419
Axel Reinhold	1864-02-02, död av vattusot 1889
Karl August	1866-07-25, övertog föräldragården,
Johan Evald	1879-10-03 i VT, till Amerika 1898
Jenny Matilda	1869-05-17, död 1908
Alma Josefina	1872-06-01, t N Amerika 1889
Selma Olivia	1875-02-10, död av slag samma år

Fredrik var bondson från Öninge, son till Anna Brita Jönsdotter, se ovan, i hennes äktenskap med Johannes Johansson i Öninge. Han tjänade dräng i Stava i slutet av 1850-talet. Han gifte sig med Maria 1860. Hennes föräldrar, Johan Grip och Stina Andersdotter, arrenderade gårdar på flera ställen i bygden, någon kort tid även i Stava i början av 1850-talet. Fredrik och Maria arrenderade ena halvgården i Stava åren 1860-1868. 1868 flyttade de till Kråkeryd.

År 1884 återkom de till Stava och hade då förvärvat 1/16 mantal. Vi kan anta att det var det gamla torpet Lussebo som nu brutits ut och sedan kluvits i två gårdar om vardera 1/16 mantal. Maria dog 1897. Fredrik dog 1920.

Johan är omnämnd i boken "Ödeshögs genom seklerna", vilket har nämnts i inledningen till denna skildring av Stava. Karin Bergsbo i Stava minns Fredrik och har uppgivit att Fredrik trodde på att tomtar och småknytt vaktade korna på gården. Vi kan anta att han var inte ensam om detta. Tron på sådant var säkerligen allmän på den tiden.

Karl Johan Johannisson	1849-10-23 i Vireda, bonde på 1/4 mtl,
Matilda Larsdotter	1850-04-18,
Barn: Gustaf Hjalmar A	1871-05-31, bonde i St Krokek, gift med Jenny
Edla Josefina	1872-09-15, t N Amerika 1891
Johan Teodor B	1874-07-28, fiskhandlare, *Fiska-Teodor*
Karl Ernst	1877-04-01, sjuklig , död 1924
Anna Albertina	1879-08-12, sömmerska, avfl. 1906
Oskar Anton	1881-12-06, gift med Anna från L Krokek
Ester Matilda	1883-08-10, g m Oskar fr Kopparp, se Börstabol
Selma Maria	1885-03-02, sömmerska, till Ödeshög 1910
Hulda Helena	1887-08-31, g m David Fransson, Ödeshög
Gunnar Ossian	1892-05-22, bodde i Stava, ”Tjocke-Gunnar”
Henrik Gotthard	1894-05-05, till Rogslösa 1913

Karl Johan var son till Johannes Alexandersson och Kristina Danielsdotter i Grankärr i Vireda, senare Holkaberg. Karl Johan och Matilda gifte sig 1871. Hon var dotter till Lars Johan Petersson och Anna Brita Jönsdotter i Stava. De bodde först i Holkaberg men kom till Stava 1872.

De arrenderade till en början ½ mantal, vilket kanske var den norra halvgården, före klyvningen. Från början av 1880-talet står de som

innehavare av ¼ mantal. Karl Johan drunknade den 26 maj 1896 i Vättern. Matilda Larsdotter dog omkring år 1920. Sonen Karl Ernst var sjuklig och bodde hos brodern Gunnar och dog 1924.

Mordet i Stava

Undantagsmannen, förra bonden och nämndemannen, Samuel Svensson på norra gården i Lilla Krokek blev ihjälslagen den 27 april 1864 utmed nya landsvägen i Stava. Han kom fredligt gående utmed vägen mitt för den plats där Bil-Antons gård senare skulle byggas.

Samuel var på väg söderut mot Stavabyn i något ärende. Från Gränna-hållet kom en vagn rullande, och stannade till. En för honom okänd man gick helt plötsligt av sin vagn och slog Samuel i huvudet med en hammare. Den okände fortsatte sedan sin resa.

Nämndemannen Gustaf Sjöstrand i Åby Jutegård i Ödeshög, hans broder Karl Sjöstrand och August Petersson, båda från Järnstad, norr om Ödeshög, hade också varit i Gränna och var på hemväg, åkande i sin vagn mot Ödeshög. Det var mellan kl. 2 - 3 på em. som de kom till Stava. Gustaf Sjöstrand såg något på vägkanten och tittade närmare. Där låg en människa i landsvägsdiket. De gick av vagnen och undersökte. Där låg en gammal man. Han låg framstupa med ansiktet nedåt.

Till sin förskräckelse såg de att mannen var illa skadad. På huvudet var en stor bula, varur det flöt blod. Mannen visade svaga livstecken men var inte vid medvetande. Tillsammans lyfte de försiktigt upp mannen på vagnen, vände och åkte till närmaste gård i Stava, ett par hundra meter från platsen.

Där träffade de bonden Lars Johan Peterssons hustru, som i hast tog fram en madrass och sedan lades försiktigt den gamle mannen på denna.

Då kände Gustaf Sjöstrand igen mannen. Det var förra nämndemannen Samuel Svensson från Lilla Krokek. Gustaf var väl bekant med honom men på grund av allt blodet hade han inte genast känt igen honom.

Strax efter att de lagt mannen på madrassen konstaterade de som stod runtomkring att livstecknen upphörde. Samuel Svensson gav upp andan och dog. Han var känd och uppskattad av alla för rättrådighet och hade inga fiender. Vem var den skyldige till detta hemska dåd. Ingen av de närvarande kunde svara på detta. De kom överens om hur brottet skulle anmälas för myndigheterna.

Mördaren anmälde sig själv efter några dagar. Mördaren hette Erik Johan Svensson. Han bodde i Glänås i Svanshals. Han var på hemresa från torget i Gränna. Han hade varit där och sålt spannmål. Mordet var planerat. Han hade bestämt att han skulle slå ihjäl den första människa som han mötte på hemvägen från Gränna.

Tingsrätten dömde honom till straffarbete men Göta Hovrätt ansåg att han begått dådet i ett tillstånd av vansinne och därför blev han helt fri från straff.

Han flyttade senare med sin familj till Jättingstad i Heda. Där har länge gått en sägen om att en bonde på "Hammargården" i Jättingstad bestämt sig för att slå ihjäl den första människa som kom på hans infartsväg. I Stavabygden har förr varit omtalat att det spökade på vägen mitt för Bil-Antons. Människor brukade där möta ett liktåg har det sagts.

Så kan händelser i det förgångna sätta spår i människors vardag. Händelser kan bli bortglömda och kvar finns en spökhistoria.

Under några år i början av 1870-talet bodde torparen Anders Jonsson med sin familj på Stava ägor. Det var Anders och hustrun Hedvig Persdotter samt sex barn. De kom till Stava från Glasfall. Efter några år flyttade familjen tillbaka till Glasfall. Kan de möjligen ha bott på Lussebo?

I Stava skedde 1883 en hemmansklyvning. Den avsåg främst den norra delen av byn samt ett ägoutbyte.

Johan Svensson Tallberg	1840-08-24 i Gränna, skomakare
Edla Kristina Mell	1843-09-14 i Gränna
Barn: Gustaf Alfred	1865-06-12 i Gränna
Karl Viktor	1867-03-10 i Gränna
Theodor	1870-01-27 i Gränna
Aron	1871-12-09 i Gränna,
Hugo Ferdinand	1876-06-06 i Gränna,
Fritz Gottfrid R	1878-11-08,

Familjen Tallberg flyttade från Gränna till Stava 1877 och flyttade 1879 till Gyllinge. Johan var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Edla Kristina Mell var dotter till soldaten Johannes Mell och Kristina Jönsdotter i Gränna landsförsamling.

Från Gyllinge flyttade familjen tillbaka till Grännasocknen men de återkom några år senare. Då bodde de i Munkeryd. Där dog Johan Tallberg 1884. Sonen Karl Viktor emigrerade till Amerika samma år. Två år senare, 1886, flyttade hela den kvarvarande familjen dit.

Johan hade en yngre broder, Karl Svensson Tallberg, född 1852. De kom till Stava lite senare.

Oskar Hedin	1871-08-11, skomakarmästare
Klara Andersdotter	1876-02-11 i Varv
Barn: Olga	1893-12-20, gift och bosatt i Ödeshög
Verner	1896-08-22, hade skoaffär i Ödeshög,
Manne	1898-09-02, skomakare, bosatt i Ödeshög

Oskar var son till Anders Johan Jonsson och hans hustru Sofia Gustafsdotter, se ovan. Oskar och Klara gifte sig 1895 och bodde några år i Stava, troligen i hans föräldrahem utmed Holavedsvägen. De flyttade sedan till Sjöberga omkring 1900 och startade skomakeri. Se vidare under Holkaberg.

Karl Gustaf Karlsson	1853-09-02, bonde på 1/16,
Anna Karolina Johansdotter	1854-11.08 i Stora Åby
Barn: Helena Maria	1878-01-29, t Sväm 1894
Klara Matilda	1879-08-29, t N Amerika 1897.
Hulda Josefina	1887-11-21

Karl Gustaf och Karolina gifte sig 1876, troligen i Stora Åby. Han var bondson från Öninge, son till Karl Alfrid Johansson och hans hustru Johanna Svensdotter, men om vi säger att Karl Gustafs farmor var Anna Brita Jönsdotter, då ser vi att han hade djupa rötter i Stava.

Karl Gustaf och Anna Karolina kom till Stava från Ödeshögs Gatugård år 1883 och hade då förvärvat 1/16 mtl. Familjen flyttade till Rossholmen 1898. Hos dem bodde också hans mor, Johanna Svensdotter.

Oskar Emil Stav **1863-01-18, livgrenadjär, från V Tollstad 1882**

Amanda Josefina Björn	1865-09-24 i Stora Åby, g 1885
Barn: Helga Maria	1886-10-06,
Hulda Josefina	1888-06-03,
Karl Henning	1889-12-21, död 1894-03-14,
Signe Florentina	1891-10-13,
Anna Regina	1893-09-09,
Olga Lovisa (Linnea)	1896-09-30
Karl Gunnar	1898-09-18,
Ester Amalia	1900-03-16,

Oskar Emil Stav var son till livgrenadjären Hjert Vilhelm Roth och Brita Lena Svensdotter i Gumby. Han kom till Stava 1882 från Västra Tollstad. Han stod kvar som soldat för Stava till 1904 men flyttade vid sekelskiftet år 1900 med sin familj till Tingstad. Soldattorpets hus såldes 1902 och flyttades. Marken såldes på auktion och köptes av Mathilda Larsdotter. Ladugården står kvar.

Karl Järnström	1850-09-08 i Heda, byggmästare,
Em. Matilda Johansdotter	1857-05-18,
Barn: Jenny Amanda	1887-08-01, till Landskrona 1907,
Oskar Leander	1889-02-27, utflyttad till Elfsborgs län
Anna Maria	1890-11-28, död s å
Karl Teodor (Tore)	1896-08-05, polisman i Jönköping

Johan Johansson Järnström	1813-03-06 i Heda
Maja Stina Larsdotter	1820-05-13,

Karl och Matilda gifte sig 1886. Hon var dotter till Johan Gustafsson och Anna Jonsdotter i Kopparp. De bodde första tiden på Åby fyrbondegård och Karl Järnström står skriven som snickare. Till Stava kom de troligen 1888 och ägde 5/72, som de övertagit efter hennes föräldrar.

Hos dem bodde också hans föräldrar, Johan Johansson Jernström och Maja Stina Larsdotter. Dessa dog 1898 resp. 1899. Karl Jernström var byggmästare och han hade en särskild snickeriverkstad vid sin bostad. I Östgöta-Bladet för 1903 kan vi läsa att nästan hela hans verktygsuppsättning hade stulits. Förmodligen var det var några *kringvandrande på vägen* som stulit verktygen. Om verktygen kom tillrätta är okänt.

Karl Järnström var också nämndeman. Han avlade domareeden 1905 och tog sitt säte i rätten, allt enligt en notis i Östgöta-Bladet. Han var också ordförande i Stava Blåbandsförening, som bildades 1905.

Järnström dog 1920 och hustrun, Matilda, någon gång senare på 1920-talet.

Karl Svensson Tallberg 1852-10-07 i Gränna, skomakare
Matilda Josefina Palm 1858-11-22,
Barn: Helga Serena 1879-06-05, g m Frans Jakobsson i Stora Krokek,
David Reinhold 1881-04-25,
Karl August Valfrid 1883-01-06
Hulda Albertina 1890-12-26, dövstum, på Manilla
Henrik Valentin 1894-12-26, handlande i L Krokek
Birger Sigfrid Edvin 1896-07-10
Gulli Ingeborg 1902-03-19

Karl var son till Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet på Jordstorps ägor i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till soldaten Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter i Porsarps soldattorp. Familjen Tallberg bildade bo i Porsarp efter giftermålet 1879.

De flyttade till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och några år senare till Stavreberg. Denna familj har bott i många torpstugor i bygden. Se mera om familjen Tallberg under Stavreberg.

Albin Antonius Svensson 1862-01-13, bonde på 1/8 mantal
h Klara Vilhelmina Karlsdotter 1854-09-21 i Rök, g 03

Albin var son till Sven Viktor Jonsson i Stava och övertog föräldragården, vilket sannolikt var den gård som Helge och Ethel Björn senare innehade. Albin och Klara gifte sig 1903. Klara var då änka efter livgrenadjären Karl Johan Palm i Mark. Albin och Klara flyttade från Stava 1932. Hos dem bodde också under många år hans mor, Johanna.

Karl Konrad Andersson 1870-11-12, timmerkarl,
Anna Severina Borrbäck 1875-06--18 i Ö Aker, Norge
Ethel M S 1897-08-03 i Brooklyn, New York

Karl var son till Oskar Fredrik Andersson och hans hustru Johanna Sofia Persdotter i Stava. Han reste till Amerika 1892 och gifte sig där med Anna. De återkom till Sverige i november 1909 och bodde sedan hos hans föräldrar, Oskar och Johanna i Stava. 1818 flyttade de till Glasfall.

Under åren 1908-1913 bodde i Stava en f.d. hovslagare, Frans Oskar Sandelin, född 1836 i N Ljunga. Han flyttade 1913 till Jönköping. Han tycks ha bott hos Oskar och Johanna på ”Farmans gård”.

Oskar T Samuelsson 1882-04-15, arrendator
Anna Serena Palm 1883-05-13,

Barn: Arvid Reinhold	1908-05-08
Oskar Bertil	**1909-12-03**
Greta Märta Linnea	1912-06-09
Hugo Alvar	1911-04-12

Oskar var född på Smedtorpet på Holkabergs ägor, son till smeden Samuel August Petersson och hans hustru Maria Lovisa Lord. Han gifte sig 1907-1908 med Anna, dotter till snickaren Frans Palm och hans hustru Alida Andersdotter och de arrenderade därefter, åren 1909 - 1912, den gård som Gustaf i Holkaberg ägde i Stava, den som Ingegerd fortfarande innehar och bor på, år 2006.

Efter Oskar och Anna kom Oskar Tell och Anna Johansdotter dit. De kom från Adelöv. Efter något år flyttade de till Stora Åby.

Gustav Kaxe	1832-05-27 i Stora Åby, hemmansägare
Anna Maria Larsdotter	1833-03-10,
Hilda Josefina	1863-04-27
Emilia Augusta	1865-01-27,

Gustaf Kaxe kom med sin familj till Stava 1901. Han hade då av Johan Anders Jonssons sterbhus köpt 1/24 mantal i Stava, den gård som låg högst uppe utmed gamla Holavedsvägen. De står som ägare och brukare av denna gård fram till 1913, då de flyttade till Holkabergs ägor, till Kyléns gamla torp, bara hundra meter längre söderut.

Karl August Arvid Björn	1880-06-21 i Stora Åby, bonde på 1/8 mtl
H Selma Ottilia Johansson	1884-03-24 i Adelöv,
Sonen Karl Helge	1921-04-13,

Karl och Selma kom till Stava från Stora Åby 1932. De övertog då den gård som tidigare sannolikt innehafts av Sven Viktor Jonsson. Gården övertogs senare av sonen Helge. Han var gift med Ethel.

Gustaf Marcellus Hård	1860-02-23, hemmansägare på 1/16 mantal,
Matilda Andersdotter	1850-10-13, d t Anders Johansson i Börstabol
Barn: Karl Teodor	1886-09-06, gift, se längre fram under Stavlösa,
Oskar Konrad	1889-01-02, trävaruhandlande, bodde i L Krokek
Eda Albertina	1891-07-08, gift, avfl. till Visingsö
Gunnar Efraim	1899-02-04, gift med Alma Lord, övertog gården.

Gustaf Marcellus Hård var son till soldaten Jonas Ross och hans hustru Anna Karin Häggberg på Kråkeryds ägor. Matilda var dotter till Anders Magnus Johanson och Maja Lisa Nilsdotter i Stora Smedstorp, senare Börstabols ägor.

Gustaf hade varit soldat för grannbyn Hårstorp under åren 1878-1910 och flyttade därefter till Stava. Där hade han redan på 1890-talet förvärvat 1/16 mantal. Gustaf dog 5/11 1926. Matilda dog 1938.

Karl Alfred Jonsson 1844-12-30, hemmansägare på 1/24 mtl
Anna Axelina Jonsdotter 1856-12-26,

Karl och Anna var kusiner. Karl var son till Jonas Samuelsson och Johanna Charlotta Håkansdotter i Gyllinge. Anna var dotter till Jonas Peter Håkansson och Maja Stina Andersdotter i Börstabol. Båda hade en bakgrund i Hans Nilssons släkt i Gyllinge. De kom från Gyllinge till Stava 1913. De hade då av Gustaf Kaxe förvärvat den gård som låg högt uppe utmed Holavedsvägen. De hade haft en son, Johan Teodor men denne dog tre år gammal. Karl hade smeknamnet ”Kalle Lener”. De bodde inte särskilt länge i Stava. Efter dem övertogs gården 1931 av Verner och Edeborg i Börstabol. Edeborg var en brorsdotter till Anna.

Stavlösa, en stuga på G M Hårds ägor, äger
Teodor Hård 1886-09-06, arbetare,
h1 Jenny Olivia Axelsson 1891-03-20 i Stora Åby, sjuksköterska
h2 Frida Elisabet Kall 1887-02-27 i Väderstad,
d Maj-Britt Elisabet 1924,

Teodor och Jenny gifte sig 18 maj 1918. Jenny dog samma år den 7 november av spanska sjukan. Teodor ingick nytt äktenskap med Frida Elisabet Kall. Teodor arbetade i många år vid vägförvaltningen. På senare tid, på 1950- och 60-talen hade Teodor en servering åt resenärerna utmed vägen.

Farman Andersson 1887-07-21, bonde på 7/24 mantal,
Nanny R Karlsson 1895-09-22,

Farman var son till Oskar Fredrik Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Stava. Farman och Nanny gifte sig 1924 och övertog hans föräldragård. De fick inga egna barn. Hos dem bodde Johanna Persdotter, hans mor. Hon dog 1926. Efter att Farman och Nanny dött köptes gården omkring 1970 av Skute.

Farman övertog också kvarnen. Om han drev den eller om den var nedlagd när han övertog gården är okänt.

Farman var enligt uppgift den förste i bygden som innehade en slåttermaskin. Detta har berättats av Lars Petersson från Skansen, som var dräng hos Farman i början av 1940-talet.

Gustaf Alfred Johansson 1861-02-17 i Vireda, bonde på 43/456 mantal,
Edla D Augustsdotter 1868-02-06,

Gustaf var son till bonden Johannes Alexandersson och Kristina Danielsdotter i Holkaberg (född i Grankärr i Vireda) och hade efter föräldrarna ägt och brukat Holkabergs Norrgård under åtskilliga år. Han var gift med Edla Dorotea Augustsdotter, dotter till August Jonsson och Johanna Johansdotter i Stava. Edla, kallad Eda, dog av lunginflammation 1922.

De kom till denna gård, hennes föräldragård, i Stava i början av 1920-talet. Han brukade själv gården men hade åtskilliga pigor och drängar samt hushållerska. Han dog 1940. En son till dem var David Gustavsson i Holkaberg. Efter Gustafs död arrenderades gården av David och Ebba, se nedan.

Anton T Karlsson	1885-01-15, bonde på 33/456 mtl i Stava,
Gulli Ingeborg Tallberg	1902-03-19,
Maj Ingeborg	1927,
Hilmer Roland Teodor	1929,

Anton var son till Karl August Johansson och Emilia Augusta Andersdotter i Stavreberg. Han gifte sig 1926 med Gulli Tallberg, dotter till skomakaren Karl Svensson Tallberg och Matilda Josefina Palm i Stava, senare boende i Stavreberg. Anton var en av de första i bygden som skaffade bil, kanske i slutet av 1920-talet. Han kallades därför Bil-Anton, till skillnad från ”Bond-Anton”. Den gård som de innehade var den som Järnström tidigare innehaft.

Oskar Filip Kall	1885-12-30 i Väderstad, vägarbetare,
Elsa Maria Gustafsson	1898-02-22 i Ödeshög
Barn: Nils Oskar V	1919, utfl 1926
Karl Gösta Leonard	1920, bonde i Stora Krokek
Kurt Valdemar	1925,

Oskar och Elsa gifte sig 1919. Han var född i Väderstad men kom till bygden från Rogslösa 1919 till Daglösa. Hon var född i Västra Tollstad men hade rötter i Stora Smedstorp. Familjen bodde först i Daglösa, sedan i Hårstorps soldattorp.

Det var möjligen 1921 som familjen Kall kom till Stava. De hyrde i Stava ett hus som låg norr om ”Villan”. Det var den gamla mangårdsbyggnaden på 1/24 mantal, som då ägdes av Johan i Börstabol. Filip Kall var vägarbetare. Familjen flyttade sedan från Stava till Näteryd.

Verner Gustafsson	1900-01-05, g 1926, hitfl 1931
Edeborg D V Håkansson	1902-02-19,
Barn: Jean Arne	1928 i Vadstena
Elsy	1930 i Vadstena

Under åren 1931 - 1942 bodde och brukade Verner och Edeborg från Börstabol den övre gården i Stava. De gifte sig 1926. Han var från Klämmestorp, son till Gustaf Adolf Johansson och Amanda Matilda Gustafsdotter. Edeborg var dotter till Johan August Håkansson och Amanda Serena Johansson i Börstabol. De flyttade sedan tillbaka till Börstabol.

David Andersson	1890-06-12 i Säby, sågverksförman, g 1925
Ebba A ? Klasson	1899-09-28 i Adelöv
Barn: Sture	1925,
Rune	1930,

Berit 1932,

David och Ebba bodde i Stava några år i slutet av 1920-talet. David var sågverksförman och kallades *David sågare*. De flyttade 1931 till Grönäng, som de då förvärvat. 1940 kom de åter till Stava. De arrenderade då 43/456 mantal, som ägts av Gustaf Johansson. De hade tre barn, Sture, Rune och Berit. Familjen flyttade därifrån 1952. Då övertogs gården av Einar och Ingegerd, se nedan.

Oskar Anton Karlsson 1881-12-06, bonde, g
Anna Maria Jonsson 1885-01-12,
Inger Ragnhild 1927,

Anton och Anna gifte sig 1921. Han var son till Karl Johannisson och Matilda Larsdotter i Stava. Hon var dotter till skräddaren Johan Jonsson och hans hustru Johanna Johansdotter på Stora Krokeks ägor. Anna drev i gamla tider *Tallbergs affär*, innan Tallberg gjorde detta.

Anton och Anna hade sedan en tid en gård nere i Stavabyn, innan de kom till ”Villan”, eller 1/24 mantal, utmed Holavedsvägen. Dit kom de 1944 då Verner och Edeborg flyttat till Börstabol. Anton och Anna bodde kvar här till dess att de 1947 köpte Åkersberg och flyttade dit. Anton och Anna odlade grönsaker, köpte upp grönsaker och sålde grönsaker. Dottern Inger flyttade till Stockholm och blev rikstelefonist på Televerket.

Emilia Augusta Gustafsson 1865-01-27 i Stora Åby, ägare av Åkersberg
Hilda Josefina -"- 1863 i Stora Åby, död 1931

Emilia och Hilda var döttrar till Gustaf Kaxe och Anna Maria Larsdotter, tidigare omnämnda i denna berättelse. De kom hit 1926. Det var Emilia som 1926 byggde Åkersberg. Hon dog 1947 och därefter kom Anton och Anna dit, se ovan.

Gunnar Hård 1899-02-04, bonde,
Alma Lord 1891-09-21
Sigbritt 1927,
Gudrun 1929,

Gunnar var son till bonden, förre soldaten Gustaf Hård och hans hustru Mathilda Andersdotter. De flyttade från soldattorpet i Hårstorp omkring 1910 till denna gård i Stava. Alma Lord var dotter till soldaten Uno Lord i Brodderyd och hans hustru Hulda Lindbom.

Alma dog 1967 och Gunnar dog 1994. Dottern Gudrun och hennes man Gösta bor numera i ett hus på gården. Så gör också dottern Sigbrit och hennes man Arne, men för deras del är det bara fritidshus. De bor annars i Huskvarna. Flera andra fritidshus har också uppförts här på sluttningen ner mot Stava hamn.

Om Gunnar bör kunna noteras att han var en god berättare av minnen och hågkomster från gamla tider. Han var en bärare av muntlig tradition.

Karl August Johansson 1866-07-25, bonde på 1/16 mantal,

H Jenny Johansson	1869-12-21 i Gränna,
Jenny	1889-03-21, g m Sigfrid Kullerstrand
Karl Birger	**1891-03-09, död 1918**
Ivar K E	1892-10-20, bonde i Skorperyd
Nanny R	1895-22-24,
Sigurd Verner	1901-05-11,
Elsa Lydia I Andersson	1903-12-02, t Sthlm 29

Karl var son till Johan Fredrik Johansson och Maria Johansdotter Grip och var uppvuxen på denna gård, som egentligen var en del av det gamla torpet Lussebo. Han kallades allmänt "Karl Fredrik". Jenny var från Boeryd i Gränna socken, dotter till Johan Andersson och Anna Brita Petersdotter.

Hon hade under åren 1888 - 1906 varit gift med bonden Anders Peter Hansson i Skorperyd och hade från detta äktenskap sex barn. Efter att mannen dött bodde hon kvar i Skorperyd fram till 1912, då hon gifte sig med Karl och flyttade till Stava. Karl dog 1938.

Gårdens marker var belägna i anslutning till Stava hamn. På denna mark har under årens lopp ättlingar till Jenny och Karl byggt fritidshus, och även åretrunthus.

En dotterdotter till Karl August och Jenny är fru Bergsbo. Hon har åtskilligt av minnen från gamla tider i Stava, av människor och ett och annat rörande Stava hamn.

Axel Henning Fransson	1887-05-18 i Gränna, skomakare, g 1924
Hilda Alfrida T Andersson	1883-06-04

Axel var son till Frans Oskar Karlsson och Emma Lovisa Fredriksdotter i Gunnemålen i Gränna socken. Axel hade i åtskilliga år arbetat hos skomakarmästaren Hedin i Sjöberga. Efter Hedins död 1937 upphörde verksamheten där. Axel arbetade vidare som skomakare. Hans hustru Hilda var syster till Farman Andersson och dotter till Oskar Fredrik Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Stava. De bodde i den s.k. Larsastugan invid Stava kvarn. De flyttade i mitten av 1940-talet från Stava till Grönäng i Sunneryd.

Henry Johansson	1900-04-25, bonde på ½ mtl,
Märta E Karlsson	1899-07-02 i Grankärr, Vireda,

Henry var son till Ernst Johansson och hans hustru Selma Andersdotter i Öjan. Märta var från Grankärr i Vireda. Märta var från Grankärr i Vireda, dotter till Simon Karlson och Amanda Kristina Gustavsdotter.

Henry och Märta kom från Munkeryd till Stava 1963. De övertog då den gård som Valfrid och Eda Sten tidigare innehaft, den gård som vid storskiftet 1791 var den norra halvgården i Stava.

Henry dog 1972. Han hade under sin tid på gården hästar och ungdjur. Märta bodde kvar på gården fram till 1984, då hon flyttade till Solgården i Ödeshög. Märta stod skriven som ägare till gården fram till sin död 1992,

då gården förvärvades av sonen Bo. Bo och hans hustru Ann-Marie flyttade dit 1999. Ann-Marie dog 2008 men Bo bor kvar på gården.

Låt oss konstatera att Henrys farmor var Ida, dotter till Anders Johan Jonsson som i sin tur hade rötter i Stava ända tillbaka till 1600-talet.

Einar Jakobsson och Ingegerd Davidsson gifte sig 1952. De övertog då den gård som tidigare ägts av hennes farfar, Gustaf Johansson, och som fram till 1952 arrenderats av David och Ebba, se ovan. Efter Einars död bor Ingegerd fortfarande kvar på denna gård år 2009. Ingegerd har rötter tillbaka till gamla tider och släkter i Stava.

I Stava bodde år 1945 ett 40-tal människor. I Stava fanns då åtta gårdar samt tre mindre fastigheter med följande ägare:

7/24 Farman Andersson
43/456 Gustaf Johansson (Holkaberg)
11/152 Anton Karlsson (Bil-Anton)
1/24 Verner Gustavsson
¼ Valfrid Sten
1/8 Karl Björn
1/16 Gunnar Hård
1/16 Karl August Johanssons änka, Jenny Johansson
Åkersberg Emilia Gustavsson Kaxe
Stavlösa Theodor Hård
Vilhelmsro Vilhelm Karlsson i Ödeshög

För att sköta verksamheten vid Stava hamn hade bildats ett hamnbolag. Ägare av detta bolag var förmodligen de som hade intressen att bevaka i hamnen. Det var troligen markägarna i Stava samt också de som drev verksamhet i hamnen. Hamnbolagets vidare öden är okända. Finns det någon som kan berätta?

Stava Kvarn ägdes enligt församlingsboken för år 1920 och ännu 1945 av Oskar F Andersson i Stava och Gustaf Johansson i Holkaberg. Kvarnstenarna hade dock slutat sjunga, kanske någon gång under 1920- eller 1930-talet.

Stava var omkring 1950 fortfarande en bondby. Här fanns ännu en levande landsbygd. På dessa gårdar fanns ett 10-tal hästar, som gjorde arbete i lantbruket, skjutsade människor till kyrkan, till torget i Gränna och i Ödeshög, till marknader och till kalas och andra begivenheter. Här fanns ett 30-tal kor och annan boskap som höll markerna öppna. Det var fortfarande mulens marker. Det var mjölkstrålens sång mot hinkbotten varje morron och varje kväll, när korna skulle mjölkas.

Nu spänns inte längre någon häst för vagnen. Ingen ko kommer fram till grinden och vill bli mjölkad. Ingen kvarnskjuts kommer längre till Stava

kvarn. Ingen ångbåt kommer längre till Stava brygga. Den tiden är förbi. Nya tider har kommit.

Mjölkkorna är alltså borta sedan länge men betesdjur kan man ännu se på ängarna, kanske någon häst. Öppen jord finns fortfarande varje år. Markerna är ännu till stor del öppna. Till stor del är det Henryssons i Staffanstorp, här som i flera andra byar i bygden, som brukar jorden, sår och skördar. Alla hus i byn är ännu väl bibehållna. Ännu har inga ladugårdar rivits.

Fortfarande bor det människor i de flesta husen i Stava. En del nybyggda hus finns också. En del av dem är ättlingar till 1600-talets Stavabor, andra har inflyttat senare. År 2000 bodde i byn 15 - 20 personer permanent. Stava har alltid varit en by utmed allfarvägen. Det är den idag också, mer än någonsin. Aldrig förr har så många resenärer passerat Stava som nu. Det är bara färdsättet som förändrats.

Åtskilliga fritidshus har byggts i Stava. Antalet människor i byn ökar på vårsidan och minskar på hösten, men i Stava finns ännu många ännu en by med bofasta människor.

På den plats där den ursprungliga gårdstomten i Stava låg, där står idag fyra timrade, grå, omålade hus, två ladugårdar och två bostadshus. De fyra husen är förmodligen alla från 1868 och 1870. De är byggda av kärnfuru från häradsallmänningen av Oskar Andersson. Platsen för denna mycket gamla gårdstomt är mycket vacker. Det är en plats där vi kan känna historiens vingslag. Där låg också det gamla gästgiveriet.

Detta är min berättelse om Stava och människorna här. Den har mest handlat om äldre tider. Att skriva om senare tider är svårare. Om senare tid och nutid överlämnar jag därför till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i maj 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Stavreberg

En gammal by i Holaveden.

Stavreberg består av nio gårdar. Det är ganska små gårdar. Några av gårdarna har i den muntliga traditionen namn som hänvisar till tidigare ägare. Vi kan nämna Holmbergsgården, den gård som ligger längst norrut i byn. Klintagården är den gård som ligger längst söderut. Norr om Klintagården ligger Hägergården. I öster ligger gårdarna Lyckan och Fällan. Båda dessa var torp innan de blev avstyckade som egna gårdar. De flesta bostadshusen används för fritidsändamål. En bofast person finns kvar i byn. Dessutom finns flera fritidshus. Det innebär att antalet boende i byn sommartid kan vara omkring 15 personer.

Allmänt om Stavreberg

Stavreberg är en by i stavabygdens nordöstliga utkant. Där finns nu en bofast invånare men vid mitten av 1800-talet bodde här ett 70-tal personer på nio gårdar och ett par torp. Kanske har försörjningstrycket, sett till jorddelning och nyodling inte någonstans i bygden varit så stort som här.

Stavreberg består av ½ mantal och har en areal av 133 hektar. Så uppges det i längderna. I äldre tider avsågs med ett helt mantal så stor areal att det kunde föda en familj och samtidigt betala en viss skatt. Utifrån detta påstående har således Stavreberg i gamla tider ansetts kunna föda en halv familj och betala halv skatt. Av Stavabygdens 19 byar är åtta på ett helt mantal (Stava, Stora och Lilla Krokek, Narbäck, Kopparp, Gyllinge, Munkeryd och Börstabol). De övriga är mindre. Vi kan möjligen anta att dessa åtta större byar också är något äldre än de övriga. Stavreberg skulle därmed inte tillhöra det äldre skiktet av bosättningarna i bygden.

I norr gränsar Stavreberg till Rossholmen, i öster till Bankaby, i söder till Börstabol och Stora Krokek och i väster till Lilla Krokek och Näteryd.

Stavreberg är kanske inte bland de äldsta byarna i bygden. Namnformen, det geografiska läget och mantalsresonemanget talar för att bosättningen här tillkommit något senare än de större byarna i närheten.

Namnet Stavreberg har tidigare skrivits på andra sätt. År 1571 skrevs det Stafverbergh, 1645 skrevs det Starrberg och denna stavning var tydligen vanlig vid den tiden. De tidigaste kyrkoböckerna berättar om en soldat från byn som hette Olof Starr.

Senare stavades namnet Starberg och senare Stafverberg och idag Stavreberg. I namnfrågan finns alltså plats för olika åsikter. Starr är ett gräs och staver kan vara stammen av unggran eller en.

Stavreberg skatteköptes 1703.

Skiftesförrättningar mm

Stavreberg har haft en spännande historisk utveckling. På den ursprungliga ensamgården hade Bengt i Stavreberg år 1620 två hästar, tre oxar, fyra kor, 19 getter, nio får och fyra svin samt åker till två tunnors utsäde. Två tunnors utsäde skall motsvara två tunnland. Samtidigt måste vi

tänka oss att han hade något tunnland i träda. Kanske hade han tre - fyra tunnland öppen åker. Detta skall jämföras med 1940-talets mer än tio gånger större åkerareal. Bakom denna åkerareal på fyra tunnland låg hårt arbete i stenbunden mark och med enkla redskap.

Den äldsta kartan över Stavrebergs ängar och gärden är från 1639, den så kallade *geometriska ägoavmätningen.* Skog och utmark är inte med på denna karta. Den visar en långsträckt kartbild i norr – söder med fyra gärden, Norrgärdet 1 ¼ tunnor utsäde och med fem åkrar av vilka den södra är störst och ligger nära intill hustomten. Västergärdet har fyra åkrar med 1 ½ tunna i utsäde, Västergärdet har sex åkrar och 1 1/8 tunna utsäde samt Södergärdet med 1 ¼ tunna utsäde. Detta gör drygt fem tunnor i utsäde. Texten till kartan anger att tre av gärdena såddes varje år och ett låg i träda. Det blev tre tunnor utsäde varje år. Vidare angavs att ängarna gav 15 lass hö. Vidare uppgavs att det fanns nödtorftig skog och utmark. De flesta av åkrarna var små och utspridda, ända från längst i norr och längst ner i söder.

Ensamgården i Stavreberg bestod till mitten av 1700-talet då den delades i två gårdar och dessutom två förpantningstorp. Så var läget vid storskiftet 1789. Storskiftet innebar att markerna delades i två halvgårdslotter.

Protokollet och kartan från storskiftet 1788 visar att det då fanns två byggningstomter. De låg på var sin sida om vägen. Den ena torde vara identisk med den tomt som idag hör till Krigsbergs gård. Den gavs beteckningen A och var kanske den ursprungliga tomten. Den andra tomten låg på östra sidan om vägen, kanske 40-50 meter längre söderut och gavs beteckningen B. På båda dessa tomter låg redan då också egna lagårdshus.

En sämjedelning hade således skett åtskillig tid före storskiftet. På östra sidan om vägen, på den plats där Yngve bor idag fanns också två hus inritade. Dessa kan tyda på att den norra halvgården redan var på väg att delas. På storskifteskartan har utsatts både södra och norra torpet liksom också kvarnen vid bäcken. Däremot har inte *Haddorfatorpet* inritats, det som jag tror är identiskt med Stavrebergs hybbel och låg längst österut invid gränsen mot Bankaby, strax söder om Lövsjön.

Efter storskiftet gick utvecklingen fort. I mantalslängden år 1820 uppgavs byn ha sju gårdar, ett torp och en backstuga. Gårdarna omfattade 1/8, 3/32, fyra st 1/16 och en 1/32. Men ännu hade laga skiftet inte genomförts. Alla dessa sju bönder måste således ha sambruk eller sämjedelning.

Vid laga skiftet 1874 fanns här nio gårdar. Dessutom fanns på några av dessa flera familjer boende på samma gård. Ingen annan by i Stavabygden har delats på så många gårdar som Stavreberg.

Tre av dessa var på 1/32 mantal, fyra 1/16, en 3/32 och en 1/8. En av dessa, 3/32-ägaren August Andersson, ålades vid laga skiftet att flytta sina hus 650 fot norrut utmed byvägen. Det är den gård som vid sekelskiftet år 2000 ägdes av Oliver Johanson. Flyttningen skedde inte från Stavrebergs ursprungliga hustomt. Redan på 1790-talet hade flera nya brukningsenheter eller gårdar tillkommit i södra delen av byn. Det var Lars Eriksson som köpte denna mark, varefter den delades upp i flera mindre gårdar.

Protokollet och kartan från laga skiftet 1875 är mycket detaljrika. Kartan från storskiftet upptar 32 ägofigurer men kartan från laga skiftet upptar 879

ägofigurer, alla med sin egen beskrivning. Här upptogs från början åtta gårdar men redan i inledningen anmäldes att lägenheten Lyckan blivit avsöndrad och därigenom utgjorde egen gård. De båda torpen, Fällan och Lyckan hade blivit egna gårdar. På denna karta finns inga torp eller backstugor upptagna, inte heller i handlingarna.

Bland ägonamnen från laga skiftet kan nämnas *Kolebotten,* belägen längst ner i sydost intill Bankabys och Börstabols marker. Bland ägonamnen i övrigt är det mest allmänna namn, som Västra gärdet, Norra gärdet, Enebetet, Lilla ängen, Storängen, Västerhagen, Ängalyckan, Getabetet, Norra gärdet, Västergärdet, Hemgärdet, Fårabetet, Kvarnängen, Östra ängen, Broängen, Svinvallen, Lantztorpet, Fällan, Lyckan och Mossebolyckan. Den sistnämnda var belägen nordväst om Lövsjön, intill gränsen mot Bankaby.

Från domboken för 1787 har jag hämtat ett annat ägonamn, Plåttajärtorpet. Det låg i östra utmarken nära Lövsjömossen. Kanske var detta ett äldre namn på det torp som senare kallades Haddorfatorpet. Där nämns också Skräddartorpet. Det kan möjligen vara detsamma som Harget på Börstabols ägor.

Häradskartan från 1870-talet upptar både Krusbergs torp och Haddorfs torp. Även på Klintagården upptas ett torp, Lantzatorpet, men detta var mera en undantagsstuga.

Gårdarna i byn

Från den ursprungliga ensamgården uppstod med tiden nio gårdar. De har alla under årens lopp haft sina egna namn, mer eller mindre tillfälligt. För att börja norrifrån var det Holmbergsgården. Namnet fick den troligen omkring år 1900. Karl Johan Johansson, som 1895 kom dit och gifte sig med dottern i gården, kallades Holmberg, ett namn som sedan följde med även hans barn. Gården lämnade sedan släkten men en dotter till honom, Signe, köpte omkring 1950 en annan gård, 3/32 mantal, längre söderut i byn. Krigsbergs var en annan gård i norra delen av byn, uppkallad efter ägaren under första hälften av 1900-talet. Gården Fällan var från början ett torp, vid storskiftet 1789 kallat Södra Torpet. Redan 1836 finns namnet Fällan med i en handling. I storskiftet nämndes också Norra Torpet. Det var förmodligen åkerlyckan på detta torp som senare gav namnet Lyckan.

Om vi går längre söderut i byn kommer vi till Nättabiten, vilket avser den gård som Johan Nätt ägde under senare delen av 1800-talet. Intill denna låg *Tedoragårn* eller som den också kallades Hägergården. Så är det nuvarande namnet. Längst söderut i byn låg så den s.k. Klintagården. Dit kom Johannes Svensson med sin familj 1847. De hade dessförinnan brukat torpet Klinten på Ulfsbo ägor i Adelövs socken och det var sannolikt detta Klinten som gav namnet Klintagården. Detta var något om gårdsnamnen i byn.

I Stavreberg bor Yngve Karlsson. Han är år 2000 den ende bofaste i byn. Han är född i byn och har vuxit upp här. Han är bärare av en omfattande muntlig tradition, som kommit dels från hans föräldrar och dels från tidigare generationer i hans släkt. I släkten fanns bl. a. Hilma Gustafsson som skrivit

dagbok i gamla tider. En dagbok skrevs också av Yngves morfar. Detta gör att Yngve kan berätta mycket om gamla tider i byn – och i bygden.

Torp och torpare

Utöver bönder har här också funnits torpare *på ägorna*. Från den ursprungliga ensamgården uppstod torp på olika håll på markerna. Redan 1661 omtalas en hybbel på Stavrebergs ägor, en bostad av sämre beskaffenhet. Var den låg vet vi inte. Kanske låg den på den plats där Haddorfs torp senare var beläget. Senare uppstod flera torp. Åtminstone två av torpen blev senare egna gårdar, nämligen Fällan och Lyckan. Flera torpplatser går än idag att skönja ute i markerna, bl. a. på följande platser:

1. På Holmbergsgårdens ägor, några hundra meter väster om gårdstomten har legat ett torp, troligen brukat och bebott under första hälften av 1800-talet. På platsen finns en mängd odlingsrösen och andra tecken på odlings- och röjningsarbete. Vissa av dessa odlingar var upptagna redan på storskifteskartan.

2. Öster om Klintagården har legat en stuga. Den var egentligen en undantagsstuga, byggd av Johan Lantz på 1870-talet. Till detta hörde också en *tresnip* av jord. Huset brann ned i början av 1890-talet.

3. Krusbergs torp, några hundra meter öster om Fällan. Där bodde vargeringskarlen Karl Krusberg med sin familj. Det har ända fram i vår tid funnits en muntlig tradition om *Krusbäratorpet*.

4. Haddorfs torp, längst i öster, söder om Lövsjön Där har enligt uppgift Johan Haddorf bott på ett undantag Möjligen har torpet varit i bruk även tidigare. Det finns en muntlig tradition om *Haddorfs torp.* Kanske detta torp är det äldsta torpet på Stavrebergs ägor, kanske Hybbeln.

5. Anders Janssons torp låg på Zetterbergs ägor i Kobetet i norr. På platsen kan man idag se spår av odlingsarbete. Någon exakt husplats är svår att finna.

Vägar

Vägen genom Stavreberg har i stort sett varit oförändrad sedan storskifteskartan tillkom 1789. Då hade dock vägen enligt kartan inte dragits ända ut till Stora Krokek. Den slutade ett par hundra meter söder om avtagsvägen till Fällan.

Från Stavreberg fanns då bara väg ner mot Näteryd. Lars Erikssons etablering i byns södra del medförde troligen att vägen drogs vidare söderut mot Stora Krokek. Eftersom den tidens sätt att förflytta sig var till fots var stigarna genom skogarna mera använda.

Stigen mot Bankaby, två stigar till Börstabol och en till Lilla Krokek, alla dessa stigar kan vi fortfarande skönja eller ana på vissa platser. Där människan slutade gå för många år sedan, där fanns i långa tider därefter viltstigarna och därför kan vi fortfarande här och där skönja de gamla stigarna. Stigen mellan Klintagården och Börstabol var i gamla tider

Börstabols kyrkväg.

Stavrebergs kvarn

Har vi nämnt vägen bör också nämna bäcken. Den har säkerligen spelat större roll förr i tiden än vi kan förstå idag. Redan 1727 skymtar en kvarn i handlingarna. Det är i domboken från vintertinget 1727 där det framgår att Per Månsson i Stavreberg hade en kvarn vid bäcken.

På storskifteskartan från 1789 är en kvarn inritad. I protokollet kan vi också läsa att kvarnen ägdes av Gudmund Persson och att *den går något lite till husbehov höst och vårtid*. Hagen där kallades då kvarnhagen.

Släktgård

Stavreberg är troligen ingen släktgård som gått i arv sedan urminnes tider. Den ursprungliga släkten lämnade Stavreberg redan under 1700-talet. Men vem vet, det kanske finnas släkttrådar som vi inte nu kan överblicka.

Stenkyrkan i Stavreberg

Strax öster om Klintagården, den sydligaste gården i byn, ligger en liten stenkyrka. Den har sin särskilda historia. Den byggdes av den då 11-årige Frans Johansson (Klinta-Frans) på lediga stunder våren och försommaren 1852. Den är cirka fyra meter lång och cirka 2,5 meter bred. Den har delvis rasat ett par gånger men reparerats av Yngve i Stavreberg.

En folkrik by

Stavreberg har varit en folkrik by. Här bodde 75- 80 människor som allra mest någon gång efter 1850. Idag finns endast en person fast boende i byn. Det är Yngve Karlsson, vars förfäder funnits i byn sedan 1847. Han är den ende som fortfarande har djurhållning i byn och som bor kvar på en av gårdarna. Han äger och brukar tre av gårdarna i byn och drev här mjölkproduktion fram på 1990-talet. Sedan några år har Yngve upphört med den egna djurhållningen. Jorden är utarrenderad men fortfarande betar kor och ungdjur på hans marker.

Övriga hus i byn har blivit fritidshus. Jorden ägs idag av fyra personer. Även om bilden är annorlunda idag kan vi ändå på flera sätt jämföra med bilden för 3-400 år sedan. På de flesta av byns nio gårdar står idag halvt övervuxna gamla jordbruksredskap. Åkerlyckorna inne i skogen har blivit skogsmark, endast de större och mera sammanhängande åkrarna brukas. Spannmålsodling förekommer inte längre. Någon mjölkproduktion förekommer inte längre, mjölkbilen åker sedan mitten av 1990-talet inte längre hit. Betande djur finns ännu men endast i mindre omfattning. Stavreberg är inte ensam om denna utveckling. Övriga byar i Stavabygden uppvisar samma tendens.

Handelsbod

Det har funnits handelsbod i byn. Det finns fortfarande muntlig tradition om detta och det finns också skriftliga bevis för detta. Handelsboden var inrättad i den gård som kallas Krigsbergsgården. Det var Johan Alfred Johansson och hans hustru Eva Lotta Andersdotter som i en flygelbyggnad drev denna handelsbod, kanske från 1890 till 1906, då Johan Alfred dog.

Den gamla handelsboden är idag fritidshus.

Epidemier och farsoter

Epidemier och farsoter som i gångna tider gått fram över bygden har drabbat även Stavreberg. I pesten 1710-1711 skördades inga människoliv i byn. Som jämförelse kan nämnas grannbyn Stora Krokek där sju personer dog i pesten. 1737 var ett år med höga dödstal och då inträffade ett dödsfall i Stavreberg. 1773 var nästa år med höga dödstal. Då dog tre personer i byn i hetsig sjuka, bröstsjuka och rödsot. 1857 var ett mörkt år i byns historia. Då dog inte mindre än sju personer i rödsoten.

Emigrationen till Amerika

Emigrationen till Amerika berörde även Stavreberg. Enbart under åren 1875-1900 utvandrade 18 personer, däribland två familjer, i ena fallet med fem barn. Båda hade bott på 3/32-gården.

Ur domböckerna

De uppgifter som jag hittills hämtat ur domböckerna har jag skrivit in i anslutning till respektive personberättelser längre fram i denna berättelse. Vad jag hittills sett i domböckerna har människorna i Stavreberg varit strävsamma och duktiga. De har skött sitt. Visst har en och annan tvist uppkommit som lösts inför häradsrätten, men särskilt tvistbenägna eller brottsbenägna har människorna i Stavreberg inte varit.

Intressanta människoöden i Stavreberg

1727 avled Johan Persson i Stavreberg. Han var endast 14 år och han gjorde själv slut på sitt liv genom att hänga sig i en björk. Johan var tjänstegosse, lilldräng kanske vi kan säga, hos bonden Per Månsson. Vad orsaken till hans drastiska steg var kan vi ana. Johan hade tagit två kakor bröd och blivit ertappad av Per Månssons styvson Bengt Nilsson och en piga. Vi kan anta att Johan var skrämd eller på något sätt upprörd. Vi vet inte om han var hungrig och därför tagit brödkakorna. Vi kan bara ana. Läs mera om detta fall längre fram i berättelsen.

En intressant person i byns historia var Hilma Gustavsson (Fransdotter) som under många år skrev dagbok om vardagens händelser i ett bondehem. Dagboken sträcker sig från 1880-talet till in på 1940-talet.

Människorna i Stavreberg

De äldsta uppgifter vi har om Stavreberg kommer från jordeböcker, mantalslängder och liknande. De är kortfattade och upptar oftast endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Domböckerna kan ibland ge lite intressanta uppgifter.

Vi börjar här med en tabell för att få en översikt av de äldsta uppgifterna.

År	Namn mm	Källa
1571	Per (3 lispund koppar, 5 kor, 4 får, 4 svin och en häst)	Älvsb.
1613	Bengt	Älvsb.
1620	Bengt, (2 stod,3 oxar,1 tjur,4 kor,1 stut, 2 kvigor, 19 getter,	

12 får, 4 svin, 2 tunnor utsäde). BU
1621 Bengt, 4 hästar,5 oxar,8 kor, 28 getter, 6 svin, 24 får,
2 tunnor utsäde. BU
1621 Bengt Mil.
1627 Bengt, 4 mantalsskrivna personer i byn M
1631 Lasse, 2 stod, 2 stutar, 3 kor, 2 kvigor, 7 får,
3 getter, 1½ tunna utsäde. M
1632 Lasse 2 stod, 2 stutar, 3 kor, 2 kvigor, 8 får,
1 svin, 1½ tunna utsäde. BU
1633 Lasse 1½ tunna utsäde BU
1635 Lasse i *Staraberg* är edgångsman, se domboken
1640 Lasse räntan 6-21-8 . J
1640 Lasse M
1641 Lasse m h, dotter och inhyst man M
1643 Lasse m h, dotter och piga, M
1644 Lasse med hustru och dotter, M
1645 Lasse m h och en piga (dräng ?), 3 mantalsskrivna personer M
1645 Lasse, räntan 6-21-8 J
1646 Lasse med hustru och dotter M
1646 Lasse, struken (?) M
1647 Änkan med en dotter, M
1648 Änkan, Mats Andersson med hustru Ingeborg M
1648 Lasse (?) RU
1651 Mathes, två mantalsskrivna personer M
1652 Mattias JW
1655 Mattias m h Ingeborg JW
1656 Mattias i Stavreberg i tvist om en ängsmark, se domboken
1658 Mattias m h Ingeborg JW
1658 1658 hölls något slags uppbördsmöte i Stavreberg, se domboken.
1659 Mattias m h Ingeborg, Hanna *) M
1661 dog en soldat, Håkan Karlsson i Starrberg, Hybbeln Kyrk
1662 6 juni föddes Måns, Mattias son i Starrberg -”-
1662 Mattias i Stavreberg klagar över *tjuvkonan Rangil*, se domboken.
1662 Uppbördsmöte i Stavreberg enligt domboken
1662 *Tjuvkonan Ragnil* i Stavreberg, okvädinsord, se domboken.
1665 Stavreberg omnämnd vad gäller Skansmarken, se domboken
1665 Mattias i Stavreberg anklagad för vanhävd, se domboken
1666 Mattias Andersson får lämna Stavreberg, se domboken
1673 Lasse Mil.
1673 Bengt Svenssonstämd för skällsord, men friades, se domboken.
1675 Erik, räntan 6-21-8 J
1678 Vite mellan Nils i Holkaberg och Bengt i Stavreberg, se domboken.
1679 Tvist om en resa till Stockholm, se domboken
1681 Bengt m h, d Brita (3) M
1682 Bengt m h, p Brita, dr Anders, M
1684 Bengt Mil.
1685 Bengt, J
1687 Bengt m h, d ?, p Elin, på ägorna soldat Olofs hustru Kerstin M
1688 Bengt m h, d ?, p Elin, på ägorna soldat Olofs hustru Kerstin M
1689 Bengt m h, dr Anders, p Kerstin, soldat Olofs hustru Kerstin, M

1689 Bengt i Stavreberg och Arvid i Erstorp, se domboken.
1690 Änkan h Brita, d Anders, p Kerstin, soldat Olofs hustru KerstinM
1691 Änkan h Brita, d Joen, Håkan, p Kerstin. M
1692 Brita Jonsdotter i Stavreberg och tjuven Erik Björnsson, se domboken.
1693 Joen m h, d Karin, dr Nils M
1694 Joen m h, dr Karin, dr Nils M
1697 Nils Andersson, Stavrebergs ägor åberopad som vittne, se domboken
1697 Gästabud i Stavreberg, se domboken,
1697 Husesyn i Stavreberg enligt domboken

BU = boskaps- och utsädeslängd,	Dom = domböckerna,
J = jordebok	K = kyrkoböckerna
JW = jordebok för Wisingsborg	M = mantalslängd
Mil = militära källor,	Älvsb. = Älvsborgs lösen 1613

Detta var de äldsta uppgifterna om Stavreberg i tabellform. Jag skall försöka kommentera en del av uppgifterna.

Vår äldsta uppgift är från 1571. Bonden i Stavreberg hette då Per. Mera vet vi inte om honom. Efter honom kom Bengt, omnämnd från 1613 och fram till 1626. En intressant uppgift från hans tid är att han hade åkrar till två tunnors utsäde, således två tunnland odlad jord, plus kanske ett tunnland som låg i träda.

Nästa bonde hette Lasse och han är omnämnd under åren 1631 till 1646. Han bor där med sin hustru samt en dotter. Dottern hette förmodligen Ingeborg. Där fanns också i början en inhyst man. Möjligen dog Lasse 1646 för hans namn är då överstruket. Änkan med dottern bor kvar i Stavreberg. Från domboken år 1635 hämtar vi en anteckning om Lasse. Tillsammans med åtskilliga andra män från bygden gick han ed på att Jon i Munkeryd inte var skyldig till det dråp som han blivit beskylld för. Se mera om detta under Munkeryd.

År 1648 bodde fortfarande änkan kvar men då hade namnet Mats Andersson med hustru Ingeborg tillkommit. Ibland skrivs namnet Mathes, ibland Mattias.

Ragnhild (Ragnil i Starrbärg)

Vid ett antal tillfällen vid mitten av 1600-talet möter vi uppgifter om Ragnil. Kanske hette hon Ragnhild. Jag antar att Ragnil flyttade lite mellan byarna men att det troligen är samma person som jag här presenterar.

År 1653 bodde Ragnil i Vantekullen och hon anklagades vid sommartinget för att ha begått hor med Per i Röttle kvarn. Hon nekade till detta men Anders Ingemarsson i Kushult, befallningsman, påstod att hon hade bekänt detta för honom. Saken togs upp igen vid höstinget. Då förmanades hon att bekänna vem som var fader till hennes sista barn. Hon uppgav då att det var Jon Jonsson, dräng i Bollkälle.

Då påpekade Anders Ingemarsson att hon förut skyllt på Per Mjölnare vid Röttle. Denne nekade helt. Ragnil uppgav då att hon lockats till att bekänna på någon annan än Bollkälledrängen. Denne, Jon Jonsson i

Bollkälle, nekade också och sade sig icke haft något med henne att beställa. Han skall vid nästa ting fria sig med 6-mannaed om han så kan och vill.

Vid vintertinget 1654 inställde sig unge Jöns i Bollkälle med sina gode män, Jon i Hulutorp, Per i Folkarp, Lars i Björstorp, Måns i Rödjarp och Måns i Smedstorp, vilka gick lag åt att han inte är fader åt det barnet Ragnil i Vantekullen uppgiver och med vilket hon är havande. Rätten friar Jöns i Bollkälle. Det skall rannsakas vidare om vem som lägrat Ragnil. Jag såg inte något mera om detta mål.

År 1659 upptäcker jag Ragnil nästa gång. Då bor hon i Smedstorp och på nytt gäller det lägersmål. Hon tillfrågades åter vem som lägrat henne. Hon svarar att det var en ryttare från Uppland. Nils Månsson i Smedstorp vittnade vid tinget att han såg ryttaren i boden hos henne. Eftersom hon så lång tid varit utom Guds församling begärde kyrkoherden i Ödeshögs socken att hon skulle få komma till Guds församling igen och återfå sina friheter.

År 1662 vid vintertinget möter vi Ragnil på nytt. Då bor hon i Stavreberg och Hans Nilsson i Gyllinge klagar över att Ragnil stulit åtskilliga saker i Gyllinge, 41 ¾ lod silver, värderat till 84 daler 16 öre, ett huvudkläde, en ny duk, fläsk, kött, bröd, 5½ alnar lärft, tyger, allt värderat till 22 ½. Mot slutet av anteckningarna i detta mål framkom ytterligare saker som hon stulit ur en bod i Gyllinge.

Vid samma ting klagade också Mattias i Starrberg mot Ragnil i Starrberg och hävdade att hon hade stulit två får från honom samt dessutom vadmal.

Jon i Porsarp klagade också över *Ragnil* och uppgav att hon var skyldig honom för spannmål, som hon med sin nu avlidne man av honom *borgade*. Ragnil tillstod detta och dömdes att betala värdet av allt det stulna och hon dömdes dessutom till böter. Här fick vi reda på att hon varit gift, men om hennes man har jag ingen uppgift.

Vid sommartinget 1662 tillstod Hans i Gyllinge att hans hustru, *efter Ragnils ord i Starrberg, som är en lagvunnen tjuv, kallat Olof i Brodderyd, Mattias i Starrberg, Peder i Smedstorp okvädinsord och bödlar.*

För detta dömdes Hans för sin hustrus otidiga tal och skällsord till nio daler i treskiftes.

Nästa uppgift jag har om Ragnil (eller Ragnil) är från sockenstämmoprotokoll för år 1664. Då uppges att Ragnil i Kopparp är *beslagen med tjuveri och hennes syster Ingrid är föga bättre*. Detta var den sista uppgiften om Ragnil. Jag tror att det rör sig om samma kvinna. Så här 350 år senare kan vi ägna denna stackars kvinna en tanke av medkänsla.

Lasse var namnet på en bonde i Stavreberg från omkring år 1630 och fram till sin död omkring 1646. Han var gift och vi kan på goda grunder anta att de hade en dotter som hette Ingeborg. Hon gifte sig med Mattias Andersson, se nedan.

Mattias i Starrberg

Vi har redan mött Mattias här ovan när det gällde Ragnil. Mattias var bonde i Stavreberg. Uppgifterna här nedan är ett försök att redovisa det som finns i olika källor om honom.

Mattias Andersson	- - - -, bonde i Stavreberg åren 1652 – 1666
H Ingeborg Larsdotter	(1631),
Son Måns	1662-06-06, torpare på Angseryds ägor,

Mattias (Mathes, Mathias) var bonde, eller åbo på kronogården Stavreberg. Han var gift med Ingeborg Larsdotter. Vi möter hans namn i mantalslängder, jordeböcker och domböcker.

Mattias fick troligen lämna gården i Stavreberg på grund av vanhävd år 1666. Då fanns redan en annan bonde på plats. Han hette Bengt Svensson och var från Narbäck. Mattias och Ingeborg flyttade troligen till en annan gård, någonstans. De hade flera barn. Den 6 juni 1662 föddes deras son Måns uppger en enstaka kyrkoboksanteckning.

1697 dog Anders Mattiasson i Gumby, *förr brukare, nu inhyst.* Kanske var han en son till Mattias i Stavreberg?

Ingeborg Larsdotter uppges ha brukat gård med sin man i 30 år. Hon var sedan inhyst på Angseryds ägor hos sin son, var änka i 16 år, var sjuk i 1½ år och avled den 9 april 1704, 73 år gammal. Dessa uppgifter tyder på att Mattias Andersson avled omkring 1688.

Här följer några anteckningar ur domboken som rör Mattias.

Jöns i Rossholmen klagade vid vintertinget i Gränna den 1 februari 1656 om *20 staka wall* som han menade hör till Rossholmen och ville bevisa det med ett *råmärke som en liten pojke visat, och ingen före detta avvisat*. Mattias påstod att denna mark av ålder hör till Stavreberg och trodde att han till näst ting skulle kunna skaffa bevis på detta.

Det var tydligen svårt att skaffa bevis om denna ängsmark. De kom överens om förlikning om denna äng, som enligt vad Lars i Glasfall intygade *är intagen av bägges oskiftade mark*. Ängen delades mitt i och båda fick lika stor del.

Vid hösttinget 1665 anklagades Mattias i Stavreberg för att han *nedernött bemälda hemman och därtill låtit gärdesgårdarna förfalla. Han gavs anstånd till nästa midsommar med att reparera hus och gärdesgårdar, eller efter husasynsordningen plikta och avträda hemmanet.*

Vid samma ting dömdes han att böta tre daler för bortfört foder.

Vid sommartinget 1666 kvarstod förfallet i Stavreberg och då *tillsades Mathes i Stafreberg att reparera de förfallna husen, såframt han icke vill alldeles af bohla därifrån warda efter husasynsordningen*. Detta var hämtat direkt ur domboken.

Han uppmanades också att till sin gårdsbonde Bengt överlämna husen. Därefter gavs inga mer uppskov. Vi kan anta att Mattias med sin familj flyttade från Stavreberg detta år. Vart de flyttade vet jag inte men vi ser att Ingeborg Larsdotter senare bodde hos sin son på Angseryds ägor. På Sväms Bosgårds ägor fanns en man, Mattes, boende på ägorna, enligt mantalslängden för år 1687. Det kan avse honom.

Vid vintertinget 1662 blev det tal om uppbörd av skatter eller räntor. Måns i Havrekullen uppgav att befallningsmannen Anders Skog i Kushult tagit upp lagmans- och häradshövdingspenningar två gånger förra året. Måns hade till Skog levererat i Stavreberg en 10-dalerplåt och fått tillbaka 20 öre kopparmynt.

Anders Skog nekade till detta. Måns åberopade sig på Jöns i Gåsabol och pålades av rätten att till nästa ting ha med sig Jöns, som också *befallningsmannen med sig skall ha uppbördsbok* och därmed bevisa att han inte fordrat dubbelt av Måns i Havrekullen. Jag har inte sett något mera om denna sak. En sak är intressant, nämligen att det tydligen hållits flera uppbördsmöten i Stavreberg, dels 1658 och dels 1668, som vi kunnat läsa om i domboken.

Vid sommartinget i Gränna den 2 juni 1665 framförde befallningsmannen Anders Skog i Kushult att oenighet rådde om rätten till Skansmarken. *I forna tider har Kushult av ålder haft mulbete och klövegång i Skansmarken,* men numera nekas han detta av sin granne, Bengt i Sunneryd. Bengt uppger att Kushults boskap aldrig, utom vid särskilt löfte haft något bete i Skansmarken. Anders Skog framkallade därpå sina vittnen, *oberyktade, opartiske och bohlfaste män, Måns i Klämmestorp och Gudmund i Tykavik. Mot dessa vittnen hade Bengt i Sunneryd inget att invända. De avlade livlig ed med händer på bok och hördes sedan var för sig.*

Måns i Klämmestorp, *en man om sina 77 år gammal, berättade att för 56 år sedan tjänte han i två års tid hos salig Anders Larsson som då åbodde Kushult. Då hade Kushult sin fädrift i Skansmarken vid Sandvadet. Kushults boskap gick utan någons hinder eller gensägelse fritt intill Starrbergs och Näteryd gärdesgårdar. Skansmarken har varit en oskiftad jordedel till Sunneryd, Kushult, Hårstorp, Näteryd och Råssholmen, sägande sig vid samma tid icke hört det minsta klander härom, men vid samma tid Anders i Kushult ej tillbudt att hugga i Skansmarken.*

Sedan inkallades Gudmund i Tykavik, bevisade sig vara 83 år gammal. Han vittnade sig för 62 år sedan ha tjänt hos salig Anders i Sunneryd ett år. *Den tvistiga jordavallen, före det salig i åminnelse hertig Johan lät där uppbygga en skans mot danskarnas infall i Östergötland, kallades hallaraflan och var en samfälld jord, väl till Kushult, Sunneryd, Näteryd, Hårstorp och Råssholmen, att nämnda byars boskap utan något hinder eller otal gick klöv om klöv och inga ingradir eller intäkter var gjorda av skogen eller fämarken, ej heller några grindar eller farlid uppsatta.*

Bengt i Sunneryd framkallade till vittne en trovärdig och bofast man, Anders Hansson i Vallby. Han berättade att för 32 år sedan bodde han i Kushult i fem års tid och när han flyttade dit var han främmande och obekant. Han hade då att först fråga Carl och Per som då åbodde Sunneryd att fråga dem om lov att ha sin boskap i Skansmarken, men han gav dem ingen lega.

Jöns i Råssholmen bekänner sig *hava sin portion av Skansmarken med ”gårdagrypet” (?), dock utan något föregånget laga skifte.*

Högvälborna Agneta Ribbings landbonde, Anders i Hårstorp uppger sig ha sin fämark näst intill sina ägor som han avstängt.

Anteckningarna ovan är direkt ur domboken. Målet var omfattande. Jag har inte skrivit av allt. Återstoden blev också mest upprepningar. Målet ledde inte till något beslut av rätten. Tvisten om Skansmarken skulle återkomma. Kushult och Sunneryd skulle i mer än hundra år framåt i tiden tvista om denna utmark. Intressant är att i detta mål ser vi att det var hertig Johan, senare kung Johan III som byggde den försvarsanläggning, den skans

som vi har kvar i namnet Skansen och Skansbacken. Innan skansen byggdes kallades platsen för *Hallaraflan.* Eftersom också Starrberg (Stavreberg) omnämndes i texten har jag tagit med anteckningarna även här.

Tänk vilka härliga gamla ord, mulbete och klövegång.

Starrberg Hybbeln

På Stavrebergs ägor, utanför den skyddande fyrkanten av husen i byn, har länge bott människor. I en anteckning i en tidig kyrkobok från 1661 står att då *dog en soldat, Håkan Carlsson, på Starrberg Hybbeln.* Det är troligt att denna hybbel låg i öster invid gränsen mot Bankaby ägor. En stig ledde i gamla tider österut från Fällan till detta torp, där stora mängder sten brutits och gjorts till stenmurar. Ordet hybbel hör till 1600-talet. Senare tiders byggen på ägorna har kallats torp och backstugor.

Även om vi inte kan vara säkra på det kan vi ändå anta att denna hybbel, denna enkla bostad på Stavrebergs ägor, har varit bebodd ända från 1600-talet och förmodligen ända till mitten av 1800-talet. Då kallades det Haddorfs torp och detta namn återkommer vi till. Under 1700-talet tillkom också två torp, Fällan och det som senare kallades Lyckan.

Bengt i Stavreberg

Bengt Svensson	----, bonde i Stavreberg, död omkring 1690
h Brita Jonsdotter	(1646),
Barn: Karin	1673, g 1695 m Nils Svensson, se nedan
Sven	1680, död 1696

Uppgifterna var knapphändiga om Bengt och hans hustru men genom domböckerna har framkommit en del som gör bilden lite mera tydlig. Bengt var son till Sven Månsson och Kerstin Pedersdotter i Narbäck. Han var således bror till Per Svensson i Narbäck, Anders Svensson i Hårstorp och Arvid Svensson i Erstorp. Detta framgår av domboken. Kanske att Håkan Svensson i Stava också ingick i syskonkretsen.

Bengt och Brita gifte sig förmodligen omkring 1670 men Bengt befann sig som bonde i Stavreberg redan 1666, se ovan under Mattias Andersson. Bengt dog omkring år 1690. Brita Jonsdotter gifte sig därefter med den unga bonden Jon Jonsson, men Brita Jonsdotter dog den 15 oktober 1694. Gården i Stavreberg övertogs av dottern Karin och hennes man, Nils Svensson.

Här följer ett antal noteringar ur domböckerna som rör Bengt Svensson i Stavreberg.

Vid höstinget i Gränna 1673 anklagades Bengt Svensson i Stavreberg av hustrun Ingrid Ingesdotter i Sockendal *för äreröriga skällsord samt för att han rånat från henne en gris åtta dagar före midsommar detta år.* Båda framkom inför rätten och Ingrid kunde inte bevisa sina påståenden. Bengt Svensson nekade. Fördenskull borde henne därför *laga näpst övergå men i anseende till hennes oförstånd och fattigdom blev hon förskonad.*

Vid sommartinget 1675 berättade Arvid Svensson i Narbäck att hans äldre bröder Anders i Hårstorp och Bengt i Stavreberg uppeggat deras åldriga mor mot honom efter att Arvid fått riksdrotsen, Greve Brahes löfte

att överta bruket av Narbäck. Härtill nekade Anders och Bengt. Denna syskonträta ledde till att rätten satte vite mellan dem, så att *vilken den andre i ord eller gärningar kväljer skall hava 40 daler förbrutit*.

Vid vintertinget 1678 hade Nils i Holkaberg och Bengt i Stavreberg under dryckenskap framfört *obeskedligt tal* i Gränna. De hade haft en träta. Det fanns dock inga lagliga skäl för rätten att döma dem till böter. För att avböja framdeles missförstånd och osämja mellan dem föreställdes de ett vite, att vilkendera den andre i ord eller gärningar kränker skall ha förverkat 10 daler silvermynt.

Bengt i Stavreberg, Håkan i Stava samt Arvid och Peder i Narbäck berättade vid tinget den 24 mars 1679 i Gränna att de förra hösten givit Måns i Kopparp sex daler silvermynt i resepenningar. Måns skulle då sina egna samt på deras vägnar resa till Stockholm och träffa riksdrotsen Per Brahe. Avsikten var att få förlängning på deras friheter för de utställda rustningarna år 1676. Detta dock utan att det medförde något positivt resultat.

Därtill lär greven nyligen resolverat att Måns i Kopparp skulle återlämna dem de resepenningar de utgivit. Måns i Kopparp berättade att han på deras begäran reste till Stockholm och där gjort det bästa han kunnat, att han och de på sina hemman måtte få längre frihet från utställda rustningar. Han kunde själv icke råda över att hans ansökan blev avslagen. Han har i detta ärende haft lika stor möda och kostnad för den långa resan, och menade att hans Grevliga Nåde ändå icke hade lämnat honom ohörd. Rätten beslutade att Måns kunde behålla pengarna.

Skräddaren Nils Andersson och Anders Olofsson i Öninge klagade vid sommartinget 1689 till Bengt Svensson i Stavreberg och Arvid i Erstorp för att dessa beskyllt Nils för att han haft något umgänge med Anders Olofssons hustru Maria Jonsdotter i Öninge. Arvid och Bengt nekade helt till sådan beskyllning och att de inte sagt något sådant. Rätten friade dem från beskyllningarna.

Vid vintertinget den 27 januari 1692 förekom ett omfattande tjuvnadsmål. Många gårdar i bygden hade drabbats av dessa stölder. Av anteckningarna i målet framkommer att Brita Jonsdotter i Stavreberg då var änka. Jag låter här anteckningarna i sin helhet följa med.

Boskapsstölder

Vid tinget den 17 januari 1692 i Åby åtalade länsmannen Harald Arvidsson tjuven Erik Björnsson. Denne hade förts till tinget från Vadstena slottsfängelse. Han var misstänkt för tjuvnad såväl här i häradet som i Småland, enligt följande:

55) *inkom fältväbeln Sven Jakobsson Trana från Långliden i Gränna socken och klagade över att Erik från honom för ungefär 2½ år sedan stulit en kviga, tre år gammal, samt en häst vid sistlidna Bartholomeitid, vilken han köpt av en granne Johan Berg för sju daler silvermynt. Tjuven Erik tillstår sig ha stulit kvigan och sålt den till sin husbonde, rusthållaren Hans Esbjörnsson i Råby för 10 daler kopparmynt, men nekade helt till hästen.*

56) Bonden Lars Månsson i Vendelstorp påstod att Erik från honom sistlidne sommar mellan pingst och midsommar stulit en nytämjd svart stut, ungefär fem år gammal. Erik Björnsson bekände att han stulit den. Han sålde den sedan till sin styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, för 10 daler kopparmynt. Per Jonsson tillfrågades om han inte borde misstänkt att stuten var stulen. Per nekade till detta och sade att han sålt stuten till Per i Fagerhult för sex daler kopparmynt samt ett spann råg. Lars Månsson i Vendelstorp hävdade vidare att Erik vid samma tillfälle också från honom stulit en svartjälmet kviga, fyra år gammal, som Erik sedan sålt till Anders i Kulltorp.

57) Tjuven Erik tillstod också att han den tiden stulit en brun ko, som tillhörde hustru Ingiäl i Gränna stad. Denna ko gav sedan Erik till ryttmästaren på Lindekullen som städja för Tuna gård.

58) Lars Persson i Kvarntorp i Gränna socken klagade och sade att Erik från honom 8 dagar före sistlidna Bartholomei stulit en kviga om 2½ år. Erik erkände detta och uppgav att han sedan sålt den till salig Grötters änka i Ödesiö by.

59) Anders Månsson i Folkarp i Adelövs socken hävdade att Erik från honom sistlidna Olofsmässa stulit en stut om tre år. Erik bekände sig ha tagit den och uppgav att den nu är hos Lars i Skog.

60) Så tillstod tjuven på tillfrågan att han för något mer än två år sedan stulit en vit och svartfläckig kviga från torparen Per Jonsson i Getingaryd och att samma kviga nu är skälleko i Tuna.

61) Bonden Bengt Andersson i Ulfsbo och Adelövs socken klagade också och sade att Erik i fjol vid Brittmässa från honom stulit en vitryggig stut om tre år, som Erik bekände sig ha tagit och uppgav att den stuten numera är till forning hos Anders i Gumby.

62) Hustrun Elin Jonsdotter i Graven i Adelövs socken klagade över att Erik från henne stulit en stut och en kviga, bägge rödbrokiga, vartill Erik helt nekade.

63) Soldaten Nils Persson i Uppgränna by uppgav att Erik från honom vid sistlidna Bartholomeitid stulit en svart kviga om fyra år. Erik tillstod sig ha stulit kvigan och slaktat den i skogen. Erik sade sig ha en fjolkalv i Tuna som Nils kan få. Nils sade sig vara nöjd därmed, eftersom tjuven inget annat hade.

64) Tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor, förmanades allvarligen att bekänna vad han visste om sin styvsons tjuverier och om han icke varit med honom på något ställe eller kanske rått honom. Per nekade först härtill, men sedan bekände han sig gråtande att han har bedragit mig därtill. Häradshövdingen uppmanade Per att bekänna, varefter Per bekände sig ha varit med två gånger, i Vendelstorp i höstas där de stal en stut och den tog sedan Lars igen. Sedan tog de tre får hos Sven i Aleryd. Två av dem sålde de till Per i Fagerhult. Det tredje var en bagge och den slaktade de och tog halvparten vardera. Per nekade till att ha varit med om mera. Men han berättade att under våren i fjol kom Erik hem med en röd och vitstjärnig stut som han sade sig ha köpt av en grännabo. Men Per trodde ändå att den var stulen. Han bad Erik akta sig för sådant. Nils i Östra Haddåsen köpte stuten och sålde den sedan till Jöns i Gyllinge för ½ tunna säd och 1(skålpund?) kött. Sedan om

hösten hade Erik en svart och vitfläckig kviga, som han sade sig bekommit av hustru Ingrid i Skog. Denna kviga är nu skälleko i Tuna.

Sedan inkom ock följande häradsbor och klagade över att dessa tjuvar också stulit från dem åtskilliga kreatur, såsom:

65) *Gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby klagade över att Erik Björnsson från honom stulit en tjur om 2½ år, en kviga om 3½ år samt två ungfår, varav det ena var en bagge med hans märke under ena öret iskuret. Tjuven Erik tillstod sig ha stulit tjuren och sålt den till en borgare i Gränna vid namn Nils Schierling för 7½ daler kopparmynt, bekänner sig också ha stulit kvigan men att länsman redan fått betalt för denna. Några får vill han inte bekänna.*

66) *Framsades åter tjuven Eriks styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor. Han förmanades allvarligt att som rätten nogsamt kan se och pröva det han stulit mera. Omsider svarade han att han för ungefär 15 år sedan ihop med soldaten Håkan i Gåsabol stulit hos salig hustrun Kerstin i Narbäck två stycken barkade hudar och fyra barkade skinn. Därav tog de hälften vardera och sedan när jag var borta kom min bror, Nils Jonsson i Stora Moliden till min hustru och tog hudar och ett skinn. Jag fick en halv tunna korn. Skinnet lät jag göra skor av.*

67) *Per Jonsson bekände också att han tillika med sin styvson Erik i Tuna i fjol somras stulit en kviga om 3½ år hos Per Gullring i Öna och nu är i Tuna, som Erik också tillstod.*

68) *Per Jonsson sade också att hans styvson Erik i Tuna tillika med Pers son Peter i Fagerhult stulit en sugga i höstas från änkan hustru Elin Jonsdotter i Tingstad, och de gödde suggan där i torpet och sedan slaktade de den och tog hälften vardera. Fläsket hängde ännu kvar i Fagerhult. Änkan hustru Elin klagade och sade att i fjol bortstals två får för henne. Hon trodde att Per Jonsson och Erik tagit dem. Per nekade helt till detta, men erkände att han från hustru Elin stulit en slipsten.*

69) *Bonden Sven Esbjörnsson i Munkeryd klagade att från honom bortstals en tre år gammal och omärkt stut sistlidna september. Per Jonsson bekände och sade att hans styvson Erik i Tuna stulit den stuten och slaktat den i Fagerhult. Huden var visst ännu kvar där, och som de bekänt för honom fick de halvparten av köttet i Fagerhult. Per Jonsson sade därefter att nu visste han intet mera.*

70) *Länsmannen föreställde Pers son Peter i Fagerhult, ungefär 20 år gammal, vilken på tillfrågan bekände att han varit med Erik i Tuna och stulit suggan från änkan i Tingstad. Han hade givit fyra kannor korn till att göda den med. Bekände också att han hade fläsket kvar i Fagerhult. Rätten uppmanade Peter att bekänna någon mera tjuvnad men Peter sade sig icke veta mera.*

71) *Per Ingiälsson i Fagerhult tillfrågades om han icke varit med och stulit stuten från Sven i Munkeryd, men nekade härtill. Tjuven Erik inkallades för konfrontation med Per, eftersom Erik först icke ville medge att Per visste om stuten. Men omsider medgav han att han berättat för Per och hans hustru att han stulit stuten i Munkeryd. Sedan uppgav Erik att han också berättat för Per i Fagerhult om de två fåren som stals i Aleryd, en bagge från änkan och en fåra från Bengt och sedan det tredje fåret från pigan Ingeborg Hansdotter i Aleryd.*

72) Lars Jonsson från Jusseryd klagade att denne Erik i Tuna från honom i september stulit en kviga, två år gammal. Tjuven Erik tillstod detta och sade sig ha sålt den till torparen Lars Larsson på Skogs ägor för att denne skulle föda en tjur åt honom över vintern. Torparen Lars Larsson vitsordade uppgifterna.

73) Måns Larsson i Kopparp klagade och sade att tjuven Erik för honom förliden sommar i skogen stulit en tjur om 2½ år och en kviga om tre år. Erik bekände sig ha stulit en tjur, som han sedan sålt till Per i Narbäck för fem daler kopparmynt, men nekade helt till kvigan. Per i Narbäck sade att han köpt en stut och en kviga av Erik i Tuna.

74) Pigan Ingeborg i Åeryd klagade över att Erik för henne förliden sommar mellan pingst och midsommar stulit en kviga som han sedan sålt till Per i Narbäck. Erik bekände också att hans styvfader, Per Jonsson på Gräsbergs ägor ock stulit ett Lockakahr från soldaten Per Alegren och sedan sålt det till Fogeryd för sju daler kopparmynt.

75) Per Svensson i Narbäck klagade och sade att tjuven Erik Björnsson för honom stulit tre ungnöt, två stutar om två år, en stut om 2½ år samt två baggar. Dessutom hade han stulit tre nöt som ägdes av hans svägerska, änkan hustru Anna i Erstorp. En var en rödryggig stut om fem år och de två andra var kvigor om 2½ år. Erik tillstod tjuvnaden och sade sig ha slaktat de två ungnöten, baggarna sålde han till Per i Vantekullen.

76) Änkan, hustru Brita Jonsdotter i Stavreberg beskyllde tjuven Erik för att han från henne sistlidna pingstdag stulit en svartbrun tjur om tre år gammal samt en röd och vit stut om 4½ år. Detta bekände Erik och sade sig ha sålt stuten till Jöns i Gyllinge för sju daler kopparmynt samt kött och en halvspann råg och en halvspan korn. Jöns sålde sedan tjuren till Nils i Östra Haddåsen.

77) Daniel Larsson i Ruskilsby klagade också och tjuven Erik erkände att han med Per i Gräsberg vid midsommartiden i fjol stulit från Daniel en rödhjälmet ko. De slaktade sedan kon och tog hälften var och kanske ligger något kvar i Gräsberg hybbeln. Så bekände också tjuven Erik att han stulit en svarthjälmet tjur om tre år från Daniel Larsson och den sålde han sedan till Jöns i Lakarp för fem daler kopparmynt. Men då var Per inte med honom.

78) Jöns Jonsson i Röjan på Holkabergs ägor klagade att Erik från honom för två år sedan bortstulit en röd kviga. Erik tillstod detta och sade den vara slaktad.

79) Jöns Månsson i Lakarp beskyllde Erik för att han från honom stulit en rödbrokig stut på 7:e året. Erik tillstod detta och sade att Hans i Råby fick samma stut och han senare fått bort stuten på lega till Per i Skölleby. Hans i Råby visste inte om att stuten var stulen, säger Erik.

80) Knut Jönsson i Tuna som förr varit i Vantekullen tillstod på fråga att han varit med tjuven Erik till Lindekullen. De hade då med sig en ko att giva i städja.

81) Olof Jonsson i Sjögården klagade också och sade att för honom och hans far, Jon i Sjögetorp, för halftridie år sedan bortstals tvenne rödhjälmeta stutar och året före bortstals för Jon i Sjögetorp en röd kviga. Han menade att Erik och Per Jonsson tagit dessa, men Erik och Per nekade helt.

Rätten frågade om några flera hade klagomål mot dessa tjuvar. Länsman sade stort välkommen till flera som hava mist sina kreatur och egendom, när de nu får höra om dessa tjuvar. Per och Erik förmanades att bekänna någon mera tjuvnad men de nekade alldeles till mera sådant. Rättens bedömning var att alla stölder ännu icke var uppklarade och målet uppsköts till nästa ting.

Vilken avslutning detta mål fick vet jag inte. Vi kan förmoda at det blev dödsdomar.

Vid tinget 1692 förekom något ärende rörande mantalsskrivning. Därvid hade i Stavreberg noterats änkan hustru Britas dotter Karin samt vidare änkan hustru Karin och hennes dotter, som dock tycktes vara för ung för att behöva betala mantalspenning.

Soldater

I en rulla från 1684 omnämns livgrenadjären Olof Månsson Starr. Han var gift med Kerstin Börjesdotter och de fick en son, Abraham, den 1 juli 1695. En vecka därefter dog Kerstin Börjesdotter. Mera vet jag inte om dem.

Stavreberg ingick då i samma soldatrote som Rossholmen och Bultsbol. Soldattorpet låg i Rossholmen, men intressant är att soldaten fått sitt namn efter byanamnet Starrberg, som det skrevs på den tiden. De har också enligt mantalslängder från slutet av 1680-talet bott på Stavrebergs ägor.

I kyrkoboken ser vi att den 24 juni 1707 vigdes Bengt Olofsson, soldat för Starrberg, med Ingeborg Andersdotter, tjänstepiga i Starrberg, och född i församlingen. Mera vet jag inte om dem.

Vid sommartinget 1713 förekom ett mål där soldaten för Äng, Sunneryd och Starrbergs rote, Ambjörn Nilsson samt *qvinfolket* Karin Karlsdotter instämts för att de haft köttsligt umgänge med varandra. Hon blev havande. Båda erkände och dömdes till böter och en söndags uppenbar kyrkoplikt. Eftersom Karin inte kunde betala fick hon *plikta med kroppen*. Tillvaron var hård.

Nils Svensson och Karin Bengtsdotter

1)Nils Svensson	(1664), bonde
2)Per Månsson	(1688), f d ryttare i Narbäck, gifta 1713
Karin Bengtsdotter	(1673),
Barn: Brita	1696-05-09,
Elin	1698-01-29, död 1699-06-07
Sven	1700-12-27,
Elin	1704-04-28, g m Per Månsson Krok i Lilla Krokek
Kerstin	1706-09-16,
Maria	1708-06-20,
Brita	1710-10-20,
Maria	1714-08-17, död
Nils	1717-12-19, gift 1740, se längre fram

Nils Svensson var från Bultsbol, son till bonden Sven Larsson och hans hustru Maria Persdotter. En syster till honom var gift med Jon Nilsson i

Öjan, en broder var bonde på föräldragården i Bultsbol. Nils gifte sig med Karin Bengtsdotter 1695. Karin var dotter till Bengt Svensson och Brita Jonsdotter i Stavreberg. Nils dog 1712. I det äktenskapet föddes sju barn.

Karin gifte sig 1713 med Per Månsson som förut varit soldat i Narbäck. Han uppgavs vara född i Gränna församling. I detta äktenskap föddes åtminstone fyra barn. Två dog i unga år. Per dog 1744. Bouppteckningen uppger endast ett barn, Nils, samt en dotterson, Sven. Karin dog 1751.

Från domböckerna kommer så en tvist om ett hästköp. De som tvistade var från Porsarp och Erstorp men Stavreberg var ändå inblandat. Det var nämligen en bröllopsfest i Stavreberg som gjorde att detta hästköp kom att gå till eftervärlden. År 1697 hade Karin Jonsdotter i Erstorp, änka efter Arvid Svensson från Narbäck, instämt bonden Sven Månsson i Porsarp. Sven Månssons hustru, Kerstin Andersdotter, hade tidigare varit gift med Nils Jonsson och denne hade köpt en häst av Karin Jonsdotter. Så var själva bakgrunden till den tvist som senare skulle uppstå.

Bröllopet i Stavreberg avhölls förmodligen 1694 och stod mellan Nils Svensson och Karin Bengtsdotter. Det varade i flera dagar och bröllopsgästerna övernattade där. Mat och dryck förekom och vi kan utgå från att nykterheten inte var särskilt hög, hos alla. Nils Jonsson från Porsarp blev under bröllopet *ledsen och grät en stund över sin stora fattigdom.*

Han hade köpt en häst av Karin Jonsdotter och hennes andra man, Lars Jonsson, och talade om sin fattigdom och denna hästskuld. Lars Jonsson svarade då att den hästen *tör jag ge dig*. De övriga bröllopsgästerna hade då uppmanat dem att ta i hand på detta, men hustrun Karin Jönsdotter, hästägaren, var inte med i rummet då. Handslaget skedde en måndagsmorgon. Kanske var det någon gång i slutet av bröllopsfesten. Flera av bröllopsgästerna hördes inför tinget som vittnen:

1) torparen Jöns Persson på Bankabys ägor, 2) Nils Andersson på Stavrebergs ägor, 3) Olof Björnsson på Fagerhults ägor, 4) Jöns Månsson i Kråkeryd.

Och som Olof Björnsson *inte så alldeles väl kunde utföra sitt tal utan hade fel på sitt mål, alltså tilläts han intet edligen vittna, utan de andra tre avlade eden och hördes sedan var för sig.*

Jöns Persson berättade *jag var på gästabudet i Stavreberg då jag hörde att när salig Nils Jonsson besvärade sig över sin fattigdom sade Lars: Jag skall giva dig den hästen som du av mig köpt. Men hans hustru Karin var då inte med inne*.

Nils Andersson berättade att *vid gästabudet i Stavreberg satt Nils i Porsarp och grät över sin stora fattigdom, och då jag inkom om morgonen frågade folket honom varföre han gråtit, då Nils svarade: Jag är skyldig dig Lars för en häst. Då sade Lars: Den tör jag giva dig.* De som var med vid samtalet uppmanade då Lars: *Om du skänker honom hästen så tag honom i hand därpå! Det de ock gjorde och sedan när hustrun Karin Jonsdotter kom in sade Lars åt henne: Jag har skänkt Nils den hästen, han av mig tagit. Då svarade Karin: Det du har gjort kan jag inte göra tillbaka.*

Samma ord återger också drängen Jöns Månsson, men när Nils och hans hustru tackade henne för hästen sade hustru Karin: Jag har intet varit med däröver.

Olof Björnsson utan ed, sade att det var på måndagsmorgonen i gästabudsstugan som jag såg att Lars tog Nils i Porsarp i hand därpå att han skänkt honom hästen.

Lars Jonsson, han som skänkte bort hästen, avled den 31 maj 1694 och hans änka, Karin Jonsdotter, ville ha betalt för sin häst. Den ursprunglige hästköparen, Nils Jonsson, hade också avlidit och hans änka, Kerstin Andersdotter, hade gift om sig med Sven Månsson. Denne var vid den tiden inte heller särskilt välsituerad, enligt vad domböckerna berättar, och han ville helst slippa betala hästen. Han hänvisade till att hästen *var skämd* och även till att den varit en gåva.

Målet var uppe vid tinget flera gånger. Rätten kom så småningom fram till att hästen skulle betalas, åtminstone till en del. Men mest är det bröllopet i Stavreberg som vi minns från denna hästaffär.

Den 11 november 1696 hade företagits en husesyn i Stavreberg. Här hade den då avlidna hustru Brita Jonsdotter med sin första man Bengt Svensson brukat i 30 års tid och sedan med Jon Jönsson i ett års tid. Brita Jonsdotter avled hösten 1694. Den i husesynen uppförda husrötan uppgick till 20 daler silvermynt.

Den avlidne Bengt Svenssons bröder, Anders i Hårstorp och Per i Narbäck som varit bytesmän och förmyndare för deras två barn, sonen Sven Bengtsson och dottern Karin, intygade att dessa skulle taga på sig de felaktigheter och husröta som kunde vara på hemmanet. Efter att Sven Bengtsson dött är det systern Karin och hennes man Nils *Svensson som besitter hela gården.*

Denna husröta kom upp vid tinget 1697. Hennes farbröder uppmanade då Karin och hennes man att svara för husrötan. Karin och hennes man hade däremot inget att säga. Därmed fann rätten skäligt att eftersom hustru Karin nu efter sin avlidne broder kommit att bebo och bruka hela *Starbärgsgården* bör hon svara och bygga för de berörda 20 daler silvermynt husrötan blivit fastställd till.

Nils i Stavreberg hade till tinget 1708 instämt bönderna Nils och Per i Börstabol för att deras kreatur gått genom *ledet* mellan Börstabols äng och Stavreberg och gjort skada på hans sädesgärde. Nils och Per i Börstabol blev ålagda att ersätta skadan. Av anteckningarna i målet framgår att denna väg, eller stig, från Börstabol till Stavreberg då var Börstabols kyrkväg. Vi kan anta att det avser den gamla stigen som i Stavreberg kom ut vid Klintagården.

Vid sommartinget 1712 anklagades Per Persson i Bankaby samt änkan Kerstin Jönsdotter för att de *med lov och minne detta år åtta dagar efter kyndelsmässan* städslat Nils Svenssons tjänstedräng Harald Andersson i Stavreberg till ryttare. Jag har inte alla uppgifter i detta mål, men rätten ansåg att det gått fel till och Per Persson och änkan tillstod detta.

Per Månsson var instämd till tinget 1717 för bristande skatteinbetalning. Han var också åberopad som vittne i ett mål rörande testamentsklander år 1717.

Vid vintertinget 1727 fick Per Månsson i Stavreberg inför rätten omtala hur hans tjänstegosse, Johan Larsson, förra tisdagen beklagligen avhänt sig livet. Detta hade tillgått sålunda.

På morgonen, sedan Per Månsson med sitt husfolk ätit och befallt sin styvson Bengt Nilsson, torparen Jon Jönsson och den nu avlidne gossen Johan att laga färdig en kolmila, hade Per Månsson själv gått till sin kvarn. De andra gick till kolmileplatsen, där de fann jorden så frusen att de med järnstång behövde bryta upp den. Gossen behövdes då inte där, varför torparen Johan bad honom gå tillbaka till gården.

Gossen skildes därmed från dem och gick under vägen in i sätesstugan och tog där olovandes två kakor bröd och stoppande dem under rocken. I detsamma skulle Bengt Nilsson funta eld till smedjan och mötte då gossen i förstugan och frågade honom vad han hade under rocken. Johan svarade: *Jag har intet.*

Johan låtsades samtidigt söka efter ett rep till att bära hem ris med. Därvid föll ett stycke bröd ned på golvet, som Bengt tog tog upp, varefter Johan öppnade dörren till nystugan, som är gentemot sätesstugan. Där kastade han en halv kaka bröd under ett bord som stod inom dörren. När Bengt tog upp även den kastade Johan till honom den andra kakan som han satt under rocken. Bengt frågade om han gjort så förr. Johan svarade nej. Härvid kom tjänstepigan i gården, Maria Johansdotter in i förstugan till dem och alla tre följdes sedan åt in i sätesstugan.

Där hade Johan för pigan erkänt sig ha tagit brödet och Bengt bad henne då tiga därmed. Sedan hade gossen gått ut i marken för att hugga ris, men inte kommit tillbaka.

När Per Månsson kom från kvarnen till smedjan där torparen Jon var, frågade han efter gossen men Jon hade svarat att han gått för att hugga ris. Han bekymrade sig icke mera för gossen utan gick till kolmilan för att uppbryta kolbotten och gick därefter åter till kvarnen. Men när han sedan kom tillbaka hade Johan ännu inte återkommit. Han började då frukta att gossen huggit sig. Därför gick han genast och sökte efter honom, ropade efter honom men hade inte funnit honom.

Middagen gick förbi och Per Månsson fortsatte att söka honom, och hade i Kobetet funnit honom, *hängande i en björk, en aln från marken. Över detta ömkeliga spektakel hade han ganska häpnat. Han hade först gått till sin granne Peter Persson i Bankaby och bett honom följa med för att se denna olycka. Sedan gick han till Rasmus Jönsson i Krokek och tog med honom dit. De fann att gossen hängt sig med hampa. Troligen hade han stått på en sten hårt in till denna björk och där lagt snaran om halsen.*

I övrigt omtalade Per Månsson att gossen Johan, som varit i hans hus i 1½ år, aldrig såvitt han vet, varit oärlig. Inte heller har man någonsin kunnat förstå annat än att gossen i livstiden varit vid sunt förstånd, dock mycket tystlåten.

Rätten beslutade slutligen, efter att flera personer hörts, att gossen Johan Larsson, 14 år gammal, *må av ärligt folk hanteras och i kyrkogården i stillhet, utan ceremonier begravas.*

Vid tinget 1738 visade Per Månsson i Stavreberg ett köpebrev av den 27 april 1738. Av detta framgick att han med sin hustru Karin Bengtsdotters samtycke utlöst sina styvbarn, Bengt Nilsson i Mörby i Dahls härad och

dottern som nu är gift med Per Månsson i Lilla Krokek ur den andel som tillfallit dem i skattehemmanet Stavreberg.

Summan uppgick till 375 daler kopparmynt. Denna summa hade de efter överenskommande utfått i lösören. De hade därmed överlåtit hemmanet Stavreberg till sin moder och styvfader, dock med förbehåll att deras yngsta broder vill framdeles komma att njuta halva hemmanet lika mot sina föräldrar. Och så blev nu hemmanet Stavreberg för Per Månsson och Karin Bengtsdotter inom börden uppbjudet första gången.

Vid sommartinget 1746 dömdes vid tingsrätten ett stort antal åboar i häradet för bristfälliga eller odugliga vargnät. Det var bl. a. Per i Rossholmen, Abraham och Per i Stora Krokek, Per i Bultsbol, Nils i Starberg (Stavreberg), Per i Norra Bråten, Sven i Skorperyd, Sven i Siggeryd, Anders i Tällekullen, Per och Nils i Klämmestorp. De dömdes till böter,

Vid hösttinget 1758 meddelades att Stavreberg, ½ hemman, skall hålla två hästar till skjutsning vid gästgivargården i Holkaberg. Detta gällde vissa dagar efter särskilt schema. Det var Konungens Befallningshavande som genom utslag den 28 juni detta år beslutat detta.

Nils Andersson	- - - -, torpare
Karin	- - - -,
Brita	1695

Nils Andersson på Stavrebergs ägor är antecknad i domboken några gånger, 1694 och 1697. Vid sommartinget 1694 är han antecknad som vittne i ett mål som rörde bruket av Sunneryd. Nils Andersson uppgavs vara brorson till Hans Håkanssons i Sunneryd hustrus förra man. Mera om detta mål finns att läsa under Sunneryd. Med stöd av uppgifter ur domböckerna finns det anledning att anta att Nils Andersson var son till Anders Persson och sonson till nämndemannen Per i Tällekullen.

Nils var också med som bröllopsgäst vid det förut beskrivna bröllopet i Stavreberg 1694.

Vid tinget 1697 var Nils Andersson på Stavrebergs ägor åberopad som vittne till hur torparen Per Eriksson på Lilla Krokeks ägor slagit ihjäl en sugga för Håkan Svensson i Stava. Detta hade skett 14 dagar före midsommaren 1697. Nils Andersson intygade sig ha sett att Per Eriksson slagit Håkans sugga åtskilliga slag med yxhammaren när suggan kommit in i Måns Nilssons äng i Lilla Krokek.

Mera uppgifter har jag inte om Nils och Karin på Stavrebergs ägor. De kanske inte bodde så länge här. Vi vet inget om deras fortsatta öden.

Johan Persson	- - - -, torpare
Maria Månsdotter	1701-03-06, d t Måns Persson i Stora Smedstorp
Barn: Lars	1731-06-25, död 1732
Maria	1734-09-26,
Anders	1736-11-01,

Anders	1739-03-01,

Johan och Maria gifte sig 1731. Johan uppgavs då vara från Amundeby och hon från Stora Smedstorps ägor, dotter till torparen, f.d. bonden Måns Persson i Stora Smedstorp och hans hustru Karin. Hans bakgrund har jag ingen uppgift om.

Johan och Maria bodde först på Stora Smedstorps ägor, förmodligen på torpet Hybblalyckan. Möjligen låg detta österut vid gränsen mot Svinåsen. Johan och Maria kom omkring 1736 till Stavrebergs ägor. Var de bodde här är svårt att säga, kanske var det på Hybbeln, det gamla torpet längst österut mot Bankabys gräns.

Ryttaren Per Lindahl på Bankaby ägor hade till vintertinget 1739 instämt torparen Johan Persson på Stavrebergs ägor och hans hustru Maria. De påstods ha beskyllt honom för stöld vid sista vårmässomarknaden i Skänninge. De träffade dock en förlikning innan målet kom upp vid tinget.

Johan Persson lovade betala Lindahls kostnader för målet samt uttalade att han kände honom som en ärlig man. Nämndemannen Per Larsson i Frösäng och rusthållaren Per Persson i Bankaby intygade att de varit närvarande vid överenskommelsen.

Efter 1739 har jag inga uppgifter om Johan Persson och hans familj.

Nils Persson	1717-12-19, bonde, senare torpare, dog 1805
H1) Maria Andersdotter	1718-04-06, dog 1747
H2) Ingrid Larsdotter	1724-, från Ösiö, dog 1754
H3) Elin Olofsdotter	1729-01-03 i Gränna, dog 1810
Barn: Anders/Sven	1741-05-04, död 1742
Karin	1742-08-10, död 1744
Lars	1744-11-02,
Per	1745-, död 1746
Karin	1746-03-10,
Maria	1750-11-06,
Peter	1751-11-21, gästgivare, nämndeman, mjölnare

Nils och Maria gifte sig 1740. Han var son till Per Månsson och Karin Bengtsdotter i Stavreberg. Hon var dotter till Anders Larsson och Kerstin i Tällekullen. Hon dog 1747 och vid boupptecknigen redovisades tillgångarna till 277 riksdaler. Nils gifte sig 1749 med Ingrid Larsdotter från Ödeshögs Skattegård, dotter till Lars Andersson och Margareta Siggesdotter. Hon hade tidigare varit trolovad med Jonas Persson i Ödeshög.

Nils Persson blev därför instämd till tinget 1750 och fick ersätta Jonas för att denne avstått sin fästningsrätt. Ingrid Larsdotter dog 1754. Av boupptecknigen framgår att de hade fyra kor. Tillgångarna uppgick till 289 riksdaler.

Nils gifte sig för tredje gången, år 1755 med Elin Olofsdotter. Hon var sannolikt dotter till Olof Mattsson och Ingrid Andersdotter i Åsmark i Gränna landsförsamling. De flyttade någon gång därefter till Ödeshögs Skattegård men återkom till Stavreberg 1773.

Nils Persson förekommer flera gånger i domboken. Vi tar ett antal utdrag av detta, i tidsordning.

Om sonen Peter Nilsson kan vi se en växlande karriär. Han var gästgivare i Ödeshög, han var nämndeman i Lysings härad och därefter blev han mjölnare i Röttle. En intressant karriär.

Vid vintertinget 1747 hade kronolänsmannen Anders Reutermark instämt Nils Persson i Stavreberg för olovligt svedjande på byns utmark. Nils Persson erkände att han på sin utmark låtit avsvedja något. Det gällde buskage och oduglig skog utan något värde.

Rätten dömde Nils Persson för att utan lov och tillstånd svedjat utom hägnaden att böta två daler silvermynt till treskiftes enligt 2 § 14 Cap. Byggningabalken.

Vid sommartinget 1749 hade skatteägaren Nils Persson i Stavreberg anhållit om att *till mulbetets förbättring* få avsvedja en liten del av detta hemmans utmark. Därför har kronoskogvaktaren Nils Spångberg och tre nämndemän besiktat denna.

Av detta synedokument framgår att *denna utmarkstrakt till ett halvt tunnland skulle vara tjänlig för mulbete sedan den till hemmanets byggnad avhuggits, även som gården tarvar tillökning av mulbetet. Därför fann häradsrätten för sin del skäligt att i ödmjukhet anmäla denna ansökning hos högvälborne herr landshövdingen.*

Vi häpnar när vi läser detta. Här har kronolänsman med tre nämndemän besiktat detta lilla område, ½ tunnland stort. Sedan skall *högvälborne landshövdingen* godkänna att detta skall få bli mulbete.

Nils Perssons svärmor i hans andra gifte, Margareta Siggesdotter i Ödeshög, Ingrid Larsdotters mor, hade år 1756 instämt honom för att han sålt en stuga i Stavreberg som tillhörde henne. Hon påstod samtidigt att hon *inte med tillbörligt nöje skulle kunna bo i samma hus som mågen*. Efter Ingrid Larsdotters död uppstod en ekonomisk tvist som flera gånger drogs inför tinget.

Som uppgivits ovan var Nils Perssons andra hustru, Ingrid Larsdotter, dotter till Lars Andersson och Margareta Siggesdotter i Ödeshögs Skattegård. Lars Andersson var broder till Jon Andersson i Stava. Detta förklarar varför Nils Persson under ett antal år bodde och brukade på Ödeshögs Skattegård.

Någon gång på 1770-talet flyttade Nils och Elin från gården till södra torpet, Fällan. Nils Persson dog 1805 av ålderdom. Vid boupptecknin gen antecknades två barn till honom, sonen Sven från första giftet och sonen Peter i andra giftet. Elin dog av ålderdom 1810. Vid boupptecknin gen efter henne uppgavs egendomen till 93 riksdaler, däribland två kor, några får och en svart ängsbagge. En psalmbok och ett par glasögon fanns också bland hennes tillhörigheter. Hur många hade glasögon på den tiden?

Enligt en handling som inlämnades vid sommartinget 1810 testamenterade Elin Olofsdotter i Stavreberg sin egendom till Nils Jonsson och hans hustru Anna Maja Jansdotter i Stavreberg. Elin Olofsdotter dog detta år.

Ur domboken hämtas att den 25 augusti 1754 inträffade en brand i Stavreberg där Nils Persson drabbades. Brandens omfattning är inte känd men eftersom ingen vårdslöshet med eld kunde anses ha vållat branden skulle Nils Persson få ersättning från brandstodsbolaget. Tydligen hade det brunnit i Stavreberg även året innan, se nedan.

Vid sommartinget 1757 klagade nämndemannen välförståndige Anders Jönsson i Fagerhult med åboarna i Rossholmen, Skälaby, Gammalsby, Torp, Bankaby, Siggeryd, Angseryd, Gumby, Hålan, Bodebol, Harsbol, Törsabol, Kaxbol, Stavreberg och Bultsbol över det tingsförbud om sandtag på Holkabergs och Hårstorps ägor, till allmänna landsvägens underhåll som senaste tinget beslutade. Rätten gav länsmannen Jonas Fellbom i uppdrag att undersöka och komma med förslag till lösning på denna tvist.

Vid höstinget 1759 framträdde bonden Bengt Nilsson i Mörby i Dahls härad på sin halvbroders vägnar, änkomannen och förra åbon Nils Persson i Stavreberg. Han framförde att *prästen icke velat tillåta honom lysning till vigsel med pigan Ingrid Larsdotter innan det avgjorts huruvida hans omyndiga son av förra giftet, gossen Sven Nilsson skulle efter sin avlidna moder, Maria Andersdotter var till någon del berättigad uti detta skattehemman Stavreberg.*

Häradsrätten kom fram till följande: *Alldenstund det i rätten intygats att Nils Persson innan han den 15 maj 1740 trädde i gifte med Maria Andersdotter förvärvat sig skattehemmanet Stavreberg. Fördenskull kan varken sonen till något möderne däruti vara berättigad, eller denna omständighet hindra Nils Perssons tilltänkta äktenskap.*

År 1758 hade Nils Persson med sin familj flyttat till Ödeshögs Skattegård och han hade sålt halva gården i Stavreberg till bonden Olof Johansson. Det blev lite krångel med denna affär. Vid vintertinget 1758 blev affären ett tvistemål vid tinget. En fråga var den s.k. bördsrätten för Nils Perssons barn.

Vid sommartinget 1761 hade hustrun Margareta Siggesdotter på Ödeshögs Skattegårds ägor instämt gästgivaren Jonas Gullberg i Ödeshög. Orsaken var att denne förordnats som hennes gode man att bevaka hennes rättigheter till ett undantag som hon skulle ha av sin f.d. måg, Nils Persson i Stavreberg.

Hon var inte belåten varesig med Gullberg eller sin f.d. måg. Målet blev uppskjutet på grund av hennes sjukdom. Hon hade också instämt sin f.d. måg, bonden Nils Persson i Stavreberg angående äganderätten till något hus på Skattegårdens ägor. Även detta mål uppsköts.

Målet uppkom vid höstinget 1761. Margareta Siggesdotter hade inlämnat en skriftlig inlaga, vilken upplästes och lades till handlingarna. Nils Persson avhördes inte och målet uppsköts. Enligt saköreslängden dömdes Margareta Siggesdotter och hennes f.d. måg Nils Persson för uppropsförseelse till böter.

Tvisten mellan Margareta Siggesdotter och Nils Persson fick troligen sitt slut under 1762. Då förordnades häradsdomaren, Lars Carlsson i Kärr och nämndemannen Jonas Andersson i Boet att lösa tvisten.

Helt slut med tingsbesvären blev det ändå inte. Vid höstting 1767 hade drängen Peter Jonsson i Lyckan instämt Nils Persson. Frågan var med vilken rätt Nils Persson innehar sin förra svärmoders gård, en tredjedel av Ödeshögs Skattegård. Peter Jonsson uppvisade ett testamente av Margareta Siggesdotter. Av detta framgick att gården efter hennes död skulle tillfalla Peter Jonsson. Vid detta tillfälle levde ännu Margareta Siggesdotter. Nils Persson uppgav att han inte hade nödiga handlingar med sig för att visa sin rätt till gården och bad om uppskov till nästa ting. Detta beviljades.

Vid sommartinget 1773 hade Nils Persson i Stavreberg instämt Sven Jönsson i Ödeshögs Riddargård angående en skuld av 1700 daler kopparmynt. Sven Jönsson anmälde sig vara sjuk och målet uppsköts till höstting. Då framkom att Nils Persson hade sålt den ena halvgården i Stavreberg till Sven Jönsson för 5000 daler kopparmynt.

Sven Jönsson hade vid köpet betalat 4000 daler och nu handlade det om resten av köpesumman. Det förekom flera oklarheter i deras affärer. I affären ingick också ett undantag. Sven Jönsson hade sedan sålt gården till kyrkoherden Samuelsson i Adelöv. Vart undantaget tog vägen i denna affär är inte lätt att utreda. Vad kyrkoherden gjorde med sin gård i Stavreberg kanske vi kommer till längre fram i domboken. Han avsåg sedan att bortflytta hus som fanns på ett torp på Stavrebergs ägor. Mera härom längre fram under Sven Larsson.

Vid höstting 1773 hade Nils Persson också instämt sin son, gästgivaren Peter Nilsson i Ödeshög. Det gällde en överenskommelse från 1773 där sonen skulle ha tillgång till ½ tunnland åker till årligt utsäde. Det gällde vidare ett kålland, och detta i god jord till rågsåning nu i höst, så som Nils Persson förut haft vid Skattegården i Ödeshög. Dessutom begärde Nils Persson ersättning för rättegångskostnaden.

Det framgår av anteckningarna i målet att *förra bonden Nils Persson numera bodde på Stavrebergs ägor*. Inför rätten kom Nils och hans son Peter överens om att Nils och hans hustru Elin Olofsdotter skulle få ½ tunnland vid Gästgivargården i Ödeshög och att två nämndemän skulle biträda för att jämföra åkerjordens beskaffenhet.

Vid sommartinget 1775 hade Nils Persson på Stavrebergs ägor tagit ut stämning på bonden Jonas Svensson i Norra Bråten rörande en skuld på 12 daler silvermynt, med ränta och ersättning för rättegångskostnad. Jonas Persson förnekade att han var skyldig Nils Persson något . Nils Persson begärde då anstånd med målet till samma dags eftermiddag, då han skulle ha vittnen närvarande för att styrka sina uppgifter. Så skedde också och Nils Persson begärde då att hans vittnen skulle edligen höras. Då förklarade Jonas Svensson att han vid *noga eftersinnande* påminde sig att han var skyldig Nils Persson detta belopp.

Som vi sett ovan fick Nils Persson 7-8 barn. När han dog levde två söner, Sven från första giftet och Peter från andra giftet.

Nils Jonsson	**(1722), bonde i Stavreberg**
H Anna Andersdotter	(1725),
Barn: Jonas	1748-02-15,
Anna	1750-08-10,

Maria	1753-01-14, död 6 januari 1755 i Klämmestorp,
Anders	1755-08-27, död 22 april 1763 i Tingstad,
Kerstin	1760-02-27,
Peter	1763-07-14,
Maria	1768-05-10, .

Nils Jonsson var bonde i Stavreberg några år i slutet av 1750-talet. Han är omnämnd i födelseboken 1755 då sonen Anders föddes, vidare i domboken från 1756 samt 1760 då dottern Kerstin föddes. De förekommer inte i Ödeshögs vigselbok. Sannolikt är de identiska med de Nils och Anna som enligt födelseboken fanns i Sunneby 1748, i Klämmestorp 1750 och 1753.

De kom till Stavreberg möjligen den 14 mars 1755. Nils Jonsson tycks ha varit bonde, såväl i Sunneby som i Klämmestorp som Stavreberg. Möjligen arrenderade han gårdar. Han är omnämnd i domboken också 1757 och 1758 med anledning av skuldfordringar. Därefter är han inte mera omnämnd under Stavreberg.

Vi återfinner Nils och Anna i Tingstad 1763. Där stod han skriven som salpetersjudare, vidare på Tyrsabola ägor 1768 där han också har tillnamnet Sandberg. Den 16 maj 1768 dog salpetersjudaren Nils Jonsson Sandberg på Tyrsabola ägor, 46 år gammal. Den 29 maj samma år dog också hans nyfödda dotter Maria, en dag gammal.

Bonden Jonas Bengtsson i Ödeshögs Riddargård hade till sommartinget 1756 instämt Olof Johansson i Hårstorp och Nils Jonsson i Stavreberg samt flera andra för att de mot tingsförbud hade brutit en gärdesgård och färdats fram på hans slåtteräng. Vid upprop inställde sig de instämda med biträde av häradshövding Gabriel Torpadius.

Han anförde att salpetersjudningen detta år, krävde dessa ingrepp. dels i Skrapegårdens och dels i Riddargårdens ängahagar. Det hade *icke annorledes kunnat ske, än att de varit nödsakade färdas in uti kärandens hage, emedan ekarna där varit stående. Därför hade de alldeles i onödan blivit instämda.* Detta blev ett omfattande mål. De anklagade tycks ha klarat sig från påföljder.

Vid hösttinget 1757 förliktes Sven Persson i Amnaby (Amundeby) med Nils Jonsson i Stavreberg rörande en skuld om 12 daler silvermynt.

Vid hösttinget 1758 hade bonden Anders Persson i Vantekullen låtit instämma bönderna Gudmund Svensson i Kråkeryd och Nils Jonsson i Stavreberg. Målet gällde skuldfordringar.

Båda erkände sina skulder och hade gärna betalat godvilligt om de blivit tillsagda. Anders Persson hade själv blivit lagsökt på samma sätt och behövde sina pengar. Han hade också frågat båda om de kunde betala, så hade de inte behövt bli instämda.

Hur det gick i målet vet jag inte. Jag saknar uppgifter om fortsättningen, men 34 daler silvermynt var mycket pengar och kanske var Nils och Anna tvungna att lämna Stavreberg med anledning av denna skuld.

Under några år i slutet av 1750-talet var Olof Johansson bonde i Stavreberg. Han hade köpt halva gården av Nils Persson medan denne

bodde på Skattegården i Ödeshög. Förmyndarna för Nils Perssons barn hävdade dock bördsrätt för barnen och Olof Johansson blev uppsagd från hemmanet. Det var många tvistepunkter i detta mål.

Det handlade om olaga uppsägning, ersättning för gjorda förbättringar, om ängsröjningar, om fällplåtar m.m. Det slutade med att Olof Johansson lämnade Stavreberg. Jag har inte heller kunnat identifiera denne Olof Johansson. Jag har bara detta namn, inget mera.

Per Andersson	(1720), bonde
Maria Jonsdotter	(1720)
Ingrid	1749-09-11,

Denna familj bodde endast några år i Stavreberg. Frånsett födelsenotisen 1749 då deras dotter föddes, finns en notis i domboken 1751 där Johan Svensson i Kushult klagade över att Per Anderssons svin kommit in på Johans gärde och orsakat skada. Per fick därför böta 10 daler silvermynt för bristande hägnad.

Han blev också instämd till tinget 1754 av Nils Persson för en brandskada på ett torkhus i Stavreberg. Möjligen hade denna brand inträffat 1753. Detta år flyttade nämligen Per och Maria flyttat till Kråketorp. Några år senare återfinns de i Mark. Där tycks de ha stannat. Där avled socknemannen Per Andersson 1801. Om Maria saknar jag uppgift.

På ägorna fanns en torpare som hette Jon Jönsson. Hans hustru hette Lisbeta. Jon dog 1732, 56 år gammal. Detta är vår enda uppgift om dem.

Per Månsson (Krok)	1698, torpare på Stavrebergs ägor,
h 1) Elin Nilsdotter	1704-04-28,
h 2) Ingrid Persdotter	1713-, g 1753
Barn: Karin	1726-06-11
(Lisbet)	1732-04-31
Sven	(1741)-, död 1750 efter huvudskada vid ridning
Karin	1743-02-10
Nils	1746-08-18

Per och Elin gifte sig 1724. Han var möjligen son till bonden Måns Nilsson i Lilla Krokek och var en tid soldat där och bodde då i Lilla Krokek. Elin var dotter till Nils Svensson och Karin Bengtsdotter i Stavreberg. Per och Elin flyttade 1743 från Lilla Krokek till Stavrebergs ägor. Elin dog 1753 och Per gifte sig 1753 med Ingrid Persdotter. Hennes bakgrund är jag osäker på. Per dog den 16 mars 1767 av värk. Ingrid Persdotter gifte sig 1768 med Sven Larsson, se nedan.

Vid sommartinget 1758 inlämnades ett inbördes testamente mellan Per Månsson och Ingrid Persdotter på Stavrebergs ägor, upprättat den 2 april 1758. Testamentet upplästes samt antecknades, *till den kraft lag förmår*.

Efter Per Månssons död 1767 inlämnades testamentet på nytt till häradsrätten, som då konstaterade att det *åligger Ingrid Persdotter att snarast tillställa Per Månssons arvingar behörig avskrift.*

I domboken från hösttinget 1768 kan vi läsa om en getabock som försvunnit från Stavreberg. Det var bonden Sven Jönsson i Ödeshögs Riddargård som ägde bocken. I Sunneryd hade man tillvaratagit en bock. Sven Jönsson och hans hustru Maria Jonsdotter anade att det var deras bock. Men när de var där och tittade på den kände de inte igen den. I stället ansåg de att en annan bock som fanns i Sunneryd var deras.

Den stämde in på beskrivningen, åtminstone nästan. Men änkan Karin Bengtsdotter i Sunneryd uppgav att den bocken tillhörde hennes son Anders. Det blev tingssak om denna bock. Åtskilliga vittnen hördes på båda sidor och rätten konstaterade i sitt beslut att Karin Bengtsdotter i Sunneryd skulle få behålla sin bock, detta eftersom signalementet inte stämde. Vad getabocken själv tyckte framgår inte. Han hördes inte vid tinget.

I samma dombok finns också ett mål som handlade om lönskaläge. Det var drängen Jöns Nilsson och pigan Ingrid Svensdotter i Stavreberg som funnit varandra i ett olagligt kärleksförhållande. Ingrid var med barn. Det var vid kyndelsmässan på senvintern som det tog sin början. Det var Jöns Nilssons styvfader, Jonas Nilsson i Rudu i Adelöv som stämde dem till tinget, förmodligen för att förekomma kronolänsmannen.

De dömdes båda för lönskaläge, första resan, jämlikt Missgärningabalken, Jöns Nilsson till tio och Ingrid till fem daler silvermynts böter. De skulle också betala, han fyra och hon två daler samma mynt till Ödeshögs kyrka. Där skulle de också genomgå enskild skrift och avlösning i Sakristian. Därutöver skulle Jöns Nilsson för barnets underhåll årligen utgiva tio daler *silvermynt till dess barnet själv kan sig födan förtjäna*. Tänk att kärlek på den tiden behandlades i Missgärningabalken.

På ägorna bodde vid denna tid änkan Maria, änka efter soldaten Krok. Hon dog 1737. Där bodde också Lars Jonsson, som 1750 gifte sig med Ingrid Persdotter i Staffanstorp.

1773 var ett år med höga dödstal. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår. Det var flera sjukdomar som härjade i bygden, mest rödsot men sedan kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stavabygden avled 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt.

I Stavreberg dog detta år inte mindre än tre torpare på Stavrebergs ägor. Först dog torparen och fattighjonet Lars Persson av hetsig sjuka den 2 mars. Den 27 april dog torparen Sven Persson av bröstsjuka och den 27 september dog torparen Jonas Jönsson på Stavrebergs ägor av rödsot.

Efter 1750 ökade antalet människor i byn. Detta gällde även de som bodde på ägorna, torparna och de inhysta. Många bodde inte lång tid i byn utan flyttade vidare efter några år.

Jonas Arvidsson	----, bonde
Anna Persdotter	----
Maria	1754-02-08,

Jonas Arvidsson var bonde i Stavreberg. Så uppges i domboken vid vintertinget 1754 då Jonas hade instämt soldaten Nils Boman i Hårstorp angående överenskommen årsstädja. De är också omnämnda i födelseboken 1754 då dottern Maria föddes. De har bott i Stavreberg endast tillfälligt. I domboken för 1755 förekommer Jonas Arvidsson i någon arvstvist som gäller Stora Egbola i Heda socken. Vi kan anta att han var kommen därifrån, han hade flera syskon där, men hade kanske genom hustrun någon tråd till Stavreberg.

Sven Nilsson	1741-05-04, bonde, s t Nils Persson i Stavreberg
Anna Jonsdotter	1745-, från Lyckan
Barn: Anders	1764
Sven	1766-12-18,
Peter	1771-05-24
Maja	1774-04-13,

Sven var son till Nils Persson och Maria Andersdotter i Stavreberg. Anna Jonsdotter var från Lyckan. Detta påstår vigselboken när Sven och Anna gifte sig 1764. Sven uppgavs vara från Ödeshögs Skattegård. Där bodde hans föräldrar då.

Annas moder hette Anna Jonsdotter, vilket framgår av en domboksanteckning, se nedan. Vi kan därför säkert anta att hon var dotter till Jonas Siggesson och Anna Jonsdotter i Lyckan. Någon notis i födelseboken har jag inte lyckats anträffa.

Dopvittnen från Lyckan var också med vid barndop i Stavreberg. Anna hade också bröder som senare bodde i Lyckan. Sven och Anna är inte omnämnda efter 1778 och har sannolikt flyttat från Stavreberg. I boupptecknigen efter fadern Nils Persson 1805 var Sven Nilsson närvarande men när Elin Olofsdotter avled 1810 var avlidne Sven Nilssons son, Sven Svensson från Åby ägor närvarande.

I Stora Åby sockens död- och begravningsbok uppges under den 16 december 1805 avled torparen Sven Nilsson på Åby Mogårds ägor av lungsot, 65 år gammal. Detta är troligen vår man. Den 3 december 1807 avled änkan Anna Jonsdotter på Åby Ödegårds ägor, av ålderdom, 65 år gammal. Det var kanske Sven Nilssons änka.

Från 1766 års vinterting finns en notering om att Sven Nilsson i Stavreberg hade förlikts med bonden Johan Jonsson i Lyckan och dennes hustru Kerstin Jonsdotter. Vad denna tvist handlat om vet jag inte, men vi kanske kan gissa att det var någon arvstvist.

Anna Jonsdotters moder, som också hette Anna Jonsdotter, bodde på sina äldre dar hos Sven och Anna i Stavreberg. Från 1761 hade hon ett undantag där. År 1767 skrev hon ett testamente, där hon efter sin död gav Sven och Anna vad hon ägde.

Vid sommartinget 1767 hade Hindrik Bengtsson instämt Sven Nilsson i Stavreberg med krav på 58 daler kopparmynt. Denna summa hade de kommit överens om efter att Hindrik Bengtsson gjort någon ”överbyggnad” när han bodde i Stavreberg. Sven Nilsson var inte själv närvarande vid tinget. Han representerades av sin svåger, Peter Jonsson i Lyckan. Skulden erkändes och Sven Nilsson ville ha rådrum för att kunna betala.

Vid höstting 1767 förekom en tvist mellan Peter Jonsson och Jonas Jonsson, båda från Lyckan och svågrar till Sven Nilsson. Tvisten gällde innehavet av hemmanet Lyckan. Det framgår där att Sven Nilsson då också innehade någon del av hemmanet Lyckan.

Vid sommartinget 1770 hade Sven Nilsson instämt sin svåger Per Jonsson i Lyckan. Han krävde då att Peter skulle betala honom resterande köpeskilling på ¼ skattehemmanet Lyckan enligt förskrivning från den 19 oktober 1768. Fordran var ursprungligen 2000 daler kopparmynt men 1000 daler hade tidigare avbetalats och nu ville Sven Nilsson ha återstoden, eller en del av den. Rätten ålade därför Peter Jonsson att avbetala 300 daler kopparmynt samt fem procents ränta och rättegångskostnader.

Vid höstting 1770 hade soldaten Ekedahl på Stora Krokeks ägor instämt Sven Nilsson rörande en skuld på 32 daler silvermynt. Sven Nilsson hade köpt en ko av Ekedahl för 32 daler och senare hade han också lånat fyra daler. Sedan hade Sven Nilsson återbetalat fyra daler. Därför var den kvarstående skulden 32 daler.

Ekedahl hade i stämningen råkat skriva 34 daler och Sven Nilsson återstämde Ekedahl för att denne krävde honom på för mycket pengar. Sven Nilsson ansåg dessutom att Ekedahl var skyldig honom pengar, även om han inte kunde bevisa detta. Rätten dömde Sven Nilsson att betala sin skuld på 32 daler till Ekedahl. Därefter skulle parterna i gode mäns närvaro sammanträda för att där fastställa övriga fordringar.

Vid vintertinget 1771 hade drängen Anders Andersson i Sunneby instämt Sven Nilsson med krav på återbetalning av 100 daler silvermynt enligt förskrivning av den 6 juni 1769. Som säkerhet hade Sven Nilsson lämnat en förgylld silverbägare. Genom sitt ombud, nämndemannen Per Persson i Gumby, vidgick Sven Nilsson skulden men bad om två månaders anstånd, vilket Anders Andersson godkände. Rätten ålade därför Sven Nilsson att inom denna tid betala sin skuld.

Vid höstting 1771 hade bonden Anders Nilsson i Gräsberg instämt Sven Nilsson med krav på betalning för en auktionsskuld. Det var änkan Margareta Persdotter i Stora Krokek som haft auktion efter sin man Per Johansson. Hon gifte sig sedan med Anders Nilsson i Gräsberg och denne fick då som uppgift att driva in denna skuld, som var på fem daler silvermynt.

Vid detta ting hade också den nya bonden i Stavreberg, nämligen kornetten Abraham Johan Schyttén instämt Sven Nilsson. Schytten hade den 5 juni detta år, 1771, övertagit bruket av den ena halvgården i Stavreberg. Stavreberg var ännu oskiftat men genom en sämjedelning hade två halvgårdar bildats.

Schyttén var inte riktigt nöjd, han hade synpunkter på hur detta skulle vara. Vissa delar hade också *frånhävdats*, vilket kan tyda på de två torpen, det södra och det norra, se vidare uppgifter ur storskiftet. Sven Nilsson erbjöd honom att byta halvgård med honom.

Rätten förordnade kronolänsmannen Sundeman att med två nämndemän göra en syn. Om de inte blev nöjda hänvisade rätten dem till att hos Konungens Befallningshavande begära en storskiftesdelning. I en senare

domboksnotering framgår att Schyttén inte ägde gården utan bara brukade den. Schyttén skulle också senare återkomma med flera klagomål, se nedan.

Vid vintertinget 1773 hade rusthållaren Sven Persson i Vallby instämt Sven Nilsson i Stavreberg och krävde honom på obetald ränta för ett lån på 40 daler silvermynt från den 22 maj 1767 och fram till samma tid 1770. Sven Nilsson ålades av rätten att betala räntan samt därutöver också rättegångskostnaden med två daler.

Vid detta ting dömdes Sven Nilsson också till böter för att han försummat ett upprop vid tinget. Han fick också böta för att han försummat ett uppbördsmöte.

Vid vintertinget 1774 hade Schyttén på nytt instämt Sven Nilsson med följande klagomål och yrkanden:

1) ersättning för fyra tjog löv,
2) ersättning för att Sven Nilsson gjort åverkan på Schytténs ängskifte genom lövhuggande och träds fällande,
3) att Sven Nilsson måtte uppsätta en gärdesgård mellan Stavrebergs hemmans södra gärde, äng och södra fällor, enligt skriftlig förbindelse av den 13 sistlidna maj
4) ersätta Schyttén för Sven Nilsson länge har låtit fyra ungnöt förra sommaren gå i bet uti förberörde samfälda betesmark,
5) ersättning för rättegångskostnaderna.

Då detta mål uppropades anmäldes att Schyttén var sjuk och kunde inte infinna sig. Målet uppsköts och upptogs vid sommartinget 1774 men då hade de båda själva kommit överens och någon rättegång behövdes inte.

Vid vintertinget 1776 hade inspektoren Blavier instämt Sven Nilsson rörande en auktionsskuld. Sven Nilsson anlitade som ombud nämndemannen Sven Jönsson och erkände skulden, 10 daler silvermynt som skulle varit betald den 5 februari 1776. Han anhöll också om sex veckors anstånd, vilket beviljades. Rätten ålade honom att inom dessa sex veckor betala 10 daler samt ränta och därtill två daler 16 öre i utsökningskostnader.

Vid vintertinget 1777 hade bonden Jonas Nilsson i Öninge instämt bonden Sven Nilsson i Stavreberg rörande en skuldfordran. Jonas Nilsson hade enligt en förskrivning daterad i Stavreberg den 16 mars 1768 utlånat 28 daler silvermynt till Sven Nilsson mot en ränta av sex procent.

Fjärdingsmannen Peter Holmström samt Jonas Håkansson i Börstabol hade bevittnat förskrivningen. Sven Nilsson företräddes av sitt ombud, nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög och erkände förskrivningens riktighet och rätten ålade honom därför att betala.

Sven Nilssons halvbroder, Peter Nilsson, var en tid gästgivare i Ödeshög. År 1777 hade Sven lånat 22 riksdaler av honom och kanske hade han svårt att betala tillbaka pengarna. Peter hade därför instämt Sven till vintertinget 1778. Sven erkände skuldens riktighet men ville ha tre månaders anstånd med att betala. Peter gick med på detta och därför beslöt rätten att ålägga Sven att senast inom denna tid betala sin skuld.

Vid sommartinget 1777 hade Sven Nilsson instämt Schyttén och denne svarade med en motstämning. Båda hade klagomål mot varandra. Det blev en utdragen tvist under flera år med en stor samling av intyg och uppgifter. Det gällde Stavrebergs bruk, om åker, äng och skog. Det hela ger en god bild av läget i byn just då och därför vill jag här ta in en del av detta. I sina stämningsansökningar hade de uppsatt följande:

Sven Nilsson önskade ersättning för att Schyttén hade huggit ett svedjeland i skogen och för att han hade tillvällat sig två kanneland åker som tillhörde Sven.

Schyttén ville ha ersättning för att Sven Nilssons fader, Nils Persson, hade *fällt skog till en plåtning och ingärdat tre utägor samt illa hanterat den övriga gårdens skog och betesmark, nedfällt den bästa skogen för att bygga torpet på ett onödigt och vidlyftigt sätt.*

Vidare ansåg Schyttén att Sven Nilsson bortsålt vedbrand och hade odugliga hägnader, varav Schyttén lidit skada. Dessutom anklagade han Sven Nilssons hustru, Anna Jonsdotter, för okvädinsord och att hon beskyllt Schyttén för att ha flyttat ett gränsmärke. Slutligen anklagade han Sven Nilsson för att denne inte hade efterföljt den föreningsskrift som uppgjordes år 1772.

När målet uppropades inlämnade båda parterna sina skriftliga inlagor för att styrka sina uppgifter. Sven Nilsson inlämnade ett protokoll över en besiktning som nämndemännen Gudmund Larsson i Åby och Jakob Nilsson i Ödeshög gjort den 6 maj 1777 *rörande det svedjeland som kornetten Schyttén gjort på Stavrebergs hohlaskog, till utseende ungefärligen ½ tunneland nyfällt och ¾ tunneland gammal fällning varemot Sven Nilsson säger sig ej hava fått någon ersättning. Herr kornetten bestrider väl icke denna fällning men förmenar sig därtill varit berättigad, då Svens far gjort tre intagor av två tunneland, utan annat vederlag. Således förklarar herr kornetten rörande den omstämda två kannelands åker att han enligt 1:a punkten i 1772 års förening i ersättning för Sven Nilssons gamla byggningstomt ½ tunnland skall hava ¼ tunnland av Sven Nilssons åker, mest intill det så kallade Lanningsåkerskiftet, men inte fått mer än 8 kanneland, varföre han skäligen trott sig böra hava dessa tvenne kanneland.*

För att bestyrka sina uppgifter hade Schyttén anmodat Jonas Persson och Jonas Håkansson att besiktiga detta. Ur detta protokoll hämtar vi följande: *Sven Nilssons far hade för några år sedan av samfält mark intagit ungefär ett tunnland och inhägnat till Nils Perssons lycka på norra sidan, varav nu årligen kan fås tre stackar hö, ävenså är intaget på östra sidan så långt hans lycka är, somliga ställen bredare och smalare, varpå en del Nils Perssons hus äro byggda, således kan ej sådan värderas så noga.*

Likaledes har Nils Perssons östra lycka, så kallad Mossebolyckan intagits och hägnats, uthuggit till plåtning av samfält skog ungefär ett tunneland av kärrblandjord. Slygärdesgård befinnes dock med gamlas tillhjälp över alla hans ägor något över 1000 fot. Torpet är ganska väl uppbyggt, gården instängd dels med planka (?) gärdesgård, en överbod och skäl befants och av stora huggna till tre fullkomliga lass, ladugård och skäl, dock med hot uppsatt samt foder under och svinhus med knutar upphugget utom de övriga husen.

Den gamla torplyckan som nu gjorts är till årlig äng av herr kornetten och Sven Nilsson på Östra sidan, har herr kornetten nedfällt och upröjt till ungefär ½ tunnland, befinnes dels där tjäna till äng och den skog där fälts är icke är större än ene buskar och nödvändig till staver gärdslen kan fordras att hägna, emedan samma röjning ligger i så gott som sanket, som den nedanstående ritningen utvisar beläget, vad änga (unga ?) gärdesgård, och den gamla gärdesgården är förfallen och står på bergsklipporna således rättas gärdesgården och intages plåtningen så bliver ängen i en rundel (?) sig bör, men Sven Nilsson har lika stor fällning inom den gamla hägnad, varav han har sålt till torparen Lars till 55 hot, som upprättad gärdesgård med gamlas tillhjälp på Börstabols ägor själv erkänt det han så mycket huggit uti Stavrebergs äng av den bästa granskogen.

Den övriga skogsmarken i Stavrebergs befanns rätt illa medfaren, all den bästa och största skogen var uthuggen.

Befanns även gärdesgården på östra sidan i södra gärdet mellan herr kornettens beteshage vara alldeles ogiltig, som Sven Nilsson för fyra år sedan åtagit sig att sätta i fullkomligt stånd, uppräknande till 456 fot, varav kan 40 fot allenast göra fred när den bliver reparerad, men all den övriga är risharg (?), den har herr kornetten varit nödsakad att hålla för det han fått nyttja sitt roliga bete

Detta års råggärde åt västra (?) emellan befants Sven Nilssons gärdesgård ogiltig med alris omlagad lite, till 100 hot, och den andra hans gärdesgård längs kobetesvägen är ganska svag och lutande, ungefär av samma längd inlagad med alruskor, dock låg och ogiltig på åtskilliga ställen,

Stugugärdets ängaskift (?) befants Sven Nilssons skift mycket större än herr kornettens, och den plåtningen som därpå blivit gjord för några år sedan är de nu ralladt (?) till höväxten, kan sådan i nästa sommar genom höets uppstäckning jämkas, att de får lika stor höbärgsel och ängavallar.

Så var det beskaffat, allt sammans som här står uppfört. Sven Nilsson ville icke vara närvarande vid besiktningen. Han var tillsagd men höll sig undan. Ffördenskull är det lika sannfärdigt och riktigt försiggått, som vi härom anmodade kan bekräfta. Stavreberg ut supra.

Jonas Persson Jonas Håkansson

Efter dess uppläsande erkände Jonas Persson och Jonas Håkansson riktigheten därav. Men de kunde inte säga *vilka som gärdesgårdar håller, eller egentligen tillhör, utan endast hur skicket varit efter herr kornettens utvisande, vilket de ojäviga, efter föreställning, med den vanliga vittneseden bekräftade.*

Schyttén hade även inkallat torparen Anders Persson att vittna. Denne berättade att Sven Nilssons far huggit all ved till husbehov och att något gran blivit använd till stallet. I övrigt hade Sven Nilsson inte huggit annat än till hägnad, som dock icke skett på stora skogen.

Schyttén hade inkallat flera vittnen, änkan Maria Hansdotter, drängen Jöns Nilsson i Kulltorp och pigan Ingrid Andersdotter. De hade hört Sven Nilssons hustru säga att gränsmärket flyttats. Målet blev omfattande och slutligen uppsköts det till nästa ting, vintertinget 1778.

Vid vintertinget 1778 rullade målet vidare. Både Schyttén och Sven Nilsson skrev långa inlagor. Flera vittnen hördes och nya argument

framfördes. Slutligen pålades Sven Nilsson av rätten att med hjälp av lantmätare göra en rättvis värdering av skogen i Stavreberg och återkomma med detta till sommartinget 1778.

Vid sommartinget var parterna åter samlade inför häradsrätten men någon lantmätare hade ännu inte hunnit göra denna förrättning och målet uppsköts igen. Under tiden förbjöds parterna att utföra några skogshyggen, utöver vad nödtorften krävde.

Någon dombok från hösttinget 1778 finns inte kvar, inte heller finns några domböcker från 1779, 1780, 1781 och inte heller från vintertinget 1782. Vi vet därför inte hur tvisten mellan Sven Nilsson och kornetten Schyttén slutade.

Vid sommartinget 1778 hade nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög instämt bonden Sven Nilsson i Stavreberg. Han krävde betalning för ett inrop vid auktionen i Rossholmen, fem riksdaler, 19 skillingar och tre runstycken, med ränta och rättegångskostnader. Sven Nilsson erkände genom sitt ombud skulden och bad om anstånd till Olofsmässan, vilket Sven Jönsson accepterade. Rätten ålade därför Sven Nilsson att vid nämnda tid betala sin skuld.

Abraham Schyttén	1741, kornett, bonde
Sara Kath.Samuelsdotter	1741
Barn: Adam Fredrik	1768
Lena Stina	1772-02-03,
Gustaf Adolf	1773-09-01,
Karl Samuel	1777-10-14,
Katharina Ch.	1780-04-07,

Abraham och Sara flyttade till Stavreberg 1771. Det är okänt varifrån de kom. Kornett var en militär grad, yngste officer vid kompaniet, vilken senare ersattes med graden underlöjtnant. Hustrun, Katharina Samuelsdotter var dotter till kyrkoherden i Adelöv, Samuel Samuelsson. Det var kyrkoherden som i början av 1770-talet köpte den ena halvgården i Stavreberg och överlät brukandet på sin måg och dotter.

Familjen Schyttén flyttade från Stavreberg omkring 1780.

Som vi sett ovan var Schyttén inte nöjd med den sämjedelning som gjorts långt tidigare, kanske vid mitten av 1700-talet. Någon storskiftesdelning gjordes inte förrän 1789 och då var både Sven Nilsson och Schyttén sedan åtskilliga år borta från Stavreberg.

År 1782 förekom Schyttén vid tinget i ett tvistemål med soldaten Mörk. Schyttén hade gjort en beställning hos Mörk av bl. a. en släde. Det var Schytten som i denna tvist hade instämt Mörk. Det blev åtskilliga turer i denna affär. Slutligen avgjorde rätten denna tvist till förmån för Mörk. Schyttén dömdes att ersätta Mörk för dennes besvär i målet.

Vid sommartinget 1782 hade Schyttén blivit instämd rörande en auktionsskuld efter en auktion i Munketorp. Schyttén hävdade att korpral Hedén skulle betala inropet, eftersom Schyttén givit honom i uppdrag att göra inropet. Rätten ålade Schyttén att ofördröjligen betala sin skuld till auktionsförrättaren Gudmund Larsson i Åby och ålade därefter korpral

Hedén att betala sin skuld till Schyttén.

År 1785 förekom Schyttén i flera tvistemål vid häradsrätten. Det uppgavs i dessa mål inte var han bodde, men troligtvis någonstans i närheten av Tjurtorp eftersom detta namn förekommer i dessa mål.

Det finns, eller fanns, en släkt Schyttén med bl. a. hovpredikanten Per Schyttén från Konga i Skåne i början av 1800-talet, men jag har inte lyckats få mera upplysningar om denna släkt.

Hindrik Bengtsson	1712-05-03 i Stora Åby, bonde i Stavreberg,
Katharina Esbjörnsdotter	1728-04-13 i Trehörna,
Barn: Kerstin	1758, död 1761-11-12,
Maria	1761, död 1761-12-01
Maria	1762-10-27,

Hindrik och Katharina kom till Stavreberg från "Stenbron" i Åby 1761. De bodde här endast någon kort tid. I november – december 1761 dog två av deras barn. De flyttade före 1766 till Kolboryd. Där dog Hindrik 1778. Katharina dog på Göleryds ägor 1783. Hindrik var broder till fjärdingsmannen Olof Råstedt i Egbola.

Sven Persson	1703, torpare
h1)Elin Månsdotter	1704-05-08,
h2)Maria Hansdotter	1722,

Sven och Elin gifte sig 1734. Sven uppgavs då vara från Amundeby ägor och Elin från Smedstorps ägor. Hon var dotter till Måns Persson och Karin Andersdotter. Sedan har kyrkoboken inga uppgifter förrän 1765. Då finns de på Stavrebergs ägor. Där dog Elin Månsdotter 1765 av hastig feber. Året därpå gifte sig Sven med änkan Maria Hansdotter från Glasfall. Hennes bakgrund är okänd.

Sven dog av hetsig feber 1773. Inga arvingar omnämnes i boauppteckningen, varför äktenskapen tycks ha varit barnlösa. Tillgångarna uppgick till 119 daler, skulderna till nio daler. Maria Hansdotter flyttade av allt att döma tillbaka till Glasfall.

Vi har tidigare sett att torparen Johan Persson på Stavrebergs ägor också var från Amundeby och han gifte sig med en syster till Elin Månsdotter. Det kanske var två bröder som gifte sig med var sin syster från Stora Smedstorp.

I domboken från vintertinget 1767 finns ett inbördes testamente mellan Sven Persson och Maria Hansdotter, undertecknat i Glasfall den 14 juli 1766, samma dag som de ingick trolovning. Ett vanligt inbördes testamente i vilket de testamenterar all sin egendom till den av dem som först dör. Om några barn nämns ingenting.

Från höstinget 1773 finns ett mål där änkan Maria Hansdotter i Glasfall instämt Sven Nilsson med krav på att denne skulle återbetala ett lån på 102 daler kopparmynt. Hon hade bett kornetten Skyttén i Stavreberg att föra hennes talan vid tinget. Sven Nilsson erkände skuldsedeln, utgiven 12

november 1763, men hävdade att han betalt sin skuld. Han kunde dock inte bevisa detta och rätten ålade honom att lösa in skuldsedeln, med ränta och dessutom rättegångskostnad.

Sven Larsson	(1726), torpare
Ingrid Persdotter	(1713),
Annika Jonsdotter	**1759, brorsdotter**
Elin Persdotter	1687, hans moder, död av håll och styng 1771
Anna Jonsdotter	1707, inhyst änka, död av slag 1767

Sven och Ingrid gifte sig 1767. Sven var möjligen son till torparen Lars Persson och hans hustru Elin Persdotter på Sestorps ägor. Ingrid hade tidigare varit gift med torparen Per Månsson i Stavreberg. Hennes bakgrund är jag inte heller säker på. Sven och Ingrid flyttade omkring 1773 till Lilla Krokeks ägor.

Vid hösttinget 1773 hade kyrkoherden Samuel Samuelsson i Adelöv instämt Sven Larsson rörande äganderätten till hus i Stavreberg. Kyrkoherden hade av Sven Jönsson i Ödeshög köpt ¼ i Stavreberg, vilket bör betyda den ena halvgården.

Nu gällde målet huruvida han skulle få bortflytta hus från det torp som hörde till gården. Det gällde sannolikt husen på det torp som Sven Larsson tidigare brukat.

Sven Jönsson hävdade att det vid gårdshandeln inget sagts om flyttning av hus men av kyrkoherdens vittnen blev Sven Jönsson övertygad om motsatsen. Därför blev Sven Jönsson skyldig att ersätta Sven Larsson eftersom husen tillhörde honom.

Vid sommartinget 1774 blev Sven Jönsson av häradsrätten dömd att betala 16 daler silvermynt till Sven Larsson för husen. Egentligen hade husen värderats till 23 daler men möjligen hade en del av timret tagits på gården och då minskades summan till 16 daler.

Lars Persson	1714, torpare, fattighjon, död 1773
Anna Hansdotter	1714
Barn: Erik	1746-09-27, född på Rossholmens ägor,
Hans	1751-06-15, född på Kushults ägor,
K----	1753-07-08, född på Kushults ägor,
Anna	1761-01-09, född på Rossholmens ägor,
Jonas	1766-02-19, född på Rossholmens ägor,

Lars och Anna gifte sig 1746. Lars uppgavs då vara från Börstabol och Anna från Kushults ägor. De bodde först på Rossholmens ägor. Där föddes sonen Erik 1746. 1751 bodde de på Kushults ägor och då föddes sonen Hans. Till Stavreberg kom de omkring 1770. Lars Persson dog av hetsig sjuka 1773. Anna Hansdotter har med sina barn därefter flyttat från Stavreberg, möjligen till Glasfall.

Vid vintertinget 1770 hade soldaten Ekedahl instämt torparen Lars Persson på Stavrebergs ägor rörande en skuld på 24 daler silvermynt enligt

en förskrivning från den 11 november 1768. Lars Persson erkände skulden och rätten ålade honom att inom tre månader betala den, samt därutöver ränta och rättegångskostnader.

Jonas Jönsson	1740, torpare, död 1773 av rödsot
Maria Johansdotter	----
Jonas	1757

Uppgifterna om Jonas och Maria är något osäkra. Många familjer bodde en kort tid i byn och flyttade vidare. En torpare Jonas Jönsson på Stavrebergs ägor dog den 27 september 1773 av rödsot, men det är något oklart om det är samma Jonas som tillsammans med Maria ovan fick en son Jonas 1757. De har i vart fall bott endast tillfälligt i byn.

Anders Svensson	----
Stina Bengtsdotter	----
Peter	1775-06-14,

Anders och Stina tycks icke vara omnämnda i Ödeshögs kyrkoböcker. De är okända här. De har möjligen kommit från Gränna socken. I Gränna landsförsamling vigdes år 1766 drängen Anders Svensson från Uppgränna Daxagård med pigan Stina Bengtsdotter från Mellby. Samma namn förekommer också i Gränna sockens födelsebok när två barn till dem föddes, 1759 och 1771. De bodde då i Mellby. I Stavreberg bodde de bara något eller några år. Vart de sedan tog vägen är okänt.

1774 kom en änka, Elin Jansdotter, född 1740, med sina barn, Peter född 1772 och Maja född 1760, till Stavrebergs ägor. De bodde här endast tillfälligt. Här bodde också änkan och allmosehjonet Kerstin, född 1669. Hon dog av värk 1751.

Storskiftet 1788

Storskiftet i Stavreberg 1788 var ett av de tidigaste skiftena här i bygden. Det fanns då två jordägare, Gudmund Persson och Peter Jonsson samt två torpare, Nils Persson på södra torpet (Fällan) och Abraham Nilsson på norra torpet. De hade sina torp redan då som förpantningstorp. Byn skiftades i två halvgårdar. Peter fick den västra och Gudmund den östra. Dessa beteckningar avser mest hustomternas läge. I övrigt var deras ägolotter spridda på olika ställen i byn. Om det torp som låg längst i öster utmed gränsen mot Bankaby ägor nämnes inget i storskifteshandlingarna, men det bör ha funnits där redan då.

Om vi på storskifteskartan jämför åkrarna med kartan från 1639 tycks det som om åtskilliga små åkrar som fanns 1639 inte längre är åkrar 1788. Däremot har andra åkrar utvidgats och nya tillkommit, särskilt vid båda torpen.

Om Gudmund Persson kan nämnas att det i skiftesprotokollet anges att det var genom hans anstalt som kvarnen uppfördes i Stavreberg. Hagen där kallades kvarnhagen. Kvarnen gick endast något litet till husbehov höst och vår, angavs det i protokollet.

Enligt utdrag ur domboken för år 1727 fanns dock redan då en kvarn vid bäcken. Gudmund Perssons kvarnbygge har då förmodligen endast varit att sätta den i bättre skick, kan vi anta.

På 1790-talet ökade antalet människor i byn. Nyodlingar skedde och antalet gårdar ökade snabbt från två till nio, även om något formellt laga skifte inte skedde förrän långt senare. Det var nu som den södra delen av byn blev bebyggd. Det var inte bara en snabb ökning av antalet människor i byn, det var också en stor omsättning. Människor kom till byn, bodde här några år men flyttade sedan vidare. Detta innebär svårigheter att göra upp ägarlängder eller brukarlängder för de olika gårdarna.

Peter Jonsson	1742-03-01, bonde
Kerstin Jönsdotter	(1740) i V Tollstad
Barn: Maria	1774-05-27, g 1798 m Sven Jonsson, se nedan
Jonas	(1781-11-29), till Stockholm, fick namnet Öberg
Katharina	1779-10-18, död av häftig feber s å
Stina	1783-11-20, g 1807 m Karl Jonsson nedan
Johanna	1786-11-08, g m bonden Anders Jonsson i Smedstorp

Peter och Kerstin kom till Stavreberg omkring år 1780, troligen från Jusseryd. Peter var son till Jonas Nilsson och Kerstin Persdotter i Öninge och var enligt storskifteshandlingarna bonde på västra gården i Stavreberg. På mödernet var Peter en ättling till Per Svensson i Narbäck. Kerstins bakgrund tycks vara i Västra Tollstad och jag har inga närmare uppgifter därom. I en bouppteckning efter Gudmund Persson, en tid bonde i Stavreberg, ser vi att Gudmund och Peter var svågrar.

Gudmunds hustru Brita Jönsdotter var troligen syster till Peter Jonssons hustru, Kerstin Jönsdotter. Peter dog av slag 1818. Kerstin dog också samma år. De bodde då på undantag.

Av bouppteckningen efter Kerstin Jönsdotter framgår att de på sitt undantag hade två kor och några får. I födelseboken har jag inte kunnat finna alla deras barn, varför husförhörslängderna fått bidra med uppgifter för Johanna, Stina och Maria.

Vid sommartinget 1793 hade Magnus Jakobsson i Svinåsen instämt Peter Jonsson till häradsrätten för att få betalt för en skuld om 10 riksdaler. Rätten ålade Peter Jonsson att betala.

Peter Jonsson blev 1802 instämd till tinget av sin måg, Sven Jonsson, se nedan, ang rätten till ett svedjeland på Stavrebergs ägor. Av anteckningarna framgår att Peter Jonsson dessutom ägde 1/8 hemman Ekeberg. Parterna förliktes inför rätten.

Vid höstetinget 1810 uppvisades ett köpekontrakt från den 16 okt. 1810 där Peter Jonsson och Kerstin Jönsdotter i Stavreberg sålde sitt ägande 1/8 i Stavreberg till *sin tillämnade måg, drängen Peter Jonsson i Siggeryd och vår kära dotter Johanna Persdotter i Stavreberg för en köpeskilling, 270 riksdaler*.

Rusthållaren Lars Andersson i Kushult såsom förmyndare för omyndiga pigan Johanna Persdotter i Stavreberg hade till sommartinget 1812 instämt skattebonden Sven Jonsson i Stavreberg. Saken rörde en försäljning av 1/8 mtl Stavreberg, som genom öppen auktion försåldes, där mågen Sven Jonsson blev köpare. I saken förekommer också ett kvitto på 172 riksdaler mellan Sven Jonsson och Peter Jonsson. Sven Jonsson svarade med en genstämning. Målet var sannolikt något slags arvstvist. Förlikning tycks ha blivit resultatet.

Vid höstetinget 1810 inlämnades ett testamente, upprättat av Peter Jonsson och Kerstin Jonsdotter i Stavreberg där de gör en *disposition till vår kära dotter Stina Larsdotter och hennes man Karl Jönsson i Näteryd*.

Peter Jonsson och Kerstin Jonsdotter hade tidigare gjort upp med deras måg Sven Jonsson i Stavreberg om det s.k. Plåtagärdet som ett undantag. Den nu gjorda dispositionen gällde hur Plåtagärdet skall fördelas efter deras död. År 1818 upptas åter detta testamente till bevakande med anledning av att Kerstin Jonsdotter dött. Här framhölls således åter att Stina Larsdotter och Karl Jönsson borde erhålla hälften av Plåtagärdet mot att de till Sven Jonsson erlägger en årlig avgift av två riksdaler.

Gudmund Persson	1743-02-05, bonde på östra gården
Brita Jönsdotter	----
Barn: Anna	1761-09-26,
Peter	1763-09-29, död 1763-10-05
Samuel	1767-06-26, död 1769-03-30
Jonas	1774-01-29, död 1774-06-28 av slag
Maja	1770-04-26, död av kopporna 1773-10-24
Maria	1778-07-26,
Jöns	1783-05-09,

Gudmund var son till Per Gudmundsson och Anna Andersdotter i Kulhult. Brita Jönsdotters bakgrund är okänd. Troligen var hon från Västra Tollstad. Gudmund och Brita kom från Kulhult och övertog östra gården i Stavreberg omkring år 1785. År 1791 flyttade de tillbaka till Kulhult. Jakob Svensson och Peter Persson är omnämnda som arrendatorer i Kulhult under den tid som Gudmund bott i Stavreberg.

Den sistnämnde kom senare till torpet Fällan på Stavrebergs ägor. Om denna affär uppstod en tvist vid vintertinget 1792. Troligen hade Peter Persson svårt att betala arrendet. Strax därefter sålde Gudmund sin gård i Stavreberg till Lars Eriksson. Gudmund dog 1797. Han och Peter Jonsson var svågrar.

Vid vintertinget den 2 mars 1786 var Gudmund Persson instämd av nämndemannen Anders Jonsson i Hagen för en obetald auktionsskuld. Gudmund hade vid auktion i Boet den 28 september 1784 ropat in varor för 40 skilling och hade inte inom utsatt tid betalat dessa varor. Nu dömdes han av rätten att utöver dessa 40 skilling betala även 28 skilling i rättegångskostnader.

Gudmund Persson hade 1786 instämt sin arrendator i Kulhult, bonden Jakob Svensson och krävde ersättning för att denne lämnat en slåttervall

oslagen. Jakob Svensson ursäktade sig med att det var så mycket vatten på denna madvall att det inte gick att avbärga den. Inför tinget kom parterna överens och rättegången blev nedlagd.

Gudmund Persson och Peter Jonsson ansökte vid sommartinget 1787 om att få avröja och uppodla ett stycke av Stavrebergs utmark för att göra den till beteshage. Kronoskogvaktaren Jöns Ökvist och två nämndemän, Anders Jonsson i Hagen och Jonas Jonsson i Erikstorp förordnades att syna och besiktiga platsen. De lämnade följande berättelse:

Planen tager sin början vid Plåttajärtorpet och går i öster över Lövsjömossen till Bankabys beteshage, söderut följer det rågången till Börstabols beteshage och följer den rågången i väster till Skräddartorpet, sedan följer det inägorna utmed i norr till förstnämnda torp. Till en del är skogen redan borthuggen och den övriga delen är beväxt med gran och enbuskar, mest tykaskog. Planen är hargig men med slåtterplatser som är tjänliga till bete för kreaturen. Storleken är ungefärligen tio tunnland.

Häradsrätten konstaterade att någon bra skog fanns inte där och att platsen då kunde få röjas och uppodlas, men att det ankom på Konungens Befallningshavande att ge det slutliga tillståndet. Det var vid denna tid noga med tillstånd innan man fick börja odla på utmarken, d.v.s utanför byns inhägnade område.

Vid detta ting, sommartinget 1787, fick Peter Jonsson i Stavreberg böta för att han utan tillstånd svedjat på utmarken på en yta som var ungefär ½ tunnland.

Lars Eriksson (1726), bonde,
Anna Andersdotter (1736),
Barn: Lena 1764-03-09, gift, se nedan
Peter 1766-01-23, född i L Krokek,
Maria 1768-01-05, född i L Krokek,
Elisabet 1770-11--23, född i L Krokek, död 1771 av bröstsjuka
Lars 1772-10-23, född i Amundeby

Lars och Anna vigdes 1763. Lars kom från Öjan och var son till bonden Erik Larsson och hans hustru Maria Persdotter. och Anna hade sina rötter i Lilla Krokek. De bodde först i Lilla Krokek men flyttade 1772 till Amundeby. Omkring 1791 kom de till Stavreberg. Här förvärvade Lars den östra gården av Gudmund Persson. Gårdens marker omfattade i huvudsak den södra delen av byn. Anna dog 1797. Lars Eriksson var troligen den förste som byggde hus i södra delen av byn. I och med hans ankomst till byn började utvecklingen med delning på många gårdar.

Från år 1801 hade Lars Eriksson ett undandag. Han dog 1813. Under sina sista levnadsår var han blind. Undantagskontraktet är intaget i domboken för vintertinget 1803. Det blev snart åter tingssak om detta kontrakt. Sonen Lars hade inte uppfyllt sina plikter och blev ålagd av rätten att göra detta. Sonen Lars blev också instämd av sina svågrar rörande deras gemensamma arv i Stavreberg.

Sonen Lars flyttade omkring 1803 till Sunneryd och hade troligen dessförinnan sålt sin del, 1/16, till Anders Mattiasson. Denne sålde redan 1804 denna vidare till drängen Peter Jonsson och änkan Katharina Karlsdotter, inklusive även Lars Erikssons undantagsförmåner. Anders Mattiasson har med familj bott i Stavreberg endast kort tid och har i övrigt bott på Stora Krokeks ägor och i Sunneryd. Han upptas därför inte mera här.

Undantagskontraktet för Lars Eriksson upptog skyldigheten att för honom uppsätta en liten undantagsstuga. Tills detta blev klart skulle Lars Eriksson *åtnjuta köket som genast skulle repareras. Vidare skulle vid Thomasmässan varje år levereras i ren och strid säd 3 3/4 tunnor. Av detta skulle en tunna vara råg, en halv tunna ärter, en och en halv tunna korn, tre halvspann blandsäd, 3 3/4 tunna vitkål. Vidare tre tjog kålrötter, en tunna potatis, två alnar väv, kvarnskjuts, ved á 12 vinterlass. Men om han ville ha mera ved skulle han själv få hugga sådan. Han ville också åtnjuta den lilla tobaksängen norr om stugan och den lilla tegen söder om stugan, vidare gröda för en ko och två får, vinter som sommar, vilket bliver som undantagshägn den s.k. gran- och grushagen och så mycket halmfoder som jag behöver, eller löv av 300 kärvar årligen, men i händelse att jag icke kan arbeta själv så vill jag hava hus till hus för egen räkning, men hagen bärgas av dem som är i gården. I enahanda vill jag ha det förord och förtroende att mina kära barn går mig tillhanda med vård, i synnerhet om Herren skulle lägga mig i sjuksängen, men om inte mina barn har mig tillgodo förbehåller jag mig åt vem jag vill som övertar detta kontrakt.*

Kontraktet undertecknades i Stavreberg den 14 januari 1803 av Lars Eriksson själv samt sonen Lars och av två mågar. Två vittnen, J Lantz och J Fieblig, underskrev också. Kontraktet blev uppläst vid tinget och infördes ordagrant i domboken, *till framdeles säkerhet samt den kraft och verkan lag förmår.*

Byn kom nu in i ett expansivt skede. Jorden delades allt mer, i mindre och mindre delar och vi kan också anta att det var ett intensivt nyodlingsskede. Vid tiden omkring år 1800 kallades de ursprungliga gårdarna i Stavreberg för Norra Stavreberg. De två gårdarna där ägdes och brukades sannolikt av Per Jonsson och Sven Jonsson. Troligen räknades torpet Lyckan till Norra Stavreberg. Resten av Stavreberg kallades Södra Stavreberg. Torpet Fällan hade ombildats till egen gård om 1/16 mantal och tillhörde Nils Jonsson

Fredrik Samuelsson	1762-06-11 i Stora Åby, bonde på 1/32 mantal,
Lena Larsdotter	1764-03-09, d t Lars Eriksson ovan
Barn: Johannes	1789-08-30, född i Bränneryd, Stora Åby,
Anders Fredrik	1790, ofärdig död 6 april 1808 av kopporna,
Katharina	1792-10-06 i Stora Åby, g m torp.Johannes Jonsson
Gustaf	1794-10-04, född i Bränneryd, Stora Åby,
Gustav	1795, död 8 maj 1796 av trånsjuka
Maja Stina	1797, död genom drunkning den 13 maj 1806,
(Anna	1801)
Brita Lisa	1805-11-10, död av kvävning
Maja Stina	1808-12-07, gift och bodde på Bankaby ägor

Fredrik och Lena kom till Stavreberg 1797. Fredrik var son till Samuel Larsson och Katharina Johansdotter i Björnseryd i Stora Åby. Lena var dotter till Lars Eriksson och Maria Persdotter, se ovan. De hade tidigare brukat ett torp hos Gyllenram på Sätra i Röks socken.

Denne stämde Fredrik Samuelsson 1797 med krav på ersättning för bl. a. brutet torpkontrakt. Rätten friade dock Fredrik. I Stavreberg innehade de 1/32 som upplåtits till dem av Lena Larsdotters fader Lars Eriksson. Alla barnen finns inte upptagna i kyrkoboken.

Fredrik var instämd till sommartinget 1801 med anledning av auktionsinrop i Klämmestorp den 30 oktober 1800, vidare till vintertinget 1803 och krävd på fyra riksdaler avseende auktionsinrop som hans hustru gjort vid auktion i Kopparp 28 november 1800. Till höstetinget 1803 hade Fredrik instämt sin svåger, Lars Larsson, rörande oenighet om arv.

Av målet framgår att Lars Eriksson till sina arvingar, sonen Lars Larsson och två mågar efterlämnat 3/16 Stavreberg, varav sonen Lars skulle erhålla större delen, eller 5/32. Eftersom Lars Eriksson uppgavs inneha 1/4 kan detta tyda på att han sålt någon del (1/16) till någon annan före undantagskontraktet. Fredrik och Lena flyttade från Stavreberg till ett torp på Bankaby ägor omkring 1805.

Dottern Katharina (Karin) är omnämnd i domboken från vintertinget 1818 då hon hade instämt bonden Jonas Nilsson i Norra Bråten för begånget lägersmål och med yrkande om uppfostringshjälp för det framfödda barnet. Jonas Nilsson hade inte inställt sig och målet blev uppskjutet.

Lena Larsdotter dog där den 27 april 1820. Fredrik ingick då äktenskap med Lisa Andersdotter, född 1785. De fick ytterligare en son, Samuel Johan 1825 och en dotter Johanna 1830. De bodde då i en backstuga, Ugglemossen, och var utfattiga enligt husförhörslängden. Lisa Andersdotter dog 1844 och Fredrik Samuelsson dog den 17 oktober1845 av ålderdom.

Abraham Nilsson	1761, torpare, död 1791
Sara Larsdotter	1748, änka, död 1797 av håll och styng
Barn: Nils	1782
Lars	1787

Jag har inte kunnat utforska bakgrunden för Abraham eller Sara. De gifte sig 1780. Abraham var då dräng i Stora Smedstorp. Sedan blev han bonde där. År 1788 när storskiftet genomfördes i Stavreberg bodde Abraham Nilsson på norra torpet i Stavreberg (Lyckan). Abraham dog 1791. Vid boupptecknin gen uppgick tillgångarna till 38 riksdaler, skulderna till 37.

Sara var syster till skattemannen, bonden Magnus Larsson i Kålstad som också blev förmyndare för barnen. Sara Larsdotter dog 1797 av håll och styng. Boupptecknin gen efter henne upptog bara inre lösöre, uppgående till 21.17 däribland en fordran på 21.37 på bonden Peter Jonsson i gården. Sönerna Nils och Lars blev torpare på Smedstorps ägor. Sonen Nils kom senare till ett torp på Kulhults ägor.

Peter Abrahamsson	1748-05-24, torpare,
h Stina Johansdotter	1756-01-07,
Barn: Maria	1780-11-12,

Katharina	1786-01-08,
Jonas	1791-07-02,

Peter var son till bonden Abraham Johansson och hans hustru Maria Larsdotter i Stora Krokek. Stina var dotter till Johan Palmgren och Greta Andersdotter på Porsarps ägor. Peter och Stina gifte sig 1780 och bodde några år i Lilla Krokek, där de troligen arrenderade en gård.

De kom till Stavreberg omkring 1784 och omkring 1790 till Holkaberg. Där dog Peter av vattusot 1794. Stina flyttade därefter till Stora Krokeks ägor. Dottern Maria gifte sig 1815 med Anders Andersson från Börstabol. De blev sedan torpare på Stora Krokeks ägor. Där bodde Stina till sin död 1838.

I domboken från 1782 års sommarting kan vi se att Anders Persson i Kråketorp hade instämt änkan Brita Jönsdotter, hennes måg Peter Abrahamsson och hustrun Stina Johansdotter i Lilla Krokek. Målet gällde en skuldfordran samt någon boupptеckning. Denna uppgift kan tyda på att Stinas bakgrund inte var den som jag har uppgivit ovan. Parterna förliktes och målet behövde inte tas upp vid rätten.

Lisken Danielsdotter	1748, qvinfolk
d Katharina Andersdotter	1774, död 1781

Lisken (Lisa) Danielsdotter var troligen från Norra Bråten. Hon födde en oäkta dotter, Katharina, den 13 mars 1774 och bodde då på Kulhults ägor. Ogifta mödrar hade det besvärligt i gamla tider. De blev ringaktade och de fick svårt att försörja sig.

I kyrkoboken är de betecknade med *qvinsperson, qvinfolk* etc. Den 14 september 1781 dog hennes dotter på Stavrebergs ägor i rödsoten. Lisa Danielsdotter är troligen identisk med den Lisa Danielsdotter som den 6 december 1820 dog av ålderdom på Fattighuset i Ödeshög, 72 år gammal.

Samuel Andersson	1769, torpare
Sara Jönsdotter	1763 i Adelöv
Barn: Katharina	1790-06-19, född i Bankaby
Maria	1793-09-15, född på Stavrebergs ägor,
Andreas	1796-11-28, född på Stavrebergs ägor,

Samuel föddes enligt uppgift 2 maj 1769. Enligt kyrkoboken föddes den dagen en Samuel, son till Nils Larsson och Katharina Nilsdotter i Klämmestorp. Jag tror i stället att Samuel var son till Anders Larsson och hans hustru Karin Nilsdotter i Klämmestorp. Sara har inte heller kunnat anträffas i någon födelsebok. De hade en son, Samuel, som inte tycks förekomma i födelseboken. (se husförhörslängden 1766-74).

Samuel och Sara gifte sig 1790. Hon var då piga Klämmestorp. Samuel stod först skriven som bonde i Bankaby men kom före 1793 till ett torp på Stavrebergs ägor, okänt vilket. De flyttade sedan till ett torp under Sestorp. Där dog Sara 1807. Samuel och barnen flyttade därefter till ett torp på Skorperyds ägor.

Han gifte sig 1816 med Greta Persdotter från Skälaby. De förvärvade sedan en gård om 1/16 mtl i Kushult. Där dog Samuel 1840. Sonen Anders

uppgavs vara ofärdig och hade fattighjälp. Han gifte sig och var torpare på Tällekullens ägor och dog där 1855. Dottern Maja blev gift med soldaten Peter Ek. Äldsta dottern blev troligen gift med Peter Nilsson i Orrnäs 1810.

Jonas Jönsson	- - - -.
Kerstin Larsdotter	(1769),
Barn: Jonas	1788-06-14,

Jonas och Kerstin gifte sig 1788 och de uppgavs då vara från Tällekullen. De bodde sedan på Tällekullens ägor. Sedan hade de ett torp på Kulhults ägor och kom därefter till Stavreberg. Jonas begav sig frivilligt ut i finska kriget och avhördes sedan inte.

År 1792 skrev Kerstin till häradsrätten och önskade efterlysning av sin man - och besked om huruvida hon kunde gifta om sig. Häradsrätten godkände hennes framställning och satte ut tre år som en lämplig tid inom vilken denna efterlysning kunde gälla.

Hur det gått för Jonas Jönsson har jag ingen uppgift om. Det är endast genom dessa uppgifter som Jonas och Kerstin är kända. Möjligen flyttade Kerstin Larsdotter tillbaka till Tällekullen och gifte sig senare med soldaten Sven Porslin i Porsarp i hans andra gifte. . Hon var i så fall dotter till Lars Persson och Ingrid Andersdotter i Tällekullen. Se mera under Porsarp.

Peter Andersson	1760-10-14, bonde
Maja Larsdotter	1768-01-05,
Barn: Maja Stina	1794-05-30, g m mjölnaren Junström i Brantefors
Andreas	1796-07-26,
Johannes	(1798) sjuk och ofärdig, död 190428

Peter var son till Anders Andersson och Margareta Jönsdotter i Tyrsabol. Maja var dotter till Lars Eriksson och Anna Andersdotter, se ovan. De gifte sig 1792 och hade troligen en gård i Åeryd några år därefter. De kom till Stavreberg omkring 1800 och innehade här 1/32 som troligen utgått från Lars Erikssons 1/4, se ovan. Det finns också en uppgift om att de innehade 1/8 mantal. Peter dog av hastig feber 1804.

Bouppteckningen upptar bl. a. *en häst, en ko, en kalv, en fåra med lamm, hälften i ett fjolårssvin, en liten ungget med kidde och en gris*. Maja bodde därefter i en stuga på gården. Hon dog av bröstfeber i Stavreberg år 1818. I bouppteckningen efter henne upptogs tillgångarna till 248 riksdaler, därav 1/32 mantal för 200 riksdaler.

Enligt bouppteckningen den 2 oktober 1818 efter änkan Maria Larsdotter i Stavreberg efterlämnade hon två barn, sonen Johannes, 20 år gammal, och dottern Maja Stina 24 år gammal. Deras rätt bevakades av deras morbroder, skattebonden Sven Larsson i Jussberg i Heda socken samt farbrodern Lars Andersson i Öninge. Tillgångarna upptogs till 248 riksdaler, därav fastigheten 1/32 mtl Stavreberg till 200 riksdaler.

Grenadjären Jonas Hult på Kulhults ägor hade till höstetinget 180 instämt bonden Peter Andersson i Stavreberg ang. en skuld på 7 riksdaler. Hults svärfader, avlidne torparen Karl Larsson i Klämmestorp hade vid en marknad i Gränna lånat ut pengar till Peter. Denne bestred detta men

uppgiften styrktes av vittnen. Peter Andersson ålades av rätten att betala skulden jämte ränta samt ersättning till vittnen och därutöver även rättegångskostnaderna.

Bonden Adam Svensson i Sväm hade till sommartinget 1803 instämt bonden Peter Andersson i Stavreberg med anledning av skuldfordran. Det blev uppgörelse i godo.

Sven Jonsson	1766-01-15 i Stora Åby, bonde på 1/16 mantal,
Maria Persdotter	1774-05-27,
Barn: Maja Stina	1800-05-23, död av mässlingen 1802-06-21,
Jonas	1803-03-30,
Maja Stina	1805-11-27,
Peter	1808-10-05, död 1810 av håll och styng
Anna Greta	1811-03-01,
Peter Johan	1814-03-12, död samma år av torsken,
Peter	1816-01-15,

Sven kom från Stora Åby och han var broder till Peter Jonsson, den yngre, i Stavreberg. Så uppges i domboken från 1816 och 1817. Maria var dotter till Peter Jonsson och Maria Jönsdotter i Stavreberg. Sven och Maria gifte sig 1798. Båda uppgavs då vara från Stavreberg. Hon uppgavs vara dotter i huset.

Från början brukade Sven Jonsson troligen en gård i *gamla byn*, troligen ¼ mantal. Han förvärvade omkring 1810 sina svärföräldrars gård, 1/8 mantal. Detta innehav ändrades troligen också och senare innehade de troligen torpet Fällan. Nils Persson, tidigare innehavare av Fällan, var då över 80 år gammal. I mantalslängden 1820 uppgavs han äga 1/16, möjligen Fällan. Sven och Maria flyttade 1820 till Norra Bråten.

De sålde sin gård till pigan Kristina Karlsdotter den 30 augusti 1819 för 500 riksdaler banko. Kristina Karlsdotter fick enligt lagens bestämmelser uppbud tre gånger vid tinget, den 4 november 1819, 26 februari och den 25 maj 1820. Höstetinget 1820 kunde sedan ge henne fastebrev på gården.

Domböckerna har en del att berätta om Sven Jonsson. Det är uppgifter av varierande innehåll. Vi skall här ta en titt på domböckernas uppgifter.

Sven Jonsson var av fjärdingsmannen Holmström instämd till sommartinget 1802 med krav för ett auktionsinrop i Skrädeberg den 6 oktober 1801. Sven Jonsson var med även vid höstetinget 1802, då som fordringsägare mot bonden Nils Lilja i Stora Krokek som var skyldig honom 99 riksdaler samt ränta.

Sven Jonsson hade vid höstetinget 1802 instämt sin svärfader Peter Jonsson om rättighet till ett svedjeland på Stavrebergs ägor. Svärfadern kom med en motstämning och ville se bevisning. Båda parterna var med vid uppropet och vid samtal inför rätten träffades en förlikning. Peter Jonsson lovade sin måg Sven Jonsson att årligen hugga *ett hundra löv och staver på sitt ägande åttondels hemman i Ekeberg.* Därefter avstod parterna från sina yrkanden.

Skattebönderna Peter Jonsson och Sven Jonsson i Stavreberg hade till höstetinget 1803 instämt torparen Isak Jansson i Kulhult rörande en

borttagen gärdesgård. Förlikning.

Vid vintertinget den 14 mars 1807 uppropades målet mellan Per Jönsson i Amundeby samt Sven Jönsson i Stavreberg angående skuldfordran, 12 riksdaler 24 s efter skuldsedel den 29 sep 1806. Det framkom då att de båda var förlikta.

Vid sommartinget 1808 hade bonden Sven Jonsson instämt drängen Karl Jonsson i Kushult och bonden Peter Schilling i Haningetorp. Sven Jonsson hade i ett köpekontrakt med Karl Jonsson om 1/16 mtl av hemmanet Stavreberg den 15 sept. 1806 uttryckligen förbehållit sig *den Gamla Hustomten samt den kålgård som fanns där, såväl som gårdshagen*. Han yrkade nu att han måtte få tillgång till detta, trots att Karl Jonsson utan förbehåll sålt gården vidare till Schilling.

Vid rättegången uppvisades det salubrev på 1/16 mantal vari den gamla hustomten samt den s.k. gårdshagen vid försäljningen blivit undantagna. Hustomten innehades ännu som undantag av Lars Eriksson och skulle icke förrän efter hans död tillträdas. Fortsättningen av målet blev mera en tvist om uppgörelsen mellan Karl Jonsson och Schilling. Hur det slutade vet jag inte.

Schilling var under någon tid ägare av en gård i Stavreberg men har troligen inte bott här.

Enligt ett gåvobrev från den 16 oktober 1810 hade Peter Jonsson och Kerstin Jonsdotter till sina döttrar Maria och Stina skänkt dem en åkerlycka, det s.k. Plåtagärdet i norra Stavreberg. Maria och Stina var gifta med Sven Jonsson respektive Karl Jonsson,

Vid vintertinget 1812 inlämnades en skriftlig överenskommelse mellan Sven Jonsson och Karl Jonsson om att de delade denna åkerlycka i två lotter. En skiljelinje är utsatt *väster om ett gärdesgårdshörn från Abraham Jonssons så kallade fårafällor och går i norr till Bankaby Storäng vid en stor gran där*. Sven Jonsson fördelade och utmärkte skiljelinjen och gav Karl Jonsson frihet att ta vilken lott som helst.

Karl Jonsson och hans hustru Stina Persdotter tog då den östra lotten med det förbehåll att all den befintliga löv och barrskog som nu är på den östra lotten, tillhör Karl Jonsson eller dess rätts innehavare.

I övrigt skulle Sven Jonsson åtnjuta lyckan i *våra föräldrars livstid, men när som någon av våra föräldrar med döden avgår, så skall Karl Jonsson eller hans rätts innehavare åtnjuta en fjärdedel av nämnda lycka. Men efter båda våra föräldrars död åtnjuter Karl Jonsson eller hans rätts innehavare hälften eller det stycke som vi nu överenskom. Men nästa vårdag får Karl Jonsson eller dess rätts innehavare intaga och begagna den uti lyckan så kallade gamla kålgård och även intaga vad plats till byggningsplan på det stycke som Karl Jonsson framdeles kommer att utnyttja*".

Rusthållaren Lars Andersson i Kushult hade såsom förmyndare för omyndiga pigan Johanna Persdotter i Stavreberg till sommartinget 1812 instämt skattebonden Sven Jonsson i Stavreberg. Saken rörde en försäljning av 1/8 mtl Stavreberg, som genom öppen auktion försåldes, där mågen Sven Jonsson blev köpare. Där förekom också ett kvitto på 172 riksdaler mellan

Sven Jonsson och Peter Jonsson. Målet var således mera en arvstvist. Förlikning tycks ha blivit resultatet av stämningen.

En torrknatte i kyrkan

Vid sommartinget 1816 hade kronolänsmannen Svanbeck instämt bonden Sven Jonsson i Stavreberg. Annandag påsk 1816, den 15 april, hade Sven Jonsson kommit in i Ödeshögs kyrka under gudstjänsten. Han var överlastad av starka drycker och uppförde sig på ett oanständigt sätt. Sven Jonsson förnekade att han uppfört sig oanständigt *men erkände att han kommit in i kyrkan och där råkat släppa en torrknatte eller en fjärt och att han var välplägad av starka drycker, men ej överlastad*. Kronolänsmannen begärde då att hans vittne, Nils Persson i Sunneryd skulle höras.

Denne berättade att Sven Jonsson varit tidigt i kyrkan. Han satt och halsov och släppte då en fjärt, så högt att den hördes långt omkring. Rätten uppsköt målet för att flera vittnen skulle höras. Det blev gästgivarna i Holkaberg, båda vid namn Peter Persson.

De berättade i likhet med Nils Persson ovan. Rätten dömde Sven Jonsson för oanständigt uppförande i kyrkan och för att han orsakat allmän förargelse. Det blev böter 16 riksdaler och för sabbatsbrott tre riksdaler 16 skilling. Mycket pengar. Ett dagsverke betalades år 1815 med 20 skillingar.

Vid vintertinget 1817 inlämnades till rätten ett husdelningsinstrumnet av bröderna Sven Jonsson och Peter Jonsson i Stavreberg. Det var nämndemannen Samuel Andersson och korpralen Johannes Friberg i Bankaby som utfört delningen. Det var inte bara hustomten som delades utan hela den ¼-del som bröderna ägde tillsammans, med 1/8-del vardera. Förrättningen företogs i närvaro av bröderna Peter Jonsson och Sven Jonsson samt den sistnämndes laga förmyndare, Abraham Jonsson och Jöns Lantz.

Varför Sven Jonsson var satt under förmyndare är okänt. Delning gjordes först av hustomten, vilken delades i norr och söder, sedan av övriga ägor. Bland ägonamnen möter oss Söderängen, Lillgärdet, Västergärdet och Västerängen, Kobetet, Stugugärdet och Kvarnängen samt Skogen.

Skiljelinjen i Skogen utgick från Krusbergs kålgårdshörna *sommarvägen åt öster*. Skogen på Lövsjökullen ansågs likvärdig den som fanns i Kvarnängen. Den skog som fanns på mossen skulle vara samfäld. Det skrivna instrumentet är långt och här har återgivits endast en liten del.

Abraham Jonsson	1758-09-24 i Gränna, bonde
Maja Persdotter	1763-06-25 i -"-
Johannes	1804-04-10 i Gränna, död av bröstvärk 1807

Abraham och Maja gifte sig 1784 i Gränna socken. Abraham uppgavs då vara från Björnberget, son till torparen Jon Eriksson och hans hustru Maja Larsdotter. Maja var från Fiskarhemmet under Nyarp, dotter till Per Jönsson och Annika Andersdotter i Gränna socken. De brukade först torpet Fiskarhemmet och fick där åtminstone fyra barn.

Samtliga fyra barnen dog. De hade sedan en gård i Västra Grälebo, innan de kom till Stavreberg omkring 1806. De ägde och brukade enligt husförhörslängden 1/8 mantal. Abraham dog av hetsig feber 24 april 1819.

Den 27 november 1807 upprättades ett inbördes testamente vari de förordnade att all deras egendom som *vi under äktenskapet genom träget arbete själva förvärvat, vartill våra arvingar å vardera sidan ej hava den minsta rättighet, skall när någon av oss dör tillfalla den överlevande maken.* Deras grannar i Stavreberg, bröderna Peter Jonsson och Sven Jonsson var med och bevittnade testamentet.

Boupptecknigen efter Abraham gjordes av riksdagsmannen, nämndemannen Samuel Andersson i Bankaby. Bland tillgångarna fanns fyra kor och därutöver fem kor som fanns hos grannar, totalt 9 kor.

Abraham var av Anders Matiasson instämd till tinget 1804 för att ha tillgripit och bortfört två timmerstockar som tillhörde Matiasson. Rätten ansåg att påståendet inte kunde bevisas och friade Abraham.

Maja Persdotter dog i magsjuka den 11 december 1825. I boupptecknigen uppges att hon inte efterlämnade några livsarvingar. Närmaste arvingar var tre systerbarn, Johannes Karlsson i Stavreberg, Kristina Karlsdotter, gift med skattebonden Gustaf Nilsson i Stavreberg och Maria Jaensdotter, gift med arrendatorn Johan Jonsson i Rogberga socken. Behållningen uppgick till 876 riksdaler, därav 3/32 mantal i Stavreberg till 555 riksdaler.

När Maja Persdotter avlidit blev det tvist mellan arvingarna. Vid vintertinget 1827 skrevs många sidor i domboken i denna tvist. Det var Kristina Karlsdotter och hennes man, Gustaf Nilsson, som avkrävdes ersättning för att hon utfått förtida arv. Målet blev ganska omfattande och flera vittnen hördes, bland andra Johan Friberg.

Det var han som varit närvarande i stugan hos Maja Persdotter den 19 augusti 1819. Där var också Jonas Jonsson från Sunneryd och Sven Jonsson i Stavreberg. Den sistnämnde var skyldig Maria Persdotter 500 riksdaler banko. Det uppgjordes då att Sven Jonsson sålde sin gård om 1/16 mantal Stavreberg och blev därmed fri från denna skuld.

Maria Persdotter hade inga bröstarvingar, det var hennes systerbarn som skulle ärva och Kristina Karlsdotter förklarade att Kristina Karlsdotter skulle få mera än de övriga för att hon skulle få hjälpa Maria Persdotter på hennes ålderdom. Därför gav hon Johan Friberg i uppdrag att genast skriva salubrev och därvid blev Kristina Karlsdotter genast insatt som ägare till Sven Jonssons gård. Det var denna gårdshandel som hennes bröder nu anhöll att rätten skulle ändra.

Men rätten ogillade deras stämning och lät Gustaf Nilsson och Kristina Karlsdotter behålla sin gård, utan att behöva dela med sig åt hennes bröder.

Jöns Lantz	1761-09-20, bonde på 1/16 mantal, gratialist
Brita Stina Månsdotter	1761- i Väderstad, död av lungsot 1825
Barn: Anna Brita	1794-08-22, död ?
Maja Stina	1796-08-07, g.m. Karl Peter Andersson i Boet
Magnus	1799-05-18,

Karl 1805-04-12, senare bonde på 1/32 mantal i byn

Jöns var son till ryttaren Lars Vesterlind i Narbäck. Jöns hade varit soldat för Hårstorp under åren 1785-1807. Under napoleonkrigen blev han tillfångatagen vid Lübeck i Tyskland och förd till fångenskap i Frankrike. Han återkom till fosterlandet 1810 och erhöll då avsked, pension.

Jöns och Brita kom till Stavreberg från Hårstorp 1810. Jöns hade där ersatts av en ny ryttare som hette Johan Lantz.

Brita Stina Månsdotter dog av lungsot 1825. I Stavreberg hade de 1810 förvärvat 3/32 mantal, beläget i södra delen av byn, gränsande mot Börstabol och Stora Krokek. År 1836 delades denna gård på deras tre barn, så att de vardera erhöll 1/32 mantal. Sonen Karl erhöll då den södra av dem, den som idag motsvaras av den s.k. Klintagården.

Ur bouppteckningen efter Brita Stina Månsdotter har jag i korthet antecknat följande: Hon efterlämnade änkomannen Jöns Lantz samt tre barn, Ka rl 20 år, dottern Anna Brita 31 år och dottern Maja Stina 29 år, alla omyndiga. Deras rätt bevakades av god man, skattemannen Peter Jonsson i Stavreberg.

Bouppteckningen innehåller rubrikerna *Silver, Koppar, Tenn, Malm, Järnsaker, Uti stugan, I köket, Uti boden, Köre och åkerredskap, Säng och linkläder, Den avlidnas gångkläder, Boskapskreatur, Får, Svinkreatur, Ull och lin, Skinn, Diverse saker, Glas,* samt slutligen uppgifter om gröda och utsäde samt slutligen fastigheten 3/32 mantal Stavreberg, upptaget till 555 riksdaler.

Bouppteckningen upptar en behållning av 658 riksdaler. Under köre- och åkerredskap upptogs *ett gammalt enbetsvagnsunderrede, en gammal bulthjulsvagn, en gödselbotten, en hökärra, en järnskodd kälke, ett par oskodda kälkar, en träharv, en ärjekrok. Under boskapsskreatur upptogs ett par dragtama oxar, tre kor, en stut två år, en stut ett år, en kvigkalv, en liten röd årskalv, en dito brokig.* Under får upptogs fem får, fem lamm och tre baggar. Bouppteckningsmän var Håkan Jonsson i Börstabol och Samuel Svensson i L Krokek.

Jöns Lantz dog av förstoppning 1844.

Jöns Lantz hade till sommartinget 1812 instämt skattebonden Peter Schilling i Haningetorp ang. ersättning för den skada som Schillings kreatur förliden sommar gjort i ett sädesgärde tillhörigt Lantz. Svaranden vidgick att hans kreatur flera gånger kommit in på ifrågavarande gärde. Lantz åberopade två vittnen, bönderna Sven och Abraham Jonssöner i Stavreberg, vilka var närvarande. Parterna överenskom dock om förlikning.

Bonden Lars Larsson i Sunneryd hade till sommartinget 1813 instämt bonden Jöns Lantz och hans hustru Brita Stina Månsdotter i Stavreberg. Han yrkade att de skulle iståndsätta den gärdesgård som de åtagit sig. Detta enligt kontrakt av den 10 maj 1809 med Brita Månsdotter Målet uppsköts. Det blev förmodligen en förlikning.

Peter Andersson och hans hustru Maja Stina Jönsdotter i Gottorp i Heda hade enligt ett salubrev från den 2 november 1829 sålt 1/96-del mantal Stavreberg till Karl Jonsson och hans hustru Lena Karin Andersdotter i Stavreberg. Detta noterades i domboken vid sommartinget 1839.

Jonas Persson	1757 i Stora Åby, bonde på 1/16 mantal
Maja Jonsdotter	1767-06-08, d t Jonas Persson i Sjögetorp
Barn: Katharina(Anders)	1798-01-07 i Heda,
Sven	1801

Jonas och Maja vigdes i Ödeshögs församling 1697. Jonas uppgavs då vara från Heda och Maja från Sjögetorp. De kom till Stavreberg från Jussberg i Heda 1805 och flyttade efter bara något år därefter till Gräsberg och därifrån vidare till Sestorp.

Nils Jaensson	1776-10-24 i Adelöv, bonde på 1/16 mantal,
Anna Maja Jonsdotter	1780-04-01,
Barn: Peter	(1806-07-28), bonde i byn, gift med Stina Nilsdotter
Johannes	1809-03-19,
Anders	1811-06-29, till Stockholm, sedan bonde i Hårstorp
Jonas	1814-02-09, bonde i S Bråten
Johanna	1817-02-24, g m Jonas Persson i Vantekullen
Maja Stina	1820-08-07,
Karl Johan	1823-03-25, till Stockholm

Nils var son till Johan Nilsson och hans hustru i Nostorp i Adelövs socken. Anna Maja var dotter till bonden Jonas Persson och Katharina Andersdotter i Rossholmen. Nils och Anna Maja kom till Stavreberg omkring 1806. De köpte den 15 april 1805 av Katharina Karlsdotter hennes 1/16 mantal i Stavreberg för 227 riksdaler. Detta framgår av domboken för 1806, höstetinget mål 126.

Vid vintertinget 1819 hade bonden Nils Jansson i Stavreberg instämt mjölnaren Peter Persson vid Bosgårds kvarn med krav på att denne skulle betala sin skuld, 60 riksdaler riksgäld, med stöd av en skuldsedel som daterats den 27 april 1818.

Inför häradsrätten uppstod en tvist mellan parterna som gällde skuldens tillkomst men därefter enades parterna om att Peter Persson skulle betala 50 riksdaler plus ränta. Rätten fastställde denna överenskommelse och ålade Peter Persson att vid utmätningstvång genast betala skulden.

Nils Jaensson dog i kräfta 1826. Ur bouppteckningen efter honom har jag följande korta noteringar: Han efterlämnade änkan Anna Maja Jonsdotter samt barnen Peter 20 år, Johannes 17, Anders 14, Jonas 12, Karl Johan 2½, d Johanna 9, Maja Stina fem år, alla omyndiga. Deras rätt bevakades av god man, rusthållaren Johannes Jonsson i Bankaby.

Bouppteckningen upptar rubrikerna *Kontanter, Silver, Koppar, Järnsaker, I sätesstugan, I köket, På stuguvinden, I boden, Köre och åkerredskap, Säng och lindkläder, Den avlidnas gångkläder, Hästar, Boskapskreatur, Får, Svin, Diverse husgeråd, Infordring, Bruk och Rågutsäde, Fastigheter. Summan för tillgångar slutar på 538 riksdaler, behållning efter skulder 423 riksdaler. Fastigheten 1/16 i Stavreberg upptogs till 370 riksdaler, Under köre och åkerredskap upptogs en kärra,*

en enbetsvagn, enbetsdrög, ett par kälkar, ett par oskodda dito, två ärjekrokar, en höstock, en gödselbotten, en sele med töm, en slump björke, en harv, en gammal bulthjulsvagn, en hökärra, en åkervält, fyra grepar, tre järnbindsle.

Under hästar upptogs en häst om 18 år, under boskapskreatur endast *en kviga om två år, under rubriken får en bagge, under svin endast en liten galtgris. Under Diverse husgeråd upptogs en liten bibel, två psalmböcker, en ljusstake, en ljusstake av bleck, ett litet glas, en tenntallrik, tre stenfat, ett par bogträd, ett stenkrus, fyra gamla stentallrikar, 12 marker blångarn.* Bouppteckningen var upprättad av Håkan Jonsson i Börstabol och Jöns Lantz i Stavreberg.

Anna Maja Jonsdotter bodde från 1829 en tid i Glasfall men återkom sedan till Stavreberg. Sonen Johannes dog 1842 efter att ha "kört och skadat sig i huvudet". Han var ogift och uppges vara handlande. Av bouppteckningen efter honom framgår att hans efterlämnade tillgångar efter skulder uppgick till 531 riksdaler.

Sonen Jonas Nilsson blev 1843 dömd för lönskaläge med pigan Maja Persdotteri Stora Smedstorp. Han dömdes mot sitt nekande. 1842 dömdes han också för att han på marknadsdagen den 10 juni 1842 på landsvägen vid gästgivargården i Ösiö varit rusig och fört oljud. Han dömdes till böter. Han vistades sedan på olika håll, bl. a. i Stockholm. Han återkom till Stavreberg, troligen 1850. 1851 flyttade han till Harsbol.

Han dog någon gång vid årsskiftet 1851-52. Det framgår av bouppteckningen att han av rätten blivit omyndigförklarad 23 dec. 1851 och att hans broder, Anders Nilsson i Hårstorp utsetts till hans förmyndare. Bouppteckningen upptog bl. a. ett parti handelsvaror för 59 riksdaler, bl. a. lutfisk, kaffe, peppar, fänkol, nejlikor, ingefära, tvål, knappnålar, kanel, snusdosor mm.

Anna Maja dog 1853. Hon hade då ett antal år *suttit på undantag.*

Sonen Anders blev vid vintertinget 1841 tillsammans med drängen Peter Andersson i Kråkeryd dömd till böter för slagsmål, Peter Andersson dessutom för svordomar.

Enligt en handling som inlämnades vid sommartinget 1810 testamenterade Elin Olofsdotter i Stavreberg sin egendom till Nils Jaensson och hans hustru Anna Maja Jansdotter i Stavreberg. Elin Olofsdotter dog detta år. Hon var änka efter bonden Nils Persson i Stavreberg. Hennes bakgrund känner jag inte. Hon var Nils Perssons tredje hustru och hade troligen ett undantag på Fällan.

Troligen hade hon tagits om hand av Nils Jaensson och Anna Maja Jansdotter, med detta testamente som följd. Hon hade inga egna bröstarvingar. Hennes egendom uppgavs till ett värde av 93 riksdaler, däribland *två kor, några fåror och en svart ängsbagge. En psalmbok och ett par glasögon.*

Skattebonden Peter Schilling i Haningetorp hade till vintertinget 1809 instämt torparen Nils Jaensson på Stavrebergs ägor. Han krävde av Nils 1/8 tunna korn som Nils fått från sockenmagasinet.

När målet uppropades visade Nils att han innehade 1/16 mtl i Stavreberg enligt den 13 nov. 1806 utfärdat fastebrev. Han trodde sig vara berättigad att ur socknemagasinet uttaga den spannemål eller 1/4 tunna som han nu erkände sig hava mottagit.

Det blev också diskussion om stängselskyldighet. Om denna var redan två nämndemän förordnade att förrätta gärdesgårdsdelning. Rätten friade Nils från åtalet.

Den gärdesgårdsdelning som gjordes i Stavreberg var omfattande. Den omfattade både in- och utägor och berörde inte bara bönderna i Stavreberg utan också grannarna runt omkring.

Peter Jonsson	1786 i Stora Åby, bonde på 1/8 mantal (781216)
Anna Stina Larsdotter	1787-08-01, d t bonden Lars Månsson i Hålan.
Barn: Anna Katharina och Maria	1814-09-09, födda i Vantekullen,
Jonas	1816-04-12, född i Vantekullen,
Andreas	1819-02-11,
Maja Lena	1821-09-11,
Petrus	1823-08-26,
Maja Lena	1721-09-11,
Johan	1825-12-04,
Gustaf	1828-05-03,

Maja Jonsdotter	1762, hennes mor

Peter och Anna Stina gifte sig 1811 och han uppgavs då vara från Bankaby och hon från Hålan. De kom till Stavreberg 1816. De kom då från Vantekullen, en utjord till Bankaby.

Peter var son till Jonas Olofsson och Katharina Larsdotter i Bankaby, men föddes i Stora Åby, troligen på gården Risan där föräldrarna bodde tidigare. Risan var Katharina Larsdotters föräldragård. Troligen flyttade Jonas och Katharina till Bankaby 1791.

Anna Stina Larsdotters föräldrar var Lars Månsson och Maria Jonsdotter i Hålan. Peter och Anna Stina bodde först i Vantekullen, som var en utjord till Bankaby. De bodde sedan i Stavreberg i 17 år och flyttade därefter till Ingvaldstorp i Rök 1833. Hennes mor, Maja Jonsdotter, stannade kvar i Stavreberg. Hon dog där 1842.

Gården i Stavreberg, 1/8 mantal, såldes den 12 oktober 1833 till Gustaf Johansson och hans hustru Anna Lisa Ekelund, som då kom från Sunneryd.

En ättling till Peter Jonsson är Walter Stohlgren i Iowa i USA, som ett par gånger de senaste åren hälsat på i Stavreberg för att söka sina rötter.

Karl Månsson	1766-09-39 i Gränna, bonde/torpare
Katharina Karlsdotter	---- i Gränna,

Karl och Katharina gifte sig 1794. Han uppgavs då vara från Sunnesjö ägor och hon uppgavs vara från Östanå. Vigseln skedde i Gränna församling. Karl var son till Måns Börjesson o Kerstin Andersdotter i Bjällebäck, Gränna socken.

Bakgrunden för Katharina är okänd. Karl Månsson dog den 19 september 1803, 37 år gammal, av en vådlig händelse uppger kyrkoboken. Vad för slag av vådlig händelse som avses finns ingen uppgift om.

Karl Månsson hade varit torpare på Stavrebergs ägor men i bouppteckningen upptogs bland tillgångarna 1/16 Stavreberg till ett värde av 100 riksdaler. Bouppteckningen visar på ett välutrustat hem. Under kreatur upptas en häst och två kor, det var ju ett torp. Karl och Katharina hade inga barn. Frånsett anteckningen i boken över döda finns inga anteckningar om dem i Ödeshögs församlings kyrkoböcker.

De hade inflyttat från Gränna socken där Karl hade släktingar och bördsrätt i Bjällebäck. Katharina har efter makens död troligen gift sig med en dräng i Stavreberg, Peter Jonsson, okänd i övrigt.

De hade 1804 av Anders Matiasson köpt 1/16 Stavreberg för 211 riksdaler, inkl. Lars Erikssons undantagsförmåner. Redan 1805 sålde dock Katharina denna 1/16 till Nils Jaensson. Hennes vidare öden är okända. Hon tycks inte förekomma omnämnd i kyrkoböckerna varesig här eller i grannförsamlingarna.

Bonden Peter Abrahamsson och Abraham Persson med Peter Knopp i Bjällebäck hade till höstetinget 1804 instämt änkan Katharina Karlsdotter i Stavreberg med följande påstående:

Som vi underrättats om att vår avlidna svåger Karl Månsson i Stavreberg till sin hustru Katharina Karlsdotter genom testamente den 28 december 1797 upplåtit all sin kvarlåtenskap; men som Karl Månsson genom arv efter sina föräldrar bekommit sin sjättedel, 1/4 efter helt räknat, uti kronoskattehemmanet Bjällebäck Södergård i Gränna socken, vilken fastighet Karl Månsson överlät till sin styvson år 1790 den 23 oktober mot erhållen och kvitterad köpesumma 100 riksdaler specie Banco mynt; *som denna fastighet var arva jord i Karl Månssons hand så framgår av Ärvdabalken att ovannämnda testamente är olagligt.*

Kärandena, Abrahamsson, Persson och Knopp, yrkade att av Karl Månssons kvarlåtenskap utbetalas 100 riksdaler. Rätten avslog detta yrkande. Målet uppkom igen på vintertinget 1805. Änkan Katharina Karlsdotter hade då instämts av samma personer med yrkande att testamentet skulle ogillas. Änkan inställde sig inte och fick böta för detta. Målet uppsköts och kom upp igen vid sommartinget 1805. Även nu blev målet uppskjutet.

Peter och Katharina är därefter inte mera omnämnda och har av allt att döma flyttat från byn.

1)Karl Jonsson	1776-01-20, torpare,
2)Johannes Nilsson	(1770) i Adelöv, torpare
Stina Persdotter	1783-11-20**,** d t bonden Peter Jonsson i Stavreberg
Barn: Katharina	1807-06-24, okänt vart hon tog vägen,
Jonas	1810-03-16, g m Maja Stina Nilsdr fr. Börstabols ägor,
Petrus (Karl)	1813-03-17, till Örberga 1840,
Johanna Lotta	1816-12-18, till Väversunda 1835,
Kristina	1819-12-29, död 1827

Karl och Stina gifte sig 1807. Karl var son till Jonas Karlsson och Maria

Andersdotter i Kushult. Han var sonson till Karl Johan Broberg och hade således anor tillbaka till den urgamla tyska adelssläkten von Brobergen som kan följas tillbaka till 1100-talet.
Stina var dotter till bonden Peter Jonsson och hans hustru Kerstin Jönsdotter i Stavreberg. De bodde först i Stavreberg men flyttade omkring 1809 till Näteryd. 1813 flyttade de tillbaka till Stavreberg. Där dog Karl av venerisk sjukdom den 19 oktober 1813, en inte ovanlig sjukdom på den tiden.

Trots sitt ”fina ursprung” var Karl och Stina inte rika på jordiska ägodelar. De hade ett litet torp men står skrivna som inhyses, både i Näteryd och ”vid Stavreberg”. Ur bouppteckningen efter Karl Jonsson har antecknats att de hade två kor och en gris på sitt torp. Detta var ett förpantningstorp med en förpantningssumma av 148 riksdaler. Bland tillgångarna i övrigt har antecknats en bok "Sabbatsro" och fyra psalmböcker. Tillgångarna värderades till 346 riksdaler sammanlagt.

Deras torp låg förmodligen längst i väster mot Näteryd, på 1/8 mantal, på den gård som var Stina Persdotters föräldragård, den gård som senare kallades Holmbergsgården. Efter att Karl dött 1813 gifte sig Stina med Johannes Nilsson. Bakgrunden för honom har jag inte lyckats utreda. De brukade sedan torpet på Stavrebergs ägor. I marginalen i husförhörslängden står att Johannes Nilsson *lär vara elak mot hustru och barn*. Om hennes son Jonas står att han stammar. Han dog 1839. Stina dog 1843.

Deras torp låg förmodligen längst i väster mot Näteryd, på 1/8 mantal, på den gård som var Stina Persdotters föräldragård, den gård som senare kallades Holmbergsgården.

I domboken från höstetinget 1829 har antecknats att Johannes Nilsson fått böta för uteblivande. Han hade kallats till tinget, kanske som vittne, men hade inte inställt sig.

Vid sommartinget 1848 hade kronolänsmannen Nelson instämt Johannes Nilsson för olovlig brännvinsutminutering. Han kunde dock inte nås med stämningen eftersom han begivit sig till Stockholm. Målet blev uppskjutet.

Isak Johansson	----
Maja Gudmundsdotter	1778,
Anna Brita	1802-09-15,

Isak och Maja gifte sig 1798 i Stora Åby. Han uppgavs vara från Åby Skattegård och hon från Kulhult. De bodde första tiden i Åby Skattegård. De bodde endast tillfälligt i Stavreberg omkring 1802. Maja var dotter till Gudmund Persson och Brita Jönsdotter i Kulhult, vilka också en tid innehade en gård i Stavreberg. Bakgrunden för Isak är okänd. Deras vidare öden är okända.

Karl Persson Krusberg	1774-03-24 i Heda, torpare, vargeringskarl
h 1)Katharina Jaensdotter	1775-10-02,
h 2) Maja Nilsdotter	1773 i V Tollstad
Barn: Anna Maja	(1801), död av bröstsjuka 1807

Eva Stina	1808-10-10
Peter	(1813), fosterson, avflyttad
Anna Maja	1817-09-15, till Bodebol 1840

Karl hade sannolikt sin bakgrund i Jättingstad i Heda, son till Peter Karlsson och Maja Månsdotter. Katharina var sannolikt dotter till Johan Andersson och Sara Nilsdotter i Öninge Vallgård. Karl och Katharina kom till Stavreberg omkring 1807. De bodde här på ett torp som låg 2-300 m öster om Fällan.

Vargeringskarl var en sorts reservsoldat. De skulle snabbt rycka in som reserv för den ordinarie soldaten. Vid olika tillfällen i vår historia har allmogen tvingats skaffa vargeringskarlar. Sista gången som vargeringen sattes upp var 1808-1809. Det var förmodligen i denna, vårt lands sista vargering, som Krusberg ingick.

Om han blev utkallad i något krig har jag ingen uppgift om. Hans första hustru, Katharina, dog av lungsot 1829. Av bouppteckningen efter henne får man bilden av ett fattigt hem. På torpet hade de *en ko Grilla, två vita får, en bagge, en sogris, en grå get utan kidde.* Tillgångarna uppgick till 44 riksdaler, skulderna till 18, behållningen till 26 riksdaler.

Efter Katharinas död gifte sig Krusberg med Maja Nilsdotter. Torpet uppges senare enbart vara en backstuga. Där dog Krusberg den 8 januari 1838. Fortfarande syns resterna av en matkällare och en stengärdesgård. Någon åker är inte synlig. Maja Nilsdotter dog 1850. Ur bouppteckningen efter Karl Krusberg har jag följande anteckningar:

Han efterlämnade änkan Maja Nilsdotter samt med första giftet två omyndiga döttrar, Kaisa Stina 29 år och Anna Maja 20 år vars rätt bevakades av deras förut tillförordnade förmyndare, rusthållaren Peter Jonsson i Hemmingstorp i Röks socken och i hans frånvaro bevakades de omyndigas rätt av skattemannen Gustaf Johansson i Stavreberg. I bouppteckningen antecknades följande saker:

Kontanta penningar, silver, koppar el tenn finns ej. Järnsaker: *en skrålåda, en dito, en gammal bill mm, två gamla grytor, en dito med grepe, en gammal base, en bråpanna, en dito med lock, en gammal brandring, ett vedok, ett dito, ett dito plåtok, en bandkniv, en hammare med tång, två gamla lövhackar, en murslev, en järnbindsle, ett kålok, en busksax, en gammal lie, en rasp, ett gammalt lås, en buskaskära, en koskälla, en dito mindre, en ljusastake, två gl ullsaxar, två gamla knivar, 11 gamla bordsknivar med två gafflar, tre gl fälleknivar, en hussesax, en såg,*
Husgeråd i stufvan: ett bord, ett väggur, en säng, en soffa, två styrstolar, en tavla, ett skåp, en eldtång en rökpipa av trä, två gamla dito, sex gamla sillatråg, ett dussin gamla trätallrikar, en mjölksil, ett dussin gamla träskedar, ett gammalt träfat, fem stenfat, sex stentallrikar, en stenmogg, en balja, en mjölkanna.
Diverse saker: en hacka, två gamla dito, en näver, fyra gamla grepar, ett litet fårskinn skadat, en drosaskovel, en dreckestånna, en kolstånna, ett gammalt skåp, tre ü tobak, ett vattenämbar, en lockabytta, en dito, en spegel, två par glasögon, två rakeknivar med låda, en slump gärdesgård, en dragkälke

I boden: tre gamla spinnrockar, ett gammalt skrin, en gammal tagelfäll, ett gammalt skåp, två gamla stånnor m linfröknopp i, två gamla smöraskar, en vävstol, en slump obrötat lin, två gamla vävskedar, ett gammalt träbesman.
Sängkläder: en gammal fjärkudde, en dito, en gammal dito, två gamla dito, två dito, tre täcken, två lakan, två gamla kuddvar, en gammal madrass, ett gammalt lakan.
Den avlidnas gångkläder: en gammal rock, en dito, en dito gammal, en gammal päls, fyra par byxor, en gammal tröja, 7 västar, ett par gamla byxor, ett par snöskor, ett sämskat skinnstycke, ett par -----handskar med vantar, ett par fingervantar, två hattar, ett halskläde, en gammal näsduk, en gammal nattkappa, fyra skjortor, tre par gamla skor,
***Glas:** en flaska, en dito liten, en butelj, två dito, ett glas,*
***Böcker: en** psalmbok, en postilla, två gamla psalmböcker*
Kreatur: en kviga, en ung bagge, en lammunge
Hus: en stufva, en bod och en ladugård. 100 kärvar löv.
Summa tillgångar: 42 riksdaler, 7.6
Gäld och skuld: till dr Johan Petersson i Stora Krokek, till Johannes Persson i gården, till Jaen Persson i Bankaby, till brännvin vid begravningen av Johannes Nilsson i gården, till Johannes Johansson i Halvarby, till Johannes Karlsson i gården, till Peter Larsson på Kolhults ägor, till Håkan Jonsson i Börstabol, till Jonas S---son i Gyllinge, till mågen Peter för ringning och grävning, till änkan vid Bosgårds kvarn för borgad säd till begravningen, till K Lantz i gården, för likkistan och för besvär till prästerskapet, till väsiöten Johansson, till NN väsiöten, till Jonas Jonsson i Sunneryd, till Jonas S hustru i Gräsberg, till Anders Månsson i Klämmestorp, till Johan Svensson i gården för kött, till Lars Larsson i Sunneryd för malt, till Håkan Jonsson i Fogeryd, auktionspenningar, till bouppteckningsarvode och de fattigas procent, summa skulder 43 riksdaler 9.11.

Krusbergs döttrar fick som vi ser inte särskilt mycket materiellt i arv efter föräldrarna. De tjänade som pigor på olika håll i bygden. Eva Stina som var äldst och född 1808 bodde "Till hus" hos bonden Sven Persson i Bodebol fram till 1849. Då utskrevs hon till Stora Åby församling. Den yngre av dem, Anna Maja, född 1817 var vid mitten av 1840-talet inhyst i Börstabol hos bonden Håkan Jonsson. Hon uppgavs vara svagsint. Hon flyttade 1850 till Gränna. Hon gifte sig där med änkomannen, torparen Johannes Karsk. De hade ett torp på Gränna Prästgårds ägor. Senare uppgavs han vara backstugusittare. Anna Maja dog på Prästgården 1884.

Av Krusbergs bouppteckning kan vi få en bild av hur det kanske såg ut i och vid deras stuga på Stavrebergs ägor. Ta med anteckningarna, stanna till på huskullen och sitt ner med en kopp kaffe. Tänk över hur här såg ut för snart två hundra år sedan här på platsen, vilka grejor de hade omkring sig, hur de hade sitt liv.

Här fanns en stuga, en ladugård och en bod. Men var fanns åkern och betet till Krusbergs torp? Ingen synlig åker i närheten av torpkullen. Betet till djuren fanns kanske runt om torpet. Åkern kanske bestod av mossodlingar i närheten av Lövsjön.

Detta var en period av nyodling, gamla åkrar växte och nya tillkom. En stor del av stengärdesgårdarna tillkom vid denna tid. Försörjningstrycket var hårt, kanske blev det särskilt hårt i Stavreberg.

Jonas Samuelsson 1771-11-20 i Gränna, bonde på 1/8 mantal,
Stina Nilsdotter 1789- i Svanshals
Barn: Anders Magnus 181511-09
Maja Stina 1813- (kan ej anträffas i födelseboken)
Anna Charlotta 1817-10-26,
Lovisa Hedvig 1821-11-02, död s å, kvävd av modern i sängen
Johan Frans 1822-07-14,
Karl Johan 1826-09-21, död 270926
Kristina Sofia 1828-11-21,

Jonas var son till Samuel Svensson och Kerstin Månsdotter i Boeryd, Gränna socken. Han var först torpare på Stora Krokeks ägor och gifte sig där 1806 med Maja Andersdotter. Hon uppgavs också vara från Stora Krokek. Hon dog 1811 och Jonas gifte sig 1812 med Stina Nilsdotter. Bakgrunden för dessa hans hustrur har jag ingen uppgift om.

De hade därefter ett torp på Fogeryds ägor. De flyttade sedan till Stora Smedstorp omkring 1814. Där uppgavs de då inneha 1/8 mantal.

De flyttade 1822 till Stavreberg. Därifrån flyttade de vidare till ett förpantningstorp på Gumby ägor 1823. De bodde således endast något år i Stavreberg, men de fanns hela sitt liv i bygden och i närheten.

I husförhörslängden står att de 1828 *varnats av pastor för elak sammanlevnad*. Jonas hade också kallats till sockenstämman på grund av det otidiga och hårda bemötande som han gjort sig skyldig till gentemot sin hustru. Han kallades till stämman två gånger utan att infinna sig. Andra gången hade han till ordföranden insänt ett falskt bevis om att han förlikts med sin hustru. För båda förseelserna fick han sedan stå till ansvar inför häradsrätten. Hur det gick där har jag ingen uppgift om.

De hade sedan några år ett torp på Gräsbergs ägor och därefter 1832 inhyses i Rossholmen, sedan 1833 i Fogeryd, Gräsberg igen som utfattig 1836, sedan Gåsabol och Ugglehult. Här i Ugglehult dog fattighjonet Jonas Samuelsson den 8 februari 1864. Stina Nilsdotter dog 1850. Se vidare under Stora Smedstorp.

1) Peter Nilsson (1806-07-20), bonde,
2) Johannes Karlsson 1804-04-08 i Ölmstad, ägare av 3/32 mantal
Stina Nilsdotter 1808-09-14 i Adelöv
Barn: Gustaf Adolf 1832-07-30, se nedan
Johan Alfred 1834-06-02, skriven på "löslistan" 1850, sjuk
Karl Sven 1837-01-30, stöld 1858,t Amerika 1859, se Hårstorp
Frans Henrik 1844-06-02, död av cholerina 1857.

Peter var från Stavreberg, son till Nils Jaensson och Anna Maja Jonsdotter. Stina var dotter till torparen Nils Persson och hans hustru Maja Petersdotter vid Stenkilstorp i Adelöv. Peter och Stina gifte sig 1832 och de brukade sedan hans föräldragård i byn, 1/16 mantal.

Peter dog den 13 oktober 1834, endast 28 år gammal. Någon dödsorsak har ej angivits. Bouppteckningen efter Peter Nilsson upptog tillgångar för 114 riksdaler, däribland 1/16 mantal Stavreberg för 50 riksdaler. Skulderna uppgick till 125 riksdaler, således mer än tillgångarna.

Stina Nilsdotter gifte sig 1836 med Johannes Karlsson. Han var son till soldaten Karl Snygg och hans hustru Kerstin Persdotter i Långeberg i Ölmstad. Han kom till Stavreberg från Heda 1822 och förvärvade 3/32 mantal. Det var den gård som tidigare ägts av Abraham Jonsson och Maja Persdotter, se tidigare i denna berättelse.

Det fanns ett skäl till detta förvärv. Maja Persdotter var nämligen en moster till Johannes. Maja Persdotter hade inga egna barn i livet. Johannes avled 25 december 1847 och efterlämnade hustrun Stina Nilsdotter samt sönerna Karl Sven 11 år och Frans Henrik, tre år. I bouppteckningen upptogs 3/32 mantal Stavreberg till 450 riksdaler.

Johannes beskrives i husförhörslängden som *klensinnad och halt*, en kombination som kan väcka till eftertanke och funderingar. Han hade i början av 1840-talet blivit tilltalad av pastor för *omänskligt uppförande mot hustrun*. Han dog 1847. Det bör tilläggas att han hade en syster i byn, nämligen Kristina Karlsdotter, gift med bonden Gustaf Nilsson, se nedan.

Om Stina Nilsdotter uppges i husförhörslängden att hon 1836 fått plikta för tillgrepp av en schal. Detta finns också beskrivet i domboken för samma år. Det hela tilldrog sig den 10 juni 1836 på Ödeshögs marknad. Där fanns en västgötaknalle, Johansson från Ulricehamn med sitt försäljningsstånd. Johannes Karlsson och Stina Nilsdotter stannade till vid detta stånd och beundrade en sidenschal. Där fanns också torparna Anders Lamour i Ödeshög, och Jonas Jansson på Stockseryds ägor.

När de stod där uppgav Johansson att en sidenschal hade försvunnit. Jonas Jansson stod lutad mot disken med armen böjd och kände hur en arm stacks fram under hans arm och lade en schal på disken. Han vände sig om och såg Stina Nilsdotter gå därifrån. Johansson anmälde det inträffade till kronolänsman Nelson och därigenom blev det åtal för snatteri. Första gången inställde sig bara Johannes. Stina hade stannat kvar hemma i Stavreberg och uppgavs vara sjuk. Hon dömdes senare för snatteri till böter.

Efter att Johannes dött bodde Stina med sina barn några år i början av 1850-talet i Smedstorp men återkom senare till Stavreberg. Hon dog av bröstfeber 1858. Sonen Johan Alfred hade då en tid bott hemma och haft hand om modern. Av bouppteckningen framgår att Stina hade en broder, Anders Nilsson i Gåsabol.

Om sonen Gustaf Adolf är antecknat att han 1851 dömdes för stöld och sabbatsbrott till 14 dagars fängelse på vatten och bröd. Han var häktad 1852 för stöld av fickur på Skänninge marknad. Det är också antecknat att han blivit avskedad från Karlsborg 1855. Han emigrerade till Amerika 1860. Han hade en tid dessförinnan varit antecknad som lösdrivare. Hans broder Karl Sven hade 1859 emigrerat till Amerika.

Peter Jönsson	1802-09-27 i Örberga, arrendator
1)Stina Jönsdotter	1792-03-26 i Adelöv, död 1843

2)Johanna Andersdotter	1817-05-27 i Gränna
Barn: Stina Sofia	1825-09-15, född i Holkaberg, t Bultsbol 1844
Gustaf Viktor	1828-06-05, född på Hårstorps ägor,
Klara Lotta	1831-02-06, född i Rossholmen,
Johanna Maria	1834-04-02, född i Kushult,
Johan Fredrik	1832-07-09, död 1837
Johan Fredrik	1837-02-09, född i Stavreberg,
Karl Johan	1844-11-02, död 1845-03-25
Karl Alfred	1846-02-24,
Anders	1848-11-20

Peter var född i Örberga men hade varit fosterson i Porsarp. Stina kom från Folkarps soldattorp i Adelöv, dotter till soldaten Jonas Falk och Greta Nilsdotter. Peter och Stina gifte sig 1825. Han var då dräng i Holkaberg och hon var piga i Lilla Krokek. När deras första barn föddes bodde de i Holkaberg. De flyttade därifrån till Porsarps ägor, till Hårstorps ägor, sedan till Rossholmen 1828.

De kom till Stavreberg från Kushult 1835 och arrenderade till en början 1/16 mantal, kanske sedan 3/32 mantal. Från 1841 uppges de vara hälftenbrukare på 1/8 mantal. Stina dog 1843. Bouppteckningen efter henne visade tillgångar för 251 riksdaler och skulder för 74 riksdaler.

Efter Stinas död 1843 gifte sig Peter med sin piga, Johanna Andersdotter. Hon var dotter till Anders Jönsson och Kerstin Eriksdotter i Stora Boafall i Gränna socken. 1848 flyttade familjen till Bodebol. Det kan tilläggas att Stina Jönsdotter hade en syster på Stava ägor, senare i Hårstorp, som hette Greta Jonsdotter Falk.

I husförhörslängden 1821 står om Peter Jönsson följande: *Vådeld, märke i ansiktet*.

Karl Lantz	1805-04-12, bonde på 1/32 mantal,
Lena Andersdotter Eklund	1802-01-03 i Ekeby
Barn: Gustaf	1833-01-30,
Maja Stina	1834-09-10,
Karl Andreas	1841-01-01, död av slag 27 nov 1841,
Frans Johan	1842-12-28,
Claes August	1847-12-15, död i rödsoten 20 sept. 1857

Karl hade sin bakgrund i Stavreberg, son till f.d. soldaten Jöns Lantz och Brita Stina Månsdotter. Lena var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och hans hustru Maria Danielsdotter vid Boxholms Bruk. Karl och Lena flyttade efter sitt giftermål till Svanshals. De bodde sedan någon tid i Rossholmen, sedan i Lilla Krokek och återkom till Stavreberg 1835. De innehade och brukade då 1/32 mantal, den s.k. Klintagården i söder.

Vid höstinget 1829 hade bonden Peter Larsson i Stavreberg instämt Karl Lantz och hans hustru Lena Karin Andersdotter. Han påstod att Lena Karin Andersdotter lånat hans häst för en resa till Tranås. Därvid hade hon så illa behandlat hästen att den sedan blivit obrukbar. Hon friades dock av rätten från denna anklagelse. Se närmare härom under Peter Larsson.

Vid vintertinget 1836 hade Karl Lantz instämt bonden Jöns Nilsson i Glasfall med anledning av skuldfordran, 8 riksdaler 12 skillingar. Detta enligt ett skuldebrev från den 11 februari 1826. Jöns Nilsson inställde sig inte vid tinget och målet blev därför uppskjutet. När målet uppkom vid sommartinget 1836 kunde parterna meddela att de blivit förlikta och därvid nedlades målet för domstolens del.

År 1848 sålde de denna gård till Johannes Svensson och flyttade till ett torp på Kulhults ägor. De återkom till Stavreberg 1848 och hade då förvärvat 1/48 mantal av Gustaf och Anna Maria Haddorf.

Hos Karl och Lena bodde också hennes mor, Maja Danielsdotter Eklund, smedänka från Ekeby. Hon avled i Stavreberg den 9 april 1852. Hon efterlämnade enligt bouppteckningen tre barn, Jaen Eklund i Vävstanäs i Frinnaryds socken, Anna Lisa Eklund, gift med bonden Gustaf Johansson i Narbäck och dottern Lena Karin, gift med Karl Lantz. Tillgångarna uppgick till 285 riksdaler, skulderna till 45 riksdaler.

1853 flyttade Karl Lantz och Lena Andersdotter Eklund till Sunneryd. Där dog Lena i rödsoten den 23 september 1857. Karl Lantz dog i Hårstorp av slag 20 oktober 1873.

Johannes Nilsson	1791-06-17, arrendator
Karin Andersdotter	1784- i Stora Åby
Barn: Lena Maja	1815-08-20, född i Klämmestorp, t Holkaberg 1832
Johan	1818-03-29, t Klämmestorp 1832
Stina Sofia	1820-01-13, född i Tällekullen, t Ösiö 1832
Anders Magnus	1822-01-15, född i Tällekullen,
Johanna Karin	1823-12-25, född i Tällekullen,
Peter	1827-03-25, född i Bultsbol

Johannes var son till soldaten Nils Hasselgren och hans hustru Lena Jonsdotter på Kushults ägor. Katharina var soldatdotter från Stora Åby församling. Johannes och Karin gifte sig 1811. De bodde en tid i Heda socken, sedan i Klämmestorp, Tällekullen m. fl. platser. Johannes gjorde sig skyldig till fylleri, enligt uppgift i husförhörslängden. De kom till Stavreberg 1829 och flyttade 1834 till Holkabergs ägor, troligen till torpet Grekkebo. Därifrån flyttade de snart vidare åt andra håll och hamnade slutligen i Ödeshög.

Johannes Svensson	1799-07-26 i Vireda, bonde på 1/32 mantal,
Greta Maja Andersdotter	1805-04-05 i Adelöv
Barn: Sven Peter	1832, boende i Frätsabola i Stora Åby
Anders August	1836, utfl. före 1855, gift i L Kvarnkärr, Stora Åby .
Karl Johannes	1838, död 1857 i rödsoten
Frans Oskar Gustaf	1841, gift, övertog föräldragården,

Johannes och hans familj kom från Adelöv till Stavreberg 1847. Johannes var son till Sven Persson och Stina Hemmingsdotter i Djupedal, Vireda socken. Greta var dotter till torparen Anders Larsson och hans hustru Annika Bengtsdotter i Källebäcken i Adelöv. Johannes och Greta gifte sig 1831. De hade därefter en tid bott i Adelövs by.

Från mitten av 1830-talet brukade de torpet Klinten vid Ulfsbo, innan de 1847 kom till Stavreberg, där de av Karl Lantz förvärvat 1/32 mantal, enligt kontrakt av den 8 augusti 1845. Köpesumman var 1012 riksdaler.

Johannes dog i rödsoten 1857. Gården övertogs av sonen Frans men Greta Maja stod under åtskilliga år kvar som ägare till 1/3 av gården. Från 1881 hade hon ett undantag på gården. Hon dog 1897. Den gård de ägde och brukade är den som ligger längst söderut i Stavreberg och som kallas Klintagården. Ur det undantagskontrakt som upprättades 1881 saxas följande åligganden för sonen Frans att uppfylla gentemot modern:

Årligen två tunnor råg, ½ tunna korn, 1½ tunna blandsäd, allt ren och strid säd, och fyra tunnor ren och vacker potatis, 10 skålpund väl rengjort lin och ett stop söt, oskummad mjölk dagligen från den 1 mars till 1 november och sedan ½ stop likadan mjölk dagligen från 1 november till den 1 mars, allt årligen, även nödigt husrum för sig och sin lilla kvarlåtenskap samt del i källaren för sina behov, samt nödig vedbrand, på vedbacken sönderhuggen. Eftersom hon måste bo tillsammans med köparen, alltså skall de vid sjukdom eller annan ålderdoms svaghet sköta och vårda henne på bästa sätt.

Johannes Johansson	1813-04-08 i Åby, bonde på 1/36 mtl 1937-41,
Anna Maja Haddorf	1815-10-04,
Barn: Gustava Charlotta	1839-01-19,
Gustaf Viktor	1841-06-15,
Klara Mathilda	1849-10-26, till Amerika 1871,

Johannes hade troligen sina rötter i Rambergstorp i Stora Åby. Anna Maja var dotter till Johan Haddorf och Maja Persdotter i Östra Haddåsen. Johannes och Anna Maja gifte sig 1836. De kom från Ödeshögs Klockargård till Stavreberg 1837.

Vid vintertinget 1839 erhöll de lagfart på 1/16 mantal Stavreberg, som de den 23 oktober 1837 köpt av hennes föräldrar, korpralen Johan Haddorf och Maria Persdotter för 1350 riksdaler riksgäld. År 1840 tycks de ha bott i Narbäck men året därpå, 1841 flyttade de till Orrnäs, där de sedan bodde. 1842 erhöll Jonas Svensson och hans hustru Maja Persdotter häradsrättens fastebrev för 3/56 mantal som de enligt bevittnad avhandling köpt den 25 nov 1840 av Johannes Johansson och Anna Maja Haddorf för kvitterade 644 riksdaler banco.

Om Johan Haddorf, se nedan. Jonas Svensson och Maja Persdotter är inte kända i övrigt. Troligen har de sålt gården vidare. De är inte själva noterade i Stavreberg.

Vid vintertinget 1840, mål 139, förekom en tvist mellan Jonas Blom i Kopparp och Johannes Johansson i Stavreberg om ersättning för husröta. Efter förlikning blev målet nedlagt. Vid vintertinget 1841 fick Johannes Johansson enligt saköreslängden böta för uteblivande. Målet gällde förmynderskapsredovisning.

Johan Haddorf	(1789-04-09) i Säby, bonde på 1/36, sedan till hus,
1)Maja Persdotter	(1775) i Adelöv, död 1840 i bröstfeber.
2)Anna Stina Andersdotter	1808-07-13 i Stora Åby, död 1844
3)Sara Lena Jonsdotter	1818-09-10 i Vireda

Barn: Gustaf Johan	1811-09-20, till Ösiö 1841,
Peter	1813-07-08,
Anna	1815-10-04,
Abraham	1821-12-17,
Karl Anders	1841-06-12, till Strå 1857
Johan Adolf	1843-05-09, till Fagerhult 1857
August	1846-07-29, till Stava 1863, till Amerika 1867
Sven Johan	1847-12-11, död 1858 av bröstsjuka
Fredrika	1850-03-21, stum, (?)
Johanna	1852-07-27,
Kristina	1854-06-21, död i rödsoten 1857
Hulda Mathilda	1857-06-08,

Johan Haddorf och Maja Persdotter gifte sig 1810. Bakgrunden för dem är okänd. Maja var född i Adelöv. Möjligen hade hon någon tråd till Prästorp i Stora Åby socken. Kanske hade hon någon släkttråd till Stavreberg? Johan var soldat för Östra Haddåsen.

Därifrån kom de till Stavreberg 1839. De hade dock redan dessförinnan haft intressen i Stavreberg. 1836 hade Johan vid någon försäljning förbehållit sig en torpplan, belägen på Lars Peterssons 1/32 uti skogen i sin och sin hustrus livstid. Detta torde avse det som senare har kallats Haddorfs torp längst österut , söder om Lövsjön. Detta kan tyda på att någon av dem kan ha haft någon koppling dit.

Haddorfs första hustru Maja Persdotter dog 1840. Han gifte sig 1841 med Anna Stina Andersdotter. Hon var född i Stora Åby, dotter till Anders Svensson och Stina Larsdotter på Halvarby ägor. Efter hennes död i barnsäng 1844 gifte han sig 1847 med Sara Lena Jonsdotter.

Bouppteckningen 1844 efter Maria Persdotter upptog en behållning efter skulder på 581 riksdaler, däribland 1/16 mantal Stavreberg för 200 riksdaler. Bland de upptecknade tillgångarna har jag bl. a. antecknat en färdevagn med sex hjul. De hade *en ko, en kviga, en kalv, 7 fåror och en bagge.*

Sara Lena Jonsdotters bakgrund är i Vireda, men jag har inte kunnat få upp ”spåret efter henne”. Husförhörslängdens uppgifter om henne tycks inte stämma.

Johan Haddorf anges efter 1858 *till hus hos Nätt*. Han bodde med sin familj på *Haddorfs torp*. Det har uppgetts att Haddorf byggt och bott på det torp vars lämningar finns idag längst i öster vid gränsen mot Bankabys marker, ett par hundra meter söder om Lövsjön. Han uppgavs i husförhörslängden mot slutet vara fattighjon och dog av stenpassion 1870. Hustrun Sara Lena Jonsdotter dog 1878.

Det är ett mycket imponerande arbete med stenmurar som utförts vid Haddorfs torp. De små åkertegar som kan anas innanför stenmurarna står inte i rimlig proportion till mängden av den sten som ingår i stenmurarna. Vi kan anta att här burits sten i flera hundra år.

Kanske har detta torp i gamla tider kallats för Plåttajärtorpet.

När Haddorf flyttade till torpet var han 69 år. Det är inte rimligt att tro att han ensam byggt alla de stenmurar som finns där. Av flera köpekontrakt framskymtar att Haddorfs första hustru, Maja Persdotter, kan ha haft arvsrätt

i någon av gårdarna i Stavreberg. Hon var född i Adelöv 1775, men Jag har ännu inte någon uppgift om hennes bakgrund.

Det är något mycket imponerande över denna familj. Johan Haddorf var först soldat i Östra Haddåsen. Han kom dit från Säby 1808. Hur mycket krig han fick uppleva vet vi inte. Efter drygt 30 år som soldat kom han till Stavreberg och därefter följde ett 20-tal år som bonde.

Han var gift tre gånger. Han fick med sin första hustru familjens första barn 1811. Det sista barnet kom 1857 när Johan var närmare 70 år gammal.

Efter Johans död den 15 mars 1870 bodde hustrun och de två döttrarna Hulda och Fredrika kvar på Haddorfs torp som fattighjon.

Dottern Fredrika uppgavs i husförhörslängden 1870-75 vara stum. Hon tjänade som piga på flera ställen, Hårstorp 1864, Herrestad 1866-68, Harsbol 1870, Kalvhult i Åby 1871, sedan till Varv och sedan till Ödeshögs Riddargård 1878. Hon födde en son, Adam Georg, den 10 januari 1876 på Haddorfs torp. Hon hamnade senare i livet i Mariannelund där hon enligt uppgift hade ett bageri. Det kan därför ifrågasättas om hon var stum.

Johannes Persson	1797-10-01 i Adelöv, bonde på 1/16 mtl 1834-1840
Hedvig Silvius	1803-10-21 i Gränna
Barn: Johan Peter	1829-04-14 i ”
Anna Maria	1831-02-21 i ”
Karl Gustaf	1833-09-26 i ”
Anders Fredrik	1835-09-08,
Frans Henrik	1838-03-14,

Johannes och Hedvig inflyttade från Norra Kärr i Gränna socken 1834 och flyttade åter dit 1840. Johannes hade sina rötter i Äpplehult i Adelöv, son till bonden Peter Olofsson och hans hustru Maja Eliadotter. Hedvig kom från en militärsläkt. Fadern var regementsväbeln Hans Silvius och dennes hustru var Charlotta Castensson, boende i Svartemålen i Gränna landsförsamling.

Namnet Castensson kan tyda på samma härstamning som gästgivaren Castensson i Holkaberg. Namnet Silvius förekommer i historieskrivningen rörande Helena Ekblom (Vita Jungfrun) som var en av väckelserörelsens förpostfigurer och som verkade även i våra bygder. Ev. var en broder till Hedvig Silvius en beskyddare av Helena Ekblom, när hon åren 1828-30 var informator i hans familj i Adelöv. Läs om Helena Ekblom bl. a. i boken "Predikare-Lena" av Tore Setterholm.

Jag har inga uppgifter om denna familjs vidare öden. Gården i Stavreberg köpte de av Gustaf Nilsson och Katharina Karlsdotter för 706 riksdaler banko. Sju år senare sålde de den till Anders Persson och Katharina Svensdotter för 1066 riksdaler.

Anders Persson	1785-08-15 i Rök, bonde på 1/16 mantal,
Katharina Svensdotter	1790-01-08,
Lena Katharina	1825-06-07,

Anders och Katharina inflyttade från Bultsbol 1841 och köpte då 1/16 av Johannes Persson och Hedvig Silvius för 1066 riksdaler. Bakgrunden för Anders är okänd. Katharina var dotter till bonden Sven Persson och hans hustru Maria Jönsdotter i Bultsbol. Anders dog av kolik 1843. Katharina dog 1845. Dottern Lena Katharina flyttade därefter till Ekeby. Av bouppteckningen framgår att de hade fyra döttrar, Stina Greta, gift med grenadjären Johan Lång i Dals härad, Johanna, gift med Petrus Jonsson, se nedan, samt Anna Maja och Lena Karin, omyndiga. Tillgångarna uppgick till 621 riksdaler.

Johan Grip	1805-09-25 i Gränna, arrendator
Stina Greta Andersdotter	1809-01-13
Barn: Kristina	1832-12-08, nöddöpt, död samma dag.
Maria	1835-03-26, g m Johan Fredrik Johansson i Stava
Johan	1837-12-11, dräng i Ödeshög på 1850-talet, se nedan

Johan och Stina gifte sig 1831 när de båda "tjänade" i Lilla Krokek hos Samuel Svensson. Johan var son till soldaten Johannes Grip och hans hustru Kerstin Nilsdotter på Uppgränna Knutagårds ägor. Stina var sannolikt dotter till bonden Anders Jonsson och Stina Hansdotter i Kopparp. Från Lilla Krokek flyttade de 1734 till Kopparp där de var hälftenbrukare på Katharina Hansdotters gård.

De kom 1836 till Stavreberg och här arrenderade de förmodligen 1/16 mtl, från 1841 arrenderade de 3/32 mtl. År 1845 flyttade de till Lilla Krokek och där anges de vara hälftenbrukare på Samuel Svenssons gård.

De arrenderade 1847 eller 1848 den ena gården i Hårstorp. 1849 flyttade de till Stava där de arrenderade en gård. De flyttade 1852 till Hårstorp. Där arrenderade de 3/8 mtl. Från slutet av 1850-talet uppgavs de vara *inhyses i egen stuga* i Hårstorp. Stina uppgavs i husförhörslängden vara *sjuklig och oduglig*. Båda dog 1878, Maria den 5 maj och Johan den 4 december båda av lungsot.

Dottern Maria stannade kvar i bygden. Sonen Johan var dräng i Ödeshög på 1850-talet. Han hamnade senare som arbetare på Skärblacka pappersbruk.

Johan Lantz	1787-02-01 i Adelöv, bonde, f d livgrenadjär
Johanna Lotta Jonsdotter	1818-06-20,
Mathilda Vilhelmina	1849-11-18,

Johan var son till Anders Larsson och Annika Bengtsdotter i Adelövs by. Han kom till Hårstorps soldattorp 1807 för att ersätta den förra soldaten Jöns Lantz som kommit i fransk fångenskap. Johan gifte sig med Katharina Jonsdotter 1811. Hon var dotter till torparen Johan Berggren och Maja Persdotter på Krisseby ägor men hon var piga här i bygden vid denna tid. Hon var betydligt äldre än Johan och hon dog av ålderdom 1846.

Efter hennes död gifte han sig med Johanna Lotta Jonsdotter, dotter till bonden Jonas Larsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Stora Krokek.

År 1823 skrevs ett kontrakt mellan jordägarna Lars Larsson och Peter Jonsson i Hårstorp och å andra sidan Johan Lantz där denne mot 222 riksdaler får ett förpantningstorp, Skansatorpet på Hårstorps ägor. Torpet tillträddes 1824. Jorden till torpet låg i nordost. 1836 tillkom ytterligare ett förpantningskontrakt mellan Sven Samuelsson och Johan Lantz.

Detta kontrakt var på 500 riksdaler och avsåg ett markområde i söder på Hårstorps ägor, utmed vägen väster om soldattorpet. Johan Lantz hade också inköpt en gård i Stavreberg på 1/16 mantal. Det visar att Johan Lantz hade en mycket god ekonomisk ställning.

Johan och Johanna flyttade från Hårstorp till Stavreberg 1853. Det är troligt att Johan Lantz redan 1836 förvärvat 1/32 mantal i Stavreberg.

Dottern Mathilda gifte sig 1869 med Johan Magnusson, född 1846 i Gränna. De brukade antagligen också hennes föräldragård någon tid, men Mathilda dog i barnsbörd samma år. Även barnet dog och Johan Magnusson flyttade därefter till Munkeryd 1870. Johan och Johanna sålde förmodligen 1872 gården till Anders Engdahl. Senare köptes gården av Häger. Det var således Hägergården som Johan och Johanna innehade.

Johan Lantz hade en syster och en svåger i Stavreberg, nämligen Greta Maja Andersdotter och hennes man Johannes Svensson på Klintagården.

År 1872 den 14 maj upprättades ett kontrakt mellan Johan Lantz och Frans Johansson på Klintagården om arrende av en jordplan för att bygga ett hus på. Johan var då 85 år. Arrendet skulle uppgå till tre riksdaler riksmynt. Johan Lantz dog 1877 och hans hustru Johanna Lotta Jonsdotter Lantz dog 1885. Vi kan anta att de fick bo några år på den platsen.

Till hus hos Lantz bodde under något tiotal år pigan Maja Magnidotter, född 1826 i Adelöv, samt hennes son Johan August, född 1859. Maja uppgavs vara vanför samt att hon hade en fistel vid vänster öga. Hon flyttade med sin son 1864 till Adelövs socken.

Anders Engdahl	1844-11-07 i Gränna, bonde
Klara Matilda Andersdotter	1844-10-24 i Stora Åby
Barn: Hilma Josefina	1870-02-07 i Stora Åby,
Karl August G	1873-10-10,
Frans Hjalmar	1877-01-04,

Anders var sannolikt son till Elias Engdal och Kristina Andersdotter i Uppgränna Länsmansgård. Klaras bakgrund har jag inte någon uppgift om, ännu. Anders och Klara gifte sig 1869 och kom till Stavreberg från Stora Åby 1872. De flyttade till Hårstorp 1874. Möjligen sålde de gården till Per August Natanaelsson.

I Hårstorp står han skriven som arrendator av soldattorpet. I Hårstorp föddes en son som hette Frans Hjalmar. Denne kommer vi att möta längre fram i denna berättelse. Från Hårstorp flyttade familjen till Siggeryd 1879 och där förvärvade de en gård om 1/5 mtl. Där dog Anders Engdahl 1919. Hans hustrus bortgång har jag inga uppgifter om.

Nils Jonsson	1809-11-12 i Flisby, bonde på 1/16 mantal 1842-49,
Maja Johansdotter	1815-05-06 i Adelöv
Johan	1842-02-05,

Nils och Maja kom från Adelöv till Stavreberg 1842. De stod till en början skrivna för 1/16 mantal. Senare uppgavs de vara "Till hus". Troligen hade de då sålt gården till Karl Lantz. Denna affär återgick dock. Maja dog 1848. Av bouppteckningen framgår att Johan Grip, nämnd som arrendator i flera byar i bygden, var släkting till henne.

I bouppteckningen stod Nils och Maja fortfarande som ägare av 1/16 mantal. Där var också noterat att ett arv väntades efter hennes avlidna broder i Stockholm, men att detta arv var "under process". Nils Jonsson flyttade 1849 till Hårstorp. I domboken 1843 uppgavs Nils vara smed.

De innehade förmodligen den 1/16 som hans namne Nils Jonsson innehaft tidigare till sin död 1826. Kanske var det Fällan?

Petrus Jonsson	1815-04-02, bonde på 1/16 mantal åren 1845-1890
Johanna Andersdotter	1819-12-17,
Barn: Anders	1848-11-30, död (?)
Mathilda Jos. Svensdotter	1864 i Jönköping, fosterdotter

Petrus och Johanna kom från Stora Åby till Stavreberg 1845. Petrus var troligen son till rättaren Jonas Joelsson på Orrnäs och hans hustru Maja Persdotter. Johanna var dotter till Anders Persson och Katharina Svensdotter i Stavreberg, se ovan.

Mathilda som anges vara fosterdotter inflyttade 1875 från Bringetofta och flyttade från byn igen 1876 till okänd ort. Petrus dog 1895 och Johanna dog år 1900. Av bouppteckningen framgår att de hade inga egna barn. Den son, Anders, som också är antecknad i födelseboken under angivet datum, har troligen dött, även om jag inte funnit honom i ”död- och begravningsboken. Som arvingar nämndes deras syskon eller syskonbarn. Där upptas fastigheten till 3/64 mantal.

Gustaf Nilsson	1802-03-20 i Åby, bonde på 1/16 mtl
Stina Karlsdotter	1792-11-24 i Ölmstad
Barn: Johan	1822-, död samma år
Per Adolf	1823-, död
Sofia	1826-12-15 i Åby,
Karl Gustaf	1829-12-01,
Clara Gustava	1834-07-31,

Gustaf var troligen son till Nils Larsson och Katharina Persdotter i Amundeby. Till Stavreberg flyttade han från V Tollstad 1822. Han innehade och brukade 1/16 mtl i Stavreberg men stod också som ägare av 1/8 mtl i Skrädeberg. Under någon tid var han tillsammans med Emanuel Persson också delägare i en gård i Kushult.

Gustaf gifte sig med Stina Karlsdotter redan 1821. Han var då ännu inte 20 år. Kristina var dotter till soldaten Karl Snygg och hans hustru Kerstin Persdotter i Långeberg i Ölmstad. Hon var också systerdotter till Maja

Persdotter, Abraham Jonssons hustru, som beskrivits här tidigare. De flyttade från Stavreberg till den östra gården i Hårstorp 1833. Gustaf dog där 1863 av gastrisk feber. Stina dog 10 augusti 1875 av vattusot.

I domboken från sommartinget 1824 finns noterat att Gustaf Nilsson instämt bonden Lars Larsson i Sunneryd angående ersättning. Bakgrunden var att Gustaf köpt en bod av Lars. Priset var 30 riksdaler riksgäld och i priset ingick allt, boden med väggar, tak och innanrede. Men under flyttningens gång hade Lars tagit hand om åtskilliga persedlar, låsar, gångjärn, halmen till taket osv.

Inför rätten kom parterna överens. Lars Larsson skulle till Gustaf erlägga två riksdaler. Rätten fastställde denna överenskommelse.

Av domboken från höstetinget 1825 framgår att Gustafs och Stinas boskap gått in på Bankabys ägor och orsakat skada. Det var bonden Peter Jönsson som krävde ersättning, men rätten ogillade hans krav.

Kristina var systerdotter till Maja Persdotter, gift med Abraham Jonsson, se ovan. De var barnlösa och Kristina fick därigenom ärva dem. Hon var dock inte ensam om arvet. När Maja Persdotter avlidit blev det tvist mellan arvingarna.

Vid vintertinget 1827 skrevs många sidor i domboken om denna tvist. Det var Kristina Karlsdotter och hennes man, Gustaf Nilsson, som avkrävdes ersättning för att hon utfått förtida arv. Rätten ogillade dock stämningen från Kristinas bröder och lät Kristina och Gustaf behålla vad de fått.

Av domboken från 1827 framgår också att Jonas Jonsson i Sunneryd instämt Gustaf och Kristina till tinget med yrkande att utfå 22 riksdaler i ersättningar av olika slag. Jonas hade bl.a. skjutsat dem till och från Ölmstad åtskilliga år tidigare.

Gustaf och Kristina bestred kraven och Kristina berättade vid tinget att Jonas Jonsson skjutsat henne för åtta år sedan från Ölmstad till Sunneryd. Då var äktenskap tillämnat mellan dem och Kristina skulle stanna i Sunneryd så länge hon ville. Äktenskapet blev inte av och nu ville Jonas ha betalt för denna resa. Målet blev uppskjutet eftersom Jonas ville inkalla flera vittnen, men vid höstetinget 1827 meddelade Jonas att han blivit förlikt med Gustaf och Kristina och målet blev nedlagt.

Gustaf och Katharina flyttade således från Stavreberg till Hårstorp 1833, eller kanske 1834. Gården i Stavreberg, 1/16 mantal, sålde de till Johannes Petersson och Hedvig Karolina Karlsdotter i Norra Kärr, Gränna socken.

1/16 bonden
Måns Persson Rolig **1763-02-02 i Ölmstad, fr. Ölmstad 94**
h Maja Persdotter (1752-01-19)

Per och Maria var båda från Ölmstads socken. Per var son till Per Jönsson och Marit Nilsdotter i Perstorp och Maria var troligen dotter till Per Andersson och Ingeborg Jönsdotter på Haga Frälsegård i Ölmstads socken. De gifte sig 30 december 1791. Han var då soldat i Ölmstad och hon var änka från Uppgränna Knutagård. De kom troligen till Lilla Smedstorp 1794 och där innehade de en gård om 1/16 mantal.

Från omkring år 1815 bodde de i Stavreberg och innehade här 1/16 mantal. Den 6 maj 1820 upprättades i Stavreberg mellan makarna ett inbördes testamente. Av detta framgår att de inga barn hade i sitt äktenskap. Närvarande vittnen var Lantz, Nils Jaensson och Peter Jonsson, alla från Stavreberg.

Den 12 maj 1822 sålde de sin gård i Stavreberg till Peter Larsson och Maja Lena Johansdotter och flyttade till ett torp på Grimshults ägor. Gården i Lilla Smedstorp om 1/16 mantal tycks de dock ha innehaft ännu under 1820-talet.

Maja Persdotter omkom den 11 maj 1835 genom drunkning. Hon skulle tvätta kläder i ”en vattenpöl” och det bar sig inte bättre än att hon drunknade, 83 år gammal. Måns dog 1846 av ålderdom, också 83 år gammal.

Peter Larsson	(1775-07-17) i Stora Åby, bonde
1)Maja Lena Johansdotter	1768 i Stora Åby, död 1823
2)Maja Jonsdotter	(1784-11-27),
Barn: Maja Kristina	1796-07-17, till Heda 1821,
Peter	1808-09-05, t Heda 1824
Katharina	1810-11-28, död av slag 1811,
Anna Greta	1812-08-25,
Karl Peter	1827-11-18,

Peter och Maja Lena gifte sig 1805. Båda bodde då i Bodebol, han förmodligen som tjänstedräng och hon som änka. Hon hade varit gift sedan 1889 med bonden Peter Svensson i Bodebol. Hon hade från detta äktenskap sju barn. Det var Jonas 1790, Sven 1792, Maja Kristina 1796 samt fyra som dött. Sönerna Jonas och Sven blev båda bönder i Bodebol.

Peter och Maja Lena var båda födda i Stora Åby socken. Han var sannolikt son till Lars Persson och Katharina Svensdotter i Sandkulla. Bakgrunden för Maja Lena är jag osäker på. De kom från Bodebol till Stavreberg 1820. Här innehade de 1/16 mantal.

Maja Lena dog av rötfeber den 24 januari 1823. I bouppteckningen upptogs 1/16 mantal i Stavreberg till 400 riksdaler. I övrigt har jag ur bouppteckningen antecknat följande: *en enbetsvagn, en vagn med kärra, ett par skodda enbetskälkar, ett par oskodda dito, en enbetsdrög, två selar, tre hiolingar, två bastarep, en kvinnsadel m.m., en gödselbotten, en ärjekrok, en dito enbetskrok, en häst, två kor, tre kvigor, tre får och två baggar. En psalmbok och boken örtagårdssällskap, två dussin trätallrikar, ½ dussin träskedar, två par bordsknivar, två tälgknivar, m.m.* Tillgångarna uppgick till 650 riksdaler men skulderna till 408.

Peter gifte sig 1826 med Maja Jonsdotter. Hon var från Stora Åby, dotter till Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter i Jonshult. I husförhörslängden kan vi läsa en del nedslående uppgifter om Peter och hans nya hustru. Peter är antecknad för fylleri. Om Maja Jonsdotter är antecknat ”ej vetande”, lönskaläge 1827.

Familjen flyttade till Kulhult 1834. Peter Larsson dog 20 november 1843 av lungsot. Maja Jonsdotter dog 1847, troligen på Fattighuset i Ödeshög. Jag har som synes inga säkra uppgifter om bakgrunden för Peter Larssons

första hustru.

I domboken från sommartinget 1821 finns anteckningar om en delning av den gård som tydligen Peter Larsson och pigan Kristina Karlsdotter innehade tillsammans, eller om de gjort någon sämjedelning tidigare. Nu hade lantmätare gjort en delning så att de fick var sin 1/16-del var för sig. Det tycks ha varit Stavrebergs gamla hustomt eller byggningstomt som nu delades i två.

Vid hösttinget 1822 har under information om lagfarter intagits uppgifter om att Peter Larsson och Maja Lena Johansdotter enligt salubrev av den 12 maj 1821 köpt 1/16 mantal i Stavreberg av Måns Rolig och Maria Persdotter för 666 riksdaler. Måns Rolig var torpare på Grimshults ägor men ägde också 1/16 mantal i Lilla Smedstorp. Jag har inga uppgifter om att Måns Rolig och hans hustru bott i Stavreberg.

En dag i mitten av juli 1829 hade Peter Larsson lånat ut sin häst till Lena Karin Andersdotter, hustru till bonden Karl Lantz i Stavreberg. Hon skulle göra en resa till Tranås. Hur denna resa avlöpte i detalj vet vi inte.

Men vid hösttinget 1829 hade Peter Larsson instämt Karl Lantz och hans hustru. Han yrkade ersättning för att hon under sin Tranås-resa hade slagit och så illa hanterat hästen *att huden över länden på hästen hade lossnat och delar av köttet hade under förruttnelse lossnat och dessutom hade hästen förlorat halva tungan. Hästen hade blivit vanlytt och obrukbar.*

Grannhustrun nekade till att hon på något särskilt sätt hanterat hästen. Som vittnen hördes torparen Karl Krusberg och Johannes Nilsson samt dennes hustru. Det framkom att hästen såg trött ut vid hemkomsten, och hängde med huvudet, men några skador hade ingen av dem då sett.

Lena Karin Andersdotter hävdade att Peter Larsson själv skadat sin häst och anhöll om uppskov med målet till nästa ting för att då bevisa detta. Rätten medgav ett uppskov.

Vid vintertinget 1820 hördes hustrun Stina Persdotter som vittne i målet. Hon var hustru till torparen Johannes Nilsson på Stavrebergs ägor. Hon berättade att hon sett hur Peter Larsson någon tid efter den omnämnda resan till Tranås på sin äng slagit sin häst. Därefter hade hästen sår på länden. Häradsrätten ogillade Peter Larssons stämning och friade Lena Karin Andersdotter från anklagelserna.

Jag kan inte avhålla mig från en liten fundering. Stackars hästar i äldre tider. Tänk alla skjutshästar på landsvägen. Vi kan anta att de blev utsatta för misshanel hela tiden.

Vid vintertinget 1834 utspelades en arvstvist vid tinget. Då hade Peter Larsson med sina svågrar instämt skattemannen Peter Persson och hans hustru Anna Greta Samuelsdotter i Öninge i en tvist om arvet efter svärföräldrarna i Jonshult. Tvisten slutade med att de inblandade fick betala var sina kostnader för rättegången. Tillgångarna i boet tycks dessutom ha varit mindre än skulderna.

Enligt anteckningar i domboken vid sommartinget 1836 hade Peter Larsson och hans hustru Maria Jonsdotter i Stavreberg enligt ett köpebrev från den 4 juli 1834 sålt sin gård om 1/16 mantal Stavreberg för 1300

riksdaler riksgäldsmynt till hattmakaren Olof Zetterberg och hans hustru Greta Jonsdotter i Hejla.

Olof Zetterberg	1799-06-05 i Huggenäs, Värmland. Bonde
Anna Greta Jonsdotter	1796- i Rök
Barn: Karolina Vilhelmina	1828-02-07,
Maria Mathilda	1833-08-25 i Rök
Johan Adolf	1837-11-08,

Olof Zetterberg var hattmakare innan han blev bonde i Stavreberg. Man kan undra över varför en hattmakare kommer till Stavreberg och blir bonde, men på den frågan har jag inget svar. Han var kanske lite äventyrlig och ville pröva på nya utmaningar.

Från Yngve i Stavreberg har jag fått veta att Olof Zetterberg var *oäkta* son till Catharina Olofsdotter i S Hög, Huggenäs i Värmland. Olof kom som gesäll till Skänninge 1824, till Vadstena 1825 och här gifte han sig med Anna Greta Jonsdotter från Rök. År 1831 flyttade de från Vadstena till hustruns föräldragård i Hejla, Röks församling.

De kom till Stavreberg från Rök 1834 och innehade förmodligen den gård som senare kallades Krigsbergs gård.

Enligt anteckningar i domboken vid sommartinget 1836 hade Peter Larsson och hans hustru Maria Jonsdotter i Stavreberg enligt ett köpebrev från den 4 juli 1834 sålt sin gård om 1/16 mantal Stavreberg för 1300 riksdaler riksgäldsmynt till hattmakaren Olof Zetterberg och hans hustru Greta Jonsdotter i Hejla.

Zetterberg hade en piga, Anna Stina Krusberg och en dräng, Johannes Jonsson, som för övrigt var bror till Zetterbergs hustru, född i Rök 1785. Denne hade på grund av *klen hälsa* blivit omyndigförklarad. Förmyndare för honom var rusthållaren Johannes Johansson i Kushult. Vid hösttinget 1834 hade förmyndaren instämt Zetterberg och krävde redovisning av den omyndiges tillgångar.

Av anteckningarna i målet framgår att Zetterbergs hustru och hennes bröder var från Hejla i Rök och där hade de ärvt en gård. Johannes Jonssons arv skulle enligt uppgift uppgått till 900 riksdaler från fastigheten och 234 riksdaler från lösören. Av detta arv återstod nu enligt uppgift av Johannes Jonsson själv endast 250 riksdaler.

Johannes Jonsson, den omyndige, önskade själv att dessa medel skulle innestå hos svarandena, Zetterberg och hans hustru, mot att de drog försorg om honom under hans återstående dagar. Eftersom denna överenskommelse mellan dem gjorts medan Johannes Jonsson ännu var frisk ansåg häradsrätten att den inte kunde återkallas. Zetterberg och hans hustru fick således fortsätta att förvalta Johannes Jonssons tillgångar, mot att de lovade att vårda honom.

Vid vintertinget 1836 hade Zetterberg instämt sin sjuka svågers förmyndare, nämndemannen Johan Johansson i Kushult och återkrävde 22 riksdaler av denne. Detta var pengar som förmyndaren förbehållit sig med anledning av kostnader och besvär under förmynderskapet, bl.a. vid uppbärandet av köpeskilling för den försålda fastigheten.

Zetterberg menade att dessa kostnader skulle betalas av förmyndaren själv. Rätten beslutade att förmyndaren i sitt arbete hade rätt att få betalt för sina kostnader. Zetterberg förlorade därför denna tvist.

Johannes Jonsson dog den 31 maj 1839 av lungsot. Han var ogift.

Familjen Zetterberg flyttade 1849 till Forsby Skattegård i Forsby, Skaraborgs län. Där dog Olof 1855 och Anna Greta 1857.

Olof förekommer i domboken vid några tillfällen, enligt följande:

Vid sommartinget 1844 var han instämd av Karl Lantz och Johan Haddorf med yrkande om ersättning för att Zettterbergs kreatur under hösten 1843 kommit in och betat i Gubbahagen. Den gärdesgård som skulle hålla fred i rågången mellan Gubbahagen och Zetterbergs äng tillhörde Zetterberg och skulle underhållas av honom. Den var så dålig att kreaturen kunde komma in på Gubbahagen. Detta intygades av Johan Grip och Peter Jonsson, undertecknat i Stavreberg 24 okt 1843.

Pigan Anna Jonsdotter berättade att då hon under 1843 tjänte hos Johan Haddorf i Stavreberg, såg hon sent om hösten i Gubbahagen hur Zetterberg hämtade sina kreatur och hon måste därvid hjälpa honom med motning. Rättens utslag blev att Zetterberg ålades att ersätta skadorna.

Vid höstetinget 1845 hade Zetterberg instämt sin torpare, Anders Jonsson med yrkande om ersättningar av olika slag. Denna svarade med en motstämning. Målet uppsköts. Senare slutade detta mål i förlikning.

Vid vintertinget 1846 företeddes följande kontrakt:
Till Anders Jansson och hans hustru Lena Jonsdotter försäljer Per Olof Zetterberg och hans hustru Anna Greta Jonsdotter i Stavreberg den 6 mars 1843 en på deras ägande 1/16 mtl belägen jordplan i kobetet att i deras livstid förbli i orubbad besittning, nyttja och begagna som de tycker samt i vår bebygga och inhägna. Efter deras död, hus och gärdesgårdar tillfaller deras barn och arvingar.

Anders Jansson	1804-04-09 i V Tollstad, torpare,
Lena Stina Jonsdotter	1797-11-21 i Svanshals
Barn: Johan	1837-09-24 i Rök
Johanna	1839-11-28 i -"-

År 1843 kom Anders Jansson med sin hustru Lena Stina Jonsdotter från Rök till ett torp på Zetterbergs ägor i Stavreberg, De hade enligt kontrakt från den 6/3 1843 köpt en jordplan i ”Zetterbergs kobete att i deras livstid förbli i orubbad besittning, nyttja och begagna som de tycker samt i vår bebygga och inhägna. Efter deras död tillfaller hus och gärdesgårdar deras barn och arvingar”.

I domboken för 1845 kan vi se att Zetterberg och Jansson blivit oense och instämt varandra till tinget. Av anteckningarna framgår att Jansson och hans hustru fullgjort en del dagsverken hos Zetterberg. Stämningen gällde från bådas sida skuldfordran och från Zetterbergs sida även skogsåverkan. Målet slutade i förlikning.

Möjligen har Zetterberg köpt tillbaka torpet. Den 4/11 1848 sålde han jordplan och hus i Kobetet till skräddardrängen Gustaf Jonsson från

Kopparps ägor. Denne skulle även få uppodla en åker söder om stugan. Det framgår också att denna åker redan var inhägnad.

Det blev inget av med köpet. Gustaf Jonsson var kanske inte heller önskvärd i Stavreberg. Han hade gjort sig skyldig till stöld och inbrott. Han kom förmodligen inte till torpet. Troligen bodde Anders och Lena kvar på torpet till dess att de 1849 flyttade till Sunneryd. Om någon därefter bodde på torpet är okänt. Samma år flyttade också Zetterberg från byn.

Lars Peter Andersson	1808-10-14 i Styra, bonde
Stina Lovisa Jonsdotter	1818-11-16 i -"-
Barn: Johanna Lovisa	1846-10-24, död i rödsoten 1857-10-16.
Johan Alfred Johansson	1848-08-25, fosterson, från Bankaby.

Lars och Stina Lisa gifte sig 1849 och flyttade då till Stavreberg. Styra är ingen grannsocken precis och vi kan undra vad det var som gjorde att dessa människor kom till Stavreberg och bosatte sig här. Från omkring 1870 hade de ett undantag på gården.

Lars dog av lungsot 1883. Stina dog den 26 dec. 1884 av bröstlidande. De avled barnlösa, sedan deras enda dotter dött i rödsoten 1857. I bouppteckningarna nämns som arvingar deras syskon, boende i Bjälbo, Styra och i Motala. Det var av allt att döma Krigsbergs gård som de innehade. Deras fosterson, Johan Alfred Johansson, övertog gården, se längre fram.

Johan Ulrik Johansson	1821-04-30 i Adelöv, bonde
Hedvig Dahlberg	1824-01-03 i Säby
Barn: Lovisa Josefina	1846-03-01 i Adelöv
Axel Arvid	1848-08-11 i -"-
Emma Charlotta	1851-05-28

Johan var son till bonden Johannes Svensson och hans hustru Maja Andersdotter i Äskeryd i Adelövs socken. Efter att han gift sig med Hedvig Dahlberg hade de ett torp, Rosenlund i Adelöv. Bakgrunden för henne har jag ingen uppgift om. De kom till Stavreberg 1849 och förvärvade då 1/16 mantal. 1853 lämnade de byn och flyttade till Adelövs socken.

Gustaf Johansson	1799-05-18 i Säby, bonde
Anna Lisa Eklund	1800-02-02 i Ekeby
Barn: Johan August	1826-12-10 i Säby, bonde i Kopparp
Anna Sofia	1829-10-21 i -”- , g m And.Johan Jonsson i Stava
Fredrika	1831-10-03, g m Jonas Hansson

Gustaf var son till bonden Johan Larsson och hans hustru Katharina Jönsdotter i Hycke i Säby socken. Anna Lisa Eklund var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och hans hustru Maria Danielsdotter vid Boxholms bruk i Ekeby socken. Gustaf och Anna Lisa gifte sig 1825.

De var sedan bönder i Säby socken åren 1825-1831. Därefter kom de till Ödeshögs socken. De var bönder i Sunneryd 1831-33 och i Stavreberg 1833-40.

Gården i Stavreberg var den gård som senare kallades Holmbergsgården, den gård som ligger längst norrut i byn. Denna gård köpte de den 12 oktober 1833 av Peter Jonsson och Anna Stina Larsdotter för 2050 riksdaler riksgäld.

Gustaf och Anna Lisa flyttade 1840 till Narbäck. Familjen flyttade senare till Kopparp. Där finns fortfarande ättlingar till Gustaf och Anna Lisa.

Från Narbäck kom samtidigt änkan Anna Greta Larsdotter med sin familj till Stavreberg, se nedan. Det tycks således ha varit ett byte av gårdar. Detta gårdsbyte tycks ha varit klart redan innan Anna Greta Larsdotters man dog i oktober 1840.

Det kan tilläggas att Anna Lisa Eklund hade en syster, Lena Andersdotter Eklund, i Stavreberg, gift med Karl Lantz. Hos dem bodde också modern, Maja Danielsdotter Eklund, på äldre dar.

Anna Greta Larsdotter	1796-11-04 i Stora Åby, änka, innehavare av 1/8 mtl
Barn: Jonas	1827-03-15, bonde i Rossholmen,
Kristina	1829-06-01, till Holkaberg 1844, gift,
Johan	1831-09-02, till Råby 1858
Anna Karin	1834-06-11, till Orlunda 1856
Karl August	1838-09-18, till Råby 1858

Anna Greta var änka efter bonden Hans Larsson i Narbäck som dog 1840. Själv hade hon sina rötter i Amundeby, hon var dotter till bonden Lars Samuelsson o Brita Andersdotter. Hon flyttade med sina barn till Stavreberg samtidigt som Gustaf Johansson ovan flyttade till Narbäck.

Affären uppgjordes när hennes man Hans Larsson ännu levde. Det tycks ha varit ett byte av gårdar dem emellan. I början av 1850-talet hade Anna Greta ett undantag på gården. Dottern Kristina Hansdotter och hennes man Johannes Jonsson övertog gården, se nedan. Anna Greta Larsdotter dog 1856.

Johannes Jonsson	1830-11-04, bonde på 1/8 mantal
Kristina Hansdotter	1829-06-01,
Josefina	1853-04-07,

Johannes var son till bonden Jonas Olofsson o hans hustru Maja Lotta Nilsdotter i Rossholmen. Kristina var dotter till bonden Hans Larsson och hans hustru Anna Greta Larsdotter i Narbäck, se ovan. Johannes och Kristina gifte sig 1851 och innehade sedan hennes föräldragård till 1856 då de flyttade till Orlunda.

Johannes Svensson	1807-06-18 i Adelöv, inhyses
Johanna Svensdotter	1809-11-24 i Heda,
Barn: Gustaf Leonard	1829-08-06 i Stora Åby,
Matilda Charlotta	1831-07-14, född i Tällekullen,
Peter	1833-04-22, född i Tällekullen,
Johan August	1835-06-07, ev. i V Tollstad,

Kristina Sofia 1838-01-03,

Johannes och Johanna kom till Stavreberg 1837 från V Tollstad. Johannes var son till Sven Persson och Lisa Israelsdotter i Graven i Adelövs socken. Johannas bakgrund har jag inga uppgifter om. De uppgavs i husförhörslängden som inhyses. Under någon tid arrenderade de en gård om 1/16 mantal i Stavreberg men flyttade redan 1839 till Siggeryd.

Lars Samuelsson	1813-12-19 i Heda, torpare
Johanna Johansdotter	1816-12-18,
Barn: Kristina Matilda	(1840-04-06, ej antr. i födelseboken)
Karl Johan	1842-02-17,

Bakgrunden för Lars är okänd. Johanna var dotter till torparen Johannes Nilsson och hans hustru Stina Persdotter på Stavrebergs ägor. Lars och Johanna gifte sig 1840 och övertog sannolikt det torp som hennes föräldrar innehaft. De flyttade till Rossholmen 1844 men återkom 1845. Då brukade de en tid 3/32 mantal. 1847 flyttade de till torpet Harget på Börstabols ägor 1847. De flyttade senare till Freberga i Rogslösa. Lars dog där 1890 och Johanna 1895

Jonas Jakobsson	1804-02-06, torpare,
Stina Eriksdotter	1804-11-12 i Svanshals
Barn: Johan Alfred	1833- 12-20, skräddare, se under Stora Krokek
Andreas	1836-11-02,
Gustaf Adolf	1840-03-17,

Jonas var son till bonden Jakob Jonsson och hans hustru Maja Nilsdotter i Stora Krokek. Jonas hade hudbesvär i ansiktet, uppges det i husförhörslängden. Bakgrunden för Stina Eriksdotter är okänd. Hon kom från Rök 1833 och gifte sig detta år med Jonas.

De hade först ett torp på Stora Krokeks ägor. 1835 flyttade de till ett torp på Börstabols ägor och året därpå, 1836 till ett torp på Stavrebergs ägor. 1841 flyttade de åter till Stora Krokeks ägor. Om denna familj finns mera att läsa under Stora Krokek.

Jonas Åberg	1803-09-27, torpare,
Anna Brita Hansdotter	1808-02-04,
Barn: Anna Maria	1835-01-07,
Axel	1838-03-30,
Emili Mathilda	1840-04-04,

Jonas var son till grenadjären Johan Åberg och hans hustru Stina Andersdotter på Åby ägor. Anna Brita var dotter till bonden Hans Andersson och hans hustru Katharina Olofsdotter i Stora Krokek. Jonas och Anna Brita kom hit från Erstorp 1843 och flyttade åter dit efter tre år. De

ägde och brukade ett förpantningstorp, den s k Lyckan eller Plåtagärdet som tycks ha varit förpantningstorp sedan 1810.

Peter Andersson	1794-12-11 i Rök, torpare,
Kristina Svensdotter	1800-02-14,
Barn: Hedda Sofia	1824-06-23 i V Tollstad
Kristina Elisabet	1830-10-19 i V Tollstad
Johanna Maria	1833- i V Tollstad
Eva Katharina	1835-12-27 i V Tollstad
Karl Otto	1839-12-15 i V Tollstad
Josefina Vilhelmina	1843-01-12 i V Tollstad, död 1852

Peter och Kristina gifte sig 1821. De kom hit från V Tollstad 1846 och innehade här förpantning på torpet Lyckan, som de köpt av Jonas Åberg 1846 för 800 riksdaler. Bakgrunden för Peter är okänd. Kristina var dotter till bonden Sven Persson och Stina Svensdotter i Lilla Krokek. Hon hade därmed rötter tillbaka till den s.k. Gyllingesläkten via Lilla Krokek och Kopparp, en släktgren med stort inflytande i bygden och tidigare med stora gårdsinnehav.

Peter och Kristina flyttade från Stavreberg 1851 till Kråkeryd. Vid avflyttningen stod de som inhyses. I Kråkeryd är de skrivna "Till hus". Redan 1852 flyttade de till Sunneryd. Där innehade de möjligen någon mindre gårdsdel. Peter dog där 3 december 1852 av "långvarig sjukdom". Kristina dog där den 19 april 1855 av bröstfeber, 55 år gammal. De två döttrarna Kristina och Johanna uppgavs i 1850 års husförhörslängd vara "mindre vetande, fattighjon".

Rödsoten härjade hårt i våra bygder 1857. I Stavabygden avled ett 50-tal människor på lika många dagar under hösten detta år. I Stavreberg dog på kort tid sju personer i denna epidemi.

Anders Krok	1799-04-03 i Vireda, livgrenadjär
Maja Eriksdotter	1793-10-26 i Gränna,
Barn: Anders Kristofer	1822-04-01, till Linköping 1839
Johannes	1823-12-30, död 1824
Kristina Sofia	1825-01-15, g m Karl Magnus Jonsson i Visjö
Gustava	1827-04-21, död av rödsot 1839
Sven Peter	1830-12-20, livgrenadjär i V Husby
Eva Lotta	1834-04-03, g m Karl Johan Petersson i Sväm

Anders hade sina rötter i Vireda. Han var son till torparen Jöns Andersson och hans hustru Stina Hansdotter i Sundby, Vireda socken. Maja Eriksdotter kom från Målskog i Gränna och var dotter till Erik Jansson och Brita Andersdotter. Anders kom till soldattorpet i Stora Krokek 1820 och gifte sig året därefter med Maja.

Båda hade dessförinnan tjänat dräng och piga i Fogeryd. Han var sedan soldat för Stora Krokek fram till 1850. Då flyttade Anders och Maja till Stavreberg. Barnen hade då lämnat hemmet. I början av 1860-talet flyttade

Anders och Maja till Sunneryd. Där dog Maja 1872. Anders dog 1876. Mera om familjen Krok finns att läsa under Sunneryd.

Karl Adam Petersson	1825-01-04 i Frinnaryd, bonde
Inga Gustava Ingesdotter	1822-02-11 i Adelöv
Barn: Emma Mathilda	1855-08-28,
Ada Josefina	1859-08-04,
Amanda	1863-06-11,
Johan Edvard	1866-03-18,

Denna familj kom från Frinnaryd till Stavreberg 1855. Bakgrunden för Karl Adam är okänd. Inga var dotter till Inge Ingesson o Maja Ingesdotter i Ryd i Adelövs socken. Karl Adam och Inga uppgavs ha gift sig 1850. De arrenderade först 3/32 mantal men köpte sedan denna gård efter Stina Nilsdotters död 1858.

Hela familjen emigrerade sedan till Amerika. Utflyttningsbetyget är daterat 17/6 1868. Efter dem kom nedanstående familj, som även de reste till Amerika. Detta är den gård som Oliver Johansson äger, och hans mor Signe Johansson före honom, men på den tiden då Karl Adam och Inga Gustava bodde där, då låg husen längre söderut, på den plats som kallas ”Slinkaplan”.

Karl Peter Andersson	1841-06-14, bonde på 3/32 mantal,
Anna Jos. Andersdotter	1846-01-18 i Stora Åby

Karl Peter var son till Anders Jonsson och Kristina Johansdotter på Jansagården i Stora Krokek. Karl Peter var någon period i Jönköping och därefter i Stockholm innan han 1868 gifte sig med Anna och övertog då denna gård, 3/32 mantal i Stavreberg.

Anna var från Amundeby i Stora Åby. Hon hade varit piga hos Bremer i Sväm innan hon gifte sig med Karl Peter. År 1869 emigrerade Karl Peter och Anna Josefina till Amerika. I kyrkoboken anges 23/4 1869.

Samuel Johan Svensson 1813-03-18 i V Tollstad,

Samuel Johan Svensson kom till Stavreberg från Skrädeberg 1864 och flyttade till Bultsbol 1867. Han anges i husförhörslängden vara *näslös, vanför och oduglig*. Han bodde ”till hus” på 3/32 mtl.

Den *näslöse, vanföre och oduglige drängen* Samuel Johan Svensson, född 18 mars 1813 i Västra Tollstad var son till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Karin Johansdotter. De kom från V Tollstad till Klämmestorp, bodde också i Hårstorp och i Åeryd.

Samuels levnadsöde är värt att stanna upp inför och begrunda. Varje gång jag sett mina anteckningar om honom har jag funderat över honom en stund innan jag kunnat gå vidare. Samuel stannade kvar länge i föräldrahemmet. Kanske var det utseendet som gjorde detta. Han var kanske ingen *drömprins, ingen svärmorsdröm?*

Han bodde sedan som inhyst i många familjer fram till 1868 då han *bor i egen stuga* i Skrädeberg. Han var kanske någon sorts *gratisdräng* som placerades ut av sockenstämman.

Samma år gifte han sig, 55 år gammal, med Greta Lovisa Johansdotter från Hultsjö församling i Småland. Hon var 53 år gammal när hon gifte sig med Samuel. Hon dog av bröstsjuka 1889. Samuel dog den 16 april 1891 av syfilis.

Alfred Modig	1840-04-26 i V Tollstad, till hus på 3/32 mantal.
Anna Sofia Persdotter	1831-06-01 i Säby
Kristina	1862-01-10 i V Tollstad,
Johan Alfred	1867-02-11 i V Tollstad

Alfred och Anna Sofia bodde endast ett år i Stavreberg, troligen hos Karl Adam Petersson på 3/32. De kom från V Tollstad 1867 och flyttade till Bankaby 1868.

Johan August Andersson	1839-09-06, bonde på 3/32 mantal
Anna Brita Magnidotter	1838-02-18 i Gränna,
Barn: Karl Johan Edvard	(1864-03-24), till Amerika 1887
Ernst Theodor	1865-12-08, död 1873 av charlakansfeber
Hjalmar Primus	1868-06-13, död 1873 av charlakansfeber
Klara Amanda	1870-04-10, till Amerika 1896
Knut Reinhold	1872-06-20, till Amerika 1891
Ernst Hjalmar	1874-10-30, övertog föräldragården
Jenny Axelina	1877-09-04, t Amerika 961014 fr. Munkeryd
Selma Serena	1880-02-23, g m Th. Aug Nilsson i Holkaberg
Anna Emilia	(1882-12-20), hushållerska, till Bodebol 1913,
Frans Alf Rosenqvist	1854-11-02 i Gränna, t Amerika 1869

August var son till Anders Jonsson och Kristina Johansdotter i Stora Krokek. Han var således broder till Karl Peter, se ovan. Anna Brita var dotter till bonden Magnus Abrahamsson och Johanna Johannesdotter i Hövik, Gränna landsförsamling. De gifte sig 1863 och de bodde först i Kråkeryd, Sväm och Frebol. August var då antecknad som skräddare.

År 1868 kom de till Stavreberg. De övertog då den gård som tidigare innehafts av Augusts broder, Karl Peter, 3/32 mantal.

Före laga skiftet låg deras tomtplan med hus på en plats som kallats Slinkaplan. I samband med laga skiftet 1874 ålades de att flytta sina hus 650 fot norrut, till den plats där den idag ligger.

August dog 1892 av slag. Då bodde fortfarande fyra av barnen kvar i hemmet. Anna Brita dog av ålderdom 1918. Sonen Ernst övertog gården. Efter Augusts död blev Frans Johansson i Klintagården utsedd till förmyndare för änkan och hemmavarande, omyndiga barn.

Frans G O Johansson 1841-11-24 i Adelöv, bonde på 1/32 mantal,
Eva Charl. Karlsdotter 1838-12-22 i Trehörna, från Stora Åby 1866,

Barn: Karl August	1868-03-26,
Jenny Mathilda	1870-11-07,
Hilma Charlotta	1874-03-19, ogift.
Maria Albertina	1876-07-20, till Skärstad 1882, återkom. Död 1943.
Hanna Josefina	1876-07-20, död s å
Johan Theodor	1878-11-11, död av kikhosta 1880
Tekla Serena	1881-09-23, till Norrköping

Frans var son till bonden Johannes Svensson och hans hustru Greta Maja Andersdotter på Klintagården i Stavreberg. Frans gifte sig 1866 med Eva Charlotta Karlsdotter från Trehörna och övertog föräldragården. Eva Charlotta Karlsdotter dog 1906. Frans dog 1921.

Det var Frans som 1852 byggde den lilla stenkyrkan strax väster om Klintagården. Enligt traditionen fanns en tidigare, mindre kyrka på platsen, byggd av en bonde till minne av en dotter som dött i kolera. Denna uppgift har inte gått att styrka. Frans byggde sin kyrka. Den var riktigt ståtlig med sina rundbågade fönster. I Östgöta-Bladet den 10 juli 1942 berättade Frans om bygget av kyrkan och nämnde då att han avsett att den också skulle rappas och förses med torn. Han fick dock viktigare ting att bestyra. Men här kommer notisen i Östgöta-Bladet:

Fredagen den 10 juli 1942
Sveriges minsta kyrka 90 år. Finns på Stavrebergs ägor.

På en berghäll strax väster om husen på Klintagården ligger den lilla stenkyrkan, omtalad och välkänd. Den är ca 4 m lång, 2,5 m bred och 3 m. hög och har byggts av en 11-åring.

Den 11-årige byggmästaren, sedermera hemmansägaren Frans Gustaf Johansson, utförde ensam detta arbete på lediga stunder under våren och försommaren 1852.. Stenarna har fogats samman utan bindemedel av något slag. Det var Johanssons mening att kyrkan även skulle rappas och förses med torn, men vid denna tidpunkt fick han viktigare ting att bestyra. Hans föräldrar dog nästan samtidigt och då han var äldst i syskonskaran var det han som fick träda i faderns ställe.

Hans händighet och energi blev honom till god hjälp även i lantbruket. Vid sidan därav blev han sedermera mycket anlitad som trädgårdsmästare, snickare, skomakare och djurläkare, vilket visar hans mångsidiga begåvning. Han avled i sitt hem i Stavreberg 1921. Men den gamla stenkyrkan står kvar som ett minnesmärke över svensk idoghet i gången tid.

Tyvärr har kyrkan delvis rasat vid ett par tillfällen och fått repareras och därvid har fönstren fått utgå. Den lilla stenkyrkan i Stavreberg är omtalad och omskriven. Den besöks varje sommar av åtskilliga människor.

Dottern Hilma var piga på olika håll i bygden. Hon bodde på äldre dar i Stavreberg hos brorsdottern Anna och hennes man. Hon skrev en dagbok som ger intressanta inblickar i livet i Stavreberg i gamla tider.

Ur Hilmas dagbok har här hämtats anteckningar om flyttning och uppsättning av huset på Klintagården i Stavreberg under åren 1890-93.

Den 1 november 1890 köpte Frans stugan på auktion hos Anders Daniel för 200 kr. Huset stod antagligen på ofri grund och såldes för avflyttning. Platsen där huset låg finns mellan gården i Kulhult och Petersburg eller som man då sa Ugglemossen.

Den 5 nov började man arbetet med nedmonteringen genom att riva muren. Den 14 november var Per Olander och mätte ut stenfoten och den 15 grävde man bort jord på stugplanen. Samma dag var Frans och ordnade med brandförsäkring, en viktig sak eftersom Lantzsastugan på Klintagården brunnit på sommaren samma år

Den 21 november letade man stenar till stenfoten och den 10 december började man riva stugan. Anders Göte och Svarvarn hjälpte till att riva. Den 20 december hämtade Frans fönster i Ugglemossen på dragkälke och den 22 hämtade han ett lass sparrar med stutarna. Den 30 och 31 december körde Johan Alfred hem sex lass tegel , 120 pannor i varje lass.

Frans gick runt bland grannar och vänner på nyårsafton och bad om hjälp att köra hem stockarna, och den 2 januari 1891 hade man ”köråka”. De som körde var: August två lass, Johan tre lass, Petrus tre lass, Frans på Gärdet tre lass, Johan tre lass, Alfred tre lass, Karl i L. Krokek tre lass, J. P. Håkansson Börstabol två lass, Oskar i Börstabol två lass, samt Axelsson i Harsbol tre lass. Dagen efter hämtade Johan Alfred det sista teglet. Han fick tre kr för tre dars arbete. Resten körde Frans hem med stutarna de följande dagarna. Totalt blev det 45 lass varav han körde 11 själv.

På Gränna marknad den 23 januari 1891 köpte Frans 18 glasrutor till innanfönster för 3 kr 25 öre. Den 23 februari körde Johan Alfred fram sten till stenfoten. Under vintern höggs och skräddes en del nya timmerstockar till bygget Man hade huggit en del stockar som kördes till sågen i Holkaberg och sågades.

I slutet av april 1891 var Per Olander och satte stenfoten. Han fick 1 kr 50 öre för arbetet.
Den 5 juni började Anders Göte och A. Gustavsson i Tällekullen att timra och efter ca: 9 dagars arbete stod huset på plats.

Den 6 juli hämtade Frans lera hos Augustas och den 7 köptes en ugnslucka i Ödeshög för tre kr
Den 4 september hämtades sjösten från Vätterstranden till bakugnen och den 24 kom murare Engvall från Basliden och började mura. Murningen tog fem dagar och kostade 9 kr.

Uppgifterna om taktäckning mm saknas på grund av bortnötta anteckningar i dagboken
men den 30 oktober satte man i fönster. Bygget verkar sen ha avstannat för året.

Den 16 september 1892 var Engvall och murade upp en kakelugn och rappade köksspisen
I november var Per Olander och lade in golv och satte upp innertak. Arbetet kostade 1 kr 75 öre.

Nästa anteckning om bygget är från 2 juni 1893 då Engvall var och rappade kakelugnen och muren. Den 6 o 7 juli brädfodrade man stugan och

den 8 satte Per Olander golvlister och började rappa väggar. Den 1 augusti var rappningen klar och Olander fick 2 kr för arbetet. Den 6 okt började Karl att tapetsera.

Tyvärr slutade dagbokskrivadet 1893 så när inflyttningen skedde vet vi inte men troligen var det 1894

Dessa dagboksanteckningar ger en god bild av livet på den tiden. Det var hårt arbete och det krävdes hårt arbete och sparsamhet, men anteckningarna ger också en bild av hjälpsamhet och vänskap.

Under 1800-talet skedde åtskilliga nyodlingar´, inte minst på Klintagården. Om vi jämför kartorna från storskiftet och laga skiftet kan vi se att flera nyodlingar skett under 1800-talet. Det avser både utökningar av befintliga åkrar men också rena nyodlingar.

Vi kan säkerligen till större delen tillskriva Frans Johanson detta arbete. I skogen i väster på Klintagården kan vi således finna större och mindre nyodlingar.

De två minsta kallades båda för Kytten. Vanliga odlingsrösen och välbyggda stenmurar kan vi finna på dessa platser.

Johannes Andersson	1831-07-31 i Stora Åby, bonde på Fällan
h Sara Lena Andersdotter	1822-01-13 i Vireda
Barn: Johan August	1855-09-06, död i rödsoten 1857
Hilda Josefina	1858-01-21, gift och utflyttad till Adelöv 1881,
Karl August	1861-01-10, bonde på Fällan i Stavreberg,
Emilia Augusta	1863-05-09, död av vattusot 1865
Viktor Gottfrid	1866-11-30, död av kikhosta 1867

Johannes och Sara gifte sig 1854. Han kom till Fällan i Stavreberg 1853 från Stora Åby och hon från Gränna 1854.

Johannes var kusin till Frans Johansson i Klintagården och hade sina rötter i Vireda.

Sara Lena var dotter till Anders Svensson o Maja Stina Jonsdotter i Blackarp i Vireda socken. Från Vireda kom vid denna tid ganska många personer till Ödeshögs socken. Sara Lena Andersdotter dog av ålderdom 1909. Johannes dog av slaganfall 1914. Gården övertogs av sonen Karl, se längre fram.

Johan Henrik Nätt	1826-11-10, bonde på 1/32 mantal, åren 1858 -
H1)Inga K Israelsdotter	1821-09-02 i Gränna, död av vattusot 1869
H2)Maja Andersdotter	1831-03-04 i Adelöv
Barn: Karl Fr. Andersson	1861-09-27, oä son till Hedda M Lönn, Bankaby,
Hanna Sofia	1871-12-07, g 1893 m A F Falk i Sväm
Johan August	1874-11-26, död tre dagar gammal
Hilma Axelina	1876-10-13, död 14 dagar gammal

Johan Nätt var son till torparen Johan Jönsson Nätt och hans hustru Annika Persdotter på Fogeryds ägor. Föräldrarna bodde år 1818 i Svinåsen, sedan i Fogeryd. 1828 flyttade de till Gräsbergs ägor, 1829 till Orrnäs, år

1836 till ett torp på Bankaby ägor, intill Stavrebergs gräns.

Efter att ha tjänat dräng i bygden gifte sig Johan Nätt med Inga Israelsdotter. Hon var dotter till bonden Israel Israelsson och hans hustru Maja Johannesdotter i Hultsjö i Gränna socken.

De kom från Åby socken till Stavreberg som innehavare av 1/32 mantal. Inga Israelsdotter dog 1869.

Johan gifte sig på nytt, 1871 med Maja Andersdotter. Johan är i husförhörslängden antecknad som ”läsare” och vi kan anta att han var engagerad i väckelserörelsen i bygden. Johan Nätt dog 1902. Hustrun Maja dog 1913.

Johannes Johansson	1811-01-17 i Adelöv, bonde på 1/8 mtl 1857-69,
Anna Katharina Bättring	1815-09-09
Barn: Johan August	1843-10-24 i V Tollstad, t Holkaberg 1863,
Emelie Mathilda	1846-03-10 i -"- , t Fogeryd 1869
Karl August	1849-12-19 i Stora Åby, t Sväm 1866

Johannes och Anna flyttade till Stavreberg från Åby 1856. Hans bakgrund är okänd. Anna var dotter till Johan Persson Bättring och Anna Jonsdotter i Ugglehult. Anna dog av rosfeber 1862. Johannes dog av bröstsjuka 1869. Gården övertogs av sonen Johan August. Redan 1864 gjordes dock ett arvsskifte så att Johannes behöll 2/3 och de tre barnen fick överta 1/3.

Anders Petersson	1830-10-16 i Vireda, arrendator, g 1854
Maja Stina Larsdotter	1819-03-23 i Adelöv

Anders och Maja gifte sig 1854. De kom från Adelöv till Stavreberg1868 och arrenderade här 1/8 mtl. De flyttade från byn till Angseryd 1870 och arrenderade där ¼ mtl. 1876 flyttade till Stora Åby socken. Maja Stina var dotter till soldaten Lars Pik och hans hustru Anna Stina Olofsdotter vid Äskeryd.

Johan August Johannesson	1843-10-24 i V Tollstad, bonde på 1/8 mantal,
Maria K Johansdotter	1840-07-25,
Barn: Karl Arvid	1869-08-31,
Anton Reinhold	1870-11-29,
Albert Malkolm	1872-11-29,
Emil Cyrillus	1874-07-09,
Amanda Ottilia	1876-04-26,

Johan var son till Johannes Johansson och Anna Katharina Bättring, se ovan. Maria var dotter till bonden Johan Petersson och hans hustru Maja Stina Nilsdotter i Porsarp. De gifte sig 1868 och bodde först i Ödeshög. Till Stavreberg kom de 1870.

De flyttade till Kushult 1876. 1880 finns de i Sunneryd på 3/16. 1887 flyttade de från Sunneryd, först till Narbäck, sedan till Skorperyd och Frebol till Bäck i Stora Åby, dit de kom ca 1910. . Det finns en uppgift om att

Johan gått i borgen för någon. Därför fick han lämna gården i Sunneryd.

Gustaf Peter Johansson	1815-06-23 i Säby, torpare på Lyckan
H1)Anna B Danielsdotter	1820-09-16 i Trehörna, död i rödsoten 1857
H2)Johanna K Jonsdotter	1826-08-05 i Stora Åby, död 1865
H3)Maja Stina Håkansdotter	1807-10-29,
Barn: Ida Kristina	1847-03-15 i Adelöv, till Amerika
Axel Ludvig	1848-12-14 i -"- , död i rödsoten 1857
Albin Theodor	1857-02-19, död i rödsoten 1857-09-22,
Axel Herman	1858-07-05, gift och övertog torpet

Gustaf och Anna Brita inflyttade från Adelöv till Stavreberg 1851. De hade här ett förpantningstorp, troligen Lyckan. Efter att Anna Brita dött 1857-09-29 i rödsoten, där även två av deras barn dog, gifte sig Gustaf med Johanna Jonsdotter 1858. Hon dog i lunginflammation 1865 och Gustaf gifte sig 1866 med Maja Stina Håkansdotter från Börstabol. Hon var dotter till Håkan Jonsson och Maja Larsdotter.

I samband med laga skiftet 1874 blev torpet Lyckan avsöndrat och därmed infört som egen, lagfaren fastighet. Gustaf dog 1883. Maja Stina Håkansdotter dog 1887. Gården övertogs 1883 av sonen Axel.

Av boupptecknigen efter Johanna Kristina Jonsdotter framgår att de på torpet hade två kor och två grisar. Grödan på torpet värderades till 80 riksdaler. Förpantningssumman nämns inte. Av boupptecknigen efter Gustaf framgår att han också arrenderade lyckan på torpet Harget på Börstabols ägor.

Karl August Johansson	1861-01-10, bonde på Fällan
H1)Emilia Aug.Andersdotter	1854-06-18 i Stora Åby, gifta 1882, död 1896
H2)Mathilda J Petersdotter	1858-10-22,
Barn: Anna Emilia	1882-12-20, t Staffanstorp
Axel Herman	1884-01-03, t N Amerika 1895
Anton Theodor	1885-01-15, g m Gulli Tallberg, bosatta i Stava
Albert Leonard	1886-11-15,
Johan August	1889-04-22,
Oskar Emil	1891-08-27,
Karl Edvin	1894-12-21, död (?)
Karl Tage Petersson	1903-04-07 i Sthlm, fosterson, övertog gården

Karl var son till bonden Johannes Andersson och Sara Lena Andersdotter i Stavreberg. Emilia var från Stora Åby socken och jag har inga uppgifter om hennes bakgrund.

Karl och Emilia gifte sig 1882. De bodde och arbetade på hans föräldragård, förutom under åren 1892-1897 då de brukade torpet Lyckan. Därefter är han antecknad som hälftenbrukare på föräldragården. Emilia dog 1896 i barnsängsfeber.

De hade flera barn som dog i unga år. Karl gifte sig med Mathilda Petersdotter, dotter till torparen Peter Nilsson på Börstabols ägor. Hon hade

en tid varit piga i familjen. Ungefär vid sekelskiftet övertog Karl gården efter fadern, som därefter hade ett undantag på gården.

Mathilda dog 1924. Karl dog omkring 1950. Gården övertogs av fostersonen Tage Petersson. I husförhörslängden uppges att Tage inskrevs från Adolf Fredriks församling i Stockholm den 24 september 1903 och att han var son till ogifta Anna Vilhelmina Pettersson, född 1878-02-13.

Per Aug.Nathanaelsson 1831-12-04, bonde på 1/32 mantal åren 1875-76

Per var son till torparen Natanael Samuelsson och hans hustru Katharina Eriksdotter på Skrädebergs ägor. Han gifte sig 1867 med Anna Greta Danielsdotter och bodde i Sunneby. Anna Greta anmälde där sin make för bl. a. otidigt uppförande. Per August kallades till prästen för samtal men inställde sig inte.

År 1868 rapporterades hustrun försvunnen. Hon hade enligt maken rymt till Amerika. Han tog 1868 ett torp på Norra Bråtens ägor. Han flyttade sedan till Stavreberg 1875 och stod som innehavare av 1/32 mantal. År 1876 flyttade han till Skrädeberg, året därpå till Skorperyd, 1888 till *egna hus* i Skrädeberg.

År 1911 dog han på Fattighuset av bröstsjuka. Han hade efter att hustrun rymt, levt ensam. Sin gård i Stavreberg sålde han troligen till Häger, se nedan.

Johan Alfred Johansson 1848-08-25, bonde på 1/16 mantal, 1880-1907 ,
Eva Lotta H Andersdotter 1851-04-24 i Säby

Johan Alfred var fosterson till Lars Peter Andersson och Stina Lovisa Johansdotter, se ovan. Hans biologiska föräldrar var Johannes Svensson och Anna Karin Jonsdotter i Södra Bråten. De hade dock flyttat från Södra Bråten till torpet Ugglemossen på Bankaby ägor 1849 och avståndet till Stavreberg var således inte stort.

Där dog båda föräldrarna, Johannes och Anna Karin, den 11 och 12 maj 1854 i tyfus och deras barn blev föräldralösa. Johan Alfred hade då inte fyllt sex år. Vi ser här en bakgrund till att han kom som fosterson till grannarna, Lars Peter Andersson och Stina Lovisa Johansdotter.

Johan Alfred gifte sig 1880 med Eva Lotta Andersdotter som då kom hit från Stora Åby socken. Johan Alfred dog 1906 och Eva Lotta dog 1907.

De var barnlösa och hade testamenterat sin kvarlåtenskap till Svenska missionen i Kina. Johan Alfred drev handelsbod i Stavreberg. Handelsboden var inrymd i en sidobyggnad med gaveln ut mot vägen.

Nils Gustaf Häger 1826-12-27 i Allhelgona, bonde, f d soldat
Döttrarna
Mathilda Karolina 1864-01-28 i -"- , t Stockseryd,
Johanna Kristina 1866-12-27 i -"- , t Sthlm 1883, åter 1886
Emilia Albertina 1861-05-29 i Högby, t Ödeshög 1882,
hennes dotter Ida Emilia 1899-07-15,

Nils Gustaf Häger var tidigare soldat i Högby utanför Mjölby. Där blev han änkeman 1878. Han kom med sina tre döttrar till Stavreberg 1879 och förvärvade här först 1/32 mantal, troligen av Per August Natanaelsson och senare ytterligare 1/32 mantal 1902 som tillhört Johan Nätt.

Dottern Mathilda flyttade hemifrån 1882 som piga runt om i bygden, dottern Johanna var i Stockholm 1883-86 men återkom sedan till Stavreberg och var sedan även hon piga i bygden. Yngsta dottern Emilia tjänade även hon piga på olika håll i bygden. Hon födde en oäkta dotter , Ida Emilia 1899.

Häger dog av ålderdom, 88 år gammal, den 2 september 1915. Döttrarna, och dotterdottern, flyttade därefter till Stockholm.

Anders J Johansson	1847-06-11 i Hogstad, bonde på 1/32 mantal,
Anna Mathilda Lantz	1851-04-11 i Mjölby
Anna Sofia	1871-09-05 i Väderstad,
Maria Lovisa	1874-10-18 i Väderstad,
Mathilda Elisabet	1877-03-14

Anders och Anna kom till Stavreberg från Väderstad 1876 men flyttade åter dit 1878. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund, någon av dem.

Johan Larsson	1827-07-20 i Skärstad, bonde på 1/8 mantal
Brita Persdotter	1836-12-26 i -"-
Barn: Maria Albertina	1865-02-04 i Skärstad, svagsint.
Karl Emil	1867-02-24, född i Skrädeberg,
Jenny Mathilda	1870-05-28, född i Skrädeberg, gift, se nedan
Klara Amanda	1877-11-25, till Amerika 1895

Johan och Brita var båda födda i Skärstads församling. De gifte sig 1863. Johan var i början antecknad som snickare. Från Skärstad kom de 1865 till Skrädeberg, där de ägde och brukade 1/16 mantal. 1876 kom de till Stavreberg till 1/8 mantal, då föregående ägarfamilj, Johan Johannesson och Maria Johansdotter flyttade till Kushult.

Dottern Maria emigrerade till Amerika 1887 och återkom 1896 och uppgavs då vara svagsint. Johan Larsson dog 1885 av lunginflammation. Brita Persdotter dog av rosfeber 1915. Gården övertogs av dottern Jenny, som 1895 gifte sig med Karl Johan Johansson (Holmberg), se nedan.

Karl Johan Johansson	1870-09-29, bonde på 1/8 mantal, (Holmberg)
Jenny Mathilda	1870-05-25, d t Johan Larsson ovan
Barn: Oskar Valfrid	1895-04-27,
Karl Albert	1897-08-30,
Edvin Leonard	1898-09-14,
Erik Vilhelm	1901-07-01, ogift, hos systern Signe i Stavreberg
John Einar Tyko	1903-04-29, till Amerika
Signe M I	1905-07-27, ogift, innehade 3/32 mtl i Stavreberg
Nils Gunnar S	1908-02-26,

Ivar F	1910-10-17,
K Holger H	1913-03-30,

Jenny var dotter till Johan Larsson och Brita Persdotter i Stavreberg. Hon gifte sig 1895 med Karl Johan Johansson Holmberg. Han var son till skomakaren Johan Petersson Holmberg och Klara Ross på Sunneryds ägor. De bodde någon tid i Sunneryd där han var dräng men de övertog sedan hennes föräldragård, 1/8 mantal i Stavreberg.

Jenny dog 1939. Gården övertogs då av sonen John samt dottern Signe. Karl flyttade då till gården Lyckan i Stavreberg, som han köpt av familjen Tallbergs sterbhus.

Där bodde han bara en kort tid. Han sålde Lyckan till Hjalmar Petersson och Märta Lättström, som kom dit 1942. Karl Holmberg flyttade från byn till Skrädeberg och senare till Ödeshög.

Men han återkom i början av 1950-talet och bodde som hyresgäst i huset på Holmbergsgården, som han en gång ägt. Efter några år flyttade han tillbaka till Ödeshög. Där bodde han på ålderdomshemmet. Han dog omkring år 1960.

John och Signe sålde redan 1942 gården till Ernst Jonsson från Vilseberga i Rogslösa. John gifte sig och flyttade till Forserum. Systern Signe flyttade till torpet Hagalund på Lilla Krokeks ägor. Hon återkom dock till Stavreberg som ägare av 3/32 mtl.

John hade en tid varit i Amerika. Efter återkomsten köpte han 1/16 mtl Stavreberg av Theodor Andersson. Det var Hägergården. Han sålde den efter kort tid till Tage Petersson. John gifte sig med Sylvia Viola Hedlund och flyttade till Forserum. De bodde senare i Hästholmen och drev där ett hotell. De flyttade senare till Lillkyrka där de köpt en gård.

Detta var en mycket kort genomgång av denna familj. Om dottern Signe återkommer jag.

Axel Herman Gustafsson	1858-07-05, bonde
H Ida Vilh.Johansson	1852-02-19 i Stora Åby
Barn: Albert Konrad	1882-12-12
Georg Leonard	1884-12-05, död s å
Edith Maria	1887-01-15,
Karl Erik	1892-01-28,

Axel var son till Gustaf P Johansson och hans andra hustru Johanna Jonsdotter på Lyckan i Stavreberg, se ovan. Axel och Ida ingick äktenskap 1880 och bodde troligen i Kushult fram till 1883 då de flyttade till hans föräldrars gård i Stavreberg. Han uppgavs vara snickare.

De flyttade från Stavreberg till Stora Åby 1892. Under åren 1892 - 97 bodde Karl August Johansson från Fällan med sin familj på Lyckan. År 1899 kom familjen Hallén dit.

Karl Fredrik Hallén	1848-03-23 i Stora Åby, bonde på Lyckan,
Klara Matilda Petersson	1848-07-09 i Väderstad
Barn: Karl Elis Hallén	1876-03-14, skomakare, emigr. till Amerika 1901
Alma Mathilda	1879-01-14, till Amerika 1901-04-15
Oskar Vallinder	1885-12-15, till Amerika 1905

Hallén var f d livgrenadjär från Frätsabola i Stora Åby. Familjen Hallén kom till Stavreberg 1899. Han dog den 15 februari 1905 av blodförgiftning. Gården såldes på auktion den 22 september 1905 till Ernst Andersson i Kopparp .

Köpesumman var enligt kontraktet 2700 kronor. Hustrun Klara och sonen Oskar Vallinder emigrerade i oktober 1905 till Amerika. De övriga hade emigrerat redan tidigare.

Vid sekelskiftet, år 1900, bodde i Stavreberg ca 50 personer, fördelade enligt följande:

3/32 Änkan Anna Brita Magnidotter med tre barn,
1/32 Frans Johansson med hustru och fyra barn,
1/16 Johannes Andersson med hustru samt sonen Karl med hustru och barn,
1/32 Johan Nätt med hustru (gården ägdes av Häger)
1/32 Nils Gustaf Häger med två döttrar och en dotterdotter,
1/16 Johan Alfred Johansson med hustru och en dräng och två pigor
1/16 ägbr Petrus Jonsson sterbhus (Gustaf Elon Johansson i Skrädeberg)
1/8 Änkan Brita Persdotter med en dotter, samt dottern Jenny, mågen Holmberg och deras barn,
Lyckan Karl Fredrik Hallén med hustru och fyra barn

Ernst Hjalmar Johansson	1874-10-30, bonde på 3/32 mantal,
Jenny N Johansdotter	1886-03-03 i Stora Åby, gifta 1914
Ernst Anders Folke	1915-03-12
Rut	1916-08-07

Ernst var son till bonden August Andersson och hans hustru Anna Brita Magnidotter i Stavreberg. Fadern dog 1892 och någon gång kring sekelskiftet stod Ernst som ägare till gården. Modern, Anna Brita, bodde kvar på gården till sin död 1918.

Till en början var systern Anna hushållerska hos Ernst. Hon flyttade 1913 till Bodebol. 1914 gifte han sig med Jenny Johansdotter. Hon var från Tuna i Stora Åby. 1919 flyttade familjen till Vallerstad. Efter dem kom Karl och Ida.

Karl Oskar Axelsson	1893-11-17 i Stora Åby, bonde på 3/32 mantal
Ida Lovisa Petersson	1891-05-28 i Gårdsby, Kronobergs län

Oskar och Ida kom till Stavreberg 1920. De hade gift sig den 20 mars detta år. Oskar var son till Simon Bard och Hulda Viktoria Oliv på Jansagården i Stora Krokek, men född i Stora Åby. Ida var från Gårdsby i Kronobergs län. Varför hamnade hon så långt hemifrån?

Oskar och Ida stannade endast ett år i Stavreberg. De flyttade sedan till Skärstad. Gården förvärvades sedan av Karl och Signe Skön.

Karl Gustaf Skön	1866-08-01 i Stora Åby, bonde
Signe Johansson	1879-11-30 i Vallerstad
Gustaf Erik	1899-11-30 i Väderstad

Anna Viktoria 1905-06-05 i V Tollstad
Karl David 1906-09-02 i Rök, gift med Ester Göte i Tällekullen.

Karl och Signe kom till Stavreberg från Stora Åby 1920. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund. De förvärvade här 1/16 mantal. Denna gård såldes på auktion den 18 januari 1921 och Senare förvärvade de 3/32 mantal och flyttade dit. Vid vägdelningen 1928 uppgavs Karl Skön vara ägare av 3/32 mtl Stavreberg. 1938 flyttade de till Munkeryd.

Karl Svensson Tallberg 1852-10-07 i Gränna, skomakare, bonde, postbärare
Matilda Josefina Palm 1858-11-22,
Barn: Helga Serena 1879-06-05, g m Frans Jakobsson i St Krokek,
David Reinhold 1881-04-25,
Karl August Valfrid 1883-01-06,
Hulda Albertina 1890-12-26, dövstum, på Manilla
Henrik Valentin 1894-12-26, handlande i L Krokek
Birger Sigfrid Edvin 1896-07-10, polisman i Vadstena
Gulli Ingeborg 1902-03-19, gift med Bil-Anton i Stava

Karl var son till Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet på Jordstorps ägor i Gränna landsförsamling. Matilda var dotter till soldaten Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter i Porsarps soldattorp. Familjen Tallberg bildade bo i Porsarp efter giftermålet 1879. De flyttade till Holkaberg 1881, till Stava 1883 och till Munkeryd 1886.

De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898, till Stora Krokek omkring 1900 och 1904 till Stavreberg. Denna familj har bott i många torpstugor i bygden. De kunde säkerligen berätta åtskilligt om båda golvdrag och väggdrag i bygdens torpstugor.

När de 1904 kommit till Stavreberg var de någon kort tid i början antecknade *till hus* hos Häger men flyttade sedan till Lyckan, som de då köpt av Hallén.

Enligt ett protokoll från 1905 har Karl Tallberg på auktion köpt Halléns 1/16 mantal, vilket får anses vara Lyckan.

Tallberg är också antecknad som postbärare. Han dog 1924. Mathilda Josefina Palm dog 1939. Lyckan såldes 1940 till Karl Johansson Holmberg. Denne bodde dock bara någon kort tid där. Lyckan såldes sedan till Märta Lättström och Hjalmar Pettersson. De flyttade dit 1942.

Dottern Hulda hade varit på Manilla-skolan i början av 1900-talet men bodde sedan kvar i föräldrahemmet. Efter moderns död flyttade hon till Nätts hus, mitt emot Hägergården. Där bodde hon till 1947.

Ernst Robert Andersson 1874-12-11, bonde på 1/16 mantal
Jenny M Gustafsson 1870-11-07,

Ernst var son till Frans Andersson och hans hustru Alida i Kopparp. Jenny var dotter till Frans Johansson och hans hustru Eva Karlsdotter i Stavreberg. De gifte sig 1903. Ernst uppgavs då vara snickare. De bodde ett par år i Holkaberg men kom 1905 till Stavreberg. Där förvärvade de 1/16 mantal, sannolikt den gård som tidigare ägts av Petrus Jonsson. Säljare var

dock Halléns sterbhus, vilket tyder på att Halléns under någon kort tid ägt denna gård.

Under en tid från 1920 bodde också Ernst Anderssons far samt en syster till Ernst där. Ernst dog 1923. Makarna hade inga egna barn. De hade en fosterdotter, Anna Viola, född 1907 och var en brorsdotter till Jenny. Hon gifte sig 1940 med Karl Sigurd Karlsson från Stora Smedstorp och de övertog sedan denna gård. De brukade den fram till dess att deras son Yngve övertog den.

Karl August Johansson	1852-, bonde på 1/16 mantal,
Fredrika V Brandt	1851 i Stora Åby
Barn: Ernst Oskar L	1881-10-02, timmerkarl
Karl Edvin	1891-03-19,
Hilma Teresia	1883-09-12,
Selma Ottilia	1885-12-28
Eda Josefina	1888-11-08, gift med Fritz Nord
- d Torborg Adina	1914, Edas dotter

Karl var son till torparen Johannes Jonsson o Sara Lena Svensdotter på Lakarps ägor. Efter giftermålet 1880 bodde de kvar i Lakarp en tid. Sedan bodde de i Sunneryd och i Gumby. Till Stavreberg kom de 1909. Här hade de förvärvat 1/16 mantal, sannolikt den gård som tidigare ägts av Johan Alfred Johansson och hans hustru.

Fredrika dog 1925. Gården överläts då på dottern Selma Ottilia och hennes man Karl Krigsberg. Karl bodde kvar på ett undantag på gården och dog 1946. Dottern Eda Josefina var gift med arbetaren Fritz Nord. Efter dennes död bodde hon en tid hos sina föräldrar i Stavreberg. 1917 flyttade hon med sin dotter till Ödeshög.

Hjalmar Mikael Petersson 1896-11-15 i Sthlm, bonde på Lyckan

h Märta Helena Lättström	1892-07-31,
Barn: Karin Märta Florentina	1918-05-19,
Signe Margit Maria	1919-11-03, avfl. t Vara 44
Rut Astrid Linnea	1921-11-17, avfl. 42 t p 224, gift
Gösta Erik Hjalmar	1923-02-05,
Edit Elsa Viola	1924-12-24,
Folke Algot Lennart	1926-08-27, t Kammakareg. 7, Sthlm 45
Svea Sylvia Ingegerd	1929-02-11,

Denna familj, Hjalmar och Märta och deras barn, kom till gården Lyckan i Stavreberg 1942. Hjalmar var född i Stockholm och är i husförhörslängden antecknad som barnhusbarn. Han kom 1899 från Stockholm till Tällekullen. Han växte upp i Sväm som fosterson hos Johan Fredrik Peterson i Sväm Södergård. Hjalmars efternamn från Stockholm var Spiro men han övertog senare sin styvfars efternamn.

Märta var dotter till snickaren Johan Lättström och Emilia Magnusdotter i Ödeshög. Hjalmar och Märta gifte sig 1918 och bodde i Sväm innan de kom till Stavreberg. Det var Märta som stod som ägare av fastigheten.

Märta dog 1956. Barnen hade flyttat hemifrån tidigare och Hjalmar bodde kvar en tid ensam på Lyckan.

Tage Petersson	1903-04-07 i Adolf Fredrik, Sthlm, bonde på Fällan,
h Viola Karlsson	1903-09-22,
Barn: Uno Bernhard	1927-10-01,
Karl Olof Sibert	1929-12-07,
Karl Gustaf	1931-10-24,
Åke Stellan	1933-05-11, död 1933-08-05,
Karin Viola	1935-08-08,

Tage Petersson kom som fosterson till Fällan i Stavreberg 1903. Viola var dotter till Hilma Teresia Karlsson i Stora Krokek. Hon var en tid antecknad som fosterbarn på gården Gärdet i Stora Krokek. Tage och Viola gifte sig 1926 och övertog gården Fällan efter hans fosterföräldrar.

De förvärvade senare också den gård, 1/16 mantal, som tidigare ägdes av Häger. År 1946 flyttade familjen till Ulfsbo i Adelöv.

Axel T Petersson	1893-05-08 i Rök, bonde, g 1924, utfl t Rök 1930
Rosina Ellen Lord	1898-06-17, d t Hulda Mat.Lord i Sunneryd
Lars Göran	1928-05-11 i Skänninge, bosatt i Vadstena
Stig Börje Leopold	1929-08-15, bosatt i Vadstena

Axel gifte sig 1924 med Ellen Lord från torpet Skansen på Sunneryds ägor, syster till Bror Lord och Alma Lord. De arrenderade i slutet av 1920-talet 1/16 mantal i Stavreberg, den gård som tidigare innehafts av Häger. Troligen ägde de också denna gård en tid.

Familjen flyttade efter några år till Rök men kom sedan till Skansen på Sunneryds ägor. Med dem flyttade samtidigt August Petersson, född 1862 i Svanshals, möjligen Axel Peterssons far. Se vidare under Sunneryd.

Axel Teodor Andersson 1874-11-12 i Adelöv, ägare av Hägergården

Teodor Andersson flyttade till Hägergården 1929 och ägde denna gård ett antal år framöver. Troligen brukade han den inte själv. Han arrenderade ut gården. Han ägde och bodde troligen också på gården fram till 1942 då han flyttade till Grönäng. Där bodde han i en flygelbyggnad.

Teodor kallades *Teodor Sönten.* Varifrån detta smeknamn kommit är okänt. Teodor åtog sig dikesgrävningar. Han hade en bror i Sunneby som hette Herman och han hade flera syskon i Stora Åby socken.

Karl Sion Bengtsson	1882-03-21, arrendator av 1/16 mantal,
Agnes Brita T Skog	1895-04-27 i Rogslösa
Karin I Linnea Lund	1917-0513, hitkom 1930

Karl var från Klämmestorp, son till Frans Bengtsson och Matilda Svensdotter. Bakgrunden för Agnes är okänd. De kom till Stavreberg 1930 och arrenderade Hägergården. De flyttade 1932 till Visjö.

Karl Oskar Svensson	1894-07-16 i Gränna, arrendator, Hjertstedt
Elin Rut Ingeborg Gustafsson	1901-06-21,
Barn: Maj Solvig Ingrid	1827-12-25 i Stora Åby
Per Olof	1931-07-12,
Karl Gustaf Harald	1933-03-30,

Karl Oskar kom från Kleven i Gränna landsförsamling och hans mor hette Matilda Svensdotter. Faderns namn är inte inskrivet. Karl Oskar och Elin gifte sig 1928 uppger husförhörslängden.

Elin var dotter till bonden Gustaf Albin Gustafsson och hans hustru Amanda Josefina Johansdotter i Harsbol. Oskar och Elin bodde i Stavreberg åren 1931-32 och arrenderade Hägergården. De flyttade 1933 till Kyléns torp på Holkabergs ägor men kom 1934 tillbaka till Stavreberg. De flyttade år 1940 till Kleven.

Axel Edvin Ernstsson	1890-09-23 i V Tollstad, från Gränna 33,
Edit Elisabet Johansson	1893-09-18 i Säby

Dessa makar kom hit från Gränna 1933 och arrenderade Hägergården. De flyttade till Mark 1934.

Karl Oskar Krigsberg	1886-11-25 i Heda,
Selma Ottilia Karlsson	1885-12-28

Karl och Selma gifte sig 1926. Selma var dotter till bonden Karl August Johansson och Fredrika Brandt. Karl och Selma kom efter giftermålet till Stavreberg och övertog hennes föräldragård, 1/16 mantal. Den fick därefter i folkmun namnet "Krigsbergsgården".

Frans Otto Hjalmar Engdahl	1877-01-04, ägare och brukare av 3/32 mantal,
h Judit Albertina Karlsson	1885-06-02
Sven Einar Jonsson	1919-07-11, fosterson

Frans var son till bonden Anders Engdahl och Klara Matilda Andersdotter i Siggeryd. Föräldrarna var bönder i Stavreberg på 1870-talet. Judit var dotter till bonden Karl Johan Petersson och hans hustru Karolina Josefina Krus i Bodebol. Frans och Judit gifte sig 1923.

De kom till Stavreberg 1838 när Skön flyttat till Munkeryd. Frans Engdahl dog 1944. Fostersonen Sven Jonsson drev sedan gården fram till 1948. Därefter flyttade han och Judit till Fivelstad.

Signe Johansson	1905, ägare och brukare av 3/32 mantal
Sonen Oliver	1936
Erik Holmberg	1901, broder till Signe

Signe var dotter till bonden Karl Johan Johansson och Jenny Johansdotter på den s.k. Holmbergsgården, belägen längst norrut i byn. 1947 köpte hon 3/32 mantal och bosatte sig där tillsammans med sin son samt en broder, Erik Johansson.

De kom då från Hagalund i Lilla Krokek. De har kallats Holmberg. Hon drev gården fram till mitten av 1960-talet. Hennes son Oliver ägde därefter gården under en följd av år men överlät den sedan på en dotter.

Bostadshusen på Hägergården och Nätts gård revs på 1940-talet.

På flertalet av gårdarna i byn upphörde djurhållningen på 1960-talet. På en av gårdarna, Yngve Karlssons gård, har djurhållningen fortsatt därefter. Fortfarande finns betesdjur ute i markerna, även om det hela sköts från annat håll. Fortfarande plöjs en del åkrar upp och besås. Flertalet av de gamla bostadshusen används som fritidshus. Nybyggda fritidshus har tillkommit.

Ännu omkring 1950 bodde ett 20-tal personer i Stavreberg. Därefter har utflyttningen fortsatt. År 2000 bor permanent i Stavreberg endast en person. De gamla gårdarna har ännu kvar sina hus. Ladugårdarna står ännu kvar. Markerna är fortfarande relativt öppna, även om barrskog planterats på en del av de åker- och ängsmarker som i åtskilliga århundraden varit öppna och hävdade. Stenmurar i skogarna påminner om den odlargärning som utförts.

År 2009 bor endast en person permanent i Stavreberg. Det är Yngve Karlsson. Gården är utarrenderad men här går fortfarande betande djur och åkrarna brukas ännu.

Yngve är en bärare av rik muntlig tradition i flera generationer bakåt i tiden. Han har varit till stor hjälp i arbetet med att skriva denna berättelse om Stavreberg, och även om byarna i bygden i övrigt.

Detta är berättelsen om Stavreberg. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till andra att berätta vidare.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i mars 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Stora Smedstorp

en gammal by i Holaveden

I Stora Smedstorp finns tre gårdar. Några gårdsnamn finns inte. Samtliga tre gårdar är bebodda. Här bor människor året runt.

Allmänt om Stora Smedstorp

Stora Smedstorp består av ½ mantal och har en areal av 82 hektar. Stora Smedstorp var liksom övriga byar i bygden först en ensam gård. Under 1700-talet blev här flera gårdar. 1774 års mantalslängd uppger tre gårdar, en på 1/4 mantal och två på vardera 1/8. Vid storskiftet 1807 bestod denna fördelning på tre ägare. År 1820 hade det blivit fyra gårdar på vardera 1/8 mantal, från helt mantal räknat. Vid laga skiftet 1907 var det åter tre gårdar, 1/4, 5/24 och 1/24 mantal.

Stora Smedstorp gränsar i norr till Glasfall, i öster till Svinåsen, i söder till Gåsabol och Gyllinge och i väster till Öjan och Munkeryd.

Ursprungligen avsåg beteckningen ett mantal eller ett hemman så mycket mark att det kunde försörja en familj och dessutom betala en viss skatt. Andra byar i bygden av samma storlek som Stora Smedstorp var Öjan, Lakarp och Stavreberg.

Byarna Glasfall, Svinåsen, Havrekullen, Södra Bråten m fl byar öster om Stora Smedstorp är mindre men de flesta byarna västerut, närmare Vättern, är större.

Den äldsta uppgiften jag har om Stora Smedstorp är från 1571 då Sverige första gången köpte Älvsborgs fästning. Det resulterade i en skattelängd. Alla bönder skulle betala en tiondedel av vad de ägde. I Stora Smedstorp fanns då en änka som redovisade, i silver ingenting, koppar ½ lispund, inga oxar eller stutar, men hon hade en ko, två får och två svin.

År 1620 hade Sven i Stora Smedstorp 1 häst, 1 föl, 2 kor, 2 stutar, 5 får, 1 svin samt åker till 2 tunnor utsäde. Där fanns också en inhyst man som hette Håkan och han hade 1 ko och 1 svin.

Stora Smedstorp blev skatteköpt 1762.

Redan för 400 år sedan hade det nedlagts mycket odlingsarbete, med enkla redskap vid gården. Då fanns endast en gård och en bondefamilj. Som jämförelse till 1620 års angivna 2 tunnland kan nämnas en uppgift från 1940 då byns åker omfattade 21 tunnland.

Skiftesförrättningar

Två skiften har genomförts i byn, nämligen storskiftet år 1807 och laga skiftet 1907. Vid storskiftet var husen fortfarande väl samlade på en gemensam hustomt, som då vidgades och klövs i två delar. Den var belägen norr om den plats där vägen delades i byn, en väg mot Svinåsen och en väg mot Gåsabol. På storskifteskartan har inga torp inritats. Vid storskiftet ägde Nils Jönsson ¼ och Jonas Nilsson och Katharina Göransdotter var sin åttondel.

På kartan från 1907 är två torp inritade längst i söder, vid vägen mot Gyllinge. Då hade den gemensamma hustomten övergivits och varje gård hade sin tomt, utflyttad från den gamla gårdstomten. Den gemensamma hustomten torde ha övergivits efter 1885. På generalstabskartan från detta år ligger de tre gårdarna med sina hus fortfarande tätt samlade.

Någon geometrisk avmätning från år 1639 för Stora Smedstorp har inte kunnat anträffas. Den äldsta kartan är 1807 års storskifteskarta. Vi kan därför inte få någon bild av 1600-talets åkrar, men vi kan anta att de låg samlade relativt nära hustomten.

Torp och torpare

Även om några torp inte upptagits på storskifteskartan har vi dock uppgifter om att människor bott på byns ägor redan från slutet av 1600-talet och framåt. I storskifteshandlingarna nämns Hybblalyckan, ett gammalt ord som hade något med husplats att göra, ett skjul eller liknande. Hybblalyckan var belägen längst österut, i sydost närmare bestämt, något norr om vägen mot Gåsabol.

Flera soldater har under senare tider byggt torp på byns marker, men inte i Hybblalyckan. Särskilt gäller detta soldater från Gyllinge soldattorp som efter sin soldattid odlat ny mark på Stora Smedstorps marker. Det var Flinkatorpet på östra sidan om vägen mellan Gyllinge och Gåsabol samt Ärliatorpet snett emot på andra sidan om vägen, den västra sidan.

Andra soldater som spelat en viss roll i byns historia är soldaterna från Porsarp. Stora Smedstorp, Lakarp och Porsarp bildade nämligen en gemensam rote för att hålla en indelt soldat. Flera av dem har efter pensioneringen varit bönder eller torpare i Stora Smedstorp, soldaterna Porslin och Styf för att nämna ett par namn.

Vägar och stigar

Vägen genom Stora Smedstorp kom förr från Munkeryd, från skolhuset i Munkeryd och sedan genom skogen och anslöt sedan till stigen mellan Glasfall och Stora Smedstorp. Från Stora Smedstorp ledde vägen sedan vidare till Gåsabol. Vägen mot Öjan tillkom inte förrän på 1930- eller 1940-talet. I gamla tider använde man dock stigar. Till Gyllinge gick ett par stigar och även till Glasfall.

Släktgård?

Dagens människor i byn är troligen inga ättlingar till de människor som ursprungligen fanns i byn. Vi kan skönja en lång släktkedja, från Lars Hemmingsson i början av 1700-talet och fram till Anders Magnus Johanssons hustru Maja Lisa Nilsdotter i byn vid mitten av 1800-talet.

Därefter finns inga medlemmar av denna släkt kvar. Om Lars Hemmingsson kan nämnas att han blev 100 år gammal. I Gyllinge hade han en ännu äldre man att prata gamla minnen med, nämligen Nils Hansson som blev 103 år gammal.

Även om Stora Smedstorp är en av de mindre byarna i Stavabygden kan ändå konstateras att här bott ganska många människor. I mitten av 1800-

talet bodde i byn omkring 40 människor.

Ur domböckerna

I domboken kan man hitta intressanta skildringar om livet i gångna tider i Stora Smedstorp. Jag har skrivit in notiserna från domboken i denna berättelse i anslutning till de personer som de berör.

Emigrationen till Amerika

Några personer från byn har emigrerat till Amerika.

Intressanta människoöden i Smedstorp

Även här i Stora Smedstorp är det konkurrens om denna beteckning. Själv skulle jag vilja nämna Karl August Israelsson. Han föddes i Västra Tollstad 1829. Han kom till Smedstorp från Rök 1851. I Rök hade han också träffat Kristina Johansdotter, Johan Ärligs dotter. De gifte sig 1855 och fick tre barn. Två av dessa dog i unga år. 1860 dog också Kristina.

Israelsson inledde då ett förhållande med hustruns yngre syster, Anna Charlotta Johansdotter. De fick flera barn. De levde som sambo, långt innan detta begrepp var uppfunnet. De gifte sig 1877.

Prästen tyckte inte om deras samboförhållande och kallade det för *uppenbart obotfärdigt leverne*. Israelsson tillsades att avhålla sig från nattvarden. Anna Charlotta var inte heller i prästens smak. Hon beskrevs som *elak och får inte gå till nattvarden.*

Jonas Samuelsson var också en intressant person. Hans levnadsöde är värt att begrunda, liksom också Anders Magnus Johanson.

Läs mera om dessa personer längre fram i denna berättelse.

Människorna i Stora Smedstorp 1613-1692

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Domböckerna har då fått bidra med ett och annat.

Vi börjar med en tabell för att visa de äldsta uppgifterna som vi har om Stora Smedstorps människor.

År	Namn mm	Källa
1571	Änkan (0,5 lispund koppar, en ko, två får och två svin)	Älvsb
1613	Håkan (Sven)	-”-
1620	Sven (en häst, ett föl, två kor, två stutar, fem får, ett svin, två tunnor utsäde)	BU
	Där fanns då också Håkan, en inhyst man med en ko och ett svin.	
1621	Sven och Håkan	BU
1630	*Tjuven Håkan i Smedstorp brodern Olof i Gyllinge,* se domboken	
1637	Nils, räntan 4-30-08	BU
1637	Nils, *Driftakarl Sven håller till i Smestorp, har sin broder i Bonde Orlunda, som är sadelmakare*	RU

1638 Nils samt Jon Håkansson (under 15 år)som var ofärdig UM
1640 Lasse J
1640 Nils i Smedstorp är edgångsman, se domboken
1641 Nils med hustru M
1643 Nils med hustru M
1645 Nils med hustru M
1645 Nils, räntan 4-30-08 J
1647 Nils med hustru M
1648 Nils Jönsson RU
1651 Peder M
1652 Per J
1655 Per med hustru Ingeborg JW
1658 Per med hustru Ingeborg JW
1659 Per med hustru Ingrid, Nils med hustru Ingeborg M
1659 Vem som lägrat Ragnill i Smedstorp, se domboken
1659 Nils Månsson såg ryttaren i boden hos Ragnill, se domboken
1661 Per i Smedstorp vittnar i en tvist om spannmål, se domboken
1661 Nils tvistar med Nils i Haddåsen om ett får och en ko, se domboken
1661 Nils Pedersson för Per Hansson från Bro, se domboken,
1662 Nils i Haddåsen bötar för okvädinsord, se domboken
1662 Sattes vite mellan Nils i Haddåsen och Nils i Smedstorp, se domboken
1662 Peders hustru i Smedstorp utsatt för okvädinsord, se domboken
1662 Hans och Per i Gyllinge tvistar med Per i Smedstorp, se domboken
1663 dog Pers son i Smestorp Kyrk
1665 Nils i Haddåsen var skyldig Nils för en oxlega, se domboken
1666 Sattes vite mellan Nils i Haddåsen o Nils i Smedstorp, se domboken
1666 Per i Smestorp
1673 Per och Nils (?) RU
1675 Måns, räntan 4-30-08, J
1679 Måns Pedersson i lönskaläge i Porsarp, se domboken,
1681 Skomakaren Måns i Smedstorp anklagad för lönskaläge, se domboken
1681 Per och hustrun M
1682 Per och hustrun, son Måns M
1684 Lasse Mil
1685 Per Jönsson J
1685 Måns i Smedstorp åberopad som vittne, se domboken
1687 H Ingrid, sönerna Sven och Måns M
1688 H Ingrid, sönerna Sven och Måns M
1689 Sven, brodern Måns, piga Kerstin M
1690 Sven, brodern Måns M
1691 Sven med hustru, piga Karin M
1691 Måns Persson i Smedstorp i mål som gällde trolldom, se domboken
1692 Sven Persson i Smedstorp, ärerörige skällsord, se domboken
1692 Svens piga Elin för ung för att mantalsskrivas, se domboken
1693 Måns Persson anklagar Per i Gräsberg för skällsord, se domboken
1693 Sven Persson i Smedstorp, vittne i Gyllinge, se domboken
1693 Sven och hustrun, M
1694 Måns Persson är edgångsman för Per i Narbäck, se domboken
1694 Sven och hustrun M
1694 Sven och Ingrid i Stora Smedstorp fick en son Per Kyrk

1695 Sven Persson i Smedstorp bötar för skuld till soldaten, se domboken.
1696 Sven Persson hotad när han sköter sitt ämbete, se domboken
1696 Sven Persson kontrollerar gudstjänstbesöken, se domboken
1699 Måns och Karin i Stora Smedstorp fick en dotter Ingrid Kyrk

Förklaringar

BU = boskaps- och utsädeslängd,	Dom = domböckerna,
J = jordebok	K = kyrkoböckerna
JW = jordebok för Wisingsborg	M = mantalslängd
Mil = militära källor,	Älvsb. = Älvsborgs lösen 1613

Detta var de äldsta uppgifterna från Stora Smedstorp i tabellform. Jag vill här nedan försöka kommentera vissa av anteckningarna i tabellen.

År 1571 bodde en änka här och henne eller hennes man vet vi inte namnet på. Efter henne kom Håkan och Sven.

Den 19 juni 1630 hölls ting i Heda. Det var häradets vanliga tingsplats på den tiden. Då fördes stortjuven Håkan i Smedstorp och hans broder Olof i Gyllinge inför rätta efter att de stulit från Knuts änka Ingeborg i Grälebo i Gränna socken. De hade stulit *en ny kåpa, en klädeströja ett täcke, två huvudkläden, ett kåpaspänne samt två ostar, smör, fläsk och skinka*. Det stulna värderades till 23½ daler.

Samtidigt rannsakades en annan tjuv, Johan Hansson Glasmästare, en ung dräng född i Gränna socken. Han hade stulit fem glasfönster från Alvastra konungshus. Efter 6 kapitlet i TiuvaBalken *kunde rätten icke värja deras liv.* De dömdes till döden, men domen skulle underställas *alles vår nådigste konung och herre eller den Höglofliga Konungsliga Hofrätt*. Ingen av dem var förut känd för tjuveri. Ingen av dem hade något att böta med, och *ingen beder för tiufven*.

Detta är hämtat direkt ur domboken. Det är tungt allvar som ligger bakom varje ord.

Här står bara Smedstorp, inte Stora eller Lilla Smedstorp. Vi kan utgå från att det ändå var Stora Smedstorp. Där fanns en Håkan vid denna tid. Hur gick det sedan för Håkan och Olof?

Håkan i Smedstorp är inte omnämnd efter detta årtal. Brodern Olof kan vi däremot följa längre fram.

Håkan fanns i Stora Smedstorp under åren 1613-1630. Efter honom kom Nils Jönsson till byn. Han var kvar här som bonde fram till 1648.

Den 31 januari 1640 inställde sig för tinget Lasse i Sunnesjö för att med följande män fria sig från beskyllning om *hor med den ogifta konan Karin Svensdotter*. Dessa män var Arvid i Gumby, Anund i Sistarp, Oluf i Visjö, Måns i Sistarp, Anders i Dalen, Bengt i Ingabo, Lasse i Mark, Nils i Smedstorp, Ambjörn i Fagerhult, Anders Håkansson i Åby, Daniel i Visjö, Gustaf i Lund. Där var ännu flera som ville fria honom.

Lasse i Sunnesjö blev således friad från detta brott. Nils i Smedstorp var en av dem som friade honom. Han är förmodligen identisk med den Nils Jönsson som fanns här vid denna tid. Nils var gift men hustrun nämns inte vid namn.

Vid hösttinget 1640 fördes en knektänka, Karin i Smedstorp, inför rätten. Hon var *besoven* av en ogift dräng, Nils Bränd, vilken därefter färsvunnit. Därför uppsköts denna sak till hans återkomst. Denna Karin bodde kanske i Lilla Smedstorp. Hon hade varit gift med en bror till Jon i Munkeryd.

Vid hösttinget i Heda den 22 oktober 1641 kom Kerstin Svensdotter inför rätten. Hon bodde i en stuga på Sutarps ägor i Adelövs socken. Hon anklagade Kerstin Torsdotter i Smedstorp och Arvid Jönsson, Kerstin Torsdotters tjänstedräng, *för att de uppbränt hennes man Jöns Jönsson, och alla husen på hennes torp samt boskapen som var där inne*.

Kerstin och Arvid nekade, *även om de flitigt och allvarsamt förmanades och hördes*. Därefter framkallades följande vittnen: Sven Jonsson i Lilla Smedstorp, han var Kerstin Torsdotters son, Håkan Persson i Vantekullen, Per Jonsson i Morlega och Per Bengtsson i Öja. Alla avlade ed på bok och berättade:

Sven Jonsson sade gråtande. *Gud bättre mig att jag skall vittna mot min moder uti en sådan grov sak, men när jag tänker på detta får jag ingen ro, varken natt eller dag. Om nätterna kan jag inte sova, men när jag tänker mig till att uppenbara det, så blir jag lugn igen. Sven berättade att gubbens hustru Kerstin i Backastugan var bortgången två eller tre mil till sin släkt och gubben var ensam hemma. Han var en kröpling och han kunde väl själv inte hjälpa sig ut ur stugan.*

Då började Svens moder, hustru Kerstin i Smedstorp tala med sin dräng Anders att han skulle gå och tända eld på torpet där Arvids fader var inne. I förstone dristade sig inte Arvid till att vara gärningsman. Omsider lovade Kerstin att giva Arvid en ko för omaket.

När hon ville giva honom två fick Arvid mod, och gav sig i väg. Han var borta vid pass två timmar. När Anders kom hem frågade hans matmoder om han hade utfört uppdraget. Han svarade, Ja det brann så bra, efter det blåste, elden brann i nävern oppå taket och de flög i vädret så att det sade firr, firr, firr efter.

Så var Svens vittnesbörd om denna sak. Frågades Sven varför han icke förhindrat denna gärning. Sven svarade att han låg så illa sjuk den tiden. Han kunde inte tala och förmådde inte gå ut, med mindre de skulle leda honom. Detta intygades av grannarna.

Så framkallades Håkan i Vantekullen, Per i Morlega och Per i Öja och de visste inte annat än det de såg elden. När de var på sina gårdar och när de kom till torpet, då var allt avbränt, både husen, gubben och boskapen. De tog reda på den döda gubbens kropp. Där under kroppen fanns också en kniv, som förut inte hade varit där i husen. Den som satte elden på husen hade först stuckit kniven i gubben.

Detta blev så här i korthet rannsakat. Eftersom saken inte hör hit till detta tingstället remitterades den till sitt rätta forum.

Detta mål rörde sig om mord, en allvarlig sak. Möjligen bodde Kerstin Torsdotter i Lilla Smedstorp. Målet skulle tas upp i Norra Vedbo häradsrätt och vad jag hittills sett avkunnades där inga domar mot de förmenta mördarna.

Vid sommartinget den 8 juni 1643 hade Torkel Månsson i Lakarp instämt Nils Håkansson Bränd för att en natt ha stulit ett par spannar eller byttor i Lakarp. Torkel åberopade flera vittnen. Han hävdade att han sett spannarna hos Nilses fästmö Brita i Svartemålen i Adelöv. Joen i Munkeryd anklagade också Nils för att ha lägrat hans broders änka, Karin i Smedstorp. Eftersom det om henne kan bevisas att hon är *lika ärlig och känd som mö, blev denne Nils dömd för mökränkning till 40 daler. Nils är en lösdrivare* uppger domboken. Vid tinget berättade flera vittnen, Per i Stava och Per i Öjan om vad de sett. Per i Öjan berättade att Nils bett honom följa med till Lakarp och stjäla getter.

Hur det gick i målet om spannarna är okänt. Torkel i Lakarp fick själv skaffa vittnen för att driva sitt mål vidare. Möjligen gav han upp.

Unga drängen Jöns i Bollkälle hade blivit beskylld för att vara fader åt det barn som Ragnhild i Vantekullen var havande med. Jöns nekade och vid tinget i Gränna den 6 mars 1654 avlades värjomålsed av Jon i Hulutorp, Per i Folkarp, Lars i Björstorp, Måns i Rödjarp och Måns i Smedstorp. Därmed friades Jöns.

Under åren 1651 till 1661 fanns en bonde i byn som hette Per. Hans hustru hette Ingeborg. Han skymtar i domböckerna något lite men vi vet inte så mycket om honom. Under hans tid fanns i byn en kvinna som hette Ragnil eller kanske skulle det vara Ragnhild med nutida stavning. Hon hade ett lite tvivelaktigt rykte. Dels hade hon oäkta barn och dels var hon angiven för stölder. Hon bodde bara någon kort tid i byn, kanske bara år 1659. Troligen var det samma Ragnhild som tidigare bott i Vantekullen.

Någon hade åter lägrat Ragnhild i Smedstorp, men vem? Vid sommartinget i Gränna den 13 juni 1659 rannsakades om detta. Ragnhild tillfrågades nu som ofta förr, vem som lägrat henne. Hon berättade att det var en ryttare från Uppland som lägrat henne. Nils Månsson i Smedstorp berättade att han såg ryttaren i boden hos henne. Hon har varit så länge *utom Guds församling* och kyrkoherden i Ödeshögs socken begärde att hon skulle tas åter till Guds församling och få ta del av dess friheter igen.

År 1659 finns i Stora Smedstorp utöver Per och Ingeborg också Nils med hustru Ingrid, eller Ingeborg. Möjligen hette han Nils Pedersson.

År 1661 tvistade Nils i Smedstorp med Nils i Haddåsen om ett får och en ko, som han köpt av Nils i Haddåsen. Efter köpet hade Nils i Haddåsen fått låna, eller hyra, djuren under ett års tid. Nils i Haddåsen hade tydligen därefter inte velat släppa ifrån sig djuren. Han ville också att köpet skulle gå tillbaka. Rätten ålade Nils i Haddåsen att släppa djuren till Nils i Smedstorp.

År 1661 är Nils Pedersson i Haddåsen fullmäktig vid tinget för Per Hansson i Bro. I detta mål skymtar att Lars Svensson i Brötjemark år 1647 hade *tagit några saker för Per Hansson.*

Affären mellan Nils i Smedstorp och Nils i Haddåsen blev tydligen inte riktigt bra. Det blev osämja och det blev skällsord. Nils i Haddåsen blev instämd till tinget för att han hade kallat Nils hustru i Smedstorp för

tjuverkia. Han ville vid tinget rätta sina ord men dömdes till tre daler i böter. Det blev ändå ingen riktig fred mellan dessa båda familjer.

Rätten beslutade 1662 att sätta vite mellan dem och deras folk, att *vem av dem som först bryter sämjan skulle böta 40 daler silvermynt.*

Okvädinsord ledde till flera tingssaker detta år 1662. Hans Nilssons hustru i Gyllinge, Kerstin, hade till Olof i Brodderyd, Mattias i Stavreberg och Per i Smedstorp kallat dem *okvädinsord och bödlar*. Hans i Gyllinge tillstod sin hustrus otidiga tal och dömdes till nio daler i böter.

Samma år hade Hans i Gyllinge instämt Per i Smedstorp och hävdade att en rödja som Per nu brukade hade av ålder hört till Gyllinge. Han ville inför tinget bevisa detta med hjälp av Anders i Sölvarp. Detta byanamn är jag osäker på. Var låg Sölvarp? Detta mål blev uppskjutet till nästa ting. Förmodligen blev parterna förlikta under tiden.

Vid hösttinget i Gränna 1657 klagade Lars i Bråten och Nils i Smedstop över att Per i Folkarp i Adelövs socken hade huggit en fälla på deras mark i Ödeshögs socken. Per svarade härpå att han kan inte veta om han kommit ett stycke över sockengränsen.

Lars och Nils åberopade Bengt i Havrekullen, som efter avlagd ed berättade att *sockenskillnaden går i Narbäcken, Tykaberg, Blåhall, Rösten, Seglarö och Bråtaro. Samma fälla är nordan Rösten in på Ödesjö sockens ägor. Håkan i Vantekulla har samma åsikt. Nils i Bråten uppger att för åtta år sedan höll bägge socknarna en grannasyn på samma skillnad, då landet samma rågång hade.* Denne Nils i Smedstorp kanske kan gälla Lilla Smedstorp?

Nils i Haddåsen pålades vid sommartinget i Gränna den 2 juni 1665 att betala två daler kopparmynt till Nils i Smedstorp som han var skyldig honom för en oxlega. Samtidigt förnyades vitet mellan Nils i Haddåsen och Nils i Smedstorp.

Vid vintertinget den 3-4 mars 1673 i Gränna påstod Per i Tällekullen att Måns Månsson i Smedstorp för 12 år sedan vid Heda ting *pliktat för ärerörigsböter.* Måns förnekade detta och Per ålades att till nästa ting bevisa sina påståenden. Jag har inte funnit någon fortsättning av målet. Vi kan anta att de förliktes.

Vid tinget i Gränna den 24 mars 1679 angavs den ogifte skomakaren Måns Pedersson i Smedstorp och den ogifte drängen Gustaf i Porsarp för att de *haft lönskaläge med löskekonan* Ingeborg Mårtensdotter i Porsarp. Varken Måns eller Gustaf var närvarande vid tinget och därför uppsköts målet. Målet uppkom igen den 27 maj samma år.

Ingeborg Mårtensdotter, från Aleryd i Stora Åby socken, påstod att den ogifte skomakaren Måns Pedersson från Smedstorp hade gjort henne med barn. Det hade skett i Porsarp 14 dagar före midsommaren 1678 och att hon hade sedan fött barnet i mars 1679, 14 dagar före vårfrudagen. Måns nekade till detta men Ingeborg vidhöll sina påståenden.

Länsmannen Peder i Bankaby och ryttaren Anders Björnsson i Sväm uppgav att *denna lättfärdiga löskekonan* för dem bekänt att Måns först haft lägerskap med henne och därefter också drängen Gustaf Jonsson i Porsarp 14 dagar därefter. Gustaf nekade helt till detta. Målet var uppe vid fyra ting.

Måns Pedersson medgav att han under fyra nätter legat i Porsarp men inte i samma stuva som konan. Konan tillstod att hon för sex år sedan för Lysings härads tingstuvudörr i Heda blivit hudstruken efter att hon då dömts för enfalt hor med gifta mannen Peder Guldring.

Karin Hindriksdotter i Klöverdala var hos Ingeborg när hon födde barnet. Hon betygade att Ingeborg i sin svåraste plåga bekände att skomakaren Måns i Smedstorp var rätta barnafadern. Men att hon även en gång haft otuktigt umgänge med Gustaf Jonsson i Porsarp.

Måns gavs av nämnden rätt att med edgång fria sig från anklagelserna men han sade sig inte kunna åstadkomma denna edgång. Nämnden dömde honom då för otuktigt umgänge med *denna löskekona* till 12 öres böter.

Vid vintertinget i Heda den 20 januari 1682 var skomakaren Måns Pedersson i Smedstorp åter anklagad, nu för att han belägrat en änka, Kerstin Nilsdotter i Boeryd. Han erkände att det skett i Frebol. Rätten dömde honom till tredubbel bot, 80 runstycken silvermynt och hon för sig till 20. Båda skulle undergå kyrkoplikt och efter att barnet nu så lång tid levat skall han betala boten för henne samt för barnets uppfostran *och hennes ära*.

Vid vintertinget i Åby den 19 februari 1685 krävde ryttaren Jöns i Smedstorp av Jöns i Amundeby 26 daler kopparmynt rörande betalning för en kappa som han sålt till honom. Rätten dömde Jöns i Amundeby att betala kappan. Detta gällde möjligen Lilla Smedstorp.

Vid hösttinget den 16 september 1685 klagade Per i Vantekullen och hans hustru Karin på att Anders i Gumby kallat honom en *falsker skälm och hund*. Anders sade sig icke minnas detta, men om det så hänt hade det skett bara en gång och han ber att få rätta det. Orsaken var att Per ”undanstött” dem gården och han en söndag lupit dit för att höra om Anders ville upplåta till honom ½ hemman. Då kallade Anders hustru honom *en falsker skälm och en falsker hund* med flera otidigheter på bägge sidor.

Detta skedde en söndag. Bengt i Svinåsen och Måns i Smedstorp intygade detta, både muntligen och genom attest av den 11 maj.

Rätten beslutade att eftersom Per i Vantekullen *icke sparat sabbaten utan på en söndag ridit till Gumby och således orsakat trätan och Guds namns förtörnelse,* fördenskull sakfälls han att plikta till Ödeshögs kyrka en kanna vin eller tre daler kopparmynt, och Anderses hustru för okvädinsord tre daler silvermynt efter 43 Cap. Tingsmålabalken.

Vid sommartinget i Åby den 19 maj 1691 förekom ett mål som gällde häxeri och trolldom. Det var länsmannen Harald Arvidsson som för rätten framförde hustru Brita Olofsdotter, som också kallades ”Nippertippa” från Haddåsen i Ödeshögs socken. Länsmannen påstod att *denna gamla hustru är känd för häxeri och trolldom.* Samma gäller en hustru Ingeborg från Långliden i Gränna socken, vilken är på samma sätt beryktad. Hon har bekänt att denna Nippertippa har lärt henne när hon för en tid sedan *där blev uppenbarad för häxeri*.

Brita svarade sig aldrig någonsin känt eller vetat av Ingeborg. Men omsider bekände hon dock att Ingeborg var hos henne där i Haddåsen, och klagade över sin sjuka ko. *Då lärde jag henne att hon skulle taga en tråd*

och lägga den på länden och läsa dessa ord: Tio fingrar, 12 änglar, tre namn, Gud fader, Son och Den Helige Ande. Frågades av rätten om kon blev bra, på vilket Brita svarade ja.

Länsmannen sade också att när Brita sista gången var brud *lade hon neder den vänstra skon och mannen lade neder den högra skon.* Brita bekänner på tillfrågan så vara skett. Men hon säger sig vara *trampad av en häst på hälen, och han stött sig i ett stenharg.*

Sven Persson i Smedstorp säger att denna Ingeborg trollat på åtskilliga ställen och *gjort ihjäl två kor* för honom. Han säger vidare att denna Ingeborg i Långliden varit hos Brita i Haddåsen och lärt sitt häxeri. Länsmannen uppger att denna *Nippertippa förr haft sju horungar, men sedan blev gift.* Rätten finner skäligt uppskjuta saken till i morgon för att bättre skäl kan inkomma.

När målet fortsatte föreställdes qvinfolket Ingeborg Svensdotter från Långlidens ägor i Gränna socken. Hon hade såväl vid Vista härads extra och ordinarie ting den 12 maj och 8, 9 och 10 juni 1691 som ock på Gränna Rådstuvurätt den 7 november varit anklagad och beryktad för att hon skall ha förövat trolldom här i häradet i Ödesiö socken. Alltså avlästes först de nämnda rannsakningarna. Sedan framkom Jöns Jonsson i Staffanstorp och berättade att Ingeborg i våras, åtta dagar före vårfrudagen, en tisdag burit dit till Staffanstorp tvenne knyten, stora som hönsägg.

Hon hade lagt ifrån sig dessa i hans kalvhage i fävättnet, vilket hans pojke Lars observerat. Natten innan hade det snöat och Jöns Jonsson följde spåren i snön. Omsider fann han Ingeborg i gården i sin hästbondes stuva. Då frågade han henne varför hon kastat dessa knyten i fävättnet. Då gick hon strax och tog upp knytena och gick så ett stycke på hemvägen mot Långliden.

Sedan vände hon om igen och gick åt Gyllinge över åkergärdet till deras kalvhage. Där kastade hon knytena ifrån sig i en granbuske, och gick så därifrån till Brita Nippertippa i Haddåsen. Senare samma dag gick hon åter därifrån samma väg förbi Staffanstorp. Dagen därefter fick Hans i Gyllinge av sin måg Jon i Öjan veta att denna Ingeborg kastat trollknutar i deras kalvhage i en granbuske.

De gick dit och fann dessa knutar men tordes icke taga upp dem. På torsdagen reste Jöns i Staffanstorp och Hans i Gyllinge till Långliden till fältväbeln Trana, som var Ingeborgs husbonde efter som hon bodde på hans utägor. De bad honom att tilltala Ingeborg för sådana onda stycken. Trana hade också skickat sin dotter efter Ingeborg, men inte funnit henne hemma. När Ingeborg Svensdotter kommit hem och fått veta detta gick hon strax till Gyllinge. Då hon gick förbi Staffanstorp bad hon Jöns Jonsson följa med sig till Gyllinge. När hon kom dit började hon bedja, och gick strax dit där knutarna låg. Först vände hon ryggen till busken, och ville inte ta upp dem. Efter mycket tilltal och förmaning tog hon upp dem. Då knutarna strax *opplöstes var däruti nötaträck, stubbar av halmstrån, björklöv och en gulgrön tråd.* Dessa knutar hade hon sedan burit hem.

Måns Persson i Stora Smedstorp berättade att andra veckan efter att detta skett, en söndag sedan folket kommit från kyrkan, kom hans brors hustru Ingiäl och skulle gå i fähuset. Då fick hon se att halmstoppen som satt i fähusgluggen var rörd. Där fann hon en knut eller knyte, stor som ett

ägg. Sedan kom flickan Elin ut, och Ingiäl visade henne knutarna. Då sade flickan *här lärer finnas flera, efter vår boskap är så sjuker*.

De gick så i det andra fähuset och fann där två knutar som var ihopbundna och så stora som ägg. Då kom grannen Jon Nilsson i Öjan. Han tittade på knutarna och när de tog upp dem fanns däri *nötaträck, hår av allehanda slags kreatur, små träpinnar, gjorda som skopinnar, vässade i ena änden, samt salt och malet malt, en trästicka, stor som ett halvt knivblad och därpå var skurit små rännor och kors*.

Samma vecka som dessa trollknutar påträffades var denna Ingeborg två gånger i Smedstorp. Den ena gången sade hon sig skola gå till Brita Nippertippa i Haddåsen och den andra gången till Glasfall med vadmal. Således finns vittnesmål på denna Ingeborg att hon burit och lagt dit de knutarna, helst som hon har burit sådana knutar till Gyllinge och Staffanstorp.

Denne Måns Persson klagade högeligen att han tre veckor efter dessa knutar anträffades hade *bortmist först en ko som blev död av rödsjukan, sedan åter åtta dagar därefter hans ko dränkt sig och blivit död uti en vattenpöl. Fram på sommaren miste han en ko igen, sedan en oxe vid olsmässan samma år*. Förutom en mängd andra små kreatur dessa förflutna åren.

Rätten förhöll henne allt detta med allvarlig förmaning att bekänna varför hon burit knutar till Staffanstorp och Gyllinge. Hon sade sig strax ha tagit bort dem igen. Hon sade sig inget veta därmed, *utan min ko var sjuk, så var det en piga som sa mig att jag skulle bära bort samma knutar så skulle kon bliva bättre. Frågades vad pigan hette och var hon var hemma. Ingeborg svarade att hon heter Ingrid Andersdotter i Stängestorp.*

Rätten förhöll åter Ingeborg huru nämnda piga på Vista häradsting den 8 juni 1691 så hårdeligen och alldeles nekat till detta. Hur kan då Ingeborg beskylla henne för detta. Hon tillfrågades om det inte kan var Brita Nippertippa i Haddåsen som lärt henne sådant, emedan de umgåtts och hon varit hos henne. Ingeborg svarade att det hade hon inte gjort.

Länsman Harald Arvidsson tillfrågades om han inte på häradshövdingens order hämtat hit Brita Nippertippa. Fjärdingsmannen Måns i Kulltorp som varit i Haddåsen efter henne, berättade då att Brita Nippertippa ligger illa sjuk till sängs och således icke förmåtts att komma till tinget denna gång.

Rätten frågade Ingeborg var hon lärt sig göra sådana knutar och lägga sådana materialier och saker däruti. Ingeborg hade i förstone intet svar, men efter förmaning att bekänna sanningen, sade hon att pigan Ingrid lärt henne det. Tillfrågades om icke hon har burit de knutarna till Smedstorp, vartill hon svarade att *Nej det gjorde jag aldrig, och de må nu säga mig vad de vilja mig, jag har icke det gjort, men det andra bekänner jag*.

Allmogen utvisades för att Ingeborg lättare skulle kunna bekänna och förmanades allvarligen. Hon vidhöll dock att hon aldrig sysslat med trolldom utan bara gjort vad pigan Ingrid sagt henne för att bota sin sjuka ko. Rätten bedömde denna sak *ännu synas vara mörk och nödig pröva*. Därför skulle Brita Nippertippa till nästa *ting komma tillstädes för att konfronteras med Ingeborg. Till dess skall Ingeborg vara i säkert förvar i Vadstena slottshäkte.*

Jag har inte funnit någon fortsättning på detta mål. Inte heller har jag kunnat anträffa Brita Nippertippa omnämnd i kyrkoböckerna, som ju började föras 1693.

Vi har nu läst något om Sven Persson och Måns Persson från Stora Smedstorp. Här kommer lite närmare uppgifter om dessa bröder.

Sven Persson	----, gästgivare och bonde
Ingrid Nilsdotter	----
Barn: Per	1691, död 1717
Per	1694-05-22,
Anders	1698, död 1708,

Bakgrunden för Sven och Ingrid har inte kunnat klarläggas. Sven var möjligen son till bonden Per som fanns i Stora Smedstorp på 1680-talet. Sven och Ingrid fick sonen Per 1694. Sven är antecknad som dopvittne på åtskilliga ställen fram till 1698. 1699 betalade han intressepenningar till kyrkan.

Han är omnämnd i domboken åtskilliga gånger. Han hade ett ämbete, troligen tillsatt av sockenstämman, att räkna säden, förmodligen för tiondeskatten.

Han hade också uppdraget att rapportera till länsman och till kyrkoherden vilka som försummade gudstjänsten i kyrkan. År 1698 flyttade Sven Persson med sin familj till Holkaberg. Där var han först bonde, senare också gästgivare. Sven hade en broder, Måns Persson i Stora Smedstorp. Se mera om Sven och hans familj under Holkaberg.

Måns Persson	1657, bonde
h Karin Andersdotter	1664,
Barn: Ingrid	1699, g 1722 m soldat Jonas Persson, Forsby
Maria	1701-03-06, gift 1731 med Johan Persson, se nedan
Elin	1704-05-08, g m Sven Persson från Amundeby

Måns Persson och Karin Andersdotter hade under flera år en gård i Stora Smedstorp, så ännu 1708 enligt jordeboken. Därefter bodde de på Stora Smedstorps ägor. Måns dog 1732. Karin Andersdotter bodde troligen kvar några år. Både Måns och hans broder Sven förekommer omnämnda i domböckerna flera gånger.

Vid mantalsskrivningen 1692 konstaterades att Svens piga Elin var för ung. Endast denna korta kommentar har vi om detta. Mantalsskrivningen låg till grund för vilka som skulle betala mantalspenning. Den nedre åldersgränsen var då 15 år.

Vid sommartinget den 20 juni 1692 *inkom för rätten ärlig och beskedlig bonde Sven Persson i Stora Smedstorp i Ödesiö socken. Han berättade hur ryttaren, sventjänaren Arvid Jonsson för Råby i vintras när mantalsskrivningen i Kulltorp var färdig angrep Sven med skällsord. Han kallade honom för en släggetjuv och hade bett Sven gå till Röttle och där taga bevis hurusom sig där förhållit.*

Och som denne sventjänare nu var död, kan i detta mål icke sökas den laga rekonstruktion som vederbör. Sven ingav till rätten en attest, undertecknad av åtskilliga trovärdiga män vid Röttle och Capellanen i Gränna av den 11 januari 1692, utvisande att om denne Sven i Smedstorp från barndomen och dit till Röttle icke finns annat att säga än det som ärligt och gott är. Från allmogen vid tinget inhämtades också att Sven i Smedstorp fört ett vackert och ärbart leverne.

Vid vintertinget den 13 februari 1693 i Åby framkom Måns Persson i Smedstorp och anklagade Per Persson i Gräsberg och hans syster Karin Persdotter för åtskilliga smädes och skällsord. Dessa hade Karin uttalat, då han skulle flytta in på gården sistlidna fardag. Hon hade då kallat honom *slinkofot* och sagt sig *känna fuller det kuhletyget*, dessutom kallat dess medfölje *Rukar*, och med de orden *han har inte kunnat muta länsman, utan måste nu taga andra rukarr med sig*.

På tillfrågan tillstår sig Karin sig sagt *Slinkfot och Rukar* och avbeder sitt brott, men vill inte tillstå sig talat om att länsman skulle taga mutor. Måns Månsson i Bäck berättar att Karin kallat dem *Rukar och Måns Slinkofot*.

Rätten dömde pigan Karin Persdotter för hennes skälls- och smädeord *Slinkofot, Kuhltyger och Rukar att plikta Corporaliter*, att sitta i stocken två söndagar vid sockenkyrkan Detta som hon inga pengar har att böta med, jämte varning och förmaning att inte göra så mera.

Vid höstetinget den 3 oktober 1693 förekom ett mål mellan Hans Nilsson i Gyllinge och hans före detta måg Jon Nilsson i Öjan. I målet förekom uppgifter om att Hans Nilssons hustru Kerstin Jonsdotter blivit misshandlad av Jon Nilsson. Därvid åberopar Jon Nilsson Sven Persson i Smedstorp som vittne. Det framgår av målet att både Jon Nilsson och Sven Persson hade *ämbetsuppgiften* att räkna säden. Detta var möjligen något som hörde till det s.k. tiondet, den skatt som skulle betalades till kyrkan.

Vid vintertinget 1694 var bland andra Måns Persson i Smedstorp edgångsman för Per Svensson i Narbäck i ett mål som gällde olaga ekhygge.

Stora Smedstorp, Öjan och Lakarp samt Porsarp bildade tillsammans Porsarps soldatrote. De skulle hålla soldat tillsammans. Vid tinget den 8 maj 1695 presenterade befallningsmannen Anders Folling en lista över rotebönder som efter ett avräkningsmöte i Östad den 23 april hade skulder till soldatehållet. Bland dem fanns Nils i Porsarp, Jon i Öjan och Sven i Smedstorp.

Vid vintertinget den 17 februari 1696 beklagade sig Sven Persson i Stora Smedstorp över att han blivit hotad och slagen för att han gör sitt ämbete att stämma inför tinget de som försummar gudstjänsten. Rätten beslutade därför att han *tages i Kongl. Maj:ts hägn och försvar för allt överfallande vid plikt av 40 daler silvermynt*.

Detta åliggande att instämma till tinget sådana som försummat gudstjänsten i kyrkan var nog ingen efterlängtad syssla. Vid sommartinget den 12 maj 1696 anklagades Måns Larsson i Kopparp av kronans länsman, Harald Arvidsson för att han med sitt folk den 2 juli, Marie besökelsedag,

försummat gudstjänsten. Han hade i stället låtit dem räfsa hö. Måns tillstod att hans folk varit hemma från kyrkan.

Själv var han i Gränna kyrka och sonen Sven som kommit från Dahls härad hade varit i Tollstads kyrka. Han uppgav vidare att hans folk inte förrän in emot aftonen hade räfsat hö. Sven Persson i Stora Smedstorp som angivit denna sak såväl hos kyrkoherden som hos länsmannen, sade att han *denna dag gick till Kopparp lite före middagen, innan folket kom från kyrkan. Då gick Månses hustru och fem andra folk och räfsade gärdet öster om gården. Jag hälsade på dem och gick så vidare.*

Rätten dömde Måns Larsson i Kopparp med stöd av Kongl. Stadgan om sabbatsbrott *för att han tillåtit sitt folk arbeta en sådan högtidsdag, 40 daler silvermynt med förmaning att sig för slikt en annan gång till vara taga.*

Sven Persson flyttade år 1698 eller kanske i mars 1699 med sin familj till Holkaberg och var bonde där. Vid sommartinget i Åby den 29 maj 1699 åberopades Sven Persson i Holkaberg och hans broder Måns Persson som vittnen. Det rörde ett mål där Sven Månsson i Porsarp beskyllt bonden Jon Nilsson i Öjan för att denne haft boskapssjuka på sina kreatur.

Lars Hemmingsson 1660,
h 1)Brita Nilsdotter ----, död i början av 1740-talet
H 2) Karin 1677
Barn: Sven 1707, död s å
Nils 1710-07-10, bonde, g m Maria Nilsdotter, se nedan
Maria 1712-06-22, gift, se nedan
Sven 1714-08-11, död 1715-08-15,
Hemming 1716-06-05,
Ingeborg (1716), g 1736 m Jonas Olofsson i Porsarp

Lars och Brita inflyttade från Adelövs socken 1707. Lars var möjligen son till den Hemming eller Henning som fanns i Staffanstorp på 1660-talet. Säkra härpå kan vi inte vara. Brita Nilsdotter dog i början av 1740-talet och Lars gifte därefter om sig med Karin. Hon dog 1747. Lars Hemmingsson dog år 1760 och blev därmed 100 år, om vi vågar tro detta.

Dottern Maria gifte sig 1731 med Sven Larsson från Stora Krokek och efter hans död med Abraham Johansson i Svinåsen.

År 1733 inlämnades en borgensförbindelse, undertecknad av Nils Hansson i Gyllinge, Per Larsson i Frösäng och Hemming i Smedstorp. De gick i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp och dennes styvson Johan Svensson i Kopparp. Förbindelsen avsåg rusthållet i Kopparp.

Nils Larsson 1710-07-10, bonde,
H1) Maria Nilsdotter (1714),
H2) Elisabet Gunnarsdotter 1737, från Klämmestorp
Barn: Jöns 1737-05-11,
Anders 1746
Maria (?) 1746, gift 1767 m Måns Eliasson, Holan, Adelöv

Nils var son till Lars Hemmingsson och Brita Nilsdotter, se ovan. Han gifte sig 5 juni 1734 med Maria Nilsdotter, dotter till nämndemannen Nils Hansson och hans hustru Maria Larsdotter i Gyllinge. Maria Nilsdotter, dog 1743 endast 29 år gammal. Nils gifte sig 1745 med Elisabet Gunnarsdotter från Klämmestorp. Hon dog 1766 av bröstsjuka. Nils Larsson dog 1778.

Enligt boupptecknigen efter Maria Nilsdotter 1743 efterlämnade hon sin man Nils Larsson och två små omyndiga barn, en son och en dotter. Tillgångarna uppgick till 323 riksdaler däribland ½ augments hemman Stora Smedstorp.

Nils Larsson är vid några tillfällen omnämnd i domböckerna. Vid hösttinget 1745 anklagades han för lägersmål med sitt *tjänstehjon*, Elisabet Nilsdotter. Nils Larsson var vid denna tid änkoman. Lägersmålet hade skett vid valborgsmässotiden och hon blev havande. De dömdes till böter, han tjugo och hon fem daler silvermynt till treskiftes enligt 53 kapitlet i Missgärningabalken samt att giva till Ödeshögs kyrka, han fyra och hon två daler silvermynt och sedan undergå enskild skrift och avlösning i sakristian.

Qvinfolket Elisabet Nilsdotter i Stora Smedstorp kom för tinget ytterligare en gång detta höstting. Det var nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge som hade instämt henne och salpetersjudaren Lars Jonsson i Glasfall för begånget lägersmål. Bägge nekade till detta och sade att de endast talats vid om äktenskap. Detta upphörde när det framkommit att hon haft lägersmål med Nils Larsson i Smedstorp De blev så frikända.

Nils Larsson var förmyndare för avlidne Sven Larssons barn i Stora Krokek. Detta framgår av domboken för hösttinget 1645. Sven Larsson var gift med Nils Larssons syster Maria.

Vid hösttinget 1758 beslutades att varje helt hemman, om ett mantal, skulle bidra till skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård med fyra hästar enligt en viss turordning. Stora Smedstorp som omfattade ett halvt mantal skulle därför hålla två hästar. Se närmare om detta under Holkaberg.

Vid hösttinget 1760 förekom ett mål rörande lägersmål mellan drängen Lars Amundsson i Ödeshögs Gästgivargård och *qvinfolket* Maria Johansdotter på Häggestads ägor. Hon var 20 år gammal och född på Smedstorps ägor här i socknen. Lars Amundsson hade flera gånger tidigare varit inför tinget i sådana mål och hade enligt uppgift lovat flera kvinnor äktenskap.

På 1730-talet bodde Nils Månsson och Karin Andersdotter på Smedstorps ägor. De fick en son, Anders, den 7 november 1713. De kanske bodde på Hybblalyckan. 1721 fanns de på Sjögetorps ägor och då var Nils ryttare.

I mantalslängden 1745 finns omnämnda Per Jonsson, hans hustru Lisbet och dottern Maja. De är okända i övrigt och har troligen bott bara någon kort tid i byn.

Johan Persson	----, torpare
Maria Månsdotter	1701-03-06, d t Måns Persson ovan

Barn: Lars	1731-06-25, död 1732
Maria	1734-09-26

Johan och Maria gifte sig 1731. Johan var från Amundeby ägor. Maria var dotter till Måns Persson och Karin Andersdotter i Stora Smedstorp. De bodde kanske i torpet Hybblalyckan. Detta låg österut vid gränsen mot Svinåsen, i sydost. Möjligen kallades torpet senare för Rosenlund. Johan och Maria flyttade omkring 1736 till Stavrebergs ägor. Där bodde de några år men om deras vidare öden har jag ingen kännedom

I byn dog år 1737 Märta Larsdotter och samma år dog allmosehjonet Kerstin. Vi vet inget mera om dessa.

Jöns Nilsson	1737-05-11, bonde på ¼ mantal i Stora Smedstorp
Katharina Eliadotter	1743-02-18 i Adelöv (Holan)
Barn: Maria	1767-11-21ä, död s å
Lars	1768-08-04, död s å
Lena	1769-07-06, död s å
Lars	1770-08-11, bonde i byn
Elias	1774-05-09, död 1781
Maria	1777-02-08,
Nils	1780-07-02, bonde i byn

Jöns var son till Nils Larsson och Maria Nilsdotter i Stora Smedstorp. Katharina var född i Adelövs socken och hennes bakgrund där var möjligen i Holan. Jöns uppgavs inneha ¼ mantal i Stora Smedstorp och det var förmodligen föräldragården.

Under någon kort tid var han bonde på en gård i Stora Krokek men återkom därefter till Smedstorp. Katharina dog av bröstfeber 1806 och Jöns dog av ålderdom 1815. Sonen Nils övertog gården, se nedan. Han sålde möjligen hälften till sin broder Lars.

I domboken från 1786 finns antecknat i ett inbördes testamente mellan Jonas Eriksson och Maria Larsdotter att Jöns Nilsson och Katharina Eliadotter köpt sin gård i Stora Smedstorp av dem. Jag har inga anteckningar i övrigt om dessa personer och testamentet är undertecknat i Yxnekulla.

Vid vintertinget 1811, visades ett undantagskontrakt från Stora Smedstorp. Jöns Nilsson överlät sin gård, 1/4 Stora Smedstorp, till sin son Nils Jönsson och förbehöll sig ett undantag för sitt uppehälle på äldre dar.

Måns Eliasson	1737-05-30 i Adelöv, bonde i Stora Smedstorp
Maria Nilsdotter	(1746), d t Nils Larsson ovan
Barn: Elias	1768-07-07, död i rödsoten hösten 1781
Stina	1770-01-26,
Lena	1770-01-26, död i rödsoten hösten 1781
Katharina	1775-12-17,
Brita	1779-05-25,

Måns kom från Nannarp i Adelöv. Hans bakgrund är inte mera känd än så, men han hade en broder i Holan i Adelöv. Han var förmodligen också broder till Katharina Eliadotter, se ovan. Någon vigselnotering har inte påträffats men förmodligen vigdes Måns och Maria omkring 1767. Måns uppgavs sedan inneha och bruka 1/8 mantal.

Vad som sedan hände är okänt. Måns Eliasson gifte sig 1787 med änkan Maria Larsdotter från Havrekullen och flyttade troligen dit. Jag har inte funnit någon dödsnotis för Maria Nilsdotter. Hon kan ha dött i någon annan församling, eller om hennes död inte blivit inskriven i kyrkoboken. Hon tycks inte förekomma i boupptecknin garna.

Måns Eliasson förekommer ibland i domböckerna, främst ifråga om skulder. Han hade en del skulder att dras med och tycks ha haft lite svårt att betala räntor och annat. Här nedan följer dessa domboksanteckningar.

Vid hösttinget 1768 hade Per Johansson i Stora Krokek instämt bonden Nils Larsson i Stora Smedstorp med anledning av en skuld på 34 daler silvermynt. I stället för Nils Larsson inställde sig hans måg, Måns Eliasson i Stora Smedstorp. Han berättade att han genom gårdshandel åtagit sig att föra sin svärfaders talan och betala skulden. Han erkände Per Johanssons fordran och Per Johansson förklarade sig nöjd därmed. Rätten ålade därför Måns Eliasson att inom tre veckor betala skulden.

Måns Eliasson hördes vid hösttinget 1769 som vittne i ett tvistemål mellan änkan Kerstin Andersdotter på Gåsabols ägor och Jonas Nilsson i Tuna.

Vid vintertinget 1770 hade postföraren Sven Svensson i Mörstorp instämt Måns Eliasson i Stora Smedstorp om en skuld på 47 daler silvermynt samt ränta och kostnader. Han uppvisade en förskrivning från den 5 februari 1769. Måns Eliasson erkände skulden och ålades av rätten att inom tre månader betala den.

Drängen Anders Håkansson i Munkeryd hade vid vintertinget 1770 instämt bonden Måns Eliasson i Stora Smedstorp rörande en skuld på 24 daler silvermynt enligt förskrivning från den 10 januari 1769. Måns Eliassons ombud, Per Persson i Gumby, erkände skuldens. Rätten ålade Måns Eliasson att inom tre månader betala sin skuld.

Vid sommartinget 1774 hade ryttaren Sven Lundgren på Munkeryds ägor instämt Måns Eliasson och ville ha räntebetalningar för ett lån på 50 daler silvermynt som han givit Måns Eliasson tre år tidigare. Måns hävdade att han betalat räntorna till Lundgren, dels som tre daler och tio öre i kontanter och dels hade han givit honom en bock.

Dessutom hade han i fjorton dagar fött en ko åt Lundgren. Denne hävdade att det var endast en daler i kontanter och vidare att bocken var värdelös, frånsett skinnet. Måns Eliasson vidgick att bocken var dödssjuk redan vid överlämnandet. Rätten ålade Måns att betala återstående ränta och dessutom två daler i rättegångskostnader.

Maria Nilsdotter i Havrekullen dog 9 oktober 1797 och socknemannen Måns Eliasson i Havrekullen dog den 27 maj 1799 av venerisk sjukdom. Denna uppgift är ur kyrkoboken. Enligt en notis i domboken, se nedan, var Måns Eliasson död redan vid vintertinget 1797.

Dottern Brita var piga i Svinåsen och gifte sig där 1811 med änkomannen Johannes Svensson. Hon dog 1818 på slottshäktet i Linköping, misstänkt för att ha mördat sitt barn. De övriga barnen till Måns och Maria flyttade troligen från bygden och deras vidare öden är okända. Se vidare under Svinåsen om Brita.

Nämndemannen Sven Eliasson i Holan i Adelöv hade till vintertinget 1797 såsom förmyndare för sin avlidna broder Måns Eliassons efterlämnade omyndiga barn instämt bönderna Jan Abrahamsson i Kaxtorp och Måns Davidsson i Stora Smedstorp. Han yrkade att Jan Abrahamsson som inköpt 1/8 krono skatte augmentshemmanet Stora Smedstorp av Måns och Maria skulle uppvisa åtkomsthandlingar. Han yrkade också att Måns Davidsson mot köpeskillingens återfående i börd avträda 1/8 Stora Smedstorp i det stånd som han emottagit det.

Sven Eliasson insatte såsom bördsskilling 50 riksdaler samt en till käranden utgiven skuldsedel å 33 riksdaler. Måns Davidssons ombud vägrade mottaga detta eftersom han inte kände till köpesummans belopp eller i vad myntsort den är utgiven. Under målets gång uppträdde Sven Eliasson oredigt och använde otjänliga uttryck. Detta fick svarandeombudet att ifrågasätta hur käranden kunde vara nämndeman. Rätten ogillade stämningen och Sven Eliasson fick ersätta rättegångskostnaderna.

Per Persson	(1701), torpare
Maria Johansdotter	(1726),
Barn: Jonas Jonsson	(1756)
Annika	1767-05-07

Per och Maria gifte sig 1766 och hade sedan ett torp på byns ägor, förmodligen Hybblalyckan. Per kom då från Lilla Smedstorp. Marias bakgrund är okänd, möjligen kom hon från Stavreberg. Båda hade troligen varit gifta förut. Per dog 1767 av slag. Maria och hennes barn bodde kvar en tid men flyttade sedan.

Kerstin Månsdotter, född 1708, en inhyst ryttaränka med fattigdel, och hennes två barn, Sara och Jöns, bodde på ägorna, under en tid på 1760- och 1770-talen. Hon dog 1777 av bröstsjuka. Hennes bakgrund är okänd.

Nils Nilsson, född 1717, uppges vara en gammal bonde, som dog i byn 1779 av håll och styng. Han uppgavs inneha 1/8 men i övrigt har jag inga uppgifter om honom.

Abraham Nilsson	(1761), bonde i Stora Smedstorp 1780-1787,
Sara Larsdotter	(1748)
Nils	1782-01-22, torpare på byns ägor
Lars	1787-01-25, torpare på byns ägor

Abraham och Sara gifte sig 1780. Han uppgavs då vara från Stora Smedstorp. I övrigt är deras bakgrund okänd. De brukade en gård i byn fram till omkring 1787 då de flyttade till Stavreberg. Där hade de ett förpantningstorp, det som då kallades norra torpet, senare Lyckan. Abraham dog där 1791.

Sara var syster till bonden Magnus Larsson i Kålstad, enligt bouppteckningen 1791. Deras två söner, Nils och Lars odlade upp mark i södra delen av Stora Smedstorps marker, som sedan blev Flinkatorpet och Ärliatorpet, se nedan.

Vid hösttinget 1786 hade bonden Anders Jonsson i Hålan instämt bonden Abraham Nilsson i Stora Smedstorp och krävde återbetalning av en skuld på 46 riksdaler specie enligt tre skuldsedlar. Rätten ålade Abraham att inom två månader betala sin skuld, jämte ränta och rättegångskostnader, cirka 50 riksdaler tillsammans. Vi kan anta att denna skuld var orsaken till att familjen därefter flyttade från gården i Stora Smedstorp till ett torp på Stavrebergs ägor.

Johan Abrahamsson	1736, bonde,
Sara Isaksdotter	1746 i Gränna
Barn: Jonas	1776-01-06, död
Stina	1777-02-27, död
Jonas	1783-10-26, död 1785 av kopporna
Stina	1790-08-24,

Johan och Sara gifte sig 1775. Johan var då torpare på Stora Krokeks ägor. Han hade dessförinnan varit dräng i bygden, bl.a. i Börstabol. Han uppgavs vara född i Ödeshögs församling 1736 men födelseboken har ingen uppgift om honom.

Sara var dotter till bonden Isak Isaksson och hans hustru Karin Amundsdotter i Kleven. Hon hade genom sin mor anor tillbaka till 1600-talet i Kleven. Johan och Sara kom till Stora Smedstorp omkring 1780. Efter 1790 flyttade de till Lilla Aleryd i Stora Åby socken. De hade nog också en period i Grännasocknen. Från Lilla Aleryd flyttade de vidare, okänt vart.

Måns Davidsson	1758-05-31 i Gränna, arrendator, torpare
Lena Håkansdotter	1769 i Gränna (1767-02-11 ?)
Barn: Johannes	1789-03-16, se nedan
Jonas	1791-03-30, död efter födseln,
Sara Lena	1797-07-29,
David	1800-09-07, död i kopporna samma år
Maja Lisa	1802-12-22, död i kopporna 1807 på Sunneby ägor,
David	1809-02-11, död 7/1 1810 på Stavrebergs ägor,
Peter	1813-05-05,

Måns var son till bonden David Månsson och hans hustru Kaisa Andersdotter i Åsmark, Gränna landsförsamling. Lena var möjligen dotter till bonden Håkan Persson och Sara Svensdotter i Ravelsmark.

De gifte sig 1788 och var sedan bönder i Högaberg i Gränna socken. Där föddes sonen Johannes 1789 och sonen Jonas 1791, död strax efter födseln, vidare sonen Anders 1793. De hade en gård i Stora Smedstorp från mitten av 1790-talet och kanske några år in på 1800-talet. Där föddes två barn.

De var därefter bönder i Lakarp och där föddes Maja Lisa 1802. Därifrån flyttade de troligen till Porsarp där de innehade en gård om 1/16 mtl.

Dottern Maja Lisa dog i kopporna 1807 i ett torp på Sunneby ägor dit de hade flyttat. Året därpå, 1809, föddes David men denne dog 1810 i ett torp på Stavrebergs ägor.

Därifrån flyttade familjen efter endast något år till Lilla Krokeks ägor. Familjen flyttade sedan före 1816 till en backstuga på Sunnesjö ägor. Från 1828 bodde de i en annan backstuga på Sunnesjö ägor och uppgavs vara utfattiga. Där dog Lena av bröstfeber det året.

Dottern Sara Lena tjänade som piga på olika håll. Hon dog den 29 april 1827 som piga i Erikstorp, *fants död ute på gärdet om morgonen, kvävd av en köttbit, ogift, 29 år gammal*. Sonen Johannes, deras förstfödde, gifte sig inte. Han bodde kvar i hemmet och han dog den 27 juni 1833 i hemmet på Sunnesjö ägor.

Den 23 september 1835 dog Måns Davidsson av ålderns bräcklighet. Han uppgavs vara fattig och hade ägnat sig åt att tigga. Han bodde då fortfarande på Sunnesjö ägor.

Sonen Peter, den yngste i syskonskaran, var dräng i Sunnesjö vid tiden för faderns död. Han flyttade därefter till Stora Åby socken. Hans vidare öden känner jag inte. Han tycks ha varit den ende i barnaskaran som överlevde fadern. Detta var i sanning en tung och sorglig familjehistoria.

Storskiftet 1807

Storskifte genomfördes i Stora Smedstorp 1807. Det tog sin början den 30 augusti 1806. Ägare då var Nils Jönsson som ägde hälften, eller ¼ mantal, Jonas Nilsson 1/8 och Katharina Göransdotter med sina barn Maja, Katharina och Margareta 1/8.

Kartan visar bl. a. den odlade arealen vid den tiden. Vi kan då konstatera att den odlade arealen omedelbart efter skiftet ökade. Ett par nya torp i söder uppodlades. Vi kan se att även Stora Smedstorp drabbades av det ökade försörjningstrycket.

Lars Jönsson	1770-08-11, bonde
Katharina Larsdotter	1767-01-15,
Barn: Lars Joelsson	1794-04-07,
Katharina Joelsdotter	1797-08-19,

Lars Jönsson var son till bonden Jöns Nilsson och Katharina Eliadotter. Han innehade och brukade 1/8 mtl. Han gifte sig 1809 med Katharina Larsdotter, änka efter soldaten Joel Huggert i Munkeryd och dotter till Lars Leonhardsson och Maria Johansdotter på Gyllinge ägor.

Lars Jönsson dog 1 januari 1811 av håll och styng. Katharina Larsdotter flyttade därefter med sina barn till Gyllinge. Möjligen återvände hon till det torp där hon föddes.

Nils Jönsson	1780-07-02, bonde på 1/8 mtl
Anna Stina Jansdotter	1774-08-02,

Barn: Anna Katharina	1811-11-14, t Heda 1833, g m Elfstrand, se nedan
Sven Peter	1817-10-30, död 1818
Maja Lisa	1813-05-15, g m Anders M Johansson nedan

Nils Jönsson var bror till Lars Jönsson, se ovan. Anna Stina var dotter till Johan Jonsson och Maria Månsdotter i Öninge Vallgård. Nils och Anna Stina ingick äktenskap 1808. De ägde och brukade 1/8. Anna Stina dog av halssvulst 1826. Nils dog 1838.

Anders Jonsson	1767-10-12 i Adelöv, bonde på 1/8 mtl
3)Johanna Persdotter	1786-11-08,
Barn: Katharina	1794-08-25 i Adelöv,
Stina Greta	(1799-01-13),
Maja Lotta	1809-11-11,
Sven Peter	1811-02-10,
Anders Magnus	1816-05-26,
Peter	1817-10-23, död ?
Kristina	1820-10-21, kvävd av modern 1821

Anders var född i Rossås i Adelöv, son till bonden Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter. Anders och Maja gifte sig 1792. Då uppgavs han vara dräng i Rossås och hon piga i Svalhult. De hade sedan en gård i Boeryd i Adelövs socken och där föddes två barn, Maja och Katharina. Den första dottern, Maja dog i späd ålder. De fick nio barn men av dessa dog sex i späd ålder. Barnadödligheten var stor i gamla tider, men denna familj drabbades särskilt hårt.

Familjen kom till Kopparp omkring 1797. Maja Hansdotter dog där 1806 i barnsbörd. Anders gifte om sig med Stina Hansdotter 1808. I detta äktenskap föddes tre barn men alla dessa dog innan de var ett år, Stina dog i barnsbörd 1813 och samma år gifte Anders om sig med Johanna Persdotter. Omkring 1815 flyttade familjen till Stora Smedstorp.

Vid sommartinget 1820 fastställde häradsrätten den delning som lantmätaren Samuel Schött gjort av den gård om ¼ som Anders Jonsson och Nils Jönsson innehade i Stora Smedstorp. Därigenom erhöll de vardera 1/8.

Johanna Persdotter avled den 3 juni 1825. Dödsorsaken var lungsot och hon var endast 38 år gammal. Året därpå, 1827 flyttade Anders med sina barn till Hulustorp i Adelöv.

Han sålde gården i Stora Smedstorp till Peter Andersson och hans hustru Anna Andersdotter från Norra Kärr i Gränna socken. I Hulustorp var han gift en fjärde gång och han överlevde även denna hustrun. Anders Jonsson dog i Hulustorp av lungsot 1839. Det kan tilläggas att Anders hade en bror, Johan Nätt, på Bankaby ägor.

Jonas Samuelsson	1771-11-20 i Gränna, bonde på 1/8 mantal,
Stina Nilsdotter	1789- i Svanshals
Barn: Anders Magnus	181511-09
Maja Stina	1813-

Anna Charlotta	1817-10-26,
Lovisa Hedvig	1821-11-02, död s å, kvävd av modern i sängen
Johan Frans	1822-07-14,
Karl Johan	1826-09-21, död 270926
Kristina Sofia	1828-11-21,

Jonas var son till Samuel Svensson och Kerstin Månsdotter i Boeryd, Gränna socken. Han var först torpare på Stora Krokeks ägor och gifte sig där 1806 med Maja Andersdotter, som uppgavs vara från Stora Krokek. Hon dog 1811 och Jonas gifte sig 1812 med Stina Nilsdotter. Hon var dotter till soldaten Nils Stark i Kopparp och hans första hustru, Maja Månsdotter.

De hade därefter ett torp på Fogeryds ägor.

De kom till Stora Smedstorp 1814 och innehade här 1/8 mantal. De flyttade 1822 till Stavreberg. Därifrån flyttade de vidare till ett förpantningstorp på Gumby ägor.

Av domboken från 1819 framgår att han flera gånger varit i tvist med torparen Nils Abrahamsson. Nils hade ett förpantningstorp på hans ägor och Jonas Samuelsson drev denna tvist till synes onödigt hårt. Kanske också lite hänsynslöst och även utan saklig grund och han fick inte heller någon framgång. Rätten avslog hans stämning, se närmare härom under Nils Abrahamsson. Jonas Samuelsson tycks ha varit läs- och skrivkunnig och drev själv sin process. Han hade troligen tjänat på att ha hjälp med sina processer.

Jonas Samuelsson brukade också 1/24-del som tillhörde Greta Hansdotter, svagsint dotter till Katharina Göransdotter, se ovan. Jonas fick detta bruk mot att han skulle vårda Greta Hansdotter, ge henne föda och kläder. Detta gick inte bra. Greta fick frysa och svälta och blev kanske också misshandlad. Se vidare härom under Katharina Göransdotter nedan. Hon fick i stället komma till sin syster och svåger, soldaten Anders Styf och hans hustru på Porsarps ägor.

I domboken för sommartinget 1823 finns noterat att Jonas Samuelsson och Sina Nilsdotter sålt sin gård 1/12 mantal i Stora Smedstorp till Johannes Jonsson och hans hustru Maria Danielsdotter. Jonas flyttade sedan till Stavreberg med sin familj.

Vid vintertinget 1824 hade Jonas Samuelsson, då torpare på Gumby ägor, instämt Anders Styf på Porsarps ägor med krav på diverse ersättningar. Det rörde sig om flera små belopp. Målet blev uppskjutet till sommartinget. Jonas Samuelsson hade också i ett annat mål vid vintertinget instämt Anders Styf och då rörde det sig om kreatur som sommaren 1821 inkommit på Jonas åker och där orsakat skador.

Anders Styf brukade då den 1/24-del som tillhörde hans svägerska, Greta Hansdotter. Flera vittnen hördes och det framkom att en gärdesgård mellan en äng och åkergärdet var i dåligt skick. Om skadorna rådde dock olika åsikter och dessutom var ansvaret för hägnaden gemensamt och rätten ogillade Jonas Samuelssons yrkande och ålade honom att betala Styf dennes kostnader i målet samt även ersättning till vittnena.

I domboken från 1830 uppges att Jonas Samuelsson i Gumby instämt bonden Jonas Jonsson i Stora Smedstorp rörande en skuld på tre riksdaler

med anledning av utfört arbete. Rätten ålade Jonas Jonsson att betala sin skuld.

I husförhörslängden står att Jonas 1828 *varnats av pastor för elak sammanlevnad*. Han hade också kallats till sockenstämman på grund av *det otidiga och hårda bemötande som han gjort sig skyldig till gentemot sin hustru*. Han kallades till stämman två gånger utan att infinna sig. Andra gången hade han till ordföranden insänt ett falskt bevis om att han förlikts med sin hustru. För båda förseelserna fick han sedan stå till ansvar inför häradsrätten. Hur det gick där har jag ingen uppgift om.

Vid vintertinget 1832 hade Jonas Samuelsson instämt Peter Jonsson i Rossholmen och krävde ersättning för utfört arbete. Jonas var tydligen snickare och hade åtagit sig att bl.a. insätta spegeldörrar i Peter Jonssons stuga i Rossholmen. Rätten ansåg att Jonas skulle ha sin lön. En del av lönen bestod av pengar och en del av brännvin. Var möjligen brännvin en orsak till Jonas Samuelsons problem?

De hade sedan ett torp på Gräsbergs ägor några år och därefter, år 1832 inhyses i Rossholmen, sedan 1833 i Fogeryd, Gräsberg igen som utfattig 1836, sedan Gåsabol och Ugglehult. Här i Ugglehult dog fattighjonet Jonas Samuelsson den 8 februari 1864. Stina Nilsdotter dog 1850. Han och hans hustru hade åtskilligt av sociala erfarenheter kan vi anta.

I Smedstorp fanns en piga som hette Sara Jonsdotter. Hon var från Stora Åby socken. Hon födde den 13 mars 1821 en son, Sven Peter. Hon uppgav att det var drängen Sven Svensson på Västra Haddåsens ägor som var barnafadern och att han gjort detta under äktenskapslöfte. Denne nekade inte till faderskapet, men däremot till äktenskapslöftet. Barnet dog åtta veckor gammalt. Sven Svensson dömdes av häradsrätten att böta och att ersätta hennes kostnader i målet.

Jonas Samuelsson förekom även fortsättningsvis i domboken. 1833 krävde han förre livgrenadjären Håkan Jupiter på 100 riksdaler banko som denne var skyldig Jonas, enligt en skuldsedel från 1823.

Vid vintertinget 1838 hade han på sin hustrus vägnar och tillsammans med hennes syskon klandrat ett testamente mellan Nils Stark i Kopparp och hans andra hustru, Sara Jonsdotter. Av anteckningarna i detta mål framgår att Stina Nilsdotter var dotter till soldaten Nils Stark i Kopparp och hans första hustru, Maja Månsdotter. Mera härom finns att läsa under Kopparp.

Katharina Göransdotter 1741-03-11 i Stora Åby, änka, död 1810
dottern Greta 1784-01-06, svagsint

Bakgrunden för Katharina Göransdotter är inte klarlagd. Hon hade varit gift med bonden Hans Johansson i Höghult i Stora Åby och kom som änka till Smedstorp omkring år 1800. Hon hade tre döttrar. Dottern Maja var gift med livgrenadjären Sven Porslin i Porsarp. Dotern Katharina var gift med livgrenadjären Anders Karlsson Styf i Porsarp. Dottern Greta var antecknad som svagsint.

Katharina Göransdotter dog 1810 av långsam värk. Hon innehade 1/16 mtl i Stora Smedstorp. För att få en hygglig tillvaro under ålderdomen för sig och för sin sjuka dotter Greta gjorde hon med mågarna följande skriftliga överenskommelse inför sommartinget 1810:

Som jag Karin Göransdotter nu på min ålderdom ej kan mig och min svagsinta dotter Greta Hansdotter försörja, så har jag för min del och förmyndaren för min dotters del med mina svågrar Anders Styf och förra soldaten Sven Porslin sålunda överenskommit att jag nu genast flyttar till min måg Styv och hos honom till min död njuter kläder och föda samt anständig skötsel, varemot Styv skall disponera min 3/9 uti Stora Smedstorp beläget, och efter min död kommer Styf att behålla dessa 3/9 till evärdelig ägo, som det nu befinnes och som min dotter Greta Hansdotter nu varder hos min måg Porslin så kommer hon att hos honom åtnjuta kläder och föda samt anständig skötsel till sin död, varemot Porslin kommer att disponera 2/9 uti ovannämnda hemman, som efter hennes död tillfaller Porslin till evärdelig ägo, som det nu befinnes.

Skulle jag, Karin Göransdotter med döden avgå före min dotter, så skall hon av båda mina svågrar njuta kläder, föda och skötsel till sin död, hälften hos var, på lika sätt skall det förhålla sig om min dotter skulle dö före mig, så skall jag njuta likaledes kläder, föda och skötsel, hälften hos dem var, och även kommer Styf och Porslin att till min dotters begravning bestå hälften var. Vad min nu varande lösa egendom beträffar så skall mina båda svågrar dela den sig emellan, hälften var, sedan jag för min del undantagit vad jag kan behöva. Som det är ovan nämnt att min måg Styf skall till evärdelig ägo behålla mina 3/9 i Smedstorp så gälla även detta till hans hustru Katharina Hansdotter samt barn och arvingar.

Likaledes med min måg Porslin att han och hans hustru Maja Hansdotter samt barn och arvingar skall behålla min dotter Gretas 2/9 till evärdelig ägo. Detta stadfästes med mitt namn, som skedde i Stora Smedstorp den 5 januari 1810.

Denna förbindelse undertecknades av henne själv och av döttrarna samt av mågarna Porslin och Styf samt av Greta Hansdotters förmyndare, Nils Persson i Maltmossen.

Hur gick det då sedan för Katharina Göransdotter och för hennes svagsinta dotter Greta? Katharina avled i Stora Smedstorp 1810. Dottern Greta bodde därefter troligen hos sin syster och svåger, familjen Porslin, i Stora Smedstorp. När dessa omkring 1815 flyttade till Sunneryd bodde Greta kvar, då som inhyst vårdtagare hos Jonas Samuelsson och Stina Nilsdotter.

Denna familj fick överta Gretas lilla gård mot att de skulle vårda och försörja henne, ge henne mat och kläder. Detta skrevs i en avhandling den 2 januari 1817, uppgjord mellan Anders Styf och Jonas Samuelsson.

Men, det blev en bristande omvårdnad. Vid sommartinget 1820 hade Styf instämt Jonas Samuelsson och påtalade åtskilliga brister i vården. Jonas Samuelsson hade låtit överenskommelsen gå vidare på Johannes Jonsson i Glasfall, som då brukade Gretas gård i Stora Smedstorp. Åtskilliga brister framkom. Greta hade fått frysa och svälta. Styf krävde att han och hans hustru Katharina skulle få överta vården av Greta och att Jonas Samuelsson

skulle årligen betala avkastningen av gårdsbruket till dem. Så blev också rättens beslut.

Greta flyttade till sin syster och svåger i Porsarp. Hon avled där den 23 april 1836. I kyrkoboken uppges att hon varit svagsint och att hon ägt 1/24-del i Stora Smedstorp. Vi hoppas så här efteråt att Greta hade det bra hos sin syster och svåger i Porsarps soldattorp. Något annat har heller inte framkommit i domboken.

Sven Porslin	1759 i Stora Åby, f.d. soldat
H3) Maja Hansdotter	1774-08-07 i Stora Åby,
Barn: Johannes	1786-05--27, g m Maja Jonsdotter från Glasfall.
Majstina	1788-10-01,
Ingrid	1799-10-03,
Hans	1804-03-29,

Sven Porslin var livgrenadjär i Porsarp åren 1781-1807. Han hade varit gift två gånger innan han år 1803 gifte sig med Maja Hansdotter. Familjen Porslin flyttade 1807 från Porsarps soldattorp till Smedstorp. Sven förekommer omnämnd i domböckerna vid ett par tillfällen rörande tvistemål med släktingarna.

Sven och Maja övertog troligen bruket av den 1/16 som Majas moder ägde. Omkring år 1815 flyttade han med familjen till Sunneryds ägor. Där dog Sven av slag 1817. Hans bakgrund i Stora Åby är inte känd. Närmare uppgifter om familjen Porslin och deras barn finns under Porsarp.

Här följer några noteringar ur domböckerna som gäller Porslin.

Änkan Katharina Göransdotter i Stora Smedstorp hade till höstetinget 1806 instämt sin måg, livgrenadjären Anders Styv med påstående att Anders av henne lånat en häst och sedan bytt bort den och därefter sålt den inbytta hästen, och att han för detta måtte åläggas att ersätta henne.

Vid upprop var Katharina Göransdotter inte tillstädes och för Anders Styv infann sig skrivaren Lars Stenmark, som företedde ett så lydande skriftligt bevis. *Stämningen som min kära måg Anders Styv har fått av mig i mitt namn har Porslin tagit utan min vetskap och för hästen har jag riktigt fått fullt ut av grenadjären Anders Styv som honom till bevis lämnas, Stora Smedstorp den 23 oktober 1806. Katharina Göransdotter,*

Till vittnen underskrev grenadjären Johan Ärlig och drängen Nils Jonsson i Stora Smedstorp

Efter antecknande härav fann häradsrätten denna sak böra förfalla, och det vara Styv öppet att om ersättning och ansvar i denna del utsöka livgrenadiären Porslin, om han så tycker.

Vid sommartinget 1807 hade livgrenadiären Anders Styv instämt sin svåger, förra livgrenadjären Porslin i Stora Smedstorp. Orsaken var att denne på deras svärmoders, änkan Katharina Göransdotters vägnar henne ovetande och olovligen till förra höstetinget instämt Styf för varjehanda sanningslösa förseelser.

Vid uppropet företedde Styf utdrag av häradsrättens protokoll för den 4 november sistlidna år. Därav inhämtades att Katharina Göransdotter förklarat att stämningen mot Styv hade Porslin uttagit utan hennes vetskap. Därmed blev målet nedlagt.

Jonas Nilsson	1779-04-14, bonde på 1/16 mantal,
H1) Stina Jansdotter	1771-03-04, Död 1812.
H2) Rebecka Persdotter	1793-02-15,
Barn: Anna Brita	1807-12-25, död av tvinsot 1808
Peter	1810-06-16, död av bröstfeber 1811
Maja	1814-03-20,
Kristina	1815-08-11,

Jonas hade sina rötter i Glasfall. Han var son till bonden Nils Jönsson och Maria Jönsdotter. Stina var från Öjan, dotter till bonden Johan Nilsson och hans hustru Elin Eriksdotter. De gifte sig 1806 och stod därefter skrivna för 1/16 mantal i Stora Smedstorp.

Stina dog av håll och styng 1812 och Jonas ingick nytt äktenskap 1812 med Rebecka Persdotter, dotter till bonden Peter Håkansson och Katharina Jönsdotter i Gumby. De flyttade till Gumby 1816.

Jonas avled där 1855 och Rebecka dog där 1864. I domboken från 1818 kan vi läsa att Jonas Nilsson och Rebecka Persdotter den 8 november 1816 sålt sin gård i Stora Smedstorp p, 1/8-del till drängen Sven Svensson i Östra Haddåsen.

Johannes Jonsson	1778-10-12 i Adelöv, bonde på 5/211 mtl,	
H1) Maja Danielsdotter	178402-17- i Linderås, död 1839	
H2) Johanna Jonsdotter	1814-10-23, gift med Johannes 1841	
Barn: Maja Stina	1810-06-09 i Gränna**,** död 1840 i nervfeber	
	Anders Magnus	1812-06-25 i Gränna, gift, se nedan
	Anna Brita	1815-08-22, svagsint, t Åby 1842
	Johan Peter	1818-04-22, svagsint. död av svullnad 1844
	Johannes	1820-11-06, svagsint, se nedan
Maja Stina	1823-01-28, kan inte tala, död 1825 av kikhosta.	
Lovisa Fredrika	1823-12-22, död	
Lovisa Fredrika	1826-09-13, svagsint, se nedan	
Karl August	1833-01-31, se nedan	
Frans Johan	1842-10-11, död av slag 1851	
Lotta Maria	1845-06-27, död 1857 i rödsoten	

Johannes var sannolikt son till Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Maria var sannolikt dotter till Daniel Nilsson och Annika Nilsdotter i Torahem, Linderås socken.

Johannes och Maja gifte sig 1806. Han var då torpare under Södraholm och hon var piga i Björstorp i Adelövs socken. De bodde sedan i Falla i Adelövs socken, i Kleven och Norra Kärr i Gränna socken åren 1809-1814, i Glasfall i Ödeshögs socken 1814 - 1819.

Därefter flyttade de till Stora Smedstorp där de innehade 5/24 mtl. Johannes uppgavs vara sockneman.

I domboken för vintertinget 1819 har antecknats att Sven Svensson den 26 augusti 1817 sålt 1/8 mtl Stora Smedstorp för 894 riksdaler riksgäld till bonden Johannes Jonsson och hans hustru Maja Danielsdotter.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt bonden Johannes Jonsson i Glasfall för att han fällt en ostämplad ek i Stora Smedstorp. Johannes Jonsson medgav att en ek hade fällts, och även en oxel, men hävdade att han själv var oskyldig till detta och visste inte vem *som förgått sig*. Jägmästaren Sjösten hävdade att svaranden var skyldig att ansvara för vad som skedde på hans marker.

Johannes fortsatte att neka och gavs därför möjlighet att fria sig med värjomålsed på nästa ting. När målet då på nytt kom upp vid vintertinget 1820 kunde Samuel Andersson och Johannes Persson i Bankaby meddela att Johannes Jonsson till alla delar erkände sina förbrytelser.

Rätten dömde honom att böta 10 riksdaler och i stället för den fällda eken plantera två nya ekar och skydda dem. Vidare dömdes han att ersätta jägmästaren Sjösten för dennes besvär i målet med tre riksdaler.

Maja Danielsdotters moder, Anna Nilsdotter, bodde som änka i Stora Smedstorp, möjligen hos sin dotter. Vid vintertinget 1825 hade hon instämt Maja Stina Jonsdotter, sin sonhustru som då var änka efter avlidne bonden i Svinåsen, Nils Danielsson. Stämningen avsåg skuldfordran och denna tvist pågick under flera ting.

Maja Danielsdotter dog 1839 av bröstfeber och Johannes gifte om sig 1841 med Johanna Jonsdotter, som var 36 år yngre, dotter till bonden Jonas Jonsson och Anna Lotta Nilsdotter i Sunneryd.

Hon hade under ett antal år varit piga på olika håll i bygden. Johannes dog 9 augusti 1848 av vattusot. Han uppgavs då vara "till hus" i Sunneryd men skriven i Stora Smedstorp. I Sunneryd bodde de av allt att döma i hennes föräldrahem Hon gifte sig senare med orgeltramparen Anders Johan Berglund, se närmare härom under Sunneryd.

Det fanns sjukdom i familjen. Flera av barnen beskrevs som svagsinta. Om den äldsta sonen, Anders Magnus och dottern Anna Brita finns dock inga sådana noteringar. Om Anders Magnus, se längre fram samt också under Börstabol.

Dottern Anna Brita var piga på olika håll men gifte sig med Johannes Jonsson, innehavare av 1/16 mantal i Gumby, men i kyrkoboken antecknad som *supig lönnkrögare*. De fick flera barn. Hon dog där 1896.

Sonen Johannes kom efter faderns död till Gumby men fördes 1852 till Fattighuset och där uppgavs han vara vansinnig, senare åter svagsint. Han dog på Fattighuset 31 maj 1891 av influensa. Dottern Lovisa Fredrika uppgavs likaså vara svagsint och överförd till Fattighuset. Där dog hon den 28 juni 1852.

Sonen Karl August var efter faderns död dräng i bygden men beskrevs av prästen vid husförhöret som *klen, tillsagd att förkovra sig till nästa år*. Klenheten avsåg troligen förmågan att läsa katekesen och andra liknande texter. Han var därefter någon tid antecknat på *löslistan som lösdrivare*, sedan var han dräng i Gumby. Där gifte han sig 1855 med Hedda Sofia

Persdotter, likaså från löslistan. Hon hade en son, Frans Gustaf, född 1847, som dog i rödsotsepidemin 1857.

De bodde sedan "Till hus" i Gumby och fick flera barn tillsammans. Hustrun och något eller flera barn flyttade under 1890-talet till Amerika men Karl August bodde kvar i Gumby. Den 25 juni 1917 dog *varjehandaarbetaren Karl August Johansson i Gumby genom självmord. Hans hustru, Hedda Sofia Persdotter har sedan 1892 vistats i Amerika. Hon säges vara död".*

Det är en dyster bild man får av denna familj, en bild av sjukdom och fattigdom och mycket svåra förhållanden.

Johannes Jönsson	1801-08-29, gift dräng
Anna Sofia Danielsdotter	1797-06-03 i Säby
Maja Stina	1823-01-28

Johannes var son till grenadjären Jonas Gräsbom och hans hustru Maria Persdotter från Gräsbergs ägor. Johannes och Anna gifte sig 1822. Johannes uppgavs då vara från Klämmestorp och hon var piga från Smedstorp. Han uppgavs i husförhörslängden som ”gifta drängen”, förmodligen hos Jonas Samuelsson. Jonas Gräsbom dog tidigt och Maria Persdotter hade därefter ingått nytt äktenskap med Johan Ärlig i Smedstorp, se nedan. Johannes och Anna flyttade till Sunnesjö 1823 och bodde således här i Stora Smedstorp mycket kort tid.

Lars Abrahamsson	1787-01-25, torpare,
Sara Larsdotter	1776-12-11,
Barn: Jakob Gustav	1804-10-01, hennes, född före äktenskapet med Lars
Johan Peter	1812-, död 1813

Lars och Sara gifte sig 1811 och vi kan anta att de kom då till sitt torp på Stora Smedstorps ägor. Lars uppgavs då vara från Tingstad och Sara från Munkeryd. Lars var son till bonden Abraham Nilsson och Sara Larsdotter i Stora Smedstorp. Sara var dotter till Lars Jonsson och Karin Eriksdotter i Öjan. Sara dog 20 juli 1849 av slag. Hon uppgavs de senare åren vara ofärdig. Lars dog 17 oktober 1853 av lungsot. Det kan här tilläggas att Sara blivit dömd 1804 för lönskaläge.

Vid vintertinget 1838 inlämnades till häradsrätten ett förpantningskontrakt, upprättat i Stora Smedstorp den 14 maj 1837. Vilken form tidigare torpkontrakt haft är osäkert. Nu blev det ett förpantningskontrakt och Lars och Sara betalade för sitt torp 144 riksdaler, 31 skillingar och fyra runstycken banko till jordägaren Johannes Jonsson. Kontraktet lydde på tio år. Den årliga skatten till jordägaren var 16 skillingar banko.

Vi kan anta att det torp som Lars uppodlade, senare blev Flinkatorpet. Av bouppteckningsarna framgår att Sara hade en egen son från tiden före hennes äktenskap med Lars Abrahamsson, vid namn Gustaf Jakobsson och han

bodde i Ödeshögs kyrkoby. Det framgår vidare av boupptecknigen att deras torp var ett förpantningstorp med ett värde av 266 riksdaler. Från omkring 1850 uppges i husförhörslängden att Lars Abrahamsson är ”inhyst” . Då hade han kanske sålt sin förpantning.

Deras hus bestod av en gammal stuga med förstuga och kök, en nyuppsatt kammare utan inredning samt en ladugård. Behållningen efter skulder blev ca 200 riksdaler. Sista tiden hade änkan Maja Stina Andersdotter, Forsanders änka, *bott i hus med Lars* och skött om honom. Hon erhöll för detta 3 riksdaler. Hon var den tidens hemsamarit.

Nils Abrahamsson	1782-01-27, torpare,
h Stina Jonsdotter	(1786-01-19 i Åby)
Barn: Johannes	1816-08-01,
Peter	1817-11-15,
Anna Maja	1820-10-11,
Johanna	1823-06-28,

Nils Abrahamsson var son till bonden Abraham Nilsson och hans hustru Sara Larsdotter i Stora Smedstorp. Föräldrarna hade någon tid en gård i byn men flyttade sedan till Stavrebergs ägor. Stina var förmodligen från Halvarby i Stora Åby. Nils och Stina kom till Smedstorps ägor troligen 1816 och bodde där till 1821, då familjen flyttade till ett torp på Kulhults ägor. Det är troligt att det torp som Nils uppodlade senare övertogs av Johan Ärlig, och blev Ärliatorpet.

Vid hösttinget 1818 hade Nils Abrahamsson instämt bonden Jonas Samuelsson i Stora Smedstorp. Nils Abrahamsson krävde i stämningen att han enligt sitt förpantningskontrakt skulle på hemmanets ägor få hugga 200 kärvar björklöv. Vidare att han också skulle få bete för två *fårkreatur*, vilket han tidigare fått göra men som nu den nya ägaren, Jonas Samuelsson hade nekat honom.

Vid tinget hade Nils Abrahamsson anlitat biträde av löjtnanten de Besche. Denna uppvisade för rätten ett kontrakt, upprättat den 24 maj 1813 och däri hade Anders Styf och hans hustru bortförpantat en plan på Stora Smedstorps ägor till Nils Abrahamsson.

Av femte punkten i kontraktet framgick att panthavaren årligen skulle få hugga 200 kärvar björklöv på gårdens ägor efter anvisning samt begagna den ved som därvid uppkom. Jonas Samuelsson tycks inte ha protesterat, mera än mot bete för två fårkreatur, eftersom Nils Abrahamsson inte krävt något bete tidigare.

Därför avstod Nils Abrahamsson även nu från att kräva detta bete, men rätten gav honom rätt till 200 kärvar löv och till den ved som därvid uppkom. Nämnden värderade lövet till 3 riksdaler 16 skilling och för veden till en riksdaler 16 skilling. Häradsrätten ålade därför Jonas Samuelsson att genast utbetala detta till Nils Abrahamsson, samt dessutom två riksdaler och 24 skilling i rättegångskostnader.

Vi vet inte om Jonas Samuelsson gjorde detta, men senare under tinget antecknades en förlikning mellan Jonas Nilsson i Gumby och rusthållaren Jonas Skylt i Kråkeryd rörande 200 kärvar löv i Smedstorp. Hade möjligen

Nils Abrahamsson sålt sin fordran vidare? Men detta ärende hade ännu inte lagts till handlingarna. Jonas Samuelsson var inte nöjd.

Vid sommartinget 1819 hade Jonas Samuelsson instämt Nils Abrahamsson för att denne *olovligen från sitt förpantningstorp bortfört både hö och halmfoder i två år samt 200 kärvar björklöv. Dessutom påstod han att Nils i fyra års tid överskridit förpantningskontraktet med fällningen av 140 kärvar björklöv. Veden hade Nils därefter begagnat för eget behov.*

Nils Abrahamsson hade återstämt Jonas Samuelsson med hänvisning till att förpantningskontraktet gav honom rätt till detta. Vittnen åberopades och målet uppsköts.

Vid hösttinget 1819 tog målet slut. Då konstaterade rätten att Nils Abrahamsson av *oländig mark upptagit ett torpställe, att han under de första åren icke hade behövliga hus för sig och familjen och sina kreatur, att han då av den orsaken fick löfte att bortföra foder från torpet.* Detta hade också den tidigare ägaren, Anders Styf, uppgivit i sitt vittnesförhör inför tinget. Jonas Samuelsson tycks dock ha felbedömt läget och ansåg vittnesförhör överflödiga eftersom han ansåg Nils Abrahamssons brott klarlagda. Rätten ogillade helt Jonas Samuelssons stämning och friade Nils Abrahamsson.

Johan Ärlig d ä	(1761) i Öggestorp, f soldat
Brita Jonsdotter	1780-11-27 i Lommaryd

Johan Ärlig var soldat i Gyllinge under åren 1780-1810 (ca). Han var gift med Ingrid Andersdotter och de hade två barn. Efter hustruns död 1807 gifte sig Johan 1812 med Brita Jonsdotter från Östra Haddåsens ägor. De bodde där ett par år men flyttade 1814 till Stora Krokeks ägor.

Efter några år flyttade de tillbaka till Östra Haddåsen men kom 1822 till Stora Smedstorps ägor. Där dog Brita Jonsdotter av vattusot 3 december 1827. Ungefär ett år senarer dog också Johan Ärlig. *Han frös ihjäl om natten den 23 dec 1828, inte långt från sin hydda, där han bodde ensam*.

Den hydda som omnämnes kan troligen vara det som sedan blev kallat ”Ärliatorpet”, på Stora Smedstorps ägor men nära intill gränsen mot Gyllinge och bara några hundra meter från soldattorpet i Gyllinge.

Även nästa innehavare av torpet hette Johan Ärlig och hade också varit soldat i Gyllinge.

Johan Ärlig d y	1784-02-21 i Gränna, torpare, död 1839
H1) Maja Persdotter	1768-02-25 i V Tollstad, död 1828
H2) Sara Lena Persdotter	1793-03-02 i Stora Åby,
Barn: Kristina Dorotea	1829-08-16, g m Karl Israelsson, död 1860
Anna Charlotta	1830-09-05, g m Karl Israelsson
Karolina	1832-10-20, död 1833.12.17
Karolina Emilia	1836-12-05, till Gränna

Johan Ärlig den yngre var född 1784 i Gränna, son till soldaten Bengt Trygg och hans hustru Annika Andersdotter vid Östra Tuggarp. Maja Persdotters bakgrund har jag ingen uppgift om. Johan var soldat i Gyllinge

men flyttade omkring 1828 med sin familj till ett förpantningstorp på Stora Smedstorps ägor. Möjligen arrenderade de först någon av gårdarna i byn innan de flyttade till ”Ärlia-torpet”.

Efter hustruns död 1828 gifte sig Johan 1829 med Sara Lena Persdotter. Första äktenskapet var barnlöst.

Johan Ärlig dog 1839 av vattusot. Av boupptecknigen framgick att hans förpantningstorp hade ett värde av 111 riksdaler. Där upptogs också en ko, vidare husens värde till 34 riksdaler, en stuga med förstuga, en gammal ladugård och ett vedskjul. Tillgångarna uppgick till 236 riksdaler och skulderna till 42, en behållning av 196 riksdaler.

Sara Lena Persdotter bodde kvar och uppgavs som förpantningsägare i husförhörslängderna. Hon dog av förkylning 3 mars 1865. Hon hade då inte kvar sin förpantning, men hon bodde i en "egen stuga". I boupptecknigen uppges tillgångarna till 76 riksdaler, däribland en gammal stuga för 25 riksdaler, en gammal ladugård för 15, gångkläderna till 9 osv.

Både Kristina Dorotea och Anna Charlotta blev gifta med Karl Israelsson. Kristina Dorotea först och efter hennes död blev det Anna Charlottas tur att *ta sig an* Karl Israelsson.

Peter Andersson	1781-08-09 i Gränna, bonde på 1/8 mantal
Stina Andersdotter	1782-01-06 i Gränna,
Barn: Anders	1813-10-18, Sthlm 1833, åter 1841, Kopparp 1844.
Maja	1815-10-04 i Gränna, t Lakarp 1845
Jonas	1822-10-23 i Gränna, gift se nedan
Andreas	1842-02-27, död 1843 av bröstfeber.

Peter och Stina kom till byn 1828. Båda var födda i Gränna landsförsamling. Peters föräldrar var torparen Anders Petersson och Märta Johansdotter på *Nybygget i stadens skog*. Stinas bakgrund är jag osäker på. De uppgavs inneha och bruka 1/8 mantal i Stora Smedstorp. Till Stora Smedstorp kom de från Norra Kärr i Gränna socken.

Gården i Stora Smedstorp köpte de av Anders Jonsson, enligt kontrakt av den 3 november 1826 och priset var 1251 riksdaler. Sonen Andreas var inte deras egen son. Han var en oäkta son till Jonas Nilsson och Maja Persdotter och var fosterson hos Peter och Stina.

Stina Andersdotter dog 28 juni 1832. Peter levde på sitt lilla undantag och dog där 11 januari 1864.

Vid hösttinget 1828 hade kronolänsmannen Nelson gjort en räfst rörande vägunderhållet. Att underhålla vägarna var böndernas ansvar och det blev därför många bönder som nu stämdes inför tinget. Det utdömdes böter, dels för bristande vägunderhåll och i en del fall för *försenad väglagning*.

I vår bygd var det bönderna i Kopparp, Stora Smedstorp, Öjan, Munkeryd och Gyllinge. Den väg som avsågs var säkerligen Holavedsvägen.

Jonas Persson	1822-10-23 i Gränna, bonde,
H1)Maja Stina Nilsdotter	1820-08-07,
H2) Anna Månsdotter	1820-03-14 i Gränna,
H3)Anna Gr Andersdotter	1822-09-09 i Adelöv,
Barn: Kristina Charlotta	1846-04-02, gift till Porsarp,
Augusta Amalia	1847-11-27, gift till Tällekullen,
Frans Viktor	1850-11-11, se nedan,
Mathilda Josefina	1852-07-14, död 1852-09-08
Hulda Axelina	1855-07-12, död 1857 i rödsoten
Mathilda J A	1858-09-03, död 1862-12-24
Karl Viktor	1859-03-14 (fosterson ?)
Herman	1865-09-24, död 1865-12-03,
Karl August	1870-09-03

Jonas var son till Peter Andersson och Stina Andersdotter i Stora Smedstorp. Han gifte sig med Maja Stina 1845**.** De övertog hans föräldragård, 1/8 mtl. Maja Stina dog 1851. Jonas gifte sig med Anna Månsdotter men hon dog efter bara ett års äktenskap, år1852. Han ingick nytt äktenskap med Anna Greta Andersdotter.

Hon var dotter till Anders Jansson o Maja Stina Larsdotter i Svenstorp, Adelövs socken. Hon dog 1887. Jonas Persson dog 1910. Han hade då haft ett undantag under flera år.

Om sonen Frans Viktor är noterat att han blev bonde i Häggebäcken, Skog, Krisseby och Västantorp i Stora Åby socken.

Under åren 1839-1842 bodde Anna Jonsdotter, född 1775 i Adelöv. Hon skrevs ”Till hus” och flyttade 1842 till Kopparp.

Anders Karlsson Styv	1781-04-17 i Linderås, f livgr,
Katharina Hansdotter	1780-10-18 i Stora Åby

Anders var livgrenadjär i Porsarp fram till 1836 och hette då Anders Styf. Han var son till Karl Stark och Ingrid Johansdotter på Stertebo ägor i Linderås socken. Katharina var dotter till Katharina Göransdotter och Hans Johansson i Höghult i Stora Åby.

De kom 1836 till Stora Smedstorp. Katharina dog 1849. De uppgavs inneha 1/24 mtl. Katharinas moder, Katharina Göransdotter, innehade när hon bodde i byn 1/16 mtl. Katharina dog 1849 och Anders dog 1851.

Erik Persson Elfstrand	1812-10-05 i Svanshals,
Anna Kath.Nilsdotter	1811-11-14,
Sonen Johan August	1844-01-06,

Bakgrunden för Erik är i Svanshals och han var där förmodligen son till förre livgrenadjären Per Elfstrand i Forsby, se nedan. Anna var dotter till bonden Nils Jönsson och hans hustru Anna Stina Jansdotter i Stora Smedstorp. Erik och Anna kom till byn från Häggestad 1842. De innehade

1/12 mtl, som de den 18 april 1842 för 1175 riksdaler banko köpt av Johannes Jönsson och Johanna Jonsdotter.

De anhöll vid sommartinget 1844 om lagfart på denna gård. Senare på 1840-talet har de förmodligen sålt sin gård och står skrivna ”Till hus”. De flyttade 1852 till Häggestad i Heda. Där dog Anna Katharina 1857.

Vid vintertinget 1819 hade förre livgrenadjären Per Elfstrand i Forsby instämt brukaren Johannes Andersson i Gåsabol. Han yrkade att denne skulle betala återstående skuld, 52 riksdaler riksgäld, eller avtjäna skulden genom anvisat arbete. Detta blev också rättens beslut.

Under några år i slutet av 1840-talet arrenderades en gård i byn av Jonas Alfred och Anna Karin Åbom. Han hade tidigare varit soldat för Råby. De hade tre barn. De flyttade från byn till Häggesta. De återkom till byn på 1850-talet och bodde även då några år här. Därefter flyttade de till N Bråten.

Anders Andersson	1789-08-26 i ?, bonde på 1/12 mantal
Brita Stina Persdotter	1793-02-25 i Väderstad,
Barn: Adolf	1829-08-11 i Ekeby, ofärdig, utfl t Åby 1849
Karl	1834-11-16 (i Ekeby ?), död i Stockholm 1854

2) Daniel Larsson	1792-10-24 i Adelöv,
h Greta Persdotter	1795-12-02 i Linderås

Anders och Brita Stina kom 1848 från Ekeby. De hade av allt att döma köpt 1/12 mtl av Elfstrand. Anders dog den 3 augusti 1848. De hade två söner, Adolf och Karl. Anna Brita ingick 1850 nytt äktenskap med Daniel Larsson 1850 som då kom från Adelöv.

I husförhörslängden står att Brita Stina straffats för stöld 1846 och att Daniel Larssons syndaregister bestod av *svordom 1825, köpt tjuvgods 1826, 4:e resan fylleri 1842 och stöld 1846.* Brita Stina dog 1859 den 31 januari av plågor i underliv och bröst.

Daniel Larsson gifte sig 1860 med Anders Vetters änka i Munkeryd, Greta Persdotter. Daniel Larsson dog den 4 april 1870 av ålderdom. Greta Persdotter stannade inte i byn. Hon flyttade 1870 till Västra Skrukeby, troligen till något av sina barn. Detta var en rörig och invecklad familjebildning.

Anders Magnus Johansson 1812-06-25 i Gränna, bonde på 1/16 mantal

Maja Lisa Nilsdotter	1813-05-15,
Barn: Hilda Maria	1839, död av svaghet 1840
Hedda Maria	1841, död av torsk samma år
Maria Sofia	1842, död 1844 av svullnad
Tilda Sofia	1845, död 18 januari 1850 av nervfeber.
Maria Sofia	1850-10-13 (kallades Matilda)

Anders och Maja gifte sig 1839. Anders var son till bonden Johannes Jonsson och hans hustru Maja Danielsdotter i Stora Smedstorp. Maja var dotter till bonden Nils Jönsson och hans hustru Anna Stina Jansdotter i Stora Smedstorp. Båda hade således vuxit upp i byn.

Majas förfäder hade i åtskilliga släktled bakåt bott i byn. De innehade 1/16 mtl, som förmodligen var hennes föräldrars. År 1843 köpte de också Elfstrands gård, se nedan. Familjen flyttade 1850 till Börstabol. Som framgår ovan var barnadödligheten fruktansvärt stor.

Vid höstetinget 1843 anhöll de om fastebrev å 1/16 mtl krono skatte augment Stora Smedstorp. Detta hade de köpt för 590 riksdaler av Eric Persson Elfstrand och hans hustru Anna Kristina Persdotter.

1850 kom änkomannen Nikolaus Ekholm till Smedstorp. Han var född 1801 i Klockrike. Han hade med sig en son, Frans Oskar, född 1835 i Örberga. Ekholm förvärvade och brukade troligen 1/8 mantal. Sonen flyttade 1852 till Rogslösa och Nikolaus Ekholm bodde ensam kvar. Han sålde sedan gården till Jöns Persson. Ekholm dog 1858 av bröstfeber.

Änkan Stina Nilsdotter	1808-09-14 i Adelöv
Barn: Karl Sven Johansson	1837-01-30, till Amerika, se under Hårstorp
Frans Henrik	1844-05-02, död av cholerina 1857

Stina var änka efter bonden Johannes Karlsson i Stavreberg som dog 1847. Hon kom med sina barn till Smedstorp omkring 1850. Hon hade fyra barn men två hade lämnat hemmet. Hon uppgavs vara utfattig. I husförhörslängdens marginalanteckningar står att Johannes varnats för omänskligt uppförande mot hustrun.
Vidare uppgavs att hon dömts för stöld av en schal 1836. Hon flyttade åter till Stavreberg omkring år 1855. Hon dog där 1858. Av boupptecknigen framgår att hon hade en broder i Gåsabol, Anders Nilsson. Om denna familj finns mera att läsa under Stavreberg. Om sonen Karl Sven kan vi läsa under Hårstorp.

Karl Johan Samuelsson	1818-05-07, bonde på 1/8 mantal,
H1)Andriette K Frinström	1808-12-04 i Frinnaryd, död 1857
H2)Maria K Svensdotter	1827-04-30 i Adelöv, död 1862
H3)Johanna C Svensdotter	1835-03-28 i Adelöv, Rudu
Barn: Frans Oskar	1863-09-02,
Emma Josefina	1866-06-15,
Emilia Amanda	1869-09-25,
Johan Emil	1873-09-25, se nedan
Gustaf Anton	1877-08-21,

Karl Johan Samuelsson kom till byn från Ö Haddåsen 1848, Han var son till Samuel Persson och Anna Jonsdotter i Södra Bråten. Karl Johan förvärvade då 1/8 mantal i Stora Smedstorp. Säljare var Gustaf Petersson i Amundeby. Karl Johan gifte sig med Andriette Frinström 1851.

Hon dog i rödsoten 1857. Hans handra hustru, Maria Svensdotter, dog i barnsbörd 1862 och han gifte sig då med Johanna Svensdotter som 1862 kom från Rudu i Adelöv.

Det uppges att Karl Johan dömts för förfalskningsbrott 1848. Möjligen hade detta något samband med köpet av gården. Det blev nämligen vid tinget 1848 en tvist om huruvida Lars Abrahamssons förpantningssumma

ingått i köpet. Från 1861 innehade familjen ¼ mantal. Tydligen hade Karl Johan då förvärvat någon av de övriga gårdarna.

Av 1876 års husförhörslängd framgår att Karl Johan arrenderar gården, möjligen hade han sålt den till Karl Andersson i Kopparp. 1877 flyttade familjen till Sväm. 1883 kom familjen tillbaka till Smedstorp och uppgavs då äga ¼ mantal. Karl Johan dog 1889.

Sonen Johan Emil övertog gården på 1890-talet. 1902 flyttade han till Haurida. Hans mor, Johanna Svensdotter, bodde kvar i Smedstorp till 1909, då hon utflyttade till Linderås.

I Östgöta-Bladet kunde man i januari 1905 läsa att *Carl Samuelssons sterbhusdelägares 1/4 mtl i Stora Smedstorp i Ödeshögs socken blivit sålt till Karl Gustafsson i Folkarp för 6500 kronor, med tillträdesrätt nästa 14 mars.*

Anders Nilsson	1790-10-11 i Adelöv, inhyses
Maja Stina Olofsdotter	1812-06-22 i -"- , sjuklig

Anders och Maja kom till Smedstorp från Gyllinge 1847. Båda var från Adelöv. Anders var son till Nils Andersson och Katharina Jonsdotter i Boeryd. Maja Stina var dotter till Olof Håkansson o Anna Ingesdotter i Sutarp. Anders uppgavs i ha dömts för stöld 1843 i Väderstad. 1852 flyttade de tillbaka till Gyllinge.

De flyttade sedan till Gåsabol och 1863 kom de tillbaka till Smedstorp. Anders dog 1866. Därefter flyttade Maja Stina till Södra Bråten.

Under åren 1859-1862 bodde smeden Anders Johansson Dahlgren med hustrun Maja Stina Persdotter i byn. De hade två döttrar. De flyttade 1862 till Adelöv.

Jonas Björk	1791-01-21 i Säby, förpantningsägare
Maria Karlsdotter	1794-01-14 i Gränna,

Jonas var änkoman när han kom hit från Solberga 1855 och hans bakgrund är okänd. Han gifte sig 1856 med Maria Karlsdotter som sedan 1854 var änka efter livgrenadjären Johan Flink i Gyllinge. Hon hade ett torp på Stora Smedstorps ägor som i folkmun getts namnet Flinkatorpet. Maria var dotter till soldaten Karl Trygg och hans hustru Brita Andersdotter vid Västra Tuggarp.

Jonas och Maria brukade sedan Flinkatorpet. Jonas dog 1862 av bröstsjuka. De hade inga barn tillsammans. Hon hade heller inga barn från sitt första äktenskap. Jonas hade dock en son från sitt förra äktenskap. Av bouppteckningen efter Jonas Björk framgår att förpantningssumman uppgick till 400 riksdaler och att på torpet fanns en ko och två får. Tillgångarna uppgick till 1248 riksdaler, skulderna till 108 riksdaler.

Maria drev torpet vidare och avled där den 22 december 1882. Hon hade där från 1866 haft en piga, Lotta Johansdotter, född i Gränna 1844. Av bouppteckningen framgår att torpets förpantningssumma även då var 400 kronor. Husen på torpet bestod av en stuga, ladugård, avträdeshus och svinhus. Tillgångarna uppgick till 585 kronor och skulderna till 523 kronor,

därav skuld till Lotta Johansdotter med 434 kronor. Detta innebar i praktiken att Lotta ägde större delen. Lotta bodde kvar på torpet och gifte sig där 1887 med Johannes Petersson.

Johannes Petersson	1829-05-27, arbetare, skräddare,
Lotta Johannesdotter	1844-04-08 i Gränna, (Flinka-Lotta)
Helga Olivia	1878-09-12, Adelöv 1898
Herman	1882-02-26, urmakare i Huskvarna,

Lotta inflyttade från Adelöv 1866 och var piga hos Maja Karlsdotter ovan. De var möjligen också släkt. Hon ingick äktenskap 1887 med Johannes Petersson som då kom från Gyllinge. Han uppgavs i kyrkoboken vara arbetare, son till torparen Peter Arvidsson och Maja Joelsdotter på Gyllinges ägor. 1910 uppges han i kyrkoboken vara f.d. skräddare.

Han dog 1912. Lotta hade från tiden före äktenskapets ingående två barn, Helga Olivia 1878 och Herman 1882. Herman blev urmakare i Huskvarna. Enligt folkmun kallades Lotta för *Flinka-Lotta*. I kyrkoboken 1910 uppges också Johannes Petersson *kallas Flink*. Lotta dog 1926. De bodde på Flinka-torpet.

Om Helga Olivia finns en uppgift om att hon tjänade som piga på många olika håll i bygden men att hon senare under livet bodde i Drättinge, Skärstads socken. Hennes son Herman blev urmakare i Huskvarna. Det finns också en uppgift om att han reste till Amerika. I så fall måste han ha återkommit.

Johan Forsander	1793-09-10 i Sthlm, torpare,
Maja Stina Andersdotter	1791-08-07 i Stora Åby, död 1857
Son Karl Johan	1829-06-12

Johan Forsander var född i Stockholm 1793. Han gifte sig omkring 1825 med Maja Stina Andersdotter. Hon var från Bäck i Stora Åby, dotter till grenadjären Anders Almkvist och hans hustru Lena Jonsdotter.

Johan och Maja hade först ett torp på Sjöstorps ägor. År 1832 kom de till Sunnesjö och därifrån flyttade de 1836 till Ödeshögs Skrapegård. 1841 kom de tillbaka till Sunnesjö, 1842 flyttade de till Stora Åby socken.

År 1844 kom de till ett torp på Gåsabols ägor, hos Samuel Petersson. 1850 flyttade de till Stora Smedstorps ägor. Möjligen bodde de på Ärliatorpet. Johan dog där 1852 och Maja dog 1857 av vattensot. Detta var upprinnelsen till släkten Forsander. Se vidare under Kopparp och Staffanstorp.

Karl Johan Forsander	1829-06-12, torpare
Kristina S Persdotter	1825-05-04,
Barn: Johan Teodor	1853-05-24,
Karl August	1855-01-22,
Klara Matilda Jos.	1857-11-22,
Emilia Augusta	1860-01-22

Karl Johan var son till Johan Forsander och Maja Stina Andersdotter, se ovan. Kristina var dotter till Peter Arvidsson och hans hustru Maja Joelsdotter på Gyllinges ägor. Det var således inte lång väg för att fria. De gifte sig 1853. De kom till Smedstorp från Gyllinge omkring år 1852 och flyttade vidare till Staffanstorp omkring 1860.

Det uppges att Karl Johan varit anklagad för lönnkrögeri och att han varnats för detta vid sockenstämman 1857. Karl Johan Forsander dog på Staffanstorps ägor 1912. Hans hustru Kristina dog 1879 och Karl Johan gifte då om sig med hennes yngre syster, Karolina Persdotter. Hon dog 1918. Mera om denna familj finns att läsa under Staffanstorp.

Under åren 1858-1862 bodde gifta drängen Karl Andersson och hans hustru Karolina Hyltberg med tre barn i byn. De flyttade 1862 till Munkeryd.

Under åren 1863-65 bodde fattighjonet Johan P Fredriksson med sin familj i Smedstorp. De bodde annars på Glasfalls ägor, i Laggaretorpet utmed vägen mellan Glasfall och Stora Smedstorp.

Olof Jönsson (Olaus)	1820-11-24, bonde på 1/24 mtl
Stina Greta Karlsdotter	1826-10-31 i Adelöv

Olof och Stina gifte sig 1849 och kom då till Smedstorp. Stina uppgavs vara från Gåsabol men utan släkt. Hennes styvfar var Sven Johan Persson i Gåsabol. Hon var ett s.k. oäkta barn. Hon föddes på Fattighuset i Adelöv den 31 oktober 1826, dotter till pigan Stina Petersdotter. Olof och Stina innehade och brukade 1/24. Olof dog 1889 och Stina dog på ålderdomshemmet i Ödeshög 1914. Tänk att barn kunde vara oäkta??

I grannbyn Gyllinge skedde 1855 ett dråp. Det var *häradsbosen* Johan Kumling som på Gyllinge sandgärde slog ihjäl sin hustru. Läs mera om detta i berättelsen om Gyllinge.

Karl August Israelsson	1829-11-19 i V Tollstad, arbetare
h 1)Kristina D Johansdotter	1829-08-10,
h 2)Anna Charl. Johansdotter	1830-09-15,
Barn: Karolina Mathilda	1855-06-01,
Klara Josefina	1856-11-02, död 1865
Hulda	1858-06-17, död i mässlingen 1862
Johan Albin Bergmark	1859-04-30,
Karl Oskar	1866-02-27, t Börstabol 1884
Gustaf Vilhelm	1872-09-28, utfl omkring 1888
Johanna Sofia	1863-08-15. t Öjan 1880,
- oä d Ester Matilda	1887-07-17

Karl kom till Smedstorp från Rök 1851. Hans bakgrund var i Västra Tollstad och jag har inga uppgifter därom. Kristina var dotter till Johan

Ärlig d.y. och hans hustru Maja Persdotter men hon hade haft pigtjänst i Rök och kom därifrån vid denna tid.

De gifte sig 1855 och bodde troligen redan från början i Ärliatorpet, hennes föräldrahem. Kristina dog 1860 av slag. Karl hade därefter ett förhållande med sin avlidna hustrus syster, Anna Charlotta. Med anledning härav har om Karl August skrivits i husförhörslängden att han *för ett uppenbart obotfärdigt leverne och har tillsagts att avhålla sig från nattvarden samt att han inte går varesig till kyrka eller husförhör*.

Om Anna Charlotta har i husförhörslängden skrivits att hon *var elak och inte fick gå till nattvarden*. Låt oss konstatera att detta var kyrkans syn på *samboförhållande och oäkta barn* på den tiden. Johan Albin uppges vara son till gesällen Bergmark.

Karl uppges vara gift dräng. Han arbetade förmodligen hos bönderna i trakten. Karl och Anna ingick äktenskap 1877. Han dog 1904 och Anna Charlotta dog 1910. Deras dotter Johanna kallades "Ärlia-Johanna" och hon bodde kvar på Ärliatorpet.

Anna Maria Andersdotter 1818-06-23 i Gränna, änka, 1/12 mantal
Barn: Johan August 1843-08-14, bonde i Gyllinge
Emilia Augusta 1847-12-22, g m Frid i Sunneby
Hedda Sofia 1850-10-21, (Maria Sofia ?)
Eva Lovisa 1845-07-26, sjuk och ofärdig, ur m

Anna Maria Andersdotter var från Ingefrearp i Gränna socken, dotter till Anders Jönsson och Kerstin Larsdotter. Hon hade varit gift två gånger, första gången med Anders Andersson i V Haddåsen. Denne dog 1852. Hon gifte sig 1854 med mjölnaren Karl Magnus Jonsson i Sväm. Efter hans död 1869 flyttade hon till Smedstorp och inköpte en gård om 1/12 mantal av Daniel Larssons sterbhus.

Hon hade en sjuk dotter med sig, Eva Lotta, som dog 4 december 1879 av vattusot, 34 år gammal. Därutöver hade hon en son, Johan August, och två döttrar. 1899 flyttade Anna Maria till en dotter i Sväm. Sonen, Johan August Andersson, blev senare bonde i Gyllinge, och farfar till Greta och Ella i Gyllinge.

Det hus de bodde i låg invid vägkorsningen i byn, där vägen från Öjan anslöt till vägen från Glasfall och likaså vägen från Gåsabol. Troligen var det just här som den gamla hustomten i byn var belägen. Anna Maria var syster till bonden Johan Andersson i Lakarp.

Per Gustaf Andersson 1832-01-21 i Trehörna, arbetare
H Eva K Andersdotter 1826-03-24 i -"-
Barn: Otto 1859-01-06 i -"- , t Ödeshög 1880
Emilia Josefina 1863-09-13 i -"- , t Ödeshög 1880
Johanna Mathilda 1868-95-19
Axel Emil 1872-11-11

Denna familj bodde i Smedstorp i tre år. Per Gustaf står antecknad som arbetare. Familjen kom 1879 från Bankaby till Smedstorp. De flyttade till Gumby 1882.

Karl August Jonsson	1870-09-03, bonde,
Amanda Jos.Andersdotter	1869-06-26 i Gränna**,** infl. 1893,
Barn: Karl Albert	1894-09-12,
Ernst Hugo R	1895-12-19,
Agda Syrena T	1897-10-25, död 1898
Edvin Richard	1900-08-24,
Verner	1904-02-26, död efter födseln

Karl och Amanda gifte sig 1894. Karl var son till Jonas Persson och Anna Månsdotter i Stora Smedstorp. Amanda var dotter till Anders Magnus Johanson och Lotta Jonsdotter i Norra Kärr i Gränna landsförsamling. De innehade från början 1/8 mtl, vilket kan antas ha varit hans föräldrars gård. Detta sjönk senare till 1/12 mantal. Familjen flyttade 1905 till Mark. Sin gård i Smedstorp ägde han ännu ett tio-tal år senare. Amanda var syster till Johan August Andersson, se nedan.

Sven Gabriel Johansson (1838) i Rinna, bonde,

Sven kom till Smedstorp omkring 1895. Han innehade 1/24 mantal och var troligen ogift. Ingen annan uppgift finns. Till honom kom år 1899 hans brorson Johan Andersson, född i Gränna 1875. Denne flyttade 1900 till Nyttorp i Munkeryd, som arrendator av soldattorpet. Han återkom till Smedstorp 1907 med familj, se nedan. Sven Gabriel dog 1920. Det har berättats om honom att han med spade grävde alla sina åkrar, en ålderdomlig träspade med plåtskoning.

Johan August Andersson	1875-09-08 i Gränna, bonde
h 1)Johanna Matilda Johannesdotter	1869-03-14 i Adelöv,
h 2) Hilma Sofia Johansson	1887-11-25,
Barn: Signe Matilda Ingeborg	1901-09-02,
Elsa Elisabet	1902-11-13, g m Verner Karlsson, se nedan
Märta Elisabet	1905-01-17, död 1905-01-19
Lydia Margareta	1907-03-18,
Nils Hugo	1910-09-20, pastor, tog namnet Stavlid
Johan Bernhard Sigfrid	1915-02-02, dog ung i lungsot
Eskil	1918-06.12, tog över gården, dog år 2000
Josef Holger L	1920-10-07, död s å

Johans föräldrar var Anders Magnus Johansson och Lotta Jonsdotter och de hade ett förpantningstorp i Norra Kärr i Gränna socken. Johannas föräldrar brukade torpet Haga under Adelövs Klockargård.

Johan och Johanna kom från Munkeryd till Smedstorp 1908, där Johan arrenderade, och senare övertog 1/24 mantal av sin farbroder, Sven Gabriel Johansson. Johanna dog 18 april 1911 på Vadstena lasarett av blindtarmsinflammation. Johan gifte sig 1912 med Hilma Johansson från

Svinåsen. Under åtskilliga år bodde hos denna familj en dräng, Karl David Johansson. Han var bror till Johans första hustru.

Karl Emil Gustafsson	1859-10-19 i Stora Åby, bonde på 1/4 mantal,
H Klara Andersdotter	1854-09-05,
Barn: Hilma Josefina	1890-05-11 i Gränna, död 1911 i sockersjuka
Johan Verner	1894-07-18 i Adelöv, g m Elsa, bonde i Smedstorp
Sigrid Emilia	1896-06-12, gift med Ekström i V Haddåsen
Karl Sigurd	1898-09-09 i Adelöv, g m Anna i Stavreberg

År 1905 kom Karl Emil Gustafsson med hustru och barn till Smedstorp och arrenderade då ¼ mantal. Karl var son till Gustav Kaxe och Anna Maria Larsdotter i Tingstad, Stora Åby. Klara var dotter till Andreas Petersson o Anna K Norrin i Staffanstorp.

Han var dräng på åtskilliga platser i Ödeshögs socken. Han kom till Staffanstorp 1886 och där gifte han sig detta år med Klara. De hade sedan gårdar på olika håll. 1890 står de som innehavare av 1/10 mantal i Harsbol. Från 1905 står de som ägare och brukare av ¼ mantal i Smedstorp. Karl dog 1918. Klara Emilia dog 1940. Gården övertogs av sonen Verner.

Johanna Karlsdotter	1863-08-15, (Ärlia-Johanna)
Barn: Ester Matilda S Karlsson	1887-07-17
Ernst Josef Leander Karlsson	1895-05-24 i Åby,
Anna Viktoria	1904-03-12

Johanna var dotter till Karl Israelsson och hans andra hustru Anna Charlotta Johansdotter och var uppväxt i *Ärliatorpet*. Hon var ute och tjänade piga på många olika håll och fick tre oäkta barn, men bodde senare på *Ärliatorpet*. Hennes föräldrar dog 1904 resp. 1910. Från 1909 och fram till 1916 bodde hon på Ärliatorpet tillsammans med sin yngsta dotter, Anna Viktoria.

Hon blev i bygden kallad ”Ärlia-Johanna”. 1916 flyttade hon med sin yngsta dotter till Stora Åby, där hon uppgavs vara sköterska på Fattighuset. Hon var den sista som bodde i huset på Ärliatorpet, som därefter revs. Skorstensmuren syns ännu på platsen. Det låg nära granne med Flinkatorpet.

Den norra gården, 5/24 mantal, förvärvades någon gång kring sekelskiftet 1900 av Johan Andersson Berg i Glasfall, som också brukade den. På gården bodde då ännu Jonas Persson. Han dog 1910. Under ett antal år var sedan gården utarrenderad.

Karl Fingal M Karlsson	1903-11-09 i Gränna, arrendator
Astrid Gustafsson	1905-08-10, d t Johan Gustafsson i Gåsabol
Alice Ragnhild T	1925-04-22,
Per Olof	1926-09-18,

Maja Eva Ingegerd 1928-06-30,
Karl Rune 1930-04-05,

Fingal och Astrid gifte sig 1925. Fingal var son till skomakaren Johan August Karlsson och hans hustru Hulda Maria Petersdotter i Mörstorp. Astrid var dotter till Johan Gustafsson och hans hustru Selma Samuelsson i Gåsabol. Fingal och Astrid kom till Smedstorp 1929 och arrenderade då 5/24 mantal. Det var den gård som Karl Berg hade. De flyttade till Staffanstorp 1932.

Karl J Johansson Berg 1882-05-01, bonde på 5/24,
Hilda M V Johansson 1904-05-24 i Adelöv, hushållerska,
Svea Gunborg L Johansson 1930-04-10 i Adelöv, hennes dotter
Sven Axel Erik Johansson 1925-03-24 i Gränna, hennes son

Karl Berg kom till Stora Smedstorp omkring 1930. Hans gård var den norra gården, utmed vägen mot Glasfall. Gården hade ägts av hans föräldrar, Johan Andersson och Aqvilina Vilhelmina Kylén i Glasfall under åtskilliga år, från omkring år 1900.

Karl Berg förblev ungkarl. Han gifte sig inte. Han hade hushållerskor. Under första tiden hade han tre stycken efter varandra. 1932 kom Hilda Johansson dit. Hon hade två barn, Gunborg och Sven. Efter Karl Bergs död övertogs gården av Sven. Omkring år 2000 köptes gården av Gösta Grip i Gyllinge.

Verner Karlsson 1894-07-18 i Adelöv, bonde på 1/4 mantal,
Elsa Elisabet Andersson 1902-11-13,
dottern Inger Elisabet 1935-05-10,

Verner var son till Karl Gustafsson och Klara Andersdotter och Elsa var dotter till Johan Andersson och Johanna Johannesdotter. Båda var således från byn. De övertog hans föräldragård som de sedan brukade. Gården övertogs efter dem av dottern Inger och hennes man. Omkring år 2000 köptes gården av Lennart Åberg i Gyllinge.

Eskil Andersson 1918-06-12
Ingrid

Eskil var son till Johan och Hilma Andersson i byn. Han övertog föräldragården. Han gifte sig med Ingrid. De hade inga barn. Eskil förvärvade genom arv också grannbyn Svinåsen. Han var därigenom ägare av stora skogsarealer. Han flyttade år 2000 till Solgården i Ödeshög och dog där samma år. Gården såldes.

1900-talets senare hälft har för byns del varit likartad med övriga byar. Lantbruket har upphört. Några betesdjur förekommer. Byn är fortfarande bebodd. År 2008 bor det människor i alla tre gårdarna i Stora Smedstorp.

Detta är min berättelse om Stora Smedstorp. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping hösten 2008

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Sunneryd

en gammal by i Holaveden.

Sunneryd är idag en by med två gårdar. Den ena brukas från grannbyn Skrädeberg. Tidigare fanns det flera gårdar.

Allmänt om Sunneryd

Sunneryd har varit den mest folkrika av byarna i Stavabygden. Det är kanske lite tveksamt om Sunneryd ingår i begreppet Stavabygden. Jag har ändå valt att ha med Sunneryd därför att byn ändå har anknytning till Stavabygden och dess människor.

Sunneryd omfattar 3/4 mantal och har en areal av 129 hektar. Begreppet mantal är gammalt. Ett mantal eller hemman var i gamla tider liktydigt med så mycket jord att det kunde försörja en familj och dessutom kunna betala skatt. Denna betydelse är från 1632. Då motsvarade detta ungefär åker till sex tunnors utsäde. Sunneryd har ibland uppgetts omfatta ett helt hemman.

I norr gränsar Sunneryd till Skrädeberg, i öster till Kushult och Rossholmen, i söder till Näteryd och Hårstorp. I väster ligger sjön Vättern.

Sunneryd har liksom övriga byar utmed den gamla landsvägen präglats av sitt läge utmed Holavedsvägen. Resandet på denna väg har i hög grad påverkat livet i byn.

År 1571 när Älvsborgs lösen första gången skulle erläggas kunde Anders i Sunneryd redovisa två lispund koppar, fyra kor, fyra ungnöt, sex får, 12 getter, fyra svin och en häst. En tiondedel av detta värde skulle han erlägga i skatt för att Sverige skulle kunna betala Älvsborgs fästning.

År 1620 hade Måns i Sunneryd åker till sex tunnors utsäde. Han hade tre hästar, två oxar, sju kor, åtta stutar, en kviga, 18 får, 12 getter och tre svin. Redan då hade ett omfattande odlingsarbete med enkla redskap nedlagts. Om han också hade ett par tunnland i träda kanske åkerarealen vid 1600-talets början uppgick till ca åtta tunnland.

År 1638 företogs en geometrisk ägoavmätning av åker och ängsmark i Sunneryd. Den karta som då upprättades visar att hustomten redan då var belägen något hundratal meter väster om landsvägen. Åker och äng var uppdelad i fyra gärden, Norrgärdet, Västergärdet, Östergärdet och Lillegärdet, det sistnämnda beläget utmed landsvägen i söder. Norrgärdet hade åker till 5 ¼ tunnor utsäde, Östergärdet två tunnor, Västergärdet fyra tunnor och Lillegärdet 1 ½ tunnor. Detta gör över 12 tunnors utsäde och lika många tunnland.

Vi kan anta att fyra tunnland låg i träda. Alla åkrarna var belägna ganska nära hustomten, frånsett en åker nära Vättern ganska långt i söder. Till kartan uppges att ängen ger 20 lass hö, att det finns någon skog och utmark samt fiske i Vättern.

Vid laga skiftet 1848 angavs arealen till 33 tunnland åker, 129 tunnland äng och 135 tunnland skog.

Sunneryd blev skatteköpt den 17 april 1703.

Skiftesförrättningar

I Sunneryd genomfördes storskifte 1789. Här fanns då tre jordägare. Laga skifte företogs1848 med sju delägare. Kartor över Sunneryd hade dock upprättats tidigare, dels vid den geometriska ägoavmätningen 1638 och dels vid en arealavmätning år 1700.

Den sistnämnda är mycket detaljrik. Den visar bl. a. *en raserad skans* utmed den gamla landsvägen, en befästning som troligen varit av betydelse under gångna århundraden. Se vidare härom i boken Ödeshög genom seklerna, utgiven av Ödeshögs kulturnämnd. Detta pass vid Skansen på Sunneryds marker skall ha varit försett med järnportar.

Den sten som i gamla tider ingick som murar i befästningen har av allt att döma där under senare tid använts för att bredda vägbanan förbi platsen samt till den stenmur som finns utmed vägen. Domböckerna från 1600-talet kan berätta att skans byggdes under hertig Johans tid. Kanske omedelbart efter Daniel Ranzaus krigståg på 1660-talet. Kanske fanns det någon form av befästning här redan dessförinnan?

Hustomten i Sunneryd var placerad väster om den gamla landsvägen i norr, se nedan. Denna gamla karta visar också torpet Äskefällan med två åkrar i skogen i söder. Den visar också 12 fyrkantiga figurer utmed sjön i söder som saknar förklaring, om de möjligen var byggnader, sjöbodar eller liknande. Knekttorpet var då beläget längst i norr strax väster om landsvägen.

Vid storskiftet 1789 och ännu vid laga skiftet 1848 låg husen fortfarande kvar på sin gamla plats. På 1870-talet fanns endast något hus kvar på byns gamla husplan. De övriga var flyttade. Möjligen bodde Hedda Friberg kvar någonstans här, eftersom den förbindelseväg som leder förbi den gamla husplatsen länge kallades Fribergsvägen. Där har också hållits skola. Enligt uppgift av Yngve i Stavreberg lär Frans Johansson, *Klinta-Frans* någon gång omkring år 1850 gått i skola där. Det var förmodligen en ambulerande skola, av den typ som fanns på den tiden. Det var förmodligen tal om bara ett antal veckors skolgång.

Utöver storskiftet 1789 och laga skiftet 1848 skedde ett skifte 1817 och detta omfattade 1/8-del. Denna ägdes gemensamt av Sven Jonsson, Lars Larsson och Sara Hansdotter. Hon företräddes vid skiftet av sin förmyndare, Nils Persson.

Ägonamn av särskilt intresse

Hallaraflan var i äldre tider ett namn som förmodligen avsåg Skansmarken.
Havrelöckestomten låg i sydväst vid gränsen mot Hårstorp.
Skäggaholan, Skäxhol, Skägges håla, olika namn på Skägges håla
Näbbelyckan, en tänkbar gammal torpplats vid Hårstorps gräns
Äskefällan, gammalt torp i sydväst
Pellalyckan, torp utmed landsvägen vid Skansen
Björnalyckan, åkerlycka vid den plats där torpet Skansen senare blev
Skansen, den gamla befästningen

Bebyggelsehistoria

Sunneryds äldsta husplan låg, som vi sett, drygt hundra meter väster om den gamla landsvägen. Det var vanligt att husen i gamla tider byggdes på avstånd från vägen. Inte någon gård eller by i Stavabygden hade husen nära inpå vägen i äldre tider. Husen låg tätt samman i en skyddad fyrkant med ett bastant portskäl till skydd mot både människor och vilda djur.

Denna Sunneryds gamla husplats är sedan länge en öde plats. Inga hus ligger kvar där. Ofta blev det annars så att någon av gårdarna kunde få ha sina hus kvar där på den urgamla hustomten. Här i Sunneryd blev det så att i de gamla husen bodde några inhysta människor kvar. Kanske var husen så gamla och förfallna att det var bättre att bygga nytt.

Till dessa rader om bebyggelsehistoria måste vi också säga något om bebyggelse på ägorna. Här fanns i norr ett soldattorp och i söder eller sydväst fanns torpet Äskefällan. Dessutom bör vi nämna Skansen, fästningen, och de mystiska små rutor utmed sjön Vättern längst nere i söder som ritats in på Sunneryds äldsta karta. Vad det var vet vi inte idag. Vi skall nu gå vidare och se på de torp och backstugor som funnits på Sunneryds ägor.

Torp

Sunneryds torphistoria går långt tillbaka i tiden. Förutom soldattorpet fanns redan på 1600-talet också torpet Äskefällan. Både dessa torp är inritade på den äldsta kartan över Sunneryd. Därutöver kan också Näbbelyckan ha varit ett torp, kanske i början av 1700-talet. 1800-talet medförde en stor ökning av antalet torp och backstugor även för Sunneryd.

Då fanns enligt kartan från laga skiftet 1848 utmed Holavedsvägen 7-8 torp. I skifteshandlingarna är de också namngivna, Sedergrens, Vesterlings, Lars Pers med flera. Den nedre vägen, ”Turistvägen”, tillkom 1852 och då uppstod 4-5 torp eller backstugor utmed denna. Vi börjar med soldattorpet.

Soldattorpet kom förmodligen till senast vid indelningsverkets tillkomst i slutet av 1600-talet. I början låg soldattorpet längst i norr, utmed vägen mot Skrädeberg. Någon gång under 1700-talet flyttades torpet till en plats utmed vägen söder om byn. Jag har anteckningar om följande soldater i Sunneryd.

Jan Jansson Jööl	1681
Elias Eliasson Lindström	* 1688, 1710-1735
Jöns Nilsson	1736-1737
Per Eriksson Markman	* 1696, 1737-41
Johan Persson Lundberg	* 1720 1741-58
Mårten Utter	1758-62
Korpral Peter Sundberg	* 1734 1764-1790
Erik Leijon	* 1766 1791-1805
Anders Sundström	* 1786 1815-32
Nils Käck	* 1810 1833-43
Karl Johan Ulf	* 1822 1843-55, kallar sig Dahl från 1849
Per Alfred Dahl	* 1830 1853-84
Adolf Fredrik Qvick	* 1862 1885-87, flyttat till Normlösa
Claes Edvard Ryd	* 1867 1888-1902

Utöver soldattorpet har jag anteckningar om följande torp eller backstugor på Sunneryds ägor.

Redan på 1600-talet, medan soldattorpet låg längst i norr intill gränsen mot Skrädeberg, låg ett torp söderut i byn. Vem eller vilka som bodde i torpet vet vi inte. Torpet låg på västra sidan om landsvägen strax söder om bäcken och torpet är inritat på kartan från år 1700. Till torpet hörde en liten åker. Den åkern kom sedan att ingå i soldattorpet och hade då utökats västerut. Detta kan vi se av storskiftets karta från 1790. Husen på torpet flyttades möjligen över vägen och fick bli soldatens stuga.

Sedergrens torp låg utmed Holavedsvägen, omedelbart söder om soldattorpet. Det är omnämnt både vid storskiftet 1789 och vid laga skiftet 1848. Åkern låg på västra sidan om vägen och husen låg troligen först på västra sidan om vägen, senare på den östra sidan. Jonas Sedergren var född 1725 och hade varit soldat för Öninge. Han kom med sin familj till Sunneryd omkring 1770. Jonas dog 1806 men stugan var troligen bebodd även senare.

Vesterlingslyckan låg ett par hundra meter söder om soldattorpet, på västra sidan om Holavedsvägen. Lars Vesterlind (Vesterling), hade varit ryttare för Narbäck och kom därefter till Sunneryds ägor med sin familj. Vilka som flyttade in i torpet efter Lars och Elin 1808 är okänt. Kanske blev torpet senare identiskt med det som här nedan kallas Lars Pers, eftersom det ligger mycket nära Vesterlingslyckan.

Lars Pers lycka låg på västra sidan av Holavedsvägen ungefär 200 meter söder om soldattorpet. Namnet kommer från Lars Persson, född 1794, torparson från Skrapegården i Ödeshög. Hans hustru hette Sara Lena Svensdotter Porslin, född 1814, soldatdotter från Porsarp. De gifte sig 1845 Lars Persson dog 1849. Sara Lena dog som fattighjon på Sunneryds ägor 1894.

Skansalyckan eller Englunds är omnämnd i laga skiftet och hus är också inritade där. På denna plats låg fram till någon gång på 1600-talet den gamla skansen, en försvarsanläggning, avsedd att försvara Östergötland för anfall söderifrån. På kartan från laga skiftet finns ett torp inritat där. Något lite åker fanns öster om tomtplatsen, men här har nog inte bott torpare i egentlig bemärkelse, kanske i stället inhyses eller hantverkare. Detta torp var bebott under åren 1825 - 1908. Här bodde först Johan Abrahamsson Krok med sin familj och sedan övertogs torpet av dottern Kristina, gift med Karl Fredrik Englund.

Pellalyckan låg på östra sidan om Holavedsvägen, strax söder om Englunds. En långsträckt åker med *mylla på syrland* låg alldeles öster om husen. Den första som bodde här var troligen Maja Nilsdotter, som varit piga hos bonden Lars Larsson i Sunneryd och fått torpet av sin husbonde. Hon hade också varit hans älskarinna, något som blev tingssak 1804. Hon var med barn, men barnet *kom bort*.

Maja Nilsdotter bodde på torpet, kanske från 1815. År 1822 flyttade hon med sin man Lars Persson till Skrädebergs ägor. Nya familjer kom till Pellalyckan, bl. a. Peter Nilsson med sin familj. Troligen var det han som gav torpet namnet Pellalyckan. De sista som bodde där var förmodligen skomakaren Johan Peter Petersson och hans hustru Klara Albertina Ross. Han dog där 1910 och troligen revs husen därefter.

Ända in i vår tid finns uppgiften att mylingar hörts ropa i sänkan bakom Pellalyckan. Mylingar eller *mördingar*, var i folktron mördade barn som ropade efter sin mor. Denna kusliga uppgift avser troligen Maja Nilsdotters barn tillsammans med bonden Lars Larsson, år 1804.

Torpet Skansen, längst söderut utmed Holavedsvägen tillkom förmodligen på 1860-talet. Av kartan från 1855 framgår att en liten åker då har uppodlats där. Någon byggnad har inte uppförts. Namnet Skansen på detta torp kom dock inte förrän i början av 1900-talet. Här fanns vid laga skiftet en åkerlycka som kallades Björnalyckan.

Den förste som bodde här var troligen smeden Sven Johan Johannesson Lundkvist med sin familj. Den sista som bodde här permanent var Axel Pettersson och hans hustru Ellen Lord. De bodde här under åren 1932 och fram till 1970-talet. Därefter bodde de där endast sommartid. Axel dog 1976 och Ellen dog 1983. Då såldes också torpet och är därefter fritidsbostad. År 2001 ger husen intryck av förfall.

Jag har nu redovisat de torp som fanns utmed Holavedsvägen söderut från soldattorpet. Vi fortsätter med övriga torp och går då rakt genom skogen västerut och kommer till Äskefällan.

Torpet Äskefällan har rötterna i 1600-talet, eller kanske tidigare, och låg inne i skogen i söder, nära gränsen till Hårstorp, ganska otillgängligt. Lättast var det nog att komma dit från sjösidan. Det låg ett par hundra meter öster om den gamla domarringen. Detta torp fanns kvar fram till strax före 1850. Åkrarna vid Äskefällan brukas fortfarande. Husen revs förmodligen före 1848, eftersom kartan från laga skiftet 1848 inte visar några hus på platsen. Äskefällans åkrar minskade i omfattning vid mitten av 1800-talet men har under 1900-talets första del åter odlats upp och utökats.

Backstuga söder om Grönelund. Ungefär 200 meter söder om Grönelund och på östra sidan om vägen, mitt för den gamla domarringen låg förr en backstuga. Den är upptagen på häradskartan från 1870. Ännu står där en syrenbuske och blommar varje år. Vem som bott där är okänt. Förmodligen fanns stugan inte där mer än under några årtionden, kanske från 1860-talet och fram emot slutet av seklet.

Grönelund var enligt konceptkartan till häradskartan en backstuga. Detta ställe har i folkmun kallats Sköldastället. Där bodde stenarbetaren Henning Sköld, född 1894 och soldatson från Sjögetorp, med sin hustru Jenny Sofia Håkansson, född 1894 i Åsbo och sina sex barn. Familjen Sköld kom dit 1927. Dessförinnan bodde där Albin Lundkvist, född 1875, och Emma Gustavsson, född 1891. Albin var son till Kristina Maria Jonsdotter, se Smed-Kristins torp på Näteryds ägor. Albin och Emma gifte sig 1911 och bodde möjligen på Grönelund från detta årtal. De flyttade sedan till Heda. Vem som bott på Grönelund före 1911 är okänt.

Torpet Grönäng tillkom på 1850-talet, efter att den nya vägen blivit byggd mellan Gränna och Ödeshög. Det är svårt att säga vilka som bott där under årens lopp. Bonden Karl Johan Israelsson och hans hustru Emilia Josefina Johansdotter hade Grönäng som undantag under åren 1908 - 1931. Grönäng är fortfarande permanentbostad. Torpkaraktären har försvunnit.

Något hundratal meter söder om Grönäng, låg i slutet av 1800-talet en backstuga, upptagen på häradskartan från 1870. På platsen kan också på bergssluttningen ses spår efter denna stuga. Vilka som bodde där vet vi inte.

Enligt häradskartan från 1870 låg också ett torp söder om Grönäng, på väster sida om vägen. Torpet fanns inte där vid laga skiftet 1849-55. Det är inte känt vilka som bodde där. I dag finns ett relativt nytt hus på platsen, för permanentboende. När röjningsarbeten utfördes där, troligen på 1950-talet, röjdes rester av en matkällare bort.

Enligt häradskartan från 1870 låg också ett torp utmed Holavedsvägen längst i norr vid gränsen mot Skrädeberg och på västra sidan av vägen. Det kan möjligen ha varit de byggnader som i mitten av 1800-talet var en egen gård och som då ägdes av Jonas Jonsson. När gårdssammanslagningarna senare minskat antalet gårdar kan husen kanske ha uppgivits som torp. Jonas Jonsson var vid laga skiftet 1848 innehavare av 1/16 mtl och hade sina hus på den plats som beskrivits här ovan. Han dog 1852. Därefter bodde troligen hans dotter, Johanna Jonsdotter där med sin familj. I andra delen av huset bodde troligen Jonas Mur med sin familj.

Om dessa torp och torpare kan du läsa mera längre fram i denna berättelse om Sunneryd.

Väghistoria

Över byns marker går sedan kanske tusen år tillbaka i tiden den gamla Holavedsvägen, en väg från Stockholm över Linköping, Skänninge och sedan via Ödeshög och Gränna till Jönköping. Denna väg finns kvar, obruten på Sunneryds marker och är säkerligen vårt förnämsta fornminnesmärke, även om vi inte får glömma domarringen.

Vi kan också anta att denna väg fortfarande har kvar sin urgamla sträckning. Utmed Holavedsvägen låg också den gamla skansen, försvarsanläggningen, som på ett strategiskt ställe skulle kontrollera trafiken och skydda från fientliga anfall söderifrån.

I Skansbacken finns en inskription i bergväggen som lyder: ”1821 SJS”. Motsvarande finns också inhugget i en sten i stenmuren på motsatta sidan av vägen. Förmodligen har det skett i samband med en reparation eller ombyggnad av vägen. SJS betyder förmodligen Sven Jansson.

År 1852 tillkom den nedre vägen, den som numera kallas turistvägen. Den tillkom därför att trafiken hade ökat och den gamla Holavedsvägen var svår att förbättra. Den hade för stora höjdskillnader. Fördelen med den nya vägen var att den tog bort de brantaste backarna. På 1970-talet kom den nya motorvägen, den som idag tillåter snabba resor mellan Stockholm och Jönköping.

En resa som i gamla tider för gående tog 8-10 dagar görs idag med bil på fyra timmar. Numera åker bilarna förbi Sunneryd på motorvägen. I gamla tider stannade människorna till och köpte förtäring i de gamla, grå husen utmed vägen, åtminstone de som tog sig fram till fots. De som färdades i vagn åkte säkerligen förbi, till närmaste gästgivargård.

Stigar har funnits i alla tider. I gamla tider gick stigar kors och tvärs i skogarna. Från gårdshusen i Sunneryd gick stigar ner till Vättern, en gick förbi den gamla kvarnen och en gick längre söderut till ängen nere vid sjökanten och till torpet Äskefällan. En stig gick i söder från den punkt där

vägen från Stavreberg kom ut till landsvägen och västerut ner förbi Äskefällan och fram till Sköldastället.

Släktgård

Sunneryd är en gammal släktgård. Bernt Berg hade med all sannolikhet obrutna anor från 1600-talets människor i Sunneryd.

Sunneryd har genom århundradena präglats av landsvägen, kungsvägen. Här har människor av olika anledningar färdats förbi, till fots, till häst, i vagn, kungar, soldater, ämbetsmän, ambassadörer, tiggare, ja alla tänkbara resenärer. Kanske har det inte alltid varit positivt att ha landsvägen inpå knutarna. Våldgästning förekom i gångna tider och det kunde därför vara bäst att bo ett stycke från vägen.

Domarringen

Domarringen på sin plats på en liten avsats med utsikt ut över sjön väcker vår undran. När stenarna restes för kanske tusen år sedan gick ingen väg förbi platsen, inte vad vi menar med väg. Varför restes stenarna där, mitt i denna otillgängliga natur ? Var det begravningsplats för de första Stavaborna eller var denna plats en samlingspunkt för överläggningar för bygdens människor, en bygdens tingsplats ? Torpet Äskefällan i skogen strax ovanför domarringen kan också väcka undran. Fanns det en boplats där redan när domarringen tillkom ?

I anteckningar till kartan från år 1700 framgår att i söder på Sunneryds marker fanns invid Vättern en god ängsmark där åboarna i Sunneryd också brutit något åkerstycke. Denna äng hade i forna tider varit särskilt skattlagd. Dessutom hade här uppröjts ett torp. Med detta torp menades Äskefällan.

Ur domböckerna

Uppgifter från domböckerna har jag inlagt i anslutning till berättelserna om respektive personer på följande sidor. På samma sätt har jag gjort med uppgifter ur boupptecknings. Uppgifter från 1600-talets domböcker har jag dock presenterat samlat, se längre fram.

Emigration till Amerika

I emigrationen till Amerika har Sunneryd bidragit med cirka 20 personer. Bland dessa ingick en hel familj, Andreas Pantzar som med hustru och sex barn utvandrade till Amerika 1868.

Ur hembygdslitteraturen

Ur boken *Ödeshög genom seklerna*, utgiven av Ödeshögs kulturnämnd, tryckt 1968, har jag hämtat bl. a. följande:

Skäggs håla kallas en liten urholkad gång under en sten vid Gamla Gränavägen i Sunneryd, Ödeshög. Om hålan förtäljes följande sägen: *Dä var när kriget kom gående mot norr. De kom söderifrån å gick mot norr. Å före kriget red dä en häxa, å ho satt å åt på ett tuppalår, åså sa ho: Detta ska räcka tess ja kommer te Stockholm. Men då va dä en gammal knekt som hette Skägg, som hade lagt sej på lur i den där hålan. Dä blir vi la allt två om, sa han å så sköt han häxa. Se, han hade laddat mä vitt krut som inte small. Men sen, när kriget kom opp i backen, så välte hela ekipaget å de*

slog ihjäl sig alla, som satt i. De va befälhavare de, förståss. Berättat av f. d. grenadjär Gustaf Klein, som var torpare där, född 1835.

Lars Petersson, uppväxt på Skansen, numera boende i Vadstena, har berättat att han från sin barndom hörde talas om att Skägge var en kämpe som under det nordiska 7-årskriget gömde sig i Skägges håla och gick döden till mötes där. Lars har också under sin barndom hört berättas om postrån utmed den gamla Holavedsvägen. Ett sådant överfall av postdiligensen skall ha ägt rum vid Skansbacken och ett vid Svarta kärren på Hårstorps marker.

Skägges håla kommer vi att läsa om mera längre fram i denna berättelse.

Spökplatser

I Skansbacken (Englundsbacken) spökar det. Åtminstone gjorde det så förr i tiden. Flera personer har berättat om detta, människor med minnen från äldre tider. På vilket sätt det spökade finns det dock ingen direkt beskrivning om, mer än att cykellyset alltid slocknade där, som någon berättat.

I P D Widegrens Beskrivning över Östergötland från år 1817 skrivs: *Nära gården Sunneryd är en backe som genom sitt läge och namn, Skansbacken, bestyrker den fornsägen, att vid ett fientligt anfall, folket där manneligen försvarat sig och även dödat själva anföraren, som lärer ha blivit begraven under en närbelägen sten. Man tillägger att detta pass blivit försvarat med järnportar*

Detta har återgetts av flera senare författare.

I sänkan bakom Pellalyckan, strax söder om Skansbacken, hördes mylingar ropa i gamla tider. Detta har berättats av Lars Petersson, som växte upp i det nuvarande torpet Skansen, ett par hundra meter söder om Pellalyckan. Han hörde det berättas av sin mormor, mor Lord på Skansen på 1930-talet.

Det kan här noteras att på Pellalyckan bodde i gamla tider Maja Nilsdotter, som varit piga hos bonden Lars Larsson i Sunneryd och då blivit med barn. Detta barn *kom bort*. Här hördes sedan mylingar ropa. Se närmare härom längre fram i denna berättelse.

Intressanta människoöden i Sunneryd

Det finns många intressanta människoöden i Sunneryds historia. Jag har valt att här nämna bonden Hans Andersson. Han hade ärvt gården i Sunneryd efter sina föräldrar och han hade gift sig med Sara Eliadotter från Porsarp. Allt såg bra ut, men Hans drabbades av problem. Det är svårt att nu definiera problemen. Hans dog på Karlskrona fästning 1799. Sara dog året därpå och barnen skingrades. Läs mera om Hans Andersson och hans familj längre fram i denna berättelse.

Jag vill också gärna nämna något om Peter Jonsson, son till bonden Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter i Sunneryd. Han blev 1826 dömd till tre års fängelse i halsjärn för sedelförfalskning. Även hans fader var åtalad för samma brott men frikändes. Peter hade efter denna behandling

skador i halsen. När han dömdes var han bara 19 år gammal. En mycket grym dom. Läs även om honom längre fram.

Övriga uppgifter

Epidemier och farsoter som i gångna tider gått fram över bygden har drabbat även Sunneryd. När pesten kom 1710-1711 dog sex personer i byn. Två av dessa dog dock troligen av andra sjukdomar. År 1737 som var ett år med höga dödstal dog en person i byn. 1773, nästa år med höga dödstal dog ingen i byn. Slutligen bör nämnas den stora rödsotsepidemin 1857. Då dog nio personer i byn.

På följande sidor har jag försökt att göra sammanställningar över de människor som bott i byn från år 1613 och framåt. Varje grupp av namn omfattar som regel en familj med far och mor först och därefter barnen. Årtalet efter namnet är födelseår.

Människorna i Sunneryd

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker mm. De upptar som regel endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Genom domböckerna har jag nu på sistone lyckats få lite mera kött på benen. Vi börjar med en tabell över 1600-talets människor i Sunneryd.

År	Namn mm	Källa
1571	Anders i Sunneryd (2 lispund koppar, 4 kor, 4 ungnöt, 6 får, 12 getter, 4 svin, 1 häst)	Älv
1613	Måns	Älv
1620	Måns (3 hästar, 2 oxar, 7 kor, 8 stutar, 1 kviga, 12 getter, 18 får, 3 svin, 6 tunnors utsäde).	BU
1621	Måns, 4 hästar, 6 oxar, 11 kor, 17 getter, 10 svin, 24 får och 6 tunnors utsäde	BU
1621	Måns	Mil.
1637	Per räntan 13-10-16	BU
1637	Peder, inhyses Karl i Sunneryd, *över 60 år, krympling*	Mil.
1638	-"-	Mil
1638	12 tunnor utsäde, 20 lass hö, någon skog och utmark, fiske i Vättern. Geom. ägoavmätning.	
1641	Carl med hustru och piga.	M
1643	Carl med hustru och dräng.	M
1644	Carl med hustrun.	M
1645	Carl med hustru samt Per med hustru	M
1645	Peder, räntan 13-10-16	J
1646	Peder med hustru samt Carl med hustru	M
1647	Carl med hustru samt Peder med hustru	M
1648	Kerstin i Sunneby klagade till Carl i Sunneryd, se domboken	

1649 Gränstvist mellan Kushult och Sunneryd, se domboken.
1651 Peder och änkan (fyra mantalsskrivna personer) M
1652 Per i Sunneryd kallad tjuv av Håkan i Näteryd, se domboken
1652 Vite mellan Kerstin i Sunneryd och Per i Sunneryd, se domboken
1652 Peder och Kerstin JW
1654 Håkan i Sunneryd slagen i huvdet av Anders i Hårstorp, se domboken
1654 Vite mellan Anders i Hårstorp och Anna i Sunneryd, se domboken
1655 Den 12 juni 1655, syn mellan Kushult och Sunneryd, se domboken
1655 Per i Ödesiö Lillegård tvistar med Bengt i Sunneryd, se domboken
1655 Per, räntan 13-10-16 J
-"- Bengt med hustru Anna JW
1658 Bengt med hustru Anna JW
1659 Bengt med hustru Anna, Olof M
1660 Hustrun Anna i Sunneryd instämd av Per i Appuna, se domboken
1662 Bengt i Sunneryd tvistar med Anders i Hårstorp, se domboken
1665 Tvist mellan Sunneryd och Kushult om *mulbete och klövegång i Skansmarken, se* domboken
1666 Gränstvisten om Skansmarken fortsatte, se domboken
1667 *utsåg sockenstämman Bengt i Sunnery till rotemästare* S
1668 *Bengt i Sunnery klagade om ont rykte om Bengts hustru* S
1669 *Bengt i Sunnery betalar bötespenningar* K
1673 Bengt Mil
1675 Per räntan 13-10-16, *helt hemman* J
1676 Bengt Persson skyldig för *ett förspillt tranfat*, se domboken
1681 Bengt Persson i Sunneryd, attest i ett skattemål, se domboken
1681 Bengt Persson i Sunneryd i en gränstvist med Kushult, se domboken
1682 Häradssyn i ägotvisten mellan Sunneryd och Kushult, se domboken
1681 Bengt och hustru, sonen Per M
1682 Bengt och hustru, piga M
1684 Fortsatt gränstvist mellan Kushult och Sunneryd, se domboken
1684 Bengt, livgr. Joen Joensson Giört Mil
1685 Bengt, räntan 14-20-16, J
1687 Bengt, drängen Bengt samt soldaten Svens hustru Brita. M
1688 Bengt, dottern Sara, drängen Lars samt soldaten Joens (Svens ?) hustru Brita M
1689 Bengt, dottern Sara, dr Lars samt sold Joens hustru Brita M
1690 Bengt, dottern Sara samt soldaten Svens hustru Brita. M
1691 Bengt, d Sara, s Håkan, Hans med hustru, d Anna, soldaten Joen och hustru Brita M
1693 Hans m h, d Anna, drängen Per, på ägorna soldaten Joen, h Brita, p Anna fattig. M
1693 Bengt i Sunnery K
1693 Länsman Per Andersson krävde Bengt i Sunneryd, se domboken
1693 Hans m h, d Anna, s Per, på ägorna soldaten Jon, p Brita M
1694 Hans Håkansson i Sunneryd i tvist med korpralen Hoff, se domboken
1695 Fortsatt tvist om gårdsbruket i Sunneryd, se domboken
1697 Kushult tvistar med Sunneryd, gränstvist, se domboken
1697 Bengt Andersson i Sunneryd anklagad för lönskaläge, se domboken
1698 Mantalsskrivningsmöte i Sunneryd, se domboken
1700 Hans Håkansson i Sunneryd kvistat eakar, se domboken

BU = boskaps- och utsädeslängd, J = jordebok K = kyrkoboken
S = sockenstämmoprotokoll, Älvsb = älvsborgs lösen, M = mantalslängd

Detta var de äldsta uppgifterna om Sunneryd i tabellform. Jag skall här försöka kommentera vissa av uppgifterna.

Den äldsta uppgiften är från Älvsborgs lösen år 1571. Svenska bönder skulle då betala en tiondedel av sin egendom för att Sverige skulle kunna betala Älvsborgs fästning som vi då köpt av Danmark. År 1613 fick vi köpa fästningen för andra gången.

Anders hette bonden i Sunneryd 1571. Han efterträddes av Måns, sedan av Per och därefter Carl. Vi har inte mera uppgifter om dem än just deras förnamn. Om Carl uppges att han år 1637 var över 60 år och krympling. Ändå återkommer namnet Carl under flera år senare. Det är osäkert om det kan vara samma man. Troligen var det Carls hustru som var änka 1651.

I domboken för 1648 uppges att hustru Kerstin i Sunneby anklagade Carl i Sunneryd att han inte betalat tillbaka de pengar som han lånat av hennes syster, Elin i Bråten för tio år sedan. Carl nekade till att han lånat pengar av henne. Rätten ålade Kerstin att till nästa ting bevisa att lånet gjorts.

Vid tinget 1649 klagade befallningsman Anders Ingemarsson i Kushult till Per och Carl i Sunneryd om ett stycke åker till sju halvspannsland och något litet äng som han säger att de har *bekommit med minne av Kushult*. Per och Carl i Sunneryd protesterade hårt emot detta och menade att ingen kan minnas att detta har legat till Kushult.

De befalldes att till nästa ting taga sina vittnen med sig, eller förenas, så att eftersom åkern är osådd, att de båda tar lika mycket, halvparten därav. Tydligen löstes tvist denna gång genom förlikning, men tvister om gränsen mellan Kushult och Sunneryd skulle återkomma.

År 1652 klagade Per i Sunneryd till Håkan i Näteryd för att denne kallat honom för tjuv och skälm, till vilket Håkan nekade. Per Larsson i Sväm och Nils i Bråten vittnade att Håkan kallat Per för tjuv och skälm. Håkan rättade då sina ord som hastigt framkomna men dömdes att böta tre daler.

Samma år satte rätten vite mellan Per i Sunneryd och hustru Kerstin i Sunneryd till 40 daler för den som först avbryter med ord eller gärningar.

År 1654 klagade Håkan i Sunneryd till Anders i Hårstorp för att denne slog honom i huvudet, vilket Jöns i Rossholmen också intygade. Anders i Hårstorp nekade, men dömdes till tre daler för hårdrag. Vid detta ting sattes också vite mellan Anders i Hårstorp och Anna i Sunneryd till 40 daler för den som först avbryter.

Den 12 juni 1655 var jag med nämnden på syn mellan Kushult, klagande, och Sunneryd, svarande, rörande några åkerstycken som av bägge parterna uppgavs vara av oskifta mark och ligger mellan Kushult och Sunneryds bolägor. Båda är riksdrotsaland och hör till Visingsborgs grevskap. Efter nämndens förmaning blev de förenade, att samma åker skulle delas mitt itu. Detta efterkoms, och sedan lades rör och klut dem

emellan, nämligen neder mot vägen som kommer från landsvägen mot Kushult på ett berg, lades en lång sten med andra små stenar, som viste i söder på tre andra stenar som också lades på ett berg, vilka de rest, och sedan följer kiland den gjorda gräns söder åt som de nu står. Denna dags förlikning gillades av samtliga i nämnden, fast stående och ej återgånga.

Detta var häradshövdingen själv som beskrev sin insats. Det var en gränstvist mellan Kushult och Sunneryd. Det skulle komma flera sådana tvister.

Bengt Pedersson	- - - -, bonde i Sunneryd
H Brita Månsdotter	(1642)
Barn: Sara	(1678) , död i Pilgården i Ödeshög 1710,
Lisbet	- - - -, g m ryttaren Per Knutsson Bäck i Narbäck
Karin	(- - - -) gift med soldaten Elias Karlsson i Siggeryd

Bengt och Brita gifte sig 1667. Båda hade möjligen varit gifta tidigare. Bengt omtalas första gången vid mitten av 1650-talet. Han var då gift med Anna, som vi bara känner till förnamnet. Efter att Bengt dött 1693 flyttade Brita till sin dotter Karin Bengtsdotter på Siggeryds ägor, gift med ryttaren Elias Karlsson. Hon dog där 1715.

Bengt och Brita hade flera barn som är kända men som inte stannade kvar i Sunneryd. Det kan vara så att vare sig Bengt eller Brita hade någon bakgrund i Sunneryd. Visserligen var Sunneryd inte skatteköpt förrän 1703 men ändå brukade åbons barn komma ifråga för att ta över gården när fadern dött. Vi vet också att det kom en ny brukare till Sunneryd vid 1700-talets början. Det var Hans Håkansson. Först skall vi se på ett antal domboksnotiser som gäller Bengt i Sunneryd.

År 1655 klagade Per i Ödesiö Lillegård att Bengt i Sunneryd återtagit en gryta som han pantsatt hos honom för fem daler och inte har betalt. Bengt var inte närvarande vid detta ting och saken uppsköts. Troligen blev det förlikning för jag har inte sett mera om denna gryta i domböckerna.

År 1660 hade hustrun Anna i Sunneryd blivit instämd till tinget för att hon *förhåller* Per i Appuna en kista, två silverskedar och två silverringar.

Mulbete och klövegång i Skansmarken

Vid sommartinget 1662 klagade Bengt i Sunneryd på att Anders i Hårstorp hade tagit 159 gärdesstaver ifrån honom förra vintern på Sunneryds mark. Bengt hävdade att gränsen mellan Hårstorp och Sunneryd på utmarken i *öster var vid landsvägen i Skäggeholan och i hafrelöckestomten som ligger därifrån i väster och där i förriga tider bemälte hemman emellan bestämd för rätt skillnad. Anders påstod skillnaden vara i Skäggaholan och åt en stor sten ståendes rätt väster neder mot sjön.*

Men omsider bekände bägge parterna att gränsen alltid varit tvistig. Därför bestämdes att de till nästa ting på *stridiga platsen hålla ägandesyn*. I denna domboksnotis från 1662 mötte vi så namnet Skäggeholan. Det kommer flera.

Vid sommartinget 1665 framträdde befallningsmannen Anders Skog i Kushult och omtalade att Kushult i forna tider haft sitt *mulbete och*

klövegång uti Skansmarken men att nu Bengt i Sunneryd helt nekade honom sådant. Bengt i Sunneryd uppgav att Kushults boskap aldrig, utom vid särskilt löfte, haft något bete i Skansmarken. Anders Skog framkallade därpå sina vittnen, *oberyktade, opartiske och bolfaste män, Måns i Klämmestorp och Gudmund i Tykavik. Mot dessa vittnen hade svaranden intet att invända.*

Måns i Klämmestorp, en man om sina 77 år gammal, berättade att för 56 år sedan tjänte han i två års tid hos Anders Larsson som då åbodde Kushult. Då hade Kushult sin fädraft boskap uti Skansmarken vid Sandvadet.

Kushults boskap gick utan någons hinder fritt intill Starrbergs och Näteryd gärdesgårdar, och Skansmarken var en oskiftad jordedel till Sunneryd, Kushult, Hårstorp, Näteryd och Rossholmen, sägande sig vid samma tid icke hört minsta klander därom, men vid samma tid Anders i Kushult ej tillbudt att hugga i Skansmarken.

Sedan inkallades Gudmund i Tykavik. Han bevisade sig vara 83 år gammal och berättade att han för 62 år sedan tjänte hos salig Anders i Sunneryd ett år. Den tvistiga hiordavallen, innan hertig Johan där lät uppbygga en skans mot de danskes infall i Östergötland, kallades Hallaraflan och var en samfäld jord, väl till Kushult, Sunneryd, Näteryd, Hårstorp och Rossholmen. Dessa byars boskap gick utan något hinder eller otal klöv om klöv och inga ingradir eller intäkter var gjorda av skogen eller fämarken, ej heller var några grindar och farlid uppsatta.

Svaranden, Bengt i Sunneryd, framkallade till vittne en trovärdig och bofast man, Anders Hansson i Vallby, vilken berättar sig för 32 år sedan ha bott i Kushult i fem års tid, och emedan han var främmande och obekant när han kom till Kushult, hade han att bedja Carl och Per om lov att hava sin boskap i Skansmarken, men han betalade icke någon lega. Jöns i Rossholmen bekände sig sin portion av Skansmarken hava med gårdagrypet (?), dock utan något föregånget laga skifte. Grevinnan, högvälborna Agneta Ribbings landbonde, Anders i Hårstorp, i lika måtto föregiver sig hava sin fämark näst intill sina ägor avstängt. Rätten prövade skäligt att närmare höra grevinnan Ribbing i ärendet. Därmed uppsköts målet.

Detta ärdirekt hämtat ur domboken. Jag har inte velat ändra detta. Det är kanske ibland svårt att förstå allt. Men läs och begrunda dessa vingslag från 1600-talet, *mulbete och klövegång* och andra ord med historiska vingslag.

Vid sommartinget i Gränna 1666 tog befallningsmannen Anders Skog på nytt upp ärendet och begärde *änteligt slut på ägotvisten emellan sig å Kushults vägnar som han åbor, och grannarne, högvälborna driksdrotsens hemman Sunneryd 1, Rossholmen 1 och Nätery ¼, angående mulabete och klöfvetråd uti Skansmarken varom här lagligen rannsakats den 2 juni 1665*. Av tingsakterna förmärktes att grevinnan Agneta Ribbings hemman Hårstorp hade intresse av mulb*ete och hygge i Skansmarken.*

Åbonden Anders sade sig genom en ägandesyn ha en del (dal ?) av Skansmarken intillegat söderifrån Sunneryds torps östra hörn där en tjäldra av tre stenar är lagda och öster Skäx hola och sedan i sjön Vättern, vad hygget vidkom, dock öppen och samfält klövegång uti Skansmarken med sina grannar, sägande sig också grevinnans fogde, Hans Hansson i Visjö, på grevinnans vägnar vara nöjd med vad som avhandlats och vad Hårstorp

tillägnat är, allenast att Hårstorp med de andra hemmanen njuter samfällt och fritt mulebete.

Svarandena Jöns i Rossholmen och Bengt i Sunneryd har icke några skäl varmed de kan avstänga Kushult från betet i Skansmarken utan begär att få behålla det de nu till sina gårdar har inhägnat. Klaganden däremot begär att Rossholmen och Sunneryd måtte till samfält bya giärdesvall utlägga till grannars och samfällt klöfvetråd att Kushult och deras boskap må få så stor och vid mark som förr av ålder varit, kräver också hygge för Kushult i Skansmarken, vilket han dock icke kan bevisa någon rättighet till. Svarandena nekade också helt till att Kushult någonsin haft hygge i Skansmarken, även om Kushult där inhägnat en stor del.

Så emedan klaganden, befallningsmannen Anders Skog med två vittnen inför rätten fullt bevisat Kushults urminnes rättighet med servitut och mulebete i Skansmarken, att Kushult obehindrat sådan frihet och rättighet med mulebete och klöfvetråd att behålla och åtnjuta efter Jorda B. 1 Cap. Och vad av oskifte bya hiordevallen är inkräktat av de intresserade hemman läggas till samfällte bya hiordavallen efter Byggn.B. 32 Cap. Skogsordningen17 och 18 artikel.

Även dessa noteringar i domboken är ibland svåra att förstå. Vi kan ibland bara ana betydelsen. Jag har inte velat översätta dem till dagens svenska. De får stå sådana de saxats direkt ur domboken. Märk att här mötte vi Skäx hola igen. Ordet tjäldra betydde gränsmärke i äldre svenska

Vid sommartinget 1676 värderades en del persedlar från Bengt Persson i Sunneryd som han lämnat i pant för de 10½ daler silvermynt som han var skyldig att lämna slottsfogden Jöns Svensson för ett *förspillt tranfat*. De pantsatta persedlarna var en svart kvinnfolkskappa á tre daler 10 öre samt en gammal brun kjortel á en daler 21 öre. Länsmannen Peder i Bankaby tillsades att strax utpanta dem och tillställa slottsfogden dem.

Vid hösttinget 1681 yrkade befallningsmannen Anders Skog i Kushult att bönderna Sigge och Lars i Lyckan måtte bevisa sina ärerörige beskyllningar mot honom. Bakgrunden till detta rörde skatter. Det nämndes om *kröningshjälp och gärd till krigsfolket*, möjligen för femårsperioden 1676-1680. Skog lyckades bevisa med kvittenser att allt var klarerat och länsmannen Per Andersson i Bankaby uppgav sig ha mottagit pengarna och lämnat dem vidare. I målet ingick attester från Anders Larsson i Klämmestorp, Bengt Persson i Sunneryd och Måns i Erstorp.

Sunneryd hade vid denna tidpunkt reducerats till Kronan. Bengt Persson anklagade vid samma ting frälsefogden Anders Skog i Kushult för att denne huggit ved på hans marker i Sunneryd. Som vi sett förut var det olika syn på var gränsen gick. Länsmannen Harald Arvidsson fick i uppdrag att utföra laga syn.

Den 12 oktober 1682 anmälde kronolänsmannen Harald Arvidsson att han synat ägorna mellan kronohemmanet Sunneryd och Kushult i närvaro av frälsefogden Anders Skog samt vidare nämndemännen Lars i Skog och Lars i Boet, *nu här närvarande*. Skillnaden efter gammalt har varit i sandvadet i östra sidan av vägen, men *nya åverkan är skedd på den västra*

sidan av Sandbäcken, där befallningsmannen Skog skulle ha åverkat i bredden och på längden å andra sidan Skansen i Kaxhålan, därest tillförande varit Skog.

Denna tvist mellan Kushult och Sunneryd hade pågått länge. Rätten lät till nästa ting instämma greven Nils Brahe. Då skulle gode män besiktiga trinnet och veden till huru många lass, och gärdesgårdar vid *Koxhålan,* Det blev här också tal om en kvarn på Sunneryds ägor som befallningsman Skog sade sig haft med lov. Detta klandrades från Sunneryds sida.

På vintertinget 1684 uppkom detta mål igen. Militieauditören Hans Olsson påtalade då för Sunneryds räkning den åverkan som Anders Skog gjort. Denne hade inte inställt sig.

Det nämndes att Anders Skog *med våld skall hava inkräktat på Sunneryds ägor, som skall vara greven högvälborne Nils Brahe alldeles veterligt, vidare att när hemmanet Sunnery lydde under salig greven, skulle åbon åtnjutit en förmedling på hemmanet, och likväl befallningsman Skog uppburit den tiden räntan för fullt. Det framfördes att befallningsmannen själv satt råmärken.* Målet uppsköts till nästa ting.

Det framgår klart att kronans företrädare, auditören Hans Olsson och frälsefogden Skog var långt ifrån överens i denna fråga. När målet nästa gång uppkom yrkade Hans Olsson att Skog *måtte plikta för den åverkan som han gjort, för att han lagt upp nya råmärken, för den nyss olagligen gjorda fällan vid Kaxhålet och för att han olovandes satt andras namn under en sämjeförlikning. Skog nekade till att ha satt ut egna råmärken.*

Jag utelämnar här alla de ytterligare klagomål som förekom i detta mål, allt är mest upprepningar. Denna sak var troligen också överklagad till hovrätten. Möjligen kommer jag framdeles att stöta på målet i hovrättsdomböckerna.

Bengt i Sunneryd hade också anklagat Anders Skog för att denne hade up pburit full ränta för Sunneryd *trots att salig greven högvälborne Per Brahe till halva räntan förmedlat*. Efter att detta mål uppskjutits en eller ett par gånger förklarade Bengt att han var *en enfaldig karl som inte förstår kvitton, räkningar eller jordeböcker utan han fullmäktige var auditören Hans Olsson*. Målet uppsköts därefter på nytt. År 1686 tycks alla ha processat sig trötta i denna fråga och saken försvann från dagordningen. Men den skulle återkomma.

År 1693 vid vintertinget i Åby den 13 februari framkom välaktade, gamle länsmannen Per Andersson i Bankaby och anförde besvär mot Bengt Persson i Sunneryd om ett silverbälte som länsmannen för tre år sedan utlånat till Bengt. Denne hade sedan lämnat detta till Ödeshögs kyrka mot 17 daler kopparmynt. Rätten förelade Bengt Persson i Sunneryd att inom två månader återskaffa silverbältet och återlämna det till Per i Bankaby. Det är möjligt att detta var Bengt Perssons sista framträdande under hans jordeliv. En ny bonde kom till Sunneryd. Han hette Hans Håkansson.

Hans Håkansson	(1667), bonde
h Anna Persdotter	(1646),
h Brita Hansdotter	(1692),
Karin Karlsdotter	----, g 1706 m Östen Nilsson från Åby socken
Anna Karlsdotter	(1675), g 1701 m Håkan, tjdr i Maltmossen

Per Karlsson	(1689), styvson, Visingsö skola, död i pesten 1710
Anders	1723-03-12, gift med Karin Bengtsdotter, se nedan

Vi känner inte bakgrunden för Hans. Anna Persdotter var dotter till bonden och nämndemannen Per i Tällekullen och hans hustru, som jag inte känner namnet på. Anna dog 1710. Hon hade varit gift två gånger, hade fyra barn i första äktenskapet men inga barn i andra äktenskapet, vilket varade i 19 år. Hans och hon gifte sig således 1691, när hon var 45 år. Hennes man i första äktenskapet hette Karl.

Hans gifte 1711 om sig med Brita Hansdotter, dotter till Hans Andersson i Åby Södergård. Vad Hans hade för koppling till Sunneryd vet vi inte. När han tillträdde bruket av Sunneryd 1693 var Sunneryd en kronogård. Det var Hans Håkansson som skatteköpte Sunneryd 1703. Hans Håkansson dog 1737 och begravdes den 22 maj, 70 år gammal. Brita Hansdotter dog 1764.

Enligt vad Almkvist skrivit i bokverket Sveriges Frälsegods blev Sunneryd skatteköpt 1703, således ett ganska tidigt skatteköp sett i relation till övriga skatteköp i bygden. När jag sedan läst domböckerna har jag sett att det flera gånger varit tal om skatteköp av Sunneryd. Jag är därför osäker om tidpunkten 1703 för skatteköpet är helt rätt. En möjlighet är att Hans Håkansson skatteköpt någon del av Sunneryd och att återstoden skatteköpts senare. Det är också känt att det i Sunneryd under Hans Håkanssons tid under viss period, eller kanske flera perioder fanns flera brukare, t. ex. Per Månsson.

Vi skall börja med ett antal domboksnoteringar. Den första gäller Hans Håkanssons tillträde till Sunneryd 1693 och lyder enligt följande.

Vid tinget den 4 juni 1694 inlämnade kronobonden Hans Håkansson i Sunneryd en klagoskrift mot ryttarkorpralen Johan Hoff. Ur denna skrift hämtas att korpralen Hans Lund under adelsfanan köpt Sunneryds bruk av Bengt i Sunneryd för fem daler silvermynt. Eftersom han icke fick hela bruket överlät han det till Per i Vantekullen. Denne ville icke behålla det, varför Hans Håkansson gav honom fem daler silvermynt.

Korpralen Johan Hoff kom då till Hans Håkansson, som då bodde i Bosgården, och frågade om Hans stod efter samma bruk, vartill Hans svarade ja. Korpralen Hoff uppgav då att Hans inte kunde få bruket utan samtycke av honom, ty korpralen Hoff *ägde hemmanet på Konungens vägnar*.

Hoff krävde därför städja av Hans Håkansson. Denne lovade därför betala städjan till Hoff och gav Hoff nio silverkappar om 8 eller 9 lod. Hoff svarade att han inte var nöjd med det varför Hans måste öka på *så tog han dem icke emot förrän det blev 17 daler kopparmynt förutom silverkapparna*. Därpå begav sig Hans Håkansson tredjedag påsk till Sunneryd och sådde hela ärtlyckan efter att Bengt inga ärter hade, och besådde Hans så mycket vårjord där fanns, *av vilket Bengt fick hälften och jag halva vintersäden med honom.*

Hans Håkansson säger *eljest kan jag inte veta hur korpralen skall komma till att räkna de penningar och de kappar han av mig för städja tagit in på själva räntan, den jag dessutom årligen riktigt betalt, som hans kvittens utvisar.* Tvisten om gårdsbruket i Sunneryd är lång och ibland svår

att förstå. Det tycks som om Hans Håkansson blivit dubbelt krävd. Gårdsbruket i Sunneryd kom inför tinget åtskilliga gånger.

Vid tinget den 4 juni 1694 inställde sig korpralen Johan Hoff och bonden Hans Håkansson i Sunneryd i en tvist rörande gårdsbruket i Sunneryd. Hans ingav på nytt en attest från Per i Vantekullen, medan denne skall vara sjuk och således icke kunde komma till tinget. Attesten upplästes. I attesten tillstår sig Per ha fått fem daler av Hans Håkansson för bruket av Sunneryd, och dessutom höstsäde.

Korpralen Hoffs vittne, drängen Per Nilsson i Stora Krokek, uppgav att Hans i Sunnery *kom till mig i Krokek, bad honom följa sig till Vantekullen och skriva en attest åt honom, som han också gjorde De gick så in till Per och sade att Hans i Sunneryd ville hava en attest av eder, att han skulle betalt de penningar för Sunneryd. Då sade Per, jag har ännu inte fått alla penningar, han är skyldig mig sex daler kopparmynt ännu, och när jag får dem skall han få attesten. Och så gick Hans till Arvid i Tällekullen och satte pant för de sex daler kmt*.

Hans i Sunneryd hade till vittnen 1)drängen Nils Andersson i Starrberg (Stavreberg), som är Hans Håkanssons hustrus förra mans broderson, utan ed, *säger att han sett Hans Håkansson givit korpralen Hoff en silverkopp om sex Caroliner och det skulle vara på städja 2) drängen Joen Jönsson i Sväm efter ed vittnar, det var annandag påsk om kvällen kom korpralen Hoff till Bosgården och begärde städja av Hans, så fick han sex Caroliner och en silverkappe i städja, och Per i Vantekullen var där med.*

Rätten uppsköt denna sak till nästa ting. Då skulle korpralen Johan Hoff ha med den gamle mannen Bengt Persson som förr åbott Sunneryd och halva bruket till honom uppdragit. Då skulle också Hans Håkansson ha med sig korpralen Hans Sund från Småland och Per i Vantekullen, för att med ed bekräfta attesten.

Vid sommartinget den 8 maj 1695 inställde sig korpralen Johan Hoff och bonden Hans Håkansson från Sunneryd och *begärde ändskap och slut* i tvisten om städjan för Sunneryd-gården. Det framkom då att förra åbon i Sunneryd, Bengt Persson dog i vintras. Per Bengtsson i Vantekullen berättade att *han köpte halva gårdsbruket i Sunneryd av gamla korpralen Hans Sund i Småland för fem daler silvermynt. Sedan gav Hans i Sunneryd mig fem daler silvermynt och jag gav då honom min rätt. Samtidigt lånade Hans av mig två daler silvermynt som han sedan betalade till korpralen Hoff. Dessutom skulle Hans betala mig en tunna korn för mina resor och omkostnader. Per tillstår också att han talat med Hoff för Hans i Sunneryd att han skulle få Sunnerydgården.*

Hans Håkansson hade sedan givit Johan Hoff i Kålstad en silverkappe om 6 ¼ lod och sex Caroliner, vilket Hans säger är städja för Sunnerydgården. Korpralen Hoff nekar till detta och hävdar att detta avsåg endast bruket för 1691 samt rågsäde som dåvarande åbon Bengt Persson uppdragit till korpralen, jämte ock korpralens besvär över fyra daler 11 öre silvermynt och resterande ränta.

Rättens beslut i ärendet gick Hans Håkansson emot och jag tycker mig se att Hans Håkansson fick betala två gånger för bruket av Sunneryd.

Vid tinget 1695 anklagade Hans Håkansson i Sunneryd befallningsmannen Lennart Krååk i Ödesiöby för att denne skällt honom för en oärlig karl. Till detta nekade Krååk. Några vittnen fanns inte. Rätten fann att eftersom Krååk nekade kan han inte dömas. Men rätten fann skäligt pröva att förbjuda att ingen egenvilligt må missfirma Hans Håkansson till hans heder, vid laga plikt av böter.

Vid sommartinget 1697 hade änkan, *gudfruktiga matronan" Dorotea Larsdotter i Kushult inlämnat en besvärsskrift mot bonden Hans Håkansson i Sunneryd, där hon säger att han hör rusthållet Kushult något förnär genom att han inhägnat en fägata som i långliga tider varit fri för Kushults boskap, både då det var frälse och nu när det blev krono. Hon hävdar också att Hans Håkansson gör åverkan genom huggande.* Hon hänvisade till nämndemännen Anders i Hårstorp och Jöns i Skattegården i Ödesiö.

Dorotea Larsdotter var änka efter befallningsmannen Anders Skog i Kushult. Själv var hon dotter till borgmästaren i Gränna, Lars Svensson. Jag har inte funnit något beslut av rätten om detta. Däremot vet vi att kartläggningar gjordes av Sunneryd och Kushult, sannolikt som en följd av alla dessa tvister. Märkligt är att se av Kushults karta från år 1700 att Kushults marker gick fram i en smal remsa söderut från det gamla kronohemmanet Brännebol mellan Rossholmen och Sunneryd, ända till Näteryds gräns.

Då gränsade således Kushult och Näteryd till varandra. När sedan storskiftena skedde i Kushult och Rossholmen hade denna smala markremsa för Kushults del försvunnit och Rossholmen och Sunneryd hade i stället sina gränser mot varandra.

Vid hösttinget den 11 oktober 1697 utspelades intressanta scener. Två systrar från Mölarp i Adelövs socken, Ingiäl och Karin Karlsdotter, var båda inför rätta, åtalade för lönskaläge. Båda var med barn. Karin var piga hos bonden Bengt Persson i Vantekullen och Ingiäl var piga i Tällekullen hos Arvid Persson.

Beträffande Karin var det inga krusiduller, inga vägranden eller undanflykter. Bengt Perssons hustru i Vantekullen, Ingeborg Månsdotter anklagade sin man för att ha under vintern detta år ha gjort sin piga Karin med barn, vilket Bengt erkände.

Han dömdes att böta 80 daler i treskiftes och båda till att undergå behörig kyrkoplikt. Han dömdes också att *med sin omkostnad skaffa Karin i kyrkan igen*. Hon dömdes att böta 40 daler silvermynt, vilket Bengt skall betala eftersom hon varit hans legohjon. Bengts hustru, Ingeborg Månsdotter ansågs vara målsägande och därför skulle hon njuta tredjedelen av böterna. Hur gick det då för hennes syster Ingiäl?

Arvid Persson i Tällekullen ville inte ta på sig något lägersmål med sin piga Ingiäl. Arvid var av en ansedd släkt. Hans far, Per i Tällekullen, var nämndeman i många år och en man med gott rykte i bygden. Per dog 1684. Arvid hade en plan över hur han skulle klara sig undan denna nesa. Han hade talat med sin piga om detta och de hade flera alternativ. Ett var att hon skulle skylla faderskapet på stallfogden Lennart Krååk i Ödesiö. Denne

var nyligen död och kunde inte protestera. Ett annat alternativ var att en brorson till Arvid, Bengt Andersson, son till torparen Anders Persson i Ödeshög skulle ta på sig lönskaläget.

Rätten frågade nu i stället Ingiäls fader, Karl Olofsson i Mölarp i Adelövs socken. Denne uppgav att ingen annan än Arvid i Tällekullen var barnafader. Ingiäl bekände då att det var Arvid Persson som lägrat henne där i Tällekullen, första gången i halmladan på fastodagen.

Så tillfrågades drängen Bengt Andersson om han av Arvid i Tällekullen lejts att taga saken på sig. Bengt svarade efter allvarlig förmaning att han av Arvid lovats ett par oxar om han ville ta på sig lägersmålet. Det framkom också att Arvid frågat drängen Anders Persson på Öninge ägor i samma sak. Denne hade utlovats ett torp på Tällekullens ägor.

Drängen Bengt Andersson uppgav dessutom att Arvid lovat att betala böterna åt honom. Han berättade också att hans halvsyster, hustrun Anna Persdotter, tillika med hennes man Hans Håkansson i Sunneryd mycket intalat honom att han skulle ta på sig detta lägersmål.

Så föreställdes Arvid Persson i Tällekullen och tillfrågades om han icke efter den bekännelse som nu gjorts, vill tillstå sig ha lägrat sin legopiga Ingiäl, vartill han alldeles nekade.

Alltså framställdes drängen Bengt till konfrontation med honom, som Arvid besökte och lovade honom ett par oxar, på det han skulle påtaga sig lägersmålet med konan Ingiäl, och dessutom lovat att betala böterna för honom, som han skulle bliva sakfälld till och detta skett för en tid sedan i Riddargården i Ödesiö om en söndagsafton.

Så bekände också torparen Anders Persson, som är Arvids broder, att Arvid intalat honom, det han skulle övertala sin son Bengt att taga uppå sig detta lägersmål, som hans broder Arvid gjort med dess legopiga Ingiäl och lovat denne sin broder för detta, icke allenast uppbygga en stuga för honom, som förbemält är, utan också giva honom en ko. Vartill Arvid vill neka, men av denne sin broder nu, alldeles övertygad, och det skett sista resan sistlidna söndagsafton uti Riddargården i Ödesiö, övertygandes ock denna torpare, Anders tillika med sonen Bengt Hanses hustru Anna Persdotter i Sunnery att hon tillika med dess man Hans övertalat drängen Bengt att taga på sig det lägersmålet för Arvid i Tällekullen.

Arvid nekade alldeles till detta. Rätten gav honom en stund att betänka sig. Sedan företogs saken igen. Då, vid inkomsten i rätten tillstod Arvid lägersmålet, men nekade sig hava budit eller övertalat dess broderson Bengt att taga saken på sig.

Rätten konstaterade att konan Ingiäl Karlsdotter av sin husbonde Arvid Persson i Tällekullen intalats att skylla lägersmålet först på avlidne stallfogden Lennart Kråak, sedan på Arvids brorson, drängen Bengt Andersson i Sunneryd, som han också lovat en belöning. Arvid Persson hade också lovat drängen Bengt Andersson ett par oxar och att betala böterna för honom, om han ville åta sig lägersmålet.

Arvid Persson hade också övertalat drängens fader, torparen Anders Persson på Öninge ägor att inråda och styrka sin son att påtaga sig lägersmålet och för detta lovat honom en stuga att uppbygga samt en ko.

Men konan Ingiäl hade hos sin fader Karl Olofsson i Mölarp bekänt att husbonden Arvid Persson och ingen annan lägrat henne lägrat. Men Ingiäl och torparen Anders Persson och drängen Bengt hade efter rättens

allvarliga förmaning berättat sanningen. Efter konfrontationen blev läget sådan för Arvid Persson att han omsider godvilligt erkände lägersmålet.

Rätten dömde Arvid, först för enfalt hor att böta 80 daler silvermynt till treskiftes. Han dömdes också för att han velat dölja sanningen att erlägga åtta daler silvermynt, hälften till Ödesiö kyrka och hälften till de fattiga i församlingen. Ingiäl dömdes att böta 40 daler silvermynt, vilka penningar ock Arvid Persson som varit hennes husbonde, för henne betala bör, samt skaffa konan i kyrkan och bägge undergå kyrkoplikt som vederbör. Och som konan ännu är havande och icke barn fött, alltså och när hon föder, och fostret bliver vid livet, åligger det såväl Ingiäl som särdeles barnafadern Arvid att vårda och föda sitt barn till dess det sig själv uppehälle och underhåll förtjäna kan.

Så sakfälles ock såväl torparen Anders som sonen Bengt Andersson för deras inför rätta förrövade illusioner och osanning i denna sak att sitta två söndagar i stocken vid Ödesiö kyrka och undergå skrift. Och Arvid Perssons syster, hustru Anna i Sunneryd dömdes att ge två kannor vin till Ödeshögs kyrka, för att hon med sin broder Arvid sökt övertala drängen Bengt till lägersmålets åtagande. Börandes konans fader, Karl i Mölarp som kärande i saken varit, åtnjuta målsäganderätten av böterna. Såvida Arvid dem erlägga kan när hustruns treding eller giftorätt först efter lag avskild är.

Vi kan anta att denna sak under lång tid var under diskussion i stugorna i bygden. Vi såg här att hustrun Anna i Sunneryd var syster till Arvid Persson i Tällekullen och torparen Anders Persson i Ödeshög. Hur gick det i fortsättningen för de båda systrarna från Mölarp i Adelöv? Jag har inte kunnat hitta dem varesig i Ödeshögs eller Adelövs kyrkoböcker. Längre fram kommer vi att 1713 möta en Karin Karlsdotter som åtalas för lägersmål med soldaten Ambjörn Nilsson. Jag är osäker på om det kan vara samma kvinna.

År 1698 var ett mantalsskrivningsmöte i Sunneryd, dit bygdens människor det året skulle gå för att bli mantalsskrivna. Bonden Jon Nilsson i Öjan var också där och han var troligen något *förfriskad. Han gjorde sig skyldig till oanständiga åtbörder och tal mot kommissarien och kronolänsmannen, trots förmaningar att ta sig till vara.* Han dömdes att ge två kannor vin till Ösiö kyrka. Kanske var det just vin som Jon Nilsson hade fått för mycket av inombords denna dag?

Hans Håkansson dömdes den 15 oktober år 1700 för att han uteblivit från tinget, där han instämts av hejderidaren (skogvaktare) för *kvistande och topparnas rensande efter ett stånghygge*.

Nästa notis om Sunneryd gällde inte Hans Håkansson utan Johan Håkansson, en dräng i Sunneryd. Det var vid vintertinget den 18 februari 1701 som länsmannen Harald Arvidsson anklagade *konan* Anna Karlsdotter i Kalvhult i Stora Åby för lönskaläge. Hon berättade att lägersmålet skett i Skälaby förra året hos bonden Lennart Persson. Hon blev med barn och hon födde barnet tre veckor före jul och det dog hos henne i sängen vid jultiden. Barnafader var drängen Johan Håkansson från Sunneryd.

Denne nekade helt. Målet uppsköts till nästa ting. Hon vidhöll sina uppgifter men drängen Johan Håkansson nekade fortfarande. Han fick så

avlägga ed och blev därefter friad. Anna Karlsdotter kunde inte neka och hon fick ensam böta för lägersmålet.

Vid vintertinget den 13 februari 1703 hade Sven von Brobergen i Kushult instämt Hans Håkansson i Sunneryd för stånghygge och åverkan på Kushults skog i Skansmarken. Han krävde skadestånd. Hans Håkansson svarade att skogen i Skansmarken enligt Lysings Härads dom den 14 februari 1684 är Sunneryds enskilda ägor. Detta torde också även nu ha varit häradsrättens åsikt.

År 1708 hade Hans instämt bonden Jonas i Sväm rörande skuldfordran.

Vid tinget 1709 erhöll Hans Håkansson tillstånd att hugga fem ekar för att använda till en ny bro på landsvägen över bäcken. Ekar var kungens egendom och fick normalt inte huggas.

Vid sommartinget 1716 hade Hans Håkansson instämt Jon Arvidsson i Kaxbol . Det rörde sig om en arvstvist, men jag saknar detaljerna i denna. År 1722 var han instämd till tinget av kronolänsmannen Arvid Hasselberg ang. skuldfordran. Skulden avsåg kronoräntor, som Hans betalade. Detta låter något egendomligt eftersom Sunneryd vid denna tid var en skattegård.

Vid vintertinget 1724 begärde bonden Hans Håkansson från Sunneryd inför tingsrätten att *de gode män av nämnden, såväl som de av den tingssökande allmogen ville med honom bevittna hur överflödigt hans åkrar, som av sandjord består, med ekar är överväxta, vilka dess säd mycket skada förbränna*. Hans Håkansson fick av tingsrätten en attest att gå vidare till Landshövdingen med denna sin sak. Ekarna var skyddade på den tiden. De behövdes till skeppsvirke och tillhörde konungen. De kunde också användas till brobygge på landsvägen efter särskilt tillstånd.

Till höstetinget 1731 hade Kristofer Andersson i Sunneryd instämt Hans Håkansson för flera olika saker som tycks ha med något sambruk av Sunneryd att göra. Troligen hade Hans Håkansson under en viss tid upplåtit en del av Sunneryd till Kristofer Andersson på arrende. Tvisten gällde betesmark, brukande av oxar m.m. Vi kan anta att Kristofer Andersson endast tillfälligt bott i Sunneryd. Om Kristofer Andersson vet vi att han gifte sig 1730 med Kerstin Persdotter från Ödeshögs Sörgård. Han uppgavs vara från Bosgården. De bodde sedan i Sväm men var någon kort period bosatta i Kushult och Sunneryd.

Till höstetinget 1732 hade kronolänsmannen Peter Sundkvist efter angivelse av prosten Bagge instämt flera personer för att de *med buller hans heliga namn missbrukat under ottesången på första böndagen 1732*. De instämda var Hans Håkansson i Sunneryd, Jonas i Skorperyd, Peter i Bankaby, Per och Jonas Peterssöner i Narbäck samt ryttaren Högendahl för Bankaby. Rätten friade samtliga från åtalet.

1733 förekom någon sak vid tinget med korpralen Adam Aschelund som anklagad. Han hade på något sätt blivit inblandad i skatteköpet av Sunneryd. Detaljerna känner jag inte till. Jag har tidigare noterat att Sunneryd skatteköptes 1704.

Vid höstinget 1735 hade Per Månsson, tidigare i Hårstorp men numera bonde i Sunneryd, instämt Hans Håkansson i Sunneryd. Det gällde det undantag han haft *rörande åtskilliga ägor den tid han haft hela hemmanet Sunneryd och blivit avsatt av numera avlidne ryttmästaren Hååf*. Per

Månsson yrkade att Hans Håkansson skulle betala på de undantagen 30 daler silvermynt för de två åren han brukat samma hemman till ryttmästare Hååfs arvingar.

Hans Håkansson hade å sin sida instämt Per Månsson rörande tre lass hö och ett lass bjugghalm, foder åt får och två kalvar en månad, gödselkörning samt bete för hans kalvar. Målet avspeglar åtskilligt av bondens vardagsproblem på den tiden, nämligen sambruk. De flesta bönderna hade att i samråd med andra bruka jorden.

Ibland var det svårt att komma överens om allt. Det framgår också att Hans Håkansson haft en hel del ekonomiska problem. Denna tvist slutade i förlikning. Hans Håkansson lovade att i ett för allt betala Per Månsson tre daler silvermynt.

Åren 1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden. I Sunneryd dog sex personer, därav troligen fyra i pesten. Det var Per Eriksson, tjänstedräng i Sunneryd, född i Gumby 1783, dog i pesten den 28 december 1710. På juldagen 1710 insjuknade Per Karlsson, 21-årig styvson till Hans Håkansson. Han var hemma från Visingsö skola över julhelgen. Han dog den 29 december 1710. Den 15 januari 1711 dog Anna Jönsdotter, tjänstepiga i Sunneryd, död av gångbara sjukan (pesten), 26 år gammal. Dessutom dog Anna Persdotter den 10 december 1710, möjligen även hon av pesten.

Från år 1703 finns uppgifter om att Måns och Kerstin samt deras son Måns, född 1703, bott i Sunneryd. Kanske arrenderade de någon del. Jag har ingen uppgift mera om dem.

På Sunneryds ägor

Redan på 1600-talet bodde människor på Sunneryds ägor. Det var dels soldatfamiljer och dels var det en torparfamilj på Äskefällan. Det är svårt att exakt lämna uppgifter om dem, men vi kan försöka.

Soldat Jon Jööl	- - - -, se 1684 ovan
h Brita	- - - -,
Nils	1693, död 1697
Maria	1696,

Det har troligen funnits två familjer efter varandra som hette Jööl eller Giört eller liknande, namnen skrivs lite olika på olika ställen. Namnen förekommer från 1684 och fram till 1697. Hustruns namn var Brita enligt några mantalslängder. Jon Jööls soldatöden känner vi inte. Kanske stupade han? Dessa de första soldatfamiljerna i Sunneryd bodde troligen längst i norr, intill gränsen mot Skrädeberg, där soldattorpet då var placerat.

Från 1690-talet har vi i kyrkoböckerna några noteringar om barn till soldaten Jon Jööl.

Brita Nilsdotter 1624, död i Näteryd 1714.

Brita Nilsdotter anges vara änka efter soldaten Jon Jööl i Sunneryd, som kanske var en tidigare generation Jööl.

Elias Eliasson Lindström	1668, soldat,
Ingrid Nilsdotter	----, från Holkaberg
Barn: Karl	1723-09-21, (Karin ?)
Nils	1726-02-15,
Maria	1728-10-29,
Daniel	1731-02-11,
Sara	1733-02-28,
Justina Axelina	1734-11-03,

Elias och Ingrid gifte sig 1722. Jag har tidigare antagit att Elias var son till Elias Karlsson och Karin Bengtsdotter på Siggeryds ägor men tiderna stämmer inte, tror jag. Elias var soldat för Sunneryd under åren 1710-1735 uppges det i. Möjligen dog Elias 1737. Alla sex barnen har belägg i födelseboken även om någon tveksamhet kan finnas.

Elias Börjesson	**(1693), torpare**
Anna Andersdotter	(1689)
Barn: Hans	1723-08-03
Elin	1727-02-02, g 1748 m soldat Vesterlind
Anders	1730-06-15

Elias Börjesson och Anna Andersdotter vigdes 1716. Då var han tjänstedräng och de skulle bo på *ägorna*. Bakgrunden för Elias och Anna är okänd. Den 12 maj 1764 avled Elias Börjesson på Sunneryds ägor av bröstsjuka, 71 år gammal. Den 25 februari 1769 avled fattighjonet Anna Andersdotter på Ängs ägor av ålderdom, 80 år gammal. Det kan vara Elias Börjessons änka. Förutom dessa två anteckningar i död- och begravningsboken är det vigselboken och de tre barnens födelseanteckningar som lämnat uppgifter om denna familj. De bodde på Sunneryds ägor.

Vid vintertinget i Ödeshög 1734 framkom att vid ting i Hullaryd den 20 januari 1734 hade torparen Elias Börjesson och hans hustru Anna i Äskefällan på Sunneryds ägor gjort sig skyldiga till stölder, bl.a. hos Johan Månsson i Stenkilstorp i Adelövs socken. Därför rannsakades här huruvida de begått några stölder här i häradet.

Torparen Lars Nilsson från Maltmossens ägor berättade att han för två år sedan bortmist åtta rullar tobak, som han tror att tjuven Elias har stulit. Likaledes angav Östen i Porsarp att år 1732 har en kviga för honom kommit bort, vilken han menar att Elias hade stulit. Gästgivaren här på krogen, Johan Bruun, gav härefter tillkänna att han vid Stava, icke långt från Elias Börjessons hemvist år 1732 förlorat en getakidde och år 1733 en annan kidde, och trodde att det är Elias som tagit dem. Men Elias Börjesson

nekade härtill och menade att han inte begått någon stöld mera än i Vändelstorp.

Jöns Larsson	(1662), torpare på ägorna, *brottsfall*
Karin Bengtsdotter	(1666)

Den 4 mars 1715 dog torparen Jöns Larsson på Sunneryds ägor. Detta framgår av kyrkoboken. Han hade möjligen sina rötter i Svinåsen. I kyrkoboken uppges också att han var ett *brottsfall*. Jag tolkade först detta till att han begått brott men jag kunde inte finna honom i domböckerna. Så fick jag veta att *brottfälling* var en person som led av fallandesjuka, epilepsi. Han hade varit ett brottsfall i 15 år och han hade fem barn och hade varit gift i 22 år. Så uppgavs i kyrkoboken. Karin gifte 1721 om sig med skräddaren Nils Andersson från Sväm men dog året därefter.

Ur domboken för 1713 inhämtas att soldaten Ambjörn Nilsson för Ängs, Sunneryds och Starrbergs rote, hade gjort sig skyldig lägersmål med *kvinnfolket* Karin Karlsdotter. Domen blev böter. Därutöver skulle de genomgå uppenbar kyrkoplikt. Detta innebar att de under gudstjänsten skulle stå på en särskild pliktpall i kyrkan och efter kungörandet från predikstolen offentligt bekänna sin synd, ge uttryck åt sin ånger och ta emot avlösning. Därmed återupptogs de i församlingens gemenskap och fick delta i nattvardsfirande. Detta var sådant som Ambjörn och Karin Karlsdotter fick genomgå. Kyrkoplikten avskaffades 1855.

Karin Karlsdotter kunde inte betala sina böter och det står som följd därav kort, *plikte med kroppen.* Detta innebar förmodligen spöstraff vid tingstugudörren.

Tillbaka till gården igen. Där fanns en bonde som hette Per Månsson.

Per Månsson	----, bonde
Ingeborg Persdotter	----
Barn: Anders	1736-01-08 född i Hårstorp, död i Sunneryd 1742
Måns	1740-09-02,
Maria	1738-11-07, född i Sunneryd
Brita	1741-, död 1742
Jonas	1742, död 1742

Bakgrunden för Per och Ingeborg är okänd. De gifte sig troligen 1724 och då uppgavs Per vara från Sväm. De bodde först i Sväm. De bodde kanske också några år i Ödeshögs Riddargård. I början av 1730-talet kom de till Hårstorp och därifrån kom de till Sunneryd 1735. Möjligen orkade Hans Håkansson då på sin ålders höst inte själv bruka Sunneryd och kanske arrenderade ut gården. Per Månsson och hans hustru är inte omnämnda i Sunneryd efter 1742. Detta år dog tre barn för dem i Sunneryd. De flyttade från Sunneryd till Sväm.

Vid höstinget 1746 anklagades Per Månsson i Sväm för att han förstört åtta ekar när han bodde i Sunneryd. Per Månsson förklarade att han år 1740 gett i uppdrag till ryttaren Nils Ek samt ryttaren Anders Hillebrand att på

Sunneryds ägor rödja *en hagtorns- samt körsbärsbuskar till plåt och rågsåning, och att därmed göra denna mark till bete för kreaturen, som han förmodade vara lagenligt, men han har därmed inte fördärvat några ekar. Plåtningen skedde långt därifrån. Har några ekar blivit brända borde det i så fall läggas på Anders Hansson som efterträdde honom.*

Ryttaren Nils Ek lämnade lika uppgifter. Rätten konstaterade att Per Månsson inte kunnat överbevisas ha bränt några ekar, eftersom det vid den husesyn som skedde vid hans avträde från Sunneryd inte visade någon åverkan. Det hade gått sju år sedan Per Månsson låtit ryttaren Nils Ek och avlidne ryttaren Anders Hillebrand rödja och avsvedja några onyttiga buskar på Sunneryds ägor. Rätten friade samtliga.

Anders Hansson	1723-03-12, bonde i Sunneryd
Karin Bengtsdotter	1716-05-11, d t Bengt och Karin i Rossholmen
Barn: Maria	1744-08-08, gift 1763 med Jonas Haborsson, se nedan
Hans	(1746), bonde i Sunneryd, övertog 1/3 av gården
Karin	1748-03-02, död
Anders	1753-04-12, gift 1784 och bonde i Mark, död 1811

Anders var son till bonden Hans Håkansson och hans hustru Brita Hansdotter i Sunneryd. Karin var dotter till bonden Bengt Jonsson och hans hustru Karin i Rossholmen. Anders och Karin hade således nära till varandra när de skulle fria. De vigdes 1743 och övertog hans föräldragård i Sunneryd. Anders var åtminstone till en början ensam ägare av Sunneryd men under hans tid delades ensamgården i Sunneryd i tre gårdar.

Anders dog 1761, endast 37 år gammal. Karin dog av hetsig sjuka 1773. Vid boupptecknigen efter Anders Hansson 1761 uppgavs tre barn, Maria, Hans och Anders. Egendomen värderades efter skulderna till ca 340 daler, normalt för ett bondehem här på den tiden.

Av saköreslängden för sommartinget 1746 konstateras att gifta mannen Anders Hansson i Sunneryd dömts för enfalt hor med kvinnfolket Karin Persdotter på Ängs ägor. Brottet hade skett då hon var i hans tjänst i Sunneryd. Förutom ådömda böter skulle de betala till Ödeshögs kyrka fyra daler vardera. Karin Persdotter hade dömts till döden för mord på sitt barn.

Dödsdomen skulle underställas Göta Hovrätt- Det kan antas att Göta Hovrätt benådade Karin Persdotter. Jag har nämligen noteringar från hösttinget 1749 där kvinnspersonen Karin Persdotter på Ängs ägor hade låtit instämma bonden Anders Hansson i Sunneryd med yrkande om underhåll för *deras gemensamma oäkta barn.*

När målet uppropades kunde parterna meddela att de blivit förlikta. Anders Hansson hade i ett för allt betalat en tunna spannmål och hade därmed befriat sig från alla vidare krav rörande underhållet av detta barn.

Vad kan vi tycka om det, en tunna spannmål, därefter fri från allt underhåll rörande detta barn?

Vid vintertinget 1752 hade Anders Hansson i Sunneryd samt åboarna i Hillingstad instämts av kronoskogvaktaren Nils Spångberg för att de försummat att delta i skallgång. Jag antar att skallgången avsåg jakt på rovdjur, kanske varg. De dömdes till böter.

Vi har förut läst om gränstvister mellan Kushult och Sunneryd. Vid hösttinget 1758 uppstod en sådan tvist mellan Hårstorp och Sunneryd. Anna Catharina Berg i Hårstorp hade instämt Anders Hansson i Sunneryd rörande rågången mellan Hårstorp och Sunneryd.

När målet uppropades framkom att parterna hade förlikts, så att i de ägor som *börjar vid Skäggahåla och sedan Skansmarken igenom neder till sjön Vättern får var och en sin proportion. Där skall också nödiga skiljestenar ingå*. Därmed upphörde denna tvist.

Vid hösttinget 1758 förekom också frågan om skjutsningen vid gästgivargårdarna. Det framgick av beslutet att Sunneryd skall hålla tre hästar för gästgivargården i Holkaberg enligt ett visst schema.

Vid sommartinget 1758 hade kvinnfolket Maria Nilsdotter i Stockseryd låtit instämma drängen Lars Amundsson i Sunneryd för att han *hävdat henne och hon då blivit med barn . Han hade lovat henne äktenskap men därefter undandragit sig vigseln.*

När målet företogs nekade Lars till allt. Lars var tjänstedräng i Sunneryd en tid, varefter han flyttade till Ödeshögs gästgivargård. Han förekom vid tinget åtskilliga gånger. Han hade lovat ytterligare en flicka äktenskap och gjort även henne med barn. Hur det slutligen gick för Lars Amundsson har jag inte någon uppgift om. Hans bakgrund var i Boeryd i Gränna socken.

I domboken från hösttinget 1768 kan vi läsa om en bock som försvunnit från Stavreberg. Det var bonden Sven Jönsson i Ödeshögs Riddargård som ägde bocken. I Sunneryd hade man tillvaratagit en bock. Sven Jönsson och hans hustru Maria Jonsdotter anade att det var deras bock men när de var där och tittade på den kände de inte igen den. I stället ansåg de att en annan bock som fanns i Sunneryd var deras. Den stämde in på beskrivningen, åtminstone nästan.

Men änkan Karin Bengtsdotter i Sunneryd uppgav att den bocken tillhörde hennes son Anders. Det blev tingssak om denna bock. Åtskilliga vittnen hördes på båda sidor. Rätten beslutade att Karin Bengtsdotter i Sunneryd skulle få behålla sin bock eftersom signalementet inte helt stämde. Vad bockarna själva ansåg framgår inte.

Vid vintertinget 1770 förekom ett nytt skuldfordringsmål mot Karin Bengtsdotter. Det var drängen Peter Johansson från Sväm som krävde henne på återbetalning av ett lån på 100 daler kopparmynt enligt en skuldsedel från den 31 oktober 1767. Via sitt ombud, nämndemannen Jonas Haborsson i Sunneryd medgav hon skulden och ålades därför att betala den, med ränta och rättegångskostnader.

Vid sommartinget 1771 hade Jonas Svensson i Ödeshög instämt Karin Bengtsdotter och nu var det en ny skuldfordran. Det rörde sig om 12 daler enligt en skuldsedel från den 18 oktober 1762. Karin erkände skulden och ålades att betala den.

Johan Larsson	1706-08-03, bonde,
Maria Persdotter	(1703),

Barn: Lars	1747-07-23
Elin	(1749)

Johan och Maria gifte sig 1732. Johan var från Staffanstorp, son till Lars Knutsson och Ingeborg Olofsdotter. Maria var från Börstabol och dotter till Per Bengtsson och Ingiäl Nilsdotter. Efter vigseln 1733 är de inte omnämnda förrän 1747 då de kom till Sunneryd, okänt varifrån. Uppgifterna är få om denna familj. Vart tog de vägen? Möjligen avled Johan Larsson (Jaen Larsson) den 17 maj 1762 i Sunneryd.

På Sunneryds ägor bodde år 1729 Maria Sjöman, dotter till soldaten Lars Sjöman i Äng. Hon gifte sig 1729 med bokhållaren Sven Broberg i Näteryd.

Jöns Nilsson Sundqvist	1710-07-17, soldat
Margareta Karlsdotter	1705-12-16,
Barn: Lars	1734-12-24, soldat för Narbäck, Vesterlind
Karin	1739-05-20

Under någon kort tid runt år 1740 fanns soldaten Jöns Sundqvist och hans hustru Margareta Karlsdotter i Sunneryds soldattorp. Bakgrunden för honom är något oklar. Troligen hette han Jöns Nilsson och bodde i Börstabol med sin familj innan de kom till Sunneryd. Han var då sannolikt son till bonden, senare torparen Nils Jönsson och hans hustru Karin Jönsdotter i Börstabol. Margareta var dotter till bonden Karl Håkansson och hans hustru Ingeborg Persdotter i Glasfall.

Jag kan inte finna Jöns och Margareta i vigselboken men år 1732 föddes deras första barn, Per. De var då troligen brukare i Börstabol. Ytterligare två barn föddes i Börstabol. Nästa barn föddes på Fagerhults ägor 1735. Då var han torpare. År 1739 fanns de i Sunneryds soldattorp och fick då en dotter, Karin. Margareta är också omnämnd 1740, dels i mantalslängd och dessutom var hon dopvittne i Råby. Jöns var förmodligen ute i krigen. Han var soldat och hade fått soldatnamnet Sundqvist.

De är inte omnämnda efter 1740. Då kom en ny soldat, Johan Sundberg till soldattorpet i Sunneryd. Vart tog Jöns och Margareta vägen? Jag kan gissa på att Jöns stupade i krigen och att Margareta kanske var inhyst på Sunneryds ägor fram till dess att hennes son Lars blev soldat med soldatnamnet Vesterlind. Då fick hon bo hos honom och hans familj i Narbäcks soldattorp. Hon dog där 1772. Vilka människoöden!

Johan Sundberg	----, soldat	
Kerstin Månsdotter	(1701)	(Svensdotter ?)
Per	1745-05-20	

Familjen Sundberg är inte heller särskilt mycket omskriven. Jag finner namnen i vigselboken 1744. Där uppgavs Johan vara soldat för Sunneby och Kerstin kom från Bankaby ägor.

Namnen skrevs lite annorlunda men jag tror det är samma Johan och Kerstin som året därpå bor i Sunneryds soldattorp. Detta år är Kerstin omnämnd i mantalslängden och dessutom uppger födelseboken att deras son Per föddes.

Johan Sundberg är inte omnämnd efter 1745. Kanske dog han ute i krigen? Kerstin bodde möjligen kvar och var troligen änka ännu 1766. Hon dog 1774 av hetsig sjuka. Näste soldat för Sunneryd hette Per Sundberg.

Johan Andersson	1712-08-26, torpare, "Stålnäbb"
Ingrid Andersdotter	(1719),
Barn: Anders	1759-08-23,
Abraham	(1762)
Peter	1765-11-30,

Johan var sannolikt son till Anders Nilsson och Lisbet Tyresdotter i Hålan. Ingrids bakgrund känner jag inte. Hon hade tidigare, från 1744 varit gift med korpral Peter Lindqvist, död 1755 och son till bonden Karl Håkansson i Glasfall. Även Johan hade varit gift tidigare.

År 1736 gifte sig Johan Andersson från Hålan med Maria Nilsdotter från Sväms ägor. Efter hennes död gifte han sig 1758 med Ingrid Andersdotter och de bosatte sig i Glasfall, möjligen på torpet Laggarelyckan. Ingrid hade då fyra barn från sitt tidigare äktenskap.

År 1762 flyttade familjen till Sunneryd. Där dog makarna i hastig (hetsig) sjuka i december 1769. Johan bar också namnet Stålnäbb. Vi kan anta att de bodde i det torp på Sunneryds ägor som på 1700-talskartan bar namnet Näbbelyckan och låg i skogen några hundra meter öster om Äskefällan intill gränsen mot Hårstorps marker.

Det var inget överflöd i detta hem. Vid hösttinget 1763 hade Håkan Nilsson i Börstabol instämt torparen Johan Andersson på Sunneryds ägor för betalning av en tunna råg som Johan köpt. Johan medgav att han förra vintern lånat en tunna slö-råg som han skulle betalat igen denna höst om han hade kunnat. Rätten ålade därför Johan att betala för en tunna slösäd till Håkan Nilsson med 12 daler silvermynt och dessutom ersätta honom för rättegångskostnaden med två daler silvermynt.

Om Johan Andersson finns flera uppgifter under Börstabol och Glasfall.

Ambjörn Larsson	1700-02-12,
Kerstin Jonsdotter	----,
Barn: Ingeborg	1745-08-24,

Änklingen Ambjörn Larsson från Sunneryds ägor gifte sig 1744 med änkan Kerstin Jonsdotter från Åby Sörgård. Ambjörn var sannolikt son till soldaten Lars Hurtig och hans hustru Ingeborg i Rossholmens soldattorp. Den 28 augusti 1745 fick de en dotter, Ingeborg på Sunneryds ägor.

Den 9 juni 1754 avled allmosehjonet Ambjörn på Sunneryds ägor, så upplyser död- och begravningsboken om. Hur det gick för hustrun och dottern vet jag inget om.

1/3, (1763-1807)

Jonas Haborsson	1734-12-23, bonde, från Uppgränna
Maria Andersdotter	1744-08-08, d t bonden Anders Hansson ovan, g. 1763

Barn: Maria	1764-05-19, död s å
Anders	1765-11-18, död 1766
Jonas	1767-01-11, bonde i Mark
Johannes	1770-04-20, bonde i Kråkeryd, död 1806
Maria	1773-01-08, till Angseryd, död där 1814
Nils	1775-03-15, bonde i Sunneryd
Stina	1778-10-15, g m bonden Anders Jakobsson i Åsby
Anna Brita	1785-12-19, gift med Nils Månsson och bosatt i Sunneryd

Jonas var son till bonden Habor Larsson och hans hustru Maria Nilsdotter i Getingaryd. Han gifte sig 1761 med Brita Larsdotter i Uppgränna Bultagård och var sedan bonde i Uppgränna. Brita Larsdotter dog den 2 april 1762 när deras första barn skulle födas.

Jonas och Maria gifte sig 1763. Maria var dotter till bonden Anders Hansson och hans hustru Karin Bengtsdotter i Sunneryd. Jonas uppgavs då vara änkoman från Uppgränna Bultagård. Jonas Haborsson var nämndeman. Han var också anlitad som bouppteckningsman.

Jonas och Hans, som var svågrar, innehade till en början var sin halvgård i Sunneryd. När sedan storskiftet genomfördes i Sunneryd 1789 blev jorden uppdelad på tre ägare. Jonas dog av ålderdom 1812. Hans hustru Maja Andersdotter dog 1806 av bröstfeber.

I bouppteckningen efter Maria Andersdotter upptogs tillgångarna till 879 riksdaler, därav ¼ mantal Sunneryd till 555 riksdaler. Bland tillgångarna kan nämnas två hästar, ett par oxar, tre kor och två galtar.

Vid hösttinget 1768 klagade Jonas Haborsson över getter från grannskapet som gick utan vård och tillsyn och orsakade skador. Häradsrätten utfärdade därför förbud att ha getter utan tillsyn och vård och satte ett vite av 10 daler silvermynt samt därutöver skadeståndsersättning.

Vid vintertinget 1769 hade Hans Andersson i Sunneryd instämt nämndemannen Jonas Haborsson i Sunneryd med begäran om att denne skulle redovisa förmynderskapet. Jonas Haborsson var förmyndare för avlidne Anders Hanssons barn i Sunneryd. Äldste sonen var Hans Andersson och han hade nu blivit myndig. Jonas Haborsson lovade att inom två månader ha hela redovisningen klar. Rätten godtog detta.

Vid höstetinget 1769 hade Jonas instämt ryttaren Sven Lundgren på Munkeryds ägor med yrkande att denne skulle betala en auktionsskuld. Innan målet kom upp hade Lundgren betalat.

På nämndemannen Jonas Haborssons egen begäran vid sommartinget 1770 fann häradsrätten gott att bevilja honom avsked från hans uppdrag som nämndeman. Han lämnades goda lovord, att han hade väl skött sitt uppdrag. Vi kan här undra varför han upphörde med detta uppdrag. Han var då endast 36 år. De flesta nämndemän brukade sitta kvar som nämndemän till dess att åldern lade hinder i vägen.

Vid hösttinget 1773 var Jonas Haborsson och Hans Andersson instämda till tinget. Det var deras grannar i Skrädeberg som ville ha ersättning för att lösa kreatur från Sunneryd gjort skador på grödan. När målet uppropades vid vintertinget 1774 fanns inga parter på plats, varesig från Skrädeberg eller Sunneryd. De dömdes därför att böta två daler vardera för uteblivande.

Till hösttinget 1801 hade rusthållaren Sven Persson i Lilla Krokek instämt Jonas Haborsson i Sunneryd rörande ersättning för en bagge som Jonas Haborssons hund skulle ha dödat. Flera vittnen hördes. Sven Perssons bagge hade blivit ihjälbiten på Sunneryds ägor. Vittnesuppgifter tydde dock på att Jonas Haborssons hund inte varit inblandad.

Vid hösttinget 1804 hade mjölnaren Adam Svensson i Bosgård instämt skattebönderna Jonas Haborsson och Danielsson i Sunneryd därför att de på sina kvarnar i Sunneryd mot ersättning malt spannmål. Rätten utdömde böter för båda. De hade tydligen var sin kvarn.

Jonas förekommer också i ett mål från 1807 som rörde hans undantagsförmåner.

Döttrarna Stina Jonsdotter och Anna Brita Jonsdotter förekommer omnämnda i domböckerna 1816 och 1817. De tycks ha drivit gårdsbruk i Sunneryd men också i Egbola. Domboksnoteringarna handlar om dränglöner och andra skuldfordringar. De var omyndiga, som kvinnor var på den tiden, men enligt motparter vid rätten hade de uppgivit sig vara myndiga och hade också *uppfört sig manligen och själv handhaft gårdsbruk och manligen bevakat sina angelägenheter*. I ett mål hade Stina Jonsdotter instämt bonden Peter Larsson i Sunneryd för att dennes getter hade orsakat skador.

Vem Peter Larsson var har jag inga anteckningar om. Kanske bodde han tillfälligt i Sunneryd, eller var det kanske Lars Larsson som avsågs. Stina och Anna Brita försökte i det längsta att undandra sig dessa tingsrättsbesök. Det framgår av domboken att de var svåra att nå för att delges stämningarna. De höll sig undan, de gömde sig, stämningen spikades därför på deras husdörr i Sunneryd. Vi kan anta att det var svårt i äldre tider att som kvinna driva sin egen talan.

Dottern Stina Jonsdotter gifte sig med bonden Anders Jakobsson från Åsby. Någon tid var de troligen bosatta i Sunneryd. Från vintertinget 1819 uppges att Anders Jakobsson i Sunneryd gjort ett inrop på auktionen i Angseryd den 2 juni 1818. Han hade inte inom föreskriven tid, 2 september 1818, betalt denna skuld. Därför ålades han av häradsrätten att vid utmätningstvång betala skulden, samt därutöver en riksdaler 32 skillingar för rättegångskostnaden.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Anders Jakobsson och yrkade ansvar för att denne nedfällt två ostämplade ekar på sina marker. Anders Jakobsson infann sig inte vid tinget. Detta trots att han av nämndemannen Vesterberg med biträde av förre livgrenadjären Krok på Hårstorps ägor blivit lagligen blivit stämd. Rätten utsatte målet till nästa ting och dömde dessutom Anders Jakobsson för uppropsförseelse.

1/3,	1769-1800,
Hans Andersson	(1746), bonde,
Sara Eliadotter	1750-03-27,
Barn: Anders	1770-03-21, död 1781 av rödsot.

Maria	1772-01-25, g m Anders Mattiason från Jättingstad
Katarina (Stina)	1774-04-04, död, förkvävd i sängen 1773
Peter	1775-08-12, g 1801 m Anna Jonsdotter, se nedan
Johannes	1778-05-02, hemmadöpt och död
Lena	1780-02-14, död av kikhosta 1781
Johannes	1782-11-14, död i kopporna 1785
Anders	1785-03-31, död i kopporna 1785
Katharina(Stina)	1786-09-11, gift 1809 med Peter Pantzar
Sara Lena	1789-05-13, g 1819 med Peter Svensson, se nedan
Johannes	1791-07-13,
Jonas	1793-08-15, död ?

Hans var son till bonden Anders Hansson och hans hustru Karin Bengtsdotter i Sunneryd. Sara var dotter till bonden Elias Östensson och hans hustru Kerstin Nilsdotter i Porsarp. Hans och Sara gifte sig 1769 och de övertog en tredjedel av den gård som hans fader tidigare ägt och brukat.

Det såg allmänt sett bra ut för Hans och Sara. Bakom fasaden doldes dock stora problem. Det är svårt att beskriva och ange arten av Hans Anderssons problem. Kanske var det alkohol, kanske var det mentala problem.

Vid vintertinget 1773 hade kronolänsmannen Olof Sundeman instämt gifta bonden Hans Andersson i Sunneryd och *kvinnspersonen* Maria Andersdotter för att de med varandra har begått enfalt hor under hennes tjänstetid hos honom. Vid upprop inställde sig kronoåklagaren och *kvinnspersonen Maria Andersdotter*, men Hans Andersson meddelade via sin hustru att han var sjuk.

Maria Andersdotter erkände att Hans Andersson haft olovligt umgänge med henne, varav hon blivit havande, men ännu ej framfött något barn. Rätten beslutade att uppskjuta målet till dess Maria Andersdotter fött sitt barn. Hon erinrades om att trovärdiga kvinnor bör vara närvarande när barnet skulle födas.

Han dömdes vid höstttinget 1773 till 160 daler i böter för sitt brott, hon till 40 daler. Därutöver skulle de betala till Ödeshögs kyrka, han fyra och hon två daler och dessutom skulle de undergå enskild skrift och avlösning i sakristian. Maria hade också yttrat förklenliga ord till Sara Eliadotter i Sunneryd och dömdes för detta till 16 daler i böter, allt i silvermynt. Kunde de inte betala sina böter skulle han straffas med 36 par spö, tre av vardera paret och hon med fjorton par ris, tre av vardera paret. Det finns ingen anteckning om vilket det blev.

Vid sommartinget 1778 hade Hans Andersson i Sunneryd instämt sin svåger bonden Anders Jaensson i Uppgränna. Han krävde att återfå ett köpebrev, enligt vilket han av Anders Jaensson tillhandlat sig hans del av hemmanet Porsarp.

Anders Jaensson erkände att han återtagit köpebrevet eftersom han inte fått den utlovade köpesumman. Anders Hansson menade att någon tid för betalningen inte hade avtalats. Vid diskussion inför tinget mellan parterna överenskom dessa om köpets återgående. Köpebrevet framtogs och korsades. Därmed upphörde rättegången och häradsrätten lät därmed bero.

Vid vintertinget 1787 hade Hans Andersson instämt rusthållaren Peter Jonsson i Narbäck. Denne hade arrenderat Hans Anderssons gård i Porsarp om 3/8-dels mantal och hade åtagit sig att uppföra en stuga på gården. Peter Jonsson hade ekonomiska problem och hade svårt att klara sina åtaganden.

Vid vintertinget 1788 hade Hans Andersson instämt bonden Anders Karlsson i Frebol angående skuldfordran som rörde 40 skillingar.

Av domboken för sommartinget samma år framgår att Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter sålt sitt ägande, 3/8 mantal i Porsarp, till rusthållaren Lars Petersson i Uppgränna. Köpebrevet var undertecknat 27 februari 1786.

Vid sommartinget 1795 var Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter inför tinget. Hans var åtalad för att han slagit sin hustru. Båda var personligen närvarande inför tinget. Hans erkände att han för någon tid sedan blivit förtretad på hustrun och givit henne fem blånader och blodviten i ansiktet. Som orsak uppgav Hans att han varit sjuk och svag. Båda försökte därför ursäkta det inträffade. Rätten dömde honom till böter.

Hans Anderssons problem fortsatte. Av domboken för sommartinget 1797 framgår att han satts under förmyndare. En tvist hade då uppstått rörande hägnaderna mellan Sunneryd och Hårstorp vid Stolpfällan på Hårstorps ägor och Näbbelyckan på Sunneryds ägor. Rätten tycks ha kommit fram till att hägnadsskyldigheten var gemensam.

Vid en sockenstämma i Ödeshög den 20 augusti 1797 var åboarna i Sunneryd närvarandeDe skulle upplysa om osämjan mellan Hans Andersson och hans hustru samt mellan Hans Andersson och grannen Daniel och dennes son Peter. Vid den undersökning som stämman företog framkom att det var Hans Andersson som var skyldig till oenigheten. Han hade inte intresse för sitt arbete eller för att sköta hus och hem.

Han begav sig ut i socknen och vistades hos olika personer under kortare eller längre tid, allt efter som det föll honom in. För att försöka råda bot på detta beslöts vid sockenstämman att *om Hans Andersson överfaller sin hustru eller sina gårdboar med otidighet i ord eller hugg och slag skall han till Ödeshögs fattigkassa böta fem riksdaler.* Samma böter bestämdes för den som överföll Hans Andersson utan anledning.

Vidare bestämdes att om Hans Andersson *förlöper huset och blir borta utan att sköta sitt arbete, eller om någon tar emot honom och hyser honom hos sig, så att hans göromål hindras hemma, skall i sådant fall både Hans Andersson och den, hos vilken han sig uppehåller, vardera betala fem riksdaler*.

Hans Andersson avled 1799 på Karlskrona fästning. Om orsaken till att han dömts till fästning vet jag ännu inget. Livet på en fästning var hårt och många miste livet där. Sara dog 1800. De fick 13 barn. Åtta av dessa dog i unga år.

Av boupptecknigen framgår att Hans Andersson dog under fångenskap i Karlskrona. Närmare uppgifter framgår inte. Av boupptecknigen framgår också att Hans och Sara då hade fem barn, en son och fyra döttrar, Peter 24 år, Maria 26, Stina 12, Sara Lena 10 och Johanna åtta år.

Boupptecknigen upptog bl. a. sex kor, två hästar, en färdvagn med järnaxlar, en enbetsvagn med järnaxlar, en bulthjulsvagn och en släde. 1/4

mtl av fastigheten Sunneryd upptogs till ett värde av 555 riksdaler. Efter föräldrarnas död kom åtminstone två av barnen till Munkeryd.

1/3 (1787-1806)

Daniel Johansson	1740 i Trehörna, bonde
Maria Persdotter	1746 i Gränna.
Barn: Katharina	1784-07-25, g 1806 m Jonas Jonsson, se nedan
Sara Lena	1789-04-09, g 1807 m Nils Persson, bonde i Sunneryd
Peter	1769-08-29,
Stina	1775-07-17, g m Anders Samuelsson från Skrädeberg
Maria	1780-05-20,
Andreas	1768-05-08, död 1769
Jonas	1772-07-04, g m Anna Jonsdotter från Narbäck 1795
Anders och Johan	1774-04-29, båda döda samma år av svaghet

Daniel och Maria med familj kom till Sunneryd 1784 eller 1785. De hade tidigare bott i Mark och där innehaft och brukat en gård. Daniel var son till bonden Johan Månsson i Hult i Trehörna. Han var först gift med Stina Persdotter, som dog 10 februari 1773 i *den gångbara sjukan*. Hans andra hustru, Maria var dotter till bonden Per Johansson och Maria Andersdotter i Uppgränna. Hon var troligen piga i Mark när hon 1773 gifte sig med Daniel. Daniel dog 1806. I bouppteckningen upptogs tillgångar till ett värde av 859 riksdaler, därav 55 riksdaler för ¼ mantal i Sunneryd.

Vid sommartinget 1785 hade bonden Anders Andersson i Mark instämt sin broder Hans Andersson i Sunneryd och sin svåger Jonas Haborsson i Sunneryd. Daniel Johansson hade då bytt sig till en gård i Sunneryd och det var förmodligen något byte med Anders Anderssons ärvda del i Sunneryd.

Detta mål gällde en tvist om husröta och därvid hade också inlämnats en skriftlig överenskommelse som parterna tidigare träffat. Den återges här nedan.

För bristande uppbyggnad och reparationer av hus och gärdesgårdar vid den fjärdedel här i gården, som Daniel Johansson tillbytt sig av Anders Andersson, upplåter vi till Daniel Johansson den stuga som vi har uppsatt mellan våra stugubyggnader. Den övertas som den nu befinnes med därtill hörande, innanrede och tillbehör av vad namn det vara må. Så ock tillhör honom alla de materialier som härtill är framskaffade. Härutöver betalar vi till honom i penningar vid påfordran med ränta á sex procent ifrån samma dato, nämligen jag Jonas Haborsson 457 daler kopparmynt eller 25 riksdaler 19 skillingar specie, och jag Hans Andersson 347 daler kopparmynt eller 19 riksdaler fyra skilling specie, som försäkras, Sunneryd den 12 maj 1785.

Jonas Haborsson Hans Andersson

Daniel Johansson Anders Andersson

Till vittnen: Peter Nilsson, Peter Jonsson, Jonas Jonsson i Bankaby, Olof Jonsson i Kushult.

De underskrivna vittnena intygade också att både Hans och Jonas frivilligt underskrivit och godkänt överenskommelsen. Rätten fastställde därmed överenskommelsen.

Daniel Johansson och Jonas Haborsson var instämda till tinget 1804 för att de mot ersättning malt spannmål på sin kvarn i Sunneryd.

Efter Daniel Johanssons död 1806 blev Daniels gård delad. Dottern Sara Lena och hennes man Nils Persson övertog 3/16, se nedan. Dottern Katharina och hennes man Jonas Jonsson övertog 1/16, se nedan. Maria Persdotter bodde kvar i Sunneryd. När dottern Sara Lena med sin familj flyttade till Åeryd 1821 flyttade hon med dit. Efter deras flyttning till V Tollstad 1828 flyttade hon till Visjö, till sin syster Stina, som då var änka. Hennes man, bonden Anders Samuelsson, drunknade i Visjön 1820. Maria flyttade efter några år vidare, okänt vart.

Per Sundberg	(1734), soldat
Maria Eriksdotter	(1720),
Barn: Nils	(1756), död i Sunneryd av halssvullnad 1764
Elisabet	(1759), död i Sunneryd av halssvullnad 1764
Zachris	(1760),
Erik	(1764)

Maria Nilsdotter	(1688), inhyst soldatänka. Död 1772 av ålderdom.
Maria Karlsdotter	(1733), piga

Bakgrunden för Per och Maria är okänd. De kom till Sunneryd omkring år 1764 och han tillträdde som soldat. Födelseboken i Ödeshög har inget att berätta om Per och Maria eller deras barn. Enligt 1787 års mönstring var Sundberg 178 cm lång. Han dog 1790, troligen ute i fält. Det finns därefter inga uppgifter om Maria. Hon har troligen flyttat.

Hos familjen Sundberg bodde också soldatänkan Maria Nilsdotter. Var hon möjligen mor till Per eller Maria? År 1773-74 har också antecknats en piga, Maria Karlsdotter.

Quinfolket Maria	(1698), fattighjon för Sunneryds rote. Död 1767.

Qvinfolket Maria var Sunneryds *rotehjon.* Var hon bodde vet vi inte. Qvinfolk var benämningen på en ogift kvinna som fött barn.

Nils Månsson	(1730-06-09), torpare,
Lena Nilsdotter	(1731)
Stina	1764-09-28,
Maja	1768-08-21, gift med Lars Persson, se längre fram.
Anders	

Nils var möjligen son till Måns Håkansson och Ingeborg Nilsdotter i Tyrsabol. Lenas bakgrund har jag inget förslag till. Nils och Lena gifte sig 1761 och uppges då vara från Sunneryds ägor. Kanske var de då dräng och piga i Sunneryd. Därefter har de bott på torpet Äskefällan. De uppges ha flyttat till Näteryd 1768.

Där är de dock inte noterade. De tycks inte finnas kvar i socknen, men de tycks inte heller finnas i grannsocknarna. Dottern Maja Nilsdotter var senare piga hos Lars Larsson, se längre fram. Nils uppgavs vara fattig. Hos dem på Äskefällan bodde också änkan Stina Arvidsdotter.

Maria Karlsdotter (1735),
Barn: Elisabet och Vilhelm 1777-01-02, båda dog två resp. tre dagar gamla.

Maria uppges vara änka när hon 1772 flyttade till Sunneryds ägor. Hennes bakgrund är okänd. Hon uppges senare som *quinsperson* vilket kan tyda på att hon fött oäkta barn. Den 20 juli 1777 dog qvinfolket från Kushult Maria Karlsdotter av håll och styng. Detta uppger kyrkoboken. Om Maria möjligen skulle vara från Kushult, född där, skulle hon kunna vara dotter till Karl Björkegren och hans hustru. De fick en dotter 1732 som döptes till Maria.

Vid vintertinget 1777 hade kronolänsmannen Olof Sundeman instämt drängen Johan Andersson i Kushult och *qvinspersonen* Maria Karlsdotter på Sunneryds ägor för lönskaläge. De hade under sin tjänstetid i Kushult haft olovligt umgänge med varandra. Hon blev havande och något före jul framfött ett flickebarn, som dock två dagar efter födseln avlidit. Kyrkoboken nämner också ett dödfött gossebarn. I domboken sägs att ingen av dem förut pliktat för lönskaläge. Båda uppgavs vara ogifta. Rätten dömde dem båda till böter.

Möjligen har det funnits två personer med detta namn.

Magnus Jonsson (1729), torpare
Märta Andersdotter (1711)
Barn: Katharina 1754-08-09, föddes i Öninge,
Märta 1757-06-10,
Johannes 1760-09-16,

Magnus och Märta gifte sig 1753. Magnus uppgavs då vara från Öninge. Var Märta kom från nämndes inte men vid vigseln påstods att de skulle bo på Sunneryds ägor. De kom från Öninge och bodde här på Sunneryds ägor under några år i slutet av 1750-talet och i början av 1760-talet men flyttade sedan till Stava. Där brukade de torpet Lussebo. Se vidare under Stava.

Jonas Cedergren 1725, f d soldat i Öninge
Anna Larsdotter 1740, från Sväm
Barn: Jonas 1749-01-28,
Jöns 1755-06-09,
Maja Stina 1766-09-18, död 1780
Katharina 1768-12-07, död 1769
Katharina 1776-08-25, död 1781
Maria 1780-08-29,
Maj Lisa 782-05-16, död 1791

Jonas var från mitten av 1740-talet soldat för Öninge. Han gifte sig 1747 med Marta Persdotter och de fick flera barn. Hon dog av håll och styng den 4 april 1763. Jonas gifte sig 1765 med Anna Larsdotter. De kom till ett torp på Sunneryds ägor omkring 1772.

I Sunneryd är Cedergrens täppa omnämnd i storskifteshandlingarna. Den låg strax söder om soldattorpet. Jonas dog 26 mars 1806 av ålderdom, 84 år gammal. Han uppgavs då vara fattighjon. Anna Larsdotters hädanfärd tycks inte ha blivit noterad i kyrkoböckerna. Lars Jonsson nedan uppges vara svärfar till Jonas Cedergren, alltså far till Anna Larsdotter.

Enligt saköreslängden i domboken 1770 fick soldaten Jonas Cedergren från Öninge böta för att han slagit sin rotebonde Peter Mårtensson och *givit honom åkommor*.

Gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg hade till sommartinget 1778 instämt Jonas Cedergren med anledning av en skuldfordran på tre riksdaler och 40 skilling, enligt en skuldsedel från 13 augusti 1775. Cedergren erkände skulden och ålades av rätten att betala.

Lars Jonsson 1696, änkling, *fattighjon, Sunneryds rotagubbe*.

Lars Jonssons bakgrund är okänd. Han kom till Sunneryd omkring 1773. Han var far till Anna Larsdotter, se ovan. Han dog 12 maj 1779 av ålderdom, 81 år gammal.

Olof Olofsson	----, torpare
Maria Persdotter	(1739-02-26),
Barn: Peter	1765
Maria	1759
Annika	1762
Peter	1772-05-21
Johannes	1778-01-01, död i mässlingen 26 juli 1778.

Olof och Maria kom till Sunneryds ägor i början av 1770-talet, möjligen 1772 och troligen från Stora Lund i Västra Tollstad. De hade fyra barn, men endast sonen Peter föddes här. De övriga var födda tidigare, i någon annan socken, kanske Västra Tollstad. Det finns en anteckning om att hennes man, Olof Olofsson 1773 bodde och arbetade i Stava. Därefter försvann Olof. Han rymde hemifrån.

Olof och Maria är omnämnda i en husförhörslängd från 1772-74. Den är något ofullständig. Där upptas änkan Kerstin Månsdotter, 63 år gammal 1766 samt dottern Maria och hennes barn.

Detta kan tala för att Maria Persdotter var dotter till soldaten Per Lindahl och Kerstin Månsdotter på Bankaby ägor.

Maria bodde kvar på Sunneryds ägor ett antal år. 1778 födde hon en son, Johannes. Far till honom var drängen Anders Andersson på Orrnäs. Detta påstod åtminstone Maria Persdotter. Det blev tingssak av detta. Anders Andersson nekade till allt men soldaten Sundberg, som tydligen bodde granne med Maria vittnade och berättade. Han hade sett Anders där både mornar och kvällar, men om han legat där om nätterna kunde Sundberg inte veta. Sundberg hade dock hört hur Anders lovat henne något före jul *om du*

håller det du lovat, så ska jag göra vad jag kan, och erlägga plikten. Anders hade också lovat att skaffa henne husrum på Äng för att sköta baron Boijes kreatur, och att han framdeles kunde få vigas vid henne.

Detta hade Sundberg hört Anders säga till henne. Anders fortsatte att inför rätten neka till lägersmålet och han erbjöds då att nästa ting med ed fria sig. Det är okänt hur han gjorde, men det troligaste är att han då erkände faderskapet.

En annan fråga i sammanhanget var huruvida Maria Persdotters man ännu var i livet. Han hade ju rymt hemifrån och var försvunnen. Han skulle efterlysas. Vad detta ledde till kan vi möjligen få en tolkning till när Maria Persdotter den 27 juli 1788 i kyrkoboken skrevs som änka.

Familjens vidare öden är okända. Det är troligt att Maria och hennes barn flyttat från Sunneryd före 1790.

Måns Persson	1733-02-18, torpare,
Stina Maria Andersdotter	(1731)
Barn: Maria	(1755)
Anders	1764-05-18,
Stina	1767-03-03,
Katharina	1770-08-25,

Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Margareta Månsdotter. När sonen Måns föddes bodde de i Stora Krokeks soldat torp. Måns gifte sig med Stina Maria Andersdotter men när och var vigseln skedde är oklart. De bodde på Holkabergs ägor under 1760-talet. Måns Persson uppgavs vara ofärdig. Familjen flyttade omkring 1770 Näteryd, sedan till Börstabol 1773. Där bodde de troligen mycket kort tid. Senare samma år återfinns de på torpet Äskefällan på Sunneryds ägor.

Måns och Stina bodde inte särskilt länge heller på Äskefällan. Några år senare finns en annan familj där. Vart Måns och Stina och deras barn tog vägen sedan är okänt.

I slutet av 1700-talet började storskiftena i bygden. Vid skiftet i Sunneryd 1789 ägde Jonas Haborsson, Hans Andersson och Daniel Johansson var sin tredjedel, var sin gård. Protokollet över skiftet är ganska kortfattat. Om hustomten sägs ingenting men av kartan kan man se att de tre gårdarna fick var sin hustomt, en smal remsa mark.

Det var den gamla hustomten som delats i tre tomter och den gamla byvägen gick rakt över tomterna i den södra delen. Storskiftet innebar inte att de tre bönderna fick sammanhängande marker. Det kom inte förrän i laga skiftet omkring 1850. Fram till dess fick bönderna i Sunneryd bruka var sin del av åkrar och ängar i Sunneryd.

Peter Engel	1765-10-19, soldat, s t Jöns Åstrand på Sestorps ägor
H Stina Jönsdotter	1760

Peter Engel efterträdde Sundberg i mars 1791 som soldat i Sunneryds soldattorp. Peter var son till soldaten Jöns Åstrand och hans hustru Karin Persdotter på Sestorps ägor. Jag har inte funnit någon vigseluppgift. Stina Jönsdotters bakgrund har jag inte funnit några uppgifter om.

Peter uppgavs vid mönstringen vara gift samt östgöte och 170 cm lång. Hans tid som soldat i Sunneryd blev mycket kort. Han efterträddes året därpå av Erik Lejon. Engel blev sedan soldat för Äng. Åtminstone fanns det där en soldat med namnet Peter Engel under 1790-talet. Peter Engel blev senare bonde i Kushult. Där dog han 1844. Stina Jönsdotter dog 1806.

Erik Lejon	(1766-67), livgrenadjär, gift och infl. 1791
Maria Larsdotter	1768-09-13,
Barn: Maja Stina	1800-05-17, död i kopporna s å
Peter	1802-11-16, till Stockholm
Maja Stina	1806-12-09, död i torsken s å
Brita Stina	1806-12-09, död i tvinsot 1810

Erik Lejon vigdes 1792 med Maria Larsdotter från Narbäck. Han var redan då livgrenadjär för Sunneryd. Hans bakgrund är okänd. Maria var dotter till soldaten Lars Vesterlind och hans hustru Elin Månsdotter, se nedan. Han uppgavs vid mönstringen 1799 vara 185 cm lång samt östgöte. Han var närvarande vid generalmönstringen på Malmen den 18 juni 1806. Han uppgavs då vara 39 år gammal. Han var förmodligen därefter med i krigen i Tyskland. Han dog troligen under hösten 1809, okänt var och hur.

Bouppteckning förrättades 22 januari 1810. Han efterlämnade hustrun Maja Larsdotter samt två barn, Peter 7 år och Brita Stina tre år. Bland böcker nämnes en bibel, psalmböcker, en bok *Örta-gårdssällskap* samt en liten bönbok. Under kreatur uppgavs en häst om sex år, två kor, en årskalv, några får, ett ungsvin och en vit bagge.

Totalt uppgick värdet till 224 riksdaler, skulderna till fem riksdaler. Bland tillgångarna uppgick den avlidnas gångkläder till 24 riksdaler. Bouppteckningen gjordes av Jonas Jonsson och Johannes Persson i Sunneryd. Maria gifte sig 1810 med bonden Sven Jansson i Sunneryd.

Lars Vesterlind	1734-12-24, ryttare för Narbäck
Elin Månsdotter	1729 i Gränna
Barn: Jöns	1761-09-20, soldat för Hårstorp med namnet Lantz
Karl	1762-02-01, död 1772 i rödsoten
Peter	1764-, död 1772 i rödsoten (ej antr. i födelseboken)
Maria	1768-09-13, gift med soldaten Lejon i Sunneryd

Lars var sannolikt son till Jöns Nilsson och Margareta Karlsdotter i Börstabol. Fadern blev sedan soldat för Sunneryd med namnet Sundkvist. Lars och Elin gifte sig 1759. Elin var möjligen från Isgårda i Gränna socken. Lars var ryttare för Lilla Krokek fram till omkring 1765 då de flyttade till Narbäcks ryttaretorp.

De flyttade från Narbäck omkring år 1800 till ett torp på Sunneryds ägor. Möjligen var det ett torp eller backstuga som hans föräldrar tidigare

innehaft. Där dog Lars 1805, 76 år gammal, och Elin dog där 1808, 79 år gammal.

Torpet Äskefällan	(1782-1826)
Nils Jonsson	(1749) i Gränna, torpare på Äskefällan
H1)Kerstin Svensdotter	(1751-11-02),
H2)Lena Jonsdotter	(1752-10-07), död av värk 1811
H3) Lena Gustafsdotter	(1765), änka, från Klockargården, gifta 1813
Barn: Johannes	1784-12-13, torpare på Sunneryds ägor
Peter	1788-02-14, torpare på Sunneryds ägor
Stina	1790-03-08, död ?
Jonas	1793-06-13,
Stina	(1797), död 1798-10-26 av torsken,

Nils och Kerstin gifte sig 1782. Båda uppgavs då vara från Sväms ägor. Möjligen hade de ett torp på Sväms ägor. Bakgrunden för Nils har inte kunnat klarläggas. Han var född i Gränna landsförsamling. Han hade fyra systrar, varav en, Elin Jonsdotter, avled på Äskefällan i Sunneryd 20 december 1812. Kerstin Svensdotter var troligen dotter till Sven Svensson och Margareta Svensdotter på Öninge ägor.

Nils och Kerstin brukade från 1782 torpet Äskefällan på Sunneryds marker. Det var beläget på Jonas Haborssons marker i söder intill gränsen mot Hårstorp,. Kerstin dog av svullnad 1796 och Nils gifte sig 1797 med Lena Jonsdotter. Hon uppgavs vara från Sjögetorp. Möjligen var hon dotter till soldaten Johan Palmgren och hans hustru Greta på Ståckseryds ägor. Hon dog av värk 1811.

Boupptеckning företogs den 11 maj 1819 *hos den gamle backstugumannen Nils Jonsson efter hans hustru Lena Jaensdotter som avled den 29 april. Den efterlevande sjukliga mannen uppgav den lilla kvarlåtenskapen i boet sådant som de vid hustruns dödstimma befanns*. Vi får här en uppfattning av hårt arbete, sjukdom och stort armod.

Hans tredje hustru, Lena Gustafsdotter, dog 1819 av vattusot. Hon uppgavs vara född i Jönköping och hennes bakgrund är okänd. Hon hade förut varit gift med torparen Karl Andersson på Orrnäs ägor.

Nils Jonsson led av bråck och uppgavs vara utfattig vid mitten av 1820-talet. Även om inte han var den förste torparen på Äskefällan har han säkert lagt ned ett hårt odlingsarbete där under de år som han hade torpet. Mot slutet bodde han hos sin son, Johannes Nilsson. Nils Jonsson avled av bråck 18 mars 1826 och antecknades då som fattighjon.

Elin Larsdotter Broddman 1703, ryttareänka, rotehjon, död 1788

Den 20 januari 1788 dog ryttareänkan Elin Larsdotter på Sunneryds ägor. Hon hade varit gift med ryttaren Anders Broddman på Brodderyds ägor. Hon blev änka år 1781. När hon gifte sig med Anders Broddman 1739 uppgavs hon vara från Ödeshögs by. Hennes bakgrund i övrigt är okänd. Kanske var hon soldatdotter från Ängs ägor.

Peter Andersson	1746-08-08, torpare
Sara Gudmundsdotter	1736-04-02, död av värk 1798
Dottern Maja	1779-10-30, död av venerisk sjuka 1807

Peter och Sara vigdes 1764. Peter uppgavs då vara från Skrädeberg och Sara från Rödebol. Peter var son till torparen Anders Persson och Anna Arvidsdotter i Skrädeberg. Sara uppgavs vara från Rödebol och var troligen dotter till bonden Gudmund Jonsson i Rödebol. Peter var först torpare på Skrädebergs ägor. De var också brukare av en gård i Stora Krokek vid mitten av 1780-talet.

De kom till Sunneryds ägor under 1790-talet. Sara dog av värk 1798. En dotter till dem, Maja, dog 1807 av venerisk sjuka. Peter var fattig och gick omkring och tiggde i bygden. Han dog den 29 december 1810 av ålderdom, 81 år gammal.

De efterlämnade inga egna barn, men väl brors- och systerbarn. En brorson var Anders Samuelsson i Stora Krokek. Han var närvarande vid boupptecknigen den 7 januari 1811. Hela Peters efterlämnade kvarlåtenskap värderades till 23 riksdaler.

Stina Bengtsdotter	1735, änka, död av ålderdom 1804.

I november 1804 avled änkan Stina Bengtsdotter på Sunneryds ägor. Hon hade förmodligen inte bott länge på Sunneryds ägor och hon är svår att identifiera. Möjligen var hon änka efter en torpare, Peter Nilsson på Orrnäs ägor.

Efter storskiftet i byn 1789 ökades antalet gårdar. År 1820 var jorden uppdelad på nio ägare. Gårdarna delades, till en början informellt genom sambruk och på annat sätt. Formellt fastställdes delningarna i laga skiftet 1846, då antalet gårdar blev sju. Antalet torp ökade också undan för undan och totalt sett innebar detta en stor ökning av antalet människor i Sunneryd. Försörjningstrycket var stort.

Vid sommartinget 1790 hade Jonas Jonsson på sin faders, Jonas Haborssons vägnar instämt övriga Sunneryds åboar, Hans Andersson och Daniel Johansson rörande en fråga om storskiftets tillämpning. Frågan gällde äganderätten till nedfälld skog. Flera vittnen hördes i målet. Enligt rättens utslag var Jonas Haborsson berättigad till all den nedfällda skog som låg på hans tillskiftade skogslott.

Storskiftet väckte tydligen flera frågor. Vid sommartinget 1792 förekom en tvist mellan Hans Andersson och Daniel Håkansson rörande en ängslycka på Sunneryds marker. Gränsdragningen var tveksam. Målet uppsköts och upptogs på höstetinget. Men innan dess hade parterna träffat en överenskommelse, så att ängslyckan tillhörde Hans Andersson.

1/24 (1816-1845)

Nils Månsson	1792-05-24 i Gränna, klockare i Appuna
Anna Brita Jonsdotter	1785-12-19,

Barn: Anna Sofia	1821-11-27, förkvävd i sängen s å
Mathilda	1823, död s å

Nils och Anna Brita vigdes 1816. Hon var dotter till Jonas Haborsson och Maria Andersdotter i Sunneryd. Nils var son till Måns Nilsson och Sara Månsdotter i Jordanstorp i Gränna. De övertog hennes föräldragård, som var 1/6 mantal. Sedan minskades denna, troligen i flera omgångar. Nils flyttade till Appuna 1821 och uppgavs vara klockare där.

Anna Brita bodde kvar i Sunneryd och drev troligen själv gården några år men bodde sedan på ett undantag på gården. Hon var bara drygt 40 år gammal när hon fick sitt undantag. Det uppgavs senare att Nils Månsson rymt, senare också att han dött. Anna Brita dog av bröstfeber den 1 mars 1845. De fick två barn tillsammans, men barnen dog tidigt.

Vid hösttinget 1818 antecknades i domboken en förlikning mellan Nils Månsson i Sunneryd och drängen Salomon Nilsson i Erikstorp rörande skuldfordran.

Vid vintertinget 1822 förekom ett mål där Nils Månsson i Sunneryd samt hustrun Katharina Andersdotter i Näteryd var instämda och krävda på ersättning rörande husröta för en gård i Kråkeryd som de brukat ett antal år. Målet blev uppskjutet. Det blev troligen ingen fortsättning av det.

1/8 (1810-1828)

Nils Jonsson	1775-03-15, bonde,
Stina Andersdotter	1771-08-19 i Örberga
Barn: Maja Stina	1811-02-10, g m Johan Peter Petersson,
Anna Brita	1812-08-29, gift med Johan P Nilsson,
Jonas	1814-04-13, bonde i Kushult
Johanna	1817-09-26, g m Jonas Petersson i Vantekullen

Nils och Stina gifte sig 1810. Nils var son till Jonas Haborsson och De innehade och brukade 1/8 mantal. De stod också som brukare av ¾ mtl i Hårstorp under ett antal år omkring 1815-1822 men kom sedan tillbaka till Sunneryd. Nils Jonsson dog av "själfosot" efter en långvarig frossa 1828. Undantagsänkan Stina Andersdotter dog av värk 1844.

Kronolänsman Karl Svanbeck hade till höstetinget 1811 instämt bönderna Nils Jonsson och Nils Persson i Sunneryd för det att de uteblivit från mantalsskrivningen. De uppgav att de i sitt ställe sänt livgrenadjären Lantz och Lars Larsson i Sunneryd, varför de anhöll att för denna gången från påföljd bliva förskonade, när försummelsen utan deras vållande tillkommit. Rätten medgav detta men erinrade om deras skyldighet att personligen närvara nästa gång.

I domboken från vintertinget 1822 finns antecknat att Nils Jonsson och Stina Andersdotter sålt sitt ägande 1/16 mantal Sunneryd till Nils Månsson och hans hustru Anna Brita Jonsdotter i Sunneryd. I domboken från sommartinget 1822 finns antecknat att Nils Persson i Sunneryd till Nils Jonsson sålt en del av sin hustomt i Sunneryd. *Nämnda hustomt är i norr och söder och innehåller 70½ alnar, bredden i den norra ändan är 19½ alnar och i den södra 25½ alnar och dessutom en källare i den norra ändan samt lite gräsvall med några fruktbärande träd*.

Denna affär skedde förmodligen i samband med att Nils Jonsson med sin familj flyttade tillbaka till Sunneryd efter ett antal år i Hårstorp.

Den 2 april 1823 skrevs ett nytt kontrakt. Då köpte Nils Jonsson av Anders Jakobsson och Kristina Jonsdotter den 1/16-del av Sunneryd som de dittills ägt. Lagfarten skrevs in vid vintertinget 1825.

Bouppteckningen efter Nils Jonsson upptog tillgångar för 3836 riksdaler och skulder för 1443 riksdaler, således en behållning av 2392 riksdaler. Den upptog bl. a. en parvagn, en enbetsvagn, skogsvagnar, en kärra med fjädersäte, fyra ärjekrokar, järnskodda kälkar, oskodda kälkar, mm. Vidare framgår att där fanns tre hästar, ett par oxar, en vitröd stut, fyra kor och tre kalvar. Bouppteckningen efter Stina Andersdotter 1844 visade tillgångar för 41 riksdaler och skulder för 62 riksdaler.

Johannes Nilsson	1784-12-13, torpare,
Katharina Karlsdotter	1783-02-26
Barn: Karl Peter	1818-10-15, död 1830
Jonas	1822-07-21, död av inflammation och feber 1823
Maja Stina	1824-01-24, till Orrnäs 1848

Johannes var son till Nils Jonsson och hans hustru Kerstin på torpet Äskefällan. Katharina var dotter till torparen Karl Andersson och hans hustru Maria Johansdotter på Råby ägor. Jag har inte funnit någon vigseluppgift. De gifte sig kanske i någon annan församling. Han var dräng i Västra Tollstad någon tid. År 1818 föddes deras första barn, sonen Karl Peter, i Sunneryd. Hon uppges ha inflyttat från Örberga 1819, men det var nog bara tiden för inskrivningen i kyrkoboken. De bodde troligen någon tid hos hans föräldrar på torpet Äskefällan.

Den 30 april 1828 upprättades ett torpkontrakt och i detta står att Johannes Nilsson och hans hustru i båda deras livstid får ett stycke jord i Skansmarken. Det var beläget mellan landsvägen och bergen väster om vägen.

Det var bönderna Peter Nilsson, Lars Larsson och Johannes Persson som släppte till av sina marker till detta torp. Beskrivningen är allmänt hållen och det är svårt att veta exakt var hans torp låg, men det tycks inte passa in på Äskefällan. Det låg utmed den gamla landsvägen i Skansmarken.

Johannes uppgavs liksom fadern lida av bråck och var även han utfattig. Han dog 1848. Katharina dog något år senare. Dottern Maja Stina blev piga på Orrnäs 1848. Sedan följde pigtjänster på gårdarna i Ödeshög, Gatugården och Riddargården. Hon gifte sig inte.

Hon bodde någon tid på äldre dar i Sunneryd men flyttade åter till Ödeshög 1873. Hon bodde där tillsammans med Hedda Johansdotter Mård på Riddargården. Hon avled av slag 1889 den 8 mars och skrevs då som *fattighjon.*

Av domboken för sommartinget 1807 framgår att kronolänsmannen Sundelius hade instämt drängen Jonas Eriksson från Sunneryd. Denne hade under en fångskjuts från Sunneryd till Uppgränna låtit tre fångar komma på flykten. Sunneryd hade i stället för kronoskjutsar ålagts ansvar för

fångskjutsar. Av någon anledning hade Nils Jonsson i Stenkilsby fått ta detta ansvar.

Den 30 april 1807 kom en sådan fångskjuts till Sunneryd för vidare befordran till Uppgränna. De tre fångarna var förre sjömannen Anders Lundgren, hovslagarelärlingen Vilhelm Tubin och soldaten Anders Kindblom. De hade Landskrona som slutdestination.

En av dem var ofängslad och de övriga två var fängslade med *träblankar*. Drängen Jonas Eriksson var vid tillfället ensam men trodde sig kunna ensam utföra skjutsen. När de kommit till Isgårda i Gränna socken blev han av den ofängslade arrestanten hotad med kniv och därefter hjälpte de två fängslade varandra att komma lösa och därefter flydde de snabbt från platsen.

Jonas Eriksson skyndade fram till Isgårda och fick där hjälp med eftersökning men utan resultat. Inför rätten anhöll han om förskoning från ansvar, eftersom han inte av någon försummelse låtit arrestanterna fly. Rättens utslag blev att både Jonas Eriksson och Nils Jonsson friades.

1/8 (1801-1810-
1)Peter Hansson 1775-08-12,bonde,
2)Måns Nilsson 1756-03-12,
3)Peter Jakobsson 1792-08-31, torpare,
H Anna Jonsdotter 1775-07-04,
Barn: Gustaf 1797-03-02, styvson, död 1810 av magplåga
Johannes 1806-06-10, bonde i Sunneryd, se längre fram
Maja Lisa 1801-06-20, död (?)
Nils Månsson 1816-02-14, död av slag s å
Anna Brita 1793-03-03, gift med soldaten Sundström, se nedan.

Peter och Anna vigdes 1801. Han var son till Hans Andersson och Sara Eliadotter i Porsarp. Anna Jonsdotter var dotter till Jonas Jonsson och Maria Andersdotter i Sväms Jonsgård. Peter övertog sedan föräldragården, eller en del av denna, i Sunneryd.

Det blev inget långt äktenskap. Peter dog av bröstsjuka 1810. Vid denna tidpunkt innehade han 1/24 mantal. Detta värderades i bouppteckningen till 167 riksdaler. Där hade de en ko och ett får.

Anna gifte sig 1815 med änkomannen Måns Nilsson. Denne var son till Nils Hillebrand och Brita Jonsdotter i Hårstorp, senare Börstabol. Han hade förut varit gift med Katharina Nilsdotter och de hade haft en gård i Stora Krokek. 1811 flyttade de till Rossholmen. Där dog Katharina Nilsdotter av håll och styng den 26 februari 1811. Måns Nilsson flyttade då till Sunneryd och gifte sig med Anna Jonsdotter. Han dog 1818 av slag.

Hon ingick 1822 nytt äktenskap med Peter Jakobsson, född 1792 och torparson från Kråkeryd. Han var 17 år yngre än Anna. De hade sedan ett torp som troligen låg på Peter Svenssons mark. Styvsonen Gustav var en systerson till Anna Jonsdotter. Peter Jakobsson dog av bröstfeber 1841 och Anna dog 1843 efter några års sjukdom. Hon överlevde tre män.

Bouppteckningen efter Peter Jakobsson upptog 28 riksdaler i tillgångar och 30 riksdaler i skulder. Bouppteckningen upptar bl. a. en gammal, liten stuga, ett litet hus samt en fåra och en lammunge.

Peter Jakobsson hade till vintertinget 1815 instämt bonden Johannes Månsson i Sväm med följande skrivelse: *Bonden Johannes Månsson i Sväm som förr varit min förmyndare har till mig avlämnat räkning över sin förmyndarebefattning. Av denna inhämtas att min lilla behållning av arvet efter mina föräldrar utgjorde den 1 maj 1813 summa 68 riksdaler sex skillingar riksgäld. Han har sedermera lämnat mig kontant femton riksdaler men har därefter trots flera vänliga påminnelser icke kunnat förmås att utgiva återstoden. Jag ser mig därför föranlåten begära kallelse och stämning till häradsrättens vinterting och där åläggas att utbetala återstoden.* Vid upprop av målet framkom att parterna hade förenats, varför rätten lät saken bero.

Den 3 januari 1839 köpte Peter Pantzar och Stina Hansdotter 1/24 mtl Sunneryd av Johannes Persson, Anna Greta Emanuelsdotter, Peter Jakobsson och Anna Jonsdotter för 900 riksdaler banko, enligt ett köpeavtal som inlämnats till häradsrätten 1840.

? (1801-1812)

Anders Mattiasson	1780-06-26 i Heda
Maja Hansdotter	1772-01-25,
Barn: Maja Stina	1802-10-11, död ?
Johanna	1806-02-08, född i Stora Krokek
Johannes	1808-06-04. död av magtorsken 1809
Maja Stina	1811-07-14, död av hjärtsprång 1811

Anders var son till bonden Mattias Andersson och hans hustru Maria Karlsdotter i Jättingstad i Heda. År 1802 uppges i domboken att Anders var bonde i Sunneryd tillsammans sin far. Anders gifte sig 1801 med Maja Hansdotter, dotter till Hans Andersson och Sara Eliadotter i Sunneryd. Senare återfinns Anders och Maja på ägorna där de hade ett torp.

Under åren 1804-1807 hade de ett torp på Stora Krokeks ägor men därefter kom de tillbaka på Sunneryds ägor, till ett förpantningstorp som de köpt av Lars Larsson och var beläget utmed Holavedsvägen, se under Lars Larsson. Maja dog 1812 av bröstfeber.

Anders uppgavs 1809 vara vargeringskarl, vilket var en sorts reservsoldat. Han är omnämnd i domböckerna, bl. a. i ett mål mellan honom och Lars Larsson i Sunneryd angående diverse ersättningar. Han har troligen efter hustruns död flyttat från Sunneryd och hans vidare öden och äventyr är okända.

1/4 (1820-1832)

Peter Svensson	1790-07-18 i Stora Åby, bonde, gifta 1819
Sara Lena Hansdotter	1789-04-09, ”Ullberg”
Barn: Kristina Lotta	1820-06-03, död två dagar gammal
Johanna	1821-10-21, sjuklig, *till hus* i Hårstorp, död 1869
Andreas	1824-09-19, *galen*, död av slag 1840

Johannes	1829-05-02, *dålig läsning, kallas Ullberg*
Karl	1835-03-14, kan ej läsa. till V Tollstad 1855.

Peter och Sara vigdes 1819. Han var från V Tollstad och hon från Maltmossen. Bakgrunden för honom var möjligen att han var son till torparen Sven Jönsson och hans hustru Stina Jonsdotter på Prostgårdens ägor i Stora Åby. Hon var dotter till Hans Andersson och Sara Eliadotter i Sunneryd. Hon hade upplevt en sorglig barndom. Hennes far, Hans Andersson, dog på fästning 1799 när hon var endast tio år gammal. Hennes mor dog året därefter.

Barnen skingrades åt olika håll. Sara Lena var piga hos Nils Persson i Maltmossen när hon gifte sig 1819 men hade varit på andra håll dessförinnan. Ölmstad är nämnt i husförhörslängden.

Peter och Sara kom 1820 till Sunneryd och innehade från början 1/4 mantal. Senare uppgavs de vara innehavare av endast 1/48 mantal. År 1829 sålde de denna 1/48-del till Johannes Persson för 300 riksdaler. I husförhörslängderna stod de som innehavare av 1/48-del ytterligare ett antal år. Från 1840 hade de endast en backstuga.

Denna familj har en sorglig historia. Det tycks ha börjat bra för både Peter och Sara. Båda tycks ha haft ett bra utgångsläge men med tiden gick det sämre. För barnens del var det diverse mentala bekymmer.

Anteckningar om dålig läsförmåga hos barnen förekom i flera husförhörslängder. Peter Svensson uppgavs på 1840-talet vara fattig och dog 1846 av vattensot. Sara dog av lungsot 1845. Av utdraget ur domboken nedan att döma, hade Sara Hansdotter också namnet Ullberg.

Äldste sonen Andreas drabbades redan tidigt av sjukdom. I husförhörslängden nämnes *slaget* och att han var *galen*. Han dog av *slaget* redan vid 15 års ålder.

Dottern Johanna var piga i bygden. Hon var sjuklig och bodde under åtskilliga år ”till hus” hos Grip i Hårstorp. Hon dog där av bröstlidande 1869. Sönerna Johannes och Karl bodde troligen kvar i föräldrarnas backstuga. Johannes Ullberg bodde kvar i Sunneryd som fattighjon. Han uppgavs vara svagsint, han straffades för tidelag 1853 och klarade i kunskapsväg endast Lilla Katekesen. Han dog 1877 av lunginflammation. Sonen Karl flyttade 1855 till V Tollstad. Hans vidare öden och äventyr är okända.

Gustaf Andersson i Maltmossen hade till höstetinget 1842 instämt hustrun Sara Hansdotter Ullberg i Sunneryd för att hon om honom utspritt ärerörigt rykte. Vad ryktet bestod i framgår inte av protokollet. Sara Hansdotter uteblev men målet upptogs vid vintertinget 1842. Sara uteblev även då och målet fick uppskjutas igen.

Sara Ullberg uteblev även på sommartinget 1842. Rätten utdömde nu böter och vite. Vid vintertinget 1843 kom rättens utslag. Sara Hansdotter Ullberg dömdes, för att sanningslöst ha beskyllt Gustaf Andersson för *olovlig beblandelse med en qvinsperson.*

Hon dömdes att böta 24 skilling banco till treskifte mellan kronan, häradet och käranden. Dessutom skulle hon ersätta hans kostnader och besvär med tre riksdaler 36 skilling banco samt också vittnena Anna Sundström, Stina Nilsdotter och Anna Jonsdotter deras tingsbesök med 16

skilling banco till dem vardera. Om denna familj skulle kunna skrivas en roman.

1/12 (1805-1849)

Sven Jansson	1771-09-22 i Haurida, bonde på 1/12 mtl,
Maria Larsdotter	1768-09-13,
Barn: Peter	1802-11-16, till Stockholm
Maja Stina	1806-12-09, död i torsken s å
Brita Stina	1806-12-09, död i tvinsot 1810

Sven Jansson kom från V Tollstad 1805. Han var son till bonden Johan Månsson och Kaisa Svensdotter i Nannarp i Haurida socken. Sven var dräng i Ödeshögs Gatugård innan han 1810 gifte sig med Maria. Hon hade förut varit gift med soldaten Erik Lejon. Denne dog 1809. De innehade sedan en gård i Sunneryd. Uppgifterna om gårdsinnehavet varierar, från 1/24 mtl till 1/12 mtl och slutligen 1/8 mtl. Sven dog av *dålig mage* 1846. Maja dog 1849.

Bouppteckningen efter Sven Jansson 1846 visade tillgångar på 462 riksdaler och skulder 13 riksdaler. Fastigheten 1/8 mantal Sunneryd upptogs till 333 riksdaler.

I Skansbacken (Englundsbacken) finns inhugget i bergväggen: ”1821 SJS”. Motsvarande finns också inhugget i en sten i stenmuren på motsatta sidan av vägen. Förmodligen har det skett i samband med en reparation eller ombyggnad av vägen. SJS betyder förmodligen Sven Jansson.

Vid sommartinget 1824 hade kronolänsmannen Söderström instämt drängen Jonas Olofsson från Skrädeberg. Denne hade söndagen den 18 januari 1824 tillsammans med två kamrater kommit hem till Sven Johansson i Sunneryd. Efter en del samvaro hade de blivit oeniga.

Drängen Johannes Jonsson hade slagit vad med Jonas Olofsson att denne inte skulle kunna slå sönder en nöt med pannan mot väggen. Ett kvarter brännvin gällde vadet. Jonas Olofsson klarade vadet, han krossade nöten. Hur det gick för hans panna vet vi inte, men en stund senare hade Jonas Olofsson kommit i gräl med Sven Johansson och sade att *han skulle göra honom något*.

Strax därefter hade sällskapet lämnat Sven Johansson och hans hustru. Natten därefter hade någon tagit ut Sven Johanssons häst och slagit ihjäl den. Jonas Olofsson var starkt misstänkt men ville inte erkänna. Rätten ålade honom att vid nästa ting avlägga värjomålsed om hon ville fria sig från misstanken.

Jag har inte funnit någon notering mera om detta mål och vi vet således inte om Jonas Olofsson avlade någon värjomålsed. Kanske blev det förlikning?

I domboken för 1828 är noterat att Sven Johansson och hans hustru den 3 februari 1827 överlät 1/39-del i 3/16 i Sunneryd till drängen Peter Eriksson i Sunneryd.

Vid höstinget 1832 noterades under lagfarter att Peter Eriksson och hans hustru Brita Karin Andersdotter sålt 1/32 mantal Sunneryd till Sven Johansson och hans hustru Maria Larsdotter för 408 riksdaler riksgäld.

Kontraktet skrevs den 18 oktober 1831. Dessa affärer ser kanske märkliga ut, men Peter Eriksson var en son till Maria Larsdotter i hennes första äktenskap, med Erik Lejon.

Kronolänsman Nelson hade till sommartinget 1831 instämt Sven Johansson och Peter Nilsson i Sunneryd. För Sven gällde åtalet att han söndagen den 6 mars 1831och andra tillfällen olovligen utminuterat brännvin. För Peter Nilsson gällde det fylleri. De dömdes till böter.

Peter Nilsson uppgavs vara skatteman från Sunneryd. Möjligen kan vi ändra det till Skrädeberg. En torpare Peter Nilsson fanns på Sunneryds ägor.

Den 25 oktober 1835 sålde Sven och Maria sin gård, 1/16-dels mantal Sunneryd, för 1000 riksdaler riksgäldsmynt till Johannes Karlsson i Skrädeberg. Därefter bodde de kvar på ett undantag på gården. Vid hösttinget 1839 hade kronolänsman Nelson åtalat Sven Jansson för olovlig brännvinsutminutering. Sven erkände förseelsen och dömdes till böter.

3/16 (1807-1821)

Nils Persson	1780-12-08, bonde,
Sara Lena Danielsdotter	1789-04-09,
Barn: Maja Lisa	1808-01-27,
Peter	1810-09-08,
Jonas	1813-02-28,
Johannes	1816-06-29,
Kristina	1819-05-05, g m Nils Gustafsson, Källstads förs.

Nils var son till bonden Per Persson och hans hustru Elin Månsdotter i Sväms Erlandsgård. Sara Lena var dotter till bonden Daniel Johansson och Maria Persdotter i Sunneryd. Nils och Sara Lena gifte sig 1807 och innehade sedan 3/16 mantal i Sunneryd. De flyttade till Åeryd 1821. År 1828 flyttade de till V Tollstad. Deras vidare öden är okända.

3/16 (1821-1826)

Håkan Jonsson	1801-01-17 i Stora Åby, bonde, g 1821
Lena Maja Persdotter	1793-01-06,
Barn: Jonas	1822-12-01, död i Vadstena av venerisk sjuka 1823
Johannes	1824-12-05,

Håkan var son till Jonas Jonsson och Stina Persdotter i Torestorp i Stora Åby. Han gifte sig 1821 med Lena Maja Persdotter som var dotter till livgrenadjären Peter Vesterberg i Sväm och hans hustru Maria Gabrielsdotter. Håkan och Lena kom till Sunneryd 1821 och övertog då av allt att döma den gård om 3/16 mtl som Nils Persson innehaft, se ovan. De flyttade 1826 till Veta.

I domboken för vintertinget 1825 intogs ett torpkontrakt. I detta ger Håkan Jonsson löfte till *förra beväringskarlen Johan Krok på Hårstorps ägor och hans hustru Maja Jonsdotter på deras livstid får bygga och bebo på mina ägor i den så kallade Skansmarken*. Det var av allt att döma det torp som senare kallades Englunds.

Storfamilj

1/16 (5/96) 1806-1852

Jonas Jonsson	1784-06-30, bonde,
H1) Katharina Danielsdotter	1784-07-25,
H2)Anna Lotta Nilsdotter	1798-03-25, gifta 1820, död 1837 i barnsäng
H3) Inga Stina Håkansdotter	1813-11-30 i Adelöv,
Barn: Peter	1807-08-05, gift
Johannes	1810-03-30, död s å av torsken
Maja Stina	1812-01-08, gift med soldaten Käck i Sunneryd
Johanna	1814-10-23, se nedan
Karl Johan	1817-10-25, bonde i Kråkeryd
Johannes	1821-02-08, död samma år
Johan	1822-11-18, utfl. till Gränna 1837
Anna Sophia	1825-04-19, död s å av kikhosta
Christopher	1827-10-26,
Gustava Dorotea	(1830), död 1830-09-21 av kikhosta, 5 mån. gammal
Jonas Gustaf	1831, utfl. till Stockholm 1853
Anders Alfred	1834-05-06,
Viktor	1837-05-16, död samma år i mässlingen
Hedda Kristina	1839-07-17, död 1840 i kopporna,
Frans August	1840-11-26, död 41
Emilia Mathilda	1842-01-13,
Edla Christina	1846-10-01,
Augusta Amanda	1849-04-14,
Frans Oskar	1852-02-20,

Jonas var son till Jonas Jönsson och Maria Andersdotter i Sväm s Jonsgård. Katharina var dotter till Daniel Johansson och Maja Persdotter i Mark, senare boende i Sunneryd. Jonas och Katharina gifte sig 1806 och förvärvade då 1/16 mantal, kanske en del av hennes föräldragård.

Den 18 juni 1807 upprättades ett inbördes testamente mellan Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter.

Katharina dog av hetsig feber 1819 och Jonas ingick nytt äktenskap 1820 med Anna Lotta Nilsdotter, dotter till Nils Larsson och Katharina Persdotter i Kalvhult i Stora Åby. Hon dog i barnsäng den 23 maj 1837.

Jonas Jonsson ingick ett tredje äktenskap, med Inga Stina Håkansdotter, dotter till Håkan Månsson och Stina Hansdotter i Graven, Adelövs socken. I detta, det tredje äktenskapet, föddes ytterligare sex barn. Det var många barn i detta hus. Hela 18 barn hade Jonas med sina tre hustrur. Jonas Jonssons hustomt låg i norr utmed Holavedsvägen.

Troligen hade Jonas och Katharina flyttat från byns gamla hustomt och byggt nya hus. Jonas dog 1852. Inga Stina Håkansdotter flyttade därefter från byn, först till Skrädebergs ägor, sedan till Hårstorps ägor.

Jonas var skrivkarl och åtog sig sådana uppdrag. Enligt domboken från sommartinget hade han hållit en auktion i Haningetorp den 30 september 1814 och det blev sedan tvist om ersättningar efter denna auktion. Han hade också lite andra skulder att driva in, vilket också domboken kan berätta.

Jonas blev angiven för att ha prånglat ut falska sedlar. Han frikändes dock i hovrätten den 26 juli 1826. Om sonen Peter kan nämnas att han för

sedelförfalskning dömdes ärelös och till tre år på fästning i halsjärn 1826. Detta måste av oss, sena tiders barn, anses vara ett omänskligt hårt straff.

Boupptecknigen efter Katharina Danielsdotter 1819 upptog lösöretillgångar till 608 riksdaler, 1/16 mantal Sunneryd till 250 riksdaler och ¼ mantal Forsby till 1000 riksdaler.

Vid höstetinget 1808 förekom ett tvistemål mellan bonden Jonas Jonsson i Sunneryd, kärande, och hans svåger bonden Olof Larsson i Stockseryd angående undantag i Sväm. Detta rörde Jonas Jonssons moder Maja Andersdotter. 1809 vid vintertinget förekom de båda igen. Tvisten gällde även då samma undantag.

Sommartinget 1809 tvistade de igen, om en gård i Sväm . Vid höstetinget 1809 tvistade de återigen, då om en lantmäteriförrättning på gården i Sväm . Vid sommartinget 1813 uppkom återigen en tvist om deras arv i Sväm . Jonas Jonsson förekom härutöver i en del tingssaker som rörde förmynderskapsärenden.

Bonden Nils Jonsson i Sunneryd hade till vintertinget 1813 instämt sin granne Jonas Jonsson. Det gällde då Jonas Jonssons getter som orsakat skada i ett åkergärde. Vid upprop inställde sig inte Jonas Jonsson, han var förhindrad av en auktion för en omyndigs egendom där han var förmyndare. Nils anhöll då att hans närvarande vittnen, skattebonden Sven Jansson och förstärkningskarlen Jonas Mur på Skrädebergs ägor skulle höras, vilket också skedde. De intygade att en Jonas Jonsson tillhörig get samt ett kid varit inne på kärandens åkergärde.

Vittnet Mur uppgav att getterna både 1811 och 1812 varit inne på Nils Jonssons åkergärde. Vittnena kunde dock inte upplysa något om skadans storlek. Målet uppsköts i övrigt. Målet upptogs senare vid samma ting och där dömdes Jonas Jonsson att betala ersättning till Nils Jonsson samt också att betala rättegångskostnaderna.

Dottern Johanna gifte sig 1841 med Johannes Jonsson, se längre fram.

Den 27 maj 1814 kom några människor vandrande på Holavedsvägen förbi Sunneryd. Det var inget ovanligt med det. Många människor färdades på vägen. De som nu kom gående var Jonas Bergström från Vadstena och en lumphandlare vid namn Erlandsson. De var törstiga och gick in i Jonas Jonsson stuga, som låg alldeles invid vägen. Där köpte de förtäring av Jonas Jonssons hustru, Katharina Danielsdotter.

Betalningen skedde med en sedel och vid växlingen härav fick Bergström tydligen nio riksdaler för mycket tillbaka. När Jonas Jonsson fick reda på detta hade sällskapet redan lämnat stugan. Jonas skyndade då efter dem för att få saken tillrättad, men det blev inte som han tänkt sig. I stället blev han slagen av Bergström med en käpp och fick gå hem igen med blodig näsa.

Han anmälde saken till kronolänsmannen som häktade sällskapet. Det blev tingssak och många vittnen hördes. Det tycks som om en stor del av människorna i Sunneryd varit samlade hos Jonas och Katharina i deras stuga vid tillfället. Det fanns många vittnen att höra. Men det var svårt att fram vad som egentligen tilldragit sig. Rätten dömde den 6 juni Jonas Jonsson för olaga brännvinsutskänkning och Bergström för svordom.

Jonas Jonsson var auktionsförrättare och han förekommer i flera mål i domboken där han kräver betalning för auktionsskulder. Han åtog sig även andra skrivaruppdrag. Vid vintertinget 1822 förekom ett mål där Jonas Jonsson hade skuldfordringar mot rusthållaren Jonas Glad i Munkeryd. Skulderna härrörde från dels auktionsinrop och dels från lagsökningsärenden som Jonas åtagit sig för Jonas Glads räkning. Jonas Glad dömdes att betala sina skulder.

Av domboken från 1827 framgår också att Jonas Jonsson i Sunneryd instämt Gustaf Nilsson och hans hustru Kristina Karlsdotter till tinget med yrkande att utfå 22 riksdaler i ersättningar av olika slag. Jonas hade bl.a. skjutsat dem till och från Ölmstad åtskilliga år tidigare.

Gustaf och Kristina bestred kraven och Kristina berättade vid tinget att Jonas Jonsson skjutsat henne för åtta år sedan från Ölmstad till Sunneryd.

Då var äktenskap tillämnat mellan Jonas och Kristina. Då skulle Kristina stanna i Sunneryd så länge hon ville.

Äktenskapet blev inte av och nu ville Jonas ha betalt för denna resa. Målet blev uppskjutet eftersom Jonas ville inkalla flera vittnen. Men vid höstetinget 1827 meddelade Jonas att han blivit förlikt med Gustaf och Kristina och målet blev nedlagt.

Vid hösttinget 1835 uppkom ett mål mot Jonas Jonsson som gällde brännvinsutminutering. Målet hade varit uppe tidigare men nu vid detta ting kom häradsrättens beslut. Torparen Jonas Jonsson på Sunneryds ägor dömdes att böta 10 riksdaler för olovlig brännvinsutminutering. Om han inte kunde betala böterna hade han i stället sitta en vecka på länshäktet. I denna dombok kallas han torpare på Sunneryds ägor.

Jonas Jonsson i Sunneryd och hans hustru Inga Stina Håkansdotter hade vid vintertinget 1840 anhållit om häradsrättens fastebrev på 1/64 mantal krono skatte augmentshemman Sunneryd som de enligt bevittnad avhandling den 24 mars 1839 inköpt av Peter Jonsson, Johanna Persdotter, Johan Käck och Maja Stina Jonsdotter för 250 riksdaler banko.

Vi kan anta att Jonas Jonssons tre äktenskap och många barn medförde krav på uppdelning av tillgångarna. Han började som ägare av 1/16 mantal och hade 1840 minskat detta till 1/64 mantal.

I domboken från sommartinget 1821 kan vi läsa om pigan Anna Maja Nilsdotter från Sunneryds ägor. Hon hade själv instämt drängen Johannes Nilsson i Sunneby för ett lägersmål dem emellan där Anna Maja hade blivit med barn.

Kronolänsmannen Söderström tog över målet och vittnen hördes. Johannes nekade men vittnen kunde berätta om att Johannes hade försökt övertala andra att mot ersättning erkänna sig vara barnafader. Rätten dömde Johannes för lägersmålet att böta tre riksdaler.

Båda skulle betala till Ödeshögs kyrka, han en riksdaler, hon 32 skillingar, allt banko. De skulle också genomgå enskilt skriftermål i sakristian. Johannes dömdes också att till Anna Maja årligen utgiva ½ tunna råg, ½ tunna korn samt en riksdaler i uppfostringshjälp i femton år. Jag har inte kunnat identifiera denna piga, Anna Maja Nilsdotter.

Maja Jonsdotter 1787, gammal piga,

Maja Jonsdotter kom från Sväm till Sunneryd omkring år 1840. Hon var syster till Jonas Jonsson och bodde hos Jonas Jonsson och hans familj. Hon dog 1855.

1/16 (1804-1848)

Lars Larsson	1772-10-23, bonde,
Johanna Hansdotter	1791-07-13,
Barn: Maja Stina	1816-07-04, död av bröstfeber 1817
Maja Lotta	1818-10-23, g m Hans Peter Svensson i Hårstorp
Peter	(1821), död av slag 1827
Kristina	1822-06-08, död av slag 1823
Andreas	1824-07-11, död av kikhosta 1826
Petrus	1831-07-17, död 1831
Peter	1827-03-22, död 1827 av slag,
Anders	1829-11-16, död 1830 av slag
Petrus	1831-07-17, död av bröstfeber, en månad gammal

Lars var son till Lars Eriksson och Anna Andersdotter i Amundeby. Hans föräldrar bodde senare i Stavreberg och Lars kom från Stavreberg till Sunneryd 1804. Han gifte sig med Johanna Hansdotter år 1815. Hon var dotter till Hans Anderson och Sara Eliadotter i Sunneryd. De fick åtta barn. Johanna dog 1831 i barnsbörd. Han var då 43 år gammal och Johanna var 40. Lars Larsson dog av värk 1848.

Av deras åtta barn dog sju i unga år. Vi kan förutsätta att det varit många stunder av sorg och bedrövelse i Lars Larssons stuga. En fosterdotter fanns också, Maja Stina Andersdotter. Hon dog 1820 i mässlingen, 18 år gammal.

Endast ett barn, dottern Maja Lotta, levde upp i vuxen ålder. Hon gifte sig 1842 med Hans Peter Svensson. De kom 1844 från Hårstorp till Sunneryd, där de förvärvade 1/24 mantal. Se längre fram i denna berättelse om dem.

I bouppteckningen efter Lars upptogs bl.a. *en gammal skogsvagn, en enbets färdevagn,, två gamla ärjekrokar, en gammal enbetsdrög, gödselbotten, ett sto och en fölunge, en ko, en kviga, ett par stutar, en årskalv, fyra får och en bagge, några getter, några grisar.* Summa tillgångar 571 riksdaler. skulder 232 riksdaler, behållning 332 riksdaler.

Lars förekommer åtskilligt i domböckerna. Det var tvister med granar och det var tvister med släktingar. Det var också stämningar från kronolänsmanen. Vi skall se på detta.

Av domboken för höstetinget 1804 framgår att Lars var instämd till tinget av torparen Anders Mattiasson på Stora Krokeks ägor angående ersättning. Av målet framgår att Lars bytt sin ärvda gårdsdel i Stavreberg mot en gård i Sunneryd. Anders Mattiassons hustru, Maria, var dotter till bonden Hans Andersson i Sunneryd.

Det var troligen hennes del i Sunneryd som Lars Larsson bytt sig till. Från början krävde Mattiasson en del av årets gröda samt ersättning för några timmerstockar. Senare ändrades kraven till åtta riksdaler för en försåld tredjedel av en stuga i Sunneryd samt några ytterligare mindre krav.

I målet inkom också en motstämning från Lars Larsson. Rättens utslag blev att Lars slapp Mattiassons krav. Det kan här tilläggas att Anders Mattiasson under några år var bonde i Sunneryd och då innehade och brukade han den gård som Lars Larsson sedan bytte sig till.

Mjölnaren Karl Persson i Röttle hade till höstetinget 1805 instämt bonden Lars Larsson i Sunneryd. Han yrkade ersättning för att Larssons svin hade orsakat skada på gröda som Persson hade i Sunneryd. Vittnen i målet var bonden Peter Hansson i Sunneryd, hustrun Lena Jansdotter på ägorna, torparen Nils Jonsson på ägorna och drängen Sven Jonsson. Vittnena intygade att svinen inkommit genom Larssons dåliga hägnad. Rätten beslutade att Larsson skulle ersätta skadorna.

I domboken för vintertinget 1807 finns ett förpantningskontrakt på ett torp på Larssons ägor i den så kallade Kohagen. Där upplät Lars till Anders Mattiasson och hans hustru Maria Hansdotter ett torpställe i tio års tid mot en förpantningssumma av ett tusen riksdaler.

Denna mark är på storskifteskartan utmärkt med nr 32 och anges bestå av dels berg och dels av god äng. Den består av en långsträckt markbit öster om Skansbacken, något söder om den. Hus skulle uppsättas av förpantningsinnehavaren, liksom gärdesgårdar. Mulbete för en ko bland gårdens ungnöt om sommaren ingick årligen. Årlig skatt skulle betalas med 24 skillingar.

1805 åtalades Lars Larsson för olovligt umgänge med sin piga, Maja Nil sdotter. Detta mål blev omfattande. Många vittnen hördes. Flera av dessa berättade att *Lars och Maja bott tillsammans och legat i samma säng som äkta folk. Maja hade också blivit tjock och var vid skördearbetet 1804 bukig och såg sjuklig ut*.

Av människor som var där och hjälpte till med skördearbetet fick hon förebråelser om sitt samliv med Lars Larsson. Därvid lät hon dessa förebråelser gå vidare till Lars och sade: *Neka om du kan*. Lars ville dock inte kännas vid något ansvar. Efter Michaelitiden 1804 var hon återigen smal.

Ett vittne hade råkat höra ett samtal mellan Lars och Maja. Maja uttalade att *hon under nötplockning i ängen samma dag fått så ont att hon trodde det skulle gå sin väg. Lars hade då svarat: Den som hade mercurium. Maja svarade att hon ej visste var man kunde få sådant.*

Inför rätten erkände Lars och Maja inte något olagligt. Rätten förelade dem därför att de skulle inställa sig hos sin själasörjare för att där förmanas att bekänna. När målet upptogs på nytt hösten 1805 erkände de båda att de hade *haft köttsligt umgänge* med varandra.

Maja erkände också att hon varit med barn men hävdade att hon fått missfall. Rätten dömde dem till böter och enskild skrift. Vi kan anta att detta var ett samtalsämne i bygden. Den allmänna meningen var troligen att allt inte gått rätt till. Detta tilldrog sig på den tiden då Lars var ogift.

Maja Nilsdotter erhöll 1815 ett torpkontrakt av Lars. Kontraktet återges här nedan som ett utdrag ur domboken: Enligt en till rätten vid höstetinget 1815 inkommen handling f*örbinder sig Lars Larsson i Sunneryd att till pigan Maria Nilsdotter som i flera år varit i min tjänst och förestått hushållningen upplåta till understöd för hennes framtida väl den kålgård som nu befinnes uppodlad i Lars Larssons Kohage. Lars Larsson förbinder sig också att nära denna kålgård uppsätta en torpstuga att vara färdig före midsommaren eller 24 juni 1817.*

Denna handling undertecknades i Sunneryd den 17 augusti 1815 av Lars Larsson. Även Maria Nilsdotter undertecknade och förklarade sig nöjd. Som vittnen undertecknad Samuel Andersson i Bankaby och Petter Persson i Syllerstorp. Maja Nilsdotter gifte sig 1819 med Lars Persson, se nedan.

Vid hösttinget 1816 blev Lars Larsson instämd av sina grannar som påstod att Lars hade olovligen huggit ner skog på den 1/8-del som de gemensamt ägde i Sunneryd. Lars hade under några år arrenderat denna del och sedan stod uppgift mot uppgift om vilken skogsavverkning som Lars fick göra enligt kontraktet.

Grannarna hävdade att Lars hade huggit timmer och avyttrat detta. Lars hävdade att han bara hade huggit så mycket som behövdes för fastighetens underhåll. Rätten konstaterade att Lars sannolikt hade huggit skog för avsalu men att eftersom inte skadan kunde värderas blev han frikänd. Lars Larsson väckte därefter frågan om att denna fastighetsdel skulle delas mellan delägarna.

År 1818 hade Lars Larsson en tvist vid tinget med sin granne, bonden Jonas Jonsson, som hävdade att Lars hade slagit ihjäl en galtgris för honom. Denna tvist tog flera ting att klara ut. Lars hade kört bort några svin som hade kommit in i ett kålland hos honom och i samband därmed kom denna galtgris att sluta sina dagar. Lars menade att han inte orsakat grisens död men rätten ålade honom att fria sig med värjomålsed. Därvid skulle Lars också få undervisning av sin själasörjare.

Denne meddelade då till rätten att Lars hade svaga kunskaper i kristendom och på grund av *vad han i övrigt kände till om Lars* tyckte pastor Rosén att Lars inte skulle få avlägga någon värjomålsed.

Rätten noterade dock att Lars *ordenteligen nyttjar salighetsmedlen* och lät honom få avlägga sin ed. Då kunde han inte förmås till att avlägga eden och därför dömde rätten honom att ersätta grisens värde med fem riksdaler och att ersätta rättegångskostnaderna med två riksdaler. Beträffande det som pastor Roséni övrigt kände till om Lars Larsson kan vi säkerligen anta att det som avsågs var Lars Larssons kärleksaffärer med sin piga Maja Nilsdotter år 1805.

Vid hösttinget 1818 hade Nils Persson i Maltmossen i egenskap av förmyndare för Sara Hansdotter instämt Lars Larsson för att denne hade uppfört en stugubyggnad på Sara Hansdotters tomtplan i Sunneryd. Lars Larsson menade att stugan stod på hans egen mark. Målet uppsköts till vintertinget 1819.

Då hade två nämndemän synat platsen och kunde konstatera att Lars Larssons nyuppförda stuga låg helt på Sara Hansdotters hustomt. Målet handlade dessutom om husröta från en tidigare gårdsaffär. Rätten ålade Lars

att betala till Sara Hansdotter nio riksdaler 36 skillingar för husröta samt att inom ett år flytta sin nya stuga till sin egen mark. Om inte parterna kunde genom något markbyte lösa frågan på annat sätt. Vi kan här ana att husen i byn fortfarande låg tätt.

Trafiken på landsvägen ökade och för de som bodde utmed vägen uppstod en del olägenheter. Det blev skador på gärdesgårdar, djur betades utmed vägen, olovliga vägar och stigar togs över ägorna och åverkan gjordes på skogen. Sommaren 1823 vände sig bönderna i Sunneryd, Jonas Jonsson och Nils Jonsson, Sven Jaensson, Håkan Jonsson och Lars Larsson till häradsrätten och anhöll om tingsförbud mot sådana förseelser.

Häradsrätten utfärdade då ett förbud mot detta och satte också ett vite av tre riksdaler, 32 skillingar för alla som bröt mot förbudet, förutom böter och skadestånd. Innan någon kunde dömas måste dock förbudet kungöras i Ödeshögs och nästgränsande sockenkyrkor.

Vid hösttinget 1833 förekom ett mål som gällde slagsmål på landsvägen. Kronolänsman Nelson hade instämt Per Jonsson i Mark och Lars Larsson i Sunneryd. Slagsmålet hade skett i Skansbacken. Lars Larssons dotter, Maja Lotta, var också med och hade fått blodviten. Per Jonsson nekade till allt. Rätten hade ålagt Per Jonsson att till nästa ting avlägga värjomålsed.

Innan dess skulle han varit hos sin själasörjare och fått undervisning om edens vikt och värde samt erhållit allvarliga förmaningar. Peter Jonsson hade dock inte uppfyllt detta och rätten fällde honom till dryga böter för sin ohörsamhet.

Målet uppsköts i övrigt till nästa ting. Då konstaterades att Per Jonsson tidigare dömts *ärelös* och därför inte kunde tillåtas avlägga värjomålsed. Han friades därför också från brottsmisstanken. Lars Larsson däremot ansågs klart överbevisad om att ha förolämpat Per Jonsson på den allmänna landsvägen i Skansabacken och därför dömdes han till böter.

Vid hösttinget 1833 förekom Lars Larsson också i ett annat mål. Det var kronolänsmannen Nelson som hävdade att Lars Larsson i mars 1833 i Erstorp och på flera andra platser varit *överlastad av starka drycker*. Även detta mål uppsköts till nästa ting.

Då konstaterades att ett av dessa fyllerier inträffat för mer än sex månader sedan och att han därför inte kunde fällas. Ett senare fylleri ansåg rätten inte vara fullt bevisat. *Larssons konstiga sinnelag och utseende vid tillfället kunde ha berott på att han kört omkull på vägen. D*ärför friades han från fylleri även i det fallet men däremot hade han svurit. För det fick han böta.

Vi kan se att Lars Larsson här hade sociala problem. Hans hustru hade dött och flera barn hade dött. Vi kan på goda grunder anta att Lars Larsson såg livet tämligen meningslöst. Han hade nu bara en dotter kvar i livet. Vid vintertinget 1834 inlämnades en arvsförening där Lars Larsson tillsammans med dotterns förmyndare kommer överens om hur arvet efter modern skulle fördelas.

Med hänsyn till *boets gäldbundna beskaffenhet* träffades den överenskommelsen att Lars övertog och skulle ensam svara för boets

skulder. Dottern blev ägare av halva gården, 1/24 mtl men som dottern endast var 14 år gammal skulle Lars ensam, utan någon avgift och skatterätt, bruka och begagna dotterns del under tre års tid. Häradsrätten betonade dock förmyndarens ansvar att tillse att Lars Larsson betalade sina skulder, så att de icke skulle komma dottern till last.

Lars Larsson ingick nytt äktenskap 1833, med Anna Stina Persdotter som då kom från Maltmossen. Hon kom att överleva Lars Larsson. Hon dog i Sunneryd 1855. Lars Larsson avled 1847.

Vid sommartinget 1835 åtalades Lars Larsson för att han vid husförhör i Sunneryd i januari 1835 samt i Ödeshög den 22 februari 1835 varit berusad. Målet uppsköts.

Vid sommartinget 1834 blev Lars Larsson och hans nya hustru, Anna Stina Persdotter, åtalade för olaga brännvinsbränning. De blev dock frikända, eftersom vittnesberättelserna inte hade något bevisvärde i detta mål, mot deras nekande. Vittnesmålen hade alltså i detta fall ingen betydelse.

Lars Persson (Brun)	1794-10-08, torpare,
H1)Maja Nilsdotter	1768-08-21, sjuklig, död 1840
H2)Johanna Jonsdotter	(1812), död 1845
H3)Sara Lena Svensdotter	1814-05-17,
Barn: Gustava	1838-11-04, oä dotter till Johanna, död 1848
Anna Stina	1841-12-18, till Sjöstorp 1857
Johannes	1844-11-17, död 1845
Johan Peter	1847-04-27, puckelryggig

Lars och Maja gifte sig 1819. Lars var torparson från Ödeshög, son till torparen Peter Persson o Annika Samuelsdotter på Skrapegårdens ägor. Maja var torpardotter från Sunneryds ägor, dotter till torparen Nils Månsson och Lena Månsdotter, tidigare omnämnda i denna berättelse.

Maja var under åtskilliga år piga hos bonden Lars Larsson i Sunneryd och enligt domböckerna också hans älskarinna, se ovan. Observera åldersskillnaden. Maja Nilsdotter var 26 år äldre än Lars Persson. Hon var 51 år gammal när hon gifte sig med honom, han var 25.

Det torp som hon erhöll av Lars Larsson, se ovan, var Pellalyckan utmed Holavedsvägen, ganska nära Skansen. Som muntlig tradition har det ända in i våra dagar berättats att det hörts mylingar skrika i sänkan bakom husen vid Pellalyckan. Mylingar är enligt vår svenska folktro andar av mördade barn som söker sin mor.

Frånsett ett par perioder på Skrädebergs ägor bodde de sista tiden i en backstuga på Sunneryds ägor. Den var sannolikt belägen utmed Holavedsvägen ett litet stycke söder om soldattorpet. Maja dog av bröstfeber 1840. Den 25 april 1840 gjordes bouppteckning i närvaro av bl. a. hennes broder, Anders Nilsson i Norra Bråten. Bouppteckningen visade tillgångar på tre riksdaler och skulder för 12 riksdaler.

Efter Maja Nilsdotters död gifte sig Lars Persson med Johanna Jonsdotter som kom från Stora Krokek 1841. Johanna dog av bröstfeber 1845. Bouppteckningen efter henne visade tillgångar på nio riksdaler och

skulder på åtta riksdaler, summa behållning en riksdaler. Lars gifte sig därpå med Sara Lena Svensdotter Porslin 1845, som då kom hit från Hårstorp.

Lars Persson dog 1849 och uppgavs då vara inhyses fattighjon. Sara Lena gifte om sig 1861 med Johan Peter Jonsson som då flyttade från Stockseryds ägor till Sunneryd. Han dog 1868. Sara Lena Svensdotter Porslin bodde sedan kvar i sitt lilla hus till sin död 1894.

Bouppteckningen efter Lars Persson upptar endast inre lösöre, bl. a. följande: *en gammal panna, en liten järngryta, en gryta skrå, en gammal bråpanna, en gammal liten brandring, tre gamla yxor, en gammal bankniv och en hammare, gammalt järnskrå, två gamla saxar, ett gammalt väggur med träverk, en soffa, två gamla stolar, två gamla bord, ett gammalt skrin, en gammal kista, ett gammalt skåp, en gammal kista, ett gammalt baketråg och en stånna, ett gammalt ämbar, en gammal rock, ett par linbyxor, ett par gamla dito, två gamla västar, två gamla hattar, gamla sängklädestrasor, två gamla flaskor och ett glas, två nya testamentsböcker, två gamla böcker*, summa tillgångar fem riksdaler 22 skilling. Skulder fyra riksdaler 25 skilling.

¼, 1815-1818

Peter Pantzar	1782 i Lommaryd, bonde i Sunneryd
H Stina Hansdotter	1786,
Barn: Maja Stina Andersdotter	1802-10-11, (systerdotter till Stina)
Johannes	1816-03-05, bonde i Sunneryd,
Andreas	1820-09-13, bonde i Sunneryd på 1/6 mantal
Karl Johan	1822-07-12, bonde i Rossholmen
Johanna Sophia	1825-06-06, utfl. till Gränna. Änka, återkom 1858.
Maria Stina	1828-09-16, g m bonden Anders Nilsson i Hårstorp

Peter och Stina gifte sig 1809. Han var då livgrenadjär i Munkeryd och hon uppgavs vara från Munkeryd. Peter Pantzar var född i Lommaryd 1782-05-4, sannolikt son till soldaten Magnus Hane och Brita Johansdotter i Hulu soldattorp i Lommaryds socken.

Stina var tjänstepiga i Munkeryd. Hon var dotter till Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter i Sunneryd. Hennes föräldrar dog 1799 resp. 1800 och Stina var därefter piga i bygden.

Peter och Stina flyttade 1815 från Munkeryds soldattorp till Sunneryd. De innehade här ¼ mantal, förmodligen en del av hennes föräldragård. De flyttade sedan till Kushult 1818. I domboken för 1818 uppges att 1/24 Sunneryd i Ödeshögs socken bortbytts av Peter Pantzar och hustrun Stina Hansdotter för 1/16 rusthåll Kushult till Sven Johansson och hans hustru Maria Larsdotter enligt bytesbrev av den 11 april 1817.

År 1839 återkom de till Sunneryd, då som ägare av 7/48 mantal. 1843 flyttade de till Rossholmen. De överlät då sin gård på sonen Johannes. Stina Hansdotter dog av lungsot 1855. Peter dog 1858 av ålderdom.

Vid höstetinget 1842 förekom en tvist mellan Pantzar i Sunneryd, kärande, och Johannes Persson i Narbäck, Jan Nilsson i Sunneryd och hans hustru Anna Brita Nilsdotter samt Andreas Andersson i Sväm . Rätten

utdömde ett skadestånd till Pantzar på 50 riksdaler.

Abraham Falk	(1741-02-02), död 1810
h Maja Andersdotter	1753-----

Abraham hade varit soldat för Folkarp i Adelöv från 1769 fram till omkring år 1800. Han var då gift med Maria Johansdotter. De hade gift sig 1769 och hon uppgavs då vara änka. Hon har förmodligen dött, men jag har inte funnit någon uppgift därom.

Hans bakgrund är okänd men troligen hade han sina rötter i Ödeshögs socken. Angivet födelsedatum tycks inte stämma.

Abraham och Maja gifte sig 1803. Han var då pensionerad soldat och hon uppgavs vara från Näteryd. De bodde sedan på Sunneryds ägor.

Abraham dog den 26 januari 1810 av slag i Adelövs socken och begrovs där, 69 år gammal. I bouppteckningen uppges att han efterlämnar hustrun, Maja Andersdotter, men inga livsarvingar. Egendomen värderades till 14 riksdaler. Bland tillhörigheterna kan nämnas en liten psalmbok samt en liten språkbok. Skulderna uppgick till två riksdaler. Maja Andersdotter har troligen lämnat Sunneryd efter 1810. Jag har inga ytterligare uppgifter om henne.

Anders Sundström	1784-03-01, livgrenadjär
Anna Brita Månsdotter	1793-03-03
Barn: Jonas	1816-02-19, död av slag 1817
Peter	1818-09-02, död av slag 1822
Jonas	1821-04-11, död av bröstfeber s å
Karl Anders	1823-01-17,
Lovisa	1825-07-10, död 1827
Lovisa	1828-09-18,
Maja Stina	1831-08-12,

Anders och Anna Brita vigdes 1815. Vid mönstringen 1815 uppgavs Anders vara 175 cm lång, östgöte, gift, 14 tjänsteår och 32 år gammal. Han var son till Olof Friberg och Maria Jonsdotter Fogelberg på Sjöstorp (om Maria Jonsdotter se nedan). Anna Brita Månsdotter var dotter till bonden Måns Nilsson och hans hustru Katharina Nilsdotter i Stora Krokek.

Hon hade troligen vuxit upp i Sunneryd eftersom Måns Nilsson i sitt andra äktenskap var gift med Anna Jonsdotter, se ovan.

År 1832 flyttade familjen till Skrädeberg, där de förvärvat en gård om 1/8 mantal. Där dog Anna Brita Månsdotter 1855 och Anders Sundström 1860.

I husförhörslängden uppges att Anders Sundström gjorde sig skyldig till fylleri år 1829. Domboken upptar också denna uppgift och där kan vi läsa att Sundström den 29 oktober 1829 vid Ödeshögs gästgivargård uppträtt överlastad av starka drycker. Sundström nekade till detta men han dömdes ändå till böter.

Änkan Maja Jonsdotter	1750-08-29, fattighjon, boende i en backstuga
Fd Johanna	1804-01-09, t Sväm s Sörg. 1820

Maja Jonsdotter var dotter till Jonas Fogelberg och Anna Persdotter på Råby ägor. Hon var således mor till Anders Sundström. Hon gifte sig 1776 med Olof Friberg, som då troligen var inspektor på Sjöstorp. De bodde där till mitten av 1780-talet, då de flyttade till Holkaberg, där Friberg var gästgivare. Några år senare flyttade de till Sväm s Bosgård där Friberg står som arrendator. Därifrån flyttade de till Sjöstorps ägor där Olof Friberg dog 1802, 76 år gammal.

Han var således 25 år äldre än Maja Jonsdotter. Hon flyttade sedan omkring i socknen med sin dotter Anna Maja, senare med fosterdottern Johanna. Hon kom till en backstuga på Sunneryds ägor troligen någon gång omkring 1815. Hon flyttade från byn 1828, okänt vart. Ett intressant människoöde. Fosterdottern Johanna var dotter till Stina Olofsdotter på Sjöstorps ägor.

Johan Friberg	1779-06-25, torpare, f d korpral,
Stina Jonsdotter	1772-04-01 i Barkeryd
Barn: Peter	1803-09-13, g m Anna Brita Håkansdotter från Lakarp
Johannes	1805-04-28, död 1820 av bröstfeber
Gustaf	1807-01-05,
Brita Stina	1808-03-20, död 1821
Anna Greta	1810-09-11,

Johan Friberg var son till inspektoren Olof Friberg och Maria Fågelberg på Sjöstorp. Under någon tid på 1780-talet var fadern gästgivare i Holkaberg och därefter arrendator på Sväm s Bosgård. Johan blev först soldat för Bankaby men flyttade omkring 1820 till Sunneryd. De bodde där på byns gemensamma ägor. Han var således också bror till Anders Sundström som vi läst om tidigare. Han hade också sin mor, Maja Jonsdotter en tid boende i Sunneryd.

Johan Friberg skymtar ibland i domböckerna. Oftast har han varit med som vittne i någon förrättning som riksdagsmannen Samuel Andersson i Bankaby haft, men Johan Friberg tyck också haft någon sluttande bana vad gäller sin vandel och även sin ekonomi.

Rusthållaren Jonas Glad i Munkeryd hade lånat ut pengar till Friberg och hade tydligen svårt att få tillbaka dem. Vid höstinget 1820 har Jonas Glad slutligen begärt att Friberg skulle arbeta av sin skuld. Hur detta lyckades har jag inte någon kännedom om.

Enligt ett kontrakt från 1820 hade Johan Friberg och hans hustru från den 14 mars 1820 av bönderna i Sunneryd fått ett litet torp på Sunneryds ägor på 50 års tid. Marken som ingick låg utmed landsvägen på östra sidan ungefär mitt emot soldattorpet.

Den 14 och 15 mars 1826 var det auktion i Sunneryd. Vem som sålde sin egendom framgår inte men i domboken står åtskilligt annat om vad som hände. Kronolänsmannen Nelson hade till sommartinget instämt rusthållaren Jonas Olofsson i Kushult, bonden Peter Nilsson i Skrädeberg, Nils Persson på Skrädebergs ägor, Peter Jakobsson, Johan Friberg och Peter Friberg vid Sunneryd.

De fyra förstnämnda åtalades för slagsmål och svordomar samt för att de varit överlastade av starka drycker. Den sistnämnde var instämd enbart för att höras som vittne.

Åtskilliga vittnen hördes, bl.a. Johan Krok. Uppgifterna gick isär men vid hösttinget kunde häradsrätten meddela utslaget.

Vid auktionen fanns en fjärdingsman Jäder på plats för att sköta ordningen. Han fick åtskilligt att göra. Häradsrättens utslag är långt och här återger jag bara ett sammandrag av vad som dömdes.

Att de inblandade varit berusade framstod klart och tydligt. Peter Jakobsson och Peter Friberg undantogs dock från detta påstående. De ansågs varken ha varit berusade eller ha deltagit i slagsmålet, men de övriga dömdes till böter, för att de varit *överlastade av starka drycker och svurit vid auktion*.

Peter Nilsson nekade till allt och han kunde därför inte dömas direkt. Han fick enligt den tidens sed möjlighet att avlägga värjomålsed vid nästa ting. Dessförinnan skulle han kontakta sin själasörjare för att av honom få *allvarliga och tjänliga föreställningar och undervisas om edens vikt och värde*. Om han därefter kunde avlägga eden kunde han bli friad från anklagelserna, annars skulle han dömas. Jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Johan Friberg dog den 19 april 1829. Ur kyrkoboken hämtas följande: 20 april 1829 ” *Johan Friberg, f.d. korpral, nu backstugusittare på Sunnery ägor, född i socknen 25/6 1779, g 1802, icke väl känd för sin vandel. Under vredesmod sårade han sig med en kniv i magen natten till den 17, som det sades att inälvorna skred ut. Död av olyckshändelse, knivstyng i magen, begrovs 29, gift, 49 år gammal*.

I bouppteckningen upptogs tillgångar till 23 riksdaler och skulder till 15 riksdaler.

Stina Joosdotter bodde kvar på torpet. Hon var antecknad som fattighjon. Hon dog 1839. Dottern Anna Greta bodde kvar i en backstuga på ägorna, kanske föräldrarnas stuga. Hon födde 1832 en son, Alfred. Anna Greta Friberg dog 1869. Sonen Alfred bildade familj och bodde kvar i Sunneryd, se längre fram i denna berättelse.

I bouppteckningen den 8 februari 1869 efter Anna Greta Friberg upptogs som tillgångar bl. a. hennes gångkläder för sju riksdaler, stugan med de små husen intill 30 riksdaler. Totalt uppgick tillgångarna till 55 riksdaler och skulderna till 13 riksdaler.

Sonen Peter Friberg gifte sig med Anna Brita Håkansdotter från Lakarp och de innehade under åren 1832-1835 ett torp på Sunneryds ägor. 1835 flyttade de till Lilla Krokeks ägor. 1837 flyttade de till ett torp på Hålans ägor.

Det finns många kvinnoöden att upptäcka när man läser gammal hembygdshistoria. Ensamstående kvinnor hade det oftast fattigt och svårt. Hur de klarade sig är svårt att förstå. Dessa två kvinnor här nedan som dött i Sunneryd eller på Sunneryds ägor har jag inga mera uppgifter om.

Maja Persdotter	(1768),	på Sunneryds ägor, död i venerisk sjuka 1807
Elin Jonsdotter	(1752),	piga, död av bröstfeber 1812.

Jonas Mur	1770, torpare, förstärkningskarl
Stina Persdotter	1787-12-16,
Johannes	1798-03-06,
Peter	1810-12-16
Andreas	1813-07-23, död 1815-10-21,
Jonas Gustaf	1816-06-17

Maja Abrahamsdotter 1755-09-10.

Jonas Mur var född i Gränna men hans bakgrund där är okänd. Han gifte sig med Ingrid Andersdotter och var soldat för Brötjemark i Ölmstads socken. De fick en dotter, Lena, år 1792, en dotter Maria 1793, år 1794 fick Jonas en *oäkta* dotter Sara med soldatänkan Granat.

År 1796 fick han en son Johannes med sin hustru Ingrid Andersdotter och 1798 ytterligare en son, Johannes. Ur *dödboken* i Ölmstad ser vi att första sonen Johannes dog 1797. Vi kan också se att hustrun Ingrid Andersdotter dog av *venerisk smitta* i mars 1808 i Brötjemarks soldattorp.

Efter att hustrun dött flyttade Jonas Mur till Ödeshög och blev torpare på Orrnäs ägor. Han gifte sig med Stina Persdotter 1809. Han uppgavs då vara avskedad soldat och torpare på Orrnäs ägor och hon uppgavs vara från Maltmossens ägor. Hon var dotter till artilleristen Peter Berglund och hans hustru Maja Abrahamsdotter i Näteryd.

Av husförhörslängden från 1805 framgår att sonen Johannes, född 1798, medföljt fadern till Ödeshög. Möjligen har sonen och döttrarna omhändertagits av släktingar. De finns sedan inte antecknade i husförhörslängderna och de har inte antecknats i *dödboken.* För Jonas och hans nya familj blev tillvaron långt ifrån ljus.

Under år 1809 uppgavs de vara lösdrivare. De hade lämna sitt torp på Orrnäs ägor. På Sunneryds ägor bodde de någon kort tid från 1810 och kanske något år framåt.

De flyttade sedan till något torp på Skrädebergs ägor igen. De är antecknade *vid Skrädebergs såg.* Hos dem bodde också Stinas mor, Maja Abrahamsdotter.

Jonas dog 3 juli 1817 som självmördare. Han hade gripits misstänkt för inbrottsstöld och förts till fångförarhemmanet i Stora Åby. Med en rakkniv skar han sig där i halsen och avled.

Från höstinget 1822 finns noterat att Stina Persdotter hade instämt änkan Anna Olofsdotter för tjuvabeskyllningar. Inför tinget talade dock båda om att allt var fel och båda änkorna tog tillbaka allt de tidigare hävdat och målet blev nedlagt.

Stina bodde kvar en tid på Skrädebergs ägor, bodde tydligen i Skrädebergs såg enligt husförhörslängden. Efter någon tid flyttade hon med sina barn och sin mor till Maltmossens ägor. Maja Abrahamsdotter flyttades 1831 till fattighuset.

Stina Persdotter gifte sig därefter med Jonas Stark i Kopparp, se längre fram i denna berättelse. I början av 1850-talet flyttade de till Sunneryd. En son till Jonas och Stina bodde på 1860-talet också i Sunneryd.

Sven Porslin 1759 i Stora Åby, f.d. soldat
H3) Maja Hansdotter 1774-08-07 i Stora Åby,
Barn: Majstina 1788-10-01,
Ingrid 1799-10-03,
Hans 1804-03-29, död 1835,
Maja Lotta 1806-01-04, död 1816 (Katharina)
Peter 1808-06-03,
Johanna 1811-03-26, till Stavreberg 1827
Sara Lena 1814-05-17, gift och bosatt i Sunneryd,

Sven Porslin var livgrenadjär i Porsarp åren 1781-1807. Han hade varit gift två gånger innan han år 1803 gifte sig med Maja Hansdotter. Familjen Porslin flyttade 1807 från Porsarps soldattorp till Smedstorp. Sven förekommer omnämnd i domböckerna vid ett par tillfällen rörande tvistemål med släktingarna.

Sven och Maja övertog den gård som Majas moder ägde, eller en del av den. Omkring år 1815 flyttade familjen till Sunneryds ägor. Där dog Sven av slag 1817. Hans bakgrund i Stora Åby är inte känd. Närmare uppgifter om familjen Porslin och deras barn finns under Porsarp.

Maja Hansdotter bodde kvar i deras backstuga på Sunneryds ägor. Hon gifte sig 1833 med Bengt Persson på Stora Krokeks ägor och flyttade dit. Han dog 1840. Hon dog där 1853 av ålderdom, 83 år gammal.

Sonen Peter var i husförhörslängden åren 1821-31 antecknad som lösdrivare. Sonen Hans var dräng på olika håll i bygden. Den 7 mars 1835 tog han livet av sig genom hängning och *blev efter häradsrättens utslag av skarprättaren förd till skogs och nedgrävd i ovigd jord, självmord, 30 år gammal*a. Vilka orsaker som låg bakom detta vet vi inte. Han var då dräng hos nämndemannen Johan Gustafsson i Tällekullen.

Döttrarna Johanna och Sara Lena var pigor i bygden. Johanna fick en *oäkta* dotter, Johanna, när hon var piga i Stora Krokek. Hon bodde sedan någon tid med sin dotter i en *egen stuga* i Hårstorp. De bodde senare i Sunneryd och är en del av bygdens torphistoria. När familjen var bosatt i Porsarp dog fem barn i unga år. Flera barn hade också lämnat hemmet innan Sven och Maja kom till Sunneryd.

I domböckerna i slutet av 1830-talet nämns smeden Welam. Han var smed och han var gift och de bodde enligt domboken i Sunneryd. Jag kunde först inte finna dem i kyrkoböckerna, inte förrän jag provade med en annan stavning av namnet, Veland. Då fann jag dem på Skrädebergs ägor.

Johan Gustaf Jonsson Veland 1801-04-11 i Vreta Kloster, torpare och smed.
h Kristina Askenblad 1798-06-06 i Mjölby
Barn: Karl Gustaf 1734-12-20 i Appuna
Anna Charlotta 1737-02-11

Vid vintertinget 1839 återupptogs ett mål där drängen Johan Schörling i Kushult av kronolänsmannen Nelson var åtalad för slagsmål. Det påstods att Schörling under natten mellan den 22 och 23 juni 1838 kommit till Velands.

Där hade han med påk slagit på väggarna, rivit ned dörrarna till logen och ryckt Velands hustru i ena armen.

Johan Schörling nekade till allt. Ändå fanns en del bevisning i målet och rätten hade förelagt honom att vid nästa ting avlägga värjomålsed. Dessförinnan skulle han av sin själasörjare undervisats i sin kristendom och om edens vikt samt faran av att vittna falskt.

När målet uppropades hade inte Schörling varit hos sin själasörjare och målet blev uppskjutet ytterligare. Hur det sedan gick är okänt.

Smeden Veland dog 1847 av karbunkel. Hans hustru, Kristina Askenblad, bodde kvar i åtskilliga år och hon uppgavs vara utfattig och ”supig”. Hon överfördes till Fattighuset och dog där 1865.

Under den första hälften av 1800-talet fördubblades andelen egendomslösa människor i Sverige. Sunneryd var inget undantag. Antalet familjer som bodde på ägorna ökade starkt. Därmed ökade också försörjningsproblemen.

Detta var en period av nyodling, gamla åkrar växte och nya tillkom. En stor del av stengärdesgårdarna tillkom nu. År 1820 fanns nio gårdar och på ägorna fanns troligen nio torp eller backstugor. Här bodde närmare ett hundra människor. Vi kan anta att det var liv och rörelse på den gamla Holavedsvägen, alltid människor i rörelse.

Peter Nilsson (Trygger)	1788-02-14, torpare, s t Nils Jonsson ovan
Katharina Nilsdotter	(1777) i Appuna

Peter och Katharina vigdes 1826. Peter Nilsson var son till torparen Nils Jonsson på Äskefällan och föddes där 1788. Peter kallades också Trygger. Katharina var från Appuna och jag har inga uppgifter om hennes bakgrund. De var sedan torpare på Sunneryds ägor, sannolikt på det torp som tidigare innehafts av Lars Persson och Maja Nilsdotter. Både Peter och Katharina dog i rödsotsepidemin 1857. De var troligen barnlösa.

Den 21 februari 1831 skrevs ett kontrakt om torpet i Kobetet på Lars Larssons mark, det torp som troligen också kallades Pellalyckan. Det var på fyra kappland och kontraktet var på livstid. Peter och Katharina betalade 40 riksdaler riksgäldsmynt och därefter 16 skillingar en gång om året. Gärdselvirke till inhägnad runt torpet fick tas på gårdens ägor och likaså risbränsle.

Det är troligt att det var Peter Nilsson som gav namn åt Pellalyckan. De uppgavs under de sista åren vara ”inhyses torpare”. Pellalyckan låg utmed Holavedsvägen i söder, 3-400 meter norr om det torp som idag kallas Skansen, ca 200 meter söder om den punkt där den gamla skansen (befästningen) låg och där Englunds torp låg.

Platsen där torpet låg är en plats för spöken, vilket berättats om inledningsvis.

Hans Peter Emanuelsson	1814-12-14, bonde på 1/6 mtl,
Inga Maria Larsdotter	1816-02-18,
Barn: Johanna Sofia	1839-05-31,
Karl Johan	1841-06-05,
Petrus August	1843-12-30,
Frans Gustaf	1845-10-28,
Viktor	1847-12-05, död s å
Viktor	1848-12-25, död s å

Hans och Inga kom hit från Öjan 1847. De bodde troligen bara två år i Sunneryd. Han var son till bonden Emanuel Svensson och hans hustru Greta Jaensdotter i Kulltorp. Hon var dotter till bonden Lars Andersson i Klämmestorp och hans hustru Sara Jonsdotter. Genom Sara Jonsdotter fanns rötter tillbaka till Staffanstorp. Hans Peter och Inga Maria flyttade 1852 till Skorperyd.

Johan P Petersson	1813-05-12, bonde på 1/6 mtl,
Maja Stina Nilsdotter	1811-02-10,
Barn: Anna Brita	1829-02-09,
Maja Stina	1831-11-24,
Johanna Sofia	1835-09-19,
Johan August	1837-03-21,
Maria Kristina	1840-07-25, g m Johan Aug Johansson, se nedan
Karl Edvard	1842-02-13,
Per Emil	1844-02-10,

Johan och Maja kom hit från Narbäck 1843. Johan var son till Peter Jaensson och Maja Persdotter i Porsarp. Maja var änka efter rusthållaren Johan Larsson i Narbäck och gifte sig med Johan 1839. Hennes föräldrar var Nils Jonsson och Stina Andersdotter i Sunneryd. Hennes farfar var nämndemannen Jonas Haborsson i Sunneryd.

Johan och Maja stannade i Sunneryd bara två år. År 1845 flyttade de till Porsarp. Han ägde dock 1/6 i Sunneryd i flera år därefter (ibland anges 1/12).

1/12 (1831-33)

Gustaf Johansson	1799-05-18 i Säby, bonde på 1/12 mantal Sunneryd
Anna Lisa Eklund	1800-02-02 i Ekeby,
Barn: Johan August	1826-12-10 i Säby, g m Anna Sofia Jonsdotter
Anna Sofia	1829-12-21 i -"- , g m Anders Johan Jonsson, Stava,
Fredrika	1831-10-03, g 1851 med Jonas Hansson i Narbäck

Gustaf var son till bonden Jan Johan Larsson och Katharina Jönsdotter i Hycke i Säby församling. Anna Lisa var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och Maria Danielsdotter vid Boxholms bruk.

Gustaf och Anna Lisa var bönder i Säby socken 1825-1831, därefter i Ödeshögs socken, i Sunneryd 1831-33, i Stavreberg 1833-41 och i Narbäck 1841-1851. 1851 köpte Gustaf en gård i Kopparp av Johannes Andersson och Sara Alexandersson, vilka då flyttade till Gyllinge. Anna Lisa Eklund

dog i rödsotsepidemin 1857 och Gustaf dog samma år av bröstsjuka.

Gården i Sunneryd, 1/12 mantal, köpte de av Peter Nilsson och hans hustru Anna Kaisa Norrenius. Köpebrevet upprättades den 6 juli 1831.

1/12 (1833-38)

Sven Andersson	1802-04-30 i Adelöv, bonde
Anna Brita Hansdotter	1795-12-22,
Barn: Sven Peter	1831-05-14,
Kristina	1833-12-25, död 1834
Karolina	1835-03-26,
Anna Maria	1838-05-20,

Sven var son till torparen Anders Larsson i Källebäcken och hans hustru Annika Bengtsdotter. Sven hade varit dräng i Munkeryd och i andra byar i bygden. Anna Brita var dotter till Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd och hennes bakgrund var den s.k. Gyllingesläkten.

Hennes far dog under mystiska omständigheter i Munkeryd 1815. Hon gifte sig 1819 med Johan Matsson i Ösiö. Denne dog och hon ingick 1831 nytt äktenskap med Sven Andersson.

De bodde sedan i Munkeryd något år men flyttade 1832 till ett torp under Orrnäs. 1833 kom de till Sunneryd där de ägde 1/12 mtl. År 1838 flyttade de till Erikstorp och senare bodde de "inhyses" på Ödeshögs Skattegård. Där dog Anna Brita 1849.

Sven ingick nytt gifte med Johanna Sjöberg. Han skrevs då ”utfattig”. Anna Britas broder Sven Hansson, slutade också sina dagar på liknande sätt. Sven Andersson dog 1879 som fattighjon på Ödeshögs Gatugård. Johanna Sjöberg överfördes därefter till Fattighuset. Anna Britas liv skulle kunna bli en roman. Mera härom finns att läsa under Munkeryd.

Johan P Nilsson	1807-08-14, bonde på 1/12 mtl,
Anna Brita Nilsdotter	1812-08-29, d t bonden Nils Jonsson i Sunneryd
Barn: Johanna Sofia	1840-08-17, död av slag 1841
Emilia Sofia	1842-05-15,

Johan och Anna Brita vigdes 1839. Johan var från Gyllinge och av samma släkt som Anna Brita Hansdotter ovan, son till bonden Nils Persson och Maja Lena Persdotter i Gyllinge. De övertog säkerligen också den gård som Anna Brita Hansdotter och hennes man tidigare innehaft. Anna Brita Nilsdotter hade sin bakgrund i Sunneryd. Hennes föräldrar var Nils Jonsson och Stina Andersdotter, hennes farfar var nämndemannen Jonas Haborsson i Sunneryd.

Anna Brita dog 1851. Johan uppgavs då vara sjuklig. Han varnades av pastor 1851 för att *han överfallit sin hustru under hennes sjuklighet*. Han uppges som *elak*. Efter hustruns död bodde han i egen stuga men uppgavs vara utfattig. Det står vidare att han *inte brukar salighetsmedlen*. Han dog 1868. Dottern Emilia Sofia blev gift med Karl Johan Petersson och övertog föräldragården.

Bonden Peter Pantzar i Sunneryd hade till sommartinget 1840 instämt bonden Johan Nilsson i Sunneryd rörande skuldfordran, 250 riksdaler. Diverse gamla affärer låg bakom tvisten. Målet uppsköts till vintertinget 1841. Vittnen i målet var livgrenadjären Käck samt Jonas Jönsson från Sunneryd. Utslaget är okänt men vi kan anta att Nilsson ålades att betala sin skuld. Vi kan också se av följande mål vid tinget att det förmodligen låg lite annan oenighet mellan dessa båda personer.

Johan Nilsson i Sunneryd hade å sin sida instämt Peter Pantzar. Tvisten gällde frågan huruvida Peter Pantzar borttagit jutan (vattenrännan) från Sunneryds kvarn samt huggit och bortfört två större ekar samt 399 större och mindre granar och tallar.

Som vittnen hördes Johan Krok, livgrenadjären Johan Käck och Anna Stina Larsdotter, dessa från Sunneryd, vidare Johannes Jonsson i Kushult, Sven Andersson i Mark, Brita Månsdotter i Skrädeberg, Jonas Andersson i Sunneryd, Johan Lantz i Hårstorp m. fl. vittnen. Målet uppsköts men återupptogs på vintertinget 1841.

Rättens utslag blev att Pantzar skulle till Nilsson lämna tillbaka 2/3 av jutan som tillhörde Nilsson. Pantzar hade också bortfört ett antal ris från hemmanet. Han ålades av rätten att till Nilsson ge tillbaka hans tredjedel eller betala motsvarande kostnad. Domstolskostnaderna skulle delas mellan Pantzar och Nilsson.

Johan Nilsson i Sunneryd hade till sommartinget 1840 instämt Johannes Karlsson i Sunneryd rörande en skuldfordran. Karlsson hade svarat med genstämning. Målet blev uppskjutet. Målet återupptogs under vintertinget 1841. I målet var även den omyndigförklarade livgrenadjären Skarp inblandad. Jag känner inte fortsättningen av målet.

1/12 (1846-47)

Karl Johan Petersson	1820-05-06, bonde
Johanna Nilsdotter	1817-04-26,

Karl Johan och Johanna gifte sig 1844. De bodde därefter två år i Kulltorp och kom 1846 till Sunneryd. Han hade sina rötter i Stora Krokek, son till Peter Månsson och Anna Jönsdotter. Johanna var dotter till Nils Jonsson och Stina Andersdotter i Sunneryd. De stannade inte länge i Sunneryd utan flyttade år 1847 till Öjan.

3/16, 1834-1871

Johannes Karlsson	1808-08-28, bonde
Sara Lena Svensdotter	1813-12-16,
Barn: Karl Johan	(1836-06-26), till Kråkeryd 1865,
Kristina Charlotta	1838-04-01, död av slag s å
Gustaf Alfred	1840-10-01, död s å av bröstfeber
Kristina Charlotta	1842-01-11, död s å i rödsoten
Gustaf	1844-07-07, gift, se nedan
Alfred	1849-11-27, död 19/9 i rödsoten
Axel Olaus	1850-12-04,
Lars Otto	1853-09-16, utfl t Amerika 1872

Johannes var son till Karl Larsson och Katharina Andersdotter i Kushult. Han hade rötter bakåt i flera generationer i Kushult, även så till den gamla adelssläkten von Brobergen. Sara hade sina rötter i Sunneryd, dotter till Sven Jansson och Maja Larsdotter. Johannes och Sara Lena vigdes 1835. Johannes kom till Sunneryd 1834, som tjänstedräng. Sara Lenas föräldrar bodde på ett undantag på gården.

Johannes och Sara Lena kom att stanna lång tid i Sunneryd, 37 år, från 1834 till 1871. Under deras tid hände åtskilligt i bygden. En ny landsväg byggdes, väckelserörelsen kom och skakade om i människors sinnen, laga skiftet genomfördes i de flesta av byarna. Husen flyttades isär.

Sonen Karl Johan dömdes för lönskaläge 1861 och sonen Gustaf dömdes för samma brott 1864 och det angavs att *han inte får gå till nattvarden.* En anteckning i husförhörslängden från 1860-talet tyder på att Johannes Karlsson från prästerskapets sida ansågs vara något otuktig och sedeslös. Johannes Karlsson dog 1871 av inflammation i foten. Sara Lena Svensdotter dog 1886 på sitt undantag på gården.

Husen på deras gård hade flyttats från Sunneryds gamla hustomt och låg utmed Holavedsvägen, ett par hundra meter söder om gränsen mot Skrädeberg. Gården övertogs av sonen Gustaf. Han flyttade senare med sin familj till V Tollstad. Av bouppteckningen nedan framgår att sonen Gustaf rest till Amerika. Sonen Lars Otto flyttade till Amerika 1872. Han återkom i november 1878 men reste i början av 1880 tillbaka Amerika. Han omkom den 20 februari 1883 i Moline i Amerika.

Av bouppteckningen efter honom framgår att hans tillgångar i Sverige bestod av div. möbler, en fordran hos brodern i Kråkeryd på 1000 kronor, 500 kronor hos sin mor på 1/16 mantal i Sunneryd mm. Sammanlagt 3688 kronor i tillgångar. Skulderna uppgick till 472 kronor.

Bouppteckningen efter Johannes Karlsson visar att 3/16 mantal Sunneryd då värderades till 4000 riksdaler. Han ägde också ¼ mantal i Skrädeberg, vilket värderades till samma belopp. Han ägde också 19/32 mantal i Kråkeryd vilket värderades till 9875 riksdaler. Tillsammans uppgick tillgångarna till 19 340 riksdaler, skulderna till 2996 riksdaler. Det var således en förmögen familj.

Bonden Johannes Karlsson i Sunneryd hade till vintertinget 1840 instämt drängen Johan Johansson i Sväm. Orsaken var att denne kommit med tjuvabeskyllningar mot Johannes. Dett hade skett den 30 oktober 1839 i gästgivargården i Holkaberg. Johan hade också gett Johannes två örfilar samt med pisksnärt ett slag i ansiktet så att en skada uppstod.

Målet blev uppskjutet och jag känner inte till hur målet slutade. Vi ser att gästgivargården i Holkaberg spelade en viss roll i bygdens liv, genom den trafik som var på vägen.

Bouppteckningen efter Sara Lena Svensdotter upptog endast lösöre, däribland två får med lamm. Behållningen uppgick till 209 kronor. Bouppteckningen upptar två barn, sonen Karl Johan, nämndeman i Kråkeryd, samt sonen Gustaf som visas i Moline i Amerika.

Hos Johannes Karlsson fanns åtskilliga pigor och drängar. Sommaren 1839 fanns där drängen Johan Scherling och pigan Anna Karin Bengtsdotter. De hade, som så ofta händer, blivit förälskade i varandra och resultatet därav blev att de åtalades för lönskaläge vid höstetinget 1840, sedan vid vintertinget 1841 och vid sommartinget 1841.

Att det blev så många mål vid tinget för denna sak berodde på att de inte ville inställa sig. Slutligen blev ändå rätten färdig med sitt utslag. Det lydde: På grund av eget erkännande dömdes Scherling att böta tre riksdaler 16 skilling i treskifte mellan kronan, häradet och åklagaren. Han skulle också till Ödeshögs kyrka betala en riksdaler 16 skilling och där undergå enskild skrift med avlösning. Pigan Anna Karin Bengtsdotter dömdes att till kyrkan erlägga 32 skilling samt dessutom genomgå enskild skrift och avlösning.

Om de saknade tillgångar till böternas betalande skulle Scherling på länshäktet straffas med enkelt fängelse fjorton dagar. Vad gällde Ödeshögs kyrka skulle den delen gottgöras med arbete till kyrkan. Härutöver skulle Scherling med 24 skilling till varje gottgöra vittnena Johannes Karlsson och hans hustru Karolina Svensdotter i Sunneryd för deras tingsbesvär.

Vid hösttinget 1839 hade kronolänsman Nelsson ett åtal mot Johannes Karlsson rörande olovlig utminutering av brännvin. Johannes erkände sin förbrytelse och dömdes till böter.

Kronolänsmannen, kommissarien Nelson hade till höstetinget 1842 instämt Johannes Karlsson i Sunneryd för fylleri på Ödeshögs marknad den 10 juni 1842. Johannes Karlsson förnekade fylleri. I utslaget säger rätten att i målet avhörda vittnen väl intygat att svaranden vid ifrågavarande tillfälle varit överlastad. Men som edgång i en så beskaffad sak ej är lämplig kan svaranden inte fällas till ansvar i målet. Han klarade sig således undan.

1/96 (1835-

Peter Jonsson	1807-08-05, bonde,
Johanna Persdotter	1811-03-22 i Heda
Barn: Sofia Albertina	1831-08-14,
Johan	1834-03-01,
Mathilda Lovisa	1837-08-17,

Peters föräldrar var Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter i Sunneryd. Johanna Persdotter hade sina rötter i Heda och jag känner inte till hennes bakgrund där. Peter Jonsson åtalades 1826 för sedelförfalskning. Han var då bara 19 år. Hans fader, Jonas Jonsson, hade i samma mål åtalats för *falska sedlars utprånglande* men blev frikänd. Peter dömdes till tre år på fästning, i halsjärn. Han återkom till Sunneryd efter sin tid på fästning och hade sedan dess skador i halsen.

Peter gifte sig 1830 med Johanna. Båda uppgavs då vara från Sunneryd. Under några år arrenderade de en gård i Mark och därefter kom de till Sunneryd 1835. Han blev 1838 dömd för sabbatsbrott och slagsmål. I åtalet ingick även fylleri men i den delen blev han friad. Slagsmålet bestod i att han givit Johan Nilsson i Stavreberg ett slag över ena tinningen, dock utan någon skada.

I Sunneryd innehade han 1/96 mantal, förmodligen den del i föräldragården som han fått i arv. Han flyttade 1839 med sin familj från Sunneryd, möjligen till Heda.

Vi kan anta att det torde även då ha varit något ovanligt att sätta en 19-åring i halsjärn. För oss, sena tiders barn är detta avskyvärt och barbariskt.

Karl Johan Johansson	1821-01-28, "gifta drängen",
Lovisa Dorotea Sjöberg	1820-09-19,
Barn: Maria Sofia	1846-07-06,
Augusta	1848-09-23,

Karl Johan var son till torparen Johan Krok och hans hustru Maja Jonsdotter på Hårstorps ägor. Lovisa var dotter till snickaren G Sjöberg och Maja Stina Månsdotter i Ösiö by. Karl Johan och Lovisa tjänade dräng och piga i bygden. 1844-45 var de båda i tjänst i Stavreberg hos Johan Grip. De följdes därefter åt till Sunneryd, till Lars Larsson.

De gifte sig 1845 och han var möjligen därefter dräng hos Lars Larsson i Sunneryd under några år och därefter någon tid hos Hans Peter Svensson i Sunneryd. De flyttade år 1850 till Näteryd. Där dog Karl Johan Krok i rödsoten hösten 1857. Se vidare under Näteryd.

1/24 (1844--45), 5/48 (1848-

Hans Peter Svensson	1817-03-20 i Väversunda, bonde,
Maja Lotta Larsdotter	1818-10-23**,**
Barn: Johanna Sofia	1843-02-07, till Väversunda 1858
Kristina	1845-04-05, till Väversunda 1860
Karl Johan	1847-11-21 i V Tollstad,
Gustaf Alfred	1850-08-31, till Brodderyd 1865
August	1855-02-20, till Amerika 1870

Hans Peter var son till Sven Samuelsson och Karin Johansdotter i Klämmestorp, senare i Hårstorp. Men föräldrarna bodde i Väversunda när Karl Johan föddes. Maja Lotta var dotter till Lars Larsson och Johanna Hansdotter i Sunneryd.

Maja Lotta var den enda av åtta syskon som uppnådde vuxen ålder. Hans Peter och Maja Lotta gifte sig 1842. De bodde först i Hårstorp men kom till Sunneryd 1844. De innehade då 1/24 mtl. De flyttade sedan tillbaka till Hårstorp och sedan till V Tollstad. Därifrån återkom de 1848 och uppgavs då inneha 5/48 i Sunneryd.

I husförhörslängden från 1851 uppgavs att Hans Peter *varit supig och slarvig, är nu utfattig och sjuklig*. Enligt domboken för 1855 dömdes han då till böter för uteblivande vid tinget, han hade inte inställt sig till tinget, trots kallelse.

Han dog 29 december 1855 och var då torpare på Sunneryds ägor. Maja Lotta uppgavs vara fattighjon och bodde inhyses i Grönäng. Hon dog av kräfta den 2 juni 1870. Sonen August betecknades i husförhörslängden 1866 som *odygdig, emigr. till Amerika 1870*. Om Karl Johan skrevs *ej ordentlig, bör plikta*.

Boupptecknigen efter Hans Peter Svensson upptog endast lösöre. Tillgångarna värderades till 102 riksdaler, skulderna upptogs till 24 riksdaler.

1/18 (1835-1842)

Jonas Andersson	1787-02-24, bonde,
Maja Johansdotter	1792-02-12 i Adelöv
Barn: Maja Kaisa	1811-05-11, gift med Anders Krok,
Anders	1813-12-12, t Bankaby 32
Sven Johan	1816-09-10, t Frebol 1840
Anna G	1820-03-14,
Johannes	1822-01-03, t Vantekullen 1837
Jonas	1826-10-24, t Angseryd 1843
Johanna Lotta	1831-05-23, t Sväm 1844

Jonas var son till Anders Larsson och Greta Olofsdotter i Södra Bråten. Bakgrunden för Maja är inte helt klar. Kanske var hon dotter till Sara Persdotter i Knutstorp i Adelöv. Jonas och Maja gifte sig 1808. De bodde först i Södra Bråten och innehade där 1/8 mantal.

De kom till Sunneryd 1835 och stod här som innehavare av 1/48 mantal. Några år senare köpte Lars Larsson deras lilla gård och Jonas och Maja stod sedan som inhyses. Jonas dog av vattusot 1842 och Maja dog av bröstfeber 1843.

Vid sommartinget 1837 hade förpantningsägaren Daniel Isaksson på Klämmestorps ägor instämt Jonas Andersson rörande en auktionsskuld. Jonas inställde sig inte vid tinget. Han fick böta för sitt uteblivande och målet uppsköts till nästa ting. Då inställde sig Jonas Andersson och han erkände sin skuld och ålades att genast betala.

Boupptecknigen från 1843 visar vad som fanns i deras lilla stuga på Sunneryds ägor, nämligen *tre söndriga grytor, ett par gerådsjärn, tre gamla yxor, några gamla navar, diverse gamla snickareredskap, två par gamla kardor, en gammal brandring, ett gammalt väggur, en gammal soffa, ett gammalt bord, en gammal handkvarn, en gammal dragkärra, en gammal dragkälke, en gammal hyvelbänk, en gammal spinnrock, tre hulkar, en vepa, några gamla böcker, en knäppharvel, en baggasax, två rörkäppar, en gammal drickeskanna, en gammal vävstol och en liten stugubyggning. Allt upptogs till 18 riksdaler 13 skilling, därav stugan till 13 riksdaler 16 skillingar. Skulder, till sonen Anders 20 riksdaler, till sonen Johan 15 riksdaler, till mågen Anders Krok en riksdaler 20 skilling, till Johan Lantz vid Hårstorp 16 skilling, till Anna Greta Friberg fem skilling, till Johannes Karlsson i Sunneryd, sex skilling, till Karl Johan Jonsson i Sunneryd 37 skilling, till kokerskan Johannes Perssons hustru 24 skilling, till sonen Anders för likkistan två riksdaler 32 skilling, boupptecknisarvodet 32 skilling, fattigprocenten en skilling.*

7/24 (1844-

Johannes Persson Pantzar	1816-03-05, bonde,
Karolina Persdotter	1819-03-02,
Barn: Johan Peter	1844-03-07, död 1850
Emilia Josefina	1845-12-25, g m Karl Israelsson från Lakarp
Karl Anton	1850-01-27, död 1851 av slag
Axel Theodor	1852-10-12, bonde i Sväm s Skräddargård,

Johannes var son till Peter Pantzar och Stina Hansdotter i Sunneryd. Karolinas föräldrar var Peter Persson och Greta Andersdotter i Öninge Lagmansgård. Johannes och Karolina gifte sig 1843. De förvärvade då 7/24 mtl i Sunneryd. Därefter har de köpt ytterligare någon gård i byn omkring 1850. Johannes dog 1866.

Karolina Persdotter ingick 1868 nytt äktenskap med bonden Karl Magnus Jonsson i Sväms Östergård och flyttade dit. Sonen Axel Theodor var då bara 16 år och följde med till Sväm . Efter ett par år flyttade han tillbaka till Sunneryd men utflyttade därefter till Amerika. Han återkom någon tid till Sverige men utflyttade på nytt till Amerika 1872.

I bouppteckningen efter Johannes upptogs 5/16 mantal Sunneryd till 8800 riksdaler. Under Åker- och köreredskap upptogs *en bättre vagn, en kärra, en gammal kärra, tre skogsvagnar, en bulthjulsvagn, tre järnharvar, en dragvagn, två plogar, sex ärjekrokar, fyra slädar, sju kälkar, en skottkärra, en gödselbotten, en potatislår, ett oxok, två hästok, en slump bräder, en slump tömmar, ett tröskverk, en kärna,* summa 289 riksdaler. Gångkläderna upptogs till 163 riksdaler. Tillgångarna uppgick totalt till 11.311 riksdaler, skulderna till 3294 riksdaler.

Johannes Pantzar i Sunneryd hade till vintertinget 1844 instämt sina föräldrar, Peter Pantzar och Stina Hansdotter. Han yrkade att de skulle lämna honom köpebrev med erforderliga åtkomsthandlingar på 7/48 krono skatte Sunneryd i överenskommelse med köpekontrakt den 30 januari 1843 samt ersättning för rättegångskostnaderna.

Johannes Pantzar hade här instämt sina föräldrar sedan de blivit oense om en gårdsaffär där Johannes Pantzar skulle överta föräldragården. Dessutom ingick också att Johannes i förtid skulle utfå sitt arv. Föräldrarna hade ångrat affären eftersom de kommit underfund med att de andra syskonen blev missgynnade.

Vid sommartinget 1845 anhöll Johannes Persson och hans hustru Karolina Persdotter om fastebrev å 7/48 mantal krono skatte augmentshemman Sunneryd. Denna gård hade de enligt bevittnad avhandling den 27 mars 1844 köpt av Peter Pantzar och Stina Hansdotter för 3000 riksdaler riksgäld.

1/24, 1827-1846

Johannes Persson	1806-06-10, bonde i Sunneryd
H1Anna Gr Emanuelsdotter	1801-11-07, död 1846,
H2 Johanna Karlsdotter	1823-06-12,
H3 Stina Persdotter	1810, änka efter torparen Johan Hurtig i Bodebol
Barn: Johan August	1828-04-21, till Kumla 52
Petrus	1830-05-16, död av slag s å

Petrus	1831-06-19, till Stockholm 1851
Karl Anders	1834-04-21, till Stockholm 1852
Johannes	1837-01-30, kvävd av modern i sängen 1837

Johannes var son till Peter Hansson och Anna Jonsdotter i Sunneryd. Anna var dotter till Emanuel Samuelsson och Katharina Jonsdotter i Kulltorp. De gifte sig 1827 och innehade sedan 1/24 mtl i Sunneryd. Denna gård hade de köpt av Peter Svensson.

Johannes och Anna Greta flyttade till Sväm 1839 men återkom därifrån 1843. De bodde och brukade också en gård någon tid i Kulltorp. Anna Greta dog av bröstfeber 1846. De bodde då på Sunneryds ägor och hade sålt sin gård, kanske omkring 1840. Den äldste sonen hade lämnat hemmet men de två yngre bodde kvar hos fadern, Petrus och Karl Anders.

Anna Greta var syster till Hans Peter Emanuelsson i Öjan. Denne innehade under några år på 1840-talet en gård i Sunneryd, som vi tidigare sett.

Efter hustruns död uppgavs Johannes vara inhyses. Sönerna, Johan, Petrus och Karl bodde fortfarande kvar i hemmet. Johannes ingick nytt äktenskap med Johanna Karlsdotter 1852 men hon dog 1853. Hon var dotter till Karl Fredrik Persson o Anna Katharina Olofsdotter i Sunneby. De hade inga barn tillsammans. Han gifte sig sedan med änkan Stina Persdotter. Johannes dog 1869 av bröstlidande. Stina Persdotter dog av förkylning 1878.

Bouppteckningen efter Johanna Karlsdotter visade tillgångar på 259 riksdaler och skulder på 82 riksdaler.

Arvingarna var hennes mor, änkan Katharina Olofsdotter i Sunneby, hemmansäg. Anders Persson i Gammalsby samt en syster Kristina Charlotta Karlsdotter som vistas i Stockholm. Bland tillgångarna upptogs gångkläderna till 34 riksdaler. I övrigt kan nämnas två psalmböcker, en bibel, ½ dussin porslin, en gammal stugubyggnad á 10 riksdaler, ett gammalt vedskjul två riksdaler.

I bouppteckningen efter Johannes Persson upptogs tillgångarna till 53 riksdaler, däribland *en gammal stuga och ett gammalt skäle*.

Johan Abrahamsson Krok, 1787-08-25 i Åby, torpare, sedan inhyses,
Maja Jonsdotter 1784-05-10 i Adelöv,

Barn: Anders	1811-01-01 i Åby, t Maltmossen 1834
Karl Johan	1821-01-28, t Hårstorp 1843, gift se ovan
Kristina	1824-02-19, t Holkaberg 1839, g m Karl F Englund

Johan var son till soldaten Abraham Bättring och Katharina Svensdotter på Boets ägor i Stora Åby socken. Maja var dotter till Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Hon kom till Narbäck som piga 1807 och han kom dit som dräng något senare. Han hade redan då fått namnet Krok.

De gifte sig 1810 och flyttade till Stora Åby. Där hade de ett torp på Tingstads ägor. 1814 kom de tillbaka till våra bygder, till Skansatorpet på Hårstorps ägor. Johan uppgavs då vara torpare och f. d. soldat. 1816 uppgavs han vara vargeringskarl som var en sorts reservsoldat.

De kom till Sunneryd 1824 och uppgavs då vara utfattiga. De bodde på Skansalyckan, senare kallad Englunds, beläget utmed Holavedsvägen. Det var där som den gamla befästningen legat tidigare, den så kallade Skansen. Både Johan och Maja dog 1848. Dottern Kristina gifte sig 1848 med Karl Fredrik Englund.

I domboken för vintertinget 1825 intogs ett torpkontrakt i vilket Håkan Jonsson i Sunneryd gav löfte till *förra beväringskarlen Johan Krok på Hårstorps ägor och hans hustru Maja Jonsdotter att på deras livstid få bygga och bebo på mina ägor i den så kallade Skansmarken*. Det var av allt att döma det torp som senare kallades Englunds.

Boupptecknigen efter Maja Jonsdotter är inte särskilt omfattande, tre korta sidor. Den upptar *yxor, två grytor, slipsten, handkvarn, hörnskåp utan lås, två gamla kistor, två gamla stolar, spinnrock, en gammal soffa, ett gammalt skåp, ett gammalt bord, två baljor, en bykeså, en gammal vävstol, två gamla stånnor, ett gammalt täcke, två gamla vepor, två gamla lakan, tre gamla dynor, en liten duk, ett par gamla gardiner, en butelj, två gamla böcker, tre gamla såll, en harvel, två klänningar, fem gamla lintyg, ett par gamla strumpor, gamla näsdukar, två gamla mössor, ett par gamla skor. Det var det inre lösöret. Därtill kom en liten stuga för 13 riksdaler.* Tillgångarna totalt uppgick till 21 riksdaler. Skulder fanns inga, utöver boupptecknigsarvodet på 16 skilling och fattigprocenten, en skilling.

Nils Johan Käck	1810-01-20 i Malmbäck, livgrenadjär
Maja Stina Jonsdotter	1812-01-08, d t bonden Jonas Jonsson i Sunneryd
Barn: Stina Lotta	1835-01-08, g m Frans Danielsson, bosatta i Mark
Johan August	1837-01-14, till Stockholm 1855
Johanna Sophia	1840-01-91, till Stockholm 1868
Mathilda Josefina	1842-11-11, ?

Nils Johan Käck kom till Sunneryd som soldat 1833. Han var född i Malmbäck och hans bakgrund där är okänd. Han gifte sig med Maja Stina Jonsdotter 1834. Hon var dotter till Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter i Sunneryd.

Käck dog 1843 och enligt uppgift skedde dödsfallet i arresten i Linköping, kanske i samband med ett regementsmöte. Hustrun och barnen bodde kvar i Sunneryd men en ny soldat flyttade in 1845. Maja Stina Jonsdotter uppgavs på 1850-talet vara utfattig. flyttade 1862 till Stockholm, förmodligen till sina barn.

Vid vintertinget 1836 hade Johan Käck blivit instämd med anledning av en skuld av 13 riksdaler 16 skillingar till Nils Persson i Öninge. Skuldebrevet hade skrivits i Sunneryds grenadjärtorp den 28 april 1834. Johan Käck inställde sig inte vid tinget och hade inte anmält förfall. Han dömdes trots detta att återbetala beloppet, med ränta samt rättegångskostnaderna.

Karl Johan Dahl	1822-09-01 i Linderås, livgrenadjär,
h Gustava Jonsdotter	1825-02-13,från Skorp.50, gifta 1850

Barn: Emilia Mathilda 1851-09-06,
Johan Albert 1853-11-10,

Karl Johan Dahl kom från Linderås. Hans föräldrar var soldaten Johan Frejer och Maja Johansdotter i Kvarnarp i Linderås socken. Han kom till Sunneryds soldattorp 1845. Han gifte sig med Gustava Jonsdotter 1850. Hennes bakgrund var inte långt borta. Hennes föräldrar var Jonas Andersson och Maria Jonsdotter i Mark.

Han dog 10 augusti 1853 av lungsot. Gustava och sonen flyttade 1854 till Frebol. Hon ingick sedan nytt gifte med förpantningsägaren Gustaf Jonsson på Grimshults ägor och flyttade dit. Det finns uppgift om att Karl Johan någon tid haft soldatnamnet Ulf.

Boupptecknigen den 22 augusti 1853 efter Karl Johan Dahl vid Ombergs kompani visade tillgångar för 833 riksdaler, därav infordringar för ca 650 riksdaler. Skulderna uppgick till fem riksdaler. Den avlidnes fader var närvarande vid boupptecknigen.

Jonas Åberg 1803-09-27, arrendator av soldattorpet,
Anna Brita Hansdotter 1808-02-04,
Barn: Anna Maria 1835-07-07, dömd för lönskaläge 1855
Axel Leonard 1838-03-30,
Emeli Mathilda 1840-11-04,
Emil 1847-12-30,
Johannes Albin 1850-09-08,
Hulda Mathilda 1855-03-19, oä d t Anna Maria ovan

Jonas var son till livgrenadjären Johan Åberg och hans hustru Stina Andersdotter på Åby ägor. Anna Brita var dotter till Hans Andersson och Katharina Olofsdotter i Stora Krokek. Hennes far dog samma år som hon föddes och modern bodde sedan möjligen i Stora Åby.

Hon kom från Stora Åby 1834 till Erikstorp där hon gifte sig med Jonas. De hade sedan ett förpantningstorp där och Jonas står också skriven som skomakare. 1843 flyttade de till ett förpantningstorp i Stavreberg. 1846 kom de tillbaka till sitt torp på Erikstorps ägor. 1850 kom de till Sunneryd och här arrenderade de soldattorpet. De bodde också i soldattorpet De flyttade till Kushult 1857. Dottern Anna Maria dömdes för lönskaläge 1855.

År 1850, just efter laga skiftet var jorden i Sunneryd uppdelad på sju jordägare enligt följande: Änkan Maria Jönsdotter ägde 1/192, Jonas Jonsson ägde 11/192, Johannes Karlsson ägde 3/16, Johannes Persson Pantzar ägd e 1/6, Peter Emanuelsson 1/6, Jaen Nilsson 1/12 och Hans Svensson 1/12.

Utöver dessa bodde också många egendomslösa och fattiga i Sunneryd. Detta var också den tidpunkt då den gamla hustomten började överges. Samtliga bönder i byn lämnade hustomten och byggde sina hus på andra ställen. Något hus stod kvar där inhysta människor kunde bo en tid men snart skulle denna gamla boplats helt överges. Kanske nära tusen år av boplats.

En annan minnesvärd händelse var att en ny väg byggdes. Den gamla landsvägen där människor i tusen år eller kanske mera färdats mellan Stockholm och Jönköping skulle mellan Gränna och Ödeshög ersättas av en ny väg. Det blev en jämnare väg med mindre backar och med snabbare vagntider mellan Gränna och Ödeshög.

Gästgivargården i Holkaberg flyttades ned till Sjöberga men genom den nya vägen kunde vagnarna mer och mer köra förbi och klara hela sträckan utan uppehåll. 1852 var den nya vägen klar.

Rödsoten härjade hårt i våra bygder 1857. I Stavabygden avled ett 50-tal människor på lika många dagar under hösten detta år. I Sunneryd dog nio personer i denna epidemi.

7/24, 9/16, (1866-1908

Karl Johan Israelsson	1844-04-12, bonde i Lakarp och i Sunneryd
Emilia Jos. Johansdotter	1845-12-25,
Barn: Jenny Olivia	1867-02-03, g m Teodor Damberg i L Krokek
Elin Theresia	1869-02-15, g m handl. Oskar Simon Johansson,
Gustaf Reinhold	1871-01-25, g m Jenny Karlsdotter i Lakarp
Eda Josefina	1878-04-28, g m A F Levin från Heda,
Richard Konrad	1885-10-20, död 1895

Karl Johan var son till Israel Håkansson och Lotta Persdotter i Lakarp. Emilia var dotter till Johannes Persson Pantzar och Karolina Persdotter i Sunneryd. Karl Johan var hemmansägare i Lakarp när han och Emilia gifte sig 1866. De övertog då 7/24 efter hennes fader, Johannes Persson Pantzar, som avlidit det året.

Omkring 1880 hade innehavet ökat till 9/16. Därmed hade antalet gårdar i Sunneryd genom sammanslagningar och uppköp minskat till två gårdar. Någon gång omkring år 1908 flyttade Karl Johan med hustrun Emilia till ett undantag på torpet Grönäng. Gården övertogs då av sonen Gustaf. Karl Johan dog 1829 och Emilia 1831. Dottern Elin bodde under åtskilliga år hos dem i Grönäng.

1/6 (1855-1868)

Andreas Pantzar	1820-09-13, bonde, s t Peter Pantzar
Anna Stina Andersdotter	1823-09-16 i Stora Åby
Barn: Karl Johan	1848-11-20 i Stora Åby
August Herman	1850-06-22 i ”
Albin	1852-11-18 i ”
Axel Theodor	1856-03-20
Tekla Klara	1861-06-13,
Elin Theresia	1866-04-08

Andreas var son till Peter Pantzar och Stina Hansdotter i Sunneryd. Han gifte sig 1848 med Anna Stina Andersdotter. De bodde sedan i Stora Åby socken fram till år 1855, då de kom till Sunneryd. De innehade sedan en gård i Sunneryd fram till dess att de den en maj 1868 emigrerade till Amerika.

1/12 1862-1873

Karl Johan Petersson	1835-02-11 i Stora Åby, bonde
Emilia Sofia Jaensdotter	1842-05-15,
Barn: Gustaf Albert	1863-03-27
Hulda Vilhelmina	1864-02-12,
Augusta Amalia	1865-07-06,
Hilda Josefina A	1867-01-13,
Elin Maria	1870-01-31,
Amanda Aqvilina	1871-06-13,
Karl Erhard	1873-01-10,

Bakgrunden för Karl Johan Petersson är inte klarlagd. Emilia var dotter till Jan Nilsson och Anna Brita Nilsdotter i Sunneryd. Karl Johan och Emilia gifte sig 1862 och övertog samma år hennes föräldragård i Sunneryd. Familjen flyttade år 1873 till Heda. Deras vidare öden och äventyr är okända.

Sven Johansson	1827-07-09, gift dräng
Mathilda Andersdotter	1832-11-14 i Norrköping,
Barn: Johanna Kristina	1859-11-10, död av slag 1860
Karl August	1861-02-22,
Anna Amanda	1862-11-04,
Karl Alfred	1865-10-25, död 1868 i Dingtuna,

Sven var son till torparen Johan Jonsson och hans hustru Maja Gustafsdotter på Åby fyrbondegårds ägor. Bakgrunden för Mathilda är okänd. De har kommit till Sunneryd omkring 1859, Mathilda därvid från Väversunda. De flyttade till Holkabergs ägor i början av 1860-talet. Där bodde de bara en kort tid. 1863 finns de på Kopparps ägor. Han uppgavs vara skomakare. Fyra år senare flyttade de till Västerås.

Där dömdes Sven i september 1867 av Västerås Rådhusrätt till två månaders fängelse för våld mot hustrun, enligt noteringar i husförhörslängden En tragisk historia. Mera finns att läsa om denna familj under Kopparp.

Johan Stark	1800-11-16, inhyses f.d. torpare,
Stina Persdotter	1787-12-16, d t artilleristen Peter Berglund (?)

Johan var son till soldaten Nils Stark och hans hustru Maja Månsdotter på Kopparps ägor. Stina var dotter till artilleristen Peter Berglund och Maria Abrahamsdotter i Näteryd. Stina hade tidigare varit gift med torparen Jonas Mur, som vi läst om tidigare. Efter dennes död för egen hand gifte hon sig med Johan Stark. De bodde någon tid i Näteryd, sedan i Glasfall och från 1838 i Kopparp.

I början av 1850-talet kom de till Sunneryd. De uppgavs då vara utfattiga och bodde inhyses hos Jonas Jonsson. Stina dog av slag 1859. Johan

överfördes 1877 till Fattighuset i Ödeshög. Där dog han 1878. En son till Stina i hennes första äktenskap var Gustaf Jonsson Mur, se nedan.

Bouppteckningen efter Stina Persdotter visade att hon haft en son Peter, som avlidit, men att denne hade två barn, som troligen bodde i Norrköping. Bouppteckningen upptog endast inre lösöre, inga hus eller torprättigheter. Tillgångarna upptogs till 31 riksdaler och skulderna till 26 riksdaler.

Hennes gångkläder uppgick till sju riksdaler och bestod av *fyra klänningar, ett förkläde, två gamla ull- och linneschalar, fyra gamla näsdukar, två gamla lintyger, två par strumpor och ett par gamla kängor*. Detta var hela hennes garderob. Hon var inget modelejon. Men hon hade kanske velat vara det?

Johannes Jonsson	**1778-10-12 i Adelöv, inhyst f.d. bonde, död 1848**
Anders Johan Berglund	1805-07-03, orgeltrampare, ”till hus”,
Johanna Jonsdotter	1814-10-23,
Barn: Karl August	1833-01-31,
Frans Johan	1842-10-11,
Lotta Maria	1845-06-27, död i rödsoten 1857
Emilia Augusta	1847-07-20, utfl. till Gränna 1869,

Johannes var från Adelövs socken. Han var sannolikt son till Jonas Johansson och Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Han var först gift med Maja Danielsdotter och de bodde på flera platser i Adelövs socken och Gränna socken innan de kom till Glasfall i Ödeshögs socken 1814. År 1819 flyttade de till Stora Smedstorp och där innehade de och brukade 5/211 mtl. Maja Danielsdotter dog 1839.

Han ingick 1841 nytt äktenskap med Johanna Jonsdotter från Sunneryd, dotter till Jonas Jonsson och Katharina Danielsdotter i Sunneryd.

De kom från Stora Smedstorp till Sunneryd 1848. Men Johannes dog här samma år.

Johanna gifte sig år 1859 med Anders Johan Berglund (i dennes tredje äktenskap) men denne dog av lungsot 1860 och så var hon änka igen, utfattig dessutom. Berglund var son till korpralen Sven Berglund och hans hustru Inga Andersdotter i Äng. Han uppgavs vara orgeltrampare. Johanna dog 1862 av vattusot.

Bouppteckningen efter hennes första man, Johannes Jonsson på Sunneryds ägor 1848 upptar tillgångar för 14 riksdaler och skulder för lika mycket. Bouppteckningen efter Anders Berglund upptog tillgångar till 99 riksdaler och skulder för 24 riksdaler. Han hade i föregående gifte fyra barn, Johan August myndig, Per Adolf, omyndig, d Karolina och Emilia Augusta, omyndiga.

Se också under Stora Smedstorp.

Jonas Gustaf Jonsson Mur	1816-06-17,
Maja Lotta Karlsdotter	1828-04-15 i Adelöv,
Barn: Johan Albert	1854-12-21, ”vanartig”, till Örberga 1872,
Hulda Mathilda	1858-05-07, till Erstorp 1874,

Tekla Albertina	1861-12-21, ofärdig,
Kristina Josefina	1865- 03-03, till Appuna 1881

Jonas var son till torparen Jonas Mur och Stina Persdotter på Skrädebergs ägor. Maja var dotter till torparen Karl Johansson och Maja Arvidsdotter på Kärrs ägor i Adelövs socken. Jonas far dog genom självmord 1817. Modern, Stina Persdotter var senare gift med torparen Johan Stark på Kopparps ägor.

Jonas Gustaf Jonsson Mur, son till Jonas Mur och Stina Persdotter, bodde i Näteryd 1838 och hade då gjort sig skyldig till stöld och inbrott. Han dömdes till spöstraff, 16 par spö, tre slag av varje samt dessutom *uppenbar kyrkoplikt* en söndag i Ödeshögs kyrka.

Jonas gifte sig med Maja 1849. Han beskrives i husförhörslängden som *klen och stygg* och han var inlagd på Vadstena Hospital 1857. Familjen kom till Kopparp i mitten av 1850-talet och flyttade 1863 till Sunneryd. 1867 dömdes han för tredje resan stöld och förklarades förlustig medborgerligt förtroende för alltid. Familjen Mur tycks ha haft hälften av Johanna Jonsdotters stuga, den västra delen. Jonas dog 1877.

Maja Lotta överfördes samma år till Fattighuset. Dit medföljde också de två yngsta döttrarna. Maja Lotta dog där 1881. Dottern Tekla Albertina bodde kvar på Fattighuset. Hon uppgavs vara ofärdig. Hon dog där år 1900. Detta var en skildring från samhällets bakgård.

Anders Krok	1799-04-03 i Vireda, livgrenadjär
Maja Eriksdotter	1793-10-26 i Gränna,
Barn: Eva Lotta	1834-04-03, g m bonden Karl Johan Petersson
Kristina Sofia	1846-08-24, g m statdrängen Karl Johansson

Anders hade sina rötter i Vireda. Han var son till torparen Jöns Andersson och hans hustru Stina Hansdotter i Sundby, Vireda socken. Maja Eriksdotter kom från Målskog i Gränna och var dotter till Erik Jansson och Brita Andersdotter. Anders kom till soldattorpet i Stora Krokek 1820 och gifte sig året därefter med Maja.

Båda hade dessförinnan tjänat dräng och piga i Fogeryd. Han var sedan soldat för Stora Krokek fram till 1850. Då flyttade Anders och Maja till Stavreberg. De hade sex barn men en del av dessa hade då lämnat hemmet. I början av 1860-talet flyttade Anders och Maja till Sunneryd. Där dog Maja 1873. Anders dog 1876.

I Sunneryd hade de ett förpantningstorp. Troligen låg detta på Karl Israelssons ägor. Maja dog 1872 av bröstlidande. Om dottern Eva Lotta anges att hon uteblivit från husförhör och därför blivit "satt från nattvarden".

En son till dem, Sven Peter, född 1830, blev soldat i V Husby med soldatnamnet Ask. Maja Eriksdotter dog 1872 och Anders dog 1876.

Enligt bouppteckning uppgick tillgångarna till 501 riksdaler, skulderna till 62. Där fanns stugubyggning, vedskjul och lagård, en ko och ett får.

Till dottern Eva Lotta som varit hemma och skött föräldrarna var testamenterat av odelat bo stugubyggnaden samt ett får och en väggklocka, en dragsäng och en fjäderdyna.

Återstoden skulle delas mellan arvingarna. Utöver stugbyggnaden fanns där också vedskjul och ladugård. Låg detta torp möjligen längst åt söder utmed den gamla landsvägen, vid Skäggs håla. Det var i så fall identiskt med det som senare blev kallat Skansen, där Axel och Ella bodde på 1940-talet. Detta tillkom förmodligen på 1840-talet.

Svante Johan Djurberg	1818-10-19 i Vadstena, ”till hus”,
Johanna Porslin	1811-03-26,
Barn: Kristina (Johanna)	1835-05-16, oä dotter till Johanna Porslin
Hulda Matilda	1858-01-10, dotterdotter till Johanna Porslin

Johanna Porslin var dotter till livgrenadjären Sven Porslin i Porsarp och hans hustru Maja Hansdotter. Hon kom till Sunneryd 1853 från Hårstorp och hade här en egen liten förpantning. Hon gifte sig 1863 med skomakaren Svante Djurberg som 1862 kom till Sunneryd. Han uppgavs vara fattig. Johanna Porslin dog 1892. Djurberg flyttade 1894 från Sunneryd.

Sven J Johansson Lundkvist	**1832-02-07 i Gränna, smed**
H1 Elin Maria Askeroth	1843-09-22 i Askeryd, fattig, död 1879
H2 Kristina Maria Jonsdotter	1845-07-28,
Barn: Anna Emilia	1868-07-13, till Naversjö 1878
Karl Hjalmar	1870-10-03, till Heda 1894
Selma Serena	1873-01-12, till Des Moines i Iowa, Amerika,
Johan Ernst	1875-09-22,
Gustaf Albin	1875-06-16, gårdfarihandlande, på Grönelund
David Leonard	1881-03-12,

Sven kom hit 1868 och uppgavs då vara smedgesäll. 1873 uppgavs han vara smed. Han föddes i Uppgränna, son till torparen Johannes Adamsson och hans hustru Karin Svensdotter på Uppgränna Dagsagård.

Sven gifte sig 1870 med Elin Maria Askeroth. Hon hade förut antecknats som piga hos honom. De kom båda hit i augusti 1868, hon från Björkö och han från Gränna. De bodde på Sunneryds ägor, sannolikt i torpet Skansen på Karl Israelssons mark.

De två första barnen ovan uppgavs vara oäkta. På den tiden fanns det barn som inte var äkta. Stackars barn kan vi nu säga. Efter att Elin Maria Askeroth dött gifte sig Karl Johan med Kristina Maria Jonsdotter, dotter till torparen Jonas Jakobsson och hans hustru Stina Eriksdotter på Stora Krokeks ägor.

De sex barnen ovan uppvisar en blandning såtillvida att Anna Emilia och Karl Hjalmar är Elin oäkta barn före äktenskapet med Karl Johan, Selma Serena och Johan Ernst är gemensamma barn, Gustaf Albin är nästa hustrus barn i ett tidigare förhållande medan David Leonard är ett gemensamt barn i det sista äktenskapet.

År 1881 antecknas att de flyttade till Kushult. I praktiken innebar dock flyttningen endast att de flyttade till Näteryds ägor, ett par hundra meter söder om Skansen till en torpstuga som låg på flatberget. Platsen kallas Smed-Kristins.

I bouppteckningen efter Elin Maria Askeroth upptogs tillgångar för 79 kronor och 80 öre. Skulderna uppgick till 77 kronor. Behållningen var således två kronor, 80 öre.

Johan Per Persson	1806-05-01, inhyses
Maja Stina Nilsdotter	1804-06-25 i Rök
Johan Peter	1840-03-09, "rymt till Amerika"

Johan var bondson från Klockargården i Ödeshög. Han och Maja inflyttade till Sunneryd från Mark 1866. De tycks ha bott på Israelssons ägor. De flyttade till Frebol 1868.

Klas Aron Johansson	1842-09-11 i Gränna, smedgesäll
Maja Lisa Lindstedt	1834-05-30 i -"-

Klas och Maja bodde i Sunneryd 1862-64 och flyttade härifrån till Strå 1864. Deras bakgrund är inte utforskad.

3/16, 1872-1880

Gustaf Johannesson	1844-07-07, bonde,
Gustava Math. Gustafsdotter	1845-01-01,
Barn: Georg Anders Enok	1867-01-08,
Augusta Mathilda	1869-11-15,
Fritz Vilhelm	1871-12-30,
Selma Helena	1873-10-17,
Anna Teresia	1875-12-10,
Karl Oskar	1878-11-27,

Gustaf var son till Johannes Karlsson och Sara Lena Svensdotter i Sunneryd. Gustava var dotter till nämndemannen Gustaf Andersson i Maltmossen och hans hustru Hedvig Hultman.

Gustaf och Gustava gifte sig 1866. Efter att hans far dött övertog de föräldragården i Sunneryd början av 1870-talet. De flyttade 1880 till V Tollstad. Senare flyttade de till Amerika.

Karl Fredrik Englund	1823-06-09 i Skärstad, till hus, arbetare
Kristina Krok	1824-02-19, d t Johan Abrahamsson Krok
Barn: Frigge	1849-09-04, *sjuk och oduglig*, död på Vadstena
Johan Alfred	1851-10-22, död av vattusot 1863
Karl	1854-04-12, död 7/10 1857 av rödsot
Anton	1856-09-23, död 23/10 1857 av rödsoten
Karl Anton	1858-11-26, lösdrivare, t Ekeby 1883

Ada Josefina	1860-06-14,
Tekla Albertina	1862-12-01, till Gränna 1887
Jenny Amanda	1864-02-11, död 1881 av difteri

Karl var son till trädgårdsmästaren Anders Englund och hans hustru Brita Svensdotter på Lyckås i Skärstads socken. Kristina var dotter till Johan Abrahamsson Krok och Maria Jonsdotter på Hårstorps ägor. Karl och Kristina vigdes 1848. Han var då dräng i Holkaberg och de bodde också en tid i Holkaberg efter giftermålet. Där föddes Frigge 1849.

Sedan flyttade de till Sunneryd och där skrevs de som inhyses. De övertog förmodligen den stuga vid Skansbacken som hennes föräldrar tidigare bott i. Skansbacken bytte sedan i folkmun namn till Englundsbacken. De uppgavs vara utfattiga.

Kristina Krok dog 1884 av maginflammation. Englund bodde kvar i Sunneryd ännu år 1900 men flyttades därefter till fattighuset i Ödeshög. Där avled han 1910. Jag har här tagit med ett kort utdrag ur bouppteckningen efter Kristina Krok, se nedan.

Den 21 mars 1885 hölls bouppteckning efter den avlidna hustrun Kristina Krok. Hon efterlämnade maken, Karl Englund, samt tre barn, Karl Anton född 26 oktober 1859, dottern Ada född 19 juni 1860 och Tekla född 1 december 1862, alla myndiga och personligen närvarande. Kontanter eller penningar fanns inte, silver eller koppar inte heller.

Av järnsaker fanns *fyra gamla saxar, två gamla grytor, två gamla basar, ett besman, en eldtång, summa 3:50, av möbler fanns två gamla klockor, en gammal byrå, en gammal dragkista, tre gamla bord, två gamla sängar, en gammal soffa, fem gamla stolar, en gammal kista, en gammalt skrin, byttor, baljor och andra träkärl, summa 9:35, den avlidnas gångkläder fanns två gamla ylleklänningar, två gamla linneklänningar, en kjol, två gamla tröjor och gamla koftor, fyra lintyg en ylleschal, tre näsdukar, två förkläden samt skodon, summa 10 kronor, under sängkläder upptas två gamla täcken, fyra gamla lakan, tre dynor och tre madrassvar, summa 3:50, under diverse upptogs en kappe potatis, litet matvaror, glas och porslin, två spadar, hammare och tång, knivar, gafflar och skedar, böcker*, summa 6:50, en gammal stuga med vedbod för 15 kronor, några infordringar fanns inte. Summa tillgångar för 47 kronor. Skulder 20 kronor till Johan Andersson i Lakarp, bouppteckningsarvode 00. Summa behållning 27:50 kronor.

Gustaf Adolf Jonsson	1840-03-17, statdräng,
Emma Augusta Johansdotter	1851-10-09,
Jenny Serena	1874-11-20,

Gustaf var son till torparen Jonas Jakobsson och hans hustru Stina Eriksdotter på Stavrebergs ägor (Stora Krokeks ägor). Emma var dotter till Johan Johansson och Lena Maria Persdotter från Bankaby.

Gustaf och Emma vigdes 1874. Båda hade då tjänst i Sunneryd. Året därefter flyttade de till V Tollstad. Deras vidare öden är inte utforskade.

Karl Lantz	**1805-04-12, bonde, torpare**
Lena Andersdotter Eklund	1802-01-03 i Ekeby, död 1857 i rödsoten
Maja Stina	1834-09-10,

Frans Johan	1842-12-28,
Klas August	1847-12-15, död i rödsoten 20/9 1857

Karl var son till Jöns Lantz och Brita Stina Svensdotter i Hårstorp. Lena var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och hans hustru Maria Danielsdotter vid Boxholms Bruk. Karl och Lena flyttade efter sitt giftermål till Svanshals. De bodde sedan i L Krokek, de kom till Stavreberg 1835. De innehade och brukade där 1/32 mantal, den s.k. Klintagården i söder.

De flyttade 1848 till ett torp på Kulhults ägor. De återkom till Stavreberg 1848 och hade då förvärvat 1/48 mantal av Gustaf och Anna Maria Haddorf. De flyttade efter några år vidare till Sunneryd.

Det kan tilläggas att Karls farfar var Lars Vesterlind och Elin Månsdotter, som i början av 1800-talet hade ett torp på Sunneryds ägor. Om Karl och Lena nu bodde i samma torpstuga som hans farfar bott i är osäkert. Lena uppgavs vara "genomsjuklig och oduglig". Hon dog i rödsoten 1857, liksom sonen Klas August.

Lena var syster till Gustav Johanssons hustru, Anna Lisa Eklund, som f ö också dog i samma rödsotsepidemi, då boende i Kopparp. Karl Lantz flyttade 1858 till Hårstorp. Han uppgavs då vara utfattig. Karl Lantz dog i Hårstorp av slag 20 oktober 1873.

Jonas Pettersson	1824-12-05, till hus,
Johanna Sofia Jonsdotter	1821-03-06,
Augusta Mathilda	1855-11-18,
Karl Gustaf	1857-11-22,
Axel Fredrik	1861-01-08,

Jonas och Johanna kom till Sunneryd 1855, han från Ö Tollstad och hon från Adelöv. Båda hade dock sina barndomshem på närmare håll än så. Jonas hade sina föräldrar i Mark, torparen Peter Jönsson och hans hustru Katharina Samuelsdotter på Marks ägor.

Johannas föräldrar var torparen Jonas Jönsson och hans hustru Sara Jonsdotter i Sväm. När Jonas och Johanna 1855 kom till Sunneryd bodde de enligt uppgift i torpet Grönäng men har troligen flyttat från Sunneryd till Bankaby före 1870.

Peter Andersson	1794-12-11 i Rök, torpare
Kristina Svensdotter	1800-02-14, d t bonden Sven Persson i Lilla Krokek
Barn: Hedda Sofia	1824-06-23 i V Tollstad, g m Karl Aug Johansson
Kristina Elisabet	1830-10-19 i V Tollstad
Johanna Maria	1833- i V Tollstad, död av bröstplåga 1861
Eva Katharina	1835-12-27 i V Tollstad, till Rogslösa 1854,
Karl Otto	1839-12-15 i V Tollstad, utfl. Till Hov 1858
Josefina Vilhelmina	1843-01-12 i V Tollstad, död 1852

Peter och Kristina gifte sig 1821. De kom från V Tollstad till Stavreberg 1846 och innehade där förpantning på torpet Lyckan, som de köpt av Jonas

Åberg för 800 riksdaler. Bakgrunden för Peter är okänd. Kristina var dotter till bonden Sven Persson och Stina Svensdotter i Lilla Krokek.

Hon hade därmed rötter tillbaka till Gyllingesläkten via Lilla Krokek och Kopparp, en släktgren med stort inflytande i bygden och tidigare med stora gårdsinnehav.

Peter och Kristina flyttade från Stavreberg 1851 till Kråkeryd. Vid avflyttningen stod de som inhyses. I Kråkeryd var de skrivna *Till hus*. År 1852 flyttade de till Sunneryd. Där innehade de i början möjligen någon mindre gårdsdel.

Peter dog där 3 december 1852 av *långvarig sjukdom*. Kristina dog där den 19 april 1855 av bröstfeber, 55 år gammal. De två döttrarna Kristina och Johanna uppgavs i 1850 års husförhörslängd vara "mindre vetande, fattighjon". De bodde kvar hos modern till hennes död.

Därefter bodde de ensamma kvar i Sunneryd. Johanna dog där 1861. Kristina blev med tiden inhyst hos Englund. Hon avled den 8 januari 1893 på Fattighuset i Ödeshög, dit hon förts kort tid dessförinnan.

Bouppteckningen efter Peter Andersson upptog som arvingar hustrun samt sex barn, Johan, Hedda Kristina, Johanna, Eva samt Karl. Tillgångarna upptogs till 72 riksdaler och skulderna till 26 riksdaler.

Peter Jonsson	1801-01-01 i Adelöv, ”till hus”
Johanna Karlsdotter	1810-11-19, d t bonden Karl Larsson i Kushult
Barn: August	1845-12-02,
Klara Gustava	1849-06-12, talar mycket illa

Peter och Johanna gifte sig 1831. Då var han dräng i Kråkeryd och hon var piga i Skrädeberg. Hans föräldrar var bönder i Falla i Adelöv, Jonas Håkansson och Maria Eliadotter. Johanna var dotter till bonden Karl Larsson i Kushult och hans hustru Katharina Andersdotter.

På Johannas antavla återfinns således såväl den gamla tyska adelssläkten von Brobergen som även någon släkttråd till Sunneryd, tror jag. Peter och Johanna innehade först en gård om 1/8 mtl i Jusseryd, sedan arrenderade de i Rossholmen, från 1838 arrenderade de 3/8 mtl i Klämmestorp, sedan i Tällekullen, från 1845 i Bankaby, sedan var de ”till hus” i Norra Bråten omkring 1850, från 1853 arrenderade de Åstrandstorpet på Grimshults ägor. Därifrån flyttade de till Sunneby som ”inhyses”.

Därifrån kom de omkring år 1860 till Sunneryd och här beskrivs de som ”till hus, äger en stuga”. Kanske var det på torpet Pellalyckan utmed Holavedsvägen. De flyttade 1880 till V Tollstad. Hur det sedan gick för dem vet jag inte. De hade många barn men de flesta hade lämnat hemmet, till Sunneryd medföljde bara två.

Per Alfred Karlsson Dahl	1830-12-24, livgrenadjär
Karolina Johansdotter	1835-08-26, d t bonden Johan Persson i Mark
Barn: Augusta Maria K	1857-12-03, till Amerika 1880,
Karl Anton	1859-08-13, dräng i Sunneryd 1874
Nicolaus	1861-12-06, till Örberga 1878, till Amerika 1879,

Axel Theodor	1863-07-14, till Amerika 1880
Alfred Ferdinand	1865-09-16, till Amerika 1884
Anders Peter	1868-01-23, död av charlakansfeber 1872
Emilia Josefina	1870-10-02, till Amerika 1888,
Hulda Mathilda	1872-10-26, till Amerika 1889,
Anders Peter	1875-02-01, till Kulltorp Västergård 1912,
Johanna Martina	1877-04-06, gift 1905, till Öninge,

Efter att Karl Johan Ulf (Dahl) avlidit kom en ny livgrenadjär till Sunneryd. Han hette Per Alfred Karlsson Dahl. Per var son till bonden Karl Anders Persson och hans hustru Maja Stina Jaensdotter i Sunneby. Per och Karolina gifte sig 1856. Per hade förmodligen flyttat till Sunneryd dessförinnan. Karolina var dotter till bonden Johannes Persson och hans hustru Maja Stina Nilsdotter i Öninge Lagmansgård.

Som framgår ovan var det nio barn i Sunneryds soldattorp. Familjen Dahl flyttade till Frebol 1884. Då kom en ny soldat. Han hette Kvick.

Alfred Friberg	1832-02-04, inhyses, torpare,
Hedda Johansdotter	1832-12-04 i Adelöv,
Barn: Emilia Josefina	1858-04-23, till Åby Sg 1878, till Amerika
Karolina Vilhelmina	1860-04-09, till Öninge 1875, gift, se nedan
Gustaf Alfred	1863-01-18, död av bröstfeber s å
Karl Viktor	1865-03-16, till Åby fyrb. 1880, till Amerika
Jenny Theresia	1868-04-03, död s å av förkylning
Maria Serena	1870-02-12, död av kikhosta 1871
Gustaf Albin	1872-02-12, till Amerika 1896
Selma Serena	1875-02-08, g m Abel L Karlsson, till Amerika

Alfred var son till Anna Greta Friberg. Faderns namn är inte noterat i kyrkoboken. Hans morföräldrar var Johan Friberg och Stina Jonsdotter. Alfred uppgavs i början vara dräng, senare inhyses och 1870 uppgavs han vara torpare. Alfred och Hedda vigdes 1857. Hedda var dotter till Johan Persson i Sötåsa i Adelöv.

De uppgavs bo i egen stuga. Möjligen var denna belägen på Johannes Karlssons ägor, kanske på Sunneryds gamla hustomt utmed den så kallade Fribergsvägen. Senare uppges de bo på Israelssons ägor. Alfred Friberg dog 1888. Hedda bodde kvar men överfördes senare till ålderdomshemmet i Ödeshög, där hon dog 1916. Om dottern Selma Serena finns en uppgift på internet att hon och hennes man flyttade till Salt Lake City i USA.

Bouppteckningen efter Alfred Friberg upptog tillgångar för 69 kronor, skulder för 39 kronor. Bland tillgångarna fanns en stugubyggnad för 20 kronor och ett mindre fårhus för fem kronor.

Karolina Vilhelmina Friberg	1860-04-09,från Åby 891110,
d Alma Josefina	1885-05-23
d Ester Vilhelmina	1890-04-03

Karolina gifte sig 1885 med drängen Frans Johansson. Karolina var då piga på Orrnäs och där födde hon dottern Alma Josefina. Frans var dräng på Åby Jutegård. De var därefter bosatta i Stora Åby men 1889 kom Karolina med dottern till Sunneryd, där hon förmodligen bodde hos sin svägerska Hedda.

Hon födde där dottern Ester. Frans Johansson reste till Amerika förmodligen 1889 men återkom därifrån 1895. Året därpå flyttade de till Råby och därifrån till Västra Tollstad.

Johan Peter Petersson	1840-03-28 i Bjälbo, skomakare.
Klara Albertina Ross	1837-11-16,
Barn: Hulda Mathilda	1865-01-03,
Karl Johan	1870-09-29,
Anna Mathilda	1873-06-14,
Jenny Mathilda	1875-05-16, död 750527 i kopporna.

Johan och Klara kom från Bjälbo till Sunneryds ägor år 1873. De vigdes 1869. Sannolikt bodde de på Pellalyckan, ett torp utmed Holavedsvägen. Klara var dotter till soldaten Johan Ross i Kråkeryd och hans hustru Anna Karin Häggberg. Hon var syster till bl.a. Gustaf Hård i Hårstorp.

Johan kallades Holmberg. Sonen Karl Johan gifte sig med Jenny Johansson i Stavreberg och blev bonde på den gård som senare kallades Holmbergsgården. Johan, skomakaren, dog 1910. Klara flyttade därefter från torpet. Hon dog 1920.

Otto Ferdinand Karlsson	1862-02-18, arbetare,
Johanna S Nilsdotter	1861-06-04 i Visingsö,
Sonen Fritz Teodor	1887-04-14

Otto var son till Karl Johan Forsander och hans hustru Anna Sofia Persdotter på Staffanstorps ägor. Johannas bakgrund har jag ingen uppgift om. Otto och Johanna gifte sig 1886 och kom då till Sunneryd. De flyttade till Lakarp 1888. Möjligen bodde de här på torpet Skansen.

Gustaf Arvid Klein	1833-11-28, arbetare, gratialist
Sofia Maria Krus	1834-05-26,
Edla Hilma Ottilia	1880-04-23,

Gustaf och Sofia gifte sig 1858. Gustaf var soldat i Kopparp till omkring 1880. De bodde därefter kanske någon tid vid Kopparps kvarn innan de 1889 flyttade till Sunneryd. Han var ursprungligen från Klämmestorp. Hans föräldrar var Sven Svensson och Märta Eriksdotter. Sofia kom från Kushults soldattorp, där hennes far var soldaten Petrus Krus och hans hustru Karolina Nilsdotter.

Under åren 1889 till 1915 brukade Gustaf och Sofia torpet Skansen, beläget längst i söder, på Karl Israelssons ägor i Sunneryd. Från slutet av 1890-talet uppges de vara *backstuguhjon*. Hon dog 1904 och han dog 1915.

Sofias föräldrar, Petrus Krus och Karolina Nilsdotter, hade ett torp på Sunneryds ägor. Det visar en bouppteckning från 1882, då Petrus Krus hade dött. Där uppges också att de då bott på Sunneryds ägor. Bland tillgångarna upptas en stugubyggning för 150 kronor, en ladugård samt två bodar och småhus för 60 kronor. Tillgångarna uppgick totalt till 424 kronor och skulderna till 118 kronor.

Johannes Svensson 1810-11-17, inhyses, "lönnkrögare", död 1863,
Karl Johan Andersson 1834-04-09, arbetare
H1)Maja Stina Andersdotter 1813-12-22 i Gränna, död 1882
H2)Kristina Fredriksdotter1832
Barn: Maria 1844-12-04
Sofia 1848-03-05,
Anna Mathilda 1851-08-30, dömd för snatteri 1867
Klara 1855-09-03,

Johannes var son till muraren Sven Larsson och Stina Jonsdotter på Sväms ägor. Maja Stinas föräldrar var Sven Månsson och Greta Johannesdotter i Aranäs och Mellby i Gränna landsförsamling. Men då skulle hon egentligen hetat Svensdotter. Hon var ett oäkta barn och hon växte upp hos moder på Knukebo under Mellby Matsagård.

Hon kom till Holkaberg som piga 1835 och skrevs då som Maja Stina Andersdotter Ulf. Hon var sedan piga i Sjögetorp 1836 – 38, Där födde hon också dottern Johanna Augusta. Senare under 1838 gifte hon sig med drängen Johannes Svenson från Sjöstorp.

Deras första gemensamma hem var ett torp på Sväms Södergårds ägor. Där föddes dottern Karolina. 1839 kom de till Kråkeryd som inhyses. De kom till Stockseryd 1842, även där antecknade som inhyses. Där var dottern Johanna Augusta antecknad som lösdrivare, endast åtta år gammal. De kom till Maltmossen, som inhyses, 1845. De kom så till Sunneryd 1855. De antecknades här *Till hus* hos Hans Peter Svenson, senare hos Peter Pantzar. Johannes dog 1863 av bröst- och magplågor. Beteckningen lönnkrögare är från husförhörslängden 1856.

Maja Stina gifte om sig 1866 med Karl Johan Andersson som då flyttade hit från Maltmossen. De bodde sedan på Israelssons ägor. Maja Stina dog 6 december 1882. Året därpå gifte sig Karl Johan med Kristina Fredriksdotter. 1884 flyttade de till Maltmossens ägor. Detta var en rörig familjebildning.

Bouppteckningen efter Maja Stina Andersdotter visar att den avlidna från sitt första äktenskap hade fem bröstarvingar, nämligen Johanna Gustava gift med Karl Gustafsson och boende i Stockholm, dottern Anna Mathilda, änka och boende i Stockholm, dottern Maria gift med Karl Johan Johansson i Halvarby, dottern Sofia gift med livgr. Karl Frisk vid Tuna, dottern Klara gift med Karl Otto Möller vid Hallberga i Svanshals.

Tillgångarna bestod dels av inre och yttre lösöre för 41 kronor, en stugubyggning av sämre beskaffenhet för 21 kronor, en ko och en liten årskalv för 100 kronor, Bland lösöret kan antecknas snickarverktyg, två spadar, flåhacka, grep, dragkärra, dragkälke. Tillgångarna uppgick till 162, skulderna till 86.

Sven Johansson **1822-10-09 i Åby, arbetare, g 59, ur m**
h Karolina Karlsdotter 1837-12-16,
Barn: Alina Hortensia 1873-08-16, utfl t N Amerika 30 juni 1889
Fritz Emil Farman 770502, dålig skolgång, t VT 931029

Sven och Karolina gifte sig 1859. Han var från Tuna i Stora Åby och hon från Åeryd i Ödeshögs socken. Hon var dotter till Karl Niklas Vallander och Kristina Hansdotter. Sven och Karolina kom till Sunneryd från Skrädebergs ägor 1887. De bodde troligen här på Israelssons ägor. Dottern Alina Hortensia, vilket vackert namn, flyttade till Amerika 1889. Sven Johansson dog 1905 och 1907 flyttade Karolina till Amerika. Sonen Farman bosatte sig i Rambergstorp.

Under åren 1875 – 1881 bodde i Sunneryd en murare, Samuel Karlsson, med sin hustru Klara Johansdotter samt åtta barn. De tycks inte ha haft någon knytning till bygden. 1881 flyttade familjen till Stockholm.

Under åren 1881-1883 bodde Anton Gustafsson och hans hustru Johanna med sina sju barn i Sunneryd. Anton var född i Göteborg 1844 och Johanna i Götene 1840. De kom från Röttle Gjuteri i Gränna socken, där Anton var gjutare. Under två år innehade de en gård om 1/12 mantal i Sunneryd. De flyttade 1883 till Hallingeberg och där var Anton gjutmästare vid Ankarsrums bruk.

År 1888 flyttade han med sin familj till Finland. Han var där gjutmästare vid Högfors bruk i Pyhyjärvi, Nyland, Finland. Anton avled där av en stroke 1898 och begrovs på kyrkogården där under ett kors av gjutjärn. Dessa uppgifter har jag erhållit via Internet. Denna familj tycks inte ha haft några rötter i vår bygd men de har härmed ändå varit här i vår bygd och de har blivit antecknade i Sunneryds historia.

3/16 (1877-1880)
Alfred Samuelsson 1838-09-27, bonde på 3/16 mtl åren 1877-1880,
Anna Charlotta Jakobsdotter 1843-10-04,
Barn: Hulda Teresia 1778-03-30,
Eda Josefina 1880-05-22,

Alfred var son till Samuel Samuelsson och Kerstin Jakobsdotter i Munkeryd. Båda hans föräldrar hade sina rötter i Adelövs socken. Han gifte sig 1880 med Anna Jakobsdotter, dotter till Johan Alexandersson och Anna Brita Andersdotter i Munkeryd. Anna var änka efter bonden Johan Andersson i Fogeryd.

Alfred innehade under åren 1877 - 1880 3/16 mantal i Sunneryd, troligen den gård som tidigare innehafts av Johannes Karlsson. Alfred och Anna flyttade 1880 till Heda, senare till Ödeshögs Klockargård.

Johan August Johansson 1843-10-24 i V Tollstad, bonde, sedan arbetare
Maria Chr.Johannesdotter 1840-07-25,
Barn: Karl Arvid 1869-08-31, t N Amerika
Anton Reinhold 1870-11-29, t N Amerika 27/9 1887

Albert Malkolm	1872-09-29, t N Amerika
Emil Cyrillus	1874-07-09, t N Amerika
Amanda Ottilia	1876-04-26, t N Amerika
Robert Georg	1878-04-23, t N Amerika
Eda Maria Albertina	(1880-04-24), t N Amerika
Frans Otto	1882-08-26, t N Amerika
Ruth Elisabeth	1885-07-13, gift med Oskar Teodor Fredriksson

Johan var född i V Tollstad men uppväxt i Stavreberg, son till Johannes Johansson och Anna Bättring. Maria var dotter till Johannes Larsson i Narbäck och dotterdotter till Maja Stina Nilsdotter, dotter till bonden Nils Jonsson i Sunneryd. Hon hade därmed djupa rötter i Sunneryd men också i Porsarp.

Johan och Maria kom till Sunneryd från Kushult 1880. I Kushult hade de innehaft en gård om 1/4 mantal. I Sunneryd övertog de av allt att döma den gård som tidigare innehafts av Johannes Karlsson.

Enligt uppgift från Ingrid Ax, dotterdotter till Maria, hade Johan gått i borgen åt en granne, vilket ledde till betalningsskyldighet. De fick lämna sin gård i Sunneryd. Den övertogs av Frans och Emilia, se nedan.

Johan och Maria flyttade 1887 från Sunneryd till Narbäck. Där är Johan antecknad som arbetare. Efter ett år flyttade de till Skorperyd. Även där står Johan antecknad som arbetare. 1894 flyttade de till Frebol, där de arrenderade 3/16 mantal. 1911 flyttade de till Bäck i Stora Åby, där de köpt en gård. Observera att åtta av nio syskon emigrerade till Amerika.

3/16 (1887-

Frans Albin Andersson	1857-10-06, bonde
Emilia Serena Andersdotter	1865-01-18,
Barn: Ossian Melker	1885-05-22, till Amerika 1905,
Gertrud Henrietta	1888-03-03,

Frans var son till Anders Jönsson och Anna Larsdotter i Lilla Krokek. Emilia var dotter till Anders Nilsson och Maja Stina Pantzar i Hårstorp. Frans och Emilia hade således djupa rötter i bygden. De gifte sig 1883.

De brukade sedan den ena gården i Hårstorp till 1887 då de flyttade till Sunneryd. Här övertog de 3/16 mantal, den gård som Johannes Karlsson ursprungligen innehaft men som därefter bytt ägare flera gånger. Frans dog i slutet av 1920-talet. Gården såldes då till Erik Axelsson i Skrädeberg. Emilia och dottern Gertrud flyttade därefter från Sunneryd.

Fredrik Sundberg 1860-06-30, målare,.

Fredrik Sundberg kom hit från Stava 1891. Hans far var sjömannen Karl Fredrik Sundberg i Hjo och hans mor var Anna Brita Johansdotter i Stava, hennes morfar var livgrenadjär Ekegren i Lilla Krokek. Troligen bodde han endast tillfälligt i Sunneryd. Han bodde vid sekelskiftet år 1900 i Ödeshög

Under åren 1885-88 var Adolf Fredrik Kvicklivgrenadjär för Sunneryd. Han var född 1862 i Normlösa, Han flyttade 1888 tillbaka till Normlösa och i hans ställe kom Klas Edvard Ryd.

Klas Edvard Ryd	1867-02-01 i Ingarö, livgrenadjär
Helena Amanda Värn	1866-04-16,
Barn: Elis Leander	1894-04-29,
Axel Ferdinand	1896-02-03,
Gerda Mathilda	1898-01-29,
Ebba Viktoria/S M	1898-01-23,
Sven Magnus Severin	1899-08-19,

Klas och Helena gifte sig 1893. Helena var från Äng, dotter till livgrenadjären Karl Vilhelm Johansson Värn och hans hustru Karolina Tidman. Klas kom till Sunneryd redan 1888. Hans bakgrund är okänd. De bodde kvar i Sunneryd till 1903, då de flyttade till Ödeshög.

Karl August Johansson	**1852-11-26, arrendator av soldattorpet**
Fredrika V Brandt	1851-07-18 i Stora Åby
Barn: Jenny Elvira	1872-07-13, oä
Ernst Oskar Ludvig	1881-10-02, timmerkarl
Karl Edvin	1887-12-17,
Eda Josefina	1888-11-08,
Karl Edvin	1891-03-19,
Hilma Teresia	1883-09-12,
Selma Ottilia	1885-12-28
Albin Severus	1894-11-25,

Karl var son till torparen Johannes Jonsson o Sara Lena Svensdotter på Lakarps ägor. Efter giftermålet 1880 bodde de kvar i Lakarp till 1888 då de kom till Sunneryd. De arrenderade här soldattorpet. 1893 flyttade de till Bankaby. 1909 flyttade de till Stavreberg, där de förvärvat 1/16 mantal

Axel Napoleon Lundgren	1847-07-19 i Trehörna, arrendator av soldattorpet
Johanna Johansdotter	1862-02-18, från Åeryd
Barn: Axel Robert	1880-03-22 i Svanshals,
Gustaf Albert	1891-01-10,
Ester Josefina	1894-05-27,

Familjen Lundgren kom från Bankaby till Sunneryd 1893. De flyttade vidare till Angseryd 1896. Om Johanna uppgavs att hon *tillhör baptisterna*. Hon var dotter till statdrängen Johannes Johannesson och hans hustru Stina Lotta Persdotter i Åeryd.

Johan Gustaf Johansson	1844-12-30 i Kyrkefalla, arr. av soldattorpet
Emilia Sofia Lundberg	1853-10-21 i Brevik,
Barn: Karl Edvard	1880-12-10 i Kyrkfalla, bonde i Isgårda,
Vendela Maria	1882-09-08, till Amerika 1899,

Johan Helge	1883-12-18, utfl 1898 till Amerika
Anna Emilia I	1886-10-09, till Sthlm 1909
Erland David	1890-06-21,
Ada Karolina	1893-09-12, *led av sjukdom, lungsot kanske,*

Denna familj kom från Orrnäs till Sunneryd 1896. I Orrnäs hade Johan varit mjölnare. Familjen hade kommit dit från Kyrkefalla i Västergötland 1893. Enligt uppgift var Johan ibland mjölnare även vid Sunneryds kvarn. Johan dog 1920. Emilia dog 1935.

Därefter bodde sonen Erland ensam kvar i det gamla soldattorpet, som då var friköpt och kallades Bäckadalen. Han förblev ogift. Torpet revs i samband med motorvägens tillkomst i början av 1970-talet.

Om Vendela Maria har uppgivits at hon var med i ett TV-program, nämligen i Lasse Holmkvists program från Amerika

År 1875 bodde över 80 personer i Sunneryd. Fram mot sekelskiftet år 1900 minskade antalet. Särskilt gällde detta de som bodde på ägorna. År 1900 bodde 34 personer i Sunneryd.

Gustaf Reinhold Karlsson	1871-01-25, hemmansägare,
Jenny M Karlsdotter	1870-02-22,
Barn: Anna Viola	1894-05-20, gift med Erik Johansson, till Lakarp
Hildur Ottilia	1897-01-03, gift med Gunnar Berg,

Gustaf var son till Karl Johan Israelsson och Emilia Johansdotter Pantzar i Sunneryd. Han flyttade 1892 från Sunneryd till Lakarp. Han gifte sig 1894 med Jenny, dotter till Karl Gustafsson och Johanna Andersdotter från Kopparp. 1908 flyttade de tillbaka till Sunneryd. 1940 överlät de gården i Sunneryd på dottern Hildur och hennes man Gunnar Berg. Jenny dog 1939.

Oskar Konrad Hård	1889-01-02, s t Gustaf M Hård i Hårstorp
Hulda E Gustafsson	1889 i Stora Åby,

Konrad Hård var son till soldaten Gustaf Hård och Mathilda Andersdotter på Hårstorps soldattorp. 1915 kom han med sin hustru Hulda Gustafsson till torpet Skansen på Sunneryds ägor. År 1917 flyttade de till Lilla Krokek. Konrad var sedan under åtskilliga år ved och virkeshandlande av stora mått med såg vid Stava hamn. Efter dem kom Bror Lord till Skansen.

Bror Karl Lord	1893-10-01, arbetare, infl 1918 från Sväm
Betty Frenanda Lejon	1885-02-09 i Kaga, hitfl. 28 från Kärna,

Hans mor och syskon

Hulda Mathilda Lord	1867-07-09 i Malexander, änka efter livgr Lord
Rosina Ellen Lord	1899-06-17, gift med Axel Petersson
Alma Maria Lord	1891-09-21, gift med Gunnar Hård i Stava

Karl Gunnar R	1918-04-10, son till Alma Maria Lord ovan
Anna Lisa Lord	1912-04-06, dotter till sjuksköt. Anna M Lord

Bror Lord var son till livgrenadjären Uno Magnus Lord och Hulda Mathilda Lindbom i Brodderyd. Fadern, Uno Magnus Lord dog 1895 och familjen lämnade förmodligen därefter Brodderyd.

Bror Lord kom till Skansen 1918. Han hade då friköpt torpet och fått marken avstyckad i två tomter, dels på östra sidan där husen låg, en markbit om 20570 kvadratmeter och dels ett område väster om vägen på 6270 kvadratmeter.

Där bodde också hans mor och några syskon samt Anna Lisa Lord, systerdotter till Bror Lord. 1928 gifte han sig med Betty Lejon. Hennes bakgrund är okänd. Hon emigrerade ensam till Amerika 1930. Samma år flyttade Bror Lord med sin mor till Rossholmens soldattorp, Karlshäll.

Hulda Matilda Lord var änka efter livgrenadjären U M Lord i Malexander.

Under åren 1928-31 brukades torpet Skansen av Karl David Skön, född 1906 i Rök, och hans hustru Ester Linnea Märta Göte, född 1905. Han var skomakare. De flyttade till Jönköping 1931. Då kom Axel Petersson och Ellen Lord dit.

Axel Teodor Pettersson	**1893-05-08 i Rök, jordbruksarbetare**
Rosina Ellen Elisabet Lord	1899-06-17,
Stig Börje Leopold	1829-08-14
Lars Göran	1828-05-11 i Skänninge, adoptivson

Axel och Ellen gifte sig 1924. Hon var dotter till Uno Magnus Lord och Hulda Mathilda Lindbom i Brodderyd. Under åren 1925 till 1930 hade de en gård i Stavreberg, den s.k. Hägergården.

Till Skansen i Sunneryd kom de från Röks socken 1931. De bodde sedan på Skansen fram till omkring 1960. Hos dem bodde också hennes mor, Hulda Lindbom. Hon var en god berättare och kunde berätta mycket minnen från förr i tiden. Hon har för sina barnbarn berättat om mylingar och lyktgubbar, kämpen Skägge vid Skägges håla och annat.

Gustaf Albin Lundkvist	1875-06-16, gårdfarihandlande
Emma R Gustafsson	1891-07-23
Barn: Martin Gustaf V	1913-08-17,
Gerda Linnea	1917-04-01,
Anders Albin H	1920-11-30
Gunnar Ruben	1924-10-16,

Albin var son till smeden Sven Johannesson Lundkvist och hans hustru Kristina Maria Jonsdotter på torpet Skansen. När han flyttat hemifrån var han dräng i bygden, bl. a. hos Karl Johan Israelsson i Sunneryd.

Han gifte sig 1911 med Emma, dotter till arbetaren Gustaf Johansson och hans hustru Lena Gustafsdotter i Bankaby. De köpte stugan Grönelund, dit de förmodligen flyttade 1911. Albin var gårdfarihandlande, åtminstone under någon period. 1927 flyttade familjen till Heda. Till Grönelund kom nu familjen Sköld.

Henning Fritiof Sköld	1894-08-05, stenarbetare, g 1917, hitfl. 1927
Jenny Sofia Håkansdotter	1894-09-04 i Åsbo
Barn: Bertil Fritiof	1917-10-19,
Sven Tore Ragnar	1919-09-06,
Margit Elisabet	1922-02-01,
Svea Olivia	1925-03-20,
Brita Linnea	1928-03-21,
Inga Maria	1931-01-18,

Henning Sköld var son till livgrenadjären Karl August Sköld i Sjögetorp och hans hustru Matilda Andersdotter. Henning gifte sig 1917 med Jenny Håkansdotter, född i Åsbo. Henning uppgavs vara stenarbetare.

Till Grönäng kom år 1918 vägingenjören Albert Åberg. Han var värmlänning och gift med Charlotta Danell. De hade tre barn. På Grönäng bodde de fram till 1931, då de flyttade till Vara i Västergötland, hustruns födelseort.

3/16

Axel Hjalmar Jonsson	1870-02-09,
H Jenny Oskarsson	1867-06-01 i Stora Åby

Axel var son till August Jonsson och hans hustru Johanna Johansdotter i Stava. Axel hade därmed anor från den gamla släkten i Stava, som kan följas tillbaka till 1600-talet. Jennys bakgrund är i Stora Åby socken. Axel hade tidigare förvärvat en gård i Halvarby i Stora Åby socken. De kom till Skrädeberg 1903 där Axel förvärvat en gård.

Senare förvärvade han 3/16 mantal i Sunneryd av Frans Johanssons sterbhus. Från 1930 och fram till sin död 1942 bodde Axel och Jenny i Sunneryd. Gården i Skrädeberg brukades i sambruk med gården i Sunneryd. Gården brukades från 1930 av hans son, Erik Axelsson i Skrädeberg. Axel dog 1942.

Erik Axelsson i Skrädeberg bör nämnas bl. a. därför att han använde traktor mycket tidigt. Redan 1937 hade han en Höglundstraktor. Den byttes 1939 mot en ny Case med järnhjul. Erik var också tidig med att använda självbindare, förmodligen först i bygden.

Erik Axelsson dog 1970 och då övertogs gården av sonen Key. Gården i Sunneryd har sedan brukats i sambruk med gården i Skrädeberg. Åkerjorden är fortfarande öppen. Åkergärdena är belägna intill gränsen mot Skrädeberg och sambruket är därför naturligt. Gårdens skogskifte finns söderut i den Skansmarken. Dessutom fanns utmed Vättern en del åkerjord, som bebyggts med fritidshus.

David Andersson	1890-06-12 i Säby, sågverksförman, g 1925
Ebba Aug. Klasson	1899-09-28 i Adelöv
Barn: Sture	1925-06-11,
Rune	1930-02-22,

Berit 1932-04-07,

David och Ebba bodde i Stava några år i slutet av 1920-talet. David var sågverksförman och kallades *David sågare*. De kom 1931 till Grönäng i Sunneryd, som de då förvärvat. 1940 kom de åter till Stava. De arrenderade då 43/456 mantal, som ägts av Gustaf Johansson. De hade tre barn, Sture, Rune och Berit. Familjen flyttade därifrån 1952. Då övertogs gården av Einar och Ingegerd.

Till Grönäng kom efter David och Ebba en tillfällig familj, Per Helge Andersson, född 1888 och hans hustru Agnes Maria Jonsson, född 1893. Hon var från Äng och på sitt möderne hade hon rötter i Sunneryd långt tillbaka i tiden. De hade tre barn. Efter två år i Grönäng flyttade familjen till Fogdö.

1941 kom till Grönäng Gustaf Valfrid Engvall, född i Vikingstad 1883. Han hade haft taxi i Linköping och hade nu tydligen tänkt vara pensionär i Grönäng. Han dog 1944. Hos honom bodde möjligen också Beda Ingeborg Hermansson, född i Rumskulla 1895. Hon flyttade hit samtidigt, men flyttade till Linköping 1943.

1944 kom skomakaren Axel Fransson till Grönäng. Han hade sina rötter i Boeryd i Gränna landsförsamling. Hans hustru Hilda var från Stava, dotter till Oskar Fredrik Andersson och Johanna Persdotter. Hilda dog 1946

9/16
Gunnar Berg **1885-01-15 i Visingsö, bonde, hitfl. 1940**
h Hildur Karlsson 1897-01-03,
s Bernt Gunnar 1923-06-03,

Gunnar Berg och Hildur gifte sig 1922 eller 1923. De bodde därefter någon tid i Stora Åby. År 1935 kom de till Staffanstorp, som de arrenderade. 1940 kom de till Sunneryd, där de sedan blev kvar. Sonen Bernt övertog gården efter sina föräldrar.

I folkbokföringen för åren 1937- 45 dök namnet Västralid upp. Det ägdes då av Birger Nilsson i Enskede. Mera står inte men vi förstår därav att det var på 1930-talet som det första fritidshuset byggdes där. Det skulle senare följas av flera. Det kan tilläggas att Birger Nilsson var son till skolläraren Karl Oskar Nilsson i Munkeryd, se under Munkeryd.

Under åren 1937-1940 arrenderades någon av gårdarna i Sunneryd av Ernst Gustafsson, född 1900 i Strå. Han var gift med Helga Gustafsson och de hade en son. De flyttade 1940 till Stora Åby.

Ugglebo var namnet på en stuga som låg nära sjön. Den byggdes troligen på 1930-talet och ägdes av järnhandlanden Sven Johansson, Villa Ro i Ödeshög. Den var dock endast fritidsbostad. Den har i folkmun haft namnet Nubbebo.

Djurhållningen med mjölkproduktion mm. upphörde vid mitten av 1900-talet i Sunneryd. Ännu på 1940-talet fanns i Sunneryd 30-40 nötkreatur och 8-10 hästar. Några hästar går ute och betar på somrarna, det är det enda som finns kvar av djurhållningen i Sunneryd. På åkrarna odlas dock ännu spannmål. Åkerjorden i Sunneryd har något lite av slättbygdens drag, både jämnare och större åkrar än i övriga byar i Stavabygden.

I Sunneryd bor år 2000 fortfarande ett 10-tal personer, fördelade på fyra hushåll. Därutöver finns ett stort antal fritidshus. Västra lid nämnde vi. Norr om Västra lid, nedanför Grönlund finns åtskilliga fritidshus som tillkommit på senare år. Likaså finns vid Grönäng flera fritidshus. Utmed Vättern finns på Sunneryds marker också fritidshus som blivit permanentbostäder.

I Sunneryd, på Bergs gård, har funnits stora grustillgångar som har använts vid vägbyggen. Det började i liten skala redan på Gunnar Bergs tid, kanske tidigare, men då i mindre omfattning. På 1950-talet och framåt ökade omfattningen.

Ett företag bildades, Berg och Falk AB. Det har sedan vuxit och är idag en stor rörelse. Det har bytt namn till Befab. Det förtjänar att nämnas att denna rörelse en gång började i Sunneryd i blygsam skala, med enbetshäst och liten vagn för att köra grus till den närbelägna vägen.

Detta är min berättelse om Sunneryd och de människor som levat här. Det har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i mars 2009
Arne Ivarson

Arne Ivarsson

Öjan

en gammal by i Holaveden

I Öjan finns två gårdar, Norrgården och Sörgården. Sedan 1950-talet brukas de tillsammans och har samma ägare.

Allmänt om Öjan

Öjan är en spännande by, mitt i Holaveden. Här har säkerligen bott människor i närmare tusen år. Vi vet inte när de första människorna kom hit. Vi vet inte heller när det blev en fast boplats där människor bodde året runt. De första som kom hit var kanske kringströvande jägare. Sedan blev det kanske någon form av fäbod och därefter blev det fast bostad för en bondefamilj.

I ortnamnsarkivet i Uppsala står det om Öjan att den ursprungliga ensamgården delats i två. Vidare uppges det att vissa forskare trott sig finna Öjan omnämnd på Rökstenen (i ordet auiu). Så långt ortnamnsarkivets uppgifter om Öjan. I norr gränsar Öjan till Munkeryd, i öster till Stora Smedstorp, i söder till Gyllinge och i väster till Kopparp.

Öjan består av ett halvt mantal, ett mått som också gällde för Lakarp, Stora Smedstorp och Stavreberg. Ibland anges ett halvt hemman. I riktigt gamla tider, vid tillkomsten av dessa begrepp avsåg ett mantal så mycket mark som kunde ge föda och utkomst till en familj samt betala viss skatt. Arealen är 50 hektar.

Öijan, Öggia eller Öjan, namnet har stavats olika under årens lopp. Möjligen kan namnet komma från mansnamnet Öjar eller Ögge och är kanske namnet på den person som började odla här någon gång under tidig medeltid. Vi kanske kan anta att det blev ett kronotorp och skattlades någon gång under 1500-talet. Som boplats är Öjan betydligt äldre.

År 1571 kunde bonden Anders i Öjan redovisa Anders ett lispund koppar, fyra stutar, tre ungnöt och sex får. Detta framgår av Ävsborgs lösen, en tidig skattelängd.

År 1620 uppgavs utsädet i Öjan vara 2 ½ tunnor, alltså motsvarande ungefär 2½ tunnland odlad och besådd jord. Som jämförelse kan nämnas att Munkeryd samtidigt hade 5, Stava, Holkaberg och Narbäck 6, Gyllinge 3 samt Glasfall och Stora Smedstorp 3 vardera.

Öjan tillhörde Wisingsborgs grevskap på 1600-talet men i reduktionen kom det tillbaka till Kronan. När Öjan skatteköptes har jag inte kunnat utreda. I Almquists bok om frälsegodsen i Sverige står Öjan i en tabell uppräknat bland andra byar och gårdar i närheten. I den beskrivande texten återfinner jag inget om Öjan. Jag antog att Öjan blev skatteköpt under senare hälften av 1700-talet.

Så fann jag i domboken från 1760 en notering om Öjan. Hemmanet hade då blivit värderad för Erik Larssons räkning för skatteköp till 146 daler silvermynt. Kanske blev det då skatteköpt 1760.

Storskiftet 1806

Endast ett skifte har genomförts i Öjan, nämligen storskiftet 1806. Bönderna då hette Samuel Eriksson och Johannes Johansson. En mycket vacker och detaljrik karta upprättades då. Den upptar även ett par gärdesvägar. Hustomten delades i två tomter men båda liggande tätt intill varandra.

Den äldsta kartan över Öjan upprättades 1639 vid en *geometrisk ägoavmätning*. Denna karta upptar inte skog eller utmark utan endast ängar och åkrar. Dessa har delats i tre gärden, Norrgärdet med 1 ¼ tunna utsäde, Östergärdet också med 1 ¼ tunna utsäde samt Västergärdet med 1 ¼ tunna utsäde. Vidare uppgavs att man på ängarna kunde få 16 lass hö och därutöver antecknades *lite skog och utmark*. De flesta av dagens åkrar fanns redan med 1639, även den så kallade *Ragnilrumpan* i sydost.

Vägar

På kartan från 1806 kan vi se att byvägen mellan Munkeryd och Gyllinge hade samma sträckning på Öjans marker då som i våra dagar. Möjligen med någon annorlunda sträckning just vid södra gården i Öjan. Vidare kan vi se flera gärdesvägar, som vanligtvis annars inte brukade utsättas på skifteskartorna. Någon väg från Öjan till Smedstorp fanns inte i gamla tider. Den nuvarande vägen tillkom på 1930-talet. Smedstorp hade i gamla tider sin kyrkväg genom skogen till Munkeryd. En gångväg fanns givetvis till Smedstorp tidigare. Att en sådan fanns framgår av domböckerna från 1600-talet.

År 1891 utförde lantmätaren Reinhold Ljungdahl en vägdelning för underhållet av vägen från Rödjarp och till Stava. Underhållet delades på byarna Stava, Holkaberg, Kopparp, Munkeryd, Öjan, Stora Smedstorp, Gyllinge, Staffanstorp och Öjan. Det var Johannes Andersson i Munkeryd som skrivit till Länsstyrelsen och begärt denna åtgärd.

En stor del av transporterna till Stava brygga gick vägen förbi Öjan. Någon gång kanske i slutet av 1920-talet gjordes en framställning till Vägstyrelsen om att vägen skulle läggas under allmänt underhåll. Förmodligen var det Ernst Johansson i Öjan som skrev denna framställning. Som bekant blev det ingen allmän väg. I framställningen uppgavs att minst 3000 lass årligen gick till Stava brygga denna väg. Stava brygga förlorade sin betydelse under 1930-talet. Vi kan då anta att transporterna på vägen förbi Öjan minskade i antal.

Antalet invånare i Öjan har varierat. Den ursprungliga ensamgården bestod fram till sista hälften av 1700-talet. Då delades jorden, först troligen i en sämjedelning och 1806 formellt genom storskiftesdelningen. Sambruk kan ha förekommit långt tidigare.

1600-talets mantalslängder och jordeböcker är kortfattade. År 1645 var Peder i Öjan helt ensam. Ingen hustru, dräng eller piga är noterad i

mantalslängden. Totalt i de 19 Stavabyarna angav mantalslängden 65 personer. År 1652 uppgavs Öjan vara öde.

Möjligen hade Peder avlidit, eller kanske står beteckningen för total avsaknad av skatteförmåga. År 1655 var Nils med hustru Karin antecknade. I mitten av 1700-talet bodde här 15-16 personer. År 1850 bodde där ca 10 personer. Då präglades bilden av många flyttningar. År 1900 var antalet ungefär detsamma. Vid något tillfälle har antalet kanske varit uppe i 15-16 men Öjan har inte tillhört de mera folkrika byarna i bygden.

Släktgård?

Någon gammal släktgård kan inte Öjan sägas vara. Ingemar Holgersson, nuvarande ensamägare av Öjan kan i ägarlängden räkna bakåt till 1857 då hans (och min) farfars morfar flyttade till Öjan. Det har dock funnits långa släktkedjor tidigare, under 16- och 1700-talen. Dessa människor har för länge sedan lämnat Öjan. Ingemar avled 2008 men hans hustru och söner med familjer bor kvar i Öjan.

Torp och torpare

Öjans torphistoria är inte särskilt omfattande. Det gäller endast två torp. Enligt uppgifter från kyrkoböckerna har det funnits torpare på Öjans ägor under åren från omkring 1725 till 1740. Det var troligen då på Hybblalyckan, belägen i sydost på Öjans ägor. Detta gärde kallas idag för *Hövlagärdet*. Detta hindrar inte att Hybblalyckans torp kan vara äldre. Det kan ha funnits redan på 1600-talet.

Storskifteskartan från 1806 eller handlingarna till storskiftet visar inga torp. Inte heller kyrkoböckerna nämner något om torparfamiljer i Öjan. Det är troligt att det i början av 1800-talet, inte fanns några människor som bodde på Öjans ägor. Öjans torphistoria omspänner därför troligen två perioder. Den andra perioden tog sin början 1836 och då utmed vägen mot Gyllinge.

På Hybblalyckan bodde under åren omkring 1725 - 1740 Jon Nilsson och hans hustru Brita. Jon dog där år 1740. Om Brita har jag ingen uppgift. Möjligen flyttade hon från Hybblalyckan.

Torpet utmed vägen mot Gyllinge tillkom troligen på 1830-talet. Där har sedan dess 10 - 12 familjer bott. Husen står fortfarande kvar. Bostadshuset är tillbyggt och moderniserat och används nu som permanentbostad.

Epidemier och farsoter

Epidemier och farsoter har farit skonsamt fram med människorna i Öjan. När pesten drog fram i bygden 1710-1711 och skördade 25 liv i Stavabygden dog ingen i Öjan. Men i kyrkoboken kan vi läsa att salpetersjudaren Per Eriksson i Lilla Krokek dog i pesten 12 juni 1711. Han hade några dagar tidigare varit på besök i Öjan och där insjuknat vid matbordet och fick bäras hem.

Om människorna i Öjan smittades av pesten men överlevt vet vi inte. I Stora Krokek dog sju personer av pesten. 1737 var ett år med höga dödstal men i Öjan dog inte heller då någon. År 1773 gick kopporna, rödsot och massel och 24 dog i Stavabygden men inte heller då någon i Öjan. När

rödsoten år 1857 skördade över 50 människoliv i Stavabygden dog inte heller då någon i Öjan. Vi kan konstatera ett människorna i Öjan klarat sig undan dessa svåra år.

Emigrationen

Utvandringen till Amerika från Öjan har inte heller varit av stora mått. De enda anteckningarna jag har härom rör två söner till bonden Jonas Hansson i Öjan som på 1880-talet emigrerade till Amerika. Ändå bör här sägas att min farfars far, bonden August Johansson i Öjan var den ende av sju syskon som stannade kvar i Sverige. Eftersom familjen bodde i Gyllinge är dessa uppgifter antecknade under Gyllinge.

Ur domböckerna

Det som jag hittills fått fram ur domböckerna redovisas på följande sidor, i anslutning till berättelserna om människorna i Öjan. På samma sätt har jag gjort med boupptecknings uppgifter.

Intressanta människoöden i Öjan

Alla människoöden är intressanta. Alla människor har sina svårigheter och sina personliga egenskaper och möjligheter.

Här vill jag nämna bonden Jonas Jonsson och hans hustru Maja Stina Andersdotter. Båda hade bondeföräldrar och hade ekonomiskt sett kunnat ha förhoppningar om en trygg framtid. Det blev inte så. I vår historia kan vi se åtskilliga exempel på människor som inte klarat att förvalta arvet från fäderna. Jonas var ett sådant exempel. Se mera om Jonas och hans familj längre fram i vår berättelse.

Detta är ett försök från min sida att bidra till Öjans historia och att berätta om de människor som bott och verkat i denna by allt sedan början av 1600-talet.

Människorna i Öjan

Vi börjar med en tabell, därför att 1600-talets uppgifter är för det mesta lite kortfattade och svårtydda. Kyrkoböcker började föras först 1693, frånsett några kortfattade noteringar från början av 1660-talet.

Årtal	Namn mm	Källa
1571	Anders (1 lispund koppar, 4 stutar, 3 ungnöt och 6 får)	Älvsb
1613	Lasse (Bengt)	Älvsb
1620	Bengt (1 stod, 2 g får, 3 u får, 2½ tunna utsäde)	BU
1621	Bengt (1 häst, 2 kor, 1 svin, 4 får, 2 t utsäde)	BU
1631	Bengt (1 u stod, 1 ko, 1 qviga, 2 g får, 4 u får, utsäde "öde"	BU
1632	Bengt (1 ko, 1 qviga, 3 g får, 1 u får)	M
	Lasse (1 g stod, 1 u stod, 2 kor, 2 kvigor, 6 g får, 4 u får, 1 u svin, 1½ t utsäde)	M
1633	Lasse och Bengt (generationsskifte ?)	M
1637	Jöns i Öjan, inhyst man, över 60 år,	Mil
1638	Jöns samt Anders Björnsson i Öjan, inhysta	Mil
1640	Per	M
1641	Peder	M

1641 Per Bengtsson i Öjan, se domboken
1643 Peder M
1643 Per i Öjan omnämnd som vittne, se domboken
1644 Peder M
1645 Per räntan 5-1-8 J
" Peder (= Per) M
1646 Peder M
1647 Peder M
1648 Per Nilsson Mil
1648 ”öde” M
1651 ”allt öde” M
1652 "öde" JW
1655 Pär J
" Nils med hustru Karin JW
1655 Karin i Öjan hade instämt Tore i Lakarp *för att denne hade slagit hennes man Nils, så att ”han pustar blodet”,* se domboken
1656 Tore i Lakarp bötar för misshandeln av Nils i Öjan Domboken
1658 Nils med hustru Karin JW
1659 Nils med hustru Karin M
1665 Nils i Öjan som rotemästare (Sockenstämman)
1667 Till rotemästare utsågs Nils i Öja o Bengt i Sunnery, sockenstämma
1673 Nils och Joen i Öjan *lagskriven knekt: Joen Nilson i Öjan* Mil
1675 Pehr, räntan 5-1-8 J
1681 Nils med hustru och dottern Ingeborg M
1692 Nils med hustru och dottern Ingeborg M
1684 Joen Mil.
1685 Joen Nilsson J
1687 Joen med hustru och systern Ingeborg M
1688 Joen med hustru och systern Ingeborg M
1689 Joen med hustru M
1690 Joen med hustru M
1691 Joen, änkling, och pigan Sara M
1692 Jon i Öjan omnämnd i domboken
1693 Jon Nilsson i Öjan, knektar timrat i Öjan, se domboken
1693 Hans Nilsson i Gyllinge klagat över sin måg, Jon i Öjan, se domboken
1693 Joen med hustru, drängen Hans, pigan Brita M
1694 Joen med hustru, dräng Hans, piga Brita, Jon med piga Sara M
1694 Jon Nilsson i Öjan är edgärdsman åt Per i Narbäck, se domboken,
1695 Jon i Öjan hade skulder till soldatunderhållet, se domboken
1696 Jon i Öjan försummat röjningen på Omberg, se domboken
1698 Jon Nilsson i Öjan fick böta för *oanständiga åtbörder* , se domboken
1699 Boskapssjuka i Öjan ?, se domboken

Älvsb = Älvsborgs lösen BU = boskaps- och utsädeslängd
J = jordebok JW = Wisingsborgs jordebok
M = mantalslängd Mil = mil roterings- och utskrivningslängd

Detta var våra äldsta uppgifter om Öjan i tabellform. Vi ser att de första namnen är endast förnamn och det är svårt att se kopplingar mellan dessa. Vi kan se att Lasse och Bengt var namn på bönderna i Öjan under 1600-

talets första årtionden. Kanske fanns det släktskap mellan dem? Kanske var det far och son? Från år 1640 finns Per Bengtson som bonde i Öjan. Han är omnämnd i en dombok. 1648 kan vi läsa om Per Nilsson i Öjan. Men det är svårt att få en säker uppgift om människorna i Öjan. Vi får till stor del gissa. Vi kan titta lite på de tidigaste anteckningarna ur domböckerna.

Vid vintertinget den 8 februari 1641 i Heda framkom Lasse från en backstuga vid Öja och klagade att Nils i Öja kommit hem till honom i vredesmod och slagit ut hans förstugudörr och med honom hans svåger, Per Jonsson, dräng i Järnstad, och hade slagit hans hustru som låg i barnsäng. Fjärdingsmannen Sven i Runnestad hade senare varit där och synat. Per var inte närvarande. Därför uppsattes saken till nästa ting. Jag har inte sett mera om denna sak. Kanske blev det förlikning. Dessutom är jag kanske lite tveksam till om det gäller vårt Öjan eller om det kanske gäller Ön i Stora Åby.

Vid höstttinget i Heda den 22 oktober 1641 framträdde Kerstin Svensdotter, boende i en stuga på Sutarps ägor i Adelövs socken. Hon anklagade Kerstin Torsdotter i Smedstorp och hennes tjänstedräng Arvid Jönsson för att de uppbränt hennes man Jöns Jönsson och alla husen och boskapen som var därinne. Men Kerstin och Arvid nekade till detta, trots allvarliga förmaningar. Därför framkallades vittnena Sven Jonsson i Lilla Smedstorp, Kerstin Torsdotters son Håkan Persson i Vantekullen, Per Jonsson i Morläga och Per Bengtsson i Öjan.

Sven Jonsson sade gråtande att *Gud bättre mig att jag skall vittna mot min moder i en sådan grov sak, men jag får ingen ro om jag håller tyst med detta. Och hände sig så som Sven berättade att gubbens hustru Kerstin i Backastugan var bortgången två eller tre mil till sin släkt och gubben var allena hemma. Han var en kröpling och kunde själv inte hjälpa sig ut ur stugan. Då började Svens moder, hustru Kerstin i Smedstorp tala med sin dräng Arvid att han skulle gå och tända eld på torpet där (Arvids fader) var inne. Först ville inte Arvid men omsider lovade Kerstin att giva Arvid en ko för omaket. När hon ville giva honom två fick Arvid mod, och gick iväg, och var borta vid pass två timmar. När Arvid kom hem frågade hans matmoder om han hade beställt ärendet. Han svarade, Ja det brann så bra, efter det blåste oppå, elden brann i nävern oppå taket och de flög i vädret så att det sade firr, firr, firr efter.*

Så var Svens vittnesbörd om denna sak. Sven tillfrågades varför han inte förhindrat denna gärningen. Sven svarade att han låg så illa sjuk den tiden, att han inte kunde tala och inte förmådde gå ut själv. Detta intygades av grannarna.

Så framkallades Håkan i Vantekullen, Per i Morlejan och Per i Öjan. De kunde bara berätta att de såg elden. När de var på sina gårdar och när de kom till torpet, då var allt nedbränt. Både husen, gubben och boskapen. De berättade vidare att de var med att ta reda på den döda gubbens kropp. Där de fann kroppen fanns också en kniv under kroppen, som inte var där förut. De antog att den som satte eld på husen hade först stuckit kniven i gubben.

Eftersom saken inte hör hit till detta härad remitterades saken till sitt rätta forum.

Förmodligen avses här Lilla Smedstorp. Dessutom kan vi undra varför Öjan blivit omnämnd här eftersom Öjan ligger ett bra stycke från Sutarp.

Vid sommartinget i Heda den 8 juni 1643 kom för rätten Torkel Månsson i Lakarp. Han beskyllde Nils Bränd för stöld av ett par spannar i Lakarp. Protokollet är långt och vi hoppar över detaljerna för att nämna vad som möjligen kan angå Öjan i detta mål.

Per i Stava berättade att samma natt som stölden skedde i Lakarp hade han varit i Smedstorp. Där hade Nils också visat sig och var då på väg till Öjan där han hade en *rågdrosse*. Per i Öjan berättade att Nils dagen efter stölden i Lakarp hade stått på logen i Öjan och druckit. Nils hade då bett Per följa med till Lakarp och stjäla getter som de skulle slakta. Per tackade nej till detta förslag. Per och Nils följdes i stället åt till Glasfallagärdet. Där ville Nils stjäla billen på en krok men Per rådde honom att avstå.

Som avslutning på anteckningarna i målet blev Nils Håkansson Bränd anklagad av Jon i Munkeryd för att han hade belägrat Jons broders änka, Karin i Smedstorp. För det dömdes Nils för mökränkning till 40 daler. Målet avslutas med noteringen att *Nils är en lösdrivare*.

Nils och Karin bodde och brukade i Öjan under 1650- och 1660-talet. Vi möter dem i några domboksprotokoll, i jordeböcker, mantalslängd samt i en militär roterings och utskrivningslängd. Det skulle ligga nära till hands att anta att Nils var son till Per i Öjan, men där fanns både Per Bengtsson och Per Nilsson vilket gör det svårt att veta vilken av dessa det var.

Vi kan konstatera att Nils och Karin hade åtminstone två barn, sönerna Per och Jon.

Vid höstetinget 1655 i Gränna klagade hustru Karin i Öjan över att Tore i Lakarp åtta dagar tidigare slagit hennes man, Nils i Öjan så att *han ligger till sängs och intet orkar*. Tore sade att han bara slog honom med handen. Hustru Karin säger att *han hof honom av hästen och därav bröt han sig i halsen, så att han pustar blodet*. Saken uppsköts till nästa ting. Då dömdes Tore i Lakarp till tre daler i böter för ett blodvite. Vi kan anta att Nils i Öjan då frisknat till.

Jon Nilsson	(1641), bonde, änkling 1714, omgift 1715
H1 ? Hansdotter	- - - -, död omkring 1692
H2 Kerstin Svensdotter	1668, från Bultsbol, död 1714 av stingfluss
H3 Brita	- - - -, från Ugglehults ägor, g 1716
Barn: Nils	1694-05-12,
Lars	1695-05-11, g 1710 m Kerstin Jonsdotter, se nedan
Per	1698-05-10,
Kerstin	1702-04-09,
Per	1709-12-16,

Jon var troligen son till Nils och Karin i Öjan, omnämnd i längderna under 1650- och 1660-talen. Jon var först gift med en dotter till Hans Nilsson och Kerstin Jonsdotter i Gyllinge. Efter hennes död gifte han sig med Kerstin Svensdotter, som var dotter till bonden Sven Larsson i

Bultsbol. Efter hennes död 1714 gifte sig Jon med Brita från Ugglehults ägor.

Jon hade troligen två systrar, Kerstin och Ingeborg som dog i Öjan 1697 och 1699, båda 53 år gamla. Jon och hans hustru bodde kvar i Öjan ännu 1729, möjligen på ägorna.

Vid höstetinget 1729 uppvisades en handling vid tinget, där *gamle mannen Jon Nilsson från Öjan tillstår sig vara skyldig sin son Per för undfånget lån tid efter annan 39 daler kopparmynt, och därför överlämnat till honom en del smedjeredskap samt diverse annat lösöre*.

Kanske blev Jon Nilsson torpare på Öjans ägor på äldre dar. År 1740 dog torparen Jon på Öjans ägor, 99 år gammal. Det kan vara samma Jon. Jag gissar att han bodde på Hybblalyckan i sydost.

Ur domboken för 1692 får vi lite uppgifter om Jon i Öjan. Det var i ett mål som rörde trolldom. *Qvinfolket* Ingeborg Svensdotter från Långlidens ägor i Gränna socken hade vid både Vista häradsrätt och vid Gränna rådstuvurätt under 1691 anklagats för trolldom. Hon hade varit i Staffanstorp och Gyllinge under våren 1692 och lämnat *trollknutar* efter sig. Hon hade haft samröre med *Brita Nippertippa* i Haddåsen.

I Smedstorp hade man också anträffat *trollknutar* som hon misstänktes för att ha lagt där. Jon i Öjan var med på båda platserna för att hjälpa sina grannar. Se närmare om detta under Staffanstorp och Smedstorp.

Vid hösttinget 1694 blev soldaterna Måns Larsson Pors i Porsarp och Jöns Gudmundsson Kyhl i Gyllinge instämda till tinget för att de försummat gudstjänsten i kyrkan. De hade i stället suttit hos Jon Nilsson i Öjan och druckit. Måns påstod sig ha varit sjuk och icke druckit det ringaste. Länsman frågade *huru kunde du timra när du var sjuk.*

Jon i Öjan tillstod att Måns varit med och timrat, men att han varit sjuk och då timrat endast litet om torsdagsmiddagen. Jöns Kyhl sade att hans hustru gick till kyrkan och han var ensam hemma med sina två små barn. Han tillstod dock att han legat över natten i Öjan till söndagsmorgonen. Då gick han hem och då hade hans hustru gått till kyrkan, och han var hemma hos barnen.

Jon i Öjan sade att soldaterna satt en stund på aftonen och drack, men icke längre in på natten. Nils Larsson i Glasfall som också varit med vid samma tillfälle i Öjan och timrat sade att *Porsen timbrat men klagat över ont i ryggen.* Jon i Öjan bedyrade på det allrahögsta att inget öl varit framme utan han igenlåst sina dörrar innan han reste till kyrkan. Rätten ansåg att länsmannen inte kunnat helt bevisa något brott och lät soldaterna slippa påföljd.

Vi kan av denna anteckning ur domboken se att Jon i Öjan 1696 timrade nya hus. De som timrade var soldaterna Kyhl och Pors samt Nils Larsson i Glasfall. Soldater har i alla tider varit duktiga på att timra och bygga. De timrade ladugårdar som vi har i bygden från äldre dagar kan vi nästan säkert hävda att de timrats av soldater.

Jon Nilsson var i sitt första äktenskap gift med en dotter till Hans Nilsson och Kerstin Jonsdotter i Gyllinge. Vi vet inte vad hon hette i förnamn, men hon dog troligen under de första åren av 1690-talet. Kyrkoböckerna började

föras 1693. Vi vet att Jon Nilsson betalade något till kyrkan under 1693, enligt kyrkoräkenskaperna.

Det kan ha varit något som hade med hustruns död och begravning att göra. En tid efter hennes död blev det oenigheter mellan Jon Nilsson och hans svärföräldrar i Gyllinge. Det gick också till handgripligheter. Domböckerna berättar följande:

Vid hösttinget den 3 oktober 1693 klagade Hans Nilsson i Gyllinge med sin hustru Kerstin Jonsdotter över sin före detta måg, Jon Nilsson i Öjan. Av klagoskriften har hämtats följande:

Vid förtiden Olsmässa kom Jon Nilsson löpande från Öjan över vårt gärde. Han hälsade icke på dem som arbetade där utan med en grym och farlig uppsyn frågade han tjänstefolket och sprang vidare mot gården. Det syntes att han hade ont uppsåt och han ombads därför att inte gå fram till gården i Gyllinge men han sprang ändå vidare. Kerstin Jonsdotter satt och vaggade sitt dotterbarn när hon blev varse Jon Nilsson. Hon tilltalade honom och försökte lugna honom. Jon tog barnet och det såg ut som om han skulle slå det. Sedan släppte han barnet och tog snabbt en tjock ruska från marken och gav henne åtskilliga hårda slag både i ansiktet och mot det högra ögat men också på armarna, höfterna och ryggen. "Andedräkten tog han från mig". Hon ropade på hjälp av skördefolket. De hörde henne och blev förfärade. Under lång tid var sedan ögat igensvullet, hon hade många sår och svullnader på armarna, ryggen och höfterna. Hon har sedan inte kunnat sitta och inte heller ligga och har inte kunnat sköta sina sysslor.

Till vittnen åberopades gamle länsman Per Andersson i Bankaby och Nils i Glasfall. De intygade hennes skador. Som vittne hördes också torparhustrun Anna Rasmusdotter från Staffanstorps ägor. Hon var med på gärdet när Jon kom. När de såg honom komma följde Kerstin Jonsdotter gossen hem till gården. Litet därefter kom Jon fram och frågade efter sin gosse. Pigan svarade att han inte var där. Då gick Jon fram till byn och lite därefter hördes larm från byn och strax därefter kom Kerstin tillbaka och då var hon blåslagen, som vittnats om ovan.

Jon Nilsson hade svarat skriftligen med följande, även detta något förkortat innehåll:

Han förnekade helt att han slagit sin svärmoder och beklagade sig över deras kärlekslöshet och att hon i stället påkastat honom bannor och skällsord. Han hade vid tillfället kommit till Gyllinge i sin ämbetsförrättning att räkna säden. *Därvid hade Kerstin Jonsdotter med hugg och slag överfallit honom. Jon skriver också att hans svärföräldrar tagit ifrån honom hans skällko. Jon hade åberopat Sven Persson i Smedstorp som vittne.*

Kerstin Jonsdotter förnekade skällsord som helt osanna och vidhöll sina övriga uppgifter. Om Sven Persson i Smedstorp sade Kerstin att han är hennes största avundsman därför att hennes syster Anna slagit Svens fästmö för två år sedan. Men sedan dess har bägge varit till Herrens Heliga Nattvard och således är den ovänskapen förlåten. Som vittne nr två åberopade Jon soldaten Måns Pors. Mot honom sade Kerstin att Jon vittnade med honom på *Stunden*, alltså vill han vittna med honom igen.

Sven sade efter avlagd ed att han dagen efter Jakobsmässodagen i somras skulle räkna säden i Gyllinge. Sedan han räknat bad Hans Nilsson honom att komma med upp till gården och fick ett stop dricka. Medan de satt på gården, var Jon i Öjan ditkommen. Jäntan kom upp i gården och sade att Jon

kommer. De gick då ut och då kom hustru Kerstin och var blodig på armen och blå i ögonen och rödskollit på halsarna, sägandes *Detta har jag idag fått för mina ägodelar*. Sven uppgav vidare att Kerstin vid samma tillfälle uppgivit att Jöns i Gåsabol blivit sjuk och fått ont om natten och skickat bud till Gyllinge efter brännvin. Hans började då gråta och sade *Gud nåde mig om jag mister honom*.

Det framkom också uppgifter om att Jon i Öjan varit elak mot sin hustru och slog henne, således dottern till Hans och Kerstin i Gyllinge.

Allmogen vid tinget tillfrågades om Jon i Öjan men svaret blev att denne var en ärlig, beskedlig och trovärdig sockneman, och att han med sin *framledna salig hustru väl och berömmeligen hade sammanlevat*. Bland dem som på detta sätt berömde Jon Nilsson antecknades i domboken Jon Nilsson i Sjögetorp, Nils Larsson i Sväm och Håkan Svensson i Stava,

Rätten dömde Jon till böter för att han givit hustru Kerstin Jonsdotter i Gyllinge tre blånader. Vad gäller skällkon fick Jon återkomma till tinget med bevisning i detta ärende.

Den 17 februari 1694 togs detta mål åter upp vid tinget. Hans Nilsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter blev då förlikta med sin före detta måg Jon Nilsson i Öjan.

Vi har sett att Sven Person i Smedstorp kom till Gyllinge med uppdrag att räkna säden. Jon i Öjan tycks också haft ett sådant *ämbete.* Vi kan anta att sockenstämman gav sådana uppdrag. Att räkna säden hade koppling till någon av skatterna, förmodligen till kyrkan. Sven Person hade också ett annat uppdrag, nämligen att till länsman och präst meddela vilka personer som inte gått till kyrkan. Detta kyrktvång var särskilt hårt vid vissa storhelger och böndagar. Om någon stannat hemma och kanske dessutom arbetat, då blev det än värre. Att begå andra brott på sabbaten blev också försvårande, om någon varit i slagsmål, varit överlastad av starka drycker eller kanske svurit.

Per Svensson i Narbäck hade av länsmannen anklagats för att ha huggit ned några ekar på Narbäcks marker men Per Svensson nekade till detta. Han erbjöds då möjlighet att med sex vittnen fria sig från åtalet. Han inställde sig vid vintertinget 1694, åtföljd av Jon Nilsson i Öjan, Måns Persson i Smedstorp, soldaten Måns Larsson Pors, bonden Nils Jonsson i Porsarp och rusthållaren Lars Jonsson i Erstorp. Genom deras vittnesmål friades Per Svensson från misstanken.

År 1695 inlämnade befallningsmannen Anders Folling en lista över rotebönder som efter ett avräkningsmöte i Östad den 23 april hade skulder till soldatehållet. Bland de uppräknade återfanns Porsarps rote med Nils i Porsarp, Jon i Öjan och Sven i Smedstorp. De var skyldiga till soldaten fyra daler och dessutom fick de böta tre daler vardera.

Länsmannen Harald Arvidsson anklagade år 1696 åtskilliga bönder i Ödeshögs, Röks och Svanshals socknar för att de försummat röjningen på jägarplatser på Omberg. Han yrkade på böter. Bland dessa bönder kan nämnas följande: Jöns i Rossholmen, Måns Ryttare i Lilla Krokek, Tyres i Stora Krokek, Per Svensson i Narbäck och Jon i Öjan.

Vid vintertinget den 14 februari 1698 dömdes bonden Jon Nilsson i Öjan att böta två kannor vin till Ödeshögs kyrka. Bakgrunden var *hans oanständiga åtbörder och tal* mot kommissarien och kronolänsmanen på mantalsskrivningen i Sunneryd.

Vid tinget den 29 maj 1699 i Åby blev Jon Nilsson i Öjan beskylld av Sven Månsson i Porsarp för att han förra året haft boskapssjuka på sina får. Sven Månsson åberopade fyra vittnen på detta. Det var soldaten Jöns Kyhl, pigan Brita Jönsdotter, pigan Ingiäl Andersdotter och konan Karin Karlsdotter. Jon Nilsson ville inte godkänna vittnena men åberopade andra vittnen till sin egen fördel.

Det var Sven Persson i Holkaberg, hans broder Måns Persson i Stora Smedstorp, Lars Knutsson i Staffanstorp, Nils Larsson i Glasfall och Josef Jönsson i Haddåsen. Dessa var *ärliga bönder*, och samtliga sade sig aldrig hört att det hos Jon i Öjan skull funnits någon smittosam boskapssjukdom. Samtliga erbjöd sig avlägga ed på detta. Inte heller Ösiö socknemän hade hört något om boskapssjuka hos Jon i Öjan.

Pigan Brita berättade att när hon var hos Jon i Öjan för fyra år sedan hade Jon begravt en levande ko som hade kosjukan. Därtill nekade Jon. Brita erbjöd sig därpå avlägga eden. Hon uppgav vidare att Jon sålt en ko som haft samma sjuka.

Pigan Ingiäl som tjänt hos Jon i Öjan samma år som Jon sålde den sjuka kon på Skänninge marknad, berättade att samma ko det året varit sjuk i rödsjukan. En ko som var sjuk hade Jon den hösten slaktat.

Härvid inställde sig Sven Månssons fader, Måns i Kopparp, och uppgav att många hört att Jon i Öjan haft sjuk boskap. Härpå svarade Jon i Öjan att Månses son Sven i Porsarp givit fadern en ko för att han skulle vittna mot honom. Sven nekade till detta och sade att fadern köpt en ko av honom.

Soldaten Jöns Kyhl sade att Jons hustru Kerstin Svensdotter i Öjan för några år sedan sökt bot och läkedom för deras boskap som haft kosjukan. Hon fick också läkemedel av honom. Han hade också hört att en ko hos Jon Nilssons dött av rödsjukan.

Detta mål medförde inget beslut av rätten. Möjligen återupptogs målet senare.

Vid sommartinget 1704 blev Jon Nilsson i Öjan åberopad som vittne i ett mål mellan Jöns Månsson i Kopparp och dennes svåger Jöns Larsson i Lilla Smedstorp. De hade varit i slagsmål med varandra och vittnena fick intyga deras skador. Se närmare härom under Kopparp.

Vid vintertinget 1709 var Jon Nilsson i Öjan åberopad som vittne till en förlikning mellan Lars Knutsson i Staffanstorp och *kvinnspersonen* Karin Olofsdotter i Börstabol. De båda hade gjort sig skyldiga till lönskaläge och Karin Olofsdotter blev med barn. Se mera härom under Staffanstorp.

Jon Nilsson i Öjan samt Lars Knutsson i Staffanstorp hade gått i borgen för Jöns Månsson i Kopparp rörande rusthållet men vid vintertinget 1709 förklarade både Jon och Lars att de inte längre kvarstod som borgensmän, varför Jöns fick skaffa sig andra sådana.

Vid sommartinget 1709 förekom ett mål där handelsmannen Johan Vetter i Skänninge hade någon skuldfordran mot Jon Nilsson i Öjan.

Lars Jonsson	1695-05-11, bonde i Öjan
H Kerstin Jönsdotter	(1695),
Barn: Jon	1714-01-24,
Kerstin	1716-03-06,

1710 vigdes Lars Jonsson i Öjan, efter sin fader brukande, med pigan ärliga och gudfruktiga Kerstin Jonsdotter på Stava ägor. Så uppger vigselboken. Då uppstår frågan hur detta kan stämma. Lars var född 1695 och var vid vigseln i så fall endast 15 år. Eller skall vi anta att Jon Nilsson i Öjan hade någon son från sitt första äktenskap som också fått namnet Lars. Det var i så fall innan kyrkoböckerna började föras.

Eller är årtalen i vigselboken eller födelseboken felaktiga? Kerstin Jonsdotters bakgrund är inte klarlagd. Hon var kanske dotter till Jöns och Ingrid på Stava ägor. De är kända från en anteckning i kyrkoboken. Lars och Kerstin i Öjan är inte omnämnda efter 1716 och har troligen flyttat från Öjan.

Per Andersson	(1675), bonde i Öjan
H Maria Jonsdotter	----, d t Jon Nilsson i Öjan.
Barn: Jöns	1711-10-25, död 8 d gammal,
Ingrid	1712-10-29,
Kerstin	1714-12-16,
Anders	1717-08-22,
Per	1725-05-16,

Per och Maria gifte sig 1710. I vigsellängden uppgavs Per vara född i Södra Bråten. Han var troligen son till bonden Anders Persson, som dog i Södra Bråten 1713, 70 år gammal. Maria uppgavs vara från Öjan. Det uppgavs också att hon fått del i gården efter fadern. Hon var således dotter till Jon Nilsson och hans första hustru.

Per och Maria flyttade omkring år 1729 till Ödeshög. År 1749 dog gamle Per Andersson Hult på Ösiö by ägor, 74 år gammal. Det kan vara han.

Det framgår av ett antal domboksanteckningar att Per Andersson drabbats av en del problem. Det talas om sjukdom men också om dryckenskap. Här följer ett antal sådana fall ur domböckerna.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge besvärade sig vid höstetinget 1721 över att Per Andersson i Öjan utfarit mot honom med skällsord. Åtskilliga vittnen intygade detta. Det framgick också att Per Andersson legat sjuk sista året och *skall hans förstånd hos honom mycket fattas*. Där talas också om Per Anderssons dryckenskap. Rätten dömde Per Andersson till böter.

Bonden Jöns Hansson i Gåsabol hade till vintertinget 1725 instämt Per Andersson i Öjan för det att denne den 16 januari samma år hade överfallit honom med grova skällsord och kallat honom *kiättlatiuf och gamla skänk*. Som vittnen hörde Lars Knutsson i Staffanstorp och Östen Jonsson i Porsarp. De berättade att då Per Andersson skulle byta egendomen efter sin

hustrus mormor, Jöns Hanssons mor, hört Per Andersson kalla Jöns Hansson för tjuv. Per Andersson dömdes till böter.

Per Andersson i Öjan hade till vintertinget 1725 instämt Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge för att de disponerat kvarlåtenskapen efter deras avlidna moder, Kerstin Jönsdotter och att han inte fått ut sin arvslott. Både Jöns och Nils hävdade att Per Andersson redan utfått sin andel. Per hade vid flera tillfällen avhämtat persedlar i Gyllinge. Rätten ålade dem att upprätta ett fullständigt inventarium över kvarlåtenskapen.

Saköreslängden för detta vinterting upptar endast tre saker, därav Per Andersson i Öjan, böter för skällsord.

Vid sommartinget 1729 dömdes Per Andersson för snatteri till hemligt skriftermål. Per Andersson var icke själv närvarande. Bakgrunden var att hustrun Maria Persdotter i Öjan instämt Per för att denne bortfört ett *fårkreatur* av vilket han ägde endast en femtedel. Per Andersson hade sålt *fårkreaturet* i Linköping.

Jöns i Färgeshult hade till höstetinget 1730 instämt Per Andersson, förr bosatt i Öjan, men nu i Ödeshög, om en skuld på 10 daler silvermynt. Per Andersson medgav att han var skyldig denna summa och ville efter hand betala varpå käranden lämnade honom anstånd i 2 års tid.

Maria Persdotter i Öjan omnämndes ovan i en dombok från 1729. Hon hade tydligen någon del i gårdsbruket eftersom hon ägde 4/5 av ett får och Per Andersson den återstående femtedelen. Faktiskt en ganska intressant sak detta. Hur kom det sig att de inte ägde hälften var av fåret?

Vi känner inte Maria Persdotter i övrigt. Av död- och begravningsboken framgår att 1776 dog bondeänkan i Öjan Maria Persdotter av ålderdom, 79 år gammal. År 1726 föddes en dotter till Jöns Bergman och Maria Persdotter i Öjan. Jöns Bergman var ryttare och han hade möjligen bott i Öjan eller på Öjans ägor redan tidigare. Men 1728 dyker ett nytt namn upp i Öjan. Det var Erik Larsson. Hans hustru hette också Maria Persdotter

Per Persson från Öjan avled 1731 i en ålder av 58 år. Vem denne Per Persson var vet vi inte.

Erik Larsson	1700, bonde i Öjan
H Maria Persdotter	1700,
Barn: Kerstin	----, g m Jakob Isaksson i Björstorp, V Tollstad
Lars	(1726), gift 1763 m Anna Andersdotter i L Krokek,
Maja	1728-11-06, gift 1751 med Lars Nilsson från Gyllinge
Brita	1730-03-25, gift med Per Jonsson i Krokek
Cecilia	1733-10-28, gift 1767 med Lars Jonsson, se nedan
Elin	1737-11-27, , gift 1766 med Johan Nilsson, se nedan
Katharina	1741-06-06,
Jöns (Anders)	1745-01-02, gift 1771 och utflyttad till Staffanstorp

Jag har inga uppgifter om bakgrunden för Erik och Maria. De dyker upp i Öjan 1728. Varifrån de kom är okänt. Någon vigseluppgift har jag inte funnit, varesig i Ödeshögs kyrkoböcker eller i grannsocknarna. Möjligen hade några av deras barn fötts innan familjen kom till Öjan.

Några av de barn som vi säkert vet föddes i Öjan har inte heller blivit antecknade i födelseboken. Dessutom har för några av barnen andra namn antecknats i födelseboken än de som senare använts. Alla barnen var friska och levde till vuxen ålder. Någon osäkerhet kan finnas rörande rätt namn och rätt födelsetid eftersom namnen tydligen ändrats senare.

Erik Larsson dog av bröstsjuka den 3 oktober och begravdes den 13 oktober 1765 och Maria Persdotter dog 8 juni 1776 av ålderdoms bräcklighet.

Av bouppteckningen efter Erik Larsson 1766 framgår att han hade två söner Lars och Jöns samt fem döttrar, Kerstin, Maja, Brita, Katharina och Elin. Brita var gift med bonden Jan Larsson i Sjögetorp. Katharina och Elin var ännu ogifta och omyndiga.

Kerstin var troligen född i Maria Persdotters första äktenskap och således styvdotter till Erik Larsson och halvsyster till de övriga ovan uppräknade barnen. Kerstin gifte sig 1752 med fjärdingsmannen Jakob Isaksson i Björstorp i Västra Tollstad. Erik Larsson uppgavs vara skattebonde vilket tyder på att han skatteköpt Öjan.

Håkan Jonsson i Munkeryd hade till höstetinget 1732 instämt Erik Larsson i Öjan angående åverkan på Håkans skog. Parterna förliktes, Lars fick till Håkan utge tre daler silvermynt. Det var vid denna tid ännu oklart var gränserna mellan byarna gick.

Vid sommartinget 1736 var Erik Larsson åberopad som vittne. Det var i en tvist mellan Elias Östensson i Börstabol och Jon Larsson på Askaremålens ägor i Adelöv.

Vid hösttinget 1739 var både Erik Larsson och hans hustru åberopade som vittnen. Det gällde en tvist mellan gästgivaren Johan Berg i Holkaberg och drängen Jöns Persson i Narbäck. Mera härom finns att läsa under Holkaberg.

Vid hösttinget 1749 hade Erik Larsson i Öjan instämt rusthållaren Håkan Jonsson och hans hustru Maria Hansdotter i Munkeryd. Det gällde ett utspritt rykte om Eriks och Marias dotter, Maria Eriksdotter. Ryktet påstod att hon vid ett samkväm i Munkeryd olovligen skulle ha borttagit en silversked. Parterna kom före vid tinget och då hade de blivit förlikta, varmed alla var nöjda.

Av domboken 1753 framgår att Erik Larsson uteblivit från vargskall. Han uppgav att han varit sjuk och att han i sitt ställe sänt sonen Lars. Denne hade därvid glömt att ta vargnätet med sig. Sven Persson i Lakarp och Castenssoni Holkaberg var instämda samtidigt av samma orsak. 1738 omtalas Erik Larsson som värderingsman vid bouppteckning efter avlidne Lars Knutsson i Staffanstorp.

Vid hösttinget 1759 åberopades Erik Larsson som vittne i en tvist i Lakarp.

Vid hösttinget 1760 antecknades i domboken ett antal hemman som värderats för skattelösen. Det är hemmanen Boet till Jonas Andersson och Måns Jonsson för 250 daler silvermynt, Stava för åboarna Johan Svensson och Håkan Jonsson till 300 daler silvermynt och Öjan för åbon Erik Larssons räkning till 146 daler silvermynt. Vi kan därför anta att det var Erik Larsson som år 1760 skatteköpte Öjan.

Skjutsarna vid gästgivargården i Holkaberg krävde stora insatser av alla bönderna i bygden. Vid hösttinget 1758 hade utsagts att varje helt hemman, om ett mantal, skulle hålla fyra hästar för skjutsar enligt ett visst schema. För Öjans del, ½ mantal, blev det således två hästar.

Vid vintertinget 1762 hade gästgivaren Johan Jönsson i Holkaberg låtit instämma bonden Erik Larsson i Öjan för att han flera gånger försummat dessa hjälpskjutsar. Det framkom då att Erik Larsson *var gammal och sjuk och oföhr* och han påstod sig vara oskyldig. Han ville ha anstånd till nästa ting för att bevisa detta. Rätten beviljade detta uppskov.

Målet uppkom på sommartinget 1762. Då hade Erik Larsson inlämnat en motstämning, dels för ohemul lagsökning och dels för oordning i skjutsens uttagande. Han nämnde att gästgivaren själv skjutsar då vägarna är goda men kräver hjälp när vägarna är dåliga. Därför yrkade Erik Larsson lagens ansvar och ville ha ersättning för rättegångskostnaden.

Vid uppropet omtalade Erik Larson att hans första vittne Elias Östensson i Porsarp inte infunnit sig, ändå att Erik i två mäns närvaro meddelat honom. En berättelse från Elias Östensson samt de övriga i *grannhållet* om ordningen med reservskjutsen vid Holkaberg upplästes och lades till handlingarna.

Två andra vittnen, Per Svensson och Peter Johansson hördes. Per Svensson hade i tio års tid tjänat som hållkarlar vid Holkaberg. Det framkom av deras vittnesmål att det icke varit några stora problem med deltagandet i skjutsarna från Erik Larssons sida. Utslaget i målet skulle komma senare. Jag har inte funnit detta.

Vid sommartinget 1762 hade kronoskogvaktaren Johan Sundvall instämt drängen Lars Eriksson i Öjan, Erik Larssons son, för att denne huggit ned en ek på Stora Krokeks ägor. Det fanns vittnen på detta, bonden Håkan Nilsson i Börstabol och änkan Maria Larsdotter i Stora Krokek. De hade sett spår i snön och följt efter i dessa spår och kommit till Öjan.

Där upphörde spåren och där träffade de drängen Lars som höll på med något hygge i boden och kom ut därifrån med något rått eketräi handen. De hade också träffat hans fader, gamle mannen Erik i Öjan. De frågade denne om han sett någon som rest förbi Öjan, men han nekade till detta. Lars Eriksson nekade till att ha huggit någon ek på Stora Krokeks ägor. Rätten friade honom från åtalet.

Vid hösttinget 1765 inlämnades och upplästes ett testamente som skattebonden Erik Larsson i Öjan med sin hustru Maria Persdotter upprättat. Av detta framgick att hans styvdotter, Kerstin Jönsdotter, skall få lika arv med de övriga barnen. *Det åligger därför Kerstin Jönsdotter att ofördröjligen härav genom avskrift tillställa de övriga syskonen, Erik Larssons övriga arvingar, behörig del av testamentet, vilket genom påskrift antyddes.*

Vid sommartinget 1767 hade Jöns Håkansson i Börstabol instämt Peter Andersson i Häggestad. Jöns krävde att denne skulle betala en skuld på 18 daler silvermynt från en auktion i Öjan den 3 oktober 1766. Peter Andersson ålades av rätten att betala. Vid hösttinget 1766 följde flera

sådana stämningar, bl.a. mot Kerstin Jönsdotter i Björstorp. Auktioner samlade mycket folk.

Vid sommartinget 1767, hade Lars Eriksson, då bonde i Lilla Krokek, instämt sina svågrar, Lars Nilsson och Johan Nilsson i Öjan. Han krävde av dem 90 daler silvermynt för förbättringar som Lars gjort på stugan i Öjan, innan han flyttade därifrån. Svågrarna ansåg att kravet var felaktigt och hade från sin sida återstämt Lars för obefogad stämning. De ansåg dock att de kunde acceptera någon ersättning. De förliktes därefter på så sätt att två nämndemän skulle göra en ny värdering. Därefter skulle svågrarna genast betala till Lars Eriksson det belopp som den nya värderingen kommit fram till.

Under Erik Larssons tid i Öjan har vi också anteckningar rörande andra människor. Det var änkan, hustru Elin som avled i Öjan år 1740 och begrovs den 9 mars. Hon var 70 år gammal. Vi har också från 1735 anteckningar om *en nystadder soldat Hans med hustru* som bodde i Öjan. Mera vet vi inte om dessa personer.

Lars Eriksson	(1726), bonde i Öjan åren 1763-1765,
H Anna Andersdotter	**(1736), d t bonden Anders Månsson i L Krokek**
Dottern Lena	1764-03-09

Lars var son till Erik Larsson och Maria Persdotter i Öjan, se ovan. Anna var dotter till Anders Månsson och Kerstin Jonsdotter i Lilla Krokek. Lars och Anna gifte sig 1763 och bodde i Öjan till 1765. De brukade därefter en gård i Norra Kärr i Gränna socken.

Därefter flyttade de till Lilla Krokek och övertog hennes föräldragård. De flyttade 1776 till Amundeby men återfinns på 1790-talet i Stavreberg.

I domboken för 1755 har Lars och flera andra blivit instämda med påstående att de tillgripit sädeskärvar på ett gärde i Stockseryd och därmed fodrat sina hästar i Skansbacken. De hade deltagit i en transport från Sik i Heda och söderut. Hur målet slutade har jag ingen uppgift om.

Vid sommartinget 1761 hade länsman Fellbom instämt bonden Lars Eriksson i Öjan för att han på fastedagen varit drucken i kyrkan. Lars Eriksson ville inte erkänna detta och därför hördes vittnena- De var Elias Östensson i Porsarp och Anders Johansson i Skälaby. De intygade att när Lars Eriksson kom in genom kyrkdörrarna och skulle gå in i stolrummet var han drucken. De ville inte gärna släppa in honom.

Men Lars Eriksson hade ändå satt sig där och sedan ville han sjunga. Därefter hade han somnat. Ganska få i kyrkan hade märkt detta och därför hade ingen förargelse uppkommit. Lars Eriksson hade icke förut pliktat för dryckenskap. Länsmannen hemställde om rättens prövning. Enligt sakörеslängden bötade Lars Eriksson för att han varit drucken i kyrkan.

Vid höstting 1766 hade Lars Eriksson, då bonde i Norra Kärr i Gränna socken, instämt sin mor Maria Persdotter samt sina syskon. Han krävde att han måtte få tillträda och bruka sin andel av föräldragården i Öjan. Han ville

också ha 61 daler silvermynt som han haft i utlägg för sina föräldrars behov. Slutligen ville han att hans systrars män, hans svågrar, skulle återbära sina hemföljder.

Det blev en ganska omfattande process. Det är alltid påfrestande med tvister mellan familjemedlemmar. Lars Eriksson hade just då lämnat sitt föräldrahem. Kanske tyckte han att han som äldste sonen skulle få överta föräldragården efter faderns död. Han kanske var besviken. Kanske var det också en sorgereaktion efter faderns död. Häradsrättens bedömning blev att Lars Eriksson fick nej på sina krav.

Mera om Lars Eriksson och hans familj finns att läsa under Lilla Krokek och under Stavreberg.

Lars Nilsson	1730-06-28, bonde,
H Maria Eriksdotter	1728-11-06, d t Erik Larsson ovan, g 1751
Hans	1751-03-01

Lars och Maria gifte sig 1751 och bodde i Öjan något år men flyttade sedan till Ödeshög. Lars var son till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Maria var dotter till Erik Larson och Maria Persdotter i Öjan, se ovan.

Enligt domboken 1753 hade Nils Hansson syskonbarn i Öjan. Det fanns alltså flera släktrelationer mellan Öjan och Nils Hanssons släkt i Gyllinge.

Hur gick det sedan för Lars och Maria i Ödeshög? De bodde först i Ödeshögs skattegård, sedan hade de ett torp på Klockargårdens ägor. Maria Eriksdotter dog av rödsot, 57 år gammal år 1782. Då hade de ett torp på Kråketorps ägor. År 1795 dog bonden Lars Nilsson i Kråketorp, 62 år gammal, av lungsot.

Johan Nilsson	(1732), bonde i Öjan åren 1766 –1807,
H Elin Eriksdotter	(1737-11-27),
Barn: Lena	1767-02-08, g o 1795 m Samuel Eriksson från Stora Åby
Stina	1771-03-24, g 1806 med Jonas Nilsson från Glasfall
Maria	1775-07-06, död av massel 19 oktober 1775.
Nils	1777-01-13, förkvävd 27 maj 1777.
Nils	1778-07-10, blev bonde i Rossholmen

Johan Nilssons bakgrund är okänd. Han var troligen dräng i Öjan när han 1766 gifte sig med Elin Eriksdotter. Hon var dotter till Erik Larsson och Maria Persdotter i Öjan. De var sedan bönder i Öjan under 30-40 år. De har utöver de barn som nämnts ovan förmodligen fått en dotter Stina, kanske 1768, som enl. kyrkoboken dog av slag 1769. Elin Eriksdotter dog 20 juli 1800 av bröstfeber, 59 år gammal. Johan Nilsson dog av bröstfeber 1807.

Bouppteckningen efter Elin Eriksdotter upptog tillgångar om 365 riksdaler, därav fastigheten, halva Öjan, till 277 riksdaler.

Lars Jonsson	**1739 i Rök**
H Katharina Eriksdotter	1741-06-06, d t Erik Larsson ovan

Barn: Katharina	1768-03-11, g m Jonas Samuelsson på Häggestads ägor
Maria	1771-02-28, g 1799 m Erik Jonsson från Grenna socken
Sara	1776-12-11, g m Lars Abrahamsson, Stora Smedstorp
Peter	1782-02-12, död av "hetsig sjuka" 1785

Lars Jonssons bakgrund är okänd. Han var född i Rök men han var dräng i Öjan när han gifte sig med Katharina Eriksdotter. De var sedan bönder i Öjan ett 30-tal år framåt. Lars Jonsson dog 1805 av svullnad och värk. Katharina Eriksdotter dog 1806. Hos dem bodde deras mödrar, hennes moder som hette Maria Persdotter och dog 1776, samt hans moder Kerstin Olofsdotter. Hon dog 1785 av ålderdom, 85 år gammal.

Dottern Sara Larsdotter dömdes 1804 för lönskaläge tillsammans med drängen Jakob Hansson. Denne nekade men han dömdes vid höstetinget 1804 till böter och kyrkoplikt samt till underhåll av deras son, som Sara födde den 1 oktober 1804.

Efter Lars Jonssons död blev deras gård såld genom offentlig auktion den 23 november 1805 till Jan Johansson i Amundeby. Av kontraktet framgår att Jan Johansson skall till änkan Katharina Eriksdotter bygga *en liten stuga med allt inunder*. *Änkan Katharina Eriksdotter skall också ha i spannmål årligen tre tunnor strid säd, en tunna råg, en tunna korn, 24 kappar blandkorn och åtta kappar ärter, vilket skall utbetalas varje år till 2 februari. Hon skall också ha föda för en ko och två får vinter som sommar bland ägarens djur och fodras försvarligen över vintern bland sina kreatur, ett kapplands linfröjord samt kålgårdsjord. Därutöver skall hon ha kyrko- och kvarnskjuts tillika vedbrand att årligen åtnjuta hemma på backen.* Ett förmodligen ganska vanligt undantagskontrakt.

Kontraktet undertecknades i Öjan den 23 november 1805 i närvaro av vittnena Håkan Jonsson och Jonas Håkansson i Börstabol. Katharina Eriksdotter dog den 20 februari 1807 av bröstfeber och hon kunde alltså inte särskilt länge njuta av sitt undantag i Öjan.

Bouppteckningen efter Lars Jonsson 1805 visade att han efterlämnade fyra barn, sonen Jonas myndig, Katharina gift med Jonas Samuelsson på Häggestads ägor, dottern Maria gift med soldaten Bom, dottern Sara omyndig. Det uppräknades koppar, järnsaker, från stugan, köket, mjölboden, stallet och vagnshuset.

I vagnshuset fanns bl.a. *en färdevagn, en bulthjulsvagn, en kärrhäck, en gammal häck, två ärjekrokar, en dyngebotten, ett par järnskodda kälkar, ett par oskodda kälkar och en gammal harv.* Vidare uppräknades den avlidnes gångkläder, säng och linkläder, tre hästar, nötkreatur, en kviga och tre kalvar, 10 får, svin, glas och stenkärl, böcker (en bibel och psalmböcker). Tillgångarna uppgick till 387 daler. Under gäld och skuld upptogs 427 daler.

Vi kan dra den slutsatsen att det i Öjan efter Erik Larssons tid fanns två bönder i Öjan, således två bönder i sambruk eller någon sämjedelning.

Samuel Eriksson	1767-03-22 i Stora Åby, bonde i Öjan
H Lena Johansdotter	1767-02-08, d t Johan Nilsson i Öjan, se ovan
Barn: Maja Lisa	1796-06-12,

Anna Lotta 1800-10-10,

Samuel och Lena gifte sig 1795. Han var son till Erik Svensson och Brita Jonsdotter i Åsa, Stora Åby socken. Lena var dotter till Johan Nilsson och hans hustru Elin Eriksdotter i Öjan. Båda tjänade vid giftermålet i Brodderyd men de bosatte sig efter giftermålet i Öjan. De flyttade omkring 1813 från Öjan till Stora Åby.

Vid 1700-talets slut var det fortfarande medlemmar av samma släkt som brukar jorden i Öjan, som fanns där i början av seklet. Vi ser också att det finns två bönder i Öjan. Två gårdar håller det på att bli. Vid storskiftet 1807 skulle detta ordnas mera definitivt.

Jan Johansson	1766-12-24 i Stora Åby. Bonde, död i bröstfeber 1821.
H Stina Jonsdotter	1773-06-20,
Barn: Jonas	1799-04-16 i Stora Åby, "kluven läpp". Gift, se nedan
Maja Stina	1802-06-06 -"-, utfl t Ösiö Skattegård 1824.

Jan Johansson köpte ena halvgården av Katharina Eriksdotter 1805 när hennes man Lars Jonsson hade dött. Jan och Stina kom då från Amundeby i Stora Åby. De hade gift sig 1798. I vigselnotisen uppges han vara från Lilla Aleryd och hon från Kaxbol. I husförhörslängderna förekommer olika uppgifter.

I husförhörslängden 1805 uppges Jan vara född i Stora Åby 1766-12-24 men kyrkoboken där är tom på detta datum. I husförhörslängden 1816 uppges Jan vara född i Adelöv 1865-12-24. Då föddes ingen i Adelövs socken enligt kyrkoboken men två dagar senare föddes en gosse som hette Jaen Johansson i Bollkälla i Adelövs socken.

Det förefaller vara trovärdigt som bakgrund för honom. Hans föräldrar var då Johan Persson och Anna. Han var möjligen tjänstedräng i Lilla Aleryd när han gifte sig med Stina. Hon var då sannolikt dotter till Jonas Håkansson och Sara Andersdotter i Kaxbol. De var bönder i Lilla Aleryd och Amundeby innan de 1805 kom till Öjan.

Det finns antecknat i husförhörslängden 1805 att Jan Johansson *blivit straffad med fångenskap.* Jag vet inget mera om detta. Han dog i bröstfeber 1821.

Vid hösttinget 1819 hade jägmästaren Sjösten instämt Jan Johansson för att han huggit av grenar på en ek. Ekarna var kronans tillhörighet och eken ansågs skadad och Jan fick böta tio riksdaler och betala två riksdaler för jägmästarens besvär. Det kan nämnas att många bönder i våra bygder detta år fick böta för sådana brott.

Efter Jans död 1821 överläts gården på sonen Jonas, se nedan. Stina Jonsdotter dog i bröstfeber 1845. Om dottern Maja Stina kan nämnas att hon gifte sig 1824 med bonden Johannes Larsson, Ödeshögs Skattegård. De fick två barn, Johanna Sofia 1824, död samma år, och Johan Peter 1825. Maja Stina dog 20 mars 1827 av nervfeber, 24 år gammal.

Hennes man, Johannes Larsson, dog 9 maj samma år av bröstfeber, 30 år gammal. Sonen Johan Peter kom till Öjan, till Jan Johansson, som fosterson.

Snart därefter togs han om hand av en farbroder, bonden Peter Larsson i Sväm och blev senare själv bonde i Frebol.

I bouppteckningen efter Jan Johansson upptogs tillgångar för 1247 riksdaler och skulderna till 59 riksdaler. Bland tillgångarna kan nämnas två hästar, fyra kor, fem får, två baggar, fyra getter, en färdevagn, en kärra med fjädersäte, en skogsvagn, en bulthjulsvagn med hökärra, kälkar, både järnskodda och inte järnskodda sådana, ärjekrokar, hästok, åkervält, en ryss med säte, träharv, selar mm. Fastigheten halva Öjan upptogs till 733 riksdaler.

Jan Johansson förekommer omnämnd i domboken. 1813 var han åtalad för fylleri, vilket skett i samband med en begravning, där Jaen skulle hjälpa till med kistans nedsättande i graven. Jan råkade då själv ramla ned i graven. Han dömdes för fylleri och för sabbatsbrott.

1806 företogs storskifte i Öjan. Bönder i Öjan var då Samuel Eriksson och Jan Johansson. De ägde hälften vardera, eller 1/4 mantal vardera, efter helt mantal räknat, som det uttrycks i handlingarna. Den gamla byggningstomten, *bergig och stenig och med gamla hus tätt bebyggd, blev utvidgad och delad.*

Det framgår av protokollet att även den gamla hustomten på något sätt delats, så att de båda ägarna hade var sin del. Skiftet genomfördes i enighet och sämja. Alla ägorna, åker, äng och betesmarker delades så att de båda ägarna fick sina marker vardera i ett sammanhängande skifte.

Jonas Jonsson **1799-04-16 i Åby, bonde och lösdrivare**

H Maja Stina Andersdotter	1805-11-11,
Barn: Johanna Sofia	1825-04-14, gift och bosatt i S Bråten
Dorotea	1827-11-23, g m Anders K Johansson, död 1868
Inga Maria	1831-04-05, g m Karl J Jonsson,Skrädebergs ägor
Tilda	1834-01-14, piga i Öninge, till V Tollstad 1858
Anna Maja	1836-09-05, till Stora Åby 1856,
Johan August	1839-03-15, dräng i Sväm, till Rogslösa 1858,
Sara Lisa	1842-02-25, till Linköping 1860

Jonas och Maja Stina vigdes 1823 och övertog hans föräldragård i Öjan. Jonas var son till bonden Jan Johansson och hans hustru Stina Jonsdotter i Öjan. Maja Stina var dotter till bonden Anders Andersson och hans hustru Sara Lena Andersdotter i Mark. De bodde och brukade på den ena av de två gårdarna i Öjan fram till år 1842. Då flyttade familjen till Mark, troligen för att överta hustruns föräldragård. Familjen hade också bott där under några år i början av 1830-talet.

De sålde sin gård i Öjan 1842 till Hans P Emanuelsson, se nedan, för 1500 riksdaler. Det gick sedan dåligt för Jonas. Han blev lösdrivare. Familjen kan inte återfinnas i husförhörslängderna under 1840-talet efter att de lämnat Öjan 1842.

I död- och begravningsboken står antecknat, att *den 22 april 1852 dog utfattiga lösdrivaren Jonas Jonsson, före detta bonde i Öjan, av slag, 53 år gammal.*

Hustrun anges i husförhörslängden 1850 också vara lösdrivare och utfattig. Deras små barn har av allt att döma följt med föräldrarna i deras lösdriveri. Maja Stina bodde efter makens död inhyses på Ödeshögs Södergård. Hon överfördes till Fattighuset på 1870-talet och dog där 1886, 81 år gammal.

Även om inte detta fall är helt unikt, att en bondfamilj blir utblottad och måste lämna allt, är det inte vanligt.

Båda två var födda i bondefamiljer och hade förmodligen arvsrätt i gårdar i Öjan och i Mark. Därför borde det gått bättre, kan man tycka. Vi kanske kan gissa att spritmissbruk var en stor del av orsaken.

Äldsta dottern Johanna var vid flera tillfällen piga i Öjan, senast 1866. Hon blev sedan gift och bosatt i Södra Bråten. Dorotea var likaså piga på olika ställen. Hon blev sedan gift med *inhyses krymplingen* Anders Kristoffer Johansson. De bodde på olika platser. 1868 dog hon i Grimshult. Inga Maria blev gift med förpantningstorparen Karl Johan Jonsson på Skrädebergs ägor. Visst skulle jag vilja veta hur det gick för dessa barn, dessa lösdrivarbarn.

Jonas förekommer också omnämnd i domboken. 1839 dömdes han till böter för olovlig brännvinsbränning.

Han var också omnämnd i ett skuldfordringsmål 1843. Det framkom då att han var medellös och inte kunde betala sin skuld. Vid vintertinget 1845 ådömdes han en vitesbot på tre daler. Han saknade medel att betala detta. Han blev därför vid sommartinget 1845 dömd till åtta dagars fängelse på länsfängelset i Linköping.

Vid hösttinget 1828 hade kronolänsmannen Nelson gjort en räfst rörande vägunderhållet. Att underhålla vägarna var böndernas ansvar och det var många bönder som nu stämdes inför tinget. Det utdömdes böter, dels för bristande vägunderhåll och i en del fall för *försenad väglagning*. I vår bygd var det bönderna i Kopparp, Stora Smedstorp, Öjan, Munkeryd och Gyllinge.

Johannes Jonsson 1766-12-27 i Adelöv, bonde
H Anna Larsdotter 1776-07-26 i Linderås,
Barn: Maja 1799-06-30 i Adelöv, g m Magnus Jonsson, Råby
Stina Greta 1808-10-26 i Adelöv, g m Johannes Petersson i Krokek
Johannes(Johanna) 1812-01-22, död 1814 i mässlingen
Johannes 1814-08-23, bonde och nämndeman i Sväm
Anders Magnus 1817-06-16, bonde i Öjan, se nedan

Johannes Jonsson föddes 27 december 1766 i Adelövs by. Han gifte sig första gången omkring 1795 med Greta Hansdotter i Sutarp. Hennes första man blev ihjälslagen i Sutarp 1792. Johannes brukade därefter den ena av gårdarna i Sutarp. Greta Hansdotter dog 1801 av venerisk sjuka. Han gifte

sig 1803 med Anna Larsdotter. Hon var dotter till Lars Eriksson och Stina Jonsdotter i Sänninge i Linderås socken, senare bosatta i Adelövs by.

Johannes och Anna kom till Öjan omkring 1811. De ägde och brukade därefter den ena av de två gårdarna i Öjan. Johannes dog 1842. Anna Larsdotter bodde kvar i Öjan på ett undantag. Där hade hon en ko och två får. Hon dog av ålderdom 1857.

Bouppteckningen efter Johannes Jonsson visade en behållning av 2220 riksdaler, en relativt stor summa. Bland de olika posterna kan i korthet återges bl.a. följande: *Snickareverktyg, ölglas, spetsglas, 20 porslinstallrikar, två tekoppar med fat, tre lerkrus, 11 stenfat, sex trätallrikar, tre dussin träskedar, tre träfat, färdevagn, kärra med säte, skogsvagn, gödselbotten, bulthjulsvagn, skodda och oskodda kälkar, ryss, skrinda, kvinnsadel, ressel, skärkista med kniv, slipsten, hästok, ärjekrokar, fem kor, en kviga, en tjur, en kättakalv, en bock, sex får med lamm, en bagge, en galt, en gris*.

Bouppteckningen efter Anna Larsdotter 1857 visade en behållning av 745 riksdaler, enbart i lösören.

Hans Peter Emanuelsson 1814-12-14, bonde på 1/6 mtl,
Inga Maria Larsdotter 1816-02-18,
Barn: Johanna Sofia 1839-05-31,
Karl Johan 1841-06-05,
Petrus August 1843-12-30,
Frans Gustaf 1845-10-28,

Denna familj kom från Kulltorp 1841. Hans Peter var son till Emanuel Samuelsson och Greta Johansdotter i Kulltorp. Inga var dotter till bonden Lars Andersson i Klämmestorp och hans hustru Sara Jonsdotter. De hade köpt gården av Jonas Jonsson. År 1847 flyttade familjen till Sunneryd och från Sunneryd kom i deras ställe Karl Johan Petersson.

Emanuelsson är omnämnd i domboken 1842, dels för en gårdsaffär i Kulltorp och dels för att han skulle ha uppträtt berusad och varit i slagsmål i Ödeshög 22 mars 1842. Familjen Emanuelsson flyttade tillbaka till Sunneryd 1847. Efter några år där flyttade de vidare till Skorperyd. Mer om dem finns att läsa under Sunneryd.

Hos dem bodde änkan Maja Hansdotter, född 1777. Hon uppgavs i husförhörslängden var utfattig. Hon kom från Mark till Öjan samtidigt med familjen Emanuelsson. Hon dog i Öjan 2 december 1843. Det är möjligt att hon var släkt med familjen.

Karl Johan Petersson 1820-05-06, bonde i Öjan,
Johanna Nilsdotter 1817-04-26,
Barn: Anders Emil 1849-04-09, död s å
Maria Sophia 1847-09-02,
Emilia Augusta 1851-02-28,

Karl Johan och Johanna gifte sig 1844. De bodde därefter två år i Kulltorp och kom 1846 till Sunneryd. Han hade sina rötter i Stora Krokek, son till Peter Månsson och Anna Jönsdotter. Johanna var dotter till Nils Jonsson och Stina Andersdotter i Sunneryd. De stannade inte länge i Sunneryd utan flyttade år 1847 till Öjan.

Här övertog de den gård som Hans Peter Emanuelsson tidigare haft. Gården i Sunneryd tog Emanuelsson, således ett gårdsbyte. Karl Johan dog 1864. Johanna och dottern Emilia bodde kvar i Öjan till 1872, då de flyttade till Gränna. Dottern Maria Sofia flyttade troligen också med dit.

Bouppteckningen efter Johan Petersson visade tillgångar för 4559 riksdaler, därav en av gårdarna i Öjan för 4000 riksdaler. Bland tillgångarna i övrigt har jag antecknat en häst ett par stutar, två kor, två kvigor, två kalvar, fyra får, tre lamm, en bagge och en gris. Bland skulderna,4 455 riksdaler, fanns många småskulder till åtskilliga personer i bygden.

Anders Magnus Jonsson	1817-06-16, bonde,
Stina Sofia Samuelsdotter	1823-07-24,
Barn: Karl August	1844-06-07,
Josefina Vilhelmina	1847-01-30, död s å "hos modern i sängen"
Johan Alfred	1848-03-01,
Frans Gustav	1850-03-11,
Ada Augusta	1852-01-11,
Christina Josefina Fl.	1853-12-16,
Anna Sofia	1856-01-12,

Anders var son till Johannes Jonsson och Anna Larsdotter i Öjan. Han köpte föräldragården i Öjan 1842 för 2400 riksdaler. Han gifte sig 1843 med Stina, som var dotter till nämndemannen Samuel Svensson och hans hustru Stina Andersdotter i Lilla Krokek. Det var Samuel Svensson som så grymt mördades 1864 i Stava.

År 1857 förvärvade Anders och Stina en gård i Jonshult Stora Åby socken, och flyttade dit. Därmed bröts den ursprungliga släktkedjan i Öjan. Nu kom nya ägare.

Jöns Gustaf Petersson	1812-06-14, bonde,
H Johanna Emanuelsdotter	1817-08-21,
Karl Anders	1838-07-30,

Jöns hade sina rötter i Stora Krokek. Han var son till Peter Månsson och Anna Jönsdotter. Johanna var syster till Hans Peter Emanuelsson, se ovan. Familjen kom från Gåsabol till Öjan 1840 och flyttade tillbaka till Gåsabol 1844. Familjen emigrerade senare till Amerika.

Anders Samuelsson Stark	1784-01-26, torpare
Johanna Olofsdotter	1798-09-18,
Barn: Johan	1820-09-18, död av bröstsjuka 1836
Kristina	1822-05-09,
Anna Maria	1824-12-15, t Öninge 1840, t Sthlm, åter 1856,
Johanna	1826-08-25, död av vattusot 1836
Sven Peter	1837-07-14, till Munkeryd omkr. 1852

Anders var son till bonden Samuel Larsson och Katharina Johansdotter i Sunnesjö. Varifrån han fått namnet Stark är okänt. Kanske hade han varit soldat någon tid. Johanna var dotter till livgrenadjären Olof Brodd och hans hustru Maja Jonsdotter på Brodderyds ägor.

Johanna hade tidigare varit gift med Jonas Andersson och de fyra förstnämnda barnen ovan var från detta äktenskap.

Familjen Stark kom till Öjan från Kushult (Näteryd) 1836 och flyttade till Lilla Krokeks ägor 1838. Anders var torpare, men 1837 uppgavs han som inhyses. Anders dog av bröstfeber 1844 och Johanna dog 1875 av ålderdom, båda på Lilla Krokeks ägor. Mera om dessa kan vi läsa under Lilla Krokek.

Dottern Kristina uppgavs vara *svagsint* och att hon hade fel på ögonen. Hon gifte sig 1854 med Johannes Vetter i Munkeryd.

Karl Peter Vetter	**1818-05-11, dräng**
Maja Karin Andersdotter	1824-07-09 i Gränna,
Gustaf	1843-12-22, död 1844 av blodslag

Karl Peter var son till torparen Anders Vetter och hans hustru Greta Eriksdotter på Munkeryds ägor. Maja Karin var född i Gränna landsförsamling 1824, dotter till Anders Petersson och Lena Stina Svensdotter i Granmark. De gifte sig 1842. De fick en son, Gustaf 1843, som dog 1844. De flyttade 1844 till Glasfall och senare till ett torp på Börstabols ägor. De flyttade snart vidare, ut ur socknen, okänt vart.

I grannbyn Gyllinge skedde 1855 ett dråp. Det var *häradsbosen* Johan Kumling som på Gyllinge sandgärde slog ihjäl sin hustru. Läs mera om detta i berättelsen om Gyllinge.

Under några år i mitten av 1860-talet bodde Karl Johannisson och hans hustru Gustava Utter med sina fyra barn i Öjan. De ägde en av gårdarna men flyttade sedan till Staffanstorp. Under en tid därefter brukades denna gård av Johannes Andersson i Gyllinge.

Under några år på 1860-talet brukades ena gården i Öjan av Gustaf Adolf Jonsson, född 1841 och son till Jonas Samuelsson i Gyllinge. Gustaf var ogift. Han flyttade sedan tillbaka till Gyllinge.

Johan Magnus Bandur **1818-06-06 i V Tollstad, inhyses**
Anna Maja Nilsdotter 1820-10-10, d t torp. Nils Abrahamsson, Stora Smedstorp

Johan och Anna kom till Öjan från Kulhult 1867. Johan var son till livgrenadjären Peter Bandur och hans hustru Stina Greta Olofsdotter på Gumby ägor. Hans morföräldrar var torpare på Södra Bråtens ägor. Anna var dotter till torparen Nils Abrahamsson och hans hustru Stina Jonsdotter på Stora Smedstorps ägor. Johan och Anna gifte sig 1867. De stod i Öjan upptagna som inhyses.

Han uppgavs vara *krympling* och hade i tidigare husförhörslängd också beskrivits såsom *mindre vetande men beskedlig*. Anna dog 1884 och Johan togs då in på Fattighuset i Ödeshög, där han dog 1889. Han hade en morbroder, bonden Anders Petersson i Munkeryd.

Om Bandur kan tilläggas att han förmodligen betraktades som skojig, kanske lite av muntergök. När jag omkring 1950 var lilldräng hos min farfar, Ernst Johansson i Öjan , hörde jag ibland talas om Bandur och vilka skojiga uttryckssätt han hade.

Under åren 1870-74 bodde skomakaren Johan Petersson och hans hustru Edla Kristina Mell på Öjans ägor med sina fem barn. De kom från Gränna socken och flyttade tillbaka dit.

Anders Johan Jonsson 1822-05-29, bonde,
Anna Sofia Gustavsdotter1829-10-21 i Säby,
Barn: Ida Sofia 1851-06-19 i St Åby, g m August Johansson i Öjan
Tekla Axelina 1855-01-03 i -"-, till Amerika
Emilia Mathilda 1859-02-27, till Varv 1879
Frans Herman 1862-05-22, till Varv 1880
Amanda Josefina 1864-03-27, död 1865
Jeanna Olivia 1866-03-08, död s å
Karl Edvard 1869-06-29, till Amerika
Oskar Anton 1871-08-01, tog namnet Hedin,

Johan var son till bonden Jonas Andersson och hans hustru Anna Kaisa Larsdotter i Stava. Han var av den gamla stavasläkten. Anna Sofia var dotter till bonden Gustaf Johansson och hans hustru Maja Lisa Eklund i Löverhult i Säby, senare boende i Kopparp. Johan och Sofia gifte sig 1849. De brukade under åren 1849-57 en gård i Ruskilsby.

De kom därefter till Öjan där de först troligen arrenderade en gård. 1862 köpte de en gård i Öjan om ¼ mtl av Anders Magnus Johansson och Kristina Sofia Samuelsdotter för 6000 riksdaler.

År 1864 flyttade de till Stava där de innehade 1/24, en nybildad gård vid Holavedsvägen, på höjden norr om Kyléns.

Johan stod kvar som ägare till gården i Öjan under flera år efter flyttningen till Stava. Hans måg och dotter, August och Ida, se nedan, övertog senare denna gård. Johan dog av kräfta 12 november 1896. År 1901 flyttade Sofia till sin dotter Ida, i Öjan. Hon dog där den 3 juli 1914 av

ålderdom.

Från 1893 finns ett kontrakt om undantagsförmåner rörande Johan och Sofia. De förbehöll sig där all löv- och barrskog i Norrängen i Öjan. Vidare skulle jordägaren till ¼ mtl Öjan svara för åkerbruket vid den gård, 1/24 mtl Stava, som Johan och Sofia ägde och bodde på. Kontraktet gällde i bägge deras livstid eller så länge de bodde på gården i Stava.

Under åren 1876-1879 var Karl Johan Andreasson, född 1843 och från Staffanstorp, med sin familj bosatta i Öjan. De sålde sin gård till Jonas Hansson, se nedan, och flyttade till Gåsabol 1879.

Jonas Hansson 1827-03-15, bonde
Fredrika Karolina Gustavsdotter 1831-10-03,
Barn: Hilda Josefina (1856-08-02), till V Tollstad 1881
Adolf Amotius 1865-11-03, utfl t Heda 1883
Karl Henning 1867, utfl t N Amerika 3 april 1888

Denna familj kom till Öjan 1879 från Rossholmen. Jonas var son till Hans Larsson och Anna Greta Larsdotter i Narbäck. Karolina var dotter till Gustaf Johansson och Anna Lisa Eklund i Kopparp. Hon var faster till Ida Jonsdotter ovan och syster till Sophia Gustavsdotter, Johan Jonssons hustru.

Jonas och Karolina hade också en son, Gustav Hansson, född 1858. Denne hade rest till Amerika men återkom därifrån 1891 och gifte sig 1892 med Josefina Mathilda Pil från Tällekullen.

Karolina Gustafsdotter dog 1895 och året därpå såldes gården till August Johansson för 5150 kronor, som därmed ägde hela Öjan. Jonas flyttade troligen 1896 till Rossholmen.

I bouppteckningen efter Karolina Gustafsdotter upptogs ¼ mantal Öjan till 3700 kronor. Hon efterlämnade sju barn: Otto Jonsson i Rossholmen, Gustaf Hansson i Råby, Hulda Josefina, g. m. F A Stolt i Norrö, dessa myndiga, vidare sönerna Johan Adolf och Hemming samt dottern Edla, g. m. handl. Henre Acher, bosatta i Amerika.

Eva Andersdotter 1828-11-29, infl 1883,utfl t Isberga i Heda 1884.

Eva Andersdotter hade sina rötter i Öninge. Hon var under några år på 1860-talet gift med inhyste Jonas Zachrisson. Efter hans död bodde Eva Andersdotter på ett flertal platser i socknen. Hon hade en son och en dotter från äktenskapet. Dottern flyttade till Amerika 1883. Sonen flyttade till Vadstena. Hon kom från Maltmossen till Öjan 1883 och 1884 flyttade hon till Isberga i Heda och är därefter inte omnämnd i Ödeshögs kyrkoböcker.

August Johansson 1850-02-24, bonde i Öjan,
H Ida S Andersdotter 1851-06-19 i Stora Åby,
Barn: Ernst Richard **1876-09-29, bonde i Öjan, se nedan**
Elsa Matilda 1885-03-31, g m Ernst Andersson i Skorperyd

August var son till Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter i Gyllinge. Ida var dotter till Johan Jonsson och Sofia Gustafsdotter, se ovan. August och Ida vigdes 6 december 1872 och brukade sedan hennes föräldragård i Öjan. Augusts föräldrar hade under åren 1864-72 haft gården på arrende.

Om August kan vidare sägas att han var nummer två av åtta syskon. Alla hans syskon emigrerade till Amerika, till Iowa, där de flesta blev farmare. August och Ida köpte 1893 gården efter hennes föräldrar. Några år senare förvärvade de även den andra gården i Öjan. Därmed fanns det i Öjan bara en bonde.

August dog den 16 oktober 1916. Ida dog i juli 1930 hos sin dotter Elsa i Skorperyd. Sonen Ernst övertog Öjan.

Augusts föräldrar, Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter, innehade under åren 1851-1882 mellangården i Gyllinge. När de sålde den 1882 förbehöll de sig i kontraktet ett undantag på gården. De avsåg då att bygga en stuga på Öjegärdet i Gyllinge.

År 1883 avtalade de dock med sonen August om att få bo på det torp som ligger på Öjans mark, utmed vägen mot Gyllinge. Troligen flyttade de senare fram till gården, där de bodde på den södra gården, troligen från omkring 1897.

Under åren 1894-96 bodde i Öjan en bondefamilj om tio personer. Det var Karl Oskar Johansson, född i Motala 1856, hans hustru Matilda Karlsdotter född 1857 och deras åtta barn. De kom från Stora Smedstorp och efter två år flyttade de vidare till Stora Åby. De arrenderade gårdar runt om i bygden och stannade oftast bara ett par år på varje plats. De arrenderade under åren i Öjan båda gårdarna.

Det var möjligen ett generationsskifte då i Öjan. Matilda hade sina rötter i Svinåsen, hennes föräldrar var Karl Andersson och Eva Ekelund.

Under åren 1897-99 bodde en skräddarfamilj i Öjan. Troligen hyrde de det torp som ligger utmed vägen mot Gyllinge. Det var skräddaren Anders Viktor Hammarstedt, född i Gränna 1872 och hans hustru Hulda Maria Johansdotter, född 1877 i Gränna. Efter två år flyttade de till Holkaberg. De hade en dotter, Alma Viktoria, som också var född i Gränna, 1897.

Vi har nu kommit in på 1900-talet. Detta århundrade skulle komma att medföra stora förändringar för bygden. I Stavabygden bodde år 1900 ungefär 450 människor, därav i Öjan 10-12 personer med pigor och drängar. De allra flesta livnärde sig på det som då var modernäringen.

Ännu i början av 1900-talet skedde det mesta inom gårdens egen ram. Mejerier fanns ännu inte i närheten. All mjölk tillvaratogs på gården , kärnades till smör och ystades till ost, som sedan såldes på torget i Gränna eller Ödeshög eller till lokala uppköpare. Fårens ull blev till kläder. Tänk vilka olika hantverk som gjordes.

Ernst Johansson	1876, bonde i Öjan,
H Selma Andersdotter	1875-09-15,
Barn: Henry	1900, g m Märta och bonde i Munkeryd
Elvir	1902, g m Ester och pastor i Sv. Alliansmissionen
Ivar	1905, g m Astrid från Narbäck och bonde i Gyllinge
Gösta	1909, g m Aina, missionär i Afrika
Holger	1912, g m Svea från Narbäck, bonde i Öjan

Ernst var son till August Johansson och Ida Andersdotter i Öjan. Selma hade sina rötter i Gräsberg. Hennes föräldrar var Anders Gustav Nilsson och Klara Johansdotter. Ernst och Selma gifte sig 1900 och övertog på arrende först den ena av de två gårdarna i Öjan, senare övertog han båda gårdarna. Selma Andersdotter dog 1912 i samband med att sonen Holger föddes.

Ernst gifte sig med Jenny Håkansson från Börstabol. Hon avled 1941 och därefter gifte sig Ernst för tredje gången, nu med Selma Andersson från Lilla Krokek. Ernst dog 13 juni 1959. Selma flyttade 1966 till Ödeshögs samhälle, där hon dog 16 september 1972. Gården i Öjan övertogs av sonen Holger.

Ernst bodde med sin familj i den norra gården i Öjan. Där anlade han också en stor trädgård. Ernst Johansson var bonde i Öjan men han drev från omkring år 1925 en sågverksrörelse och trävaruhandel i Öjan. Han deltog också i den kommunala verksamheten som ledamot av Ödeshögs kommunalfullmäktige, skolstyrelsen, taxeringsnämnden och fattigvårdsstyrelsen m.m. Han var också ledamot av Stava missionsförsamlings styrelse.

För övrigt deltog hela familjen i missionsförsamlingens verksamhet. Sönerna fortsatte detta engagemang i missionsförsamlingen. Två av sönerna, Elvir och Gösta, gjorde detta på heltid, båda vid Svenska Alliansmissionen i Jönköping,

De tog namnet Stavman. Elvir stannande som pastor inom landet och var senare distriktsföreståndare inom Svenska Alliansmissionen. Gösta reste ut som missionär till Afrika 1936 och stannade där i många år. Inte förrän på 1980-talet återvände han till Sverige med sin hustru Aina. De bosatte sig då i Jönköping.

I huset på den södra gården bodde länge

August Forsander	1855-01-22, jordbruksarbetare
H Hilma Fleischer	1874-05-23 i Grenna
Barn: Ernst Herman V	1903-03-25 i Adelöv
Erik Conrad Mattias	1904-11-12,
Agnes Elvira	1907-04-07,
Karl Axel	1909-10-20,

August Forsander var son till torparen Karl Johan Forsander och hans hustru Kristina Sofia Persdotter på Gyllinge ägor. Hilma Fleischer var dotter till Gustaf Axel Fleischer och hans hustru Johanna Sofia Johannesdotter i Åsvarp i Gränna socken. August Forsander gjorde dagsverken hos bönderna i bygden. Till Öjan kom de från Adelövs socken 1904. Han bodde

med sin familj i den stuga som ligger på vänster sida på vägen mot Gyllinge. August flyttade med sin familj till Kopparps ägor 1913. August dog där 1941.

Efter att August Forsander med sin familj flyttat, kom Hulda Karlsdotter Forsander, född 1869, till Öjan. Hon var syster till August. Hon bodde i Öjan fram till sin död 1935. Under hennes sista år bodde där också hennes syster Hilma Forsander, född 1882. Hilma flyttade från Öjan 1936. Närmare uppgifter om familjen Forsander finns under Staffanstorp och Kopparp.

David Leonard Persson	1883-12-24 i Varv, skomakare,
Anna Andersson	1887-09-01 i Svanshals
Barn: Dagmar Linnea	1922-04-18,
Siv Iris	1926-09-07 i Kumla
Bengt Hugo	1924-11-22 i " , fs, oä s t Göta Viola Persson
Doris Viola	1929-01-01 i " , fd " " " "
Folke Teodor	1913-04-16 i Svanshals, jordbruksarb.

Denna familj kom 1932 från Kumla till Öjan och bodde i samma torpstuga som Forsander hade gjort. David var skomakare och var anställd hos Oskar Hedin i Sjöberga. Han hade således inget eget skomakeri i Öjan.

Familjen flyttade till Fagerhult 1934 men återkom 1940 och bodde här ytterligare något år. De flyttade sedan till Åeryd och då var David skomakare i Ödeshög hos Manne Hedin. År 1941 kom så Axel Forsander med sin familj till torpstugan.

Axel Forsander	1909-10-20, lantarbetare.
h Lilly Richardsson	1912-08-09, g 37
s Karl Hans	1937, i Gränna
s Torgny Erland	1939 i Gränna
d Gun Ingegerd	1941 i Sofia, Jkpg
s Lennart Yngve	1942,

Axel var son till August Forsander och Hilma Fleischer, se ovan. Lilly var dotter till Emil Karlsson och Anna Johansson i Börstabol, senare bosatta i Bodebol. Axel och Lilly bodde med sina barn från 1941 i torpstugan utmed vägen mot Gyllinge, där hans föräldrar bott tidigare. De flyttade på 1950-talet till Ödeshög.

Holger Johansson	1912-02-19, bonde i Öjan,
Svea Johansson	1916-06-10,
Barn: Ing-Britt	1936
Ingemar	1940

Holger var son till Ernst Johansson och Selma Andersdotter i Öjan. Svea var dotter till Viktor Andersson och Josefina Sjöberg i Narbäck. Holger och Svea gifte sig 1936 och bodde sedan i Öjan, där Holger med tiden övertog både gård och sågverksrörelse i Öjan efter sin far, Ernst Johansson.

Holger var en utåtriktad och gladlätt person. Han var verksam i Stava missionsförsamling, där han var ordförande i många år. Han var också kommunalt engagerad. År 1964 överlät han Öjan till sin son Ingemar, se nedan. Holger och Svea flyttade 1969 till en villa i Ödeshög. Svea avled den 10 oktober 1971. Holger bodde kvar i Ödeshög och dog där 14 november 1989.

Här bör också berättas om sågen. Den startades på 1930-talet. Det var Ernst som av Konrad Hård köpte dennes sågverk från Stava hamn. Det var ett *mobilt sågverk.*

Det placerades först på olika platser i bygden. Det var i Näteryd, Stavreberg, Siggeryd, en tid i Staffanstorp också innan det fick en permanent plats i Öjan, utmed vägen mot Munkeryd. Det drevs först med en ångmaskin. Efter kriget ersattes den av en fotogenmotor.

Här vid *öjesågen* sågades virke under många år. Under höst och vinter kördes det fram timmer och i januari startades sågningen. Holger övertog med tiden även sågrörelsen. Under ett 40-tal år sågades där timmer varje vinter och vår. Varje säsong avslutades med *bondsågning*, då varje intresserad kunde infinna sig med eget timmer för att få sågat i önskade dimensioner.

Till sågningen kunde folk i bygden få arbete. Det kunde betyda arbete för 8-10 man. Flera av dessa var först sysselsatta med huggning av det timmer som sedan skulle sågas.

Sågen hördes också vida omkring, både motorn och sågklingorna. Verksamheten upphörde 1962. Idag syns inga spår av sågen. Nu har skogen återerövrat den gamla sågbacken. Det syns inget av den verksamhet som där rådde.

För oss som var med finns bilden kvar av såghusbyggnaden, av de stora staplarna med sågat virke, av de stora *stockrusorna,* dofterna av sågat trä, ljuden från motorn samt bilden av den stora enbusken ovanför sågbacken.

År 2006 bor Ingemar Holgersson med hustru Inga i den södra gården i Öjan. Ingemar Holgersson övertog föräldragården, eller skall vi säga båda gårdarna, år 1964. Det var hans farfars morfar, Anders Johan Jonsson, som 1848 kom till byn och var den förste av denna släkt här i Öjan.

I det gamla torpet utmed vägen mot Gyllinge bor deras son Peter Holgersson med hustru Monika och deras barn. Stugan på den norra gården var länge uthyrd som fritidshus men den står nu tom. På planen ut mot vägen har ett nytt hus uppförts under år 2005. Där bor nu Per Arne Holgersson.

Djurhållningen har fortsatt. Det innebär att det fortfarande finns djur i ladugården på Norrgården. Där står 12 ungnöt och 2 hästar. Det är den största av de två ladugårdarna i byn. Mjölkleveranserna upphörde 1990-91. Södergårdens ladugård är ombyggd till verkstad. Ingemar är nu pensionär.

I Öjan bor permanent år 2006 sju personer. Alla husen, inklusive lagårdar och övriga uthus står kvar och är i gott skick.

Ingemar avled den 27 juli 2008. Släkten följa släktens gång. Hans hustru Inga bor kvar i Öjan. Det gör också de två sönerna. Livet går vidare.

Ingemar har också satt åtskilliga spår i bygdens historia. Han har hjälpt människor med deklarationer och med juridiska problem. Han har varit engagerad i missionsverksamheten i bygden. En mera utförlig biografi bör skrivas om Ingemar.

Min berättelse om Öjan har handlat om äldre tider. Om nutid och de senaste årtiondena överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta och beskriva.

Jönköping i juli 2009
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Angseryd

Bidrag till Angseryds historia

Angseryd är numera en ödeby. En ensam lada står kvar på Angseryds gamla hustomt. Inga andra hus. Här har människor bott och brukat, sått och skördat i århundraden. Nu är det historia.

Allmänt om Angseryd

Angseryd omfattar ½ mantal och har en areal av 96 hektar. På 1600-talet ägdes Angseryd av adeln, närmare bestämt av greven och riksrådet Lars Kagg. Han ägde åtskilliga gårdar i bygden. Det är osäkert om han ens någon gång varit här och sett Angseryd. Han var en upptagen man. Efter hans död 1661 ägdes Angseryd av hans hustru Agneta Ribbing. Efter hennes död 1689 återgick gården till Kronan. Gården blev senare skatteköpt, kanske i slutet av 1700-talet.

Angseryd gränsar i norr till Jusseryd, i öster till Hålan, i söder till Siggeryd, i väster till Kushult och i nordväst till Skorperyd. I väster går gränsen mitt i den lilla Angserydssjön. Mitt i sjön möts gränserna mellan Angseryd, Kushult och Skorperyd. Tomtplanen där husen i Angseryd låg hade ett högt och fint läge.

Angseryd blev säkerligen en boplats redan under medeltiden. Från början var det en ensam gård. Kanske låg denna gård lite avlägset, lite för sig själv inne i skogen. Inte förrän omkring år 1800 blev det två gårdar i Angseryd. Angseryds södra gård hade på senare tid två ägare och brukare.

Öde

Angseryds blev öde på 1930-talet. Husen är rivna. Endast en lada står kvar. När man står på Angseryds gamla gårdstomt känns ett vemod. Vi kan här se minnen från den gamla byn. Här finns rester av matkällare, stengrunder efter husen, odlingsrösen mm. Här har kanske 30 - 40 generationer människor levat, De har slitit hårt, de har älskat och satt barn till världen. Barn har i kanske åtta hundra år lekt här på bergen. Barnskratten har nu tystnat . Var finns idag alla de som har rötter i Angseryd? Hur mycket vet de om denna gamla by, där deras förfäder slitit?

Vägar och stigar

Angseryds utfartsväg, kyrkvägen, gick i gamla tider norrut till Jusseryd. Från Angseryd ledde också en stig söderut till Siggeryd och en stig gick mot nordväst, norr om Angserydssjön till Skorperyd. Stigar gick också till Kushult och Hålan. Så var läget ännu i slutet av 1800-talet. Vid laga skiftet 1899, som gällde enbart den södra gården, uttogs väg till Siggeryd. På senare tid har också väg byggts till Kushult och det är den vägen som används idag. Det är bönder i Kushult som äger Angseryd. Någon spannmålsproduktion sker inte längre i Angseryd, men markerna runt den gamla bytomten och det södra torpet, Natta är fortfarande öppna och ljusa.

Det kan sägas att byn inte låg utmed allfarvägen. Inte många färdades förbi Angseryd. Men i gamla tider var det inte vägar som användes, det var gångstigarna.

Torp och torpare

Två torp har funnits på Angseryds ägor, ett i norr och ett i söder. Det norra torpet låg längst i norr invid gränsen mot Jusseryd och utmed vägen mot Jusseryd. Det södra torpet kallades *Natta och* låg endast ett par hundra meter söder om hustomten i Angseryd. Torpen var förpantningstorp, åtminstone under någon tid. Torpare hamnade lätt i fattigdom och hamnade ofta på ålderns höst som inhyses och fattighjon. Så skedde också i Angseryd. Mera om detta längre fram.

Människoöden

Många spännande och gripande människoöden kan plockas fram ur uppgifterna om alla de människor som under årens lopp bott i Angseryd och på Angseryds ägor. Om vi söker dramatiska levnadsöden kan nämnas bonden Lars Månsson i Angseryd som den 7 juli 1788 fants *död i sjön och begrovs avsides.*

Endast tre år senare var det ny dramatik. Den 11 oktober 1791 blev bonden Jonas Persson från Angseryd ihjälslagen vid Starby på väg hem från Vadstena marknad.

En person som vi kan känna medlidande med var torparen Olof Andersson på Angseryds norra torp. Han beskrevs som *döf och dumb* och dog på Angseryds ägor 1843. Läs mera om dessa människor längre fram i denna berättelse.

Människorna i Angseryd

För 1600-talet har jag bara några få uppgifter om Angseryd.

År 1637 fanns en bonde i Angseryd som hette Lasse.

År 1643 fanns här Håkan med hustru enligt mantalslängden. Året därpå är det Lasse och hans hustru som brukar Angseryd. Lasse tycks sedan vara kvar under resten av 1640-talet. I 1648 års mantalslängd får vi veta att han heter Lars Larsson.

År 1651 finner vi namnet Jöns Jonsson i Angseryd.

År 1659 fanns här en bonde som hette Jöns Jonsson. Han stämde Jon i Porsarp inför tinget för att han av Jon hade köpt en oxe som han sedan inte kunde använda i vårbruket. Därför ville han inte betala oxen. Jon i Porsarp svarade att oxen inte var klar att köra med och att detta var klart känt vid köpet. Jöns dömdes att betala oxen.

Jöns hade en hustru som hette Karin. Hon vittnade inför tinget 1667 i ett mål som gällde barnamord på Jusseryds ägor. Av domboken för 1671 framgår att Jöns i Angseryd hade en broder i Kråketorp som hette Mårten Jonsson.

År 1667 är hustrun *Karin Jönses* i Angseryd samt en inhyst kvinna i Angseryd, *ärlig och oberyktad,* antecknade som vittnen i ett mål vid tinget som rörde barnamord på Jusseryds ägor.

År 1671 är Jöns Jonsson i Angseryd samt hans broder Mårten Jonsson i Kråketorp med hustru Kerstin Nilsdotter omnämnda i domboken i en arvsfråga.

År 1678 hette bonden i Angseryd Anders Månsson, vilket framgår av anteckningar i domboken. Han hade en svåger i Siggeryd, Lars Månsson. Anders var kvar i Angseryd ännu 1685. Då fanns här också en soldat som hette Nils Hansson Måne och som tillhörde 1:a livgrenadjärregementet. Dessa uppgifter framgår också av mantalslängderna åren 1682 och 1683.

År 1684 är bonden Anders omnämnd i domboken. I ett mål mot fogden Per Nilsson i Sik bötar Anderson tre daler. Anders hade hos sin svåger Lars i Siggeryd slagit Per Nilson med en värja.

År 1684 blev Anders i Angseryd med flera andra antecknad som löftesman för Sven Månson, den pojke som av våda råkade skjuta pigan Anna Stensdotter i Börstabol. Var han någon släkting kanske?

År 1685 blev Jönses hustru i Rosholmen misshandlad. Anders i Angseryd och Lars i Siggeryd besiktigade hennes skador och vittnade vid tinget.

1688 finns bonden Hans i Angseryd antecknad. På Angseryds ägor bodde då en man som hette Hans Persson. Hans i Angseryd samt Hans Person på Angseryds ägor var detta år åberopade som vittnen i en tvist mellan Kushult och Rosholmen.

År 1688 tycks Angseryd vara ett korpralsboställe. I mantalslängden detta år uppräknas korpral Nilses hustru Maria, drängarna Bengt och Lars samt handtjänaren Johan. År 1689 var läget detsamma men pigan Elin har ersatt drängen Bengt. 1690 nämns enbart hustrun Maria.

I domboken 1692 finns ett mål som rör mantalsskrivning. Där uppgav sig bonden Per i Angseryd ha en *urgammal* piga Ingeborg, eländig och sjuklig. Det antecknades att hon bör visa sig på nästa mantalsskrivning. Här skymtar statens intresse av att få in mantalspengarna. Av domboken för 1693 framgår att Per i Angseryd var släkt med Per Persson i Narbäck. Se vidare nedan.

1693 började kyrkoböcker föras i Ödeshögs församling och därefter är det lättare att kunna se vilka människor som bodde i byarna,. Det var genom födelseuppgifter, vigseluppgifter och uppgifter från död- och begravningsboken. Genom bearbetning och sammanställande av sådana uppgifter kan följande uppgifter redovisas om människorna i Angseryd.

Per Persson	1656, bonde i Angseryd, g 1689, död 1698
Anders Hansson	1673, bonde i Angseryd, död 1740
Karin Håkansdotter	**1677, död 1745**
Barn: Anna	---- *g m Nils Andersson i Öninge 1710*
Elin	1694
Brita	1701, död efter ½ timme
Per	1702, död samma år

Karin Håkansdotter var först gift med Per Persson. Denne dog 1698 och år 1700 gifte hon sig med Anders Hansson som var från Harsbol. De var sedan bönder i Angseryd. Anders dog 1740 och Karin dog 1745. Två barn är antecknade i kyrkoboken och båda dessa dog i späd ålder, enligt kyrkoboken. Jag tror att de kanske fick flera barn, som inte antecknats i kyrkoboken. Möjligen är också uppgiften om att sonen Per dog samma år (1702) felaktig, se nedan.

Ur domboken för 1708 framgår att Joen i Angseryd och Johan i Hålan hade ingått förlikning. De hade varit oense om en hästaffär. Vem Joen i Angseryd var är jag osäker på. Det fanns kanske under någon tid en Jöns Mårtensson i Angseryd. Hans änka dog i Angseryd 1710, 86 år gammal. Kanske att Jöns, eller Joen, tidigare var bonde i Angseryd och sedan bodde kvar där som undantagsman.

På Angseryds ägor bodde det människor redan i slutet av 1600-talet. Som vi sett tidigare fanns bodde Hans Person på Angseryds ägor 1688. Vidare uppger kyrkoboken att Ingeborg Larsdotter dog år 1704 hos sin son på Angseryds ägor. Hon var då 73 år och änka efter bonden Mattias Andersson i Stavreberg. Vad sonen på Angseryds ägor hette, det framgår inte. Möjligen hette han Anders, som enligt mantalslängden från 1719 bodde med sin hustru på Angseryds ägor, utfattiga.

Per Andersson	1701, bonde i Angseryd, död 1751
Elin Persdotter	1697,
Kerstin	1736,
Karin	1743,

Per och Elin gifte sig 1729. Per uppgavs då vara från Angseryd och Elin från Skrädeberg. Socknemannen Per Andersson dog i Angseryd 1751, 50 år gammal och Elin dog här 1756. Deras bakgrund är svår att klarlägga. Någon av dem hade sannolikt en bakgrund i Angseryd. Någon av dem, kanske Elin, var troligen barn till föregående bonde i Angseryd.

Jonas Svensson	1726, bonde i Angseryd, död 1761
Kerstin Persdotter	1736,
Karin	1755, död samma år
Maria	1756,

Jonas och Kerstin gifte sig 1753 och tog troligen över Angseryd efter Per och Elin, se ovan. Kerstin var dotter till Per Andersson och Elin Persdotter, se ovan. Efter att Jonas dött 1761 gifte hon sig 1762 med Jonas Persson, som då kom dit och blev bonde, se nedan.

Anders Persson	1716, torpare
Anna Jonsdotter	1723-25
Lars	1755,
Jonas	1759
Peter	1761

Anders och Anna förekommer i kyrkoboken första gången 1755 när sonen Lars föddes. Sedan föddes också Jonas och Peter men därefter saknas uppgifter om familjen. Det är möjligt att de bodde på Angseryds ägor, uppgifterna är svårtolkade. Vigseluppgift har inte anträffats. De återfinns från 1770 på Sunneby ägor, där de hade ett torp. Där dog Anna 1787, Anders dog sannolikt som fattighjon i Fattigstugan år 1800.

Efter att torparen Anders Persson med sin familj flyttat kom en ny torparfamilj till Angseryds ägor, nämligen Peter Andersson.

1757 dog änkan Kerstin Larsdotter på Angseryds ägor, 69 år gammal. Om henne vet vi inte mera.

Jonas Persson	1731, bonde
Kerstin Persdotter	1735, död 1768,
Maria Svensdotter	1744,
Maria	1756, g m Lars Månsson från Öninge 1776, se nedan
Karin	1759, g m Arvid Jonsson i Tyrsabol 1779,
Elin	1761, död 1762
Peter	1764,
Anna	1766, g m Peter Persson från Tingstad 1787
Anders	1768, död samma år
Sara	1771,
Kristina	1774, död 1776
Maria	1779,
MajBrita	1787
Johannes	1788, död 1789

Kerstin Persdotter hade tidigare varit gift med Jonas Svensson, se ovan. men gifte sig efter hans död med Jonas Persson år 1762. Någon tid omkring 1764 var de möjligen torpare på Angseryds ägor men sedan anges Jonas som bonde. Kerstin Persdotter dog 1768 i barnsäng.

Jonas gifte sig därefter med Maria Svensdotter från Harsbol, dotter till bonden Sven Larsson och hans hustru Sara Petersdotter. Den 11 oktober 1791 besökte Jonas Persson Vadstena marknad och på hemvägen därifrån blev han ”vådligen ihjälslagen, 69 år gammal”. Maria Svensdotter avled i Angseryd 1800 av bröstfeber.

Vid höstinget 1777 hade Jonas Persson instämt sin gårdsbo, Lars Månsson i Angseryd. De var oense om ett dike. Lars Månsson hade grävt ett dike mellan deras åkerskiften. Han ansåg att ett dike var nödvändigt men Jonas Persson ansåg att diket var enbart till förfång.

Nämndemannen Gudmund Larsson intygade att diket var nödvändigt. Rätten beslutade därför med stöd av Byggningabalken att de båda skulle dika hälften vardera och att nämndemännen Jakob Nilsson och Sven Jönsson i Ödeshög skulle medla i denna fråga.

Vid sommartinget 1782 var Jonas och Maria instämda till tinget av hennes bröder, bönderna Lars Svensson i Skälaby och Peter Svensson i Sunneby, rörande arvet efter deras föräldrar i Harsbol.

Vid sommartinget 1782 var Jonas Persson också vid tinget av en annan orsak. Han hade tillsammans med sina systrar, Lisken och Annika Persdöttrar på Marks ägor, instämt ett antal personer rörande arvet efter rusthållaren Jonas Persson och Brita Bengtsdotter i Vallby i Heda, till *vilkens kvarlåtenskap kärandena såsom närmaste skyldemän, förmoda sig berättigade vara*.

Vi ser här att det i Angseryd fanns två bönder och att de förmodligen hade gjort någon sämjedelning.

Peter Andersson	**1731, torpare**
Sara Gudmundsdotter	1736,
Per	1768
Maria	1760

Peter och Sara gifte sig 1764. Han var från Skrädeberg och hon från Rödebol. De bodde tillfälligt i Näteryd någon tid innan de kom till Angseryds ägor 1767. De bodde bara några år här och flyttade sedan till Sunneryds ägor. Där dog Sara 1798. Peter Andersson dog där 1810. Efter dem kom Jonas Larsson och Karin Gudmundsdotter till torpet på Angseryds ägor .

Jonas Larsson	1739, torpare
Karin Gudmundsdotter	1749,
Peter	**1772**

Jonas och Karin kom omkring 1771 till Angseryds ägor. De flyttade efter 4-5 år vidare till Gumby ägor. Vid hösttinget 1774 hade Jonas instämt bonden Anders Svensson i Isberga i Heda, troligen om någon skuldfordran. Vid uppropet i tingshuset förklarade de sig vara förlikta.

Lars Månsson	1751, bonde i Angseryd, död 1788
Maria Jonsdotter	1759,
Katharina	1777, död 1778 av mässling
Sara Lena	1779,
Katharina	1785,

Lars Månsson gifte sig 1776 med Maria Jonsdotter. Hon var från Angseryd, dotter till Jonas Svensson och Kerstin Persdotter, se ovan, och han kom från Öninge Bjuggård. De var bönder i Angseryd, troligen i sambruk med hennes far. Det blev ett tragiskt slut för honom. Den 7 juli 1788 fants *Lars Månsson i Angseryd död i sjön och begrovs avsides, 37 år gammal*.

Jonas Andersson	1756, bonde på en av gårdarna i Angseryd,
H1Maria Jonsdotter	1759, död 1790,
H2 Stina Jönsdotter	1765, död 1806
H3 Maja Jonsdotter	1972, död 1814,

H4 Elin Nilsdotter	1766 i Haurida
Maria	1792, död 1793
Magnus Larsson,	1792, s t H3
Sara	1794,
Anders	1795, död?
Maria Christina	1797
Johannes	1800
Anders	1802
Peter	1805, död 1806
Jonas	1809, död 1811
Katharina	1807

Jonas Andersson var från Tyrsabol, son till bonden Anders Andersson och hans hustru Ingeborg Mårtensdotter. Jonas gifte sig 1790 med Lars Månssons änka i Angseryd, Maria Jonsdotter. Maria dog senare samma år. Jonas gifte sig 1791 med Stina Jönsdotter från Bodebol. Hon dog av bröstsjuka 1806 och Jonas gifte sig en tredje gång, 1806 med Maja Jonsdotter från Sunneryd. Hon dog av slag 1814 och Jonas gifte sig en fjärde gång, 1817 med änkan Elin Nilsdotter från Kulhults ägor.

Det blev det många barn och med olika mödrar. Jonas dog den 29 december 1823 av ålderdom. Elin Nilsdotter, hans fjärde hustru, dog 1846 i Åeryd, dit hon flyttat 1828. Deras gård i Angseryd förvärvades av Andreas Andersson i Sväm, som med drängar och pigor brukade gården, utan att själv flytta till Angseryd.

Jonas innehade sannolikt den norra gården i Angseryd. Någon gång under de första åren av 1800-talet hade Jonas en dräng eller arbetare hos sig som hette Olof Andersson och var dövstum. Olof var troligen en god arbetare och kanske utnyttjade Jonas honom på grund av Olofs handikapp. Det blev med tiden en utförlig beskrivning av detta i domboken för 1821, se längre fram under Olof Andersson.

Den 5 augusti 1816 hade Jonas Andersson förordnat att efter hans död skulle hans gård i Angseryd, 1/16-del tillfalla hustrun Elin Nilsdotter och hennes son Nikolaus Johansson i evärdelig tid. Jonas Andersson dog 29 december 1823 och förordnandet visades för häradsrätten vid vintertinget 1824. Hur det sedan gick med förordnandet känner jag inte till. I domboken för 1828 finns en uppgift om att Nikolaus den 18 maj 1827 sålde gården i Angseryd, 11/56 mtl, till skattemannen Anders Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter.

I domboken för 1829 uppges att Elin Nilsdotter enligt kontrakt från den 18 maj 1827 för 650 riksdaler riksgäldsmynt sålt 1/16 mantal Angseryd till bonden Anders Andersson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Sväm.

Den södra gården i Angseryd innehades av Peter Samuelsson och Anna Stina Persdotter.

1/4, bonden

Peter Samuelsson	1776, bonde på ena gården i Angseryd,
Jonas Israelsson	1786 i Heda, bonde efter Peter Samuelssons död
Anna Stina Petersdotter	1787

Peter	1808, död 100612
Maja Stina	1806, död 1809,
Johanna	1811,

Peter Samuelsson och Anna Stina (Anna Maja) Petersdotter gifte sig 1804 och kom därefter till Angseryd, där de innehade en av gårdarna. Peters bakgrund är okänd. Möjligen var han från Sunnesjö. Anna Stina var från Öninge Bjuggård och hade möjligen någon arvstråd till Angseryd. Peter Samuelsson dog 1817.

Anna Stina gifte sig 1818 med Jonas Israelsson från Kushult, som efter Peter Samuelssons död kommit till gården som dräng. De innehade och brukade sedan gården ända till sin död. Hon dog 1858 och han dog 1861. De hade inga barn tillsammans. Dottern Johanna från Anna Stinas tidigare äktenskap gifte sig 1827 med Bengt Israelsson från Kushult, en broder till Jonas Israelsson.

Efter Jonas Israelsson, som sannolikt bodde på den norra gården, kom Sven Peter Jonsson med familj.

Från slutet av 1770-talet och fram till början av 1800-talet har jag inga uppgifter om människor på Angseryds ägor. Det behöver inte betyda att torpen stod öde, bara det att kyrkoböckerna inte haft något att säga om dessa torparfamiljer. 1804 kom Olof och Sara dit, troligen till norra torpet.

Olof Andersson	1764 i Åby, torpare, dövstum, *döv och dum*,
h Sara Karlsdotter	1767
Anders	1804, se nedan
Johan Jakob	1810, "dum"

Olof och Sara kom 1804 till Angseryds ägor. De hade dessförinnan bott först på Fagerhults ägor en kort tid. Sedan bodde de på Hålans ägor, också bara någon kort tid. Olof var från Vindinge i Stora Åby och Sara var från Klämmestorp.

Hennes föräldrar tycks ha sina rötter i Klämmestorp och Kulhult. Hon var dotter till Karl Larsson och Anna Nilsdotter. 1804 föddes sonen Anders. Året därpå gifte sig Olof och Sara.

Olof var dövstum och i husförhörslängden beskrivs han vara *döf och dumb*, en föga smickrande beskrivning. Men det var den tidens språkbruk och den tidens syn. Först bodde de i en backstuga på Angseryds ägor. De uppgavs vara utfattiga. Senare uppgavs han vara förpantningstorpare, vilket innebar att han på något sätt köpt sitt torp.

Sara Karlsdotter dog 1835 och därefter bodde Olof och sonen Johan Jakob ensamma kvar på torpet. För båda uppgavs dumb. Olof dog 1843. Sonen Johan Jakob dog 1844. De bebodde och brukade det norra torpet.

Från hösttingets dombok 1821 har vi en närmare beskrivning av Olofs och Saras liv. Sockenstämman i Ödeshögs socken hade under en längre tid fått rapporter om *ofred* mellan å ena sidan Olof Andersson och hans hustru och deras husbonde, Jonas Andersson och hans hustru å den andra sidan. Sockenstämman fick ingen bättring i situationen utan överlät ärendet till kronolänsmannen Söderström.

Målet togs upp vid tinget i Ödeshög den 15 november 1821. Många vittnen hördes och åtskilliga hemska detaljer kom i dagen. Vissa uppgifter är oklara men en sammanfattning av det långa protokollet kan göras enligt följande:

Olof och Sara fick en son, Anders, den 5 oktober 1804 och de bodde då på Angseryds ägor. De var då ogifta men de gifte sig 1805 och då uppgavs de bo på Fagerhults ägor. De bodde också någon tid samma år på Hålans ägor men senare samma år var de tillbaka på Angseryds ägor.

Olof var en god arbetare och bonden Jonas Andersson i Angseryd utnyttjade troligen detta. Han *skuffade* honom och hade honom till att bygga gärdesgårdar åt honom. Jonas hade också lovat honom att få ett torp på hans ägor och platsen för torpet fick bli utmed vägen från Angseryd till Jusseryd, just invid Jusseryds gräns.

Där byggde de hus och där bröt de mark. Därefter blev Jonas ond *på Olof och Sara* och försökte köra iväg dem från torpet. Jonas hade också hotat att riva ned torpet. Olof och Sara blev bestörta men de var också rädda för Jonas. Om Sara uppgavs att hon en lång tid var sinnessvag. Det uppgavs att *hon låg på Norra Bråtens gärde. Hennes man var där och ville ha henne med hem, men hon talade inte. Hon svarade inte och hennes fötter bar henne inte, hon kunde inte gå och inte stå*. Då ömkade sig Anders Svensson i Jusseryd över familjen och tog dem hem till sig.

Tillsammans med flera andra gick han till Jonas Andersson i Angseryd och talade med honom om hur illa han gjort mot detta arma folk. Först hade han lovat dem ett torp och sedan mot hade vintern kört iväg dem.

Jonas Andersson blev då rörd till medlidande och lovade att han skulle ge dem kontrakt på torpet på deras livstid, vilket varit hans löfte tidigare. Så skedde också. Ett kontrakt upprättades den 10 augusti 1810 och fick slutliga påskrifter den 5 november 1810. Olofs hustru tycktes därefter åter bli redigare och de arbetade åter på sitt torp.

Senare uppstod åter osämja och trätor. Olofs hustru blev åter sjuk och hon begärde att präst skulle tillkallas. Komministern Viberg kom till torpet och gick in till Olofs sjuka hustru. Då kom Jonas Andersson dit och han var full *och oredig, svor både på prästen och torparen och tecknade att torparen skulle hänga uti halsjärn och få spö. Jonas förde sådant mässande att folk måste hålla honom, men han slet sig lös och gick åter in i stugan, men blev därifrån utkörd*.

Vittnen hade hört Jonas Anderssons hustru, Elin Nilsdotter, uppge att hon önskade att *den inkastade stenen i stället skulle träffat huvudet på Sara Karlsdotter och att hon skulle dött därav, vidare att Sara Karlsdotter borde sitta i helvetet på en trinna i en brinnande brasa*.

Flera vittnen kunde intyga att en sten kastats in genom fönstret i stugan och att 160 alnar av deras gärdesgård var nedriven. Avtryck av skor fanns i kålgårdssängarna och spåren visade sig komma från Angseryd, till torpet och sedan tillbaka till Angseryd.

Jonas Andersson och hans hustru förklarade att de gärna ville bli av med dem men de nekade till att ha kört dem från torpet och menade att de frivilligt avflyttat. De förklarade sig vidare oskyldiga till vad som angivits.

Häradsrätten fann att det var Jonas och hans hustru som tvingat Olof och hans hustru att överge sitt hem. De slag och skuffningar som Jonas givit

Olof och hans hustru kunde inte längre bestraffas. Men rätten ansåg att Jonas i egenskap av husbonde hade ansvaret för att ge Olof och hans familj omvårdnad och skydd. Han hade försummat att göra detta, och i stället på flera sätt förorättat dem.

Rätten stadgade därför ett vite av 20 riksdaler banko samt böter om de inte härefter lät dem vistas ostörda vid sitt torp på Angseryds ägor, eller om de ofredar dem. Jonas Andersson dömdes också att betala rättegångskostnaderna och att ersätta alla hörda vittnen.

Ett exemplar av rättens protokoll sändes också till sockenstämman och till pastorn i Ödeshögs församling, som uppmanades att vaka över att beslutet åtlyddes. Förhoppningsvis fick Olof och Sara lugn och ro på sitt lilla torp. Deras plågoande, Jonas Andersson, dog nyårsaftonen 1823 och kunde inte längre skrämma dem.

En son till Olof och Sara var Anders Olofsson. Han var född 1804 och var en späd yngling när denna strid i hans föräldrahem ägde rum. Om honom har jag under Glasfall antecknat följande:

Anders Olofsson föddes 1804 i en backstuga på Angseryds ägor. Efter att ha tjänat dräng ett antal år gifte han sig med Anna Maja Andersdotter. De hade först ett torp på Grimshults ägor. Sedan bodde de i en backstuga på Lilla Smedstorps ägor. Därefter var han dräng i Västra Haddåsen. De fick tre barn, som alla dog i unga år. Hustrun dog 1843. Anders Olofssons fader dog också 1843. Anders var ensam kvar. Kanske undrade Anders därefter vad han hade att leva för. Han flyttade till Glasfall. Där söp han ihjäl sig och anträffades på julaftonen 1843 liggande död ute på marken på Glasfalls ägor.

I domboken från 1827 finner vi också en uppgift om att Anders Olofsson en natt i juli 1827 gjort sig skyldig till en inbrottsstöld hos Nils Persson i Sunneby och där stulit en flaska brännvin och en kaka bröd. Rätten dömde Anders till spöstraff, nio par spön, tre slag av varje samt till böter. Kunde han inte betala böterna fick han tre dagars fängelse på Linköpings slott.

För min del tycks det som om tre dagars fängelse var att föredra framför spöstraffet.

Efter Olof och Sara kom troligen Magnus Månsson med sin familj till det norra torpet på Angseryds ägor.

Det södra torpet fanns möjligen inte förrän omkring 1820. Då kom Jonas Samuelsson och Maja Jonsdotter dit.

Jonas Samuelsson	1779, torpare,
h Maja Jonsdotter	1775,
Samuel	1802,
Johannes	1810, till Stockholm 1836,
Peter Gustaf	1819

Jonas var son till postföraren Samuel Andersson och Anna Danielsdotter i Skrädeberg. Maria Jonsdotter var dotter till Jonas Nilsson och Stina

Jonsdotter i Munkeryd. De gifte sig 1805 och övertog hennes föräldragård, 1/8 mantal i Munkeryd.

Hon dog av venerisk sjuka den 23 januari 1806. Jonas gifte sig därefter med Maja Johansdotter, dotter till livgrenadjären Johan Ärlig och hans hustru Ingrid Andersdotter på Gyllinge ägor.

De flyttade 1808 till Narbäck och där arrenderade de en gård. Omkring år 1814 kom familjen från Narbäck till Angseryds ägor, sannolikt till södra torpet. Deras fortsatta liv kantades av problem. Fylleri och slagsmål är antecknat i husförhörslängden, likaså vård på kurhuset. Det var den veneriska sjukdomen som förföljde honom.

Han dog år 1843 och Maja dog 1845. Sonen Samuel tycks en tid ha varit ett problembarn. I husförhörslängden antecknades att ingen *vet var han uppehåller sig*. Tydligen kom han tillrätta och han senare blev torpare på Ödeshögs Pilgårds ägor.

Från domboken 1816 har jag inhämtat att Jonas Samuelsson samt rusthållaren Anders Månsson i Klämmestorp hade blivit instämda för att de beskyllt pigan Sara Jonsdotter i Klämmestorp för att ha stulit pengar ur Anders Månssons plånbok. Bakgrunden var att Anders Månsson tappat sin plånbok. Dagen därefter hade Sara Jonsdotter kommit med plånboken till Anders och uppgav att hon hittat den på ett gärde. Då var plånboken tom och Anders beskyllde Sara för att ha stulit pengarna. Jonas Samuelsson var vid tillfället hos Anders Månsson på arbete och han instämde aktivt i beskyllningarna.

De hade också tagit med sig pigan och åkt till Ödeshög för att överlämna henne till kronolänsmannen. Denne var inte hemma och då fick i stället prästen samtala med pigan. Hon vidhöll sina uppgifter, att hon hittat plånboken tom. Hon och hennes husbonde, Sven Andersson i Klämmestorp, hade sedan instämt Anders och Jonas till tinget.

Häradsrätten ansåg deras behandling av Sara Jonsdotter ha varit mycket skymfande och dömde Anders och Jonas till böter samt att vid nästa ting göra offentlig avbön. Anders Månsson överklagade till Göta Hovrätt och därigenom slapp han göra avbön, men han slapp inte undan böterna. Jonas Samuelsson fick ensam vid vårtinget 1817 göra offentlig avbön för sina beskyllningar.

Från 1824 års dombok finns också anteckningar om Jonas Samuelsson. Han hade då instämt drängen Peter Persson från Jonshult för att denne söndagen den 24 augusti 1823 i vredesmod kommit till Jonas Samuelsson. Han hade bultat på dörren och sedan under svordomar överfallit Jonas med hugg och slag.

Målet kom först upp vid vintertinget 1824 men blev uppskjutet därför att Jonas då var inlagd på kurhuset på grund av den veneriska sjukan. Jag vet inte hur detta mål slutade.

Vid vintertinget 1827 hade Jonas Samuelsson varit i delo med livgrenadjären Karl Svärm på Rossholmens ägor och Svärm hade givit Jonas två örfilar och ett blodvite. Svärm fick böta, dels för svordom och dels för örfilar och blodvite.

Jonas dog 1843 och Maria dog 1845.

Efter Jonas och Maria kom troligen Gustaf Petersson och Johanna Abrahamsdotter på detta, det södra torpet.

Den södra gården i Angseryd ägdes från slutet av 1820-talet av Anders Andersson i Sväm. Han brukade också gården med hjälp av drängar och pigor, dock utan att själv flytta dit. Vid mitten av 1830-talet kom Peter Ek med sin familj dit och bodde på gården. De kom från Kushult.

Peter Ek	**1781 i Gränna, f.d. soldat**
h Maja Samuelsdotter	1795
? ? Lena	1815
Jonas	1818, t Åby 37
Stina Lovisa	1822,
Johanna	1825
Gustaf Alfred	1829
Gustava	1833, död 33
Karolina	1834, död 34
Albertina Fredrika	1835
Johan Peter	1839

Peter Ek var född i Gränna och kom 1804 till Kushult som soldat. År 1831 kom familjen till Angseryd. Peter var då gratialist, dvs. han hade en liten soldatpension. Det uppgavs att de bodde på gården. År 1840 flyttade familjen Ek till Sestorp och några år senare till Ödeshög. Då kom en arrendatorsfamilj till gården, Nils Jonsson.

Nils Jonsson	1786 i Väversunda, arrendator,
h Lena Persdotter	1796 i Källstad, haft slag
Johan Peter	1827
Stina Karin	1830, "klen till förståndet"
Brita Lena	1832
Johanna	1835
Lovisa	1837
Charlotta	1837

Nils Jonsson kom med sin familj från Äng till Angseryd 1838. Familjen flyttade till Stora Åby 1850. Efter dem kom Anders Olofsson som arrendator till gården i tre år. Han flyttade därefter med sin familj till Munkeryd. Därefter kom Gustaf Hedlund med sin familj.

Gustaf Teodor Hedlund	1831 i V Tollstad, bonde på den södra gården
Lena Maria Nilsdotter	1823 i Herrestad,
Johan August	**1855, dövstum**
Augusta Helena	1856
Gustaf Edvard	1858
Kristofer Teodor	1860
Eva Maria	1862
Karl Alfred	1864
Oskar Reinhold	1866

År 1854 kom Gustaf och Lena dit som ägare. De hade ingen bakgrund i byn och stannade till 1866. De sålde sedan gården till August Jonsson i Stava. Denne ägde gården ända fram mot sekelskiftet år 1900 och bodde i Angseryd under ett par perioder och hade för övrigt gården utarrenderad.

Anders Olofsson	1820 i Adelöv, arrendator, fr. Harsbol 66,
Anna Karin Hansdotter	1815
Johanna Maria	1850, död 70,
Gustaf Alfred	1852, t Öninge 69
Frans Teodor	1854
Karl Oskar	1856
Johannes Albin	1858
Oskar	1860
Viktor Ludvig	1862
Emilia Augusta	1845, fr. S:t Johannes 69, g m Sultan i Heda 69

Anders var son till Olof Håkansson o Annika Ingesdotter i Sutarp, Adelövs socken. Anna Karin var dotter till Hans Jonsson och Stina Svensdotter i Rossholmen. De kom 1866 från Harsbol till Angseryd och arrenderade August Jonssons gård. De flyttade 1871 till Stora Åby.

Magnus Månsson	1810, torpare på Angseryds norra torp,
H1, Stina Jonsdotter	1805 i Forserum,
h2, Johanna Jonsdotter	1821,
Johan August	1835, död 42,
Kristina Maria	1837, *klen och svag,* gift, bosatt i Råby
Edvard Andreas	1841, död samma år,
Johanna	1842, t Örberga 66
Johan	1845, död samma år,
Maria	1846, se ovan, t Riddargården 68

Magnus och Stina gifte sig 1834. Han var då dräng i Sväm och hon var piga i Maltmossen. Han var son till pigan Brita Maja Nilsdotter i Näteryd och han växte upp där. Hon var född i Forserum men under angivet födelsedatum har jag inte funnit henne. Möjligen var hon dotter till soldaten Jöns Grap och Katharina Jonsdotter på Gunnestorps ägor.

Hon var piga hos Peter Jönsson i Porsarp 1826. Denne var född i Öggestorp och möjligen kan där finnas något samband. Stina var sedan piga på olika håll i bygden innan hon 1834 gifte sig med Magnus.

De hade först ett torp på Kråkeryds ägor, sedan ett torp på Marks ägor. Därifrån kom de 1843 till Angseryds ägor, sannolikt till det norra torpet, där de efterträdde Olof Andersson. Magnus var i husförhörslängden antecknad som lösdrivare 1840. Hon dog 1870 av vattusot. Magnus gifte sig då med Johanna Jonsdotter, dotter till pigan Maja Eriksdotter på Narbäcks ägor. Här möttes således två oäkta barn.

Sådana hade det inte lätt i gamla tider. De bodde kvar på sitt torp på Angseryds ägor fram till 1877, sannolikt på det norra torpet. De flyttade

1877 till Skrapegårdens ägor i Ödeshög. År 1898 flyttades de till Fattighuset i Ödeshög. Där dog Magnus år 1900 av ålderdom. Johanna dog 1901, också av ålderdom. Om Maja Eriksdotter bör tilläggas att hon med sina barn och sin mor Kerstin Arvidsdotter bott i en backstuga på Näteryds ägor under åren 1814-1816. Se mera om dem under Näteryd.

Sven Peter Jonsson 1827, bonde på Angseryds södra gård,
Kristina Maria Persdotter 1832

Sven Peter var från Lilla Krokek och Kristina var från Norra Bråten. Sven Peter var sonson till nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek som blev mördad i Stava 1864. De gifte sig 1859. Till Angseryd kom de 1862 från Heda. De flyttade sedan till Grimshult 1867, senare till Sunneby. I deras ställe kom Peter Andersson och Klara Holst till Angseryd. Sven Peter och Kristina återkom från Sunneby 1888 och arrenderade gården av Klara Holst, se nedan. 1889 flyttade de tillbaka till Sunneby.

Peter Andersson 1807 i Heda, bonde på Angseryds södra gård,
h Klara Holst 1826 i Skänninge

Peter och Klara kom till Angseryd från Heda 1867. De gifte sig 1868. Han var 60 år gammal när han kom till Angseryd, där han köpt den södra gården. Han tycks sedan själv ha brukat gården fram till sin död här 1886. Han uppges då som svagsint. Klara Holst dog 1893. Gården var under några år utarrenderad men såldes 1895 till Otto Jonsson i Rossholmen och Karl Andersson i Kushult, som tillsammans köpte gården. Vid ett laga skifte 1899 skiftades gården i två, vardera på 1/4 mantal.

Gustaf Petersson	1819 i VT, torpare, backstuguman, .
H1) Johanna Abrahamsdotter	1820,
H2) Kristina Svensdotter	1826 i Gränna,
Alfred	1849, svagsint
Karl Gustaf	1853, död 540116
Johan	1850 i Adelöv, hennes oä
Emilia Mathilda	1854, oä d t Kristina,
Klara	1855, död 551229
Hilda Josefina	1856, utflyttad till Gränna 1894,
Kristina Albertina	1859, död 62 (?)
Klara	1860, t Kushult 78
Augusta	1862, t Råby 76
Albert	1864, t Stocks.79
Amanda Josefina	1867, till Stora Åby 1892
Edla Josefina	1869, död 1871

Gustaf och Johanna avlöste troligen Jonas Samuelsson och Maja Jonsdotter på detta, det södra torpet. Gustaf var född i V Tollstad och jag har inga uppgifter om hans bakgrund där. Han kom till Åeryd som dräng 1937. Han beskrevs redan då som *klenögd*. Hans dåliga syn tycks sedan ha

följt honom. Till Angseryd kom han och Johanna 1847, han från Frebol och hon från Åeryd.

Johanna var dotter till Abraham Jonsson o Karin Persdotter på Sunneby ägor. Hon dog av lunginflammation den 15 maj 1853. Gustaf gifte sig 1854 med Kristina Svensdotter. Hon var dotter till Sven Andersson o Brita Nilsdotter i Bjällebäck, Gränna landsförsamling och kom till Angseryd från Adelöv 1853.

Det fanns många barn i torpstugan, 12 stycken, men flera dog i unga år. Äldsta sonen Alfred beskrevs i husförhörslängden som svagsint och bodde kvar i hemmet. År 1881 uppgavs han vara ofärdig och överfördes till Fattighuset.

Det var fattigt i torpstugan, här på Angseryds södra torp. Gustaf gick under namnet "Pelle i Natta", vilket tyder på att södra torpet kallades Natta. Från 1866 skrevs Gustaf som backstuguman. I husförhörslängden har skrivits att stugan var hans. Hustrun Kristina dog 1888 av vattusot. Gustaf dog av förkylning 9 maj 1894. Dottern Hilda Josefina bodde hemma hos föräldrarna de sista två åren. Hon flyttade samma år till Gränna.

Johan August Andersson 1851, arrendator, g 82, från Öninge Vg 90
h Hulda Maria Hansdotter 1852,

1890 kom Johan och Hulda till Angseryd och arrenderade gården av Klara Holst. Johan var son till Andreas Jonsson o Anna Brita Jonsdotter i Börstabol. Hulda var dotter till Hans P Svensson o Anna Karin Nilsdotter i Munkeryd. De flyttade till Stora Åby 1896.

August Jonsson	1835, bonde på 1/4 mtl,
Johanna Johansdotter	1829 i Säby, från Halvarby 1861
Amanda Josefina	1862, gift och utfl. till Bänarp, Frinnaryd 1886,
Axel Fredrik	1863, död av bröstlidande 1868
Karl August	1865, död s å
Emilia Serena	1866, gift och flyttat till Stora Åby socken
Edla Dorotea	1868, g m Gustaf Johansson i Holkaberg dog 22
Axel Hjalmar	1870, bonde i Skrädeberg

August var son till bonden Jonas Andersson och Anna Kaisa Larsdotter i Stava. August och Johanna gifte sig 1861. De brukade först ½ mantal i Stava. Senare uppgavs de inneha 1/24. De förvärvade omkring 1866 norra gården i Angseryd. De hade den mestadels utarrenderad men bodde här under åren 1886 - 1894, möjligen någon mera period. Johanna dog 1907 och August dog 1909.

Gustaf Adolf Petersson	1849 i Linderås, arrendator, g 81, fr. Åby 94,
h Johanna K Andersdotter	1857 i Linderås,
Ester Elin Kristina	1884 i Trehörna
Elsa Alma Maria	1886 i Åby
Hulda Eugenia	1889 i Åby
Karl Josef	1892 i Åby
Axel	1894

Helga	1894
David Efraim	1898,

Gustaf och Johanna kom till Angseryd från Stora Åby 1894. De arrenderade 1/4 mtl, en av de gårdar som låg i söder. Gustaf dog av slag i Angseryd den 8 april 1905. Johanna flyttade förmodligen därefter med sina barn från Angseryd.

Anton Andersson	1874, bonde, från L Krokek
Stina Maria Svensson	1882 i Stora Åby
Bertil	1917
Astrid	

Anton och Stina gifte sig 1916 och kom då till Angseryd. Anton var från Lilla Krokek. Han var son till Anders Magnus Jönsson och Anna Larsdotter. Anton hade köpt den norra gården i Angseryd efter att August Jonsson dött. De bodde och brukade sedan i Angseryd fram till 1930-talet.

Då köpte de en gård i Kushult och flyttade dit. Någon tid brukades gården i Angseryd i frånbruk. Deras barn, Bertil och Astrid, övertog sedan gården i Angseryd. Sonen Bertil var en tid missionär i Brasilien.

I början av 1930-talet blev Angseryd öde. Jorden arrenderades och brukades i frånbruk under ett antal år av Farman i Harsbol. Hans son, Harry Pharmansson, har berättat om att de hade kor i ladugården på den norra gården i Angseryd. Ibland låg Harry över natt i mangårdsbyggnaden på den norra gården.

Under vintrarna i början av 1940-talet högg de också i skogen där. De hade även då djur i ladugården i Angseryd. En söndagsmorgon cyklade Harry till Angseryd. Det var 36 grader kallt. Det blåste dessutom. Harry cyklade vägen från Harsbol via Bultsbol och Gumby och sedan över Hålan till Angseryd. Han erhöll då förfrysningar i ansiktet, något som han då och då känt av allt sedan dess.

Troligen på 1950-talet köptes den norra gården av Olle Pantzar. Efter dennes död förvärvades gården av Ivar Palm i Kushult. Därefter förvärvades gården av Niklas Palm, son till Arne och Marianne Palm. Denne är nuvarande ägare och brukare av den norra gården i Angseryd.

Den södra gården ägs av familjen Lundin i Kushult.

Ännu år 2003 är ännu markerna kring den gamla gårdstomten öppna och ljusa. Betesdjur strövar fortfarande här på somrarna och håller markerna runt gårdstomten fina. Här har under kanske tusen år bott människor. Här har ibland upp till 4-5 familjer haft sin utkomst. Här har deras barn lekt, här har generationer av människor avlöst varandra. Här har barn fötts och här har människor dött. Nu är Angseryd bara en öde plats.

Detta är min berättelse om Angseryd. Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i december 2008
Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Gåsabol

Bidrag till Gåsabols historia

Gåsabol är en ödeby. Men både bostadshus och ladugårdar står kvar på båda gårdarna. Ingen bor längre i byn mer än sommartid.

Allmänt om Gåsabol

Gåsabol består av 1/4 mantal och arealen är 91 hektar. På 1600-talet hörde det till Per Brahes grevskap. Det gjorde de flesta andra gårdar och byar i bygden då. Idag är Gåsabol en öde by.

Gåsabol gränsar i väster till Gyllinge, i nordväst till Stora Smedstorp, i norr till Svinåsen, i nordost till Havrekullen, i öster till Haddåsen, i sydost till Vantekullen och i söder till Södra Bråten.

Även om Gåsabol inte är någon riktigt gammal by är den ändå från medeltiden. Här har människor bott och brukat, kanske ända sedan 13- eller 1400-talet, brutit sten och odlat. Stenmurarnas vittnesbörd är fullt tillräckligt. Titta på stenarna. Varenda sten i dessa stenmurar bär vittnesbörd om hårt arbete, om ont i ryggen, klämda fingrar och trötta, utslitna kroppar. Här fanns inga lättköpta segrar.

Som mest blev det fyra gårdar i Gåsabol och några torp eller backstugor. Byn är en ödeby med besök av människor bara ibland. Annat var det omkring 1890. Då bodde här ett 40-tal människor.

Ensamgård

Från början var Gåsabol en ensam gård. Under 1700-talet blev jorden uppdelad på flera gårdar. I något fall blev det först ett torp och sedan en egen gård. Som mest blev det fyra gårdar vid mitten av 1800-talet. Mot slutet av 1800-talet var det tre gårdar och därefter har det blivit två gårdar, vilket fortfarande gäller. Den norra gården ägs idag av Ingemar Holgersson i Öjan och den södra gården ägs av Per Olof Karlsson i Munkeryd.

Torp och torpare

Redan på 1600-talet fanns det torp på Gåsabols ägor. Kanske var det torp som senare blev de båda små gårdarna på vardera 1/36 mtl. Enligt förlaga till häradskartan från omkring 1870 fanns tre torp eller backstugor på Gåsabols ägor. Ett låg i väster utmed vägen från Stora Smedstorp, just där vägen tog av mot Gyllinge. Nästa torp låg utmed vägen mot Haddåsen, österut i nedförsbacken efter byn. Det tredje torpet låg längre fram utmed denna väg, nära gränsen mot Haddåsen.

Vid en torpvandring den 31 maj 2003 besöktes de tre olika torp-platserna. Spår efter husgrunder kunde konstateras. Det är sannolikt att medlemmar av Emanuel Perssons släkt bodde på de båda östra torpen. Vem som bott och brukat det västra torpet är osäkert.

Vid torpvandring den 4 juni 2003 i Södra Bråten besöktes de södra delarna av Gåsabols marker, gränsande mot Gyllinge. Där finns stora odlingsrösen, tecken på långvarig och omfattande odlingsverksamhet. Även om någon klar lämning efter husgrund eller dylikt inte kunde anträffas är det

troligt att också här i sydväst på Gåsabols marker funnits något torp. Detta var troligen före 1870.

Skiften och kartläggningar

Den första kartan över Gåsabol är från 1638, den så kallade geometriska jordeboken som upptar en enkel kartskiss över ängar och gärden i Gåsabol. Den upptar tre gärden, Norrgärdet med 1 ¾ tunnor i utsäde, Södergärdet med 1 1/9 tunnor och Västergärdet med en tunna utsäde. På ängarna på dessa gärden fanns hö till 16 lass och det fanns i Gåsabol skog och utmark till *nödtorften*. Åkrarna, ett 10-tal, fanns samlade ganska nära gårdshusen, men på Södergärdet fanns en del åkrar på lite längre avstånd söderut.

Storskifte förrättades i Gåsabol 1827. Då skiftades jorden i fyra gårdar. Mantalsuppgifterna stämmer dock inte helt med senare uppgifter. Det kan vara troligt att de båda smågårdarna om vardera 1/36 mantal kan ha börjat som förpantningstorp och sedan blivit egna gårdar.

Vi kan anta att Gåsabols ursprungliga hustomt låg ungefär där husen idag är belägna på den södra gården, den som ägs och brukas av Per Olof Karlsson.

Vägar och stigar

Vägen från Västra Haddåsen, förbi Gåsabol, Stora Smedstorp och genom skogen till Munkeryd är sannolikt den väg som människorna i Gåsabol haft till kyrkväg. Från början en stig blev den kanske en väg mot slutet av 1700-talet, en väg i den bemärkelse som då gällde. Dessutom gick en stig eller väg till Gyllinge, en stig till Södra Bråten, en till Havrekullen och förmodligen även en stig till Svinåsen.

Tänk om dessa stigar kunde tala? Eller kanske sittstenarna som brukade vara på lagom avstånd utmed stigarna. Oftast hade dessa människor en tung börda och måste stanna och vila ibland. Stigen från Gyllinge via Gåsabol och till Haddåsen har min far, Ivar Johansson gått många gånger, från Gyllinge till Haddåsens missionshus. Oftast var det kvällstid och han hade en Fenix-lykta, en fotogenlykta, att lysa sig med.

Skolvägen var till Munkeryd. Barn på den tiden fick lära sig att pulsa i snö. Det var en lång skolväg. Skolskjutsar var ett okänt begrepp.

Vintertid fanns i gamla tider andra vägar. På snö och is kunde man ta sig fram lättare. Per Olof Karlsson har berättat att i gamla tider kunde man på kärren åka skridskor ända till Adelöv. På Gåsabols marker låg *Långbenta-kärret* som av namnet att döma var långt. Det fortsatte söderut in på Södra Bråtens marker och vidare söderut in i Småland. Tyngre transporter gick också lättare att göra på vintrarna.

Människoöden

Många intressanta och spännande människoöden kan vi plocka fram ur Gåsabols historia. Säkerligen kunde det bli många människoöden av skiftande art. Jag vill här bara nämna några.

Jöns Hansson och Kerstin Stensdotter tog över Gåsabol vid mitten av 1680-talet och fanns kvar där i mer än 40 år. De skulle kunna berätta mycket om Gåsabol i gångna tider.

En senare tiders person i Gåsabol var Emilia Petersdotter. Hon kallades vanligtvis *Samla-Imli.* Hon var traktens kloka gumma. Hon har gjort många sjukbesök i bygden, hjälpt många barn till världen också. Läs om dessa människor längre fram i denna berättelse om Gåsabol.

Människorna i Gåsabol

År 1571 hade Anders i Gåsabol ett lispund koppar, en stut, tre kor, två ungnöt, åtta getter, två svin och en häst. Det var hans uppgifter i samband med Älvsborgs lösen. En tiondel av detta värde skulle han bidra med.

År 1621 fanns en bonde i Gåsabol som hette Lasse. Detta framgår av roterings- och utskrivningslängd. Lasse var också nämndeman i Lysings härad. Det framgår av domboken. Lasse bodde kvar fram mot slutet av 1630-talet. År 1637 och 1638 står det fortfarande Lasse, men det uppges att han då var över 60 år gammal. År 1643 uppgav domboken att Erik Larsson från Gåsabol var misstänkt för delaktighet i en stöld. Var Erik möjligen en son till ovannämnde Lasse.

År 1645 uppger mantalslängden att Peder och hans hustru bor och brukar i Gåsabol. 1648 står det Per Jonsson. Per var kvar i Gåsabol ännu 1653 men därefter är han inte omnämnd. Troligen dog han 1653. Det är tunt med uppgifterna därefter men förmodligen kom Johan dit, av mantalslängden att döma. Förmodligen hette han Jöns Nilsson. Jöns och Johan är egentligen samma namn och brukas ibland båda om samma person.

Per Jonsson var sannolikt gift med Kerstin Håkansdotter och hon bodde kvar i Gåsabol efter mannens död. Hon gifte också om sig med Jöns Nilsson som då övertog bruket av Gåsabol. Efter att också Jöns Nilssons dött bodde hon kvar som änka i Gåsabol. Hon var född omkring 1612. Troligen hade hon inga barn i äktenskapet med Jöns Nilsson. Hon avled den 25 april 1697, 85 år gammal. Hon hade då enligt uppgift i kyrkoboken varit inhyses i 28 år. År 1674 hade hon en tvist med Olof i Väversunda vid tinget. Hon var skyldig honom 14 daler kopparmynt och lovade att åt honom uppföda ett nöt. Med detta lät sig Olof nöja.

År 1679 hade Peder i Vantekullen en skuld till Kerstin Håkansdotter i Gåsabol av 13 daler kopparmynt. Det var en summa som han tre år tidigare lovat ge henne *i sämja och godminne* för att hennes son Håkan Persson utgick som soldat för Peders rote. Rätten ålade därför Peder i Vantekullen att före 1 maj 1679 betala sin skuld. Hur det gick för Kerstins son Håkan Persson vet vi inte. Han fick förmodligen ge sig ut och kriga i Europa.

Om Jöns Nilsson kan domboken från 1667 berätta att han haft flera tvister med Måns i Sväm. Häradsrätten beslutade därför om vite mellan Jöns i Gåsabol och Måns i Sväm och deras folk att vilkendera av dem som först den andre med ord eller gärningar ”kväljer”, skall ha förverkat 40 daler. Hur det sedan gick vet jag inte.

Efter Jöns Nilsson kom Johan Jonsson, troligen före 1680. Han var ogift och hade en piga som hette Karin Svensdotter och var från Haddåsahybbeln. Hon blev med barn och på den tiden var det allvarliga saker att vara ogift och bli med barn. Hon uppgav att det var Johan Jonsson som var barnafader.

Inför tinget betygade hon detta med *gräsliga eder* men Johan nekade alldeles. Målet blev uppskjutet.

Men när det åter upptogs intygade hon på samma sätt att han var den som gjort henne med barn. Hon hade tjänat hos honom och kunde berätta om när och var i sina hus han hade lägrat henne. Rätten ansåg det vara trovärdigt och ålade honom att avlägga värjomålsed. Han kunde inte göra detta och därför fick han böta för sitt lägersmål. Förmodligen fick även hon böta.

Det bodde människor också på Gåsabols ägor, redan under 1600-talet. Flera soldater med sina familjer är omnämnda på Gåsabols ägor. Redan 1677 lär en soldat, Håkan, ha bott här. Han hade då deltagit i en stöld av två barkade hudar och fyra barkade skinn från hustru Kerstin i Narbäck. Sedan förekommer olika soldatnamn på Gåsabols ägor. Soldaten Jöns Kyhl och hans hustru Sigrid uppges ha bott här under flera år. Samtidigt uppges de också ha bott på Gyllinge ägor.

År 1693 började kyrkoböcker föras i Ödeshögs socken och detta gör arbetet lättare om vi vill se vilka människor som bott och verkat i Gåsabol. Med hjälp av uppgifter ur födelse- och dopbok, vigselbok samt död- och begravningsbok kan vi pussla ihop vilka familjer som fanns här. I följande redovisningar står mannen först, sedan hustrun och sedan barnen. De årtal som redovisas är födelseår.

Jöns Hansson (1667), bonde i Gåsabol
H Kerstin Stensdotter - - - -,

Margareta	1687, gift med Sven Arvidsson, se nedan
Anders	1693, tog namnet Gyllander, se nedan
Kerstin	1695, gift 1716 med Per Larsson i Åby Fyrbondegård
Son ?	1697,
Anna	1703, gift med Per Jönsson i Gatugården i Ödeshög,
Maria	1711, ihjälslagen vid en olycka 1716.

Jöns var son till Hans Nilsson och Kerstin Jonsdotter i Gyllinge. Jöns hade en bror i Gyllinge som hette Nils. Kerstin Stensdotters bakgrund är okänd. Kerstin dog 1740 och Jöns dog 1742. Jöns och Kerstin kom till Gåsabol någon gång på 1680-talet.

Sonen Anders tog sig namnet Gyllander. Vi kan anta att han gick i skola någonstans, kanske Visingsö skola?. År 1714 antecknades han med namnet Gyllander som dopvittne i Öjan. 1723 är han åter antecknad som dopvittne, dels i Munkeryd och dels i Hårstorp. Sedan är det tyst ganska länge om Anders Gyllander, ända till 1743.

Efter att hans föräldrar dött klagade han 1743 på boupptеckning och arvskiftet. Han stämde sina syskon inför tinget och dessa hade i sin tur återstämt honom för ohemult klagomål. Anders var då brukinspektor på Gusums Mässingsbruk. Det blev långa processer som drog ut på tiden. Det slutade med att Anders förlorade detta mål. Därefter har jag inga uppgifter om Anders Gyllander. Nog skulle jag vilja veta mera om honom.

Enligt domboken från sommartinget 1751 hade Jöns Hanssons barn i Gåsabol instämt sin farbroder Nils Hansson i Gyllinge. Det gällde äganderätten till Gyllinge. De hävdade att Nils Hansson inte hade löst ut sin

broder Jöns, och att de därför hade del i Gyllinge. Denna tvist ledde till flera rättegångar. Vittnen inkallades och hördes. En hustru, Lisken Nilsdotter i Stora Smedstorp, berättade att hon för mer än 20 år sedan var piga hos Jöns Hansson i Gåsabol. Då hade en dag Nils Hanssons son Håkan i sällskap med Lars Hemmingsson i Smedstorp kommit dit och medfört en väska med ”kopparplåtar” som sedan lämnades kvar i Gåsabol. Hon hade också dessförinnan hört att Jöns uppmanat sin broder Nils att betala gården. Efter genomgång av äldre handlingar i häradskistan kom rätten fram till att det var ”rättvist att befria Nils Hansson från allt vidare åtal angående åtkomsten av Gyllinge.

1729 dog gamla hustrun Karin från Gåsabol, begrovs 30 mars, 99 år gammal. Så uppger död- och begravningsboken. Vem denna kvinna var vet vi inte. Troligen hade hon ändå någon anknytning till Gåsabol och människorna där.

Håkan Jonsson	1713, bonde i Gåsabol
Anna Persdotter	1724,
Anders	1743,
Peter	1748,
Stina	1750,

Håkan var son till Jon Andersson i Stava och hans hustru Elin Håkansdotter. Anna var sannolikt dotter till Per Jönsson och Anna Jönsdotter i Gatugården i Ödeshög och hon var då dotterdotter till Jöns Hansson i Gåsabol. De brukade Gåsabol fram till omkring 1750, då de flyttade till Stava, där de övertog hans föräldragård. I deras ställe kom Sven Arvidsson och Margareta Jonsdotter och därefter Kerstin Svensdotter och hennes man Jonas Jonsson.

Sven Arvidsson	1688, bonde i Gåsabol
H Margareta Jönsdotter	1686, d t Jöns Hansson i Gåsabol,
Kerstin	1728,
Hilma	----

Sven och Margareta bodde i Hårstorp under åren omkring 1744 - 1753. Margareta var dotter till Jöns Hansson och Kerstin i Gåsabol. Svens bakgrund är osäker. Han var möjligen son till Arvid Svensson i Narbäck och i så fall sonson till Sven Månsson i Narbäck och hade i så fall någon arvsrätt till Hårstorp. Eller var han kanske son till Arvid Persson i Tällekullen? Gissa kan vi.

Möjligen kan en vigselnotis från 1729 avse Sven och Margareta. Enligt denna notis vigdes Sven Arvidsson med Marit Jonsdotter från Gyllinge. Sven och Margareta flyttade från Hårstorp vid mitten av 1750-talet till Gåsabol, där de övertog Margaretas föräldragård. Gården övertogs senare av dottern, Kerstin Svensdotter, gift med Jonas Håkansson från Stava. Sven Arvidsson dog troligen i Skorperyd 1785. Margareta Jönsdotter har jag inte funnit införd i död- och begravningsboken.

Sven Arvidsson förekommer omnämnd i domboken från år 1755. Han var då bonde i Gåsabol och hade med häst utfört någon resa uppåt Östergötland, troligen någon skjuts för Kronans räkning. I sällskapet ingick flera hästskjutsar. Vid Stockseryd hade det tillgripits ett antal sädeskärvar som sedan använts som hästfoder. I Skansabacken på Sunneryds ägor, anträffades en del av spåren efter de försvunna sädeskärvarna. Jag har inga uppgifter om rättens beslut i målet.

Jonas Jonsson	1719, bonde i Gåsabol
Jonas Håkansson	1730-05-09, bonde i Gåsabol 1760-69
Kerstin Svensdotter	1728, (1729)
Håkan	1750,
Peter	1753,
Stina	1756,
Stina	1762,
Sara	1765,

Jonas Jonsson och Kerstin gifte sig 1749. I kyrkobokens vigselnoteringar står att han var från Stava och hon från Hårstorp. Kerstin var dotter till Sven Arvidsson och Margareta Jönsdotter, som på 1740-talet bodde i Hårstorp. Var Kerstin föddes har jag ingen uppgift om. Däremot var hennes mor, Margareta, dotter till Jöns Hansson och Kerstin i Gåsabol, se ovan. Jonas dog den 13 november 1759 i Gåsabol, endast 40 år gammal.

Kerstin gifte sig 1760 med Jonas Håkansson, son till Håkan Jonsson och Maria Hansdotter i Munkeryd. Jonas dog 31 mars 1769 av hetsig sjuka. Den 21 juni 1770 dog även Kerstin Svensdotter av hetsig sjuka.

Därmed blev fem barn i Gåsabol, i åldrarna 5-20 år föräldralösa. De togs omhand av sina morföräldrar, Sven Arvidsson och Margareta Jonsdotter, som då bodde i Gåsabol.

På Gåsabols ägor bodde människor redan på 1600-talet. Det tycks som om det också varit täta ombyten med torparfamiljerna. 1753 gifte sig Nils Nilsson med Maria Zachrisdotter från Gåsabols ägor. De bodde tydligen här också efter giftermålet ty de fick samma år en son som hette Jonas. 1755 föddes en dotter till dem som hette Maria.

Johan Jonsson	1717, torpare (?)
H Brita Larsdotter	1718,
Karin	1748, född i Sestorp
Sven	1751, död 10 mån. gammal på Hårstorps ägor,
Anna Maria	1755, född på Hårstorps ägor,
Isak	(1758),

Denna familj bodde 1766 på Gåsabols ägor. Johan var från Grännasocknen. De gifte sig 1748 och då uppgavs han vara änkling. Hon uppgavs vara från Sestorps ägor. De bodde sedan på Sestorps ägor en tid och han uppgavs vara båtsman. 1748 fick de en dotter Karin och då bodde de på Sestorps ägor. De bodde sedan på flera olika ställen i bygden, bl. a. Näteryd, Hårstorp och Gåsabol.

Enligt en tidig husförhörslängd bodde de på Gåsabols ägor 1766 och hade troligen då bott där kanske i något tiotal år. De flyttade 1766 till Bodebol. Det uppges också att Brita var blind. I Bodebol uppgavs Johan med efternamnet Källström. Efter ett par år där flyttade de till Fagerhults ägor och där uppgavs Johan vara avskedad soldat. Även där uppgavs Brita vara blind. Den 13 maj 1789 dog avskedade soldaten Anders Källström av bröstsjuka, 75 år gammal. Den 21 februari 1797 dog *blinda rotehjonet* Brita Larsdotter på Fagerhults ägor, 85 år gammal.

Efter Johan och Brita kom torparänkan Kerstin Andersdotter med sina fyra barn till Gåsabols ägor. Hon var född omkring 1722. Jag känner inte hennes bakgrund.

I domboken för hösttinget 1769 kan vi läsa att Kerstin Andersdotter då varit i tvist med Jonas Nilsson i Tuna. Det talas om äktenskapsskillnad dem emellan. Gästgivaren i Holkaberg, Johan Jönsson hade hjälpt dem att upprätta en föreningsskrift i samband med detta. Kerstin hade en del husgerådssaker, bl.a. trä- och kopparsaker, kvar hos Jonas.

Hon hade betalat åtta plåtar till Jonas i samband med uppbrottet och därefter skulle hon få hämta sina saker. Jonas hade hindrat detta och därför hade Kerstin instämt Jonas till tinget. Några vittnen hördes, Olof Larsson i Ugglehult och Måns Eliasson i Stora Smedstorp. Rätten gav henne rätt och ålade Jonas Nilsson att utlämna hennes saker och betala hennes rättegångsbesvär.

Här kan jag också göra en reservation. Ibland har Börstabol och Gåsabol blandats ihop i kyrkoböckerna. Kerstin Andersdotter i Gåsabol kan rent av vara identisk med den Kerstin Andersdotter som bodde på Börstabols ägor och var gift med torparen Arvid Nilsson och dog i rödsoten den 11 oktober 1773. Hennes man Arvid hade dött redan 1762. Samtidigt finns det uppgifter som skiljer dem åt. Men också Kerstin Andersdotter på Gåsabols ägor tycks ha varit gift med en Arvid. Tills vidare är denna fråga olöst. Hon har troligen efter några år på Gåsabols ägor flyttat vidare. 1772 kom Abraham Nilsson med sin familj till Gåsabols ägor.

Abraham Nilsson (1736), torpare på Gåsabols ägor
H Katharina Johansdotter(1744),
Jonas 1769,
Katharina 1770,
Sara 1773,

Bakgrunden för Abraham och Katharina känner jag inte. De gifte sig 1769 och då uppgavs han vara från Råby och Katharina var möjligen från Bankaby. De hade först ett torp på Kråkeryds ägor men kom omkring år 1772 till Gåsabols ägor. Här bodde de åtminstone i tre - fyra år men därefter har de troligen flyttat till Öninge Jonsgårds ägor.

Omkring 1774 bodde Anders Jonsson med hustru Maria Larsdotter på Gåsabols ägor, troligen ganska tillfälligt. De är okända i övrigt.

Från domboken 1774 kan vi se att då bodde en inhyses man, Anders Eliasson i Gåsabol. Han hade tidigare varit omnämnd i Stora Moliden.

Åren 1777-79 fanns på Gåsabols ägor en torpare som hette Sven Jonsson, hans hustru Katharina Larsdotter samt dottern Stina. De är okända i övrigt.

Jonas Andersson	- - - -, torpare på Gåsabols ägor
H Maria Hansdotter	- - - -
Greta	1781

Jonas och Maria vigdes 1780. De fick en dotter, Greta, 1781. Därefter saknar jag uppgifter om dem och deras vidare öden är okända.

På 1780-talet fanns torparen Peter Månsson och hans hustru Anna Persdotter på Gåsabols ägor. Anna Persdotter dog den 23 april 1786 av brännsjukan, 41 år gammal.

Vid hösttinget 1787 hade inhysesmannen Måns Persson på Gåsabols ägor instämt sin dotter, Stina Månsdotter för lönskaläge. Stina erkände sitt brott.Hon uppgav att det skett med en gesäll vid namn Peter Joell i början av mars 1787 och att hon blivit havande.

Nämnden och kronolänsmannen intygade att Stina Månsdotter var helt utfattig och kunde inte betala sina böter. Hon hade inte förut åtalats för brott. Rätten dömde henne efter Missgärningabalken att böta en riksdaler 32 skilling. Dessutom skulle hon till Ödeshögs kyrka betala 32 skilling samt undergå enskild skrift och avlösning. Men eftersom hon inga pengar hade dömdes hon att i stället sona sitt brott med åtta dagars fängelse på Linköpings slott.

Det har varit täta ombyten med familjer på Gåsabols ägor under 1700-talet. Här har röjts och här har gjorts små åkertegar, odlingsrösena har vuxit. Vår beundran för dessa människor.

Jonas Månsson	1755, bonde i Gåsabol,
H Stina Jonsdotter	1762,
Jonas	1782, bonde i Gyllinge
Sara Lena	1784, g m Johannes Andersson, torpare, Gåsabols ägor
Peter	1786, död samma år av slag
Kristina	1787, död 1806 av bröstfeber,
Magnus	1790, arrendator av en gård i Lyckan, Ödeshög,
Maria	1792, död 1795 av håll och styng,
Peter	1795, bonde i Gyllinge,
Johannes	1800, övertog gården, se nedan

Jonas och Stina gifte sig 1781. Jonas var son till Måns Larsson och Lena Danielsdotter i Öninge och Stina var dotter till Jonas Håkansson och Kerstin Svensdotter i Gåsabol, se ovan. De övertog hennes föräldragård i Gåsabol. Av husförhörslängden att döma fanns då ännu bara en gård och en bonde i

Gåsabol. De fick åtta barn, varav tre dog i unga år. Jonas avled 1826 av ålderdom. Stina dog 1832 av svullnad, 70 år gammal.

Bouppteckningen efter Jonas visade en behållning av 1333 riksdaler. På sin gård hade de fyra kor, en kalv, fyra får, tre baggar och en gris. I boet fanns två böcker, en bibel och en psalmbok.

Det var inte så självskrivet att Stina Jonsdotter skulle få överta gården i Gåsabol. Det var åtskilligt att tvista om vid tinget innan detta blev klart. Stina hade flera syskon och halvsyskon. Vid vintertinget 1777 hade Håkan Jonsson i Munkeryd, Stinas farfar, instämt övriga delägare och arvingar i Gåsabols gård och begärde att de övriga skulle taga lösen för sina andelar i gården. En annan delägare var bonden Håkan Jonsson i Skorperyd. Denne anlitade ett rättegångsbiträde, hovrättskommissarien Nystedt. De hävdade att de hade större andel i Gåsabol än Stina Jonsdotter och tyckte därför att hon i stället skulle taga lösen.

De ville också framhålla att Gåsabol mycket väl kunde försörja flera familjer. Därför begärde de en opartisk syn rörande detta. Den utfördes av kronolänsman Olof Sundeman samt nämndemännen Jakob Nilsson och Hans Raelsson. Deras undersökning av Gåsabol är intressant och här kommer den, i dess helhet:

Gåsabol som förr varit ½ hemman, sedan förmedlat till ¼ men numera till soldatehemman för ½ hemman, har nyodlad åker i tre gärden av vilka två årligen besås, nämligen 2½ tunna, samt vårsäde tre tunnor. Dessa tre gärden är av ganska stor vidd, till något över en fjärdedels mil i omkrets och finnes däri ganska vacker ung björkskog till överflöd, och emellan bergen bördiga gräsdalar. Här finns också en betydlig slåtter och här är en äng av ganska stor vidd, beväxt med vacker björkskog. Jordmånen i åkergärdena är medelgod örjord samt medelgod svartmylla, tvenne kålgårdar finns till gården, en större och en mindre av ganska god jordmån, trädgård med åtskilliga fruktbärande träd samt en liten humlegård.

Till hemmanet är tillika barrskog av gran, och tall, så till lite hägn och stång som timmer.

Vid detta hemman haver i förliden vinter blivit födda 16 boskapskreatur, två hästar, och en ynglen (?)samt 14 får. Bete tillräckligt uti trenne beteshagar utom trädesgärdet.

Sålunda varit synt och befunnet betygar, Gåsabol den 28 april 1777.
Olof Sundeman, Jakob Nilsson Hans Raelsson ”

Efter uppläsandet vid rätten av detta syneprotokoll inlämnade ombudet Nystedt en mycket omfattande skriftlig inlaga. Där hävdades att man kunde anses vara besutten, och ha sin försörjning även på mindre gårdar. Ja på 1/24 mantal, ja även på 1/32 mantal och hänvisade till Kongl. Majts stadgar om detta.

Häradsrätten gav i sitt beslut Håkan Jonsson i Munkeryd rätt, som förmyndare för sin sondotter Stina Jonsdotter. Det blev därför hon som fick lösa ut de övriga och ta över Gåsabol.

Den 26 december 1825 skrev Jonas och Stina ett inbördes testamente och i detta förordnade de att när de båda dött skulle deras barn ärva lika, dottern Sara Lena Jonsdotter skulle ärva lika med sina fyra bröder, både i den fasta och lösa egendomen.

Den 11 januari 1826 dog Jonas Månsson och därefter blev testamentet klandrat av de fyra bröderna. De ansåg att hon kunde ärva lika med dem i den lösa egendomen men inte i fastigheten Gåsabol. Det blev en utdragen

rättegång. Vid hösttinget 1826 konstaterade rätten att så länge Stina levde kunde rätten inte befatta sig med målet och därför fick det hela anstå. Hur det gick med arvet efter Stina Jonsdotters död, det vet jag inte.

De täta ombytena av torparfamiljer på Gåsabols ägor fortsatte. 1804 dog torparen Lars Larssons hustru Sara Larsdotter på Gåsabols ägor. Hon dog av håll och styng, 48 år gammal. Mera vet vi inte om dessa.

Peter Svensson 1789 i Adelöv, torpare på Gåsabols ägor
Anna Katharina Jonsdotter 1781 i Heda
Maria Lotta 1802,
Maja 1805,

Peter och Katharina gifte sig 1805 och båda uppgavs då vara från Gåsabols ägor. Katharina uppgavs vara änka och hon hade ett barn från sitt förra äktenskap. Hon hade tidigare varit gift med torparen Peter Jonsson på Fogeryds ägor.

Peter Svensson och Anna Katharina bodde inte länge här på Gåsabols ägor. Något hände och deras vägar skildes. Anna Katharina Jonsdotter återfinns senare i Lilla Moliden i Stora Åby socken. Den 18 april 1803 födde Anna Katharina Jonsdotter en oäkta dotter som döptes till Anna Brita. Hon bodde då på Lilla Molidens ägor. Den 15 februari 1812 födde Anna Katharina Jonsdotter ytterligare ett oäkta barn, en dotter som döptes till Kristina Sofia. Om fadern sägs inget. Anna Katharina var då piga i Lilla Moliden.

Från hösttinget 1817 i Lysings härad finns en notering om dem och här skymtar något av vad som hänt. Anna Katharina Jonsdotter bodde då på Stora Molidens ägor. Hon anhöll om rättens medverkan till att få skillnad i sitt äktenskap med Peter Svensson. Denne hade dömts för något grovt brott för mer än tio år sedan och i samband därmed avvikit från orten. Ingen visste var han fanns.

I sockenkyrkorna hade han efterlysts och förelagts att *inom natt och år* återvända och fortsätta sitt äktenskap, men han var ännu borta. Häradsrätten fann det rättvist att tillstyrka skillnad i detta äktenskap. Detta fick hon sedan gå vidare med till domkapitlet.

Jag har inga uppgifter om hennes vidare öden.

Märkligt nog tycks år 1805 hela fyra torparfamiljer funnits på Gåsabols ägor. Kanske kan vi anta att det var mycket flyttningar, att torparfamiljerna avlöste varandra.

Lars Samuelsson Bäckman 1787, torpare på Gåsabols ägor,
h Maja Persdotter 1779 i Ölmstad,

Lars var son till Samuel Persson och Anna Olofsdotter i Södra Bråten. Lars och Maja vigdes 1810. Därefter kom de till ett torp på Gåsabols ägor. Efter någon kort tid här flyttade de till Lakarp, uppger husförhörslängden.

Jonas Larsson 1766, torpare på Gåsabols ägor
h Katharina Andersdotter 1768 i Stora Åby,
Peter 1805,
Anders 1808,

Jonas var son till Lars Persson och Anna Hansdotter på Rossholmens ägor. Katharinas bakgrund har jag inte noterad. De har varit torpare på Maltmossens ägor, på Orrnäs ägor och förmodligen även på andra platser innan de kom till Gåsabols ägor någon gång omkring 1807. De stannade troligen inte länge här heller. De återvände till Orrnäs ägor. Det uppges i husförhörslängden att Jonas Larsson var straffad för tjuvnad på Orrnäs ägor, Familjens vidare öden känner jag inte.

Lars Abrahamsson 1787, torpare
h Sara Larsdotter 1776,

Lars var son till Abraham Nilsson och Sara Larsdotter i Stora Smedstorp. Sara var dotter till Lars Jonsson och Karin Eriksdotter i Öjan. De kom till Gåsabols ägor 1811 och efter någon tid flyttade de till Stora Smedstorps ägor. Där de bröt ny mark för det som senare blev Flinkatorpet.

Johannes Jonsson 1800, bonde i Gåsabol,
H Stina Lisa Nilsdotter 1802 i V Tollstad,
Kristofer 1822,
Gustaf Herman 1824,
Johan Ulrik 1826,
Hedvig Maria 1828,

Johannes var son till Jonas Månsson och Stina Jonsdotter i Gåsabol, se ovan. Bakgrunden för Stina Lisa Nilsdotter har jag inga uppgifter om. De brukade under åren 1822-1829 hälften av hans föräldragård i Gåsabol. De flyttade sedan till V Tollstad.

Magnus Jönsson 1790, bonde i Gåsabol
H Maja Stina Johansdotter 1799 i Adelöv,
Johan Peter 1822,
Sven Magnus 1824,
Kristofer 1827,
Stina Maria 1820,

Magnus var son till Jonas Månsson och Stina Jonsdotter i Gåsabol, se ovan. Maja Stina var sannolikt från Glassås i Adelöv. De övertog först på arrende hans föräldragård i Gåsabol. Senare innehade de 1/18 mtl i Gåsabol. Familjen flyttade 1834 till Vantekullen. Året därpå flyttade de till Sväms Östergård där de arrenderade 1/4 mtl.

Från höstetinget 1820 finns antecknat att Magnus Jönsson haft en tvist med Jonas Jonsson i Skog om en hästhandel. Hästen hade en ”quark”. Hur tvisten slutade vet jag inte. Jag vet inte heller hur det gick för hästen.

Johannes Andersson 1784 i Heda, bonde på 1/36 mantal i Gåsabol,
H1 Sara Lena Jonsdotter 1784,
H2 Lena Greta Alm 1825,
Peter 1811,
Karl 1816, ofärdig
Maja Stina 1809 i Heda,
Gustava 1821,
Anna Katharina 1824,
Anders Johan 1857,

Johannes var från Isberga i Heda, son till skräddaren Johannes Askegren och Brita Jonsdotter på Isberga ägor. Sara Lena var dotter till Jonas Månsson och Stina Jonsdotter i Gåsabol, se ovan. Johannes och Sara Lena kom hit från Svanshals 1816 och bodde sedan på Gåsabols ägor. De innehade 1/36 mtl, som förmodligen var en del av hennes föräldragård.

Sara Lena dog 1852 och Johannes gifte sig 1855 med Lena Greta Alm. Hon var 41 år yngre än Johannes. Han var 71 år och hon var 30. De fick en son tillsammans och hade sedan ett undantag på den lilla gården, eller torpet på Gåsabols ägor. Johannes dog 1865.

Försörjningsläget var säkerligen ganska dåligt och Lena flyttade med sin son år 1866 till Lilla Krokek och senare till ett torp på Kopparps ägor. Hon dog på Kopparps ägor julafton 1881. Sonen hade 1779 emigrerat till Amerika. Den lilla gården i Gåsabol brukades av sonen Karl från Johannes första äktenskap.

Vid vintertinget 1819 hade förre livgrenadjären Per Elfstrand i Forsby instämt brukaren Johannes Andersson i Gåsabol och yrkade att denne skulle betala återstående skuld, 52 riksdaler riksgäld, eller avtjäna skulden genom anvisat arbete. Detta blev också rättens beslut. Vi kan undra hur Johannes avtjänade denna skuld.

Karl Johansson 1816, brukare, arrendator
H Maja Fredriksdotter 1822 i Gränna,
Kristina Sofia 1850,

Karl var son till Johannes Andersson och Sara Lena Jonsdotter, se ovan. Maja var från Målskog i Gränna landsförsamling. Karl uppges i husförhörslängden vara ofärdig. De arrenderade hans föräldrars gård eller torp åren 1840 - 1851. De flyttade sedan till Målskog i Gränna.

Under några år i slutet av 1830-talet bodde Jonas Eriksson, "till hus", med hustrun Anna Maja Persdotter samt fyra barn i Gåsabol. De kom från Linderås 1835 och flyttade 1839 till Adelöv. Ingen av dem hade någon anknytning till byn.

Jöns Gustaf Petersson 1812, bonde på 1/18 mtl i Gåsabol, senare 1/9 mtl
H Johanna Emanuelsdotter 1817
Karl Anders 1838,
Johan August 1842,
Inga Lotta 1844,

Frans Otto	1846,
Hedda Sofia	1849,
Ida Lotta Eriksdotter	1838 i Sthlm, barnhusbarn

Jöns var son till Peter Magnusson o Anna Stina Jönsdotter i Stora Krokek. Johanna var dotter till Emanuel Samuelsson o Maja Greta Johansdotter i Kulltorp. De kom till Gåsabol som nygifta 1837. 1840 flyttade de till Öjan. De kom tillbaka till Gåsabol 1844 men 1852 flyttade familjen till Stora Åby. Jag har en anteckning om att de senare emigrerade till Amerika.

Johannes Vissman	1803, bonde på 1/18 mtl i Gåsabol,
H Maja Stina Jonsdotter	1813 i Stora Åby,
Kristina Karolina	1838, död samma år,
Peter August	1841, död 1841
Eva Lotta	1843, död 1846
Emilia Augusta	1849,
Karl Johan	1852,
Frans August	1855, övertog föräldragården

Denna familj kom från Havrekullen i slutet av 1820-talet. Johannes var son till Sven Vissman och Maja Persdotter i Havrekullen och det var förmodligen föräldrarna som köpte gården i Gåsabol. Från början uppgavs han äga 1/18 mtl men senare ökades detta till 1/12 mtl.

Hustrun Maja Stina uppgavs i husförhörslängden vara läsare. Dessa anteckningar gjordes av prästen i husförhörslängderna på 1860-talet. Maja Stina dog 1885 och Johannes dog 1887.

I domboken för vintertinget 1830 uppges att Sven Vissman och Samuel Svensson i Lilla Krokek, den sistnämnde i egenskap av förmyndare för avlidne livgrenadjären Asks omyndiga barn, instämt bönderna Johannes Danielsson i Broby och Jonas Andersson i Näfstad, för att deras kreatur kommit in på Gåsabols sädesgärde och den därintill liggande s.k. Marstrandsängen och vållat skador på grödan.

Livgrenadjären Ask är inte antecknad som gårdsägare i Gåsabol. Han var troligen endast tillfälligt innehavare av en gård här. Han hade gett löfte till nämnda personer att ha betesdjur i Gåsabol. Jag har inte sett rättens utslag i detta mål.

Vid höstinget 1830 var det dags igen. Då hade Peter Månssons kreatur kommit in på Gåsabols sädesgärde och gjort skador på lin som varit upphängt för torkning. Det var torparen Lars Bäckman från Fogeryds ägor och bonden Vissman i Gåsabol som drabbats.

Peter Månsson kunde inte neka till det inträffade och han ålades att betala för skadorna. Peter Månsson var bonde i Stora Krokek men brukade Gåsabol 1829. Därefter köpte han gården, 1/9 mantal Gåsabol, av Asks sterbhus.

Emanuel Persson	1797, torpare på Gåsabols ägor
Kristina Svensdotter	1807 i Väversunda,
Anna Maja	1828, död samma år,
Karl Johan Oskar	1829, torpare på Gåsabols ägor
? Johan	1827,

Lena Greta	1832, död av kopporna 1840
Sven Peter	1835, till Ölmstad 1870, återkom, se längre fram
Kristina Sofia	1838, död 1852,
Johannes August	1842, gift och bosatt i Gåsabol, se längre fram
Gustaf Albin	1848, död samma år

Emanuel var troligen son till bonden Peter Jonsson och hans hustru Sara Jonsdotter i Öninge. Kristina var dotter till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Klämmestorp, men född i Väversunda. De kom 1827 till Näteryds ägor från V Tollstad. De flyttade efter ett par år till ett förpantningstorp på Kulhults ägor.

Därifrån flyttade de till Glasfall där de arrenderade ena gården, sedan till Tällekullen och därefter till Klämmestorp. 1842 kom de till ett torp på Gåsabols ägor och där slutade Emanuel sina dagar som fattighjon 1877. Kristina Svensdotter dog där två år senare. Deras torp eller backstuga låg troligen utmed vägen mot Haddåsen, inte så långt från Gåsabols hustomt. Nedförsbacken österut från Gåsabol mot Haddåsen kallades förr i tiden för *Manuelabacken.*

Anders Svensson	1799 i Stora Åby, bonde på 1/36 mtl i Gåsabol
H Johanna Maria Eklöv	1818 i Adelöv,
- oä d Ida Charlotta	1842 i Stora Åby,
Sven August	1844,
Johan	1847,

Anders var från Frätsabola i Stora Åby. Han kom till Gåsabol 1838 och hade då förvärvat 1/36 mtl. 1841 kom Johanna Eklöv till honom som piga. Johanna var dotter till torparen Fredrik Eklöv och hans hustru Eva Persdotter på Tällekullens ägor. Anders och Johanna fick en dotter tillsammans men eftersom de inte var gifta blev dottern antecknad som oäkta.

Anders stod senare skriven *till hus* och 1843 flyttade de till Gräsberg och där gifte han sig med sin piga. De fick samma år en son tillsammans, senare en son till. I Gräsberg stod de skrivna som inhyses.

Lyckan blev inte långvarig. Anders dog av frossa 1848, 48 år gammal. De hade då flyttat från Gräsberg, bodde en tid på Fogeryds ägor och sedan på Tällekullens ägor. I husförhörslängden står att Anders inte fick komma till Herrens Heliga Nattvard. Möjligen var det hans "lönskaläge med pigan" som han inte ännu gjort avbön för.

Efter att Anders dött var Johanna en tid antecknad som lösdriverska. Sonen Sven August var några år utackorderad hos Vissmans i Havrekullen. Senare bodde hon på Tällekullens ägor fram till 1875 då hon emigrerade till Amerika.

Johan Forsander	1793 i Stockholm, torpare på Gåsabols ägor,
H Maja Stina Andersdotter	1791,
Gustaf	1823,
Karl Johan	1829,

Johan Forsander var född i Stockholm 1793. Han gifte sig omkring 1825 med Maja Stina Andersdotter från Bäck i Stora Åby, dotter till grenadjären Anders Almkvist och hans hustru Lena Jonsdotter. Johan och Maja hade först ett torp på Sjöstorps ägor.

År 1832 kom de till Sunnesjö och därifrån flyttade de 1836 till Ödeshögs Skrapegård. 1841 kom de tillbaka till Sunnesjö, 1842 flyttade de till Stora Åby socken.

År 1844 kom de till ett torp på Gåsabols ägor, hos Samuel Petersson. 1850 flyttade de till Stora Smedstorps ägor. Möjligen bodde de på Ärliatorpet. Johan dog där 1852 och Maja dog där 1857 av vattensot. Detta var upprinnelsen till släkten Forsander som senare bodde i Kopparp och Staffanstorp m.fl. platser.

Karl Persson **1809 i Vireda, inhyses**
H Maja Stina Persdotter 1804 i Rappestad,
Anna Maja 1831,
Johanna 1836 i V Tollstad,
Kristina 1839,
Karolina Matilda 1844,

Karl var son till Peter Larsson o Maja Jaensdotter i Släthult, Vireda socken. Maja Stinas bakgrund har jag inga uppgifter om. De gifte sig 1831. Till Gåsabol kom de 1843 från Fagerhult. De flyttade 1846 till Sunneby.

Anders Svensson **1896 i Ekeby, bonde på 1/36 mtl i Gåsabol**
H Eva Stina Johansdotter 1802 i Trehörna,
Eva Stina 1826, till Stora Åby 1856
Anders 1834, folkskollärare, bosatt från 1866 i L Krokek.

Anders och Eva gifte sig 1824, obekant var. De kom från Trehörna 1845 till Gåsabol. På 1860-talet står de skrivna som utfattiga. De hade sålt sitt torp och skrivs *till hus*. Anders dog 1874. Hustrun Eva uppgavs i husförhörslängden vara sjuklig. Hon dog 1887.

Bouppteckningen efter Anders Svensson visade att han efterlämnade hustrun samt två barn. Det var sonen Anders, skollärare, boende vid L Krokek och dottern Eva Stina, gift med Gustaf Andersson i Ödebjörna i Trehörna socken. I bouppteckningen upptas här ett fåtal saker:

En kaffekokare, en panna 3, Järnsaker: två grytor, två pannor, brandringar, två huggyxor, två handyxor, två lövhackar, ett hotspett, skrå, två sågar, tillhopa 1.75, Träsaker: en bykeså, gamla träsaker, två korgar, två gamla kistor, en balja, ett bord, stolar, en soffa, en dragkista, två gamla skåp, tillhopa 3.75, Sängkläder: ett täcke, två lakan, en kudde, tillhopa en rdr, Den avlidnes gångkläder: tre gamla rockar, två par byxor, två västar, tre skjortor, en mössa, fotbonad, tillhopa 11.50 rdr, vidare en stugubyggnad 50 rdr, Utestående fordringar hos Johan Gustafsson i Kopparp 116 rdr, hos Johannes Andersson i Gyllinge 200 rdr, summa 316 rdr. Summa tillgångar 391 rdr, skulder finns inga. Begravningen betald genom inneliggande penningar.

Samuel Jonsson **1808 i Hov, torpare på Gåsabols ägor**
H Maja Lena Johansdotter 1814,
Maria Kristina 1840 i Hov,
Fredrika 1845, *läser särdeles väl, kan rolig historia*, t Sthlm 1867,
Gustaf Adolf 1848, *kan hela katekesen*,
Johanna Sofia 1853, till Amerika 1880,

Denna familj kom från Hov till Gåsabols ägor 1847. Samuels bakgrund känner jag inte. Maja Lena var dotter till Johannes Svensson och Brita Månsdotter i Svinåsen. Till en början skrevs han som torpare men efter några år står han "till hus". Det är antecknat att han vid sommartinget 1852 dömdes för första resan snatteri och för sabbatsbrott.

Om dottern Maja Kristina uppges att hon var *ofärdig, foten inåtvriden.* Hon flyttade till Ödeshög 1865.

Det är fantastiskt att husförhörslängden från 1850-talet också kan innehålla något sådant, att en flicka i Gåsabol kan berätta en rolig historia. Tänk om historian också hade skrivits in i kanten av husförhörslängden? Fredrika flyttade till Stockholm. Kanske att hennes roliga historia behövdes där.

Sonen Gustaf Adolf kunde hela katekesen och detta står också inskrivet i husförhörslängden. Om hans vidare öden saknar jag uppgifter. Möjligen emigrerade han till Amerika, men jag kan inte finna honom i förteckningarna över emigranter.

På 1880-talet antecknas att Samuel var blind. Han bodde ensam kvar i stugan. Maja Lena dog redan 1865, endast 50 år gammal. Han överfördes 1886 till Fattighuset. Där avled han 1891 av influensa.

Samuel Petersson **1792 i Bälaryd, bonde på 1/9 mtl i Gåsabol**
H Anna Charlotta Larsdotter 1802 i Frinnaryd,
Anna Lotta 1832 i Bälaryd, gift och övertog föräldragården
Anders 1834 i " död 1863,
Gustaf 1837 i "

Samuel hade sina rötter i Björka i Bälaryds socken. Anna hade sin bakgrund i Frinnaryds socken. De bodde efter giftermålet först i Bälaryd och kom därifrån till Gåsabol 1852. Samuel var då 60 år gammal och de satt från omkring 1860 på undantag.

De uppgavs då vara utfattiga. Det har i husförhörslängden noterats att de var läsare. Detta var i väckelserörelsens tidevarv och prästen såg med misstro på att hans församlingsbor kom med nya idéer. År 1869 flyttade Samuel och Anna samt sonen Gustaf till Stora Åby socken.

Sven Peter Johansson **1832 i Adelöv, bonde på 1/9 mtl i Gåsabol**
H Anna Lotta Samuelsdotter 1832 i Bälaryd,
Oskar Edvard 1860,
Simon Jonas 1863
August Reinhold 1866

Sven Peter och Anna Lotta gifte sig 1859 och de övertog då hennes föräldragård i Gåsabol. Ganska snart står de skrivna "till hus" eller inhyses

och gården ägs i stället av Johannes Larsson i Stötarp i Adelöv. 1869 flyttade de till Frätsabola i Stora Åby socken, där de förvärvat en gård. Hennes föräldrar flyttade med dem dit. Sonen Oskar Edvard dog ung. Simon Jonas övertog gården i Frätsabola. August Reinhold var gift och bodde i Ruskilsby.

Anders Nilsson 1790 i Adelöv, "till hus"
Maja Stina Olofsdotter 1812, d t bonden Olof Håkansson i Sutarp

Anders och Maja Stina kom från Adelöv till Gyllinge 1842. Han hade varit gift två gånger tidigare. Hon var dotter till Olof Håkansson o Anna Ingesdotter i Sutarp De flyttade 1847 till Stora Smedstorp och 1852 flyttade de vidare till Gåsabol. 1863 flyttade de tillbaka till Stora Smedstorp. Anders dömdes 1843 vid Göstrings häradsrätt för stöld. Han dog 1866. Hon gifte två år senare om sig med Karl Peter Jonsson. De bodde sedan ”inhyses” i Södra Bråten, skrevs fattighjon och hon dog där 1883.

Under åren 1864 - 1866 arrenderades 1/9 mtl av Johan Alfred Jonasson, född 1841 i Adelöv. Gården ägdes då av Johannes Larsson i Stötarp i Adelöv.

Fredrik Svensson 1826 i Ölmstad, bonde på 1/36 mtl i Gåsabol
H Johanna Sofia Andersdotter 1833,
Johannes Peter 1854 i Gränna
Karl Johan 1859 i "
Oskar Vilhelm 1862 i "
Maria Josefina 1865 i "
Hilma Kristina 1868,

Fredriks bakgrund var i Ölmstad. Johanna var dotter till Anders Gustafsson o Anna Brita Johansdotter i Svinåsen. De gifte sig 1860 och arrenderade sedan en gård i Kaxtorp i Gränna landsförsamling. Till Gåsabol kom familjen 1863 och de hade här förvärvat 1/36 mtl. 1872 flyttade de till Södra Bråten och de skrevs då vara utfattiga och ur mantal.

Per August Malm 1832, arrendator av 1/36 mtl i Gåsabol,
H Sofia Matilda Petersdotter 1838,
Simon Jonas 1862,

Per August var son till soldaten Johannes Malm i Björstorp i Adelöv och hans hustru Stina Persdotter. Han uppges under någon tid ha varit småskollärare. Han kom till våra bygder 1859 från Jönköping. Kanske hade han där haft kontakter med Jönköpings Missionsförening? Kommen till våra bygder var han först dräng i Västra Haddåsen. Han gifte sig 1861 med Matilda Petersdotter från Östra Haddåsen och övertog därefter en liten gård om 1/36 mtl i Gåsabol på arrende. De flyttade till Svartorp 1864.

I husförhörslängden har prästen skrivit att Malm hade en oklar uppfattning om vår evangeliska bekännelse. Malm hade nämligen börjat predika. Han höll stugmöten, först i Vantekullen, sedan i en stuga på Haddåsens ägor. Mer och mer folk kom dit.

Stugan blev för trång och man samlades ute i det fria. Malm blev kallad inför kyrkorådet. Han varnades och uppmanades att upphöra med sin verksamhet. Men han gjorde inte detta utan fortsatte. Dessutom hade konventikelplakatet upphört 1958 och det var inte längre förbjudet att samlas till möten i hemmet utan prästens närvaro.

Den 1 maj 1865 blev Malm anställd som predikant vid Jönköpings Missionsförening med uppgift att verka i Unnaryd, Öreryd, Hestra, Åsenhöga, Stengårdshult, Källeryd, Bondstorp, Båraryd, Åker, Kävsjö och angränsande socknar men dessutom minst tre månader varje år i Norra Vedbo, Tveta och Vista härader samt i angränsande trakter av Östergötland.

Malm var kvar som predikant vid Jönköpings Missionsförening fram till 1889 då han emigrerade till Amerika och blev pastor i Augustanasynoden, ett lutherskt missionsförbund.

I Östgöta-Bladet kunde vi tisdagen den 25 juli 1911 läsa att Per August Malm och hans hustru på midsommardagen 1911 firat sitt guldbröllop. De bodde då i Lindsborg i Nordamerika. Han var då 79 år gammal och hans hustru 73 år. Han hade under många år förestått lutherska församlingar på olika platser i Amerika men hade några år tidigare dragit sig tillbaka. De hade sju söner och två av dem bodde kvar i Sverige. Tänk att denna internationella predikant varit bonde i Gåsabol!

Sven Kling	1813 i Lommaryd, bonde på 1/36 mtl i Gåsabol,
H Anna Greta Svensdotter	1803 i Linderås,
Eva	1839 i Adelöv,

Sven var soldatson från Lommaryd. Han var sedan själv soldat för Vänsternäs i Adelöv. Anna Greta var dotter till torparen Sven Månsson och hans hustru Anna Gabrielsdotter i Arvidstorp i Linderås socken. Till Gåsabol kom de 1864 efter att en tid ha bott i en backstuga på Kvatarps ägor i Gränna socken. De efterträdde således Malm som innehavare av denna lilla gård på Gåsabols ägor. Sven Kling dog 1879. Anna Greta dog 1890.

Jag råkade ha några uppgifter ur bouppteckningen efter Sven Kling. Han efterlämnade vid sin död hustrun samt tre barn. Dottern Johanna var gift med Johannes Magnusson på Norra Kärrs ägor i Gränna socken. Dottern Hedda Lovisa var gift med torparen Gustaf Petersson vid Mårtenstorp i Gränna. Dottern Eva Sofia var gift med torparen Karl Johansson vid Vretaholm. Tillgångarna efter Sven Kling uppgick till 1636 kronor, därav fastigheten 1/36 mtl Gåsabol, värderad till 1200 kronor.

Dottern Johanna med sin man Johannes Magnusson övertog sedan torpet, eller den lilla gården. De bodde sedan där fram 1905 då de båda dog. Därefter förvärvades gården av Samuel och Emilia. Möjligen bodde deras dotter Selma med sin man Johan någon tid där. Sedan bytte de plats. Samuel och Emilia flyttade till *Klingastället, se nedan.*

Johannes Larsson	1832 i Adelöv, bonde på 1/9 mtl i Gåsabol,
H Stina Petersdotter	1828 i Gränna,
Hedda Josefina	1865,
Gustaf	1866, död 1868,

Johan Alfred 1868,

Johannes och Stina kom till Gåsabol 1866 som ägare och brukare av 1/9 mtl. 1869 flyttade de tillbaka till Adelövs socken.

Under åren 1869 - 1872 bodde Anders Jonsson, "till hus", med hustrun Hedvig Persdotter samt sex barn i Gåsabol. Anders var son till torparen Jonas Eriksson och hans hustru Katharina Bengtsdotter på Börstabols ägor. De flyttade år 1872 till Stava ägor. Senare bodde de på Glasfalls ägor, troligen i Laggaretorpet. Under Glasfall finns mer att läsa om denna familj.

Johannes August Emanuelsson 1842, arbetare,
H Hedda Persdotter 1836 i Linderås,
Emilia Augusta 1868,
Anna Charlotta 1871
Helga Josefina 1875

Johannes var son till torparen Emanuel Persson och hans hustru Emanuel Persson och hans hustru Kristina Svensdotter på Gåsabols ägor, som vi läst om tidigare. Johannes och Hedda gifte sig 1867 och bildade då kanske eget hushåll i Gåsabol.

Detta var vid den tid då hans föräldrar började komma till hög ålder. Kanske bodde de där? Föräldrarna dog 1876 resp. 1879. Sistnämnda år flyttade Johannes och Hedda med sina barn till Adelövs socken.

Sven Peter Emanuelsson 1825, arbetare,
H Emma Kristina Ågren 1840 i Bringetofta,
Klas Oskar 1872,
Johan August 1873,
Karl Hemming 1877,

Sven var son till torparen Emanuel Persson och hans hustru Kristina Svensdotter på Gåsabols ägor, som vi läst om tidigare. Han var således bror till Johannes, se ovan. Han gifte sig 1870, i Ölmstad, med Emma Kristina Ågren, som då var piga i Drevseryd, Ölmstad. De bodde sedan i Gåsabol och Sven var skriven som arbetare.

Emma dog av förkylning 1881. De tre sönerna var ute på olika drängplatser. Sven dog av kräfta 1892 och uppgavs då vara fattighjon. Sönerna bodde då i hemmet men efter faderns död flyttade de åt olika håll. Klas och Johan beskrevs båda som *halvidioter*. Den tidens språkbruk låter drastiskt för våra öron. Enligt husförhörslängden kan deras torp ha legat på den södra gårdens ägor.

Det finns en berättelse som Olof Karlsson, idag ägare av södra gården i Gåsabol, som kan ha med dessa bröder att göra. Karl Gustaf Kylén i Haddåsen gick en gång förbi stugan vid "Manuelabacken". Bröderna var då uppe på stugtaket, som var av torv. Han frågade vad de gjorde där uppe. De svarade då att de odlade snus, och visade hur de lade ner *snusprillor* i små gropar på taket. Detta är en historia med allt vad som krävs av en historia,

en sådan som berättades på kafferepen i bygden, och vi kan höra skratten rulla genom rummen. Hur det gick med snusodlingen vet vi inte.

Samuel Magnus Samuelsson **1825, bonde på 1/9 mtl i Gåsabol**
H1 Anna Maria Månsdotter 1810 i Adelöv,
H2 Emilia Lovisa Petersdotter 1855 i Trehörna,
Karl August 1877, till Amerika 1896,
Oskar Rikard 1881, till Amerika 1901,
Selma Teresia 1883, gift och övertog föräldragården,
Edla Josefina 1886, till Amerika 1902

Samuel var son till Samuel Samuelsson och Katharina Henriksdotter i Humlefall, Adelövs socken. Anna var från Rudu i Adelöv, dotter till Måns Svensson och Annika Jönsdotter. De gifte sig 1858 och bodde sedan troligen i Gränna socken. Till Gåsabol kom de 1871 och enligt uppgift kom de från Gränna socken. Det finns en anteckning om att Samuel vistats i Amerika 1869.

De förvärvade här 1/9 mtl. Anna dog av slag den 30 april 1874. Samuel gifte sig 1879 med Emilia Petersdotter från Trehörna. Hon kom 1877 från Stora Åby till honom som piga. Hon var 30 år yngre än honom. Hon hade en son, Karl August, som föddes i Gåsabol den 13 november 1877. De fick sedan tre barn tillsammans.

På äldre dar överlät de gården till dottern Selma och hennes man Johan. Själva flyttade de till *Klingastället,* 1/36 mtl, beläget västerut närmare gränsen mot Gyllinge. Detta hade de förvärvat 1905. Samuel dog 1916 av ålderdoms bräcklighet. Emilia flyttade på äldre dar till sin dotterdotter Astrid och hennes man i Fogeryd. Hon dog där 1942. Hon var verksam ända in i sin ålders höst. Bl.a. gjorde hon fina kvastar.

Emilia måste härutöver ha en särskild beskrivning. Hon var bygdens kloka gumma. Hon var en jordemor som hjälpte barn till världen, hon blev också eftersänd när det gällde sjukdomar och krämpor. Hon gick sålunda runt i bygden med sin lavemangskanna och vad mera som kunde höra till. Hon gick under namnet "Samla-Imli". Hon har gått till många sjuklingar i bygden. Ännu på 1950-talet stod husen kvar av deras lilla gård.

Husen på *Klingastället* stod kvar ännu på 1950-talet. Bostadshusen där och på Gustavs gård hade sålts tidigare till brännved, vilket var vanligt under kriget.

Gustaf Israelsson 1824 i Gränna, bonde på 1/36 mtl, g 67,
H Lovisa Dorotea Sjöberg 1820,
Maria Sofia 1846, död 1857
Augusta 1848, död 1873
Josefina 1854, död 1857

Gustaf var son till bonden Israel Israelsson och hans hustru Maja Johannesdotter i Hultsjö i Gränna-socknen. Föräldrarna bodde tillfälligt i Hultsjö. Annars bodde de i Adelövs socken. Lovisa var dotter till snickaren Karl Sjöberg och hans hustru Maja Stina Månsdotter i Ödeshög.

Lovisa var först gift med Karl Johan Krok och bodde på Sunneryds och sedan Näteryds ägor. I rödsotsepidemin 1857 dog mannen samt två döttrar. Lovisa uppges i husförhörslängden vara "utfattig änka i egen stuga, "till kurhuset för fistelbölder eller elakartade bulnader 10 januari 1856", återkom 23 december 1856, till kurhuset 27 oktober 1857".

Hon återkom tydligen igen från kurhuset och år 1867 gifte hon sig med skomakaren Gustaf Israelsson. De bodde till en början i hennes stuga i Näteryd. År 1871 flyttade de till Gåsabol, där de förvärvat en liten gård om 1/36 mtl. Där dog *bondhustrun Lovisa Sjöberg den 8 juni 1891 av lungsot, 81 år gammal*. Gustaf dog 1892.

Nära och norr om husen på den sydvästra gården i Gåsabol låg i gamla tider ett hus som kallades *Gustavstugan*. Även ladugården låg där. Vi kan anta att det var Gustaf Israelssons hus.

Maja Johannesdotter hette en kvinna som åren 1877-91 bodde i Gåsabol. Hon var född 1797 och dotter till Johannes Jönsson och Ingeborg Jonsdotter i Humlefall. Hon var av allt att döma Gustaf Israelssons mor. Möjligen var hon också släkt till Samuel, se ovan, som ju också var från Humlefall.

Under åren 1870-1881 bodde Karl Johan Andreasson med hustru och sex barn i Gåsabol. Han ägde och brukade en gård om 1/36 mtl. Hela familjen flyttade till Amerika 1881. Karl Johan Andreasson hade sina rötter i Staffanstorp.

Karl Johan Emanuelsson 1829, arbetare,
H Fredrika Sofia Karlsdotter 1842 i Linderås,
Emma Josefina 1867, till Linderås 1885,
Frans Oskar Emil 1870,
Anna Charlotta 1872, till Linderås 1888,
Amanda Florentina 1874, till Amerika 1896,
Klara Matilda 1877, till Amerika 1894,
Gustaf Farman 1879, till Amerika 1901,
Ernst Teodor 1882, till Amerika 1902,
Hulda Matilda 1886, till Amerika 1897,

Karl Johan var son till torparen Emanuel Persson och hans hustru Kristina Svensdotter på Gåsabols ägor, som vi läst om tidigare, samt bror till Sven Peter Emanuelsson. Fredrika hade sina rötter i Linderås och hennes bakgrund är okänd. Karl Johan och Fredrika gifte sig 1866. Båda dog 1897. Av husförhörslängden att döma tycks deras torp eller stuga ha legat på Samuels gård, 1/9 mtl.

Johannes Magnusson 1833 i Gränna, bonde på 1/36 mtl i Gåsabol,
H Johanna Johansdotter 1829 i Säby,
Karl Oskar Johan 1865 i Gränna, till Amerika 1887,
Hilda Sofia 1859 i " till Amerika 1882

Johannes var son till torparen Magnus Jonasson och Maja Danielsdotter i Norra Kärr, Gränna socken. De gifte sig 1857 och brukade först ett torp i Norra Kärr i Gränna socken, innan de 1881 kom till Gåsabol, där de av Andreasson förvärvat 1/36 mtl. Johannes och Johanna dog båda 1905 inom några dagar. De begravdes samtidigt söndagen den 29 januari 1905.

Änkan Kristina Vass bodde med sina fyra barn tillfälligt i Gåsabol 1888. Hon hade varit gift med bonden Anders Magnus Petersson i Kopparp i dennes andra gifte. Efter hans död kom hon till Gåsabol men flyttade efter kort tid till Vassastället på Gyllinges ägor.

Åren 1894-95 bodde Frans Viktor Jonasson med sin familj i Gåsabol. Frans var från Vantekullen. De hade sex barn. Fyra av dem var födda i Amerika och familjen kom därifrån till Gåsabol 1894. Frans stod skriven som "hyresgäst". 1895 återvände han med sin familj till Amerika.

Frans August Johansson 1855, bonde på norra gården, Vissman
H Emilia Adolfsdotter 1860 i Trehörna,
Henning Klaréus 1890,
Odalia Maria 1891, "idiot", död 1903
Henrik K B 1895,
Ester V 1897, bodde i Ingabola
Gerda Signe Albertina 1898
Elsa J R 1900
Signe Märta Ingeborg 1901,
Einar 1903, g m Greta, i Gränna, senare i Öjan, död 1980.

Frans var son till Johannes Svensson Vissman och hans hustru Maja Stina Jonsdotter i Gåsabol. De gifte sig 1885 och övertog hans föräldragård, den nordöstra gården i Gåsabol. Emilia hade sin bakgrund i Trehörna. Tre av barnen stannade kvar i hemmet i Gåsabol ganska länge, Henrik, Elsa och Einar. De övriga emigrerade till Amerika men återkom troligen alla till Sverige.

Enligt boken Gods och gårdar från 1940-talet hade Vissmans gård en areal av 40 hektar, därav 3,5 hektar åker. Det var en släktgård från slutet av 1700-talet. Mangårdsbyggnaden var byggd omkring 1847 men restaurerad 1947. På gården fanns en häst och fyra nötkreatur. Henrik och Elsa bodde kvar i Gåsabol på föräldragården fram till år 1959. De flyttade då till Gränna. Gården köptes av Holger Johansson i Öjan och ägs idag, år 2003 av hans son, Ingemar Holgersson. Efter Ingemars död 2008 ägs den av hans söner.

Sonen Einar gifte sig med Greta från Gyllinge. De hade en gård i Gränna landsförsamling under åtskilliga år. D bodde därefter i Öjan. Där dog Einar på 1980-talet. Greta bodde därefter i Gränna, senare på Lindgården i Jönköping. Hon dog där 2009.

Karl Johan Andersson	**1869, arrendator av 1/9 mtl**
H Matilda Karlsdotter	1871 i Adelöv,
Ester Matilda Oskara	1900,
Anna Viola Kristina	1902,

Denna familj kom från Gränna socken 1903 och arrenderade under ett par år Samuels gård i Gåsabol från 1903.

När 1900-talet bröt in fanns ännu fyra gårdar i byn. Det var Samuel Samuelssons, Frans Johanssons, Gustaf Israelssons sterbhus och Sven Klings sterbhus. Utvecklingen till två gårdar hade börjat, men ännu fanns 22 personer boende i Gåsabol, fördelade på hela sju hushåll.

Per Johan Gustafsson	1874 i Trehörna, bonde på södra gården i Gåsabol
H Selma Samuelsson	1883,
Astrid	1905, gift 1925 med Fingal Karlsson
Märta	1910, gift 1931 med Torsten Rydberg

Johans bakgrund var i Trehörna. Han kom till Gåsabol 1905 och gifte sig då med Selma, som var dotter till Samuel Samuelsson och Emilia Petersdotter, se ovan. 1920 skrivs Johan som hemmansägare i Gåsabol.

Enligt boken Gods och gårdar från 1940-talet hade Johans gård en areal av 40 hektar, därav tre hektar åker. Den kom till släkten omkring 1850. Mangårdsbyggnaden var från omkring år 1700 och bestod av två rum och kök, ombyggd och restaurerad 1936. På gården fanns en häst och fyra nötkreatur.

Fingal Karlsson	1903, jordbruksarbetare,
H Astrid Gustafsson	1905,
Alice	1925,
Per Olof	1926,
Maj Eva Ingegerd	1928,

Fingal var son till Johan August Karlsson och Hulda Maria Petersdotter i Mörstorp i Gränna socken. Astrid var dotter till Johan Gustafsson och Selma Samuelsdotter i Gåsabol. De gifte sig 1925 och bodde i Gåsabol fram till 1929, då de flyttade till Stora Smedstorp, där de arrenderade Karl Bergs gård. År 1932 flyttade de till Staffanstorp. De flyttade senare i Fogeryd.

Idag är det Per Olof Karlsson som äger den sydvästra gården (Gåsabol 1:2 och 1:3), den gård som hans morfar och mormor ägt och brukat före honom. Själv bor han i Munkeryds gamla skolhus. Någon öppen jord finns inte längre i Gåsabol.

Den norra eller nordöstra gården (Gåsabol 1:4 och 1:5) ägdes av Ingemar Holgersson i Öjan. Efter hans död 2008 ägs den av hans söner. Husen på den gården är frånstyckade och utgör fritidsbostad (Gåsabol 1:6).

Detta är min berättelse om byn. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag tackar Per Olof Karlsson för hans bidrag med uppgifter.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson
Tel. 036/71 32 33

Källor

Kyrkoböcker
Mantalslängder
Min utredning om Stavabygden

Arne Ivarsson

Kulhult

Bidrag till byns historia.

Kulhult är en ensamgård och har aldrig skiftats. Flera torp har funnits på Kulhults ägor. Ett av dessa är kvar, nämligen Sandkulla.

Allmänt om Kulhult

Kulhult består av 1/4 mantal och har en areal av 97 hektar. Kulhult gränsar i norr till Harsbol, i öster till Klämmestorp, i söder till Tällekullen, i sydväst till Börstabol och i väster till Bankaby.

Kulhult har aldrig skiftats och det finns ingen lantmäterikarta upprättad över Kulhult. Det gör det svårare om vi skall försöka se var på ägorna det funnits torp i gamla tider. De enda kartor från äldre tider som vi kan ha till hjälp är då häradskartan från 1881 samt konceptkartan till denna från åren 1876 – 1878 och i någon mån också generalstabskartan från ungefär samma tid.

Men det finns en enkel karta från 1639, den s.k. geometriska ägoavmätningen. Den upptar bara åkrar och ängar. Skog och utmark är inte medtaget. Denna enkla karta redovisar några intressanta uppgifter, bland annat att Kulhult då var ett kronotorp. Någon skattläggning hade inte skett, mantalsättning hade inte gjorts. Kartan visar en äng i norr om cirka 500 alnar i fyrkant samt ett åkergärde i söder som var ungefär 600 alnar i fyrkant. Hustomten var belägen på åkergärdets norra del. Intill hustomten norr om denna fanns två åkrar. Dessutom fanns fyra mindre åkrar söder om hustomten. Utsädet till dessa åkrar uppgick tillsammans till 1 ½ tunna. Ängen i norr uppgavs ge 20 lass hö. Slutligen uppgavs att torpet ligger på häradsmarken. Detta bör nog tolkas så att Kulhult ännu inte var skattlagt.

I Kulhult finns idag en gård. Mer än en gård har sannolikt aldrig funnits här. Däremot har det funnits torp och torpare på ägorna, ända sedan 1600-talet. Byanamnet skrevs i gamla tider Kålhult eller Kolhult. Ända fram till omkring mitten av 1900-talet uttalades det också i bygdens dialekt Kolhult, med en dragning åt bokstaven ö i första leden.

Kulhult är således fortfarande en ensamgård. Kanske att beteckningen by är felaktig, eftersom här bara finns en gård. Hustomten har förmodligen alltid legat där den ännu ligger, utmed häradsvägen som leder från Tällekullen i söder till Ödeshög. Kulhult ägs sedan 1960-talet av Gösta Gustafsson i grannbyn Börstabol. I mangårdsbyggnaden i Kulhult bodde Helge Fransson fram till 2005. Hans föräldrar har tidigare ägt och brukat Kulhult.

Vägar och stigar.

Från häradsvägen viker strax norr om gårdshusen i Kulhult en mindre väg av österut till Klämmestorp. För drygt hundra år sedan var den en stig, enligt generalstabskartan. Några hundra meter söder om hustomten i Kulhult leder en väg västerut till Petersburg på Bankaby ägor. Förr var den en stig

och på den kom man till torpen Mossebo och Staffansgatan, i nu nämnd ordning. Från Petersburg gick en stig vidare genom skogen till Stavreberg.

Från torpet Staffansgatan gick i gamla tider en stig norrut, förbi Daniels torp och kom sedan ut till häradsvägen vid torpet Sandkulla i norr.

Vid Kulhults gräns mot Bankaby låg enligt häradskartan på 1870-talet en stor åker, med utsträckning på både Kulhults och Bankabys marker. Den har i senare tid kallats Stridamossen. 1932 skedde en stor dikesgrävning som gjorde de låglänta markerna här åtskilligt torrare. Det var *Strida-pöjka, det var Oskar i Daglösa med flera. Det var ett glatt och sorgfritt gäng, som drack pilsner och hade skojigt, men som också uträttade ett tungt och hårt arbete*. Så berättade en person om detta arbetsgäng.

Torp på Kulhults ägor

Redan på 1600-talet bodde människor på Kulhults ägor. Detta framgår av kyrkoböcker och domböcker. I domboken från 1681 finns uppgift om att Anders i Klämmestorp klagade på Tore i Kulhult (Kålhult). Orsaken var att Tore *hävdar ett torp Sunneryd med åtskilliga goda ägor, rustnings- och kronohemmanet Klämmestorp till stor skada. Beslutades att befallningsmannen Anders Skog och länsmannen Harald Arvidsson samt två närbelägna nämndemän skulle syna ärendet.*

Troligen kom Tore och Anders överens. Detta ärende kom inte upp mera vid tinget. Detta torp, Sunneryd, låg således på gränsen mellan Klämmestorp och Kulhult. Enligt Gösta Gustavsson som idag äger Kulhult, kan detta torp ha legat utmed den väg som idag går mellan Klämmestorp och Kulhult. I slutet av 1800-alet låg enligt häradskartan där en backstuga. Kanske kan den ha varit föregångare till det gamla torpet Sunneryd?

Vi får gå lite längre fram i tiden innan vi får mera kunskaper om torpens människor. Vid mitten av 1750-talet tycks det nästan samtidigt ha funnits fyra eller fem familjer i torp på Kulhults ägor. Därefter tycks detta fortsätta under hela 1700-talet. De flyttade ofta. Torparfamiljerna avlöste varandra i en jämn ström. Det var ibland rena *vandrarhemmet*. För 1700-talet är det svårt att påvisa vilka torp de olika familjerna brukat.

Enligt muntlig tradition skall det en gång på Kulhults marker ha funnits åtminstone fem torp eller backstugor. Uppgiften kommer från Frida i Kulhult, Farmans hustru. Vi har från muntlig tradition och från skriftliga handlingar belägg för följande torp på Kulhults ägor:

Torpet Sunneryd är omnämnd i domboken 1681. Det förekom då i en tvist mellan Anders i Klämmestorp och Tore i Kulhult. Detta torp bör således ha legat någonstans utmed gränsen mellan de båda byarna. Tvisten slutade med att torpet förklarades höra till Kulhult. Kanske kan det då vara identiskt med det som senare kallades Honungslyckan, där familjen Vissman bodde, se nedan.

Torpet Mossebo låg på södra sidan av vägen som leder mot Petersburg och på norra sidan av Svinamossen. Där kan man ännu skönja lite av gammal odling, stenmur och stenrösen samt en del växter som kan sättas i

samband med gamla torp. Harry Viss har berättat om att ett torp låg här. Detta torp var kanske det första av torpen på Kulhults ägor som övergavs. Det tycks också ha varit så att namnet Mossebo är det äldsta av torpnamnen på Kulhults ägor. Möjligen fanns flera förpantningar, knutna till Mossebo. Kanske torpet Staffangatan från början sorterade under Mossebo?

Torpet Staffangatan låg ett par hundra meter längre fram utmed vägen till Petersburg, inte så långt från gränsen mot Bankaby. Här finns grundstenar efter torpet, lämningar av matkällare och här finns gott om odlingsrösen och de gamla åkerlapparna kan lätt skönjas.

Daniels torp låg några hundra meter norr om Staffansgatan och även här kan stengrunderna lätt återfinnas. Här står syrenbuskar och ett gammalt äppleträd ännu kvar, liksom gamla torpväxter.

Torpet Sandkulla, eller Vissastället, finns fortfarande kvar med sina gamla byggnader utmed vägen mot Harsbol och nära Harsbols gräns.

Vissmanstorpet låg österut, nära gränsen mot Klämmestorp och ett par hundra meter norr om den väg som från Kulhult leder mot Klämmestorp. Det finns idag ingen muntlig tradition eller några skriftliga urkunder som styrker antagandet. Kanske kallades detta torp i gamla tider för Sunneryd, se ovan. Det är med stöd av uteslutningsprincipen vi har förlagt Vissmanstorpet till denna plats. Att ett torp har legat här är helt klart. Ännu finns på platsen bevis för detta. Det finns också en muntlig tradition om att åkerlyckan kallades Honungslyckan.

Som nämnts ovan har inget skifte skett av Kulhult. Någon lantmäterikarta finns inte. Den karta som vi har är då häradskartan samt konceptkartan till denna från omkring 1880. Den upptar tre torp på Kulhults ägor. Ett längst i norr utmed vägen mot Harsbol, som i senare tid kallats Sandkulla. De andra två torpen låg i väster nära gränsen mot Bankeryds ägor, sannolikt Staffansgatan och Daniels torp. Det tycks då vara så att torpet Mossebo och Vissmanstorpet då inte fanns längre.

Husförhörslängderna kan i viss utsträckning berätta för oss vilka personer som bott på de olika torpen, dock med undantag för Daniels torp. För detta finns i stället muntlig tradition och andra skriftliga källor som berättar om detta torp. Torpbyggnaden på Daniels torp flyttades nämligen 1891 till Stavreberg, där det fortfarande står på den gård som kallas för Klintagården.

Intressanta människoöden.

Många intressanta och spännande människoöden kan nämnas. Många människor har i Kulhult och på Kulhults ägor har slitit och strävat i fattigdom och nöd.

Jag vill bland dessa nämna Tore Larsson som var ganska flitig gäst vid tingen i gamla tider. Jag vill också nämna Zachris Jonsson och hans familj. Det är inte fattigdom som möter oss där. Men detta var en familj med tio

barn. Endast tre av dessa barn nådde vuxen ålder. Livet blev för tungt för Zachris Jonsson, som den 8 maj 1844 skurit *halsen av sig och begrovs i tysthet enligt häradsrättens dom. Han var gift och 67 år gammal*. Läs mera om dessa personer längre fram i denna berättelse.

Övrigt

Ett begrepp i äldre tider har varit Kulhulta *tall*. Ingen nu levande person torde kunna minnas den tall som ligger bakom detta begrepp. Jag frågade min farmor en gång omkring år 1960. Hon var född på 1870-talet och berättade att denna tall låg nära vägkorsningen där vägen från Börstabol mötte vägen Tällekullen - Kulhult. Hon berättade inget om tallen i övrigt.

Vad vi kan fundera över är om tallen kanske var en tandtall. En sådan som kunde bota tandvärk. Man tog en liten trästicka och rörde vid den onda tanden. Möjligen skulle lite blod komma på stickan också. Sedan stacka man i trästickan i tallen och lämnade ifrån sig tandvärken.

Människorna i Kulhult

I början av 1600-talet var Kulhult bara ett oskattlagt *nybygge eller backstuva som hade mulebete med Tällekullen*. Se vidare nedan.

Omkring år 1636 fanns i Kulhult en bonde, eller brukare, som hette Olof. Kulhult var då ingen gård utan bara ett kronotorp. Men det var troligen Olof som såg till att Kulhult blev skattlagt omkring år 1640.

1655 fanns i Kulhult en bonde som hette Nils. Detta framgår av domboken från vintertinget 1655. Jöns i Ugglehult hade vid tinget besvärat sig över Nils i Kålhult och Anders i Klämmestorp rörande något som hänt vid kavallerimönstringen i Linköping förlidet år. Detaljerna om vad som hänt har jag inte.

Från 1658 berättar domboken att Jacob Ingolfsson i Kålhult klagar över majoren, välborna Arvid Ribbing för hans framfart mot sina underhavande och dem *slå och bastionera låtit*. Troligen blev det inget resultat av klagomålen.

Från 1657 var det Tore Larsson som var bonde i Kulhult. Han hade då av greve Per Brahe fått tillstånd att bruka Kulhult. I samband därmed fick tidigare innehavare flytta till Bodebol. Det var en ryttare med hustru Ingrid och sonen Anders. Se mera härom längre fram.

Den 16 mars 1662 föddes ett barn i Kulhult. Detta korta vittnesbörd kommer från födelseboken i Ödeshögs församling som har några noteringar från 1660-talets början. Därefter började kyrkoböckerna föras från 1693.

Tore Larsson	(1618), bonde i Kulhult
H Ingrid Larsdotter	(1657)
Tore	- - - -,
Ingiäl	- - - -, död 1704 som allmosehjon,

Tore Larsson var son till Lars Toresson och Kerstin Knutsdotter i Kopparp, Ödeshögs socken. Lasse Toresson hade fått Kopparp i förläning på livstid för sina förtjänster som ryttare i Jöns Hanssons kompani. Lasse dog 1661. Hans änka, Kerstin Knutsdotter, fick då ytterligare 12 års skattefrihet på Kopparp. Hon bytte detta mot Kulhult, vilket hennes son Tore skulle få behålla skattefritt.

Tore Larsson förekommer ofta i domboken och därför vet vi en hel del om honom och hans bedrifter. Vi kan anta att han under rusets inflytande hade problem med humöret.

Vid höstetinget 1658 berättar domboken att tinget utsatte vite mellan Tore i Kolhult och Per i Tällekullen. Dessa båda grannar hade tydligen haft någon träta. Rätten satte ett vite av 40 daler för den av dem som först bröt friden. Detta var första noteringen som jag har om Tore i Kolhult. Men Tore skulle sedan förekomma åtskilliga gånger vid tinget.

Vid sommartinget den 13 juni 1659 hade greve Lars Kaggs fogde, Lars Hansson, besvärat sig över Tore Larsson. Orsaken var att Tore hade slagit Olofs hustru i Åby. Detta hade skett i samband med inkrävande av hövdings- och lagmanspenningar. Tore svarade att hon tagit en yxa och skulle hugga honom. Ord stod mot ord och Tore slapp påföljd.

Vid sommartinget den 4 juni 1660 förekom Tore åter inför tinget. Det var Håkan i Folkarp som vid avträdandet av Haddåsen fört med sig klöver och foder trots att han var skyldig en del av räntan. Därför pantades från Håkan en häst, vilken Håkan olovandes återtog. Håkan hävdade då att Tore i Kolhult lovat honom detta. Tore själv nekade till detta. Troligen hade Tore haft något uppdrag som skatteindrivare.

Vid vintertinget den 11 februari 1661 var Tore instämd för att han den 8 januari i Bodebol givit Per i Tällekullen *en pust* och sålunda avbrutit dem emellan åsatt vite.

Vid höstetinget den nio september 1661 klagade Anders Skomakare i Bodebol på Tore i Kolhult. Tore hade för fyra år sedan drivit hans moder hustru Ingrid från Kolhult. Anders Skomakares fader var då i Polen. Han begärde att han och hans mor måtte få tillbaka Kolhult. Tore svarade att greve Brahe beslutat att denna ryttarhustru skulle flytta till det hemman som hennes man tjänte för. Grevens befallningsman Anders Skog uppgav detta vara sant. Därför kunde rätten häri inget göra utan hänvisade klaganden att om detta söka ändring hos h*ögvälborne Greven*.

Vid vintertinget den 12-13 februari 1662 anklagades Tore i Kolhult för åverkan och slagsmål vid Ödeshögs krog. Han åtalades också för skällsord mot David i Bodebol och för att han på Ödeshögs kyrkobacke skällt ut Anders Persson i Tällekullen. Tore dömdes för detta till 40 daler i böter.

Vid sommartinget den 6 juni 1662 anklagades Per Jönsson i Ugglehult för att han slagit ut sju tänder på Tore i Kolhult. Per Jönsson dömdes därför för *lytes bot* till 16 daler och för såramål till 21 daler. Sju tänder utslagna. Det måste ha varit ett våldsamt slagsmål. Fanns det möjligen något släktskap mellan människorna i Ugglehult och Kulhult dessutom?

Vid samma ting kom fortsättningen på målet mellan Tore och Per i Tällekullen. Tore anklagades för att ha avbrutit det vite som var utsatt mellan honom och Per, när han i Börstabol förliden vinter med ord och hugg överfallit Per. Han dömdes därför att böta 40 daler. Men tydligen hade Per slagit tillbaka för han dömdes samtidigt till tre daler i böter för att han givit Tore ett blodvite. Per var nämndeman.

Trätorna mellan Tore i Kolhult och Per i Tällekullen fortsatte. Tore beskyllde Per för att ha tagit 3-4 kannor spannmål i Gyllinge, efter vad Per Jonsson i Gyllinge berättat för Tore. Olof i Sväm, Per i Smedstorp och Björn i Kopparp uppgav att de också hört detta.

Därför kallades Per Jonsson i Gyllinge till nästa ting. Tore anklagade också Per i Tällekullen för att ur häktet ha bortsläppt *en kona, Karin i Holan, som var fängslad för att hon stulit ett halvt nötafall kött* från David i Bodebol. Per nekade till att ha haft något med bevakningen av henne att göra och uppgav *att målsäganden själv släppt henne, tagandes i förlikning en kjortel.* Anders i Klämmestorp uppgav att denna uppgift stämde. Befallningsmannen pålades att till nästa ting framställa *tjuvkonan för att hon för sin missgärning må plikta*. Tore dömdes vid detta ting också för okvädinsord att böta tre daler.

Vid sommartinget den 9-10 juni 1662 anklagades Tore i Kolhult för att ha givit krögerskans piga i Ödeshög ett blodvite och en blånad. Det blev böter, sex daler i treskifte. Vid detta ting dömdes han också för att han slagit sönder en ljusstake och en silverdosa för hustru Karin i Ödeshög, för ett värde av sex daler. Detta avsåg förmodligen det som nämnts om åverkan, se ovan.

Bråket mellan Kolhult och Tällekullen fortsatte. Tore anklagades för att på hemvägen från tinget *ha givit Anders i Tällekullen en pust för det att denne icke ville giva honom vänskap*. Tore dömdes till böter. Därefter sattes nytt vite mellan Per i Tällekullen samt dennes söner Anders och Jon och å andra sidan Tore i Kolhult.

Vid höstetinget den 8 september 1662 påstod Tore att Per i Tällekullen fällt en svedja vid Kolhults hägn och gärdesgård och hävdade att den tillhörde Kolhult. Per svarade att han huggit svedjeland på samma plats åt Jöns som hade Tällekullen, innan Kolhult blev skattelagt. Tore hävdade att Kolhult förr haft en svedja på samma plats och framkallade som vittne härpå Lars i Glasfall, en man över 60 år.

Denne avlade ed på bok och berättade att för 50 år sedan hade Anders, som då bodde i Tällekullen, en svedja på den tvistiga platsen. Kolhult var då endast *ett oskattlagt nybygge eller backstufva* och hade sitt mulebete med Tällekullen, dock inget hygge.

Dock hade Jöns i Tällekullen för 26 år sedan Jöns på samma plats haft svedjeland. Med lov och sämja skulle då Olof i Kolhult haft något litet stycke med i samma svedja. Han uppgav vidare att Kolhult blev skattlagt för 26 år sedan. Nämndemännen Nils i Bråten och Sven i Narbäck berättar att Kolhult för 28 år sedan var skattlagt.

Rätten konstaterade att Tores eget vittne bevisade att Kolhult med löfte av Tällekullens bonde Jöns haft del i en svedja på den tvistiga platsen. Därför ansåg rätten att Kolhult var ett avgärda hemman, nyligen skattlagt.

Därför dömdes Kolhult *allenast med Tällekullen, som är odalhemman, i skogen åtnjuta den rättighet som lag Byggningabalken 40 kapitel tillåter avgärda hemman.*

Samma dag, den 18 april 1698, dog också bonden Tore Larsson i Kulhult. Han var då 80 år gammal, (född 1618). Hans hustru hette Ingrid Larsdotter och hon dog i Kulhult 9 januari 1713, 60 år gammal, således född omkring år 1657. Tore och Ingrid hade kanske ingen son som kunde överta gården i Kulhult. Det var då som Knut Jönsson med sin familj kom till Kulhult. Han var möjligen en svåger till Tore.

Knut Jönsson	(1629), bonde i Kulhult
H Sigrid Larsdotter	(1638)
Knut	1677, död 1709,
Maria	(1681), gift med Anders Persson i Ugglehult 1705
Lars	
Jöns	

I en husförhörslängd från Gränasocknen 1688 återfinner vi Knut Jönsson och Sigrid Larsdotter i Hägna. Där är också sönerna Lars och Jöns upptagna. De kom således till Kulhult och övertog bruket där efter Tore Larsson. Troligen kom de till Kulhult i början av 1690-talet.

Den 4 augusti 1708 dog Sigrid Larsdotter i Kulhult. Hon uppgavs vara 70 år och född i Gränna. Knut Jönsson avled den 30 oktober 1721.

1720 finns anteckningar om en bonde, Anders Larsson med hustru Karin Persdotter i Kulhult. De har tydligen varit här bara en kort tid.

Per Gudmundsson	1698, bonde i Kulhult
H1 Anna Andersdotter	1714,
H2 Karin Persdotter	1707, död 1744
Gudmund	1737
Elin	1740,

Per och Anna gifte sig 1735 . Per uppgavs då vara från Öninge och Anna från Ugglehult. Hon var dotter till Anders Person och Maria Knutsdotter. Den sistnämnda hade vuxit upp i Kulhult. Uppgifterna i kyrkoböckerna är få, alla uppgifter har inte införts. Bl. a. har flera barn dött men de är inte omnämnda i födelseboken, trots att de borde blivit födda i Kulhult. Vi saknar också uppgift om när Anna Andersdotter dött. Giftet med Karin Persdotter skedde 1744.

Per Gudmundsson dog av håll och sting i Kulhult den 30 juli 1750. Efter honom fanns under någon tid en bonde i Kulhult som hette Jöns innan Per Gudmundssons son, Gudmund Persson, kunde överta gården. Innan vi redovisar honom skall vi ta en titt på Kulhults ägor.

Den 18 april 1698 dog hustrun Kerstin, en gammal tiggerska på Kulhults ägor. Vi vet inte var hennes lilla stuga låg men vi vet att hon hade det fattigt

och därför måste tigga sig fram. Uppgifterna om människor på Kulhults ägor från denna tid är få. År1744 dog allmosehjonet Nils på Kulhults ägor i en ålder av 67 år. Även han hade det fattigt, eftersom han skrevs som allmosehjon. Från mitten av 1700-talet började torpen öka i antal på Kulhults ägor.

På 1760-talet bodde i Kulhult en bondefamilj om åtta personer och på ägorna bodde fyra familjer med totalt 16 personer, sammanlagt 24 personer. En av torparna hette David Jonsson.

David Jonsson	1706, torpare
Maria Persdotter	1745
Katharina	1767

David Jonsson var torpare på Kulhults ägor. Han var gift två gånger och båda hans hustrur hette Maria. Vad första hustrun hette i efternamn vet vi inte. Hon dog den 19 april 1760, 67 år gammal. Hon var således född ca 1693 och ca 13 år äldre än David.

David och hans andra hustru fick en dotter, Katharina. Familjen flyttade någon gång 1766-67 till ett torp på Tällekullens ägor. Där dog David Jonsson den 2 mars 1784 av ålderdoms krämpor. Änkan Maja Persdotter dog den 17 november 1800 av svullnad, också hon på Tällekullens ägor.

Dottern Katharina gifte sig 1786 med en torpare och änkling Per Dahlbom på Tällekullens ägor. Efter hans död gifte hon sig med änkling nr 2, Peter Gustafsson, också torpare på Tällekullens ägor. Hon dog där 1824. En son till Peter Gustafsson i hans första äktenskap, Gustaf Petersson, kom på 1820-talet till Kulhults ägor, se längre fram i denna berättelse. Kanske bodde David Jonsson med sin familj på torpet Mossebo.

Johan Persson	1714, torpare
Ingeborg Jonsdotter	1723,
Maria	1757
Sara	1762
Anna	1766

Johan och Ingeborg gifte sig 1750. Båda tjänade då i Holkaberg men efter giftermålet fick de ett torp på Harsbols ägor. Till Kulhults ägor kom de vid mitten av 1760-talet. De bodde dessutom kvar här ganska länge. Ingeborg dog här av bröstsjuka den 6 januari 1780. Johan Persson bodde troligen kvar och den 12 juni 1789 dog *rotegubben för Klämmestorps rote, torparen och änklingen Johan Persson, 74 år gammal*. I kyrkoboken står att Johan Persson var *huvudsvag.*

Jöns Bergman	1717, torpare, f.d. soldat
Karin Hansdotter	1714,
Katharina	1760,

änkan Karin Persdotter 1677, ofärdig,

Jöns hade varit soldat för Östra Haddåsen och gifte sig där med Ingrid Larsdotter, som var från Skorperyd. Efter hennes död gifte han sig 1764 med Karin Hansdotter, som uppgavs vara änka i Kulhult. De bosatte sig därefter på Kulhults ägor. Hos dem bodde också änkan Karin Persdotter, som kanske var mor till någon av dem. Karin Persdotter dog den 21 mars 1777 av ålderdom, 98 år gammal. Hon uppgavs vara torparänka men hennes bakgrund är också okänd.

Jöns Bergman och hans familj lämnade förmodligen Kulhult, kanske någon gång i slutet av 1770-talet. De bodde sedan i Ershult i Stora Åby. Där dog Karin Hansdotter 1790, 75 år gammal. Jöns Bergmans hädanfärd har jag ingen uppgift om.

Anders Arvidsson	1729,
Agneta Andersdotter	1721,
Flickan Maria Zachrisdotter	1759

Anders och Agneta gifte sig 1757 och bosatte sig då på Bankaby ägor. De kom troligen därifrån till ett torp på Kulhults ägor. Deras bakgrund är okänd. Möjligen kom Anders från Mark. Äktenskapet var troligen barnlöst. Flickan Maria Zachrisdotter var troligen från Mark. Omkring 1770 flyttade Anders och Agneta till Granlidens ägor.

Jöns Larsson	1714, bonde, torpare
Karin Zachrisdotter	1720,
Lars	1764,
Stina	1755,
Maria	1760,

Jöns var möjligen först gift med Karin Larsdotter och bodde redan 1755 i Kulhult. 1760 gifte sig Jöns Larsson med Karin Zachrisdotter i Kulhult. De har av allt att döma i början bebott och brukat gården och först vid mitten av 1760-talet står de skrivna som torpare på ägorna. Möjligen bodde de en tid på Harsbols ägor. I början av 1770-talet har de flyttat från Kulhult, okänt vart.

Anders Andersson	1744, skomakare
Maria Jönsdotter	1745,
Anders	1767

Under några år i början av 1770-talet bodde skomakaren Anders Andersson med familj på Kulhults ägor. Närmare uppgifter om dem saknas, men vid vintertinget 1773 blev han instämd till tinget av inspektoren Johan Blavier. Orsaken var en skuld på 18 daler silvermynt enligt en skuldsedel från den 6 april 1768. Anders erkände skuldens riktighet men bad om anstånd med betalningen i sex veckor. Blavier gick med på detta. Rätten ålade Anders att vid utsatt tid betala sin skuld.

Lars Håkansson	1730, torpare
Elin Eliadotter	1723,
Johan	1759
Anders	----

Denna familj, Lars och Elin med två barn, bodde på Kulhults ägor under några år i början av 1770-talet. Närmare uppgifter om dem saknas. En samtida, också tillfällig familj var Palmberg, nedan.

Daniel Palmberg	1720, f.d. soldat
Maria Månsdotter	1708

Daniel Palmberg kom till Kulhults ägor i början av 1770-talet och har troligen flyttat vidare efter några år, okänt vart. Närmare uppgifter om dem saknas.

Vi ser att det i gångna tider har varit ett stort odlingstryck här på Kulhults ägor, allt för att jorden skulle föda så många människor som möjligt. Enligt en gammal uppgift var markerna helt öppna i gamla tider. Det var öppna ängsmarker från gården och västerut mot gränsen mot Bankaby. En äng här hade i gamla tider namnet Hägnen. Detta namn finns ännu kvar i minnet hos de äldre.

Vi har nu redovisat ett antal familjer på ägorna. Vi skall nu återvända till gården och se vilka ägare och brukare till Kulhult som fanns här under sista delen av 1700-talet.

Gudmund Persson	1737, bonde i Kulhult
Brita Jönsdotter	1740,
Peter	1763, gift 1798 med Katharina Jönsdotter från Kulhult
Samuel	1767, gift med Maria Jonsdotter från Bankaby
Anna	1761, gift 1789 med Israelsson från Klämmestorp
Katharina	----
Maria	1770, död 1773 av kopporna
Jonas	1774, död samma år
Maria	1778, gift 1793 med Arvid Svensson i Svinåsen.
Jöns	1773, (?)

Gudmund var son till Peter Gudmundsson och Anna Andersdotter i Kulhult. De fick som framgår ovan åtta barn. Av dessa dog fyra i späd ålder. Socknemannen Gudmund Persson dog 2 juni 1797 av bröstsjuka. Om Brita Jönsdotters bortgång har jag ingen uppgift.

Under åren 1785 - 1791 bodde familjen i Stavreberg där de innehade den östra gården. Gudmund var för övrigt svåger med bonden Peter Jonsson på den västra gården i Stavreberg. Kulhult var förmodligen utarrenderat under dessa år. Jakob Svensson och Peter Persson finns omnämnda. Efter dessa år i Stavreberg återkom Gudmund med sin familj till Kulhult.

Flera barn fanns i familjen som kunde övertagit föräldragården i Kulhult, men så skedde inte. Sonen Samuel (antecknad som död i kyrkoboken) gifte

sig 1798 med Maria Jonsdotter från Bankaby och var under några år torpare på Kulhults ägor. Sonen Peter gifte sig med Katharina Jönsdotter från Kulhult och var sedan några år torpare på Grimshults ägor. Gården i Kulhult övertogs i stället av Zachris Jonsson, se längre fram. Vi skall nu åter ta en titt ut bland människorna på ägorna.

Det var inte bara torpare som bodde på Kulhults ägor. Här bodde också inhyses och fattighjon, rotehjon och allmosehjon. Ett sådant rotehjon var Stefan Törngren. Han var född 1717 i Bunnström i Gränna landsförsamling. Han var från 1738 till början av 1760-talet soldat för Gyllinge. Han flyttade sedan med sin familj till Holkabergs ägor, sedan till Stora Krokeks ägor, till Klämmestorps ägor och slutligen Kulhults ägor.

Där dog 28 september 1790 *blinda rotegubben, avskedade soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal*. Möjligen kan det vara han, Stefan eller Staffan Törngren som gett namn åt torpet Staffansgatan.

En ättling till Stefan Törngren hittade jag för en tid sedan via Internet. Denne ättling var Dave Anderson i Portland i Oregon i USA. Han efterlyste via Internet uppgifter om *Torngren i Gyllinge*. Jag fick se denna efterlysning och har sedan brevväxlat med honom via E-post och berättat för honom om Törngren, om hans familj och om bygden.

Den 13 mars 1774 födde *qvinfolket Lisa Danielsdotter* i Kulhult en dotter som fick namnet Katharina. Lisa var från Norra Bråten och hade tydligen hamnat snett i tillvaron. Hon slutade sina dagar den 6 december 1820 som fattighjon i Fattighuset i Ödeshög. Dottern Katharinas öden har jag inga uppgifter om.

Johan Larsson	1752, torpare
Lisa Jonsdotter	1762, blind, fattig,
Jonas	1781
Peter	1786
Maria	1788
Katharina	1792

Johan och Lisa gifte sig 1779. Båda uppgavs då vara från Fogeryd. Deras bakgrund är i övrigt inte känd. De hade först ett torp på Kulhults ägor. Någon gång efter 1792 kom de till Hårstorps ägor. Johan dog av håll och styng 1805. Lisa uppgavs i husförhörslängden vara blind, och fattig.

Hon är troligen identisk med den Lisken Jonsdotter som dog på Sunneryds ägor 1806. Bouppteckningen efter Johan Larsson visade att de hade en gris på sitt torp. Tillgångarna värderades till sex riksdaler, därav grisen en riksdaler.

Jakob Svensson	1754, torpare, bonde
Ingeborg Jakobsdotter	1752 i Trehörna
Katharina	1784
Annika	1788

Jakob och Ingeborg gifte sig 1780. Han var torparson från Visjö ägor. Hennes bakgrund är okänd. Under kanske ett 10-tal år hade de ett torp på Kulhults ägor. Sedan flyttade de till Ödeshögs Sörgårds ägor. Senare återfinns de på Lyckans ägor och skrivs då som fattighjon. Där dog Ingeborg av venerisk sjuka 12 februari 1813. Den 3 augusti samma år dog även Jakob, men han dog av håll och sting.

Domboken från vintertinget 1785 meddelar att Jakob Svensson då var instämd av gästgivaren Sven Eliasson i Boet angående en skuld om en riksdaler, 24 skilling och sex runstycken. Allt enligt en skuldsedel från den 8 augusti 1784. Jakob medgav skulden och dömdes att betala, med sex procents ränta samt lagsökningskostnaden, 28 skillingar.

Vid samma ting hade också skattebonden Peter Jonsson i Lyckan instämt Jakob Svensson om att återfå en riksdaler, 20 skilling specie som han den 10 maj förra året utlånat till Jakob. Rätten ålade Jakob att inom fjorton dagar betala sin skuld, samt 28 skillingar för rättegångsbesväret.

Måns Johansson i Svinåsen hade vid höstting 1787 instämt bonden Jan Svensson i Sunnesjö med anledning av en skuldfordran. Jan Svensson hade vid en auktion i Kulhult den 26 mars 1787 inropat varor för 11 riksdaler. Det var bonden Jakob Svensson i Kulhult som ”sålde av” och han överlät fordran på Måns Johansson. Rätten ålade Jan Svensson att betala sin skuld.

Under någon tid på 1780-talet bodde torparen Daniel Johansson med hustrun Maria Andersdotter och två barn på Kulhults ägor. Jag har inga närmare uppgifter om dessa.

På 1790-talet fanns torparen Johan Persson och hans hustru Maja Persdotter på Kulhults ägor. Maja var 25 år gammal år 1798, det vet vi om henne. De fick två barn, Peter 1793 och Peter igen 1798. Vi kan gissa att den förstfödde dött, även om ingen notering härom kunnat anträffas. Flera uppgifter om denna familj har vi inte. De flyttade kanske ur socknen.

Anders Johansson Fast	1755, torpare
Stina Abrahamsdotter	- - - -,
Katharina Johansdotter	1780,
Gustaf	1794,

Anders och Stina gifte sig 1793. Han uppgavs vara torpare på Kulhults ägor och hon bodde också där enligt vigselnotisen. Han var änkeman uppger vigselboken. De fick sonen Gustaf 1794. Detta är vad vi vet om dem. De har efter ett par år på Kulhults ägor flyttat vidare.

Anders var sedan salpetersjudare och bodde på Tyrsabols ägor. Han gifte sig där 1802 med Katharina Johansdotter. Jag har inte funnit någon anteckning om när Stina Abrahamsdotter dog. Anders dog på Tyrsabols ägor den 2 maj 1811 av hetsig feber. Katharina gifte sig 1813 med Salomon Oliv.

Den 15 oktober 1800 avled bokbindareänkan Lena Hammarkvist på Kulhults ägor av ålderdoms bräcklighet. Varför bodde en bokbindareänka

på Kulhults ägor? Fanns kanske en bokbindare här också? Det framkom vid en närmare titt i kyrkoböckerna att hon tidigare varit gift med bokbindaren och kyrkvärden Olof Hammarkvist i Gränna. Mannen dog 1763. En dotter, Stina Hammarkvist, gifte sig med Magnus Larsson från Ödeshög och troligen i samband därmed hamnade Lena Hammarkvist på Kulhults ägor. Kanske hade hon också hamnat i ekonomiskt trångmål.

Vi har nu kommit fram till 1800-talets början. Då bodde här en bondefamilj med pigor och drängar i gården samt ute på ägorna fyra torparfamiljer. En av dessa står skriven som skräddare.

Zachris Jonsson 1777 i Heda, bonde i Kulhult
H1 Katharina Hansdotter 1769 i Stora Åby,
H2 Sara Lena Håkansdotter 1785 i Stora Åby

Jonas	1802, död 1807 av vådlig händelse
Johannes	1809, död ?
Kristina	1805, gift med livgr. Peter Skarp
Johan Peter	1807, död samma år, "kvävd"
Johannes	1809, torpare på Kulhults ägor
Anna Greta	1813, död 1831 av tvinsot
Johannes	1816, död 1817 av kikhosta
Johanna Karin	1820, död 1828 av nervfeber
Maria Kristina	1825, död 1842 av slag
Anders Teodor	1835, torpare på Skorperyds ägor

Zachris var från Jättingstad i Heda, son till Jonas Nilsson och Anna Greta Zachrisdotter. Han gifte sig 1801 med Katharina Hansdotter och då uppgavs båda vara från Bultsbol. Katharina dog av bröstfeber 1806 och Zachris gifte sig 1807 med Sara Lena Håkansdotter. Zachris var bonde i Kulhult under lång tid.

Enligt husförhörslängden gjorde han sig skyldig till fylleri 1829. Detta var inget ovanligt i dessa tider. Spritkonsumtionen var hög. Den 8 maj 1844 dog Zachris Jonsson under tragiska omständigheter, enligt kyrkoboken hade han *skurit halsen av sig, begrovs i tysthet* enligt häradsrättens dom, 67 år gammal.

De hade många barn, men som framgår ovan dog många i unga år. Det måste ha varit tungt för föräldrarna att se så många barn dö. Av tio barn var tre kvar i livet när Zachris Jonsson lämnade jordelivet. Inget av dessa tre barn övertog gården. Näste ägare och brukare av Kulhult kom utifrån. Det blev Jöns Samuelsson från Lommaryd. Mer härom längre fram.

Vid vintertinget 1819 uppkom en tvist mellan Zachris Jonsson, som då ägde Kulhult, och Jonas Andersson i Angseryd, som då genom sin hustru Elin Nilsdotter, blivit innehavare av förpantningskontraktet. Jonas Andersson ansågs ha gjort sig skyldig till skogsåverkan genom att hugga och bortföra stora träd, ändå att torpets hägnader var i dåligt skick. Så påstod Zackris Jonsson. Häradsrätten gav honom rätt och dömde Jonas Andersson att böta.

Av Zachris Jonssons tre barn blev sonen Johannes torpare på Kulhults ägor, se längre fram i denna berättelse. Sonen Anders Teodor blev torpare på Skorperyds ägor och dottern Kristina blev 1827 gift med livgrenadjären Peter Skarp. Hon fick kanske en *besvärlig resa genom livet*. Peter Skarp är antecknad som ofärdig och dessutom straffad för stölder vid flera tillfällen. De bodde från 1840 på Kushults ägor. Där dog Peter Skarp 1853. Kristina skrivs som *fattig* och dog 1856. Det kan också antecknas att hon troligen då bodde hos sin broder Johannes Zachrisson som vid mitten av 1850-talet förvärvat 1/48 mtl på Kushults ägor.

Jag bör också nämna något om Sara Lena Håkansdotter, Zachris Jonssons änka. Hon hade ju också upplevt samma svåra sorger som sin man. Hon fick ett undantag på gården och levde där fram till den 30 december 1860, då hon dog av bröstsjuka på sitt undantag.

Vi ska nu se vilka som bodde på ägorna, ute i torpen.

Peter Hansson	1762, torpare
H Anna Maja Eriksdotter	1770 i Harstad,
Jonas	1809, död 1817
Sara	1798, död 1808
Maja Stina	1804 i Rappestad,
Anna Katharina	1807, död 1808
Petrus	1813

Peter och Anna Maja gifte sig 1797. Båda *tjänade* då på Ödeshögs Capellansgård. Därefter bodde de på annat håll, bl.a. i Rappestad. Därefter kom de till Kulhults ägor 1805 från Bjälbo. De flyttade omkring 1815 till Fogeryds ägor. Där uppgavs de vara fattighjon och bodde i en backstuga. Anna Maja dog på Vadstena kurhus 1829 och Peter dog i sin backstuga 1831.

Johan Vallander	1747 i Rök, skräddare
H Elin Nilsdotter	1766 i Haurida,
Fredrik	1801 i Rök, död 1813 av rödsot
Karl Niklas	1805, bonde i Åeryd, nämndeman
Elin Månsdotter	1732 i Haurida.

Johan och Elin kom till Kulhults ägor 1802. Johan står angiven som torpare och skräddare och kanske utövade han båda dessa yrken. Hos dem bodde också Elins moder, Elin Månsdotter. Hon dog 1808. Johan dog 1816 av ålderdom, 68 år gammal.

Han är omnämnd i domboken från vintertinget 1816 då han hade instämt torparen Peter Petersson på Tingstads ägor rörande en skuld. Johan hade tydligen en del pengar utlånade.

Vid samma ting hade han också instämt pigan Stina Jonsdotter i Sunneryd, också här rörande återbetalning av en skuld.

Det uppges i husförhörslängden att deras torp var ett förpantningstorp.

Elin Nilsdotter flyttade 1817 till Angseryd och gifte sig där med bonden Jonas Andersson i dennes fjärde äktenskap. Jonas dog 1823 och Elin flyttade till Åeryd. Hon dog där 1846. Där bodde också hennes son, Karl Niklas, bonde och nämndeman.

Det var torpet Mossebo som detta gällde. Den 11 mars 1801 skrevs ett förpantningskontrakt där bonden Peter Gudmundsson bortlämnade torpet Mossebo på 18 år till Jan Fredriksson och hans hustru och barn.

Förpantningssumman var 160 daler, eller 3000 daler kopparmynt. I kontraktet gavs rättighet att *taga nödig hägn och stänge* på gårdens ägor, men Dykeskogen fick fritt disponeras. Detta var något ur kontraktet. Jan Fredriksson var möjligen Johan Vallanders fader.

Vid vintertinget 1819 uppkom en tvist mellan Zachris Jonsson, som då ägde Kulhult, och Jonas Andersson i Angseryd, som då genom sin hustru Elin Nilsdotter, blivit innehavare av förpantningskontraktet.

Jonas Andersson ansågs ha gjort sig skyldig till skogsåverkan genom att hugga och bortföra stora träd, ändå att torpets hägnader var i dåligt skick. Så påstod Zackris Jonsson. Häradsrätten gav honom rätt och dömde Jonas Andersson att böta.

Sven Vissman	1769 i Säby, torpare, f. grenadjär
Maja Persdotter	1770,
Peter	1801
Johannes	1803

Sven och Maja vigdes 1801. Sven var då grenadjär för Rossholmen. Han blev sedan kommenderad till Pommern och tillhörde sannolikt dem som blev tillfångatagna och var i fransk fångenskap fram till 1810. Då återkom han till Sverige. Då fanns en ny soldat för Rossholmen. Sven kom då till ett torp på Kulhults ägor.

Maja var bonddotter från Östra Haddåsen. Hennes föräldrar var Peter Jonsson och Stina Larsdotter. Omkring 1823 flyttade de till Havrekullen och blev bönder där. Namnet Vissman finns fortfarande kvar på flera håll.

Vissmans torp låg förmodligen i öster, norr om vägen mot Klämmestorp. Det är också antecknat i husförhörslängden att Vissman en tid arrenderade gården av Zachris Jonsson.

Peter Persson	1770 i Åby, torpare
Stina Isaksdotter	1775
Anders	1897
Anna Brita	1805

Peter och Stina uppges ha kommit till Kulhults ägor från Stora Åby 1799. De hade ett torp på Stava ägor 1897, då sonen Anders föddes. På Kulhults ägor föddes dottern Anna Brita 1805. Hon dog 1806 enligt uppgift i husförhörslängden. Familjen flyttade 1808 till Stora Åby.

Sven Persson 1790, torpare
H1 Anna Stina Jonsdotter 1788, död 1820
H2 Karin Jaensdotter 1791 i Rinna
Johanna 1821, död samma år

Sven och Anna gifte sig 1817. Han uppgavs då vara från Harsbol och hon från Erstorp. En titt i födelseboken säger oss att han var son till bonden Peter Svensson och hans hustru Katharina Jönsdotter i Harsbol.

Anna Stina hade möjligen sitt ursprung i Sjögetorp. Till sitt förpantningstorp på Kulhults ägor kom de 1819 från Harsbol. Anna Stina dog i barnsbörd 7 februari 1820. Sven gifte sig samma år med Karin Joelsdotter. De fick en dotter, Johanna, 1821 men hon dog av slag, 10 veckor gammal. Sven och Karin flyttade till Harsbol 1822.

Johan Nilsson 1772 i Stora Åby, torpare
Maja Persdotter 1779,

Johan och Maja gifte sig 1802. Då uppgavs de båda bo i Fogeryd och de hade sedan ett torp på Fogeryds ägor. Det var troligen omkring 1816 som de kom till Kulhults ägor. Här uppges att de *brukade änkans torp* och denna änka var troligen Elin Nilsdotter, änka efter Johan Vallander, se ovan.

Efter några år flyttade Johan och Maja till Stora Åby. De var dock kvar ännu år 1819. Då hördes de båda som vittnen i ett tvistemål mellan Zachris Jonsson och Jonas Andersson i Angseryd, se ovan. Det är tänkbart att de brukade torpet Mossebo.

Håkan Jonsson 1876 i Adelöv, torpare
Maja Eriksdotter 1784 i Adelöv
Jonas Magnus 1816
Anders Johan 1818
Anna Stina 1814
Karl Peter 1820

Både Håkan och Maja var från Adelövs socken. De Gifte sig i Adelöv 1813 och då uppgavs Håkan vara tjänstedräng från Örberga. De hade först ett torp på Lilla Krokeks ägor. Till Kulhults ägor kom de 1819. De flyttade 1821 till Tyrsabol.

Peter Nilsson 1802, "gift dräng",
Stina Greta Andersdotter 1801
Johan Christopher 1826

Peter Nilsson var torparson från Börstabols ägor. Hans farfar var bondson från Börstabol. Peter gifte sig 1825 med Stina Greta Andersdotter. Peter var sedan dräng på olika ställen, först i Kulhult. Troligen efter bara ett år flyttade de till Harsbol. Senare blev han torpare på Börstabols ägor och

innehade det torp som låg utmed vägen mellan Börstabol och Kulhult och där platsen fortfarande kallas Peter Nilsas.

Brita Kato	1792, gammal piga, kom från Fogeryd 1834.
oä d Stina Lotta	1821, t Angseryd 1836

Brita Kato var dotter till ryttaren Peter Kato och Stina Jönsdotter på Bankaby ägor. Brita hade en besvärlig resa genom livet. Föräldrarna var sjuka och fattiga. Brita var tidigt ute och tjänade piga hos bönder. Hon fick en oäkta dotter 1821, när hon tjänade i Munkeryd.

Det var svårt att vara en ogift moder på den tiden. Hon kom till Kulhult någon gång vid mitten av 1820-talet. 1834 flyttade hon till Börstabol. Hon avled där den 26 juni 1842. Hon var sjuklig och uppges i dödsnotisen i kyrkoboken som *tidvis kurhushjon*. Hennes dotter, Stina Lotta, var tidigt ute som tjänstepiga och hon flyttade 1838 till Rogslösa.

Abraham Persson	1786, brukare
Maja Andersdotter	1797,

Abraham och Maja bodde några år i Kulhult och uppgavs vara brukare. Det var förmodligen på Kulhults gård. De hade dräng och piga. De flyttade efter några år till Västra Haddåsen 1825. De flyttade därifrån vidare till Hårstorp, sedan till Klämmestorp. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund.

Johan Johansson	1791 i Vireda, till hus
Maja Jaensdotter	1789 i Adelöv,
Anders Johan	1819 i "
Karl Lars	1825,
Anna Maja	1821,
Stina Greta	1823,

Johan och Maja kom till Fogeryds ägor 1821 från Adelöv. Till Kulhults ägor kom de troligen 1823 eller 1824. De uppgavs då *till hus* och i födelseboken som *inhyses*, vilket kanske innebar att de arbetade vid gården. Men i födelseboken uppgavs de när sonen Karl föddes 1825 att de bodde på ägorna, De flyttade 1825 till Haddåsens ägor. Därifrån flyttade de 1826 till Adelövs socken.

Sven Jonsson	1782, torpare
Maja Larsdotter	1792,
Maja Stina	1825, död 1825
Karl Johan	1828 bonde i Klämmestorp
Kristina Sofia	1830, gift och utfl. till V Tollstad 1855

Sven och Maja gifte sig 1822 och båda uppgavs då vara från Bodebol. De köpte ett förpantningstorp på Kulhults ägor 1822. Sven uppges i husförhörslängden vara ofärdig. Kanske kan vi gissa på att det var Vissmanstorpet som detta gällde.

I domboken för vintertinget 1823 har intagits ett inbördes testamente mellan Sven och Maja. Det var riksdagsmannen Samuel Andersson i Bankaby som hjälpte dem med detta och det undertecknades den 28 juni 1822 i deras torp på Kulhults ägor.

Maja dog av hysteri 13 augusti 1836. Vad detta egentligen var är svårt att säga, men vi kan utgå från att det var en sjukdom som tillhörde nervsystemet. Sven gifte sig 1838 med Ingeborg Jaensdotter från Kopparp. 1844 flyttade så hela familjen till Kopparps ägor, troligen till torpet Starklyckan. Ingeborg dog 1855. Barnen hade flyttat hemifrån och Sven Jonsson var ensam kvar på torpet i Kopparp och står från omkring år 1850 som *inhyses*. Han dog 1761 hos en dotter i Forsby i V Tollstad.

Emanuel Persson	1797, torpare
Kristina Svensdotter	1807 i Väversunda,
Anna Maja	1828, död samma år,
Karl Johan Oskar	1829,

Emanuel var troligen son till bonden Peter Jonsson och hans hustru Sara Jonsdotter i Öninge. Kristina var dotter till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Klämmestorp, men född i Väversunda. De gifte sig 1827 och båda uppgavs då vara från Kushults ägor, vilket bör vara Näteryd. De kom till ett förpantningstorp på Kulhults ägor samma år från Näteryd.

De flyttade 1831 till Glasfall där de arrenderade ena gården, sedan till Tällekullen och därefter till Klämmestorp, senare till Gåsabol och där slutade Emanuel sina dagar som fattighjon 1877. Kristina Svensdotter dog där två år senare. Läs mera om denna familj i berättelsen om Gåsabol.

Per Håkansson	1774 i Linderås,
Maja Andersdotter	1776 i "
Gustaf	1814 i Säby,

Per och Maja kom till Kulhults ägor från Stora Åby 1831. De innehade här ett förpantningstorp. De stannade bara någon kort tid och sedan flyttade de vidare, okänt vart.

Maja Andersdotter 1752

Maja Andersdotter uppges i husförhörslängderna vara en fattig änka på Kulhults ägor, men uppges det, hon bodde tydligen någon gång också på Fogeryds ägor. Vem hon var är jag inte riktigt säker på. Kanske var hon änka efter Stefan Törngren på torpet Staffangatan. Han dog redan 1790 men änkan, som var född 1752, levde ända till 1824, då hon dog.

Gustaf Petersson	1781, torpare på torpet Mossebo
P Kristina Jonsdotter	1822 i Heda,

Fadern, änklingen
Peter Gustafsson 1754,
Anna Stina 1811, gift med Johannes Zachrisson, se nedan

Omkring 1822 kom Gustaf Petersson som torpare till Kulhults ägor. Han var född på Maltmossens ägor 1781, son till torparen Peter Gustafsson och hans hustru Lena Jonsdotter. Föräldrarna flyttade 1807 till torpet Snabben på Tällekullens ägor.

De hade där ett kontrakt på 18 års tid. Lena Jonsdotter dog och fadern gifte sig 1810 med Katharina Davidsdotter, torpardotter från Kulhults ägor, se ovan. Katharina Davidsdotter dog 1824. Gustafs far och en syster bodde sedan hos Gustaf Petersson på Kulhults ägor, på det torp som på 1840-talet i kyrkoboken bar namnet Mossebo.

Gustaf Petersson var ogift och förblev ogift. Han hade från 1844 en piga hos sig som hette Kristina Jonsdotter. Där bodde också en änka. I 1850 års husförhörslängd beskrives Gustaf Petersson som *ofärdig och puckelryggig*. Han dog på *Mossebo* 1855.

Då uppgavs att han var änkeman, men någon hustru har inte någon gång antecknats, och inte heller någon vigseluppgift. Hans piga, Kristina Jonsdotter gifte sig 1856 med Gustaf Henrik Petersson, se längre fram i denna berättelse.

Johannes Zachrisson 1809, torpare och dräng
H1 Anna Stina Persdotter 1811
H2 Anna Ludvigsdotter 1818 i Adelöv
Andreas 1835
Johanna Fredrika 1836
Kristina Karolina 1844,

Johannes var son till bonden Zachris Jonsson och hans hustru Sara Lena Håkansdotter i Kulhult, se ovan. Johannes var lite äventyrlig. Han antecknades för fylleri både 1835 och 1836 och för svordom och fylleri 1840. Detta var inget ovanligt i och för sig vid denna tid med omfattande spritkonsumtion. Han gifte sig 1834 med Anna Stina Persdotter, dotter till Peter Gustafsson, se ovan.

Johannes är antecknad dels som torpare och dels som dräng vid gården, varvid de kan antas ha bott vid gården. Anna Stina dog av slag den 14 mars 1838. Johannes gifte sig 1848 med Anna Ludvigsdotter. De flyttade omkring 1855 från Kulhult till Kushult, där de inköpt 1/48 mtl. Om Johannes uppges i husförhörslängden 1855 att han var *fyllig till ytterlighet*.

Vid hösttinget 1838 inlämnades ett torpkontrakt, där Zachris Jonsson och hans hustru till *vår kära son Johannes Zachrisson upplåter mark till ett torp, beläget på ömse sidor om vägen invid rågången mot Bultsbol*. Jag förmodar att i inskrivningen i domboken har det råkat skrivas Bultsbol i stället för Harsbol. Vi kan därför anta att det var torpet Sandkulla som här uppstod.

Av domboken för 1839 framgår att kronolänsman Nelson åtalat dels Johannes Zachrisson och dels bonden Peter Andersson i Kulhult för fylleri och slagsmål. Johannes inställde sig inte vid tinget och rätten beslutade då om hämtning av honom till nästa ting. Någon fortsättning av målet har jag inte funnit.

Om dottern Kristina Karolina finns antecknat att hon flyttade till Stockholm och gifte sig med lykttändaren Nils Magnus Svensson, född 1841 i Skärstad. De hade fem barn. Så fick vi här också med en lykttändare i Stockholm om vår berättelse om Kulhult.

Nils Abrahamsson	1782, torpare,
Jonas Andersson	1866
H Stina Jonsdotter	1786 i Stora Åby,
Peter	1817, liten, ofärdig, puckelryggig
Anna Maja	1820, puckelryggig, krympling
Johanna	1823, död 1825 av kikhosta
Andreas Jönsson	1817,

Nils var son till bonden Abraham Nilsson och hans hustru Sara Larsdotter i Stora Smedstorp. Föräldrarna hade någon tid en gård där men flyttade sedan till Stavrebergs ägor. Stina var förmodligen från Halvarby i Stora Åby. Nils och Stina kom till Smedstorps ägor troligen 1816 och bodde där till 1821, då de flyttade till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. De hade två barn, Peter född 1817 och Anna Maja född 1820. Nils dog av slag den 26 augusti 1823 på Kulhults ägor.

Stina gifte sig då med Jonas Andersson, änkeman och tidigare torpare på Kråketorps ägor.

Äktenskapet med Jonas Andersson var tydligen inte lyckligt. Jonas varnades för oenigheter i äktenskapet. Han dog 1846 i Fattighuset i Ödeshög. Stina Jonsdotter dog i Kulhult den 8 januari 1864 som *fattighjon*. Hennes barn, Peter och Anna Maja, uppgavs i husförhörslängden båda vara ofärdiga och puckelryggiga. Var det hårt arbete med att bryta mark på torpet som orsakat detta?

Anna Maja Nilsdotter bodde kvar som inhyses hos brodern. Det var nämligen Peter som övertog den förpantning som troligen deras fader förvärvat, se vidare nedan. Anna Maja gifte sig 1867 med Johan Magnus Bandur och flyttade med honom till Öjan. Där dog hon 1884.

Peter Nilsson	1817, torpare på Mossebo,
H1 Johanna Andersdotter	1822,
H2 Amalia Petersdotter	1844
Kristina Karolina	1851, g m August Petersson, statdräng i Kushult
Karl August	1853
Johan Albin	1855
Klara Josefina	1863,

Peter och Johanna gifte sig 1849. Peter var son till Nils Abrahamson och Stina Jonsdotter, se ovan. Johanna var bonddotter från Bultsbol. De

drev torpet vidare. Av husförhörslängden framgår att deras torp var Mossebo. Eftersom samtidigt Gustaf Petersson hade förpantning på Mossebo kan vi anta att detta torp egentligen var två torp, kanske då uppdelat på två ägare. De fick fyra barn.

Hustrun Johanna dog 1867 av bröstlidande. Peter gifte sig året därpå med Amalia Petersdotter, torpardotter från Sunneby ägor. De flyttade 1870 till Klämmestorp. Där uppges Peter vara arbetare. Han dog där av lunginflammation 1872.

Karl Persson	1799 i Säby, brukare
H Maja Johansdotter	1808 i Bälaryd
Gustava	1825 i Säby
Stina	1829 i "
Johannes	1834
August	1836,

Karl och Maja uppges ha kommit från Säby socken till Kulhult 1834 och antecknades som brukare. Detta kan möjligen avse gården, eller en del av den. De hade också dräng och piga. Familjen flyttade möjligen till Tyrsabol efter ett par år. De återfinns 1840 i Sunnesjö, där de antecknats "till hus" men samma år flyttade de vidare till Stora Åby.

Vid vintertinget 1837 har i domboken antecknats att Karl Persson hade instämt bonden Inge Ingesson från Äskeryd i Adelöv, med anledning av ett slagsmål på Karl Perssons ägor. Ingesson hade inte hunnit bli kallad och målet uppsköts.

Peter Bank	1774 i Linderås, torpare
H Maja Andersdotter	1776
Gustaf	1814,

Peter hade rötterna i Finnanäs i Linderås men hade varit soldat, troligen i Säby, och fått namnet Bank innan han kom till Kulhults ägor på ett förpantningstorp 1831. De stannade inte länge här utan flyttade till Sunneby 1834.

Peter Larsson	1775 i Stora Åby, torpare
Maja Jonsdotter	1784
Karl Peter	1827, utfl. 1845
Anna Greta	1812, till Rök 1837

Peter och Maja kom till Kulhults ägor 1834 från Stavreberg. Peter hade varit gift en gång tidigare och hade innehaft en gård i Stavreberg. Peter Larsson dog 20 november 1843 av lungsot. Maja Jonsdotter dog 1847, troligen på Fattighuset i Ödeshög. Placeringen i husförhörslängden tyder på att de bodde på torpet Mossebo hos Gustaf Petersson.

Johannes Persson	1775, i backstuga,
Stina Jonsdotter	1788

Kristina 1822 i Heda, se nedan
Johanna Nilsdotter 1824, fosterdotter
Karl Johan 1827, torpare på Skrädebergs ägor

Johannes var son till Peter Eriksson och Maria Andersdotter i Västra Haddåsen. Han hade tidigare bott i Heda och varit gift där men blivit änkling. Han kom därifrån 1826 till Vantekullen och gifte sig med Stina Jonsdotter. Stina var dotter till torparen Jonas Jonsson och Lisa Andersdotter på Sestorps ägor.

I Vantekullen skrevs Johannes som dräng. De kom år 1833 till en backstuga på Kulhults ägor från Bodebol och uppgavs då vara utfattiga. I husförhörslängden år 1850 är de skrivna under torpet Staffangatan som inhyses. Namnet Staffangatan har för övrigt inte förekommit tidigare och har kanske tidigare hört till torpet Mossebo. Stina Jonsdotter dog av bröstfeber den 5 december 1855. Johannes dog den 2 december 1856 av slag. Dottern Kristina gifte sig 1856 med Gustaf Henrik Petersson och de brukade torpet Mossebo, se längre fram.

Peter Andersson 1791, brukare
H Maja Lisa Samuelsdotter 1796,
Karl Johan 1818
Maja 1816,
Anders 1821,
Johan Herman 1825,
Gustaf 1828,
Anna Greta 1832,
Johanna Sofia 1837,

Peter och Maja Lisa kom från Stora Åby till Kulhult 1837 och Peter uppges vara brukare. Vi kan anta att detta gällde gården. Peters bakgrund är okänd. Maja Lisa var dotter till Samuel Eriksson och Lena Johansdotter i Öjan. De stannade i Kulhult till 1840 då de flyttade till Norra Bråten.

Johannes Persson 1805 i Gränna, brukare
H Stina Greta Jönsdotter 1808 i Adelöv
Johan Alfred 1838
Stina 1833,
Johanna Sofia 1835
Karl August 1840,

Johannes var son till Peter Danielsson och Maria Svensdotter i Kopparp (men född i Gränna socken). Stina Greta var dotter till Johannes Jonsson och Anna Larsdotter i Öjan (men född i Sutarp i Adelöv). Johannes och Stina kom från Glasfall till Kulhult 1839 och uppges vara brukare och vi kan anta att de arrenderade gården i Kulhult. De flyttade 1842 till Stora Krokek.

Lars Anders Johansson 1816, dräng
H Maja Lena Johansdotter 1801 i Rinna,

August 1834,
Alfred Reinhold 1844,

Lars kom från Sjöstorps ägor. Majas bakgrund är okänd. Hon hade bott i Börstabol ett par år och kom därifrån till Kulhult 1842, då de gifte sig. I husförhörslängden uppges att Lars straffats för något brott till 40 par spö och fästning. Vad brottet bestod i har jag ingen uppgift om. De flyttade till Harsbol 1844.

Daniel Nilsson 1802 i Mjölby, förpantningsägare,
H Maja Stina Svensdotter 1810 i Åby,
Johanna Maria 1843, gift med Anders August Andersson, se nedan
Karl Johan 1846, död samma år
Johannes 1847, död 1848
Anna Greta 1849, gift, se nedan
Kristina Charlotta Tapper 1831 i Sthlm, barnhusbarn,

1846 kom Daniel Nilsson och hans hustru Maja Stina Svensdotter från Bodebol till Kulhults ägor, där de inköpt en förpantning. Daniel var född i Mjölby 1802 och Maja Stina i Åby 1811. De hade fyra egna barn och ett fosterbarn.

Dottern Anna Greta gifte sig 1867 med Per August Natanaelsson från Sunneby och de bosatte sig där. Där anmälde hon sin make för bl. a. otidigt uppförande. Per August kallades till prästen för samtal men inställde sig inte. År 1868 rapporterades hustrun försvunnen. Hon hade enligt maken rymt till Amerika.

Anders August Andersson 1847 i Adelöv, dräng, torpare (?)
H Johanna Maria Danielsdotter 1843,
Hilma Josefina 1871,
Karl Johan 1873,
Ida Matilda 1875,
Hanna Maria 1876.
Augusta Lovisa 1877, död 1879
Anders Reinhold 1879, död 1879
Hulda Axelina 1880,

Johanna gifte sig 1870 med Anders August Andersson, född i Adelöv 1847. Han kom till Kulhult från Bankaby 1870 och var först troligen dräng vid gården i Kulhult. När Johannas far dött 1884 övertog de troligen hans förpantning. De flyttade 1890 med sina sju barn till ett torp på Klämmestorps ägor 1890. Anders kallades för "Anders Daniel".

Bostadshuset på Daniels torp såldes 1 november 1890 för 200 kronor till Frans Johansson i Stavreberg och är det bostadshus som idag finns på Klintagården i Stavreberg. Yngve i Stavreberg har muntlig tradition om

detta torp. Han har också i sin ägo en äldre dagbok, av vilken köpet, nedtagningen och
transporterna detaljerat framgår. Stugan är än idag i gott skick. Det var ett bra hus de hade på Daniels torp, det kan vi än idag konstatera.

Den rikliga förekomsten av odlingsrösen vid Daniels torp talar för att torpet funnits under lång tid. Kanske har detta torp funnits redan från början av 1700-talet?

Jöns Samuelsson	1796 i Lommaryd, bonde
H Stina Jonsdotter	1793 i Flisby,
Johan Peter	1823 i Lommaryd
Anna Stina	1826 i "
Karolina	1829 i " , gift till Orlunda
Johanna Ulrika	1833 i " , g m livgr. Hag i Rogslösa
Johan August	1849, son till Anna Stina ovan.

Jöns och Stina kom från Lommaryd 1845 och övertog gården i Kulhult efter Zachris Jonsson som en tid dessförinnan så tragiskt lämnat jordelivet. Jöns och Stina plågades av sjukdom och vistades båda på kurhuset uppges det i husförhörslängden 1856.

De flyttade 1858 till ett förpantningstorp på Tällekullens ägor. Där dog Stina 1858. Jöns dog 1869 i Väversunda. Gården i Kulhult övertogs då av Per Magnus Samuelsson och hans familj, se nedan.

Johan Henrik Nätt	1826, dräng
H Inga Stina Israelsdotter	1821 i Gränna

Johan Nätt kom till Kulhult som dräng 1847. Inga kom något senare dit som piga och de gifte sig. De flyttade 1851 till Stora Åby men återkom till bygden 1858, då som innehavare av 1/32 mtl i Stavreberg.

År 1850 bodde ett 40-tal personer här, en bondefamilj om ett 10-tal personer samt på ägorna sju familjer om ungefär 30 personer.

Karl Lantz	1805, torpare
H Lena Andersdotter	1802 i Ekeby, Eklund
Maja Stina	1834,
Frans Johan	1842
Klas August	1847

Karl hade sin bakgrund i Hårstorp och Stavreberg, son till Jöns Lantz och Brita Stina Månsdotter. Lena var dotter till stålbrännaren Anders Eklund och hans hustru Maria Danielsdotter vid Boxholms Bruk. Karl och Lena innehade och brukade Klintagården i Stavreberg men sålde 1848 denna gård till Johannes Svensson.

Karl och Lena flyttade då de till ett torp på Kulhults ägor. De står i 1848 års husförhörslängd upptagna under torpet Mossebo. I nästa husförhörslängd

har torpet Staffangatan medtagits, vilken kan tyda på att detta tidigare inräknats under Mossebo.

Karl och Lena flyttade tillbaka till Stavreberg 1848 och hade då förvärvat 1/48 mantal av Gustaf och Anna Maria Haddorf.

Per Magnus Samuelsson 1828, bonde i Kulhult
H Johanna Sofia Hansdotter 1821,
- Alida Matilda 1853,
- Klara Emilia 1855, gift till Gyllinge
- Karl Oskar 1857, gift, se nedan
- Hilma Teresia 1866,

Per var son till Samuel Svensson och Maria Persdotter i Lilla Krokek. Johanna var dotter till bonden Hans Olofsson o Maja Larsdotter i Kushult. De gifte sig 1852 och brukade en tid Norrgården i Lilla Krokek men kom 1855 till Kulhult.

En dotter till dem, Klara Emilia, blev gift och bosatt i Gyllinge och med tiden mormors mor till Birgit Friggebo. Från 1882 hade Per och Johanna ett undantag på gården. Per dog den 23 maj 1901 av ålderdom. Johanna dog den 11 maj 1905, även hon av ålderdom.

Karl Oskar Petersson 1857, brukare,
h Augusta Amanda Johansdotter 1861 i Åby
- Oskar Ferdinand 1883
- Karl David 1885
- Alma Maria 1887
- August Valfrid 1892

Karl Oskar var son till Per och Johanna ovan. Han gifte sig 1882 med Augusta, som var från Stora Åby. De arrenderade sedan hans föräldragård i Kulhult fram till 1895, då de flyttade till Stora Åby. Gården i Kulhult övertogs då av Karl Johan Johansson, se nedan.

Daniel Isaksson 1780 i Åby, torpare,
h Stina Andersdotter 1791 i Hogstad

Daniel och Stina gifte sig 1844. Båda uppgavs då vara från Tällekullens ägor. Daniel var torparson från Granliden. Stinas bakgrund är inte känd. De bodde förmodligen bara någon kort tid på Kulhults ägor.

Anders Jonsson 1819, "till hus"
H Hedda Petersdotter 1828 i Adelöv,
- Johan August 1851,
- Matilda Josefina 1853,
- Karolina 1857, död samma år

Anders var son till torparen Jonas Eriksson och hans hustru Katharina Bengtsdotter på Börstabols ägor. Han gifte sig 1856 med Hedvig Persdotter. De kom till Kulhult omkring 1857 och flyttade efter någon kort tid till Glasfall. De bodde troligen vid gården.

Gustaf Henrik Petersson 1827 i Åby, torpare
H Kristina Johansdotter 1822 i Heda,
Johan Teodor 1858, gift och bosatt i Haddåsen
Hilda Josefina 1862, till Amerika 1888

Stina Jonsdotter 1786 i Åby, änka, Gustaf Henrik Peterssons mor

Gustaf Henrik och Kristina kom 1856 från Hovs församling till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. Hon var född i Heda men hade vuxit upp i Kulhults ägor. Hon var dotter till torparen Johannes Persson och hans hustru Stina Jonsdotter. Kristina dog 1867. Gustaf flyttade året därpå till Kopparp och ingick nytt äktenskap.

Det kan nämnas att sonen Johan Teodor blev farfars far till Ebbe Åsenhed. Ebbe har uppgivit att familjen bodde på torpet Staffangatan. Om Gustafs vidare öden kan nämnas att hans andra hustru dog 1887. Gustaf gifte sig sedan med Johanna Maria Johansdotter. De bodde in tid i Holkaberg, därefter i Glasfall och från 1897 i Östra Haddåsen. Där dog han 1912 av slaganfall.

Sven Samuelsson 1817 i Åby, torpare
H Maria Johansdotter 1826
Karl Gustaf 1849, till Amerika 1869
Matilda Josefina 1852, gift med Frans Bengtsson i Klämmestorp
Johan Albin 1859, till Åby socken 1877

Sven var son till Samuel Svensson och Maja Jonsdotter i Uppsala, Stora Åby socken. Maria var dotter till nämndemannen och kyrkvärden Johannes Persson och hans hustru Johanna Jonsdotter i Kråketorp. De gifte sig 1849 och Sven var en tid dräng hos sin svärfader. 1851 kom de till Vissmanstorpet på Kulhults ägor. De stannade sedan kvar där på detta torp. Sven Samuelsson dog av magsår 1881 och Maria dog 1883 av lunginflammation.

Anna Sofia Jakobsdotter 1825 i Acklinga, änka
Johan August Andersson 1851,
Gustava Charlotta 1855,

Anna hade varit gift med Anders Larsson och bodde med honom i Gumby. Mannen dog 1855. Hon bodde kvar en tid i Gumby innan hon 1865 kom till Kulhult, där hon troligen bodde "till hus" hos Per Magnus Samuelsson. Hon var sannolikt engagerad i väckelserörelsen.

I husförhörslängden på 1870- och 1880-talet står att hon var läsare och att hon *var satt från nattvarden* samt att hon var utfattig. Hon överfördes till Fattighuset i Ödeshög på 1890-talet och hon dog där den 5 april 1902 av ålderdom.

Anders Peter Häger 1825, torpare,

H Maria Matilda Setterberg 1844 i Kvarsebo,
Hilma Matilda 1864 i Kvarsebo
Karl Anton 1866 i "
Ida Maria 1870,

Anders och Maria kom från Kvarsebo år 1868 till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. De flyttade år 1873 till Bankaby och några år senare flyttade de till Kvarsebo. Det kan tilläggas att Anders hade sina rötter i Öninge.

Maja Stina Larsdotter 1821, torpare,
Emilia Augusta 1855,
Helena Josefina 1858,
Karolina Josefina 1861,
Jenny Amanda 1865,

Maja var gift med bonden Peter Johan Johansson i Harsbol. Denne dog 1869 och Maja flyttade 1870 med sina barn till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. Hon flyttade 1873 vidare till Bankaby.

Per Johan Pang 1810 i Heda, torpare,
H Anna Maria Isaksdotter 1813 i Flisby,
Karl Johan 1842, tog namnet Wiss och övertog torpet Sandkulla
Frans Oskar 1845,
Sven Peter 1847,
Anna Lotta 1850, död samma år
Anders Gustaf 1852, död 1857
August 1855, död 1857

Per Johan Pang var född i Heda 1810. Han var soldat några år omkring 1850 för Ödeshögs Skrapegård. 1852 kom han till Bankaby som soldat. Han var gift med Anna Maria Isaksdotter, född 1811 i Flisby. Efter att han i 20 år varit soldat för Bankaby fick han avsked (= pension) och köpte en förpantning på Kulhults ägor, vilket av allt att döma var Sandkulla.

Detta torp innehade han och hans hustru till 1880, då de flyttade till Åkers församling. 1890 återkom Per Johan och bodde sedan på Sandkulla till sin död 1910.

Karl Johan Wiss 1842, torpare, f.d. soldat
H Emilia Sofia Vig 1842,
Anna Charlotta 1869 i Rök,
Axel Herman 1871 i ",
Klara Josefina 1873 i ",
Karl Johan 1876 i " ,
Eda Martina 1884 i " ,
Ester Sofia 1856, död 1886,

Karl Johan var son till Per Johan Pang och hans hustru ovan. Han blev soldat och erhöll soldatnamnet Wiss. Han kom från Rök 1884 och övertog föräldrarnas torp. Han var gift med Emilia Sofia Vig, född 1842, soldatdotter från Visjö.

Det blev dottern Eda som övertog föräldrarnas torp. År 1920 har en fosterson kommit dit, Harry Viss. Det blev han som efter Eda övertog torpet.

Johan Gustaf Sandberg	1831 i Stockholm, torpare
H Johanna Svensdotter	1833 i Haurida,
Hulda Maria	1868 i V Eneby, till Amerika 1885

Sandberg hade bott på olika håll innan han med sin familj 1884 kom från Bankaby till ett förpantningstorp på Kulhults ägor. Dottern Hulda reste till Amerika 1885. Johan och Johanna arrenderade först en förpantning på Kulhults ägor men köpte senare denna. 1895 flyttade de till Skrädeberg. Där dog Johanna 1909 och Johan 1912. Vilket torp de hade på Kulhults ägor är svårt att säga.

Vi har nu börjat närma oss sekelskiftet år 1900 och torpepoken på Kulhults ägor har nu gått till sitt slut, bortsett från Sandkulla, där Karl Johan Wiss med sin familj bodde.

På gården i Kulhult hade vi sett att Karl Oskar Petersson med sin familj flyttade från Kulhult 1895 till Stora Åby. Efter dem kom Karl Johan Johansson,

Karl Johan Johansson	1845 i Adelöv, bonde i Kulhult.
h Alida Matilda Persdotter	1853
Alma Teresia	1879 i Adelöv
Karl Oskar	1893 i Adelöv

Denna familj kom från Adelöv till Kulhult 1895. Karl Johan hade sina rötter i Glassås i Adelöv. Alida däremot hade sina rötter i Kulhult. Hon var nämligen dotter till Per Magnus Samuelsson och Johanna Sofia Hansdotter i Kulhult. De brukade gården fram till omkring 1910.

Då övertogs gården av sonen Karl Oskar. Johan och Alida satt då på sitt undantag. Alida dog i Kulhult 1912 av magsjukdom. Karl Johan följde sedan med sonen och hans familj vid flyttningen till Sväms Västergård. Där dog Karl Johan 1919 av ålderdom.

Karl Oskar Karlsson	1883 i Adelöv, hemmansägare
h Hilda Amanda Andersson	1885
Florence Laura	1910

Karl Oskar var son till Karl Johan och Alida ovan. Hilda var från Tyrsabol. De övertog gården i Kulhult omkring 1910. Någon gång före 1920 lämnade de Kulhult och flyttade till Sväms Västergård.

År 1900 bodde 10 personer i Kulhult, en bondefamilj samt två personer på ett undantag samt på Sandkulla fyra personer. De övriga torpen var då öde.

Från Östgöta-Bladet har jag inhämtat att söndagen den 19 juli 1914 hölls en fosterländsk fest i Kulhults vackra äng. *Festen inleddes av läraren A F Nilsson i Siggeryd med välkomsthälsning. Lantbrukaren Nordkvist från Aspeby höll ett fosterländskt tal. Härefter sjöngs "Du gamla du fria" etc. Festen var särdeles angenäm. Den förhöjdes väsentligt av Ödeshögs Skyttegilles musikkår.*

Otto Farman Fransson	1879, bonde i Kulhult
h Frida Karolina Karlsdotter	1889 i Åby
Ebba Ingeborg	1915
Elsa Maria	1917
Helge	1921

Farman var från Bultsbol, son till Frans Vilhelm Johansson och Johanna Jonsdotter. En bror till honom var Oskar Fransson i Bultsbol. Farman och Frida gifte sig 1914. Frida var från Boet i Stora Åby.

Farman hade i ett par omgångar varit i Amerika, sammanlagt 13 år. Efter giftermålet köpte de gården i Kulhult. Sonen Helge övertog gården men sålde den senare till Gösta Gustavsson i Börstabol.

Farman Birger Karlsson	1887, sågmästare
h Gerda Florentina	1889
Ingeborg Maj.Lisa	1919

Farman och Gerda bodde här en kort tid omkring år 1920. Farman var son till Otto Johansson och Josefina Karlsdotter i Munkeryd. Gerda var dotter till Karl Andersson och Gustava Maria Svensdotter i Lilla Krokek.

Efter en kort tid i Kulhult flyttade de till Daglösa. Farman var sågmästare vid sågen i Tällekullen. År 1928 flyttade de till Harsbol.

Helge Fransson bodde kvar i Kulhult till omkring 2005. Då flyttade han till Ödeshög.

Detta är min berättelse om byn. Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Kushult

Förord

Detta arbete avsåg ursprungligen enbart en torpinventering på Kushults ägor men under arbetets gång växte det till att slutligen omfatta hela byns historia. Men jämfört med byarna i Stavabygden har jag här inte haft tillgång till så omfattande källmaterial. Det är främst kyrkoböcker samt i viss mån domböcker som har fått lämna upplysningar om Kushult och människorna här.

Allmänt om Kushult

Kushult omfattar 1 mantal, med Näteryd 1 1/4 mantal. Arealen är 155 hektar. Storskifte genomfördes 1785 och laga skifte 1845. Dessutom finns en äldre karta, en arealavmätning från omkring år 1700 över Kushult. Denna karta upptar också en del mark vid den Skansmarken, där en kohage påstods skulle tillhöra Kushult.

Vid storskiftet förekom en tvist med Sunneryd om denna markbit och därvid förlorade Kushult denna markbit till Sunneryd. Äldre domböcker kan omtala att det redan under 1600-talet förekom tvister mellan Sunneryd och Kushult om Skansmarken.

Många människor under tidernas lopp bott i Kushult. Många har bott här bara en kort tid, andra längre. Många har varit rika, andra har varit fattiga, många har haft det svårt. Många intressanta människoöden finns att begrunda.

Storskifte och laga skifte

Första gången som lantmätaren var i Kushult, som vi säkert vet, var 1638. Då mätte han upp åker och äng på de båda gårdarna Kushult och Brändebol. Den karta som då gjordes omfattade således inte skog eller utmark. För kronohemmanet Kushults del uppgavs för Östergärdet åtta tunnor utsäde och för Västergärdet fem tunnor. Vidare uppgavs där vara äng till 30 lass hö.

För kronohemmanet Brändebol uppgavs för Norrgärdet två tunnor utsäde och för Södergärdet tre tunnor. Vidare fanns där äng i gärdena till åtta lass hö. Där uppgavs också att *detta förskrevna torp gör skatt med Kushult efter det är beläget på gårdens ägor och ligger ----- till men så att det icke särskilt kan skattläggas.*

Även om Brändebol, eller Brändebol, redan var ett eget kronohemman med åsatt ¼ mantal kallas det här för torp. Ändå dröjde det åtskilliga år innan Brändebol helt lades under Kushult.

År 1700 var det dags för nästa kartläggning. Då var det en tvist med Sunneryd som gav lantmätaren arbete. Därvid ritades en karta som visar att Kushult hade en smal markremsa utmed Sunneryds östra gräns, hela vägen utmed den gamla Holavedsvägen. I denna karta har också Brändebol medtagits. Denna lilla markremsa som Kushult då gjorde anspråk på

dömdes senare till Sunneryd. Åtskilliga tvister vid tinget handlade om gränsen mellan Kushult och Sunneryd.

Vid storskiftet 1785 bestod Kushult av två halvgårdar. Den ena var skatteköpt och den andra var en kronogård. Till varje halvgård fanns två ägare. Där fanns således fyra bönder. Samtidigt pågick då ett generationsskifte, vilket gör bilden lite osäker. Husen i byn låg väl samlade i en klunga, norr om vägen från Skrädeberg mot Rossholmen och Bankaby.

Vid tiden för laga skiftet år 1845 fanns sex gårdar i byn. 1/4 mtl ägdes av Hans Olofssons arvingar, 1/4 mtl av Bengt Israelsson, 1/4 mtl av Karl Andersson, 1/8 mtl ägdes av Johan Lejon, 1/16 mtl av Maja Greta Persdotter och 1/16 mtl av Johannes Jonsson. Den sistnämnde hade redan flyttat sina hus västerut mot Sunneryds gräns.

Av de övriga förklarade sig Israelsson vara beredd att flytta sina hus åt öster. De övriga skulle av allt att döma få bo kvar. Men gårdsdelningen var tydligen ännu inte färdig. År 1850 tycks där ha funnits följande gårdar: 1/12 mtl, 1/4, 1/4, 1/26, 1/4, 1/4, 4/16 och 1/48 mtl, således åtta gårdar då.

Utöver storskiftet 1785 och laga skiftet 1845 har också andra skiften företagits. År 1818 ägde Peter Pantzar och Peter Engel tillsammans ¼-del i Kushult. De lät då skifta denna och fick då var sin 1/8-del av denna. Av protokollet framgår också att det förekommit en lantmäteridelning 1807. Av den finns troligen inga handlingar kvar.

Näteryd

Näteryd var i gamla tider en egen by med sin egen självständiga tillvaro. Möjligen ändrades detta i slutet av 1600-talet i samband med att indelningsverket tillkom. Då kom Näteryd att tillhöra Kushult, trots att Näteryd idag inte ens gränsar till Kushult. I gamla tider hade Kushult möjligen sina marker i en smal remsa ända fram till Skäggs håla utmed Holavedsvägen och hade då gräns mot Näteryd. Både Sunneryd och Kushult ansåg sig inneha denna mark. Efter åtskilliga tvister tycks Sunneryd ha fått behålla denna mark.

Brändebol

I äldre tider fanns sydväst om Kushult en gård som hette Brändebol eller Brännebol. Den omfattade enligt 1640 års jordebok 1/4 mantal. Senare blev Brändebol lagt under Kushult och gården Brändebol försvann ur handlingarna.

Men ännu år 1721 förekom namnet Brändebol i kyrkoboken. Då var hustru Elin från Brändebol dopvittne på Kushults ägor. Brändebols gamla gård blev en del av Kushult. Det tycks vara så att Brändebol under dess senare del, när namnet förekommer i kyrkoböckerna, avsåg det som på 1680-talet blev Kushults soldattorp.

Jag antar att befallningsmannen Anders Skog som under senare delen av 1600-talet bodde i Kushult har haft en del med Brändebols och Näteryds inläggande under Kushult att göra.

Vägar och stigar

Vägen förbi Kushult är vägen från Bankaby till Skrädeberg, således Bankabys kyrkväg. I samband med storskiftet 1785 lades denna väg fram genom byn, eller som det står i handlingarna *som nu blivit flyttad fram åt Kushults gård*. Den hade tydligen tidigare gått på lite avstånd från husen i byn. Därutöver gick det stigar åt olika håll, en till Skorperyd och en till Angseryd.

Torp och torpare på Kushults ägor

Kushult är ett rusthåll och allt sedan indelningsverkets tillkomst 1680 har det funnits ett soldattorp på ägorna. Som skrivits ovan var det den gamla gården Brändebol som blev Kushults soldattorp. Här nedan anges de soldater i Kushults soldattorp som jag har uppgifter om.

Utöver soldater har här också funnits andra torp, enligt mina uppgifter två torp, varav åtminstone ett blev egen gård. De torp som det gäller var båda belägna i väster, norr om soldattorpet och nära Sunneryds gräns. Det finns muntlig tradition om Zachrisängen och Åbergs kålgård och i husförhörslängden finns angivet Panzarhemmet samt Engels lycka.

Vid en torpvandring den 31 augusti 2002 har platserna för dessa torp, Åbergs torp och Engels torp kunnat tillfredsställande klarläggas, trots att båda platserna har förändrats åtskilligt genom bl. a. vägomläggning.

Soldater i Kushults soldattorp

Jag har anteckningar om följande soldater i Kushults soldattorp:

Lars Persson	omnämnd åren	1694 - 1699
Elias Karlsson,	"	1706 - 1707
Lars Nilsson,	"	1710 - 1721
Per Öberg	"	1723ö5 - 1729 ryttare
Jonas Månsson Öberg,	"	1732 - 1734, ryttare
Lars Hultstein	"	1745 - 1756
Måns Thunberg	"	1762 - 1769
Nils Hasselgren	"	1777 - 1795
Peter Ek	"	1805 - 1830
Petrus Krus	"	1834 - 1840, blev sedan bonde i Kushult
Peter Skarp	"	1840 - 1879, innehade en gård i Kushult
Anders Peter Herman Ax	"	1879 - 1899, avfl. 1899 till Gumby
Karl August Ax	"	1900

Händelser

Mycket har säkert hänt i Kushult i gångna tider som vi inte vet något om. Som källa till mina uppgifter här nedan är det främst kyrkoböckerna och domböcker. Därifrån har jag hämtat följande:

Under åren 1710 och 1711 drog pesten över våra bygder. I Ödeshögs socken dog enligt kyrkoboken 154 personer i pesten, eller som det står i kyrkoboken " *Från den 23 october 1710 Erik Månsson i Riddargården och till den 2 december 1711 Jöns Persson i Gatugården äro 154 personer i pesten döda"*. Så skrev prästen i kyrkoboken. I Kushult dog dock inte någon

i pesten. I Rossholmen dog två personer, i Skrädeberg två och i Sunneryd fem personer. Vi kan tillägga att det var sista - eller senaste - gången som denna sjukdom var här.

Den 10 juli 1820 drunknade i en damm på gården två pojkar, 7½ och 10 år gamla, söner till bonden Hans Olofsson och Maja Larsdotter i Kushult.

Den 9 april 1827 dog bonden Jonas Olofsson i Kushult och kyrkoboken har härom formuleringen *olyckshändelse, mördad*. Det tycks ha varit ett slagsmål emellan Jonas Olofsson och Lars Andersson. Den sistnämnde hade slagit en yxa i huvudet på Jonas Olofsson.

Lars Andersson blev häktad och införd till slottsfängelset i Linköping. Där begick han troligen självmord. Detta var säkert ett stort samtalsämne i bygden på den tiden.

År 1857 kom "*den store mandråparen*". Det var rödsoten som kallades så. I september månad 1857 dog många människor i denna fruktade sjukdom. I Kushult dog då två personer, båda var barn, Josefina, 1 år, och Karl August, 12 år gammal, barn till Anders Krok på Kushults ägor.

Människorna i Kushult

Vi skall här se vilka människor som bott i Kushult under årens lopp. Härvid har jag försökt att utesluta Näteryd, som jag redovisat tidigare. Näteryd har, trots sitt eget geografiska läge, sedan länge lytt under Kushult. Kanske har Näteryd och Brändebol vid samma tidpunkt dragits in till Kushult, kanske vid indelningsverkets tillkomst på 1680-talet.

1600-talet människor i Kushult

Mina uppgifter om 1600-talets Kushult är inte heltäckande. Kyrkoböcker finns inte förrän från 1693, frånsett några noteringar i början av 1660-talet.

I 1640 års jordbok uppgavs bonden i Kushult heta Erich och räntan för Kushult uppgick till 11 daler, 22 öre, att jämföra med Jöns i Rossholmen som betalade 10 daler och 28 öre och Per i Sunneryd 13 daler och 10 öre.

Snart därefter, 1647-48, uppgick Kushult i Visingsborgs grevskap och då fick Per Brahes befallningsman eller fogde sitt boställe i Kushult. Den första fogden hette Anders Ingemarsson och han tvistade med Sunneryd om en åker. Till nästa ting hade Sunneryd och Kushult kommit överens och gjort upp i godo. De delade på åkern.

Befallningsmannen Anders Ingemarsson

I domboken för 1652 kan man läsa att Anders Ingemarssons sventjänare (dräng) hade *lägrat pigan Sigrid Larsdotter i Ödesiöö*. Han erkände detta men ville inte äkta henne och fick därför böta 40 daler för mökränkning. Vidare skulle han bidraga till barnets uppfostran. Båda skulle dessutom snarast inställa sig hos häradsprosten.

Anders Ingemarsson dog troligen 1658 eller 1659. Då uppges hans hustru vara änka. Nästa befallningsman som kom till Kushult hette Anders Skog.

Befallningsmannen Anders Skog.

Anders Skog bodde först i Skärstad och var troligen befallningsman åt

greve Per Brahe redan då. Första gången domböckerna nämner Anders Skog i Kushult är 1656. Han var gift med en dotter till borgmästaren Lars Svensson i Gränna.

Att vara befallningsman och fogde var inget latmansgöra. Detta framgår av domböckerna. Vid varje ting omnämnes befallningsmannen Anders Skog. Det rörde brottmål, skatter och räntor, tvister rörande gränser mm. Han förekommer omnämnd i samtliga domböcker under sin tid som befallningsman.

Det kan tilläggas att mot båda dessa befallningsmän, Anders Ingemarsson och Anders skog också förekom då och då klagomål från allmogen. Det rörde sig om mutor och om orättvisa uttaxeringar av skatter och andra pålagor.

Om Anders Skog kan tilläggas att han liksom sin föregångare tvistade med Sunneryd om gränsdragningen mellan Kushult och Sunneryd. Han anlade också en kvarn på Sunneryds marker, den kvarn som vi idag kan se rester av vid bäcken i den branta sluttningen ned mot Vättern vid Grönäng.

Anders Skog dog i Kushult 1696. En dotter till honom, Brita Skog, gifte sig 1711 med kornetten Gabriel Elfving från Mjölby. Kornett var en officersgrad vid kavalleriet på den tiden. De bodde sedan i Kushult. Brita Skog dog här 1729 och förmodligen flyttade Gabriel Elfving sedan med sina barn härifrån.

Den Peder som bodde i Brändebol 1661 var förmodligen bonde där. Han och hans hustru fick den 20 februari 1661 en dotter, som gavs namnet Ingiäl. Om bönder i Brändebol vet vi inte mera. När Brändebol omnämnes på 1690-talet i kyrkoboken handlar det förmodligen om Kushults soldattorp.

1700-talet i Kushult

Släkten von Brobergen

Någon gång vid sekelskiftet 1700 kom en ny släkt till Kushult, och Näteryd. Det var den adliga släkten von Brobergen, en urgammal adlig ätt från Rhentrakten i Tyskland. Där var den känd redan år 1133. Släkten kom till Sverige i början av 1600-talet. Den introducerades på Riddarhuset 1680. I Sverige förekom släkten särskilt i Östergötland.

Till Kushult och Näteryd kom Sven von Brobergen. Namnet skrevs lite olika. Min äldsta anträffade notering är från 1703. Då skrevs namnet Sven von Brobergen. Sedan skrevs det Bråberger och Broberg. För enkelhetens skull skriver jag Broberg redan från början. Åtskilliga personer i våra bygder har anor från denna släkt.

Sven Broberg	----, bokhållare, rusthållare, f.d. fältväbel
H1 Dotter till Anders Skog	----,
H2Maria Larsdotter Sjöman	1697,
Karl Johan	1698, g m Brita Jonsdotter och rusthållare i Kushult,
Anders	- - - -, (Anders Bråberg
Abraham	(1732)
Dordi Greta	- - - -, gift med Karl Gustaf Björkegren,
Maria	1737, g m skräddaren Zachris Persson, se nedan

Sven Broberg uppgavs i mantalslängden 1719 vara bokhållare. Möjligen

hade detta någon koppling till försvaret. Han anges också vara föravskedad fältväbel. Han var måg hos befallningsmannen Anders Skog i Kushult. Så uppger domboken från 1737 men det var i sitt första äktenskap. Denna dotter till Anders Skog och hans hustru känner jag inte namnet på.

Anders Skog var befallningsman i Visingsborgs grevskap och hade Kushult som sitt boställe. Förmodligen skatteköpte de Kushult men bilden är splittrad. Vid storskiftet angavs halva Kushult vara skatte och andra hälften krono. Genom sitt gifte med dottern i huset blev Sven Broberg rusthållare i Kushult. Vi kan tillägga att första hustrun, dotter till Anders Skog, var dotterdotter till borgmästaren i Gränna.

Det var överklass alltigenom Efter Sven Broberg övertog sonen Karl Johan rusthållarsysslan i Kushult.

Något som förbryllar är frånvaron av anteckningar i kyrkoböckerna. Inte många anteckningar i Ödeshögs kyrkoböcker om födda, vigda eller döda vad gäller Sven Brobergs familj. Till viss del kan det bero på att det mesta skedde före 1693 då sådana kyrkoböcker började föras. Men åtskilligt borde ändå ha varit med.

Vi kan då undra över om dessa anteckningar skedde i någon annan kyrkobok. Kanske familjen hade någon annan bostad, i någon annan församling, där man kanske vistades mera. I mantalslängden 1720 för Kushult uppges också bokhållaren Anders Broberg. Kan detta kanske vara en broder till Sven Broberg.

Familjen fanns i Näteryd redan 1719 enligt mantalslängden för detta år. Till Kushult kom de tidigare, kanske omkring år 1700. Bakgrunden för Sven var som tidigare nämnts den adliga ätten von Brobergen men närmare detaljer saknas.

Hans andra hustru, Maria Larsdotter Sjöman, var dotter till soldaten Lars Svensson Sjöman på Ängs ägor. Sven och Maria vigdes 1729. Sven dog omkring 1742. De bodde ännu 1751 kvar i Näteryd men flyttade senare till Kushult. Hustrun Maria Larsdotter och dottern bodde i Näteryd även senare. Dottern Maria gifte sig med skräddaren Zachris Persson, se nedan. Maria Larsdotter dog i Näteryd 3 maj 1779 av bröstsjuka.

Vid vintertinget 1703 den 13 februari hade Sven Broberg i Kushult instämt Hans Håkansson i Sunneryd. Han anklagade honom för stånghygge och åverkan på Kushults skog i Skansmarken. Han krävde skadestånd. Hans Håkansson svarade att skogen i Skansmarken enligt Lysings Härads dom den 14 februari 1684 var Sunneryds enskilda ägor. Detta torde också även nu ha varit häradsrättens åsikt. Vi kan här se att Broberg redan 1703 var bonde i Kushult.

Vid höstetinget 1721 hade rusthållaren Sven Broberg ansökt om att få fälla träd på häradsallmänningen. Men med hänsyn till att det på gårdens ägor fanns tillräckligt med skog avslog häradsrätten hans ansökan.

Vid sommartinget 1723 hade ryttaren Jöns Bergmans instämt rusthållaren Sven Broberg i Kushult. Det gällde ett kontrakt dem emellan från den 22 mars 1723, enligt vilket Bergman skulle få arrendera Näteryd. Bergman krävde att Broberg skulle fullfölja kontraktet. Tingsrätten gav honom rätt.

Per Månsson i Hårstorp hade vid hösttinget 1735 instämt Sven Broberg och Lars Jönsson i Näteryd för eftersatt underhåll av gärdesgårdar. Detta

hade orsakat skador på hans åkrar. Han begärde ersättning för skadorna och för rättegångskostnaderna. Broberg var inte närvarande vid tinget utan hans talan sköttes av hans hustru.

Hon och Lars Jönsson menade att skadan på Pär Månssons åkrar berodde på hans egna dåliga gärdesgårdar. Nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp påstods kunna intyga detta. Pär Månsson åberopade då sina vittnen, nämndemannen Pär Gudmundsson i Kråkeryd samt bönderna Anders Månsson och Pär Månsson i Lilla Krokek.

Nämndemannen Pär Jönsson i Sestorp uppgav att såväl kärandens som svarandenas gärdesgårdar var dåliga, när de blivit besiktigade.

Vid höstinget 1735 hade Sven Broberg i Näteryd också instämts av Anders Olofsson i Ödeshög rörande skuldfordran. Det gällde en skuld på 6 daler silvermynt enligt en obligation, upprättad 1730. Broberg erkände skulden men uppgav att hans barn borde betala skulden. De hade vid arvskiftet efter deras avlidna moder påtagit sig all skuld.

Resolution: *Sven Broberg i Näteryd påstår att hans barn skall betala skulden, eftersom de påtagit sig detta vid avvittringen efter deras moder. Men finner rätten skäligt att Sven Broberg inom en månad bör betala skulden till Anders Olofsson.*

Vid höstinget 1737 hade föravskedade fältväbeln Sven Broberg instämt kyrkoherden ärevördige herr Samuel Ekman från Västra Tollstad för att han tagit Brobergs bänkrum i Ödeshögs kyrka som alltid lytt till Kushult. Häremot hade kyrkoherden instämt Broberg för osann beskyllning.

Enligt den stoldelning som 1570 gjordes i kyrkan av prosten Johannes Enander blev detta bänkrum nr 8 givet till Anders Skogs hustru. Hon ägde då Kushults rusthåll. Fältväbeln Sven Bråberg är hennes måg och vill behålla detta bänkrum.

Som vittnen hördes Per Svensson i Bultsbol, Lars Andersson i Åeryd och Peter Persson i Bankaby. Per Svensson berättade att *för 30 år sedan hade prosten Daniel Arvidsson tilldelat sin och sina efterträdares hustrur bänkrummet nr nio. Detta har nu prosten Bagges hustru. Om bänkrummet nr 8 var han något osäker. Det hade inte använts av Kushult. Det hade använts av gästgivaren i Ödeshög och kyrkoherden Ekmans moder, Madame Justina Melin, men av vilken rätt visste han inte.*

Andra vittnet Lars Andersson i Åeryd intygade att *för ungefär 30 år sedan eller något mer, har detta bänkrum nr 8 blivit av prosten Arvidsson givet till kyrkoherden Ekmans fader. Det hade sedan blivit anslaget till rusthållet Bosgård i Sväm men därefter hävdats av kyrkoherden Ekmans moder och hustru.*

Petter Persson i Bankaby säger att *vid pass 30 år sedan då prosten Arvidsson anslog bänkrummet nr 9 till sin hustru blev nr 8 tilldelad madame Justina Melin. Där satt hederligt folk, och erinrade han sig att ryttmästaren Hoff samtidigt tilldelats det rum som förut hört till Kushult. Nu senare disponeras det av rusthållet Klockargården i Ödeshög.*

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge och Per Jönsson i Sestorp och Jöns Ingelsson i St. Lund intygade också att madame Justina Melin *städse innehaft* det omtvistade bänkrummet.

Kyrkoherden Ekman yrkade att vid dessa omständigheter behålla detta bänkrum. Detta som kronorusthållet Kushult med ¼ mtl Näteryd icke gör mera än 1 hemman och även har ett bänkrum i kyrkan nr 6 och ett till längre ner,

Broberg tillfrågades varför han icke tidigare påtalat detta. Han svarade att han icke velat få osämja när kyrkoherdeänkan Justina Melin levde.

Rättens utslag blev att kyrkoherden Ekman fick behålla bänkrum nr 8. Som skäl framhölls att Broberg i så många års tid lämnat detta opåtalt samt att hemmanet Kushult har tillräckliga bänkrum i kyrkan. Han borde dessutom påtalat detta under den tid han innehade Kushult och inte nu sedan han avstått detta till sin son och måg. Rätten ansåg vidare att Broberg använt anstötliga tillmälen och han dömdes att till kyrkoherde Ekman betala fyra daler i rättegångskostnadsersättning.

År 1719 och 1720 omnämnes i mantalslängden fyra familjer i Kushult. Det är Per Andersson med hustru, vidare bokhållaren Sven Broberg med hustru och piga, vidare ryttaren Ullman med hustru Maria. Vidare omnämnes där Per Håkansson med hustru som brukade Näteryd och även bodde där. Tre familjer, en bondefamilj, en bokhållarfamilj och en soldat med familj tycks utgöra människorna i Kushult 1720. Bokhållare, för vad då kan vi fråga oss. Kanske någon försvarsfunktion?

År 1730 var förhållandet ungefär detsamma. Då hade ryttaren Ullman ersatts av ryttaren Per Öberg.

Många flyttningar har förekommit, många ägarbyten har skett. Någon gammal genuin släktgård tycks inte finnas i Kushult, även om sådant är svårt att fastställa. Det kan kanske finnas någon liten avlägsen och bortglömd släkttråd. Vi börjar här nedan redovisningen av människorna som bodde på gården och avslutar 1700-talet med de människor som bodde på ägorna.

Lars Persson	- - - -, bonde i Kushult
H Elin Persdotter	- - - - ,
Maria	1713-02-18, död 1714
Per	1715-01-29, död samma år
Per	1716-05-16,
Erik	1718-09-04,
Maria	1724-10-01

Uppgifterna om Lars och Elin är få men de tyder på att Lars varit ryttare för Bankaby. Han gifte sig 1714 med Elin Persdotter, som också var från Bankaby. De bodde sedan i Råby och året därefter i Kushult. De flyttade omkring 1719 till Riddargården i Ödeshög. 1724 fanns de på Sestorps ägor. Deras vidare öden känner jag inte.

Per Andersson	- - - - , bonde (?)
Kerstin Jonsdotter	- - - -,
Karin	1719,

Per och Kerstin gifte sig 1718 och då uppgavs båda vara från Skorperyd. De stannade inte länge i Kushult utan har förmodligen flyttat, okänt vart.

Lars Jonsson	1698, bonde
H Karin Nilsdotter	1700 (?), död 1737
Anna	1725
Nils	1728

Lars Jonsson och Karin Nilsdotter gifte sig 1723. Han uppgavs då vara från Frebol och Karin kom från Sväm. De bodde sedan i Kushult och där föddes två barn, Anna 1725 och Nils 1728. Därefter flyttade de till Hårstorp. Karin dog där 1737. I boupptecknigen uppgavs de äga 3/4 Hårstorp, således hela Hårstorp.

Lars hade kanske någon *bördsrätt* i Hårstorp genom sin mor Elin Andersdotter. Hon var dotter till Anders Svensson i Hårstorp. Han var son till Sven Månsson i Narbäck, en storman i bygden under 1600-talet. Efter första hustruns död gifte sig Lars med Sigrid Hansdotter. De har sedan flyttat från Hårstorp 1743-44, okänt vart.

Därefter har familjen Broberg dominerat Kushult en tid framåt..

Karl Johan Broberg	1698, bonde, rusthållare i Kushult
Brita Jonsdotter	1715,
Anders	1734,
Sara	(1739), gift 1764 med Anders Svensson i Öd. Brännegård
Peter	1741, död 1743,
Lars	1742, bonde i Kushult, se nedan
Johan	1744, död samma år,
Jonas	1747, bonde i Kushult, se nedan
Lena	1749, död
Karl	1752,
Peter	1754,

Karl Johan Broberg var troligen son till bokhållaren Sven eller Anders Broberg som bodde i Kushult enligt mantalslängden för 1719 och 1720. Brita Jonsdotters bakgrund är inte känd. Den 12 augusti 1757 dog rusthållaren Karl Johan Broberg. Hans hustru, Brita Jonsdotter dog den 18 april 1799, 84 år gammal. Brobergs innehav var troligen halva gården och sönerna Lars och Jonas övertog detta, se nedan.

På 1740-talet fanns i Kushult en bonde som hette Lars Andersson. Han var gift med Anna Persdotter. De förekommer omnämnda endast i födelseboken för åren 1746 och 1749. I övrigt är de okända. Lars var möjligen son till den Anders Broberg som jag har antecknad.

Familjen Broberg har möjligen haft gård eller gårdar på annat håll, eftersom kyrkoböckerna i Ödeshögs församling inte har fullständiga anteckningar om många av familjemedlemmarna.

Jonas Karlsson **1742, bonde i Kushult, död före 1785**
Lars Larsson 1753, bonde, gift 1785 med Maja Andersdotter
Lars Andersson 1770, bonde, gift 1799 med Maja Andersdotter
H Maja Andersdotter 1745,
Maria 1774,
Karl 1776,
Johanna 1786,
Johannes 1791,

Jonas var son till Karl Johan Broberg och Brita Jonsdotter och han övertog efter faderns död en fjärdedels mantal av Kushult. Efter 1776 har jag inga uppgifter om honom. Vid storskiftet 1785 uppgavs han vara avliden. Hustrun Maja Andersdotter bodde kvar i Kushult med sina barn och gifte sig 1785 med Lars Larsson och drev gården vidare.

Lars Larsson dog i Kushult den 5 januari 1797 av förkylning. Maja gifte sig då, för tredje gången, nu med Lars Andersson från Råby 1798. Lars var då 28 år gammal och Maja var 53, nästan dubbelt så gammal. De drev gården i Kushult vidare. Maja Andersdotter dog av slag i Kushult den 13 februari 1813, 64 år gammal. Lars Andersson gifte sig 1813 på nytt, se längre fram.

Lars Karlsson 1747, bonde i Kushult, död 1786
Johan Nilsson **----, bonde, g m Maja Samuelsdotter 1787, död 1997**
H Maja Samuelsdotter- - - -,
Jonas 1776-08-15, övertog föräldragården,
Samuel 1779,
Karl 1782-12-27, övertog föräldragården efter brodern Jonas
Samuel 1786, död samma år av mässlingen
Maria 1787,
Johannes 1790,
Anna Brita 1792,
Johan Nathanael 1794, död samma år

Jonas och Lars var söner till Karl Johan Broberg och Brita Jonsdotter och innehade efter faderns död var sin fjärdedel av Kushult. Lars var gift med Maja Samuelsdotter men några vigseluppgifter har inte anträffats. Lars avled den 16 mars 1786 av bröstsjuka, 38 år gammal. Maja gifte sig då med Johan Nilsson och de drev gården vidare.

Johan Nilsson dog av slag 1797 och Maja ingick 1798 gifte med Johan Persson från Väversunda. Därefter saknas anteckningar om familjen. Möjligen flyttade de till Väversunda.

Sonen Jonas, född 1778, bodde kvar i Kushult, övertog föräldragården men dog ogift på kurhuset i Vadstena den 3 december 1807. Hans broder

Karl Johan Broberg hade också en syster som hette Dordigreta Broberg. Hon var gift med Karl Gustaf Björkegren som var bonde i Kushult från 1720-talet och fram till omkring 1750. I deras ställe kom Jonas Olofsson med sin familj.

Karl Gustaf Björkegren - - - -, rusthållare i Kushult
H Dordi Greta Broberg - - - -,
Barn: Johan Gustaf 1730-06-27, kronobefallningsman, bosatt i Valla,
Maria 1732-03-19,
Lisa och Greta 1743-04-22,
Sara 1746-07-05,
Brita 1747-12-20,

Karl Gustaf Björkegren kom förmodligen till Kushult någon gång i slutet av 1720-talet Vi finner hans namn i kyrkoböckerna endast vad gäller födelseuppgifter för de ovannämnda barnen. Ingen vigseluppgift, inga uppgifter i död- och begravningsboken.

Släkten Björkegren hade förmodligen sin närmaste bakgrund i Östergötland och möjligen inom den militära förvaltningen. I Gränna omnämnes under 1700- och 1800-talen också några ”Björkegrenar”, landsfiskal, handlande och korpral.

I domböckerna återfinns Karl Gustaf Björkegren på flera ställen. Där förekommer för övrigt en kronans befallningsman, Lars Björkegren omnämnd redan vid tinget i Lysings härad 1718. Kanske han var far till Karl Gustaf Björkegren.

Det framgår också av en domboksnotering från 1742 att Karl Gustaf Björkegren hade en broder i Bobergs härad på skatterusthållet Kulla. De domboksnoteringar som gällde Karl Gustaf Björkegren rörde sig ofta om skuldfordringar.

Den 18 oktober 1744 hade Björkegren varit på marknad i Gränna och på hemvägen stannade han till vid krogen i Holkaberg. Där blev han krävd av Peter Persson i Norra Bråten på någon summa penningar som denne påstod honom vara skyldig. Björkegren hade då svarat med att ge Peter Persson några rapp med piskan i ansiktet och kalla honom skälm. Det blev fyra daler i böter.

Enligt domboken från 1752 hade Björkegren då sålt halva kronorusthållet Kushult till Jonas Olofsson i Fotsjö i Adelövs socken. I samband därmed försvann familjen Björkegren från Kushult.

Karl Gustaf Björkegren hade under sin sista tid i Kushult blivit skuldsatt. Han hade då också lånat pengar från sin avlidne svågers, Karl Johan Brobergs dödsbo, som han förvaltade. Det tycks vara så att Karl Johan Brobergs barn inte fick ut dessa pengar av sitt farsarv.

Karl Gustaf Björkegren stannade möjligen kvar i häradet. I domboken från 1756 finns en notering om att utredaren för salpetersjuderistaten hette Karl Gustaf Björkegren, förmodligen samma person. Han hade då i detta ämbete instämt några bönder i Ödeshög.

Av domboken framgår också att Karl Gustaf Björkegren hade en halvbroder, Raphael Björkegren, som var landsfiskal i Gränna. Det framgår också att de tidigare ägt en gård i Kulla i Bobergs härad. Från 1766 finns

noterat att det i Lysings härad fanns en häradsskrivare som hette Johan Björkegren. Med detta lämnar vi familjen Björkegren.

Vid vintertinget 1777 hade kronolänsmannen Sundeman instämt drängen Johan Andersson i Kushult och *qvinspersonen* Maria Karlsdotter från Sunneryds ägor. Deras brott var *lönskaläge*. De hade haft olovligt umgänge med varandra, varav hon blivit med barn. Hon hade vid jultiden fött ett flickebarn, som två dagar efter födseln avlidit.

Båda erkände brottet och uppgav att det skett i Kushult där han då hade drängtjänst. Ingen av dem hade förut lagförts för sådant och de dömdes till böter, han till en daler och hon till 40 daler (?). Vidare skulle de betala till Ödeshögs kyrka, han 2/3 daler och hon 1/3 daler. Dessutom skulle de i sakristian undergå enskild avlösning. Han ålades vidare att ersätta henne för begravningskostnaderna.

Jag har försökt utforska vem denna Maria Karlsdotter var. Att helt säkert identifiera henne har jag inte lyckats med. Hon var möjligen dotter till Karl Gustaf Björkegren och Dordigreta Broberg. Hon bodde vid tillfället på Sunneryds ägor men var från Kushult. Hon avled den 20 juli 1777 av håll och styng, 42 år gammal.

Karl Larsson 1782, bonde på 1/8 mtl i Kushult
H1 Kath. Andersdotter 1786, g 060102
H2 Rebecka Samuelsdotter 1794,
Johannes 1808, t Stava 27
Lars Peter 1822
Johanna 1810
Sara Lena 1815
Anna Charlotta 1817
Maja Stina 1819
Ulrika 1824

Karl var son till Lars Karlsson och Maja Samuelsdotter i Kushult, och sonson till Karl Johan Broberg och hade således rötter till den gamla adelssläkten von Brobergen. Karl var bonde på 1/8 mantal i Kushult, förmodligen en del av hans föräldragård. Han gifte sig med Katharina Andersdotter, dotter till bonden Anders Andersson och Sara Lena Andersdotter i Mark. Hon dog av värk den 7 juni 1813, 26 år gammal.

Karl gifte sig samma år med Rebecka Samuelsdotter, dotter till bonden Samuel Persson och Sara Lena Persdotter i Sunnesjö. År 1827 flyttade de till Skrädeberg och där står de som innehavare av 3/8 mantal.

Jonas Olofsson 1707 i Adelöv, bonde
Karin Månsdotter 1710 i Adelöv,
Olof 1732 i "
Sven 1743 i "
Jonas 1740 i "
Maria 1746 i "

Jonas var från Sutarp och Karin var möjligen från Stenkilstorp i Adelöv. De gifte sig 1733 och var sedan bönder i Fotsjö. 1752 kom Jonas Olofsson med sin familj, hustrun Karin Månsdotter och fyra barn, från Fotsjö till Kushult. Jonas Olofsson dog 1767 och gårdsbruket övertogs av sönerna Olof och Jonas. Karin Månsdotter dog 1793.

Olof Jonsson	1732 i Adelöv, bonde i Kushult
H1 Maria Johansdotter	1748, död 1775
H2 Sara Håkansdotter	1740,
Anna Brita	1775, död 1775
Maria Stina	1776, död 1776
Hans	1777,
Maria	1779, död 1780 av massel
Peter	1781, död 1781 av bröstsjuka,

Olof och Maria gifte sig 1767. Olof var son till Jonas Olofsson och Karin Månsdotter i Kushult, se ovan. Maria var dotter till Johan Svensson och Maria Jonsdotter i Stava. De brukade först en gård i Stava och kom omkring 1775 till Kushult. Olof blev där bonde på 1/4 mtl i Kushult efter fadern. Maria dog i barnsäng 1775 och Olof gifte sig 1776 med Sara Håkansdotter från Munkeryd. Olof dog 1806 i Kushult och Sara Håkansdotter dog 1807. Sonen Hans Olofsson övertog gården.

Olof är omnämnd i domboken vid några tillfällen, såväl under deras tid i Stava som i Kushult.

År 1777 hade Olof Jonsson klagat på sina grannar i Kushult för att de hade getter som orsakade stor skada. Han bad rätten utfärda förbud mot sådant. Det intygades att Olof hade skälig orsak för sina klagomål. Rätten utfärdade därför förbud mot hållande av getter, vid 10 dalers vite.

År 1793 beskylldes han för att *"med hugg och slag eller åtminstone med vanvördnad och försmädliga ord förolämpat sin egen moder Karin Månsdotter"*. Hur det gick med detta mål är mig inte bekant. Sådana brott underställdes Göta Hovrätt. Karin Månsdotter dog 1793 i Kushult och det är tveksamt om hon fick höra hovrättens utslag.

Vid storskiftet 1785 bestod Kushult av två halvgårdar. Den ena var skatteköpt och den andra var en kronogård. Till varje halvgård fanns två ägare. Här fanns således fyra gårdar och fyra bönder, Olof Jonsson, Jonas Jonsson (sterbhuset) samt Lars Karlsson och Jonas Karlsson. Samtidigt pågick då ett generationsskifte, vilket gör bilden lite osäker.

Husen i byn låg väl samlade i en klunga, norr om vägen. Kartan visar fyra byggnader i stort sett i rad. De två västra av dessa tycks ha disponerats av Lars Karlsson och Jonas Karlsson. De två östra innehades av Olof Jonsson och sterbhuset efter Jonas Jonsson.

Jonas Jonsson	1740, bonde
H Annika Andersdotter	1747
Maria	1771, död i rödsoten 1773
Katharina	1772, död ?
Johan	1774

Maria	1774, gift med Israel Olofsson, se nedan
Anders	1780, död
Anna Katharina	1782, död ?

Jonas och Annika gifte sig 1770. Jonas var son till Jonas Olofsson och Karin Månsdotter, se ovan. Annika hade troligen sina rötter i Skälaby. Jonas delade sannolikt med brodern Olof gårdsbruket efter deras föräldrar i Kushult. Jonas dog den 4 mars 1778 av lungsot och bröstsjuka, 37 år gammal. Annika gifte sig 1779 med Hans Andersson från Åby Sörgård och de drev gårdsbruket vidare. Annika Andersdotter dog 18 juni 1783. Hans gifte sig då med Katharina Olofsdotter, se nedan.

Hans Andersson	1745 i Åby, bonde i Kushult
H Katharina Olofsdotter	**1761 i Vireda**
Anna Katharina	1782,
Peter	1785, död 1785
Kristina	1788
Majstina	1790, död ?
Sara Lena	1792, död 1898
Anders	1794, död 1805
Johan Peter	1796, blev sockenskomakare
Johan	1798,
Johanna	1799
Johannes	1801,
Hans	1804, död 1806
Maja Lisa	1806

Hans och Katharina drev gården vidare i Kushult, den gård som Jonas Jonsson övertagit efter sina föräldrar. År 1804 flyttade de till Stora Krokek där de under något år arrenderade en gård. De flyttade sedan till Sväms Jonsgård där de också arrenderade en gård. Där dog Hans 1808 av värk. Katharina Olofsdotter bodde sedan i en backstuga på Ödeshögs Brännegård som fattighjon. Hon dog där 1837.

Vi har nu närmat oss sekelskiftet år 1800. Vi skall nu se vilka människor som bott på Kushults ägor under 1700-talet.

På Kushults ägor

I soldattorpet på Kushults ägor, den gamla gården Brändebol, fanns under 1600-talets sista år en ryttare som hette Lars Persson. Han var gift med Karin. De fick en dotter 1696 som hette Karin och 1697 en son som hette Lars. Dottern Karin dog 1699. Därefter finns inga uppgifter om denna familj.

På Kushults ägor, kanske Brändebol, bodde också inhysta människor. Den 23 oktober 1699 dog Elin Eriksdotter, 55 år gammal. Hon var änka efter Johan Götarsson Skomakare. Den 1 augusti 1701 dog Anders, 72 år gammal. Han hade varit bonde i Dahls härad men var i många år varit inhyst, sist på Kushults ägor i 12 år. Han hade varit gift två gånger.

Elias Karlsson är omnämnd år 1706, då han med sin hustru, Ingrid Nilsdotter, fick en dotter, Kerstin, som dog 1707. Elias var troligen soldat för Kushult. Namnet Elias Karlsson förekommer också i Siggeryd. Förmodligen var det samme man.

Den 1 mars 1708 dog Sara Persdotter, änka efter Anders Knutsson på Kushults ägor. Hon blev änka 1701, okänt var de då bodde, och hade då varit gift med honom i 40 år. De hade inga barn. Hon avled här på Kushults ägor, 70 år gammal.

Lars Nilsson	- - - -,
Ingrid Jonsdotter	- - - -,
Kerstin	1710,
Per	1712,
Jon	1715,
Lars	1717
?	1721

Lars och Ingrid är omnämnda under Brändebol under åren 1710 - 1721 i samband med att deras barn föddes. Efter 1721 är de inte omnämnda. Lars var förmodligen soldat för Kushult och blev kanske *borta i krigen*. I mantalslängden 1719 uppgavs han vara fattig och sjuklig. Det kan tyda på att han dött hemma, men någon notering i död- och begravningsboken finns inte. Elin i Brändebol är omnämnd som dopvittne 1721.

Per Ullman var ryttare för Kushult enligt mantalslängden för 1719 och 1720. Hans hustru hette Maria och hon uppgavs vara mycket sjuklig. 1720 uppgavs vidare att mannen fått avsked (pension). Mera vet vi inte om Ullmans. I kyrkoböckerna är de inte omnämnda.

Per Persson Öberg	1687, ryttare för Kushult
Anna Johansdotter	1698
Helena	1723,
Jonas	1725, död 1726
Anna	1729,

Per och Anna gifte sig 1723. De bodde då båda på Kushults ägor. Anna var möjligen från Norra Bråten för där dog *Per Öbergs svärmoder år 1737*, De är inte nämnda i Kushult efter 1729. De bodde senare i Norra Bråten. Per Öberg dog av bröstsjuka år 1764, 77 år gammal. Anna dog troligen år 1772.

Nils Hultstein	1707, ryttare för Kushult
H1 Karin Svensdotter	1708, död 1763
H2 Ingrid Andersdotter	1695,
Anna	1745,
Lars	1747,
Maria	1756,

Nils var ryttare för Kushult när han 1741 gifte sig med Karin Svensdotter. Båda uppgavs då bo i Näteryd men jag förmodar att han senare bodde i Kushults soldattorp, det gamla Brändebol. Omkring 1760 lämnade han tjänsten och flyttade till Sestorps ägor. Där dog Karin Svensdotter den 21 juli 1763 av blodstörtning. Nils ingick nytt äktenskap 1764 med Ingrid Andersdotter. Hon dog i rödsoten 1773. Den 5 april 1782 dog *Klämmestorps rotagubbe, avskedade ryttaren Nils Hultstein av bröstsjuka, 75 år gammal*.

Lars Persson	1717, torpare
Anna Hansdotter	1720,
Erik	1746,
Maria	1749,
Hans	1751,
K-----	1753,
Nils	1760
Jonas	1767

Lars och Anna gifte sig 1746. Lars uppgavs vara från Börstabol och Anna uppgavs vara *qvinfolk* från Kushults ägor. De bodde först på Rossholmens ägor och kom omkring 1747 till Kushults ägor. De flyttade sedan tillbaka till Rossholmens ägor och bodde där fram till omkring 1769, då de flyttade till Stavrebergs ägor.

Där dog Lars Persson 1773. Anna bodde troligen därefter på Norra Bråtens ägor. Där dog hon den 13 november 1779 av ålderdoms krämpor, 71 år gammal.

Måns Svensson Tunberg	1727, ryttare för Kushult
Brita Isaksdotter	**1733**
Anna	1756-01-25,
Jaen	1762-09-27,
Peter	1765-10-11,
Peter	1766-11-22,
Maria	1769-10-21,

Måns och Brita förekommer omnämnda i kyrkoböckerna under Kushult under tiden 1755 - 1769. Måns Thunberg lämnade sin tjänst 1769 och familjen flyttade till Öninge Frälsegårds ägor. Senare flyttade de till Klockargårdens ägor i Ödeshög. Där dog Brita Isaksdotter av bröstsjuka den 18 februari 1797, 70 år gammal. Måns Tunberg dog den 26 mars 1800 på Sjöstorps ägor av bröstsjuka, 65 år gammal.

Det är möjligt att Måns Tunberg blev avskedad på grund av följande, som jag anträffade i domboken för år 1768. Vid hösttinget 1768 hade kronolänsmannen Fellbom instämt Måns och hustrun Brita för stöld. Natten mellan den 4 och 5 september 1768 hade de på ett sädesgärde stulit sex rökar korn och kört hem till sitt torp på Kushults ägor. Där anträffades stöldgodset dagen efter och båda ställdes inför rätta.

De dömdes att böta sexdubbla värdet av det stulna, vardera 60 daler silvermynt. Om de inte hade pengar att böta med gällde spöstraff, för Måns

åtta par spö och Brita sex par ris, tre slag av vardera. Dessutom skulle de i Ödeshögs kyrka undergå uppenbar skrift.

Jag är inte säker på deras bakgrund.

1770 fanns på Kushults ägor Måns Persson och Stina Andersdotter. De fick det året en dotter som hette Katharina. I övrigt är de okända. Det var inte ovanligt med tillfälliga boende på Kushults ägor. Den 20 juni 1777 dog qvinfolket Maria Karlsdotter från Kushult av håll och styng. Möjligen dog hon i Sunneryd men det anges att hon var från Kushult. Hon benämndes qvinfolk eller qvinsperson eftersom hon fött oäkta barn.

Nils Hasselgren	1749 i Strå, ryttare
Lena Jonsdotter	1749 i Harstad, (eller Herrestad)
Katharina	1775, död i rödsoten 1781, 6 år gammal
Maria	1777,
Peter	1780,
Stina	1782, död 1782
Jonas	1785, död samma år av kikhosta,
Johannes	1791,
Anders	1795,

Nils och Lena är omnämnda i Kushult under åren 1775 - 1795. De gifte sig 1771. Nils var ryttare för Kushult. Någon gång efter 1795 flyttade de från Kushult till Frebols ägor och Nils uppges vara avskedad livgrenadjär, en gratialist. Det innebar någon liten pension. Den 1 juli 1822 avled Nils hasselgren av ålderdom, 73 år gammal.

Hustrun Lena Jonsdotter bodde kvar på Frebols ägor. Den 26 april 1841 avled också hon av ålderdom, men hon var 92 år gammal. Härav kan vi lära oss att ålderdomen infinner sig inte vid samma tidpunkt för alla. Hon bodde då i Svanshals men var ännu kvarskriven i Frebol, varför dödsfallet antecknades i Ödeshögs kyrkobok.

Vi har nu i vår redovisning av människor på Kushults ägor under 1700-talet kommit fram till slutet. Det betyder inte att alla som under kanske någon kortare tid bott här har medtagits. Alla är inte noterade i varesig kyrkoböcker eller mantalslängder. De får tillhöra alla de onämnda som trots detta också är en del av vår historia.

1800-talet i Kushult

Även detta århundrade redovisas med början på gården i Kushult, med de bondefamiljer och andra som bodde i gården.

Hans Olofsson	1771, bonde
Johannes Johansson	1804 i Källstad, från Heda 1834
h Maja Larsdotter	1789,

Jonas	1808, död 090318
Peter	1810, död 1820, drunknade
Andreas	1812, död 1820, drunknade
Maja Lisa	1815,
Kristina	1818, gift med Niklas Vallander i Åeryd
Johanna Sofia	1821, gift till Kråkeryd, senare till Kushult, se nedan
Karl Peter	1824, övertog gården efter fadern
Johan August K	1828, ?
Johan	1832, ?
Karl August	1840
Alfred	1842

Hans var son till Olof Jonsson och Sara Håkansdotter i Kushult och övertog gården efter föräldrarna. Han gifte sig 1807 med Maja Larsdotter, dotter till Lars Jansson och Maria Andersdotter i grannbyn Siggeryd. Den 10 juli 1820 drunknade två söner till honom, Peter och Andreas, 8 och 10 år gamla, i en damm på gården. Hans Olofsson dog av slag 25 maj 1830. Maja gifte sig 1834 med Johannes Johansson, se ovan.

Maja avled den 7 november 1835 av *blodgång och förstoppning*. Johannes gifte sig då med Sofia Fredrika Johansdotter och drev gården i Kushult vidare fram till 1842. Då flyttade familjen från Kushult. Gården ägdes av Hans Olofssons arvingar. Då kom dottern Johanna Sofia Hansdotter med sin man från Kråkeryd, se nedan.

Israel Olofsson	1755 i V Tollstad, bonde på 1/4 mtl,
h Maja Lena Jonsdotter	1774, från Kushult
Jonas	1785 i Heda, bonde i Angseryd
Olof	1789 i Heda, död ?
Bengt	1803 i Åby, övertog föräldragården, se nedan.
Olof	1815, död av kikhosta 1817

Israel och Maja Lena gifte sig 1802. Hans bakgrund är okänd. Hon var dotter till Jonas Karlsson och Maria Andersdotter i Kushult. Hennes farfar och farmor var Karl Johan Broberg och Brita Jonsdotter. Israel hade varit gift tidigare och hade från det äktenskapet två barn.

Till Kushult kom Israel och Maja från Ryket i Stora Åby 1805. Vid mitten av 1820-talet var Israel och Maja Lena på undantag och deras son Bengt övertog gården. Israel dog av förstoppning den 27 september 1828. Maja Lena dog av värk den 6 juli 1843.

Jonas Olofsson 1800, bonde på 1/16 mtl i Kushult.

Jonas var son till Olof Karlsson och Ingeborg Samuelsdotter i Skrädeberg. Han kom till Kushult 1824 som innehavare av 1/16 mtl. I husförhörslängden uppges att han blivit lagförd för hemgång. Vi kan anta att det uppstått någon osämja mellan honom och Lars Andersson, se nedan. Jonas blev av allt att döma ihjälslagen av Lars Andersson den 9 april 1827.

Lars Andersson blev häktad och senare tog han sitt eget liv på slottsfängelset i Linköping, se nedan. Jag har i domböckerna inte funnit några uppgifter från rannsakningen. Handlingarna har insänts till Göta Hovrätt för granskning uppges det. Där uppges att Lars och Jonas varit i slagsmål och att Lars slagit en yxa i huvudet på Jonas.

Lars Andersson	**1770, bonde, död 1827**
Gustaf Andersson	1809, från Skorperyd 32, g 32
h Maja Lena Persdotter	1793 i Åby,
Johanna	1816,
Maja Stina	1818
Anna Charlotta	1820, död 1821
Petrus	1822
Karl Anders	1824
Johan	1827
Maria Charlotta	1830, död 1830, oä dotter

Lars Andersson förekommer här för andra gången. Han var tidigare gift med Maja Andersdotter. Efter hennes död 1813 gifte han sig med Maja Lena Persdotter och de drev gården om 1/4 mtl i Kushult vidare. Den 9 april 1827 inträffade dock något som gav eko i bygden.

Lars Andersson slog sin granne, Jonas Olofsson, så att denne dog två dagar senare. Lars Andersson häktades och på slottsfängelset i Linköping tog Lars sitt eget liv.

Maja Lena sålde gården den 13 september 1831 till Johan Lejon och hans hustru Maria Andersdotter för 1180 riksdaler riksgäld.

Maja Lena gifte sig 1832 med Gustaf Andersson, bondson från Skorperyd, han då 23 år gammal och Maja Lena 41 år. Maja Lena dog den 26 maj 1841 av tärande sjuka. Hon och Gustaf hade inga gemensamma barn. Gustaf gifte sig 1843 med Hedvig Hultman och flyttade därefter till Maltmossen.

Fredrik Månsson Mård	1897 i Vireda, "gifta drängen"
H Ingrid Eriksdotter	1802 i Gränna,
Karl Johan	1829,

Fredrik och Ingrid kom till Kushult någon gång i slutet av 1820-talet. De flyttade till Sunnesjö 1829. 1831 kom till Lilla Krokek, kanske till torpet Hagalund. 1837 flyttade de till Maltmossens ägor. Fredrik var son till soldaten Måns Mård i Mosseryd i Vireda, med rötter i Lommaryds socken. Hans moder var från Gränna socken. Måns tycks dock inte ha varit släkt med soldaten Jonas Mård i Munkeryd, vilken också kom från Vireda. Ingrid Eriksdotter var bondedotter från Åsa i Gränna socken.

Jonas Larsson	1876, bonde på 1/4 mtl.

Jonas var son till Lars Karlsson och Maria Samuelsdotter i Kushult. Han hade således anor från släkten Broberg. Jonas var ogift. Han avled på kurhuset i Vadstena den 3 december 1807. Hans tid som bonde i Kushult blev således kort.

Karl Larsson	1782, bonde på 1/8 mtl i Kushult
H1 Katharina Andersdotter	1786,
H2 Rebecka Samuelsdotter	1794
Johannes	1808,
Johanna	1810,
Sara Lena	1815
Anna Charlotta	1817
Maja Stina	1819
Ulrika	1824

Karl var son till Lars Karlsson och Maria Samuelsdotter i Kushult. Han gifte sig med Katharina 1806 och hon uppgavs då vara från Mark. Hon dog 7 juni 1813 av värk. Karl ingick nytt äktenskap med Rebecka Samuelsdotter från Sunnesjö. Familjen flyttade 1825 till Skrädeberg.

Peter Engel	1765, soldat, bonde och därefter backstugusittare
H1 Stina Jönsdotter	- - - -,
Susanna Månsdotter Segerman	1787 i Vikenstad,
Jonas	1809
Maja	1807, död 080801
Peter	1811
Andreas	1813
Peter	1820
Maja Stina	1815
Anna	1817
Charlotta Mathilda	1823
Karolina	1825
Per Adolf	1828

Peter uppgavs vid mönstringen vara östgöte, gift och 170 cm lång. Hans tid som soldat för Kushult blev mycket kort. Han efterträddes året därpå av Erik Lejon. Engel blev sedan soldat för Äng. Åtminstone fanns det där en soldat med namnet Peter Engel under 1790-talet.

Peter Engel blev sedan bonde i Kushult på 1/8 mtl. Han var född 1765 och son till soldaten Jöns Åstrand och Karin Persdotter på Sestorps ägor. Efter att hans första hustru dött gifte han sig 1806 med Susanna Månsdotter Segerman.

Vid mitten av 1820-talet lämnade han sin gård och blev inhyses på Kushults ägor. Han uppgavs vara utfattig. Där dog han 1844. Hustrun dog 1847. Vi kan anta att han bodde i det torp eller backstuga som låg längst i norr av de tre torpen på Kushults ägor.

Peter Pantzar	1782 i Lommaryd, bonde på 1/16 mtl,
Stina Hansdotter	1786, d t Hans Andersson i Sunneryd
Maja Stina Andersdotter	1802, fosterdotter,
Johannes	1816, bonde i Sunneryd,
Andreas	1820, bonde i Sunneryd på 1/6 mantal
Karl Johan	1822, bonde i Rossholmen
Maria Stina	1828, gift med bonden Anders Nilsson i Hårstorp

Peter och Stina gifte sig 1809. Han var då livgrenadjär i Munkeryd, född i Lommaryd 1982.05.24. Han var sannolikt son till soldaten Magnus Hane och Brita Johansdotter i Hulu soldattorp i Lommaryds socken. Stina var dotter till bonden Hans Andersson och hans hustru Sara Eliadotter i Sunneryd. Hennes föräldrar dog 1799 resp. 1800.

Peter och Stina flyttade 1815 från Munkeryds soldattorp till Sunneryd. De innehade där ¼ mantal, förmodligen en del av hennes föräldragård. De flyttade sedan till Kushult 1818. 1839 återvände de till Sunneryd, då som ägare av 7/48 mantal. 1843 flyttade de till Rossholmen. De överlät då sin gård i Sunneryd på sonen Johannes. Stina Hansdotter dog av lungsot 1855. Peter dog 1858 av ålderdom.

Peter Tyrsson	1795 i Adelöv, *till hus*.
H Stina Persdotter	1791,
Lena	1817,
Karl Peter	1819, död samma år.

Peter var sannolikt från Källevik i Adelöv. Stina var dotter till bonden Peter Persson och hans hustru Anna Jonsdotter i Hålan. De kom från Frebol till Kushult 1817 och flyttade 1819 till Sväm. Peter står skriven *till hus*. Han var möjligen dräng hos Lars Andersson och bodde då troligen vid gården.

Bengt Israelsson	1803 i Åby, bonde på 1/4 mantal i Kushult
h Johanna Persdotter	1811,
Sofia Maria	1830, g m Karl August Gustafsson 1858, se nedan
Johan August	1833, gift, bosatt i Näteryd,
Gustaf Alfred	1836, till Stora Åby 62
Viktor	1839, bonde på Riddargården i Ödeshög
Karl Ludvig	1842, till Stockholm 1862, åter 1869, till Amerika
Emilia Matilda	1845, till Åby 1870
Augusta Josefina	1849, till Amerika 1880

Bengt var son till Israel Olofsson och Maja Lena Jonsdotter, se ovan. Johanna var dotter till Peter Samuelsson och Anna Stina Persdotter i Angseryd. Bengt och Johanna gifte sig 1827 och innehade sedan 1/4 mtl i Kushult. Bengt Israelsson dog den 22 maj 1869 av slag.

I husförhörslängden är antecknat5 att Bengt gjort sig skyldig till flera fyllerier. Det har också antecknats att han var omyndigförklarad. Detta kanske också berodde på spriten. Som förmyndare för honom hade utsetts brodern Jonas Israelsson i Angseryd. Johanna Persdotter dog 1883 av bröstlidande. Gården övertogs av sonen Viktor Bengtsson, men denne bodde bara kort tid här. Han ägde också en gård i Ödeshög.

Samuel Andersson	1869, bonde på 1/16 mtl i Kushult,
h Greta Persdotter	1871 i Egby

Samuel och Greta kom från Skälaby till Kushult på 1820-talet och hade här förvärvat 1/16 mtl, förmodligen av Peter Engel. Samuel dog av

förstoppning 1840. Greta gifte sig 1842 med bonden Peter Jansson i Porsarp och flyttade dit.

Peter Karlsson 1764 i Heda, "till hus"
h Ingeborg Samuelsdotter 1756 i Heda

Ingeborg hade under åren 1790 - 1802 gift med bonden Olof Karlsson i Skrädeberg. Efter hans död gifte hon sig 1803 med Peter Karlsson. De drev gården i Skrädeberg vidare, men vid mitten av 1820-talet kom de till Kushult. Här stod de skrivna "till hus". De flyttade år 1829 tillbaka till Skrädeberg.

Johannes Jonsson	1790-06-13 i Gränna, utfattig, förpantningsägare,
H Maja Johansdotter	1787-10-26 i Adelöv, död 1864
Barn: Johan	1817-08-05 i " t Gränna 38
Johanna	1820-08-28 i Adelöv , piga på olika håll i bygden,
Anna Brita	1823-06-23 i "
Jonas	1825-12-09 i "
Gustaf	1829-02-23 i "
- Hilda Matilda	1851, oä dotter till Johanna, t Sväm 1868
- Jenny Olivia	1871-12-11, oä dotter till Hilda Matilda

Johannes och Maja gifte sig omkring 1813. Hans föräldrar var sannolikt Jonas Andersson och Stina Andersdotter i Örserums Västergård. Maja var från Adelövs socken, dotter till Jan Persson och Maja Hansdotter i Bollkälle. Hon var därmed syster till Peter Jaensson i Porsarp, som ju också kom från Bollkälle.

Johannes och Maja brukade först hennes föräldragård i Bollkälle. De fick där sex barn, innan de 1833 flyttade till Porsarp. Där arrenderade de Jaen Svenssons gård.

År 1839 flyttade familjen från Porsarp till Kushult, eller om det var Näteryd, som ibland står under Kushult. Där innehade de en gård om 1/16 mtl, senare 1/24 mtl. I mitten på 1850-talet uppges de vara "till hus". Kanske hade krafterna börjat avta. Familjen flyttade till Hårstorps ägor i slutet av 1850-talet och uppgavs där ha en liten förpantning, men var "utfattiga". Maja dog 1864. Barnen flyttade hemifrån. Johannes dog 1874 av ålderdom, på sitt förpantningstorp.

Johan Lejon	1794, bonde på 3/16 mtl
Maja Andersdotter	1788 i Fågelås,
Anders	1818, till Amerika 1853,
Kristina Charlotta	1824, till Ödeshögs Gatugård, senare Kushult,
Karl Adolf	1826, gift 1852, bonde i Kushult, se nedan

Johannes var son till ryttaren Johan Åberg och Stina Andersdotter på Åby Sörgårds ägor. Johannes och Maja kom till L Krokeks soldattorp 1813. Familjen flyttade 1840 till Kushult, där de förvärvat 1/8 mtl. Denna gård hade de köpt redan 1831 av Lars Anderssons änka, Maja Helena Persdotter, för 1180 riksdaler, men de bodde tydligen kvar på Lilla Krokeks ägor fram

till 1840. Senare utökades deras gårdsinnehav i Kushult till 3/16 mtl, Möjligen skedde detta genom att de köpte 1/16 mtl av Greta Persdotter under tiden som laga skiftet pågick. Johan Lejon dog av slag 1865. Maja dog av ålderdom 1867.

Peter Jönsson	**1802 i Örberga, *gifta drängen***
H Stina Jönsdotter	1792 i Adelöv,
Kristina Sofia	1825,
Gustaf Viktor	1828,
Johanna Maria	1834,

Peter och Stina gifte sig 1825. Peter tjänade då dräng i Holkaberg och Stina var piga i L Krokek. Peter var född i Örberga men hade varit fosterson i Porsarp. Stina kom från Folkarps soldattorp i Adelöv, dotter till soldaten Jonas Falk och Greta Nilsdotter. De var först bönder i Porsarp, sedan i Narbäck och därefter i Rossholmen.

De kom till Kushult 1833. De flyttade till Stavreberg 1835. Efter Stinas död 1843 gifte sig Peter med Johanna Andersdotter. 1848 flyttade familjen till Bodebol. Det kan tilläggas att Stina Jönsdotter hade en syster på Stava ägor, senare i Hårstorp, som hette Greta Jonsdotter Falk.

Vi närmar oss nu mitten av 1800-talet och vi bör här nämna något om laga skiftet 1843. I Kushult fanns då följande sex jordägare:

1/4 mtl	Hans Olofssons arvingar, liggande i öster
1/4 mtl	Bengt Israelssons, liggande längst i öster
1/8 mtl	Johan Lejon
1/4 mtl	Karl Andersson
1/16 mtl	Maja Greta Persdotter.
1/16 mtl	Johannes Jonsson , hade utflyttat, åt väster mot Sunneryds gräns

Hans Olofssons och Bengt Israelssons gårdar bildade tillsammans den östra halvgården. Hans Olofsson ville bo kvar på gamla hustomten. Bengt Israelsson medgav utflyttning till ett läge öster om Hans Olofssons gård. Därav kan vi se att deras gård låg längst österut och är den som idag bebos av Viola och Stig Lundin.

Under skiftets gång förändrades bilden något. Maja Greta Persdotters 1/16 mtl övertogs troligen av Lejon. Johannes Jonsson delade sin gård och sålde av 1/48 mtl till Petrus Krus.

Karl August Gustafsson	1833, "till hus"
H Sofia Maria Bengtsdotter	1830,
Emma	1858, död 1859
Augusta Josefina	1860,

Karl August var från Uddestorp i Adelöv men när han 1859 gifte sig med Sofia var han dräng på Orrnäs i Ödeshög. De bodde i Kushult någon tid efter giftermålet, troligen hos hennes föräldrar, Bengt Israelsson och Johanna Persdotter. Möjligen flyttade de sedan till Lommaryd.

Johan Peter Johansson	1822, bonde på 1/12 mtl
H Johanna Sofia Hansdotter	1821,
Johan	1846, död samma år,

Johan var född i V Tollstad. Hans bakgrund är okänd. Johanna var dotter till Hans Olofsson och Maja Larsdotter i Kushult, se ovan. De gifte sig 1843 och tillträdde hennes föräldragård, eller en del av den. Någon gång före 1850 flyttade de från Kushult till Ödeshög och sedan till Stora Åby. Där dog Johan i bröstfeber som bonde i Halvarby 1849, 27 år gammal.

Johanna kom tillbaka till Kushult 1852 som inhyses. Hon gifte sig 1852 med bonden Peter Magnus Samuelsson i Lilla Krokek. De flyttade 1855 till Kulhult. En dotter till dem, Klara Emilia, blev gift och bosatt i Gyllinge och med tiden mormors mor till Birgit Friggebo. Johanna dog den 11 maj 1905, även hon av ålderdom. Se vidare under Lilla Krokek och Kulhult.

Jonas Månsson	1808 i Stora Åby, bonde på 1/6 mtl
H Kristina Håkansdotter	1812,
Emilia Gustava	1838,
Josefina Vilhelmina	1846,

Jonas var son till Magnus Jansson och Katharina Jonsdotter vid Västergårdens kvarn i Stora Åby. Kristina var dotter till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp. De gifte sig 1838. Efter någon tid i Stora Åby socken hade de en gård i Hålan, sedan i Siggeryd och därefter kom de 1846 till Kushult. 1849 flyttade de till Hålan igen.

Maja Svensdotter Turnér	1791, inhyses,
s Herman	1829, sjuklig, dog av lungsot 1847,
oä s Johan	1833

Maja var torpardotter från Sunnesjö ägor. Hon gifte sig 1818 med Johan Turnér, son till soldaten Martin Turnér och hans hustru Maja Larsdotter i Sväm. Johan och Maja var först torpare på Skorperyds ägor. De bodde sedan någon tid på Stora Smedstorps ägor och kom därefter till Maltmossens ägor 1823. Där stannade de kvar.

Från mitten av 1830-talet skrivs de som *inhyses*. Där försvann mannen, Johan Turnér" omkring år 1836-37. Han uppgavs i husförhörslängden från 1838 som *mannen rymt*.

Vart han tog vägen har jag ingen uppgift om. Maja Svensdotter uppgavs vara utfattig. Hon bodde en tid på Skrädebergs ägor, sedan Rossholmens ägor. Hon kom till Kushult från Rossholmen år 1845. Hon hade då de två yngsta sönerna med sig.

År 1848 kom hon till Fattighuset i Ödeshög. Hon uppges i husförhörslängden vara föreståndersk a där. Den 6 maj 1867 dog Maja på Fattighuset av bröstlidande. Den yngste sonen Johan var statdräng på olika håll. Han flyttade på 1860-talet till Stora Åby socken.

Karl Andersson 1812, bonde på 1/4 mtl,
H Karin Nilsdotter 1792 i Ölmstad,
Kristina Karolina 1836,
Karl Johan Ludvig 1837,

Karl var son till Anders Andersson o Sara Lena Jonsdotter i Skorperyd. Karin var från Kopparp i Ölmstads församling. De gifte sig 1834 i Gränna och arrenderade sedan Skorperyds gård innan de kom till Kushult 1838. De flyttade 1848 till Heda.

Karl Peter Hansson 1824, bonde på 1/4 mtl, senare på 13/48 mtl
H Johanna Maria Karlsdotter 1826,
Maria Josefina 1846, gift och bosatt i Kråkeryd
Albert 1849, död 1850
Ida Mathilda 1850, g m skolläraren Sven Bostrand i Siggeryd
Karl Albert 1852, död 1861,
Johan Patrik 1855, gift och bosatt i Lilla Krokek
Emil 1857, till Amerika 1891,åter 1897,till Amerika 1900
Robert Primus 1860, död 1863,
Hulda Serena 1863, till Amerika, återkom, hembiträde i Kushult
Jenny Amanda 1866, död 1869
Anna Martina 1868, död 1885,
Ellen Helena 1872, till Amerika 1900

Karl var son till Hans Olofsson o Maria Larsdotter i Kushult. Johanna var dotter till livgrenadjären Karl Bank och hans hustru Anna Persdotter på Bankaby ägor. Karl var i början av 1840-talet någon tid i Stockholm. Han återkom därifrån 1843 och de gifte sig 1846. Båda var då i Åeryd. De kom samma år till Kushult och övertog hans föräldragård, 1/4 mtl. Karl dog 1899 av ålderdom.

Han var en betrodd man, hade kommunala engagemang och han var också kyrkvärd. Johanna dog av ålderdom 1913. Det kan här antecknas att Karl Peter Hansson hade sina rötter i Kushult ända tillbaka till Jonas Olofsson och Karin Månsdotter som var bönder i Kushult från mitten av 1700-talet.

Den gård som Karl och Johanna hade var den s.k. Gammelgården i Kushult. I en studiecirkel med bl. a. Harry Pharmansson i Harsbol och Viking i Siggeryd har antecknats:

En av traktens äldsta bostadshus brann ner en nyårsnatt i början av 1980-talet. Några ungdomar hade firat nyår i det obebodda huset och eldat rejält. Murstocken hade sprickor och på natten när alla lagt sig tog det eld på vinden och en flicka brann inne.

Äldste ägare som vi känner till hette Karl Hansson, "Karl Hansa i Kushult". Han var kommunens allt i allo i mitten av 1800-talet. Han kunde hjälpa till med allt, även dåtidens fattighjälp.

Gården köptes så småningom av Anton Andersson, som ägde Angseryd. Han flyttade till Kushult och renoverade, satt in centralvärme m.m. i det

gamla huset. En del av de allra äldsta detaljerna försvann då, men mycket fanns ändå kvar. Huset var fullt med allmogemålningar på väggar och dörrar. Eventuellt såldes några dörrar till Nordiska Museet, typ kurbitsmålningar i mycket blå och röda färger, mycket blommor, blad, slingor och ornament lär det ha varit.

Ladugården som finns kvar är mycket gammal och med ovanligt, brutet tak.

Karl Peter Nilsson 1818 i Rogslösa, arrendator
H Sara Katharina Persdotter 1823 i Adelöv,
Karl Anders 1845 i Stora Åby,
Matilda Josefina 1847,

Karl och Sara var tillfälliga gäster här i Kushult. De kom från Halvarby 1847 och två år senare flyttade de tillbaka till Stora Åby.

Jan Larsson **1785, bonde på 1/4 mtl**
H Katharina Eriksdotter 1791,
Anders 1820,
Gustava 1824,
Sofia Lovisa 1828,

Jan var son till bonden Lars Johansson och hans hustru Maria Andersdotter i Bankaby. Katharina var dotter till bonden Erik Jonsson och Katharina Andersdotter i Fogeryd. De gifte sig 1811. Till Kushult kom de från Bankaby 1847. De var då redan till åren komna och i början på 1850-talet var de på undantag. Katharina dog 1853 av magplåga. Jan dog av ålderdom 1873. Jan Larsson hade sannolikt rötter tillbaka till den gamla narbäcksslägten med Sven Månsson i mitten av 1600-talet.

Anders Johansson 1820, arrendator, se ovan,
h Anna Stina Jonsdotter 1826 i Lommaryd
Johan August 1849
Gustaf Herman 1847,

Anders var son till Jan Larsson och Katharina Eriksdotter, se ovan. Anna Stina Jonsdotter var född i Lommaryd, men dotter till Jöns Samuelsson och Stina Jonsdotter i Kulhult. De brukade Anders föräldragård i Kushult några år, flyttade 1853 till Hårstorp, där de arrenderade den ena gården. De flyttade senare till Kulhult.

Anders J Samuelsson 1816, bonde på 1/4 mtl,
H Johanna K Jakobsdotter 1821,
Karl Johan 1849,
Gustaf Anton 1857,

Anders var son till Samuel Andersson o Stina Håkansdotter i Bankaby. Han gifte sig med Johanna 1841och arrenderade gårdar i Harsbol, Bultsbol och Stora Åby. Johanna var sannolikt dotter till Jakob Andersson och Sara Lena Samuelsdotter i Hålan.

De kom till Kushult 1853 och här stod de som innehavare av 1/4 mtl. De flyttade efter några år till Frebol.

Johan P Johansson 1821, arrendator på 3/16 mtl
H Stina Lotta Johansdotter 1824,
Johanna Maria 1851,
Karl Johan 1852,
August Albin 1855,
August Albin 1855
Peter Gustaf 1857, död 1859
Alfred och Emil 1859
Sara 1861

Johan och Stina gifte sig 1851. Johan hade sin bakgrund i Sväm. Stina var dotter till Johan Lejon och Maja Andersdotter i Kushult. De arrenderade först Gatugården i Ödeshög men kom 1853 till Kushult och övertog hennes föräldragård på arrende.

De flyttade till Holkaberg 1863. 1867 flyttade de sedan till Rossholmen men året därefter flyttade de till Ödeshögs Södergård. Deras vidare öden är okända.

Sven Samuelsson 1782, *till hus*, f.d. bonde
H Karin Johansdotter 1789 i Väversunda,

Sven och Karin kom från Skorperyd till Kushult 1852. De hade varit bönder på olika håll i bygden, Klämmestorp, Hårstorp och Skorperyd. Karin beskrives som *näslös*, något som också drabbade en son till dem, Samuel. Karin dog 1854 av bröstfeber. Sven dog 1858 av bröstsjuka. Placeringen i husförhörslängden kan tyda på att de bodde *till hus* hos Petrus Krus. Om denna familj finns mera att läsa om under Hårstorp och Näteryd.

Johan August Bengtsson 1833, arrendator, arbetare
h Lovisa Sofia Jaensdotter 1828,
Karl August 1857
Klara Josefina 1858
Karolina Albertina 1860
Johan Emil Albert 1863, död 1863
Edvard Albin 1863, död 1863
Augusta Vilhelmina 1864,
Axel Niord 1869, död 1870
Gustaf Adolf 1871, död 1872
Ellen Helena 1877

Johan var son till Bengt Israelsson och Johanna Persdotter i Kushult. Lovisa var dotter till Jan Larsson och Katharina Eriksdotter i Kushult. Johan och Lovisa hade således anor i byn båda två. De gifte sig 1856 och övertog på arrende 1/4 mtl. De flyttade 1866 till Bodebol. Ett par år senare återkom de till Kushult och uppgavs då vara utfattiga och Johan står skriven som *inhyses arbetare*.

De flyttade senare till Näteryd. Där uppgavs Johan vara timmerman. Dottern Karolina bodde då också hos dem och uppgavs vara sömmerska. Lovisa dog av slag 1910 och Johan dog 1913. Dottern Karolina flyttade 1920 till Ödeshög.

Nils Magnus Johannesson	1814 i Gränna, bonde på 1/4 mtl
H Karin Larsdotter	1816 i Ölmstad,
Maja Stina	1838 i Gränna,
Alfred	1844 i Gränna
Anna Lotta	1846 i Gränna
Anders Johan	1849 i Gränna,
Hedda	1851 i Gränna
Emma Lovisa	1855 i Gränna,
Gottfrid Reinhold	1859

Denna familj kom till Kushult 1857, närmast från Åsmark Norrgård i Gränna socken, där Nils stått som hemmansägare. De tycks ha förvärvat 1/4 mtl i Kushult. Familjen blev inte långvarig här i Kushult. I början av 1860-talet står Nils skriven *till hus* och 1862 flyttade familjen tillbaka till Gränna församling.

Johannes Zachrisson	1809, ägare och brukare av 1/48 mtl
H Anna Ludvigsdotter	1806 i Adelöv,
Kristina Karolina	1844,

Johannes var son till Zachris Jonsson och Sara Lena Håkansdotter i Kulhult. Han gifte sig 1834 med Anna Stina Persdotter och de hade ett torp på Kulhults ägor. Efter hustruns död 1838 fick han flera barn tillsammans med Anna Ludvigsdotter innan de gifte sig1848.

De kom till Kushult i slutet av 1850-talet. De övertog 1/48 mtl, som troligen tidigare innehafts av Petrus Krus. Johannes och Anna dog båda 1861. Om Johannes står det i husförhörslängden att han var *fyllig till ytterlighet*. En äng i Kushult kallas för *Zachrisänga*. Mer om Johannes och hans familj finns att läsa under Kulhult.

Hos Johannes Zachrisson bodde också änkan Stina Zachrisdotter, hans syster, som var änka efter Peter Skarp, se om denne längre fram. Hon beskrevs som fattig Hon dog år 1858.

Jonas Åberg	1803, ägare och brukare av 1/24 mtl,
H Anna Brita Hansdotter	1808,
Emilia Matilda	1840,
Johan Albin	1850, till Stora Åby 1870
Anna Maria	1835, lönskaläge 1856, gift med Råberg,
- oä d Hulda Matilda	1855,

Jonas Åberg och Anna Brita Hansdotter innehade från 1857 1/24 mantal i Kushult. Jonas var son till grenadjären Johan Åberg och hans hustru Stina

Andersdotter på Åby ägor. Katharina var dotter till Hans Andersson och Katharina Olofsdotter i Stora Krokek.

Hennes far dog samma år som hon föddes och modern bodde sedan möjligen i Stora Åby. Hon kom från Stora Åby 1834 till Erikstorp där hon gifte sig med Jonas.

De innehade sedan en förpantning där och Jonas skrevs då som skomakare. 1843 flyttade de till ett förpantningstorp i Stavreberg. 1846 kom de tillbaka till sitt torp på Erikstorps ägor. 1850 kom de till Sunneryd och där arrenderade han soldattorpet.

Till Kushult kom de 1857. Dottern Anna Maria dömdes för lönskaläge 1855. Jonas Åberg dog 1868 och Anna Brita dog 1880 på sitt undantag i Kushult. Det finns idag en muntlig tradition om *Åbergsänga och Åbergs kålgård* belägen strax norr om soldattorpet.

Viktor Bengtsson **1839, brukare av 1/4 mtl**
H Klara A Natanaelsdotter 1844,
Hedda Matilda 1867,
Hilma Serena 1868,

Viktor var son till Bengt Israelsson och Johanna Persdotter i Kushult. Klara var dotter till Nathanael Larsson och Maja Stina Persdotter i Brodderyd. Viktor hade varit i Stockholm någon tid och kom därifrån till Kushult 1864 och arrenderade föräldragården. De gifte sig 1866.

År 1868 flyttade de till Riddargården i Ödeshög, där de förvärvat 1/4 mtl. Viktor fortsatte dock att samtidigt bruka föräldragården i Kushult, genom arrendatorer eller med hjälp av anställda. Hans gård var av allt att döma den som Viola och Stig Lundin äger idag. Viktor Bengtsson levde ännu 1920 på Riddargården i Ödeshög. Gården i Kushult ägde han ännu år 1900, kanske fram till 1908, då en ny ägare kom dit, Ernst Johansson.

Per Johan Nilsson **1827 i Källstad*, till hus***
H Maja Stina Jonsdotter Nätt 1824,
Matilda Karolina 1852,
Klara Josefina 1854,
Gustaf Teodor 1858,
Karl Johan 1862,
Ada Albertina 1864,

Bakgrunden för Per känner jag inte. Han kom från Källstad 1851 och gifte sig samma år med Maja, dotter till Jaen Nätt och Anna Persdotter i Fogeryd. Maja Stina hade också en broder, Johan Nätt, boende i Stavreberg. Per och Maja Stina hade först ett torp på Klämmestorps ägor.

De bodde sedan på Fagerhults ägor, sedan i Ödeshög och därefter kom de till Kushult omkring 1863. De flyttade 1865 till Bankaby. Vi kan anta att Per och Maja arbetade åt Viktor Bengtsson och bodde på hans gård i Kushult.

Sven Johan August Land 1842, statdräng,
H Charlotta Andersdotter 1832,
Hilma Josefina 1865,

Sven var son till Karl Land o Maja Persdotter på Fagerhults ägor. Charlotta var dotter till bonden Anders Persson och Brita Stina Jonsdotter i Östra Haddåsen.

De kom till Kushult från Svanshals 1865 och flyttade till Lilla Krokek 1867. Där bytte Sven Land namn till Sven Vass, som soldat för Lilla Krokek. Vi kan anta att Sven arbetade åt Viktor Bengtsson och bodde på hans gård i Kushult.

Karl Adolf Lejon 1826, arrendator av 3/16 mtl,
H1 Lena Greta Samuelsdotter 1831,
H2 Kristina Charlotta Persdotter 1846,
Karl Albin 1854, till Amerika 1869,
Amanda Josefina 1856, till Amerika 1877
Johan Oskar Edvard 1859, till Appuna 1878,
Hilma Serena 1863,
Matilda Teresia 1866
August Ferdinand 1869, till Amerika 1884,
Jenny Helena 1872, till Amerika 1883,
Simon Efraim 1880, till Amerika 1893, åter 1900

Denna familj kom från Erstorp till Kushult 1863. Karl och Lena gifte sig 1852. Karl var son till Johan Lejon och Maja Andersdotter i Kushult och som tidigare beskrivits här. Lena var dotter till nämndemannen Samuel Svensson och hans hustru Maja Persdotter i Lilla Krokek.

Karl arrenderade här i Kushult sin föräldragård och i slutet av 1860-talet stod han som ägare av 13/48 mtl. Lena dog 1875 och Karl gifte sig 1878 med Kristina Charlotta Persdotter, som sannolikt hade sin bakgrund i Sväm. Karl dog 1884 av lunginflammation.

Kristina dog 1920 av ålderdom. Gården i Kushult köptes av Oskar Andersson och senare kom den att ägas av familjen Palm.

Matilda Karolina Svensdotter 1828, *till hus*
-oä d Albertina Josefina 1858

Matilda var dotter till skattemannen Sven Larsson och hans hustru Johanna Elfstrand i Gräsberg. Matilda kom till Kushult från Stora Åby 1856 och bodde *till hus* i Kushult i fem år.

Troligen hos familjen Lejon. Hon födde en dotter och som fader uppgavs *Gustaf Alfred Bengtsson i Kushult som vållande till hennes havande tillstånd*. Han dömdes 1858 för detta *lönskaläge*. Hon flyttade med sin dotter till Rök 1861.

Gustaf Johansson	1829 i Adelöv, *till hus*
H Maja Stina Nilsdotter	1838 i Gränna
Karl Gottfrid Ferdinand	1863,
Hulda Matilda	1865,
Johan Ernst	1868, till Varv 1885,
August Reinhold	1871,
Gustaf Albin	1874,
Frans Teodor	1877,

Gustaf var son till Johannes Jonsson och Maja Johansdotter i Bollkälle i Adelöv. Föräldrarna bodde i Kushult från 1839 till slutet av 1850-talet, då de flyttade till Hårstorps ägor. Gustaf gifte sig 1860 med Maja Stina Nilsdotter. Hennes föräldrar var Nils Magnus Johannesson och Karin Larsdotter i Åsmark i Gränna. Hennes föräldrar kom till Kushult 1857 och bodde här några år. Gustaf och Maja Stina står skrivna *till hus*. De bodde kvar i Kushult ännu år 1900 men har möjligen därefter flyttat från socknen. Barnen hade långt tidigare flyttat hemifrån.

Karl August Johannesson	1837 i Gränna, arbetskarl
H Kristina Persdotter	1835,
Ada Josefina	1856,
Helga Matilda	1865,

Karl hade sina rötter i Grännasocknen och Kristina var dotter till Peter Jonsson o Anna Lotta Andersdotter, tidigare boende i Maltmossen men senare inhysta i Kushult. Karl och Kristina gifte sig 1864. Kristina hade då en 8-årig dotter. Karl dog 1866 och Kristina flyttade året därefter till Amerika med sina två döttrar.

Karl Ludvig Bengtsson	1842, arbetare,
H Eva Charlotta Svensdotter	1841 i Stora Åby,
Nanny Josefina	1866 i Sthlm,
Gustaf Teodor	1868 i Sicklaö

Karl var son till Bengt Israelsson och Johanna Persdotter i Kushult. Han vistades i Stockholm under åren 1862 - 1869. Han gifte sig där med Eva och fick två barn. De kom från Stockholm till Kushult 1869. Året därefter rymde Karl till Amerika. Hustru och barn var kvar i Kushult. Våren 1870 reste även Eva till Amerika. Barnen följde troligen med.

Karl Johan Andersson	1841 i Stora Åby, arbetare,
H Hedda Maria Lönn	1839 i Adelöv,
Karl Fredrik	1861,
Johan Albert	1864,

Karl och Hedda gifte sig 1865. De kom till Kushult från Skorperyd 1866. De stannade här i två år och flyttade 1868 till Erstorp.

Under ett par år i slutet av 1860-talet bodde torparen Lars Peter Eriksson och hustrun Kristina Andersdotter i Kushult. Han var född 1845 i Lekeryd och hon var född 1838 i Adelöv. De hade två barn.

Karl Johan August Sund 1836, statdräng, arbetare,
H Johanna Charlotta Jonsdotter 1831,
Klara Josefina 1863,
Johanna Karolina 1866,
Karl August 1868, död 1869

Karl var son till torparen Johan Sunn o Sara Lena Jonsdotter på Kushults ägor. Detta uppger födelseboken. Möjligen bodde de någon kort tid här på Kushults ägor. Johanna var dotter till Jonas Andersson o Maja Johansdotter i Södra Bråten. De kom till Kushult 1868 och flyttade efter kort tid igen. De bodde möjligen hos Viktor Bengtsson.

Johan Eriksson Spjut 1813 i Stora Åby, bonde på 1/4 mtl,
H Stina Greta Svensdotter 1814 i Stora Åby,
Ida Matilda 1854, gift till Heda 1873
Klara Josefina 1851, till Amerika 1872,

Johan Spjut kom med sin familj från Rossholmen till Kushult i början av 1870-talet. Han dog 1875 av bröstlidande. Hustrun dog av lunginflammation 1879.

Johan Peter Petersson 1839, arbetare,
H Fredrika Karolina Vetter 1845,
Hilma Karolina Antonia 1872,
Karl Amandus 1874, död 1875

Johan kom till Kushult 1871 och gifte sig då med Fredrika Vetter. Han kom från Kvatarp och hon kom från Börstabol. De bodde i Kushult hos familjen Spjut. De flyttade 1876 till Svanshals.

Karl Johan Råberg 1838, brukare av 1/24 mtl,
H Anna Maria Åberg 1835,
Hulda Matilda 1855,
Karl August 1865,
Matilda Josefina 1872, död 1874,

Karl Johan var son till livgrenadjären Peter Råberg o Lotta Forss på Råby ägor. Anna Maria var dotter till Jonas Åberg och Anna Brita Hansdotter i Kushult.

De gifte sig 1862 och 1870 kom de från Klockargården i Ödeshög till hennes föräldragård i Kushult. De brukade denna till 1875 då de flyttade till Gumby. De flyttade sedan till Erstorp och därefter till Ödeshögs Pilgård.

Frans Gustaf V Johansson 1849 i Svanshals, arbetare,
H Inga Matilda Petersdotter 1854 i Gränna,

Frans och Inga gifte sig 1877 och kom samma år till Kushult. Möjligen bodde de på hos Karl Peter Hansson. De reste 1879 till Amerika.

Johan August Johansson 1843 i V Tollstad, bonde på 1/4 mtl,
H Maria Kristina Johannesdotter 1840,

Karl Arvid	1869
Anton Reinhold	1870,
Albert Malkom	1872,
Emil Cyrillus	1874,
Amanda Ottilia	1876,
Karl Georg	1878,
Eda Maria Albertina	1880,

Johan var född i V Tollstad men uppväxt i Stavreberg, son till Johannes Johansson och Anna Bättring. Maria var dotter till Johannes Larsson i Narbäck och dotterdotter till Maja Stina Nilsdotter, dotter till bonden Nils Jonsson i Sunneryd. Hon hade därmed djupa rötter i Sunneryd men också i Porsarp.

De kom från Stavreberg till Kushult 1876. 1880 flyttade de till Sunneryd. Den gård som de innehade i Kushult, 1/4 mtl, var möjligen den som Spjut innehaft och före honom möjligen Bengt Israelsson.

I Sunneryd övertog de av allt att döma den gård som tidigare innehafts av Johannes Karlsson. Enligt uppgift från Ingrid Ax, dotterdotter till Maria, hade Johan gått i borgen åt en granne, vilket ledde till betalningsskyldighet. De fick lämna sin gård i Sunneryd. Johan och Maria flyttade 1887 från Sunneryd till Narbäck. Där är Johan antecknad som arbetare.

Efter ett år flyttade de till Skorperyd. Även där står Johan antecknad som arbetare. 1894 flyttade de till Frebol, där de arrenderade 3/16 mantal. 1911 flyttade de till Bäck i Stora Åby, där de köpt en gård. De hade totalt nio barn. Åtta av dem emigrerade till Amerika. Se mera om denna familj under avsnittet om Sunneryd.

Frans Alfred Rosenkvist 1854 i Gränna, arbetare,
H Amalia Krok 1851,

Frans var torparson från Mellby Skeppargårds ägor i Gränna. Amalia var dotter till torparen Anders Krok och hans hustru Karin Jonsdotter på Näteryds ägor. De gifte sig 1878 och kom samma år från Öninge till Kushult. Frans står här skriven som arbetare. De bodde möjligen på Lejons gård, där för övrigt även hennes föräldrar bodde. Sedan är det svårt att hävda att det inte var i Näteryd. Frans och Amalia flyttade 1881 till Amerika.

Karl Johan Johansson 1855, brukare av 1/4 mtl,

H Matilda Josefina Svensdotter 1858 i Ölmstad,

Jenny Amanda	1880
Knut Albert	1883,
Karl Emil	1885,
Anna Elisabet	1885,
Ester Maria	**1887, död 88**

Karl Johan var son till Johan Johansson o Anna Karlsdotter i Sunneby. Matilda var från Ölmstad, sannolikt dotter till bonden Sven Nilsson och hans hustru Brita Kristina Larsdotter i Skraparp i Ölmstad. De gifte sig 1879 och innehade sedan 1/48 mantal i Sestorp.

De gifte sig 1879 och kom till Kushult från Sestorp 1883. De flyttade 1889 till Råby. Där skrevs han som arbetare. De flyttade 1891 till Åby Jutegård, till Åby Klockargård 1894 och till Sanna på Riddargården i Ödeshög 1897. De hade då sju barn. Familjens vidare öden har jag ingen uppgift om.

Gustaf Magnus Jakobsson	1838 i Adelöv, bonde på 1/4 mtl,
H Emma Augusta Johansdotter	1849,
Rut Anna Elisabet	1882, gift med Ernst Teodor Johansson, se nedan

Gustaf Magnus Jakobsson föddes på torpet Glansudden på Äskeryds ägor i Adelöv 1838, son till Jakob Svensson och Anna Månsdotter. Han gifte sig 1874 med Emma Johansdotter från Porsarp, dotter till Johan Peter Petersson och Maja Stina Nilsdotter.

De brukade från 1874 hennes föräldragård i Porsarp. 1878 flyttade de till Stenkilsby i Stora Åby socken.

Därifrån kom de till Kushult 1881 efter att de här förvärvat 1/4 mantal. Dottern Rut och hennes man Ernst övertog gården, se längre fram. Den gård det rörde sig om var troligen den gård som Spjut tidigare haft. Enligt uppgift från dottersonen Harry köpte de gården av Viktor Bengtsson och det är då möjligt att denne någon tid ägt även denna gården.

Om Gustaf har dottersonen Harry berättat att Gustaf var *barnalärare* (skollärare). Detta var han efter en rekommendation av prästen i Adelöv som intygade att Gustaf kunde undervisa i kristendom, läsning, skrivning och räkning. Detta var medan han bodde kvar i Adelöv.

Läraryrket gick dessutom i släkten. Hans morfar var Måns Rydman, lärare i Adelöv. Gustaf lärde sig också skräddaryrket. Han arbetade tillsammans med en annan skräddare, Aldén från Jönköping.

August Petersson	1848, statdräng
H Karolina Petersdotter	1851,
Karl August	1879,
Hilma Josefina	1883, till Svanshals 1900
Frans Rikard	1891,

August var från Sunneby, son till Peter Jonsson och Johanna Salomonsdotter. Karolina var dotter till torparen Peter Nilsson och Johanna

Andersdotter på Kulhults ägor. August och Karolina gifte sig 1878. De bodde sedan i Ödeshög, där August var dräng på Skattegården och på Riddargården. 1880 kom de till Kushult. 1881 flyttade de till Orrnäs.

1889 återkom de till Kushult. Peter var förmodligen här statdräng hos Karl Peter Hansson. De bodde kvar i Kushult ännu år 1900 men därefter flyttade de till Lilla Krokek, där de bodde i *egna hus*. De flyttade förmodligen därifrån före 1920.

Frans Oskar Andersson	1854 i Stora Åby, bonde på 3/16 mtl
H Frida Augusta Karlsdotter	1855 i "
Maria Vilhelmina	1881 i Amerika,

Frans och Frida föddes i Stora Åby socken och jag känner inte deras bakgrund. 1877 dyker han först upp i mina anteckningar, som dräng på Åby fyrbondegård, dit han kom det året från Stockholm. 1880 emigrerade han till Amerika. Samma år eller möjligen 1881 gifte han sig med Frida. Deras dotter föddes i Amerika. 1884 kom de åter till Sverige, till Sunneby, där han står skriven som arbetare.

På en auktion i Kushult den 9 mars 1885 köpte han en gård i Kushult, 3/16 mtl, som förut ägts av familjen Lejon. De kom så detta år till Kushult Redan 1886 flyttade han med hustru och dotter till Amerika igen. De bodde där i Joliet, Illinoy.

Gården i Kushult arrenderades då av hans bror, Karl Johan Andersson, som kom hit från Sunneby 1886. År 1888 dog Frida och Oskar berättar härom i ett brev hem till brodern Karl Johan. Han skriver också ett och annat om gården i Kushult, om skötseln, sina funderingar om att komma tillbaka till Kushult.

Det blev tydligen inget av med detta. År 1903 såldes gården genom ombud till brodern Karl Johan. Om livets vidare gång för Oskar och hans dotter i Amerika har jag ingen uppgift.

Karl Johan Andersson	1849 i Stora Åby, bonde på 3/16 mtl,
H Kristina V Jonsdotter	1857 i Stora Åby,
Oskar Emil	1882, bonde i Öninge Jonsgård
Anna Elisabet	1885, gift med Strid,
Elin Amanda	1887, gift med Albin Pantzar
Hilma Maria	1892, gift med Algot Palm, se nedan

Denna familj kom från Sunneby till Kushult 1886. Karl var bror till Frans Oskar Andersson ovan och arrenderade hans gård när han rest till Amerika. 1903 köpte han gården. Karl Johan Andersson avled den 9 juli 1929. Kristina avled 1937. Dottern Hilma och hennes man Algot övertog gården.

Vi har nu sett vilka som bodde i gårdshusen i Kushult under 1800-talet. Dit har jag räknat alla jordägare och även de statdrängar med familjer som bott i byn. Däremot har jag inte medtagit de ogifta drängar och pigor som

funnits. De flyttade i regel varje år och en sådan redovisning är svår att göra. Vi skall nu se vilka människor som bodde på ägorna

På Kushults ägor under 1800-talet

Peter Ek	1781 i Gränna, grenadjär,
H1 Elin Larsdotter	1771 i " död 1809
H2 Inga Andersdotter	1769 i " död 1811
H3 Lena Nilsdotter	1785, g 11, död 200902
H4 Maja Samuelsdotter	1793, g 21, från Skorperyd
Karl	1808,
Johan	1809, död 1810
Karl	1807,
Johannes	18170809, död 1817
Jonas	1818
Maja Lena	1815
Johanna	1821, nöddop, död samma dag
Kristina Lovisa	1822
Johanna	1825
Anna Maria	1827, död 1827
Maria Charlotta	1828

Peter kom till Kushult som grenadjär 1804. Han var från Alviken i Gränna socken och första hustrun Elin var från Reaby. Hon dog 1809 i barnsbörd. Den andra hustrun, Inga Andersdotter, hämtade han från Mellby, också i Gränna socken. Hon dog av giktvärk 1811.

Hans tredje hustru hette Lena Nilsdotter. Hon dog av kolik 1820. Han gifte sig så en fjärde gång, nu med Maja Samuelsdotter som 1821 kom från Skorperyd. Fyra hustrur.

Sina två första hustrur hämtade han från Gränna men de två senare kom från granngårdarna. Familjen Ek avflyttade till Angseryd 1829. År 1840 flyttade familjen Ek till Sestorp och några år senare till Ödeshög och senare till Marks ägor. Där dog Peter Ek 1850, *utfattig.* Maja Samuelsdotter dog på Fattighuset i Ödeshög 1871.

Peter Persson Skarp	1784, torpare,
H Maja Persdotter	1789 i Gränna,
Lotta	1816,
Karl Peter	1818,

Peter var son till bonden Peter Jonsson och Ingrid Svensdotter i Narbäck. Han skrevs också Peter Persson i åtskilliga år, även när de kom till Kushult någon gång 1817. Han står skriven som torpare. Innan de kom till Kushult hade de haft ett torp på Lilla Krokeks ägor.

De bodde bara ett par år på Kushults ägor. De flyttade sedan till Stora Åby 1819 och vi vet inget mera om denna familj. Senare skulle det till Kushults ägor komma en person med samma namn, Peter Skarp, men yngre, och som var livgrenadjär för Kushult.

Peter Svensson	1790 i Stora Åby,
Sara Lena Hansdotter	1789, d t Hans Andersson i Sunneryd, ”Ullberg”
Kristina Lotta	1820, död 1820
Johanna	1821, sjuklig, "till hus" i Hårstorp, död där 1869
Andreas	1824, ”galen”, död av slag 1840
Johannes	1829, varnad av pastor för dålig läsning,
Karl	1835, kan ej läsa.

Peter och Sara vigdes 1819. Bakgrunden för honom var sannolikt att han var son till Peter Svensson och Katharina Larsdotter från Holtorp i Stora Åby. Hon var dotter till Hans Andersson och Sara Eliadotter i Sunneryd.

De kom 1820 till Kushult och flyttade efter något år till Sunneryd, där de innehade en gård om 1/4 mantal. Från 1842 uppges var de skrivna för endast 1/48 mantal. Från 1840 hade de endast en backstuga. För barnens del var det diverse bekymmer.

Anteckningar om dålig läsförmåga hos barnen förekom i flera husförhörslängder. Peter Svensson anges på 1840-talet vara fattig och dog 1846 av vattensot. Sara dog av lungsot 1845. Se vidare om denna familj under avsnittet om Sunneryd.

Om sonen Johannes uppges att han kallas Ullberg.

Nathan Samuelsson	1798, torpare
H Katharina Eriksdotter	1800,
Maja Stina	1824,

Nathan var son till Samuel Ross och Maja Persdotter i Rossholmens soldattorp. Han blev faderlös redan vid tre års ålder och växte upp i Näteryd där modern bodde med sina barn som fattighjon. Nathan var dräng på olika håll i bygden.

Han gifte sig 1826 med Katharina Eriksdotter, torpardotter från Kanikenäs. De kom från ett torp på Klämmestorps ägor 1827 till - förmodligen ett torp på Kushults ägor. De flyttade 1831 till ett torp på Skrädebergs ägor. Där dog Katharina av lungsot 1867. Nathan dog av gikt 1879.

Emanuel Persson	1797, torpare
Kristina Svensdotter	1807 i Väversunda,

Emanuel var troligen son till bonden Peter Jonsson och hans hustru Sara Jonsdotter i Öninge. Kristina var dotter till bonden Sven Samuelsson och hans hustru Katharina Jonsdotter i Klämmestorp, men född i Väversunda. De kom från Rogslösa till Kushult 1827, eller om de bodde i Näteryd. De flyttade efter något år till Kulhults ägor, till ett förpantningstorp.

De flyttade 1831 till Glasfall där de arrenderade ena gården, sedan till Tällekullen och därefter till Klämmestorp, senare till Gåsabol och där slutade Emanuel sina dagar som fattighjon 1877. Kristina Svensdotter dog där två år senare.

Johan Abrahamsson	Krok 1787 i Åby, torpare, f d soldat,
Maja Jonsdotter	1784 i Adelöv,
Anders	1811 i Åby
Jonas Peter	1815
Maja Stinas	1814, död i skärvan 1816.
Maja Lisa	1818, död
Karl Johan	1821
Christina	1824

Johan var son till soldaten Abraham Bättring och Katharina Svensdotter på Boets ägor i Stora Åby socken. Maja var dotter till Jonas Johansson o Sigrid Håkansdotter i Rossås i Adelövs socken. Hon kom till Narbäck som piga 1807 och han kom dit som dräng något senare.

Han hade redan då fått namnet Krok. De gifte sig 1810 och flyttade till Stora Åby. Där hade de ett torp på Tingstads ägor men de bodde också på Amundeby ägor. 1814 kom de tillbaka till våra bygder, då till Skansatorpet på Hårstorps ägor. Johan uppgavs då vara torpare och f. d. soldat. 1816 uppgavs han vara vargeringskarl, en sorts reservsoldat.

1824 flyttade de till Kushult, där de bodde i en backstuga. De flyttade till Sunneryd 1825. De bodde där på Skanslyckan, senare kallad Englunds, beläget utmed Holavedsvägen. Det var där som den gamla befästningen legat tidigare, den s.k. Skansen. Både Johan och Maja dog 1848. Dottern Kristina gifte sig 1848 med Karl Fredrik Englund.

Johan Stark	1800, torpare,
Stina Persdotter	1787,
Jonas Gustaf Jonsson	1816, hennes son

Johan och Stina bodde bara 3-4 år på Kushults ägor, men deras berättelse är intressant. Den rymmer mycket dramatik.

Johan var son till soldaten Nils Stark och Maja Månsdotter i Kopparps soldattorp. Johan tjänade som dräng på olika ställen i bygden, bl. a. Börstabol, Krokek och Porsarp. 1826 kom han som dräng till Maltmossen. På Maltmossens ägor bodde då änkan Stina Persdotter. Hon var dotter till artilleristen Peter Berglund och Maria Abrahamsdotter som bodde i Näteryd.

Stina var änka efter torparen Jonas Mur på Skrädebergs ägor. Denne dog genom självmord 1817. Hon bodde sedan med sin mor och en son på Maltmossens ägor. Innan hon sedan gifte sig med Johan Stark hade hon 1821 fött ett oäkta barn, som varit dött vid födseln och som hon *lagt på lönn*. Hon hade lagt in barnet under dörren till Ödeshögs kyrkobod.

Hon dömdes för detta till åtta dagars fängelse på vatten och bröd samt att plikta till kyrkan och att undergå hemligt skriftermål. Efter att hon gift sig med Johan hade de haft torp på Maltmossens och Rossholmens ägor.

Till Kushults ägor kom de 1835 och 1838 flyttade de till Glasfall. De kom sedan till torpet Starklyckan på Kopparps ägor 1840. Omkring 1850 flyttade de till Sunneryds ägor. Där dog Stina Persdotter 1859 och Johan Stark dog på fattighuset 19 januari 1878 av kräfta. Dessa människoöden!

Anders Krok 1811 i Åby, torpare,
h Maja Kaisa Jonsdotter 1811,

Anders och Maja gifte sig 1836. Anders var son till Johannes Abrahamsson och Maja Jonsdotter på Amundeby ägor. Föräldrarna har vi redan läst om, se ovan. Maja var dotter till bonden Jon Andersson och Maja Johansdotter i Södra Bråten. De kom till Kushults ägor från Maltmossen 1836. Året därpå flyttade de till Ö Haddåsen.

År 1843 kom de tillbaka till Kushults ägor, då inte som torpare utan som inhyses. Anders och Maja fick åtminstone sju barn. Av dessa dog fem innan de nådde vuxen ålder. Maja uppges i husförhörslängderna lida av värk och giktplågor efter rödsot. Anders dog 1873 av förkylning. Maja dog 1883 i Fattighuset. Det torp de hade låg möjligen på Peter Pantzars ägor. Som inhyses hade de *fått tillstånd att bygga på Lejons ägor*.

Vid sommartinget 1837 hade förpantningsägaren Daniel Isaksson på Klämmestorps ägor instämt Anders Krok rörande en skuldfordran, två riksdaler riksgäldsedlar efter en auktion på Klämmestorps ägor den 29 april 1835. Anders Krok inställde sig inte vid tinget, trots att han delgivits stämningen. Målet uppsköts till hösttinget och Anders fick böta för uteblivandet. Vid hösttinget inställde han sig och erkände sin skuld och ålades av rätten att genast betala.

Anders Larsson 1804 i Stora Åby, torpare
H Karin Persdotter 1802 ",
Maja Stina 1830,
Karl Anders 1833,
Gustaf Herman 1837,

Anders hade sannolikt sina rötter i Tingstad i Stora Åby och Karin kom till ett torp på Pantzars ägor i Kushult från Maltmossen 1838. Efter ett år flyttade de till Stockseryd.

Johannes Svensson 1799 i Stora Åby, torpare
H Karin Nilsdotter 1787,
Anna Maja 1824,
Johanna 1827,

Johannes och Karin kom till Kushults ägor från Frebol 1831 och efter tre år flyttade de tillbaka till Frebol igen.

Petrus Krus 1808, livgrenadjär, innehade 1/48 mtl
H Katharina Helena Nilsdotter 1810 i Solberga,
Johanna Sofia 1833, död ?
Sofia Maria 1834, gift med soldaten Klein i Kopparp
Johanna Charlotta 1836, gift med arr. Anders Johansson i Skorperyd
Johan 1832, död
Johan Adolf 1839, livgrenadjär med namnet Bäck
Karolina Josefina 1842, gift med Karl Johan Andersson i Bodebol

Klara Emilia	1844, g m Karl Peter Andersson, Amundeby, 1865,
Edla Kristina och	Hedda Vilhelmina 1847, tvillingar, döda samma dag
Karl Otto	1849, soldat med namnet Frid
Gustaf Alfred	1851, mjölnare i Åeryd
Anders Peter	1853, gift och bosatt i Sväm

Petrus var son till torparen Peter Hansson och Anna Maja Eriksdotter på Kulhults ägor. Han gifte sig 1831 med Katharina Helena Nilsdotter. Han var då grenadjär och bodde på Ödeshögs gästgivargårds ägor. 1832 kom han som livgrenadjär till Kushult.

Vid tiden för laga skiftet förvärvade han också 1/48 mtl i Kushult och blev jordägare. På 1860-talet lämnade han sin lilla gård och hade möjligen ett förpantningstorp på Kushults ägor. Petrus Krus dog 1882 av frossa. Hustrun dog 1888.

Peter Jonsson	1810, torpare
H Johanna Nilsdotter	1809 i Stora Åby,
- oä son Karl Johan	1835
Maja Lena	1837,

Peter och Johanna kom till Kushults ägor från Rossholmen 1836. Peter var son till Jonas Mur och Stina Persdotter på Skrädebergs ägor, se ovan under Jonas Stark och Stina Persdotter. Peter och Johanna bodde här fram till 1838 då de flyttade till Nykyrka.

Magnus Månsson	1810, torpare
H1, Stina Jonsdotter	1805 i Forserum, ur m
Johan August	1835,
Kristina Maria	1837,

Magnus och Stina kom från Ödeshög till Kushult 1838. Efter ett år flyttade de till Mark. 1843 kom de till Angseryds norra torp. Stina dog där 1870 och Magnus gifte om sig med Johanna Jonsdotter. De flyttade 1877 till Skrapegårdens ägor i Ödeshög. År 1898 flyttades de till Fattighuset i Ödeshög. Där dog Magnus år 1900 av ålderdom. Johanna dog 1901, också av ålderdom. Se vidare under Angseryd och Näteryd.

Nils Johansson	1773, "till hus",
H Stina Johansdotter	1775 i Haurida

Nils och Stina kom från Maltmossen till Kushult 1834. De flyttade till Kråkeryd 1838.

Abraham Persson	1779, torpare, utfattig
h Sara Lena Andersdotter	1782
Ulrik	1825

Abraham och Sara gifte sig 1805 och båda uppgavs då vara från Gräsbergs ägor. De har därefter bott på Fagerhults ägor, på Gräsbergs ägor

och på Jusseryds ägor innan de 1838 kom till Kushults ägor. De flyttade till Norra Bråten 1842.

Peter Jönsson 1783 i Öggestorp, torpare
H Anna Lotta Andersdotter 1805 i Stora Åby,
Anders 1828,
Karl Peter 1830, till Heda 1848,
Kristina 1833, g m "arbetskarlen Karl August Johannesson,
Johan August 1843, död 1855

Peter var soldatson från Horsbo i Öggestorp. Han kom 1826 till Porsarp och gifte sig 1827 med Anna Lotta Andersdotter som då troligen var piga i Holkaberg. De arrenderade först 3/8 mtl i Porsarp. Från 1831 arrenderade de i Maltmossen. 1835 kom de till Stora Krokek, där de skrivs "till hus".

Därifrån flyttade de till Ödeshög, kanske 1839, sedan till Orrnäs, varefter de 1842 kom till ett torp på Kushults ägor. Peter beskrivs då som sjuk och utfattig. De bodde senare inhysta, i egen stuga, hos Petrus Krus i Kushult och var då fattighjon.

Peter avled där den 15 januari 1864. Anna Lotta emigrerade till Amerika 1867. Dottern Kristinas man, Karl August Johannesson, dog 1866 i Kushult. Kristina flyttade därefter samtidigt med Anna Lotta med sina två barn också till Amerika.

Peter Skarp 1801, f.d. livgrenadjär,
H Stina Zachrisdotter 1804,
Maria Sofia 1829,
Anna Greta 1833,

Peter var son till Nils Persson och Maja Lena Persdotter i Gyllinge, senare boende i Maltmossen. Stina var dotter till Zachris Jonsson och Katharina Hansdotter i Bultsbol. Peter och Stina gifte sig 1827 och de bodde sedan i Kråkeryds soldattorp fram till 1840 då de kom till Kushult. Han skrivs då som avskedad, vilket innebar att han hade en liten soldatpension. Han hade dömts för stöld två gånger. Peter Skarp dog 1853. Stina dog 1858. Möjligen bodde de senare i Näteryd.

Jaen Danielsson 1805 i V Tollstad, torpare,
H Kristina Månsdotter 1804 i Stora Åby,
Johan August 1828 i V Tollstad

1846 kom torparen Jaen Danielsson med sin familj till Kushults ägor. De stannade där endast några år. Det är svårt att fastslå vilket av de två torpen de brukade, men kanske efterträdde de Engel. De flyttade från Kushult före 1850, okänt vart.

Gustaf Israelsson 1824 i Gränna, skomakare,
H Lovisa Dorotea Sjöberg 1820,
Augusta Krok 1848,

Gustaf och Lovisa kom från Stavreberg till Kushult 1867. Lovisa var

dotter till snickaren Karl Sjöberg och hans hustru Maja Stina Månsdotter i Ödeshög. Lovisa hade varit gift tidigare, med Karl Johan Krok, och var änka när hon 1867 gifte sig med skomakaren Gustaf Israelsson.

De bodde i hennes stuga till en början, men år 1871 flyttade de till Gåsabol, där de förvärvat en liten gård om 1/36 mtl. Där dog bondhustrun Lovisa Sjöberg den 8 juni 1891 av lungsot, 81 år gammal. Gustaf dog 1892. Det finns en liten osäkerhet i uppgifterna om var hennes stuga var belägen. Kanske var det i Näteryd.

Anders Peter Herman Ax 1845, livgrenadjär
H Matilda Andersdotter 1855 i Gränna,
Olga Emilia Vennerström 1895 i Kungsholms församling

Anders kom till Kushults soldattorp från Siggeryd 1869 och antecknades då som rekryt. Senare antecknades han som livgrenadjär. Han var från Bodebol, son till torparen Johannes Hurtig o Stina Persdotter på Bodebols ägor. Fadern dog innan Anders föddes. Anders var först dräng på olika håll i bygden. När han 1869 kom till Kushults soldattorp betecknade han som "klen", men ansågs tydligen kunna bli soldat. Han gifte sig 1875 med Matilda Andersdotter som då kom från Erstorp, men hade sina rötter i Gränna socken. Äktenskapet blev barnlöst och de tog ett fosterbarn, Olga Emilia Vennerström som var barnhusbarn från Stockholm.

År 1900 kom en ny soldat till Kushult och Anders och Matilda flyttade till Näteryd, till torpet Fridhem. Där dog Matilda av lunginflammation 1911. Anders bodde kvar i Fridhem fram till 1932 då han flyttade till Vårdsäter i Ödeshög.

Karl August Ax 1881, rekryt

Karl August var från Harsbol, son till smeden Karl Gustaf Svensson och Sofia Josefina Johansdotter. Till Kushult kom han som rekryt år 1900. Han flyttade efter några år från Kushult, okänt vart.

Axel Herman Gustafsson 1857, torpare och snickare,
Ida Vilh.Johansson 1852 i Stora Åby
Ernst Leonard 1881
Albert Konrad 1882

Axel var son till Gustaf Johansson och hans andra hustru, Johanna Jonsdotter, på Lyckan i Stavreberg. Axel och Ida ingick äktenskap 1880 och bodde i Kushult fram till 1883 då de flyttade till hans föräldrars gård i Stavreberg.

Johan Patrik Karlsson 1855, torpare,
H Helga M Gustafsdotter 1860 i Trehörna,
Patrik Bernhard 1885,
Johan Robert 1887
Karl Rikard 1888
Sonja Paulina 1890

Henning Abel	1892,
Emil Sigfrid	1893,

Patrik var son till Karl Peter Hansson och Johanna Karlsdotter i Kushult. Han flyttade till Vislanda 1885 men kom snart åter till hembygden. Han var då gift med Helga, vars bakgrund vi inte känner. De arrenderade en gård i Siggeryd, kom därifrån till Kushult 1891 och stod då skriven som torpare, vilket kanske avsåg soldattorpet.

Efter tre år flyttade de tillbaka till Siggeryd igen, där de hade ett torp. Åren 1900-1901 bodde de i Narbäck, kanske i soldattorpet. Därifrån flyttade de till Lilla Krokek där Patrik stod skriven som jordbruksarbetare. Någon gång på 1940-talet flyttade de troligen till Ödeshög.

1900-talet i Kushult

Vid sekelskiftet år 1900 bodde det i Kushult enligt kyrkoboken 17 personer. Om vi börjar från väster var det Karl Johan Andersson med hustru och fyra barn, sedan var det Gustaf Magnus Jakobsson med hustru och dotter, därefter Karl Peter Hanssons änka Johanna Karlsdotter och dottern Hulda på Gammelgården, och längst i öster låg Viktor Bengtssons gård, där statdrängen August Petersson med hustru och son bodde.

Torpepoken hade för länge sedan upphört. På ägorna fanns bara soldattorpet kvar. Där bodde år 1900 rekryten Karl August Ax. Soldattorpet har dock fått uppleva en ny epok. Mera om detta längre fram.

Vi kan för 1900-talet beskriva gårdarna en i taget och vi börjar då med västra gården, där familjen Palm bor idag.

Algot Valfrid Palm	1893, bonde
h Hilma Maria Karlsson	1892
Erik	1919, bosatt i
Elof	1923, död 1981
Hugo	1926
Ivar	1927, bonde i Kushult, död 1991
Arne	1932, död 1970, g m Marianne från Lilla Krokek
Rune	1938, gift med Gun-Britt och bosatt i Uppgränna

Algot var son till snickaren Frans Palm och Alida Andersdotter i Porsarp. Hilma var dotter till bonden Karl Johan Andersson och Kristina Jonsson i Kushult.

Algot och Hilma gifte sig och övertog först på arrende hennes föräldragård i Kushult. 11938 förvärvade de denna gård, den västra gården. Enligt boken Gods och gårdar hade gården en areal av 60 hektar, därav 10 hektar åker. Mangårdsbyggnaden var uppförd 1850, en flygelbyggnad 1922 samt ekonomibyggnaderna 1888. Algot Palm dog 1981. Hilma dog 1980. Sonen Ivar Palm övertog gården.

Arne Palm **1932, bonde**
H Mari-Ann, f Karlsson 1934,
Gunilla 1962, gift med Tomas Jonsson och bosatt i Glasfall
Dick 1964, gift med Annette, se längre fram
Elisabet 1966, gift med Björn Pantzar och bosatt i Hårstorp
Niklas - - gift med Linda, bonde i Kushult, se längre fram

Mari-Ann var dotter till Einar och Anna Karlsson i Lilla Krokek. Arne var son till Algot och Hilma Palm, se ovan. De brukade Maltmossens gård samt förvärvade gårdar i Börstabol och i Glasfall. Arne Palm dog 1970. Mari-Ann är bosatt i Kushult.

Ernst Teodor Johansson 1878 i Gränna, bonde i Kushult,
H1 Anna Olivia Gustafsdotter 1880,
H2 Ruth Anna E Jakobsson 1882, från Kushult, se sidan 20
Sven Johan Einar 1906 i Gränna, gift med Hildur, affär, taxirörelse
Gustaf Harry 1914, bonde på föräldragården,

Ernst var född i Klevens soldattorp, son till soldaten Johan Engblom och hans hustru Lovisa Fredriksdotter. Han gifte sig 1905 med Anna Olivia Gustafsdotter. Hon var från Getingaryd och var dotter till Gustaf Jonsson och Augusta Andersdotter. De arrenderade sedan en gård i Kleven. Anna dog 1911 och han gifte sig 1913 med Ruth, dotter till Gustaf Jakobsson och Emma Johansdotter i Kushult. De övertog sedan hennes föräldragård i Kushult.

Enligt boken Gods och gårdar hade deras gård i Kushult en areal av 34 hektar, därav 9 hektar åker. Mangårdsbyggnaden var uppförd 1902 och ladugården 1896. Ruth dog 1949 och Ernst dog 1956. Efter dem övertogs gården av sonen Harry, se nedan. Sonen Sven gifte sig 1934 med Hildur Johansson i granngården i Kushult och de hade sedan lanthandel och taxirörelse i Maltmossen. Deras dotter Viola, född 1939, blev senare bosatt på sin morfars gård i Kushult, se längre fram.

Harry Johansson 1914, bonde, innehavare av 1/4 mtl i Kushult
Ruth Johansson - - - -,
Roland 1946, bosatt i Aneby, g m Ingvor Marg. Adolfsson.
Lisbet 1949, gift med Magnus Tell

Harry övertog gården efter sina föräldrar, Ernst Johansson och Ruth Jakobsson. Harry var aktiv i verksamheten i Maltmossens baptistkapell. Någon gång i början av 1980-talet upphörde de med gårdsbruket.

De bodde kvar på gården fram till år 2000 då de flyttade till Ödeshög. Gården övertogs då av dottern Lisbet och hennes man Magnus Tell. Harry dog 2003.

Om Harry bör nämnas att han var en hängiven finsnickare, som tillverkade fioler och möbler.

Frans Emil Hessel 1871 i Rogslösa, bonde i Kushult
h Anna Sofia Johansson 1868 i Åby

Emmy Maria E K Stefansson 1901 i Rogslösa
Erik Fabian Hessel 1895 i Rogslösa

Familjen Hessel kom till Kushult någon gång omkring år 1915 och övertog då den gård som Karl Hansson tidigare innehaft. Familjen Hessel stannade inte särskilt länge i Kushult. Jag trodde länge att Hessel var kvar i Kushult fram till 1933 då gården såldes till Anton och Anna, men så var det inte. 1925 sålde Hessel gården till Karl Johan Karlsson.

Karl Johan Karlsson 1866 i Ö Tollstad, bonde,
Hilda Johanna Petersson 1877 i Mjölby, hushållerska

Karl Johan Karlsson var änkling med två barn när han kom från Västra Harg till Kushult 1925, åtföljd av sin hushållerska, Hilda Petersson. Karl Johan står först som ägare av gården men troligen var Hilda med som långivare. Senare står Hilda inskriven som gårdsägare.

Troligen fanns ekonomiska problem med i bilden när gården senare såldes till Anton och Anna som kom från Angseryd hit 1933. Karl Johan och Hilda flyttade till Trehörna. Karl Johan dog den 26 mars 1956 i Tjuvkärret, Trehörna och Hilda dog den 20 september 1962 i Prästgården i Skeda.

Anton Andersson 1874, bonde i Kushult och i Angseryd
h Anna M f Svensson 1882 i Åby
Ernst Bertil 1917, missionär i Brasilien,
Astrid ----, ogift och bosatt i Märsta

Anton och Anna gifte sig 1916 och kom då till Angseryds norra gård. De bodde och brukade sedan i Angseryd fram till dess att de 1933 flyttade till Kushult, till Hessels gård. Någon tid brukades gården i Angseryd i frånbruk. Gården i Kushult bestod enligt boken Gods och gårdar, utkommen i början av 1940-talet, av 20 hektar, därav 10 hektar åker.

Mangårdsbyggnaden uppgavs vara från 1750 och övriga byggnader från omkring 1800. På gården fanns 3 hästar och 9 nötkreatur. Antons och Annas barn, Bertil och Astrid, övertog gården efter föräldrarna.

Bertil Andersson **1917, missionär, ägare av 1/4 mtl i Kushult**
H Ester Andersson 1919,
Roland 1952,
Veronika 1954,
Gilberto 1958

Bertil blev missionär för Örebro-Missionen och hans verksamhetsfält blev Brasilien. Hans livsgärning blev således helt annorlunda än flertalet andras. Han utreste första gången till Brasilien 1951. Han var senare under åtskilliga år rektor för Örebro-Missionens pastorsskola i Brasilien. Han dog i Brasilien 1981. Hans hustru Ester dog i november 2002.

Ernst Albert Olof Johansson 1876 i S:t Per, bonde på östra gården i Kushult

H Gerda Jonsson **1879 i Tommarp, Kristianstads län**

Albert Gerhard	1902 i Lackalänga, Malmöhus län, bonde i Kopparp,
Gunhild Ingeborg	1903 i "
Hildur Johanna	1905 i " , g m Sven Johansson, se ovan
Ernst Georg	1907 i " ,
Karl Henry	1910, övertog föräldragården i Kushult, se nedan
Inez Gerda	1912, död 1928
Edit Maria	1914,

Ernst och Gerda gifte sig 1901 och bodde därefter i Lackalänga i Malmöhus län. De kom till Kushult 1907 och köpte då den östra gården, den som tidigare ägts av Viktor Bengtsson.

I Östgöta-Bladet från den 14 april 1937 finns följande notis:

Ett trafikmissöde inträffade på tisdagen vid Orrnäsbron, då en mjölkskjuts tillhörig E A Johanson i Kushult, var på hemväg från Ödeshög. Skjutsen höll vid ett mjölkbord, varvid hästarna blev skrämda av en bil och hoppade över diket. Hästarna blev sittande i diket och måste hjälpas upp, men vagnen undgick att välta, varför skadorna inskränkte sig till ett par stukade mjölkflaskor mm. Varken hästar eller körsven blev skadade.

Deras son Karl Henry, "Kalle i Kushult", övertog gården. Han levde ogift men hade en hushållerska hos sig, Gerda Palm. Enligt boken Gods och gårdar, utgiven i början av 1940-talet, hade denna gård en areal av 61 hektar, därav 11 hektar åker. Mangårdsbyggnaden är från 1909 och ekonomibyggnaderna från 1890. På gården fanns tre hästar och 15 nötkreatur. Gerda dog 1917 och Ernst dog 1944.

Efter Gerdas död kom Hulda Serena Karlsdotter hit och var sedan hushållerska på gården. Hon var dotter till Karl Hansson och Johanna Karlsdotter i Kushult. Hon emigrerade enligt uppgift till Amerika. Hon återkom till fosterlandet men var då inte välkommen till sin föräldragård i Kushult, där då troligen syskon till henne bodde. Hon blev då i stället välkommen till Ernst Johansson i granngården, där hon sedan var hushållerska.

Karl Henry Johansson 1910, bonde på östra gården i Kushult

Karl (Kalle i Kushult) övertog gården efter fadern 1944. Karl förblev ogift men hade en hushållerska, Gerda Palm. Karl dog 1990. Därefter övertogs gården av en systerdotter, Viola, och hennes man.

Karlshäll (Kushults soldattorp)

Karl Johan Gustafsson	1879, jordbruksarbetare
h Emma Lovisa Johannisdotter	1868 i Gränna
Maria Olivia	1910
Linnea Margareta I H	1911

Karl Johan var son till arbetaren Gustaf Johansson och Lena Gustafsdotter i Bankaby. Emma var torpardotter från Stabbarp i Gränna. Till

Kushults soldattorp kom de någon gång före 1910. De köpte torpet och bodde sedan där fram till 1936. De sålde det då till Edvin Åsenhed, se nedan.

Edvin Åsenhed	1910, snickare, byggmästare
Elsa Frideborg Åsenhed	1906 i Linderås
Ebbe	1937,
Lars	1939,
Torkil	1942,
Per	1945,

Edvin och Elsa förvärvade Kushults gamla soldattorp år 1936. De bodde sedan där fram till dess att Edvin dog 1973. Torpet förvärvades då av Marianne Palm. Under en tid var torpet därefter uthyrt. Hennes son Dick Palm förvärvade det senare. Han byggde ett nytt hus söder om de gamla husen och bor där med sin familj.

O O O

Kushult under 2000-talet

Kushult är ännu idag en levande by. Här finns djur och här odlas jorden. Ännu har inte buskar och sly börjat närma sig husen i byn. Här finns betande djur. Än kommer mjölkbilen och hämtar mjölken till mejeriet.

Min tanke var egentligen att låta de människor som nu bor i Kushult själva skriva sin nutidshistoria. Genom hjälp från Viola Lundin har jag fått uppgifter till en beskrivning av dagsläget i byn.

Vi börjar från väster på Palms gård. Där bor Mari-Ann Palm, som vi skrivit om tidigare, och där bor hennes son Niklas Palm med sin familj.

Niclas Palm	1969, bonde i Kushult
H Linda	1972
Malin	2003

Niclas har övertagit den gård som tidigare ägdes och brukades av Ivar och Mari-Ann Palm. Han sköter inte bara sin egen gård utan arrenderar även andra gårdar i närheten. Han har mjölkkor och är på det sättet ganska unik för bygden. Mjölkkor är numera sällsynta. I Ödeshögs socken finns bara två mjölkbönder. Vi går nu vidare österut till nästa gård. Där bor Lisbeth och Magnus Tell.

Magnus Tell	1948,
Lisbeth Tell	1949,
Magnus	1980
Marcus	1980

Magnus och Lisbeth övertog hennes föräldragård 1986. De bor på gården men jobbar på annat håll. Jorden brukar de själva, företrädesvis med

vallodling. Betesmarkerna är utarrenderade till Niklas Palm. Mangårdsbyggnaden är uppförd 1903. Ladugården uppfördes omkring 1890.

Nästa gård är den som förr ägdes av Bertil Andersson. Idag ägs den av hans två barn, Gilberto Borg och Veronika Larsson, bosatta i Linköping. Deras gård är den gård som förr kallades Gammelgården. Det gamla huset är borta. Det brann på 1980-talet och en person blev innebränd. Längre härom längre fram. Ett nytt, mindre hus är uppfört i stället. Detta och Tells hus står på den plats som sedan urminnes tider varit Kushults hustomt, där den ursprungliga ensamgården en gång stod, för omkring fyra hundra år sedan. Ända fram mot mitten av 1800-talet stod sedan husen här, mycket tätt kan vi anta. Ladugården på Gammelgården har flyttats till sin nuvarande plats söder om byvägen.

I samband med laga skiftet 1843-1845 flyttades två gårdar från den gamla bytomten. Det var Palms gård som flyttades västerut och det var Lundins gård som flyttades österut.

Den östra gården i Kushult, bebos i dag av Viola och Stig Lundin.

Stig Lundin	1938,
Viola Lundin	1939,
Björn	1967, bosatt i Uppsala
Ulf	1971, bosatt i Stockholm

Viola är dotter till Hildur och Sven, som hade affär i Maltmossen, och har därigenom rötter i de båda östra gårdarna i Kushult. De övertog den östra gården 1988 efter hennes morbror Kalle i Kushult och flyttade dit år 1999. Jorden är utarrenderad till Niclas Palm. Bostadshuset på gården är fint renoverat. På gården finns också kvar det äldre bostadshuset, det som förmodligen flyttades dit 1845.

Karlshäll

Vi har nu i korthet beskrivit de fyra gårdarna i Kushult. Vad som återstår är Karlshäll, det gamla soldattorpet, det som en gång i tiden var en egen gård, Brändebol. Det var Dick Palm som efter sin mor Mari-Ann övertog soldattorpet. Söder om detta har sedan byggts nya hus.

Dick Palm	1964,
Anette	1964
Linda och Therese	

Dick bor med sin familj i nyuppförda hus söder om det gamla soldattorpet. Dick äger också den östra gården i Börstabol, men den brukas av Niclas.

Husen på soldattorpet är uthyrda till Peter Andersson och Carola Karlsson.

När jag nu summerar dagsläget i Kushult ser jag att här bor 15 personer.

O O O

Från en tidigare torpinventering, utförd av Christer Viking, Harry Pharmansson m.fl. har hämtats några rader om Gammelgården i Kushult. Jag återger här vad som där skrivits.

Gammelgården i Kushult (Kushult 1:2)

En av traktens äldsta bostadshus brann ner en nyårsnatt i början av 1980-talet. Några ungdomar hade firat nyår i det obebodda huset och eldat rejält. Murstocken hade sprickor och på natten när alla lagt sig tog det eld på vinden och en flicka brann inne.

Äldste ägare som vi känner till hette Karl Hansson, "Karl Hansa i Kushult". Han var kommunens allt i allo i mitten av 1800-talet. Han kunde hjälpa till med allt, även dåtidens fattighjälp.

Gården köptes så småningom av Anton Andersson, som ägde Angseryd. Han flyttade till Kushult och renoverade, satt in centralvärme m.m. i det gamla huset. En del av de allra äldsta detaljerna försvann då, men mycket fanns ändå kvar. Huset var fullt med allmogemålningar på väggar och dörrar. Eventuellt såldes några dörrar till Nordiska Museet, typ kurbitsmålningar i mycket blå och röda färger, mycket blommor, blad, slingor och ornament lär det ha varit.

Ladugården som finns kvar är mycket gammal och med ovanligt, brutet tak.

Detta var min berättelse om Kushult, så som jag hämtat den ur arkivens djup och från vad människor berättat för mig. Mycket mera kan skrivas om Kushult. Särskilt vad gäller senare tider och nutid. Kushult är än idag en levande by med människor och med levande lantbruk. Därför överlämnar jag detta till människorna i byn för att skriva vidare.

Varför inte inrätta en byastämma eller byalag och jobba vidare med att dokumentera den historia som Ni själva är en del av. Lycka till!

Jönköping 2009

Arne Ivarsson
Kungsgatan 13
553 51 Jönköping
tel. 036-71 32 33.

Arne Ivarsson

Rossholmen

Bidrag till Rossholmens historia.

Förord

Detta arbete avsåg ursprungligen enbart en torpinventering på Rossholmens ägor. Under arbetets gång växte det ut till att omfatta hela byns historia. Jämfört med byarna i Stavabygden har jag här inte haft tillgång till så omfattande källmaterial.

Allmänt om Rossholmen

Rossholmen består av 1 mantal och har en areal av 104 hektar. Rossholmen består idag av två gårdar. Den ursprungliga ensamgården delades vid mitten av 1700-talet.

Rossholmen är rusthåll och på ägorna har allt sedan indelningsverkets tillkomst 1680 funnits ett soldattorp. På ägorna har det under 17- och 1800-talet också funnits andra människor, torpare och backstugusittare. Vi skall nu se något på de människor som bott i Rossholmen och på ägorna.

På 1630- och 40-talen innehades Rossholmens gård av en bonde som hette Jöns. Även fram mot slutet av 1600-talet heter bonden Jöns. Det var far och son som båda hette Jöns och brukade Rossholmen efter varandra. Då börjar också Sven Jönsson i Rossholmen uppträda i längderna.

Rossholmen skatteköptes 1761.

Skiftesförrättningar

Här har skett storskifte och laga skifte. Storskiftet företogs 1788. Delning skedde då på två halvgårdar, den ena ägd av Jonas Persson och den andra av Peter Ekengren och Jöns Jonsson. Laga skifte företogs 1858 och även då fanns tre ägare, Johannes Eriksson 1/4 mtl, Jonas Hansson 3/8 mtl och Peter Pantzar 1/4 mtl.

Bebyggelsehistoria samt vägar och stigar

Rossholmens gamla hustomt låg ungefär där Pantzars gamla hustomt ligger idag, plus något österut i riktning mot *Spjutkällaren.* Vi kan anta att denna källare låg på den gamla hustomten i Rossholmen. Någon gång under 1800-talet flyttades en av gårdarna österut, dit där Seved Gustavsson bodde.

Varje gård eller by skulle i gamla tider ha en kyrkväg. Rossholmens kyrkväg ledde från den gamla hustomten, förbi Spjutkällaren och anslöt sedan till vägen från Siggeryd mot Kushult. En mindre väg eller stig ledde från Rossholmen söderut mot soldattorpet, troligen med ungefär samma sträckning som dagens väg har mellan Näteryd och Rossholmen. En väg ledde västerut till den gamla landsvägen vid Sunneryds soldattorp men denna väg tillkom inte förrän under senare delen av 1800-talet.

Rossholmen har anor sedan medeltiden. Från början låg där en ensamgård men på 1700-talet blev där två gårdar, senare blev det 4 - 5 gårdar, som vid mitten av 1800-talet smälte samman till två gårdar, så som det är ännu idag.

Torp och torpare

Rossholmens soldattorp låg längst ner i söder på byns marker. Det har utöver soldattorpet även funnits minst ett torp till. Detta torp låg troligen ett par hundra meter norr om hustomten, på den steniga mark som där finns. Av domböckerna från 1650-talet framgår att då bodde människor på Rossholmens ägor, i Rossholmens hybbel. Se vidare längre fram.

De soldater för Rossolmen som jag har anteckningar om är följande:

Olof Månsson Starr, omnämnd 1682
Lars, soldat på Rossholmens ägor, gift med Ingeborg, omnämnd 1700
Jon, soldat på Rossholms ägor, dopvittne i Näteryd 17 juni 1700
Sven Bengtsson Drake, gift med Karin Larsdotter, omnämnd 1717 -1755
Måns Lundqvist, gift med Brita Persdotter, omnämnd 1758-
Tyres Holmqvist, gift med Stina Nilsdotter, omnämnd 1770-1783
Samuel Ross, gift med Maria Persdotter, omnämnd 1791-1799
Sven Ross, gift med Maja Persdotter, omnämnd 1801, fången omkring 1806
Sven Ross, gift med Lena Jonsdotter, omnämnd 1806
Karl Svärm , gift med Kristina Svensdotter, omnämnd 1815-1835
Fredrik Fält, gift med Greta Jonsdotter Falk, omnämnd 1835-1837
Johan Ross, gift med Maja Stina Andersdotter, omnämnd 1839-1872
Johan Fredrik Ross, gift med Maria Sofia Johansdotter, nämnd 1872 - 1897

Möjligen har det funnits flera soldater i Rossholmen än jag har uppgifter om. I vissa tidsskeden var omsättningen av soldater stor. Krigen krävde stora offer. Alla soldater dog ändå inte i krig. Många dog i fältsjuka, andra dog i sjukdom hemma. Fredrik Fält dog på Kurhuset i Vadstena. Efter krigens slut i början av 1800-talet blev soldaterna mera långvariga och stannade längre i tjänst.

Dessa soldater och deras familjer, liksom övriga människor i Rossholmen kommer att presenteras i nästa avsnitt. Den siste soldaten, Johan Fredrik Ross, flyttade till Bultsbol 1897.

Soldattorpet på Rossholmens ägor övergick sedan till att bli ett vanligt torp, med namnet Karlsro. Där bodde arbetaren Karl Gustaf Karlsson och hans hustru Anna Karolina Johansdotter under de första årtiondena av 1900-talet. Därefter bodde Bror Lord med sin mor där ett antal år. I slutet av 1940-talet flyttade de till Hårstorp. Karlsro har därefter använts som fritidshus.

Människorna i Rossholmen

Den äldsta uppgiften som jag har i mina anteckningar är från 1571, från Älvsborgs lösen. Då fanns i Rossholmen en bonde som hette Nils och han uppgav då att han hade ½ lispund koppar, två oxar, tre kor och tre ungnöt,

fyra svin och en häst. En tiondel av detta skulle han betala för Älvsborgs lösen

Rossholmen under 1600-talet

Från 1638 har vi några uppgifter om Rossholmen. Då ritades den första kartan över Rossholmen, som vi känner till. Det är en enkel karta som upptar bara ängar och åkrar. Utmarken är inte medtagen. Söder och öster samt nordost om hustomten ser vi några åkrar, för sammanlagt 10 ¾ tunnors utsäde, ängarna gav 20 lass hö. Den stora ängen i söder uppgavs vara sank. För åkrarna uppgavs jordmånen vara sandjord. Skog och utmark fanns inte. Detta ur anteckningarna till denna enkla karta.

Vid mitten av 1600-talet fanns här en bonde som hette Jöns Bengtsson. Han skymtar då och då i domböckerna. Av domboken för 1656 framgår att han hade en tvist med bonden Mattias i Stavreberg om en äng som *var intagen av bägges oskifta mark*. De kom senare överens, varför tingsrätten inte behövde döma i detta mål.

Rossholmen var också vid flera ting indragen i tvister med Kushult och Sunneryd rörande Skansmarken.

Efter Jöns Bengtssons död övertogs Rossholmen av hans son, Jöns Jönsson omkring år 1670. Han var född 1634 och var gift med Marit Nilsdotter, född 1649, och de hade sex barn.

Om Jöns Jönsson har vi för övrigt en anteckning från 1661: "*Den 7 april 1661 dog ett oäkta barn dödfött i Rossholmen av Jönses piga som sonen hade belägrat"*. Detta var också uppe på sommartinget 1662 där Jöns Jönsson anklagades för mökränkning med pigan Karin Svensdotter. *Hon var född i äkta säng, dock ville han icke taga henne till äkta.* Han dömdes till 40 daler i böter. Äkta säng var ett uttryck för född inom äktenskapet.

Jöns Jönsson förekommer då och då omnämnd i domböckerna. År 1671 dömdes han till tre daler i böter för att ha givit Joen Larsson i Rödebol ett blodvite. Även hustrun, Marit Nilsdotter, är omnämnd, detta i domboken för 1678 då hon fick böta 6 daler för att hon givit Kerstin i Frebol två blodviten.

Vid tinget 1685 uppträdde Jöns i Rossholmen *obeskedlig och drucken* och uppgav sig ha klagomål mot fogden Anders Skog i Kushult. Han kunde tydligen på grund av sitt druckna tillstånd inte klart redogöra för sitt ärende och tillsades att gå ut. Han svarade att *han skulle gå i kyrkan, tog hatten på och gick*. Han dömdes till böter för oskickligt beteende inför rätten.

Befallningsmannen Anders Jonsson Skog i Kushult anklagade Jöns Jönsson i Rossholmen för att denne den 28 april 1688 i en fälla på markerna angripit Skogs hustru och folk. Jöns hävdade att marken hörde till Rossholmen och han var vid tillfället åtskilligt uppretad och hade svurit.

Målet upptar många sidor i domboken. Som vittnen antecknades Hans i Angseryd, Hans Persson på Angseryds ägor, pigan Elsa Månsdotter i Tuna, änkan hustru Sara, legodrängen Johan Nilsson, legodrängen Lars Nilsson i Kushult, Elin Nilsdotter på Rossholmens ägor, konan Karin på Kushults ägor, pigan Kerstin på Kushults ägor, hustru Brita i Ödesiö by,

Rätten dömde Jöns i Rossholmen att till sockenkyrkan ge en kanna vin, lägga en daler i fattigbössan och att betala rättegångskostnaderna.

Efter Jöns Jönssons död övertogs gården av hans söner, Sven och Bengt och senare också Per. Det är förmodligen vid denna tid som det i Rossholmen också uppstod två gårdar.

På Rossholmens ägor under 1600-talet

Från domböckerna har vi några uppgifter om människor på Rossholmens ägor under 1600-talet. Första uppgiften jag nu har är från 1674. Då bodde inhysesmannen Peder Nilsson där. Han hade av Brita Andersdotter, Anders Skogs vallpiga i Kushult beskyllts för att han lurat henne att stjäla två getter. När målet upptogs på nytt vid nästa ting hade Peder flyttat till Skrädebergs ägor. Det är okänt hur målet slutade.

År 1675 anklagades ogifta Sara Nilsdotter från Rossholms hybbel för att hon *låtit råda sig med barn* . Hon uppgav inför rätten att en främmande herretjänare hade lägrat henne i Åby gästgivargård söndagen före midsommardagen, varav hon blev havande.

Hybbel eller hybble är ett fornnordiskt ord och kan översättas med kyffe eller ruckel, primitiv eller dålig bostad.

1688 finns anteckningar om hustrun Elin Nilsdotter på Rossholmens ägor, se anteckningar ur domboken ovan.

Rossholmen under 1700-talet

Bengt Jönsson 1677, bonde i Rossholmen,
Per Jönsson 1682
Karin Håkansdotter 1674,
- Anna 1707,
- Jöns 1709, g 1737 med Anna Larsdotter i Ödeshög
- Arvid 1713, död 1717
- Karin 1716, g 1743 m Anders Hansson i Sunneryd
- Ingrid 1718,
- Per 1721, bonde i Rossholmen efter föräldrarna
- Jon 1724, bonde i Rossholmen efter föräldrarna
- ? 1727,

Bengt och Karin vigdes 1706 och Karin uppgavs då vara från Klämmestorp. Bengt var son till Jöns Jönsson och hans hustru i Rossholmen. Bengt Jönsson dog 1718. Karin Håkansdotter gifte sig 1721 med Per Jönsson som då uppgavs komma från Narbäck. Hans bakgrund är okänd i övrigt. De drev gården vidare i Rossholmen och fick flera barn.

Den 7 maj 1750 dog Per Jönsson, *han låg död ute på marken*. Den 19 december 1758 dog änkan Karin Håkansdotter i Rossholmen, 84 år gammal.

Per Persson 1720, bonde i Rossholmen,
Kerstin Svensdotter 1729,
- Sven 1755,

Anna	1756,
Stina	1758,
Kerstin	1760,
Jonas	1763, död 1768 (?)

Per och Kerstin har varit svåra att klart identifiera. De tycktes till en början var identiska med de båda, Per Persson och Kerstin Svensdotter som en tid bodde i Narbäck, men åldern stämmer inte. En vigseluppgift i Stora Åby socken från år 1753 kan stämma, där Per Persson från Ödeshögs socken gifte sig med pigan Kerstin Svensdotter från Gårdshult. Sannolikt var Per son till Per Jönsson och Karin Håkansdotter i Rossholmen.

Kerstin Svensdotter dog av feber 1764, 35 år gammal. Möjligen kom Per då *på kant med tillvaron*. Det uppgavs att han *drev landet kring, oduglig, änkling*. Förmodligen hade han också sålt sin del av Rossholmen. Per Persson i Rossholmen avled den 7 mars 1787 av magplågor.

I domboken från vintertinget 1767 kan vi läsa om Per Persson i Rossholmen som då upprättat ett inbördes testamente tillsammans med sin piga Elin Månsdotter i Sonaby i Gränna socken i samband med att de trolovade sig och gav varandra äktenskapslöften.

Till vittnen underskrev A Jönsson i Ödeshög, Jonas Jonsson i Tuggarp, Sven Larsson i Vässingarp, Anders Håkansson i Sonaby, Peter Nilsson i Lönnemålen, Anders Larsson i Vässingarp och Jonas Jansson i Sonaby. Var detta den gamle Per Persson eller var det en son till honom, kan vi fråga oss, eller någon annan Per Persson. Vissa uppgifter tycks gå isär något.

Från sommartinget 1767 kan vi läsa att Sven Svensson i Gårdshult var förmyndare för Per Perssons omyndiga barn efter att Per Perssons hustru, Kerstin Andersdotter, hade dött 1764. Per Persson hade inte inom laga tid föranstaltat om arvsskifte. Han hade också sålt halva gården och han hade förskingrat åtskilligt av lösöret vid två auktioner. Han var med anledning härav instämd till tinget och förelades att inom en månad ordna arvsskiftet.

Vid höstinget 1769 hade Per Persson i Rossholmen instämt förmyndarna för sina omyndiga barn, Jonas Persson i Rossholmen och Sven Svensson i Gårdshult. Han krävde redovisning för deras förmynderskap samt också redovisning av arvet efter den avlidne sonen Jonas. Vi skymtar i hans stämningsansökan att han hade svårt att försörja sig och sina barn. De bodde då på Rossholmens ägor.

Målet uppsköts till nästa ting, men under tiden hade han tillsammans med förmyndarna träffat en förlikning med innehåll bl. a. att han årligen skulle få ytterligare en fjärdedels tunna korn samt ytterligare en fjärdedels tunna ärter årligen. Därmed var samtliga överens och denna förlikning inlämnades skriftligen till rätten som fastställde den.

Änkan Sara Lena Blavier i Öninge hade vid vintertinget 1769 instämt bröderna Per och Jonas Persson i Rossholmen med krav på återbetalning av 200 daler kopparmynt som de lånat. När målet uppropades framkom att parterna redan förut hade förlikts, varmed rätten lät det hela bero.

Vid sommartinget 1774 hade Jonas Persson i Rossholmen i egenskap av förmyndare för Per Perssons omyndiga barn instämt halvgårdsbrukaren Nils Persson i Rossholmen med yrkande på att Nils skulle acceptera den uppsägning från gårdsbruket som skett. Nils Persson åberopade ett muntligt

löfte. Rätten ålade Nils Persson att acceptera uppsägningen och vid nästa fardag avflytta från gården.

Vid vintertinget 1776 hade nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög i egenskap av förmyndare för Per Perssons omyndiga barn instämt Brita Svensdotter och Johannes Svensson i Gårdshult för att utfå 50 daler silvermynt ur de omyndigas arvemedel i Gårdshult. Det uppvisades ett förordnande från 1764 av Beata Svensdotter och Sven Johansson enligt vilket barnen ej skulle utfå sin arvedel till 50 daler förrän båda föräldrarna var döda. Sven Johansson lever ännu. Parterna kom överens om att någon tid före nästa ting sammanträda för att försöka komma överens. Annars skulle ärendet åter upptas vid nästa ting.

Jonas Persson	1724, bonde i Rossholmen, på 1/4 mtl,
H1 Maria Svensdotter	(1730),
H2 Katharina Andersdotter	1755 i Heda,
Peter	1758, död samma år
Jonas	1762,
Karin	1765,
Lars	1768, död av bröstsjuka 1782, "legat i värk i 3 år"
Johan	1778, död 1779
AnnMaria	1780
Peter	(1783), död 1789 i kopporna
Johan	1785,
Johan och Stina	1789, Johan död, Stina gift, se längre fram
Maja Stina	1794, g m Peter Jonsson i Amundeby 1819

Jonas och Maria gifte sig 1754. Jonas var sannolikt son till Per Jönsson och Karin Håkansdotter i Rossholmen. Maria Svensdotter avled 1775 och Jonas ingick nytt gifte, med Katharina Andersdotter. Jonas Persson har troligen avlidit, senast 1791. Detta år ingick Katharina nytt gifte, med Sven Svensson, född 1765 i Ölmstad. De drev sedan gården vidare i Rossholmen. De dog båda år 1827.

Maja Stina var dotter till Sven Svensson och Katharina. Hon gifte sig 1819 med Peter Jonsson och med honom ingicks ett äktenskapsförord som samma år inlämnades till häradsrätten. Peter Jonsson avled 1835 och då inlämnades detta äktenskapsförord återigen till rätten.

Peter Olofsson	(1741), bonde i Rossholmen
H Anna Persdotter	(1744)
Maria	1770, död samma år
Olof	1768 i Stora Åby,

Peter och Maria är omnämnda i Rossholmen några år omkring 1767. De var från Stora Åby socken, hon från Tuna och han från Lyckan, enligt vigselboken för Stora Åby 1767. Efter några år i Rossholmen var de någon tid torpare på Nisshults ägor. Därefter bodde de i Böke. Där dog Anna Persdotter 1771 i barnsäng. Peter Olofsson gifte om sig men hans vidare öden känner jag inte.

Efter Peter och Maria kom Peter Andersson och Sara Gudmundsdotter

till Rossholmen.

I domboken för år 1769 finner jag anteckningar rörande änkan Lisa Larsdotter i Rossholmen. Hon hade hösten 1769 instämt Per Olofsson i Rossholmen rörande oanständiga beskyllningar men innan målet kom upp i rätten hade de båda ingått förlikning. Hon hade också instämt korpralen Mårten Ljungbom för att denne skulle återbetala en skuld till henne på 10 daler silvermynt. Ljungbom anmälde förhinder och målet uppsköts. Kanske blev de sedan förlikta.

Vid sommartinget 1770 hade Jonas Persson i Rossholmen instämt änkan Lisa Larsdotter på Rossholmens ägor för att hon avtagit taket på en logbyggnad vid torpet där hon bodde på Rossholmens ägor. Han yrkade takets lagning eller ersättning härför.

När målet uppkom framkom att Lisa Larsdotter under förra svåra vintern på grund av foderbrist tvingats ta halm från taket över logen av södra ladan. Hon lovade att reparera skadorna.

Nämndemannen Per Persson i Gumby som besiktigat skadan ansåg att den kan bättras till sitt förra skick, med ½ tjog halm, vilket med arbete värderades av nämnden till 2 daler silvermynt.

Rätten ålade Lisa Larsdotter att innan mitten av augusti månad antingen laga taket eller också betala ersättning till Jonas Persson.

Vid sommartinget 1770 hade änkan Lisa Larsdotter på Rossholmens ägor instämt änkomannen Per Persson i gården där att antingen fullborda ett med henne tillämnat äktenskap eller lämna henne undantagsförmåner i hennes livstid. Parterna uppvisade en den 13 mars 1769 dem emellan träffad skriftlig överenskommelse.

Enligt den skulle Lisa Larsdotter i fall av äktenskap dem emellan efter Per Perssons död åtnjuta hans innestående undantag. Samtidigt uppgav bägge att i synnerhet Per Persson icke ville ha något giftermål.

Efter något samtal parterna emellan förenades de sålunda att Lisa Larsdotter icke längre yrkade gå i äktenskap. Det utlovade undantaget ville hon dock ha. Per Persson som vållat skillnaden, lovade att uti fyra års tid till alla helgons dag utgiva till Lisa Larsdotter en halvspann råg och en halvspann korn och en halvspann ärter årligen uti strid och god säd.

Om Per Persson under denna tiden skulle avlida skulle hans arvingar förbindas att fullgöra denna skyldighet. Denna förening upplästes för parterna och erkändes. Rätten prövade därför skäligt att med dom gilla och stadfästa denna förening.

Vem denna Lisa Larsdotter var har jag inte kunnat utreda.

Peter Andersson	1731, bonde (?)
Sara Gudmundsdotter	1736,
Per	1768
Maria	1760

Peter och Sara gifte sig 1764. Han uppgavs vara från Skrädeberg och hon från Rödebol. De kom till Rossholmen omkring 1770 och efter några år flyttade de till Angseryd och sedan till Sunneryds ägor som inhyses. Där

dog Sara 1798 och Peter dog 1810. Det finns mera att läsa om dessa människor under Sunneryd.

Nils Persson	(1712), bonde, nämndeman
H Stina Svensdotter	(1733)
Stina	(1765)
Jonas	
Peter	(1767)
Maria	

Nils och Stina gifte sig 1754. Han uppgavs då vara från Riddargården i Ödeshög och hon från Öninge Brännegård. Till Rossholmen kom de omkring 1772-73. Nils Persson skrivs som nämndeman. Han dog i Rossholmen den 12 november 1775 av vattusot. Stina och barnen flyttade troligen till Ödeshög.

År 1777 omnämns Johan Nilsson och Katharina Larsdotter i Rossholmen. Johan var möjligen bonde. De fick det året en son som hette Erik. I övrigt är de okända.

Jöns Johansson	1744, bonde i Rossholmen
Nils Bengtsson	1763 i Gränna,
Anna Persdotter	1756,
MajStina	1781, död 1781
Anna Brita	1783, gift 1808 till Stora Åby
Johan	1789
Jonas	1794, till Stora Åby 1819,
Peter	1799,

Bakgrunden för Jöns är okänd. Anna var dotter till bonden Per Persson och Kerstin Svensdotter i Rossholmen. Kanske övertog de hennes föräldragård när de omkring 1780 kommit till Rossholmen. , varifrån är okänt. Jag har heller ingen vigseluppgift på dem. Jöns dog av hetsig feber 1793. Anna gifte sig 1794 med Nils Bengtsson och tillsammans drev de gården vidare i Rossholmen. Från omkring 1815 hade de ett "undantag på ägorna". Nils dog där 1828. Anna dog 1834.

Peter Nilsson Ekegren	1747, bonde i Rossholmen,
H Stina Persdotter	1745,
Maja Lena	1781,
Stina	1784, död i kopporna 1789,
Johanna	1789, död av slag samma år
Nathanael	1790, död av förstoppning 1791,

Peter och Stina gifte sig 1778. Peter var då ryttare för Stora Krokek. Han var son till soldaten Nils Herrbrand och hans hustru Brita Jonsdotter i Hårstorp. Stinas bakgrund är okänd. De kom 1781 till Rossholmen. Peter

skrevs som soldat. Han förvärvade här 1/4 mantal och var bonde i Rossholmen vid storskiftet 1789.

De fick fyra barn, men tre av dem dog i unga år. Dottern Maja Lena blev gift med Nils Persson från Gyllinge, senare bonde i Maltmossen. Peter dog av bröstfeber 1820. Stina flyttade då till sin dotter i Maltmossen. Hon dog där 1821.

Måns Nilsson	1756, bonde,
Katharina Nilsdotter	1758, d t Nils Persson i Fogeryd
Peter Svensson	1788, död av fallandesot 1807
Maja Stina	1790
Jonas	1801
Nils	1805, död i rödsoten 1808

Måns och Katharina gifte sig 1790. Måns var son till Nils Herrbrand och hans hustru Brita Jonsdotter i Börstabol Katharina var från Fogeryd. De kom efter giftermålet till Rossholmen, där han troligen arrenderade broderns gård. De flyttade någon gång efter 1805 till Stora Krokek, där de köpt en gård.

Rossholmens ägor under 1700-talet

Nils Månsson	
Brita Jönsdotter	
Måns	1702, död samma år
Jöns	1704,

Nils och Brita gifte sig 1702. I vigselboken står det att hon var "*av honom besoven"*. Det var ett uttryck för att hon redan då var med barn. Nils var *en ung dräng från Gränna socken* och Brita var från Rossholmen, sannolikt dotter till bonden Jöns Jönsson. Brita Jönsdotter dog i "barnsnöd" 5 februari 1704. Nils flyttade sedan till Ödeshög och var tjänstedräng på krogen där. Han gifte sig där med Maria Jansdotter, *"som han själv besovit"*, står det även här i vigselboken.

Sven Bengtsson Drake	1694, soldat för Rossholmen
H Karin Larsdotter	1702,
H Maria Månsdotter	1710,
Lars	1718,
Maria	1723,
Johan	1729,
Måns	1747,
Anna	1748,
Peter	1750, död i massel 1751

Sven och Karin gifte sig 1717. Sannolikt var Sven son till Bengt och Karin i Kanikenäs. 1742 dog Karin och Sven gifte sig 1746 med Maria Månsdotter från Adelöv. Hon dog 1755. Sven erhöll avsked från sin soldattjänst och flyttade till Kanikenäs. Där dog han 1759.

År 1758 fanns en ny soldat i Rossholmen. Han hette Måns Lundkvist och

var gift med Brita Persdotter. Han har troligen dött ute i fält. Änkan Brita Persdotter och sonen Nils, född 1758, bodde senare på Lilla Krokeks ägor.

År 1740 dog gamle torparen Lars Hurtig på Rossholmens ägor. Han begrovs den 3 januari. Så uppger kyrkoboken. Av födelseboken finns en notering från 1694. Då fick Lars Hurtig och hustrun Ingeborg i Ösiö en son som gavs namnet Anders.

Vi kan anta att Lars Hurtig var soldat för någon av gårdarna i Ödeshög och att han därefter var torpare på Rossholmens ägor. Detta är allt jag har att anföra om honom. På Riddargårdens ägor fanns senare en soldat som också hette Lars Hurtig, men han var en senare upplaga.

Tyres Holmkvist	**1745, soldat**
H Stina Abrahamsdotter	1745
Jonas	1770, död samma år av kikhosta
Katharina	1771, död samma år av massel,
Peter	1772, död 1781 av rödsot,
Jöns	1777,
Sara	1780,
AnnStina	1783, g m Johannes Persson på Klämmestorps ägor

Tyres och Stina gifte sig 1769 och han var redan då soldat för Rossholmen. Hon var dotter till soldaten i Bankaby, Abraham Lindahl och hans hustru Anna Jakobsdotter men var vid vigseln piga i Stavreberg. Tyres och Stina bodde i soldattorpet åtminstone till 1783.

Därefter är de inte omnämnda. Tyres Holmkvist har dött. Änkan Stina Abrahamsdotter bodde en tid på Stavrebergs ägor och sedan på Skrädebergs ägor. Hon dog där av ålderdom den 23 september 1816, 77 år gammal. Efter dem kom till Rossholmens soldattorp soldaten Peter Ekegren.

Lars Persson	**1717, torpare på Rossholmens ägor**
Anna Persdotter	1720,
Nils	1760,
Jonas	1767

Under 1740- och 1750-talen bodde Lars Persson och Anna Hansdotter på Kushults ägor. När de vigdes 1747 uppgavs han vara från Börstabols ägor och hon från Kushults ägor. De flyttade sedan till ett torp på Rossholmens ägor och 1769 till Stavrebergs ägor. Där dog Lars Persson 1773. Anna bodde troligen därefter på Norra Bråtens ägor. Där dog hon den 13 november 1779 av ålderdoms krämpor, 71 år gammal.

På Rossholmens ägor bodde på 1760-talet änkan Kerstin Arvidsdotter med sina barn. Hon var änka efter en soldat som hette Berggren. På ägorna bodde då också en annan änka, allmosehjonet Margareta Nilsdotter. Hon dog här den 14 januari 1765, 81 år gammal.

Peter Nilsson **1780, arrendator**
h Anna Kaisa Norenius 1878 i Västmanland,
Johannes 1808

Denna familj kom 1805 till Rossholmen. Peter var son till Nils Hasselgren och Lena Jonsdotter på Kushults ägor. Familjen flyttade till Heda 1810.

Samuel Ross **1761 , soldat för Rossholmen**
Maja Persdotter 1757,
AnStina 1792,
Nathanael 1798,

Samuel och Maja gifte sig 1791. Samuel var då grenadjär för Rossholmen. Maja uppgavs vara från Sväms ägor. Hon hade varit gift tidigare. I övrigt känner vi inte deras bakgrund. Samuel dog av blodstörtning den 8 april 1799, 38 år gammal. Maja flyttade med sina barn till Näteryd, där hon stod antecknad som fattighjon. Till soldattorpet kom en ny soldat, Sven Ross.

Erik Karlsson **1747 i Heda, bonde på 1/4 mtl, död 060411**
h Märta Larsdotter 1739 i Linderås, död 04

Erik och Märta kom sannolikt till Rossholmen på 1790-talet. De dog här, hon 1804 och han 1806. Han var född i Heda och hon i Linderås. Han var sannolikt son till Karl Eriksson i Stora Egbola. Märta var sannolikt dotter till Lars i Hakebo i Linderås socken. Kanske kom de till Rossholmen från Trehörna. Brita Stina Eriksdotter, se nedan, kan vara en dotter till dem.

Vid 1800-talets början finns enligt husförhörslängden fyra bondefamiljer och en soldatfamilj. Detta var en period av omflyttningar. De fyra bönderna innehar var sin fjärdedel, = 1/4 mantal. Ingen av dem tycks ha bott tidigare i Rossholmen. Gårdarna delades sedan ytterligare. De flesta gårdarna var 1840 på 1/8 mantal.

Rossholmen under 1800-talet

Nils Jansson 1878, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
Brita Stina Eriksdotter 1782 i Trehörna,
Maja Lotta **1807, g m Jonas Olofsson, övertog föräldragården**
Kristina 1809, död 1809, förkvävd
Kristina 1810, död 1811

Nils och Brita Stina gifte sig 1806. Han var son till Johan Nilsson och Elin Eriksdotter i Öjan. Hon var från Rossholmen, sannolikt dotter till Erik Karlsson och Maja Larsdotter. Han dog här 1848 och hon dog här 1852. Gården hade då överlåtits på dottern Maja Lotta och hennes man. Gårdsinnehavet var först 1/4 mantal men senare uppges 1/8 mantal.

Hans Jonsson		1784, arrendator
h Stina Jonsdotter	1789	
Peter		1810
Maja Stina		1813,
Anna Katharina	1818	
Sara Greta	1825	

Hans var son till Jonas Jonsson och Sara Bengtsdotter i Munkeryd. Stina var dotter till Jonas Persson och Katharina Andersdotter i Rossholmen. De arrenderade en gård i Rossholmen från omkring 1810 till 1827 då de flyttade till Munkeryd. Där övertog Hans sin föräldragård.

Samuel Eriksson	1767 i Stora Åby, bonde
H Lena Johansdotter	1767,
Maja Lisa	1796, gift med bonden Peter Andersson,
Anna Lotta	1800, g m bonden Johannes Persson, till Gumby

Samuel och Lena gifte sig 1795. Han var son till Erik Svensson och Brita Jonsdotter i Åsa, Stora Åby socken. Lena var dotter till Johan Nilsson och Elin Eriksdotter i Öjan. Båda tjänade vid giftermålet i Brodderyd men de bosatte sig efter giftermålet i Öjan. De flyttade omkring 1813 från Öjan till Stora Åby. År 1817 kom de till Rossholmen. De förvärvade här en gård om 1/4 mtl. 1824 flyttade de till Gumby.

Av domboken för 1824 framgår att Samuel och hans hustru då sålde sin gård i Rossholmen, ¼ mantal, med 1/8 vardera till sina två döttrar och mågar.

Johan Rylander	1765 i Gränna, undantagsman,
h Ingrid Karlsdotter	1762 i Järsnäs,

Johan och Ingrid kom till Rossholmen 1827. De hade då köpt en gård om 1/8 mantal. Den ägdes tidigare av änkan Anna Maja Jonsdotter i Stavreberg samt Peter Jonsson och hans hustru Maja Stina Svensdotter i Gammalsby.

Rylander sålde gården redan den 11 juni 1828 till Peter Jonsson och hans hustru Stina Jonsdotter i Hårstorp. Kontraktet upptog summan 550 riksdaler. Men han gjorde därvid ett undantag för sig och sin hustru.

Rylander kom från Gränna, där han sannolikt hade sin bakgrund i Reaby. Ingrid dog i Rossholmen 1837. Johan dog i Knutstorp i Gränna 1849.

Peter Jönsson	1802 i Örberga, bonde på 1/8 mtl i Rossholmen,
H Stina Jönsdotter	1792 i Adelöv,
Kristina Sofia	1825,
Gustaf Viktor	1828,
Klara Lotta	1831, död 1832

Peter var född i Örberga men hade varit fosterson i Porsarp. Stina kom

från Folkarps soldattorp i Adelöv, dotter till soldaten Jonas Falk och Greta Nilsdotter. Peter och Stina kom till Rossholmen från Hårstorp 1828. 1832 flyttade de till Kushult och 1835 till Stavreberg. Stina dog där 1843. Bouppteckningen efter henne visade tillgångar för 251riksdaler och skulder för 74 riksdaler.

Efter Stinas död 1843 gifte sig Peter med Johanna Andersdotter. 1848 flyttade familjen till Bodebol. Det kan tilläggas att Stina Jönsdotter hade en syster på Stava ägor, senare i Hårstorp, som hette Greta Jonsdotter Falk.

1823 kom Peter Andersson och Maja Lisa Samuelsdotter till Rossholmen. Maja Lisa var dotter till Samuel Eriksson och Lena Johansdotter som en tid bodde i Rossholmen, se ovan. Efter ett år flyttade Peter och Maja Lisa till Stora Åby.

Jonas Olofsson	1799, bonde på 1/6 mtl i Rossholmen,
h Maja Lotta Nilsdotter	1807
Petrus	1827, död 1833 i engelska sjukan
Johannes	1830

Jonas och Maja Lotta gifte sig 1825. Hon var dotter till Nils Jansson och Brita Stina Eriksdotter, se ovan. Han var son till Olof Larsson och Katharina Persdotter i Stockseryd. De flyttade till Orlunda 1856. Deras gårdsinnehav var till en början 1/6 mtl. Senare ökades detta till 3/8 mtl.

Peter Larsson	1780, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
h Stina Månsdotter	1774 i Trehörna,
d Sara Lena	1812
s Karl Peter	1815
s Johannes	1819

Peter var son till Lars Eriksson och Maria Samuelsdotter i Riddargården i Ödeshög. Stina var från Trehörna. Till Rossholmen kom de 1825 från Stora Åby. Tio år senare skrivs de på undantag och flyttade då till Frebol. Deras son Johannes var då endast 16 år.

Han tjänade dräng på olika håll, han var också i Stockholm någon kort tid. Han återkom därifrån och kom till Rossholmen 1843 som "inhyses och mindre vetande". Han dog 1843 i Rossholmen. Gården i Rossholmen sålde Peter och Stina år 1834 till styvsonen Magnus Jonsson för 1600 riksdaler riksgäld.

Magnus Månsson	1788 i Adelöv, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
Maja Lena Persdotter	1781,
Peter	**1801-11-05**
Jonas	1802, soldat för Mark med namnet Malm
Gustaf	1810,
Karl Johan	1817,
Maja	1814,
Johan Ulrik	1825, död samma år

Magnus kom från Humlefall, son till bonden Måns Jonsson och hans

hustru Maja Börjesdotter. Maja Lena var dotter till Peter Nilsson Ekegren och Stina Persdotter i Rossholmen. Magnus och Maja Lena gifte sig 1823. Det var kanske hennes föräldragård som de övertog.

Hon var änka efter Nils Persson i Maltmossen och hade från det äktenskapet sju barn. Nils Persson i Maltmossen dog 1820 och hon kom 1821 tillbaka till Rossholmen. I domboken är Magnus antecknad för slagsmål 1829 och fylleri 1831. Vi kan titta lite närmare i domboken för 1831.

Kronolänsmannen hade till vintertinget 1831 instämt Magnus Månsson och hans hustru för fortsatt kiv och oenighet i äktenskapet. Denna formulering avslöjar att de redan tidigare varit aktuella för samhällets åtgärder. Till vintertinget kom de inte, trots att de kallats. Till sommartinget den 6 juni 1831 infann de sig och domboken berättar att Magnus Månsson först dömdes till böter för fylleri. Detta fylleri hade hänt på juldagen 1830. Magnus Månsson erkände förseelsen och den var dessutom bevisad genom vittnesberättelser. Att det skett på juldagen resulterade dessutom i böter för sabbatsbrott.

Vad gällde oenigheterna i äktenskapet konstaterade rätten att det var Magnus Månssons omåttliga begär efter starka drycker som mest var vållande till makarnas osämja. Det hade ofta utbrutit i slagsmål och hustrun hade därunder en gång tillfogat mannen ett blodvite.

Rätten fann att hustrun *”under mannens rusiga tillstånd icke alltid uppfört sig mot honom med den saktmodighet och undergivenhet som anstått henne som kvinna*. Visst häpnar vi när vi ser denna åsikt från domstolen. Båda dömdes till böter. Dessa oenigheter i äktenskapet är noterade i husförhörslängden även för åren 1832-37.

Vid hösttinget 1831 var det dags igen. Magnus Månsson hade vid hemresa från Vadstena marknad varit överlastad av starka drycker och dessutom utbrutit i svordomar. Vad påföljden blev har jag ingen anteckning om.

Vid hösttinget 1837 var Magnus Månsson instämd för fylleri och svordom. Målet uppsköts. Jag har sedan inte funnit någon fortsättning på detta mål, men det är troligt att det slutade med böter.

Maja Lena dog av förkylning 1834. Magnus Månsson bodde kvar i Rossholmen några år. Han hade då en del tvister med sina styvbarn om arvet efter Maja Lena Persdotter. Vid hösttinget 1839 förekom en omfattande tvist med krav på ersättningar från båda sidor. Magnus hävdade att Maja Lena hade testamenterat boet till honom.

Hennes barn hävdade å sin sida att modern inte lagligen kunnat testamentera bort det som var hennes ärvda fastighet. Magnus Månsson hade därför blivit lovad ett belopp av 280 riksdaler riksgäldsmynt för att avstå från testamentet. Han skulle då inte heller behöva delta i betalningen av boets skulder. Målet blev uppskjutet och möjligen slutade det i förlikning.

Magnus Månsson flyttade 1842 från Rossholmen till Hårstorp, 1843 till Svinåsen. Där var han dräng hos änkan Anna Brita Johansdotter. Hon födde där tvillingar och Magnus erkände sig vara fader och ingick äktenskap med

henne och skrevs därefter som "inhyses" i Svinåsen. Han dog där 1863.

Abraham Persson 1786, arrendator av 1/4 mtl,
H Maria Andersdotter 1797,

Abraham var son till Peter Eriksson och Maja Andersdotter i Västra Haddåsen. Abraham och Maria vigdes möjligen i V Tollstad. De arrenderade gårdar i Hårstorp, Västra Haddåsen, Kulhult och i Rossholmen. I Rossholmen var de 1825 och något eller några år framåt.

De arrenderade här 1/4 mtl, kanske av Magnus Månsson. De flyttade 1830 åter till Hårstorp, 1832 till Klämmestorp, 1838 till Västra Tollstad. De återkom 1843 till Sunneby, där de ägde och brukade 1/16 mantal. I slutet av 1850-talet flyttade de åter till Västra Tollstad. De var barnlösa. Maria var troligen född i Brevik i Västergötland.

1833 kom Emil Eriksson och Stina Karlsdotter med sina tre barn till Rossholmen som ägare och brukare av 1/8 mtl. De hade inga rötter i våra bygder. De kom från Ekeby och efter ett år flyttade de till Adelöv. I deras ställe kom ytterligare en familj utifrån, nämligen Karl Andersson med sin familj.

Karl Andersson 1805 i Åsbo, bonde på 1/8 mtl
H1 Anna Brita Eriksdotter 1790 i Mjölby,
H2 Maja Håkansdotter 1818 i Adelöv
Gustaf Andersson 1821 i Ekeby, utfl. till Åsbo 1836,
Johanna Karolina 1830 i Åsbo, till Stockholm 1853.

Denna familj kom till Rossholmen från Åsbo 1834 och hade här förvärvat 1/8 mantal. De gifte sig 1829. Anna Brita hade av allt att döma varit gift tidigare. De hade två barn med sig, Gustaf Andersson och Johanna Karolina. Anna Brita dog 1843 och Karl gifte sig då med Maja Håkansdotter från Björstorp i Adelöv. Hans 1/8 mtl ökades med tiden till att omfatta 1/3 mtl.

År 1943 fick han böta för olovlig brännvinsutminutering. Maja Håkansdotter dog 1858. Karl dog på sitt undantag på gården 1881.

Karl Magnus Jonsson 1806, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Katharina Lovisa Persdotter 1811,

Karl och Katharina gifte sig 1835. Han var son till Jonas Persson och Stina Månsdotter i Sväms Erlandsgård. Katharina var dotter till Peter Larsson o Maja Kaisa Persdotter i Öninge Lagmansgård. De kom till Rossholmen från Frebol 1834 och förvärvade här 1/4 mtl. Han uppgavs också vara styvson till Peter Larsson och Stina Månsdotter, se ovan, och köpte av dem deras gård 1834 för 1600 riksdaler riksgäld. De hade inga barn. 1843 lämnade de Rossholmen och flyttade till Sväm.

Peter Jonsson 1801 i Adelöv, arrendator på 1/4 mtl,
H Johanna Karlsdotter 1810,
Karl Johan 1832,

Gustaf Alfred	1833,
Maria Sofia	1836,

Peter och Johanna kom till Rossholmen från Jusseryd 1834. Gifta 1831. Peter kom från Falla i Adelöv och var son till Jonas Håkansson o Annika Eliadotter. Johanna var dotter till Karl Larsson och Kath. Andersdotter i Kushult. De flyttade till Klämmestorp 1838.

Peter Jonsson	1811, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
H Anna Karin Andersdotter	1818,
Jonas Gustaf	1838,
Andreas	1840,

Peter och Anna Karin kom till Rossholmen 1840. Peter hade sin bakgrund i Sjögetorp. Anna Karin var från Kråkeryd. De stannade i Rossholmen i två år. Därefter flyttade familjen till Ödeshög.

Peter Friberg **1803, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen**

H Anna Brita Håkansdotter	1804,
Johan Gustaf	1834,
Karolina	1838,
Viktor	1843
Emilia Kristina	1846

Peter var son till Johan Friberg och Stina Jonsdotter på Sunneryds ägor. Hans farfar var Olof Friberg, inspektor på Sjöstorp. Anna Brita Håkansdotter var dotter till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp. Peter och Anna Brita kom till Rossholmen från Hålan 1842. De flyttade till Bankaby 1848. Därifrån flyttade de till Stora Åby 1853.

Lars Samuelsson	1813 i Heda, arrendator
Johanna C. Johansdotter	1816,
Karl Johan	1842
Andreas	1845,

Lars och Johanna gifte sig i Heda (?)1840. Hans bakgrund känner jag inte. Johanna var dotter till torparen Johannes Nilsson och hans hustru Stina Persdotter på Stavrebergs ägor.

De kom från Stavreberg till Rossholmen 1843 och här arrenderade de troligen Karl Anderssons 1/3 mtl. De flyttade 1847 till Börstabols ägor, troligen till Nils Larssons torp, Harget. Johanna var dotter till bonden Johannes Nilsson i Stavreberg. De flyttade från Börstabol 1857, möjligen till Heda.

Peter Pantzar	1782, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Stina Hansdotter	1786,
Johanna Sofia	1825, änka 1858, se nedan.
Karl Johan	1822, bonde i Rossholmen, se längre fram
Maja Stina	1826, gift med bonden Anders Nilsson i Hårstorp

År 1843 kom familjen Pantzar hit, den släkt som fortfarande finns kvar i Rossholmen. De kom från Sunneryd. Sin gård i Sunneryd hade de överlåtit på sonen Johannes. I Rossholmen uppgavs de äga 1/4 mtl. Peter hade sina rötter i Lommaryd, sannolikt son till soldaten Magnus Hane och Brita Johansdotter i Hulu soldattorp. Stina var dotter till bonden Hans Andersson och hans hustru Sara Eliedotter i Sunneryd. Stina avled av lungsot i Rossholmen 1852. Peter avled 1858 av ålderdoms krämpor.

Johannes Eriksson Spjut 1813 i Stora Åby, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Stina Greta Svensdotter 1814 i Stora Åby,

Karl August	**1844, se nedan**
Klara Josefina	1851, till Amerika 1870,
Ida Matilda	1854, till Heda 1873
Johan Albin	1858, död samma år,

Johannes och Stina kom 1847 till Rossholmen från Säby. Johannes var från Tingstad. Hans far hette Erik Spjut. Stinas bakgrund har jag inte någon uppgift om. Om sonen Karl August har i husförhörslängden skrivits *bör varnas för köp av tjuvgods.* År 1870 flyttade familjen till Kushult. Sonen Karl August drev gården i Rossholmen några år men flyttade sedan även han till Kushult. Johannes dog där 1875 av bröstlidande. Hon dog av lunginflammation 1879.

En källare i Rossholmen, belägen strax öster om den gamla hustomten, har tydligen sina anor från denna tid, eftersom den kallas för "Spjutkällaren".

Johannes Jonsson	1830, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen
H Kristina Hansdotter	1829,
Josefina	1853,

Johannes var son till Jonas Olofsson och Maja Lotta Nilsdotter i Rossholmen, se ovan. Kristina kom från Narbäck och var dotter till Hans Larsson och Anna Greta Larsdotter i Narbäck. De kom till Rossholmen 1849 från Stavreberg och innehade i Rossholmen 3/8 mtl. De flyttade efter ett par år från Rossholmen tillbaka till Stavreberg. 1856 lämnade de socknen och flyttade till Orlunda.

Peter Jönsson	**1811 i Stora Åby, bonde**
Johanna Sofia Pantzar	1825, änka, innehavare av 1/8 mtl i Rossholmen
Hennes barn:	
Karl Otto Johansson	1851 i Gränna,
Matilda	1854,
Dorotea Alida	1859, död 1860

Johanna var dotter till Peter Pantzar och Stina Hansdotter, se ovan. Hon hade varit gift med bonden Johan Ölander i Stora Boefall, Gränna socken. Efter hans död kom hon 1858 tillbaka till Rossholmen och övertog förmodligen den gård som hennes föräldrar haft. Hon gifte sig också detta år

med Peter Jönsson från Skog i Stora Åby. År 1861 flyttade de från Rossholmen till Stora Åby.

Jonas Hansson	1827, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen
H Fredrika Karolina Gustafsdotter	1831,
Otto	**1852, övertog gården i Rossholmen, se längre fram**
Karl Albin	1854, död 1862 av bröstsjuka,
Hulda Josefina	1856,
Gustaf	1858, till Amerika, återkom,
Johan August	1860
Edla Emilia	1862, till Amerika 1879,
Adolf Amatius	1865,
Karl Henning	1867,
Klas Albin	1870, död 1871,

Jonas och Karolina kom till Rossholmen från Stora Åby socken 1856. Jonas var son till Hans Larsson och Anna Greta Larsdotter i Narbäck. Han var således syster till Kristina Hansdotter, se föreg. sida. Karolina var dotter till Gustaf Johansson och Anna Lisa Eklund i Kopparp.

Om Karolina uppges att hon var läsare, likaså sonen Johan August. Sådant antecknades i husförhörslängderna på den tiden. 1879 flyttade familjen till Öjan. Karolina dog i Öjan 1895. Jonas dog 1907 i Råby Södergård.

Sonen Otto stannade dock kvar i Rossholmen. Han övertog föräldragården. Om sonen Gustaf har noterats att han reste till Amerika. Han återkom därifrån och gifte sig med Matilda Pil från Tällekullen.

Karl Johan Pantzar	1822, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
H Anna Brita Persdotter	1832 i Vireda
Hilda Maria	1859 i Vireda, till Stora Åby 1878,
Ada Vilhelmina	1862, till Glasfall 1882
Albin Teodor Gottfrid	1864, övertog föräldragården i Rossholmen 1890
Jenny Serena	1867,
Alma Josefina	1874,

Karl Johan var son till Peter Pantzar och Stina Hansdotter, se tidigare. Anna Brita hade sina rötter i Björkenäs i Vireda socken. De kom 1861 från Vireda till Rossholmen och övertog då 1/4 mtl. Detta innehav utökades så att gården 1870 omfattade 5/8 mtl. 1895 flyttade familjen till Bankaby. Sonen Albin övertog gården i Rossholmen.

Otto Jonsson	**1852, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen**
Jenny Albertina Karlsdotter	1855 i Stora Åby,
Hilma Josefina	1877,
Ernst Teodor Gottfrid	1883,

Otto var son till Jonas Hansson och Karolina Gustafsdotter i Rossholmen. Han övertog sina föräldrars gård 1879, den östra gården i byn. Han Överlät gården omkring år 1900 till Hjalmar Andersson.

Under ett år, 1875-76 bodde Karl Fredrik Börjesson med hustru och fem barn i Rossholmen. De kom från Sunneryd och flyttade efter ett år till Råby.

Hjalmar Andersson 1874, hemmansägare, östra gården i Rossholmen.
h Anna Emilia Andersdotter 1873
Einar Sigfrid 1897, skollärare i Munkeryd,
Signe Viktoria 1899,
Ester Lydia Ingeborg 1901
Seved Bertil 1904, bonde i Rossholmen,
Märta Linnea 1908
Disa Elisabet 1911,

Hjalmar var son till August Andersson och Johanna Johansdotter i Skorperyd. Anna var dotter till Anders Gustaf Nilsson och Klara Johansdotter i Gräsberg. De brukade först Maltmossen och kom omkring 1905 till Rossholmen, där de av Otto Jonsson köpt den östra gården.
Sonen Seved tog över gården. Idag ägs den av hans barn.

Albin Pantzar 1864, bonde på 5/8 mtl i Rossholmen
H1 Ida Emilia Karlsson 1867 i Gränna,
H2 Elin Amanda Karlsson 1887,
Ragnar 1903, bonde i Rossholmen efter fadern
Fritiof 1905, bonde i Bankaby och i Getingaryd
Ingeborg Margareta 1919, g. m. 1) Svärd, 2) med Gustaf Svan, bosatt i Närke
Ingrid Maria 1920,
Brita ----, bosatt i Sthlm
Harald ----, bosatt i Sthlm,
Olle ----, g.m. Birgitta Lundberg, bonde i Skrädeberg
Svea ----, bosatt i Närke

Albin var son till Karl Johan Pantzar och Anna Brita Persdotter i Rossholmen (Bankaby). Ida kom från Stora Roten i Gränna landsförsamling. De gifte sig 1901. Ida var då folkskollärare i Stabbarp, Gränna. Hon avled av lungsot 1915. Albin gifte sig då med Elin Karlsson, dotter till Karl Johan Andersson och Kristina Jonsdotter i Kushult.
1946 gav Albin en intervju med Östgöta-Bladet. Det blev en intressant skildring om livet i bygden förr i tiden. Denna intervju finns i slutet av denna berättelse om Rossholmen

Ragnar Pantzar 1903, bonde i Rossholmen
Iris Sten 1909,
Sten 1938, död 1989
Börje 1942,
Kenneth 1946, övertog föräldragården
Stellan 1949,

Ragnar var son till Albin Pantzar och Ida Karlsson, se ovan. Han övertog föräldragården och gifte sig med Iris Sten från Stava, dotter till Valfrid Sten och hans hustru Eda. De fick fyra söner. Ragnar dog 1976 och Iris dog 1986.

Rossholmens ägor under 1800-talet

Sven Ross	**(1776), soldat för Rossholmen**
h Maja Persdotter	1770,
Peter	1801
Johannes	1803

Sven och Maja gifte sig 1801. Båda uppgavs då vara från Rossholmen. Hon var sannolikt dotter till Peter Olofsson och Anna Persdotter, se ovan. Sven blev kommenderad till Pommern och där blev han fången och förd till fransk fångenskap. Därefter har jag inga uppgifter om honom. Vart hustru och barn tog vägen är obekant. En ny soldat kom snabbt till torpet. Han hette också Sven Ross

Sven Ross	**1780, soldat för Rossholmen**
h Lena Jonsdotter	1784
Peter Karl	1808
Stina Lotta	1810

Sven var troligen från Sväms ägor. Lena var troligen från Ödeshögs Skattegård. De kom troligen till Rossholmens soldattorp omkring 1806. Någon gång efter 1810 flyttade de till Sväms ägor, där Sven fortsatte att vara soldat. Till Rossholmen kom då i stället en soldat som hette Karl Svärm.

Karl Svärm	1792 i VT, livgrenadjär
h Kristina Svensdotter	1782
Karl Gustaf	1813
Anders	1819, död 1819
Johanna	1811,

Karl och Kristina bodde först i Sväm, från 1808, där Karl var grenadjär för Sväms Jonsgård. Till Rossholmen kom de omkring 1814. Kristina var sannolikt dotter till Sven Israelsson och Stina Persdotter i Kråkeryd. Familjen flyttade 1835 till Gumby. Till Rossholmens soldattorp kom då nya soldater, Lång, Fält och Skarp, med täta ombyten.

Vid vintertinget 1827 var Svärm instämd av kronolänsman Nelson för att ha varit i delo med torparen Jonas Samuelsson på Angseryds ägor. Svärm fick böta, dels för svordom och dels för örfilar och blodvite.

På 1820-talet kanske Rossholmen upplevde sin folktätaste period. Här bodde då 40 - 50 personer, fördelade på 10-11 hushåll, drängar och pigor inräknade.

Peter Jonsson **1810, torpare**
H Johanna Nilsdotter 1809 i Stora Åby,
- oä son Karl Johan 1835

Peter och Johanna kom till Rossholmens ägor 1835 från Ödeshög. Peter var son till Jonas Mur och Stina Persdotter på Skrädebergs ägor. Peter och Johanna bodde här bara ett år. Sedan flyttade de till Kushults ägor. Senare flyttade de till Nykyrka.

1832 kom Jonas Samuelsson med sin hustru Stina Nilsdotter och deras tre barn, Johan, Stina och Anna, från Gumby till Rossholmen. De uppgavs i husförhörslängden vara inhyses men i domboken för 1833 års sommarting uppgavs Jonas vara torpare i Rossholmen.

Domboken i övrigt rörande Jonas Samuelsson behandlade en fordran på 100 riksdaler banko som Jonas Samuelsson hade mot förre livgrenadjären Håkan Jupiter i Gumby, enligt en skuldsedel från 1823.

Efter ett år flyttade Jonas Samuelsson med sin familj från Rossholmen till Fogeryd.

Johannes Petersson Lång 1808 i Stora Åby, livgrenadjär.
H Sara Greta Samuelsdotter 1807,
Johanna Sofia 1832,

Johannes och Sara gifte sig 1827. De arrenderade sedan en gård i Norra Bråten, varefter de kom till Rossholmens soldattorp, där Johannes fick soldatnamnet Lång. Han hade sina rötter i Amundeby och Sara hade sina rötter i Bankaby. Johannes dog efter bara en kort tid i Rossholmen, av lungsot den 29 april 1834. Sara flyttade tillbaka till Bankaby. En ny soldat kom till Rossholmen, Fredrik Fält.

Fredrik Fält 1810 i Gränna, livgrenadjär,
H Greta Jonsdotter Falk 1797 i Adelöv,
Karl Fredrik 1829,

Fredrik och Greta, (Fält och Falk) gifte sig 1835 och han blev soldat för Rossholmen. Fredrik var soldatson från Bunnström. Greta var soldatdotter från Folkarp i Adelöv. De bodde inte länge i Rossholmen. Två år senare flyttade de till soldattorpet i Stava. Till Rossholmen kom en ny soldat som hette Skarp.

Peter Skarp 1801, livgrenadjär,
H Stina Zachrisdotter 1804,
Maria Sofia 1829,
Anna Greta 1833,

Peter var son till Nils Persson och Maja Lena Persdotter i Gyllinge, senare i Maltmossen. Stina var dotter till Zachris Jonsson och Katharina Hansdotter i Kulhult. Peter och Stina gifte sig 1827 och de bodde sedan i Kråkeryds soldattorp fram till 1836 då de kom till Rossholmen.

År 1840 flyttade de till Kushult. Han hade då slutat sin soldattjänst. Enligt anteckningar i husförhörslängden var Peter dömd för stöld två gånger. Peter Skarp dog 1853. Stina dog 1858.

Det kan antecknas att Peters morföräldrar var bonden Peter Nilsson Ekegren och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. Det kan vidare antecknas att hans mor, Maja Lena Persdotter efter Nils Perssons död gifte sig med Magnus Månsson 1823, varefter de ett antal år hade en gård i Rossholmen. Hon dog i Rossholmen av förkylning 1834, se tidigare i denna text.

Under åren 1839-40 bodde Johan Stark och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. Johan står skriven som dräng. De flyttade 1840 till Kushult.

Johan Ross 1817 i Lommaryd, livgrenadjär för Rossholmen
H Maja Stina Andersdotter 1801 i Linderås,
Lovisa Karolina 1839, till Stora Åby 1867
Sigurd Alfred 1843, död samma år,
Karl August 1844, till Stockholm 1865,

Denna familj kom 1839 till Rossholmens soldattorp. Denna soldattid blev lite längre än förgångarna. Johan erhöll pension 1872 och flyttade till Skrädeberg.

Maja Svensdotter Turnér 1791, inhyses,
Herman 1829, sjuklig, dog av lungsot 1847,
oä s Johan 1833

Maja var torpardotter från Sunnesjö ägor. Hon gifte sig 1818 med Johan Turnér, son till soldaten Martin Turnér och hans hustru Maja Larsdotter i Sväm. Johan och Maja var först torpare på Skorperyds ägor, därefter någon tid på Stora Smedstorps ägor, sedan på Maltmossens ägor 1823. Där stannade de kvar. Från mitten av 1830-talet beskrivs de som "inhyses". Där försvann mannen, Johan Turnér". Han uppgavs i husförhörslängden som *mannen rymt*.

Vart han tog vägen har jag ingen uppgift om. Maja Svensdotter uppgavs vara utfattig. Hon bodde en tid på Skrädebergs ägor, sedan Rossholmens ägor, åren 1842 - 1845. Hon flyttade sedan till Kushult. Hon hade då de två yngsta sönerna med sig. Den 6 maj 1867 dog Maja på Fattighuset av bröstlidande. Den yngste sonen Johan var statdräng på olika håll. Han flyttade på 1860-talet till Stora Åby socken.

Anders Krok 1811 i Åby, torpare, fr Maltm.36, t Ö Haddåsen 37
h Maja Kaisa Jonsdotter 1811,från Kush.36,
Anna Greta 1838
Karl Johan
Kristina Karolina 1843

Anders och Maja gifte sig 1836. Anders var son till Johannes Abrahamsson och Maja Jonsdotter på Amundeby ägor. Maja var dotter till

bonden Jon Andersson och Maja Johansdotter i Södra Bråten. Anders och Maja fick åtminstone sju barn. Av dessa dog fem innan de nådde vuxen ålder. De hade torp på olika håll i bygden, Maltmossen, Östra Haddåsen och Näteryd.

Till Rossholmen kom de från Maltmossen 1841. i Rossholmen uppgavs de vara inhyses. 1843 flyttade de till Kushults ägor (Näteryd ?). Maja uppges i husförhörslängderna lida av värk och giktplågor efter rödsot. På sin ålders höst uppgavs de vara inhyses. Anders dog 1873 av förkylning. Maja dog 1883 i Fattighuset

År 1867 kom torparen Lars Peter Eriksson och hans hustru Kristina Andersdotter samt sonen Karl Johan till Rossholmen. De kom från Vireda. Han var född i Lekeryd och hon i Adelöv, liksom sonen. De kom närmast från Vireda. De stannade bara något år. Sedan fortsatte de till Kushult.

Lovisa Karolina Ax 1839, änka efter soldaten Karl Johan Ax i St Aleryd.
Sonen Albert Teodor 1868

Lovisa var dotter till livgrenadjären Johan Peter Ross och Maja Stina Andersdotter från Rossholmen. När hennes man, Karl Johan Ax avlidit kom hon år 1869 från Stora Åby socken till Rossholmen. Hon flyttade 1872 med sin son till Hårstorp.

Johan Fredrik Ross **1850 i Mjölby, livgrenadjär**
H Maria Sofia Johansdotter 1852,
Karl Johan 1873, död samma år,
Oskar Fredrik 1875,
Johan Emil 1878,
Axel Edvard 1881,
Edla Josefina 1884,
Gustaf Georg 1887,
Karl Vilhelm 1890, bodde hos systern Eda i Gumby.
Eda Maria 1893, till Gumby

Johan kom från Västra Skrukeby till Rossholmen 1872 som livgrenadjär. Han gifte sig 1873 med Maria. Hon var dotter till torparen Johannes Svensson och hans hustru Anna Maja Nilsdotter på Skrädebergs ägor. Familjen Ross flyttade 1897 till Bultsbol. För att snabbt gå framåt i tiden, visst minns vi syskonen Eda och Kalle Ross i Gumby.

Karl Gustaf Karlsson 1853, jordbruksarbetare,
H Anna Karolina Johansdotter 1854 i Stora Åby,
Hulda Josefina 1887,

Karl och Anna kom från Stava till Rossholmen 1898. I Stava hade de innehaft och brukat en gård om 1/16 mantal. Karl står i Rossholmen skriven som jordbruksarbetare. Det framgår också att de bodde i Karlsro, vilket var namnet på det f.d. soldattorpet. Det är troligt att de också friköpt detta torp.

Han var son till Karl Johansson och Johanna Svensdotter i Öninge Jonsgård. Hos dem bodde också hans mor.

På 1930- och 40-talet ägdes och brukades soldattorpet Karlsro av Bror och Thyra Lord. De flyttade sedan till Hårstorp, där de köpte den östra gården.

Idag, år 2003, bor två familjer i Rossholmen, Kenneth Pantzar med familj i den västra gården. Kenneth driver jordbruk, sedan 1990 utan mjölkproduktion. I den östra gården bor Majken, en dotter till Seved Gustavsson.

Soldattorpet Karlsro är en fritidsfastighet och har bytt ägare flera gånger.

Detta är min berättelse om byn. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.
Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i bygden samt en särskild berättelse om Stava-bygden.

Jönköping 2009
Arne Ivarsson, Kungsgatan 13 553 31 Jönköping, tel. 036/71 32 33

Förr och nu i skogsbygden

En 82-årig Ödeshögsbo, Albin Pantzar i Rossholmen berättar i Östgöta-Bladet den 16 maj 1946

Den som vill skaffa sig en föreställning om hur ofantligt mycket förhållandena ha ändrats för jordbrukarna i södra delen av Ödeshög under de senaste sju decennierna, kan få bästa tänkbara besked av f hemmansägaren Albin Pantzar, Skrädeberg. han föddes vid Rossholmen för snart 82 år sedan och har sedan dess varit en flitig odlare, tills han på senare tid slagit sig någorlunda till ro.
Rossholmen har numera 40 tunnland åkerjord och dessutom skog och bete. Men åkerjorden upptar nu största arealen. Så var det inte förr, då kärr och mossar låg till ingen nytta. Det var hr Pantzars far som odlade upp mossarna. Själv dikade han ut dem och dikningen kostade honom omkring 6000 kronor utom eget arbete. Massor av sten sprängde han och körde bort och fick på det sättet jorden i gott skick. Men nu låta vi hr Pantzar själv berätta om sitt arbete på Rossholmen.
Det värsta med mossarna är att jorden sjunker efter utdikningen, så att man aldrig slipper dikning, förrän mossen är på fast botten. Här har den nog sjunkit en och en halv aln. Det var ett ideligt arbete i många år. Som erkänsla fick jag av hushållningssällskapet 110 kr och diplom. Vi kan gärna gå in och titta på diplomet ett tag.
Hr Pantzars diplom hänger tillsammans med en mängd diplom, som hans tre döttrar under årens lopp erövrat vid SLU-tävlingar av olika slag: gallring, skördearbete, körning av hästar och många andra av de otaliga sysslor, som varje jordbrukarflicka bör vara hemmastadd i. Diplomen är

bevis på färdigheter, som ingen vinner utan trägen övning.

När jag var pojke hade vi inte annat än slaga att tröska med, fortsätter hr Pantzar. Slagan är inte precis något redskap för nutiden. När klockan hade slagit två på morgonen, kunde inte far sova längre. Då måste vi upp och tröska, allra senast kl 3 eller halv 4. Under slåttern kunde han inte ta igen sig så länge ens, utan då gällde det att vara ute kl 2. Jag tröttnade på att arbeta natt och dag, och så snart som möjligt blev jag min egen bonde. Men det såg ut, som om vanan redan då var fastrotad och jag ville gärna gå upp i ottan riktigt. Jag tog emellertid Bankaby på arrende av min far. Men så blev far sjuk och jag måste ta hand om Rossholmen. När jag var 37 år köpte jag gården och började utdikningen. Riktigt färdig blev den inte förrän 1933. Från början var det så att oxarna nästan måste simma fram, när man körde med dem i åkern.

När man ville avyttra ärter, råg, korn eller andra jordbruksalster, var det inte annat att göra än att spänna för hästen och köra till Mjölby, Gränna eller Jönköping. En resa till Mjölby räckte från kl 2 på morgonen till 7 eller 8 på kvällen. Så skulle hästarna skötas och på det viset blev det långa dagar. Till slut byggdes en brygga vid Stava, så att vi kunde lämna säden och få den fraktad vidare med en båt, som hette Falken. När sedan Falken förliste, blev det emellertid slut med den trafiken. Efter den tiden brukade vi köra säd till Gränna, aldrig till Jönköping.

Till Gränna är det ju bara två mil och vi tyckte att det rentav var en lustresa att få ge sig av dit. I Jönköping sålde vi kött och fläsk, men det kunde också hända att vi i stället tog vägen till Motala eller Vadstena. Vi hade mycket får på den tiden och när vi hade slaktat får brukade jag alltid köra dem till Motala tillsammans med smör och ull. På Motala torg gick det ganska hyggligt att sälja sådant. Att få avsättning för jordbruksalster i Ödeshög var otänkbart. Där fanns knappt andra hus än de som hörde till Gatugården, Riddargården, Gästgivaregården och några andra bondgårdar, som låg där samhället nu ligger. Nu går det åt åtskilligt med mat i Ödeshög, så några långresor behövs inte längre när man vill sälja. Jag har en syster i Amerika. Hon var hemma och hälsade på 1920. Då kunde hon inte känna igen mer än två gårdar, Klubben och Gatugården. Hennes man hade också varit i Amerika i 20 år, och de trodde inte mer än jämnt att de var i Ödeshög.

Ja, det var för 26 år sedan och åtskilligt har väl också hänt på de senaste åren. Men det är inte bara samhället som har ändrats, utan jag tror att landsbygden har ändrats minst lika mycket, inte bara i fråga om byggnader och maskiner. Gödningsmetoderna kan inte jämföras med de gamla metoderna. Övergödningen var förr okänd, för att bara nämna ett exempel. Men så skördas nu på samma areal ungefär det dubbla. På Rossholmen bärgade jag årligen in omkring 125 säckar säd, men nu ger gården ledigt 250.

Mjölkavkastningen är många gånger så stor som förr på samma antal kor. På Rossholmen hade vi 10-12 kor men kunde likväl ibland bli utan mjölk på vintern. Överallt svältfodrades korna på vintrarna, men framför allt fick de fara illa i skogsbygden där inte höet på villkor kunde räcka till. En del vintrar fick de svälta så, att de knappt kunde resa sig när det led framåt våren. Så mycket mera mjölk lämnade de, när de gick på bete, men så snart de ställdes i ladugården började de sina.

På utsädet är skillnaden stor. Förr kunde man på mossjord inte odla annat än havre, därför att havrestrået var det enda som bar någorlunda. Tack vare växtförädlingen har halmen blivit styvare och kalisaltet gör också mycket till. Nu går alla sädesslag bra på mossarna. Vid Rossholmen ger mossen numera lön för mödan. Den ger den bästa säd, som konsulenterna har sett. Men så ligger den också på lerbotten med mycket snäckskal i.

Det hjälpte inte hur mycket man arbetade förr i tiden. Debet och kredit ville ändå inte gå ihop. Jag vet en skogsbonde i trakten, som var så ihärdig, att han gick med lykta på plogen, när han plöjde. Han kunde hålla på natt och dag ibland, men inget hjälpte. Arbeta och svälta, det var vanligt i skogsbygden förr. Så snart man fick något att sälja, var det bara att köra iväg det för att få en slant. I slutet av 1800-talet var skogen här i trakterna värdelös. Folket i skogen gick trasiga och eländiga, antingen det var bönder, lantarbetare eller skogsarbetare. Bönderna hade inte så att de kunde leva hyggligt själva, och inte kunde de betala sitt folk mer än en bråkdel av vad arbetet var värt. Då är det långt bättre ställt för alla i skogen nu, det kan jag intyga. /Quivis

Arne Ivarsson

Svinåsen

Bidrag till Svinåsens historia.

Allmänt om Svinåsen

Svinåsen omfattar 1/4 mantal och består av 64 hektar mark. I gamla tider var Svinåsen en kronogård. Från år 1647 kom Svinåsen att höra till Per Brahes grevskap och donerades till Visingsöskolan. Svinåsen blev ett *skolegodshemman.* Människorna i Svinåsen har i äldre tider inte ägt jorden utan bara fått bruka den. Skatten eller räntan har fått erläggas till skolegodsfonden. I stället för att vara ägare har de varit åbor. När jag här i denna berättelse skriver om innehav menar jag således innehav med åborätt. I praktiken har det kanske inte varit någon större skillnad mor äganderätt. Svinåsen blev skatteköpt först på 1900-talet.

Svinåsen gränsar i väster till Stora Smedstorp, i norr till Glasfall och Daglösa, i öster till Fogeryd, i sydost till Havrekullen och i söder till Gåsabol.

Idag är Svinåsen en öde by. Det har den varit sedan slutet av 1960-talet. Ja, kanske inte helt öde, men här finns bara sommarboende.

Torp och torpare

Det har bott människor på Svinåsens ägor, från slutet av 1700-talet och fram till omkring 1850. Den siste torparen hette Magnus Fredrik Nilsson. I dagligt tal kallades han troligen Måns. Torpet var beläget österut, nära gränsen mot Fogeryd. Se vidare härom längre fram i texten.

Vägar och stigar

Svinåsens kyrkväg var i gamla tider den väg som kom från Gåsabol och Havrekullen förbi Svinåsen och vidare till Glasfall. Svinåsen låg således inte vid vägs ände. I gamla tider liknade vägarna inte de bilvägar som vi har idag. De var mera gångstigar och ridstigar. Stigar fanns det gott om i gamla tider. En stig gick från Svinåsen till Stora Smedstorp, en gick till Gåsabol och förmodligen gick en till Tällekullen. Det fanns många stigar i gamla tider.

Det kan tilläggas att år 1855 när Peter Samuelsson i Glasfall försökte få hjälp med vägunderhållet från bl. a. Svinåsen hävdades från Svinåsens sida att de i stället använde sig av vägen till Smedstorp och vidare till Munkeryd. Tingsrätten konstaterade att de ändå hade nytta av vägen förbi Glasfall och Krokek och borde bidra till underhållet.

Släktgård ?

Det fanns två flickor i Svinåsen för cirka 50 år sedan. De gick under namnet *Svinåsafleckera*. De hette Elin och Jenny. De kunde i många generationer bakåt räkna anor i Svinåsen, ända tillbaka till 1600-talet. Nuvarande ägare kan troligen inte räkna sådana anor.

Skiften

Svinåsen har förmodligen inte skiftats genom något storskifte eller laga skifte. Ingen lantmätare har varit här och genomfört storskifte eller laga skifte. Det enda sådant som har skett är genom frivilliga överenskommelser. En sämjedelning eller klyvning skedde år 1833. Då var det bönderna Jöns Johansson och Anders Gustafsson som med hjälp av riksdagsmannen och nämndemannen Samuel Andersson i Bankaby och bonden Jöns Nilsson i Glasfall genomförde en sämjedelning av ägorna. Se härom längre fram i texten.

Men vi bör här ta med 1638 års karta. Det var den så kallade geometriska kartan, som visar åker och äng. Den visar att redan 1638 hade elva åkrar odlats upp. Den största låg alldeles norr om hustomten, tre mindre söder och väster om tomten. De övriga sju låg längre från tomten, tre norrut, två västerut och två söderut. Åkrarna låg på detta vis splittrade och utspridda, men odling har givetvis skett där så hade varit möjligt. På senare tiders kartor, häradskartan från 1870 och ekonomiska kartan 1940 kan vi fortfarande känna igen dessa åkrar, även om de utökats. Till 1638 års karta är noterat att marken redan då delats i Norrgärdet och Södergärdet. Norrgärdet hade åker till 1 ¼ tunnor och det hade också Södergärdet. Det uppgavs också att ängen i gärdet ger ett lass hö samt att *det finns någon skog och utmark.*

Människorna i Svinåsen

Den viktigaste uppgiften med mitt skrivande måste vara att berätta om människorna som bott och verkat här. Människorna i Svinåsen har lämnat många berättelser efter sig, i domböcker, i kyrkoböcker, boupptecknin gar och andra liknande källor.

Människorna i Svinåsen har förmodligen inte skilt sig från människorna i övrigt i bygden. Men ändå kan vi konstatera åtskilligt av dramatik här i gångna tider. Här har ångest och fruktan varit följeslagare, fruktan för dödsstraff, för spöstraff och kyrkans och kanske för människors fördömanden.

Sexualbrotten, eller *horsbrotten* har varit påfallande många i Svinåsen. Om orsakerna till detta kan vi fundera. Sådana brott straffades hårt i gamla tider och idag kan vi känna medlidande med de stackars människor som råkade så illa ut.

I Älvsborgs lösen från 1571 uppges Svinåsen vara öde. De äldsta anteckningarna jag nu har om människorna i Svinåsen är från domboken år 1637. Vid höstetinget den 27 oktober detta år hade Nils i Svinåsen, en gift man, anklagats för att han hade lägrat Kerstin Nilsdotter, en *ogift kona*. Båda erkände detta brott och de dömdes vid häradsrätten efter Guds och Sveriges lag att mista livet.

Göta Hovrätt benådade dem och ändrade domen till böter, 80 daler för Nils och 20 daler för *horkonan* samt att de båda skulle genomgå uppenbar skrift. Detta innebar att brottet även skulle straffas i kyrkan. De skyldigas namn meddelades under gudstjänsten och de skyldiga skulle bekänna sina synder. Inne i kyrkan fanns en särskild *pliktpall*, *horpallen* som de syndande fick stå på under gudstjänsten. De fick också stå vid kyrkdörren

ett antal söndagar med blottade axlar och ris i handen. Detta var mycket förnedrande, och smärtsamt.

Kerstin Nilsdotter bodde förmodligen som inhyst i Svinåsen. *Hon hade redan förut dömts för horsbrott. Hon hade två gånger tidigare fött oäkta barn och för detta hade hon pliktat, både andligen och världsligen.*

Från1638 har jag också anteckningar ur en mantalslängd. Även där finns Nils omnämnd. Han var bonde i Svinåsen och hade en son som hette Måns och var skomakare. Nils är omnämnd även i 1640 års jordebok. Svinåsen hörde då till Kronan och bestod av ¼ mantal.

År 1645 fanns Nils kvar i Svinåsen men 1646 och 1648 omnämnes Måns i Svinåsen. Det var kanske sonen, skomakaren, som då tagit över.

1648 har jag uppgift från en militär rulla. Den som då bodde i Svinåsen hette Bengt, men det är troligt att det även fanns en Måns där.

År 1653 uppges i domboken att Måns i Svinåsen åberopats som vittne i ett mål rörande stöld på Vadstena marknad.

Vid tinget den 11 september 1655 klagade hustrun Ingrid i Svinåsen mot Jon i Bodebol rörande en del affärer denne haft med hennes man. Jon hade tagit en gryta i pant och rätten ålade Jon att lämna tillbaka grytan. Ingrid var gift med Bengt och de hade tidigare bott i Gyllinge.

Bengt uppgavs vara en tjuv och hade 1653 satts i fängelse på Wisingsborg. Därifrån rymde han våren 1653 och därefter hade han inte avhörts.

Ingrid flyttade förmodligen från Gyllinge till Svinåsen någon gång i början av 1650-talet. Hon förekommer flera gånger omnämnd i domböckerna. Hon åtalades 1660 för att ha bedrivit dubbelt hor med Anders i Barnarp i Gränna socken.

Det var fråga om dubbelt hor eftersom båda var gifta på var sitt håll. Brottet hade ägt rum i Svinåsen på Sankt Andreas afton 1659. Frågan uppstod vid rätten huruvida hennes man, Bengt i Gyllinge, ännu var i livet när brottet begicks. Han hade inte avhörts efter rymningen från Wisingsborg 1653. Målet var uppe vid rätten flera gånger.

År 1662 dömde tingsrätten *horkarlen* Anders i Barnarp och *horkonan* Ingrid i Svinåsen att undergå det straff som Guds lag uppsatt för sådant brott. Båda dömdes att mista livet.

Målet skulle dock underställas Göta Hovrätt. Jag har inte läst hovrättens utlåtande. Jag antar att de blev benådade och i stället dömdes att böta, eller att genomgå ett kroppsstraff. Ingrid levde i Svinåsen ännu 1671. Ingrids söner, Peder och Knut, förekom senare i ett liknande mål, se längre fram i denna berättelse om människorna i Svinåsen.

Dubbelt hor kallades förbindelser mellan två personer som var gifta på var sitt håll. Detta var belagt med dödsstraff. Dödsstraffet gällde under hela 1600-talet utan nåder. Detta luckrades sedan upp under 1700-talet.

Vid tinget 1662 framförde Per Bengtsson från Svinåsen klagomål mot Per Brahes fogde, Anders Skog i Kushult. Klagomålen var av flera slag men vid tinget fick Per Bengtsson avslag på sina klagomål. Samma år blev det i stället klagomål mot Per Bengtsson som vid ingivandet av tiondet (skatt) på

Västanå i form av malt hade överst *haft gott malt men inuti var idel dråsa med agnar beblandat*.

Svinåsen fick uppleva ytterligare horsbrott. Vid extrating i Gränna den 28 april 1665 anklagades Peder Olsson i Svinåsen för att han bedrivit hor med sin hustrus syster, Kerstin Larsdotter i Glasfall. Peder Olsson erkände att *han i Svinåsen hävdat Kerstin förleden Olofsmässotid*. Kerstin Larsdotter var havande och hon erkände att hennes svåger, Peder Olsson, vid nämnda tid bedrivit hor med henne. Det hade skett i Svinåsen och i Glasfall. Hon med var barn, som snart var framgånget.

Fogden Anders Skog berättade att Peders broder, Knut Olsson, 17 år gammal, lockats av sin broder att bekänna sig ha haft lägerskap med konan.

Knut berättade att han i höstas kom från tjänst i Öster Tollstads socken till Bankaby. Sedan dess har hans broder Peder flera gånger varit hos honom och sökt övertala och locka honom att fria till Kerstin. Brodern hade då även lovat ett stycke mark av Svinåsen till att bruka. Knut skulle också få ett sto och en ko om han skyndsamt ville taga Kerstin till hustru. Brodern lånade honom även en *sölfring* att giva henne.

Knut har sedan han varit där över julen givit konan ett par skor, strumpor och lärft till ett huvudkläde. Han sade sig inte veta att Peder hade lägrat konan. Men han förstod väl att han har något med henne att göra, eftersom de försökt locka honom till detta.

Pojkens morbroder, Tore i Kolhult och nämndemannen Per i Tällekullen, berättar att sedan Peder i Svinåsen och *horkonan Kerstin* var anhållna, skall pojken Knut medgivit att han haft lägerskap med *konan*. Detta skulle ha skett första gången en månad före jul och andra gången när de i vintras kom från Gränna marknad, mellan den 19 och 20 januari, i Glasfall. De berättade också att sedan Peder och *horkonan* var införda till Wisingsborg hade Knut rymt och *var på flykten.* Men därvid blev han fasttagen i skogen vid Svinåsa gärde.

Knut berättade att hans moder Ingrid i Svinåsen, som tidigare dömts för dubbelt hor, samt hans broder Peder Olsson och horkonan Kerstin har försökt locka honom att bekänna lägersmålet på sig. Hans moder skrämde honom och påstod att han skulle mista livet om de kunde fånga honom. Knut nekade helt till att han haft något med *konan* att göra.

Horkonan berättade att hon först beskyllde Knut för lägersmålet men uppgav nu inför rätten att han var helt oskyldig.

Knut hördes därefter på nytt, då ensam. Han berättade då att brodern Peder besökt honom fyra gånger i Bankaby förliden höst. Peder sökte därvid få honom med sig till Glasfall för att fria till *konan* Kerstin Larsdotter. Knut hade dock inte följt med honom förrän när Peder återkom en månad före jul. Nä'r de så kom till Glasfall var *konan* i fägården men hon följde dem till en grandunge, där brodern Peder bad Knut att *ligga hos konan*. Peder gick därefter hem till Svinåsen. *Konan* förde Knut med sig ut i granskogen och bad honom att bedriva otukt med henne och upplöste sina kläder. Knut gick inte med på hennes begäran utan gick från henne till sin broder i Svinåsen.

Dagen därefter uppgav sig Knut ha varit hemma hos sin moder i Svinåsen. Då tog brodern Peder för andra gången honom med sig till Glasfall. Där kallade Peder ut Kerstin och hade henne med sig ner i Börstabols gärde. Där bad han enträget Knut att taga Kerstin i famn. Med

skamliga och lättfärdiga ord manade han honom att bedriva otukt med henne. Men när han såg att Knut inte ville gå med på detta hade han och Kerstin gått från honom.

Tredje gången som Knut efter sin broder Peders anmodan var hos ovannämnda *horkona*, skedde när de reste från Gränna marknad den 19 januari. Då följdes Peder, Knut och *horkonan* åt från Gränna till Smedstorp. Där skildes Peder från dem, förmanandes Knut att följa *konan* till Glasfall och ligga hos henne om natten. Knut berättar att *konan* dragit honom ner hos sig i bänken. Han låg där på hennes arm, men där hade han strax somnat. Han nekade inför rätten högeligen till att ha haft något med henne att beställa Han hade ej heller känt till den grova synd som hans broder och *horkonan* begått. Knut hade blivit lockad och intalad av sin vanartiga moder, brodern och *horkonan* att taga detta på sig. Han beklagade sig över att ha varit så nära att bli förledd.

Härefter kallades *horkarlen* Peder Olsson och *horkonan* Kerstin tillbaka in för rätten. Knuts berättelser upplästes för dem, men de båda förhärdade sig och uppgav att Knut icke i allt förde sanningen. Men båda medgav att Knut icke haft något köttsligt umgänge med *horkonan*. De förklarade honom häruti alldeles oskyldig.

Knut Olsson och Kerstin Larsdotter hade från början, inför vittnen, erkänt att de haft lägersmål med varandra. Inför rätten förnekade de detta. Det tidigare erkännandet hade kommit genom broderns enträgna lockande och Knut hade därvid i ungdomligt oförstånd erkänt brottet.

Rättegången fortsatte. Peder Olsson erkände då inför rätten otvunget och frivilligt att han hade bedrivit hor med sin svägerska Kerstin. Detta medgav också hon. De hade *syndat grovt mot Guds lag*. Peder Olsson hade dessutom sökt att locka och förföra sin yngre broder att begå en stor synd. Det är i Guds lag skrivet vilket straff den bör undergå, som *tager sin hustrus syster och blottar hennes blygd*. Därför dömdes de, Peder Olsson och Kerstin Larsdotter, efter Guds lag att mista livet. Dock blev domen underställd Hans Höggrevliga Nåde för slutligt avgörande. Jag har inte funnit denna dom.

Hur det gick för Peder och Kerstin senare i livet har jag ingen uppgift om. Men Ingrid återkommer vid tinget, se nedan.

Ingrid hade varit gift med Bengt. Men hon bör också ha varit gift med en Olof, efterson hennes söner hetta Olsson i efternamn.

Vid tinget 1668 pålades Anders i Svinåsen att till Nils Pedersson i Äskeryd betala fem daler kopparmynt. Det var för någon sådd för fyra år sedan som han lovat att sälja i Norrköping. Dessutom var det tal om två särkar för fyra daler kopparmynt.

Vid tinget den 13 maj 1671 var Svinåsen på nytt omnämnt. Soldaten Peder Svensson vid Östgöta Regemente och översten Gustaf Ulfsparres kompani uppmanades att bekänna, om han 1663, hade haft lägerskap med *horkonan* Ingrid Larsdotter i Svinåsen. Han hade dessutom erkänt att han ”besovit” hennes dotter, Elin Olsdotter, under sin resa till Generalmönstringen i Linköping i höstas ett år sedan. Han hade då hävdat konan uti Hedebotorpet i Gullbergs härad och Vreta Kloster socken, och därefter hade konan fått barn förleden midsommar.

Soldaten nekade till att han haft lägerskap med Elins moder, Ingrid Larsdotter. Han tillfrågades då varför han för pastor Johannes Enander i Åby berättat om detta. Han svarade att han gjort denna berättelse i ungdomligt oförstånd och att han lockats därtill av Ingrids broder, Tore Larsson i Kolhult, på det att en vigsel med Ingrid icke skulle av prästen vägras. Tore Larsson i Kolhult nekade till att ha sagt något sådant. Soldaten försökte inte motbevisa detta men nekade bestämt till att han haft lägersmål med Ingrid. *Horkonan* Ingrid Larsdotter vilken 1662 den 21 februari för begånget hor med gift Anders i Barnarp dömdes, har hela tiden nekat till detta och gjorde så även här inför rätten.

Rätten tillsporde fogden Anders Skog och nämnden i Ödeshög vad skäl eller bekännelser de kunde hava, om det tal och rykte som för 7 år sedan varit å gång, att Peder Svensson haft olovligt umgänge med Ingrid. Målet ställdes under Guds dom, remitterades till det ”ärevördiga Consistoris Lincopensis”

Vid tinget 1677 fick Tore Larsson i Kulhult böta för att han givit hustru Maria i Svinåsen en blånad, dömd med stöd av SårmålaBalken. Vem Maria var vet jag inte. Hörde hon till släktkretsen?

Vid tinget den 16 september 1685 var Bengt i Svinåsen och Måns i Smedstorp kallade till vittnen i ett mål om en träta mellan Per i Vantekullen och Anders i Gumby.

Den 1 oktober 1695 var Bengt Bengtsson i Svinåsen och Anders Persson i Södra Bråten kallade inför tinget. De var vittnen i ett mål rörande trätor och misshandel mellan Per Olsson i Lilla Smedstorp och Per i Vantekullen. Det var ett mål med beskyllningar och motbeskyllningar. Målet redovisas närmare i den berättelse som jag skrivit om Södra Bråten.

1693 började kyrkoböcker föras och då blir det lättare att se vilka människor som bott i byn. Därför har jag också gjort tabeller med lite mer utförliga uppgifter.

Bengt Bengtsson	1637 i Lekeryd, bonde i Svinåsen
H Karin	1647,
Erik	1686,
Bengt	- - - - , gift med Ingrid Andersdotter i Bosgård
Karin	(1675), gift med Johan Jönsson från Havrekullen,
Sven	- - - -, g m Karin Jonsdotter och bosatta i L Krokek,
Johan	- - - -,
Kerstin	1690,

Bengt var född i Lekeryd. Så uppges när han dog år 1700. Hur han råkat hamna så långt hemifrån förtäljer inte historien. När han dog den 25 maj 1700 skrevs i kyrkoboken bl. a. att han varit gift i 32 år, att han varit en gudfruktig man och att han vid sin död var 63 år gammal.

Till Svinåsen kom han troligen 1681 eller 1682. Hustruns namn står inte i kyrkoboken , men den 24 februari 1717 dog *gamla hustrun Karin i Svinåsen, allmosehion, 70 år*. Vi kanske kan anta att detta var Bengt Bengtssons hustru. Gårdsbruket i Svinåsen hade förmodligen efter Bengt Bengtssons död tagits över av hustrun och sönerna.

Fadern hette Bengt. Vi kan då fundera över om fadern var identisk med den Bengt i Gyllinge som vi läst om tidigare och då var gift med Ingrid Larsdotter. Ingrid var i så fall gift flera gånger.

Sonen Erik gifte sig 1705 med Anna Tyresdotter i Stora Krokek och flyttade dit. De dog sedan i pesten 1710, se närmare under Stora Krokek.

Johan Jönsson	(1682), bonde i Svinåsen
Karin Bengtsdotter	(1667)
Jöns	1709,
Maria	- - - -, gift med ryttaren Jöns Alekrans
Måns	1712, död ?
Måns	1714, död 1715,
Sara	1716,
Anna	1719,
Abraham	- - -, gift 1739 med Maria Nilsdotter i Stora Krokek,

Johan var från Havrekullen när han 1708 vigdes med Karin Bengtsdotter i Svinåsen. Hon var dotter till Bengt Bengtsson och hans hustru Karin i Svinåsen. De tog sedan över gårdsbruket i Svinåsen efter hennes föräldrar. Karin dog 1737 och Johan gifte sig 1739 med Maria Jonsdotter från Klämmestorps ägor. 1742 dog socknemannen Johan Jönsson i Svinåsen, 60 år gammal. Kyrkoboken upptar inte alla barnen.

Elias Persson	(1714), bonde i Svinåsen åren 1742 - 1769,
Maria Persdotter	(1698)
Johan	1744,

Elias Persson uppgavs vara från Kopparp när han 1742 gifte sig med Maria Persdotter från Svinåsen. Sedan bodde och brukade de i Svinåsen fram till slutet av 1760-talet, då de flyttade till Adelövs socken. Deras bakgrund är okänd. Möjligen hade de någon ”arvstråd” till Svinåsen när de tog över gårdsbruket där efter att Johan Jönsson dött 1742.

Troligen bosatte de sig omkring 1770 i Stenkilstorp i Adelövs socken. Där dog "Elias hustru Maria Persdotter i Stenkilstorp 1780" och Elias Persson i Stenkilstorp avled samma år. Deras ålder stämmer med uppgifterna ovan. Därför kan vi anta att det är samma personer.

I domboken år 1768 finns noterat att Elias Persson vid tinget i Hullaryd beskyllt sin dräng för tjuvnad. Tinget i Hullaryd handlade dock egentligen om något annat, nämligen att Elias Persson gjort sig skyldig till lägersmål med sin piga, Kerstin Jönsdotter. I samband därmed hade han försökt jävsförklara sin dräng, Sven Larsson, för att denne inte skulle få vittna i målet. Tjubabeskyllningen var falsk.

Detta framgick vid tinget men anteckningarna visade en hel del sorgligheter. Elias Perssons hustru, Maria Persdotter, *var begiven på supande och kunde inte få nog av spritdrycker*. Elias Persson hade i samband med detta också beskyllt Sven Larsson för att ha stulit från den avskedades soldaten Daniel Lundgren. Denne hade då en stuga på Holkabergs ägor. Daniel Lundgren ville inte vidkännas något sådant. Elias Persson dömdes till böter för att ha olovligen talat i annans sak inför rätten.

Beträffande horsbrottet med pigan Kerstin Jönsdotter behandlades detta mål vid tinget i Hullaryd och om detta har jag inga uppgifter.

1750 dog "gamla änkan Kerstin Bengtsdotter i Svinåsen, 60 år gammal". Vi kan gissa att Kerstin var dotter till Bengt Bengtsson i Svinåsen, att hon varit gift och bosatt någonstans men efter mannens död flyttat hem till Svinåsen igen och dött där.

Johan Persson (1704), bonde i Svinåsen

När Elias Persson med sin familj 1769-70 flyttat från Svinåsen kom Johan Persson. Han var änkling. Med honom kom också hans son med sin familj, se nedan. Jag har inga uppgifter om Johan Perssons bakgrund. Sannolikt kom han från någon grannsocken hit till Svinåsen. Johan dog 1773 av bröstsjuka. Det finns motstridiga uppgifter om hans ålder.

Måns Johansson	(1746) bonde i Svinåsen
H Sara Johansdotter	(1742)
Greta	(1763)
Katharina	(1764)
Peter	1771,
Maria	1775,
Stina	1779, död i kopporna samma år,
Katharina	1781,

Måns och Sara var gifta när de kom till Svinåsen. De kom dit tillsammans med hans far. Jag har inte kunnat återfinna vigseluppgiften, varesig i Ödeshögs församling eller i någon av grannförsamlingarna. Jag saknar uppgift om deras bakgrund och härkomst, liksom också uppgift om vart de flyttade, när de på 1790-talet lämnade Svinåsen.

Måns Johansson hade vid höstting 1787 instämt bonden Jan Svensson i Sunnesjö med anledning av en skuldfordran. Jan Svensson hade vid en auktion i Kulhult den 26 mars 1787 inropat varor för 13 riksdaler. Det var bonden Jakob Svensson i Kulhult som *sålde av* och han överlät fordran på Måns Johansson. Rätten ålade Jan Svensson att betala sin skuld.

Vid vintertinget 1790 förekom ett tvistemål mellan bonden Måns Johansson i Svinåsen och hans syster, genom hennes man Jonas Andersson i Järnstad. I målet skymtar också Sven Nilsson i Stenkilstorp i Adelöv. Målet uppkom senare på sommartinget samma år.

Bonden Måns Johansson i Svinåsen hade vid samma ting instämt bonden Jonas Jonsson i Ödeshög i en tvist rörande skjutspenningar.

Torparen Jonas Andersson på Järnstads ägor hade till sommartinget 1790 instämt sin svåger, bonden Måns Johansson i Svinåsen. Det hade han gjort på sin hustrus Maria Johansdotters vägnar. Målet var en arvstvist. Måns hade å sin sida instämt bönderna Sven Svensson och Sven Eliasson i Stenkilstorp, vilka tydligen förvaltat arvet efter Johan Persson, fader till Maria och Måns, troligen svärfader till Sven Svensson och Sven Eliasson. Målet är icke vidare uppföljt.

I slutet av 1700-talet ökade antalet människor i Svinåsen. Ensamgården tycks ha delats och två bondefamiljer uppträder i byn. Vid denna tid tycks också ett torp ha uppstått på ägorna.

Vid tingen 1793 är vid två ting antecknad bonden Jonas Jakobsson i Svinåsen. Målen gäller skuldfordran.

Jonas Jakobsson är omnämnd i domboken även vid vintertinget 1794, mål 105. Där framgår att han var gift med Margareta Lena Nilsdotter. Vidare framgår att han var son till förre nämndemannen Jakob Nilsson i Ödeshög. 1795 finns antecknat att Jonas Jakobsson är bonde i Ödeshög. Han hade för övrigt en bror i Stora Krokek, Magnus Jakobsson.

Arvid Svensson	1765 i Adelöv, torpare på Svinåsens ägor
H1 Maria Gudmundsdotter	
H2 Inga Persdotter	1767 i Gränna,
Peter	1798
Anders	1801,
Johannes	1803,
Maja Stina	1805,
Anna Katharina	1808,

Arvid Svensson var född i Adelöv men hans bakgrund har inte gått att klarlägga. Han gifte sig 1793 med Maria Gudmundsdotter som då uppgavs vara sjuk. 1798 ingår han nytt gifte, med Inga Persdotter, vilket innebär att Maria Gudmundsdotter måste ha dött. Någon anteckning härom finns inte i Ödeshögs kyrkoböcker. Arvid uppgavs då vara torpare på Svinåsens ägor. Omkring år 1800 flyttade de från Svinåsens ägor och till Fagerhults ägor. Några år senare bodde de på Bodebols ägor. Arvid dog där 1818, 50 år gammal. Ingrid dog 1819.

Jonas Abrahamsson	1741, bonde,
Ingeborg Isaksdotter	1740
Kerstin	1774,
Stina	1779, gift med Jöns Jaensson, se nedan.

Jonas var sannolikt son till Abraham Johansson och Maria Larsdotter i Stora Krokek. Hans farfar var Johan Jönsson i Svinåsen. Jonas och Ingeborg bodde först i Stora Krokek där de brukade föräldragården. Familjen flyttade till Svinåsen i början av 1790-talet. Ingeborg dog där 1802 och Jonas dog 1812.

Johannes Svensson	1776, bonde i Svinåsen
H Maja Jonsdotter	1773,
H2 Brita Månsdotter	- - - -,
Anna Brita	1806, g m Anders Gustafsson Hjälm, se nedan
Maja Stina	1806, död ?
Salomon	1808, död av magtorsk 1808,
Maja Lisa	1810, död 1813 av rödsot,
Johanna	1812
Maja Lena	1814,
Sven Peter	1816,

Johannes var son till Sven Nilsson och Maria Månsdotter i Östra Haddåsen. Maja var dotter till Jonas Abrahamsson och Ingeborg Isaksdotter i Svinåsen, se ovan. De gifte sig 1805 och bodde och brukade sedan i Svinåsen. Maja Jonsdotter dog i barnsbörd den 10 november 1808.

Johannes gifte sig igen 1811, med Brita Månsdotter, som då var piga i Svinåsen. Hon var dotter till bonden Måns Eliasson och hans hustru Maria Nilsdotter i Stora Smedstorp. Johannes hade redan 1810 ett förhållande med henne, vilket ledde till att hon 5 november 1810 födde en dotter. Detta blev tingssak och de blev dömda till böter för detta lägersmål. Johannes dog 1816.

Brita Månsdotter bodde kvar i Svinåsen. Hon hade där ett förhållande med en granne, Jöns Johansson Ärlig, och fick med honom ett barn. Detta barn hade hon efter födseln tagit livet av. Hon dog den 4 juni 1818 på slottshäktet i Linköping. Se mera härom här nedan.

Om Johannes Svensson har domboken från 1816 en del att berätta. Natten mellan den 31 juli och den 1 augusti 1816 gjordes ett inbrott i en bod i Havrekullen och därifrån stals en ost, ett stycke fläsk och en kappe korn. Boddörren var låst med ett s.k. polhemshänglås. Johannes Svensson i Svinåsen blev snabbt misstänkt. Redan dagen efter inbrottet kom kronolänsmannen Svanbeck till Svinåsen, åtföljd av bönderna Jonas Persson i Fogeryd och Anders Andersson i Västra Haddåsen. Möjligen var också Jonas Månsson från Gåsabol med.

Tjuvgodset anträffades i den ena boden i Svinåsen och Johannes Svensson fick sitta i häkte fram till rättegången. Den hölls vid ett urtima ting i Ödeshög den 7 augusti. Kronolänsmannen hävdade också att hustrun Brita Månsdotter var delaktig i brottet, eftersom hon gömt tjuvgodset. Så stod han inför rätta, den häktade Johannes Svensson från Svinåsen, 41 år gammal, av medelmåttig växt, med brunt hår och blå ögon.

Han erkände att han gjort en nyckel genom att stöpa bly på en järnbit och sedan öppnat *polhemshänglåset.* Detta ger en intressant bild av hans företagsamhet och planering.

Det stulna värderades till två riksdaler och 39 skillingar banco. Johannes Svensson dömdes till spöstraff, nio par spö, tre slag av varje. Han dömdes också att böta en riksdaler och 19 skillingar. Han skulle också ersätta målsäganden, änkan Kerstin Larsdotter i Havrekullen två riksdaler för hennes kostnader i målet.

Brita Månsdotter friades från all medverkan. Hon berättade att vad hon gjort vad gällde förvaringen av tjuvgodset berodde på fruktan för hennes mans stränga behandling av henne. Någon vetskap om stölden hade hon icke. Rätten trodde henne.

Spöstraffet fick Johannes Svensson troligen avtjäna snabbt efter rättegången. Hur han klarade det vet vi inte. Johannes Svensson dog den 8 november samma år, 1816. Kyrkoboken i Ödeshögs socken nämner inget om hans dödsfall. I boupptecknigen uppges däremot att han avled den 8 november 1816. Om dödsorsaken vet vi alltså inget, men spöstraff skulle ske mot bar hud och var inte alls hälsosamt. Kanske att spöstraffet indirekt medförde hans död.

Änkan Brita Månsdotter bodde kvar ensam med sina barn i ett hus i Svinåsen. Vid midsommartiden 1817 hade hon och Jöns Ärlig, se nedan, haft något kärleksmöte, eller s.k. *lönskaläge.* Brita Månsdotter blev med barn. Detta var ett grovt brott på den tiden, dubbelt hor. Hon födde barnet, en gosse, i slutet av januari 1818.

Hon var ensam hemma, ingen var med och hjälpte henne. Efter födseln var hon mycket svag och lade sig på sängen och somnade. Hon hade efter födseln hört barnet skrika två gånger. Hon låg sedan i djup sömn och hon vaknade nästa morgon. Då antog hon att barnet var dött och lade det, inlindat i lakan på brasan i spisen.

När grannen i Svinåsen sedan såg att hon var smal igen förklarade hon att det blivit missfall. Människor i grannbyn Stora Smedstorp tog henne med sig till kronolänsman Svanbeck och sedan till prästen. Hon erkände då ingenting. Men inför häradsrätten den 26 februari erkände hon och berättade alltsammans.

Hon berättade också att Jaen Nätt i Svinåsen visste att Jan Ärlig lägrat henne. Brita Månsdotter hölls i fängsligt förvar i avvaktan på att en undersökning skulle göras av resterna i spisen. Detta drog ut på tiden. Någon dombok från det urtima ting där denna rannsakning skedde, har jag inte kunnat anträffa. Brita Månsdotter avled den 4 juni 1818 på slottshäktet i Linköping. En djupt tragisk historia. Närmare uppgifter om denna händelse kan möjligen finnas bland Göta Hovrätts handlingar. Målet underställdes Göta Hovrätt.

Jöns Johansson Ärlig	1783, "gifta drängen", senare bonde i Svinåsen,
h Stina Jonsdotter	1777.
Johannes	1807
Maja Stina	1807,
Maja Stina	1811 i Adelöv,
Johan Peter	1815,
Jonas Peter	1817, död samma år
Anna Kristina	1819, död samma år,

Jöns var son till Johan Ärlig och Ingrid Andersdotter på Gyllinge ägor. Stina var dotter till Jonas Abrahamsson och Ingeborg Isaksdotter, se ovan. De vigdes 1806 och bodde i Svinåsen några år men flyttade sedan till Adelöv. De återkom till Svinåsen1815.

De innehade sedan här 1/8 mtl. Stina Jonsdotter dog 1848 av pleuresi, vilket lär ha varit detsamma som lungsäcks- och lunginflammation eller som det ibland uttrycktes *håll och styng i bröstet*. Jöns Johansson Ärlig dog 1864, okänd sjukdom.

Ärlig blev vid vintertinget 1817 åtalad för att han varit berusad i kyrkan i Ödeshög. Han hade också fört oljud och väckt allmän förargelse. Det var kronolänsman Svanbeck som inför häradsrätten uppgav att Ärlig vid tillfället varit så oförmögen att han inte kunnat hålla sitt vatten. Ärlig förnekade detta och uppgav att *han varit sig själv mindre mäktig på grund av svindel, inte på grund av berusning*.

Enligt vittnen hade Ärlig gått upp på läktaren och där kastat sitt vatten, som rann in även i bänken framför. Ärlig uppgav att han haft en flaska ättika i bröstfickan, *som tänt sig ur*.

Vid vintertinget 1818 dömde häradsrätten Ärlig för fylleri i kyrkan att böta åtta riksdaler, 16 skillingar banko. För sabbatsbrott blev straffet tre riksdaler 16 skillingar banko.

Om han inte kunde betala böterna skulle han undergå tolv dagars fängelse på vatten och bröd på Linköpings slott. Dessutom skulle han en söndag i Ödeshögs sockenkyrka genomgå uppenbar kyrkoplikt. Jag vet inte om Ärlig kunde betala sina böter, eller om det blev Linköpings slott.

Om Jöns Ärlig finns mer att berätta. I husförhörslängden har skrivits bl. a. att han varit inför Lysings häradsrätt åtalad för att han lägrat änkan Brita Månsdotter i Svinåsen. Brita Månsdotter blev med barn men mördade sitt foster. För detta blev hon häktad och insatt på slottshäktet i Linköping. Där dog hon den 4 juni 1818. Även för Jöns var detta en mycket allvarlig sak. Vi kan anta att han dömdes till dryga böter.

Horsbrotten var i äldre tider belagda med dödsstraff. På 1700-talet avskaffades dödsstraffen för dessa brott.

Vid vintertinget 1828 hade handlanden Röhman i Ödeshög instämt Jöns Johansson för en auktionsskuld. Jöns inställde sig inte och fick böta för uteblivande. Förmodligen blev han också ålagd att betala sin skuld.

Sven Samuelsson	1774 i Rinna, arrendator av 1/8 mtl i Svinåsen,
H Maja Persdotter	1787
d Maja	1813 i Gränna
d Kristina	1822

Sven och Maja gifte sig 1813. De tjänade då båda i Mellby i Gränna socken. Till Svinåsen kom de 1819 och arrenderade den gård som Johannes Svensson och Maja Jonsdotter innehaft. 1824 flyttade Sven och Maja tillbaka till Gränna.

Anders Gustafsson Hjälm 1795 i Säby, bonde på 1/9 mtl i Svinåsen,
H Anna Brita Johansdotter 1806,

Maja Lisa	1830,
Maja Lena	1814, fosterdotter, halvsyster till Anna Brita,
Karl Gustaf	1831, övertog gården, se nedan
Johanna	1833, g m Fredrik Svensson, se Gåsabol o S Bråten
Maja Lotta	1845, till Gränna 1862,

Anders och Anna kom till Svinåsen 1823 i samband med giftermålet. Båda tjänade i Tällekullen före giftermålet. Anders var son till bonden Gustaf Hjelm och hans hustru Lisa Karlsdotter i Tällekullen, senare i Hålan. Anna var dotter till Johannes Svensson och Maja Jonsdotter, se ovan. Anders dog av vattusot 1838.

Anna Brita födde 1840 oäkta tvillingar, Eva Charlotta och Gustaf. De är omnämnda i födelseboken men inte i död- och begravningsboken. Eftersom de inte är omnämnda i fortsättningen kan vi anta att de var dödfödda eller dog strax efter födseln. Om Anna Brita står i husförhörslängden att hon

1845 födde en dotter, Maja Lotta. Där står också att drängen Måns Månsson erkänt sig vara barnets fader, och att han år 1845 gift sig med Anna.

Måns Månsson kom till Svinåsen 1843 från Hårstorp. Han hade tidigare varit bonde i Rossholmen. Han hade varit gift där men var änkeman när han kom till Svinåsen. Han bodde sedan kvar i Svinåsen och stod skriven som dräng. Han dog i Svinåsen 1864. Anna Brita dog av förkylning 1865.

Johan Jönsson Nätt 1787- i Adelöv, arrendator
H Annika Persdotter 1791-12-16,

Johan Jönsson, eller Jaen Nätt som han ibland uppges heta, bodde i Svinåsen och uppgavs vara brukare. Vid hösttinget 1818 hade han instämt bonden Josef Månsson i Mark angående en skuld på 46 riksdaler riksgäld samt två tunnor stritt korn.

Josef Månsson hade tidigare ålagts att betala denna skuld, enligt utslag från tinget 1814, men hade inga pengar att betala med. Därför såldes Josef Månssons gård i Mark. Ändå saknades medel att betala skulden till Jaen Nätt. Möjligen hade Josef Månsson också andra skulder.

Jaen Nätt yrkade nu att Josef Månsson skulle betala sin skuld eller avtjäna den genom anvisat arbete. Josef Månsson hävdade samtidigt att han lämnat en snusdosa, värd nio riksdaler, till Jaen Nätt, vilket denne medgav. Rättens beslut blev att Josef Månsson i den mån han inte kan betala sin skuld skulle genom anvisat arbete avtjäna den.

Jaen Nätt flyttade med sin hustru till Fogeryd 1818 och år 1821 till Stora Åby socken. Han återkom senare till Fogeryd och slutligen till ett torp på Bankaby ägor. En son till honom var Johan Henrik Nätt, se under Stavreberg.

Omkring 1820 uppkom frågan om en hemmansklyvning i Svinåsen. Allt hade dittills gått genom sämjedelning. Frågan kom upp vid hösttinget 1822 och en syn förrättades av domaren Peter Stuart samt två nämndemän. De konstaterade bl.a. att inkomsten av hemmanet sedan alla nödvändig utgifter avdragits uppgick till 143 riksdaler banko. De befintliga husen på hemmanet bestod av två stugor, för två familjer, särskilda stallar och fähus, en rymlig loge med två lador. Häradsrätten kom fram till att inget hinder fanns för att klyva ¼ Svinåsen till två åttondelar.

En sämjedelning genomfördes sommaren 1833. Riksdagsmannen Samuel Andersson från Bankaby och bonden Jöns Nilsson i Glasfall gjorde i samråd och överenskommelse med Jöns Johansson och Anders Gustafsson, vilka då brukade Svinåsen, en uppdelning av ägorna. Allt gick lugnt och fridfullt till. De båda hustomterna i Svinåsen fick då det utseende och utsträckning som de har idag, med vägen mitt mellan de båda tomterna.

Nils Danielsson 1794-01-18 i Säby, arrendator
h Maja Stina Jonsdotter 1797-04-20 i Åby, fr. Åby 23, t Åby 26
d Anna Maja 1823-09-09,

År 1820 kom Nils Danielsson från Glasfall till Svinåsen och arrenderade den gård som innehades av Jöns Ärlig. Nils var sannolikt son till Daniel

Nilsson och Annika Nilsdotter som på 1780-talet bodde i Linderås socken och senare i Säby socken. Han gifte sig 1823 med Maja Stina Jonsdotter, dotter till Jonas Samuelsson o Maja Jonsdotter i Halvarby i Stora Åby socken. Nils dog den 11 april 1824 av slag. Maja Stina flyttade med sin dotter hem till Halvarby. Vid vintertinget 1825 förekom en tvist mellan Annika Nilsdotter och hennes sonhustru, änkan Maja Stina Jonsdotter, rörande skuldfordran.

Ur bouppteckningen efter Nils Danielsson noteras bl.a. *en sto, en fölunge, en ko, en kviga, en kalv, fem får, en bagge, en enbetsvagn, en ryss, en ärjekrok, fyra bulthjul, ett par träskodda kälkar, en sele med töm, en manssadel med betsel,* m.m. Tillgångarna uppgick till 282 riksdaler och skulderna till 232 riksdaler.

Peter Jönsson Tur 1793, torpare på Svinåsens ägor, Sten
H Kerstin Persdotter 1777,

Peter och Kerstin gifte sig 1820. 1825 kom de till ett torp på Svinåsens ägor. De var barnlösa. Peter var son till livgrenadjären Jonas Gräsbom och hans hustru Stina Nilsdotter. Kerstin var dotter till Peter Jonsson och Ingrid Svensdotter i Narbäck. I husförhörslängden 1832 uppges att namnet Tur bytts ut mot Sten. De flyttade 1832 till Jusseryd. I deras ställe kom f.d. livgrenadjären Anders Sten.

Anders Sten 1785, torpare, avsk. livgrenadjär
H Maja Stina Mårtensdotter 1782,
Johanna Sofia 1824,
Maja Greta 1817, gift, se nedan

Anders och Maja gifte sig 1807. Hon var dotter till soldaten Martin Turnér och hans hustru Maja Larsdotter i Sväm, senare bosatta i Munkeryd. Anders var livgrenadjär för Klämmestorp. Till Svinåsens ägor kom de 1833. Anders hade som f.d. soldat en liten pension. Han dog 1838. Maja flyttade 1841 till Adelövs socken.

Johan Peter Jönsson 1815, bonde på 1/8 mtl i Svinåsen
Kristina Svensdotter 1819 i Linköping(?),
Eva Lotta 1846, död 1848 i kikhosta,
Matilda Amalia Vinberg 1835 i Sthlm, barnhusbarn, från Sthlm 44,
Maria Charlotta 1856, gift, se nedan

Johan var son till Jöns Johansson Ärlig och Stina Jonsdotter i Svinåsen, se ovan. Johan övertog föräldragården i Svinåsen 1838. Han gifte sig 1845 med Kristina som året innan kommit dit som piga. Johan dog 1897 av kräfta. Kristina dog 1891 av lunginflammation.

Magnus Fredrik Nilsson 1809 i Vist, torpare på Svinåsens ägor
H Maja Greta Sten 1817,
Johan August 1843, död 1854 av rödsot,

Frans Teodor 1846, död 1854 av rödsot,
Klara Josefina 1852, till Jättingstad i Heda,
Anders Albin 1849, död 1854 av rödsot,
Maria Kristina 1855, död 1856 av slag
Emilia Augusta 1857, till Tällekullen 1870
Herman Viktor 1860, till Erstorp 70

Magnus kom från Linköping till Svinåsen 1842 och gifte sig med Maja, som var dotter till Anders Sten och Maja Stina Mårtensdotter, se ovan. De var sedan torpare på Svinåsens ägor. 1850 uppgavs de vara inhyses och hade också fattigstöd. Magnus dog 1868 av utsot. "Fattighjonet" Maja Greta Sten dog av bröstlidande 1870. Magnus och Maja var den sista torparfamiljen på Svinåsens ägor. Vi kan rent allmänt säga att torparperioden upphörde omkring 1850.

Österut på Svinsåsens ägor ligger en stor sten invid en gammal inäga, en åker. Denna sten kallades förr för *Månses sten*. Där finns också en stenmur. Det är sannolikt det torp som Magnus och Maja innehade.

Karl August Andersson 1831, bonde på 1/8 mtl i Svinåsen,
H Eva Lena Ekelund 1832 i Askeryd,
Matilda Charlotta Josefina 1857, gift, till Tällekullen 1881,
Anders Herman 1859, gift och bonde i Svinåsen
Hulda Axelina Josefina 1861,
Johan August Ludvig 1863, *kan ej läsa (1871), svagsint, ej konfirmerad*
Hanna Sofia 1865, död 1866

Karl August var son till Anders Gustafsson Hjälm och Anna Brita Johansdotter i Svinåsen. Han gifte sig 1856 med Eva Lena Ekelund och övertog föräldragården i Svinåsen. Karl August dog 1866 "av bristsjukdom". Eva Lena bodde kvar i Svinåsen och dog 1917 av ålderdom.

Karl August Andersson 1844, bonde på 1/8 mtl i Svinåsen 1874-1881,
H Maria Charlotta Johansdotter 1856,
Hilma Josefina 1875,

Karl August var son till Anders Johansson o Kristina Samuelsdotter i Öjan. Maria var dotter till Johan Peter Jönsson och Kristina Svensdotter i Svinåsen, se ovan. De övertog hennes föräldragård 1874. Karl August dog 1875. Maria blev omgift 1881 och flyttade då med dottern till Stora Åby.

Nils August Gustafsson 1852 i V Skrukeby, bonde på 1/8 mtl
H Augusta Amalia Jonsdotter 1847
Alma Teresia 1884,
Elin Ottilia 1887,
Jenny Matilda Olivia 1889

Bakgrunden för Nils är okänd. Han var född i Västra Skrukeby och kom därifrån 1879 till Fogeryd, där han var dräng. Augusta var från Stora Smedstorp, dotter till Jonas Persson och Maja Stina Nilsdotter. De gifte sig 1883 och kom då till Svinåsen. De flyttade till Tällekullen 1890.

Karl August Johansson 1866 i Adelöv, bonde på 1/8 mtl i Svinåsen
H Emma Sofia Johansdotter 1862 i Adelöv,
Karl Albert Felix 1890 i Linderås, död 1894
Valfrid Edvin 1892,
Ester Sofia 1895,
Karl Albert Rikard 1898,

Karl och Emma var båda födda i Adelövs socken. Johan var från Stenkilstorp, son till torparen Johan August Karlsson och hans hustru Hedda Kristina Andersdotter. Emma var dotter till torparen Johan Nilsson och hans hustru Lotta Stina Salomonsdotter på torpet Sjöstugan under Kappetorp i Adelöv.

Emma skulle få två systrar som efterföljare i Svinåsen, se längre fram. Karl och Emma kom till Svinåsen från Linderås 1891. År 1901 flyttade de till V Haddåsen.

Anders Herman Karlsson 1859, bonde på 1/8 mtl i Svinåsen
Lotta Maria Johansdotter 1858 i Adelöv,
Anna Maria Josefina 1890, g m August Holm i Barnarp, Gränna sn
Elin Matilda Charlotta 1894,
Jenny Elisabet Sofia 1899,

Anders var son till Karl August Andersson och Eva Lena Ekelund i Svinåsen, se ovan. Lotta var dotter till torparen Johan Nilsson och Charlotta Kristina Salomonsdotter på torpet Sjöstugan under Kappetorp i Adelövs församling. Bakgrunden för Lotta är inte känd. De övertog hans föräldragård i Svinåsen år 1888. Lotta dog av kräfta 1920.

När Anders dog har jag ingen uppgift om. Elin och Jenny bodde kvar på föräldragården i Svinåsen. De kallades allmänt för *Svinåsafleckera*.

Åtminstone Jenny hjälpte ibland till vid fester och kalas. Någon gång på 1950-talet flyttade de till Öjan. Elin dog 1966 och Jenny dog omkring år 1970 efter att under sina sista år ha bott på ålderdomshemmet i Ödeshög.

Johan August Samuelsson 1857 i Gränna, bonde i Svinåsen
H Kristina Johansdotter 1850 i Adelöv,
August Emil 1882 i Adelöv,
Hilma Sofia 1887 i " , g m Johan Andersson,Smedstorp
Karl Albert 1884 i "

Johan var från Barkarp i Gränna socken. Kristina var dotter till torparen Johan Nilsson och hans hustru Lotta Kristina Salomonsdotter i Kappetorp Sjöstuga i Adelövs församling. Kristina var således syster till Lotta Johansdotter, och även till Emma Johansdotter, se ovan. Johan och Kristina gifte sig i Adelövs församling 1880. Han uppgavs då komma från Brännkyrka församling och hon från Kappetorp sjöstuga. Sjöstugan var ett torp under Kappetorp.

De brukade sedan detta torp innan de kom till Svinåsen någon gång före 1910. De arrenderade först en av gårdarna. Kristina avled 1933 och därefter hade familjen en hushållerska, Margit Johansson, född i Hogstad 1911. När Johan dog har jag ingen uppgift om.

Dottern Hilma gifte sig med Johan Andersson i Stora Smedstorp. Sönerna Emil och Albert förblev ogifta och bodde på gården i Svinåsen. Emil köpte bil och var möjligen en av de första i bygden som hade bil, och har skjutsat många till torget i Ödeshög och till andra ställen. Albert var lite mera anonym, visade sig inte så ofta.

Emil dog omkring 1960. Albert dog 1966. Han omkom tragiskt när han på sin moped blev påkörd på riksvägen vid Skrädeberg. Han ägde där "Kaffestugan" och var på väg dit när olyckan hände. Det var på vänstertrafikens tid. Albert skulle svänga till höger in till stugan, när han blev påkörd av en bil som kom bakifrån.

Deras systerson Eskil Andersson i Stora Smedstorp övertog Svinåsen. Eskil Andersson dog 2001.

Från boken Gods och gårdar på 1940-talet finns uppgifter om den ena av gårdarna i Svinåsen, den som Johan och Kristina innehade. Där uppges lantbrukaren Emil Samuelsson som innehavare. Gården omfattade 30 hektar mark, därav 3,5 hektar åker. Mangårdsbyggnaden av trä, 1½ plan från omkring 1895, ekonomibyggnaderna från omkring 1900. På gården fanns två hästar och fyra nötkreatur.

Om vi nu vill filosofera och fundera något lite över livet i Svinåsen under 1900-talets första hälft. Husen låg nära varandra i Svinåsen. Bara den lilla vägen skilde dem åt. På ena sidan bodde de två flickorna Jenny och Elin och på den andra bodde pojkarna Emil och Albert.

Den naturligaste sak i världen hade varit om de smugit in till varandra för att njuta av livets fröjder och mänsklig gemenskap. Men ogifta förblev de till sin död, alla fyra. När vi ser närmare på deras bakgrund ser vi att dessa flickor var kusiner med pojkarna på andra sidan vägen. Kan detta ha avhållit dem från att smyga över till varandra.

Husen i Svinåsen är sedan länge avstyckade och används som fritidshus. Den gamla byn Svinåsen sover sin törnrosasömn. Här har i många generationer brutits sten, här har kor, hästar, getter och får betat. Nu lever byn upp på sommaren, men på vintrarna syns endast de vilda djurens spår över snön. Visst är det något sorgligt med ödebyar, men så är tidens gång. En annan sådan by i våra bygder är Angseryd, men där finns inte ens några hus kvar.

Svinåsen ägs sedan 2002 av Claes och Elisabeth Alströmer i Vadstena.

Den 24 maj 2003 gjordes en torpvandring i Gåsabol och Svinåsen. För Svinåsens del var det som tidigare nämnts endast ett torp, nämligen Måns Torp, beläget längst i öster nära gränsen mot Fogeryd. Där kunde vi urskilja odlingsrösen, grundstenar efter flera hus, rester efter lingrav och matkällare. Några spår efter kulturväxter kunde också synas.

Detta är min berättelse om Svinåsen. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till kommande generationer att berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson

Arne Ivarsson

Södra Bråten

Bidrag till Södra Bråtens historia

Allmänt om Södra Bråten

Byns namn, bråten, tyder på att här byggts en bråte. Denna bråte har sin historia för många århundraden sedan, förmodligen var detta under medeltiden. Detta var den södra bråten och att det också fanns en bråte längre norrut, det kan byanamnet Norra Bråten berätta. Förmodligen har det i Holaveden byggts många bråtar i ofärdstider under medeltiden. Det var på den tiden vi slogs med danskarna.

Södra Bråten gränsar i norr till Gåsabol, i nordost till Vantekullen, i sydost till Lilla Smedstorp och i söder till Småland, med byarna Hulutorp och Rödjarp, samt i sydväst mot Rödjarp, Staffanstorp och Gyllinge, de sistnämnda i Östergötland.

Södra Bråten omfattar 1/4 mantal och består av 103 hektar. Byn hörde på 1600-talet till Wisingsborgs grevskap. Den hörde efter reduktionen till kronan men blev sedan skatteköpt, troligen under 1700-talet.

Ensamgård från början

Södra Bråten var liksom andra byar i bygden ursprungligen en ensamgård. Först mot slutet av 1700-talet fanns där två ägare, två bondefamiljer. Från 1940-talet har här bott endast en bondefamilj. Den andra gården har haft samma ägare som grannbyn Staffanstorp.

Delningen till två gårdar gjordes så att den ena gården fick sina marker huvudsakligen i norr och den andra gården huvudsakligen i söder. Därför har här beteckningen norra och södra gården använts. Hustomterna låg intill varandra. Ladugårdarna var dessutom sammanbyggda. Den södra gårdens bostadshus var i dåligt skick och revs omkring 1940. Senare revs också uthusen.

Vägar och stigar

Södra Bråtens kyrkväg gick förmodligen via Vantekullen till Västra Haddåsen och sedan vidare förbi Tällekullen till Ödeshög. En väg gick också i gamla tider söderut till Hulutorp. Sedan fanns det stigar. En stig gick norrut till Gåsabol, en gick västerut till den lilla torpby som vuxit upp vid gränsen där Gyllinges, Staffanstorps och Södra Bråtens ägor mötas. Där låg minst fem torp ganska nära varandra. Därifrån gick sedan stigar fram till både Gyllinge och Staffanstorp. Möjligen gick det också en stig till Lilla Smedstorp.

Torp och torpare

På Södra Bråtens ägor har det funnits åtminstone tre torp. Två av dessa låg i Västra Skogen, inte långt från gränsen mot Gyllinge och Staffanstorp. Det tredje torpet låg i söder, vid vägen mot Hulutorp och invid gränsen till Småland.

Den första anteckningen om människor på Södra Bråtens ägor har jag från en mantalslängd från 1720. Där uppges hustru Malin bo på ägorna.

Fyra år senare berättar dödboken att Lars Jonsson från *Södra Bråta* ägor dog, 48 år gammal. Förmodligen fanns då bara ett torp. Senare under 1700-talet blev det två. Torpepoken upphörde omkring 1870.

Den sista torpbebyggelsen var troligen kvar i Västra Skogen på den södra gårdens ägor fram till omkring 1940. Då revs ladugården där, en gammal byggnad där gångjärnen till dörrarna var av trä. Enligt uppgift var det Felix Jakobsson, sonson till Jakob Andersson på den norra gården i byn som rev huset.

Vid en torpvandring den 4 juni 2003 på de aktuella torpplatserna konstaterades många och stora odlingsrösen i Västra Skogen, nära gränsen mot Gyllinge och Staffanstorp. Där fanns också husgrunder samt rester av matkällare. Mängden av odlingsrösen och den åkermark som där funnits tyder på åtskilliga generationers odlingsmöda. Vid det torp som låg invid gränsen mot Hulutorp konstaterades förekomst av husgrunder, lingrav och matkällare, liksom odlingsrösen, dock inte av samma omfattning som vid torpen i Västra Skogen. Det är svårt att säkert ange vilka som senast bodde på de olika torpen.

Skiften

Någon muntlig tradition om markskifte finns inte och jag trodde länge antog att något skifte med lantmätare inte gjorts. Så upptäckte jag i lantmäteriet i Linköping att storskifte genomfördes 1826. Marken skiftades då på två lika stora lotter. Ägarna hette då Jonas Andersson och Jonas Persson. Marken delades så att den ena gårdens marker i huvudsak låg i norr och den andra gårdens marker huvudsakligen i söder. Hustomten bibehölls till sitt ursprungliga läge men utökades något.

Människorna i Södra Bråten

1600-talets uppgifter är kortfattade och osäkra men det är ändå intressant att ändå kunna nämna dessa människor vid namn, sådana de framträder ur källorna.

Lars Jaensson är den förste som jag har anteckningar om ur en roterings- och utskrivningslängd. Det är från år 1637. Mantalslängden för 1643 upptar Lasse i Södra Bråten med hustru och piga. Han finns där ännu 1651. Hans hustru hette Gunnel P-dotter enligt mantalslängden från 1647. *Den 27 april 1662 dog Lars i Söre Bråten.* Var det Lars Jaensson eller var det en annan Lars. År 1684 fanns enligt en militär rulla Lars Jaensson fortfarande i Södra Bråten. Denna uppgift är osäker.

Från 1638 har vi en enkel karta över Södra Bråten. Den upptar åkrar och ängar men inte skog eller utmark. Vi kan där se att åtta åkrar har uppodlats och de ligger ganska nära hustomten. Tre av åkrarna, en i Norrgärdet, en i Västergärdet samt en i Södergärdet är lite större än de andra. Till åkern i Norrgärdet beräknades 2½ tunna utsäde, till Västergärdet och Södergärdet 1½ tunna vardera. Ängen uppgavs lämna 18 lass hö och därutöver fanns det skog och utmark till nödtorften. Så hade således Lars Jaensson i Södra Bråten det.

Mantalslängden för 1682 omtalar att då hette bonden Anders. Denne Anders kom kanske till Södra Bråten redan på 1660-talet och stannade sedan kvar. Vi möter honom nedan, som Anders Persson.

1693 började kyrkoböcker att föras. Det gör det hela lättare att se vilka människor som bott i byn.

Anders Persson	1643, bonde i Södra Bråten
H Brita	----,
Anna	----, g 1706 med Jöns Månsson från Vallby i Heda,
Anders	----, g 1712 med Brita Håkansdotter från Klämmestorp,
Lars	----, g 1712 med änkan Karin Olofsdotter från Åeryd,
Ingrid	----, g 1712 m Jon Olofsson, Sutarp, Adelöv, se nedan
Per	----, gift med Maria Jonsdotter i Öjan

Anders var gift två gånger. Med första hustrun hade han tre barn. Med sista hustrun (Brita) gift år 1682, fem barn. Anders dog den 5 oktober 1713 efter att ha varit sjuk i åtta dagar. *efter gudelig beredelse med psalm och sång, död, tröstat sig av Psaltaren, 70 år gammal*. Hustrun Brita dog troligen hos något av sina barn. Jag har inte kunnat finna någon uppgift om hennes död.

Jon Olofsson	1687, bonde i Södra Bråten
Ingrid Andersdotter	1691,d t Anders Persson och Brita, se ovan.
Olof	1713, bonde i Södra Bråten, se nedan
Margareta	1718, gift 1746 med Jöns Jönsson från L Krokek
Brita	---- , gift 1747 med Lars Svensson från Brodderyd
Maria	---- , gift 1756 med Knut Persson

Jon och Ingrid gifte sig 1712. Jon var från Sutarp i Adelöv. Ingrid var dotter till Anders Persson och Brita, se ovan. De övertog hennes föräldragård, Södra Bråten. 1739 dog Jon Olofsson i Södra Bråten, 52 år gammal. . Ingrid Andersdotter dog 16 september 1759, 68 år gammal. Hon lär då vara född 1691.

1723 var Lars från "Bråta" ägor dopvittne på Hårstorps ägor. 1724 dog Lars Jonsson på Södra Bråtens ägor, begrovs den 3 maj, 48 år gammal. Detta var ett par noteringar ur kyrkoböckerna.

Olof Jonsson	1713, bonde i Södra Bråten,
Greta Danielsdotter Blavier	1726
Jonas	1752, gift 1776 med Karin Andersdotter från Tällekullen
Anna	1757, g 1) m Peter Hansson, 2) m Samuel Persson, se nedan
Maria	1761, (g 1790 med Anders Andersson i Fagerhult)
Greta	1762, gift 1783 med Anders Larsson, se nedan,
Sara	1765,
Olof	1769, gift med Greta Larsdotter, se nedan

Olof och Greta gifte sig 1750. Han var son till Jon och Ingrid, se ovan. Greta var dotter till Daniel Blavier och hans hustru Anna

Jönsdotter Berggren i Brodderyd. Det kan här nämnas att hennes föräldrar skänkte en tavla till Ödeshögs kyrka, den s.k. ålderstrappan. Olof och Greta övertog hans föräldragård i Södra Bråten och bodde där livet ut. Olof dog av rödsot 30 oktober 1781 och Greta dog 26 april 1782 av hetsig sjuka.

Enligt mantalslängd för 1720 bodde hustrun Malin då på Södra Bråtens ägor. Om hennes man är inget känt. Möjligen dog han vid denna tid. Den 1 mars 1725 vigdes *unga och manhaftiga dragon Peter Schytt i Söre Bråten med ärlig änka, hustru Malin Johansdotter på Stastorps ägor, där boende.* Namnet Malin var sällsynt och vi kan anta att det var samma Malin i båda fallen.

De bodde således sedan på Staffanstorps ägor. Men efter någon tid bodde de åter på Södra Bråtens ägor. Den 20/12 1752 dog Malin, Peter Schytts hustru på Södra Bråtens ägor, 74 år gammal. Så berättar kyrkoboken. Den 30 mars 1754 dog Peter Schytt på Södra Bråtens ägor, 67 år gammal.

På 1760-talet fanns tre familjer i Södra Bråten, en bondefamilj och på ägorna två torparfamiljer.

Knut Persson	---- , torpare på Södra Bråtens ägor
Maria Jonsdotter	----.
Jonas	1757, död samma år

Knut och Maria gifte sig 1756. Maria var dotter till Jon Olofsson och Ingrid Andersdotter i Södra Bråten. Efter giftermålet bosatte de sig på Södra Bråtens ägor. De fick en son, Jonas, 1757, som dog samma år. Samtidigt dog också Maria Jonsdotter. Knut Persson har förmodligen därefter flyttat.

Jöns Jönsson	----, torpare på Södra Bråtens ägor
Greta Jonsdotter	1718,
Karin	1747,
Anna	1750,
Katharina	1757,
Jonas	1765,
Jonas	1776, son till f.soldaten Anders Fagerdahl och Greta Jonsdotter.

Jöns hade varit gift tidigare. Bakgrunden för Jöns och hans första hustru är okänd. Det är troligt att de kommit från någon annan socken till L Krokek i början av 1740-talet. Efter första hustruns död gifte han sig 1746 med Greta Jonsdotter.

Greta var dotter till Jonas Olofsson och Ingrid Andersdotter i Södra Bråten. De bodde första tiden efter giftermålet i Lilla Krokek. Till Södra Bråtens ägor kom de på 1750-talet.

Till sommartinget 1750 hade drängen Olof Jonsson i Södra Bråten instämt sin svåger Jöns Jönsson i Lilla Krokek och dennes hustru Margareta Jonsdotter rörande en arvstvist. Olof Jonsson krävde uppvisande av köpebrev och kvitto. Jöns Jönsson och hans hustru blev frikända av rätten.

Den 23 mars 1776 födde Greta Jonsdotter en son som gavs namnet Jonas. Det var inte hennes man Jöns som var fadern. Enligt kyrkoboken var det avskedade soldaten Anders Fagerdahl på Södra Bråtens ägor som var barnafader. Detta måste på den tiden ha varit ett stort samtalsämne i bygden. Något som förvånar är Gretas ålder. Hon var då 57 år gammal. Det finns flera uppgifter som stöder uppgiften om hennes ålder, varför vi kanske kan tro på den. Jag vet inte hur vi skall förklara detta.

Anders Fagerdahl hade varit soldat för Gräsberg. Han hade med sin hustru flyttat till Södra Bråtens ägor före 1766. Där dog hans hustru 1773. Han gifte sig igen 1779 med änkan Margareta Eriksdotter.

De bosatte sig samtidigt i Östra Haddåsen. Möjligen dog sonen där samma år. Det fanns vid denna tid flera personer i bygden som hette Anders Fagerdahl och viss osäkerhet kan råda. Anders Fagerdahl blev hörd som vittne vid vintertinget 1787 rörande en inbrottsstöld i Havrekullen. Då bodde han på Södra Bråtens ägor.

Torparen Jöns Jönsson dog 10 augusti 1784 på Stastorpasjön, 68 år gammal. Han drunknade när han var där och fiskade. Greta Jonsdotter dog 1790 av bröstsjuka. Vi kanske kan anta att deras torp låg i Västra skogen vid gränsen mot Staffanstorp och Gyllinge.

Peter Hansson	(1748), bonde i Södra Bråten, död 1784
Samuel Persson	1760 i Stora Åby,
H Annika Olofsdotter	1757,
Maja Stina	1784, gift med Jonas Persson, se längre fram.
Lars	1787, gift och övertog gården, se längre fram,
Jonas	1789, (död ?)
Peter	1793,
Johannes	1797, drunknade, 1½ år gammal
Karl Johan	1805,
Johannes	1824, död samma år,
Hedvig	1826,

Peter och Annika vigdes 1782. Hon var dotter till Olof Jonsson och Greta Danielsdotter, se ovan. De fick en dotter, Maja Stina. Peter dog av bröstsjuka 1784. Anna gifte sig 1785 med Samuel Persson från Tällekullens ägor. Från de första åren av 1800-talet bodde Samuel och Annika på undantag. Detta var möjligen ett torp på ägorna.

Gården övertogs av sonen Lars. Annika dog av venerisk sjuka 1815. Samuel beskrevs då som sjuklig och ofärdig. Han ingick nytt äktenskap med Anna Kaisa Jonsdotter. Samuel dog 1839 av ålderdom, 79 år gammal. Anna Kaisa Jonsdotter dog 1840 av bröstfeber.

Anders Larsson 1746 i Adelöv, bonde på 1/8 mtl i S Bråten
H Greta Olofsdotter 1762,
Anders (1784), död 1785 av kopporna,
Jonas 1787,

Anders och Greta gifte sig 1783. Greta var dotter till Olof Jonsson och Greta Danielsdotter i Södra Bråten, se ovan. Anders hade sina rötter i Adelöv och jag har inte kunnat utreda dessa. De övertog efter hennes föräldrar halva gården, dvs. 1/8 mtl. Anders avled på juldagen 1818 i hetsig feber. Greta avled av bröstfeber 1821. Gården övertogs av sonen Jonas.

Bouppteckningen efter Anders Larsson upptog bl. a. 1/8 mtl Södra Bråten till ett värde av 600 riksdaler samt därutöver lösöre. Tillgångarna sammanlagt uppgick till 757 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Håkan Jonsson i Börstabol och Peter Persson i Folkarp.

Jöns Jönsson 1752, torpare på S Bråtens ägor
H Maria Gabrielsdotter 1770 i Adelöv
Stina Greta 1797,

Jöns var son till Jöns Persson och Margareta Jonsdotter i Lilla Krokek**.** Maria var dotter till torparen Gabriel Andersson och Maria Andersdotter i Kärra, Adelöv. Jöns och Maria gifte sig 1792. De bodde redan då på Södra Bråtens ägor.

Efter något år flyttade de till Lilla Smedstorp där han var bonde. De flyttade sedan till Kulhults ägor. 1805 återfanns de på Ödeshögs Skattegård där Jöns uppgavs vara arrendator. De flyttade sedan vidare till Kulltorp. Där upphör spåren. Deras vidare öden och äventyr är okända.

Olof Olofsson 1769, torpare på S Bråtens ägor, död 1812,
Peter Andersson 1778, torpare
Greta Larsdotter 1777 i Sund,
Stina Greta 1797,
Johannes 1804,
Maja Lena 1816, g m torparen Karl Jönsson, S Bråtens ägor,
Anders 1817, gift, bonde i Munkeryd
Johan 1820, torpare på Staffanstorps ägor

Olof och Greta gifte sig 1795. Olof var son till Olof Jonsson och Greta Danielsdotter i Södra Bråten. Greta Larsdotters bakgrund är inte känd. De hade från 1795 ett förpantningstorp som kallades Västra Skogen på Södra Bråtens ägor. De hade för detta betalat 111 riksdaler. Kontraktet gällde i 16 år och därefter skulle summan återbetalas till Olof och Greta. Olof avled av bröstfeber 1812, 43 år gammal.

Bönderna i Södra Bråten då, Jonas Persson och Jonas Andersson, hade tydligen inte godvilligt återbetalat förpantningssumman. Gretas och barnens förmyndare, Peter Olofsson i Staffanstorp, hade instämt dem till sommartinget 1815. Rätten ålade dem att utbetala summan samt att betala rättegångskostnaderna. Greta ingick samma år nytt äktenskap, nu med Peter

Andersson, torparson från Bankaby. De stannade kvar på Södra Bråtens ägor.

Den 29 april 1826 skrevs ett nytt torpkontrakt, nu för Peter Andersson och Greta Larsdotter och det skrevs på båda deras livstid. Det stod i kontraktet inget namn på torplägenheten, men det angavs att den låg i väster och det kan därför vara samma torp som Greta och Olof förut innehaft. Priset var 133 riksdaler och en årlig avgift till jordägarna, Jonas Andersson och Maja Jaensdotter med två riksdaler banko.

Greta Larsdotter avled 1855 efter att en tid varit sjuklig. Peter Andersson avled 1862 av ålderdoms bräcklighet. Sonen Johan bodde kvar i hemmet och beskrevs som *sjuk och eländig*. Han flyttade till Munkeryd och bodde *till hus* hos brodern Anders. Han flyttade senare till Staffanstorps ägor och uppgavs då vara torpare och bodde *i egen stuga*.

Bouppteckningen 1855 efter Greta Larsdotter visade att hon efterlämnade maken Peter Andersson samt tre barn. Det var de två sönerna Anders och Johan, myndiga, samt dottern Maja Lena 39 år gammal. Hennes rätt bevakades av skattemannen Anders Magnus Johansson i Öjan.

Tillgångarna uppgick till 270 riksdaler, efter avdragna skulder till 225 riksdaler. Under rubriken *Den avlednas gångkläder upptogs tre klänningar, två dito sämre, en päls, en tröja, två förkläden, en ullsnepp,m sju näsdukar, ett vitt kläde, ett handkläde, möss och stycke, handskar och vantar, 12 lintyger, två par strumpor, tre par skor, tillsammans åtta riksdaler. Under rubriken Kreatur upptogs en ko, en kviga, en kalv, en bagge, ett lamm, en gris. Den inbärgade grödan samt foder och säd på torpet upptogs till 20 riksdaler.*

Ur bouppteckningen efter Peter Andersson hämtar vi att han efterlämnade sonen Anders Persson i Munkeryd, sonen Johan, boende hemma samt dottern Maja Lena gift med torparen Karl Jönsson på Södra Bråtens ägor. Vidare hade han haft en fosterdotter som avlidit och efterlämnat tre barn. Tillgångarna upptogs till 340 riksdaler, därav förpantningssumman 200 riksdaler. Skulderna uppgick till 59 riksdaler.

Kronolänsmannen Sundelius hade till höstetinget 1793 inkallat samtliga hemmansägare och åboar i Ödeshögs by, samt från hemmanen Erikstorp, Mark, Åeryd, Bodebol, Grimshult, N Bråten, Sunneby, Torp, Gammalsby, Skälaby, Sunnesjö, Jusseryd, Angseryd, Holan, Gumby, Tyrsabol, Kaxbol, Tingstad, Amundeby Bultsbol, Harsbol, Kolhult, Tällekullen, Klämmestorp, Fogeryd, Bodebol, Fagerhult, Gräsberg, Ugglehult, Havrekullen, Ö Haddåsen, V Haddåsen, Gåsabol, Vantekullen, S Bråten, L Smedstorp och Stora Morliden.

Orsaken var att de måtte förbindas att efter indelning delta i *redning och underhåll* av vägen från kyrkan i Ödeshög till länsgränsen mot Jönköpings län- Det var den väg som alla de uppräknade skall begagna vid kyrko-, tings- och marknadsresor. (Här avsågs således den s.k. östra vägen förbi Bultsbol och Tällekullen). Hur denna tingssak uppgjordes har jag inga anteckningar om.

När 1800-talet bröt in fanns i Södra Bråten två bondefamiljer och på ägorna tre torparfamiljer.

Jonas Persson 1782, bonde på 1/8 mtl i S Bråten
Maja Stina Persdotter 1784

Maja Greta	1805, död 1806 i "hjärtsprång"
Johannes	1806, bonde i S Bråten, se nedan
Margareta	1808, gift med bonden Jakob Svensson i Haddåsen,
Karl Peter	1810,
Anna Karin	1812, gift med Johannes Svensson, se längre fram
Olof (Olaus)	1820,
Brita Stina	1822, g m torparen Gustaf Peterson, i Östra Haddåsen.
Gustaf Adolf	1825, gift med Johanna Jonsdotter 1854, se ovan

Jonas var son till torparen Peter Jonsson och hans hustru Kerstin Larsdotter på Skrädebergs ägor. Maja Stina var dotter till Peter Hansson och Annika Olofsdotter i Södra Bråten, se ovan.

De gifte sig 1804 och ägde och brukade sedan 1/8 mtl i Södra Bråten. Maja Stina avled 1842 av lungsot. Jonas avled 1845, även han av lungsot.

Bouppteckningen efter Jonas Persson visade att han efterlämnade sönerna Johannes och Olaus, båda myndiga, Gustaf 20½ år, Anna Karin 33 år, Brita Stina 22 år och avlidna dottern Maja Gretas tre omyndiga söner.

Deras rätt bevakades av deras fader, Jakob Svensson i V Haddåsen. För de tre omyndiga i huset inställde sig deras laga förmyndare Gustaf Persson i Gåsabol.

Fastigheten 1/16 mantal S Bråten värderades till 400 riksdaler. Under rubriken Åker och köreredskap upptogs åtta kälkar, en bulthjulsvagn, en ryss, en kärra, en färdevagn, en hökärra, ett par vagnbankar, ett hästok, en ärjekrok, selar, gammal selbråte, en töm, redskapsbjörke.

Den avlidnas gångkläder upptog *kapprock, fyra rockar, en päls, fyra västar, ett par snösockar, två par gamla stövlar, fyra lärftsskjortor, halskläde, tre kravatter, två par glasögon, två alnar foderlärft, rakedon, ett par handskar.*

Under Kreatur upptogs *en svart häst 30 år, en häst 25 år, tre kor, en fåra med lamm, två grisar.* Den inbärgade grödan upptogs till 83 riksdaler. Summa tillgångar 655 riksdaler, Skulder 467 riksdaler. Upptecknat av Anders Jönsson i Ingefrearp, Karl P Jonsson i Gräsberg och Jonas Petersson i Vantekullen.

Grenadjär Stav i Stava berättade att han i sin ungdom var bekant med en flicka från Södra Bråten som hette Brita Stina. Denna Brita Stina blev bergtagen och hölls av trollen i tre dagar inne i ett stort berg som ligger vid Södra Bråten.

Trollen försökte få henne att äta men hon vägrade. Därför kunde de inte få någon makt över henne och måste släppa henne. Efter tre dagar var hon sålunda välbehållen hemma igen.

Denna Brita Stina är förmodligen identisk med Brita Stina ovan som var dotter till Jonas och Maja Stina.

Lars Samuelsson Bäckman 1787, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten

H Maja Jonsdotter	1779 i Ölmstad,
Anna Maja	1811,
Johannes	1812,
Nils Peter	1814,
Jonas Magnus	1816,

Lars och Maja vigdes 1810. Lars var son till Samuel Persson och Anna Olofsdotter i Södra Bråten, se ovan. Varifrån Lars fått namnet Bäckman är osäkert. Möjligen är det ett soldatnamn som han upptagit.

Vid giftermålet var han dräng i Holkaberg och namnet Bäckman bar han redan då. Efter giftermålet var de torpare i Gåsabol och Vantekullen innan de blev bönder i Södra Bråten. Därefter hade de ett torp på Södra Bråtens ägor. Därefter flyttade de till ett torp på Fogeryds ägor. 1832 flyttade de till ett torp på Bultsbols ägor. Där dog Maja Jonsdotter 1840. Lars ingick nytt äktenskap med Maja Nilsdotter. Lars dog i Bultsbol 1858.

Jonas Andersson	1787, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten,
H Maja Johansdotter	1792 i Adelöv,
Anders	1813,
Sven Johan	1816,
Anna Greta	1820, död samma år,
Maja Kaisa	1811,
Johannes	1822,
Jonas	1826,
Johanna Lotta	1831,

Jonas och Maja gifte sig 1808 och övertog då 1/8 mtl efter hans föräldrar, Anders Larsson och Greta Olofsdotter. Maja kom från grannbyn Hulutorp och var dotter till Jan Abrahamsson o Ulrika Arvidsdotter. 1832 flyttade hela familjen till Sunneryd. De hade där inköpt en mindre gård. Där dog Jonas av vattusot 1842 och Maja dog av bröstfeber 1843.

Den 10 oktober 1813 inträffade en eldsvåda på Södra Bråtens ägor. Två människor innebrändes. Det var soldatänkan Maja Andersdotter Gräsbom, född 1739 i Adelöv och hennes dotter Katharina, född 1781, som båda innebrändes. Den 18 oktober hölls boupptecknin på platsen. Egendomen upptogs till 125 riksdaler. Under rubriken Hus upptogs en ladugård och en bod. Bostadshuset hade förmodligen helt förstörts vid branden. Under rubriken Kreatur upptogs två kor. Om förpantning sägs inget.

Under någon tid 1820-1821 bodde avskedade livgrenadjären Johan Ärlig och Brita Jonsdotter i Södra Bråten, åtminstone den 17 januari 1821, då de bevistade husförhöret. De bodde sedan på Stora Smedstorps ägor.

Under åren 1836-39 bodde Stina Persdotter med sina två barn som inhyses i Södra Bråten. Stina var född 1801 i Sutarp och efter några år i Södra Bråten gifte hon sig med Sven Peter Johansson från Svinåsen. De bodde sedan i en backstuga på Västra Haddåsens ägor. Deras vidare öden känner jag inte.

Johannes Jonsson	1806, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten, död 1850
Gustaf Adolf Jonsson	1825, gift med Johanna Jonsdotter 1854.
H Johanna Jonsdotter	1814 i Stora Åby,
Emilia Palmela	1842, död 1857 i rödsoten,
Johan Gustaf Detlef	1844,
Frans Albin	1847,
Kristina Augusta	1849, död 1857 i rödsoten
Johan Fredrik	1855, död 1857 i
Karl August	1859, död 1861,
Johannes Viktor	1861, mindre vetande,
Klara Josefina	1863, död 1865 av förkylning,
Sven Peter Johansson	1853, fosterson, se nedan, död 1867
Oskar Simon	1867, övertog föräldragården

Johannes var son till Jonas Persson och Maja Stina Persdotter i Södra Bråten. Bakgrunden för Johanna är jag inte säker på. Möjligen var hon från Tuna i Stora Åby. Johannes dog 1850 av bröstvärk, 44 år gammal. Johanna gifte sig 1854 med Gustaf Adolf Jonsson som var en yngre bror till Johannes. Johanna dog av förkylning 1864. Gustaf Adolf ingick nytt äktenskap med Johanna Sofia Jonsdotter från Öjan. Gustaf Adolf dog 1890 och Johanna Sofia dog 1906 i Södra Bråten. Sonen Johannes Viktor beskrevs som svagsint och bodde ogift kvar i Södra Bråten och dog av förkylning här 1909.

Bouppteckningen 1850 efter Johannes Jonsson visade att han efterlämnade hustrun Johanna Jönsdotter samt tre barn, Frans, Emilia Palmela och Kristina Augusta. Deras rätt bevakades av deras *fasterman* Gustaf Ulrik Petersson i tjänst i Åby prästgård men till laga förmyndare föreslogs skattemannen Johannes Vissman i Gåsabol, som är närboende samt släkt med barnen. Bouppteckningen undertecknades av Johanna Jonsdotter, Johannes Jonsson i Tuna, Anders Jönsson i Ingefrearp, Jonas Petersson i Vantekullen samt Anders Andersson i V Haddåsen.

Johannes Svensson	1813 i Gränna, "gifta drängen"
H Anna Karin Jonsdotter	1812,
Anders Herman	1845, till Hultsjö i Gränna lfs
Johan Alfred	1848, bonde i Stavreberg, handelsman
Sven Peter	1853, död 1867

Johannes var från Hultsjö i Gränna landsförsamling. Han kom till Södra Bråten 1847 och gifte sig med Anna Karin Jonsdotter som hade sina rötter här. De bodde ett par år i Södra Bråten och flyttade sedan till torpet Ugglemossen på Bankaby ägor. Där dog Anna Karin av tyfus den 11 maj 1854 och dagen därpå dog Johannes av samma sjukdom.

Deras tre barn blev sålunda föräldralösa i unga år. De skingrades. Anders Herman var en tid i Börstabol men kom sedan till släktingar i Hultsjö. Johan Alfred kom några år till Adelöv, därefter till Stavreberg som dräng hos Lars Peter Andersson och Stina Lovisa Jonsdotter. Han står också antecknad som

fosterson och övertog gården efter dem. Han drev också handelsbod i Stavreberg. Den yngste av sönerna, Sven Peter, kom som fosterson till Gustaf Adolf Jonsson, se ovan.

1852 kom Magnus Olofsson, född 1813 i Skärstad, med hustru och fyra barn till Södra Bråten och arrenderade under ett par år en av gårdarna. De flyttade sedan till Siggeryd.

Under några år i början av 1850-talet bodde Jonas Karlsson med sin familj som inhyses i Södra Bråten. Han var född 1810 i Näteryd, Ödeshög. Hustrun Maja Stina Nilsdotter var född 1808. De hade sju barn. Jonas var son till Karl Jonsson och Stina Persdotter på Näteryds ägor och Maja Stina var dotter till Nils Larsson och Greta Jonsdotter på Börstabols ägor. Efter några år i Södra Bråten flyttade familjen till Lilla Smedstorp.

Under några år i slutet av 1840-talet bodde Johannes Svensson med hustrun Maja Månsdotter och deras fem barn i Södra Bråten. De arrenderade en av gårdarna. De kom från Lilla Smedstorp och flyttade sedan tillbaka dit.

Karl Peter Jonsson	1806 i Stora Åby, "till hus",
H1 Maja Lena Petersdotter	1816,
H2 Maja Stina Olofsdotter	1812 i Adelöv,
Karl Otto	1848, hans barn
Johanna Vilhelmina	1850,
Maria Axelina	1862, död 1863 av bröstfeber

Karl Peter var son till Jonas Persson o Sara Nilsdotter i Tuna. Han hade tidigare varit gift och var då bonde i Gräsberg. Till Södra Bråten kom han 1859. Maja Lena var dotter till torparen Peter Andersson och Greta Larsdotter på S Bråtens ägor. De gifte sig 1860. Maja Lena dog 1862 av bröstsjuka. Karl Peter gifte sig 1868 med Maja Stina Olofsdotter. Hon hade tidigare varit gift med Anders Nilsson i Gåsabol och var dotter till Olof Håkansson och Anna Ingesdotter i Sutarp. Hon och Karl Peter uppgavs vara fattighjon. Han dog 1880 av lungsot. Hon dog 1883 av vattusot. Möjligen bodde de i ett av torpen i Västra Skogen. Kanske var Karl Peter Jonsson bror till Johanna Jonsdotter, se ovan.

Bouppteckningen efter Maja Lena Persdotter 1862 visade att hon efterlämnade maken Karl Peter samt en dotter, Maria Axelina, vars rätt bevakades av rusthållaren Anders Persson i Munkeryd. Tillgångarna i boet uppgick till 205 riksdaler, därav en ko 50 riksdaler, två ungnöt 50 riksdaler, gångkläder 36 riksdaler, sängkläder sex riksdaler, husgeråd för 31 riksdaler, koppar- och järnsaker åtta riksdaler, infordringar åtta riksdaler. Skulderna uppgick till 41 riksdaler. Bouppteckningen upprättades av Anders Andersson i Fogeryd.

Bouppteckningen 1880 efter den avlidne torparen Karl Peter Jonsson visade att han efterlämnade hustrun Maja Stina Olofsdotter men i detta äktenskap inga barn. I ett föregående äktenskap hade han två döttrar, Klara och Mina, nu gifta och bosatta i Amerika. Tillgångarna uppgick till 192 kronor, skulderna till 38 kronor.

Under några år i slutet av 1850-talet bodde Karl Johan Forsander med sin familj i Södra Bråten. De skrevs "till hus". De flyttade senare till Staffanstorps ägor.

Jonas Nilsson, född 1814, kom omkring 1856 till Södra Bråten och skrevs här "till hus". Han var ogift och hade tidigare bott i Östra Haddåsen, Harsbol och dessförinnan i Stavreberg. Han var son till Nils Jansson och Anna Maja Jonsdotter i Stavreberg. Han hade tidigare betecknats som svagsint. Han dog 1858. Han var bror till rusthållaren Anders Nilsson i Hårstorp, Peter Nilsson i Stavreberg, Johanna Nilsdotter, gift med Jonas Persson i Vantekullen, Maja Stina, gift med skattemannen Jonas Persson i Stora Smedstorp. Därutöver hade han en yngre bror, Karl Johan, som flyttat till Stockholm.

Fredrik Andersson	1837 i Grevbäck, murare,
H Klara Karlsdotter	1840 i Stora Åby,
Gustaf Adolf	1865,

Denna familj kom till Södra Bråten 1863. Jag har inga uppgifter om deras bakgrund. Han var född i Västergötland och kom hit från Hogstad 1863. Om honom är också antecknat att han dömdes för inbrottsstöld 1865 till straffarbete i Linköpings länsfängelse. 1867 flyttade familjen till Amerika. Möjligen bodde de i ett torp i Västra Skogen, kanske på norra gårdens ägor.

Karl Johan Emanuelsson	1829, arbetare, torpare, arrendator
H Johanna Olofsdotter	1828 i Adelöv,
H2 Fredrika Sofia Karlsdotter	1842 i Linderås,
Emma Josefina	1867
Frans Oskar Emil	1870, död 1874,
Anna Charlotta	1872,
Amanda Florentina	1874,

Karl Johan var son till torparen Emanuel Persson och hans hustru Emanuel Persson och hans hustru Kristina Svensdotter på Gåsabols ägor. Johanna var dotter till Olof Håkansson o Anna Ingesdotter i Sutarp, Adelövs socken. Karl Johan stod skriven som arbetare. De kom till Södra Bråten 1863. Johanna Olofsdotter dog 1865 i barnsbörd. Karl Johan flyttade 1866 till Linderås men återkom 1867 till Södra Bråten och hade då ingått äktenskap med en ny kvinna, Fredrika Karlsdotter.

De skrevs nu som torpare på Södra Bråtens ägor. Under några år i början av 1870-talet arrenderade de en av gårdarna i byn. 1774 flyttade de till Tällekullen men återkom efter något år som arrendator i Södra Bråten. 1878 flyttade de till Västra Haddåsen. 1882 kom de till Gåsabol. Där skrevs Karl Johan som arbetare. De dog båda 1897. De bodde möjligen i det torp som låg på norra gårdens ägor i Västra Skogen.

Bouppteckningen 1862 efter Johanna Olofsdotter visade att hon efterlämnade maken, Karl Johan Emanuelsson men inga bröstarvingar.

Däremot hade hon sex syskon, Anders Olofsson i Harsbol, Sven Olofsson och Johannes Olofsson, systern Maja Stina gift med Anders Nilsson i Stora Smedstorp, Greta gift med Peter Nilsson vid Munkeryd och Brita gift med Johannes Petersson i Stora Aleryd, alla myndiga. Tillgångarna upptogs till 524 riksdaler, däribland grödan vid Roligtorpet och en stugubyggnad vid Bråten. Skulderna uppgick till 209 riksdaler.

Under något år, 1864-65, bodde Sven Magnus Svensson och hans hustru Johanna Charlotta Svensdotter samt tre barn i Södra Bråten. De arrenderade en av gårdarna. De flyttade sedan till Gränna socken.

1865 kom Karl Johannesson med hustrun Anna Stina Jonsdotter till Södra Bråten. Han skrevs först som statdräng, sedan som arrendator. De flyttade till Fogeryd 1872. De var nygifta när de kom till Södra Bråten och här fick de två barn, Frans Oskar 1866 och Hedda Josefina 1870.

Ännu vid mitten av 1800-talet tycks gårdarna i Södra Bråten vara ägda av ättlingar till Anders och Brita som var bönder här i slutet av 1600-talet. På torpen har det varit lite mera omväxling.

Fredrik Svensson 1826 i Ölmstad, arbetare, torpare
H Johanna Sofia Andersdotter 1833,
Karl Johan 1859 i Gränna, till Linderås 1876,
Oskar Vilhelm 1862, till Amerika 1881
Hanna Josefina 1865, till Gränna 1883,
Hilma Kristina 1868, till Vantekullen 1884, till Amerika 1885
Anders Johan 1874, död 1874,

Fredriks bakgrund var i Ölmstad. Han var son till bonden Sven Larsson och hans hustru Kerstin Svensdotter i Smedjeberg i Ölmstad. Johanna var dotter till Anders Gustafsson och Anna Brita Johansdotter i Svinåsen. De gifte sig 1860 och arrenderade sedan en gård i Kaxtorp i Gränna landsförsamling.

Till Gåsabol kom familjen 1863 och de hade där förvärvat 1/36 mtl. 1872 flyttade de till Södra Bråten och de skrevs då vara utfattiga och ur mantal. Johanna dog 1879. Fredrik dog 1884. Möjligen kan vi anta att de bodde i ett av de två torpen i Västra Skogen, möjligen på det norra av dessa.

Bouppteckningen efter Johanna år 1879 visade att hon efterlämnade maken, torparen Fredrik Svensson, samt fyra barn, Karl Johan, Oskar Vilhelm, Hanna Josefina och Hilma Kristina. Tillgångarna upptogs till 141 kronor, däribland en kviga och en fåra med lammunge. Skulderna uppgick till 60 kronor, med en behållning av 85 kronor.

Torparepoken för Södra Bråten tog slut omkring 1870. På konceptkartan till häradskartan kan vi fortfarande se torpbyggnader i både väster invid gränsen mot Staffanstorp och i söder invid gränsen mot Hulutorp, men om husen då var bebodda vet vi inte.

Enligt vad Josef Jakobsson berättat använde hans farfar och farmor de torpbyggnaderna i Västra skogen medan de byggde ett nytt hus på gården. Det betyder att torphusen då stod tomma men att de ändå kunde användas.

Därefter lär de ha förfallit och revs före sekelskiftet. Ladugårdarna stod dock kvar längre och användes för förvaring av foder, som under vintern kördes hem till gården.

Klas Leonard Johansson 1848, bonde på 1/8 mtl åren 1878-1881,
H Johanna Sofia Johansdotter 1856 i Adelöv,
Ernst Rikard 1879,
Ardgar Fabian 1881,

Klas och Johanna gifte sig 1878 och kom samma år till Södra Bråten. De hade då förvärvat 1/8 mtl, vilket sannolikt var den norra gården. Klas var son till Johannes Andersson o Anna Stina Johansdotter i Klämmestorp. Familjen flyttade 1881 till Sestorp. Då köptes gården av Jakob Andersson, se nedan.

Jakob Alfred Andersson	1840 i Adelöv, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten
H Kristina Jonsdotter	1834,
Hedda Lovisa	1871 i Adelöv,
Karl August	1871 i Adelöv, bonde på Gärdet i Stora Krokek
Johan Albert	1872 i "
Gustaf Hjalmar	1874 i " , bonde i Gyllinge,
Johannes Alfred Emil	1876 i " , övertog föräldragården
Frans Oskar	1878 i " , bonde i Stora Krokek

Jakob och Kristina kom till Södra Bråten 1883 från Adelöv. Han var son till Anders Larsson och Maja Stina Jakobsdotter i Sutarp. Hon var dotter till Jonas Petersson och Maja Lotta Håkansdotter i Bollkälle. Jakob och Kristina förvärvade en av gårdarna i Södra Bråten. Detta blev början till en ny släkt i Södra Bråten, som fortfarande finns kvar här, år 2003. (Fanns kvar). Kristina dog av slag 1904. Jakob dog av hjärtsjukdom 1914.

Oskar Simon Gustafsson	1867, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten
H1 Lovisa Petersdotter	1856 i Gränna, död 1894,
H2 Charlotta Karlsdotter	1865 i Adelöv,
Hilma Antonia	1892, död 1894,
Karl David Oskar	1899, till Tingstad i Stora Åby 1931.

Oskar Simon var son till Gustaf Adolf Jonsson och Johanna Jonsdotter i Södra Bråten, se ovan. Lovisa var torpardotter från Vretaholm i Gränna socken. Oskar Simon övertog sin föräldragård i Södra Bråten. Efter att Lovisa Petersdotter dött 1894 ingick han nytt äktenskap, nu med Charlotta Karlsdotter. Hennes härkomst är okänd. Oskar Simon och Charlotta bodde ännu vid mitten av 1930-talet kvar i Södra Bråten.

Deras gård köptes omkring 1940 av Ernst Johansson i Öjan. En sonsonson till honom äger ännu denna gård. Det bör tilläggas att Simon var den sista i raden av en lång släktkedja i Södra Bråten Hans förfäder hade allt sedan 1600-talet bott och brukat i Södra Bråten. Under krigsåren, 1940-45, revs bostadshuset på gården.

Johannes Alfred Emil Jakobsson 1876 i Adelöv, bonde i Södra Bråten

H Hilda Helena Johansdotter	1878
Sally Viola Hildegard	1908,
Aina Helgina Ingeborg	1909, till Jönköping 1931
Josef Emil Harald	1916, övertog föräldragården
Dagmar Sigrid Helena	1921,

Emil övertog föräldragården i Södra Bråten efter sina föräldrar, Jakob Andersson och Kristina Jonsdotter. Han gifte sig med Hilda, dotter till Johan Larsson och Johanna Johansdotter från Tällekullen.

Josef Jakobsson	1916, bonde på 1/8 mtl i Södra Bråten
H Karin	1917,

Josef var son till Johannes och Hilda, se ovan, och övertog föräldragården omkring år 1940 och bodde och brukade sedan denna gård till sin död år 2001. Hustrun Karin var från Lappatorpet i Gränna landsförsamling.

Enligt boken Gods och gårdar hade gården en areal av 53 hektar, därav 4,5 hektar åker. Mangårdsbyggnaden byggdes 1883. Ekonomibyggnaderna byggdes omkring år 1850. På gården fanns på 1940-talet två hästar och sju nötkreatur.

Josef berättade för mig en gång att när hans farfar, Jakob Andersson med sin familj 1883 kom till Södra Bråten fanns inga hus på den gården. De bodde därför första tiden i en torpbyggnad som låg intill gränsen mot Staffanstorp och Gyllinge. På den tiden fanns en hel torpby där med torp på Staffanstorps, Gyllinges och Södra Bråtens marker. Det hus de bodde i låg sannolikt på det södra av de två torpen i Västra Skogen.

Josef och Karin och deras barn var de sista som bodde permanent i Södra Bråten. Efter Josefs död flyttade Karin till Ödeshög. I maj 2003 har, enligt uppgifter gården sålts. Södra Bråten kommer att bli en ödeby, där husen kommer att användas som fritidshus.

Det finns säkerligen flera upplysningar som borde vara med här. Hör gärna av dig och lämna synpunkter på denna historia om Södra Bråten.

Detta är min berättelse om Södra Bråten. Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Arne Ivarsson
036/71 32 33